

Naoa rəha uhgin nəniəkisən wi

Le Nouveau Testament

Tanna, nord

Vanuatu

[tnn]

Naoa rəha uhgin nəniəkisən wi

Le Nouveau Testament
Tanna, nord - Vanuatu
[tnn]

Traduction par
© Wycliffe Bible Translators, Inc. 2007

Première édition imprimée
© Wycliffe Bible Translators, Inc. 2007

Édition électronique
© Wycliffe Bible Translators, Inc. 2015
<http://www.Wycliffe.org>

<http://www.ScriptureEarth.org>

License Creative Commons

Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification 4.0 non transposé
(CC BY-NC-ND 4.0).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.fr>

Naoa rəha uhgin nənīəkisən wi

Matiu.	.Mat	5
Mak	.Mak	90
Luk.	.Luk	140
Jon.	.Jon	229
Wək Min	.Wək	299
Rom	.Rom.	375
1 Korin	.1 Kor	413
2 Korin	.2 Kor	445
Kalesia	.Kal	466
Efesas	.Efes	482
Filipae	.Fil	494
Kolosi	.Kol	503
1 Tesalonaeka	.1 Tes	513
2 Tesalonaeka	.2 Tes	521
1 Timoti	.1 Tim	526
2 Timoti	.2 Tim	538
Taetas	.Taet	546
Filimon.	.Flm	552
Hiprus	.Hip	555
Jemes	.Jem	588
1 Pita.	.1 Pita	598
2 Pita.	.2 Pita	610
1 Jon.	.1 Jon	617
2 Jon.	.2 Jon	628
3 Jon.	.3 Jon	630
Jut	.Jut	632
Nol Əpən.	.Nol Əpən	636

Matiu

Namnusen Təwir Rəha İesu Kristo İtəm Matiu Təməte

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Matiu

?Pah təməte naoa u? Matiu təməte naoa u. In etəm tuelef kit rəha İesu. Nərgin kit min u Lifae. Matiu in etəm İsrəl itəm tatos məni rəha takis rəha kapman rəha Rom. Məto İesu təmaun-in məmə in otuwa rəhan kit etəmim.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte naoa u tatuwin o netəm İsrəl, məto təməte e nəghatən Kris itəm tahmen əm e Bislama rəha netəm min rafin ikin əh.

?Nəmegəhən təhro nulan nian təməte? Naoa u tatilpin Oltesteman ne Niutesteman məto-inu in tatəghat-in tərət e nəghatən rəha ien min rəha Uhgın aypən itəm kəməte e Oltesteman. E nian rəha İesu, netəm İsrəl kəmoatətiğ ahgin kapman rəha Rom. Kəmoatəsahgin suah kit itəm otuwa mosmegəh ilat. Koataun-in suah u məmə Kristo, o Mesaea.

?Təməte naoa u o naka? Matiu təməte naoa u məmə otən-iarəp wir məmə İesu in Kristo (Mesaea), etəm itəm Uhgın tinəmən rəkis məmə otəpanahl-ipa məmə otuwa mosmegəh İsrəl. Matiu təməghat-in nəghatən tərət rəha Uhgın e Oltesteman itəm ien min kotəghat-in İesu, kən matəgətun məmə nəghatən min u kotiet-pa e nəmegəhən rəha İesu. Kən Matiu tolkeike məmə netəmim okotitun məmə İesu in Kig itəm in ilis e kig min rafin.

Tipi İesu Kristo rat min
(Luk 3:23-38)

1 ¹Inu nərgi tipi İesu Kristo rat min, kit in Kig Tefit, kən kit min in Epraham.^a

a 1:1 Jen 22:18; 1 Kron 17:11

- ² Epraham in tata rəha Aisak,
 kən Aisak in tata rəha Jekop,
 kən Jekop in tata rəha Juta ne pian min,
³ kən Juta in tata rəha Peres ne Sera, rəhalau mama u Temar,
 kən Peres in tata rəha Hesron,
 kən Hesron in tata rəha Ram,^b
⁴ kən Ram in tata rəha Aminatap,
 kən Aminatap in tata rəha Nason,
 kən Nason in tata rəha Salmon,
⁵ kən Salmon in tata rəha Poas u rəhan mama Rehap,
 kən Poas in tata rəha Opet u rəhan mama u Rut,
 kən Opet in tata rəha Jese,^c
⁶ kən Jese in tata rəha Kig Tefit.^d
 Kən Kig Tefit in tata rəha Solomon u rəhan mama in pətan rəha Uria
 aupən,
⁷ kən Solomon in tata rəha Rehopoam,
 kən Rehopoam in tata rəha Apia,
 kən Apia in tata rəha Asa,
⁸ kən Asa in tata rəha Jehosafat,
 kən Jehosafat in tata rəha Jehoram,
 kən Jehoram in pipi rat rəha Usia,
⁹ kən Usia in tata rəha Jotam,
 kən Jotam in tata rəha Ahas,
 kən Ahas in tata rəha Hesekia,
¹⁰ kən Hesekia in tata rəha Manase,
 kən Manase in tata rəha Amon,
 kən Amon in tata rəha Josaea,
¹¹ kən Josaea in tata rəha Jekonaea ne pian min, kən uarisig lan,
 tikimir min rəha noanol min rəha Isrel kəmotəmik ilat motuwīn
 Pəpilon məmə ilat okotuwa slef min rəhalat.^e
¹² Kən inu nərgi pipi min itəm təmətuoun e nian noanol min rəha Isrel
 kəmotuwīn Pəpilon.
 Jekonaea in tata rəha Sealtiel,
 kən Sealtiel in pipi rəha Serupəpəl,^f
¹³ kən Serupəpəl in tata rəha Apiut,
 kən Apiut in tata rəha Eliakim,
 kən Eliakim in tata rəha Asor,
¹⁴ kən Asor in tata rəha Satok,
 kən Satok in tata rəha Akim,

b 1:3 Jen 38:29-30; Rut 4:18-22 **c 1:5** Rut 4:13-17 **d 1:6** 2 Saml 12:24
e 1:11 2 King 22:1-24:20; 2 Kron 36:10; Jer 27:20 **f 1:12** Esra 3:2

- kən Akim in tata rəha Eliut,
 15 kən Eliut, in tata rəha Eleasar,
 kən Eleasar in tata rəha Matan,
 kən Matan in tata rəha Jekop,
 16 kən Jekop in tata rəha Josep u iərman rəha Meri.
 Kən Meri təmİLəs Iesu, kən kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgın
 təmən məmə otahl-ipa.

¹⁷Təmətuoun e Epraham mətəarus-pən Kig Tefit, pipi rat min əm u neen kəmətə rəkis nərgilat, ilat fotin. Kən təmətuoun min e Kig Tefit mətəarus-pən noanol min rəha Isrel kəmotuwın Papilon, pipi rat min ilat rafin fotin. Kən təmətuoun min e noanol min rəha Isrel kəmotuwın Papilon mətəarus-pən Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, pipi rat min ilat rafin fotin.

Naiirən rəha Iesu Kristo

(Luk 2:1-7)

¹⁸Inu namnusən rəha naiirən rəha Iesu Kristo. Mama rəha Iesu, nərgin u Meri, kinən rəkis məmə okos rəhan kətim kan məmə otətəu-pən suah kit, nərgin u Josep. Məto e nian kəsueamən əh muatig kitiəh, kən Josep təsuwinən əh mehm, məto Narmin Rəha Uhgın tinol məmə Meri tinəpək-əpək rəkis.^s ¹⁹Kən rəhan iaguıhl Josep in etəm ətuatip, kən tatətəlig-in məmə otapəs Meri, məto in təsolkeikən məmə otol Meri taulis, kən nikin təht məmə otəsən-iarəpən kəm netəmin.

²⁰Məto nian nikin təmatəht məmə in otol nətəligən əh, kən nagelo kit rəha İərəmərə təmuwa ron e napilaiirən mən-ipən kəm in məmə, “Josep, mipi Tefit rat. Onəkəsəginən məmə onakit Meri məmə in rəham pətan, məto-inu suakəku əh tətətig lan, in təmisi-pən əm o Narmin Rəha Uhgın. ²¹Kən in otİləs nətın kit iərman, kən onəkaun-in nərgin məmə Iesu məto-inu in otosmegəh rəhan min netəmin e nolən tərət min rəhalat.”^{h i} ²²Natimnat min rafin əh kəmotuwa kol əm nipahrienən e nəghatən rəha İərəmərə itəm rəhan kit ien təmən aupən ikin məmə, ²³“Pətan əkəku kit itəm iərman təsuwinən əh ron, otəpəs məwig, kən panİləs nətın kit iərman, kən okaun-in nərgin məmə Emanuel,”^j inu nipətın təmə, “Uhgın tətətig kitat min.”

²⁴Kən nian Josep təmaair, kən təmətəu-pən əm nəghatən rəha nagelo rəha İərəmərə. Kən təmuwin mit Meri muwa e rəhan latuənu məmə rəhan pətan, ²⁵məto in təməsuwınən əh mehm matuwın matuwın mətəarus-pən Meri tİləs nətın iərman. Kən Josep təmaun-in nərgin məmə Iesu.^k

Netəm-iasol kəmotairahgin Iesu

2 ¹Iesu təmaair əpəh niTən rəha Jutia e taon Petlehem e nian Kig Herot Asol in təmatərəmərə lan. Kən uarisig ikin, netəm-iasol min

g 1:18 Luk 1:27,35 h 1:21 Iesu, nipəti tatən məmə, “İərəmərə tatosmegəh”
 i 1:21 Luk 1:31; 2:21 j 1:23 Aes 7:14 k 1:25 Luk 2:21

neen kəmotisi-par isəu motuwa Jerusalem. Kōtenatig wir e nənən nipəti məhau min. Kən motuwa motətapəh məmə, ²“?Suakəku u in hiə, itəm in təmair məmə in kig rəha netəm Isrel? Emotehm rəhan məhau təmər əpəh par, kən ekoatuwa məmə ekotos-ipən nisaiiən kəm in.”¹

³Nian Kig Herot Asol təməto nəghatən əh, ilat netəm Jerusalem nīkilat rafin təmərət. ⁴Kən təmərgəfimīn pris asol min ne iəgətun min rəha Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel, kən matətapəh olat məmə, “?Kristo itəm Uhgīn tinəmən rəkis məmə otahl-ipa, in otair hiə?” ⁵Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “In otair əpəh taon Petlehem e nītən rəha Jutia. Məto-inu ien kit rəha Uhgīn aupən, təməte tol min-nulan məmə, ⁶‘Ik Petlehem əpəh e nītən Juta, okol kəsənən məmə ik nat ənəpīn e netəm-iasol min əpəh ikin Juta, məto-inu etəm-iasol kit otisi-pən lam, kən in otatehm wir rəhak min netəm Isrel tahmen-pən e etəm tatehm wir rəhan sipsip min.’”^m

⁷Kən Kig Herot Asol təmaun-in netəm kōtenatig wir e nənən nipəti məhau min kotuwa tuəfimīn anion ilat, matətapəh olat məmə məhau əh təmər ətuatip e nian naka, kən kəmotən-ipən nian rəha məhau kəm in. ⁸Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwīn Petlehem motegəs-in wir suakəku. Nian onəkotehm un, kən nakotos nəghatən lan motuwa məmə io min ekuwīn mos-ipən nisaiiən kəm in.”

⁹⁻¹⁰Nian kəmotəto nəghatən əh, kəmotiet motuwīn, kən motehm məhau ilouin itəm kəmotehm əpəh par. Nian kəmotehm min məhau əh, nīkilat təmagien təmagien. Kən məhau un təmaupən-in ilat muwīn matətul ətuatip əh suakəku ilouin tətəpīl ikin. ¹¹Kən kəmotuwīn əh imə, motehm suakəku ilau rəhan mama Meri. Kən kəmotisin nulilat moatos-ipən nisaiiən kəm suakəku əh. Kən kəmotielig nautə e rəhalat kətim min itəm nəmtilat tiəkis, moatos-ipən kəm in. Kəmoatos-ipən iaen u kol tatipit-ipit, ne nat kit min itəm nəmiəwīn təwir nian katuwan e nīgəm, nərgin u frankinsens, ne fomat itəm nəmiəwīn təwir, nərgin u mir.ⁿ

¹²Kən Uhgīn təmən-iəhau ilat e napilairən məmə okəsotitəlig-pənən o Kig Herot Asol. Kən inəh ilat kəmotawilək-in Kig Herot motuwīn-pən e suatip pisin moatuwīn iməlat ikin.

Josep ne Meri kəmiələs Iesu məhlagim məhaluwīn əpəh Ijip

¹³Nian netəm kōtenatig wir min u kəmotiet rəkis minoatuwīn, kən nagelo kit rəha Uhgīn təmuwa miet-arəpa o Josep e napilairən matən-ipən kəm in məmə, “Ətul uəhai, mīləs suakəku ilau rəhan mama, onəkəhlagim məhaluwīn əpəh Ijip. Kən onatəhlatig əh-ikin mətoarus-pən io əm ekən-ipinə min kəm ik məmə onəkəhalitəlig-pa min, məto-inu otəsuwəhən, Kig Herot Asol team-in suakəku u məmə otohannu.”

¹⁴Kən əmun e nian əh lapin, Josep təmətul miləs suakəku ilau rəhan mama məhlagim mətəhaluwın əpəh Ijip. ¹⁵Kən kəmətəhlatig e niməptən əh mətəarus-pən Kig Herot Asol otimis. Nat u tinuwa məmə otol nıpahrienən e nəghatən itəm İərəmərə təmən rəkis aupən e nəghatən rəha ien kit tatən min-nulan məmə, “Emaun-in nətik İərman məmə otiet rəkis Ijip.”^o

Mopael min rəha Kig Herot Asol kəmotəhamnu nisualkələh nəman

¹⁶Kən e nian Kig Herot Asol təmitun məmə netəm kotenatig wir e məhau min kəməsotolən nəwian motawilək-in motagim, kən nikin təmahmə pik agin. Kən in təmah-lipən rəhan mopael min məmə okotuwin Petlehem ne ikin min rafin titəlau lan, məmə okoteam-in nisualkələh İərman min itəm rəhalat nup təsaprəkis-inən nup kəiu, kən okotohamnu ilat rafin. In təmitəpun nup kəiu nəhlan məto-inu nikin təməht məmə nian ətuatip əh itəm netəm kotenatig kəmotehm məhau lan. ¹⁷Natimnat min u təmöl nəghatən u tuwa mol nıpahrienən lan itəm ien Jeremaea tinəmən rəkis aupən ikin məmə, ¹⁸“Netəm Rama kəmotəto pətan kit tətəsək tətəsək məto-inu tatəto tərat agin. Pətan əh in Rejel, in tətəsək o rəhan nisualkələh. Kən məsolkeikeən məmə suah kit otuwa məghat miləs-ipər min rəhan nətəligən məto-inu rəhan min nisualkələh kinotimis rafin.”^{p q}

Josep ne Meri ne suakəku kəməhaliet Ijip məhalitəlig-pən Nasaret

¹⁹Uarisig e nian Kig Herot Asol təmimis, məto Josep ne Meri ne suakəku katəhlatig əh əpəh Ijip, kən nagelo kit rəha Uhgın təmuwa o Josep e napilairən kit matən-ipən kəm in məmə, ²⁰“Josep. Ətul miləs suakəku ne rəhan mama kən məhalitəlig-pən e nəptən əh İsrəl, məto-inu netəm min u kəmotolkeike məmə okotohamnu suakəku, ilat kinotimis rəkis.” ²¹Kən Josep təmətul miləs suakəku əh ne rəhan mama, kən məhalitəlig-pən min e nəptən əh İsrəl.

²²Məto nian Josep təməto məmə Akeleas təmos nəme rəhan tata Kig Herot Asol matərəməre e Jutia, kən in təməgin nıtəlig-pənən Jutia. Kən Uhgın təməghat kəm Josep e napilairən kit min məmə in otəsuwinən Jutia, kən təmiet muwin ikin pisin e nıtən asol Kalili. ²³Kən kəməhaluwın mətəhlatig nıtən əh Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret, məmə otol nəghatən rəha ien min rəha Uhgın aupən otuwa mol nıpahrienən. İlat kəmotən-ipən məmə, “Okotən məmə in etəm Nasaret.”^r

Jon Baptais tətəmnus-iarəp nəghatən rəha Uhgın

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-9,15-17; Jon 1:19-28)

3 ¹Nup min neen tinuwa minuwın rəkis, kən Jon Baptais təmiet-arəpa, kən mətəmnus-iarəp nəghatən rəha Uhgın əpəh Jutia ikin

o 2:15 Hos 11:1 **p 2:18** Jer 31:15 **q 2:18** E ves u, nərgin u Retiel, tatətul o mama min rafin rəha İsrəl. **r 2:23** Aes 11:1; 53:2; Luk 2:39; Jon 1:45

taruən-aruən ikin, ²matən mēmə, “Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən motuwīn o Uhgīn, mətō-inu, nian itəm Uhgīn otərəmərə e netəmim rafin tinatuwa iuəhkīr.”^s ³Jon Baptais u, itəm Aesea, ien rəha Uhgīn aupən, təmatəghat-in mēmə, “Suah kit tətəun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən mēmə, ‘Itəmat, otol əpen-əpenə rəha lərəmərə, kən motol rəhan suatip tətuatip.’”^t

⁴Jon tatuwīn e natimnat itəm kəmol e nīməme nat megəh kit katən mēmə kamel, kən rəhan kətəut kəmol e nuwigī kau, kən nigīn nagwənən, tatun pitip ne nahui sukapak.^u ^v ⁵Kən netəmim tepət kəmotisi-pən Jerusalem, ne ikin min nitən Jutia, ne ikin min iuəhkīr o nəhau əh Jotan, kəmotuwa mēmə okotəplan Jon. ⁶Kən kəmotən-iarəp rəhalat nolən rat min, kən in təmol baptais elat e nəhau əh Jotan.

⁷Mətō nian Jon təməplan mēmə Fārisi min ne Satusi min tepət kəmotuwa mēmə otol baptais elat, kən təmən-ipən kəm ilat mēmə, “!Itəmat nəkotahmen e təgəluə min! Rəhatəmat nolən teko-eko. ?Nikitəmat təht mēmə okəmə nəkoatol əm baptais u, kən onəkotagim tənīn nalpīnən ne neməha rəha Uhgīn itəm otuwa? !Kəp!”^w ⁸Otol natimnat itəm koatəgətun mēmə nəmotəuhlin nətəligən rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat min, kən motuwīn o Uhgīn.

⁹“Kən sotən atipən kəm itəmat e nausitən mēmə itəmat nəkotətuatip əm mətō-inu itəmat noanol min rəha Epraham. !Kəp! Inu nat ənnapīn əm. Iatən kəm itəmat mēmə nat ənnapīn kəpiel min əm, mətō Uhgīn titun nəuhlinən ilat kotuwa noanol min rəha Epraham.”^x ^y ¹⁰Mətō-inu roiu ne, Uhgīn tinətul matip rəkis mēmə otahtil-pən nig əpəh e nəukətīn. Kən okəmə nig kit təsoe-inən noan itəm təwīr, kən in otahtil mərəkin-pən e nigəm.^z

¹¹“Roiu, iatol baptais etəmat e nəhau mətō-inu, itəmat nəmotəuhlin rəhatəmat nətəligən o nolən rat min rəhatəmat. Mətō etəmim kit otuwa itəm rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkis-in io. Kən io ləhau agīn, esahmen-pənən mēmə ekiləs rəhan put tahmen e rəhan iolwək. Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmin Rəha Uhgīn ne nigəm.”^a ¹²In tatətul matip o nakilən nolən rəha netəmim mēmə otoor netəmim, tahmen-pən e etəm tətəsum matoor nagwənən təwīr ne nagwənən tərat. Tatos

s 3:2 Mat 4:17; Mak 1:15 **t 3:3** Aes 40:3 **u 3:4** Jon tatuwīn e natimnat itəm tahmen e rəha ien Elaija təmatuwīn lan aupən. (2 King 1:8, Sek 13:4). Netəm Isrel, nikilat tətəht mēmə Elaija otitəlig-pa min e nətueintən nian kit min mēmə otol əpen-əpenə e netəmim o nuwamen rəha Kristo (Mal 4:5-6). Uarisig, Iesu təmuhapik lan mēmə Jon in ien kit tahmen e Elaija itəm niki netəmim tatəht mēmə otuwa min. (Mat 11:14, 17:10-13).
v 3:4 2 King 1:8 **w 3:7** Mat 12:34; 23:33 **x 3:9** Netəm Isrel, nikilat təht mēmə in nat asol mēmə ilat noanol pahrien rəha Isrel, mətō nat asol e niganəmti Uhgīn mēmə netəmim okotəkəike kəuhlin rəhalat nətəligən kən motol nəwian. **y 3:9** Jon 8:33,39; Rom 4:12
z 3:10 Mat 7:19; Luk 13:6-9 **a 3:11** Jon 1:26-27,33; Wək 1:5

nagwənən təwir matuwın latuənu. Məto tatəra kin-pən nagwənən tərət e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə.”

Jon təmol baptais e Iesu
(*Mak 1:9-11; Luk 3:21-22*)

¹³Kən Iesu təmiet e nītən Kalili muwa e nəhau Jotan məmə Jon otol baptais lan. ¹⁴Məto Jon tatən-iəhau əskasik in mən-ipən məmə, “Tətuatip əm məmə ik onəkol baptais lak. ?Təhro natuwa məmə ekol baptais lam?” ¹⁵Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kəp. Pəs otol nəhlan roiu. E nolən əh, kilau okioal nat kit itəm Uhgın tolkeike.” Kən Jon təmegəhan-in.

¹⁶Kən Jon təmol baptais e Iesu, kən roiu aɡin Iesu təmə e nəhau, kən əmun nego e neai təmerəh, kən təməplan Narmin Rəha Uhgın təmeiuaiupa tahmen e mak, kən məpələh-pər lan.^b ¹⁷Kən nəwia Uhgın təmisi-pən e neai matən məmə, “Inu nətik keike itəm iakolkeike pik, kən nikik tagien pik ron.”^c

Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu
(*Mak 1:12-13; Luk 4:1-13*)

4 ¹Kən Narmin Rəha Uhgın təməghat-pən e niki Iesu məmə in otuwın əpəh ikin taruən-aruən ikin məmə Setan otos-ipən-os-ipən kəm in. Kən Iesu təmuwın ikin.^d ²Kən Iesu təməpəs nagwənən o nian foti, e nərauiəgən ne lapin, kən uarisig lan nəumis təmus pik.^e ³Kən Setan təmuwa minatos-ipən-os-ipən kəm Iesu mən-ipən kəm in məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgın, ən-ipən kəm kəpiel min pəs kotəuhlin ilat motuwa motol piret lan.”

⁴Məto Iesu təmuhalpin nəghatən rəha Setan məmə, “Kəməte e Naoa Rəha Uhgın məmə, ‘Netəmim okol kəsotatigən e nagwənən əm, məto okotatig e nəghatən min rafin itəm tətisi-pən o Uhgın.’ ”^f

⁵Kən Setan təmit Iesu mian əpəh Jerusalem, e nətuei nimə əpəh ilis aɡin e Nimə Rəha Uhgın, ⁶kən mən-ipən kəm Iesu məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgın, ətipən əpəh ləhau e nisip, məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, ‘Uhgın otən-ipən kəm rəhan nagelo min məmə okoatehm wir ik, kən motiləs əm ik ilis e nelmilat məmə nəkəsorinən nelkəm məsin ne e kəpiel.’ ”^g

⁷Kən Iesu təmuhalpin nəghatən rəha Setan məmə, “Naoa Rəha Uhgın tatən min məmə, ‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat İerəmərə Uhgın məmə otol nat kit, kən məmə onəkotəplan məmə in tətatig itəmat min, o kəp.’ ”^h

⁸Kən Setan təmit min Iesu mian əpəh ilis e nitot asol, kən təməgətun in e kantri min rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ne natimnat

b 3:16 Jon 1:32 **c 3:17** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; 17:5; Luk 9:35 **d 4:1** Hip 2:18; 4:15
e 4:2 Eks 34:28 **f 4:4** Dut 8:3; Kol 1:16-17 **g 4:6** Sam 91:11-12 **h 4:7** Dut 6:16

wir agin min rafin itəm kotatig lan, ⁹kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Natimnat rafin min əh, oekos-ipinə kəm ik məmə onatərəmərə olat, okəmə nəkisin-pa nulim kən məfak-pa kəm io.”

¹⁰Kən Iesu təmuhalpin rəhan nəghatən məmə, “!Uwin isəu, Setan! Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, ‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat İərəmərə Uhgın, kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəligən.’”ⁱ

¹¹Kən Setan təmagım mapəs Iesu, kən nagelo min kəmotuwa motasitu lan.

Iesu tinətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgın e nitən Kalili
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹²Kən e nian əh, kəmaskəlīm Jon Baptaıs kıləs-ipən e kalapus. Kən nian Iesu təməto nəghatən lan, kən in təmiet muwin e nitən Kalili.^j ¹³Kən təmapəs natigən Nasaret, kən miet muwin əpəh ləhau e taon kit, nərgin u Kapaneam, iuəhkir o Lek Kalili, kən mətətig ikin əh e nitən asol rəha noanol min rəha Sepulun ne Nəptali aıpən. ¹⁴Təmuwin ikin əh məmə nəghatən rəha ien Aesea otuwa mol nıpahrienən lan itəm təmən aıpən məmə, ¹⁵“Nəptən rəha noanol rəha Sepulun, ne nəptən rəha noanol rəha Nəptali tatəməhl e suatıp tatuwin e lek Kalili, entənıpən-pən e nəhau Jotan. Inu nitən asol Kalili, ima İaihlə min. ¹⁶Netəm ikin kəmotatig e napınəpən, mətə kəmotəplan nəhag-əhagən asol kit. Kən tinatian, kən nəhag-əhagən asol təmasıəgəpın ilat itəm kəmotatig e napınəpən rəha nımısən u tatəfətın ilat nian rafin.”^k

¹⁷Kən mətuoun e nian əh, Iesu təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın matən məmə, “Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən motitəlig-pən o Uhgın, mətə-inu nərəmərəən rəha Uhgın tinatuwa iuəhkir.”^l

Iesu təmaun-in netəmim kuwit məmə okotətəu-pən in
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸Iesu təmətaliwək e nikali Lek Kalili, kən məplan suah mil kəıu ilau pian, Antru ne Saimon, u nərgin kit min u Pita. İlau katuəra kin net e Lek Kalili mətə-inu ilau etəmim mil rəha niuwən nəm min. ¹⁹Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, “Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea etəmim mil rəha niuwən netəmim məmə okotuwa rəhak min netəmim.” ²⁰Kən roiu agin, ilau kəmuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.

²¹Kən Iesu təmaliwək muwin noan məsin min, kən məplan suah mil kəıu min ilau pian, nərgılu u Jemes ne Jon, nəti Sepeti mil. Katuəpələh e nıpəgnoa pot iləhal rəhalau tata matuəhl wir rəhalau net min, kən

i 4:10 Dut 6:13 j 4:12 Mat 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20 k 4:16 Aes 9:1-2
l 4:17 Mat 3:2; 19:27

Iesu tēmaun-in ilau mēmā okuea miauarisig-in in. ²²Kən roiu agin, ilau kəmuətul muapəs pot ne tata rəhalau, kən muətəu-pən Iesu.

Iesu tēmāgətun netəmim kən matol-wir netəmim e nimisən
(Luk 6:17-19)

²³Kən Iesu tēmaliwək ikin min rafin e nitən Kalili, matēgətun netəmim əpəh e nimə min rəha nuəfiminən, kən matən-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgın kəm netəmim, kən matol-wir netəmim itəm koatimis e nimisən rafin, ne netəmim itəm nīpətīlat tətət o nimisən rafin.^m ²⁴Kən namnusən e Iesu tēmitəlau rafin e profens ikin Siria, kən netəmim kəmotəmik netəmim rafin itəm koatimis motuwa o Iesu, rəhalat nimisən tol min-nulan: neen koatimis, neen nīpətīlat tītahmə, neen narmin rat tətətīg elat, neen koatos nimisən rəha mənīg moataut, kən neen nīpətīlat məsīn tēmimis. Məto Iesu tēmōl-wir ilat.ⁿ ²⁵Kən nīmanin netəmim kəmotiet e nitən Kalili, ne ikin Tekapolis, ne Jerusalem əpəh Jutia, ne ikin pīsīn min neen əpəh Jutia, ne ikin min entənīpən-pən e nəhau Jotan, kən ilat rafin kəmotuarisig-in Iesu.^o

Əpəh ilis e nitot, Iesu tēmāgətun rəhan netəmim itəm koatuarisig-in in

5 ¹Nian Iesu tēməplan nīmanin netəmim itəm koatətu-pən in, kən in təmuwīn əpəh ilis e nitot, kən məpələh, kən rəhan netəmim itəm koatuarisig-in in, ilat kəmotuwa. ²Kən minətuoun matēgətun ilat.

Netəmim itəm koatātīg e nəwīrən pahrien

Iesu tēmən mēmā,

³“Nakoatātīg e nəwīrən pahrien nian nəkoatīləs-īəhau itəmat, moatən e nikitəmat mēmā nakoatəkul-pən əm e Uhgın. In nəwīrən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgın, kən in tətərəməgə etəmat.^p

⁴Nakoatātīg e nəwīrən pahrien nian nakoatasək kən nikitəmat tītahmə.^q In nəwīrən pahrien məto-inu, Uhgın otos-īəhau nikitəmat.^r

⁵Nakoatātīg e nəwīrən pahrien nian nəsotos-īpər atīpən itəmat. In nəwīrən pahrien məto-inu, o nian kit Uhgın otos-īpīnə nətueintən kəm itəmat u rəhan min.^s

⁶Nakoatātīg e nəwīrən pahrien nian nakotolkeike pik e nikitəmat rafin agin mēmā nəmegəhən rəhatəmat okotətuatīp e niganəmti

m 4:23 Mat 9:35; Mak 1:39; Wək 10:38 **n 4:24** Mak 6:55 **o 4:25** Mak 3:7-8

p 5:3 Aes 57:15 **q 5:4** Iesu təsən ətuatīpən ikin-u mēmā suah kit tēmāhro nīkin tītahmə. Kəm-naka nīkin tītahmə o nolən rat rəhan, o kəm-naka nīkin tītahmə məto-inu suah kit tēmimis, o kəm-naka in nat kit min. **r 5:4** Aes 61:2-3; Nol Əpən 7:17 **s 5:5** Sam 37:11

Uhgin. In nəwirən pahrien məto-inu, Uhgin otol rəhatəmat nəmegəhən kotətuatip e niganəmtin.^t

⁷ Nakoatətig e nəwirən pahrien nian nakotasəkitun netənim. In nəwirən pahrien məto-inu, Uhgin otasəkitun itəmat.

⁸ Nakoatətig e nəwirən pahrien nian nikitəmat tətətuatip məwir. In nəwirən pahrien məto-inu, onəkotəplan Uhgin.

⁹ Nakoatətig e nəwirən pahrien nian itəmat netənim rəha nələhəuən nəməlinuən. In nəwirən pahrien məto-inu, okaun-in itəmat məmə nənəti Uhgin.

¹⁰ Nakoatətig e nəwirən pahrien nian nəkoatol natimnat itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin, kən netənim koatol tərət kəm itəmat ron. In nəwirən pahrien məto-inu, itəmat netənim rəha Uhgin, kən in tatərəmərət etəmat.^u

¹¹ “Nakoatətig e nəwirən pahrien nian netənim koatol natimnat min tərət kəm itəmat məto-inu itəmat netənim rəhak, inəh koatən rat itəmat, kən moatərəkən itəmat, kən moateiuə-in itəmat moatən nəghatən tərət min moatərəkən itəmat lan.^v ¹² Nipahrienən, netənim kəmoatol nolən ahmen min əm kəm ien min aypən ikin itəm ilat koatol kəm itəmat. Kən otəgəien pik, məto-inu nətəuən asol rəhatəmat tətətig əpəh e nego e neai.^w”

Sol ne nəhag-əhagən (Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ “Itəmat nəkotahmen e sol kəm netənim rafin e nətueintən.^x ?Məto okəmə rəhan nətehenən tinikə, otəhro muwa mətehen min? Təsəwir minən o nat kit min, okərakin, kən netənim kotəliwək lan. ¹⁴ Itəmat nəhag-əhagən rəha netənim e nətueintən. Taon itəm kəmol əpəh ilis e nitot, okul təsəhluaigən.^y ¹⁵ Kən etənim kit tikə məmə otasiəpən e lait, kən məfətəin-iəhau e kətim. Kəp, nian tasiəpən e lait, kən in otəkəike mətu-pər ikin lait tatəpələh ikin məmə lait otasiəgəpən rafin nīpəgnoa nimə o netənim rafin.^z ¹⁶ Kən e nolən ahmen min əm, otol rəhatəmat lait e nəmegəhən rəhatəmat tasiə məmə netənim okotəplan wək wir min itəm itəmat nəkoatol, kən ilat okotiləs-ipər nərgi tata Uhgin itəm tətətig e nego e neai.”^a

Lou rəha Moses

¹⁷ Kən Iesu təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Təsəwirən məmə nikitəmat otəht məmə emuwa məmə ekərakin Lou itəm Uhgin təmos-

t 5:6 Aes 55:1-2 u 5:10 1 Pita 3:14 v 5:11 1 Pita 4:14 w 5:12 2 Kron 36:16; Wək 7:52
x 5:13 Sol tatol nagwənən tatətehen wir, kən məsəratən. Təwir məmə nolən rəhatat otətəsitə e netənim məmə ilat kotətuənetəmat netəm kotətuatip. Məto tərət okəmə nolən rəhatat tatiuw-pən netənim e nolən rat. y 5:14 Jon 8:12; 9:5 z 5:15 Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33
a 5:16 Efes 5:8-9; 1 Pita 2:12

ipən kəm Moses ne ien min aupən. !Kəp! Eməsuwamən məmə ekərakin ilat, mətō emuwa məmə ekol nipəti nəghatən min əh okotuwa motol nipahrienən.^b ¹⁸Pahrien, iatən kəm itəmat məmə nian nəptən ne neai kətuatig, kən Lou, in min otatig. Kən okol nat kit otəsikəən lan, nat əpnapin in leta əkəku agin, kən Lou otətul motol wək mətōarus-pa nəghatən min rafin rəha Lou kotuwa motol nipahrienən lan.^c ¹⁹Kən, o nat əh inəh, suah kit itəm tapəs Lou matəgətun netəmim min məmə ilat min okotapəs, nat əpnapin in Lou kit ləhau agin, kən okotaun-in suah əh məmə in ləhau agin e nərəmərəən rəha Uhgīn. Mətō suah kit itəm tatol Lou min əh, matəgətun netəmim lan, kən okotaun-in suah əh məmə in ilis agin e nərəmərəən rəha Uhgīn.^d ²⁰Iatən nəhlan kəm itəmat mətō-inu, rəhatəmat nolən otəkəike mətuatip wir agin e niganəmti Uhgīn, taprəkis-in nolən min rəha Fārisi min ne iəgətun min rəha Lou itəm nikilat əm təht məmə kotətuatip wir. Okəmə rəham nolən təsətuatip wirən nəhlan, kən okol nəsuwinən matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgīn.”

Suah kit itəm neməha tatol

(Luk 12:57-59)

²¹Kən Iesu təmən min məmə, “Itəmat nəmotətō rəkis nəghatən itəm iəgətun min kəmotən kəm pipi rat min rəhatəmat aupən. Ilat kəmotən məmə, ‘Əsotohamnuən etəmim,’ kən ‘Etəmim itəm təmoħamnu itəm, otəkəike mətul e niganəmti kot mos nalpīnən.’^e ²²Mətō io iatən kəm itəmat məmə,^f okəmə suah kit neməha tatol o nat kit pian təmol, kən tətuatip məmə suah əh itəm neməha təmol, otətul e niganəmti kot. Kən okəmə suah kit tatən rat pian, kən tətuatip məmə in otətul e niganəmti kaonsel asol. Kən okəmə suah kit tətəu-iərmis-in suah kit,^g kən tətuatip məmə etəm təmən nəghatən əh otuwīn e nigəm asol.^h

²³“Kən o nat əh inəh, okəmə nian natuwīn e olta e Nimə Rəha Uhgīn məmə onəkōs-ipən nat kit kəm Uhgīn, mətō ikin əh, nikim tinəht piam itəm tatol neməha kəm ik o nat kit nəmol kəm in itəm təsahmənən,ⁱ ²⁴əpəs pitən rəham nat əh, kən muwīn məplan piam muəg-ətuatip-in nətəlīgən rəhatəlau, muapəs nolə tikimir, muea iolītilau min, kən uarisig nəpanitəlīg muwīn mos-ipən nat kit rəham kəm Uhgīn e olta əpəh e Nimə Rəha Uhgīn.

²⁵“Kən okəmə nəmol nat kit təsahmənən e etəmim kit, kən etəmim un tolkeike məmə otīləs ik muwīn e kot, təwir məmə nakuwīn uəhai əm,

b 5:17 Rom 3:31 **c 5:18** Luk 16:17; 21:33 **d 5:19** Jem 2:10 **e 5:21** Eks 20:13; Dut 5:17 **f 5:22** Iesu təməsənən məmə Lou in tərət. Mətō in tatən-iarəp lou itəm təwir pik, kən matek niki netəmim. **g 5:22** Nəghatən u “tətəu-iərmis-in,” tatəghat-in nəghatən min tahmen e “Ik iərmis,” o “Ik ialməl,” o “Rəhm-kəpə təpia,” o “Ik nəti iərmis.” **h 5:22** 1 Jon 3:15 **i 5:23** Mak 11:25

nian nesianən əh e kot, kən muəg-ətuatip-in nīpəgnəmtin rəhatəlau pitən. Okəmə nakapəs, etənim un otīləs-ipən ik e nelmi etəm tətakil nəghatən, kən etəm tətakil nəghatən otos-ipən ik e nelmi polis, kən polis otīləs-ipən ik e kalapus. ²⁶Nīpahrienən iatən kəm itəmat məmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsiətən e kalapus mətəarus nakətou rafin agin nalpīnən rəham.”

Etənim itəm tətakläh-in pətan

²⁷Kən Iesu tətəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən u məmə, ‘Itəmat itəm nəmotol marit rəkis, nəsotakläh-inən nīpitan pisin min.’⁷ ²⁸Məto io, io iatən kəm itəmat məmə nian suah kit itəm tinol marit rəkis tatəplan pətan pisin kit matolkeike məmə otakläh-in, kən in tinol rəkis təfagə rat e nīkin, tahmen əm məmə in tinakläh-in pahrien. ²⁹Okəmə nīganəmtim tol ik natol təfagə, kən təwir məmə nakīləs-irəkis mərəkin. Təməwir məmə nīpətīm məsin tikə, taprəkis-in nīpətīm rafin okərəkin-pən e nīgəm asol namnun tikə.^k ³⁰Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwir məmə nakətətip rəkis mərəkin. Təməwir məmə nīpətīm məsin tikə, taprəkis-in nīpətīm rafin okərəkin-pən e nīgəm asol namnun tikə.”^{l m}

Etənim itəm tətəpəs rəhan pətan (Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹Kən Iesu təmən min məmə, “Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən u məmə, ‘Etənim itəm otəpəs rəhan pətan, in otəkəike mos-ipən naoa kit kəm in itəm tatəgətun məmə in tinapəs in.’ⁿ ³²Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, okəmə pətan kit itəm təmōl marit təsuwīnən mehm suah pisin kit, məto rəhan iərman tatol tifos mətəpəs in, kən suah un tatol təfagə rat. Kən okəmə pətan əh tatətəu-pən suah pisin, kən pətan əh tatol təfagə, məto nəmkakīəhən rəha iərman rəhan aupən. Kən suah u itəm tatit pətan əh, in min tatol təfagə.”

Noanawil min

³³Kən Iesu təmən min məmə, “Nəmotəto rəkis nəghatən kit min itəm iəgətun min kəmotən kəm rəhatat pipi min aupən məmə, ‘Nəsotətgəhlən noanawil min rəhatəmat itəm nəmotos, məto nəkotəkəike motol nat naka itəm nəmotos noanawil lan kəm Uhgīn məmə nəkotol.’^{o p} ³⁴Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, sotos əmən noanawil o nat kit məmə otol rəhatəmat nəghatən təkəsik. Sotosən noanawil o nego e neai məto-

j 5:27 Eks 20:14; Dut 5:18 k 5:29 Mat 18:9; Mak 9:47 l 5:29-30 Inu nimaa nəghatən itəm tatəgətun məmə Iesu tolkeike məmə kitat okotəkəike motol wək əskasik o napəsən rəhatat nolən rat min. m 5:30 Mat 18:8; Mak 9:43 n 5:31 Dut 24:1-4; Mak 10:4 o 5:33 1 Kor 7:10-11 p 5:33 Lev 19:12; Nam 30:2; Dut 23:21

inu ikin əh Uhgín tatəramərə lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgín.^q ³⁵Kən sotosən noanawil o nətueintən məto-inu ikin əh Uhgín tatəramərə lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgín. Kən sotosən noanawil o Jerusalem məto-inu ikin əh in taon rəha Uhgín, u in Kig asol ikin, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgín.^r ³⁶Kən sotosən noanawil o rəhatəmat-kəpə, məto-inu rəhatəmat nəsanənən tikə məmə nakotəuhlin noanutəmat kit tuwa mərueən o mapin. Uhgín əm tatəramərə e natimnat e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgín. ³⁷Məto apəs rəhatəmat nəghatən nian rafin otən əm niphahrienən. Kən okəmə rəhatəmat nətəligən e nat kit in ‘əwəh,’ kən nakotən əm məmə, ‘əwəh.’ Kən okəmə rəhatəmat nətəligən e nat kit in ‘kəpə,’ kən nakotən əm məmə, ‘kəpə.’ Nəghatən min itəm kotaprəkis-in ‘əwəh’ o ‘kəpə,’ koatisi-pən e Setan.”

Nalpinən (Luk 6:29-30)

³⁸Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nəmotəto rəkis nəghatən kit məmə, ‘Okəmə suah kit tərəkín niganəmtim kit, kən netənim okotərəkín min niganəmtin kit. Kən okəmə suah kit tərəkín nəluəm kit, kən netənim okotərəkín min nəluin kit.’^s ³⁹Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, nəsalpinən nəratən kəm etənim itəm təmol tərət kəm ik. Okəmə suah kit təhai ik mem nikapim matip, kən nakəkəike maləlin-pən min nikapim mol pəs tem min. ⁴⁰Kən okəmə suah kit tiləs ik mian e kot, kən matəkəike ron ik məmə nakos-ipən rəham sot əkəku kəm in məmə otəg-ətuatip-in rəhatəlau nəratən, kən nakəkəike mos-ipən min rəham sot asol. ⁴¹Kən okəmə mopaél kit rəha netəm Rom tatəkəike ron ik məmə nəkiləs rəhan kətim muwin kilometa kitiəh, məto ik nakəkəike mīləs min muwin kilometa kit min tol kəiu. ⁴²Okəmə suah kit tateasiə-in ron ik, kən ik nakəkəike mos-ipən kəm in. Kən okəmə suah kit tolkeike məmə in otos rəham nat kit muwin kənu mos mītəlig min muwa, kən nəsanən məmə nakapəs, nakəkəike mos-ipən.”

Nolən rəha nolkeikeən tikimir min (Luk 6:27-28,32-36)

⁴³Kən Iesu təmən min məmə, “Nəmotəto rəkis məmə, ‘Onəkotolkeike rəhatəmat min, kən motətəhau tikimir min rəhatəmat.’^t ⁴⁴Məto io, io iatən kəm itəmat məmə onəkotolkeike rəhatəmat tikimir min, kən motəfak o netəm min u itəm koatol nəratən kəm itəmat,^u ⁴⁵kən nolən

q 5:34 Aes 66:1; Mat 23:22; Jem 5:12 **r 5:35** Sam 48:2; Aes 66:1 **s 5:38** Eks 21:24; Lev 24:20; Dut 19:21 **t 5:43** Lev 19:18 **u 5:44** Eks 23:4-5; Luk 23:34; Wək 7:60; Rom 12:14,20

əh otəgətun məmə itəmat nenəti Uhgín rəhatəmat itəm tətətig ilis e nego e neai. Kən otol nəhlan məto-inu rəhatəmat tata Uhgín təmöl mitgar tətəsiəgəpín netəmim itəm kotəwir ne netəmim itəm kotərat, kən in mətahl-ipa nuhuən kəm netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən tətəuatip, ne netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən təsətuatipən. ⁴⁶?Okəmə nakotolkeike əm netəm min u itəm kotolkeike itəmat, kən nikitəmat təht məmə Uhgín otətou itəmat o nolən kit itəm təwir? !Kəp! !Netəm min u itəm koatos məni rəha takis, itəm katən məmə netəm rat, ilat min kotolkeike ilat min! ⁴⁷?Kən okəmə nakotos əm itəmat min neen moatəghat kəm ilat min, məto təhro? ?Nikitəmat təht məmə nəkoatol nat kit itəm in təwir taprəkis-in netəm əpnəpín? Kəp. Netəmim min itəm kəsotitunən Uhgín, ilat min koatol nəhlan. ⁴⁸Tol nəhlan, itəmat nenəti Uhgín, nəkotəkəike motol nolən itəm in təwir mətuatip nian rafin, təhmen-pən əm məmə rəhatəmat Tata Uhgín in tatol.”^v

Nolən min itəm təwir kəm Uhgín

6 ¹Kən Iesu təmən min məmə, “Sotolən məmə nəkotol nolən min itəm təwir kəm Uhgín məmə netəmim okotəplan itəmat ron. Okəmə nəkotol məmə netəmim okotəplan, kən Uhgín əpəh e nego e neai otəsətouən itəmat ron.”^w

Nolən itəm təwir o nos-ipənən kəm ian-rat min

²“Tol nəhlan, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min məmə nakotasitu elat, nəsolələn e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwir, məto nīkilat tamkīmīk. Nian ilat kotasitu e ian-rat min, rəhalat iolwək min koatahl təwi moatol-arəp e nīmə rəha nuəfīmīnən ne ihluə e suatip asol məmə netəmim okotitun. Koatol nəhlan məmə netəmim okotisiiai-in ilat. Nīpahriənən iatən kəm itəmat məmə, ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisīaiiən rəha netəmim. ³Məto itəmat, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min məmə nakotasitu elat, nəkotəkəike motol məmə netəmim okəsotəplanən, nat əpnəpín rəhatəmat min netəmim. ⁴Otol nəhlan məmə netəmim okotəruru rəhatəmat nolən wīr min, kən rəhatəmat Tata itəm tətəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wīr min.”

Nolən rəha nəfakən

(Luk 11:2-4)

⁵Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nian nakotəghat kəm Uhgín e nəfakən, kən sotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwir, məto nīkilat tamkīmīk. Netəm min əh, ilat kotolkeike məmə okotətul

əpəh e nimə rəha nuəfiminən, ne ihluə e suatip asol, kən motəfak məmə netəmim okotəplan motəto ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisaiiən rəha netəmim.^x ⁶Məto nian nakotəghat kəm Uhgīn e nəfakən, nakotuwin əpəh e nipəgnoa nimə rəhatəmat, kən motahtosig e toa, kən motəfak kəm Uhgīn itəm tətətig ikin əh itəm netəmim kəsotəplanən itəmat. Kən rəhatəmat Tata itəm tətəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wir min.

⁷“Kən nian nakotəghat kəm Uhgīn e nəfakən, sotargətəinən nəghatən min tepət tepət u nipətīn tikə, tahmen e netəm kotəruru Uhgīn. Nikilat təht məmə rəhalat uhgīn min okotəto ilat o nəghatən min tepət itəm koatəfak moatən.^y ⁸Sotolən məmə ilat ne, məto-inu uarisig nakotəpəpəh ron, məto rəhatəmat Tata Uhgīn tinitun rəkis nat naka itəm nakotoleike.^z

⁹“Kən tol min-nəhlan, nian nakotəghat kəm Uhgīn e nəfakən, kən otəfak mihin nulan:

“Tata rəhatimat itəm nətətig e nego e neai, pəs netəmim kotisiai-in ik.

¹⁰ Pəs nəpəmərəən rəham tuwa, kən pəs nat itəm ik nakolkeike in otuwa mol nipahrienən lan ikin-u e nətueintən, tahmen-pən əm ilis e nego e neai.^a

¹¹ Os-ipa nagwənən kəm itimat tahmen-in rəha nian roiu.

¹² Kən aluin məsalpinən, nolən rat min rəhatimat, tahmen-pən əm məmə itimat ekotaluin məsotaskəlīm-iəkisən e nikitimat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol nərətən kəm itimat.^b

¹³ Kən segəhan-inən itimat ekotuwin ima nos-ipən-os-ipənən, ikin itəm mətə oekotakīə motol nolən rat, məto os-irəkis itimat e nelmi Setan.^c

¹⁴“Okəmə itəmat nəkotaluin, məsotaskəlīm-iəkisən e nikitəmat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən rəhatəmat Tata Uhgīn e nego e neai, in otaluin məsalpinən, rəhatəmat nolən rat min.^d ¹⁵Məto okəmə itəmat nəsotaluinən, motaskəlīm-iəkis e nikitəmat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən okol rəhatəmat Tata Uhgīn otəsaluinən kən malpin nolən rat min rəhatəmat.”

Nolən rəha nətuaəkəmən

¹⁶Kən Iesu təmatən min məmə, “Nian nakotətuəkəm motapəs nagwənən motəfak kəm Uhgīn, sotolən niganəmtitəmat təpou tahmen-pən e netəm min u itəm rəhatəmat nənən təwir, məto nikilat tamkimik. Ilat koatol niganəmtilat tol pisin, məmə netəmim okotəplan ilat məmə nəumis

x **6:5** Mat 23:5; Luk 18:10-14 y **6:7** 1 King 18:26-29 z **6:8** Mat 6:32 a **6:10** Luk 22:42
 b **6:12** Mat 6:14-15; 18:21-35 c **6:13** Luk 22:40; Jem 1:13; Jon 17:15; 2 Tes 3:3; 2 Tim 4:18
 d **6:14** Mak 11:25-26

tinus ilat, kən netənim okotisiai-in ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisaiiən rəha netənim.^e ¹⁷Məto nian nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgīn, onəkotaikuas e niganəmtitəmat, kən motol-pən oel etəmat, ¹⁸məmə netənim okəsotəplanən məmə nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgīn, kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wir min.”

Nat təwir əpəh e nego e neai

(Luk 11:34-36)

¹⁹Kən Iesu təmatən min məmə, “Təsəwirən məmə nəkotuargətāin rəhatəmat nat wir min e nətueintən u məmə rəhatəmat nautə oterət, məto-inu e nətueintən u, win min kotitun nunən, kən namtəən titun nərəkinən natimnat min əh, kən iakləh min kotitun nəhapən rəhatəmat nimə motuwīn imə kəkləh-in rəhatəmat natimnat.^f ²⁰Məto təwir məmə nəkotuargətāin rəhatəmat nat wir min əpəh e nego e neai. Ikin əh win min kəsotunən, kən namtəən okol təsərəkinən natimnat min əh, kən iakləh min okol kəsotakləh-inən.^g ²¹Iatən nəhlan məto-inu, ikin pəhruən rəhatəmat natimnat wir min koatəməhl ikin, məto nian rafin nikitəmat otəkəike matəht natimnat min əh-ikin əh.

²²“Niganəmtim in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nipətīm. Okəmə niganəmtim mil kuəwir, tahmen əm məmə nipətīm tərīoah e nəhag-əhagən. ²³Məto okəmə niganəmtim mil kuərat, tahmen əm məmə nipətīm in tərīoah e naluginən. !Kən okəmə nəhag-əhagən e nipətīm in napinəp əmən, tahmen əm məmə ik nəkətətig e napinəpən asol agin-əh!^h

²⁴“Etənim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəiu. Okəmə in tətalkut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən slef rəha Uhgīn ne mənī e nian kitīəh əm.”

Təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik

(Luk 12:22-31)

²⁵Kən Iesu təmən məmə, “Kən o natimnat min əh, io iatən kəm itəmat məmə, təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik rəhatəmat nəmegəhən məmə onəkotun naka, kən motənim naka. Kən təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik nipətītəmat məmə onəkotos hiə rəhatəmat napən. ?Nəukəti nəmegəhən rəhatimat tatəmegəh əm e nagwənən, o kəp? Kəp. ?Kən naka

e 6:16 Aes 58:5-9 f 6:19 Jem 5:1-3 g 6:20 Mat 19:21; Luk 18:22 h 6:22-23 Nipətīn kit rəha “niganəmtim mil kuəwir” təmə, ik etəm kit itəm nikim tagien o nasitūən netənim e rəham mənī. Kən nipətīn kit rəha “niganəmtim mil kuərat” təmə, ik iaumis kit.

in nat asol o nipətitat, napən, o kəp? Kəp.ⁱ ²⁶ Otəplan-tu mənig min itəm koatiwig moatan. Ilat kəsotasumən, kən ilat kəsotələhəu-wirən nagwənən e nipəgnoa nimə, mətə Tata rəhatəmat e nego neai, in tatos-ipən nagwənən kəm ilat. ?Kən e niġanəmtin, nikitəmat təht məmə in tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig min? !Əwəh!^j ²⁷?Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsafin-pənən aua kitəh əm e rəhatəmat nəmegəhən.

²⁸“?Kən təhrol nikitəmat tatəht pik napən onəkotuwīn lan? Nikitəmat təht-tu nəguī niġ min itəm koatəwiə əpnapin əm. Ilat kəsotol pikən wək o nəhlən rəhalat napən. ²⁹Mətə ekən kəm itəmat məmə Kig Solomon, in etəmim rəhan nautə tepət, kən rəhan napən itəm tatuwīn-in, ilat kotəwir motaprəkis. Mətə nəguī niġ əpnapin min kotəwir taprəkis-in rəhan napən.^k ³⁰Uhġin təmol manuwiħl əpnapin əm təwir pik e nəguī niġ min əh. Mətə manuwiħl əh in rəha nian kitəh əm, kən olawig kuwan e niġəm. ?Kən okəmə Uhġin tatol-wir manuwiħl əh, kən nikitəmat təht məmə Uhġin otos-ipinə napən itəm nəkotəkəike motuwīn lan? !Əwəh! In otol nəhlan. !Ei, rəhatəmat nahatətəən in təkəku agin!

³¹“Tol nəhlan, təsəwirən məmə itəmat nakotətəlig-in pik məmə, ‘?Ekotun naka?’ o ‘?Ekotənim naka?’ o ‘?Ekotos hiə napən motuwīn-in?’ ³²Sotətəlig-in pikən. Netəm itəm kotəruru Uhġin, ilat koatətəlig-in pik natimnat itəm tol nəhlan. Mətə itəmat nenəti Uhġin min, kən rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in titun məmə nəkotəkəike motos natimnat min əh.^l ³³Mətə pəs onəkotol nərəmərəən rəha Uhġin, ne nəmegəhən ətuatip itəm Uhġin tolkeike, ilau okuətul əpən e nəmegəhən rəhatəmat. Nian nəkotol nəhlan, kən Uhġin otos-ipinə min natimnat min əh kəm itəmat.^m ³⁴Tol nəhlan, təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik natimnat itəm onəkotəkəike motos olawig, mətə-inu natimnat rəha olawig, ilat rəha olawig. Nəratən rəha nian kitəh, in tinahmen rəkis rəha nian kitəh.

Sotakilən nolən rəha suah kit min

(Luk 6:37-38,41-42)

7 ¹Okəmə nakotakil rat netəmim, kən Uhġin otələhəu nəghatən rəha nalpinən rəhatəmat.ⁿ ²Tol nəhlan mətə-inu, nəghatən əskasik itəm nakoatən məmə suah kit in etəm rat, kən Uhġin otətəu-pən əm o nənən rəhatəmat nolən rat min. Okəmə nakotakil etəmim e nolən itəm tətəuətəp, kən Uhġin otakil itəmat e nolən itəm tətəuətəp. Mətə okəmə nakotakil rat netəmim e nolən əskasik, kən Uhġin otakil itəmat e nolən ahmen min

i 6:25 Fil 4:6; 1 Tim 6:6-8; 1 Pita 5:7 j 6:26 Mat 10:29-31; Luk 12:6-7

k 6:29 1 King 10:4-7; 2 Kron 9:3-6 l 6:32 Mat 6:8 m 6:33 1 King 3:11-14; Sam 37:4,25; Rom 14:17 n 7:1 Rom 2:1; 1 Kor 4:5; Jem 4:11-12

əm.^o ³?Tahro nakoatən nimismisi nig itəm tətətig e niganəmti piatəmat min, mətə itəmat nəsoṭəplanən nig asol itəm tətətig e niganəmtitəmat? ⁴?Kən tahro nakoatən məmə, ‘Ei piak, pəs ekos-irəkis nimismisi nig e niganəmtim,’ mətə nəsoṭəplanən nig asol e niganəmtitəmat? ⁵!Rəhatəmat nənən təwir, mətə nikitəmat tamkimik! Otaupən, motos-irəkis nig asol e niganəmtitəmat, kən nəkotitun nəplan wīrən nohrəkisən nimismisi nig itəm tətətig e niganəmti piatəmat min.

⁶“Sotos-ipənən natimnat rəha Uhgīn kəm kuri min, kən soṭəraḱin-pənən rəhatəmat nat wir min kəm pikəs min.^p Okəmə nəkotol nəhlan, kən ilat okotaliwək lan kən moteirair motus itəmat.”

Nolən ətuatip o nəṭapəh-inən nat kit o Uhgīn

(Luk 11:9-13; 6:31)

⁷Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Ekən kəm itəmat məmə, oṭəpəh-in kəm Uhgīn o natimnat, kən in otos-ipinə kəm itəmat. Kən otegəs-in pəs nakotehm. Kən oṭəht-əht toa pəs toa oterəh oṭəmat.^q ⁸Ekən nəhlan mətə-inu netəmim rafin itəm koatəpəh-in, kən okotos. Kən netəm min u itəm koategəs-in, kən okotehm. Kən netəmim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.^r

⁹“?Itəmat pah, nian nətin tatəpəh-in pīret, mətə in tatos-ipən kəpiel? !Kəp! ¹⁰?O, nian in tatəpəh-in nəm, mətə in tatos-ipən sinek? !Kəp! ¹¹Nat əpnəpīn itəmat netəmim rəha nətueintən nakotərat, mətə nakoatos-ipən natimnat wir min kəm nenətitəmat min. !Mətə Tata Uhgīn e nego e neai, nolən rəhan in təwir pik maprəkis-in nolən rəhatəmat, kən nīpahrienən, in otos-ipən natimnat wir min kəm netəm min u itəm koatəpəh-in ron!^s ¹²Kən tol nəhlan, otol təwir kəm netəmim rafin e nolən min rafin itəm nakotolkeike məmə netəmim okotol min kəm itəmat. Inu nīpəti Lou itəm Uhgīn təmos-ipən kəm Moses, ne nəukəti nəghatən itəm təmos-ipən kəm ien min aupən.”^t

Suatip kəiu

(Luk 13:24)

¹³Iesu təmən min məmə, “Itəmat onəkotəkəike motuwīn-pən e nafilua itəm təkəku, mətə-inu nafilua itəm iahgin ne suatip itəm timətig əm tatuwīn o nərəkinən, kən netəmim tēpət koatuwīn-pən e nafilua əh. ¹⁴Mətə nafilua itəm təkəku, ne suatip itəm tiəkis tatuwīn o nəmegəhən, kən netəmim noan məsīn əm okotəplan.”

o 7:2 Mak 4:24 **p 7:6** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “soṭəraḱin-pənən rəhatəmat perel kəm pikəs min.” Perel u, in kəpiel kit itəm nəmtin tiəkis. Təmisi-pən e niki iarou. Kəm-naka, “kuri” ne “pikəs” katuəpsen-pən netəm rat. **q 7:7** Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 **r 7:8** Jon 15:7; Jem 4:3; 1 Jon 3:22 **s 7:11** Jem 1:17 **t 7:12** Mat 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10

Nig ilau noan
(Luk 6:43-44)

¹⁵Kən Iesu tāmən mēmə, “Oatəto wir itəmat o ien eiueiua min. Ilat koatuwa moatəghat mətig e nolən ərou tahmen e sipsip, mətə əpəh imə e nikilat, ilat kotahmen e kuri iarupin.”^u ¹⁶Kən e nəmegəhən rəhalat, nəkotəplan noan, kən nəkotitun naka tətətig e nikilat. Netəmim okol kəsotuwinən e nolkosik o iapil-iapil moatəhl noa nig itəm təwir mətəhen tahmen e krep o fik.”^v ¹⁷Tol min-nulan, nig itəm təwir tatoe-in noan itəm təwir, mətə nig itəm tərət tatoe-in noan itəm tərət. ¹⁸Nig itəm təwir okol təsəe-inən noan itəm tərət, kən nig itəm tərət, okol təsəe-inən noan itəm təwir. ¹⁹Nig min rafin itəm kəsotəe-inən noalat itəm təwir, okəte rəkis ilat, kərakin-pən ilat e nigəm.”^w ²⁰Tol nəhlan, e nəmegəhən rəha ien eiueiua min əh, onəkotəplan noan, kən nəkotitun naka tətətig e nikilat.”^x

²¹“Sənəmə netəmim rafin itəm kotaun-in io motən mēmə, ‘Iərəmərə, Iərəmərə,’ itəm ilat kotitun nuwinən motətig ahgin nəgəmərəən rəha Uhgīn mətə ilat min əm u itəm koatol nəwia rəhak Tata itəm tətətig e nego e neai.”^y ²²E nian Uhgīn otakil netəmim rafin, netəmim tepət okotən kəm in mēmə, ‘!Iərəmərə, Iərəmərə! ?Tahro? ?Nəkītun o kəp mēmə, itimat emotən-iarəp nəghatən rəham itəm nəmos-ipa kəm itimat, kən motəhg-iarəp narmin rat min e nərgəm, kən motol natimnat pispis min e nərgəm?’ ²³Kən oekən-ipən ətuatip kəm ilat mēmə, ‘Aupən ekəruru itəmat, kən u-roiu min ekəruru itəmat. !Otuwin isəu ron io, itəmat netəm noatol nolən tərət!’ ”^z

Etəmim kəiu kəmiailəkin nimə
(Mak 1:22; Luk 6:47-49)

²⁴Kən Iesu təmol namnun rəhan nəghatən mēmə, “Okəmə itəmat u itəm nəmotəto nəghatən min u rəhak kən moatol, kən onəkotahmen e etəmim itəm tenətig, in təmiləkin-pən nəukəti rəhan nimə e kəpiel. ²⁵Kən nuhuən təməfik, kən naruəh taiu, kən nimətag asol teləl moh nimə. Mətə nimə təsietən mətə-inu kəmiləkin-pən nəukətīn e kəpiel. ²⁶Okəmə itəmat u itəm nəmotəto nəghatən min u rəhak kən məsotolən, kən onəkotahmen e etəmim itəm təsətəlig-in wirən nolən natimnat kən in ialməl, in təmiləkin-pən nəukəti rəhan nimə e niməkləkil əm. ²⁷Kən nuhuən təməfik, kən naruəh taiu, kən nimətag asol teləl moh nimə. Kən nimə təmīet, kən nian təmīet, mətə təmərat aɡin.”

u 7:15 Mat 24:24; Wək 20:29; 2 Pita 2:1 v 7:16 Kal 5:19-22; Jem 3:12 w 7:19 Mat 3:10; Luk 3:9; Jon 15:6 x 7:20 Mat 12:33 y 7:21 Luk 6:46; Jem 1:25 z 7:23 Luk 13:25-27; Sam 6:8; 2 Tim 2:19

Nəghatən rəha Iesu, nəsanənən tətətig lan

²⁸Kən nian Iesu təmöl namnun rəhan nəghatən, kən netəmim narmilat təmiwig pik ron, ²⁹məto-inu nian tatəgətun, sənəmə tahmen e rəhalat iəgətun min rəha Lou, məto rəhan nəghatən təfigəm, nepətən əh-ikin.^a

Iesu təmöl-wir suah kit təmos nimisən u leprosi

(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

8 ¹Nian Iesu təmeiui-*pa* e nitot, netəmim tepət kəmotətəu-pən. ²Kən suah kit nimisən u leprosi^b təmöl təmuwa ron, misin-pən nulin o Iesu, kən mən məmə, “Iərəmərə, okəmə nakolkeike, kən nəkitun nol-wirən io kən mafəl rəkis namkimikən lak.” ³Kən Iesu təməg-əfəmäh-in nelmin mələhəu-pən lan, mən məmə, “Əwəh. Iakolkeike. Əwir-ta.” Kən roiu agin-əh, nimisən leprosi təmagim mikə lan. ⁴Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Əsən-iarəpən natimnat min u kəm netəmim, məto uwın əm mehm pris kit pəs in tehm məmə nipətim tinol min-nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tinikə, kən netəmim okotitun məmə nipahrienən ninəwir, kən rəham namkimikən tinikə.”^c

Nahatətən rəha etəm-iasol kit rəha mopael min

(Luk 7:1-10)

⁵Kən Iesu təmuwın miet-arəpən əpəh e taon Kapaneam, kən etəm-iasol kit rəha mopael min rəha netəm Rom təmuwa məplan Iesu, kən mətasək-pən ron matən məmə, ⁶“Iərəmərə, rəhak iolwək tatimis, kən mətapıl əpəh e nimə rəhak, nipətin rafin təmimis, kən tatəto tərət pik.” ⁷Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Oekimmə mol in təwir min.”

⁸Kən etəm-iasol rəha mopael min təmən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə, io etəmim kit itəm esətuatipən, kən esahmenən məmə ik onəkuwa e rəhak nipəgnoa nimə. Ən əm nəghatən kit, kən ekıtun məmə in otəto təwir min. ⁹Ekitun məmə nimisən əh otəkəike mol nəwiam, məto-inu io min, rəhak netəm-iasol min kotərəməwə lak, kən iatol nəwialat, kən mopael min neen əh-ikin itəm io ekərəməwə elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Uwın,’ kən tuwın. Kən okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Wa,’ kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak slef məmə, ‘Ol nat u,’ kən tol nat əh.”

¹⁰Nian Iesu təməto nəghatən əh, kən narmin təmiwig pik ron, kən təmən-ipən kəm netəmim itəm koatuarisig-in məmə, “Nipahrienən

a 7:29 Mak 1:22; Luk 4:32 **b 8:2** E Naoa Rəha Uhgın, nəghatən u “leprosi” tatəghat-in nimisən pisin pisin min rəha nuwigitəm. Nimisən min u tatərəkin nuwigitəm, kən Lou rəha Moses tatən məmə suah kit itəm təmos nimisən nəhlan, in tanwıkmik e nıganəmti Uhgın. Afın Lev 13-14. **c 8:4** Lev 14:1-32; Mat 9:30; Luk 17:14

iakatən kəm itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat əpnəpən noanol min rəha Isrel, məto esəhmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən təskasik tahmen-pən lan. ¹¹Iatən kəm itəmat məmə netəmim tepət okotisi-pən e nikalin par ikin ne e nikalin pah ikin, okotuwa motagwən kitih e tepil ilat Epraham, ne Aisak, ne Jekop əpəh e nərəməərəən əpəh e nego e neai.^d ¹²Məto itəmat noanol rəha Isrel itəm Uhgīn təmaupən mitəpun itəmat məmə in otərəməərə etəmat, in otərəkin-pən itəmat ihluə e napinəpən, kən ikin əh, netəmim okotasək kən moatəto tərət, kən moatəgətəin nəluilat min.”^e

¹³Kən Iesu təməni-pən kəm etəm-iasol rəha mopael min məmə, “Atuwīn. Rəham iolwək otəwir tol əm məmə inu ne nəmahatətə məmə Uhgīn otol mihin.” Kən e nian ətuatip əh, nīpətī iolwək rəha etəm-iasol rəha mopael min təmuwa məwir min.

Iesu təmol nimisən tepət kotəwir min

(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴Kən Iesu təmuwīn e nimə rəha Pita, kən muwīn imə məplan uhu Pita tatətəp-ətəp mətapil. ¹⁵Kən təməg-əfəməh-in nelmin mek nelmi pətaguīhl un, kən nətəp-ətəpən təməgim mikə, kən tinətul. Kən minatol nagwənən nigī Iesu.

¹⁶Kən ehnaipən in, netəmim kəmotəmīk netəmim tepət itəm narmin rat tətətig elat motuwa o Iesu, kən Iesu təməhg-iarəp narmin rat min e nəghatən əm rəhan, kən mol-wīr netəmim rafin itəm koatimis.

¹⁷Natimnat min əh təmol nəhlan məmə otol nəghatən rəha ien Aesəa tuwa mol nīpahrienən lan, itəm təməni əupən ikin məmə,

“In təmos-irəkis nimisən min rəhatat,
kən mol nīpətītāt min itəm kotəhmə, kotəwir.”^f

Etəmim kəiu kəmioalkeike məmə okiauarisig-in Iesu

(Luk 9:57-62)

¹⁸Kən nian Iesu təməplan nimanin netəmim itəm koatitəlau in, kən təməni-pən kəm rəhan netəmim məmə okotuwin e nikali lek entənīpən-pən. ¹⁹Kən iəgətun kit rəha Lou təmuwa məni-pən kəm in məmə, “Təgətun. Hiə ikin onakatuwin-pən ikin, oekətəu-pən ik.”

²⁰Məto Iesu təməni-pən kəm in məmə, “Kuri iarupin min, rəhalat nīpəg tətīg o napilən, kən mənīg min nimaalat tətīg o napilən. Məto Nəti Etəmim,^g in rəhan nimə rəha napilən tikə məmə otuwīn mapil ikin.”^h

d 8:11 Luk 13:29 **e 8:12** Mat 22:13; 25:30; Luk 13:28 **f 8:17** Aes 53:4 **g 8:20** Nian Iesu təməni nərgin u “Nəti Etəmim,” tətəghat-in atip in. Nərgin u təmīet e Naəa rəha Daniel ne naəa pisin pisin min e Oltestəman. Kən nīpətīn təmə suah kit itəm təmisi-pən o Uhgīn kən matos nəpətən rəha Uhgīn. **h 8:20** 2 Kor 8:9

²¹Kən etəmim kit min rəha Iesu təmuwa mən-ipən kəm in məmə, “Iəramərə. Oekətəu-pən ik mətə, pəs ekuwin pitən mitənəm rəhak tata.”

²²Mətə Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Ətəu-pa io. Netəmim itəm kəsotolən nəwia Uhgın, in tahmen əm məmə ilat kinotimis rəkis. Pəs ilat okotuwin motitənəm rəhalat netəmim itəm kəmotimis.”

Iesu təmən-iəhau nimətag asol e Lek Kalili

(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³Kən Iesu təmuwin e pot, kən rəhan min netəmim kotuwin ilat min.

²⁴Kən təsuwəhən, nimətag asol kit tətul kən minol peau-peau asol min e lek, kən nəhau tatər-pən e pot, iuəhkir əm pot tətəmmim, mətə Iesu tətəpəl.ⁱ ²⁵Kən kəmotuwin motəhgaiir e Iesu motən-ipən məmə, “!Iəramərə! !Osmegəh kitat! !Otəsuwəhən kotəmmim!”

²⁶Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro nakotəgin pik? Rəhatəmat nahatətəən təkəku agin.” Kən təmətul mən-iəhau nimətag ne peau-peau asol min. Kən nimətag təmuraahl nelmin, kən tinəməlinu tinəməlinu.^j ²⁷Kən netəmim rəha Iesu narmilat təmiwig pik moatən məmə, “!Ei! ?Etəmim naka u? Nat əpnəpən nimətag ne nəhau, mətə ilau kətioal nəwian.”

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e etəmim kəiu

(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸Kən nian Iesu təmuwa miet-pa entənipən-pən e lek, ikin Katara, kən etəmim kəiu itəm narmin rat min kotatig elau kəmiaiet-arəpa məmə okuəplan Iesu. Ilau kəmiasipən e nipəg kəpiel min, ikin katitənəm netəmim ikin. Ilau kuəsanən mətioh netəmim, kən netəmim koatəgin nuwin-pənən ikin. ²⁹Kən əmun narmin rat min itəm kotatig elau kəmotaget əfəməh motən məmə, “!Ik Nəti Uhgın! ?Nəmuwa məmə nakahrol itimat? ?Nəmuwa məmə nakol nalpənən kəm itimat itəm təsələn əh nian rəhan?”^k

³⁰Iuəhkir əm olat, pikəs min tərət əh-ikin kotəgwən, ³¹kən narmin rat min kotasək-pən o Iesu motən məmə, “Okəmə nəkəhg-iarəp itimat, ahl-ipən itimat ekotuwin e pikəs min əh.”

³²Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin.” Kən narmin rat min kəmotiet elau, motaiu motuwin e pikəs min, kən əmun pikəs min ilat rafin kəmotaiu moteiuaiu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pən e lek motəmmim. ³³Kən netəmim itəm koatehm pikəs min, kəmotəgim motuwin e taon motən-iarəp natimnat rafin, ne natimnat itəm Iesu təmöl kəm suah mil itəm narmin rat min kotatig elau. ³⁴Kən əmun netəmim rafin rəha taon kəmotuwa məmə okotəplan Iesu. Kən nian kəmotəplan in, kən kəmoatəkəike əskasik kəm in məmə otəkəike miet əh-ikin əh.

Iesu tāmōl-wir etām nīpētīn tāmīmīs

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

9 ¹Kən Iesu tāmūwīn e pot muwīn entānīpān-pān e lek, kən mīet-arāpa iman ikīn, e taon Kapaneam.¹ ²Kən netāmīm neen kāmōtīlēs etāmīm kit motuwa ron. Nīpētīn māsīn tāmīmīs, kən mētāpīl e rāhan nīmītīwīn. Kən nīan Iesu tāmēplan rēhalat nahatētēan, kən tāmēn-īpēn kām etām tatīmīs un mēmā, “Nētīk, əsəgīnēn. Rēham nolēn rat mīn emos-irākīs rākīs.”

³Kən nīan kāmōtētō nēghatēn əh, iəgētun mīn neen rēha Lou kotēn-īpēn kām ilat mīn mēmā, “Nēghatēn əh tērat. Suah əh tatēghat mēmā otol mēmā in Ughīn.”

⁴Mētō Iesu tītun nētēlīgēn rēhalat kən tāmēn-īpēn kām ilat mēmā, “?Tāhro itēmat nakoatos nētēlīgēn itēm tērat mīn-nulan?^m ⁵?In pēhrūēn tīmētīg mēmā oekān, mēmā, ‘Emafəl rākīs rēham nolēn rat mīn,’ o ‘Ətul malīwək?’ⁿ ⁶Kən roiu ekol nat kit mēmā nəkōtītun mēmā Nētī Etāmīm tatos nepētēn ikīn-u e nētūēntēn mēmā otafəl rākīs tēfagə rat mīn.” Kən in tāmēn-īpēn kām suah əh tatīmīs mēmā, “Ətul mīlēs rēham nīmītīwīn malīwək matuwīn latuənu.”^o ⁷Kən suah u tatīmīs tāmētul malīwək matuwīn latuənu. ⁸Kən nīan nīmanīn netāmīm kāmōtēplan nat əh, kən kāmōtəgīn, kən motēnwīwī nērgī Ughīn itēm tāmōs-īpēn nepētēn kām etāmīm mēmā otol nēhlan.

Iesu tēmaun-in Matiu

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹Kən Iesu tāmālīwək muwīn māsīn mīn, mēplan suah kit, nērgīn u Matiu. In etāmīm itēm tatos mēni rēha takīs, kən tatēpələh ikīn katētōu-pān takīs ikīn. Kən Iesu tāmēn-īpēn kām in mēmā, “Uarīsīg-in io, muwa etāmīm rēhak.” Kən in tāmētul muarīsīg-in Iesu.

¹⁰Kən Iesu tāmūwīn mētāgwēn e nīmā rēha Matiu, kən netāmīm tēpēt rēha nosēn mēni rēha takīs kāmōtuwa, kən netāmīm tēpēt itēm koatol tēfagə rat^p kāmōtuwa, kən ilat kāmōtuwa motēpələh motāgwēn ilat Iesu ne rēhan netāmīm. ¹¹Kən nīan Fārīsī mīn kāmōtēplan nat əh, kən kotēn-īpēn kām netēm rēha Iesu mēmā, “?Tāhro rēhatēmat iəgētun tētāgwēn kələh ilat netēm koatos mēni rēha takīs ne netēm koatol tēfagə?”^q

l 9:1 Mat 4:13 **m 9:4** Luk 9:47; Jon 2:25 **n 9:5** Okēmā Iesu tītun nol-wīrēn suah kit, kən tatēgētun mēmā tatos nēsanēnən o Ughīn mēmā otafəl rākīs nolēn rat mīn rēha netāmīm.
o 9:6 Jon 17:2 **p 9:10** Fārīsī mīn, ilat kāmōatētōu-pān wīr agīn-əh Lou rafīn itēm Ughīn tāmōs-īpēn kām Mōsēs mēmā Mōsēs otōs-īpēn kām netēm Isrēl. Kən ilat koatētōu-pān wīr mīn nēghatēn mīn itēm kāmōtīsī-pān e Lou rēha Mōsēs, mētō netāmīm əm kāmōtol, sənēmā Lou ətuatīp mīn rēha Ughīn. Kən Fārīsī mīn, katēn mēmā netāmīm rafīn itēm kāsōtētōu-pānən lou əlkələh mīn əh, ilat iol tēfagə. **q 9:11** Luk 15:2

¹²Mæto Iesu tæmæto rəhalat nəghatən kən tæmən-ipən kəm ilat mæmə, “Etəmim itəm tæsimisən tæsuwinən mæplan tokita. Mæto etəmim u itəm tatimis, in otəkəike muwin mæplan tokita. ¹³Otuwin motegəs-in motol nipəti nəghatən u pahrien itəm Naoa Rəha Uhgın tatən mæmə,

‘Nat kit tatol nıkkı tətəgien, inu mæmə onəkotasəkıtu netəmim, mæto sənəmæ rəhatəmat sakrifais min itəm nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol nıkkı tətəgien.’^{r s}

Iatən tol min-nulan mæto-inu eməsuwamən mæmə ekaun-in netəm min u itəm nıkkılat təht mæmə kınotətuatıp rəkıs mæmə okotuarısıg-in io, mæto emuwa mæmə ekaun-in netəm min u, netəm nol təfagə mæmə okotuarısıg-in io.”

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgın

(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴Kən netəmim rəha Jon Baptaıs kəmotuwa motəplan Iesu motən-ipən kəm in mæmə, “Əplan-tu. İtimat ekotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm Uhgın, kən Farısı min, ilat min koatol mihın. ?Mæto təhrol e rəham netəmim kəsotolən nəhlan?”^t

¹⁵Kən Iesu tæmən-ipən kəm ilat mæmə, “?Nıan netəmim koatol marıt rəha suah kit, kən in tətətıg e nagwənən rəhan ilat in min neen, nıkkıtəmat təht mæmə in min neen okotasək? !Kəp! Mæto nıan əh-ıkın itəm tatuwa mæmə netəmim okotıləs-ırəkıs etəmim itəm katol nagwənən rəhan. Kən e nıan əh, in min neen kotıtun napəsən nagwənən.

¹⁶“Kən etəmim kit tıkə mæmə otos nımısımsı nıməhan wı kit, kən məhlətəın-pən e nıməhan oas rəhan itəm təməhap, mæto-inu okəmæ tol nəhlan, kən nımısımsı nıməhan wı tıtun nəhapən nıməhan oas, kən ıkın təməhap ıkın əupən tıtun nuwamən mol ıahgın pıkkı əgın.

¹⁷“Kən etəmim kit tıkə mæmə otos wain itəm kəmol wı, kən mıuw-pən e pətəl oas u təkəsıkkı itəm kəmol e nuwıgı nəni. Okəmæ tol nəhlan, kən wain otəhləpıkkı, kən pətəl otəhap, kən wain otəhtəg, kən pətəl otərat.”^u Mæto wain itəm kəmol wı okəkəıke kıuw-pən e pətəl itəm kəmol wı tımətətıg, kən wain ne pətəl katuəməhl wır.”^v

Pətəgwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmımsı

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸Nıan Iesu tatən-ipən natımnat min əh kəm ilat, etəm-ıasol kit tuwa mıısın-pən nulın o Iesu mæmə, “Nətıkkı pətan əkəku təmımsı roıu əm.

r 9:13 Hip 10:8; Hos 6:1-6; Maeka 6:6-8; 1 Saml 15:22 **s 9:13** Nıan Uhgın tæmən nəhlan, nıpətın mæmə in otapəs rəhalat sakrifais min mæto-inu nəratən tətətıg e nıkkılat. Uhgın tæmən mæmə ilat kotəkəıke motasəkıtu netəmim. **t 9:14** Luk 18:12 **u 9:17** Afın futnot e Luk 5:37 **v 9:17** Iesu tæmən nəhlan mæmə in otəgətun ilat mæmə rəhan nəgətunən in tuwıwı mol pısın e nəgətunən rəha Farısı min ne ıəgətun min rəha Lou.

Məto wa, mələhəu-pən nelməm lan, kən otəmegəh min.”¹⁹ Kən Iesu təmətul ne rəhan netəmim, motuarisig-in suah un motuwın.

²⁰ Kən əmun pətan kit əh-ikin itəm tatos nımısən rəhalat nıpitan nian rafin əm, minos nup tuelef.^w Kən pətan əh təmisi-pən e məntaa Iesu ikin, kən meə-pən mek nıpəgnəmti kot məsin rəhan, ²¹ təmol nəhlan məto-inu tatən atıp kəm in məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak nımısən otol namnun.”^x

²² Kən Iesu təmeirair məplan pətan əh, kən mən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, əsəginən. Rəham nahatətəən təmol ik ninəwir min.” Kən e nian əh, rəhan nımısən təmikə.

²³ Kən nian Iesu təmuwa miet-arəpa e nımə rəha etəm-iasol əh, kən təmuwın imə məplan netəmim koatahl nau motan napuən lan rəha nımısən, kən netəmim kəmoatasək pik. ²⁴ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otiet motuwın isəu, məto-inu pətan əkəku un təsımısən, məto in tətapıl əm.” Kən ilat kəmotalah e Iesu. ²⁵ Məto nian netəmim kəmotiet motuwın ihluə, kən tuwın imə, maskəlīm nelmi pətan əkəku, kən pətan əkəku un təmətul. ²⁶ Kən namnusən rəha nat u təmaiu mıtəlau rafin e nəptən əh.

Iesu təmol-wır iganəmtin rat kəiu

²⁷ Kən nian Iesu təmiet ikin əh, məto iganəmtin rat mil kəiu kəmuətəu-pən in, kən mətuagət əfəməh məmə, “!Mipi Kig Tefit, asəkitun itımlau!”^y

²⁸ Nian Iesu tınuwın əpəh imə, kən iganəmtin rat mil kuea ron. Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “?Itəlau nətuahatətə məmə ekıtun nol-wırən niganəmtitəlau, o kəp?” Kən ilau kuən-ipən məmə, “Əwəh, İəməmə.”

²⁹ Kən Iesu təmələhəu-pən nelmin e niganəmtılau mən-ipən məmə, “Uhgın otol-wır niganəmtitəlau məto-inu nəmuahatətə lan.” ³⁰ Kən niganəmtılau tınəwir kən kinatuəplan nat. Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm ilau məmə, “Onəsüən-iarəpən natimnat min u kəm netəmim.”^z

³¹ Məto ilau kəmiaiet mian, kən muən-iarəp namnusən rəha Iesu tuwın mıtəlau e ikin min rafin e nəptən u.

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e etəm təruru nəghatən

³² Nian suah mil u kəmiaiet, netəmim kotıləs etəmim kit təruru nəghatən motuwa o Iesu. Suah əh in təruru nəghatən məto-inu narmin rat tətatiğ lan. ³³ Kən Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suah əh, kən tınatəghat. Kən nımanin netəmim narmilat təmiwig pik ron, kən motən məmə, “Suah kit təsəplanən nat kit tol nulan əpəh İsel nian kit ne.”^a

w 9:20 Lou təmən məmə nımısən u leprosi təmol pətan əh tamkımik, kən okəmə tatek suah kit, kən in min otamkımik. x 9:21 Mat 14:36 y 9:27 Mat 20:29-34 z 9:30 Mat 8:4 a 9:33 Mak 2:12

³⁴Mæto Farisi min kæmotæn mæmæ, “Tatos nəsənənən o etəm-iasol rəha narmin rat min mæmæ otəhg-iarəp narmin rat min.”^b

Iesu nikin təmahmæ pik o netəmim

³⁵Kən Iesu təmaliwək matuwın e taon ne latuənu min rafin, kən matəgətun əpəh e nıpəgnoa nimə min rəha nuəfiminən, matən-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgın, kən matol-wir netəmim rafin itəm koatimis, ne netəmim rafin itəm nıpətilat tərət koatəwir.^c

³⁶Nian təməplan nimanin netəmim tinerət pik, kən nikin təmahmæ pik olat mæto-inu kinotos pik nahmæn, kən motəruru nasitu-atipən e rəhalat nəmegəhən, kinotahmen e sipsip min itəm etəmim tikə o nehman ilat.^d

³⁷Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim mæmæ, “!Otəplan-tu! Nagwənən tərət əpəh e nasumən itəm kinotimətə, mæto iolwək min noan məsin əm kotəulək-in.^e ³⁸Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən mæmæ otahl-ipa iolwək min tərət mæmæ okotuwın kəulək-in nasumən rəhan.”

Netəm tuelef rəha Iesu

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

10 ¹Kən Iesu təmaun-in netəm tuelef rəhan kotuwa kitiaħ, kən mos-ipən nəsənənən kəm ilat mæmæ ilat kotitun nəhg-iarəpən narmin rat min e netəmim, kən motitun nol-wirən nimisən min rafin, ne netəm min u nıpətilat təmərət.^f

²Kən inu nərgi netəm tuelef rəha Iesu: in taupən Saimon, u nərgin kit min un Pita; ne təhan Antru; ne Jemes ne pian Jon, nəti Sepeti mil; ³ne Filip ne Patolomiu; ne Tomas ne Matiu, etəmim rəha nosən məni rəha takis; ne Jemes nəti Alfeas; ne Tateas; ⁴ne Saimon u kətaun-in mæmæ Selot;^g ne Jutas Iskariot u təmegəhan-in-pən Iesu tuwin e nelmi rəhan tikimir min.

Iesu təmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵Kən nian Iesu təmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef mæmæ okotuwın motol wək rəhan, təmaupən məghat kəm ilat mæmæ, “Itəmat onətotuwınən o netəm min un sənəmə noanol min rəha Isrel, kən məsotuwınən e taon kit rəha netəm Sameria, ⁶mæto onəkotuwın o noanol min rəha Isrel itəm kotahmen e sipsip min koatəluə.^h ⁷Kən nian

b 9:34 Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **c** 9:35 Mat 4:23; Mak 1:39 **d** 9:36 Nam 27:17; 1 King 22:17; Sek 10:2; Mat 14:14; Mak 6:34 **e** 9:37 Luk 10:2 **f** 10:1 Mak 6:7; Luk 9:1
g 10:4 Selot in suah kit itəm in tatətul əskasik o kantri rəhan. Əplan e tiksonari.
h 10:6 Jer 50:6

nakotuwin, nəkotəkəike motən-iarəp məmə, ‘Nian itəm Uhgîn otərəməərə e netəmim rafin lan, tinatuwa iuəhkir.’ⁱ

⁸“Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm koatimis kotəwir min. Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm kəmotimis kotəmegəh min. Kən netəmim itəm leprosi tatol ilat, nəkotəkəike motol nīpətīlat tuwa məwir min. Kən netəmim itəm narmin rat tətətig elat, itəmat nəkotəkəike matəhg-iarəp narmin rat min kotuwīn isəu olat. Kən nəsanənən itəm nəmotos, nəməsotosən nəmtin. Kən onəkotəkəike motol wək əm, netəmim okəsətouən itəmat lan. ⁹Nian nakotuwin, nəsotosən mənī.^j ¹⁰Kən məsotəmikən rəhatəmat kətim min. Kən natimnat itəm nakoatuwin-in, in əm un, məsotos minən iahgoau kit min. Kən məsotosən put, ne kasikīn rəhatəmat min. Iatən nəhlan məto-inu tətuatīp əm məmə katos-ipən kəm iolwək min natimnat itəm tətuatīp o natīgən rəhalat.”^k

¹¹“Nian nakotuwin e taon kit o latuənu kit, nəkotəkəike motəhm etəmim kit itəm nīkin tagien məmə nakotuwin mətətig itəmat min, kən nakoatətig ikīn əh mətoarus-pən nian nakotiet min. ¹²Nian nakotuwin kətətig e nīmə kit, nəkotəkəike kəghat wīr kəm ilat məmə, ‘Nəməlinuən tətətig otəmat.’^l ¹³Kən okəmə netəmim e nīpəgnə nīmə u, nīkilat tagien məmə okotos itəmat, kən pəs rəhatəmat nəghatən rəha nəməlinuən tətətig olat. Məto okəmə nīkilat təsəgienən otəmat, nəkotəkəike motos nəghatən rəha nəməlinuən moatuwin.

¹⁴“Kən okəmə netəmim neen kəsotolkeikeən məmə okotit itəmat nakotuwin e rəhalat nīpəgnə nīmə, o kəsotətəlig-inən rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkəotiet e nīmə rəhalat, o rəhalat latuənu, nəkotəkəike motəhapispis rəkis nisip e nelkītəmat məmə ilat okotitun məmə nəmotəuhlin-pən mənətaəmat olat.”^m ¹⁵Nīpahrienən iatən kəm itəmat, e nian itəm Uhgîn otakil netəmim, nalpīnən rəha netəm min əh in otəkəsik pīk maprəkis-in nalpīnən rəha netəm kotərat aupən e taon mil əh, Sotom ne Komora.”ⁿ

Netəmim okotol tərət kəm netəmim rəha Iesu

¹⁶Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Otətəlig-in-tu. Etəhl-ipən itəmat nakoatuwin tahmen e sipsip min itəm kəmotuwīn ilugin e kuri iarupīn min. Onəkotəkəike motenətig wīr tahmen e malikim, kən itəmat motan mətig tahmen e mənīg mak.”^o ¹⁷Onakoatəto wīr itəmat o netəmim, məto-inu ilat okotiləs itəmat məmə nəkəotətul e nīganəmti kaonsel rəhalat, kən okotalis itəmat əpəh imə e nīmə rəha nuəfīmīnən.

¹⁸“Kən məto-inu itəmat netəmim rəhak, okotewkəkan itəmat nakotuwin motətul e nīganəmti etəm-iasol min rəha kapman min, ne kīg min məmə

i 10:7 Mat 3:2; 4:17; Luk 10:9,11 j 10:9 Luk 10:4 k 10:10 Luk 10:7; 1 Kor 9:14
l 10:12 Luk 10:5-6 m 10:14 Luk 10:10-12; Wək 13:51 n 10:15 Mat 11:24
o 10:16 Luk 10:3; Rom 16:19

onəkotən-iarəp nəghatən təwir rəhak e niḡanəmtilat, kən e niḡanəmṭi Iaihlua min. ¹⁹Nian ilat okotuwa motiləs itəmat, kən nikitəmat təsəht pikən məmə onəkotuwīn motən məmə naka, o nakotəhrol nulan motəghat. Nəsotəḡinən mətō-inu Narmin Rəha Uhgīn, in otos-īpinə nəghatən itəm onəkotən e nian ətuatip əh. ²⁰Nəsotəḡinən mətō-inu sənəmə itəmat onəkotəghat, mətō Narmin Rəha rəhatəmat Tata, otos-īpinə nəghatən kəm itəmat məmə nakoatən-iarəp.^{p q}

²¹“Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatip min kəm rəhalat tikimīr min məmə okotohamnu ilat, kən tata min okotol mihin min kəm nenətīlat ətuatip min, kən nisualkələh okotətul motol nolən ahmen min əm kəm rəhalat tata min ne mama min məmə okotohamnu ilat.”^r
²²Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək. Mətō etəm otətul əskasik mətōarus-pən natimnat min un okotol namnun, kən Uhgīn otosmegəh.
²³Nian okotol tərət kəm itəmat e taon kit, kən nakotiet motaḡim motuwīn e taon pišin kit min. Iatən pahrien kəm itəmat məmə okol nəsotuwīn rafinən e taon min rəha Isrel mətōarus-pən Nəti Etəmim in otuwa min.

²⁴“Netəmim itəm koatətəlig-in, okol kəsotaprəkis-inən rəhalat iəḡətun, kən iolwək min, okol kəsotaprəkis-inən rəhalat etəm-iasol.”^s ²⁵Netəm katəḡətun ilat, kotəkəike motaḡien məmə okotuwa motahmen e iəḡətun rəhalat, kən iolwək min kotəkəike motaḡien məmə okotuwa motahmen e etəm-iasol rəhalat. Io, io etəm-iasol rəha nimə. Okəmə netəmim neen kotən rat io məmə io Pielsepul, u nərgin kit rəha Setan, kən okol tahmen min əm e iolwək min rəha nimə rəhak.”^t

Etəmim rəha Iesu təsəḡinən etəmim (Luk 12:2-7)

²⁶Kən Iesu təmən məmə, “Tol nəhlan, əsotəḡinən netəmim. Natimat itəm netəmim koatəfətāin, Uhgīn otīləs-iarəpa ikin tagəhag ikin, kən natimnat itəm netəmim koatəhluaig-in, Uhgīn otīləs-iarəpa, netəmim rafin kotəplan.”^u ²⁷Natimnat itəm iatən kəm itəmat e napinəpən, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp min e nəhag-əhagən, kən natimnat itəm iatən anion, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp asol e niḡanəmṭi netəmim.

²⁸“Sotəḡinən netəmim itəm kotitun nohamnuən niḡətītəmat, mətō okol kəsotohamnuən narmitəmat. Mətō nəkotəḡin Uhgīn itəm titun nərəkinən niḡətītəmat ne narmitəmat e niḡəm asol.”^v ²⁹Otəplan-tu. Mənig əlkələh min, netəmim koatol-salim-in mənī əkəku əm. Mətō okəmə rəhatəmat Tata Uhgīn təsegəhan-inən ilat, okol kit təsīmīsən. ³⁰Kən noanutəmat e

p 10:17-20 Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 **q 10:20** Jon 14:26 **r 10:21** Jon 14:26
s 10:24 Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **t 10:25** Mat 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15
u 10:26 Mak 4:22; Luk 8:17 **v 10:28** Rom 8:31; Jem 4:12

rəhatəmat-kapə, Uhgin tətəfin rafin ilat. ³¹!Tol nəhlan, sotəginən! Uhgin tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig əlkələh min əh.^w

³²“Tol nəhlan, okəmə etəmim otən-iarəp nərgək e niganəmti netəmim, kən io min iatən-iarəp nərgin e niganəmti rəhak Tata e nego e neai.

³³Məto okəmə etəmim otən-iarəp e niganəmti netəmim məmə in sənəmə rəhak, kən ekən-iarəp e niganəmti rəhak Tata e nego e neai məmə in sənəmə rəhak.^x

³⁴“Nikitəmat təsəhtən məmə emuwa məmə ekələhəu nəməlinuən e nətueintən. Eməsuwamən məmə ekələhəu nəməlinuən, məto emuwa məmə ekol netəmim kotəmou. ³⁵Iatən nəhlan məto-inu emuwa məmə ekol iərman otol timəht ilau rəhan tata, kən pətan otol timəht ilau rəhan mama, kən pətan otol timəht ilau uhun, ³⁶kən etəmim otol tikimər ilat atip rəhan min.^{y z}

³⁷“Kən etəmim itəm tolkeike pik rəhan tata ne mama taprəkis-in io, in təsahmənən məmə otuwa rəhak etəmim. Kən etəmim itəm tolkeike pik netin iərman o pətan taprəkis-in io, in təsahmənən məmə otuwa rəhak etəmim.^a ³⁸Kən etəmim itəm təsiləsən rəhan nig kəməluau muarisig-in io,^b in təsahmənən məmə otuwa rəhak etəmim. ³⁹Kən etəmim itəm tatol pik wək əm məmə rəhan nəmegəhən e nətueintən u in otəwīr, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otimis o nərgək, in otos nəmegəhən lili.^c

⁴⁰“Kən etəmim itəm tatos itəmat e nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos io e nikin agien. Kən etəmim itəm tatos io e nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos etəm u itəm təmahl-ipa io.^d ⁴¹Kən etəmim itəm tatos e nikin agien ien rəha Uhgin, məto-inu in titun məmə suah u in ien rəha Uhgin, in otos nətəuən lan, tahmen əm e itəm ien min koatos. Kən etəmim itəm tatos e nikin agien etəm ətuatip, məto-inu in titun məmə in etəm ətuatip, in otos nətəuən lan, tahmen əm e etəm ətuatip. ⁴²Kən etəmim itəm tatos-ipən nəhau ətəp noan-məsin əm kəm rəhak etəmim, məto-inu in titun məmə rəhak etəmim, nat əpnəpin rəhak etəmim in ləhau agin, niphahrienən iatən kəm itəmat məmə, okol təsəmkarəpənən e rəhan nətəuən.”

w 10:31 Mat 6:26 **x 10:33** Luk 12:8-9 **y 10:36** Maeka 7:6; Luk 12:51-53

z 10:36 Nuwamən rəha Iesu otol məmə netəmim okotoor ilat min məto-inu, neen okotahatətə lan, məto neen okəsotahatətəən lan, kən moatətəhau. **a 10:37** Luk 14:26-27

b 10:38 Nipəti nəghatən rəha Iesu sənəmə rəhan netəmim okotəkəike kimis e nig kəməluau tahmen əm lan. Nipəti nəghatən u məmə kitat rafin kitiəh kitiəh kotəkəike motegəhan-in məmə Uhgin otol nəwian e nəmegəhən rəhatat. Okəm-naka netəmim okotol nəratən kəm kitat, okəm-naka kitat okotimis o nərgin, o kəm-naka nəratən min əh otəsuwamən e nəmegəhən rəhatat. Kitat kotəruru, məto kotətul matip əm o natigən e nəmegəhən itəm Uhgin tolkeike. **c 10:38-39** Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25 **d 10:40** Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20

Iesu ne Jon Baptais
(Luk 7:18-35)

11 ¹Nian Iesu tinol namnun nэгəтunən rəhan netəm tuelef, təmiet ikin əh muwin e taon min e nitən Kalili, matəgəтun netəميم kən matən-iarəp nəghatən rəha Uhgин kəm ilat.

²E nian əh, Jon Baptais tətətig e kalapus, kən in təməto namnusən e wək itəm Iesu tatol. Kən təmahli-ipa rəhan neen netəميم kotuwин motəтарəh ron məmə, ³“?Tahro? ?Ik u etəm kəmatən aupən məmə suah kit otuwa, o itimat ekoatəsağgin etəميم kit min məmə otəpanuwa min?”

⁴Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin motəplan Jon motən-ipən nat naka itəm nəmotuwa motəto kən motəplan: ⁵netəm niganəmtilat təpis kinoatəplan nat. Kən netəميم itəm nelkilat tərət kinotəto təwir kən minotaliwək. Kən netəm min u kəmosos nimisən leprosi, nuwigilat tinəwir. Kən netəm min u matəlgilat təmalu, roiu matəlgilat tinoag, kən netəm min u kəmotimis, kinotəmegəh min. Kən ian-rat min, roiu əh suah kit tinatən-iarəp namnusən təwir kəm ilat.” ⁶Etəميم otətig e nəwirən pahrien okəmə in təsəhlmanən rəhan nahatətəən lak o natimnat itəm io ekol.”

Iesu təməghat-in Jon Baptais

⁷Nian netəميم rəha Jon koatitəlig, kən Iesu tinətuoun matəghat-in Jon kəm netəm min u koatəpələh əh-ikin, matən məmə, “?Aupən, nəmotuwин ikin taruən-aruən ikin məmə nəkotəplan naka? ?Nəmotuwин məmə nəkotəplan suah kit tahmen e nuwig itəm nimətag tətəhləpik-ahləpik əpnəpin əm? Kəp. ⁸?Kən tahro itəmat nəmoatiet, məmə nəkotəplan suah kit itəm tatuwin e napən wir nəmtin tiəkis? Kəp. Netəm kotuwин e napən wir tol nəhlan, nian rafin kotətig e nimə rəha kig. ⁹?Kən tahro itəmat nəkoatiet, məmə nəkotəplan ien kit? Əwəh, nīpahrienən, kən etəميم əh in ilis taprəkis-in ien. ¹⁰Inu etəm Naoa Rəha Uhgин təmatəghat-in nian Uhgин təmən məmə,

‘Otəplan-tu. Iatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.

In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatip.’^f

¹¹Nīpahrienən iatən kəm itəmat, etəميم tikə itəm təmaiir e nətueintən in ilis taprəkis-in Jon Baptais, kən məto etəm ləhau aɡin e nərəmərəən rəha Uhgин, in ilis taprəkis-in Jon.^g ¹²E nian Jon Baptais təmətuoun matən-

e 11:5 Aes 35:5-6; 61:1 **f 11:10** Mal 3:1; Luk 1:76 **g 11:11** Ves u tatən məmə wək rəha Jon, in wək itəm tatos nisiiəən. In tatol əpen-əpenə suatip rəha Kristo itəm Uhgин otəhl-ipa, kən in tatən-iarəp məmə Kristo tinatuwa. Wək u in wək asol. Kən Jon in etəm-iasol məto-inu in tatos wək əh. Məto nat kit itəm in təwir taprəkis-in wək rəha Jon, in məmə suah kit tatuwa etəm rəha Uhgин nian in tətəhatətə e Iesu Kristo.

iarəp nəghatən rəha Uhgín mətəarus-pa roiu, nərəmərəən rəha Uhgín in təkaskik məmə otol wək matuwín. Kən netəmim itəm kotəskasik kotalkut pik məmə okotuwín motatig ahgin. ¹³Iatən nəhlan mətə-inu, aupən agin mətəarus-pa nian rəha Jon, nəghatən min rəha Lou itəm Uhgín təmos- ipən kəm Moses, ne nəghatən min rəha ien min rəha Uhgín, koatən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgín.^h ¹⁴Kən okəmə níkitəmat tagien məmə nakotos nətəligən u, ekən məmə Jon in Elaija itəm in ien kit aupən kəmatən məmə otuwa.ⁱ ¹⁵Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mítun nəghatən min u.

¹⁶“?Netəm min u itəm koatatig roiu, ilat kotəhrol nulan? Ilat kotahmen e nísualkələh itəm koatəpələh ikin katol maket ikin moatakuhl motaun-in ilat min neen məmə, ¹⁷‘Itimat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha nagiənən lan, mətə itəmat nəkəsotolən danis. Kən itimat emoatasək eiuə rəha nímisən, mətə nəsotasəkən kitat min itimat.’ ¹⁸Iatən nəhlan mətə-inu Jon təmuwa, kən matətəuakəm mətəpəs nagwənən matəfak kəm Uhgín, kən məsənimən wain. Kən netəmim kotən məmə, ‘Suah əh, narmin rat kit tətətig lan.’ ¹⁹Mətə nian io, Nəti Etəmim, emuwa kən mətəgwən kən matənim wain, kən netəmim kotən məmə, ‘Otəplan- tu, suah əh in etəmim rəha nagwən pikən ne etəmim rəha napisən, kən motan kələh ilat netəmim rəha nosən məni e takis, ne netəmim itəm nol təfagə.’ Mətə netəmim itəm koatətəu-pən nítunən rəha Uhgín koatol wək wir min. Kən wək wir min əh koatəgətun məmə nítunən rəha Uhgín in nípahriənən.”^j

Nahməən asol otuwa

(Luk 10:13-15)

²⁰Kən Iesu təməghat əskasik e netəm e taon min əh itəm in təmöl nat píspis tepət ikin e niganəmtílat. Təməghat nəhlan mətə-inu ilat kəsotəuhlinən nətəligən rəhalat o rəhalat nolən rat min. ²¹Təmən məmə, “!Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! !Itəmat netəm Petsaeta, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! Mətə-inu emol pap nat píspis tepət e taon rəhatəmat! Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh Taea ne Saeton aupən, okol netəmim əh-ikin əh kəmotəuhlin rəhalat nətəligən e nolən rat min, kən ilat kəmotuwín e natimnat rat motuwín moatəpələh e nəmtap e nígəm motəgətun məmə koatəto tərət agin o rəhalat nolən rat min.

²²Mətə iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgín otol nalpínən kəm netəmim, nalpínən rəhatəmat in otəskasik, maprəkis-in nalpínən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikin.^k ²³“?Kən itəmat netəm Kapaneam,

h 11:12-13 Luk 16:16 **i 11:14** Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13 **j 11:19** Mat 9:14
k 11:21-22 Aes 23; Esik 26:1–28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sek 9:2-4

nikitəmat təht məmə Uhgín otíləs-ipər itəmat e ikin rəha nisaiiən əpəh e nego e neai? !Kəp! Məto Uhgín otəhlman itəmat nakotuwin ləhau agin, imə naulisən, məto-inu emol nat pispis tepət e taon rəhatəmat. Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh Sotom, kən netəm ikin kəmotəuhlin rəhalat nətəligən, kən okol Uhgín təməsəəkkinən Sotom, kən təmətətig əm mətoarus-pa u-roiu.^l ²⁴Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgín otol nalpinən kəm netəmim, nalpinən rəhatəmat in otəskasik, taprəkis-in nalpinən rəha netəm Sotom auppən ikin.”^m

Itəmat itəm ninotəpou

(Luk 10:21-22)

²⁵Kən e nian əh, Iesu təməfak matən məmə, “Tata Uhgín, ik Iəməmə rəha natimnat rafin ilis e neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-inu nəməhluaig-in nīpəti natimnat min u e niganəmti netəmim itəm kotenatig motitun wir nat. Kən nəmöl-arəp kəm netəmim itəm kotahmen-pən əm e nisualkələh məmə okotitun wir.”ⁿ ²⁶Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”

²⁷Kən Iesu təmatəkəike matən kəm ilat məmə, “Rəhak Tata təmos-ipa nitunən rafin agin kəm io. Kən suah kit tikə itəm titun wir io u Nəti Uhgín, məmə io pah ətuatip. Məto Tata Uhgín əm titun. Kən suah kit tikə itəm titun wir Uhgín, məto io pisin əm u Nəti Uhgín, ekitun, ne netəmim itəm io emitəpun məmə ekol-arəp Tata Uhgín kəm ilat.”^o

²⁸“Otuwa ron io, itəmat itəm nəkotol pik wək kən ninotəpou o natipa-inən katipa əfigəm min, kən ekos-ipinə namegən.”^{p q} ²⁹Pəs kotalis rəhak katipa, kən pəs iakaupən məgətun itəmat lan. Iatən nəhlan məto-inu io etəm mətig, kən rəhak nətəligən in ləhau. Kən onəkotos namegən e rəhatəmat nəmegəhən. ³⁰Tol nəhlan məto-inu rəhak wək ekos-ipinə kəm itəmat in timətig, kən rəhak katipa in toigoig.”^r

Iəməmə rəha Sapat

(Mak 2:23–3:6; Luk 6:1-11)

12 ¹Kən e nian əh e Sapat kit, Iesu ne rəhan min netəmim kəmotəliwək motuwīn-pən e nasumən rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan netəmim nəumis təmus ilat, kən kəmotəhl noa wit kən motun.^s ²Məto nian Farisi min kəmotəplan ilat, kən kəmotən-ipən

l 11:23 Jen 19:24-28; Aes 14:13-15 m 11:24 Mat 10:15; Luk 10:12 n 11:25 1 Kor 1:26-29
o 11:27 Mat 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 p 11:28 Nəghatən u ‘natipa-inən katipa
əfigəm min’ tatəghat-in Lou rəha netəm Isrel itəm kotahmen e nat təfigəm məto-inu Lou
min u, ilat kotəskasik pik, kən tiəkis o nolən. q 11:28 Jer 31:25 r 11:30 1 Jon 5:3
s 12:1 Dut 23:25

kəm Iesu mēmā, “!Ei, əplan-tu! Rəham netəmim koatol nat kit itəm koatətgəhl Lou rəha Sapat.”^t

³Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat mēmā, “?Nəmotafin o kəp, nat naka itəm Kig Tefit təmol əupən, nian in ne rəhan min netəmim nəumis təmus ilat? ⁴In təmuwin imə e Nimə Tapolen Rəha Uhgın, kən mos pıret mun itəm pris min kinotos-ipən rəkis kəm Uhgın. Kən nolən əh tatətgəhl Lou, mətə-inu pıret əh, Lou tatən mēmā pris min əm kotıtun nunən.^{u v 5}?Kən nəmotafin e Lou o kəp, mēmā nian rafin e Sapat, pris min əpəh e Nimə Rəha Uhgın, ilat koatol wək rəhalat itəm tatətgəhl Lou rəha Sapat? Mətə Uhgın tatəplan mēmā nat əh in tətuatıp əm.^{w 6}Mətə iatən kəm itəmat mēmā suah kit u ikin-u in ilis taprəkis-in Nimə Rəha Uhgın.^{x 7}E Naoa Rəha Uhgın, in tatən mēmā,

‘Nat kit tatol nıkk tətəgien, inu mēmā onəkotasəkitun netəmim, mətə sənəmā rəhatəmat sakrifais min itəm nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol nıkk tətəgien.’^y

Okəmā nəkotıtun nıpəti nəghatən u, kən netəm min u itəm kotətuatıp, okol nəsotakılən ilat motən mēmā ilat koatol nolən rat. ⁸Iatən nəhlan mətə-inu io, Nəti Etəmim, io İərəmərə rəha Sapat.”

⁹Kən Iesu təmıet ikın əh, maliwək matuwin əpəh imə e nimə rəha nuəfımınən rəhalat. ¹⁰Kən əmun ikın əh, suah kit əh-ikın nelmin təmımis, təsəg-ətuatıp-inən. Kən kəmotətəpəh o Iesu mēmā, “?Tahro? ?In tətuatıp e Lou mēmā e Sapat, etəmim tıtun nol-wırən etəmim itəm tatımıs?” İlat kəmotətəpəh ron mətə-inu koategəs-in nat tərət kit rəha Iesu itəm ilat okotıləs-ipən in e kot ron.^z

¹¹Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat mēmā, “?Okəmā itəmat kit rəhan kit sipsip, kən sipsip un tiwig-pən e noakımıl e Sapat, nıkkətəmat təht mēmā suah əh otuwin miuw-pər-pa min? !Əwəh! Otəkəike muwin miuw-pər. ¹²!Mətə etəmim, in nat keike taprəkis-in sipsip! Kənu, in tətuatıp əm e Lou mēmā natol nat itəm təwır e Sapat.”^a

¹³Kən təmən-ipən kəm etəm nelmin təmımis mēmā, “Əg-ətuatıp-in-tu nelməm.” Kən təməg-ətuatıp-in nelmin, kən nelmin tınuwa minəwır əgin min, tınahmen e nelmin kit min. ¹⁴Mətə Farısi min kəmotıet motuwin ihluə mınəotətə noa ron mēmā okotohamnu Iesu.^b

Iolwək itəm Uhgın təmıtəpun

¹⁵Kən Iesu təmıtun nətəlıgən rəhalat, kən təmıet ikın əh. Kən netəmim tərət kəmotuarısıg in. Kən in təmol-wır nımısən rafin rəhalat kotuwa motəwır min. ¹⁶Kən təmən-ıəhau ilat mēmā okəsətən-ıarəpən in kəm

t 12:2 Eks 20:10 u 12:3-4 1 Saml 21:1-6 v 12:4 Lev 24:5-9 w 12:5 Nam 28:9-10
x 12:6 Mat 12:41-42 y 12:7 Hos 6:6; Mat 9:13 z 12:10 Luk 14:3 a 12:11-12 Luk 14:5
b 12:14 Jon 5:16

netəmim min.^c ¹⁷Natimnat min əh kəmotiet məmə nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın otuwa mol nipahrienən lan. Uhgın təmos-ipən kəm ien Aesea u aypən o nən-iarəpən məmə,

¹⁸ “Inu iolwək rəhak itəm io enitəpun rəkis,
iakolkeike pik in, kən nīkik tagien pik ron.
Kən io oekol məmə Narmin Rəhak otuwa marioah lan.
Kən in otən-iarəp nolən ətuatip rəhak ne nosmegəhən rəhak e
niganəmti netəmim e nəptən pisin pisin min.^d

¹⁹ Okol in təsərgəhəuən kən məsagət əfəməhən,
məsəghat pikən ikin netəmim kotərgəfimən ilat min ikin.

²⁰ In etəm mətig,
kən in otol təwir kəm netəmim itəm koatərou kən rəhalat nəsanənən
tikə.^e

In otol nəhlan mətoarus-pa nolən itəm in tətuatip, otol win e nolən
itəm tərat.

²¹ Kən netəm u sənəmə noanol min rəha Isrel,
ilat okotələhəu-pən əskasik rəhalat nətəligən tətətig lan,
məmə in otosmegəh ilat.”^f

Iesu ne Pielsepul

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

²² Kən netəmim kəmotiləs suah kit motuwa kəm Iesu itəm niganəmtin
təpis kən təsəghatən məto-inu narmin rat kit tətətig lan. Kən Iesu təmol-
wir min, kən suah əh tənətəplan nat kən minatəghat. ²³ Kən netəmim
rafin narmilat təmiwig motən məmə, “?Okəmə naka suah u in Mipi Kig
Tefit itəm Uhgın təməhən məmə otahl-ipa?”

²⁴ Kən nian Farisi min kəmotəto nat əh ne nəghatən lan, kən kəmotən
məmə, “Suah əh tatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən əm rəha
Pielsepul u etəm-iasol rəha narmin rat min.”^g

²⁵ Məto Iesu titun nətəligən rəhalat, kən təməhən-ipən kəm ilat məmə,
“Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat min, kən okotərəkin rəhalat
kantri. Kən təhmen-pən əm e taon kit o latuənu kit, okəmə netəmim
kotoor ilat min, kən okotərəkin taon un o latuənu un.

²⁶ “Kən okəmə Setan tatəhg-iarəp narmin rat min rəhan e netəmim,
kən tatol atip əm tikimīr kəm in. ?Kən otahro nulan, rəhan nərəməhən
otətul? ²⁷?Kən okəmə io iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha
Pielsepul, kən təhro e rəhatəmat min netəmim? ?Ilat koatəhg-iarəp
narmin rat min e nəsanənən rəha pah? ?Rəha Setan? Kəp. Kən tərat

c 12:16 Mat 8:4; Mak 3:12 **d 12:18** Mat 3:17 **e 12:20** Nəghatən Kris ətuatip rəha ves 20
tatan məmə, “Okol təsatgəhlən nuwig kit itəm təmeko, kən okol təsəmkəmis agin-əhən wik
rəha lait itəm tətəhaniəm əm.” **f 12:21** Aes 42:1-4 **g 12:24** Mat 9:34; 10:25

məmә nakoatән məmә io iatol nəhlan. Tol nəhlan, rəhatəmat netəmim okotakil nəghatән min rəhatəmat, motән məmә in neiueiuəən. ²⁸Məto okəmә iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın, kən nərəmərəən rəha Uhgın tinuwa rəkis otəmat.^h

²⁹“Kən ekən e suatip kit min tol nulan məmә, etəmim kit tikə məmә titun nuwinən e nimə rəha etəmim kit itəm təsanən məmә otəmik rəhan natimnat. Məto otaupən məlis ətain etəm u itəm təsanən, uarisig təpanuwın imə məmki-rəkis rəhan natimnat.

³⁰“Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tikimir. Kən etəm u itəm təsargətəinən sipsip min, in tator ilat kotagım atit.ⁱ

³¹Tol nəhlan iatən kəm itəmat məmә, Uhgın otafəl rəkis nolən rat min rafin pisin pisin,^j ne nəghatən rat min rafin pisin pisin itəm netəmim koatən lan, məto otol nalpinən kən məsaluinən nəghatən rat min itəm netəmim koatən e Narmin Rəhan.^k ³²Kən okəmә etəmim tatən rat io, Nəti Etəmim, kən Uhgın otaluin kən məsalpinən. Məto etəmim itəm tatən rat Narmin Rəha Uhgın, Uhgın okol təsaluinən nian kit, e nətueintən u, ne e nian itəm tatuwa.^l

³³“Okəmә nig in təwir, kən noan in təwir, okəmә nig in tərət, kən noan in tərət. Tol nəhlan məto-inu itəmat nəkotəplan əm e noa nig məmә nig in təwir o nig in tərət.^{m n} ³⁴Itəmat nəkotahmen e sinek! Itəmat noatol nolən eko-eko, kən itəmat netəm nakotərat. Okol nəsotənən nat təwir kit, məto-inu nian etəmim tatəghat, tatən əm nat naka itəm tərıoah e nikin.^o

³⁵Etəmim itəm nətəligən təwir tərıoah e nikin, nian rafin in tatən nat itəm in təwir. Kən etəmim itəm nətəligən rat tərıoah e nikin, nian rafin in tatən nat itəm tərət. ³⁶Iatən kəm itəmat məmә e nian Uhgın otakil netəmim lan, netəmim okotəkəike kən-iarəp kəm in məmә tahro ilat kəmoatən nəghatən rat əpnarın min rafin rəhalat. ³⁷Tol nəhlan, in otakil rafin nəghatən pisin min rəhatəmat, məmә itəmat netəm kotətuatip o netəm kotərat.”

h 12:28 Wək 10:38; 1 Jon 3:8 **i 12:30** Mak 9:40; Luk 9:50 **j 12:31-32** Uhgın təfafəl rəkis nolən rat min nian netəmim kotəuhlin rəhalat nətəligən kən moatəpəh-in məmә in otaluin məsalpinən rəhalat nolən rat min. **k 12:31** Hip 6:4-6 **l 12:32** Netəmim neen kotən məmә nəghatən u tatəghat-in netəm min u itəm kəmoatən məmә Iesu tatol-wir netəmim e nəsanənən rəha Setan. Tahmen əm məmә ilat kotaun-in məmә Narmin Rəha Uhgın in Setan. Netəmim neen min kotən məmә nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm kəsotahatəən əh e Iesu, kən motapəs wək rəha Narmin Rəha Uhgın. **m 12:33** Nipəti nəghatən rəha Iesu məmә in etəm təwir məto-inu tatol əm natimnat wir min. **n 12:33** Mat 7:16-20 **o 12:34** Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45

Nəmtətin rəha Jona
(*Mak 8:12; Luk 11:29-32*)

³⁸ Kən iəgətun min neen rəha Lou ne Farisi min kəmotən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun. Ekotolkeike məmə ekotəplan nəmtətin kit itəm tapispis itəm ik onəkol.”^p;

³⁹ Məto təməni-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, nəmotapəs rəhatəmat nahatətəən o Uhgın, tahmen e pətan kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah pisin. Kən roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətin kit itəm otəgətun məmə emisi-pən o Uhgın. Məto Uhgın otos-ipən əm nəmtətin kitəh əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona.”^q

⁴⁰ Tahmen əm məmə Jona təməməhl e nian kisil lapin ne nərauiəgən e nərpə nəm asol, kən Nəti Etənim, in otəməhl nian kisil lapin ne nərauiəgən əpəh e niki nəptən.”^r

⁴¹ “E nian əh itəm Uhgın otakil netənim rafin, kən netəm Nineva əpən, ilat okotətul motən-iarəp məmə itəmat noanol rəha Isrel nakotərat. Okotitun nənən nəhlan məto-inu nian ilat kəmotətə nəghatən rəha ien əh Jona, ilat kəmotəuhlin rəhalat nətəligən o rəhalat nolən rat min. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Jona tinuwa.”^s ⁴² Kən e nian əh itəm Uhgın otakil netənim rafin, kən kwın rəha nəptən pis ikin,^t in otətul mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otitun nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e nikalin nəptən əpəh isəu agin, kən maliwək muwa məmə otətə nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatig wir. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tinuwa.

⁴³ “Nian narmin rat tiet e etənim, kən in otuwın maliwək mətən əpəh ikin nig ne niāmītə tikə ikin, kən nəhau tikə ikin, mategəs-in ikin otatig mameg ikin, məto təsəplanən. ⁴⁴ Kən tən atip əm kəm in məmə, ‘Ekitəlig-pən e rəhak nimə itəm emisi-pən ikin.’ Kən nian tuwa məplan nimə, etənim tikə ikin, kən kəmafəl, kən məlin wir natimnat. ⁴⁵ Kən tuwın mit narmin rat sepin min itəm kotərat pik taprəkis-in in, kən motuwın imə motatig, kən natigən rəha suah əh roiu tərət pik taprəkis-in rəhan natigən itəm əpən. Kən kotahmen əm e itəmat netəm kotərat itəm nəkotatig roiu.”^u

Mama rəha Iesu ne pian min
(*Mak 3:31-35; Luk 8:19-21*)

⁴⁶ Nian Iesu tatəghat əh kəm netənim, kən rəhan mama ne pian min koatətul əpəh ihluə moatəpəh-in məmə okotəghat kəm in. ⁴⁷ Kən

p 12:38 Mat 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30 **q 12:39** Jona 1:17; Mat 16:4;
Mak 8:12 **r 12:40** Jona 1:17 **s 12:41** Jona 3:5 **t 12:42** 1 King 10:1; 2 Kron 9:1
u 12:45 Luk 11:24-26; 2 Pita 2:20

etəmim kit təmən-ipən kəm Iesu məmә, “Rəham mama ne piam min əpəh ihluə koatətul. İlat kotolkeike məmә okotəghat kəm ik.”^v 48 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah əh itəm təmən-iarəp məmә, “?Pah u rəhak mama, kən pah u piak min?” 49 Kən mäg-ətuatip-in-pən nelmin mägətun-pən rəhan netəmim, kən mən məmә, “!Inu rəhak mama ne piak min! 50 İatən nəhlan mətō-inu pah u tatol nəwia rəhak Tata əpəh ilis e nego e neai, in piak, ne winik, ne rəhak mama.”^w

Nimaa nəghatən e nəptən

(Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)

13 1 E nian ətuatip əh, Iesu təmiet e nimə muwin matəpələh əpəh iuəhkir e nikali Lek Kalili. 2 Mətō-inu netəmim tepət kəmotuwa kətul kitəlau in, kən in təmuwin e bot kit matəpələh. Kən netəmim kəmoatətul ipar.^x 3 Kən in təmən-ipən natimnat tepət kəm ilat e nimaa nəghatən min.

Təmən məmә, “Etəmim kit təmuwin məmә oteatəgtəg rəhan nikuti wit əpəh e rəhan nasumən. 4 Kən nian təmərakin-rakin rəhan nikuti wit, neen kəmotisas-pən e suatip, kən mənig min kəmotuwa motun ilat rafin. 5 Kən nikuti wit neen kəmotisas-pən e nəptən itəm kəpiel iuəhkir əm. Kəmotəwiə uəhai əm mətō-inu nəptən noan məsin əm. 6 Mətō nian mitgar tər, kən məhg ilat koatauke-auke mətō-inu nokilat təseiuaiu pikən. 7 Kən nikuti wit neen kotisas-pən e niki nəlkosik, kən nian nikuti wit kotəwiə mətō nəlkosik tətatu-atu ilat kən kəmotamis. 8 Kən nikuti wit neen min kəmotisas-pən e nəptən itəm təwir, kən kəmotōe-in noalat, neen noalat wan-hanrit, neen noalat sikiste, neen noalat tate. 9 Etəm matəlgin tatig, təwir məmә in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

10 Kən netəm rəha Iesu kəmotuwa motəpəh ron məmә, “?Tahro natəghat kəm netəmim e nimaa nəghatən min?”

11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “İatən nəhlan mətō-inu itəmat un, Uhgın təmerəh e suatip otəmat məmә itəmat onəkotitun nəghatən anion min rəha nərəmərəən rəha Uhgın. Mətō ilat əh, Uhgın təməsərəhən e suatip nulan olat. 12 Tol nəhlan mətō-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikin nitunən, Uhgın otos-ipən min nitunən kəm in, kən rəhan nitunən in otepət pik. Mətō etəm u itəm rəhan nitunən tikə, Uhgın otos-irəkis rafin rəhan nitunən itəm nikin təht məmә in tatos.^y 13 İatəghat e nimaa nəghatən kəm ilat mətō-inu ilat koatəplan pap mətō kəsotitunən, kən ilat koatəto pap mətō kəsotitun wirən. 14 Nəmegəhən rəhalat tatol nəghatən rəha ien Aesea tatuwa matol nipahrienən lan. In təmən məmә,

v 12:47 E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghtən Kris aupən, ves 47 tikə. w 12:50 Rom 8:29 x 13:2 Luk 5:1-3 y 13:12 Mat 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26

‘Okokatato, moatato, moatato,
mæto okol kəsotitunən.
Kən okokatəplan, moatəplan, moatəplan,
mæto okol kəsotitunən nian kit.

¹⁵ Tol nəhlan mæto-inu nikilat tinuwa məskasik,
kən kinotərou-in nətəlig-inən,
kən motahtosig-in niganəmtilat.
Okəmæ təsolən nəhlan, okəm-naka ilat okotəplan e niganəmtilat,
kən ilat okotətəlig-in e matəlgilat,
kən nikilat otəmət-mətig,
kən okotitun,
kən okotəuhlin-pa ilat ron io məmæ ekosmegəh ilat.’^z

¹⁶Mæto itəmat u, Uhgın təmawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat, kən nian nəkotəplan, nəkotitun, kən nian nakotəto, nəkotitun. ¹⁷Nipahrienən iatən kəm itəmat məmæ, ien min tepət ne netəm ətuatip min tepət kəmotolkeike pik məmæ okotəplan nat naka itəm nakoatəplan, mæto kəsotəplanən. Kən motolkeike pik məmæ okotəto nat naka itəm nakoatəto, mæto kəsotətoən.”^a

¹⁸Kən Iesu təmatəkaike matən məmæ, “Itəmat otətəlig-in wir-tu məmæ nəkotitun nipəti nimaa nəghatən rəha etəm u itəm təmərakin nikuti wit. ¹⁹Nikuti wit itəm təmisas e suatip, in tahmen e etənim itəm tətə nəghatən rəha nərəmərəən rəha Uhgın, mæto in təsitunən. Kən Setan tuwa mos-irəkis uəhai əm nəghatən əh itəm təmuwin e nikin.

²⁰“Kən nikuti wit itəm təmisas-pən e nisip itəm kəpiel iuəhkir əm, in tahmen e etənim itəm tatətə nəghatən rəha Uhgın, kən mos e nikin agien, ²¹mæto nokin təseiuiu pikən, kən tatətul əm o nian əkuəkir əm. Nian nəsəsauən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhan o nəghatən əh, kən təme uəhai əm e rəhan nahatətəən.

²²“Kən nikuti wit itəm təmisas-pən e niki nəlkosik, in tahmen e etənim itəm tətə nəghatən rəha Uhgın, mæto rəhan nətəligən tatuwin pik o natimnat rəha nətueintən, kən in tolkeike məmæ rəhan nautə otepət, kən nətəligən min əh kotatu-atu nəghatən rəha Uhgın, kən nəghatən əh təsoe-inən noan.”^b

²³“Mæto nikuti wit itəm təmisas-pən e nəptən wir, in tahmen e etənim itəm tətə nəghatən rəha Uhgın kən mitun nipətin. Kən e nəmegəhən rəhan, in otoe-in noan, nian neen noan wan-hanrit, nian neen noan sikiste, kən nian neen noan tate.”

Nimaa nəghatən e manuwihl itəm tərat

²⁴Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat matən məmæ, “Nərəmərəən rəha Uhgın, in tahmen e etənim kit itəm təmərakin nikuti

z 13:14-15 Aes 6:9-10; Jon 12:40; Wək 28:26-27 **a 13:16-17** Luk 10:23-24
b 13:22 Luk 12:16-21; 1 Tim 6:9-10,17

wit e rəhan nasumən. ²⁵Məto nian in ne rəhan min netəmim kəmoatapil, rəhan kit tikimir təmuwin mərakin nikuti manuwihl rat min e rəhan nasumən, kən magim. ²⁶Kən nikuti wit wir min kəmotəwiə motol iahgin motol noalat. Məto e nian əh, nikuti manuwihl rat min kəmotər min motuwa motol iahgin.

²⁷“Kən slef min rəha etəmim əh, kəmotuwa motəplan in, motən məmə, ‘Etəm-iasol. ?Nikuti wit min itəm nəmərakin e rəham nasumən, ilat nikuti wit wir min əm, o kəp? ?Məto tahro nikuti manuwihl rat min kinotər?’ ²⁸Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Tikimir kit təmol nat əh.’

“Kən rəhan slef min kotən-ipən kəm in məmə, ‘?Məto tahro? ?Nakolkeike məmə itimat ekotuwin kew rəkis manuwihl rat min əh?’

²⁹“Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Kəpə. Otəpəs. Okəmə itəmat nakotuwin kew rəkis manuwihl rat min, kən mətə nakotew rəkis min wit wir min. ³⁰Pəs ilau kərən əm kuər mətoarus-pən wit tinimətə. Kən ekən-ipən kəm netəmim itəm okotəulək-in wit məmə ilat okotəupən motew rəkis manuwihl itəm tərət motəlis o nərakin-pənən e nigəm. Uarisig okotəulək-in wit wir min moatəmik moatuwa e nipəgnoa nimə rəhak itəm katəlin nagwənən ikin.’ ”

Nimaa nəghatən e nikuti mastat^c

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgın in tahmen e nikuti mastat itəm etəmim təmos muwin məfe e rəhan nasumən. ³²Nikuti mastat əh in nətin agin, məto nian in otəwiə, in otuwa iahgin tahmen e nig kit, kən mənig min itəm koatiwig ilis okotuwa motol nimaalat e nelmin min.”

Nimaa nəghatən e is

(Mak 4:33-34; Luk 13:20-21)

³³Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgın in tahmen-pən e is noan məsin itəm pətan kit tətalkin e flaoa tepət itəm kəmol-pən e pesin asol, kən tətahl flaoa rafin tətasis matol iahgin.”

³⁴Natimnat min əh rafin, Iesu təmuəh nimaa nəghatən lan kəm netəmim. Nipahrienən məmə təməsənən nat kit kəm ilat okəmə təməsəhən nimaa nəghatən. ³⁵Nolən əh təmol nəghatən rəha ien aupən tatuwa matol nipahrienən lan. Təmən məmə,

“Ekən-iarəp rəhak nəghatən e nuəhən nimaa nəghatən min.

Ekən-iarəp natimnat itəm eməhluəig-in ilat nian emətuoun matol nətueintən mətoarus-pa u-roiu.”^d

c 13:30 Mastat in nig itəm katol-pən nikutin e nagwənən məmə tatəpien wir. Nikutin in natiəkəku agin. **d 13:35** Sam 78:2

Iesu tāmən nīpəti nīmaa nəghatən e manuwihl

³⁶Kən Iesu tāmiet rəkis e netəmim, kən muwin e nīpəgnoa nīmə kit. Kən rəhan mīn netəmim kəmotuwa ron motətapəh məmə, “Ən-tu kəm itimat nīpəti nīmaa nəghatən e manuwihl itəm təmər e nasumən.”

³⁷Kən Iesu tāmən-ipən məmə, “Etəmim itəm təmərakin nīkuti wit e nasumən, inu io, Nəti Etəmim. ³⁸Kən nasumən, in nətueintən, kən nīkuti wit wir mīn, ilat u netəmim rəha Uhgīn itəm tatərəmərə elat. Kən manuwihl rat mīn, ilat netəmim rəha Setan. ³⁹Kən tīkīmīr itəm təmuwin mərakin manuwihl rat, in Setan. Kən nian okəulək-in nasumən, in namnun nian, kən netəmim itəm koatəulək e nasumən, ilat u nagelo mīn. ⁴⁰Okotəmīk manuwihl rat motan-ətīp e nīgəm, nolən əh tahmen əm e namnun nian.”^e

⁴¹“Io Nəti Etəmim, ekahl-ipinə nagelo mīn rəhak okotuwin ikin iatərəmərə ikin, motoe rəkis natimnat rafin ne netəmim rafin itəm koatiuw-pən netəmim o nolən təfagə rat mīn.”^f ⁴²Ilət okotərakin-pən ilat e nīgəm asol, kən ikin əh netəmim okotasək kən moatəgətāin nəluilət mīn.”^g ⁴³Kən netəm kotətuatīp okotasīə tahmen e mīt e nərəmərəən rəha rəhalat Tata Uhgīn. Etəm matəlgin tatīg, in otəkəike mətəlīg-in wir nəghatən mīn u.”^h

Nīmaa nəghatən e bokis mənī itəm tatəhluaig

⁴⁴Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgīn in tahmen e bokis mənī kit itəm tatəhluaig e nəptən kit. Kən etəmim kit təmətan məplan bokis mənī əh, kən tatīg mītənim mīn. Nīkin təmagien pīk, kən təmuwin mol-salim-in natimnat rafin rəhan, kən mos-nəmtīn nəptən əh.”

Nīmaa nəghatən e kəpiel perel

⁴⁵Kən Iesu tāmən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgīn in tahmen e etəmim itəm tategəs-in natimnat, kən matol-salim-in mīn. Kən in tategəs-in kəpiel wir mīn nəmtīlāt tīəkis, katən məmə perel. ⁴⁶Nian təməplan perel kit itəm təwir pīk agin, kən in təmuwin mol-salim-in rəhan natimnat rafin, kən muwin mos-nəmtīn perel əh kən mīləs rəhan.”

Nīmaa nəghatən e net rəha niuwən nəm

⁴⁷Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgīn in tahmen e nian netəmim koatərakin-pən net əpəh itəhəi moatos nəm pīsīn pīsīn mīn lan. ⁴⁸Nian net tīnərīoah e nəm, kən kotīuw-par net, kən

e 13:40 Sam 78:2 f 13:41 Mat 24:31; 25:31; Mak 13:27 g 13:42 Mat 8:12
h 13:43 Mat 8:12

motoor nəm min motaii-pən nəm wir min e kətim asol min rəhalat, məto okotəraikin nəm itəm kotərat. ⁴⁹Kən e nammun nian, nagelo min okotuwa motos-irəkis netəmim itəm kotərat o netəmim itəm kotətuatip, ⁵⁰kən motəraikin-pən netəm kotərat e nigəm asol, kən ikin əh netəmim okotasək moatəgətain nəluilat.ⁱ

⁵¹“?Itəmat nəkotitun natimnat min un, o kəp?” Kən ilat kəmotən kəm in məmə, “Əwəh.” ⁵²Kən təmən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, iəgətu min rafin rəha Lou itəm kəməgətu wir ilat e nərəməərən rəha Uhgın, kotahmen e etəm-iasol rəha nimə itəm rəhan nautə tərət. Kən nian kit in tatos-irəkis nat wi e rəhan nautə, kən nian kit min tatos-irəkis nat oas.”^j

Ien itəm kəsisiai-inən (Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³Nian Iesu tinol nammun nuəhən nimaa nəghatən min əh, kən təmiet ikin əh, ⁵⁴muwin iman ikin. Kən təmatəgətu netəmim əpəh e nimə rəha nuəfiminən, kən narmilat təmiwig, kən kotən məmə, “?Suah u təmiləs hiə nenatigən əh ne nəsanənən əh o nolən nat pişpis min?^k ⁵⁵Suah əh, kitat kotitun wir in. ?In neti etəmim itəm tatol nimə, o kəp? ?Kən rəhan mama, in Meri, kən pian min ilat Jemes, ne Josep, ne Saimon, ne Jutas, o kəp?^l ⁵⁶?Kən rəhan kaka min kitat min ilat, o kəp? ?Təmos hiə nitunən o nolən natimnat min əh?” ⁵⁷Kən nikilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.

Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə suah kit in ien, netəmim rafin koatisiai-in. Məto rəhan min netəmim əpəh latuənu ne rəhan min netəmim e nipəgnoa nimə rəhan, ilat əm kəsotisiai-inən.”^m

⁵⁸Kən təməsolən nat pişpis tərət ikin əh, məto-inu ilat kəsotahatətən lan.

Kig Herot Antipas təməghat o Iesu (Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

14 ¹E nian əh, Kig Herot Antipas u tatərəməərə e nitən Kalili, təməto nammusən rəha Iesu. ²Kən təmən-ipən kəm rəhan etəm-iasol min məmə, “Suah u in Jon Baptais itəm təməmegəh min e nimisən. Tol nəhlan tatos nəsanənən əh o nolən nat pişpis min.”

Nimisən rəha Jon Baptais

³⁻⁴Herot Antipas təməghat nəhlan məto-inu in təmohamnu rəkis Jon Baptais. Inu nammusən e nimisən rəha Jon Baptais, tol min-nulan.

i 13:50 Mat 13:42; Luk 13:28 j 13:52 Kəm-naka nəghatən u ‘nat oas’ tatəghat-in nəghatən rəha Uhgın itəm kəməte rəkis e Naoa Rəha Uhgın əpəh e Oltesteman, kən nəghatən u ‘nat wi e rəhan nautə’ tatəghat-in nəgətuənən wi rəha Iesu. k 13:54 Jon 7:15 l 13:55 Jon 6:42 m 13:57 Jon 6:42

Aupən ikin, Kig Herot Antipas tɛmaklɛh-in Herotias u pɛtaguihl rɛha pia Herot u, Filip Kitiah. Kɛn Jon tɛmɛn-ipɛn kɛm in mɛmɛ, “Tɛsɛtuatipɛn mɛmɛ nɛkilɛs pɛtan u, mɛto-inu nakatɛtgɛhl Lou.” Kɛn Herot Antipas tɛmaskɛlim Jon o Herotias, mɛlis ɛtain, mɛlɛs-ipɛn e kalapus.⁵ Herot Antipas tolkeike mɛmɛ in otohamnu Jon, mɛto tɛmɛsolɛn mɛto-inu tatɛgin netɛmim. Ilat koatisiai-in Jon moatɛn mɛmɛ in ien kit.⁶

⁶Mɛto nian kit, Herot Antipas tɛmol lafet kit rɛha nian tɛmaiir lan, kɛn pɛtan ɛkɛku, nɛti Herotias, tɛmol danis aupɛn e niganɛmti netɛmim rafin. Kɛn rɛhan nolɛn danis tɛmol Herot Antipas nɛkin tɛmuwɛn pik lan, ⁷kɛn tol nɛhlan, in tɛmɛn-iɛkis mos noanawil mɛmɛ in otos-ipɛn nat naka itɛm pɛtan ɛkɛku ɛh tolkeike. ⁸Kɛn Herotias tɛmɛghat kɛm nɛtin, kɛn nɛtin tɛmɛn-ipɛn kɛm Herot Antipas mɛmɛ, “Os rɛhn-kapɛ Jon Baptais e plet kit muwa ikin-u mos-ipa kɛm io roiu.” ⁹Kɛn kig, nɛkin tɛprou. Mɛto tɛmɛn-ipɛn kɛm rɛhan netɛmim mɛmɛ ilat okotol nɛwia nɛti Herotias, mɛto-inu o rɛhan noanawil ne nɛniɛkisɛn itɛm tɛmol e niganɛmti netɛmim. ¹⁰Kɛn tɛmahl-ipɛn netɛmim neen kotuwɛn e kalapus, kɛn ilat kɛmotɛtatip rɛkis rɛhn-kapɛ Jon ikin ɛh, ¹¹motɛlɛhɛu-pɛn e plet kit, motos motuwa, motos-ipɛn kɛm nɛti Herotias, kɛn in tɛmos-ipɛn kɛm rɛhan mama. ¹²Kɛn netɛmim rɛha Jon kɛmotuwɛn motilɛs nɛpɛtin motuwɛn motitɛnim, kɛn motuwɛn motɛn-ipɛn kɛm Iesu.

Iesu tɛmagwɛn netɛmim faif-taosan
(*Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14*)

¹³Nian Iesu tɛmɛto namnusɛn ɛh, kɛn tɛmɛtipɛn e bot kit muwɛn ɛpɛh ikin kikɛ-kikɛ ikin. Mɛto nian nɛmanin netɛmim kɛmotitun ikin tɛmuwɛn ikin, ilat kɛmotiet e rɛhalat latuɛnu min motaliwɛk ipar motuarisig-in Iesu. ¹⁴Nian Iesu tɛmuwar, tɛmɛplan nɛmanin netɛmim tɛpɛt, kɛn nɛkin tɛmahmɛ olat matakeike ilat, kɛn mol-wir nimisɛn min rɛhalat.

¹⁵Kɛn ehnaipɛn iuɛhkɛr o nɛpinɛpɛn, rɛhan min netɛmim kɛmotuwa ron moatɛn mɛmɛ, “Ikin-u, ikin kikɛ-kikɛ ikin, kɛn otɛsuwɛhɛn talugin. Ahl-ipɛn nɛmanin netɛmim mɛmɛ okotuwɛn latuɛnu min motos-nɛmtin nigilat neen nagwɛnɛn.”

¹⁶Kɛn Iesu tɛmɛn-ipɛn mɛmɛ, “Kɛp. Otɛpɛs ɛm ilat kotatig, kɛn itɛmat ɛm otagwɛn ilat.”

¹⁷Mɛto kɛmotɛn-ipɛn kɛm in mɛmɛ, “Itɛmat ekoatos ɛm pɛret faif ne nɛm kɛiu.”

¹⁸Kɛn tɛmɛn mɛmɛ, “Otos motuwa kɛm io.” ¹⁹Kɛn mɛn-ipɛn kɛm netɛmim mɛmɛ okotɛpɛlɛh lɛhau e manuwihl. Kɛn tɛmos pɛret faif ne nɛm kɛiu ɛh, masipɛr ɛpɛh e neai, matɛfak-pɛn ron, kɛn mɛmkas pɛret. Kɛn tɛmos-ipɛn kɛm rɛhan min netɛmim, kɛn ilat kotos-ipɛn kɛm

nimanin netəmim.^p ²⁰ Kən ilat rafin kəmotagwən, nərpilat tasis. Kən nimismisi nagwənən itəm kəmotapəs, netəmim rəha Iesu kəmotaiipən e kətim asol ilat tuelef itəm kəmotər kər wir. ²¹ Kən netəmim itəm kəmotagwən, nəman əm tahmen e faif-taosan, məto kəsafinən nīpitan ne nisualkələh.

Iesu təmaliwək e nəhau
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

²² Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim məmə ilat okotətīpən e bot motaupən moatuwin entənīpən-pən e lek, məto in otahlipən netəmim kotitəlig-pən iməlat mīn ikin. ²³ Nian tinahl-ipən rəkis netəmim, kən muwin əpəh ilis e nitot kit in pisin əm, məmə otəfak. Nian tinalugən, Iesu pisin əm əh-ikin,^q ²⁴ məto bot tinuwin rəkis ilugin e lek, kən tinatiləs pikən nīmətag, kən peau-peau mīn kinoatoh bot.

²⁵ Kən lapin iuəhkir o nianən, Iesu təmaliwək e nətuei nəhau muwa olat. ²⁶ Məto nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan in tətaliwək e nətuei nəhau, kən kəmotəgin pik moatən məmə, “!Ei, narmi etəmim kit!” Kən kəmotasək əfəməh məto-inu koatəgin.^r

²⁷ Məto uəhai əm, Iesu təməghat kəm ilat məmə, “!Ei, nikitəmat tətul məha-məha. Io əpəh. Sotəginən!”

²⁸ Kən Pita təmə, “!Ərəmərə, okəmə ik pahrien, kən aun-in io ekaliwək e nətuei nəhau mīnə.”

²⁹ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Wa.”

Kən Pita tiet e nətuei bot, kən maliwək e nətuei nəhau matuwin o Iesu. ³⁰ Məto nian təməplan nīmətag, kən nikin təməgin pik, kən mīnətuoun mətamnim mətasək-pən o Iesu matən məmə, “!Ərəmərə, asitu lak!” ³¹ Kən roiu agin, Iesu təmea-pən maskəlim Pita, kən mən-ipən kəm in məmə, “!K rəham nahatətəən təkəku agin. ?Tahro rəham nahatətəən təkəku lak?”^s

³² Kən nian kəmuətīpən e bot, kən nīmətag təmurahl nelmīn. ³³ Kən ilat e nətuei bot kəmosot-ipən nisiiəən asol kəm in moatən məmə, “Pahrien, ik Nəti Uhgīn.”

³⁴ Nian kīnotuwin entənīpən-pən, kəmotuwar e nəptən Kenesaret. ³⁵ Kən nian netəmim əh-ikin əh kīnotitun Iesu, kotahl-ipən nəghatən tuwin mītəlau o netəmim e latuənu mīn rafin əh-ikin. Kən kəmosot rəhalat mīn netəmim itəm koatimis motuwa o Iesu, ³⁶ kən kəmotəkəike o Iesu məmə ilat itəm koatimis okotek əm nīpəgnəmti kot rəhan. Kən ilat rafin itəm kəmotek nīpəgnəmti kot rəhan, rəhalat nīmīsən təmikə, kən kəmotəwir.^t

p 14:19 Mat 15:35-39; Mak 8:6-10 q 14:23 Luk 6:12; 9:28 r 14:26 Luk 24:37
s 14:31 Mat 8:26; Mak 4:39 t 14:36 Mat 9:20-21; Mak 6:53-56

Nat itəm tatol etəmim tamkimik
(Mak 7:1-23)

15 ¹Kən Farisi min neen ne iægəṭun min neen rəha Lou kəmotisi-pən Jerusalem motuwa o Iesu. Kən motəṭapəh ron məmə, ²“?Tahro rəham netəmim koatəṭgəhl kastom rəhatat itəm rəhatat pipi min aupən kəmotəṭgəṭun kitat lan? Ilat kotagwən, məto kəsotaupənən motaikuas e nelmilat.”

³Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Məto tahro itəmat min nakoatəṭgəhl Lou rəha Uhgīn o naskəlīm əskasikən kastom rəhatəmat? ⁴Iatən nəhlan məto-inu, Uhgīn təmən məmə, ‘Nəkotəkəike motisiai-in rəhatəmat tata ne mama,’^u kən təmən min məmə, ‘Etəmim itəm otəghat rat e rəhan tata o mama, okəkəike kohamnu.’^v ⁵Məto itəmat nakotən məmə, okəmə suah kit rəhan kit mənī əh-ikin itəm in titun nasituən e rəhan tata ne mama lan, in titun nənən kəm ilau məmə, ‘Kəsi, emələhəu pisin mənī u məmə rəha Uhgīn,’

⁶kən okol in otəsisiai-inən rəhan tata, kən məsos-ipənən mənī u kəm in. E nolən əh, itəmat noatol nəghatən rəha Uhgīn tatol nat əpnapin lan, mətō-inu itəmat nakotolkeike məmə nakotaskəlīm kastom rəhatəmat min əm.

⁷!Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Ien Aesea təməghat-in itəmat ətuatip nian təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn itəm tatən məmə,

⁸ ‘Netəm min u koatisiai-in io e nohlilat əm,

məto nikilat isəu ron io,

⁹ Rəhalat nolən rəha nəfakən ron io in nat əpnapin əm,

kən nian koatəṭgəṭun, koatən məmə nəghatən min rəhak,

məto in nəghatən min rəha netəmim əm.’”^w

¹⁰Kən Iesu təmaun-in netəmim məmə okotuwa ron, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlig-in-tu, kən motitun nat u. ¹¹Nat naka itəm katun, təsolən etəmim tamkimik e niganəmti Uhgīn, məto nat naka itəm tatiet e nohli etəmim, in tatol etəmim tamkimik e niganəmti Uhgīn.”^x

¹²Kən rəhan netəmim kotuwa ron moatəṭapəh məmə, “?Nəkītun məmə Farisi min, nikilat tərət nian kəmotəto nəghatən əh?” ¹³Kən təmən-ipən məmə, “Nig min rafin itəm rəhak Tata əpəh e nego e neai təməsəfeən, okew-pər ilat nokin. ¹⁴Apəs ilat. Ilat koatit netəmim, məto niganəmtilat təpis. Okəmə etəmim itəm niganəmtin təpis tit etəmim kit min itəm niganəmtin təpis, kən ilau kərən okiawig-pən e noakimil.”^y

¹⁵Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Ən-tu nipəti nimaa nəghatən kəm itimat.”

¹⁶Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Itəmat rəhak netəmim, məto itəmat min nəsotitunən əh? ¹⁷?Nəkotitun o kəp məmə, nat naka

u 15:4 Eks 20:12; Dut 5:16 v 15:4 Eks 21:17; Lev 20:9 w 15:9 Aes 29:13
x 15:11 Mat 12:34 y 15:14 Luk 6:39; Rom 2:19

itəm tatuwin e nohli etəmim meiuaiu e nərpin, kən miet min e nipəti etəmim? ¹⁸Məto natimnat itəm tatisi-pən e niki etəmim kən matiet e nohli etəmim, matol etəmim tətamkimik e niganəm̄ti Uhḡin. ¹⁹Tol nəhlan məto-inu, natimnat itəm tatisi-pən e niki etəmim kotol nulan: nətəligən tərət min; nohamnuən etəmim; nakləh-inən pətan; nipitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; nakləhən; nəghat eiuaən e netəmim; nən ratən nər̄gi etəmim. ²⁰Inu natimnat itəm tol etəmim tətamkimik e niganəm̄ti Uhḡin, məto okəm̄ə suah kit təsaikuasən nelmin kən mətəgwən, inu təsolən in tamkimik e niganəm̄ti Uhḡin.”

Nahatətəən rəha pətan Iaihlua

(Mak 7:24-30)

²¹Kən Iesu təm̄iet ikin əh, kən muwin ikin itəm taon kəiu əh, Taea ne Saeton katuəm̄əhl ikin. ²²Kən pətan kit əh-ikin, Iaihlua u pətan Kenan, təmuwa ron mətəsək əfəm̄əh məm̄ə, “Iərəm̄ərə, Mipi Tefit, asəkitun io. Narmin rat kit tək̄asik təmatig e nətik pətan matərək̄in in.”

²³Məto Iesu təsən-ipən agin-əhən nəghatən kit kəm̄ in. Kən rəhan netəmim kotuwa moatək̄əike ron, motən məm̄ə, “Ahl-ipən in isəu, məto-inu tətəsək əfəm̄əh matuarisig-in kitat.”

²⁴Kən Iesu təmən-ipən kəm̄ ilat məm̄ə, “Kəm̄ahl-ipa əm̄ io o sipsip min rəha noanol rəha Isrel itəm kəm̄otəlue.”^z ²⁵Məto pətan əh təmuwa misin nulin aupən e Iesu matən məm̄ə, “Iərəm̄ərə, asitu lak.” ²⁶Kən Iesu təmən-ipən məm̄ə, “Təsətuatipən məm̄ə ekos nagwənən niḡi nisualkələh, kən mərakin-pən kəm̄ kuri min.”^a ²⁷Kən pətan u təmən-ipən məm̄ə, “Əwəh, Iərəm̄ərə. Məto kuri min koatun nimismisi nagwənən itəm təmisas e tepil rəha iərəm̄ərə min rəhalat.” ²⁸Kən Iesu təmən-ipən məm̄ə, “Ei, pətan. !Rəham nahatətəən in iahgin! Nat naka itəm nakolkeike, otuwa mol nipahrienən.” Kən roiu agin, netin pətan təm̄əwir.

Iesu təm̄ol-wir nimisən tepət

²⁹Kən Iesu təm̄iet ikin əh maliwək e nikali Lek Kalili. Kən mər muwin əpəh ilis e nitot kit kən matəpələh. ³⁰Nimanin netəmim kəm̄otuwa ron, moatəm̄ik netəm̄ min u itəm nelkilat təm̄əfaiu-əfaiu, ne netəm̄ niganəm̄tilat təp̄is, ne netəm̄ nipət̄ilat məsin təm̄im̄is, ne netəm̄ kotəruru nəghatən, ne nimisən p̄isin p̄isin min. Kən motəl̄in-pən ilat iuəhk̄ir o Iesu, kən təm̄ol-wir ilat. ³¹Kən nimanin netəmim narm̄ilat təm̄iwiḡ nian kəm̄otəplan netəm̄ kotəruru nəghatən kinotəghat, ne netəm̄ nipət̄ilat məsin təm̄im̄is kinotəwir, ne netəm̄ nelkilat təm̄əfaiu-əfaiu kinotaliwək,

z 15:24 Mat 10:6 a 15:26 Nəghatən u ‘nisualkələh’ tatəghat-in netəm̄ Isrel, kən nəghatən u ‘kuri’ tatəghat-in Iaihlua min.

ne netəm niġanəmtilat təpīs kinoatəplan nat. Kən moatənwiwi Uhgīn rəha Isrel.^b

Iesu təmagwən netəmim fo-taosan
(Mak 8:1-10)

³²Kən Iesu təmaun-in rəhan netəmim kotuwa ron, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nīkik tīnahmēh pīk o netəmim mīn u. Kitat mīn ilat o nian kisil əh-roiu, kən nat tīkə məmə okotun. Esolkeikeən məmə ekahl-ipən ilat koatuwin, nəumis tus ilat, mətān, neen kotimis-eah əpəh e suatip.”^c

³³Kən rəhan netəmim kotən-ipən kəm in məmə, “?Okotos hiə pīret u ikin-u, ikin taruən-aruən ikin itəm tahmen məmə okotagwən nīmanin netəmim lan?”

³⁴Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pīret kuwəh u nakoatos?”

Kən kotən-ipən məmə, “Ekoatos pīret sepīn ne nəm əkəku noan məsīn əm.”

³⁵Kən Iesu təmən-ipən kəm nīmanin netəmim məmə okotəpələh e nəptən. ³⁶Kən təmos pīret ilat sepīn, ne nəm əlkələh, kən məfak-pən lan, kən məmkas ilat, mos-ipən kəm rəhan netəmim mīn, kən kotos-ipən kəm netəmim. ³⁷Kən ilat rafin kəmotun nərpīlat tasis. Kən netəmim rəha Iesu kotaii-pən nīmīsmīsi nagwənən itəm kəmotun kapəs e kətīm asol ilat sepīn, kəmotər kər wir. ³⁸Netəmim itəm kəmotun, nəman ilat fo-taosan, məto kəsafinən nīpītan ne nīsualkələh. ³⁹Kən Iesu tahl-ipən nīmanin netəmim koatuwin, kən in təmətipən e bot muwin ikin Makatan.

Farisi mīn ne Satusi mīn koatəpəh o nəmtətīn kit
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

16 ¹Kən Farisi mīn ne Satusi mīn kəmotuwa o Iesu, kən kəmotəghat əuhlin kəm in məmə otol kəm ilat nəmtətīn kit rəha nego e neai, inu nat pīspīs asol itəm otəgətun məmə Uhgīn təmahli-ipa in.^{d e} ²Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian tīnehnaipən, nakotən məmə, ‘olawīg tərāuiə, məto-inu napuə tinasīə.’ ³Kən laulaugin nakotən məmə, ‘Nuhuən otəfik, məto-inu napuə tinasīə mītəlau.’ Nəkotītun nənən nīpətī nəmtətīn mīn e nīmal napuə itəm tatiet, məto nəkotəruru nənən nīpətī nəmtətīn itəm nəkotəplan əh-roiu.

⁴“Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, itəmat netəm Isrel nəmotapəs rəhatəmat nahatətən o Uhgīn, tahmen e pətān kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah pīsīn. Kən roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətīn kit itəm otəgətun məmə emīsī-pən o Uhgīn. Məto Uhgīn otos-ipən əm

b 15:31 Mak 7:37 **c 15:32** Mat 14:14 **d 16:1** Farisi mīn ne Satusi mīn, nīkilat təht məmə Iesu təruru nolən nəmtətīn kit, kən netəmim okotəplan məmə in tāsīsī-pən e Uhgīn.
e 16:1 Mat 12:38; Luk 11:16

nəmtətın kitiah əm, kən inəh nəmtətın rəha ien əh Jona.”^f Kən təmapəs ilat matuwın.

Is rəha Farisi min ne Satusi min
(*Mak 8:14-21*)

⁵Nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmoatuwin entənipən-pən e Lek Kalili, rəhan netəmim kəmotaluin məmə okotos pıret neen. Kən nian kinotuwin entənipən-pən, ⁶kən təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Onakoatəto itəmat o is rəha Farisi min ne Satusi min.”^g

⁷Kən kəmoatən-ipən kəm ilat min məmə, “Tatəghat nəhlan məto-inu kəmotaluin nəmikən pıret neen.”

⁸Məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ei, rəhatəmat nahatətəən təkəku aɡin. ?Tahro nakoatən-ipən kəm itəmat min məmə pıret tikə otəmat? ⁹?Nəsotitunən əh, o kəp? ?Ninotaluin pıret faif u itəm emagwən netəmim faif-taosan lan, kən uarisig, nəmotaii-pən nimismisi nagwənən itəm kəmapəs e kətim asol kuwəh?^h ¹⁰?Kən ninotaluin pıret sepin u itəm emagwən netəmim fo-taosan lan, kən uarisig, nəmotaii-pən nimismisi nagwənən itəm kəmapəs e kətim asol kuwəh?ⁱ ¹¹?Tahro itəmat nəsotitunən məmə esəghat-inən pıret? Oatəto itəmat o is rəha Farisi min ne Satusi min.” ¹²Kən e nian əh, ilat kəmotitun məmə in təsəghat-inən is rəha nolən pıret məmə okoatəto ilat ron, məto okoatəto ilat o nəghatən min itəm Farisi min ne Satusi min koatəgətun netəmim lan.

Pita təmən məmə Iesu in Kristo
(*Mak 8:27-30; Luk 9:18-21*)

¹³Nian Iesu təmuwa ikin Sisaria Filipae, mən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “?Netəmim kotən məmə pah u io, Nəti Etəmim?”

¹⁴Kən kotən-ipən məmə, “Nəen koatən məmə ik Jon Baptaıs, neen koatən məmə ik ien Elaija, kən neen koatən məmə ik ien Jeremaea, o ien kit aıpən ikin.”^j

¹⁵Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Məto tahro etəmat? ?Nakotəmə pah u io?”

¹⁶Kən Saimon Pita təmən-ipən məmə, “Ik Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa, ik Nəti Uhgın itəm tətətig matəmegəh.”^k

¹⁷Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Uhgın təmawte-in rəhan nəwıwən kəm ik, Saimon nəti Jona, məto-inu sənəmə etəmim əm təmol-arəp nat u kəm ik, məto rəhak Tata əpəh e nego e neai itəm təmol əp nat u kəm ik.^l ¹⁸Kən ekən-ıpinə kəm ik məmə ik Pita, u nıpətın təmə kəpiel. Kən ekiləkin rəhak nıməfak e

f 16:4 Mat 12:40; Jona 1:17 g 16:6 Luk 12:1 h 16:9 Mat 14:17-21 i 16:10 Mat 15:34-38
j 16:14 Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 k 16:16 Jon 6:69 l 16:17 Kal 1:15-16

käpiel u, kæn okol nəsanənən rəha nimisən^m otəsaprəkis-inən.ⁿ ¹⁹Ekos-ipinə kəm ik nepətən itəm tatisi-pən o Uhgîn əpəh e nego e neai. Kæn əpəh e nego e neai, Uhgîn tinegəhan-in rəkis nəwiam itəm onakən e nətueintən. Nian onakahtosig-in nat kit, o onategəhan-in nat kit, kæn otol mihin.” ²⁰Kæn mən-ipən əskasik kəm rəhan netəmim məmə okəsotən-ipənən kəm suah kit məmə in Kristo itəm Uhgîn təmən məmə otahl-ipa.

Iesu təmən-iarəp rəhan nimisən

(Mak 8:31–9:1; Luk 9:22-27)

²¹E nian əh, Iesu təmətuoun matən-iarəp kəm rəhan netəmim məmə in otəkəike muwin Jerusalem, kæn etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, okotol in tətə nahməən e nəratən tərət, kæn okotohamnu in, kæn uarisig e nian kisil, in otəmegəh min e nimisən.

²²Kæn Pita tos pisin Iesu, kæn mətuoun matən-iəhau matən məmə, “Tərəmərə, Uhgîn otəkəike mahtosig-in nat əh. !Nat əh okol təsuwamən mol niphahrienən lan!”

²³Kæn Iesu talalin mən-ipən kəm Pita məmə, “!Setan! !Uwin isəu ron io! Ik nətahtosig-in io. Rəham nətəligən sənəmə nətəligən rəha Uhgîn, məto in nətəligən rəha netəmim əm.”

²⁴Kæn Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Etəmim itəm tolkeike məmə otuarisig-in io, otəkəike maluin atip in, kæn miləs rəhan nig kəməluau mətəu-pa io.” ²⁵Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm tatol pik wək əm məmə rəhan nəmegəhən e nətueintən u in otəwir, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otimis o nərgək, in otos nəmegəhən lilin.^p ²⁶?Okəmə etəmim kit tatos rafin natimnat e nətueintən, məto uarisig lan otimis kæn təsosən nəmegəhən lilin, in təmol win e nat kit təwir, o kəp? Kəp. Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgîn məmə Uhgîn otos-ipən nəmegəhən lilin kəm in.^q ²⁷Tol nəhlan məto-inu, io Nəti Etəmim epanuwa itimat nagelo min e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəha Tata rəhak, kæn ekos-ipən nətəuən kəm netəmim rafin e wək ətuatip itəm kəmotol.^r ²⁸Iatən-ipinə niphahrienən məmə netəmim neen koatətul ukın-u itəm kəsotimisən motəmegəh əm nian Nəti Etəmim u in kig, otuwa məmə in otərəmərə e natimnat rafin.”

Nipəti Iesu təmuwa mol pisin

(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

17 ¹Nian sikis tīnuwa minuwīn rəkis, Iesu tit Pita, ne Jemes, ne Jon u pia Jemes, mit iləhal motuwīn əpəh ilis e nitot əfəməh,

m 16:18 Nat u tatəghat-in nian suah kit tēmimis, məto nimisən, rəhan nəsanənən tikə o etəmim itəm tətəhatətə e Uhgîn. **n 16:18** Jon 1:42; Efes 2:20 **o 16:24** Mat 10:38; Luk 14:27 **p 16:25** Mat 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **q 16:26** Mat 4:8-9 **r 16:27** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 25:31; Rom 2:6; Nol Əpən 22:12

ilat pisin əm. ²Kən ikin əh, nīpəti İesu təməuhlin muwa mol pisin. Rəhn-kapə təmasiə məhag-əhag tahmen e mitgar, kən rəhan natimnat tinuwa mərüən məhag-əhag.^s ³Roiu agin, Moses ne Elaija kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal İesu.

⁴Kən Pita təmən-ipən kəm İesu məmə, “İərəmərə. Təwir məmə itiməhal eməhaluwa ikin-u. Okəmə nakolkeike, ekiləkin makeen kisil u ikin-u, rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.”

⁵Nian Pita təmatəghat əh, mal napuə itəm təhag-əhag təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto nəwia suah kit təmiet e mal napuə matən məmə, “İnu nətik itəm iakolkeike pik. Nīkik tagien pik ron. !Əhalətəlig-in in!”^t

⁶Nian suah miləhal əh kəməhaləto nəghatən əh, kəməhalisi-pər məhalitənim-pən rəhaləhal-kapə e nəptən məhaləgin pik. ⁷Məto İesu təmuwa mek iləhal matən məmə, “Əhalətul. Əsəhaləginən.” ⁸Nian kəməhlasipər, məsəhaləplanən suah kit, məto İesu pisin əm.

⁹Nian kəmotəiuaiu-pa e nitot, İesu təmən kəm iləhal məmə, “Əsəhalənən kəm etəmim kit nat naka itəm nəməhaləplan mətoarus-pən Nəti Etəmim otəmegəh min e nīmisen.”

¹⁰Kən kəməhalən-ipən məmə, “?Məto tahro iəgətun min rəha Lou koatən məmə Elaija otəkəike maupən muwa min?”^{u v}

¹¹Kən İesu təmən-ipən məmə, “Nīpahrienən məmə Elaija otəkəike maupən muwa məmə otol-wir min natimnat rafin.”^w ¹²Məto ekən-ipinə kəm itəməhal məmə, Elaija tinuwa rəkis, məto netəmim kəsotitunən in, kən motol tərət lan. E nolən ahmen min əm, Nəti Etəmim otəto nahməən e nelmilat.”^x

¹³Kən rəhan netəmim kinotitun məmə tatəghat-in Jon Baptais kəm ilat.^y

İesu təməhg-iarəp narmin rat e suakəku kit

(Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)

¹⁴Nian kinotiet-pa o nimanin netəmim, suah kit tuwa misin nulın aupən-in İesu, ¹⁵kən məmə, “İərəmərə, asəkıtun nətik. Tətaut, kən matəto pik nahməən lan. Nian tepət tatiet-pən e nigəm, matiet-pən ləhau e nəhau. ¹⁶Emiləs muwin o rəham netəmim, məto kotəruru nol-wirən.”

¹⁷Kən İesu təmən-ipən məmə, “Ei, itəmat netəm roiu nəsotahətətən, kən nīnotuwın isəu o suatip rəha Uhgın. ?Onəghan nəpanotitun? ?Oekətətig kitat min itəmat mətoarus nian naka? Otiləs suakəku motuwa kəm io.” ¹⁸Kən İesu təməghat əskasik kəm narmin rat, kən tiet e suakəku, kən roiu agin suakəku təməwir.

s 17:2 2 Pita 1:16-18 t 17:5 Dut 18:15; Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22
u 17:10 Nian Uhgın təməghat kəm iləhal əpəh e nitot, iləhal kəhalitun məmə İesu in Kristo itəm otuwa. Kən kəhalitun məmə Elaija otəkəike maupən muwa min, məto kəsəhaləplanən məmə Elaija təmuwa mol əpen-əpenə natimnat rafin. Tol nəhlan, rəhalat nətəligən tinol nəgərüən, məto-inu İesu itəm in Kristo tinuwa rəkis, məto Elaija təsuwamən əh.
v 17:10 Mal 4:5 w 17:11 Mal 4:5-6 x 17:12 Mat 11:14 y 17:13 Luk 1:17

¹⁹Kən rəhan netəmim kəmotuwa kətul pisin ilat Iesu, kən motətapəh ron məmə, “?Tahro itimat ekotəruru nəhg-iarəpən narmin rat?”^z

²⁰Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto-inu rəhatəmat nahatətəən təkəku əm, təsahmenən. Məto iakatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə rəhatəmat nahatətəən əh-ikin, nat əpnəpən tahmen e nikuti mastat u nətın aɡın, kən nəkotitun nən-ipənən kəm nitot u məmə, ‘Otiet u ikin-u, muwın ikin əh,’ kən nitot otiet, kən nat kit tikə itəm itəmat nəkotəruru nolən.”^{21 a b}

²²Nian kəmotuwa kitih əpəh Kalili, Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io Nəti Etəmim, suah kit oteɡəhan-in-pən io e nelmi tikimir min.”^c

²³Netəmim okotohamnu io, kən uarisig e nian kisil, Uhgın otosmegəh min io e nimisən.” Kən rəhan netəmim kəmotəto tərət pik aɡın o nəghatən əh.

Takis rəha Nimə Rəha Uhgın

²⁴Nian Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwa Kapaneam, netəmim rəha nosən mənı rəha takis rəha Nimə Rəha Uhgın, kəmotuwa o Pita motən məmə, “?Tahro? ?Rəham iəɡətun tatətou takis u, o kəp?”^d

²⁵Kən Pita təmən-ipən məmə, “Əwəh, tatətou.”

Nian Pita təmuwın e nıpəɡnoa nimə, kən Iesu təmaupən məghat matən kəm in məmə, “?Saimon, nikim təht mə naka? ?Kıg min rəha nətueintən koatos takis o pah, koatos o rəhalat min netəmim, o netəm pisin min?”

²⁶Pita təmən-ipən məmə, “Koatos o netəm pisin min.”

Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Kən tol nəhlan, netəm rəha kig kəsotətouən. ²⁷Məto kitat kəsotolkeikeən məmə kotol ilat kotəto tərət otat. Kən tol nəhlan, təwır məmə ik onəkuwın əpəh ləhau e lek, mərəkin rəham nıpien o niuwən nəm. Nəm itəm nakaupən miuw, nakəhap nıpəɡnoan, kən onəkəplan mənı silfa kit tahmen-in nətouən takis. Os muwın mos-ipən kəm ilat o nətouən rəhalau takis.”

Etəm-iasol e nərəməərəən rəha Uhgın

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

18 ¹E nian əh, netəmim rəha Iesu kəmotuwa ron motətapəh ron məmə, “?Pah u in etəm-iasol e nərəməərəən rəha Uhgın?”^e

²Kən Iesu taun-in suakəku kit tuwa mətul iluɡın elat, ³kən mən məmə, “Pahrien iatən kəm itəmat məmə okəmə nəsoətəuhlinən itəmat motuwa motahmen e nisualkələh, okul nəsotuwınən motatıg ahɡın nərəməərəən

z 17:19 Mat 10:1 a 17:21 E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəsətəən ves 21 u: Məto suah kit itəm tolkeike məmə otəhg-iarəp narmin rat min nəhlan, in otəkəike matəfak kən matətuakəm. b 17:21 Mat 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Kor 13:2 c 17:22 Mat 16:21 d 17:24 Eks 30:13; 38:26 e 18:1 Luk 22:24

rəha Uhgín.^f ⁴Tol nəhlan, pah u otíləs-iəhau atíp in tahmen e suakəku u, in etəm-iasol e nərəməwəən rəha Uhgín.

⁵“Okəmə suah kit in ləhau tahmen e suakəku u, kən etəmim kit nikin tagien o nosən suah u muwín e nípəgnoa nimə rəhan, kən okəmə tatol e nərgək, kən tahmen məmə tatos io min e nikin agien.^g

⁶“Məto okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku əh, məmə otol nolən rat, kən suah əh, Uhgín otol nalpínən asol kəm in. Kən nalpínən əh otəskasik taprəkis okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnim məmə otamnim.^h

⁷“Kəsi, nahməən asol otuwa o netəmim rəha nətueintən, itəm koatos-ipən-os-ipən kəm netəmim məmə okotol təfagə rat. Nos-ipən-os-ipənən min əh okotəkəike motuwa. Məto kəsi, nahməən asol otuwa o suah u itəm in suatíp rəha nərətən əh. ⁸Okəmə nelməm o nelkəm tol ik natol təfagə, kən nakəte rəkis mərakin. Məto-inu təwir pik məmə nian nakuwín e nego e neai, nelkəm kit o nelməm kit tikə, taprəkis-in məmə ik nataskəlim nelməm kərən mil ne nelkəm kərən mil əh-ikin, kən kərakin-pən ik e nigəm itəm tatuəp namnun tikə.ⁱ ⁹Okəmə niganəmtim tol ik natol təfagə, kən asul-irəkis mərakin. Məto-inu təwir pik məmə nian nakuwín e nego e neai, niganəmtim kit tikə, taprəkis-in inu məmə ik nataskəlim niganəmtim kərən mil, kən kərakin-pən ik e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə.”^j

Nimaa nəghatən o sipsip itəm təməlue

(Luk 15:3-7)

¹⁰Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nəkotəkəike moatitun wir məmə nəsotehm-iəhauən netəmim rəhak min itəm kotahmen e nisualkələh, məto-inu iatən kəm itəmat məmə nagelo min itəm koatehm ilat, nian rafin ilat koatətul e niganəmti rəhak Tata u tətətig əpəh e nego e neai məmə okotən-iarəp ilat kəm Uhgín.^k ¹¹l

¹²“?Nikitəmat təht məmə naka? ?Okəmə etəmim kit rəhan sipsip wanhanrit, kən kitiəh təlue mətan, kən suah əh otol naka? In otapəs ilat nainti-nain əpəh e nitot, kən muwín megəs-in itəm un itəm təməlue.

¹³Kən okəmə təməplan, iatən pahrien kəm itəmat məmə, nikin otagian o sipsip u kitiəh əm, taprəkis-in ilat u sipsip nainti-nain itəm kəsotəlueən.

¹⁴E nolən ahmen min əm, rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in təsəlkeikəən məmə rəhan kit suakəku otuwín məlue.”

f 18:3 Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 g 18:5 Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20

h 18:6 Mak 9:42; Luk 17:1-2 i 18:8 Mat 5:29-30 j 18:8-9 Mak 9:43-48

k 18:10 Hip 1:14 l 18:11 E naoa oas agin tepət rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən ikin, ves 11 tikə. In tatən məmə, “Kən io, Nəti Etəmim, emuwa məmə ekosmegəh ilat u itəm kəmotəlue.”

Piam itəm tatol nərātən kəm ik
(Luk 17:3)

¹⁵Kən Iesu təmən məmә, “Okәмә piam kit tol nolән rat kit kәм ik, uwın mәplan itәlau pisin әm, kән nakән-ipән nat naka itәм tәmol tәsәtuatipән. Okәмә tatәtәlig-in ik, rәham nәghatән otol in tatitәlig-pa min nakuәwir otәlau min.^m ¹⁶Mәto okәмә tәsәtәlig-inән ik, os etәmim kitiaһ o kәiu mәhaluwın min mәhalәplan mәмә nәghatән min rafin itәм onәkotән, okotitun mәмә ilat rafin nipahrienән әm.ⁿ ¹⁷Mәto okәмә tәsәtәlig-inән ilat, әn-ipән kәм nimәfak. Mәto okәмә tәsәtәlig-inән nimәfak, kән nimәfak otәplan in tahmen e Iaiһluә o etәmim rәha nosән mәni e takis.

¹⁸“Iatән pahrien kәм itәmat mәмә, әpәh e nego e neai, Uhgın tinegәhan-in rәkis nәwiatәmat itәм nakotән e nәtueintән. Nian nәkoatahtosig-in nat kit o nakoategәhan-in nat kit, kән otol mihin.^o

¹⁹“Kән iatән min kәм itәmat mәмә, okәмә itәlau kәiu nakuән nәghatән kit muәlis e nat kit itәм nakәtuәtapәh ron o Uhgın, kән rәhak Tata әpәh e nego e neai otol nat naka itәм nakәtuәtapәh ron.^p ²⁰Tol nәhlan mәto-inu, ikın pәhruән etәmim kәiu o kisil kәhaluwa kitiaһ e nәrgәk, io itәmat min ilat.”

Nimaa nәghatән e etәmim itәм tәsaluinән kaon rәha suah kit

²¹Kән Pita tәmuwa o Iesu kән mәtapәh ron mәмә, “Iәrәmәrә. ?Ekaluin nolән tәrat itәм piak tәmol kәм io mau kuwәh? ?Mau sepın tahmen, o?”

²²Kән Iesu tәмән-ipән mәмә, “Iakән-ipinә kәм ik mәмә, sәнәmә mau sepın әm, mәto mau sepinte-sepin.^{q r}

²³“Nakәkәike mol nәhlan mәto-inu nәrәmәrәән rәha Uhgın in tol nulan. Kig kit tolkeike mәмә otәplan-tu kaon min itәм rәhan netәmim kәmotol kәм in mәмә ilat okotәtou. ²⁴Nian tinәtuoun wәk әh, kotilәs rәhan kit iolwәk motuwa ron itәм tәmol kaon iaһgin iaһgin, tahmen e ten-taosan talen.^s ²⁵Mәto suah әh tinәruru nәtouән, kән tol nәhlan, kig tәмән mәмә okol-salim-in in, ne rәhan pәtan, ne rәhan nisualkәlәh, ne rәhan natimnat min rafin mәмә otәtou rәhan kaon.

²⁶“Kән rәhan iolwәk tәmeiuaiu misin nulin aupән in. Kән matәkәike ron matән-ipән kәм in mәмә, ‘Awi. ?Nәkitun nos-ipamән nian әkuәkır mәsin kәм io mәмә ekәtou rafin rәhak kaon?’ ²⁷Kән rәhan etәм-iasol tәmasәkitun in, kән mapәs rafin rәhan kaon mәмә otәsәtouән nian kit ne, kән megәhan-in mәмә otuwın.

m 18:15 Luk 17:3; Kal 6:1 **n 18:16** Dut 19:15; Jon 8:17 **o 18:18** Mat 16:19; Jon 20:23
p 18:19 Mak 11:24; Jon 15:7 **q 18:22** Nipәtin rәha “mau sepinte-sepin” mәмә kitat kotәkәike motaluin nәрātән rәha suah kit nian rafin, namnun tikә. **r 18:22** Luk 17:4
s 18:24 Ten-taosan talen - Wan talen tahmen e faif-milian vatu. Kән mәni rafin u, ten-taosan talen tahmen e fifti-taosan-milian vatu.

²⁸“Mæto nian iolwæk u tæmuwin, kæn mæplan etəmim kit u tæmol kaon kəm in, wan-hanrit tenarius.^t Ilau kærən iolwæk mil kætioal wæk kitiah əm rəha etəm-iasol. Kæn iolwæk itəm etəm-iasol tæmaluin rəhan kaon, in tæmaskəlim itəm u kit kəmətioal wæk kələh, kæn matəmkətip nentou, matən məmə, ‘!Ətou-pa rəham kaon itəm nəmol kəm iol!’

²⁹“Kæn iolwæk un itəm tæmol kaon kəm in, teiuiu misin nulin matəkəike ron matən məmə, ‘Awi. ?Nəkkitun nos-ipamən nian əkuəkir məsin kəm io məmə ekətou rəhak kaon?’

³⁰“Mæto in təmə, kəp. Kæn tæmuwin mən məmə okiləs suah u kan kiləs-ipən e kalapus mætoarus-pa otətou rafin rəhan kaon min itəm tæmol.
³¹Nian iolwæk min neen kəmotəplan nat əh, nikilat təmahmə pik ron, kæn motuwin motən-ipən kəm etəm-iasol natimnat rafin itəm kəmotəplan.

³²“Kæn etəm-iasol təmaun-in iolwæk un tuwa təmən-ipən kəm in məmə, ‘Ik iolwæk itəm tərət aɡin. Emarəpə rafin rəham kaon mæto-inu nəmatəkəike ron io. ³³?Tahro nəsasəkkitunən suah u natioal wæk itəlau min, tahmen-pən əm e itəm emol kəm ik?’ ³⁴Kæn neməha tæmol etəm-iasol, kæn təmən məmə okiləs kan kiləs-ipən e kalapus məmə etəm tatehm kalapus otol nalpənən kəm in mætoarus-pən otətou rafin rəhan kaon itəm tæmol.”^u

³⁵Kæn nian Iesu tæmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kæn e suatip kitiah əm, rəhak Tata əpəh e nego e neai, otol kəm itəmat rafin, okəmə nəsotaluin pahrienən nərətən itəm piatəmat min koatol kəm itəmat.”^v

Iərman ne pətan kətuapəs ilau min
(*Mak 10:1-12; Luk 16:18*)

19 ¹Nian Iesu tæmol namnun nənən natimnat min u, təmiet Kalili muwin nitən Jutia entənipən-pən e nikali nəhau Jotan. ²Kæn nimanin netəmim kəmotuarisig-in in motuwin əh-ikin əh, kæn tæmol-wir ilat e nimisən min.

³Kæn Fərisi min neen kəmotol noa eko-eko məmə otiuw-pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatipən. Kəmotuwa o Iesu motən məmə, “?Lou tatən məmə iərman titun napəsən rəhan pətan o nat əpnəpən əm kit, o kəp?”

⁴Kæn təmən-ipən məmə, “?Nəmotafin o kəp məmə, e nətuounən muwin mætoarus-pa u-roiu, Uhgın u itəm tæmol netəmim rafin, tæmol iərman ne pətan?^w ⁵Kæn Suah u təmən məmə, ‘O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kæn mətuatig ilau rəhan pətan. Kæn ilau okuea

t 18:28 Roiu, wan-hanrit tenarius tahmen e wan-hanrit-taosan watu.

u 18:34 Mat 5:25-26 **v 18:35** Mat 6:15; Mak 11:25; Efes 4:32; Kol 3:13 **w 19:4** Jen 1:27; 5:2

nipətılau kitıəh.^x ⁶Kən roiu, ilau sənəmә kәiu, mәto kitıəh әm. Uhgın tinılpin ilau kinuea minioal kitıəh, kән o nat әh, pәs etәmim kit okol tәsәtatıpән rәhalau natigән.”

⁷Kән Farisi min kotән-ipән mәмә, “?Mәto tahro Moses tәmән mәмә etәmim titun nos-ipәнән naoa kit kәм rәhan pәtan o napәsән, kән mahl-ipән tatuwin?”^y

⁸Kән Iesu tәmән-ipән mәмә, “Moses tәmegәhan-in itәmat noanol rәha Isrel mәмә onәkotapәs rәhatәmat nipitan min mәto-inu rәhatәmat-kapә tәskasik pik. Mәto aupән, tәmәsolән nulan. ⁹Mәto iakatән kәм itәmat mәмә, okәмә suah kit tatol tifos mәtapәs rәhan pәtan itәм tәmәsәtәu-pән anionән iәрman pisin kit, kән suah u mit pәtan pisin, tahmen әm mәмә in tәtaklәh-in pәtan әh, mateguafәl rәhan pәtan әtuatip.”^z

¹⁰Kән netәmim rәha Iesu kotән kәм in mәмә, “Okәмә natigән rәha iәрman ne pәtan tәskasik pik nulan, tәwir mәмә iәрman ne pәtan okәsioalән marit.”

¹¹Kән Iesu tәmән-ipән mәмә, “Sәнәмә netәmim rafin okotitun nosән nәghatән u, mәto netәм min әm un itәм kәmos-ipән nәghatән u kәм ilat, in rәhalat әm. ¹²Tol nәhlan mәto-inu, netәmim neen okәsotolән marit o nat pisin pisin min. Kit okol tәsolән marit mәto-inu nipätin mәsin tәrat nian tәmaiir. Kit okol tәsolән marit mәto-inu netәmim kәmotәрәkin nipätin mәsin. Kән kit tatән atip mәмә in otәsolән marit mәмә otol wәk rәha nәрәmәрәән rәha Uhgın. Etәmim itәм titun nosән nәghatән u, in tәike mos.”

Iesu tәmәfak o nisualkәlәh
(*Mak 10:13-16; Luk 18:15-17*)

¹³Kән netәmim kәmotәmik nisualkәlәh motuwa o Iesu mәмә otәlәhәu-pән nelmin elat, kән mәfak olat. Mәto netәmim rәha Iesu kәmotән-iәhau ilat. ¹⁴Mәto Iesu tәmән-ipән mәмә, “Pәs nisualkәlәh kotuwa ron io, sotән-iәhauән ilat, mәto-inu nәрәmәрәән rәha Uhgın in rәha netәmim min u kotal nulan.”^a ¹⁵Kән tәmәlәhәu-pән nelmin elat, kән miet ikin әh.

Etәм aluә itәм rәhan nautә tepәt
(*Mak 10:17-31; Luk 18:18-30*)

¹⁶Kән suah kit tәmuwa o Iesu mән-ipән mәмә, “Iәgәtun. ?Io ekәkәike mol wәk naka itәм in tәwir mәмә ekos nәmegәhән lilin?”

¹⁷Kән Iesu tәmән-ipән mәмә, “?Tahro nakatәtapәh ron io o nat naka itәм tәwir? Suah kitıəh әm itәм in tәwir. Okәмә nakolkeike mәмә nakos nәmegәhән lilin, әtәu-pән nәghatән min rәha Lou.”^b

x 19:5 Jen 2:24; Efes 5:31 y 19:7 Dut 24:1-4; Mat 5:31 z 19:9 Mat 5:32; 1 Kor 7:10-11
a 19:14 Mat 18:2-3 b 19:17 Lev 18:5; Luk 10:28

¹⁸ Kən suah u təmən-ipən məmә, “?Lou min pəhruən?”

Kən Iesu təmən-ipən məmә, “Sohamnuən etəmim, kən mäsakläh-inən pətan, kən mäsaklähən, kən mäuseiueiuəən e kot,^c ¹⁹ kən misiai-in rəham tata ne mama, kən molkeike ik kit tahmen əm məmә nakolkeike atip ik.”^d

²⁰ Kən etəm aluə u təmən-ipən məmә, “Natimnat rafin un iakatol. ?Nat naka min əh-ikin itəm eməsölən?”

²¹ Kən Iesu təmən-ipən məmә, “Okəmә nakolkeike məmә rəham nolən otətuatip agin, uwın mol-salim-in rəham nautə, kən mos-ipən mənı lan kəm ian-rat min. Kən ik onakos natimnat wir əpəh e nego e neai. Kən wa, mətəu-pa io.”

²² Nian etəm aluə təməto nəghatən əh, kən təmagim matuwın nikin tərou mətə-inu rəhan nautə tepət.

²³ Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmә, “Ekatən pahrien məmә, tiäkis o etəmim itəm rəhan nautə tepət məmә otuwın matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgın. ²⁴ Kən iatən min kəm itəmat məmә, tiäkis məmә kamel otuwın-pən e nıpəg nitel, mətə tiäkis pik məmә etəm rəhan nautə tepət otuwın matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgın.”

²⁵ Nian netəmim rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig pik, kən motən-ipən məmә, “?Kən pah titun nosən nəmegəhən lilin?”

²⁶ Kən Iesu təplan ilat kən mən məmә, “Nat u, okol etəmim təsolən. Mətə Uhgın, in titun nolən natimnat rafin.”^e

²⁷ Kən Pita təmən-ipən məmә, “Emotapəs natimnat rafin məmә ekotətəu-pən ik. ?Nat naka u, o nian kit in rəhatimat?”

²⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “Iatən pahrien kəm itəmat məmә, e nian itəm natimnat rafin okotəuhlin motuwa motuwıwi, kən Nəti Etəmim otəpələh e rəhan jea rəha kig itəm in təhag-əhag məwir agin, kən itəmat un itəm nəmoatətəu-pa io, onəkotəpələh min e jea rəha kig ilat tuelef, kən motərəmərə e noanol min ilat tuelef rəha Isrel.^f ²⁹ Kən netəmim rafin un itəm kəmotapəs rəhalat nimə min, o pialat min, o winilat min, o rəhalat tata o mama, o nenətılat min, o rəhalat nəptən min o nərgək, Uhgın otos-ipən natimnat min əh tepət pik agin kəm ilat, kən mos-ipən nəmegəhən lilin kəm ilat. ³⁰ Mətə netəmim tepət itəm koatətul aupən e nətueintən roiu, okotuwa motətul uarisig e nəmegəhən itəm otuwa. Kən netəmim tətət itəm koatətul uarisig e nətueintən roiu, okotuwa motətul aupən e nəmegəhən itəm otuwa.”^g

Nimaa nəghatən e iolwək min əpəh e nasumən

20 ¹ “Tol nəhlan mətə-inu nərəmərəən rəha Uhgın tahmen e etəm-iasol kit rəha nasumən. Təmıet laulaugin agın məmә otegəs-in

c 19:18 Eks 20:13-16; Dut 5:17-20 d 19:19 Eks 20:12; Lev 19:18 e 19:26 Job 42:2
f 19:28 Mat 25:31; Luk 22:30; Nol əpən 3:21 g 19:30 Mat 20:16; Luk 13:30

netəmim okotuwa motol wək e rəhan nasumən. ²Kən in təmən məmә otətou ilat kitiah kitiah wan tenarius^h e nian kitiah, kən mahl-ipən ilat kotuwın e rəhan nasumən.

³“Iuəhkır nain klok laulaugin, təmiet muwın e maket məplan netəmim neen koatətul məsotolən nat kit. ⁴Kən təmən-ipən kəm ilat məmә, ‘Itəmat min, otuwın motol wək əpəh e rəhak nasumən, kən ekətou itəmat e mənı itəm tətuatip.’ ⁵Kən kəmotuwın.

“Kən iuəhkır o tina, təmiet muwın mol nat kitiah əm, kən mol min e tri klok ehnaipən. ⁶Kən iuəhkır e faif klok ehnaipən, təmiet muwın məplan netəmim neen min koatətul əpnəpın əm. Kən təmən-ipən kəm ilat məmә, ‘?Tahro nəkoatətul ikin-u nian apıəpiə kit, məsotolən nat kit?’ ⁷Kən kotən-ipən məmә, ‘Məto-inu suah kit təsegəs-inən itimat məmә ekotol wək rəhan.’ Kən təmən-ipən kəm ilat məmә, ‘Itəmat min otuwın kol wək e rəhak nasumən.’ Kən ilat kəmotuwın.

⁸“Nian tinehnaipən, etəm-iasol rəha nasumən təmən-ipən kəm rəhan etəmim itəm tatehm rəhan iolwək min məmә, ‘Aun-in iolwək min kotuwa, nakos-ipən rəhalat mənı. Nakətuoun mətou netəm itəm kəmotuwa uarisig muwın mətoarus netəm kəmotaupən motol wək.’ⁱ

⁹“Kən iolwək min itəm kəmotuwa motol wək e faif klok, kəmotuwa kən təmətou ilat wan tenarius kitiah kitiah. ¹⁰Tol nəhlan, netəm min u itəm kəmotaupən kol wək, nikilat təht məmә okotos mənı taprəkis-in itəm min u kəmotol wək uarisig. Məto ilat kitiah kitiah kəmotos min əm wan tenarius. ¹¹Nian kəmotos mənı, kən kəmoatəghat-əghat kəm ilat min məmә nikilat təsagienən o mənı, kən motən-ipən kəm etəm-iasol rəha nasumən məmә, ¹²‘Netəm min u itəm kəmotol wək uarisig, kəmotol wək əm e aua kitiah əm, məto ik nəmətou itimat min ilat tahmen-ahmen əm. Məto itimat emotol wək asol e nərauiə əskasik e nian apıəpiə.’

¹³“Məto etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat kit məmә, ‘Io kit. Esakläh-inən ik. ?Nəmən məmә nakol wək o wan tenarius, o kəp? ¹⁴Os rəham mənı matuwın. Iakolkeike məmә ekətou etəm u itəm təmol wək uarisig tahmen əm lam. ¹⁵Rəhak u mənı. ?Ekitun nolən nəhlan nat naka itəm iakolkeike, o kəp? ?Natətəhak olat məto-inu io iakəwir olat?’ ”

¹⁶Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmә, “Tol nəhlan, etəm tatarisig otaupən, kən etəm tətaupən otuarisig.”^j

Iesu təmən-iarəp rəhan nimisən
(*Mak 10:32-34; Luk 18:31-34*)

¹⁷Kən nian Iesu təmatuwın Jerusalem, təmos rəhan netəmim tuelef motətul pisin, kən təmən-ipən kəm ilat məmә, ¹⁸“Koatuwın əpəh ilis Jerusalem, kən

h 20:2 Tenarius kitiah in tahmen e nətuəən rəha wək o nian kitiah. Roiu, wan tenarius tahmen e wan-taosan vatu. **i 20:8** Lev 19:13; Dut 24:15 **j 20:16** Mat 19:30; Mak 10:31

io Nəti Etənim, okegəhan-in-pən io kəm pris asol min ne iəgətun min rəha Lou. Kən okotiuw-iarəp io məmə ekimis,^k ¹⁹kən motiləs-ipən io kəm Iaihlua min məmə okotəsan lak, kən motalis motoh, kən motətu-pər io e nig kəməluau məmə ekimis. Kən uarisig e nian ksil, kən Uhgın otosmegəh min io e nimisən.”

Nətapəhən rəha mama kit o Iesu
(*Mak 10:35-45*)

²⁰Kən pətan rəha Sepeti, tiləs nətilau mil muwa misin-pən nulin o Iesu, matətapəh-in nat kit ron. ²¹Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Nakolkeike naka?”

Kən pətan təmən-ipən məmə, “Pəs nakegəhan-in məmə nətik mil u, ilau kəgən kit otəpələh e nikaləm matip, kən kit təpələh e nikaləm mol, ikin min rəha nəsanənən ne nisaiiən, nian natəramərə lan.”^l

²²Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Nəkuəruru nat itəm natuətapəh ron. ?Tahro? ?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e nigəm rəha nuwigi nien itəm io ekəike mətul lan?”^m Kən kuən-ipən kəm Iesu məmə, “Əwəh, ekiatun.”ⁿ

²³Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Pahrien, onakuəkəike muənīm-pən e rəhak kap rəha nətoən nahməən. Məto o nəpələhən e nikalik matip ne mol, sənəmə rəhak məmə ekən. Ikin mil əh, ilau rəha netəm min u itəm Uhgın təmol əpen-əpenə olat.”

²⁴Nian netənim ten min rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, kən neməha təmol pik ilat o suah mil ilau pian. ²⁵Məto Iesu taun-in ilat kotuwa kitiəh, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nəkotitun rəkis nolən rəha netəm-iasol rəha Iaihlua min. Ilat koatol təskasik pik kəm rəhalat netənim min. Kən rəhalat kapman min koatol ilat kotəməhl ləhau e nəramərəən rəhalat.”^o ²⁶Məto itəmat, okul nəsotolən nəhlan. Məto okəmə itəmat kit tolkeike məmə otuwa in etəm-iasol kit rəhatəmat, in otəkəike muwa təhmen e iolwək kit rəhatəmat,^p ²⁷kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə otətul aupən etəmat, in otəkəike muwa slef rəhatəmat. ²⁸Nolən əh təhmen əm lak, Nəti Etənim. Eməsuwamən məmə netənim okotol wək rəhak, məto emuwa məmə ekol wək rəhalat, kən ekos-ipən rəhak nəmegəhən məmə ekikis ilat e rəhalat nolən rat min.”^q

Iganəmtin rat mil kəmuəplan nat
(*Mak 10:46-52; Luk 18:35-43*)

²⁹Nian Iesu ne rəhan min netənim kəmoatiet e taon Jeriko, nimanin netənim kəmotətəu-pən in. ³⁰Kən iganəmtin rat mil kəiu katuəpələh e

k 20:18 Mat 16:21; 17:22-23 **l 20:21** Mat 19:28; Luk 22:30 **m 20:22** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənim kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənīm lan?” **n 20:22** Mat 26:39; Jon 18:11 **o 20:25** Luk 22:25-26 **p 20:26** Mat 23:11; Mak 9:35 **q 20:28** Luk 22:27; Fil 2:7

nikali suatip, kən nian kəmuəto məmə Iesu taliwək e suatip matuwa, kən kəmuagət əfəmäh muən məmə, “!Iəramərə, Mipi Tefit, asəkितun itimlau!”

³¹ Kən mətə, nimanin netəmim koatən-iəhau ilau, motən-ipən məmə kəsuağət pikən, mətə ilau kuagət pik agin min məmə, “!Iəramərə, Mipi Tefit, asəkितun itimlau!”

³² Kən Iesu tətul maun-in ilau, mən-ipən məmə, “?Nakioalkeike məmə ekol naka kəm itəlau?”

³³ Kən kuən-ipən məmə, “Iəramərə, ekioalkeike məmə ekuəplan nat.”

³⁴ Kən Iesu təmasəkितun ilau, kən mek niganəmtilau. Kən roiu agin, kinatuəplan nat, kən matuətəu-pən Iesu.

Iesu təmuwin əpəh Jerusalem mol əp məmə in Kig

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

21 ¹Nian kinotuwa iuəhkir o Jerusalem, kinotuwa Petfas e Nitot Rəha Nig U Olif, kən Iesu tahləpis rəhan etəmim kəiu, ²kən mən-ipən kəm ilau məmə, “Ian əpəh e latuənu aųpən etat, kən ikin əh, nakuəplan togki kit kəmərūətain ilau nətin. Kən nəkiakis ilau muasig muea kəm io. ³Okəmə suah kit tən nat kit kəm itəlau, nəkuən-ipən kəm in məmə Iəramərə tolkeike ilau, kən otəpanahl-ipa ilau e nian əh.”

⁴Nat u təmuwa məmə in otol nəghatən naka itəm ien təmən otuwa mol nipahrienən. Ien təmən məmə,

⁵ “Otən-ipən kəm Nətin Pətan Saeon’ məmə,
‘Otəplan-tu, rəhatəmat kig tatuwa otəmat,
rəhan nətəligən in ləhau,
kən mətasuə e togki,
ne togki u in nətin əm.’”^s

⁶Kən etəmim mil rəha Iesu kəmian mioal nat naka itəm Iesu təmən məmə okioal. ⁷Kəmuasig togki ne nətin, kən muəfətain noankawi togki mil e rəhalau kot min, kən Iesu təpələh-pər lan. ⁸Nimanin netəmim tepət koatəpen rəhalat kot min əpəh e suatip, kən neen kotəte nimali nig min, kən motəpen ilat e suatip. ⁹Kən nimanin netəmim itəm kotaųpən e Iesu, ne nimanin netəmim itəm kotuarisig-in Iesu, koatəgət əfəmäh moatən məmə,

“!Hosana^t o Mipi Tefit!

!Iəramərə Uhgın tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!^u

!Hosana o Uhgın əpəh ilis e nego e neai!”

¹⁰Nian Iesu təmiet-arəpa Jerusalem, netəmim rafin əh-ikin nikilat təməut, kən moatən nəghatən tepət moatətapəh məmə, “?Pah u?”

¹¹Kən nimanin netəmim kotən məmə, “Inu ien Iesu, rəha Nasaret, əpəh e nitən Kalili.”

r 21:5 Nəghatən u “Nətin Pətan Saeon” tatəghat-in netəm Jerusalem. s 21:5 Sek 9:9
t 21:9 Nipəti nəghatən u “Hosana” təmə, “ənwiwi.’ u 21:9 Sam 118:26

Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgın
(*Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22*)

¹²Kən Iesu təmuwin əpəh imə e Nimə Rəha Uhgın, kən məhg-iarəp netəmim itəm koatol-salim-in ne moatos-nəmtin natimnat əh-ikin məmə okotol sakrifais lan. Kən mahwin tepil min itəm kətawluin məni ikin, kən mahwin jea min rəha netəm min u koatol-salim-in ioen min. ¹³Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Kəmətə e Naoa Rəha Uhgın məmə, ‘Rəhak nimə, okaun-in məmə nimə rəha nəghatən kəm Uhgın e nəfakən,’ məto itəmat nəmotol məmə in ‘nimə rəha iakləh min.’”^w

¹⁴Kən iganəmtin rat min ne netəm nelkilat təməfaiu-əfaiu kəmotuwa ron əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən tol-wir ilat. ¹⁵Məto nian pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotəplan nat wir min itəm in təmol, kən motəplan min nisualkələh koatagət əfəməh əpəh e Nimə Rəha Uhgın, moatən məmə, “!Hosana o Mipi Tefit!” neməha təmol ilat. ¹⁶Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə, “?Nakatəto nat naka itəm nisualkələh koatən, o kəp?” Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əwəh. ?Nəmotafin, o kəp, nəghatən suah kit təmen kəm Uhgın itəm tatən nulan məmə,

‘E nöhli nisualkələh agin ne nisualkələh mətmətig,
nəmol məmə ilat okotənwiwi ik?’”^x

¹⁷Kən təmapəs ilat miet Jerusalem muwin e taon Petani, mapil ikin.

Nig kit fik təmauke-auke
(*Mak 11:12-14,20-26*)

¹⁸Laulaugin agin, Iesu təmatitəlig-pən Jerusalem, kən nəumis tinus.

¹⁹Kən təməplan nig u fik e nikali suatip, kən təmuwin ron məto təsəplanən noan kit, tatəplan əm nimalin. Kən təmən-ipən kəm nig u məmə, “!Okol nəsoe minən!” Kən roiu agin, nig təmauke-auke.

²⁰Nian rəhan netəmim kəmotəplan nat əh, kən narmilat təmiwig, kən motən-ipən kəm Iesu məmə, “?Təhro nig əh fik təmauke-auke uəhai əm nəhlan?”

²¹Məto Iesu təmən-ipən məmə, “!tatən-ipinə niphrienən məmə okəmə nakoatos nahatətən, kən rəhatəmat nətəligən təsolən kəiu, nəkotitun nolən nat naka itəm emol e nig u fik. Məto sənəmə in əm əh, nəkotitun nən-ipənən kəm nitot əh məmə, ‘Uwin mamnim əpəh itəhəi,’ kən otol nəwiatəmat.”²² Okəmə nakotahatətə, kən onəkotos nat naka itəm nakoatəpəh-in e nəfakən.”^z

Nətapəhən o nəpətən rəha Iesu
(*Mak 11:27-33; Luk 20:1-8*)

²³Iesu təmuwin e Nimə Rəha Uhgın, kən nian təmatəgətun, pris asol min ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, koatuwa ron motən-ipən məmə,

v 21:13 Aes 56:7 w 21:13 Jer 7:11 x 21:16 Sam 8:2 y 21:21 Mat 17:20; Luk 17:6;
Jon 14:12; 1 Kor 13:2 z 21:22 Mat 7:7-11; 18:19

“?Natol natimnat min u e nepətən rəha pah? ?Kən pah təmos-ipinə nepətən un?”

²⁴ Kən Iesu təmən-ipən məmә, “Iakətapəh-in-pinə nəghatən kit kəm itəmat. Okəmә nakotos-ipa nəghatən kit, kən ekən-ipinə kəm itəmat məmә nepətən naka itəm ekatol natimnat min u lan. ²⁵ ?Nepətən rəha Jon təmisi-pən hiә o nolә baptais? ?Təmisi-pən e nego e neai, o rəha netəmim әm?”

Kən kəmotən-ipən kəm ilat min məmә, “Okəmә kotən məmә, ‘Nepətən rəha Jon təmisi-pən e nego e neai,’ kən otən məmә, ‘?Məto tahro nəsotənən nīpahrienən lan?’ ²⁶ Məto okəmә kotən məmә, ‘Rəha netəmim әm,’ kitat koatəgin netəmim, məto-inu nikilat təht məmә Jon in ien kit rəha Uhgīn.”^a

²⁷ Tol nəhlan, kəmotən-ipən kəm Iesu məmә, “Itimat ekotəruru.” Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “Kən io min, okol ekəsənən kəm itəmat məmә e nepətən naka ekatol natimnat min u lan.”

Nimaa nəghatən e suah mil kəiu

²⁸ Kən Iesu təmən-ipən məmә, “?Tahro? ?Nikitəmat tatəht məmә naka? Suah kit, nətīn iərman kəiu. Kən təmuwīn mən-ipən kəm itəm iahgin lan məmә, ‘Nətīk, uwīn mol wək u-roiu әpəh e nasumən.’ ²⁹ Məto nətīn təmən-ipən məmә, ‘Iakapəs.’ Kən matīg məuhlin min rəhan nətəligən, kən muwīn e nasumən.

³⁰ “Kən tata tuwīn o nətīn itəm təkəku, mən-ipən min kəm in nat kitīәh әm. Kən nətīn təmən-ipən məmә, ‘Әwəh, tata, ekuwīn,’ məto təmapəs-pən e nasumən.

³¹ “?Otən-tu məmә suakəku mil u in pəhruən, təmol nəwia rəhan tata?”

Kən kəmotən-ipən məmә, “Suakəku itəm iahgin lan.”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “Әwəh, in әtuatip. Kən iakatən-ipinə nīpahrienən məmә, netəm koatos məni rəha takis, ne nīpitan rəha suatip koatuwīn e nərəmərəән rəha Uhgīn әpən etəmat, ³² məto-inu Jon təmuwa otəmat məmә otəgətun suatip rəha nolən әtuatip, kən məto itəmat nəsotənən nīpahrienən lan, məto netəm koatos məni rəha takis, ne nīpitan rəha suatip kəmotən nīpahrienən lan. Kən nəmotəplan pap nat әh, məto nəməsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən məsotənən nīpahrienən lan.”^b

Nimaa nəghatən e netəmim rat itəm koatehm nasumən

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Kən Iesu tatakəike matən məmә, “Otətəlig-in-tu nimaa nəghatən kit min. Etəm-iasol kit rəha nasumən, təmol nasumən kit e nol kit katən

māmā krep, u katol wain lan. Kən mol fenis e kəpiel muwin mitəlau lan. Kən mol ikin kit o nolən nəme naliwək-aliwəkən e noa krep māmā nahuin otaiu kən kol wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilis māmā etəmim otaiu lan matehm wir nasumən o nat megəh min ne netəmim. Kən təmegəhan-in-pən nasumən kəm netəmim māmā okotasum lan, kən motoor noa krep, məsin rəhan, məsin rəhalat. Kən miet muwin o naliwəkən ik pisin kit.^c
³⁴Nian krep tinəmarəg, kən tahl-ipən rəhan slef min māmā okotuwın e nasumən rəha krep, motətapəh o netəm koatol wək e nasumən māmā okotos-ipən rəhan krep məsin kəm ilat.

³⁵“Məto netəm koatol wək e nasumən kəmotaskəlīm rəhan slef min, kən motoh kit, motohamnu kit, motaht e kəpiel itəm tatol kisil lan. ³⁶Kən tahl-ipən min slef min neen kotuwın olat, ilat tepət taprəkis-in itəm aupən min. Kən netəm koatol wək e nasumən kotol tərət kəm ilat e nolən ahmen min əm itəm kəmotol kəm netəm aupən. ³⁷Namnun agin, tahl-ipən nətın iərman tuwin olat, kən mən māmā, ‘Ilat okotəkəike motisiai-in nətik.’

³⁸“Məto nian netəm koatol wək e nasumən kəmotəplan nətın, kən kotən-ipən kəm ilat min māmā, ‘Inu nətı etəm-iasol itəm otərəmərə e nasumən nian rəhan tata otimis. Pəs kotuwın motohamnu min, kən motərəmərə e nasumən rəhan.’^d ³⁹Kən kəmotaskəlīm motatıpın-iarəp e nasumən, kən motohamnu.”^e

⁴⁰Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, kən təmən māmā, “?Tol nulan, nian etəm-iasol rəha nasumən otuwa, kən otol naka kəm netəmim itəm təmegəhan-in nasumən kəm ilat?”

⁴¹Kən kəmotən-ipən māmā, “Otərək-rəkin agin-əh netəm rat min əh, motohamnu ilat. Kən uarisig, təpanegəhan-in rəhan nasumən əh tuwin e nelmi netəm pisin neen, kən e nian ətuatıp itəm krep tatəmarəg, ilat okotos-ipən noan məsin rəhan.”

⁴²Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat māmā, “?Nəmotafin Naoa Rəha Uhgın u, o kəp? Tatən māmā,

‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəsotolkeikeən motapəs, in tinuwa kəpiel keike o nolən nimə.

Iərəmərə təmol nat u,

kən in nat təwir agin e niganəmtitat.’^f

⁴³Tol nəhlan, iatən kəm itəmat māmā nərəmərəən rəha Uhgın okoh-rəkis otəmat, kən kos-ipən kəm netəmim min u itəm okotol noalat. ⁴⁴Okəmə suah kit otisi-pər e kəpiel u, kəpiel otətarerəh-ətarerəh, məto okəmə kəpiel otisi-pər lan, otəpələh-ərən in.”^g

c 21:33 Aes 5:1-2 **d 21:38** Mat 27:18 **e 21:39** Hip 13:12 **f 21:42** Sam 118:22-23; Rom 9:33; 1 Pita 2:6-8 **g 21:44** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 44 u tikə.

⁴⁵Nian pris asol min ne Farisi min kəmotəto nimaa nəghatən itəm Iesu təmuəh, kən kinotitun məmə tatəghat-in ilat. ⁴⁶Kən kinotegəs-in suatip kit məmə okotiləs Iesu lan kan e kalapus, məto koatəgin nimanin netəmim, məto-inu netəmim koatən məmə in ien kit.

Nimaa nəghatən e nagwənən asol rəha marit

22 ¹Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat məmə, ²“Nərəmərəən rəha Uhgın in tahmen e kig kit itəm təmol əpen-əpenə e nagwənən asol o marit rəha nətın. ³Kən mahl-ipən rəhan iolwək min məmə okotuwin o netəmim min u itəm təmahl-ipən rəkis nəghatən olat məmə okotuwa o nagwənən rəha marit. Məto kotən məmə kol kəsotuwamən.

⁴“Kən tahl-ipən rəhan iolwək neen min, mən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwin motən-ipən kəm netəm min u itəm emahl-ipən rəkis nəghatən olat məmə, enol əpen-əpenə rəkis e rəhak nagwənən. Rəhak kau min ne nəti kau min rəhak itəm kotəhg-əhg wir, emoh rəkis ilat, kən natimnat rafin tınahmen. Otuwa e nagwənən rəha marit.’

⁵“Məto kəsotətəlig-inən iolwək min, kən motagim min, kit tatuwin e rəhan nasumən, kit tatuwin e rəhan stoa. ⁶Kən neen kotaskəlim iolwək min rəhan, motol tərət kəm ilat, kən motohamnu ilat.^h ⁷Kən kig, neməha təmol pik. Kən tahl-ipən rəhan mopael min kotuwin, kən motohamnu netəmim min u itəm kəmotohamnu rəhan iolwək min, kən motasiepən e rəhalat taon asol.

⁸“Kən mən-ipən kəm rəhan iolwək min məmə, ‘Kinol əpen-əpenə rəkis e nagwənən rəha marit, məto netəm min u itəm emahl-ipən rəkis nəghatən olat, nolən rəhalat təsahmenən məmə okotuwa. ⁹Tol nəhlan, otuwin əpəh e suatip asol min kən motən-ipən kəm netəmim əpnəpın rafin itəm nakoatəplan məmə okotuwa e nagwənən rəha marit.’ ¹⁰Kən iolwək min kəmotuwin əpəh e suatip asol min, kəmotuəfimın netəmim rafin itəm kəmotəplan ilat, netəmim itəm kotəwir ne netəm itəm kotərat, kən ikin kətagwən ikin təmərıoah e netəmim.

¹¹“Məto nian kig təmuwa məplan netəmim, təməplan etəmim kit əh-ikin itəm təsuwinən e natimnat rəha marit. ¹²Kən kig təmən-ipən məmə, ‘?Io kit, nəmahro? ?Nəmuwa imə məto nəməsuwinən e natimnat rəha marit?’ Kən suah u tınəruru nuhalpınən nəghatən rəhan.

¹³“Kən kig təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, ‘Okotəlis ətain nelmin ne nelkin, kən motərakin-iarəp əpəh e naluginən itəm ikin kətasək ikin, kən katəgətəin nəluitəm ikin.’”ⁱ

¹⁴Kən Iesu təmatəkəike mən məmə, “Tol nəhlan məto-inu netəmim tərət, kətahl-ipən nəghatən olat, məto noan məsin əm itəm katitəpun ilat.”

Takis rəha Kig Sisa
(*Mak 12:13-17; Luk 20:20-26*)

¹⁵Kən Farisi min kəmotiet motuwın motol noa eko-eko min məmə otiuw-pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatipən.^j ¹⁶Kən kotahl-ipən rəhalat netəmim kotuwın o Iesu ilat netəmim rəha pati rəha Herot. Kən motən-ipən məmə, “İəgətun. Ekotitun məmə ik etəm ətuatip, kən matəgətun ətuatip pahrien suatip rəha Uhgın. Nəsolan məmə nətəligən rəha netəmim okotiuw rəkis rəham nətəligən, məto-inu natol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin, okəmə in etəm-iasol o etəm əpnəpın əm. ¹⁷Kən ən-tu kəm itimat rəham nətəligən e nat u. ?Tətuatip məmə okətou-pən takis kəm Kig Sisa, o kəp?”

¹⁸Məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən rat min, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! ?Tahro nakotalkut məmə nəkotol noa eko-eko ron io? ¹⁹Otəgətun-tu məni itəm katətou takis lan.” Kən kotos məni^k motuwa kəm in, ²⁰kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Narmi pah u, kən nərgi pah u e məni u?”

²¹Kən kotən-ipən məmə, “Kig Sisa.”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Naka u rəha Kig Sisa, otos-ipən kəm Kig Sisa. Kən naka u rəha Uhgın, otos-ipən kəm Uhgın.”^l

²²Nian kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig. Kən kəmotapəs Iesu motəgim.

Nian Uhgın otosmegəh netəmim e nımisən
(*Mak 12:18-27; Luk 20:27-40*)

²³E nian əh inəh, Satusi min kəmotuwa o Iesu. İlat koatən məmə netəmim okəsotəmegəh minən e nımisən. Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə,^m ²⁴“İəgətun. Moses təmən kəm itimat məmə, okəmə etənim otimis kən məsiləsən nətin kit, kən pian otəkəike mit nəutahlimis əh məmə otıləs suakəku o niuw-pərən nərig rəha pian itəm təmimis.”

²⁵“Kən ikin əh imatimat ikin, netəm ilat pialat min ilat sepın. İtəm təmaupən maiir təmol marit, kən mımis, məsiləsən nətin kit, kən pian itəm tatol kəiu lan tit nəutahlimis. ²⁶Kən in min təmimis məsiləsən nətin kit, kən itəm tatol kisil lan ne ilat rafin muwın mətoarus-pən itəm tatol sepın, kəmotol nat kitiəh əm. ²⁷Kən əmun, nəutahlimis tımis. ²⁸?Tol nəhlan, ən-tu kəm itimat məmə, e nian itəm Uhgın otosmegəh netəmim lan e nımisən, pətan əh in rəha pah, məto-inu ilat rafin əh sepın kəmotol marit e pətan əh?”

j 22:15 Mak 3:6 **k 22:19** Məni itəm kəmotos motuwa in koen məni kit, nərgin u ‘tenarius,’ itəm tahmen e wan-taosan vatu. **l 22:21** Rom 13:7 **m 22:23** Wək 23:8
n 22:24 Dut 25:5

²⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “Itəmat nəmotən-arəpən e rəhatəmat nəghatən məto-inu nəsotitunən Naoa Rəha Uhgın ne nəsanənən rəhan. ³⁰ Nian Uhgın otosmegəh netəmim e nımısən, kən netəmim okəsətolən marit, okotahmen e nagelo min əpəh e nego e neai. ³¹ ?Nəmotafin o kəp, Naoa Rəha Uhgın itəm tatəghat-in nian Uhgın otosmegəh netəmim e nımısən? Tatən məmә, ³² ‘Io Uhgın rəha Epraham, io Uhgın rəha Aisak, kən io Uhgın rəha Jekop.’^o In sənəmә Uhgın rəha netəm kəmotimis, məto in Uhgın rəha netəmim itəm koatəmegəh, tahmen-pən min e təs miləhal.”

³³ Nian nımanın netəmim kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig e nəgətunən rəhan.

Lou itəm in ilis pik

(Mak 12:28-34)

³⁴ Nian Farisi min kəmotəto məmә Iesu təməh-iəhau Satusi min e rəhan nəghatən, kən Farisi min kəmotuwa kitiəh. ³⁵ Kən kit itəm titun pik Lou, təmən-ipən nəghatən kit kəm Iesu məmә Iesu otən nəghatən kit təsətuatipən, məmә, ³⁶ “?Lou pəhrüən rəha Uhgın u in ilis pik?”

³⁷ Kən Iesu təmən-ipən məmә, “Nakəkəike molkeike İərəmərə Uhgın rəham e nıkim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nətəligən rafin rəham.^p ³⁸ Inu in Lou itəm tətaupən kən in ilis pik. ³⁹ Kən Lou itəm tatol kəiu lan, in iuəhkır tahmen əm, məmә, ‘Nakəkəike molkeike ik kit tahmen əm məmә nakolkeike atip ik.’^q ⁴⁰ Kən Lou mil u kəiu, ilau nəukətı Lou rafin, ne naoa rəha ien min rafin aıpən.”^r

Kristo in nəti pah

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Kən e nian Farisi min kotuəfimin ilat min, kən Iesu təmən-ipən məmә, ⁴² “?Nıkitəmat təht məmә naka, e Kristo itəm Uhgın təmən məmә otahl-ıpa? ?In tatisi-pən e noanol rəha pah?”

Kən ilat kotən-ipən məmә, “In noanol rəha Tefit.”^s

⁴³ Kən Iesu təmən-ipən məmә, “Məto tahro e Tefit, itəm tatəghat e narmin rəha Uhgın, tətaun-in Kristo məmә ‘İərəmərə.’ Məto-inu tatən məmә,

⁴⁴ ‘İərəmərə təmən kəm rəhak İərəmərə məmә,

“Əpələh e nıkalik e nelmək matip, ikin rəha nəsanənən ne nisıaiən, mətoarus ekiləs-iəhau rəham tıkimir min ləhau e nelkəm.”^t

⁴⁵ ?Kən okəmә Tefit tətaun-in Kristo məmә ‘rəhak İərəmərə,’ kən otahro məmә Kristo in mipi Tefit rat?” ⁴⁶ Kən etəmim kit təsuhalıpınən nəghatən

ræha Iesu. Kæn e nian æh matuwîn, kæmotægin o nêtapæh-inæn nêghatæn kit min tol min-næhlan.

Nahmæan asol sepîn itæm otatuwa
(*Mak 12:38-40; Luk 11:37-54; 20:45-47*)

23 ¹Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm nimanin netæmim ne ræhan min netæmim mæmæ, ²“Iægætun min ræha Lou ne Farisi min koatos nepætæn mæmæ okotæn-iaræp Lou ræha Moses kæm itæmat. ³Tol næhlan, nækotækæike motætæu-pæn kæn motol natimnat rafin itæm koatæn kæm itæmat. Mæto næsotolæn nat naka itæm koatol, mæto-inu ilat kæsotolæn nat naka itæm koatæn-iaræp.” ⁴Koatækæike o netæmim mæmæ okotætæu-pæn lou æskasik min itæm kotahmen e katipa æfigæm, mæto okol kæsotos-ipænæn noanelmilat mæmæ okasitu elat.

⁵“Natimnat rafin itæm ilat koatol, koatol æm mæmæ netæmim okotæplan. Nækotitun paos itæm netæmim kæmotaii-pæn nêghatæn ræha Naoa Ræha Uhgîn ikin, kænu motælis ræhalat-kapæ ne nelmilat lan.” ⁶Mæto ræha iægætun min ræha Lou ne Farisi min, ræhalat paos in iahgîn taprækis. Kæn nækotitun nol ælkælæh min itæm koatækul-pæn e nipægnæmti kot min, itæm tatægætun mæmæ etæmim in tæskasik o nætæu-pænæn Lou. Mæto ræha iægætun min ræha Lou ne Farisi min, ræhalat nol kaifæmæh pik.” ⁷Kæn e lafet min, ilat kotalkeike ikin ræha nisaiiæn, kæn æpæh e nimæ ræha nuæfiminæn, ilat kotalkeike mæmæ okotæpælæh ima netæm-iasol min ikin. ⁸Kæn e ikin katol maket ikin, ilat kotalkeike mæmæ netæmim kotæn tæwir kæm ilat, kæn motaun-in ilat mæmæ ‘Rapai’ u nipætîn tæmæ ‘etæm in ilis.’ ⁹Mæto sotolæn mæmæ netæmim okotaun-in itæmat mæmæ ‘Rapai, u etæm in ilis,’ mæto-inu ræhatæmat Etæm-iasol kitîæh æm, kæn itæmat piatæmat min. ¹⁰Kæn sotaun-inæn suah kit u e nætueintæn mæmæ, ‘Tata, etæm katisiai-in,’ mæto-inu Tata ræhatæmat kitîæh æm æpæh ilis e nego e neai. ¹¹Kæn sotolæn mæmæ netæmim okotaun-in itæmat mæmæ, ‘Iægætun,’ mæto-inu ræhatæmat Iægætun kitîæh æm, Kristo itæm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-ipa. ¹²Etæm u in ilis etæmat, in iolwæk ræhatæmat.”

u 23:3 Mal 2:7-8 **v 23:5** paos - inu bokis ækæku kit kæmol e nuwigi kau. Kæmotæte rækis ælkælæh nêghatæn ræha Naoa Ræha Uhgîn motaii-pæn lan (Eks 13:1-10,11-16; Dut 6:4-9; 11:13-21). Netæmim kæmotol næhlan mæto-inu kæmotolkeike mæmæ otol nêghatæn itæm tætatig e Dut 6:8 ne 11:18. Kæn næman rafin ræha noanol ræha Isrel itæm kinotos rækis nup tatin, ilat okotuwîn e paos min æh nian tepæt, kæn nian rafin e nian ræha næfakæn. Katælis e nipinægin ne nelmin mol e nol kæmol e nuwigi kau. E nêghatæn Inglis, katæn paos min æh, “phylacteries.” **w 23:5** Eks 13:9; Nam 15:38-39; Dut 6:8; Mat 6:1 **x 23:7** Okæmæ iægætun ræha Lou tæmalîwæk matuwa iuæhkir ron ik, nakætul e nisaiiæn, kæn nakatæn tæwir kæm in, maun-in in mæmæ, “etæm-iasol,” o “Tata,” o “Rapai.” Kæn noanol ræha Isrel kætæun-in ræhalat iægætun asol min itæm ilat ilis pik mæmæ “Rapai,” u nipætîn tæmæ “etæm in ilis” o “etæm tatæmik netæmim.” **y 23:11** Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26

otos-ipər atip in, Uhgín otíləs-iəhau, kən etəmim itəm otos-iəhau atip in, Uhgín otíləs-ipər.^z

¹³“!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Fərisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, mətə nikitəmat tamkimik! Nakotahtosig-in o netəmim suatip o nuwinən matig ahgin nərəməəən rəha Uhgín, mətə itəmat nəsutuwinən, kən nəsotegəhan-inən məmə netəmim okotuwın ikin, nat əpnapin ilat kotalkeike məmə okotuwın. ¹⁴ a

¹⁵“!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Fərisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, mətə nikitəmat tamkimik! Nikitəmat tagien əm məmə nakotuwın isəu e nego, o e naliwəkən əm o nuwinən e nəptən pisin pisin min məmə nakotiuw-pa etəmim kitəh əm e nəfakən rəhatəmat. Mətə nian suah kit tatos nolən min əh rəhatəmat, kən tatuwa etəm rat taprəkis-in itəmat, kən nəmotol məmə in otəkəike mos nalpinən rəha nigəm asol taprəkis-in itəmat.

¹⁶“!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm noatit netəmim mətə niganəmtitəmat təpis! Itəmat nakoatən məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawil o Nimə Rəha Uhgín məmə otol rəhan nəghatən tatətul-iəkis, okəmə təsolən, mətə in nat əpnapin əm. Mətə okəmə suah kit tatos noanawil o iaen u kol tatipit-ipit rəha Nimə Rəha Uhgín, kən in otəkəike mol nəwian itəm təmos noanawil ron.’^b ¹⁷!Itəmat netəm nakotalməl, niganəmtitəmat təpis! ?Naka u in ilis, iaen u kol tatipit-ipit, o Nimə Rəha Uhgín itəm tatol kol tasim? ¹⁸Nakotən min məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawil o olta, in nat əpnapin əm. Mətə okəmə suah kit tatos noanawil e sakrifais itəm tatəpələh lan, kən in otəkəike mol nəwian itəm təmos noanawil ron.’ ¹⁹!Itəmat netəm niganəmtitəmat təpis! ?Naka u in ilis, sakrifais o olta itəm tatol sakrifais tasim? ²⁰Tol nəhlan, etəm tatos noanawil e olta, pahrien, tatos noanawil e olta ne natimnat rafin itəm tatəpələh lan. ²¹Kən etəm tatos noanawil e Nimə Rəha Uhgín, pahrien tatos noanawil e Nimə Rəha Uhgín ne Suah u tətətig ikin. ²²Kən etəm tatos noanawil e nego e neai, pahrien tatos noanawil o jea rəha kig u in rəha Uhgín, kən tatos noanawil o Suah u tatəpələh-pər lan. ^c

²³“!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Fərisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, mətə nikitəmat tamkimik! Nəkoatətəu-pən lou əlkələh min moatos-ipən tait rəha rəhatəmat nimali nig nəmiəwilat tatəpien u katos-ipən e nagwənən, katən məmə min, ne til, ne kumin.

z 23:12 Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14 **a 23:14** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 14 u tikə. Tatən məmə, “Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Fərisi min. !Rəhatəmat nənən təwir, mətə nikitəmat tamkimik! Nakotəkləh-in natimnat rəha nəutahlimis min, mətə nian kitəh əm, nəkotol nəfakən əfəməh min məmə netəmim okotissiai-in itəmat. E nolən əh, rəhatəmat nalpinən otəskasik təhmin min.” **b 23:16** Mat 15:14 **c 23:22** Aes 66:1; Mat 5:34

Məto nakotapəs nat asol e Lou, inu etəm tatol tətuatip kən mahmen-ahmen əm kəm netəmim, kən mətasəkitun netəmim, kən tatol nian rafin nat naka itəm təike matol. Təwir nəkoatol lou əlkələh min, məto nəkotəkəike moatol lou asol min, məto kəp, nəsotolən.^d ²⁴ !Itəmat noatit netəmim məto niganəmtitəmat təpis! !Itəmat netəmim noategəs-in miminao e rəhatəmat kap məmə ko nəsotərgəən, məto nəkotərgə nat megəh asol u kamel!

²⁵ “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimiik! Nakotafəl ihluə e kap ne plet, məto əpəh imə tamkimiik, kotərioah e nagwənən ne nənimən itəm nəmotakləh-in, o natimnat itəm nəmotos məto-inu itəmat iaumis min kən nian rafin nəkoatol əm natimnat rat min itəm tətətig e rəhatəmat nətəligən.^e ²⁶ !Itəmat Farisi min, niganəmtitəmat təpis! Otaupən kafəl əpəh imə e kap ne plet, kən ihluə min in təwir təsamkimiikən.

²⁷ “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimiik! Nəkotahmen e suwit rəha netəm kəmotimis itəm kəmuəh e pen ruən. Ihluə, netəmim kotəplan məmə təwir, məto əpəh imə tərrioah e nikiikili netəm kəmotimis, ne natimnat rafin itəm tamkimiik.^f ²⁸ E nolən ahmen min əm, ihluə, e nolən rəhatəmat, netəmim kotəplan məmə itəmat nəkotətəuatip. Məto imə, e nikitəmat, nakotərrioah e nəghatən nakotən məsotolən, ne nolən rat ağin min.^g

²⁹ “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimiik! Nakotiləkin nimə e kəpiel rəha suwit rəha ien min aupən ne netəm kotətəuatip, kən moatol nəhlip e kəpiel kən moatol malə-malə lan. ³⁰ Kən nakotən-ipən məmə, ‘Okəmə itimat emotatig e nian min rəha tipitat min, okul itimat eməsotasituən elat motohamnu ien min.’ ³¹ E nəghatən əh, nakoatən-iarəp məmə itəmat noanol ətuatip min rəha tipitimat min aupən itəm kəmotohamnu ien min əh, kən nakotahmen-ahmen əm elat.^h ³² Kən təwir əm, itəmat otəkəike motol namnun wək itəm tipitəmat min kəmotətəuon.

³³ “!Itəmat sinek min, ne neti sinek min! ?Nikitəmat tatəht məmə okul nakotəgim e nalpinən e nigəm asol? !Kəp!ⁱ ³⁴ Tol nəhlan, ekahl-ipinə ien min, ne netəm kotenatig, ne iəgətun min. Neen, itəmat onəkotohamnu ilat motətu-pər elat e nig kəluau, neen onəkotalis motoh ilat əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəhatəmat, kən neen nakotitəp ilat kotiet e taon kit motiet motuwın e kit. ³⁵ Kən tol nəhlan, itəmat onəkotos nalpinən rəha netəmim itəm kəmotohamnu netəmim rafin itəm kotətəuatip, itəm tətəuon

d 23:23 Lev 27:30; Maeka 6:8 e 23:25 Mak 7:4 f 23:27 Wək 23:3 g 23:28 Luk 16:15
h 23:31 Wək 7:52 i 23:33 Mat 3:7; 12:34; Luk 3:7

e Epel^l itəm in tətuatip, muwin mətəarus-pən Sekaraea, nəti Perekia,^k itəm tipitəmat min kəmotəhamnu e Nimə Rəha Uhgīn ilugin e olta ne nimə.^l ³⁶Iatən pahrien kəm itəmat məmə, nalpīnən rafin u otuwa o netəm rəha Isrel itəm kotatig roiu.

³⁷“!Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotəhamnu ien min rəha Uhgīn, kən netəmim itəm Uhgīn təmahl-ipa kəm itəmat, nəkotahtimnu ilat e kəpiel apin, inəh netəm u rəha Uhgīn itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək məmə iatəmīk-əfīmīn wir itəmat matos wir itəmat, tahmen-pən e mənīg itəm tatu nenətīn min e nīkwin, mətə itəmat nīkitəmat təsagienən ron kən motapəs io. ³⁸Otəplan-tu. Uhgīn tīnapəs itəmat, rəhatəmat nimə nərətən otoh, kən nat otikə ikin.^m ³⁹Kən ekən kəm itəmat məmə, nat əh in nīpahrienən mətə-inu onəsotəplan minən io mətəarus nakotən məmə,

“!lərəmərə Uhgīn tətətīg ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!”ⁿ

Nəmtətīn min rəha namnun nian

(Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)

24 ¹Iesu təmīet e Nimə Rəha Uhgīn maliwək matuwīn, kən rəhan min netəmim kotuwa motən-ipən kəm in məmə otəplan-tu nimə min u əpəh e Nimə Rəha Uhgīn. ²Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, otəplan-tu nimə min əh. Nīpahrienən iatən kəm itəmat məmə nimə min əh netəmim okotəhap-əhap kəpiel min elat. Okol kəpiel kit təsəməhlīn e nəmeen.”^o

³Kən uarisīg lan, Iesu təmaliwək ilat rəhan netəmim motuwīn əpəh e Nītot Rəha Nīg U Olif kən matəpələh. Kən rəhan netəmim kotuwa pīsīn əm ron motən-ipən məmə, “?Otən-tu məmə natīmnat min u okotuwa e nian naka, kən nəmtətīn naka otol-arəp məmə rəham nuwamən ne namnun nian tīnuwa iuəhkīr?”

⁴Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatehm wir itəmat məmə etəmim kit otəseiua-inən itəmat, ⁵mətə-inu netəmim tepət okotuwa motos nərgək moatən məmə, ‘Io Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa,’ kən okoteiua-in netəmim tepət.”^p ⁶Onəkotəto namnusən rəha nəluaginən min, kən onəkotəto nəghatən əpnəpīn min məmə netəmim koatəluagin. Mətə nakoatehm wir itəmat məmə nəsotəginən. Natīmnat min əh otəkəike motuwa motol nīpahrienən lan, mətə namnun nian otəpanuwa. ⁷Noanol min okotoh noanol min, kən kantri min okotoh kantri min. Nəumis otan, kən namīg otəlōal ikin min tepət. ⁸Natīmnat min əh, nətuounən əm rəha nərətən, tahmen e pətan itəm tīnətuoun matətə nahmən o neməkən.

j 23:35 Jen 4:8; Hip 11:4 k 23:35 Sek 1:1 l 23:35 2 Kron 24:21 m 23:38 1 King 9:7-8; Jer 22:5 n 23:39 Sam 118:26; Luk 13:34-35 o 24:2 Luk 19:44 p 24:5 Mat 24:23-24; 1 Jon 2:18

⁹“E nian min əh, netənim okotegəhan-in-pən itəmat məmə okol nəratən kəm itəmat, kən kohamnu itəmat, kən netənim rəha noanol min rafin okotetəhau itəmat məto-inu o nərgək.^q ¹⁰Kən e nian min əh, netənim tepət okotapəs rəhalat nahatətəən, kən okotegəhan-in-pən ilat min e nelmi tikimir min rəhalat, kən motetəhau ilat min, ¹¹kən ien eiueiuə min okotuwa moteiuə-in netənim tepət.^r ¹²Məto-inu nəratən tinatəpət, iuəhkir netənim rafin rəhalat nolkeikeən o Uhgın otikə, ¹³məto etənim itəm otətul əskasik mətoarus namnun nian, kən Uhgın otosmegəh in.^s ¹⁴Kən namnusən təwir əh rəha nərəməəən rəha Uhgın, okən-iarəp ikin min rafin e nətueintən, məmə suatip əh-ikin rəha kantri min rafin o nətəlig-inən, kən namnun nian otuwa.^t

¹⁵“Ien u Taniel təməghat-in nat kit katən məmə, ‘nat itəm Uhgın tatetəhau, kən matol Nimə Rəha Uhgın tamkimik’^u (nian nakotafin, otətəlig-in nipətin). Tol nəhlan, nian nat tərət əh tatətul e Nimə Rəha Uhgın, ¹⁶kən itəmat itəm nəkotatig Jutia, nakotiet motagim motuwın motəhluaig e nitot min. ¹⁷Okəmə etənim tətameg ihluə e rəhan nimə, okol təsuwınən imə mos min rəhan natimnat.^v ¹⁸Okəmə etənim əpəh e nasumən rəhan, okol təsətəlig-pənən latuənu mos rəhan kot. ¹⁹!Kən kəsi o nipitan u itəm kotəpik-əpik, ne nipitan itəm kotapinahin nisualkələh e nian əh, məto-inu ilat okotəto tərət pik agin! ²⁰Təwir nakotəfak məmə onakəsotagimən e nəratən əh e nian rəha nətəpən, o e nian rəha Sapat, ²¹məto-inu e nian əh, nəratən asol otuwa itəm etənim təməsəplanən tol mihin nəhlan aupən mətoarus-pa u-roiu, kən okol nəratən asol kit tol nəhlan otəsuwa minən nian kit tahmen e in əh.^w ²²Kən okəmə Uhgın təsətətipən nian rəha nəratən əh, okol etənim kit təməsəmegəhən. Məto Uhgın otətətip nian əh o rəhan min netənim itəm təmitəpən rəkis ilat.

²³“E nian əh, okəmə suah kit otən-ipinə kəm itəmat məmə, ‘!Otəplan-tu, inu Kristo itəm Uhgın təmən məmə otəpanahl-ipa!’ o ‘!In əpəh!’ sotənən nipahrienən lan,^x ²⁴məto-inu netənim neen okotuwa motən məmə ilat Kristo, ne ien eiueiuə min okotuwa, kən ilat okotol nəmtətin asol min, ne nat pispis min məmə okoteiuə-in netənim, kən okotalkut məmə okoteiuə-in netənim itəm Uhgın təmitəpən rəkis ilat, okəmə ilat kotitun nolən.^y ²⁵Nikitəmat otəkəike matəht wir nəghatən min u itəm emən rəkis kəm itəmat, uarisig natimnat min u okotuwa motol nipahrienən lan.

²⁶“Tol nəhlan, okəmə suah kit tən kəm itəmat məmə, ‘In əpəh, ikin taruən-aruən ikin,’ əsotuwınən. O suah kit tən məmə, ‘In ikin-u e nipəg noa nimə,’ sotənən nipahrienən lan,^z ²⁷məto-inu nian Nəti Etənim otitəlig-pa min, otuwa uəhai əm, kən netənim rafin okotəplan, tahmen

q 24:9 Mat 10:22 r 24:11 Mat 24:5,24; 1 Jon 4:1 s 24:13 Mat 10:22 t 24:14 Mat 28:19
 u 24:15 Dan 9:27; 11:31; 12:11 v 24:17 Luk 17:31 w 24:21 Dan 12:1 x 24:23 Mat 24:5
 y 24:24 Dut 13:1-3; 2 Tes 2:8-9; Nol Əpən 13:13-14 z 24:26 Luk 17:23-24

e nipitən itəm tāmipit masiəgəpin rafin neai.^a ²⁸Nian nat megəh kit tāmimis, nəkotəplan kuəriə min kotuwa məmə okotun. E nolən ahmen min əm, nian nəkotəplan nəmtətin min əh, nəkotitun məmə otəsuwəhən ekuwa min.^b

²⁹“Nian ətuatip nərətən əh otol namnun, kən
‘mitgar otəpis agin,
kən məwig otəsəmilhən minən,
kən məhau min okotisas e neai,
kən Uhgīn otəlōal e nəsanənən min əpəh e neai.”^{c d}

³⁰“E nian əh, nəmtətin rəha Nəti Etəmim otol-arəp e neai, kən noanol min rafin e nətueintən okotasək e nəginən. Kən okotəplan io, Nəti Etəmim ekuwa e nimal napuə e neai e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəha Uhgīn itəm otasiə mitəlau lak.^e ³¹Kən ekahl-ipən rəhak nagelo min kotiet nian okotəto təwi otasək əfəməh, kən ilat okotuwin ikin min rafin e nətueintən, motos-irəkis rəhak netəmim itəm Uhgīn təmitəpun rəkis ilat, kən kuəfimin ilat kitiah.^f

³²“Nikitəmat otəkəike matəht nig u fik.^g Nian ətuatip itəm nelmin min kinotəuoun katəwiə, kən nimalin min kinoatəget, itəmat nəkotitun məmə nian əh inəh itəm nakotasum lan rəhatəmat. ³³Kən e nolən ahmen min əm, nian nəkotəplan nəmtətin min əh, onəkotitun məmə otəsuwəhən ekuwa min roiu agin. ³⁴Iatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm kotatig u-roiu, okol kəsotimis rafinən mətoarus natimnat min əh okotuwa kol nipahrienən lan.^{h i} ³⁵Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən.”^j

Etəmim tikə itəm titun nuwamən rəha Iesu Kristo

³⁶Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Suah kit təsitunən nian o aua ətuatip rəha natimnat min əh. Nagelo min əpəh e neai kotəruru, kən io min Nəti Etəmim ekəruru. Məto Tata Uhgīn əm in titun nian ətuatip əh.^k ³⁷E nian io Nəti Etəmim ekuwa lan, otahmen e nian rəha Noah aupən ikin itəm netəmim kəsotol əpen-əpenən ron.^l ³⁸E nian əh, itəm naruəh təsaiuən əh, netəmim koatəgwən, moatənim, moatol marit, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətoarus-pən Noah təmuwin imə e nipəgnoa nego rəhan, ³⁹kən ilat kinotəruru nat naka otuwa mətoarus-

a 24:27 Mat 24:37-39 **b 24:28** Luk 17:37 **c 24:29** Aes 13:10; 34:4; Esik 32:7; Joel 2:10,31; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 6:12-13 **d 24:29** Məta “nəsanənən min əpəh e neai” tatəpsen-pən narmin min, o kəm-naka natimnat tahmen-pən e mit ne məwig əpəh e neai. **e 24:30** Dan 7:13; Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 **f 24:31** 1 Kor 15:52; 1 Tes 4:16 **g 24:32** Nig u fik tahmen e naip. **h 24:34** Suatip kit min rəha nəuhlinən ves 34 tatən məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə noanol u rəha Isrel otəsikəən mətoarus natimnat min əh okotuwa motol nipahrienən lan.” **i 24:34** Mat 16:28 **j 24:35** Mat 5:18 **k 24:36** Wək 1:7; 1 Tes 5:1-2 **l 24:37** Jen 6:5-8

pa naruəh təmaiu məmīk ilat rafin. In əh otol tahmen əm e nian Nəti Etəmim otuwa.^m ⁴⁰ Etəmim kəiu e nasumən, kən okos kitiaəh, kapəs kitiaəh. ⁴¹ Pətan kəiu katuəpələh kitiaəh matioal nagwənən, kən okos kitiaəh, kapəs kitiaəh.

⁴² “Tol nəhlan, nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian naka rəhatəmat Iərəmərə otuwa lan.ⁿ ⁴³ Məto nəkotəkəike motitun nat u. Okəmə etəm-iasol rəha nimə titun nian ətuatip lapin itəm iakləh otuwa, kən in otəkəike mətaiir matchm wir nimə məmə iakləh otəsəhapən muwin imə.^o ⁴⁴ Kən itəmat min onəkotəkəike moatətul matip, məto-inu Nəti Etəmim otuwa e aua əm itəm nikitəmat təsəhtən.

⁴⁵ “Nikitəmat otəkəike matəht wir nolən rəha iolwək itəm in tenatig kən tətəskəlim wir wək rəhan kən məsapəsən. Etəm-iasol təmələhəu məmə iolwək əh otərəmərə e rəhan min rafin iolwək min məmə in otos-ipən nagwənən kəm ilat e nian ətuatip. ⁴⁶ Kən okəmə etəm-iasol otuwa məplan etəm tətərəmərə e iolwək min rəhan, kən matol-wir rəhan wək, kən otos-ipən nətouən kit kəm suah əh. ⁴⁷ İatən-ipinə nıpahrienən məmə etəm-iasol əh otələhəu in tərəmərə e natimnat rafin rəhan.^p ⁴⁸ Məto okəmə iolwək əh, in etəm rat, kən nikin otəht məmə, ‘Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh,’ ⁴⁹ kən mətuoun matoh iolwək min neen, kən muwin magwən mənim ilat netəm kotapis. ⁵⁰ Kən etəm-iasol rəha iolwək əh otuwa e nian ne aua itəm iolwək nikin təsəhtən məmə rəhan etəm-iasol otuwa lan. ⁵¹ Etəm-iasol əh otol nalpinən asol kəm iolwək əh kən mərakin-pən ikin rəha netəm rəhalat nənən təwir, məto nikilat tamkimik. İkin əh, netəmim okotasək moatəgətain nəluilat.”^q

Nimaa nəghatən o nıpitan əlkələh ilat ten

25 ¹ Kən İesu təməni-pən kəm ilat məmə, “E nian itəm rəhatəmat Iərəmərə otuwa min, nərəmərəən rəha Uhgın otol nəhlan. Nıpitan əlkələh^r ilat ten kəmotiet lapin məmə okotuwin e marit kit, kən moatəsahgin etəm otol marit otuwa mos rəhan pətan muwin e rəhan nimə, əpəh ikin katol lafet ikin. İlat ten kəmos rəhalat lait.^s ² Faif kotalməl, kən faif kotenatig. ³ Nıpitan min u ilat faif itəm kotalməl kəmos rəhalat lait min, məto kəsotosən karasin məsin min o niuw-pənən e lait. ⁴ Məto nıpitan min u ilat faif itəm kotenatig kəmos rəhalat lait min, kən motos min karasin məsin o niuw-pənən e rəhalat lait. ⁵ Kən etəm otol marit təsuwa uəhaiən, kən nıpılən tınatos ilat koatiuw nəm, kən minotapil.

⁶ “Kən lapin agın, suah kit təmagət əfəməh məmə, ‘İEtəmim itəm otol marit tatuwa u-roiu! !Otuwa motəplan!’

m 24:37-39 Jen 7:21-23; Luk 17:26,27 **n 24:42** Mat 25:13 **o 24:43** Luk 12:39-40;
 Nol Əpən 16:15 **p 24:47** Mat 25:21,23 **q 24:45-51** Luk 12:42-46 **r 25:1** Nıpitan əh,
 kəsotolən əh marit. Koatos nup tuente ne. **s 25:1** Luk 12:35; Nol Əpən 19:7

⁷“Kən nīpitan əlkələh u ilat ten kəmotaiir motuarin asol rəhalat lait min. ⁸Kən nīpitan itəm kotalməl kotən-ipən kəm nīpitan itəm kotenatig məmə, ‘!Awī! Otos-ipa rəhatəmat məsin karasin məto-inu rəhatimat karasin e rəhatimat lait kinotamir, otəsuwəhən kotəpis.’

⁹“Məto nīpitan itəm kotenatig kotən-ipən kəm ilat məmə, ‘!Kəp! Karasin min u kəsotahmenən o kitat rafin. Məto otitəlig motuwīn motos-nəmtin rəhatəmat neen karasin əpəh e stoā.’

¹⁰“Məto nian nīpitan itəm kotalməl kəmotaliwək motitəlig moatuwin o karasin, kən etəm itəm otol marit təmuwa. Kən nīpitan əlkələh itəm koatətul matip, kəmotuwīn ilat min e nagwəhənən rəha marit, kən motuwīn imə. Kən kahtosig e toā.

¹¹“Uarisig, nīpitan əlkələh itəm kotalməl kəmotitəlig-pa motaun motəmə, ‘!Etəm-iasol, etəm-iasol! !Egəhan-in itəmat ekotimnə imə!’^t

¹²“Məto etəm otol marit təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘!atən-ipinə pahrien məmə, io ekəruru itəmat.’”^u

¹³Kən nian Iesu təmol namnun nīmaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, itəmat nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian ne aua rəha rəhatəmat Iərəməərə otuwa lan.”^v

Nīmaa nəghatən e iolwək e mənī kisil

¹⁴Kən Iesu təmuəh nīmaa nəghatən kit min məmə, “Ekən min məmə e nian itəm rəhatəmat Iərəməərə otuwa min, nərəməərəən rəha Uhgīn otol nəhlan. Etəm-iasol kit təmol əpen-əpenə məmə otaliwək muwīn e nəptən pisin kit muwīn isəu. Kən maun-in rəhan iolwək min kotuwa, kən tələhəu-pən e nelmilat rəhan mənī min məmə okotol nat kit lan. ¹⁵Təmos-ipən tətəu-pən nītunən rəhalat məmə okotol wək lan. E etənim kitiəh, təmos-ipən kətim faif kəmotər-motərioah e mənī, u mənī tepət pik agin. Kən kit min, təmos-ipən min kətim kəiu tahmen əm, u mənī tepət pik. Kən kit min, təmos-ipən kətim kitiəh tahmen əm, u mənī tepət.”^w Kən etəm-iasol təmīet muwīn e rəhan naliwəkən.^x

¹⁶Kən iolwək itəm təmos kətim faif təmuwīn uəhai əm mol bisnes lan, kən təmos min kətim faif min. ¹⁷Kən tahmen-ahmen əm, iolwək itəm təmos kətim kəiu, təmuwīn mol bisnes lan, kən mos min kətim kəiu min. ¹⁸Məto iolwək itəm təmos kətim kitiəh, in təmuwīn mel noakimil məhluagin-pən mənī rəha rəhan etəm-iasol ikin.

¹⁹“Kən nup tepət tinuwa minuwīn, kən etəm-iasol rəha iolwək min u tinitəlig-pa, kən maun-in rəhan iolwək min məmə otəplan-tu məmə ilat

t 25:11 Luk 13:25-27 u 25:12 Mat 7:23 v 25:13 Mat 24:42 w 25:15 Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, təmos-ipən “talen” pisin pisin min kəm ilat, faif talen, ne tu talen, ne wan talen. Faif talen tahmen e tuente-faif-milian watu. Tu talen tahmen e ten-milian watu. Kən wan talen tahmen e faif-milian watu. x 25:15 Rom 12:6

kəmotol naka e məni min itəm təmos-ipən kəm ilat. ²⁰Iolwək itəm təmos kətim faif, təmuwa matos kətim faif min itəm təmos, mətul e niganəmti etəm-iasol məmə, 'Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətim faif e nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos min iahgoau kətim faif u.'

²¹"Kən etəm-iasol təməni-ipən kəm in məmə, 'Nəmol təwir, kən ik iolwək təwir itəm nataskəlīm wir wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwir nəhlan e natimnat min əh noan məsin, kən ekələhəu ik nakərəməgə e natimnat tepət. !Wa imə matig ahgin nagienən rəha etəm-iasol rəham!'"^y

²²"Iolwək itəm təmos-ipən kətim kəiu kəm in, təmuwa məni-ipən məmə, 'Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətim kəiu e nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos min iahgoau kətim kəiu u.'

²³"Kən rəhan etəm-iasol təməni-ipən məmə, 'Nəmol təwir, kən ik iolwək təwir itəm nataskəlīm wir wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwir nəhlan e natimnat min əh noan məsin, kən ekələhəu ik nakərəməgə e natimnat tepət. !Wa imə, kuagien!'

²⁴"Iolwək itəm kəmos-ipən kətim kitəh kəm in, təmuwa məni-ipən məmə, 'Etəm-iasol. Ik etəm nakatəkəike pik o netəmim. Kən ik natos nagwənən e nasumən itəm nəməsasum-inən, kən matəhl noa nig e nig itəm nəməsəfəən. ²⁵Kən eməgin ik, məmə okəmə emərəkin rəham məni, kən onəkol nalpinən asol kəm io, kən emos rəham məni muwin məhluaiğin e nišip. Ah, inu rəham məni.'

²⁶"Kən rəhan etəm-iasol təməni-ipən məmə, '!Ik iolwək rat, ik iəlpah! Ik nəkitun rəkis məmə iakatos nagwənən e nasumən itəm esasum-inən, kən matəhl noa nig e nig itəm eməsəfəən. ²⁷?Tahro nəsuwinən mələhəu-pən rəhak məni e bank, u in nimə rəha nələhəuən məni? Okəmə nəmol nəhlan, nian emitəlig-pa, ekuwin mos rəhak məni, kən ekos məni məsin min itəm bank otos-ipa.' ²⁸Kən etəm-iasol təməni-ipən kəm rəhan iolwək pisin məmə, 'Os-irəkis məni ron mos-ipən kəm iolwək u itəm təmos kətim faif, ²⁹məto-inu etəmim u itəm tinos rəkis nat kit mol wək lan tuwa mepət, kən okos-ipən neen min, rəhan natimnat tepət. Məto etəmim itəm təsolwəkən rəhan tuwa mepət, okos-irəkis rafin natimnat ron.^z ³⁰Kən iolwək u iəlpah itəm təruru nolən nat təwir kit, ərakin-pən ihluə e napinəpən, ikin əh kətasək ikin katəgətəin nəluitəm.'"^a

Sipsip min ne nəni min

³¹Kən Iesu təməni-ipən məmə, "Nian Nəti Etəmim otuwa e nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəhan, ilat nagelo min rafin, in Kig, kən in otəpələh e rəhan jea rəha Kig matərəməgə e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag rəhan."^b

³²Netəmim rafin e noanol min rafin e nətueintən, okotuəfimin ilat min e

y 25:21 Mat 24:45-47; Luk 16:10 z 25:29 Mat 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18
a 25:30 Mat 8:12; Luk 13:28 b 25:31 Mat 16:27; 19:28

niganəmtin, kən in otoor netəmim tahmen e etəmim itəm tatehm sipsip min tator sipsip min ne nəni min.^c ³³In otoor sipsip min kotuwa kan e nelmin matip, kən nəni min okotuwin e nelmin mol.

³⁴“Kən Kig otən-ipən kəm netəm min un e nelmin matip məmə, ‘Otuwa, itəmat u itəm Uhgīn təmawte-in rəkis rəhan nəwirən kəm itəmat. Otuwa motos nat naka u itəm Uhgīn təmələhəu pisin rəhatəmat. Otuwa motatig ahgīn nərəməərən rəhan itəm təmol əpen-əpenə lan aupən təpanol nətueintən. ³⁵Otuwa motos, mətə-inu nian nəumis təmus io, nəmotos-ipa nagwənən ekun; kən emətəoaə, nəmotos-ipa nəhau ekənīm; kən io iapispis, nəmotit io kotuwin e rəhatəmat latuənu;^d ³⁶kən rəhak napən tikə, kən nəmotos-ipa napən kəm io; kən matimis, nəmotəhm wir io; kən emətətig e kalapus, nəmotuwa kuag-pənin io.’

³⁷“Kən netəm kotətuatip okotən-ipən kəm in məmə, ‘!Iərəməərə, nian naka emotəplan ik nəumis təmus ik, kən emotəgwən ik; o nəməoaə, kən emotos-ipinə nəhau məmə nakənīm? ³⁸?Nian naka emotəplan ik iapispis, kən emotit ik motuwa latuənu; o rəham napən tikə, kən emotos-ipinə napən kəm ik? ³⁹?Nian naka emotəplan ik nakatimis, o nəmətətig e kalapus, kən emotimnə kuag-pənin ik?’

⁴⁰“Kən Kig otən-ipən məmə, ‘!tətən-ipinə nīpahrienən məmə nat naka itəm nəmotol kəm piak min u kit, nat ənpənin in ian-rat, mətə nəmotol kəm io.’^e

⁴¹“Kən in otən-ipən kəm netəm min u e nelmin mol məmə, ‘Otuwin isəu ron io. Uhgīn tinələhəu rəkis rəhatəmat nalpīnən. Otuwin e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə u Uhgīn təmol rəha Setan ne nagelo min rəhan.’ ⁴²Otuwin isəu mətə-inu nian nəumis təmus io, nəsotos-ipamən nagwənən kit məmə ekun; kən emətəoaə, nəsotos-ipamən nəhau məmə ekənīm; ⁴³kən io iapispis, nəsotaun-inən io məmə ekuwa latuənu; kən rəhak napən tikə, nəsotos-ipamən napən kit rəhak; kən ematimis, mətətig e kalapus, nəsotuamən kuag-pənin io.’

⁴⁴“Kən ilat min okotən-ipa məmə, ‘!Iərəməərə! ?Nian naka itəm emotəplan ik nəumis təmus ik, o mətəoaə, o ik iapispis, o rəham napən tikə, o nəmatimis, o nəmətətig e kalapus kən eməsotimnə kuag-pənin ik?’

⁴⁵“Kən in otən-ipən kəm ilat məmə, ‘!tətən-ipinə pahrien kəm itəmat məmə, okəmə nəməsotasituən e piak min u kit, nat ənpənin in ian-rat, mətə nəməsotolən kəm io.’

⁴⁶“Kən ilat okotuwin motos nalpīnən itəm namnun tikə. Mətə netəmim kotətuatip okotos nəmegəhən lilin.”^g

Nalpəkəuən o nohamnuən Iesu

(Mak 14:1-2; Luk 21:1-2; Jon 11:45-53)

26 ¹Nian Iesu təmol namnun nəghatən min əh kəm rəhan netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmə, ²“Nəkotitun məmə lafet rəha

c 25:32 Esik 34:17; Nol Əpən 20:11-13 d 25:35 Aes 58:7 e 25:40 Prov 19:17; Mat 10:42; Mak 9:41 f 25:41 Mat 7:23 g 25:46 Dan 12:2; Jon 5:29

Nuhagego-inən^h otuwa, nian kəiū əm əh-ikin. Kən io, Nəti Etənim, okegəhan-in-pən io məmə okətu-pər e nig kəməluau.”ⁱ

³Kən pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotuəfimin ilat min e nimə rəha pris asol agin u nərgin u Kaeafas. ⁴Kən moatəlpəkau məmə okotaskəlim Iesu e nolən eko-eko, kən motohamnu in. ⁵Məto motən məmə, “Sənəmə e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, okol məta netənim kotoh ilat min.”

Pətan kit təmau Iesu e nat pien-pien

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶Nian Iesu əpəh e Petani e nimə rəha suah əh, nərgin u Saimon u leprosi təmol, ⁷kən pətan kit təmuwa ron mos senta kit u nəmtin tiəkis, kəmiuw-pən e pətəl kəmol e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta. Nian Iesu tatəpələh e tepil mətagwən, kən pətan u təmau rəhn-kapə e senta un.^j

⁸Nian netənim rəha Iesu kəmotəplan nat əh, neməha təmol ilat, motən məmə, “?Tahro katərəkin nat u? ⁹Senta u, kitun nol-salim-inən, kən kos məni asol lan, kos-ipən kəm ian-rat min.”

¹⁰Məto Iesu tinitun nəghatən itəm koatən, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro noatən rat pətan u? In təmol nat təwir agin kəm io. ¹¹Ian-rat min nian rafin kotatig itəmat min ilat. Məto io, okol esatigən kitat min itəmat nian rafin.^k ¹²Nian təməhtəg-pən e nipətik, təmol məmə otol əpen-əpenə o nitənimən io. ¹³Iatən pahrien kəm itəmat məmə, ikin min rafin e nətueintən itəm okən-iarəp namnusən təwir u, kən okəkəike kən-iarəp min nat naka itəm pətan u təmol, kən nikilat otatəht min in.”

Pris asol min kəmotətou Jutas məmə otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimir min

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴Kən netəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgin u Jutas Iskariot, təmuwin məplan pris asol min, ¹⁵kən mən-ipən məmə, “?Onəkotos-ipa naka kəm io okəmə ekegəhan-in-pinə Iesu kəm itəmat?” Kən kəmotəfin məni ilat rafin tate itəm kəmol e silfa.^l ¹⁶Kən tətuooun e nian əh, Jutas təmətegəs-in suatip məmə otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimir min.

Namnun nagwənən

(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

¹⁷Nian e nətuounən itəm rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan, netənim rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə, “?Nakolkeike məmə itimat

h 26:2 lafet rəha Nuhagego-inən in ‘Pasova’ e nəghatən Bislama. **i 26:2** Eks 12:1-27; Mat 20:18 **j 26:7** Luk 7:37-38 **k 26:11** Dut 15:11 **l 26:15** Sek 11:12; Jon 11:57

ekotol əpen-əpenə hiə rəham nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə nakagwən ikin?”^m

¹⁸Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otuwin əpəh e taon, kən onəkotəplan suah kit itəm ekən kəm itəmat, kən nakotən-ipən kəm in məmə, ‘Iəgətun tatən məmə: Nian itəm Uhgın təmitəpun rəkis məmə rəhak, tinuwa iuəhkir. Kən ekol lafet rəha Nuhagego-inən kitiaəh itəmat rəhak netəmim min e rəham nimə.’” ¹⁹Tol nəhlan rəhan netəmim kəmotol nat naka itəm Iesu təmən məmə okotol o nol əpen-əpenəən o nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

²⁰Nian tinehnaipən, Iesu tatəpələh ilat rəhan netəmim tuelef əpəh e tepil. ²¹Kən nian kəmotagwən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit otegəhan-in-pən io e nelmi tikimir min rəhak.”

²²Kən nikilat tinərou, kən moatən-ipən kəm Iesu kitiaəh kitiaəh məmə, “?Eh, Iəramərə, pah u? ?Io?”

²³Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Etəmim itəm otegəhan-in-pən io e nelmi tikimir min rəhak, in rəhak kit itəm tatos niğin piret mos-ipən meer e plet kitiaəh əm itimlau min.”^{n o} ²⁴Io, Nəti Etəmim, iatuwin e suatip rəhak, təhmen-ahmen əm e nəghatən kəməte lak. !Məto kəsi, nahməən asol o etəm u itəm otegəhan-in-pən Nəti Etəmim e nelmi rəhan tikimir min! Təwir pik agin məmə təməsaiir-əmən.”

²⁵Kən Jutas u etəm otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimir min təmən-ipən məmə, “Iəgətun. ?Pah əh? ?Io?”

Məto Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, ik. Ik atip nəmən.”

²⁶Nian kəmoatagwən, Iesu təmos piret, məfak ron, məmkas, mos-ipən kəm rəhan netəmim, mən-ipən məmə, “Otos motun, inu nipətik.”

²⁷Kən mos kap wain, məfak ron, mos-ipən kəm rəhan netəmim, mən-ipən məmə, “Otənim, itəmat rafin. ²⁸Inu nitak itəm tatol məmə nəniəkisən rəha nasituən in tatətul matəmegəh. Nitak u okəhtəg o netəmim tepət məmə otafəl rəkis rəhalat nolən rat min.”^p ²⁹Iatən pahrien kəm itəmat məmə ekəsənim minən wain u mətoarus nian itəm ekənim wain wi kitat min itəmat əpəh e nəramərəən rəha Tata rəhak.”

³⁰Nian kəmotan napuən əfak kit, motiet motuwin e Nitot Rəha Nig U Olif.^q

Iesu təmən-iarəp məmə Pita otapəs in
(*Mak 14:26-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38*)

³¹Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “O lapin əm u, nakotapəs rəhatəmat nahatətəən lak o nat naka itəm okol lak. Naoa Rəha Uhgın itəm təkəike mol nipahrienən, təmən məmə,

m 26:17 Eks 12:14-20 **n 26:23** E nian rəha Iesu, nian netəmim kotagwən kələh, in nəmtətin məmə rəhalat niel in təwir. **o 26:23** Sam 41:9 **p 26:28** Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16 **q 26:30** Luk 22:39; Jon 18:1

‘Io ekohamnu etāmim itēm tatehm sipsip min,
kən sipsip min okotan kitiah kitiah.’^r

³²Məto nian ekāmegəh min e nimisən, iakaupən muwin əpəh Kalili,
kən itəmat nəpanotuarisig.”^s

³³Kən Pita təmən-ipən məmə, “Mətan, ilat rafin okotapəs rəhalat
nahatətəən lam, məto io, kəp, esapəsən rəhak nahatətəən lam nian kit
ne.”

³⁴Kən Iesu təmən-ipən kəm Pita məmə, “Iatən-ipinə pəhrien kəm ik
məmə, lapin əm u, uarisig mənig təpanimnən, onakən mau kisil məmə
nəkəruu io.”^t

³⁵Məto Pita tən məmə, “Nat əpnəpin ekəkəike mimis kilau min ik,
okol ekəsənən məmə ekəruu ik.” Kən rəhan rafin netāmim kotən min
tahmen e Pita.

Iesu təməfak əpəh Ketsemani

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶Kən Iesu ne rəhan netāmim kəmotuwın ikin kit katən məmə
Ketsemani, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatəpələh ikin-u, pəs io
ekuwin ikin əh məghat kəm Uhgın e nəfakən.” ³⁷Kən təmit Pita ne
nəti Sepeti mil ilat min, kən nikin tinahmə pik, kən tinəto tərat. ³⁸Kən
təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Takəto nikip tinahmə pik, iuəhkir ekimis
lan. Itəməhal ətəhləpələh ukin-u, mətəhlaiir kitat min io.”^u

³⁹Kən muwin noan məsin əm, meiuaiu misin-pən rəhn-kapə e nisip
matəfak, matən məmə, “Rəhak Tata, okəmə suatip kit min əh-ikin o
rəham nalpəkəuən, pəs nakohrəkis ron io nəratən itəm tatuwa. Məto
sənəmə nakol nəwiak, məto nakol nəwiam.”

⁴⁰Kən təmitəlig-pa məplan iləhal kətəhləpil. Kən təmən-ipən kəm Pita
məmə, “?Təhro nəşəhlaiirən kitat min io o aua kitiah əm ne? ⁴¹Atəhlaiir
kən mətəhaləfak məmə nəşəhaluwınən ima nos-ipən-os-ipənən.
Nikitəməhal tolkeike, məto nipətītəməhal təpou.”^v

⁴²Kən mitəlig-pən min matəfak mətəu kəiu, matən məmə, “Rəhak Tata,
okəmə ekəkəike mos nəratən itəm tatuwa, kən pəs nakol nəwiam.”

⁴³Kən nian təmitəlig-pa, təməplan iləhal kinəhləpil məto-inu napilən
tinos iləhal. ⁴⁴Kən tapəs iləhal mitəlig-pən min matəfak mətəu kisil,
matən əm nəghatən kitiah əm.

⁴⁵Kən mitəlig-pa mən-ipən kəm iləhal məmə, “?Nəkətəhləpil əh
mətəhlameg, o? Əhaləplan-tu, aua tinatuwa iuəhkir, kən io Nəti
Etāmim, okegəhan-in-pən e nelmi netəm nol təfagə rat. ⁴⁶!Əhalətul-ta,

r 26:31 Sek 13:7; Jon 16:32 s 26:32 Mat 28:7,16 t 26:34 Mat 26:69-75

u 26:38 Jon 12:27 v 26:41 Iesu tolkeike məmə iləhal okəhalətul-iəkis məşəhalapəsən
rəhalat nahatətəən lan. Afin min ves 31-35.

koatuwin! !Etəmim u tatuwa itəm otegəhan-in-pən io e nelmi rəhak tikimir min!”^w

Tikimir min rəha Iesu kəmotiləs motaskəlim
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:2-11)

⁴⁷Nian Iesu təmatəghat-əh, Jutas, in etəm tuelef kit rəha Iesu, təmiet-arəpa ilat nimanin netəmim itəm koatəmik naip asol rəha nəluaginən ne kəsou-əsou. Pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotahl-ipa ilat. ⁴⁸Jutas təmən-ipən rəkis nəghatən kəm ilat məmə, “Pah u itəm ekətuilim-pən lan, kən nakotaskəlim in.” ⁴⁹Kən roiu agin, Jutas təmaliwək muwin o Iesu mən-ipən məmə, “!Təwir, Iəgətun!” kən mətuilim-pən lan.

⁵⁰Kən Iesu təmən-ipən məmə, “!o kit, ol nat naka itəm nəmuwa ron.” Kən netəmim kəmotaliwək motaskəlim Iesu məmə okotiləs-ipən e kalapus. ⁵¹Kən etəmim kit rəha Iesu təmea-pən miuw rəkis rəhan naip asol rəha nəluaginən, kən moahin naip tətə-rəkis matəlgi slef rəha pris asol agin.^x

⁵²Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Aii-pən rəham naip e nəmeen, məto-inu netəm min u itəm koatoahin naip, okotimis e naip.^y ⁵³?Nikim təht məmə ekəruru naun-inən rəhak Tata, kən roiu agin otahl-ipa nagelo min taosan tēpət tēpət^z məmə okotasitu lak? ⁵⁴Məto okəmə ekol nəhlan, okol Naoa Rəha Uhgīn otəsuwamən mol nīpahrienən lan, itəm tatən məmə otuwa tol nəhlan.”

⁵⁵E nian əh, Iesu təmən-ipən kəm nimanin netəmim məmə, “?Tahro nəmotuwa motəmik naip asol min ne kəsou-əsou min? ?Nikitəmat təht məmə io iatol nəluaginən o nahwinən kapman, o? !Kəp! Nian rafin iakatəpələh əpəh e Nimə Rəha Uhgīn matəgətun netəmim, kən nəsotuwamən motaskəlim io.^a ⁵⁶Məto natimnat min əh rafin tinuwa mol nīpahrienən lan məmə Naoa Rəha Uhgīn itəm ien min aupən kəmotətə otuwa mol nīpahrienən lan.” Kən rəhan min netəmim kəmotapəs in motagim.

Iesu təmətul e niganəmti kaonsel
(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:12-14,19-24)

⁵⁷Netəm min u itəm kəmotaskəlim Iesu, kəmotiləs motuwin o Kaeafas u in pris asol agin. Ikin əh, iəgətun min rəha Lou ne netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, koatuwa motuəfimin ikin. ⁵⁸Məto Pita tətən təlīg-təlīg matuarisig-in Iesu, muwin əpəh e latuənu rəha pris asol agin. Kən

w 26:46 Jon 14:31 x 26:51 Jon 18:26 y 26:52 Jen 9:6; Nol Əpən 13:10

z 26:53 Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “kampani rəha nagelo tuelef,” itəm tahmen e nagelo sepinte-tu-taosan. a 26:55 Luk 19:47; 21:37

təmuwin əpəh e iat matəpələh ilat mopael min məmə otəplan-tu məmə okol naka e Iesu.

⁵⁹Pris asol min ne netənim rafin rəha kaonsel koategəs-in nəghatən eiueiuə min e Iesu məmə okotohamnu in o nəghatən min əh. ⁶⁰Məto kəsotəplanən nolən rat kit rəhan o nəghatən eiueiuə min rəha netənim, nat əpnapin nəghatən eiueiuə min tepət kəmotiet.

Kən əmun, etənim kəiu kuea əupən, ⁶¹kən muən-iarəp məmə, “Suah u təmatən məmə titun nərəkinən Nimə Rəha Uhgın, kən miləkin min e nian kisil əm.”^b

⁶²Kən pris asol əgin tətul mən-ipən kəm Iesu məmə, “?Tahro nəəghatən? ?Tahro e nəghatən min əh itəm koatən-iarəp tatiləs pikən ik?” ⁶³Məto Iesu təpnapin əm məsəghatən.

Kən pris asol əgin təmən-ipən kəm in məmə, “Onakəkəike mos noanawil kit e Uhgın itəm tatəmegəh, kən mən-iarəp nıpahrienən kəm itimat məmə ik Nəti Uhgın ne Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, o kəp.”^c

⁶⁴Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, tol əm məmə inu nəmən mihin ne. Məto ekən-ipinə kəm itəmat rafin məmə, e nian itəm otuwa, onəkotəplan io Nəti Etənim ekatəpələh e nikalın matip rəha Uhgın u Etəm Təsanən Əgin, kən mateiuaiu-pa e neai e nimal napuə.”^d

⁶⁵Kən pris asol əgin təməhap rəhan napən məto-inu tatəto tərət o nəghatən rəha Iesu, kən mən məmə, “!Tatəghat rat e Uhgın!^e ?Tahro məmə suah kit min təkəike məghat min lan? Otətəlig-in-tu, nəmotəto nəghatən rat əh.^f ⁶⁶?Nikitəmat təht məmə naka?”

Kən kəmotən-ipən məmə, “Otəkəike mimis.”^g

⁶⁷Kən kəmotəgəh əpnapin əm nıganəmtin, kən motaht e nelmilat. Neen kotem e nelmilat,^h ⁶⁸kən motən-ipən məmə, “Ei, Kristo. ?Ən-iarəp e nəsanənən rəha Uhgın məmə pah təmoh ik?”

Pita təmən məmə təruru Iesu

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18,25-27)

⁶⁹E nian əh, Pita tatəpələh ihluə e iat rəha nimə, kən iolwək kit pətan əkəku tuwa ron mən-ipən kəm in məmə, “Ik min u, nəmatuarisig-in Iesu, etəm Kalili.”

⁷⁰Məto Pita təmən-iamnin kəm ilat rafin məmə, “Iəkəruru nat un itəm nakatən.”

⁷¹Kən maliwək muwin e ket rəha iat, kən ikin əh pətan əkəku kit min təməplan in, kən təmən-ipən kəm netənim ikin əh məmə, “Suah u kit u təmatuarisig-in Iesu Etəm Nasaret.”

b 26:61 Jon 2:19-21 **c 26:63** Aes 53:7; Mat 27:12 **d 26:64** Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30 **e 26:65** Etəm-iasol rəha pris min təmən məmə Iesu təmən rat Uhgın məto-inu Iesu tatən məmə in tahmen əm e Uhgın. **f 26:65** Mat 9:3; Jon 10:33 **g 26:66** Lev 24:16; Jon 19:7 **h 26:67** Aes 50:6; 53:5

⁷²Mæto Pita tæmən-iamnin æskasik min mos noanawil mæmə, “!Iækæruu suah əh!”

⁷³Təsuwəhən, netəm min u koatətul ikin əh kotuwīn o Pita motən-ipən mæmə, “Pahrien mæmə ik kit əh, mæto-inu nolən rəha nəghatən rəham tahmen əm elat.”

⁷⁴Kən tinətuoun maun-in nəratən min koatisi-pən o Uhgīn moatuwa ron okəmæ teiuə. Kən tæmos noanawil mæmə, “!Iækæruu suah əh!”

Kən roiu agin, mənig tæmīmnən. ⁷⁵Kən Pita nikin təht nəghatən itəm Iesu tæmən kəm in mæmə, “Uarisig mənig otimnən, onakən mau kisil mæmə nəkæruu io.” Kən Pita tæmiet muwīn ihluə, kən tæmasək tæmasək.ⁱ

Jutas tæmaril atip in

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

27 ¹Laulaugin agin, pris asol min rafin ne etəm-iasol min rəha netəmim kəmotuəfimin min motəte noa mæmə okotətəu-pən suatip naka o nohamnuən Iesu. ²Kəmotəlis in, kən motiləs motuwīn motəhlman-pən e nelmi Pailat, kapman rəha Rom.

³Nian Jutas u etəm tæmegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimīr min, tæməplan mæmə kəmotiww-iarəp Iesu mæmə otimis, nikin tinahmə pik o nat naka itəm tæmol, kən tæmik mənī tate əh itəm kəmol e silfa, məmki-pən kəm pris asol min ne etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel. ⁴Kən mən-ipən mæmə, “Emol təfagə mæto-inu emegəhan-in-pən e nelmi tikimīr min suah kit itəm təsələn nat tərat kit.”

Kən kotən-ipən mæmə, “Inu nat əpnəpīn əm otəmat. Nat kit rəham əm.”

⁵Tol nəhlan, Jutas tæmərakin-pən mənī əpəh e Nimə Rəha Uhgīn, kən in miet magim muwīn maril atip in.^j

⁶Kən pris asol min kəmotuwīn motuwər mənī, kən motən mæmə, “Təsətuatipən e rəhatat Lou mæmə okotələhu-pən mənī u ilat mənī rəha Nimə Rəha Uhgīn, mæto-inu kəmos-nəmtin nita etəmim lan.” ⁷Kən koatən mæmə okotos mənī əh kən kos-nəmtin nəptən kit u aupən katən mæmə, “nəptən rəha suah kit itəm tatol sospən e nəptən,” kən koatən mæmə okatitənim iapispis min ikin. ⁸Tol nəhlan, muwa mætoarus-pa u-roiu, netəmim kotaun-in nəptən əh mæmə, “Nəptən Rəha Nita.” ⁹Kən nəghatən naka itəm ien Jeremæa tæmən aupən, təmuwa mol nipahrienən lan. Tæmən mæmə, “Kəmos mənī tate əh itəm kəmol e silfa, inu nəmtin itəm netəm Isrel kəmotən o suah u, ¹⁰kən koatos mənī əh mæmə okotos-nəmtin ‘nəptən o nolən sospən,’ tahmen əm mæmə Iəramə rə tæmən kəm io.”^k

Iesu tæmətul e niganəmti Pailat

(Mak 15:2-15; Luk 23:3-5,13-25; Jon 18:33–19:6)

¹¹Kən Iesu təmuwīn mətul e niganəmti Pailat, kən tæmətapəh ron mæmə, “?Ik kig rəha netəm Isrel?”

Kən Iesu təmən-ipən məmә, “Ik nəmән mihin.”

¹²Nian pris asol min ne etəm-iasol min rəha Isrel koatən-iarəp nəghatən min e Iesu, məto Iesu təsuhalpinən rəhalat nəghatən.^l ¹³Kən Pailat təmən-ipən kəm in məmә, “?Nakatato nəghatən min itəm koatən tatiləs pikən ik, o kəp?” ¹⁴Məto Iesu tərnapin әm məsəghatən məsuhalpinən nəghatən kit ilat katən, kən Pailat, narmin tәmiwig pik.

¹⁵Kən e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, in nolən rəha kapman məmә otahl-iarəp etəmim kit e kalapus itəm nimanin netəmim kəmotən. ¹⁶E nian әh, etəm kit tatəmәhl e kalapus, nərgin u Parapas. Kən netəmim rafin kotitun məmә in tәmol tərәt pik агin. ¹⁷Kən nian nimanin netəmim kinotuwa, kən Pailat tәмәtapəh olat məmә, “?Nakotolkeike məmә ekahl-iarəp pah e kalapus tiet matuwın, Parapas, o Iesu, kətaun-in məmә Kristo?” ¹⁸Təmән nəhlan məto-inu in titun məmә kəmotegəhan-in-pən Iesu e nelmin məto-inu koatetəhak o Iesu.^m

¹⁹Nian Pailat tatəpələh e jea rəha nakilən nəghatən, rəhan pətan tahl-ipən nəghatən kəm in məmә, “Suah un tәsolən nat tərәt kit. Әsolən nat kit lan, məto-inu emapilair lan, kən roiu iatəto tərәt агin ron.”

²⁰Məto pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotəghat kəm nimanin netəmim məmә okotəuhlin nətəligən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o Pailat məmә otahl-iarəp Parapas, kən kotohamnu Iesu.

²¹Kən Pailat tәмәtapəh olat məmә, “?Suah mil u, in pəhruən lan ekahl-iarəp?”

Məto nimanin netəmim kəmotən-ipən məmә, “Parapas.”

²²Kən Pailat təmən-ipən məmә, “?Kən oekahro Iesu u kətaun-in mə Kristo?”

Kən nimanin netəmim rafin kəmotən-ipən məmә, “!Okətu-pər e nig kəluau otimis!” ²³Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmә, “?O naka? ?Tәmol nat tərәt naka?”

Məto nimanin netəmim kəmotagət әfəmәh, motən məmә, “!Okətu-pər in e nig kəluau otimis!”

²⁴Kən nian Pailat tәмәplan məmә okol tәsələhəuən nəghatən rəhalat, kən ilat kinoatətul matip o nəmuən, kən tos nəhau maikuas e nelmin aурən e nimanin netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmә, “Nəghatən kit rəhak tikə o suah u, məmә nitan otəmәhl-pa lak. !Nimisən rəhan tatəmәhl-pinə e nelmitəmat!”ⁿ

²⁵Kən netəmim rafin kəmotən məmә, “!Pəs nitan təmәhl-pa otimat ne nisualkələh min rəhatimat min!”^o

²⁶Kən Pailat təmәhl-iarəp megəhan-in-pən Parapas kəm ilat. Məto təmән məmә okalis Iesu, kən təmegəhan-in-pən in məmә okətu-pər e nig kəluau məmә otimis.

Mopael min kəmoatol milə e Iesu

²⁷Kən mopael min rəha Pailat kotiləs Iesu motuwīn əpəh imə e nimə asol rəha kapman, katən məmə Praetoriam. Kən kəmotauin-in rafin mopael min kotuwa kitəlau lan. ²⁸Kən motəmki-rəkis rəhan natimnat, motuwīn-in-pən kot tasiə kit kəm in, təhmen e kot rəha kig kit.^p ²⁹Kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan, motəfauin-pən e rəhn-kapə Iesu motol milə lan məmə in hat rəha kig kit. Kən motələhəu-pən noanig kit e nelmin matip, kən motisin nulilat aupən in, motol milə lan, motən-ipən məmə, “!Ekotisiai-in ik, kig rəha netəm Isrell!” ³⁰Kən motagəh lan, kən motiləs noanig motoh rəhn-kapə lan mau tepət.^q ³¹Nian kinotol rəkis milə lan, kən motəpeg rəkis kot tasiə, motuwīn-in-pən min rəhan natimnat. Kən motiləs motuwīn məmə okotətu-pər e nig kəluau məmə otimis.

Kəmətu-pər Iesu e nig kəluau

(*Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27*)

³²Nian kəmoatuwin, motəplan etəm Saerin kit, nərgin u Saimon, kən moatəkaike kəm in məmə otiləs nig kəluau. ³³Kəmotuwa ikin kit katən məmə, Kolkota, u nipətin tatən məmə Louipil-uipil. ³⁴Ikin əh kəmotəmki-pən wain kəm Iesu itəm kəmeapətip e nat tarip. Məto nian Iesu təmənīm asgəwin, kən mapəs nənimən.^r ³⁵Nian kəmətu-pər e nig kəluau, kən moturin taes o rəhan natimnat.^s ³⁶Kən moatəpələh moatuag-pən moatehm Iesu ikin əh. ³⁷Ilis e rəhn-kapə, kəmotəte nipəgnəmtin nənən. Tatən nəhlan məmə, INU IESU, KIG RƏHA NETƏM ISREL. ³⁸Kən etəmin kəiu itəm kətioh netəmin mətuakləh-in rəhalat natimnat, kəmətu-pər ilau e nig kəluau, kit e nikalin matip, kit e nikalin mol.^t ³⁹Kən netəm min u itəm kəmotaliwək motuwa moatuwin, motən-ipən nəghatən rat kəm Iesu, moturin-urin rəhalat-kapə,^u ⁴⁰moatən məmə, “Nəmatən məmə onakərəkīn Nimə Rəha Uhgīn kən ik pisin əm miləkīn o nian kisil. !Osmegəh atip ik! !Kən eiuaui e nig kəluau okəmə ik Nəti Uhgīn pahrien!”^v

⁴¹E nolən ahmen min əm, pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel kotol milə lan, ⁴²motən məmə, “Təmosmegəh netəmin, məto okol təruru nosmegəh atipən in. In kig rəha Isrel. Okəmə tatite atip e nig kəluau, kən okotən nipahrienən lan. ⁴³Tətahatətə e Uhgīn. Pəs Uhgīn tiləs-irəkis in əh-roiu okəmə in tolkeike, məto-inu təmən məmə in Nəti Uhgīn.”^w ⁴⁴E nolən ahmen min əm, iətgəhl lou mil itəm kəmətu-pər iləhal min in e nig kəluau, katuən-ipən nəghatən rat tepət kəm in.

p 27:28 Luk 23:11 **q 27:30** Aes 50:6 **r 27:34** Sam 69:21 **s 27:35** Sam 22:18

t 27:38 Aes 53:12 **u 27:39** Sam 22:7; 109:25 **v 27:40** Mat 26:61; Jon 2:19

w 27:43 Sam 22:8

Iesu tinimis

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵Kən e tuelef klok mətouarus-pən tri klok, napinəpən təmeiuiu mirəfin nat. ⁴⁶Kən iuəhkir e tri klok ehnaipən, Iesu təmasək əfəməh mən məmə, “!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?” u nīpətīn təmə, “!Uhgīn rəhak, Uhgīn rəhak! ?Tahro nakatapəs io?”^x

⁴⁷Nian netəmim neen itəm kəmoatətul əh-ikin kəmotətō təmasək əfəməh nəhlan, kən kotən məmə, “In tətəun-in Elaija.”

⁴⁸Roiu agin, kit təmāiu muwin mīləs nat kit tame-ame tahmen e katən,^y kən mau e wain u tagin, maru e nig, kən mīləs-ipən məmə Iesu otənim.^z

⁴⁹Kən ilat min neen kotən-ipən məmə, “Apəs əm. Pəs koatəplan okəmə Elaija otuwa mosmegəh in, o kəp.”

⁵⁰Kən nian Iesu təmasək əfəməh min, megəhan-in atip məmə otimis, kən rəhan namegən tiet.

⁵¹E nian ətuatip əh, nīməhan itəm tatəkul e Nīmə Rəha Uhgīn təməhap mol məsin kəiu, təmətouon əpəh ilis muwa mol namnun əpəh ləhau. Namig təmələal, kən kəpiel min kəmotimismis.^a ⁵²Kən suwit min itəm kəmol e nīpəg kəpiel kəmotəhap motoag, kən netəm kotətuatip tepət itəm kəmotimis rəkis, kəmotəmegəh min. ⁵³Kəmotiet e suwit min kəmol e nīpəg kəpiel, kən uarisig Iesu təməmegəh e nīmīsən, ilat kəmotuwīn əpəh Jerusalem motiet-arəp o netəmim tepət.

⁵⁴Kən nian etəm-iasol rəha mopael min rəha netəm Rom ilat netəm min u itəm kəmoatehm Iesu, kəmotəplan namig ne natimnat min əh, kəmotəgin pīk, kən motən əfəməh məmə, “!Nīpahrienən, inu Nəti Uhgīn pahrien!”

⁵⁵Nīpitan tepət kəmoatətul isəu moatəplan. Aupən ikin kəmotiet Kalili moatətəu-pən Iesu moatasitu lan e nat pisin pisin min.^{b c} ⁵⁶Ilət min neen u Meri Maktala, kən Meri u mama rəha Jemes ne Joses, kən mama rəha nəti Sepeti mil.

Kəmitənim Iesu

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁵⁷Etəm Aramatia u rəhan nautə tepət, nərgin u Josep, in etəmim kit rəha Iesu. Nian tīnatuwa iuəhkir o napinəpən, ⁵⁸təmuwin məplan Pailat, kən tətəpəh-in nīpəti Iesu, kən Pailat tegəhan-in nīpəti Iesu kəm in.^d

⁵⁹Kən Josep təmīləs nīpəti Iesu muwin malpin e nīməhan ruən wi kit,

x 27:46 Sam 22:1 y 27:48 Nat u tahmen e nimismis matres. z 27:48 Sam 69:21

a 27:51 Eks 26:31-33; Hip 10:19-20 b 27:55 Nipitan min əh kəmotasitu Iesu e nat

pisin pisin min tahmen e nagwəhən, ne nəhau, ne ikin rəha napilən. c 27:55 Luk 8:2-3

d 27:58 Dut 21:22-23

nərgin u linen, ⁶⁰kən mīləs muwīn mīləs-ipən e suwit wi kəmel e kəpiel. Suwit u in rəha Josep. Kən məsəupəlpəlīn-pən kəpiel asol kit mahtosig-in nīpəg kəpiel lan, kən matuwīn.^e ⁶¹Meri Maktala, ne Meri kit mīn katuəpələh əh iuəhkīr o suwit.

Mopael mīn itəm kəmotehm nīpəg kəpiel

⁶²Nian əh, in nian katol əpen-əpenə o Sapat, kən kəmən lawīgin e Sapat, pris asol mīn ne Fārisi mīn kəmotuwīn motəplan Pailat. ⁶³Motən-ipən məmə, “Etəm-iasol. Nīkitəmat tīnəht məmə, nian suah əh, etəm rəha neiuəən, təmatəmegəh əh, matən məmə, ‘Nian kisil otuwa muwīn, kən Uhgīn otosmegəh mīn io e nīmīsən.’^f ⁶⁴Tol nəhlan, ahl-ipən rəham neen mopael okotuwīn moatehm nīpəg kəpiel suwit mətoarus-pən nian kisil tuwa muwīn. Mətan, rəhan netəmīm okotuwa kakləh-in nīpətīn, kən motən-ipən kəm netəmīm məmə təməmegəh mīn e nīmīsən. Kən neiuēiuəən u, in otərat taprəkis-in itəm aupən.”

⁶⁵Kən Pailat təmən-ipən məmə, “Otos mopael mīn, kən motuwīn motol natīmnat rafin itəm nakotolkeike məmə okotol o nehm wīrən suwit e nīpəg kəpiel.” ⁶⁶Kən kəmotuwīn moatehm wīr nīpəg kəpiel tol nulan, motələhəu-pən nəmtətīn kit e kəpiel.^g Kən kəmotələhəu mopael mīn məmə okoatehm ikīn əh.

Iesu təməmegəh mīn e nīmīsən

(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

28 ¹E Sante laulaugin agīn,^h təmatian məsian wīrən, Meri Maktala ne Meri kit mīn kəmīan məmə okiauag suwit e nīpəg kəpiel.

²Kən əmun, namīg asol kit təməloal məto-inu nagelo kit rəha Iəgəmərə təmeiuaiu e nego e neai muwīn e nīpəg kəpiel, kən məsəupəlpəlīn rəkis kəpiel, kən matəpələh-pər lan. ³In tətasiə tahmen e nīpītən, kən rəhan natīmnat mīn kotəruən tahmen e nahui noa nītəhəi. ⁴Mopael mīn kəmotəgīn pīk, kən motasiəp-asiəp, narmīlat təmīkə tahmen e netəm kəmotīmīs.

⁵Kən nagelo təmən-ipən kəm pətən mil məmə, “Suəgīnən, məto-inu ekītun məmə natuegəs-in Iesu itəm kəmətu-pər e nīg kəluau. ⁶Tīkə u ikīn-u. In təməmegəh mīn e nīmīsən tahmen əm e inu təmən mihīn aupən. Uea muəplan ikīn təmatəməhl ikīn.ⁱ ⁷Kən ian uəhai, kən muən-

e 27:60 Aes 53:9 f 27:63 Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21 g 27:66 Roiu, kitat kəsotītun ətuatīpən məmə kəmol nəmtətīn əh o nolən naka. Kəm-naka kəmālis nol kit itəm təmol mak lan, o kəm-naka u, kəmol e plasta. Məto netəmīm rafin kotītun məmə suah kit otəsīlēs-irəkīsən. Kən okəmə koatəplan nəmtətīn məmə təməhəpən, o təmīet rəkis, kən mopael mīn okotītun məmə suah kit təmāhwin rəkis kəpiel. h 28:1 Nəghatən Kris ətuatīp tətən məmə, ‘Nian Sapat tīnol namnun, e nian itəm tətəupən e wik i 28:6 Mat 12:40; 16:21

ipən kəm rəhan netəmim məmə, ‘In təməmegəh min e nimisən, kən in tətəupən-in itəmat matuwīn əpəh Kalili. Kən ikin əh, onəkotəplan in əh-ikin.’ Itəla, rəhak u nəghatən enən kəm itəmlau.”

⁸Kən pətan mil kəmuagim uəhai əm e suwit e nīpəg kəpiel, matuəgin, mətə nīkilau tətəgien, mətian məmə okuən-ipən kəm netəmim rəha Iesu. ⁹Kən əmun, Iesu tiet-arəpa olau, mən-ipən məmə, “Təwir.” Kən kəmuea o Iesu, muaskəlīm nelkin, kən muəfak kəm in. ¹⁰Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Suəginən. Ian muən-ipən kəm piak min məmə okotuwīn Kalili. Ikin əh okotəplan io ikin.”^j

Nəghatən rəha mopael min

¹¹Nian pətan mil kəmuəliwək mətian, kən mopael min əh neen kəmotuwīn e taon, kən motən-ipən kəm pris asol min natimnat rafin itəm kəmotəplan. ¹²Nian pris asol min kəmotuwīn motəplan netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, kən moatol noa kit motəlis nəghatən lan. Kən motos-ipən mənī asol kəm mopael min, ¹³motən-ipən kəm ilat məmə, “Nəkotən-ipən kəm netəmim məmə, ‘Rəhan netəmim kəmotuwa lapin nian itimat emotapīl, motakləh-in nīpətīn motiləs motəgim.’ ¹⁴Okəmə kapman otətə nāmnusən u, kən itimat ekotəg-ətuatip-in nəghatən u kəm in. Itəmat onəsotosən nəratən lan.” ¹⁵Tol nəhlan, mopael min kəmotos mənī, kən motol tahmen-pən əm məmə kəmən mihin kəm ilat. Kən nāmnusən u təmuwīn mītəlau e netəm Isrel muwa mətəorus-pa roiu.

Iesu təmīet-arəpa o rəhan netəmim

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁶Kən netəm lepen rəha Iesu kəmotuwīn Kalili, motuwīn e nītot itəm Iesu təmən kəm ilat məmə okotuwīn ikin.^k ¹⁷Nian kəmotəplan in, kən kəmotəfak kəm in, mətə neen rəhalat nətəligən tatol kəiu. ¹⁸Kən Iesu tuwa olat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nepətən rafin rəha nego e neai ne nətueintən o nərəmərən, Uhgīn təmos-īpa kəm io.^l ¹⁹Tol nəhlan, otuwīn motiūw netəmim rəha noanol min rafin e nətueintən məmə okotuwā rəhak netəmim, kən motol bəptais elat e nərgi Tata Uhgīn, ne Nətīn, ne Nārmin,^m ²⁰kən motəgətun ilat məmə okotətəu-pən rafin nəghatən min itəm emən kəm itəmat. Kən nīpahrienən, ekətətig kitat min itəmat nian min rafin mətəorus nāmnun nian.”

j 28:10 Mat 26:32 k 28:16 Mat 26:32 l 28:18 Jon 13:3; Efes 1:20-22
m 28:19 Mak 16:15-16; Wək 1:8

Mak

Namnusən Təwir Rəha Iesu Kristo Itəm Mak Təməte

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Mak

?Pah təməte naoa u? Jon Mak təməte naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha Iesu. Məto katən məmə in fren wir kit rəha Pita itəm ilau katian ikin min tepət. Naoa rəha Wək Min tatən məmə in təmuwin ilau Pol e rəhan naliwəkən təmaupən mol, kən uarisig lan, təmuwin ilau Panapas.

?Təməte tatuwin kəm pah? Kəmotən məmə Mak təmətətig Rom nian in təməte naoa u, kən okəm-naka in ilau Pita, uarisig kohamnu Pita. Mak təməte naoa u tuwin o iəfak min əpəh Rom u ilat Iaihlua min. Kitat kotitun nəhlan məto-inu in tatən-iarəp nipəti nolən min rəha netəm Isrel itəm koatol. Kən e naoa u, təməte nəghatən neen e nəghatən Arameik itəm netəm Isrel kinotitun rəkis. Məto in məuhlin nəghatən min u tuwa e nəghatən Kris itəm Iaihlua min əpəh Rom koatəghat lan.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian Mak təməte naoa u, kən netəm Rom koatərəməre e nitən asol itəm titəlau-in Nitəhəi Metiterenian. Rəhalat nəghatən kitəh əm, kən rəhalat suatip kotəwir, kən rəhalat nolən o nahl-ipənən nəghatən min in təwir. Nian əh, in nian təwir o nən-iarəpən Namnusən Təwir rəha Iesu Kristo. E nian əh, Namnusən Təwir təmaiu uəhai əm e nitən pisin pisin min e suatip min rəha Rom.

?Təməte naoa u o naka? Mak tolkeike məmə otən-iarəp ətuatip namnusən rafin rəha Iesu, məmə in pah, kən in təmöl naka, kən matəgətun naka. Okəm-naka in tolkeike məmə otələs-ipər nətəligən rəha iəfak min əpəh Rom, məto-inu netəmim tepət kəmotol nərətən elat. Mak təməte tepət e nian iəkis min itəm otəpanuwa e nəmegəhən rəha netəmim rəha Iesu. Kən in təmən-iarəp nolən rəha Iesu məmə in min təmətətig e nian iəkis min.

Jon Baptais tæmol æpen-æpenə e suatip
(*Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28*)

1 ¹Inu nætuounən rəha Namnusən Təwir rəha Iesu Kristo, Neti Uhgîn. ²Ien rəha Uhgîn, nərgîn u Aesea tæmæte-pən mihin e naoa aupən.

Uhgîn tæmən mæmə,

“Otəplan-tu. Iatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.

In otaupən-in ik mæmə otol æpen-æpenə e rəham suatip.”^a

³“Suah kit tætaun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən mæmə, ‘Itəmat, otol æpen-æpenə o suatip rəha Iəramərə, kən motol rəhan suatip tətuatip.’”^b

⁴Kən tol nəhlan, Jon Baptais tæmiet-pa ikin taruən-aruən ikin matol baptais e netəmim, kən matən-iarəp nəghatən rəha Uhgîn kəm ilat mæmə okotəkəike motəuhlin mæntaalat o nolən rat min rəhalat, kən motuwîn o Uhgîn, mæmə in otafəl nolən rat min rəhalat. Kən e næmtətîn kit, okol baptais elat.^c ⁵Netəmim rafin rəha nitən əh Jutia ne taon əh Jerusalem, kəmotuwa motətəlig-in rəhan nəghatən kən motən-iarəp rəhalat nolən rat min, kən Jon tæmol baptais elat əpəh e nəhau Jotan.

⁶Jon tæməsuwînən e natimnat wir. Rəhan natimnat təhmen əm e rəha ien u Elaija aupən. Rəhan natimnat kəmol e niməme kamel, kən rəhn kətəut kəmol e nuwigi kau, kən matun əm pitip ne nahui sukapak e nikinat.^d ⁷Kən tæmatən-iarəp kəm netəmim mæmə, “Suah kit u tatuarisig-in io, rəhan nəsanənən ne nəpətən taprəkis-in io. Io ekəsahmen-in minən mæmə ekeiuaiu mapeg rəkis rəhan put.”^e ⁸Ekatol baptais etəmat e nəhau, mətə in otəpanol baptais etəmat e Narmin Rəha Uhgîn.”

Jon tæmol baptais e Iesu əpəh e nəhau Jotan
(*Mat 3:13-17; Luk 3:21-22*)

⁹E nian əh, Iesu tæmiet əpəh Nasaret, latuənu kit rəha Kalili muwa. Kən Jon tæmol baptais lan əpəh e nəhau Jotan. ¹⁰Nian Iesu tæmər əpəh e nəhau, kən masipər məplan nego e neai tæmerəh, kən Narmin Rəha Uhgîn tæmeiuaiu-pa ron təhmen-pən e mak. ¹¹Kən nəghatən kit tæmisi-pər əpəh e nego e neai matən min-nulan mæmə, “Ik netik keike, ekolkeike pik ik, kən nikip tagien pik agîn ron ik.”^f

Setan tæmos-ipən-os-ipən kəm Iesu
(*Mat 4:1-11; Luk 4:1-13*)

¹²Kən roiu agîn-əh min, Narmin Rəha Uhgîn tæmit-ipən Iesu əpəh ikin taruən-aruən ikin, ¹³ima nat iarupîn min. Təmatig ikin mos

a 1:2 Mal 3:1 b 1:3 Aes 40:3 c 1:4 Wək 13:24; 19:4 d 1:6 2 King 1:8; Mat 11:8
e 1:7 Wək 13:25 f 1:11 Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; Mak 9:7

nian fote. Nian min Setan tatos-ipən-os-ipən kəm in. Kən nagelo min kəmotasitu lan.^g

Iesu tinatətuoun matən-iarəp Namnusən Təwir
(*Mat 4:12-17; Luk 4:14-15*)

¹⁴Nian kiniləs-ipən rəkis Jon e kalapus, Iesu təmuwin əpəh Kalili matən-iarəp Namnusən Təwir rəha Uhgın kəm netəmim.^h ¹⁵Təmən məmə, “!Ure! !Rəhan nian tinuwa! !Nian rəha nərəməgəən rəha Uhgın tinatuwa iuahkir! !Otəuhlin nətəligən rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat min, kən motuwin o Uhgın, kən motahatətə e Namnusən Təwir!”ⁱ

Iesu təmaun-in etəmim kuwit rəha niuwən nəm
(*Mat 4:18-22; Luk 5:1-11*)

¹⁶Nian Iesu təmətalıwək e nikali Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu, etəmim rəha niuwən nəm min, nərgilau u Saimon ne pian Antru. Kətuatip-in rəhalau net. ¹⁷Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea etəmim mil rəha niuwən netəmim məmə okotuwa rəhak min netəmim.” ¹⁸Kən əmun kuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.

¹⁹Kən Iesu təmalıwək muwin təhmin min məsin, kən məplan neti Sepeti mil Jemes ne pian Jon katuəpələh e rəhalau pot matuəhl wir rəhalau net. ²⁰Kən e nian əm əh inəh, Iesu təmaun-in ilau lan, kən kuətul muapəs rəhalau tata Sepeti ne rəhan iolwək min kotəpələh e nıpəg noa pot, kən muətəu-pən Iesu.

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suah kit əpəh Kapaneam
(*Luk 4:31-37*)

²¹Kən Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwin əpəh Kapaneam. Kən e nian rəha Sapat, Iesu tuwin əpəh e nimə rəha nuəfiminən matəgətun netəmim. ²²Kən netəmim kəmotətə rəhan nəghatən, kən narmilat təmiwig pik ron məto-inu rəhan nəghatən təfigəm, nepətən əh-ikin, kən maprəkis-in min rəha iəgətun min rəha Lou.^j

²³Kən e nian əh, suah kit narmin rat tətətig lan təmuwa imə kən mətagət əfəməh məmə, ²⁴“!Ik Iesu etəm Nasaret! ?Nəmuwa məmə onakahro itimat? !Okəmə naka nəmuwa məmə onakərəkın itimat! !Io enəmitun rəkis ik, ik Etəm Asim rəha Uhgın!”^k

²⁵Kən məto Iesu təmən-ipən əskasik kəm narmin rat un məmə, “!Ah! Əsəghatən, miet e suah un.” ²⁶Kən narmin rat təmol nıpətı suah apon tasiəp-asiəp, magət əfəməh miet lan.^l

²⁷Kən netəmim kəmotaut motən-ipən kəm ilat min məmә, “!Ei, naka u! Okəmә naka nəgətunən wi kit u. !Suah u tatos nəsanənən o nəghatən kəm narmin rat min, kən koatətəlig-in motol nəwian!” ²⁸Kən kəmamnus ueiuəhai әm Iesu, tuwin mapəkol әpəh e nitən Kalili.^m

Iesu təmol-wir netəmim tepət

(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹Nian Iesu ne Jemes, Jon, Saimon, ne Antru kəmotiet e nimә rəha nuəfiminən, kən motaiu әtuatip әm kan әpəh latuənu rəha Saimon ne Antru ikin. ³⁰Nian kəmotuwın, mətō uhu Saimon tatətəp-әtəp, kən mətəpıl-pər e rəhan pet, kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmә pətan әh tatimis. ³¹Kən Iesu təmuwin meapən o nelmin kən tətul. Kən nətəp-әtəpən tagim lan, kən tuwin matol nigilat nagwənən.

³²Tinehnaipən mit tinaht, nian rəha Sapat tinol namnun, kən netəm min u koatimis, ne netəm narmin rat tətətig elat, pialat min kəmotəmik ilat motuwa o Iesu. ³³Netəmim rafin e latuənu un kəmotuwa motargəfimin әm ilat min әpəh e nafiluә e nimә un rəha Saimon ne Antru. ³⁴Kən Iesu təmol-wir netəmim tepət u koatos nimisən pisin-pisin min kotəwir, kən məhg-iarəp narmin rat tepət e netəmim, mətō təmən-iəhau narmin rat min məmә okəsotəghatən, mətō-inu kinotitun rəkis məmә pah u Iesu.ⁿ

Iesu təmatamnus-iarəp rəhan nəghatən әpəh Kalili

(Luk 4:42-44)

³⁵Kən laulaugin agin, fetukai təsirən әh, Iesu təmiet muwin әpəh ikin netəmim kotikә ikin matəfak.^o ³⁶Kən Saimon ne in min neen kəmotuwın kateam-in. ³⁷Nian kəmotəplan, kən kəmotən-ipən kəm in məmә, “Netəmim rafin koteam-in ik.”

³⁸Mətō Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “Kəpә. Pəs kotuwın әpəh e latuənu pisin min neen, ekamnus-iarəp rəhak nəghatən kəm netəmim mapəkol mətō-inu, nat әh in әh emuwa ron məmә ekol.”

³⁹Kən muwin mapəkol rafin e nitən әpəh Kalili, mətamnus-iarəp rəhan nəghatən әpəh e nimә rəha nuəfiminən min, kən məhg-iarəp narmin rat min e netəmim.^p

Iesu təmol-wir suah kit leprosi təmol

(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰Suah kit leprosi təmol təmuwa misin-pən nulın o Iesu mətasəkin-pən nəwirən ron məmә, “Okəmә nakolkeike, kən nəkitun nol-wirən io kən mafəl rəkis namkimikən lak.”

m 1:28 Mat 4:24 **n 1:34** Mak 3:10-12 **o 1:35** Mat 14:23; Mak 6:46 **p 1:39** Mat 4:23; 9:35

⁴¹ Kən Iesu nikin təmahmə pik ron, kən təməg-əfəmäh-in nelmin mələhəu-pən lan, mən məmә, “Əwäh. Iakolkeike. !Əwir-ta!” ⁴² Kən roiu aġin-əh, nimisən leprosi təmagim mikə lan, kən nipətin tinəwir, namkimikən tinikə. ⁴³⁻⁴⁴ Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm suah un məmә, “Əsən-iarəpən natimnat min u kəm netənim, məto uwın əm mehm pris kit pəs in tehm məmә nipətim tinol min-nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tinikə, kən netənim okotitun məmә nipahrienən ninəwir, kən rəham namkimikən tinikə.” Kən mahl-ipən tatuwin.⁹

⁴⁵ Məto suah un təmuwin kən mən-iarəp nat un kəm netənim min rafin mol Iesu təsuwinən e latuənu min məghat məto-inu nimanin netənim tərət pik koatətulosig-in. Kən o nat əh inəh, təmətan ikin netənim kotikə ikin. Kən netənim kotisi-pən əpəh ikin min rafin moatuwa ron.

Iesu təmol-wir suah kit nəwtain məsin təmimis

(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

2 ¹ Nian neen kinotuwa rəkis minotuwin, Iesu təmitəlig-pən min əpəh Kapaneam, kən nəghatən təmaiu muwin kəm netənim min məmә Iesu əpəh rəhan nimə. ² Kən netənim tərət kəmotuwa motər wir əpəh imə, ne ihluə ne, kən rum tikə o etənim kit min. Kən Iesu tatən-iarəp rəhan nəghatən kəm ilat.

³ Kən suah kuwit kəmotalis pialat kit motuwa o Iesu itəm nipətin məsin təmimis mətapil-pər e rəhan nimitiwin. ⁴ Nian kəmotuwa, məto netənim kinotər əpəh imə, kən okol kotəruru nuwinən kehm Iesu. Kən kotiləs motuwin əpəh ilis e nimə motos-irəkis nəhgi nimə məsin ətuatip əm əh Iesu tatətul ikin imə,^r kən motəhlman-əhlman suah un tatite e nimitiwin rəhan muwin iuəhkir əm o Iesu. ⁵ Nian Iesu təməplan nahatətəən rəhalat, kən tən-ipən kəm etəm tatimtis un məmә, “Nətik, enos-irəkis rəkis nolən rat rəham.”

⁶ Məto iəgətun min neen rəha Lou kotəpələh əpəh imə, kən nikilat təməht məmә, ⁷ “?Tahro suah u tatən rat Uhgın? Nəghatən əh tərət. Uhgın əm titun nos-irəkisən nolən rat rəha etənim. !Pah min titun nos-irəkisən!”

⁸ Kən roiu aġin-əh, Iesu tiləs rəhalat nətəligən, kən məmә, “?Tahro nikitəmat tətəht pik natimnat min-nulan? ⁹ ?Itəm pəhruən timetig, itəm u məmә ekən-ipən kəm suah əh məmә, ‘Enos-irəkis rəkis rəham nolən rat,’ o itəm u timetig məmә, ‘Ətul, mİLəs rəham nimitiwin matuwin?’ ¹⁰ Məto ekol nat kit məmә onəkotitun məmә io Neti Etənim, iatos nepətən ikin-u e nətueintən o nos-irəkisən nolən rat rəha netənim.” Kən məghat

q 1:44 Lev 14:1-32 **r 2:4** E nian əh, kəmol nəhgi nimə neen e tael. Kən netəm min u kəmos-irəkis tael min neen məmә otol kuhal təhmen-in suah u itəm in tatimtis.

kəm suah əh məmə, ¹¹“Iatən-ipinə kəm ik məmə, ətul, miləs rəham nimitiwin matuwin imam ikin.” ¹²Kən əmun suah apon təmətul, miləs rəhan nimitiwin, maliwək matuwin, kən ilat rafin kəmotəplan, motaut, narmilat təmiwig ron kən motənwiwi Uhgın motəmə, “Ekəsotehmən əh nat kit tol min-nulan ne, nian kit.”

Iesu təmaun-in Lifae məmə otuwa muarisig-in

(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³Iesu təmuwin min mətaliwək əpəh e nıkalkal nəhau Lek Kalili, kən nımanin netəmim kəmotuwa ron, kən tatəgətun ilat. ¹⁴Kən təmaliwək matuwin kən məplan Lifae neti Alfeas, in etəmim rəha nosən məni rəha takis, tatəpələh imə matol rəhan wək. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Ətəu-pa io, muwa rəhak etəmim.” Kən əmun tətul muarisig-in.

¹⁵Kən nian kit, Iesu təmuwin mətəgwən əpəh ima Lifae ikin ilat netəmim rəha nosən məni rəha takis, ne netəm nol təfagə rat neen. Kotəgwən əm kitiəh ilat Iesu ne rəhan min netəmim məto-inu netəmim tərət kotal təfagə rat nəhlan kotuarisig-in Iesu. ¹⁶Təgətun rəha Lou neen, ilat u Farisi. Kən neen kəmotəplan məmə Iesu tətəgwən əm kitiəh ilat nol təfagə min un, ne netəmim rəha nosən məni rəha takis, kən kotətapəh o netəmim rəhan min məmə, “?Tahro Iesu tətəgwən əm kitiəh ilat netəm koatol nəhlan?”^s

¹⁷Kən Iesu təməto rəhalat nəghatən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Netəm min u kəsotimis-imisən kəsotuwinən o tokita, məto netəm min u koatimis-imis koatuwin ron. Io eməsuwamən o netəm min u kotəmə kinotətuatip rəkis. Məto emuwa o netəm min u kotitun əm məmə ilat koatol nolən rat min.”

Kotapəs nagwənən o nəfakən

(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸Kən e nian əh, netəmim min rəha Jon Baptais ne Farisi min kəmotapəs nagwənən motətuakəm o nəfakən kəm Uhgın. Kən netəmim neen kəmotuwa motən-ipən kəm Iesu məmə, “Əplan-tu, netəmim rəha Jon Baptais ne Farisi min kotətuakəm o nəfakən. ?Məto tahro rəham min kəsotolən mihin?”

¹⁹Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian katol lafet lan rəha etəm tatol marit, kən iərman u otol marit tətətig əh ilat in min neen motol lafet, nikitəmat tatəht məmə otətuakəm motapəs nagwənən? !Kəpə! Nian tətətig əh ilat min, kən nıkilat tətəgien, motəgwən əm. ²⁰Məto nian əpəh ikin məmə okəpaniləs-irəkis suah əh lan, kən e nian əh in əh, in min neen nıkilat otahmə ron, kən kəpanotətuakəm motapəs nagwənən.”

s 2:16 Mat 11:19

²¹Kən təmatig mən min məmә, “Suah kit min okol təsəhl-pənən nimismisi niməhan wi kit e niməhan oas itəm təmerəh. Okəmә otəhl-pən, kən niməhan wi un titun nəhap asolən niməhan oas un.

²²“Suah kit min okol tәsiuw-pənən wain wi kit e nuwigi nat oas kit, mətō-inu okəmә otiuw-pən wain wi e nuwigi nat oas itəm tәskasik, kən wain otapuəl-apuəl kən nuwigi nat oas un otahgig kən məhap, kən wain ne nuwigi nat un okuərat. Mətō wain wi okiuw-pən әm e nuwigi nat wi itəm timətmətig.”^t

Netənim min rəha Iesu kəmotəhl wit e Sapat

(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³E nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan min netənim kəmotaliwək motuwīn-pən әpəh e niki nasumən rəha wit, kən netənim min rəha Iesu kəmotəhl wit məmә okotun.

²⁴Kən Farisi min u kotaskəlim әskasik Lou rəha Moses kəmotən-ipən kəm Iesu məmә, “!Ei, әplan-tu! E Sapat, kəsəuləkən әh e nasumən ne kəsolən natimnat min nəhlan kotərəkīn Lou. ?Tahro rəham netənim min kotol nəhlan?”^u

²⁵⁻²⁶Iesu təmuhalpin rəhalat nəghatən məmә, “Okəm-naka itəmat nakəsotafinən әh nat u Tefit təmol әpən nian Apiata in pris asol agin rəha Uhgīn. Itəmat ninotafin rəkis məmә Tefit nəumis təmus, kən tuwīn әpəh e Nimə Tapolən rəha Uhgīn, kən mīlēs pīret asim u pris min әm koatun, kən in mīlēs muwa motun ilat in min neen.”^{v w}

²⁷Kən təmatig mən-ipən min kəm ilat məmә, “!Kəməsolən Sapat məmә in nat figəm kəm netənim, mətō kəmol Sapat məmә otasitu elat kotameg!^x ²⁸Tol nəhlan, io Neti Etənim ekatərəmərə rafin e natimnat min, kən matərəmərə min e Sapat.”

Iesu təmol-wir nelmi suah kit təməfaiu

(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

3 ¹E Sapat kit min, Iesu təmitəlig-pən min әpəh e nimə rəha nuəfiminən kən məplan suah kit nelmin təmimis, təsəg-ətuatip-inən. ²Nian Iesu təmuwīn imə, kən netənim kəmotolkeike məmә okotən iərəkīn Lou lan, kən motalkəlik wir rōn məmә okotehm-tu məmә otol-wir suah un e Sapat, o kəp. ³Kən Iesu təmən-ipən kəm suah un məmә, “Әtul muwa u әpən,” kən tətul muwīn әpəh әpən. ⁴Kən Iesu təməhai ilat məmә, “?Rəhatat Lou təmə kotitun nolən naka e Sapat? ?Təmə təwir məmә okotol nat wir, o nat tərət? ?Təwir məmә okotosmegəh netənim, o təwir məmә okotohamnu netənim?” Mətō kotəpnəpin әm.^y

t 2:22 Afin futnot e Luk 5:37 u 2:24 Dut 23:25 v 2:25 1 Saml 21:1-6
w 2:26 Lev 24:5-9 x 2:27 Dut 5:14 y 3:4 Luk 14:3

⁵Kən Iesu tēmasipən mēplan ilat, kən neməha tol, kən nikin tahmə olat mēto-inu rēhalat-kapə tiəkis pik. Kən mən-ipən kəm suah un mēmə, “Əg-ətuatip-in-tu nelməm.” Kən suah apon tēmag-ətuatip-in nelmin, əmun nelmin təwir. ⁶Kən Farisi min apon kəmotiet motaiu ətuatip əm motuwın motəplan rēhalat tikimir min e pati rəha Herot, motol əm kitiah moteam-in suatip mēmə okotiləs Iesu motohamnu.^z

Nīmanin netəmim kəmotuarisig-in Iesu

⁷Iesu ne rəhan min netəmim kəmotiet moteuiau motuwın əpəh e nəhau Lek Kalili. Nīmanin netəmim kəmotuarisig-in ilat. Netəm min un neen kəmotisi-pən e latuənu rēhalat e nitən Kalili, ⁸neen kotisi-pən əpəh e latuənu əlkələh min ne Jerusalem rəha nitən əpəh Jutia. Neen min kəmotisi-pis e nəwtain məsin əpəh nitən Itumia ne e nəwtain nəhau Jotan entənipən-pən matuwın. Neen min kəmotisi-pəhap əpəh ikin min e taon mil un Taea ne Saeton. Netəm min un kinotəto rəkis natimnat min un Iesu tatol ilat, kən kotuwa mēmə okotəplan.

⁹Kən nīmanin netəmim kəmotuwa pik, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim mēmə okotol-əpen-əpenə e pot kit mēmə otuwın mərələh lan, mēmə nīmanin netəmim okəsotəhg-əhg pikən in. ¹⁰Məto-inu tinol-wir rəkis netəmim tēpət, kən netəm min u kotimis əh kotəhg-əhg ilat min mēmə okotuwa iuəhkir motek Iesu.^a ¹¹Kən nian netəmim itəm narmin rat min kotatig elat kəmotəplan Iesu, koteuiau aypən-in motorin ilat motagət əfəməh mēmə, “!Ik Neti Uhgın!”^b ¹²Məto Iesu təmən-iəhau əskasik narmin rat min un mēmə okəsotən-iarəpən in kəm netəmim.^c

Iesu tēmaun-in rəhan netəm tuelef mēmə okotuarisig-in (Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³Kən Iesu ne kəmotuwın əpəh e noanu nitot min, kən tətəun-in netəmim neen mēmə okotuwa ron. ¹⁴Nian kəmotuwın, kən təmitəpun rəkis ilat tuelef kən mos-ipər ilat mēmə aposol min. In təmən min mēmə netəm min əh, ilat əh okotaliwək ilat min, kən in otahləpis ilat kotuwın motən-iarəp namnusən təwir kəm netəmim əpəh ikin min, ¹⁵kən okotos min nēpətən ne nəsanənən o nəhg-iarəpən narmin rat min e netəmim.

¹⁶Netəm min u ilat u təmitəpun ilat, ilat u, Saimon u Iesu təməhun-pən min nərgin kit min mēmə Pita,^d ¹⁷ne Jemes ne pian Jon neti Sepeti mil u Iesu təmos-ipən min nərgilau təhan mēmə, “Poanejes,” nipəti nəghatən əh tēmə neti kaluəluə mil, məto-inu neməha tatol ueiuəhai ilau,^e ¹⁸⁻¹⁹ne Antru, Filip, Patolomiu, Matiu, Tomas, Jemes u neti Alfeas, Tateas, Saimon u kətəun-in mēmə Selot,^f ne Jutas Iskariot u təmegəhan-in-pən

z 3:6 Mat 22:15-16 a 3:10 Mat 14:36 b 3:11 Luk 4:41 c 3:12 Mak 1:34
d 3:16 Jon 1:42 e 3:17 Luk 9:54 f 3:18 Əplan-tu futnot e Mat 10:4.

Iesu e nelmi tikimir min. Netəm min əh ilat əh tuelef, Iesu təmos-ipər ilat.

Iesu ne Pielsepul

(*Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10*)

²⁰Uarisig, təmitəlig-pən min latuənu, kən nimanin netəmim kəmotuwa min ron, kən Iesu ne rəhan min netəmim kinotəruru namegən ne nagwənən ne. ²¹Nian rəhan mama ne kəmotətə nəghatən u katən e Iesu, kən motuwa məmə okotit-irəkis o netəmim, məto-inu netəmim neen koatən məmə Iesu nitalməl.

²²Təgətun min neen rəha Lou kəmotisi-pən əpəh Jerusalem motuwa kən motəmə Pielsepul, u in etəm-iasol rəha narmin rat min, in tətətig e Iesu, kən motəmə in tatos-ipən nəsanənən kəm Iesu məmə otəhg-iarəp narmin rat min e netəmim.^g

²³Kən Iesu təmaun-in ilat kotuwa iuəhkir ron kən tatuəh nimaa nəghatən kəm ilat, məmə, “?Nikitəmat tətəht məmə okol Setan təhg-iarəp atip Setan? !Kəp! ²⁴Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat min, kən okotərəkin rəhalat kantri, kən nərəmərəən rəhan otisas mikə. ²⁵Kən təhmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netəmim lan koatoor ilat min, kən okotərəkin ağin-əh latuənu u. ²⁶Kən okəmə Setan tətəhg-iarəp narmin rat min rəhan e netəmim, kən tatol atip əm tikimir kəm in. ?Kən otahro nulan, rəhan nərəmərəən otətul? Wək rəhan otisas mikə.

²⁷“Kən okol iakləh kit təsuwin əpnəpinən imə e rəha etəm kəgin kit ikin, mətakləh-in natimnat rəhan, məto otəkəike məlis e nol, mələhəu u, kən panuwin makləh-in rəhan natimnat.

²⁸“Ekətən pahrien kəm itəmat məmə təfagə rat rafin rəha netəmim, ne nəghatən rat min itəm ilat koatən, Uhgın titun nos-irəkisən. ²⁹Məto etəm tətən rat Narmin Rəha Uhgın, okol Uhgın təsos-irəkisən rəhan təfagə rat. Təfagə rat un otətətig kitiəh lan mətatig, okol təsikəən.” ³⁰Iesu təmən nəhlan məto-inu kəmotəupən motən məmə narmin rat kit tətətig lan.

Mama rəha Iesu ne pian min

(*Mat 12:46-50; Luk 8:19-21*)

³¹Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian min kəmotuwa, kən moatətul əm əpəh ihluə kən motahl-ipən nəghatən o Iesu məmə tuwa-tu mehm ilat.^h ³²Kən nimanin netəmim kəmotəpələh kan keko-in Iesu, kən kən-ipən kəm Iesu məmə, “Ei, mama rəham ne pian min əpəh ihluə, kotolkeike məmə okotehm-tu ik.”

³³Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pah u rəhak mama ne piak min?” ³⁴Kən masipən məplan rafin ilat kən məmə, “Otasipən-tu. Itəmat

u piak min ne rəhak mama ətuatip min. ³⁵Netəm min u koatol nəwia Uhgın, ilat u piak min, ne rəhak kaka min, ne rəhak mama.”

Etəm tatəfe nikutin natimnat

(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

4 ¹Kən Iesu təmitəlig-pən min əpəh e Lek Kalili matəgətun netənim, məto nimanin netənim kəmotuwa ron, motol məmə Iesu tuwin e pot. Kən pot un tatəməhl-pən e lek, kən Iesu tatəpələh-pən lan. Kən nimanin netənim kəmotəpələh əpəh ipar e nikalkal lek. ²Kən Iesu tatuəh nimaa nəghatən min kəm ilat matəgətun ilat e natimnat tepət. ³Təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlig-tu. Suah kit təmuwin məmə oteatəgtəg rəhan nikutin natimnat əpəh e rəhan nasumən. ⁴Nian təmateatəgtəg rəhan nikutin natimnat, kən neen kotisas-pən əpəh e nikalkal suatip, kən mənig min kotuwa moaton rəkis. ⁵Kən neen komotisas-pən əpəh e niki kəpiel, kən motəwiə uəhai əm məto-inu nisip noan məsin. ⁶Kən nian nərauiə təhg ilat kən kotauke-aike motamis, məto-inu nokilat təməseiuiə pikən. ⁷Kən neen kəmotisas-pən e niki nolkosik. Nian kəmotəwiə məto nolkosik tətəht-əsin ilat kən mətatu-atu-pən elat, kən kotəwiə rat kən məsotoeən. ⁸Kən neen min kəmotisas-pən e nəptən wir, kən motəwiə wir motol iahgin, kən motoe-in noalat, neen noalat tate, neen noalat sikiste, neen noalat wan-hanrit.”

⁹Kən Iesu təmatig mən-ipən min kəm ilat məmə, “Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

Netənim min rəha Iesu kotəmə otən-tu nipəti nimaa nəghatən u

(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰Nian Iesu ne kəmotan pisin əm ilat rəhan netənim tuelef ne netəm kotuarisig-in, kən kotəpəh ron o nuəhən nimaa nəghatən min. ¹¹Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat un, Uhgın tatən-ipinə nəghatən anion rəhan kəm itəmat məmə in tatuwa məmə otərəməyə e rəhan min netənim. Məto netəm min u iahlua min, kotəto əm nəghatən rəha Uhgın e nuəhən nimaa nəghatən. ¹²Nolən u tol min-nəhlan məmə,

‘Kotarəplan pap məto kəsotehmən,
moatəto pap, məto kəsotitunən,
kən məto-inu rəhalat-kapə tiəkis, kən ko kəpotitəlig motapəs rəhalat təfagə rat,
məmə Uhgın otos-irəkis rəhalat təfagə rat.’ ”^k

Iesu təmən-iarəp nipəti nuəhən nimaa nəghatən

(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə naka itəmat nəkotəruru əh nuəhən nimaa nəghatən u? ?Itəmat nakotəmə onəkotəhro motitun min

nipəti nuəhən nimaa nəghatən pisin pisin min rafin? Otətəlig-in wir-tu məmə nəkotitun.

¹⁴“Nipəti nuəhən nimaa nəghatən e nikutin natimnat əh tahmen əm e nəghatən rəha Uhgín itəm katən-iarəp kəm netəmim, kən nisip tahmen e niki netəmim. ¹⁵Netəmim neen koatəto, mətə tahmen əm e nikutin natimnat u tatisas-pən e suatip. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgín, mətə Setan tuwa mos-irəkis ueiuəhai əm olat. ¹⁶⁻¹⁷Kən neen koatəto, mətə tahmen əm e nikutin natimnat un tatisas-pən e niki kəpiel nokilat təseiuaiu pikən. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgín, koatos ueiuəhai əm e nagienən, mətə təsatigən tuwəh e nikilat. Nian koatatig rat, o netəmim koatol tərət kəm ilat o nəghatən rəha Uhgín, kən koatəme ueiuəhai əm e rəhalat nəmegəhən. ¹⁸Netəmim neen min koatəto, mətə tahmen əm e nikutin natimnat u tatisas-pən e niki nolkosik. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgín, ¹⁹mətə rəhalat nətəligən tatuwin pik o natimnat rəha nətueintən, kən ilat kotolkeike məmə rəhalat nautə ne natimnat wir min oterət. Natimnat min u kotahmen e nolkosik tətəht e nikilat, mol kotərou-in nolən nəghatən rəha Uhgín, kən məsotəe-inən noalat.^l ²⁰Kən neen min koatəto, mətə tahmen e nikutin natimnat u tatisas-pən e nəptən wir. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgín, kotos e nikilat pahrien, kən motəe-in noalat, neen tate, neen sikiste, kən neen wan-hanrit.”

Lait u itəm kəməfətəin

(Luk 8:16-18)

²¹Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pah tətəsiepən e lait kən mətəii-pən e pesin, o tatəhtu-pən e nipəg pet? !Kəp! Kəsələn mihin. Nian nakotəsiepən e lait, kən motətu-pər e tərəl məmə netəmim okotəhm nat lan.^m ²²Nat katəfətəin okəike kepik, kən ne nat tatəhluəig otəkəike miet-pə ikin təhag-əhag ikin.ⁿ ²³Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

²⁴Kən matig mən-ipən min kəm ilat məmə, “Otətəlig-in wir-tu. Etəm u tatəto rəhak nəghatən mətə təsətəu-pənən, okul təsitun wir minən. Mətə etəm un tatəto matətəu-pən, in otitun tərət məsin min.^o ²⁵Tol nəhlan mətə-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikin nitunən, kən in tatətəu-pən, kən Uhgín otos-ipən min nitunən kəm in, kən rəhan nitunən in oterət pik. Mətə etəm u itəm rəhan nitunən tikə, Uhgín otos-irəkis rafin rəhan nitunən itəm nikin təht məmə in tatos.”^p

Nuəhən nimaa nəghatən e nisən nikutin natimnat

²⁶Kən Iesu təmən min məmə, “Nərəməərəən rəha Uhgín tahmen e suah kit təmis nikutin natimnat əpəh e rəhan nasumən. ²⁷⁻²⁸Lapin min tuwin

l 4:19 Mat 19:23-24 m 4:21 Mat 5:15; Luk 11:33 n 4:22 Mat 10:26; Luk 12:2
o 4:24 Mat 7:2 p 4:25 Mat 13:12; 25:29; Luk 19:26

mətapil, kən e nərauiəgən min tuwin maliwək mətan, kən məsol minən nat kit lan ne, məto-inu nisip əm tatos-ipən niamitəən kəm in məmə otoc-in noan. Məto nikutin nat un tinəwiə muwin minol iahgin, məto suah un təruru məmə təmahro min-nulan məwiə. Kən təmərget mol iahgin, kən mol-pən nimalin, kən moe matuwın matuwın, kən minimətə. ²⁹Kən nian tinimətə, e nian əm əh inəh, suah apon tuwin miləs rəhan nisa muwin matəte rəkis matəulək-in, məto-inu nian ətuatip rəhan tinuwa.”^q

Nuəhən nimaa nəghatən e nikuti mastat

(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)

³⁰Kən Iesu təmən min məmə, “?Nərəmərəən rəha Uhgın tahro min-nulan? ?Karmə ekən naka məmə tahmen lan? ³¹In tahmen e nikuti mastat. Mastat un in nig kit nikutin netin, netin, netin. In təkəku e nikuti nig min rafin. ³²Məto nian kəməfe, kən təwiə mol iahgin maprəkis-in nig min itəm katəfe e nasumən, mol nelmin iahgin min, kən mənig ilis min kotuwa motol-pən niag-iagilat huə e tikəmkəmən.”

Iesu təmatəgətun netəmim e nuəhən nimaa nəghatən

(Mat 13:34-35)

³³Iesu təmatəgətun mihin nəhlan netəmim e nuəhən nimaa nəghatən tepət, məto təmatən-ipən əm tahmen məmə okotitun. ³⁴In təmatəgətun əm netəmim e nuəhən nimaa nəghatən min əh tepət. Məto nian kotan pisin əm ilat rəhan min netəmim, kən tatən-iarəp nipəti nuəhən nimaa nəghatən kəm ilat.

Iesu təmən-iəhau nimətag asol ne nəhau ne

(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵Tinehnaipən, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “Pəs-tu kotuwın-tu əpəh entənipən-pən e lek u.” ³⁶Kən kəmotapəs netəmim, kən rəhan min netəmim kəmotuwın e pot məto Iesu tinəmuwın rəkis matəpələh. Kən kəmotiləs Iesu e pot moatuwın ilat pot neen min kotuarisig-in ilat. ³⁷Kəmoatuwın əmun nimətag asol kit nahgin-nahgin tahmen əm e nalip təmuwa. Kən peau-peau asol min kotoralkin-pən əpəh e nipəgnoa pot, kən nəhau tinatər-pən e pot, kən pot natol o namnimən. ³⁸Məto Iesu əpəh uarisig tətapil əlu-əlu matauloga-pən e pelo kit. Kən rəhan min netəmim kəmotaiu motuwa motəhgaiir lan, motəmə, “!Ei, İəgətun! !Tahro nikim təsəhtən itimat ne, iuəhkir əm ekotimis!”

³⁹Kən Iesu təmaiir mətul matən-iəhau nimətag ne nəhau məmə, “!Nahmen! !Uameg-ta!” Kən nimətag təmurahl nelmin, kən peau-peau asol min apon kəmotikə, kən təməməlinu təməməlinu.

q 4:29 Joel 3:13; Nol Əpən 14:15

⁴⁰Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmә, “?Tahro nakotəgin pik nəhlan? Okəmә naka rəhatəmat nahatətəən tikә әh lak.”

⁴¹Məto rəhan min netəmim kinotəgin pik, kən motən-ipən kəm ilat min məmә, “!Ei nəman! ?Etəmim naka u? Nat әnnapin nimətag ne nəhau, məto ilau kətioal nəwian.”

Iesu təmәhg-iarəp narmin rat e suah kit

(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

5 ¹Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwın motuwar әpəh entənipən-pən e Lek Kalili, әpəh ima netəm Kerasa. ²Nian Iesu tәmiet e pot, kən mәplan suah kit tәmisi-pən әpəh e nipəg kәpiel min, ikin katitənim netəmim ikin. Suah un narmin rat tətatig lan. ³Suah un tətatig әm әpəh e suwit, okol kəsaskəlimən, kən kəruru min nəlisən e nol o sen. ⁴Nian tēpət kotəlis nelmin ne nelkin ne e sen. Məto nian rafin tateatip-eatip sen, kən matoratip-oratip sen e nelmin ne nelkin ne, kən māsənən pik māsahmen-inən suah kit məmә otaskəlim. ⁵Kən lapin ne e nərauiəgən min ne nian rafin, in tətan әpəh e suwit, ne әpəh e nitot min, in pisin әm, mətagət әfəməh, kən matəte atip әm in e kәpiel asilə min.

⁶Nian suah un təmasipən-in Iesu әpəh isəu tatuwa әh, kən tәmai muwın meiuaiu misin-pən nulın ron. ⁷⁻⁸Kən mətagət әfəməh məmә, “!Iesu, ik Nəti Uhgın Ilis Agın! ?Nəmuwa məmә onakahro io?” Məto Iesu təmә, “!Ik narmin rat, iet e suah un!” Məto narmin rat apən təmә, “!Ekateasə-in e nərgi Uhgın məmә onakəsələn nalpinən kəm io!”^r

⁹Kən Iesu təmətəpəh ron məmә, “?Ik nərgəm pah?” Məto təmә, “Nərgək u, Nimanin Tēpət, məto-inu itimat tēpət.” ¹⁰Kən kəmotən-ipən əskasik kəm Iesu məmә otəsahl-iarəpən ilat әh-ikin әh.

¹¹Ikin әh, pikəs min tēpət tēpət kotalu әpəh e nikali nitot un. ¹²Kən narmin rat min apən kəmotən-ipən kəm Iesu məmә, “Kəsi, ahl-ipən-tu itimat ekotuwın o pikəs min әpəh, megəhan-in itimat ekotuwın motatig әpəh elat” ¹³Kən Iesu təmegəhan-in ilat məmә okotuwın, kən narmin rat min apən kəmotiet e suah apən motuwın әpəh e pikəs min. Kən pikəs min un kotahmen-in tu-taosan, kəmotaiu motuwın әpəh ikin təkul-əkul ikin, kən motiwig-pən әpəh ləhau e nəhau un motamnım.

¹⁴Kən netəmim itəm kəmotagwən pikəs min un, kəmotaiu motuwın motən-iarəp natun kəm netəmim min әpəh e taon rəhalat, kən motən tuwın mārəkol әpəh latuənu min. Kən netəmim tēpət kəmotuwa məmә okotəplan-tu nat un məmә kəmahrol min-nulan. ¹⁵Nian kəmotuwa o Iesu, kən motəplan suah un narmin rat min kəmotatig lan aupən, tinapəs nalmələn kən minuwın e natimnat matəpələh, kən narmilat tәmiwig ron kən motəgin. ¹⁶Kən netəm min u kəmotehm nat ətuatip e niganəmtilat

kəmotamnus nat un kəmotehm Iesu təmol e suah un ne pikəs min kəm ilat min neen. ¹⁷Məto netəm min u e nitən un kəmotən-ipən əskasik kəm Iesu məmə otatuwin məsətulən əh iməlat ikin.

¹⁸Kən nian Iesu tinatitəlig-pən min məmə otuwin e pot, məto suah un narmin rat min kəmotatig lan, təmolkeike pik məmə otuwin ilat Iesu ne, kən matən-ipən kəm Iesu məmə, “Egəhan-in io, pəs ekimnə kitat min itəmat.”

¹⁹Məto Iesu təməsegəhan-inən, məto təmən-ipən kəm in məmə, “Itəlig-pən imam ikin, kən mamnus kəm netəm imam ikin nat naka itəm Uhg'in ilis pik təmol kəm ik, kən məmə in təmasəkितun ik.”

²⁰Kən təmuwin əpəh ikin Tekapolis matən-iarəp natimnat itəm Iesu təmol kəm in. Kən nian netəmim kəmotəto, kən kəmotaut pik ron.

Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmimis

(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹Kən Iesu ne kəmotuwin min e pot motitəlig-pən entənipən-pa e lek, məto nimanin netəmim kəmotuwa ron motitəlau in əpəh e nikalkal lek. ²²Kən suah kit, nərgin u Jaeras, in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfiminən, təməplan Iesu kən təmuwa misin-pən nulin ron. ²³Kən təmatətapəh o Iesu matəkəike kəm in o nasituən məmə, “Rəhak pətan əkəku tatimis pik otəsuwəhən timis. !Awi, wa-tu kian nəkələhəu-pən nelməm lan pəs təwir məmegəh!” ²⁴Kən Iesu təmətəu-pən suah un mətian, kən nimanin netəmim tepət kəmotuarisig-in kitəlau lan katiləs-pikən-ləs-pikən.

²⁵Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nimisən rəhalat nipitan nian rafin əm, minos nup tuelef. ²⁶Kən təmuwin məplan tokita tepət, kən mərəkin rafin rəhan məni elat, məto wək rəhalat kəmotol təto pik nahməən. Məto rəhan nimisən təməseiuaiuən, in təmər məsin min. ²⁷⁻²⁸In təməto namnusən e Iesu, kən nikin təməht məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak nimisən otol namnun.” Kən tol nəhlan, təmuwa maliwək muarisig-in ilat, misi-pən e məntaa Iesu ikin, kən meə-pən mek rəhan kot.

²⁹Nian təmek kot rəha Iesu nəhlan, kən roiu min əm rəhan nimisən təmətul, kən təməto əm e nipətin məmə in tinəwir.

³⁰Kən roiu min əm, Iesu təməto məmə nəsanənən məsin təmiet lan, kən təmeirair matətapəh məmə, “?Pah təmek rəhak kot?”^s

³¹Kən məto rəhan min netəmim kotəmə, “Ei, əplan-tu. Netəmim koatiləs-pikən-ləs-pikən pik ik. ?Təhro nakatən nulan məmə, ‘pah təmek io?’”

³²Məto Iesu təmategəs-in məmə otehm-tu məmə pah təmek. ³³Kən əmun pətan apon tinitun məmə nian in təmek kot rəha Iesu, rəhan

nimisən tinikə. Tol nəhlan, minatəgin mətəsiəp-asiəp muwa meiuaiu misin-pən nulin o Iesu matən-ipən natimnat rafin kəm in. ³⁴Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, e rəham nahatətəən, ninuwa minəwir. Kən atuwin, pəs nəməlinuən rəha Uhgin tətətig ron ik. !Rəham nimisən tinikə!”^t

³⁵Nian Iesu təmatəghat əh kəm pətan un, kən netəmim neen kəmotisi-pən əpəh ima Jaeras ikin motuwa motən-ipən kəm Jaeras məmə, “Rəham pətan əkəku tinimis rəkis. Əsəlikiamtəən iəgətun.”

³⁶Məto Iesu təməsətəlig-inən rəhalat nəghatən, kən mən-ipən kəm Jaeras məmə, “Əsəginən, məsolən nikim tərət. Ahatətə əm lak.”

³⁷Kən Iesu təmən-iahau netəmim məmə okəsotuarisig-inən ilau, kən mit əm Pita ne Jemes ne pian Jon motuwin. ³⁸Kən kəmotuwin əpəh ima Jaeras ikin motəplan netəmim tərət kəmotuwa motasək moatəun-əun. ³⁹Kən Iesu təmuwin əpəh imə mən-ipən kəm ilat məmə, “?Nakotagət pik nulan o naka? ?Kən motasək pik o naka? Pətan əkəku u təsimisən, tətəpil əm.” ⁴⁰Kən netəmim kəmotalah-əmnu. Məto Iesu tahl-iarəp ilat məmə okotiet motuwin əpəh ihluə. Kən mit əm rəhan etəmim miləhal ne mama ne tata rəha pətan əkəku un motuwin əpəh pətan əkəku un tatəməhl ikin. ⁴¹Kən Iesu təmos nelmin, mən e rəhalat nəghatən məmə, “*Talita kum,*” nipəti nəghatən un təmə, “!Pətan əkəku, iatən-ipinə kəm ik məmə onakətul!”^u

⁴²Kən roiu min əm, pətan əkəku apon təmətul minataliwək. (Pətan əkəku un tinos nup tuelef.) Nian netəmim kəmotəplan nat un Iesu təmol, kən narmilat təmiwig pik ron. ⁴³Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm netəm min un məmə, “Onakəsotən-iarəpən nat un kəm suah kit.” Kən matig mən-ipən min kəm ilat məmə okotos-ipən nagwənən kit kəm pətan əkəku un tun.

Netəm Nasaret kəməsotisiai-inən Iesu

(*Mat 13:53-58; Luk 4:16-30*)

6 ¹Iesu təmiet ikin-un kən rəhan min netəmim kəmotətəu-pən motuwin əpəh iman ikin. ²Kən e nian rəha Sapat, Iesu tuwin əpəh e nimə rəha nuəfiminən matəgətun netəmim. Kən netəmim tərət itəm kəmotətə rəhan nəghatən, kəmotaut pik ron motəmə, “?Ei nəman, kəruru məmə suah əpəh təməmik hiə natimnat min əpəh? ?Kəruru məmə təmahrenatig nəhlan? ?O kəruru məmə təmahrol nəhlan matol nat pispis min əpəh? ³Kitat kotitun əm məmə suah əh iol əm nimə. In neti Meri, pia Jemes, Joses, Jutas ne Saimon. Kən kitat rəhan kaka min kotatig.” Kən nikilat təsəgienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.

⁴Məto Iesu təmə, “Ien rəha Uhgın katisiai-in pik ikin min rafin. Məto rəhan min əm, ne netəm iman ikin kəsotisiai-inən.”^v

⁵Kən ikin əh, okol təsolən nat pispis kit ikin, məto rəhan əmun, titun nələhəu-pənən nelmin e netəm koatimis neen, kən kotəmegəh min. ⁶Kən Iesu narmin təmiwig pik o netəm iman ikin məto-inu kəsotolkeikeən məmə okotən niphahrienən lan. Kən təmaliwək muwin latuənu min rafin, matəgətun netənim.

Iesu təmahl-ipən rəhan netəm tuelef məmə okotuwin e nitən min
(*Mat 10:5-15; Luk 9:1-6*)

⁷Kən matig maun-in min rəhan netəm tuelef kotuwa ron, kən mahl-ipən ilat keiu-keiu. Təmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nəhg-iarəpən narmin rat min e netənim. ⁸Kən mən-ipən nəghatən u kəm ilat məmə, “Onəkəsotosən nat kit e rəhatəmat naliwəkən, məto onəkotos əm kasikin rəhatəmat. Onəsotosən məni kit e paos rəhatəmat, kən məsotosən pıret, o kətim, o nat kit. ⁹Onəkotuwin e put, məto onəsotosən sot kəiu. ¹⁰Okəmə onəkotuwin əpəh ima suah kit ikin, kən otapıl əm e rəhan nimə motatig kətatig kətoarus motiet latuənu əh. ¹¹Kən okəmə onəkotuwin e latuənu kit, məto netənim neen kəsotolkeikeən məmə okotit itəmat nakotuwin e rəhalat nıpəgnoa nimə, o kəsotətəlig-inən rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkoatiet e rəhalat latuənu, nəkotəkəike motohapıspis rəkis nısip e nelkıtəmat məmə ilat okotıtun məmə nəmotəuhlin-pən məntaatəmat olat.”^{w x}

¹²Kən kəmotiet motuwin motən-ipən kəm netənim məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat, motapəs pahrien nolən rat min, kən motuwin o Uhgın. ¹³Kən motəhg-iarəp narmin rat min tətət e netənim, kən motol-pən oel e netəm min u koatimis, kən motol-wır ilat.^y

Kig Herot Antipas təməən Jon Baptaıs məmə tınəmegəh min
(*Mat 14:1-2; Luk 9:7-9*)

¹⁴Kən Kig Herot Antipas təməto nəghatən rəha Iesu tınuwin minapakol e nitən min rafin. Kən netənim neen kotəmə in Jon Baptaıs əpəh tınaiir-pa min mol tatos nəsanənən o nolən nat pispis min.^z

¹⁵Məto netənim neen min kotəmə in Elaija, neen min kotəmə ien kit rəha Uhgın məto tahmen e ien min rəha Uhgın əupən.

¹⁶Məto Kig Herot Antipas təməto, kən məmə, “Jon Baptaıs əpəh emətətıp rəkis rəhn-kapə, məto tınəmegəh min.”

Nolən itəm Kig Herot Antipas təmohamnu Jon Baptaıs lan
(*Mat 14:3-12; Luk 3:19-20*)

¹⁷⁻¹⁹Kig Herot Antipas təməən nəhlan məto-inu in təmol nat kit təsahmenən. Pian Filip təmatit pətan kit nərgin un Herotias mioal marit,

v 6:4 Jon 4:44 w 6:8-11 Luk 10:4-11 x 6:11 Wək 13:51 y 6:13 Jem 5:14
z 6:14 Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19-20

kən Kig Herot Antipas tit-irəkis pətan un ron mioal marit. Kən Jon təmatən-ipən kəm in məmə, “Nakatərəkkin Lou. Təsahmenən məmə onakit pətan rəha piam.” Kən Herotias təməto nəghatən un kən metəhau Jon ron, kən molkeike məmə okohamnu, məto kəp. Kig Herot Antipas təmolkkeike məmə otol rəhan pətaguihl nikin tagien, kən mahl-ipən rəhan min netəmim kotuwın motaskəlīm Jon kəlis ətain, kən kiləs kan kiləs-ipən e kalapus.^a ²⁰Məto Kig Herot Antipas tatisiai-in Jon mitun məmə in etəm asim, kən in etəm ətuatip kit mol tatehm wir kən məsohamnuən. Nian tərət tətə nəghatən rəha Jon, kən tinəruru əfəməh, məto tolkeike məmə otatətəlig-in.

²¹Matuwın matuwın Herotias tinos rəhn matip Jon e nian kəmatol lafet lan rəha Kig Herot Antipas e nian təmaair lan. Kig təmaun-in rafin netəm-iasol rəhan min, ne netəm-iasol rəha rəhan mopael min, ne netəm-iasol rəha netəm Kalili, məmə okotuwa motehm motagwən.

²²Kən e nian əh, pətan əkəku un neti Herotias təmuwa imə matol tanis e niganəmtilat. Kəmotəplan təmōl tanis kən nikilat təmagien pik ron. Kən kig apōn təmən-ipən kəm pətan əkəku apōn məmə, “Okəmə nakolkeike naka, nakətapəh-in ron io, kən ekos-ipinə kəm ik.” ²³In təmən-iəkis kən mos noanawil ron məmə, “Nat naka nakolkeike kən measiə-in ron io, ekos-ipinə. Nat əpnaripin okəmə iahgin tahmen e nipilga rəhak natimnat, məto ekəike mos-ipinə.”

²⁴Kən pətan əkəku apōn təmuwın əpəh ihluə matətapəh o rəhan mama məmə, “?Mama, oekeasiə-in naka o kig?” Məto rəhan mama təmə, “Uwın measiə-in rəhn-kapə Jon Baptais.”

²⁵Kən pətan əkəku apōn təmaui ueiuəhai əm muwın əpəh imə o kig kən məmə, “Ekolkeike məmə onakiləs-ipa rəhn-kapə Jon Baptais u-roiu agin, kəmələhəu-pən e pilet kit.”

²⁶Kən nat un təmōl kig nikin tahmə pik, məto okol təsapəsən, məto-inu tinəmos rəkis noanawil e niganəmti netəmim u kəmotuwa o lafet. ²⁷Kən mahl-ipən rəhan kit mopael məmə otaiu əm muwın miləs rəhn-kapə Jon Baptais muwa. Kən mopael apōn təmuwın əpəh e kalapus kən mətətip-rəkis rəhn-kapə Jon Baptais, ²⁸kən mələhəu-pən e pilet kit miləs muwa, kən miləs-ipən kəm pətan əkəku apōn, kən tiləs muwın kəm rəhan mama. ²⁹Nian netəmim min rəha Jon Baptais kəmotətəto netəmim kəmotamnus nat un kəmōl e Jon, kən kotuwa motiləs nipətin motuwın motitənim e nipəg kəpiel rəha nolən suwit.

Netəm tuelef rəha Iesu kəmotitəlig-pa min ron

(Luk 9:10)

³⁰Kən aposol min rəha Iesu kəmotitəlig-pa min ron, kən motən-ipən natimnat rafin itəm kəmotol, ne nəghatən min itəm kəmotəgətun

netəmim lan.^b ³¹Məto netəmim tepət koatuwa moatuwin moatiet moatuwin, kən Iesu ne rəhan min netəmim kinotəruru nagwənən ne namegən ne. Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Pəs-tu kotuwin-tu əpəh ikin kit netəmim kotikə ikin, kən nakotameg məsin.” ³²Kən ilat əm motuwin e pot kit minotuwin əpəh netəmim kotikə ikin.

Iesu təmagwən nəman faif-taosan
(*Mat 14:13-21; Luk 9:11-17; Jon 6:1-14*)

³³Məto netəmim tepət kəmotəplan ilat nian kəmotiet, kən motitun ilat. Kən kəmotiet e latuənu min motaiu kaupən-in ilat, motuwin əpəh koatuwin ikin. ³⁴Nian Iesu təmuwar e pot məplan nimanin netəmim tepət kinəmotuwa rəkis, kən təmasəkitun ilat, məto-inu kotahmen əm e sipsip min itəm etəmim tikə o nehmən ilat. Kən təmətəl matəgətun ilat e natimnat tepət.^c

³⁵Tinehnaipən, kən netəmim rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə, “Tinətalugin, kən ikin-u kəsətigən ikin. ³⁶Təwir məmə onakahl-ipən-ta netəmim koatuwin əpəh e latuənu min, ne əpəh ikin min, məmə okotos-nəmtin nigilət nagwənən.”

³⁷Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəp, itəməhal əm. Nakəhlagwən netəm min əh.” Məto kotəmə, “!Naka! ?Nakəmə oekotuwin motərakin məni asol agin u tu-hanrit tenarius o nosən piret lan o nagwənən nimanin netəmim u?”^d

³⁸Məto Iesu təmə, “?Nakoatos piret kuwəh? Otuwin motehm.” Kəmotuwin motehm kotəmə, “Piret faif, kən nəm kəiu.”

³⁹Kən Iesu tən-ipən kəm rəhan min netəmim mə okotol netəmim kotəpələh e manuwihl amiəmitə fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit, ⁴⁰kən kəmotəpələh nəhlan fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit. ⁴¹Kən Iesu təmos piret faif ne nəm mil u kəiu, kən mətag-pər əpəh e neai məfak ron, kən məmkas piret un məmki-pən kəm rəhan min netəmim məmə okotoor kəlin kəm netəmim. Kən matig mos min nəm mil u kəiu məmkas moor kəm netəmim. ⁴²Kən netəmim rafin kəmotun nərpilat tasis, ⁴³kən motapəs nimismisi piret un ne nəm mil un, kən netəmim min rəha Iesu kotaii-pən e kətim asol tuelef kotər wir. ⁴⁴Kən netəm min u kəmotagwən, nəman elat kotahmen e faif-taosan.^e

Iesu təmaliwək e nətuei nəhau
(*Mat 14:22-33; Jon 6:15-21*)

⁴⁵Kən roiu agin-əh min, Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə okotiləs pot kit motaupən motuwin entənipən-pən əpəh ikin kit

b 6:30 Luk 10:17 **c 6:34** Nam 27:17; Mat 9:36 **d 6:37** Roiu, tu-hanrit tenarius tahmen e tu-hanrit-taosan vatu. **e 6:35-44** Mak 8:1-9

nərgin u Petsaeta, məto in otatig mahl-ipən paupən netəmim koatuwin iməlat min ikin-u panuwın. ⁴⁶Nian tinauiatipin rəkis netəmim, mahl-ipən ilat koatuwin, kən muwin əpəh e nitot məmə otəfak.^f

⁴⁷Kən tinətalugin, pot tinuwın əpəh ilugin ətuatip əpəh e lek, məto Iesu tətən pisin əm əpəh ipar. ⁴⁸Kən məplan ilat kotasua kitasua məto kinotərou məto-inu nımətəg tatoh ilat. Kən tinatian-ian, kən taliwək e nətuei nəhau matuwa. Təmaliwək muwa, iuəhkir əm taprəkis-in ilat.

⁴⁹⁻⁵⁰Kən nian netəmim min rəha Iesu kəmotəplan taliwək e nətuei nəhau matuwa, kən nikilat təht məmə narmi suah kit. Kən ilat rafin kəmotəplan, kən motəgin katearig əfəməh. Məto roiu agin-əh əm, Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Ei, nikitəmat tətul məha-məha. Io u inu. Sotəginən!”^g ⁵¹Kən muwin e pot məplan ilat moatəpələh, kən nımətəg təmurahl nelmin, kən kəmotaut pik ron,^h ⁵²məto-inu rəhalat-kapə tiəkis. Kəmotəplan pap Iesu təmagwən netəmim tepət e pıret noan məsin əm, məto ilat kotəruru əh məmə in pah.

Iesu təmol-wir netəm koatimis əpəh Kenesaret
(*Mat 14:34-36*)

⁵³Kəmotuwın entənipən-pən motuwar əpəh ikin kit nərgin u Kenesaret, kən motietain pot ikin. ⁵⁴Nian kəmotuwar ikin əh, netəm ikin kəmotitun ueiuhai əm məmə in Iesu. ⁵⁵Kən kəmotaiu motuwın əpəh latuənu min moatən-ipən kəm netəmim. Kən nian kotəto məmə Iesu əh-ikin əh, koatəmik netəm koatimis e rəhalat pet motuwa ron. ⁵⁶Kən ikin min rafin Iesu tatuwin-pən ikin e latuənu əlkələh, ne latuənu asol min, ne ikin min rafin titəlau, netəmim kotəmik netəm koatimis motiet katəlin əm ilat əpəh maket ikin. Kən kəmoatəkaike katən-ipən kəm Iesu məmə otegəhan-in ilat kotek əm nıpəgnəmti rəhan kot. Kən netəmim rafin u kəmotek rəhan kot, kən motəwir e rəhalat nimisən.

Netəm-iasol min kəmotetəhau Iesu o kastom rəhalat
(*Mat 15:1-9*)

7 ¹Kən Farisi min ne iəgətun neen rəha Lou, kəmotisi-pən əpəh Jerusalem, motuwa moatəpələh ilat Iesu. ²Kən kəmotəplan məmə netəmim min rəha Iesu kəmotəgwən kən məsotaikuas wirən e nelmilat e nolən rəha Farisi min.ⁱ

³Farisi min, ne netəm Isrel tepət, kəmoatətəu-pən ətuatip kastom rəha tipilat nuwəh min. Okəmə kəsotaikuas wirən e nelmilat un, kən kəsotəgwənən. ⁴Kən nian koatisi-pən e maket moatuwa, məsotəgwənən pitən, motaupən kaikuas e nelmilat kən panotəgwən. Kən moatətəu-pən natimnat tepət min nəhlan itəm kəmosos o tipilat nuwəh min. Kən

kastom ətuatip əh-ikin rəha naukuasən e sospən, ne panikin, ne pesin u kəmol e iaen.]

⁵Kən inu Farisi min ne iəgətun min rəha Lou kotətapəh o Iesu məmə, “?Tahro rəham min netəmim kəsotətəu-pənən kastom rəha tipitat nuwəh min? ?Tahro kəsotaupənən motaikuas pitən e nelmilat u panotagwən?”

⁶Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən Aesea təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgın kən məht ətuatip itəmat lan u rəhatəmat nənən təwır, məto nikitəmat tamkimik. In təmən məmə,

‘Uhgın təmə netəm min u kotisiai-in io e nəghatən əm rəhalat, məto nikilat tətən-pən əh əpəh isəu.

⁷Motəfak kəm io o nat ərnapın əm məto-inu ilat kotəgətun netəmim e lou itəm etəmim əm təmöl motəmə lou rəha Uhgın, məto kəp.’”^k

⁸Kən Iesu təmən min kəm ilat məmə, “Itəmat nakotapəs Lou rəha Uhgın moatətəu-pən əm kastom rəha etəmim.”

⁹Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nakotausit pik o nolən apən rəhatəmat məmə nakotapəs Lou rəha Uhgın kən motətəu-pən atip əm kastom rəhatəmat. ¹⁰Moses təmən məmə, ‘Onakisiai-in rəham tata ne mama. Okəmə suah kit tatəghat rat e rəhan tata ne mama, okəike kohamnu.’^l

¹¹Məto itəmat nakotən məmə, suah kit okəmə tapəs nasituən e rəhan tata ne mama kən mən-ipən kəm ilau məmə, ‘Rəhak u nat u ekəmə ekasitu etəlau lan, məto emələhəu əm məmə rəha Uhgın. Kən nat katos-ipən kəm Uhgın okol kəsöl minən nat kit lan.’ ¹²Kən motatig moatən-iəhau min o nasituən e rəhan tata ne mama. ¹³Məto e nolən əh, nakotəgətun netəmim e rəhatəmat kastom motöl nəghatən rəha Uhgın tatöl əm nat ərnapın lan. Kən natimnat min tepət min nəhlan itəmat nəkoatöl.”

Nat tol netəmim kotərat e niganəmti Uhgın

(Mat 15:10-20)

¹⁴Kən Iesu təmaun-in nımanin netəmim məmə okotuwa iuəhkir ron kən məmə, “Otətəlig-in wir-tu io məmə nəkotitun. ¹⁵Nat etəmim tatərge təsölən etəmim tamkimik e niganəmti Uhgın, məto nat tatiet e niki etəmim tatöl etəmim tamkimik e niganəmti Uhgın.”^{m 16 n}

¹⁷Nian Iesu təmıet e nımanin netəmim un kən muwın əpəh imə, kən rəhan min netəmim kotətapəh o nıpəti nəghatən min un kəm in. ¹⁸Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə naka itəmat min rəhatəmat-kapə tıkə. Onəkotəkəike motitun məmə natimnat itəm etəmim tatərge in

j 7:4 Mat 23:25 k 7:7 Aes 29:13 1 7:10 Eks 20:12; 21:17; Dut 5:16

m 7:15 Wək 10:14-15 n 7:16 E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, koatən ves 16 nəhlan: “Etəm matəlgın tatig, təwır məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

tahmen əm e nat ihluə təsolən etəmim tərət e niġanəmti Uhgīn. ¹⁹Məto-inu tərġe kən təsuwinən e nikin, məto tatuwin e tipəin u, kən matiet min.” (E nəġhatən əh Iesu təmən-iarəp məmə nəġwənən rafin katun təwir e niġanəmti Uhgīn.)

²⁰Kən məmə, “Məto nat itəm tatiet e niki etəmim, in tol etəmim tətəmkimik e niġanəmti Uhgīn. ²¹Məto-inu niki etəmim tətəht natimnat tərət tərət, ilat u: nīpitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; nakləhən; nohamnuən itəm; ²²nakləh-inən pətan rəha suah pisin; naumisən o natimnat; nolən rat min; neiuwən; nolən rəha nit ərnəpən əmən nīpitan ne nəman; netetən; nənən nikal itəm; nausitən; nalmələn. ²³Nolən rat min əh, ilat əh kotisi-pən e niki netəmim kən motol ilat kotəmkimik e niġanəmti Uhgīn.”

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e neti pətan kit
(*Mat 15:21-28*)

²⁴⁻²⁶Kən Iesu təmīet ikin-un kən məsou pəhap muwin əpəh Fonisia, ima Iaihlua min e nitən rəha Siria, mətatig e nimə kit iuəhkir o taon u Taea, matəhluəig məsolkeikeən məmə netəmim okotitun məmə in tətətig əh-ikin əh, məto okol təsəhluəigən. Məto pətan kit əh-ikin, narmin rat tətətig e rəhan pətan əkəku. Pətan un təmair ikin əh, kən in təsəfakən, in Iaihlua. (Netəm Isrel kotəmə Iaihlua min kotahmen e kuri.) Nian təməto natimnat wir min itəm Iesu tatol ilat, kən tasək muwa misin-pən nulīn ron məmə otəhg-iarəp narmin rat e rəhan pətan əkəku. ²⁷Məto Iesu təmə, “Kəpə. Pəs kaupən kəġwən nisualkələh. Təsəwirən məmə okərakin-pən nəġwənən niġi nisualkələh kəm kuri min.”

²⁸Məto pətan u təmə, “Nīpahrienən etəm-iasol, məto kuri min koatun əm nimismisi nəġwənən niġi nisualkələh itəm kotisas-pən e nīpəġ tepil.”

²⁹Kən Iesu təmən-ipən ron məmə, “Məto-inu nəmuhalpən wir rəhak nəġhatən, uwīn-tu əpəh imam ikin məplan narmin rat tiniet rəkis e rəham pətan əkəku.” ³⁰Pətan u təmaiu muwin iman latuənu məplan rəhan pətan əkəku tətəpīl-pər wir əm e rəhan pət, kən narmin rat tiniet rəkis lan.

Iesu təmol-wir suah kit matəlġin talu məruru nəġhatən

³¹Kən Iesu təmīet ikin-un ima netəm Taea kən muwin-pən əpəh Saeton matuwīn əpəh e nəhau Lek Kalili, məto təmuwin-pən əpəh Tekapolis ikin. ³²Kən netəmim kəmotit suah kit matəlġin talu kən məruru nəġhatən motuwa məmə Iesu otələhəu-pən nelmin lan pəs tətə təwir. ³³Kən Iesu təmit suah un mian əpəh isəu məsīn o netəmim, kən miləs-ipən noa nelmin e matəlġin kən magəh nelmin^o mələhəu-pən e nami suah un.

o 7:33 E nian min əh, netəmim nikilat təht məmə nahui noan in tahmen e mərisin kən tətəsitu e nimisən.

³⁴Kən masipər əpəh e neai, kən mamegahl ron e rəhan nəghatən məmə, “*İfata!*” Nipətin təmə, “*!Əwir-ta!*” ³⁵Kən əmun suah un tınatəto nat, kən namin tınəwir minatəghat wir.

³⁶Kən İesu təmən-İəhau ilat məmə okəsotənən nat un kəm netəmin. Məto nian İesu təmatəkəike kəm ilat, kən ilat kəmotəkəike kən-İarəp kəm netəmin.^p ³⁷Kəmotaut pik ron motəmə, “Natimnat rafin itəm tatol, məto in təwir pik aɡın. Netəm u matəlgilat talu kinoatəto nat, ne netəm kotəruru nəghatən kinoatəghat.”^q

Iesu təmagwən netəmin fo-tausan

(*Mat 15:32-39*)

8 ¹E nian kit min netəmin tərət kəmotuwa min ron, kən məto, nigilat nagwənən tınikə. Kən İesu təmaun-in rəhan min netəmin kotuwa kən tən-İpən kəm ilat məmə, ²“Nikik tınahmə pik o netəm min əpəh məto-inu, kəmotuarisig-in io minotos rəkis nian kisil, kən roiu əh, nigilat nagwənən tınikə. ³Okəmə ekahl-İpən ilat koatuwin əh-roiu, kən niɡanəmtilat otarın e suatip, kən sueiuei otoh ilat, məto-inu kəməsotagwənən nuwəh, kən neen kəmotisi-pən əpəh isəu.”

⁴Kən rəhan min netəmin kəmotətapəh ron məmə, “?Okəmik hiə pıret tahmen-in nagwənən ilat? İkin-u taruən-aruən İkin, netəmin kəsotatıgən İkin.”

⁵Kən İesu təmətapəh olat məmə, “?Nakoatos pıret kuwəh?” Məto kotəmə, “Sepin.”

⁶Kən təmən-İpən kəm netəmin məmə okotəpələh, kən mos pıret un məfak matən-İpən tagkiu ron kəm Uɡın, kən məmkas mos-İpən kəm rəhan min netəmin məmə okotoor kəlin kəm netəmin, kən kəmotol mihin. ⁷Kən kəmos min nəm əlkələh neen ka, kən İesu təfak ron kən mos-İpən min kəm ilat məmə okotoor kəlin kəm netəmin. ⁸⁻⁹Kən netəm min u İesu təmagwən ilat kotahmen e fo-tausan, kəmotun nagwənən nərpilat tasis, kən kapəs nımismisi nagwənən, kən kəii-pən e kıpəhau sepın kotər.^r ¹⁰Kən İesu tahl-İpən netəmin koatuwin iməlat min İkin. Kən ilat rəhan min netəmin kəmotuwin e pot kan əpəh e nitən Talmanuta.

Farisi min kəmotən məmə okotehm nəmtətin kit

(*Mat 16:1-4*)

¹¹Kən Farisi min neen kəmotuwa o İesu moatərgəhəu kəm in motən-İpən kəm in məmə otol-tu nəmtətin asol kit pəs kotitun məmə in təmisi-pən pəhrien o Uɡın, o kəp. ¹²Kən İesu nikin təmərou, kən mamegahl ron kən məmə, “?Karmə tahro netəm min u-roiu ne kotəmə

okotəplan-tu nəmtətin kit? Məto iatən pəhrien kəm itəmat məmə okol kəsələn nəmtətin kit kəm itəmat.”^s

¹³Kən mapəs ilat motuwın e pot kan əpəh e nıkalı nəhau lek entənıpən-pən.

Is rəha Farisi ne is rəha Kig Herot Antipas

(Mat 16:5-12)

¹⁴Rəhan min netəmim kəmotaluin nəmikən pıret məto kəmos əm kitıəh əm motuwın e pot. ¹⁵Kən İesu təmatəhag kəm ilat məmə, “Otehm wir itəmat o is rəha Farisi min ne is rəha Herot Antipas.”^t

¹⁶Kən kəmotən-ıpən kəm ilat min məmə, “Tətən nəhlan məto-inu kəməsotəmikən pıret.”

¹⁷Kən məto İesu tınıtun rəhalat nətəligən kən mən məmə, “?Təhro nakoatən nəghatən əh məmə nəməsotəmikən pıret? ?Təhro itəmat nəkəsotehmən əh kən məsotıtunən əh? !Rəhatəmat-kapə tıəkis!^u ¹⁸Nıganəmtitəmat u ikin. ?Təhro nəkəsotehmən nat? Kən matəlgıtəmat u ikin. ?Təhro nəkəsotətoən nat? Ekıtun məmə okəmə naka nınəmotaluin natımnat itəm kınotuwa rəkis. ¹⁹?Nıan emos pıret əh faif məmkas mos-ıpən kəm netəmim min əpəh faif-tausan kotun, kən uarisıg nəmotaii-pən nımısmısın e kətım asol kuwəh?” Məto kotəmə, “Tuelef.”^y

²⁰Kən təmətapəh min olat məmə, “?Kən nıan emos pıret əh sepin məmə ekos-ıpən kəm netəm min əpəh fo-tausan kotun, kən uarisıg nəmotaii-pən nımısmısın e kətım asol kuwəh?” Məto kotəmə, “Sepın.”

²¹Kən təmətapəh olat məmə, “?Məto itəmat nəkotəruru əh io?”

İesu təmol-wır suah kit nıganəmtın təpıs

²²Kən kəmotuwar əpəh ikin kit katən məmə Petsaeta, kən netəm ikin kəmotıtı suah kit nıganəmtın təməpıs motuwa kən kətəsək əhgin İesu məmə otələhəu-pən nelmın lan. ²³Kən İesu təmos nelmi suah un mıan isəu məsın o latuənu kən tagəh nıganəmtı suah un^w kən mələhəu-pən nelmın mil lan, kən mətapəh ron məmə, “?Nınıtun nəhmən nat o kəp?”

²⁴Məto suah un təmasıpər kən məmə, “Ekətəplan netəmim məto kotahmen əm e nig min məto in əmun kotaliwək.”

²⁵Kən İesu təmatıg mələhəu-pən min nelmın mil e nıganəmtı suah un, kən tınıtun nəplan wırən natımnat mınapəs noapoapən. ²⁶Kən İesu təmahl-ıpən məmə otatuwın iman ikin məto təmən-ıəhau məmə otəsuwın-pənən əh latuənu əh-ıkin.

Pıta təmən-ıarəp məmə İesu in Mesaea ilouin

(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷Kən İesu ne rəhan min netəmim kəmotıet motəsou pəhap motuwın e latuənu min u iuəhkır o nat əpəh Sisaria Filipae. Nıan kəmoatuwın e

s 8:12 Mat 12:39; Luk 11:29 t 8:15 Luk 12:1 u 8:17 Mak 6:52 v 8:19 Mak 6:41-44
w 8:23 Afın-tu futnot e Mak 7:33.

suatip kən tatətapəh olat məmə, “?Otən-tu məmə netəmim kotəmə pah u io?”

²⁸Məto rəhan min netəmim kotəmə, “Netəmim neen kotəmə ik Jon Baptaıs. Neen min kotəmə ik Elaija. Neen min kotəmə ik ien kit rəha Uhgın aıpən.”^x

²⁹Kən təmətapəh olat məmə, “?Məto itəmat nakotəmə pah u io?” Kən Pita təmə, “Ik Mesaea ilouin, itəm Uhgın təmən məmə otəpanahl-ıpa.”^y

³⁰Kən İesu təmən-ıəhau əskasik ilat məmə, okəsotən-ıarəpən in kəm suah kit.^z

Iesu təməghat-in rəhan nımısən

(Mat 16:21-23; Luk 9:22)

³¹Kən təmətəgətun ilat kən matən məmə, “Io Neti Etəmim oepənəto nahməən o natımnat tərət. Netəm-ıasol rəha netəm İsrel, ne pris asol min, ne ıəgətun min rəha Lou okotetəhau io, kən motohamnu io, məto oekos nıan kisil un, kən pənəmegəh min.” ³²Təmən wır pap kəm ilat, məto Pita təmit İesu mian əpəh e nıkalı suatip kən matən-ıəhau əskasik məmə otəsəghatən nəhlan. ³³Kən məto İesu təmasıpən məplan rəhan min netəmim, kən mən-ıpən kəm Pita məmə, “!Ik ıərmıs Setan asol, ađım muwın isəu lak! Rəham nətəlīgən sənəmə rəha Uhgın, məto rəha etəmim əm.”

Naulis-inən nən-ıarəpən İesu kəm netəmim

(Mat 16:24-28; Luk 9:22-27)

³⁴Kən İesu təmaun-in rafın netəmim ne rəhan min netəmim məmə okotuwa ron, kən təmən məmə, “Okəmə suah kit təmə otuarısıg-in io, otəkəike maluin atıp in, kən mıləs rəhan nig kəməluau muarısıg-in io.”^a ³⁵Etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan nəmegəhən e nətueıntən u, kən otakıəh e rəhan nəmegəhən lılın. Məto etəm otımıs ron io ne Nəmnusən Təwır rəhak, in otos nəmegəhən lılın. ³⁶?Okəmə etəmim kit tatos rafın natımnat e nətueıntən, məto uarısıg lan otımıs kən təsosən nəmegəhən lılın, in təmol win e nat kit təwır, o kəp? Kəp. ³⁷Okol suah əh təsos-ıpənən nat kit kəm Uhgın məmə Uhgın otos-ıpən nəmegəhən lılın kəm in.

³⁸“Netəm kotaulis-in nən-ıarəpən io ne rəhak nəghatən kəm netəm kotapəs nəfakən motol təfagə rat, kən o nıan io Neti Etəmim oekuwa lan, io min oekaulis-in nənən məmə ilat u rəhak min netəmim. O nıan əh oekuwa itımat nagelo asim min e nerpətən əhag-əhag asol rəha rəhak tata.”^b

x 8:28 Mak 6:15 y 8:29 Jon 6:68-69 z 8:30 Mak 9:9 a 8:34 Mat 10:38-39; Luk 14:27
b 8:38 Mat 10:33

9 ¹Kən Iesu təmən məmә, “Ekatən pahrien kəm itəmat məmә, itəmat neen u nəkoatətul u ikin-u roiu, okol kəsotimisen mətəahgin kotəplan nərəmərəən rəha Uhgın otuwa e nəsanənən asol.”^c

Nipəti Iesu təmuwa mol pisin

(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

²Kən nian sikis kinotuwa minotuwin rəkis, kən Iesu tit Pita, Jemes, ne Jon, kən iləhal pisin əm kəhaluarisig-in motuwin əpəh e nitot əfəməh kit, kən ilat pisin əm əh-ikin. Kən kəməhaləplan nipəti Iesu təmol pisin. ³Rəhan napən təmuwa mərəuən matipit-ipit, okol suah kit təsaikuasən e niməhan kit tərwan min-nəhlan. ⁴Kən suah miləhal apon kəməhaləplan Elaija ne Moses kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal Iesu. ⁵Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmә, “İəgətun, təwir məmә ekəhaluwa ikin-u. Pəs məhaləl makeen kisil, rəham kit, rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.”

⁶Pita tinatəghat ərnapin əm mətə-inu kinəhaləgin pik matəhlesiəp.

⁷Kən napuə təmuwa malpin ilat, kən kəmotətə nəwia suah kit təmisipən əpəh e napuə məmә, “İnu netik keike u ekolkeike pik. Onakəhaləkəike məhalətəlig-in in.”^d ⁸Kən roiu agin-əh min, kəməhaleirair, mətə kinəşəhaləplanən suah mil un, mətə kəməhaləplan əm Iesu tatətul ilat min iləhal.

⁹Nian kəmoateiuaiu e nitot un kan əpəh ləhau, kən Iesu təmən-iəhau əskasik iləhal məmә, “Natimnat un nəməhalehm əpəh ilis e nitot, onəşəhalənən kəm suah kit məhalətəarus-pən io Neti Etənim oekəmegəh min e nimisən.”

¹⁰Kən iləhal kəməhalisai-in nəghatən rəha Iesu, mətə kəmatəhalən əm kəm iləhal min məmә, “Nəghatən əh təmən məmә otəmegəh min e nimisən, kəruru məmә nipətin təmә naka.”

¹¹Kən kəməhalətəpəh o Iesu məmә, “?Təhro iəgətun min rəha Lou kotəmə Elaija otəkəike maupən muwa?”^e

¹²Kən Iesu təmən-ipən kəm iləhal məmә, “Nipahrienən, Elaija otaupən muwa matol-wir min natimnat rafin. ?Mətə təhro Naoa Rəha Uhgın təmən məmә io Neti Etənim oepənətə nahməən o natimnat tərət, kən netənim okotəplan io motapəs io?”^f ¹³Mətə ekatən pahrien kəm itəməhal məmә Elaija tinuwa rəkis, kən kəmol nat tərət lan təhmen e Naoa Rəha Uhgın təmən məmә okəpanol mihin.”^g

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suakəku kit

(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)

¹⁴Nian kəmotitəlig-pa min, mətəhm netənim neen min rəha Iesu, mətə nimanin netənim kəmotitəlau elat, kən iəgətun neen rəha Lou ne

c 9:1 Mak 13:30 **d 9:2-7** Wək 3:22; 2 Pita 1:17-18 **e 9:11** Mal 3:1 **f 9:12** Sam 22:1-18; Aes 53:3; Mal 4:5-6 **g 9:13** Mat 11:14

netəmim min rəha Iesu kotərgəhəu. ¹⁵Nian netəmim kəmotəplan Iesu, narmilat təmiwig pik ron, kən motaiu ka məmə okotəghat kəm in. ¹⁶Kən Iesu təmətapəh olat məmə, “?Naka əpəh nakotərgəhəu ron itəmat netəm min əpəh?”

¹⁷Məto netəm min u kit təmə, “Təgətun, io emit netik muwa ron ik məmə onakol-wir, məto-inu narmin rat kit tətətig lan kən mol təruru nəghatən. ¹⁸Kən nian narmin rat apən taskəlīm in, kən moh mīləs-iahau morin əpəh e nisip, kən nahuin noan tiet tahmen əm e sop, kən matəgətain nəluin, nipətin tatikimkim. Kən emətapəh o rəham netəmim məmə okotəhg-iarəp narmin rat əpəh lan, məto kotəruru nəhg-iarəpən.”

¹⁹Məto Iesu təmə, “Kəsi, itəmat un netəm roiu ne nakəsotahatətəən lak. Karmə oekatig kitat min itəmat mətoarus-pən nian naka nəpanotahatətə lak. Kən karmə onəghan epanameg etəmat. Enərou-in itəmat. !Otiləs suakəku un motuwa!”

²⁰Kən kəmotiləs kan o Iesu. Kən narmin rat apən təməplan Iesu kən mol suakəku apən taut nipətin tasiəp-asiəp pik, kən miet morin əpəh ləhau e nisip məsəupəlpəl mətan, kən nahui noan tiet tahmen e sop. ²¹Kən Iesu təmətapəh o rəhan tata məmə, “?Təmöl min-nəhlan minos nup kuwəh?”

Məto rəhan tata təmə, “Təmətuoun e nian təmatəkəku mətoarus-pə əh-roiu. ²²Kən nian tepət narmin rat əh toh matiləs-ipən əpəh e nigəm ne nəhau məmə otohamnu. Okəmə nəkitun nolən, pəs nakasəkitun itimlau masitu etimlau.”

²³Məto Iesu təmə, “?Naka əh, nəghatən u məmə, ‘Okəmə nəkitun nolən’? Uhgīn titun nolən natimnat rafin o etəmim itəm tətəhatətə lan.”^h

²⁴Kən roiu agin, tata rəha suakəku un təmagət əfəməh məmə, “Ekətəhatətə lam, məto in əmun rəhak nahatətəən təkəku əm, asitu lak məmə rəhak nahatətəən otər mepət.”

²⁵Kən nian Iesu təməplan məmə netəmim neen min kīnotuwa iuəhkir ron, kən tən-ipən əskasik kəm narmin rat apən məmə, “Ik narmin rat itəm natol matəlgitəm tətalu kən mol itəm katəruru nəghatən. !Ekatən-ipinə ətuatip u-roiu məmə onakiet e suakəku un, kən məsuwa minən muwin lan!”

²⁶Kən narmin rat apən təmagət əfəməh mol suakəku apən taut masiəp-asiəp min u iuəhkir agin timis, kən miet lan. Okol nəkəplan məmə tinimis rəkis, kən netəmim tepət kotəmə tinimis.ⁱ ²⁷Məto Iesu təmea-pən maskəlīm nelmin miuw-pər, kən tətul.

²⁸Iesu təmuwin imə, kən ilat pisin əm rəhan min netəmim koatəpələh, kən kotətapəh ron məmə, “?Karmə tahro ekotəruru nəhg-iarəpən narmin rat əpəh?”

²⁹Məto Iesu təmə, “Nəfakən əm titun nəhg-iarəpən narmin rat min əh nəhlan.”

Iesu tāmən-iarəp min rəhan nīmīsən

(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰Kən Iesu ne rəhan min netəmim kəmotiet ikin-un kən motuwīn-pən əpəh e nītən Kalili ikin, məto Iesu təsolkeikeən məmə okitun məmə in əh-ikin əh.^j ³¹Təmol nəhlan məto-inu tatəgətun rəhan min netəmim. Təmən məmə, “Io Neti Etəmim, okegəhan-in-pən io kəm netəmim kotohamnu io ekimis. Məto oekos nian kisil u, kən panəmegəh min.”^k

³²Kən məto rəhan min netəmim kəsotitun wīrən rəhan nəghatən, kən nikilat tinəgin o nətapəh-inən nīpəti nəghatən rəhan.^l

?Pah in tepət elat?

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³Kəmotiet-pa əpəh Kapaneam, kən minoatuwin imə kit. Kən Iesu təmatətapəh olat məmə, “?Naka əpəh nəmoatən e suatip?”

³⁴Məto kinotəruru nuhalpīnən məto-inu, e suatip kəmoatən məmə pah in tepət elat. ³⁵Kən Iesu təməht-iahau mərələh, kən maun-in rəhan netəm tuelef məmə okotuwa-tu ron, kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Etəm tolkeike məmə in otepət e netəmim, in oteike meiuaiu elat kən muwa məmə in iolwək əm kit rəhalat.”^m ³⁶Kən mīləs suakəku kit muwīn məf auppən-in ilat, kən maskəlīm məmə, ³⁷“Kən etəmim itəm tatos e nīkin agien suakəku tahmen e inu, kən tatol e nərgək, kən tahmen əm məmə tatos io e nīkin agien. Kən etəmim itəm tatos io e nīkin agien, kən tahmen əm məmə tatos etəm u itəm təmahl-ipa io.”ⁿ

Suah kit təmol nat pīspis e nərgi Iesu

(Luk 9:49-50)

³⁸Kən Jon tāmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun emotəplan suah kit tatəhg-iarəp narmin rat min e nərgəm, kən emotən-iahau məto-inu sənəmə kitat kit.”

³⁹Məto Iesu təmə, “Sotən-iahauən, məto-inu etəm tatol nat pīspis min e nərgək, okol təsən uəhaiən nəghatən rat lak. ⁴⁰Etəm itəm sənəmə rəhatat tikimīr, in tolkeike itat.^o ⁴¹Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə etəm tətasiu etəmat, məto-inu rəhak u itəmat, suah u otəkəike mos nətəuən rəhan, nat əpnapin in nat əkəku əm tahmen tatos-īpinə nəhau ətəp kəm itəmat nakotənim.”^p

Nat tol etəmim tatəme e rəhan nəmegəhən

(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴²Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nīsualkələh min u kotahatətə lak, okəmə suah kit tol kit təme e rəhan nəmegəhən o rəhan nahatətəən,

j 9:30 Jon 7:1 **k 9:31** Mak 8:31; 10:32-34 **l 9:32** Luk 9:45 **m 9:35** Mat 20:25-27;
 Mak 10:43-44; Luk 22:24-26 **n 9:37** Mat 10:40 **o 9:40** Mat 12:30; Luk 11:23
p 9:41 Mat 10:42

kən suah əh, Uhgın otol nalpınən asol kəm in. Kən nalpınən əh otəskasik taprəkis okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəh lokamnım məmə otamnım.

⁴³⁻⁴⁴ “Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwir məmə nakətatip rəkis mərakin. Okəmə nelməm kitiaəh əm məto onakos nəmegəhən lilin, inu təwir pik maprəkis-in məmə nelməm kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol namnun tikə.”^{q r 45-46} Kən okəmə nelkəm kit tol ik nakatəmə e rəham nəmegəhən nakətatip rəkis. Okəmə nelkəm kitiaəh əm məto onakos nəmegəhən lilin, inu təwir pik maprəkis-in məmə nelkəm kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol.^{s 47} Kən okəmə nigənəmtim kit tol ik nakatəmə e rəham nəmegəhən, nakiləs-irəkis. Okəmə nigənəmtim kitiaəh əm məto onəkuwin ikin Uhgın tatərəmərə ikin, inu təwir pik maprəkis-in məmə nigənəmtim kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol.^{t 48} Kən ikin əh, firəl min okotətıp e nipəti netəmim ikin məsotimisən, kən nigəm tatus ilat kən matuəp əm kilpın okol kəsohamisən nian kit ne.”^u

⁴⁹ “Uhgın tateatəgtəg-pən nigəm e netəmim təhmen əm e sol kateatəgtəg-pən e nagwəhən.

⁵⁰ “?Sol təwir, məto okəmə otisiu roiu, kən kəruru məmə okos-ipən min naka pəs tətəhen? Onəkotəkəike motos sol u təhmen e nolkeikeən e rəhatəmat nəmegəhən, kən motatig e nəməlinuən nian rafin.”^v

?Təwir məmə nipitan ne nəman okotapəs ilat min, o kəp?

(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

10 ¹ Kən Iesu təmiet ikin-un kən muwin miet-pən əpəh entən əpəh Jutia entənəpən-pən e nəhau əpəh Jotan. Kən nimanin netəmim kəmotuəfimin-pən min ilat min ron, kən tatəgətun ilat məmə inu tatəgətun əh mihin ilat ne nian min.

² Kən Fərisi neen kəmotuwa keiuə əm katətapəh ron məmə, “?Təhro? ?Rəhatat Lou tategəhan-in məmə iərman titun napəsən rəhan pətan, o kəp?”

³ Məto Iesu təmətapəh olat məmə, “?Lou naka un Moses təmələhəu aupən kəm itəmat?”

⁴ Kən məto kotəmə, “Moses təmegəhan-in məmə okəmə iərman tətapəs rəhan pətan un, təike məte naoa kit mos-ipən kəm rəhan pətan məmə in tinapəs, kən panahl-iarəp.”^w

⁵ Məto Iesu təmə, “Moses təməte lou un məto-inu rəhatəmat-kapə tiəkis pik. ⁶ Məto e nətuounən, Uhgın təmol natimnat, kən mol iərman

q 9:44 E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, katilpın nəghatən kit min e ves 44 itəm təhmen-pən əm e ves 48. **r 9:43-44** Mat 5:30 **s 9:45-46** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, katilpın nəghatən kit min e ves 46 itəm təhmen-pən əm e ves 48. **t 9:47** Mat 5:29 **u 9:48** Aes 66:24 **v 9:50** Mat 5:13; Luk 14:34 **w 10:4** Dut 24:1-4; Mat 5:31

ne pətan.^x 7 O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən mətuatig ilau rəhan pətan. 8 Kən ilau okuea nipətīlau kitīəh. Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, mətō kitīəh əm.^y 9 Uhgīn tinīlpin ilau kīnuea minioal kitīəh, kən o nat əh, pəs etəmim kit okol təsətātīpən rəhalau natīgən.”

10 Kən Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwīn əpəh imə, kən rəhan min netəmim kotətapəh ron o nat un. 11 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəm tatol tifos mətəpəs rəhan pətan kən matit min in pīsīn kit, in tategoafəl matol təfagə rat e rəhan ətuatīp pətan.^z 12 Kən tahmen min əm, okəmə pətan kit tətəpəs rəhan iərman kən matətəu-pən in pīsīn kit, in min tategoafəl matol təfagə rat e rəhan ətuatīp iərman.”

Iesu təməfak o nisualkələh
(*Mat 19:13-15; Luk 18:15-17*)

13 Kən netəmim neen kəmotəmīk nisualkələh motuwa o Iesu məmə otələhəu-pən nelmin elat mawte-in nəwīrən rəha Uhgīn kəm ilat, mətō rəhan min netəmim kəmoatən-iəhau ilat. 14 Mətō nian Iesu təməplan, kən neməha tol, matəhai ilat məmə, “Pəs nisualkələh okotuwa ron io. Əsotən-iəhauən nisualkələh min un, mətō-inu netəm min u nīkilat tahmen əm e nīki nisualkələh, ilat u Uhgīn tatərəmərə elat. 15 İatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə suah kit təsəlkeikeən məmə oteiuaiu mahmen e suakəku mapəs Uhgīn tərəmərə lan, in okol təsətīg əhginən nərəmərəən rəha Uhgīn.”^a 16 Kən məmīk nisualkələh e nelmin, kən mələhəu-pən nelmin elat məmə, “Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwīrən kəm itəmat.”

Suah kit rəhan nautə tepət
(*Mat 19:16-22; Luk 18:18-23*)

17 Nian Iesu tinətaliwək matuwīn, kən suah kit təmāiu muwa misīn-pən nulīn ron məmə, “?İəgətun wir, oekəkəike mol naka un məmə ekos nəmegəhən lilīn?”

18 Mətō Iesu təmə, “?Təhro nakatən məmə io etəm təwīr? Uhgīn pīsīn əm un in təwīr, suah kit min tīkə məmə in təwīr. 19 İk nīnəmītun rəkīs lou min rəha Moses məmə onəsohamnuən itəm, məsakləhən, məseiuəən, məsakləh-inən pətan, onəkəike misīai-in rəham tata ne mama.”^b

20 Mətō suah un təmə, “İəgətun, lou min un, ematol rafīn ilat nian ematəkəku mətōarus-pa u-roiu ne.”

21 Kən Iesu təmehm suah un molkeike pīk, kən məmə, “Nat kit min əm əh-ikīn onəkol. Uwīn mol-salīm-in rafīn rəham nautə, kən mos-ipən mənī lan kəm ian-rat min, kən ik onakos nautə tepət əpəh e nego e neai. Kən muwa muarisīg-in io.”

x 10:6 Jen 1:27; 5:2 y 10:7-8 Jen 2:24; Efes 5:31-33 z 10:11 Mat 5:32
a 10:15 Mat 18:3 b 10:19 Eks 20:12-17; Dut 5:16-20

²²Kən nian suah un tāməto nəghatən un, kən niganəmtin tāmərou, kən nikin tāmərou pik ron matuwīn mətō-inu rəhan natimnat tepət.

Tiəkis o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwīn ima Uhgīn
(*Mat 19:23-30; Luk 18:24-30*)

²³Kən Iesu təmasipən məplan netəm min əh-ikin, kən mən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “!Nəman! Tiəkis pahrien o netəm rəhalat nautə tepət məmə okotuwīn ahgin nərəməərəən rəha Uhgīn.”

²⁴Kən rəhan min netəmim kəmotaut pik o nəghatən rəhan, mətō Iesu təmən min məmə, “Nenetik min, tiəkis pahrien məmə suah kit otuwīn ahgin nərəməərəən rəha Uhgīn. ²⁵Tiəkis o kamel asol məmə otuwīn-pən e nipəg nitel, mətō tiəkis pik agin o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwīn matig ahgin nərəməərəən rəha Uhgīn.”

²⁶Kən rəhan min netəmim kəmotaut pik ron motəmə, “?Ei, mətō pah titun nosən nəmegəhən lilin?”

²⁷Kən Iesu təmasipən məplan ilat, kən məmə, “Nat u, okol etəmim təsolən. Mətō Uhgīn, in titun nolən natimnat rafin.”

²⁸Kən Pita təmə, “Itimat emotapəs rafin rəhatimat natimnat məmə okotuarisig-in ik.”

²⁹Mətō Iesu təmə, “Iatən pahrien, etəm itəm otapəs rəhan nimə, o pian min, o kaka min, o mama, o tata, o nisualkələh, o rəhan nəptən ron io ne Namnusən Təwir, ³⁰e nəmegəhən rəha nətueintən u, in otos nitailat wan-hanrit, inu nimə min, ne pian min, ne kaka min, ne mama min, ne nisualkələh, ne nəptən min. Kən in otos min nərātən min itəm netəmim okotol kəm in. Kən e nəmegəhən wi itəm otəpanuwa, in otos nəmegəhən lilin. ³¹Mətō netəmim tepət u kotaupən u-roiu, okəpanotuarisig, kən netəm min u kotuarisig u-roiu okəpanotaupən.”^c

Iesu təmən min məmə otəpanimīs
(*Mat 20:17-19; Luk 18:31-34*)

³²Kən Iesu ne kəmotaliwək e suatip katər-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu təmataupən-in rəhan min netəmim, əmun narmilat təmiwig pik ron, kən netəm kəmotuarisig-in ilat kəmotəgin. Kən Iesu tit-irəkis rəhan min netəm tuelef motuwīn, kən tatən-ipən nat naka itəm okəpanol lan, ³³məmə, “Otətəlig-in wir-tu io. Roiu kīnoatər minoatuwīn əpəh Jerusalem, kən okegəhan-in-pən io Neti Etəmim e nelmi pris asol min ne iəgətun min rəha Lou. Kən okotən məmə oekimīs, kən okotəhlman-pən io e nelmi laiuluə min. ³⁴Kən okotol mīlə lak, kən motagəh io, motalis io, kən motohamnu io. Mətō e nian tatol kisil lan u, epanəmegəh min.”^d

Jemes ne Jon kəmuətarəh məmə Iesu otol nat kit kəm ilau
(*Mat 20:20-23*)

³⁵Kən Jemes ne Jon, neti Sepeti mil, kəmuea o Iesu, kən muən-ipən ron məmə, “Iəgətun, ekioalkeike nat kit məmə onəkol kəm itəmlau.”

³⁶Kən Iesu təmə, “?Nakioalkeike naka məmə ekol kəm itəmlau?”

³⁷Məto kuəmā, “O nian nakatuwa məmə onakərəmərə e nəhag-əhagən rəha nəsanənən rəham, kən ekioalkeike məmə onakegəhan-in itəmlau kit tərələh e rahm-matip kən kit tərələh e rahm-mol, ikin mil rəha nəsanənən ne nisaiiən.”

³⁸Kən Iesu təmə-ipən kəm ilau məmə, “Itəmlau nəkuəruru nat u nakatuən. ?Tahro? ?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e nigəm rəha nuwigi nien itəm io ekəike mətul lan?^e ?Kən muahmen-in min məmə okol bəptais etəmlau e nahməən məmə okol mihin lak?”^f

³⁹Kən kuəmā, “!Əwəh, ekuahmen in!” Məto Iesu təmə, “Pahrien, onakuəkəike muətul e nigəm rəha nuwigi nien itəm io ekəike mətul lan. Kən okol bəptais etəmlau e bəptais itəm okol bəptais lak lan.^g ⁴⁰Məto o nəpələhən e nikalik matip ne mol, sənəmā rəhak məmə ekən. Ikin mil əh, ilau rəha netəm min u itəm Uhgın təmol əpen-əpenə olat.”

Etəm təmə oterət e netəmim
(*Mat 20:24-28*)

⁴¹Nian rəhan netəm ten kəmotəto nəghatən un, kən neməha təmol ilat o Jemes ne Jon. ⁴²Kən Iesu təmaun-in rəhan min netəmim kotuwa, kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotitun məmə netəm min u kotəmā okotepət e Iaihlua min, kotos-ipər atip ilat, kən netəm-iasol rəhalat koatalikiamtə rəhalat min netəmim.^h

⁴³“Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmā itəmat kit tolkeike məmə in oterət etəmat, in otəkəike muwa məmə in iolwək əm kit rəhatəmat.ⁱ ⁴⁴Kən okəmā itəmat kit tolkeike məmə in otit itəmat, kən in otəkəike muwa məmə in slef kit rəhatəmat. ⁴⁵Kən io min, Neti Etəmim, eməsuwamən məmə netəmim okotol wək kəm io, məto emuwa məmə ekol wək kəm netəmim kən mos-ipən rəhak nəmegəhən məmə ekikis ilat e rəhalat nolən rat min.”

Iesu təmol-wir niganəmti Patimias
(*Mat 20:29-34; Luk 18:35-43*)

⁴⁶Kən Iesu ne rəhan min netəmim, kəmotuwa əpəh Jeriko. Kən nian kinotiet moatuwin, kən netəmim tərət kəmotuarisig-in ilat. Kən suah

e 10:38 Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənim kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənim lan?”
f 10:38 Mak 14:36; Luk 12:50 **g 10:39** Wək 12:2; Nol Əpən 1:9 **h 10:42** Luk 22:25-26
i 10:43 Mat 23:11; Mak 9:35

kit niganəmtin təpis, tatəpələh e nīkali suatip, nərgin u Patimeas neti Timeas. Nian rafin tatətapəh-in mənī o netənim. ⁴⁷Nian təməto məmə Iesu etəm Nasaret tətaliwək e suatip matuwa, kən təmagət əfəməh məmə, “!Awi, Iesu Mipi Tefit, asəkitun io, masitu lak!”

⁴⁸Kən netənim neen kotəmərīt lan motəmə, “!Ei, əsagətən!” motən pap məto in təməha magət əfəməh pik min məmə, “!Mipi Tefit, asəkitun io, masitu lak!”

⁴⁹Kən Iesu tətul kən mən məmə, “Otaun-in-pən-tu suah un məmə tuwa.” Kən motən-ipən kəm in məmə, “Ei, agien, mətul, məto-inu Iesu tətaun-in ik.”

⁵⁰Kən suah un təmatipin rəhn kot, mətīp mər muwin o Iesu. ⁵¹Kən Iesu təmətapəh ron məmə, “?Nakolkeike naka?” Məto təmə, “Təgətun, ekolkeike məmə nakol-wir niganəmtək pəs ekehm nat.”

⁵²Kən Iesu təmə, “Atuwin. Rəham nahatətəən tinol-wir ik.” Kən roiu agin min niganəmtin təməwir, tinatehm nat. Kən minatətəu-pən Iesu moatan.^j

Iesu təmasuə e togki matuwin Jerusalem

(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

11 ¹Kəmotuwin iuəhkīr o Jerusalem, iuəhkīr o latuənu mil un Petfas ne Petani, moatuwin əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif, kən Iesu təmahl-ipən rəhan kəiu etənim mil kuaupən. ²Təmən-ipən nəghatən u kəm ilau məmə, “Onakian əpəh e latuənu əh kotasipənin. O nian nakian əh-ikin, roiu agin onakuəplan nətī togki kit kəsasuəən əh lan kəmərūətāin. Kən nəkiakis muasig mucia. ³Kən okəmə suah kit təmə, “?Onakuahro-in neti togki?” kən nakuəmə, ‘Tərəmərə tolkeike, kən otəpanahl-ipa min otəsuwəhən.’ ”

⁴Ilau kəmian kən muəplan neti togki un kəmərūətāin e nīkal suatip əpəh iuəhkīr o nafiluə e nimə, kən kiakis. ⁵Məto netənim neen kəmotətul əh-ikin kən motətapəh olau məmə, “!Ei! ?Nakətiakis neti togki un o naka?”

⁶Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha Iesu kəm ilat, kən ilat kəmotegəhan-in-pən neti togki kəm ilau. ⁷Kən kəmuasig togki mian o Iesu, kən muapeg rəhalau kot muəfətāin noankawi togki un lan, kən Iesu təmasuə lan. ⁸Kən netənim tēpət kəmotepin rəhalat kot əpəh e suatip, kən neen kəmotaiu kan əpəh e nīkinat katəte manat motəmik motuwa motəpən əpəh e suatip. ⁹Netəm kotaupən ne netəm koatuarisig kəmotagət əfəməh məmə,

“!Hosana,^k ənwiwi Uhgin!

!Tərəmərə Uhgin tətātīg ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!/^l

^j 10:52 Mak 5:34 ^k 11:9 Aupən ikin, nipəti nəghatən u “Hosana” təmə, “osmegəh.” Kən uarisig lan, nipətin tinuwa “ənwiwi.” ^l 11:9 Sam 118:25-26

¹⁰ !Pəs Uhgín otawte-in rəhan nəwirən kəm nərəmərən itəm tatuwa, tahmen-pən əm e nərəmərən rəha pipi rat u rəhatat Tefit!
!Hosana o Uhgín əpəh ilis e nego e neai!”

¹¹ Kən Iesu təmuwin əpəh Jerusalem e Nimə Rəha Uhgín məplan natimnat. Məto tinapinəp rəkis, kən tiet ilat rəhan min netəm tuelef minoatuwin əpəh Petani.

Nig kit fik itəm noan tikə
(*Mat 21:18-19*)

¹² Kən kəmən lawigin, kinotiet min Petani minoatuwin Jerusalem, kən nəumis tinus Iesu. ¹³ Kən tasipən-in nig kit fik tatətul əpəh isəu məsin nimalin tepət. Tuwin məmə otəhl noan kit, məto noan tikə, nimalin əm, məto-inu sənəmə nian rəha nig fik tatə lan.^m ¹⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm nig fik un məmə, “Okol netəmim kəsotun minən noam e nup min rafin.” Kən rəhan min netəmim kəmotəto rəhan nəghatən un təmən.

Iesu təmahl-iarəp netəmim e Nimə Rəha Uhgín
(*Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22*)

¹⁵ Kən kəmotuwin motiet-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu tuwin əpəh imə e Nimə Rəha Uhgín məhg-iarəp netəmim kətol maket, kən mahwin tepil rəha netəm kətol senis e məni, ne stul rəha netəm koatol-salim-in mak min. ¹⁶ Kən mətulosig-in netəmim məmə okəsotəmikən rəhalat natimnat motuwin-pən əpəh Nimə ikin Rəha Uhgín. ¹⁷ Kən təməgətun ilat məmə, “Kəməte-pən e Naoa Rəha Uhgín məmə Uhgín təmə, ‘Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakən məmə netəmim rəha nitən min rafin okotəfak-pa ikin kəm io.’ⁿ Məto itəmat nəmotol məmə in ‘nimə rəha iakləh min.’”^o

¹⁸ Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotəto rəhan nəghatən. Kən kinotəgin Iesu məto-inu nian nimanin netəmim kəmotəto rəhan nəgətunən, narmilat tiwig pik ron. Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kinotətuoun kateam-in suatip kit məmə okotohamnu in.^p ¹⁹ Kən tinehnaipən, Iesu ne rəhan min netəmim kinotiet Jerusalem minoatuwin.

Nig fik təmamis matəgətun nahatətən rəha netəmim
(*Mat 21:20-22*)

²⁰ Kən kəmən lawigin, kəmotuwa min e suatip motəplan nig fik apon tinauke rəkis muwin miet əpəh e nokin. ²¹ Kən Pita nikin tinəht nəghatən rəha Iesu o nig əh, kən mən-ipən kəm in məmə, “!İəgətun, əplan-tu nig fik ilouin nəmən rat, kən tinauke rəkis!”

²² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otahatətə əm e Uhgín. ²³ İatən pahrien kəm itəmat məmə okəmə suah kit tətahatətə pahrien e Uhgín,

kən otən-ipən kəm nitot əpəh məmə, ‘Uwin, mətipən atip əpəh itəhəi mamnim,’ kən okəmə təsənən e nikin kəiu, mahatətə əm e Uhgın, kən nat un otol pahrien.^q ²⁴O nat u inu, iakatən kəm itəmat məmə okəmə nakotəfak o nat kit kən motahatətə məmə onəkotos pahrien, kən onəpanotos rafin nat un nəmotəfak ron.’

²⁵“E nian nakotətül katəfak, məto nikitəmat məsin əh-ikin tərət məto-inu suah kit təmol nat kit təsahmenən etəmat, kən aluin rəhan nolən rat məsotalpınən rəhan nitai təfagə. Otol nəhlan pəs Uhgın əpəh e nego e neai in otaluin mafəl rəhatəmat təfagə rat min.”^s ²⁶t

?Pah təmə İesu otol natimnat min əh?

(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷Kən İesu ne rəhan netəm tuelef kəmotitəlig-pa min əpəh Jerusalem. Kən İesu taliwək mətan əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən pris asol neen, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm İsrel kəmotuwa ron.

²⁸Kən katətarəh məmə, “?Ən-tu kəm itimat məmə pah təmegəhan-in ik nakatol natimnat min əh? ?Kən pah təmegəhan-in nepətən əh, Uhgın o etəmim əm?”

²⁹Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oekətarəh-in-pinə-tu nəghatən kit kəm itəmat, kən okəmə nakotuhəlpin u, kən ekən-ipinə məmə pah təmegəhan-in nepətən əh məmə ekol natimnat min əh. ³⁰?Otən-tu məmə pah təmən məmə Jon otol bəptais e netəmim? ?Uhgın, o etəmim əm kit?”

³¹Kən əmun kınotən-ən kəm ilat min məmə, “?Ei, okotən məmə naka? Okəmə okotən məmə Uhgın əh-roiu, kən təpanən min məmə, kən təhro kəməsotahatətən e Jon. ³²Məto, okol kəsotənən məmə etəmim əm kit.” Kəmotən nəhlan məto-inu ilat kəmotəgin netəmim itəm kınotən rəkis nıpahrienən e Jon məmə in ien kit rəha Uhgın. ³³Kən kəmotən-ipən kəm İesu məmə, “İtimat ekotəruru.” Məto İesu təmə, “Kən io min, okol ekəsən-iarəpən kəm itəmat məmə pah təmegəhan-in nepətən məmə ekol natimnat min əh.”

Nimaa nəghatən e netəm kotasum o noa-krep

(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

12 ¹Kən İesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm ilat məmə, “Suah kit təmasum-in noa-krep, u nol katol wain e noan. Kən mol fenis e kəpiel tuwin mıtəlau in, kən mol ikin kit o nolən nəme naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin otaiu kən kol wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilis məmə etəmim otaiu lan matehm wır nasumən o nat megəh min ne netəmim. Kən təmegəhan-in-pən nasumən kəm netəmim məmə okotasum

q 11:23 Mat 17:20 **r 11:24** Mat 7:7 **s 11:25** Mat 6:14-15 **t 11:26** E kopi oas min tēpət rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, ves 26 tikə.

lan, kən motoor noa krep, məsin rəhan, məsin rəhalat. Kən miet muwin o naliwəkən ik pisin kit.^u

²“Matuwın matuwın, kən nian nol u krep təmöl noan kən kinotəmarəg, etəm-iasol in təmahl-ipa rəhan kit iolwək məmə in otuwın mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən məmə okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol neen. ³Məto netəm min əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən titəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.

⁴“Kən etəm-iasol un tahl-ipa min rəhan kit iolwək tuwa, kən kotoh rəhn-kapə motol naulisən kəm in. ⁵Kən tahl-ipa min rəhan kit iolwək tuwa, kən kotohamnu timis. İlat tərət kəmotuwa, kən netəm min un kotoheain neen, kən motohamnu neen.

⁶“Kən kitiəh əm əh-ikin ilau min kətuatig, inu netin keike otəpanahl-ipa. Namnun, təmahl-ipa nətin, kən nikin tatəht məmə, ‘İlat okotəkəike motisiai-in nətik.’ ⁷Məto təmuwin kən netəm min un kotəmə, ‘İnu nəti etəm-iasol itəm otərəməərə e nasumən nian rəhan tata otimis. Pəs kotuwın motohamnu min, kən motərəməərə e nasumən rəhan.’ ⁸Kən kəmotaskəlim motohamnu, kən motiləs nipətın motuwın motəraikin-pən əpəh ihluə e nasumən.”^v

⁹Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Etəm-iasol un otol naka? Otuwin mohamnu ilat kən mos-ipən min nasumən un kəm netəm pisin neen.”

¹⁰⁻¹¹Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin Naoa Rəha Uhgın u, o kəp? Tatən məmə,

‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəsotolkeikeən motapəs, in tinuwa kəpiel keike o nolən nimə.

İərəməərə təmöl nat u,

kən in nat təwir agin e niganəmtitat.’ ”^w

¹²Kən netəm-iasol kotolkeike məmə okotaskəlim İesu məto-inu kotəmə tatəghat rat elat. Məto kinotəgin nimanin netəmim kən motapəs, kəgim.

?Tətuatip o nətouən takis kəm Sisa, o kəp?

(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³Farisi min neen ne netəmim neen e pati rəha Kig Herot Antipas, rəhalat min netəm-iasol komotahl-ipən ilat məmə okotuwa keiuə e İesu pəs təme atip e rəhan nəghatən.^x ¹⁴Kəmotuwa ron kən motən-ipən kəm in məmə, “İəgətun, ekotitun məmə ik etəm ətuatip kən məsəginən, məsaulis-inən netəmim, ne netəm-iasol ne, matən niphahrienən matəgətun netəmim e suatip rəha Uhgın. ?Ən-tu məmə tətuatip məmə ekotətou-pən takis kəm Sisa, kapman asol rəha netəm Röm, o kəp? ?Oekotəkəike motətou-pən, o kəp?”

¹⁵Məto Iesu tinitun əm məmə kotən əm e nohlilat məto nikilat tol pisin, kən məmə, “?Tahro nakotəmə onəkotol məmə ekəme e rəhak nəghatən? Otos-tu məni kit motuwa-tu pəs ekehm.”

¹⁶Kən kəmos kit motuwa, kən təmətapəh olat məmə, “?Narmi pah u, kən nərgi pah u e məni u?” Məto kotəmə, “Sisa.”

¹⁷Kən Iesu təmə, “Natimnat rəha Sisa, okos-ipən kəm Sisa. Məto natimnat rəha Uhgın okos-ipən kəm Uhgın.” Kən narmilat təmiwig məto-inu təmuhalpın wir rəhalat nəghatən.^y

?Tahro etəmim timis kən məmegəh min?

(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸Kən Satusi min neen kəmotuwa o Iesu. E rəhalat nətəligən, netəmim kotimis məsotəmegəh minən. Kəmoatalkut o nolən məmə rəhalat nətəligən in tətuatip, kən tol nəhlan, kəmotən kəm Iesu məmə,^z ¹⁹“İəgətun, Moses təməte rəkis lou kit u təmə, ‘Okəmə suah kit otimis, kən mapəs rəhan pətan, kən məsialəsən netilau kit ne, kən pian otəkəike mit nəutahlimis un, kən mialəs netilau kit un, kən suakəku un otos nəme rəhan tata asol əpəh tinimis rəkis.’^a

²⁰“Kən netəmim sepın ilat pialat min. Etəm təmaupən maiir təmit pətan kit kən məsialəsən netilau kit u, kən timis. ²¹Kən itəm tuarisig tit nəutahlimis un, kən məsialəsən netilau kit ne un, kən timis min. Kən pialau itəm tatarisig-in ilau tol əm nat kitəh. ²²Matuwın, matuwın kən netəm min un sepın ilat pialat min kəmotit pətan un motuwın kən ilat rafin minotimis, kən məsotiləsən nətilat kit ne. Kən pətan apən tinimis min. ²³?Kən o nian netəmim okotəmegəh min e rəhalat nimisən, kən pətan əh rəha pah, u ilat rafin sepın kəmoatit?”

²⁴Məto Iesu təmə, “İtəmat nəmotəluə. ?Nəkotitun məmə nəmotəhrəluə? Məto-inu itəmat nəkotəruru Naoa Rəha Uhgın, kən moatəruru min nəsanənən rəha Uhgın. ²⁵Nian netəm kəmotimis okotəmegəh min, ilat okotahmen e nagelo min əpəh e neai, kən məsotit minən pətan, ne məsotətəu-pən minən iərman. ²⁶Kən oekəgətun itəmat e etəmim tatəmegəh min e rəhan nimisən. Okəmə naka itəmat nakəsotafinən əh nəghatən əh kəməte-pən e naoa rəha Moses, tatən namnusən rəha Moses nian nig kit nigəm təmatus. Kən e nian əh, Uhgın təmən-ipən kəm Moses məmə, ‘Roiu əh, io Uhgın rəha Epraham, ne Uhgın rəha Aisak, ne Uhgın rəha Jekop.’^b ²⁷In Uhgın rəha netəm kotəmegəh, sənəmə rəha netəm kəmotimis kitəh. İtəmat nəmotəluə pahrien.”

y 12:17 Rom 13:7 z 12:18 Wək 23:8 a 12:19 Dut 25:5 b 12:26 Eks 3:2,6

?Lou naka un in tepət e lou min?*(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)*

²⁸ Kən iəgətun kit rəha Lou təmatəpələh matəto ilat kotəghat, kən Iesu tatuhalpın wir nəghatən rəha Satusi min. Kən tuwa o Iesu matətapəh ron məmə, “?Lou ahro u in ilis pik kən məwir məmə okotətəu-pən?”^c

²⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Lou u in ilis pik u okotətəu-pən təmə, ‘!Otətəlig wir-tu itəmat netəm Isrel! Uhgın u in rəhatat Iərəməṛə, in əmun in Uhgın. ³⁰ Onakolkeike Uhgın u in rəham Iərəməṛə e nikim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nətəligən rafin rəham, ne nəsanənən rafin rəham.’^d ³¹ Kən lou itəm tatuarisig-in itəm əh təmə, ‘Onakolkeike ik min neen tahmen-pən əm məmə natolkeike atip ik.’ Lou kit tikə min taprəkis-in lou mil əh.”^e

³² Kən iəgətun əh rəha Lou təmə, “Təgətun, rəham nəghatən tətuatip. Nəmən pahrien məmə Iərəməṛə əmun in Uhgın. Uhgın kit min tikə.

³³ Kən okotolkeike Uhgın e nikitat rafin, ne nətəligən rafin rəhatat, ne nəsanənən rafin rəhatat, kən motolkeike kitat min neen məmə kotolkeike atip kitat min. Təwir pik məmə okotətəu-pən lou mil əh taprəkis-in nuwaan atipən nat megəh ne sakrifais min rafin itəm Lou tatən.”^f

³⁴ Kən Iesu təmehm məmə rəhan nəghatən tenatig pik, kən tən-ipən ron məmə, “Ik ninuwa iuəhkir o nərəməṛəən rəha Uhgın.” Kən ilat rafin kinotəgin nətapəh-in minən nəghatən ron.

Mesaea sənəmə mipi Tefit əm, mətə rəhan min etəm-iasol*(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)*

³⁵ Nian Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən matətapəh-in nəghatən kit kəm ilat məmə, “?Tahro iəgətun min rəha Lou kotəmə Mesaea u in mipi Tefit? ³⁶ Narmin Rəha Uhgın təmos-ipən nenatigən kəm Tefit məmə otən məmə,

‘Uhgın təmən-ipən kəm rəhak Iərəməṛə məmə,

Əpələh u e rəhk-matip, ikin rəha nəsanənən ne nisaiiən,

mətoarus-pən oekos-iəhau rəham tikimir min məlin-pən ilat əpəh ləhau

e nelkəm.”^g ³⁷ Tefit atip təmən məmə Mesaea in rəhan Iərəməṛə. ?Kən okəmə mipi Tefit atip əm, kən tahro matol rəhan Iərəməṛə?” Kən netəm min un kəmotətəlig-in Iesu kəmotəgien pik o rəhan nəghatən.

Netəmim okoatəto wir ilat o iəgətun min rəha Lou*(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)*

³⁸ Nian Iesu təmatəgətun ilat kən məmə, “Oatəto wir itəmat o iəgətun min rəha Lou itəm kotolkeike nuwinən e kot əfəməh motaliwək e suatip,

c 12:28 Luk 10:25-28 **d 12:29-30** Dut 6:4-5 **e 12:31** Lev 19:18 **f 12:33** 1 Saml 15:22; Hos 6:6 **g 12:36** Sam 110:1

kən netəmim koatos-ipən nisiaiən kəm ilat. ³⁹Kən motolkeike mēmə okotəpələh aupən e nimə rəha nuəfiminən. Kən e nian rəha lafet, ilat koatolkeike mēmə okotuwın kəpələh-pən aupən ikin rəha nisiaiən. ⁴⁰Kən motakləh-in nimə mın rəha nəutahlimis mın, kən moteiuə əm katəfak kaifəməh mēmə okotol pəs netəmim kotisiai-in ilat, mətə okəpanol nalpınən kəm ilat taprəkis.”

Məni rəha nəutahlimis

(Luk 21:1-4)

⁴¹Kən İesu təmatəpələh əpəh e Nimə Rəha Uhgın iuəhkır o pokis katəraikin-pən məni ikin matehm netəmim tēpət kotəraikin-pən məni rəhalat. Kən netəm rəhalat nautə tēpət kotəraikin-pən məni asol mın. ⁴²Kən nəutahlimis kit ian-rat təmāii-pən məni əkəku kəiu əm.^h ⁴³Kən İesu təmaun-in rəhan mın netəmim kotuwa kən mēmə, “İatən-ipinə kəm itəmat mēmə nəutahlimis əh ian-rat pəhrien, mətə in təmərakin-pən məni asol taprəkis-in rəha netəmim mın rafin.ⁱ ⁴⁴İlat kəmotəraikin-pən rəhalat məni, mətə tēpət mın əpəh latuənu. Mətə nəutahlimis u itəm in ian-rat pəhrien, in təmos-ipən rafin məni rəhan o nos-nəmtinən nigın nəgwənən, kən tikə mın əh-ikin.”

İesu təmə Nimə Rəha Uhgın otisas

(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

13 ¹Nian İesu təmatiet e Nimə Rəha Uhgın, kən rəhan kit netəm tuelef təmən-ipən ron mēmə, “!İəgətun, əplan-tu kəpiel asol mın ne nimə mın, kotəwir!”^j

²Kən mətə İesu təmə, “İtəmat nakoatehm natimnat mın əh, mətə nian otatuwa itəm netəmim okotohalkin-ohalkin kəpiel mın rəha nimə mın əh, inəh kəpiel kit otəsətulən əh-ikin tatətul ikin roiu.”^k

Nəhməən asol otuwa

(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

³Uarisig lan, İesu təmuwin matəpələh əpəh e Nıtot Rəha Nig U Olif ikin kitun nəplanən Nimə Rəha Uhgın entənipən-pən. Kən Jemes, Jon, Pita ne Antru kəmotuwa ron ilat pisin əm. ⁴Kən moatətarəh ron mēmə, “?Ən-tu mēmə natimnat mın əh okotuwa nəghan? ?Kən nəmtətin əhro u otol pəs ekotitun mēmə tinol nian ətuatip əh-roiu rəha natimnat mın əh?”

⁵Kən İesu təmən-ipən kəm ilat mēmə, “Onakoatəto wir itəmat o netəmim, məsotegəhan-inən mēmə koteiuə-in itəmat. ⁶Kən mətə

h 12:42 Məni u tahmen-pən e tuente fatu. **i 12:43** 2 Kor 8:12 **j 13:1** E Nimə Rəha Uhgın, kəmol nimə mın e kəpiel asol mın. Neen rəhalat kotəfigəm tahmen e foti-faif-tausan kilo. **k 13:2** Luk 19:44

netəmim tepət okəpanotuwa e nərgək, kit otən məmə in Mesaea, kit otən məmə in, kən moteiuə-in netəmim tepət.

⁷“Kən okəmə nakotəto məmə netəmim neen koatəmou əpəh iuəhkir otəmat, kən motəto min məmə neen min əpəh isəu kotoh min ilat min, məto niganməpītəmat otəsasiəpən. Natimnat min əh okotaupən motuwa pahrien, məto sənəmə namnun nian əh tīnatuwa. ⁸Nitən asol min okotəluagin, kən kantri min okotoh min ilat min, kən namig asol otəpanol ikin min rafin, kən nəumis asol otus netəmim, məto natimnat min əh nətuounən əm rəha nahməən itəm otəpanuwa, kotahmen əm e pətan itəm təmol nərpin, kən mətuoun matəto nahməən məmə otəsuwəhən temək.

⁹“Onakoatəto wir itəmat. Okiləs itəmat kan nakotətul e niganəmti kaonsel, kən okoh itəmat əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən min, kən onəkotətul aupən e netəm-iasol rəha kapman ne kig min məto-inu rəhak min u netəmim itəmat. Kən onəkotən-iarəp Namnusən Təwir kəm ilat.^l ¹⁰Məto okaupən kən-iarəp Namnusən Təwir kəm netəmim ikin min rafin un, kən namnun nian təpanuwa.

¹¹“Okəmə okotuwa motiləs itəmat kətan məmə onəkotətul e kaonsel, kən nikitəmat təsəht pikən məmə onəkotən naka. E nian ətuatip əh, onəkotən-iarəp əm nəghatən u Uhgīn otos-ipinə kəm itəmat, məto-inu nəghatən u onəkotən, sənəmə rəhatəmat nəghatən, məto rəha Narmin Rəha Uhgīn otos-ipinə.^m

¹²“Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatip min kəm rəhalat tikimir min məmə okotohamnu ilat, kən tata min okotol mihin min kəm nenətilat ətuatip min, kən nisualkələh okotətul motol nolən ahmen min əm kəm rəhalat tata min ne mama min məmə okotohamnu ilat.ⁿ ¹³Netəmim rafin okotətəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasik mətoarus-pən natimnat min un okotol namnun, kən Uhgīn otosmegəh.”^o

Nahməən asol əpəh Jerusalem

(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴“Nian əh, onəkotəplan ‘nat itəm Uhgīn tatətəhau, kən matol Nimə Rəha Uhgīn tamkimiik.’ (Etəm tətəfin nəghatən u, in otəkəike megəs-in mitun nīpətīn.) Kən e nian əh, netəm Jutia okotəkəike motaiu moatatiğ əpəh e nitot min.^p ¹⁵Etəm tətameg ihluə e rəhan nimə, kən okol təsuwīn minən e nīpəg noa nimə məmik rəhan natimnat. Otaiu əm magim.^q ¹⁶Okəmə etəm otitasum, kən okol təsuwīn minən latuənu o rəhan nīməhan məmik. Otaiu əm magim.

l 13:9 Mat 10:17-20 m 13:11 Luk 12:11-12 n 13:12 Mat 10:21 o 13:13 Mat 10:22;
Jon 15:21 p 13:14 Dan 9:27; 11:31; 12:11 q 13:15 Luk 17:31

¹⁷“!Kəsi! Nahmæen asol o nīpitan itəm kəmotol nərpiilat ne nīpitan kotapinahin nisualkələh. E nian əh okotos pik nahmæen.^r ¹⁸Otəfak əsanən kəm Uhgīn məmə natimnat min əh okəsotuwamən e nian rəha nətəpən, inəh nian rəha nalip ne nuhuən ne, ¹⁹məto-inu e nian əh, nahmæen asol kəməsehmən kit ne kol mihin nəhlan e nian Uhgīn təmətuoun mol natimnat mətoarus-pa u-roiu ne. Kən okəsehm minən nahmæen asol kit tol min-nəhlan.^s ²⁰Məto Uhgīn təmətətip əkuəkir nian əh. Okəmə təməsətətipən, kən suah kit okol təməsəmegəhən. In təmətətip rəkis nian əh o rəhan min netəmim itəm tinəmitəpun rəkis ilat məmə rəhan min.

²¹“E nian əh, okəmə suah kit otən məmə, ‘!Əplan-tu Mesaea əpəl!’ o ‘!Əplan-tu in əpəh!’ məto onakəsotahatətəən lan. ²²Onakəsotahatətəən lan məto-inu, Mesaea eiua neen, ne ien eiua min, ilat okotuwa motol nat pispis min, motol nat netəmim kotaut ron moteiua əm. İlat okotalkut məmə okəmə kotitun nolən, kən okotiuw-rəkis netəm min u itəm Uhgīn tinəmitəpun rəkis ilat.^t ²³!O natimnat min əh, oatəto! Enapən rəkis minən-iarəp rafin natimnat min əh kəm itəmat.”

Nian rəha Neti Etəmim otuwa
(*Mat 24:29-31; Luk 21:25-28*)

²⁴“Kən e nian nahmæen asol əh otikə,
‘kən mit otəpis,

kən məwīg otəsasiəən,

²⁵ kən məhau min e neai okotisas

kən natimnat asol min ikin e neai okotəloal.^u”

²⁶ Kən netəmim okotəplan io Neti Etəmim oekuwa e napua e rəhak nəsanənən ne nətətən əhag-əhag asol rəhak itəm otasiəəpən rafin io.^{v w}

²⁷ Kən e nian əh, oekahl-ipən nagelo min rəhak kotuwīn motəmik netəm min u Uhgīn təmitəpun ilat motuwa, kargətain əm ilat kitəh. Nagelo min okotuwīn e nitən min rafin agin e nətueintən məmə okotəmik ilat.^x

Kəruru nian itəm Neti Etəmim otuwa lan
(*Mat 24:32-36; Luk 21:29-33*)

²⁸“Nikitəmat otəkəike matəht nig u fik. Nian ətuatip itəm nelmin min kinotətuoun katəwiə, kən nimalin min kīnoatərgət, itəmat nəkotitun məmə nian əh inəh itəm nakotasum lan rəhatəmat. ²⁹Kən e nolən ahmen min əm, nian nakotehm məmə natimnat min u kīnoatuwa, kən nəkotitun əm məmə otəsuwəhən ekuwa min roiu agin. ³⁰Iatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm kotatig u-roiu, okol kəsotimis rafinən mətoarus

r 13:17 Luk 23:29 s 13:19 Dan 12:1; Nol Əpən 7:14 t 13:22 Nol Əpən 13:13

u 13:24-25 Aes 13:10; 34:4; Joel 2:10 v 13:26 Afin-tu Dan 7:13 w 13:26 Nol Əpən 1:7

x 13:27 Mat 13:41

natimnat min əh okotuwa kol nīpahrienən lan. ³¹Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən. ³²Suah kit təsitunən nian o aua ətuatip rəha natimnat min əh. Nagelo min əpəh e neai kotəruru, kən io min Neti Etəmim ekəruru. Məto Tata Uhgın əm in titun nian ətuatip əh.

Itəmat onakoatəto wir itəmat
(*Mat 24:42-44*)

³³“Onakoatəto wir itəmat moataiir, məto-inu itəmat nəkotəruru nian əh rəhak oekuwa lan məmə otuwa nəghan. ³⁴Otahmen e etəm-iasol kit tatuwin məmə otaliwək əpəh ik pispis kit, kən məlin rəhan min iolwək məmə okotehm rəhan natimnat, kən mos-ipən rəhalat min wək kitiaħ kitiaħ. Kən mən-ipən kəm itəm e nafiluə məmə otitaiir.

³⁵“Kən itəmat onəkotaiir məto-inu itəmat nəkotəruru nian iərəməərə rəha nimə un otuwa lan. Kəruru məmə otuwa ehnaipən, o lapin, o fetukai tinatərikrik, o mit tinatər. ³⁶Kəruru, okəmə naka otuwa ueiühai əm. !Təsəwirən məmə nakotapil nian in otuwa! ³⁷!Məto nəghatən un itəm ekatən-ipinə kəm itəmat, ekatən min kəm netəmim min rafin məmə okotaiir!”

Netəm-iasol kəmotəam-in suatip o Iesu məmə okotoħ
(*Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53*)

14 ¹Nian kəiu əm əh-ikin kəpanol lafet mil lan rəha Nuhagego-inən ne Pret u is Tikə Lan. Kən pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou kəmotəam-in suatip o Iesu məmə okotiləs anion motohamnu. ²Kən kotəmə okəsotolən e nian rəha lafet məto-inu kətah nimanin netəmim okotəmou okəmə kotitun məmə kəmotohamnu Iesu.

Pətan kit təmau rəhn-kapə Iesu e senta
(*Mat 26:6-13; Jon 12:1-8*)

³Kən Iesu təmətatig əpəh Petani ima Saimon u leprosi təmatol aypən. Nian təmətagwən, kən pətan kit təmos senta kit təmə e pətəl u kəmol e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta. Senta u, nəmiəwin təwir, kən nəmtin tiəkis, kəmol e noki nato, niğ kit. Kən pətan əh təməht-irəkis, mau rəhn-kapə Iesu e senta əh. ⁴Kən netəmim neen kəmotəpələh əh-ikin, neməha təmol ilat, kən moatən-ipən kəm ilat min məmə, “?Tahro matəəkkin senta? ⁵!Okol tapol-salim-in tapos məni asol tahmen e tri-hanrit tenarius, ^a mitun nos-ipənən kəm ian-rat min!” Kən moatəhai moatəhai.

y 13:35 Luk 12:38 z 14:3 Luk 7:37-38 a 14:5 Roiu, tri-hanrit tenarius tahmen e tri-hanrit-taosan vatu.

⁶Məto Iesu təmə, “!Otapəs-ta! ?Nakotəhai o naka? In təmol nat wir kəm io. ⁷Nian mīn rafin itəmat ian-rat mīn nəkotatig, kən okəmə nakotolkeike, nəkotitun nol-wirən kəm ilat, məto io ekisatigən nian rafin kitat mīn itəmat.^b ⁸Pətan u təmol nat u in titun. Təmau nīpətik məmə otol əpen-əpenə o nian okəpanitənīm io.^c ⁹Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, ikin mīn rafin okəpanamnus-iarəp Namnūsən Təwir, kən kəpanamnus mīn nat u pətan u təmol məmə okəsaluinən.”

Jutas təməən məmə otegəhan-in Iesu

(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰Kən Jutas Iskariot in e netəm tuelef rəha Iesu, təmuwin mehm pris asol mīn məmə otegəhan-in-pən Iesu kəm ilat. ¹¹Nian kəmotəto rəhan nəghatən, kən kəmotagien ron, motəmə okəpanotos-ipən məni kit kəm in. Kən Jutas təmatəsahgin əm nian wir məmə otuwa kən otegəhan-in Iesu lan kəm ilat.

Nol əpen-əpenən o lafet rəha Nuhagego-inən

(Mat 26:17-19; Luk 22:7-13)

¹²Nian tīnuwa o nolən lafet rəha Pret U Is Tikə Lan, kən kīnatətuoun nolən lafet, kən nolən rəhalat katoh neti sipsip o lafet rəha Nuhagego-inən. E nian əh, netəmim mīn rəha Iesu kəmotuwa ron motəmə, “?Nakolkeike məmə ekotuwin hiə motol əpen-əpenə ikin məmə onəkol lafet ikin rəha Nuhagego-inən?”^d

¹³Kən Iesu təməahl-ipən rəhan kəiu etəmim mil məmə, “Onakian əh taon muəplan suah kit tatəhun pətəl asol kit təmətu-pən nəhau lan, kən nakuətəu-pən. ¹⁴Əpəh e nīmə itəm tatuwin-pən ikin, kən nakuətarəh o etəm-iasol rəha nīmə un məmə, ‘?İəgətun təmə noan u in hiə məmə itimat in ne rəhan mīn netəmim ekotagwən ikin e lafet rəha Nuhagego-inən?’ ¹⁵Kən in otəgətun noan asol u in ilis aɡin kīnəməlīn wir rəkis natīmnat ikin. Onakian əm mioal nīɡitat ikin nagwənən.”

¹⁶Kən kəmian taon muəplan natīmnat təhmen-pən əm məmə inu Iesu təməən mihin ne. Kən ilau kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Iesu təməən-iarəp məmə Jutas otegəhan-in-pən in

(Mat 26:20-25; Luk 22:14,21-23; Jon 13:21-30)

¹⁷Tīnehnaipən, Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotuwa, ¹⁸motagwən e tepīl. Iesu təməən-ipən kəm ilat məmə, “Ekatən pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit u ikin-u roiu kotagwən kələh kitat mīn, otegəhan-in-pən io kəm rəhak mīn tikimīr.”^e

b 14:7 Dut 15:11 **c** 14:8 Jon 19:40 **d** 14:12 Eks 12:6 **e** 14:18 Sam 41:9

¹⁹Kən rəhan min netəmim nīkilat təmərou agin, kən moatətapəh kitiah kitiah ron məmə, “?Ei, Iəramərə, pah u? ?Io?”

²⁰Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat əm kit u netəm tuelef u koateer-pən pīret e pesin kitiah moatun. ²¹Kən io Neti Etəmim oekəike mimis məmə inu Naoa Rəha Uhgīn təmən mihin ne, mətə kəsi o suah əh kəut kəsua itəm oteghān-in-pən io Neti Etəmim. !Təməwir əm məmə in təməsaiir-pa-mən!”

Iesu ne kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-inən

(Mat 26:26-30; Luk 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

²²E nian kəmoatagwən, Iesu təmos pīret məfak mən tagkiu ron kəm Uhgīn, kən məmkas mos-ipən kəm ilat məmə, “Otos, inu nīpətīk.” ²³Matig mos min kap wain məfak mən tagkiu ron kəm Uhgīn, mos-ipən kəm ilat, kən ilat rafin kəmotənim-pən lan. ²⁴Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Inu nitak itəm tatol məmə nənīəkisən rəha nasituən in tatətul matəmegəh. Nitak u okəhtəg o netəmim tēpət məmə otafəl rəkis rəhalat təfagə rat min.^f ²⁵Ekatən pahrien kəm itəmat məmə oekəsənim minən wain u mətəarus-pən oepənənim min ikin Uhgīn otəramərə ikin.” ²⁶Kən motan napuən, uarisig kəpanotiet motuwīn əpəh Nītot Rəha Nīg U Olif.

Iesu təmən-iarəp məmə Pita otəpanən məmə in təruru Iesu

(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

²⁷Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat rafin un onəpanotagim-tənin io mətə-inu, Naoa Rəha Uhgīn tīnəmən rəkis mihin aupən məmə Uhgīn otəpanoh etəmim rəha nehmən sipsip min, kən sipsip min okotaiu kitiah kitiah.^g ²⁸Mətə o nian oekəmegəh min, ekaupən-in itəmat muwīn əpəh Kalili.”^h

²⁹Mətə Pita təmə, “Nat ənpapin ilat rafin okotagim-tənin ik, mətə io əm un okol ekəsagim-təninən ik.”

³⁰Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Iatən pahrien kəm ik məmə o lapin huə, nian mənīg otəsimmənən əh mau kəiu, kən ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.”

³¹Mətə Pita təmən əskasik məmə, “Nat ənpapin ekəkəike mimis kilau min ik, okol ekəsənən məmə ekəruru ik.” Kən rəhan rafin netəmim kotən min tahmen e Pita.ⁱ

Iesu təmuwīn matəfak əpəh Ketsemani

(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

³²Kən lapin kəmotuwīn əpəh kəmahwīnu ikin kit, nərgin u Ketsemani, kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otəpələh u ikin-u, pəs ekuwīn məfak.”^j

f 14:24 Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16; Hip 9:20 g 14:27 Sek 13:7
h 14:28 Mat 28:16; Mak 16:7 i 14:31 Jon 11:16 j 14:32 Jon 18:1

³³Kən mit Pita, Jemes ne Jon motuwīn, kən nīkin tīnatahmə pīk, kən tīnəto tərət aɡīn. ³⁴Kən məmə, “Nīkīk tītāhmə pīk, kən iuəhkīr ekīmīs lan. Atəhaləpələh u ikīn-u matəhalaiir.”^k

³⁵Kən muwīn mēsīn mīn meiuaiu morīn e nīsīp matəfak məmə, “Okəmə suatīp kit mīn əh-ikīn, pəs nīan əfīgəm u otəsuwamən ron io.” ³⁶Kən matəfak məmə, “Apa,” (u nīpətīn təmə rəhak tata), “ik nəkītun nolən natīmnat mīn rafīn. Awe, os-irəkīs nahmən mīn u itəm okəpanotuwa. Məto əsolən rəhak nətəlīgən, məto ol nat naka itəm ik əm nakolkeike.”^l

³⁷Kən mītəlīg-pa məto rəhan etəmīm mīləhal kīnəhlapīl. Kən tən-īpən kəm Pita məmə, “?Saimon, nakatapīl, o? ?Tahro nəsaiirən-tu aua kitīəh əm?” ³⁸Kən mən-īpən kəm iləhal məmə, “Onakəhlaiir mətəhaləfak matəhalehm wir məmə onakəsəhaluwīnən e nelmi ios-īpən-os-īpən. Nīkītəməhal tolkeike, məto nīpətītəməhal təpou.”

³⁹Kən təmapəs mīn iləhal, mītəlīg-pən mīn matəfak matən əm nat kitīəh. ⁴⁰Kən mītəlīg-pa mīn, məto kīnəhlapīl mīn, mīnəhaləruru naiirən, kən mīnəhaləruru mīn məmə okəhalən-īpən naka kəm in.

⁴¹Təmuwīn mīn kən mītəlīg-pa mau kīsīl, məto kətəhlapīl, kən təmən-īpən kəm iləhal məmə, “?Nakatəhalapīl əh mətəhlameg? !Nahmen! Nīan tīnuwa məmə io Neti Etəmīm okegəhan-in-pən io e nelmi netəm nol təfagə rat. ⁴²!Halətul-ta, kotuwīn! Əhaləplan, etəmīm u tategəhan-in-pən io, in tatuwa.”

Tikimīr mīn rəha Iesu kəmotaskəlīm in
(*Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12*)

⁴³Iesu təmatahghat əh, kən Jutas in e netəm tuelef rəhan mīn tītaupən-īn nīmanīn netəmīm. Neen kotəmīk naiip rəha nəluaginən, ne kəsou-əsou motuwa. Netəm mīn un, pris asol mīn, ne iəgətun mīn rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel kəmotahl-īpa ilat. ⁴⁴Suah un tategəhan-in Iesu kəm ilat tīnəmən rəkīs kəm ilat məmə, “Suah əh oekətūlīm-pən lan u, nəkotītun əm məmə suah əh in əh. !Nakotaskəlīm motos motuwīn motaskəlīm wir!”

⁴⁵Kən əmun Jutas təmuwa iuəhkīr o Iesu, kən mən məmə, “Iəgətun,” kən mətūlīm-pən lan. ⁴⁶Kən netəm mīn əh kəmotuwa motaskəlīm tīkīs. ⁴⁷Məto ilat kit rəha Iesu təmatətul iuəhkīr olat təmew rəhan naiip e nəmeen mətatīp rəkīs matəlgi slef kit lan rəha pris asol aɡīn.

⁴⁸Kən Iesu təmə, “?Tahro nakotəmīk naiip asol rəha nəluaginən ne kəsou-əsou motuwa məmə onəkotīləs io? ?Nīkītəmat təht məmə io emit netəmīm muwīn kotəluagin o kapman, o kəm-naka io iohamnu itəm kit?

⁴⁹Nīan mīn rafīn kitat mīn itəmat əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn ekatəgətun netəmīm ikīn. ?Kən nakotahro məsotaskəlīmən io? Məto nat Naoa Rəha Uhgīn təmən, otəkəike muwa mol nīpahriənən lan.”^m

⁵⁰Kən rəhan min rafin netəmim kinotapəs in, kən motagim-tənin.ⁿ ⁵¹Kən etəm aluə kit itəm təməlkəhau-in niməhan kit, matuarisig-in Iesu, kən netəmim neen kəmotiləs, kiləs-arəpən lan, ⁵²kən rəhn niməhan tikis, taiu piəpiə əm magim.

Iesu təmətul e niganəmti kaonsel min

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:13-14,19-24)

⁵³Kən titalugin əh, kəmos Iesu motuwın əpəh ima pris asol agin u katuəfimin rafin pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel ikin. ⁵⁴Kən Pita tan təlig-təlig muarisig-in ilat muwin əpəh latuənu ima pris asol agin ikin. Kən təmuwin əpəh e iat matəpələh ilat mopael min rəha pris asol agin moatəto nigəm. ⁵⁵Kən pris asol min ne netəmim rafin rəha kaonsel kəmoategəs-in nipəgnəmtin min neen e Iesu məmə okotohamnu ron. Məto kəsotehmən kit ne. ⁵⁶Kən netəmim tərət kəmotəiua e Iesu, məto rəhalat nəghatən tətaiu pisin-pisin.

⁵⁷Kən neen kotətul moteiua lan məmə, ⁵⁸“Emotəto təmən məmə otərəkin Nimə Rəha Uhgın u netəmim əm kəmotol e nelmilat, məto e nian tatol kisil lan, tərənələkin min nitain u kəsolən e nelmitəm.”^o ⁵⁹Kəmotən nəhlan məto ilat min, rəhalat nəghatən tətaiu pisin-pisin.

⁶⁰Kən pris asol agin təmətul aypən-in ilat kən mən-ipən kəm Iesu məmə, “?Tahro nəsəghatən? ?Tahro e nəghatən min əh itəm koatən-iarəp tatiləs pikən ik?”

⁶¹Məto Iesu tərnapin əm məsəghatən, kən pris asol agin apon təmən-ipən min məmə, “?Tahro? ?Ik Mesaea u Neti Etəm katənwiwi?”

⁶²Kən Iesu təmə, “!Əwəh, io u! Onəpanotehm io Neti Etəmim ekatəpələh e rəhn matip Uhgın u nahgin tərət, kən panotehm min io e napuə e neai ekatuwa.”

⁶³Kən pris asol agin tearəsin rəhan natimnat məto-inu nikin təmərət o nəghatən rəha Iesu, kən məmə, “Okəsotegəs-in minən suah kit məmə otən min nat kit lan. ⁶⁴!Ninəmotəto rəkis tatəghat rat e Uhgın! ?Nakotahrətəlig? ?Okotahro suah u?” Kən ilat rafin kəmotən məmə otəkəike mimis.^p

⁶⁵Kən kəmotol milə e Iesu, kən neen kəmotagəh lan, neen kotəlis niganəmtin motoh kən motəmə, “!Ei, ik ien rəha Uhgın! !Ən-tu məmə pah u təmoh ik!” Kən mopael min rəha pris asol agin kəmotem.

Pita təmən məmə in təruru Iesu

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-27)

⁶⁶Kən Pita təmətan əh əpəh ləhau e iat. Kən slef pətan kit rəha pris asol agin təmuwa. ⁶⁷Kən məplan tatəto nigəm, kən təmisi lu wir məmə, “Ik min itəmlau Iesu etəm Nasaret nəmatuan.”

⁶⁸Məto Pita təmən-iamnin, kən məmə, “!Əkəruru nat un nakatən,” kən muwin matətul əpəh e ket rəha iat. Kən mənig kit təmimnən.

⁶⁹Kən pətan un təmehm min ikin əh, kən mən-ipən kəm netəm kotətul əh-ikin məmə, “Suah u in ilat kit.” ⁷⁰Məto Pita təmən-iamnin min.

Kən təsuwəhən, netəm kotətul əh-ikin kəmotən-ipən min kəm in məmə, “Nipahrienən, ik min ilat kit məto-inu ekotitun məmə ik etəm Kalili.”

⁷¹Məto tinətuoun maun-in nərətən min koatisi-pən o Uhgın moatuwa ron okəmə teiua. Kən təmos noanawil məmə, “!İəkəruru suah əh nakotəghat-in!”

⁷²Kən roiu aɡin-əh min mənig tinimnən min, kən nikin tinəht nəghatən rəha İesu məmə təmən minu lan məmə, “Mənig otəsimmənən əh mau kəiu, kən ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.” Kən Pita tinəto tərət kən mətəsək.

Iesu təmətul e niganəmti Pailat

(*Mat 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38*)

15 ¹Kən laulaugin aɡin pris asol min, ne netəm-iasol rəha netəm İsel, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəmim min rafin rəha kaonsel kəmotuəfimin ilat min, kən moatələhəu nəghatən kit məmə okotohamnu İesu. Kəmotən-ipən kəm netəmim neen məmə okotəlis İesu kən motit motuwın motəhlman-pən e nelmi Pailat, u kapman asol rəhalat. ²Kən Pailat təmətəpəh ron məmə, “?Ik kig rəha netəm İsel?” Kən məto İesu təmə, “Ik nəmən mihin.”

³Kən pris asol min kəmotən-iarəp nolən tərət lan. ⁴Kən Pailat təmətəpəh ron məmə, “?Tahro nakəsuhəlpinən? ?Nəməto kəmotən nıpəgnəmtin tərət lam?”

⁵Məto İesu təsəghat minən, təmərnapın əm, kən Pailat narmin təmiwig ron.

Pailat təmən məmə İesu otəkəike mimis

(*Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39–19:16*)

⁶E nup min rafin, nian katol lafet lan rəha Nuhagego-inən, nolən rəha kapman u Pailat məmə in otahl-iarəp suah ərnapın əm kit e kalapus, suah kit itəm netəm İsel kəmoatən. ⁷Kən suah kit u, nərgin u Parapas, tətətiɡ e kalapus ilat in min neen, məto-inu kəmototohamnu etəmim e nian kəmatəmou o kapman. ⁸Kən nımanin netəmim kəmotuwa o Pailat motən-ipən kəm in məmə otol əm nat kitiəh tahmen-pən e itəm tatol nian min, mahl-iarəp suah kit e kalapus.

⁹Kən Pailat təmətəpəh olat məmə, “?Nakotolkeike məmə ekahl-iarəp kig rəha netəm İsel?” ¹⁰Təmən nəhlan məto-inu in tınitun rəkis məmə pris asol min kəmos-ipən İesu e nelmin məto-inu kotətəhak.

¹¹Məto pris asol min kəmotəkəike kəm nımanin netəmim məmə okotəuhlin nətəliɡən rəhalat. Kən ilat kəmotətəpəh o Pailat məmə otahl-

iarəp Parapas, məto sənəmə Iesu.^s ¹²Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?Məto ekahro e suah u itəmat nəmōtəmə in kig rəha netəm Isrel?”

¹³Kən kəmotagət əfəməh məmə, “!Okəht-ipən e nig kəməluau!”

¹⁴Kən Pailat təmətapəh min olat məmə, “?Nolən tərət naka u suah u təmōl?” Məto kəmotagət əfəməh min məmə, “!Okəht-ipən e nig kəməluau!”

¹⁵Kən Pailat təmōlkeike məmə otol nikilat, kən mahl-iarəp Parapas, kən məhlman-pən Iesu e nelmi rəhan mopael min məmə okotalis motətu-pər e nig kəməluau.

Mopael min kəmoatol milə e Iesu

(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)

¹⁶Kən mopael min rəha Pailat kotiləs Iesu motuwīn əpəh imə e nimə asol rəha kapman, katən məmə Praetorium. Kən kəmotəun-in rafin mopael min kotuwa kitəlau lan. ¹⁷Kən motuwīn-in-pən kot asiə tahmen əm e kot rəha kig, kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan itəm tahmen e hat rəha kig, kən motəfauin-pən kəm in. ¹⁸Kən motol milə lan motəmə, “Itimat ekotos-ipinə nisialiən kəm ik, kig rəha netəm Isrel.” ¹⁹Kən motoh rəhn-kapə e noanig, motagəh lan, motisin nulilat məmə koatos-ipən nisialiən eiuan kəm in. ²⁰Nian kəmotəhkul rəkis lan, kən motəpəg rəkis kot asiə un, kən motuwīn-in-pən əh rəhan natimnat, kən motit motuwīn məmə okotəht-ipən e nig kəməluau.

Kəməht-ipən Iesu e nig kəməluau

(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

²¹E suatip, kəmotəhm suah kit etəm Saerin, nərgin u Saimon. In tata rəha Aleksanta ne Rufas. Tatuwin Jerusalem, kən moatəkəike kəm in məmə otiləs nig kəluau.^t ²²Kən kəmotit Iesu motuwīn əpəh ikin kit katən məmə, Kolkota, u nipətīn təmə Louipil-uipil. ²³Kən kəmotos-ipən wain u kəmōl piləh-piləh ilau mərisin u mir məmə otənim pəs təsətoən nahməən e nipətīn, məto tapəs nənīmən.

²⁴Kən kəmotiləs Iesu motuwīn motəht-ipən e nig kəməluau. Kən motoor rəhan natimnat moturin tais ron məmə pah otos.^u ²⁵Kəmətu-pər Iesu e nig kəməluau e nain kilok laulaugin, ²⁶kən motəte-rəkis nipəgnəmtin u kəmotəhm lan məmə, IN KIG RƏHA NETƏM ISREL, kən motəht-ipən nəghatən un e rəhan nig kəməluau. ²⁷Kən etənim kəiu itəm kətuəluagin o kapman mətioh netənim, kəmətu-pər ilau e nig kəluau, kit e nikalin matip, kit e nikalin mol. ²⁸^v

²⁹Kən netənim itəm kotaliwək e suatip, moatanu-anu rəhn-kapəlat kəm in moatol milə lan motəmə, “Ei, ik nəmən məmə onakərəkīn Nimə Rəha

s 15:11 Wək 3:13-14 t 15:21 Rom 16:13 u 15:24 Sam 22:18 v 15:28 E kopi oas min tepət rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, ves 28 tikə.

Uhgin kən nian tatol kisil lan u, nəpaniləkin min in pisin.^w ³⁰Eiuaiu-tu e nig kəməluau un, mosmegəh atip-tu lam.”

³¹Pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotol əm nat kitəh motalah-əmnu motəmə, “Təmasitu e netənim tərət, məto okol təsasitu atipən lan. ³²Təwir pəs kitat kotehm-tu Mesaea u, kig rəha netəm Isrel, oteiuaiu e nig kəməluau pəs kitat koatəplan motahətətə lan.” Kən etənim mil u katəhaləkul iləhal Iesu kinatuən min nəghatən rat lan.

Iesu tinimis

(*Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30*)

³³Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, nəpinəpən təmeiuaiu mirəfin nat. ³⁴Kən e tri kilok Iesu təmagət əfəməh məmə, “*!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?*” Nipətən rəhan nəghatən təmə, “*!Uhgin rəhak, Uhgin rəhak! ?Tahro nakatapəs io?*”^x

³⁵Netənim neen kəmoatətul əh-ikin kəməsotəto wırən nəghatən un, kəmotən məmə, “Haləto-tu. Tətaun-in Elaija.” ³⁶Kən ilat kit təmaiu muwin miuw-pən wain u tagin e nat kit tame-ame tahmen e katən, marupər e nuwig tuwin o Iesu məmə otənim. Kən məmə, “Pəs-tu kotehm-tu məmə Elaija otuwa miləs-iəhau, o kəp.”^y

³⁷Məto Iesu təmagət əfəməh min, kən rəhan namegən tiet.

³⁸Kən əpəh e Nimə Rəha Uhgin, niməhan itəm tatəkulosig-in Ikin Tasim Agin Ikin, təməhap məsin kəiu əpəh ilis mətoarus-pə əpəh ləhau. ³⁹Kən etəm-iasol rəha mopael min itəm təmatətul e nikali Iesu, təmehm məmə tənimis min-nulan, kən in təmən məmə, “*!Nipahrienən, suah u in Neti Uhgin pahrien!*”

⁴⁰Nipitan neen kəmoatətul isəu motasipa moatehm. Ilat neen u Meri Maktala, ne iahunin iti Jemes əkəku ne Joses, ne Salome.^z ⁴¹Iləhal kəmatəhalətəu-pən Iesu nian təmətatig Kalili, mətahlasitu lan. Ilat nipitan tərət kəmotər kan əpəh Jerusalem ilat Iesu.

Josep təməhluag-in Iesu

(*Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42*)

⁴²Kən nian əh Iesu tənimis lan, in nian rəha nol əpen-əpenən natimnat rəha Sapat, kən olawigin nian rəha Sapat, kəsolən wək lan. Tinehnaipən, ⁴³Josep in etəm Aramatia tinuwa. In etənim kit rəha kaonsel itəm katisiai-in. In nikin təməht pik nərəməgəhən rəha Uhgin. Kən təməsəginən muwin ima Pailat ikin matəpəh-in nipəti Iesu. ⁴⁴Nian Pailat təməto məmə Iesu tinimis rəkis, kən təməut maun-in etəm-iasol rəha mopael min matəpəh ron məmə, “*?Katən pahrien məmə Iesu tinimis rəkis?*”

w 15:29 Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58 x 15:34 Sam 22:1 y 15:36 Sam 69:21
z 15:40 Luk 8:2-3

⁴⁵Mæto etəm-iasol rəha mopael min təmə, “Nipahrienən, tinimis rəkis.” Pailat təmæto nəghatən un kən megəhan-in-pən nipəti Iesu kəm Josep. ⁴⁶Kən Josep təmuwin mos-nəmtin niməhan ruən kit muwa miləs-iəhau Iesu e nig kəməluau malpin lan, miləs muwin mələhəu-pən e nipəg kəpiel u kinəmel rəkis məmə okol suwit ikin. Kən məsoupəlpəlin-pən kəpiel asol kit mahtosig-in-pən nipəg kəpiel un lan. ⁴⁷Kən Meri Maktala ne iahunin iti Josep, ilau kəmuəplan ikin-u kəmələhəu-pən Iesu ikin.

Iesu tinəmegəh e rəhan nimisən
(*Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10*)

16 ¹Nian rəha Sapat tinuwa minuwın rəkis, kən Meri Maktala ne iahunin iti Jemes, ne Salome kəməhalos-nəmtin nat pien-pien min u nəmiəwilat təwir məmə okəhalol-pən e nipəti Iesu. ²Laulaugin aɡin mit tinatər e Sante, pətan miləhal un kəmatəhaluwın e suwit. ³Nian kəmatəhaluwın e suatip kən mətəhalən kəm iləhal min məmə, “?Karmə pah otasitu etəhal mahuin rəkis kəpiel asol əpəh e nipəg kəpiel?” ⁴Məto-inu kəpiel əh kəpiel asol. Məto nian kəməhaluwa iuəhkir, məhalətag-pən məhaləplan kinahuin rəkis kəpiel.

⁵Kəməhaluwın imə e nipəg kəpiel məhaləplan etəm aluə kit tatəpələh e rəhləhal-matip, tatuwin e kot əfəməh ruən kit, kən iləhal kəmahlaut pik ron. ⁶Kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Səhaləgin pikən. Natəhaleam-in Iesu etəm Nasaret, etəm kəmətu-pər e nig kəməluau, məto in tikə u ikin-u roiu. In tinəmegəh rəkis e rəhan nimisən. Halehm-tu nəmeen u kəmələhəu-pən ikin. ⁷Kən roiu onakəhaluwın məhalən-ipən kəm rəhan min netənim məsəhalapəsən Pita, məmə in otaupən matuwın Kalili, kən onəkotuarisig-in motuwın motehm əh-ikin məmə inu tinəmən rəkis mihin ne kəm itəmat.”^a

⁸Kəmahlaiu məhaliet e suwit məhlagim, məto-inu kinəhaləgin pik matəhlasəp. Kən məhaluwın məsəhalənən nat kit ne kəm netənim məto-inu kinəhaləgin pik.

**[Nəghatən rəha Mak təmol namnun ikin-u kən netəm
pisin kotilpin ves 9 mətoarus-pən ves 20]**

Iesu təmiet-pa o Meri Maktala
(*Mat 28:9-10; Jon 20:11-18*)

⁹Nian Iesu təməmegəh min e Sante laulaugin aɡin, kən maupən miet-pa o Meri Maktala, aupən təməhg-iarəp narmin rat sepın lan. ¹⁰Kən Meri təmuwin mən-ipən kəm rəhan min netənim itəm kəmotan ilat min ilat aupən, məto nikilat titəhmə pik kən motasək. ¹¹Məto nian kəmotəto

a 16:7 Mat 26:32; Mak 14:28

məmә Iesu tinəmegəh rəkis e rəhan nimisən, kən miet-pa o pətan əh, mətō ilat kəməsotənən nīpahrienən lan.

Iesu tēmiet-pa o rəhan etəmim mil kəiu
(Luk 24:13-35)

¹²Uarisig, Iesu tēmiet-pa o etəmim mil kəiu kəmasipən Jerusalem mətian e suatip, mətō e nian əh nīpətin təmol pisin. ¹³Kən ilau kəmiatəlig min mian muən-ipən kəm ilau min neen, mətō ilat kəməsotən minən nīpahrienən elau.

Iesu tēmiet-pa o rəhan netəm lepin
(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Wək 1:6-8)

¹⁴Kən uarisig, Iesu tēmiet-pa min o rəhan netəm lepin nian kəmotagwən matəhai ilat məmә, “Itəmat nakəsotahatətəən lak, rəhatəmat-kapə tiəkis pik.” Təməhai ilat mətō-inu kəsotahatətəən e netəm kəmotəhm məmә tinəmegəh rəkis e rəhan nimisən.^b

¹⁵Kən mən-ipən kəm ilat məmә, “Otuwin motən-iarəp Namnusən Təwir kəm netəmim min e nitən min rafin.^c ¹⁶Etəm otəto Namnusən Təwir tahatətə lan kən mol baptais, Uhgīn otosmegəh. Mətō etəm təsahatətəən lan, Uhgīn otol nalpinən asol kəm in.^d ¹⁷Kən netəm okotahatətə lak, Uhgīn otol ilat kotol nat pispis min. Okotəhg-iarəp narmin rat tepət e nərgək, kən motəghat e nəghatən ik pisin pisin min.^e ¹⁸Ilat kotitun naskəlimən sinek u tatus itəm, motitun nənimən nat kətakonə lan, mətō okol təsərəkinən ilat. Ilat motitun nələhəu-pənən nelmilat e netəm kotimis kotəmegəh.”^f

Iesu tinər matuwīn e neai
(Luk 24:50-53; Wək 1:9-11)

¹⁹Kən nian Iərəməərə Iesu tinəghat rəkis kəm rəhan min netəmim, kən Uhgīn tinos minuwīn e neai, kən in tatəpələh e nīkali Uhgīn matip, ikin rəha nəsanənən ne nisialiən.^g ²⁰Kən rəhan min netəmim kəmotiet motuwīn motamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh ikin min rafin. Kən Iərəməərə tətəsitū elat matol nəmtətin tepət. Kən nəmtətin min əh koatol nəfigəmən məmә rəhalat nəghatən in nīpahrienən.^h

b 16:14 1 Kor 15:5 **c 16:15** Wək 1:8 **d 16:16** Wək 2:38 **e 16:17** Wək 2:4; 8:7
f 16:18 Luk 10:19; Wək 28:3-6 **g 16:19** Wək 1:9-11; 2:33-34 **h 16:20** Wək 14:3; Hip 2:3-4

Luk

Namnusən Təwir Rəha İesu Kristo Itəm Luk Təməte

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Luk

?Pah təməte naoa u? Luk təməte naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha İesu, məto in fren wir kit rəha Pol, kən təmaliwək tepət ilau Pol. In sənəmə etəm İsrəl, in İaihluə əm kit, məto in iəfak kit. In tokita kit itəm təmol wir sikul. In təməplan wir natimnat itəm kəmotiet e nəmegəhən rəha İesu. In təməte naoa mil u: Namnusən Təwir Itəm Luk Təməte, ne Wək Mın Rəha Aposol Mın.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte naoa u tatuwin kəm rəhan kit fren, nərgin u Teofilas. Nipəti nərig u məmə, “Etənim itəm tolkeike Uhgın.” Luk təməte naoa u tatuwin o suah u, məto in titun məmə İaihluə mın tepət okotafin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netənim tepət, nikilat təht məmə Luk təmətatig Rom o Sisaria nian təməte naoa u. E nian əh, namnusən tepət e İesu təmitəlau.

?Təməte naoa u o naka? Luk tolkeike məmə otəte namsu kit itəm tətuatip məhag-əhag wir e nəmegəhən rəha İesu. Kən in təməghat ilat netəm kəmotaliwək ilat İesu moatəplan wək rəhan. Nian təməto rəkis rəhalat nəghatən, kən Luk təməte naoa u. In tolkeike məmə otəgətun məmə İesu in etəm pahrien kit, məto in təməsolən nolən rat kit. Kən in Uhgın, kən in İosmegəh.

1 ¹Teofilas, ik etəm-iasol katisiai-in ik.
Netənim tepət kəmotalkut pık məmə okotəte rəkis ətuatip
namnusən rəha natimnat mın itəm Uhgın təmol ilugin itimat.^a ²Kəmotəte
rəkis natimnat itəm netənim neen kəmotən, netəm mın əh kəmotatig e
nian rəha nətuounən rəha natimnat mın əh, kən ilat kəmotehm ətuatip

e niġanəmtilat natimnat min əh, kən moatən-iarəp. ³Kən io emitəp wir nəghatən min lan məmə ekitun wir natimnat min əh e nətuounən rəhan, kən roiu rəhak nətəliġən məmə təwir io min ekəte rəkis ətuatip natimnat rafin min əh məmə onakatafin. Ekəte ətuatip natimnat itəm kəmotəupən, kən natimnat itəm kəmotuarisig. ⁴Ekolkeike məmə ekən natimnat min əh kəm ik məmə nəkitun ətuatip niphrienən rəha namnusən itəm kəmən rəkis.

Nagelo təməghat-in naiirən rəha Jon Baptais

⁵E nian rəha suah kit, nərgin u Herot Asol, kig rəha Jutia, inəh pris kit nərgin u Sekaraea. In kit e pris min kətaun-in ilat məmə, Pris min rəha Apia, u təmisi-pən e noanol rəha pris u Aron aupən ikin. Rəhan pətaguihl, nərgin u Elisapet, kən in min təmisi-pən e noanol rəha pris u Eron. ⁶Kən ilau kuətuatip e niġanəmti Uhgın, kən e nian rafin katuətəupən wir nolən rəha Lou ne nəghatən min rəhan, kən məsuərəkinən kit. ⁷Məto nətilau tikə məto-inu Elisapet, in təməseməkən mətoahgin minipitaguıhl, kən ilau kərən kinuaguıhl.

⁸Kən nian ətuatip tinuwa məmə, Pris min rəha Apia okotuwin e Nimə Rəha Uhgın motol rəhalat wək. Kən Sekaraea, in min təmuwin mol wək rəha Uhgın. ⁹E nolən rəha pris min, ilat koatərakin kəpiel əkəku min kotahmen-pən e taes məmə okotegəs-in məmə otəgətun pah otol wək e Nimə Rəha Uhgın məmə otuwaan nat pien-pien itəm tatuwin kəm Uhgın. E nolən əh təməgətun Sekaraea.^b ¹⁰Kən e nian itəm təmuwin imə matuwaan nat pien-pien, nimanin netəmim tepət koatətul ihluə katəfak.

¹¹Kən nagelo kit rəha Uhgın tiet-arəpa ron matətul əh e rəhan matip ikin, itəm katuwaan nat pien-pien min ikin. ¹²Kən nian Sekaraea təməplan, kən narmin təmiwig mətasiəp minəruru əfəməh nat, kən nəginən təmərıoah e nikin. ¹³Məto nagelo təmən-ipən məmə, “Sekaraea, əsəginən, məto-inu Uhgın tinəto rəham nəfakən. Kən rəham pətaguihl Elisapet otıləs nətin kit iərman. Kən onakəkəike maun-in nərgin məmə Jon. ¹⁴Kən onakəto təwir kən magien, kən netəmim tepət okotagien o naiirən rəhan, ¹⁵məto-inu in otuwa etəm-iasol e niġanəmti İərəmərə. Kən in otəsənımən wain ne nənimən əskasik min. Kən Narmin Rəha Uhgın otərıoah e nəmegəhən rəhan, nian otətətig əh e nərpı rəhan mama, matuwin əm nulan nian rafin.^c ¹⁶Kən in otiuw-pa netəm Isrel tepət kotitəliġ-pa o İərəmərə, Uhgın rəhalat. ¹⁷Kən in otətaupən-in İərəmərə e narmin ne nəsanənən rəha Elaija məmə in otəuhlin nətəliġən rəha tata min koatitəliġ-pən min o rəhalat nisualkələh min, kən in otəuhlin min netəm koatəht nəwia Uhgın okotuwa min e nenatigən rəha

b 1:9 Eks 30:7 **c** 1:15 Nam 6:2-3

netəm kotətuatip. E nolən əh, in otol nəpen-əpenəən o nəmegəhən rəha netəmim o nuwamən rəha İərəmərə.”^d

¹⁸Kən Sekarəea təmən-ipən kəm nagelo məmə, “?Oekahro min-nulan mitun məmə nat u otuwa mol nıpahrienən? Məto-inu io enaguıhl rəkis, kən rəhak pətan tinipitaguıhl min.”

¹⁹Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, “İo, nərgək u Kapriel, kən io iatətul e nıganəmti Uhgın e nian rafın. Kən in təmahl-ıpa io məmə ekuwa məghat kəm ik, kən mən-ıpinə namnusən təwir u.”^e ²⁰!Ətəlig-in-tu! Naməm oteko kən onakəsagətən mətoarus-pa nakehm nıpəti nəghatən u, məto-inu nəməsənən nıpahrienən e rəhak nəghatən. In otuwa mol nıpahrienən e nian ətuatip rəhan.”

²¹Kən e nian əh, netəmim kəmoatəsahgın Sekarəea, kəmoatətəlig-in məmə təhro tınan tınuwəh-pik nəhlan e Nimə Rəha Uhgın. ²²Kən nian in təmuwa ihluə, məto tınəruru nəghatən, kən ilat kinotitun məmə in təmehm nat kit tahmen e napılaiirən. In təmasgəwin-asgəwin əm e nelmin kəm ilat, məsagətən məto-inu namən təmeko.

²³Nian rəhan wək rəha pris e Nimə Rəha Uhgın tınol namnun, kən in təmitəlig-pən latuənu. ²⁴Kən təsuwəhən, rəhan pətaguıhl tınəpəs məwig e suakəku. Kən e məwig faif, pətaguıhl u in təmatəhluaig əm latuənu, ²⁵kən in təmən məmə, “İnu wək əm rəha İərəmərə. Aupən ikın, nətik tikə kən etaulis. Məto roiu əh, Uhgın təmol təwir ron io, kən nıkin tagien məmə ekiləs nətik, kən io esaulis minən e nıganəmti netəmim.”

Nagelo təmən-ıarəp məmə İesu otaiir

²⁶Nian Elisapet tınəpək-əpək minos məwig sikis, Uhgın təmahl-ıpən rəhan nagelo, nərgin u Kapriel, məmə in otuwın e nıtən Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret. ²⁷In təmos nəghatən kit matuwın rəha pətan kit itəm iərman təsuwınən əh mehm, məto kınən rəkis məmə okos rəhan kətim kan mə rəha suah kit, nərgin u Josep. In mipi Kig Tefit rat. Kən pətan əh, nərgin u Meri.^f ²⁸Kən nagelo təmuwın met-arəpən, kən mən kəm in məmə, “Təwir, Meri. Uhgın təmələhəu rəhan nəwirən kəm ik, kən mətatig itəmlau min.”

²⁹Məto Meri tınatəruru əfəməh nəghatən əh, kən nıkin tınatəht pik məmə nıpəti nəghatən əh təhro. ³⁰Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, “Əsəginən, Meri, məto-inu Uhgın təmitəpun məmə in otawte-in rəhan nəwirən kəm ik. ³¹Kən inəh, ik onakəpəs-in məwig e nətim kit, kən mıləs iərman. Kən onəkaun-in nərgin məmə İesu.^g ³²In otuwa etəm-iasol kən etəm kəike, kən okaun-in məmə Nəti Uhgın İlis Agin. Kən İərəmərə Uhgın otol in tuwa Kig, tahmen-pən əm e tıpin rat Tefit. ³³Kən

d 1:17 Mal 3:1; 4:5-6; Mat 17:11-13 e 1:19 Dan 8:16; 9:21 f 1:27 Mat 1:16,18
g 1:31 Aes 7:14; Mat 1:21-23

in otərəmərə e noanol min rafin itəm koatisi-pən e Jekop, kən rəhan nərəmərəən otatig lilin matuwın matuwın namnun tikə.”^h

³⁴Kən Meri təmən-ipən kəm nagelo məmə, “?Oekahro min-nulan mİLəs suakəku kit okəmə esətəu-pənən əh İərman?” ³⁵Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, “Narmin Rəha Uhgın otuwa matig lam, kən nəsanənən rəha Uhgın İlis Agin otəfətain ik. Kən inəh, suakəku onəkİləs, okaun-in məmə in təmİsi-pən o Uhgın, kən in Nəti Uhgın. ³⁶Kən İatən kəm ik məmə ik kit Elisapet tİnəpək-əpək rəkİs in nətİn kit İərman, nat əpnarİn in tİnİpətaguİhl rəkİs. Kəmatən lan məmə pətaguİhl itəm təseməkən, mətə roİu əh tİnəpəs məwİg sİkİs rəkİs e nətİn. ³⁷Natİmmnat min u tatətəu-pən nəghatən rəha Uhgın məmə, ‘Uhgın tİtun nolən natİmmnat rafin, kən nat kit təsİəkİsən ron.’”ⁱ ³⁸Kən Meri təmən-ipən məmə, “Əwəh, İo pətən İolwək əm rəha İərəmərə. Pəs in otol kəm İo nat naka itəm ik nİnən rəkİs.” Kən nagelo təmapəs in, kən matuwın.

Meri təmaliwək matuwın məmə otətag Elisapet

³⁹Uarİsig lan təsuwəhən, Meri təmİet İman İkİn malİwək uəhai əm matuwın əpəh İkİn e nİtot min e taon kit rəha nİtən Jutİa məmə otətag in kit Elisapet, ⁴⁰kən in təmuwın latuənu rəha Sekarəea, muwın İmə matən təwİr kəm Elisapet. ⁴¹Kən e nİan Elisapet təmətə nəghatən rəha Meri, suakəku un itəm tətətİg əpəh e nərpn İtəmaut, kən Narmin Rəha Uhgın təmər e nİkİ Elisapet. ⁴²Kən təmagət əfəməh məmə, “!Uhgın təmöl təwİr kəm ik taprəkİs-in nİpİtan min rafin, kən in otol təwİr kəm suakəku itəm onəkİləs! ⁴³Ekİsİtunən məmə o naka Uhgın təmöl təwİr kəm İo min-nulan məmə mama rəha İərəmərə rəhak təmuwa mətəg İo. ⁴⁴İatən nəhlan mətə-İnu e nİan emətətə rəham nəghatən, kən suakəku un itəm tətətİg əpəh e nərpnİk təmagİen maut. ⁴⁵Kən Uhgın otol təwİr kəm ik mətə-İnu nəmən nİpahİrenən e nəghatən itəm İərəmərə təməghat-in lam.”

Napuən rəha Meri

⁴⁶Kən Meri təmən məmə,

“E nəmegəhən rafin rəhak, İatənwiwi İərəmərə,^j

⁴⁷kən nİkİk tətəgİen pnİk o Uhgın İosmegəh rəhak,

⁴⁸mətə-İnu İo pətən İolwək əm rəhan itəm İo nat əpnarİn əm, mətə nİkİn tatəht İo.

Kən roİu ne matuwın, netəmİm rafin okotən məmə Uhgın təmöl təwİr kəm İo;

⁴⁹mətə-İnu Uhgın u nəsanənən rəhan in İahgIn,
in təmöl nat pnİpnİs min təwİr pnİk agIn kəm İo,

h 1:32-33 2 Saml 7:12,13,16; Aes 9:7 **i 1:37** Mat 19:26; Job 42:2; Jer 32:17
j 1:46 1 Saml 2:1-10

kən nərgin in tasim.

⁵⁰ Kən in tətəsəkkitun netəm min u itəm koatisiai-in in, inu netəm rəha noanol min aupən ikin mətəarus-pa itəm rəha noanol min kəsotaiirən əh.^k

⁵¹ In təmol nat pispis min e nəsanənən e nelmin.

In təmahl-iarəp netəm kətausit e nətəligən rəhalat.

⁵² In təmos-iəhau iərəmərə min e rəhalat nərəmərəən,

kən in təmiləs-ipər netəm min u rəhalat nətəligən teiuaiu.^l

⁵³ Netəm itəm nəumis tatus ilat, in tətəgwən ilat e nəgwənən itəm təwir, kən netəm rəhalat nautə tərət, in tətahl-iarəp ilat kən nat tikə e nelmilat.^m

⁵⁴ Uhgın təmasitu e noanol min rəha Isrel u rəhan iolwək min,

kən təməsaluinən məmə otəsəkkitunⁿ ⁵⁵ Epraham ne rəhan min noanol, matuwın matuwın nammun tikə.^o

⁵⁶ Kən Meri tətətig ilau Elisapet mətəarus-pən məwig kisil, kən in təmitəlig-pən min əpəh iman ikin.

Naiirən rəha Jon Baptais

⁵⁷ Kən nian ətuatip rəha Elisapet tinuwa məmə otemək lan, kən təmiləs nətın iərman. ⁵⁸ Kən netəmim itəm kotatig iuəhkır ron ne rəhan min noanol, kəmotətə nammusən əh məmə Iərəmərə təməsəkkitun mol təwir pik kəm in nəhlan, kən ilat kəmotuwa motol kitəh ilat min məmə okotagien kələh. ⁵⁹ Nian suakəku əh tinos nian ilat eit, kən ilat kəmotuwa məmə okotəhg-ipən. Kən iuəhkır kotaun-in nərgin məmə iahuni rəhan tata Sekaraea,^p ⁶⁰ mətə rəhan mama tən məmə, “Kəpə. Okaun-in nərgin u məmə Jon.” ⁶¹ Kən ilat kəmotən kəm in məmə, “?Təhro? Rəham kit noanol tikə itəm kotaun-in nərgin əh Jon.” ⁶² Kən kəmoatəghat e noanelmilat moatətəpəh o Sekaraea məmə in tolkeike məmə otaun-in-pən nərgin məmə pah. ⁶³ Kən in tətətəpəh o nat kit məmə in otətə rəkis nat kit lan, kən təmətə-pən məmə, “Nərgin u Jon.” Nian kəmotəhm, narmilat təmiwig pik ron.

⁶⁴ Kən e nian əm əh, namən tinəg-ətuatip, kən tinatəghat matənwiwi Uhgın.

⁶⁵ Kən ilat rafin itəm kotatig iuəhkır kəmotəgin. Kən netəmim kəmotəghat-in natimnat min əh titəlau ikin min rafin e narit min nitən Jutia. ⁶⁶ Kən netəmim rafin itəm kəmotətə nammusən əh, kən kəmoatətəlig-in əm, kəmoatətəpəh məmə, “?Suakəku əh, otuwa etəmim naka?” Kəmoatən min-nulan mətə-inu kəmotəplan əm məmə nəsanənən rəha Iərəmərə tətətig lan.

Sekaraea təmən-iarəp nəghatən itəm Uhgın təmos-ipən kəm in

⁶⁷ Kən Narmin Rəha Uhgın təmər e niki Sekaraea, tata rəha Jon, kən in təmən-iarəp nəghatən itəm Uhgın təmos-ipən kəm in. Kən təmən min-nulan məmə,

k 1:50 Sam 103:13,17 1 1:52 Job 12:19; 5:11; Sam 147:6 m 1:53 Sam 34:10

n 1:54 Sam 98:3 o 1:55 Jen 17:7; Maeka 7:20 p 1:59 Jen 17:12; Lev 12:3; Luk 2:21

- 68 “Pəs kotənwīwi Iəramərə, u Uhgīn rəha netəm Isrel,
məto-inu in təmuwa məmə otasitu e rəhan mīn netəmim,
kən tāmēki-rəkis ilat e nelmi tikimir mīn rəhalat.^q
- 69 In tāmīlēs-ipər iosmegəh təsanən itəm otosmegəh kitat,
in tāmisi-pən e noanol rəha iolwək rəhan Tefit.^r
- 70 Kən in tahmen-pən əm e nəghatən u itəm Uhgīn tinəmən rəkis kəm
kitat e nəghatən rəha ien mīn rəhan aupən.
- 71 In tinəmən-iəkis rəkis məmə otosmegəh kitat o tikimir mīn rəhatat ne
netəmim rafin itəm kotetəhau kitat.^s
- 72 In tāmīlēs-ipər iosmegəh əh məmə otasəkitun pipi rat mīn rəhatat,
kən təsaluinən rəhan nəghatən itəm in atip təmən e rəhan nənīəkisən
rəha nasituən,^t
- 73 inu nənīəkisən itəm təmən kəm pipi rat Epraham.^u
- 74 In tāmīlēs-ipər iosmegəh əh məmə otosmegəh kitat,
kən mīlēs-irəkis kitat e nelmi tikimir mīn rəhatat,
məmə nian mīn rafin e nəmegəhən rəhatat,
kitat kotitun nol wəkən rəhan e niganəmti Uhgīn, kən məsotəginən,
75 kən kitat okotasim, kən nəmegəhən rəhatat otətuatip e nian mīn
rafin.^v
- 76 “Kən ik, nətik, okaun-in ik məmə ien rəha Uhgīn Ilis Agīn,
məto-inu ik onakaupən-in Iəramərə məmə onəkōl əpen-əpenə e rəhan
suatip.^w
- 77 Ik onakən-iarəp kəm rəhan mīn netəmim məmə Uhgīn otosmegəh ilat
nian in otafəl rəkis rəhalat təfagə rat mīn.^x
- 78 In otol məto-inu, in tətəsəkitun kitat matol təwir kəm kitat.
E nasəkitunən rəhan, Kristo otuwa otat tahmen-pən e mitgar təmər e
neai,^y
- 79 mətasiəgəpīn kitat netəm koatatig e napinəpən ne əpəh ikin nīmīsən
tətoh itəm ikin,
kən matit wīr nelkitat e suatip rəha nəməlinuən.”
- 80 Kən suakəku təmatepət e nīpətīn, kən narmin rəhan təsanən. Kən
nian rafin in tətətīg əpəh ikin taruən-aruən ikin matəsahgin nian rəhan
otuwa itəm otətuoun wək lan e niganəmti netəm Isrel.

Naiirən rəha Iesu

(Mat 1:18-25)

2 ¹E nian mīn əh, suah kit etəm Rom, nərgīn u Sisa Okastas, in
tətərəmərə nītən mīn rafin rəha Rom. In təmələhəu lou kit tətətīg

q 1:68 Sam 72:18 r 1:69 Sam 18:2 s 1:71 Sam 106:10 t 1:72 Jen 17:7; Sam 105:8-9
u 1:73 Jen 22:16-17 v 1:75 Taet 2:12-14 w 1:76 Aes 40:3 x 1:77 Jer 31:34
y 1:78 Aes 60:1-2

məmə okafin rafin netəmim itəm koatatig rafin əh-ikin. ²Inu nafinən netəmim itəm kəmaupən kol, kən Kuarinias in kapman rəha Siria. ³Kən o nəghatən əh rəha nafinən, netəmim rafin kotəkəike moatitəlig-pən iməlat min ikin itəm kəmotaiir ikin məmə okafin ilat, kən kəte rəkis nərgilat e naoa rəha kapman. ⁴Kən Josep ne Meri kəmiaiet e nitən Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret, mian əpəh nitən Jutia e taon kit, nərgin u Petlehem, imə Kig Tefit aupən. Ilau kəmian ikin əh mətə-inu Josep in mipi Tefit rat.

⁵Ilau Meri katian məmə okos nərgilau. Kinagətosig-in rəkis Meri məmə in otəpanətəu-pən Josep, kən Meri in tinəpək-əpək-in rəkis suakəku kit. ⁶Nian ilau əpəh Petlehem, kən nian rəha Meri tinuwa məmə otemək-in nətən. ⁷Kən suakəku itəm in təmaupən maiir, in iərman. Kən təmalpin e niməhan, mələhəu-pən e pokis kit itəm katələhəu-pən kras u nat megəh min kotagwən-pən ikin. Təmol min-nəhlan mətə-inu nimə tikə məmə okuapil ikin, kən ilau kətuapil əm əh e nimə rəha nat megəh min.

Iolwək e sipsip min ne nagelo min

⁸Kən e nikali Petlehem, iolwək e sipsip min koatehm wir rəhalat sipsip min lapin. ⁹Kən nagelo kit rəha İərəmərə təmiet-arəpa olat, kən nəhag-əhagən asol rəha İərəmərə təmasiəgəpin ilat, kən kəmotəgin pik. ¹⁰Mətə nagelo təmən kəm ilat məmə, “Əsotəginən, mətə-inu io iatuwa məmə ekos-ipinə namnusən təwir kəm itəmat itəm otol niki netəmim kotagien pik, kən namnusən u in rəha netəmim rafin. ¹¹Əpəh e taon rəha Kig Tefit, suakəku kit təmaiir-pa u-roiu. In İosmegəh, kən in Kristo itəm Uhgın təmən aupən məmə otahl-ipa otəmat, kən in İərəmərə. ¹²Inu nəmtətən rəhatəmat: onəkotehm suakəku kəmalpin e niməhan, kən kələhəu-pən e pokis kətagwən-pən nat megəh min ikin.”

¹³Kən roiu agin-əh min, nagelo min tepət kəmotiet-arəpa moatətul ilat min, moatənwiwi Uhgın, moatən məmə,

¹⁴“Katənwiwi Uhgın əpəh ilis ilis agin-əh e neai.

Kən əpəh ləhau e nətueintən u, netəmim itəm niki Uhgın tətəgien olat, ilat okotatig e nəməlinuən.”^z

Iolwək e sipsip min kəmotuwın motehm İesu

¹⁵Nian nagelo min kəmotapəs iolwək e sipsip min motitəlig-pən əpəh e nego e neai, kən iolwək e sipsip min kəmotən kəm ilat min məmə, “Pəs kotuwın Petlehem motehm-tu nat əh itəm İərəmərə təmən kəm kitat.”

¹⁶Kəmotəruməhlin uəhai əm motuwın motehm Meri ne Josep ne suakəku itəm kəmuələhəu-pən e pokis itəm kətagwən-pən nat megəh min ikin. ¹⁷Nian kəmotuwın motehm rəkis suakəku u, kən kəmotamnus-iarəp nəghatən rəha suakəku u itəm kəmos o nagelo. ¹⁸Kən netəmim

rafin itəm kəmotəto nəghatən əh rəha iolwək e sipsip min, ilat kəmotaut, narmilat təmiwig pik ron. ¹⁹Məto Meri təmatos əm e nikin natimnat min u rafin, matətəlig-in e nian min.^a ²⁰Kən iolwək e sipsip min kəmoatitəlig, moatiləs-ipər nərgi Uhgın moatənwiwi in o natimnat rafin itəm kəmotəto kən motehm, tahmen-pən əm e inu nagelo təmən-ipən mihin kəm ilat.

Kəmaun-in nərgi Iesu.

²¹Nian suakəku u tinos nian eit itəm təmair lan, kən kəhg-ipən in tatətəu-pən Lou rəhalat, kən kaun-in nərgin məmə Iesu, nərgin u itəm nagelo təmən-ipən kəm Meri aupən ikin, nian in təməsəpək-əpək-inən əh.^b

Josep ne Meri kəmiäləs Iesu mian e Nimə Rəha Uhgın

²²Nian suakəku kit tətair, rəhan mama ne tata okuəike mioal sakrifais rəha naruətuəhən tatətəu-pən Lou rəha Moses. Kən inəh, tinuwa ətuatip e nian rəha Josep ne Meri məmə okioal nəhlan.^c Kən kiałəs suakəku un mian əpəh Jerusalem məmə okioas-ipən kəm Iərəmərə. ²³Inu tatətəu-pən əsas Lou rəha Iərəmərə itəm təmən məmə, “Suakəku iərman min itəm kaupən katiləs ilat, okəkəike katos-ipən ilat kəm Uhgın məmə rəhan.”^d

²⁴Kən ilau kəmian Jerusalem o nat kit min, məmə ilau okioas mak kəiu o iouen kəiu, kən mohamnu matioas-ipən kəm Uhgın o naruətuəhən, tahmen-pən əm e Lou rəha Iərəmərə tatən mihin.^e

Simeon təmehm Iesu

²⁵Kən inəh etəmim kit tətətig əh Jerusalem, nərgin u Simeon. Rəhan nəmegəhən in tətəuətəp wir, kən nian rafin tatətəu-pən nəghatən rəha Uhgın. Kən in tatəsahgin nuwamən rəha Kristo itəm otuwa mosmegəh netəm Isrel lan. Kən Narmin Rəha Uhgın təmuwa mərioah e nikin.

²⁶Narmin Rəha Uhgın tinən rəkis kəm in məmə otəsimisən mətoarus in otehm Kristo itəm Iərəmərə təmən məmə in otahl-ipa. ²⁷Kən Narmin Rəha Uhgın təməuhlin nikin məmə in otuwın e Nimə Rəha Uhgın. Kən Josep ne Meri kəmiäləs suakəku u Iesu mian e Nimə Rəha Uhgın məmə ilau okioal natimnat rafin itəm Lou tatən. ²⁸Kən Simeon təməplan Iesu, kən təmiləs mägəfəlin, kən matənwiwi Uhgın, mən-ipən məmə,

²⁹“Iərəmərə, nəmol rafin rəham nəghatən o nəniəkisən kəm io, iolwək əm rəham.

Kən roiu, egəhan-in io məmə ekimis-ta e nəməlinuən,

³⁰məto-inu enəplan e niganəmtək suakəku u itəm otosmegəh netəmim.^f

³¹Ik nəmol əpen-əpenə məmə in Iosmegəh, kən netəmim rafin okotəplan.

a 2:19 Luk 2:51 b 2:21 Luk 1:31 c 2:22 Lev 12:1-8 d 2:23 Eks 13:2,12
e 2:24 Lev 12:8 f 2:30 Aes 52:10; Luk 3:6; Taet 2:11

³² In otuwa nəhag-əhagən, kən otəgətun rəham suatip kəm Iaihlua min, kən netəmim okotiləs-ipər rəham min netəm Isrel o Iosmegəh əh.”^g

³³ Kən tata ne mama rəha suakəku u, narmilau təmiwig o nəghatən min itəm Simeon təmən lan. ³⁴ Kən Simeon təməfak məmə nəwirən rəha Uhgın otuwın olau. Kən in təmən kəm Meri itəm in mama rəha suakəku məmə, “Onakatehm, Uhgın təmitəpun məmə suakəku u otol məmə netəmim tərət əpəh Isrel okoteiuaiu motorin, kən tərət min okotər. Kən in otuwa nəmtətin kit itəm netəmim tərət okotəghat rat lan məmə,^h ³⁵ netəmim okotəplan nətəligən min e niki netəmim tərət. Kən ik Meri, niki otitəgıt tahmen e suah kit təmaru niki e naip asol.”

Ana təmehm Iesu

³⁶ Kən pətaguihl kit əh-ikin tətətig, nərgin u Ana, kən in ien kit. In nəti Fanuel, etəmim kit itəm təmisi-pən e noanol rəha Aser aupən ikin. Pətaguihl əh, rəhan nup tərət. Nian təmatetəm-aluə əm, kən mətəu-pən rəhan iaguihl. Kən ilau kəmuan o nup sepın əm, kən rəhan iaguihl təmimis. ³⁷ Kən pətan u təmətətig əm nulan mətəorus-pa nian əh in tinuwa pətaguihl kit. Kən roiu minos nup eiti-fo. Nian rafin in tətətig e Nimə Rəha Uhgın matəfak, inəh laulaugin ne ehnaipən tatətuakəm mətəpəs nagwənən matəfak kəm Uhgın. ³⁸ Kən in təmuwa ikin əh e nian ətuatip itəm Simeon tatəghat-in suakəku əh. Kən pətaguihl u tatənwiwi Uhgın ron, kən matəghat-in suakəku əh kəm netəmim rafin itəm kəmoatəsaugin məmə Kristo in otikis netəm Isrel.ⁱ

Josep ne Meri kəmian Nasaret

³⁹ Nian Josep ne Meri, ilau kəmioal natimnat rafin u itəm Lou rəha Iəramərə təmən, kən kəməhalitəlig-pən Kalili e taon Nasaret, imələhal ikin.^j ⁴⁰ Kən suakəku təmatepət muwa məskasik, kən in tenatig tenatig wir, kən nian rafin nəwirən rəha Uhgın təmərtoah e rəhan nəmegəhən.

Etəm aluə Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgın

⁴¹ E nup min rafin, tata ne mama rəha Iesu katian Jerusalem məmə okotol lafet rəha Nuhagego-inən.^k ⁴² Nian Iesu tinos nup tuelef, təmətəu-pən ilau məhaluwın əpəh ilis e lafet əh, tahmen-pən əm e nolən rəha netəm Isrel. ⁴³ Nian lafet tınol namnun, kən rəhan min kinotitəlig minoatuwin iməlat ikin, mətə etəm aluə Iesu in təməsətəu-pənən rəhan

g 2:32 Aes 42:6; 49:6; 52:10 **h 2:34** Aes 8:14; Mat 21:42; 1 Pita 2:8 **i 2:38** Nəghatən u “Kristo in otikis netəm Isrel” rəhan suatip kəiu. Netəmim neen itəm kotatig e nian rəha Iesu, nikilat təht məmə Kristo otiləs-irəkis netəm Isrel e nelmi tikimir min u netəm Rom. Mətə nıpətin asol məmə Kristo otikis netəm Isrel o təfagə rat min rəhalat. **j 2:39** Mat 2:23 **k 2:41** Eks 12:24-27; 23:14-17; Dut 16:1-8

tata ne mama, in mətatig əm Jerusalem, məto ilau kəməsiatunən.

⁴⁴Nikilau tatəht məmə kətah in tətaliwək ilat nimanin netəmim rəhalat, kən ilat kəmotaliwək o nian apiepə kit. Kən ilau kəmuətuoun matueam-in o rəhalau min, ne netəmim itəm kiātun ilat. ⁴⁵Məto nian ilau kəməsuehmən in, kən kəmiatəlig mueam-in mian Jerusalem. ⁴⁶Kəmueam-in nian kisil, kən muəplan e Nimə Rəha Uhgīn, tatəpələh ilat iəgətun min matətəlig-in ilat, kən matətəpəh olat o natimnat neen. ⁴⁷Kən netəmim rafin itəm kəmotəto in, narmilat təmiwig pik o rəhan nitunən ne rəhan nuhalpinən nəghatən min.

⁴⁸Kən nian rəhan tata ne mama kəmuehm, kən narmilau təmiwig pik ron. Kən rəhan mama təmən-ipən kəm in məmə, “Nətik. ?Nəmahro mol min-nulan etimlau? !Əplan-tu! Itimlau rəham tata nikitimlau təməht pik ik, kən iakatuegəs-in pik ik.” ⁴⁹Kən in təmən kəm ilau məmə, “?Natuegəs-in io o naka? ?Nakəsiatunən məmə io ekəkəike mətatig e nimə rəha rəhak Tata?” ⁵⁰Məto ilau kəməsiatunən nipəti nəghatən itəm təmən kəm ilau.

⁵¹Kən in təmətəu-pən ilau məhaleiuaiu məhaluwīn əpəh Nasaret. Kən in təmatisiai-in ilau matol nəwialau. Məto nian rafin rəhan mama tatətəlig-in natimnat rafin min əh e nikin.^l ⁵²Kən Iesu təmatepət e nipətin, kən rəhan nenatigən tatol iahgin, kən e nian min rafin, Uhgīn ne netəmim, nikilat tətəgien əm ron.^m

Jon Baptais təmamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgīn

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

3 ¹Kən uarisig e natimnat min əh, etəm Rom, nərgin u Sisa Taepirias, in tatərəməərə nitən min rafin rəha Rom. Kən e nian in təmatərəməərə mətoarus-pa nup fiftin, kən netəm-iasol min neen koatol wək ilat min: inu Herot Antipas təmatərəməərə əpəh Kalili, ne pian Filip in təmatərəməərə əpəh Ituria ne Trakonaetas, ne Lisianas təmatərəməərə əpəh Apilin, ne Pontias Pailat u etəm Rom in kapman rəha Jutia. ²Inu e nian ətuatip rəha Anas ne Kaeafas itəm ilau pris asol agin mil.

E nian əh, Jon nəti Sekaraea, itəm tinepət rəkis u-roiu, in təmətatig əpəh ikin taruən-aruən ikin, kən Uhgīn təmos-ipən nəghatən kit kəm in. ³Kən in təmuwīn mətan ikin min rafin iuəhkīr o nəhau Jotan təmatamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgīn. In təmən-ipən məmə netəmim okotəkəike motəuhlin məntaalat o nolən rat min rəhalat, kən motuwīn o Uhgīn, məmə in otafəl nolən rat min rəhalat. Kən e nəmtətin kit, okol baptais elat.ⁿ ⁴In tahmen əm e nəghatən rəha ien u Aesea itəm təməte e naoa rəhan məmə, “Suah kit tətəun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən məmə, ‘Itəmat, otol əpen-əpenə o suatip rəha Iərəməərə, kən motol rəhan suatip tətəuətīp. ⁵Napin nəhau min rafin okətouin wir, kən nitot min ne

narit min rafin okos-iəhau, kən suatip eko-eko min okəg-ətuatip-in, kən suatip itəm tapər-apər okəike kol təpiə. ⁶Kən netəmim rafin okotehm suatip rəha Uhgın o nosmegəhən netəmim.’”^o

⁷Kən e nian əh, netəmim tepət kəmotuwa o Jon məmə in otol baptais elat, məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Itəmat nəkotahmen əm e sinek min! !Nikitəmat otəsəhtən məmə onəkotagim tənin neməha ne nalpinən rəha Uhgın itəm otuwa!^p ⁸Otol natimnat neen itəm tatəgətun məmə nəmotapəs pahrien nolən rat min kən motuwın o Uhgın. Kən sotən atipən kəm itəmat e nausitən məmə itəmat nəkotətuatip əm məto-inu itəmat noanol min rəha Epraham. !Kəp! Inu nat ərnapin əm. Iatən kəm itəmat məmə nat ərnapin kəpiel min əm, məto Uhgın titun nəuhlinən ilat kotuwa noanol min rəha Epraham.^q ⁹Kən inəh roiu ne, Uhgın tinətul matip rəkis məmə otahtil-pən nig əpəh e nəukətin. Kən okəmə nig kit təsoe-inən noan itəm təwir, kən in otahtil mərəkin-pən e nigəm.”^r

¹⁰Kən nimanin netəmim kəmotətapəh o Jon məmə, “?Naka u itimat ekotəkəike motol?” ¹¹Kən Jon təmən kəm ilat məmə, “Okəmə rəham napən kəiu, os-ipən kit kəm suah kit itəm rəhan tikə, kən okəmə nigam nagwənən tatig, os-ipən məsin kəm netəmim u nigilat tikə.”

¹²Netəm neen rəha nosən məni rəha takis kəmotuwa məmə otol baptais elat, kən kəmotətapəh o Jon məmə, “?Naka u itimat ekotəkəike motol?”^s ¹³Kən Jon təmən-ipən kəm ilat məmə, “Sotosən məni o netəmim taprəkis-in itəm tahmen əm məmə onəkotos.”

¹⁴Kən mopaél min neen kəmotətapəh min, “?Kən tahro etimat? ?Naka u itimat ekotəkəike motol?” Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Sotolən nəginən kəm netəmim məmə, ‘Okəmə nəsotos-ipamən məni, kən oekotol nahməən kəm itəmat.’ Kən sotolən nəginən kəm netəmim məmə, ‘Okəmə nəsotos-ipamən məni, kən oekotən-ipən kəm netəm-iasol məmə nəmotol nat kit tərət.’ Nikitəmat otəkəike magien o nos ətuatipən nətouən rəhatəmat kən in əm un.”

¹⁵Kən netəm min əh koatəsahgin, kən nikilat tatəht Jon məmə kətah in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa. ¹⁶Kən Jon təmuhalpin rəhalat nətəligən məmə, “!atol baptais etəmat e nəhau, məto etəmim kit tatuwa itəm rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkis-in io. Kən io ləhau agin, esahmenən məmə ekuwa io slef kit rəhan o nolən rəhan wək.^t Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmin Rəha Uhgın ne nigəm.^u ¹⁷In tatətul matip o nehmən nolən rəha netəmim məmə otoor ilat, netəm kotəwir ne netəm kotərat, tahmen-pən e etəm tətəsum. Tatiləs fok o nafəl rəkisən nuwigi noa wit məmə otos nipətin itəm təwir. Netəmim itəm kotəwir

o 3:6 Aes 40:3-5 **p 3:7** Mat 12:34; 23:33 **q 3:8** Jon 8:33,39 **r 3:9** Mat 7:19

s 3:12 Luk 7:29 **t 3:16** Nəghatən ətuatip rəha Jon tatən məmə, “esahmenən məmə ekikis rəkis nol e rəhan put.” Wək u, in wək rəha slef. **u 3:16** Wək 13:25

kotahmen e nipāti wit, tatos ilat matuwīn latuənu. Məto netənim itəm kotərat kotahmen-pən e nuwigi noa wit, tatəraкін-pən ilat e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə.”

¹⁸ Kən Jon təmanus-iarəp namnusən təwir e nəghatən tepət məmə otiuw-pa nətəligən rəha netənim kotuwīn o Uhgīn.

Herot təmiləs-ipən Jon Baptais e kalapus

¹⁹ E nian əh, Herot Antipas təmit-irəkis Herotias inu pətaguihl rəha pian, kən təmol natimnat tepət itəm kotərat. Kən o nolən min əh, Jon təmən əskasik məhai Herot Antipas o nolən rat min rəhan.^v ²⁰ Kən Herot Antipas təmatig mol min nolən rat kit min taprəkis, inəh təmiləs Jon muwīn mahtosig-in e kalapus.

Jon təmol baptais e Iesu (Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Məto e nian Jon təməsuwīnən əh e kalapus, kən in təmatol baptais e netənim min, kən Iesu min in təmuwa, kən Jon təmol baptais lan. Kən nian Iesu təmatəfak, Uhgīn təmerəh e neai, ²² kən Narmin Rəha Uhgīn təmisī-pər matite, nipətīn tahmen-pən e mak muwa məpələh-pər e Iesu, kən nəwia Uhgīn təmisī-pən e nego e neai matən məmə, “Ik netik keike, ekolkeike pik ik, kən nikik tagien pik agīn ron ik.”^w

Pipi rat min rəha Iesu (Mat 1:1-17)

²³ Nian Iesu təmətuoun rəhan wək, rəhan nup tahmen-pən e tate. Netənim nikilat tatəht məmə in nəti Josep.

Kən Josep in nəti Heli,^x

²⁴ Heli in nəti Matat,
Matat in nəti Lifae,
Lifae in nəti Melki,
Melki in nəti Janae,
Janae in nəti Josep,

²⁵ Josep in nəti Matatias,
Matatias in nəti Amos,
Amos in nəti Neham,
Neham in nəti Esli,
Esli in nəti Nagae,

²⁶ Nagae in nəti Mahat,
Mahat in nəti Matatias,
Matatias in nəti Semein,

v 3:19 Mat 14:3-4; Mak 6:17-18 w 3:22 Jon 1:32 x 3:23 Luk 4:22; Jon 6:42

- Semein in nāti Josek,
 Josek in nāti Jota,
 27 Jota in nāti Joanan,
 Joanan in nāti Resa,
 Resa in nāti Serupapel,
 Serupapel in nāti Sealtiel,
 Sealtiel in nāti Neri,
 28 Neri in nāti Melki,
 Melki in nāti Ati,
 Ati in nāti Kosam,
 Kosam in nāti Elmatam,
 Elmatam in nāti Er,
 29 Er in nāti Josua,
 Josua in nāti Eliesa,
 Eliesa in nāti Jorim,
 Jorim in nāti Matat,
 Matat in nāti Lifae,
 30 Lifae in nāti Simeon,
 Simeon in nāti Juta,
 Juta in nāti Josep,
 Josep in nāti Jonam,
 Jonam in nāti Eliakim,
 31 Eliakim in nāti Melea,
 Melea in nāti Mena,
 Mena in nāti Matata,
 Matata in nāti Natan,
 Natan in nāti Tefit,
 32 Tefit in nāti Jese,
 Jese in nāti Opet,
 Opet in nāti Poas,
 Poas in nāti Salmon,
 Salmon in nāti Nason,^y
 33 Nason in nāti Aminatap,
 Aminatap in nāti Atmin,
 Atmin in nāti Ani,
 Ani in nāti Hesron,
 Hesron in nāti Peres,
 Peres in nāti Juta,
 34 Juta in nāti Jekop,
 Jekop in nāti Aisak,

y 3:32 Rut 4:17-22

Aisak in nēti Epraham,
 Epraham in nēti Tera,
 Tera in nēti Nahor,
³⁵ Nahor in nēti Seruk,
 Seruk in nēti Rehu,
 Rehu in nēti Pelek,
 Pelek in nēti Eper,
 Eper in nēti Sela,
³⁶ Sela in nēti Kaenan,
 Kaenan in nēti Apaksat,
 Apaksat in nēti Sem,
 Sem in nēti Noah,
 Noah in nēti Lamek,^z
³⁷ Lamek in nēti Metusela,
 Metusela in nēti Inok,
 Inok in nēti Jaret,
 Jaret in nēti Mahalalel,
 Mahalalel in nēti Kenan,
³⁸ Kenan in nēti Enos,
 Enos in nēti Set,
 Set in nēti Atam,
 kən Atam tāmisi-pən e Uhgín.^a

Setan tamos-ipən-os-ipən kəm Iesu
(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

4 ¹Narmin Rəha Uhgín təmarioah e nāmegəhən rəha Iesu, kən e nian in tāmisi-pən e nəhau Jotan, kən Narmin Rəha Uhgín təməghat-pən e niki Iesu māmə in otuwīn əpəh ikin taruən-aruən ikin. ²Kən e nian foti, Setan tamos-ipən-os-ipən kəm Iesu. E nian min rafin əh, in təməsagwənən, kən e namnun nian min əh, nəumis təmus wir in. ³Kən Setan təmən-ipən kəm Iesu māmə, “Okəmə ik Nēti Uhgín, ən-ipən kəm kəpiel u māmə otəuhlin muwa mol piret lan.” ⁴Kən Iesu təmuhəlpin māmə, “Kəməte e Naoa Rəha Uhgín māmə, ‘Netəmim okol kəsotatigən e nagwənən əm.’”^b

⁵Kən Setan təmit Iesu mian əpəh nitot əfəməh kit, kən roiu agin-əh min əm, təməgətun in e kantri min rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ⁶kən təmən-ipən kəm in māmə, “Io ekələhəu-pinə e nelməm nərəmərəən e nīməptən min, ne nautə rəhalat min rafin, mətə-inu natimnat rafin əh tətətig e nelmək, kən ekitun negəhan-inən kəm etəmim pah itəm iakolkeike māmə ekos-ipən kəm in. ⁷Mətə okəmə ik onakəfak kəm io, kən natimnat rafin min u, okotuwa rəham.”

z 3:36 Jen 11:10-26 **a 3:38** Jen 4:25-26 **b 4:4** Dut 8:3

⁸Kən Iesu təmuhalpın rəhan nəghatən məmə, “Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, ‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat İərəmərə Uhgın, kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəligən.’”^c

⁹Kən Setan təmit in minuwın əpəh Jerusalem e nətuei nimə əpəh ilis aɡın e Nimə Rəha Uhgın. Kən təmən-ipən kəm in məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgın, kən iwıg ukin-u, ¹⁰məto-inu kəməte-pən e Naoa Rəha Uhgın məmə, ‘In otahl-ipa nagelo min rəhan okotuwa motehm wir ik,’ ¹¹kən təməte-pən məmə, ‘Okotıləs ik ilis e nelmilat məmə onəkəsorinən nelkəm e kəpiel.’”^d

¹²Kən Iesu təmuhalpın rəhan nəghatən məmə, “Naoa Rəha Uhgın tatən min məmə, ‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat İərəmərə Uhgın məmə otol nat kit, kən məmə onəkotəplan məmə in tətətiɡ itəmat min, o kəp.’”^e

¹³Kən nian Setan tinol namnun rafin nos-ipən-os-ipənən rəhan, in təməɡim muwın isəu o Iesu matəsahɡin məmə nian wir kit min rəhan otəpanuwa min.^f

Iesu təmətuoun rəhan wək əpəh Kalili

(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴Kən Iesu təmitəlig-pən Kalili, kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın təmərioah e nəmegəhən rəhan. Kən kəməmnus-əmnus in titəlau e niməptən əh. ¹⁵Kən Iesu təməɡətun e nimə rəha nuəfiminən min, kən netəmim rafin koatənwiwi in.

Netəm Nasaret kəmotapəs Iesu

(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶Kən Iesu təmuwa Nasaret, ikin əh in təməpət ikin əupən. Kən e nian rəha Sapat, in təmuwın e nimə rəha nuəfiminən tahmen əm məmə in təmatol mihin nian min. Kən in təmətul məmə otəfin Naoa Rəha Uhgın, ¹⁷kən kəmos-ipən naoa itəm kəməiu-aiu rəha ien u Aesea. Kən in təmurəpik itəm Aesea təməte-pən tatən nəhlan məmə, ¹⁸“Narmin Rəha Uhgın tətətiɡ lak məto-inu təmitəpun io məmə ekən-iarəp namnusən təwir kəm ian-rat min. Kən təməhl-ipa io məmə ekuwın mən-ipən kəm netəm kotətiɡ e kalapus məmə ekikis ilat, kən məhl-iarəp ilat, kən mən-ipən kəm iganəmtin əpis min məmə okotehm min nat. Kən təməhl-ipən io məmə ekuwın mikis nikin rat min itəm kotətiɡ e nelmin netəm pişin, itəm koatol tərət kəm ilat, ¹⁹kən mən-iarəp məmə nian tinuwa rəkis məmə İərəmərə otəɡətun rəhan nəwirən kən mosmegəh netəmim.”^g

²⁰Təməfin rəkis naoa un, kən məiuaiu min mos-ipən titəlig-pən o etəm tatehm wir naoa min, kən təməpələh məmə otəɡətun netəmim. Kən

c 4:8 Dut 6:13 **d** 4:11 Sam 91:1,12 **e** 4:12 Dut 6:16; 1 Kor 10:9 **f** 4:13 Hip 2:18; 4:15
g 4:19 Aes 61:1,2

niganəmti netənim rafin e nimə rəha nuəfiminən təmatətul əm lan.

²¹Kən in təmatəghat kəm ilat matən min-nulan məmə, “Roiu agin e nian itəm nakoatətəlig lan e Naoa Rəha Uhgın, Uhgın tatol əp nəghatən min əh məmə tinatuwa otol nipahrienən.”

²²Netənim rafin koatənwiwi in, kən narmilat tatiwig o nəghatən wir min itəm tatən, kən motən kəm ilat min məmə, “?Nəti Josep u, o kəp?”^h

²³Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ekitun məmə onakoatən nəghatən oas u kəm io u tatən min-nulan məmə, ‘Tokita, ol-wir atip-tu nipətim,’ u nipətin məmə, ‘Natimnat min əh itəm katən məmə nəmol rəkis ilat əpəh Kapaneam, təwir məmə nakuwa mol min ilat ikin-u imam ikin.’ ²⁴Nipahrienən, iakatən kəm itəmat məmə netənim okol kəsotisiai-inən ien kit itəm təmisipən elat.’ ²⁵E nian rəha Elaija, nuhuən təməsəfikən mos nup kisi ne məwig sikis, kən nəumis təman ikin min rafin nagwənən təmikə. Kən ekən nipahrienən kəm itəmat məmə, e nian əh, nəutahlimis tepət ikin-u Isrel,^j ²⁶məto Uhgın təməsahl-ipənən Elaija məmə otuwın masitu elat. Kəp. In təmahl-ipən məmə otasitu əm e nəutahlimis kit əpəh ikin Saeton e taon Sarefat, kən pətan u in Iaihlua kit.^k ²⁷Kən e nian rəha ien Elisa, netənim tepət kəmotatig Isrel itəm kəmoatos nimisən rəha nuwigitəm u leprosi, kən Elisa təməsol-wirən kit ne. Məto in təmol-wir əm Neman u etəm Siria, Iaihlua kit.”^l

²⁸Kən e nian netənim e nimə rəha nuəfiminən kəmotəto nəghatən əh, neməha təmol pik ilat. ²⁹Kən kəmotəruapik kətul motaskəlim Iesu, motiləs motiet e taon, motuwın əpəh lekiəkis e nıkali taon məmə okotərakin-iarəp. ³⁰Məto Iesu təmaliwək əm miet ilugin-in ilat minatuwin.

Iesu təmahl-iarəp narmin rat e etənim kit (Mak 1:21-28)

³¹Kən Iesu təmeiuaiu muwin əpəh Kapaneam, taon kit min rəha Kalili. Kən e nian rəha Sapat, in təmatəgətun netənim. ³²Kən netənim itəm kəmoatəto rəhan nəgətunən, narmilat təmiwig pik ron məto-inu rəhan nəghatən təfigəm, nepətan əh-ikin.^m

³³Kən in əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən, kən suah kit əh-ikin itəm narmin rat kit tətətig lan. Kən in təmagət əfəməh məmə, ³⁴“!Ei, Iesu etəm Nasaret! ?Tahro? ?Nəmatuwa məmə onakərəkın itimat? Ekitun rəkis ik. !Ik Etəm Asim rəha Uhgın!” ³⁵Məto Iesu təməghat əskasik lan məmə, “!Ahh, sagətən! !Iet magim e suah un!” Kən narmin rat əh təmol suah un tiet morin-pən e niməptən ilugin-in ilat, kən in təmiet magim lan, məto təməsərəkınən suah un.

h 4:22 Luk 3:23; Jon 6:42 **i 4:24** Jon 4:44 **j 4:25** 1 King 17:1,7 **k 4:26** 1 King 17:8-16
l 4:27 2 King 5:1-14 **m 4:32** Mat 7:28-29

³⁶Kən netəmim rafin ikin əh, narmilat təmiwig kən moatən-ipən kəm ilat min məmə, “!Ei! ?Nəgətunən naka u? Suah əh, in tatəghat əskasik e narmin rat min e nəghatən rəha nepətən ne nəsanənən, kən ilat koatiet e netəmim.” ³⁷Kən namnusən rəha Iesu təmaiu mitəlau e nitən əh.

Iesu təmol-wir netəmim tepət

(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

³⁸Iesu təmətul kən miet e nimə rəha nuəfiminən muwin əpəh e nimə rəha Saimon.ⁿ E nian əh, uhu Saimon tatimis tatətəp-ətəp asol, kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə otol-wir. ³⁹Kən Iesu təmətul-pən iuəhkir ron məghat əskasik kəm nətəp-ətəpən, kən nətəp-ətəpən təmikə. Kən roiu ağin-əh min əm, pətaguihl u təmətul minatol nagwənən nigilat.

⁴⁰Nian mit tiniwig rəkis,^o netəmim kəmotos netəmim rafin itəm koatimis e nimisən pisin pisin min moatuwa o Iesu. Kən təmələhəu-pən nelmin elat kitəh kitəh, kən ilat rafin kəmotəmegəh. ⁴¹Kən iərmis min kəmotiet motagim e netəmim tepət motagət əfəməh məmə, “!Ik Nəti Uhgın!” Məto Iesu təmagət əskasik elat mahtosig-in ilat o nəghatən məto-inu ilat kotitun məmə in Kristo itəm Uhgın təməhl-ipa.^p

⁴²Kən kəmən lawigin, Iesu təmiet ikin əh muwin əpəh ikin kit itəm netəmim kotikə ikin. Məto netəmim kəmotəam-in, kən nian kəmotəhm, kən kəmotuwa ron motalkut məmə okotən-iəhau məmə in otəsagimən mapəs ilat. ⁴³Məto in təməni-pən kəm ilat məmə, “Kəp. Io ekəkəike muwin latuənu pisin min neen, mən-iarəp namnusən təwir rəha nərəməərən rəha Uhgın, məto-inu Uhgın təməhl-ipa io məmə ekol mihin.”

⁴⁴Kən in təmatuwın mətan nitən Jutia matən-iarəp nəghatən rəha Uhgın e nimə rəha nuəfiminən min.^q

Aposol min itəm Iesu təmaupən maun-in ilat

(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

5 ¹Nian kit, Iesu təmətətul e nikali nəhau asol, nərgin u Lek Kalili.^r Kən nimanin netəmim kəmotuwa kətul kitəlau lan məmə okotəto nəghatən rəha Uhgın.^s ²Kən in təməhm pot kəiu itəm netəm rəha niuwən nəm kəmotapəs katuəməhl e noa niməkləkil, məto-inu ilat kotaikuas e rehalat net min. ³Kən Iesu təmə e pot rəha Saimon^t, kən in təmətəpəh o

n 4:38 Nian min neen, kətaun-in Saimon Pita məmə, “Saimon,” kən nian neen, kətaun-in məmə, “Pita.”

o 4:40 Lou tatən məmə etəmim ko təsiləsən etəm tatimis e nian rəha Sapat. Məto nian mit tiniwig rəkis, kən Sapat tinol namnun, kən netəmim kotitun niləsən netəmim.

p 4:41 Mat 8:29; Mak 3:11-12

q 4:42-44 Mak 1:35-39; Mat 4:23

r 5:1 Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Lek Kenesaret” u nərgin kit min rəha Lek Kalili.

s 5:1 Mat 13:1-2; Mak 3:9-10

t 5:3 Inu Saimon Pita.

Saimon mēmā otiuw-iarəp pot tuwin ihluə məsin. Nian Saimon təmätig-iarəp pot, kən Iesu təməpələh lan matəgətuun netəmim.

⁴Nian Iesu təməghat rəkis kəm netəmim, kən mən-ipən kəm Saimon mēmā, “Saimon, otasuə kotuwīn əpəh lokamnim, kən nakotəra kin rəhatəmat net mēmā nakotos nəm neen.” ⁵Kən Saimon təmən mēmā, “Etəm-iasol, lapin itimat emotalkut pik o nat u mətəahgin-pa tinian, mətə emətosən nəm kit ne. Mətə ik ninən min mēmā okotuwīn, kən tol nəhlan, pəs okotuwīn min motəra kin rəhatimat net min.”^u

⁶Kən e nian kəmotol min-nəhlan, kəmos nəm tēpət tēpət e rəhalat net, kən net min rəhalat kəmotə r kasis wir e nəm min, kən net min kinotətuoun minotəhap-əhap. ⁷Kən ilat kəmotəun-in-pən ilat min neen e pot kit min mēmā okotuwā kasitu elat. !Kən kəmotuwā kəmki-pən nəm e pot kərən mil kuər mərīoah e nəm, iuəhkīr əm pot mil kətuamnim!

⁸Nian Saimon Pita tēmehm nat u, kən təmisin-pən nulīn o Iesu e nisīaiən matən mēmā, “!Tərəmərə, uwīn isəu ron io mətə-inu, io esahmenən, io iol təfagə rat!” ⁹In tətəghat min-nulan mətə-inu in ne netəm min əh e pot mil, kəmotaut pik narmilat tiwig o nəm min itəm kotepət pik nəhlan. ¹⁰Kən Jemes ne Jon, nəti Sepeti mil itəm kətəhalol wək iləhal Saimon, ilau min kəmuaut pik narmilau tiwig o nəm min u.

Mətə Iesu təmən-ipən kəm Saimon mēmā, “Əsəginən. Ik etəmim rəha niuwən nəm, mətə roiu əh matuwīn, ik onakiuw-pa netəmim.” ¹¹Kən e nian ilat kəmotiwu-par rəhalat pot min, kən moatəpəs natimnat rafin motuarisig-in əm Iesu, kən motuwā rəhan min netəmim.^v

Iesu təmōl-wir etəm tatos nimisən u leprosi^w

(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹²Nian Iesu təmətaliwək e taon kit, suah kit itəm tatos nimisən u leprosi təmaliwək muwa. Nimisən u leprosi təmīrəfin nīpətīn. Kən nian in tēmehm Iesu, təmeiuaiu misin-pən nīpīnəgin e nisīp matos-ipən nisīaiən kəm in, kən in təmətəsək matəkəike ron matən mēmā, “Tərəmərə, okəmā nakolkeike, kən nəkitun nol-wirən io, kən mafəl rəkis namkimikən lak.”

¹³Kən Iesu təməg-əfəmāhin-pən nelmin mələhəu-pən lan mən mēmā, “Əwəh. Iakolkeike. !Əwir-ta!” Kən roiu agin-əh əm, nimisən u leprosi təmāgim mikə lan.

¹⁴Kən Iesu təmən-iəhau mēmā otəsən-iarəpən natimnat min u kəm netəmim, mətə in təmən-ipən kəm in mēmā, “Uwīn mehm pris kit pəs in otehm mēmā nīpətīm tīnol min-nulan, kən os-ipən sakrifais kəm Uhgīn itəm

u 5:5 Jon 21:3-8 v 5:11 Mat 19:27 w 5:11 E Naoa Rəha Uhgīn, nəghatən u “leprosi” tətəghat-in nimisən pisin pisin min rəha nuwigitəm. Nimisən min u tətəra kin nuwigitəm, kən Lou rəha Moses tatən mēmā suah kit itəm təmos nimisən nəhlan, in tamkimik e niganəmti Uhgīn. Afin Levitikas itəm tēpət 13-14.

Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tatikə, kən netəmim okotitun məmə nīpahrienən nīnəwir, kən rəham namkimikən tinikə.”^x

¹⁵Məto namnusən rəha Iesu tatiet matuwīn ikin min rafin, kən nīmanin netəmim kəmotuwa məmə okotətəlig-in rəhan nəgətunən kən məmə in otol-wir nīmīsən min rəhalat. ¹⁶Məto nian tepət, tatuwīn ikin taruən-aruən ikin, in pīsīn əm, məmə otatəfak.

Iesu təmol-wir etəm nīpətīn məsīn təmīmīs

(*Mat 9:1-8; Mak 2:1-12*)

¹⁷Nian kit, Iesu təmatəgətun əpəh imə e nīmə kit, kən Fārisi min, ne iəgətun min rəha Lou, ilat əh-ikin koatəpələh, kəmotisi-pən əpəh latuənu min e nītən Kalili, ne nītən Jutia, ne taon Jerusalem. Kən nəsanənən rəha Iərəməərə tətətig o Iesu məmə in otol-wir netəmim u koatīmīs. ¹⁸E nian əh, netəmim neen kəmotiləs suah kit motuwa itəm tətəpīl əm e nīmītiwīn rəhan məto-inu nīpətīn məsīn təmīmīs. Kən ilat kotolkeike məmə okotiləs motələhəu-pən e nelki Iesu. ¹⁹Məto ilat kotəruu nuwīnən imə məto-inu netəmim tepət əh-ikin. Kən kəmotuwīn əpəh ilis e nīmə motos-irəkis nəhgi nīmə məsīn,^y kən motəhlman-əhlman suah un tatite e nīmītiwīn rəhan muwīn iuəhkīr əm o Iesu.

²⁰Nian Iesu təməhm rəhalat nahatətəən, kən təmən məmə, “Iolik. Rəham nolən rat min, io emos-irəkis.”^z

²¹Kən iəgətun min rəha Lou ne Fārisi min nīkilat təht məmə, “?Etəmim naka u tətəghat ausit məmə in Uhgīn? Uhgīn əm in tītun nos-irəkīsən nolən rat min rəha netəmim.” ²²Iesu in tītun əm rəhalat nətəligən, kən in təmən-īpən kəm ilat məmə, “?Təhro nakoatətəlig min-nulan? ²³?Naka in tīmətīg məmə ekən, ‘Ekos-irəkis rəham tefagə rat min,’ o ‘Ətul maliwək’? ²⁴Kən roiu onəkotehm məmə Nəti Etəmim tatos nepətən o nos-irəkīsən təfagə rat min ikin-u e nətueintən.” Kən in təmən kəm suah u tatīmīs məmə, “Ətul, mīləs rəham nīmītiwīn maliwək matuwīn imam ikin.”^a ²⁵Kən roiu agin-əh min, suah u təmətul mīləs rəhan nīmītiwīn minataliwək matənwīwi Uhgīn minatuwīn. ²⁶Kən ilat rafin kəmotaut pik ron narmīlat tiwīg, kən moatənwīwi nərgi Uhgīn, kən motasiəp kən moatəgin məsīn moatən məmə, “Nəman, roiu kitat kəmotəhm nat pīspīs agin.”

Iesu təmaun-in Lifae

(*Mat 9:9-13; Mak 2:13-17*)

²⁷Uarisīg e natīmnat min u, Iesu təmīet maliwək matuwīn, kən in təməhm suah kit itəm tatos məni rəha takīs, nərgīn u Lifae, tətəpələh ikin

x 5:14 Lev 14:1-32 y 5:19 E nian əh, kəmol nəhgi nīmə neen e tael. Kən netəm min u kəmos-irəkis tael min neen məmə otol kuhal tahmen e suah u itəm in tatīmīs.

z 5:20 Aes 43:25; Luk 7:48 a 5:24 Jon 5:8

katétou takis ikin. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Wa, muarisig-in io muwa rəhak etənim.” ²⁸Kən in təmapəs natimnat min rafin rəhan, mətul muarisig-in Iesu.

²⁹Kən Lifae təmol nagwənən asol kit rəha Iesu əpəh e rəhan nimə. Kən netənim tēpət itəm koatos məni rəha takis, ne netənim əpnəpən min kəmotuwa moatəpələh kələh ilat min ilat məmə okotagwən. ³⁰Kən Fərisi min ne netənim neen min rəhalat itəm iəgətun min rəha Lou, nikilat təsəgienən kən moatən-ən kəm netənim rəha Iesu məmə, “?Təhro itəmat nakotagwən kələh əm itəmat netənim itəm koatos məni rəha takis ne netəm nol təfagə rat?”^b

³¹Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etənim itəm in təsəmisən, təsəwinən mehm tokita. Məto etəm tətəmis, in otəkəike muwin mehm tokita. ³²Io eməsəwəmən məmə ekaun-in netəm itəm nikilat təht məmə kotətuatip rəkis məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat o nolən tərat min itəm koatol. Məto emuwa məmə ekaun-in netəm kotərat məmə okotəuhlin rəhalat nətəligən.”

Nolən rəha nəpəsən nagwənən o Uhgın

(*Mat 9:14-17; Mak 2:18-22*)

³³Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Netənim rəha Jon Bəptais, nian rafin koatəpəs nagwənən kən katəfak kəm Uhgın, kən netənim rəha Fərisi min koatol əm nat kitiəh, məto rəham netənim min kotagwən əm katilpən. ?Təhro?” ³⁴Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian itəmat nəkoatol nagwənən rəha etənim itəm təmol əm marit, məto nakotən kəm rəhan min məmə okotəkəike motəpəs nunən nagwənən, o kəp? !Kəp!^c ³⁵Məto nian tatuwa itəm netənim okotiləs-irəkis suah u itəm təmol əm marit motiləs kan isəu o rəhan min netənim. Kən e nian əh inəh, ilat okotəpəs nagwənən lan.”^d

³⁶Kən Iesu təmuəh min nimaa nəghatən kit tol min-nulan məmə, “Okol suah kit təsosən nəpən wi rəhan məhap məsin, kən məhl-pən e nəpən oas məmə otəhlosig-in itəm təmerəh. Məto okəmə tatol nəhlan, kən otərəkin rəhan nəpən wi, kən nəpən wi məsin okol təsəhl-pən wirən ilau nəpən oas.

³⁷“Kən okol suah kit təsosən wain wi miuw-pən e pətəl oas u təskasik, pətəl itəm kəmol e nuwigi nəni.^e Okəmə suah kit tatol min-nəhlan, kən wain wi otəhləpik kən mol pətəl oas in otasis kən mimerəh mahtipərəh, kən wain in

b 5:30 Luk 15:1-2 **c 5:34** Jon 3:29 **d 5:35** “Etənim itəm təmol əm marit” tətəpsen-pən Iesu, kən “rəhan min netənim” tətəpsen-pən netənim min rəha Iesu. **e 5:37** E nian əh, kəmol pətəl rəha wain e nuwigi nəni. Pətəl wi in timətmətig o nəhgigən. Məto pətəl oas in təskasik kən okol təsəhgigən. Nian nahui krep tatuwa matol wain, kən nəhgin tətəhləpik pətəl tətəsis.

otaiu meləg, kən pətəl min, in otərat. ³⁸Məto wain wi okəkəike kiuw-pən e pətəl wi. ³⁹Kən etəmim itəm təmənim wain oas rəkis, in təsəlkeikeən məmə otənim min wain wi, məto-inu in otən məmə, ‘Wain oas in təwir.’ ”

Netəmim rəha Iesu kəmoatəhl wit e nian rəha Sapat
(*Mat 12:1-8; Mak 2:23-28*)

6 ¹Nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək motuwa e nasumən min rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan min netəmim kəmotəhl wit neen motawig rəkis niwin, kən moatun.^f ²Məto Farisi min neen koatən məmə, “Iei! Nian u-roiu in Sapat, kən nolən u nəkoatol tatətəghl Lou. ?Tahro itəmat nəkoatol min-nəhlan?”^g

³Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Itəmat nəsotafinən e Naoa Rəha Ughin, natimnat min əh itəm Kig Tefit təmol aupən? In ne rəhan min netəmim, nəumis təmus ilat.^h ⁴Kən in təmuwin imə e nimə tapolən rəha Ughin, təmos pīret u itəm pris min kinotos-ipən rəkis kəm Ughin. Kən Lou tatən məmə pris min əm kotitun nunən, məto Tefit təmun kən mos-ipən neen kəm rəhan min netəmim məmə okotun.”ⁱ ⁵Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io, Nəti Etəmim, ekatərəmərə e nian rəha Sapat.”

Iesu təmol-wir etəmim e nian rəha Sapat
(*Mat 12:9-14; Mak 3:1-6*)

⁶Kən e nian pisin kit min rəha Sapat, Iesu təmuwin əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən, matəgətun netəmim. Kən ikin əh, suah kit əh-ikin nelmin matip təmimis, təsəg-ətuatip-inən. ⁷Kən iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min, ilat koatalkəlik məmə okotehm-tu Iesu məmə otol-wir suah u e nian rəha Sapat, pəs ilat kotitun nənən məmə Iesu təmətəghl Lou.

⁸Məto Iesu təmitun əm rəhalat nətəligən, kən təmən-ipən kəm suah u itəm nəlmin təmimis məmə, “Wa, mətul aupən e niganəmti netəmim rafin.” Kən təmuwin mətul-pən əh aupən. ⁹Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?akolkeike məmə ekətarəh-in nat kit otəmat. ?Tahro? ?E nian rəha Sapat, nolən naka in tətəuati e Lou məmə okol, okol nat wir, o okol nat tərət? ?Okosmegəh etəmim, o okohamnu etəmim?” ¹⁰Kən təmisilu ilat rafin mitəlau, kən təmən-ipən kəm etəm nelmin təmimis məmə, “?əg-ətuatip-in nelməm.” Kən suah əh təməg-ətuatip-in nelmin, kən nelmin təməwir. ¹¹Məto netəm min əh, nikilat tinərat pik agin, kən kinoatəghat-əghat kəm ilat min məmə okotahro e suah əh Iesu.

Iesu təmitəpun tuelef aposol min rəhan
(*Mat 10:1-4; Mak 3:13-19*)

¹²Kən e nian min əh, Iesu təmuwin əpəh ilis e nitot məmə otəfak, kən in təmətətig matəfak kəm Ughin e nian əh mətoarus tian. ¹³Kən tinian,

f 6:1 Dut 23:25 g 6:2 Jon 5:10 h 6:3 1 Saml 21:1-6 i 6:4 Lev 24:5-9

təmaun-in rəhan mīn netəmim məmə okotuwa kehm. Kən təmitəpun rəkis tuelef, maun-in nərgilat məmə aposol mīn. ¹⁴Nərgi aposol mīn u tol min-nulan: Saimon itəm Iesu təmaun-in nərgin wi məmə Pita, ne pian Antru, ne Jemes ne Jon, ne Filip, ne Patolomiu, ¹⁵ne Matiu, ne Tomas, ne Jemes nəti Alfeas, ne Saimon u kətaun-in məmə Selot,^j ¹⁶ne Jutas nəti Jemes, ne Jutas Iskariot itəm təmegəhan-in-pən Iesu kəm rəhan mīn tikimīr mīn.

Iesu təməgətun netəmim kən mosmegəh netəmim itəm kəmoatimīs
(*Mat 4:23-25*)

¹⁷Kən Iesu ne rəhan aposol mīn kəmotiet e nitot u moteiuaiu motuwa motatig e nitən iəməhl ilat rəhan netəmim tēpət, ne nimanin netəmim tēpət mīn kəmotisi-pən nitən Jutia, ne Jerusalem, ne nikalkal nitəhəi ikin Taea ne Saeton. ¹⁸Ilət kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu kən məmə in otol-wir nimisən mīn rəhalat. Kən in təmol-wir netəmim itəm narmīn rat mīn kəmoatərəkīn ilat. ¹⁹Kən netəmim itəm kəmotətul moatitəlau lan, kəmotalkut məmə okotek məto-inu nəsanənən tətisi-pən lan matol-wir ilat rafin.

Nagianən ne nəratən
(*Mat 5:1-12*)

²⁰Kən Iesu təmasipən mehm rəhan mīn netəmim, kən tən-ipən kəm ilat məmə,

“Itəmat u ian-rat mīn, nakoatətig e nəwirən pahrien. In nəwirən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgīn, kən in tatərəmərə etəmat.

²¹Itəmat itəm nakoteam-in nagwənən əh-roiu, nakoatətig e nəwirən pahrien. In nəwirən pahrien məto-inu, onəkotən məmə, ‘Əwəh, tahmen.’

Itəmat itəm nakotasək əh-roiu, nakoatətig e nəwirən pahrien. In nəwirən pahrien məto-inu onəkotalah.^k

²²Nakoatətig e nəwirən pahrien nian netəmim koatətəhau itəmat, kən kəsegəhan-inən itəmat məmə onəkotol natimnat kititəh itəmat mīn ilat, kən katən rat itəmat, kən katərəkīn-rəkīn nərgitəmat məmə itəmat rəha iərmis mīn, kən ilat koatol nolən mīn əh kəm itəmat məto-inu io Nəti Etəmim, kən itəmat rəhak mīn.^l

²³“E nian mīn əh, otəgīen, kən motətīp-ətīp e nagianən məto-inu nətəuən əsol rəhatəmat rəha natimnat mīn əh tətətīg əpəh e nego e neai. Nīkitəmat otəgīen məto-inu tīpīlat mīn kəmoatol nolən kititəh əm kəm ien mīn aupən ikin.

j 6:15 Əplan-tu futnot e Mat 10:4. k 6:21 Sam 126:5-6; Aes 61:3; Nol Əpən 7:16-17
l 6:22 Jon 15:19; 16:2; 1 Pita 4:14

- ²⁴ “Məto, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm rəhatəmat nautə tepət roiu məto-inu, ninotos rəkis nagienən rafin itəm onəkotos.
- ²⁵ Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm nakotagwən pik moatəto təwir lan əh-roiu məto-inu, nəumis otəpanus itəmat.
Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm nakotalah əh-roiu məto-inu, nəpanotasək onəkotasək agin.
- ²⁶ Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat nian netəmim koatıləs-ipər nərgitəmat məto-inu, tıpılat min kəmotıləs-ipər mihin nərgi ien eiueiuə min aupən ikin.”

Otolkeike rəhatəmat tikimir min

(Mat 5:38-48; 7:12)

²⁷ Kən təmən min məmə, “Məto ekatən kəm itəmat itəm nakoatətəlig-in motitun məmə, nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tikimir min, kən motol təwir kəm netəm koatətəhau itəmat, ²⁸ kən nian netəmim koatau iərmis-in itəmat, məto itəmat onakotətəpəh-in o Uhgın məmə otos-ipən rəhan nəwırən kəm ilat, kən onəkotəfak o netəmim itəm koatol tərat kəm itəmat.

²⁹ “Okəmə suah kit tatem nıkapım, kən ahwin-pən nıkalın kit min tem. Okəmə suah kit tatıləs rəham kot, kən atətul matıp o nos-ipən minən rəham sot. ³⁰ Os-ipən nat naka kəm etəmim kit itəm tateasiə-in ron ik, kən etəmim itəm təmos rəham neen natımnat, apəs əm, məsətəpəh-inən. ³¹ Kən otol təwir kəm netəmim rafin e nolən min rafin itəm nakotolkeike məmə netəmim okotol min kəm itəmat.^m

³² “?Okəmə nakotolkeike əm netəm min u koatolkeike itəmat, nıkitəmat təht məmə okıləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat min koatol təwir kəm ilat min, kən moatolkeike ilat min. ³³ ?Kən okəmə nəkoatol əm təwir kəm netəm min əh itəm koatol təwir kəm itəmat, nıkitəmat təht məmə okıləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat min koatol əm nat kitiəh min. ³⁴ ?Kən okəmə nakoategəhan-in natımnat kəm netəmim neen itəm ilat kotitun nos-ipa minən nitain, nıkitəmat təht məmə okıləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat min koategəhan-in natımnat kəm ilat min məmə nian kit kəpanotos-ipən min nitain tahmen.

³⁵ “Məto nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tikimir min, kən moatol təwir kəm ilat, kən moategəhan-in natımnat itəm kəmos məmə okəsotalpınən. Okəmə nəkotol nəhlan, kən rəhatəmat nətouən asol tətətig, kən nakotuwa nenəti Uhgın İlis Agın, məto-inu in tatol təwir kəm netəm naumis min, kən tatol təwir min kəm netəmim itəm kəsotənən məmə nıkilat tagien o natımnat wır itəm in tatol kəm ilat. ³⁶ Otasəkitun netəmim tahmen əm e rəhatəmat Tata tətəsəkitun netəmim.”

Əsənən nolən rəha etənim
(*Mat 7:1-5,17-27; 12:34-35*)

³⁷Kən İesu təmən məmə, “Əsənən nolən rəha etənim məmə in tərət, kən pəs kəsənən rəham nolən məmə in tərət; əsənən məmə suah kit otəkəike mos nalpınən o təfagə rat kit rəhan, kən pəs kəsənən məmə ik onakəkəike mos nalpınən o təfagə rat kit rəham; aluın nolən rat rəha etənim itəm təmol kəm ik, kən pəs kaluın nolən rat rəham.”ⁿ ³⁸Awte kən məhan nelməm kəm netənim, kən kos-ipinə natimnat kəm ik, natimnat tepət tepət itəm kəmii-pən kasin-asin kəgətəin, tər matərioah itəm okələhəu-pən ilat e nelməm. Okəmə natos-ipən tepət, okos-ipinə tepət kəm ik, mətə okəmə natos-ipən noan məsin əm, okos-ipinə noan məsin əm kəm ik.”^o

³⁹Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, “İganəmtin əpis ko təsitən iganəmtin əpis kit min. !Kəsi, okiawig-pən e noakimil asol!”^p ⁴⁰Etəm tatətəlig, in təsaprəkis-inən rəhan iəgətun, mətə etənim itəm təmətəlig-in wir matətəu-pən iəgətun e nətəligən min rafin, in otuwa mahmen e rəhan iəgətun.^q

⁴¹“?Tahro nakatən nisip noan məsin itəm təmuwin e niəganəmti piam, mətə niki m təsəhtən nig asol itəm tətətig e niəganəmtim? ⁴²?Okəmə nakəshmən nig asol əpəh e niəganəmtim, kən onakahro min-nulan mos-irəkis nisip e niəganəmti piam? !Rəhatəmat nənən təwir, mətə nikitəmat tamkimik! Aupən mos-irəkis nig asol e niəganəmtim, kən mitun nehm wirən nisip e niəganəmti piam kit.

⁴³“O nat əh inəh, iatən məmə, nig katun tikə itəm tatəe-in nig kəsənən, tahmen-pən əm e nig kəsənən təsoe-inən nig katun, ⁴⁴mətə-inu etənim tatitun nig e nehmən noan. Ko etənim təsəhlən noa nig katun e nolkosik, kən ko etənim təsəhlən noa nig tətəhen e nol e luən. ⁴⁵Etəm təwir, niki tərrioah e natimnat wir min, kən in tatol natimnat itəm təwir. Kən etəm tərət, niki tərrioah əm e nolən tərət min, kən in tatol əm nolən tərət; mətə-inu e nian tatəghat, kən natimnat min əh e niki koatiet.”^r

⁴⁶Kən İesu təmən məmə, “?Tahro nakotaun-in io məmə ‘İəməmə, İəməmə,’ mətə nəsətolən nat naka itəm ekatən?”^s ⁴⁷Pəs ekəgətun kəm itəmat nolən rəha suah kit itəm tatuwa ron io, kən matətə nəghatən min rəhak, kən matol natimnat min itəm ekatən ilat.

⁴⁸“Kən in tahmen əm e etənim itəm təmiləkən rəhan nimə. Aupən, təmel nisip meiuai muwin mafəl wir kəpiel apin əpəh ləhau, kən miləkən-pən rəhan ikin nimə. Nian nuhuən təfik maiu maruəh muwa miləs pikən, mətə təsələlən lan, mətə-inu təmiləkən wir tiəkis. ⁴⁹Mətə etənim itəm tatətə nəghatən rəhak kən məsolən, in tahmen-pən e

n 6:37 Mat 6:14 **o 6:38** Mak 4:24 **p 6:39** Mat 15:14 **q 6:40** Mat 10:24-25
r 6:43-45 Mat 7:17-20; 12:34-35 **s 6:46** Mat 7:21

etəmim itəm tatiləkin-pər rəhan nimə tatəpələh-pər əm e niməptən. Nian nuhuən təfik maiu maruəh muwa miləs pikən nimə, kən əmun nimə tiet morin miməlkin-məlkin.”

Nahatətəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael min

(Mat 8:5-13)

7 ¹Nian Iesu təməghat rəkis kəm netəmim un, kən in təmuwin əpəh e taon Kapaneam. ²Kən ikin əh, etəm-iasol kit rəha mopael min rəha netəm Rom tətətig, kən slef kit əh-ikin rəhan itəm in tolkeike pik, mətə slef əh tatimis pik, rəhan nahməən tepət. ³Kən e nian etəm-iasol əh təmətə nammusən rəha Iesu, kən in təmahləpis netəm-iasol neen rəha netəm Isrel məmə okotuwin motən-ipən kəm Iesu məmə otuwin mol-wir rəhan slef. ⁴Kən nian netəm-iasol min əh kəmotuwa motehm Iesu, motətapəh əskasik ron motən məmə, “Iəramərə, tətuatip əm məmə nakasitu e suah əh, ⁵mətə-inu in tolkeike pik kitat netəm Isrel, kən in təmiləkin nimə rəha nuəfiminən rəhatat.”

⁶Kən Iesu təmətəu-pən ilat. Kən e nian kīnoatuwa iuəhkīr o nimə, etəm-iasol rəha mopael min təmahl-ipən rəhan min netəmim kotuwīn motehm Iesu moatən-ipən məmə, “Iəramərə, əsəlīkiamtəən ik o nuwamən, mətə-inu esahmen-pənən məmə onəkuwa imak ikin. ⁷Kən tol min-nəhlan, io esīmnəən mehm ik. Ik etəm-iasol kit, mətə io etəm ləhau əm. Mətə əghat əm, kən rəhak slef, in otəsanən min. ⁸Ekitun məmə nimisən əh otəkəike mol nəwīam, mətə-inu io min, rəhak netəm-iasol min kotərəmərə lak, kən iatol nəwīalat, kən mopael min neen əh-ikin itəm io ekərəmərə elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Uwīn,’ kən tuwīn. Kən okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Wa,’ kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak slef məmə, ‘Ol nat u,’ kən in tol.”

⁹Nian Iesu təmətə nəghatən u, narmin təmiwig pik o nəghatən rəha suah u. Kən in təmeirair mən-ipən kəm nīmanin netəmim itəm koatətul uarisig in, məmə, “Ekatən kəm itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat əpnəpin noanol min rəha Isrel, mətə esəhmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən iahgin təhmen-pən lan.” ¹⁰Kən e nian iahləpis min rəha etəm-iasol kəmotitələg-pən imə, kəmotehm slef əh tīnəsanən rəkis.

Iesu təmosmegəh nəti nəutahlīmīs kit

¹¹Kən təsuwəhən e natīmnat min u, Iesu təmuwin e taon kit, nərgin u Nain, ilat rəhan min netəmim ne nīmanin netəmim tepət itəm koatuarisig-in in. ¹²Kəmol fenis e kəpiel titəlau e taon əh, kən e nian Iesu təmuwa iuəhkīr o nafilua rəha taon, kən təmehm netəmim koatīsī-pən e taon moatalis etəm təmīmīs kit. In etəm alua iərman, nəti nəutahlīmīs kit noan kitīəh əm. Kən nīmanin netəmim tepət rəha taon koataliwək kələh ilat nəutahlīmīs əh. ¹³Kən nian Iəramərə təmehm nəutahlīmīs əh, in

təmasəkitun pik, kən mən-ipən kəm in məmə, “Əsasəkən.”¹⁴ Kən təmuwin mek pet itəm kətalis suah u təmimis lan, kən kəmotətul. Kən Iesu təmən-ipən məmə, “!Etəm aluə! İlatən kəm ik məmə, ətul!”¹⁵ Kən etəm təmimis tinəmegəh minətul, kən mətuoun matəghat. Kən Iesu təmos-ipən etəm aluə əh kəm rəhan mama.^t

¹⁶ Netəmim rafin kəmotəgin motasiəp, kən moatənwiwi Uhgın məmə, “!İen asol kit roiu tətətig kitat min!” Kən motən min məmə, “!Uhgın təmuwa məmə otasitu e rəhan min netəmim!”^u ¹⁷ Kən namnusən rəha Iesu təmai u mitəlau ikin min rafin e nitən Jutia kən e nıməptən min rafin iuhkkir ron.

Iesu ne Jon Baptais

(Mat 11:2-19)

¹⁸ Netəmim rəha Jon Baptais kəmotən-ipən kəm in natimnat rafin itəm Iesu təmol ilat. Kən Jon Baptais təmaun-in rəhan etəmim mil kəiu kuea ron, ¹⁹ kən təhləpis ilau məmə okian muehm İəgəmərə muətapəh ron məmə, “?Karmə ik suah əh itəm otuwa, o məta ekotasipən o etəm pisin kit min?”

²⁰ Kən nian suah mil kəmuea muehm Iesu, kəmuən-ipən kəm in məmə, “Jon Baptais təmahl-ipa itimlau ekuea məmə ekuətapəh ron ik məmə, ‘?Karmə ik suah əh itəm otuwa, o məta ekotasipən o etəm pisin kit min?’ ”^v

²¹ Kən e nian əm əh itəm ilau kəmuea muehm Iesu lan, məto Iesu tatol nımisən tepət koatəwir. Neen koatos nımisən pisin pisin min, neen narmin rat tətətig elat. Kən netəmim tepət niganəmtilat təpis, məto Iesu təmol-wir ilat. ²² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “İatəlig mian muən-ipən natimnat min u rafin kəm Jon, nat itəm nəmuəto kən muehm. Netəm niganəmtilat təpis kınəatəplan nat. Kən netəmim itəm nelkilat tərət kınəotəto təwir kən minotaliwək. Kən netəm min u kəmotos nımisən leprosi, nuwigilat tinəwir. Kən netəm min u matəlgilat təmalu, roiu matəlgilat tinoag, kən netəm min u kəmotimis, kınəotəmegəh min. Kən ian-rat min, roiu əh suah kit tinatən-iarəp namnusən təwir kəm ilat.”^w ²³ Uhgın otawte-in rəhan nəwirən kəm netəmim itəm kəsətəməən e rəhalat nahatətəən lak o rəhak nolən.”^x

²⁴ E nian iahləpis mil rəha Jon ilau kəmiatəlig min, kən Iesu təmətuoun matəghat-in Jon kəm nımanin netəmim. In təmən məmə, “?Aupən ikin,

t 7:15 1 King 17:23; 2 King 4:36 u 7:16 Luk 1:68 v 7:19-20 Sam 40:7; Mal 3:1; Nol Əpən 1:8 w 7:22 Aes 35:5-6; 61:1; Luk 4:18 x 7:23 E nian rəha Iesu, netəmim tepət koatasipən o Kristo itəm otəpanuwa. Məto nikilat təht məmə in otol nolən min itəm tol pisin e nolən min rəha Iesu. Nikilat təht məmə Kristo otos nəsanənən o nəluaginən e kapman rəha Rom.

itəmat nəmoatuwin əpəh ikin taruən-aruən ikin məmə onəkotehm naka? ?Nəmoatuwin məmə onəkotehm suah kit əpnəpən əm itəm tahmen e nuwig itəm nimətəg tətəhl tatahuin-ahuin? !Kəp! ²⁵?Okəmə kəpə, kən nəmoatuwin məmə onəkotehm naka, suah kit itəm tatuwin e nəpən wir nəmtin tiəkis? !Kəp! Netəm itəm koatuwin e nəpən wir, motəgien əm e rəhalat nautə, ilat kotatig e nimə wir min tahmen e rəha kig. ²⁶?Kən naka əh nəmoatuwin məmə nakotehm, ien kit, o? Əwəh, nīpahrienən, mətə iatən kəm itəmat məmə in ilis taprəkis-in e ien.^y ²⁷Suah u inu Naoa Rəha Uhgīn təmatəghat in məmə,

‘Otəplan-tu. Iatahl-īpīnə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.

In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatip.’^z

²⁸Iatən kəm itəmat məmə, netəmim itəm kəmotaiir e nətueintən u, kit təsaprəkis-inən suah əh Jon. Mətə etəm tətətig ləhau əgin e netəmim rafin e nərəmərəən rəha Uhgīn, in ilis taprəkis-in Jon.”

²⁹Nian netəmim əpnəpən, ne netəmim rəha nosən məni rəha takis kəmotətə nəghatən rəha Iesu, ilat kəmotən məmə suatip rəha Uhgīn in suatip ətuatip. Koatən nəhlan mətə-inu Jon təmol baptais rəkis elat.^a

³⁰Mətə Farisi min ne iəgətun min rəha Lou, ilat kəməsotegəhanən məmə Jon otol baptais elat, kən inəh kəmotərakin suatip rəha Uhgīn e nəmegəhən rəhalat.^b

³¹Kən Iesu təmatəghat min məmə, “?Kən io ekən nolən rəha netəmim roiu, məmə tahmen e naka? ?Kən rəhalat nətəligən naka?

³²İlat kotahmen-pən əm e nisualkələh itəm nat kit tikə otol nīkilat tagien. Kən koatəpələh e suatip katol maket ikin, kən motəgət əfəməh motaun-in ilat min neen məmə, ‘İtimat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha nagienən lan, mətə itəmat nəkəsotolən danis. Kən itimat emoatasək eiuə rəha nīmīsən, mətə nəsotasəkən kitat min itimat.’

³³“İatən min-nulan mətə-inu nian Jon Baptais təmuwa, matətəuakəm məsunən nagwənən nian tepət o nəfakən, məsənimən wain. Kən itəmat nakoatən məmə, ‘Suah əh, narmin rat kit tətətig lan.’ ³⁴Mətə io, Nəti Etəmim, emuwa mətəgwən matənim wain, kən itəmat nakoatən məmə, ‘İotəplan-tu, suah əh in etəmim rəha nagwən pikən ne etəmim rəha nəpīsən, kən motan kələh ilat netəmim rəha nosən məni e takis, ne netəmim itəm nol təfəgə!’^c ³⁵Nenatigən rəha Uhgīn ne nalpəkəuən rəhan in tətətuatip məmə itimlau Jon ekioal nat itəm in tolkeike. Kən nəmegəhən rəha netəmim itəm kotahatətə lan, tatəgətun məmə inu nīpahrienən.”

Pətan rat kit təmau nelki Iesu e senta

³⁶Kən Farisi kit, nərgin u Saimon, in təmətapəh o Iesu məmə otuwin magwən e rəhan nimə. Kən Iesu təmuwin latuənu, muwin e nīpəgnoa nimə rəha Farisi un matəpələh məmə otagwən.^d

³⁷Kən pətan kit e taon əh in iol təfagə rat, təməto məmə Iesu tətəgwən əpəh imə Farisi ikin. Kən in təmos senta kit muwa itəm nəmtin tiəkis. Senta u tətətig e pətəl kəmol e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta.^e ³⁸Kən in təmuwa iuəhkir o Iesu mətul e nīkali nelkin mətasək, nahui nəmtin tətəuon mətəhl-pən e nelki Iesu minol nelkin tinəpilit. Kən təmafəl nahui nəmtin e nelki Iesu e noanun, kən mətoafəl nelki Iesu matos-ipən nisiiien kəm in,^f kən mol-pən senta e nelkin.

³⁹Kən Farisi u təmehm nat əh, kən tatən atip e nīkin məmə, “Okəmə suah əh in ien pəhrien, kən okol in təmitun əm nolən rəha pətan əh itəm tatek nelkin, məmə in iol təfagə rat.”

⁴⁰Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Saimon, iakolkeike məmə ekən nat kit kəm ik.”

Kən Saimon təmən məmə, “Təgətun, ən-tu kəm io.”

⁴¹Kən Iesu təmən məmə, “Suah kəiu, rəhalau məni təsahmenən, kən iərəməyə kit təmos-ipən məni neen kəm ilau, kən o nian kit ilau okualpīn rəhan məni. Kit təmos faif-hanrit tenarius, kən kit tos fifti tenarius.^g

⁴²Nian ilau kənuəruru nos-ipənən nītain, kən iərəməyə təmən məmə, ‘Uapəs əm nalpīnən məni itəm nəmioas.’ ?Kən suah mil u in pəhrəuən lan otolkeike pik iərəməyə?”

⁴³Kən Saimon in təmən məmə, “Nīkik təht məmə etəm u itəm in təmos məni tepət, kən iərəməyə təmasəkitun pik, in otolkeike pik iərəməyə.” Kən Iesu təmən məmə, “Nəmən pəhrien.”

⁴⁴Kən Iesu təmeirair məplan pətan u, kən mən-ipən kəm Saimon məmə, “?Saimon, natehm pətan u, o kəp? E nian emuwa imam ikin, ik nəməsos-ipamən nəhau kit o naikuasən e nelkək, məto pətan u, in təmau nelkək e nahui nəmtin mafəl e noanun. ⁴⁵Nian emuwa, kən Saimon, ik nəməsolən nəmtətīn kit itəm tətəgətun məmə nakolkeike io. Məto pətan u, tatoafəl nelkək tatuwin əm nulan, kən nolən rəhan tətəgətun məmə in tolkeike

d 7:36 Nian min neen, netəm Isrel koatətəu-pən nolən rəha netəm Kris ne netəm Rom nian kotəgwən. Məto tepil rəhalat in ləhau ləhau, kən netəmin kotəpil e nīkalilət motol nelmilat tətətu-pər rəhalat kaugə, kənu nelmilat matip tos nagwənən moatun. Kən nelkilat tətəmahl-iarəp katehm wir əm. Inəh Iesu təmol mihin nian pətan əh təmuwa maikuas e nelkin. Əplan narmīn e Mat 26. **e 7:37** Mat 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 **f 7:38** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, pətan əh təmek nelki Iesu e nohlin. Inu nəmtətīn məmə in tatisiai-in pik Iesu, kən nīkin tagien o natimnat itəm Iesu təmol kəm in. **g 7:41** Roiu, faif-hanrit tenarius təhmen e faif-hanrit-taosan vatu, kən fifti tenarius təhmen e fifti-taosan vatu.

pik io. ⁴⁶Saimon, ik nāmāsauən rəhk-kapə e oel məsin ne, mətə pətan u, in təmau nelkək e senta itəm nat kit nəmtin tiəkis. ⁴⁷Kən tol nəhlan iatən kəm ik məmə, enafəl rafin rəkis rəhan təfagə rat min itəm tepət tepət, kən tol nəhlan, nolən min əh itəm tatol, tatəgətun məmə tolkeike pik io. Mətə nian iatos-irəkis təfagə rəha etəmim noan məsin, kən kəsi, rəhan nolkeikeən in natiəkəku ron io.”

⁴⁸Kən Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, “Reham təfagə rat min, io enafəl rəkis.”

⁴⁹Kən netəmim neen min itəm kəmotagwən ilat min, koatən kəm ilat min məmə, “?Etəmim naka əh itəm tatən məmə tatos-irəkis təfagə rəha etəmim?”

⁵⁰Mətə Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, “Uhgin təmosmegəh ik mətə-inu nəmahatətə lak. Kən uwīn, pəs nəməlinuən rəha Uhgin tətətig ron ik.”^h

Nipitan itəm kəmotasitu e Iesu

8 ¹Uarisig e natimnat min əh, Iesu in taliwək matuwīn e taon min neen ne latuənu min neen. In tatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin kən mətəmnus-iarəp namnusən təwir rəha nərəməwəən rəha Uhgin. Kən e nian əh, tuelef aposol min rəhan kəmoatətəu-pən. ²Kən nipitan neen min kəmoatuarisig-in Iesu, inu aupən ikin ilat kəmoatimīs, o kəmoatos narmin rat min tətətig elat, mətə Iesu in təməhg-iarəp narmin rat min kən təmōl-wir rəhalat nimīsən. Nərgi nipitan min u Meri u katən məmə Maktala itəm Iesu təməhg-iarəp narmin rat sepīn lan; ³ne Joana pətaguihl rəha Jusa itəm in tatəwəwə e nimə rəha Kig Herot Antipas; ne Susana; ne nipitan tepət min. Nipitan min u koatos-ipən rəhalat mənī o nos-nəmtinən natimnat o nasituən e Iesu ne rəhan min netəm tuelef.

Nimaa nəghatən e niməptən

(*Mat 13:1-23; Mak 4:1-20*)

⁴Nimanin netəmim tepət kəmotisi-pən e taon min tepət motuwa o Iesu. Nian kəmotuwa motətul kitəlau lan, kən təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat. In təmən məmə, ⁵“Suah kit, etəm rəha nəfəən nikuti wit, təmuwīn matərakin nikuti wit tatisas əpəh e nasumən. Kən neen kəmotisas e suatip, kən uarisig netəmim kotuwa kaliwək lan, kən mənig min kotuwa motun rəkis ilat. ⁶Kən nikutin neen kotisas-pən e nisip noan məsin itəm kəpiel ləhau lan. Nian koatəwiə, kən motauke mətə-inu nəhau tikə ləhau lan. ⁷Kən nikutin neen kotisas-pən e niki nolkosik. Uarisig, nolkosik ne wit kuəwiə kələh, kən nolkosik tatu-atu-pən lan mətəarus-pən kotimīs. ⁸Kən nikutin neen min kəmotisas-pən e nəptən wir motəwiə motoe-in noalat tepət tepət tahmen e wan-hanrit.”

Nian Iesu tāmən rækis nəghatən u, kən təmagət, mən kəm ilat məmə, “Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

⁹Kən netəmim rəha Iesu kəmotətapəh ron məmə, “Uhapik-pa nimaa nəghatən u kəm itimat.” ¹⁰Kən in tāmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat, Uhgın tinerəh rækis e rəhatəmat suatip məmə itəmat onəkotitun nəghatən rəha nərəməərən rəha Uhgın itəm tatəhluəig. Məto netəmim neen, ilat koatos əm e nuəhən nimaa nəghatən min, məmə ilat okoatehm, məto kotəruru, kən ilat okoatəto, məto okol kəsotitunən.”^j

¹¹Kən Iesu in təmatəghat məmə, “Nipəti nimaa nəghatən u tol min-nulan. Nikuti wit, inu nəghatən rəha Uhgın. ¹²Nikutin min itəm koatisas e suatip, inu tahmen-pən e netəmim itəm kotəto nəghatən rəha Uhgın, kən Setan tatos-irækis nəghatən rəha Uhgın e rəhalat nətəligən məmə okəsotənən niphrienən lan, kən Uhgın otəsosmegəhən ilat. ¹³Kən nikutin min itəm koatisas-pən e nisip noan məsin kəpiel əh ləhau ikin, inu tahmen-pən e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgın, kən nikilat tətəgien ron. Məto nokilat təseuiəuən isəu, kən koatahatətə e nian əkuəkir əm. Məto nian nəsesəuən, o nərətən tuwa e nəmegəhən rəhalat, kən koatəme e rəhalat nahatətəən. ¹⁴Kən nikutin min itəm koatisas-pən e niki nolkosik, inu tahmen-pən e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgın, məto natimnat tətətu-atu-pən e nəmegəhən rəhalat, inəh koatətəlig-in pik natimnat rəha nəmegəhən rəhalat, o ilat kotolkeike nautə tətə, o kotolkeike məmə okotəto təwir e rəhalat nəmegəhən. Kən nəmegəhən rəhalat təsoe-inən nat təwir kit e nəghatən rəha Uhgın. ¹⁵Məto nikutin itəm tatisas-pən e nıməptən təwir, inu tahmen e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgın, kən nikilat tətəuətip kən məwir, kən ilat kotaskəlim nəghatən rəha Uhgın tətətig tiəkis e nikilat. Kən ilat kotalkut matuwın matuwın, kən motoe-in nəmegəhən təwir.”

Ol wək e nat itəm nakatos

(Mak 4:21-25)

¹⁶Kən Iesu tāmən-ipən məmə, “?Pah tətəsiepən e lait kən mətaii-pən e pesin, o tatəhtu-pən e nipəg pet? !Kəp! Kəsolan mihin. Nian nakotasiepən e lait, kən motətu-pər e tēpəl məmə netəmim okotehm nat lan.^k ¹⁷Kən e nolən kitiəh min əm, okəmə suah kit tatəhluəig-in nat kit, məto Uhgın otol əp in, kən okəmə suah kit tatos nəghatən anion kit, məto Uhgın otən-iarəp.^l ¹⁸Nəghatən u itəm nakoatəto, otətəlig-in wir. Etəm itəm tinitun rækis nipəti nəghatən rəhak, in titun nosən təhmin min. Məto etəm itəm tətəitunən, in otəmkarəpən e nat itəm nikin tatəht məmə tatos.”^m

j 8:10 Aes 6:9 k 8:16 Mat 5:15; Luk 11:33 l 8:17 Mat 10:26; Luk 12:2
m 8:18 Mat 25:29; Luk 19:26

Mama rəha Iesu ne pian min

(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian min kəmotuwa məmə okotehm, məto okol kəsotuwinən iuəhkir motehm məto-inu nimanin netəmim tərət koatətlosig-in. ²⁰Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, “Mama rəham ne pian min ilat ərəh ihluə koatətul, kən kotolkeike məmə okotehm ik.”

²¹Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Netəmim rafin itəm koatəto nəghatən rəha Uhgın kən moatətəu-pən, ilat un rəhak netəmim min, rəhak mama ne piak min.”

Iesu təmən-iəhau nimətag asol e Lek Kalili

(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

²²Nian kit Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwin e pot kit, kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Pəs kotuwin ərəh entənipən-pən e lek u.” Kən kəmotiww niuwən motiet. ²³Nian pot tinətaiu, kən Iesu təmuwin mapil. Kən nimətag asol kit təmeiuaiu-pa e lek u, kən nəhau təmuwin e nipəgnoa pot, iuəhkir əm pot tətəmmim. ²⁴Kən kəmotəhgaiir e Iesu kən motəmə, “!Ei, Etəm-iasol! !Etəm-iasol! Aiir-ta, okotimis roiu!”

Kən Iesu təmaiir məghat mən-iəhau nimətag ne peau-peau asol min məmə, “!Nahmen, uameg-ta!” Kən nimətag təmurahl nelmin, kən tinəməlinu tinəməlinu. ²⁵Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro? Rəhatəmat hiə nahatətən?”

Məto ilat kinoatəgin, kən narmilat tinatiwig min, kən minoatən-ipən kəm ilat min məmə, “!Ei! ?Etəmim naka u? Nat ərnapin nimətag ne nəhau, məto katuətəlig-in rəhan nəghatən matioal.”

Iesu təməhg-iarəp narmin rat min e suah kit

(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶Kən ilat kəmotuwa kiet-arəpa rəha netəm Kerasa ikin, inəh entənipən-pən e lek u, kən kəmotuwar ərəh ipar. ²⁷Nian Iesu təmuwar, kən əmun etəmim kit əh-ikin təmuwa mehm. Suah un, narmin rat min kotatig lan, kən nuwəh məsin in təməsuwin-inən napən, kən in təsapilən imə, məto in tətətig əm əh e nipəg kəpiel min, ikin katitənim netəmim ikin. ²⁸⁻²⁹Aupən ikin, nian tərət, narmin rat əh tatol in tətəlməl pik, kən netəmim koatəlis nelkin ne nelmin e sen məmə otaskəlim tiəkis moatehm məmə otəsərəkin-rəkinən natimnat. Məto e nian rafin tətətip-eatip sen min əh, kən narmin rat tətəkəike kəm in məmə otiet magim muwin ərəh ikin taruən-aruən ikin.

Kən nian ialmə u təmehm Iesu, təmeariğ əfəməh, muwa morin-pən e nelki Iesu, kən mətagət məmə, “!Iesu, Nəti Uhgın İlis Agın! ?Nakəmə

onakahro io? !Awi, iatətapəh ron ik məmə onəsolan nalpənən asol kit kəm io!” Narmin rat u təmən nəhlan məto-inu Iesu tinən rəkis məmə in otiet magim e suah u.

³⁰ Kən Iesu təmətapəh məmə, “?Nərgəm pah?” Kən in təmən məmə, “Nimanin Tepət.” Təmən nəhlan məto-inu narmin rat tepət kəmotatig lan. ³¹ Kən narmin rat min kəmotətapəh əskasik o Iesu məmə, “Onəsahlipənən itimat e nipəg itəm namnun tikə tapinəp, u imə nalpənən.”

³² Kən ikin əh e nikali nitot, pikəs min tepət kotagwən motan əh-ikin. Kən narmin rat min kəmotasək moatən-ipən kəm Iesu məmə, “Awi, egəhan-in itimat ekotuwin e pikəs min əh.” Kən Iesu təmegəhan-in ilat kotuwin. ³³ Kən narmin rat min u kəmotiet e suah un motuwin e pikəs min, kən pikəs min ilat rafin kəmotaiu moteuiuiu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pən e lek motammim.

³⁴ Nian netəm kotagwən pikəs min kəmotehm nat u, kəmotiet motagim motuwin moatən-iarəp namnusən rəha natimnat min u e taon rəhalat ne ikin min rafin titəlau lan. ³⁵ Kən netəmmim kəmotiet e taon moatuwin məmə okotehm natimnat min əh. Kən kəmotuwa motehm Iesu, kən motehm min suah un itəm narmin rat min kəmotiet rəkis lan, in tatəpələh iuəhkir e nelki Iesu, tinəsalmələn, kən minuwın-in rəkis rəhan napən. Kən netəmmim rəha taon koatəgin.

³⁶ Kən netəmmim itəm kəmotehm ətuatip nat u e niganəmtilat, ilat kotammus tatuwin kəm netəmmim neen min moatən-iarəp məmə Iesu təmahro nulan mol-wir suah əh, itəm aupən ikin narmin rat min kəmotatig lan. ³⁷ Kən netəmmim rafin u kotatig iuəhkir ikin Kerasa, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə otiet iməlat ikin, məto-inu ilat kinoatəgin pik. Kən əmun in təmuwin e pot məmə okotasuə moatuwin entənəpən-pən ikin.

³⁸ Məto suah u itəm narmin rat min kəmotiet lan, in təmətapəh o Iesu məmə, “!Awi, pəs ekimnə kitat!” Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, ³⁹ “Itəlig matuwin imam ikin, muwin mən-iarəp natimnat min itəm Uhgın təmol kəm ik.” Kən suah u təmuwin ikin min rafin e taon iman ikin matən-iarəp natimnat min rafin itəm Iesu təmol kəm in.

Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmmimis

(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Nian Iesu təmitəlig-pa min e entənəpən-pa lan e lek u, netəmmim nikilat təmagien məmə kinotehm min Iesu, məto-inu ilat kəmoatəsahgin.

⁴¹ Kən etəmmim kit təmuwa mehm, nərgin u Jaeras, itəm in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfiminən. Təmuwa meiuuiu misin nulın e nisaiiən, matəkəike e nətapəhən kəm Iesu məmə in otuwin əpəh iman ikin,

⁴² məto-inu rəhan pətan əkəku tatimis pik rəhan nahməən tepət, kən otəsuwəhən timis. In noan kititəh əm, rəhan nup tuelef.

Kən Iesu təmaliwək matuwın o pətan əkəku əh, kən nımanın netəmim tēpət kəmotuwa kitəlau lan katıləs-pikən-ləs-pikən. ⁴³Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nımisən rəhalat nıpitan nian rafin əm minos nup tuelef, kən təmuwin o netəmim tēpət itəm koatol mərisin, məto okol kit təsol-wırən. ⁴⁴Kən pətan əh təmisi-pən e məntaa Iesu ikin, kən meapən mek nıpəgnəmti nıməhan rəha Iesu, kən əmun roiu agin-əh min əm, rəhan nımisən təmol namnun. ⁴⁵Kən Iesu tən məmə, “?Ei, pah təkək io?”

Kən nian ilat rafin kəmotən məmə kəp, kən Pita təmə, “!Etəm-iasol, nımanın netəmim tēpət koatıləs-pikən-ləs-pikən ik!”

⁴⁶Məto Iesu tən məmə, “Kəp. Ekitun məmə suah kit təkək io məto-inu eməto məmə nəsanənən təmiet lak.”

⁴⁷Kən e nian pətan əh tinitun məmə okol in təsəhluagən, in təmuwa mətəsiəp-asiəp pik, kən misin nulin matos-ipən nisaiiən kəm Iesu. Kən e nıganəmti netəmim rafin, tatən-iarəp kəm Iesu məmə təkək in o naka, kən matən-iarəp min məmə e nian təkək in, kən roiu agin-əh min əm, rəhan nımisən təmol namnun. ⁴⁸Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, rəham nahatətəən lak təmol-wır ik. Kən atuwın, pəs nəməlinuən rəha Uhgın tətətig ron ik.”ⁿ ⁴⁹Nian Iesu təmatəghat əh, kən etəmim kit təmisi-pən imə Jaeras ikin met-arəpa, kən mən kəm Jaeras məmə, “Nətım pətan əkəku tınimis rəkis. Əsəlikiamtəən iəgətun.”

⁵⁰Məto nian Iesu təməto nəghatən əh, in təmən-ipən kəm Jaeras məmə, “Əsəginən. Ahatətə əm lak, kən pətan əkəku rəham, in otəwir min.”

⁵¹E nian Iesu təmuwa met-arəpa e nımə rəha suah əh, kən təmit-irəkis əm Pita, ne Jon, ne Jemes, ne mama ne tata rəha pətan əkəku itəm in təmimis, məmə ilat əm okotuwin imə. ⁵²Netəmim rafin koatasək əfəməh moatəun-əun o pətan əkəku əh, məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əsotasəkən. Pətan əkəku u in təsımisən. In tətəpil əm.”

⁵³Kən ilat kotalah-əsan lan məto-inu ilat kotitun məmə pətan əkəku əh tınimis rəkis. ⁵⁴Məto Iesu təmeapən mıləs nelmi pətan un kən maun-in məmə, “Pətan əkəku, ətul.” ⁵⁵Kən əmun pətan əkəku apən təməmegəh min mətul. Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otos-ipən nat kit tun.” ⁵⁶Kən rəhan mama ne tata, narmılau təmiwig pik, məto Iesu tən-ipən kəm ilau məmə, “Onəkəsuən-iarəpən natımnat min u kəm suah kit.”

**Iesu təmahl-ipən rəhan netəm tuelef məmə okotən-iarəp
nərəməərəən rəha Uhgın**

(Mat 10:5-15; 14:1-2; Mak 6:7-16)

9 ¹Kən Iesu təmuəfımın rəhan netəm tuelef kotuwa kitıəh, kən təmos-ipən nəsanənən kəm ilat kən mategəhan-in rəhan nepətən o nərəməərəən kəm ilat məmə ilat kotitun nəhg-iarəpən narmın rat min,

kən məmə ilat okotol-wir nīmisən min. ²Kən Iesu tēmahl-ipən ilat məmə okotən-iarəp nərəməwəən rəha Uhgīn, kən məmə okotol-wir netəmim itəm koatimīs.

³Kən in tēmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian onəkotuwīn, məsotosən natimnat neen rəha naliwəkən rəhatəmat, natimnat itəm kotahmēn-pən e kasikin, o kətīm, o nagwənən, o mēni, kən məsotosən napən kəiu.

⁴Kən e nian itəmat nakotuwīn e latuənu kit motatīg e nīmə kit, nīmə u inun onəkotatīg əm lan mətoarus-pən nian itəmat onəkotiet lan. ⁵Kən ikin pəhrūən onəkotuwīn ikin, okəmə netəmim nīkilat təsagienən məmə nakotuwa motatīg itəmat min ilat, kən otoparispīs rəkis nīmoulul e nelkitəmat motiet. Inu nəmtətīn kit tatəgətun məmə nakotapəs ilat, kən niki Uhgīn tərət olat.”^o

⁶Kən ilat kəmotiet motaliwək motuwīn latuənu min moatamnus-iarəp namnusən təwir, kən ikin min rafin koatuwīn ikin, moatəfak o netəmim tərət, kən kotəmegəh.

⁷Kən Kig Herot Antipas u in iərəməwə e nītən Kalili, in təməto namnusən rəha natimnat min u itəm Iesu tatol ilat. Kən tēmətəlig-in muwīn minəruru əfəməh məto-inu netəmim neen kotən məmə Jon Baptaīs tīnəmegəh min,^p ⁸kən netəmim neen min kəmotən məmə Elaija tīnuwa min, kən netəmim neen kəmotən məmə in ien kit rəha Uhgīn aypən ikin itəm tēməmegəh min. ⁹Kən Herot Antipas tēmən məmə, “Jon u, io enəmohtap rəkis rəhn-kapə. ?Məto etəmim pah u iatəto rəhan namnusən?” Kən in təmategəs-in Iesu məmə otəplan.^q

Iesu tēməgwən netəmim faif-taosan
(*Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-14*)

¹⁰Kən aposol min rəha Iesu kəmotitəlig-pa min ron, kən motən-ipən kəm in natimnat rafin itəm kəmotol. Kən in təmit ilat motiet rəkis e netəmim, motuwīn əpəh e taon pīsīn kit min, nərgīn u Petsaeta. ¹¹Məto e nian netəmim kəmotəto namnusən məmə Iesu tīnuwa, kən kəmotuwa motuarisīg-in ilat. Kən Iesu nīkin tēməgiən əm nian in tēmehm ilat, kən in tatəgətun ilat e nərəməwəən rəha Uhgīn, kən matol-wir netəm koatimīs kotəmegəh min.

¹²Kən ehnaipən iuəhkīr o napinəpən, netəm tuelef rəha Iesu kəmotuwa ron, moatən məmə, “Iərəməwə. Ahl-ipən netəmim rafin koatuwīn əpəh e latuənu min məmə okotegəs-in ikin təwir kit rəha napīlən kən motegəs-in nagwənən itəm okotun məto-inu, ikin-u koatan ikin roiu, in līmīnan.”

¹³Məto in tēmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəp, itəmat əm. Onəkotəgwən netəm min əh.” Kən ilat kotən məmə, “Itimat ekoatos əm pīret faif ne nəm kəiu. ?Tahro? ?Nakolkeike məmə ekotuwīn motos-nəmtīn nagwənən

kit min nigî nîmanin netəmim min əh rafin?" ¹⁴Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəmim tepət tepət itəm kəmotuwa ikin əh, okəmə kafin nəman əm, kən ilat rafin faif-taosan.

Məto Iesu tən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, "Otuwin motor ilat fite fite motən məmə okotəpələh." ¹⁵Kən rəhan min netəmim kəmotor ilat mihin nəhlan, kən netəmim rafin kəmotəpələh.

¹⁶Kən Iesu təmos pîret əh faif ne nəm kəiu, masipər e neai, kən matəfak kəm Uhgîn o nagwənən, kən məmkaş matos-ipən kəm rəhan min netəmim məmə okotos-ipən kəm netəmim. ¹⁷Kən netəmim rafin kəmotagwən motuwin nərpîlat tasis. Kəmotapəs nîmîsmîsî nagwənən, kən netəmim rəha Iesu kəmotaii-pən e kətim asol ilat tuelef itəm kəmotər kər wir.

Pita təmən məmə Iesu in Kristo

(Mat 16:13-20; Mak 8:27-9:1)

¹⁸Kən nian kit, Iesu ne rəhan min əm kotatig, kən Iesu tatəghat kəm Uhgîn e nəfakən. Kən in təmətapəh olat məmə, "?Netəmim koatəghat-in io məmə io pah?" ¹⁹Məto kotən məmə, "Nen koatən məmə ik Jon Baptais. Kən nen koatən məmə ik ien Elaija. Kən nen koatən məmə ik ien kit rəha Uhgîn aupən ikin itəm tînəmegəh min." ^r ²⁰Kən Iesu təmətapəh olat məmə, "?Məto itəmat nakotəmə pah u io?" Kən Pita təmən məmə, "Ik Kristo itəm Uhgîn təmən məmə otahl-ipa." ^s

²¹Məto Iesu təmən-iəhau əskasik ilat məmə okəsotən-iarəpən nəghatən min əh kəm netəmim. ²²Kən in təmatig mən min kəm rəhan min netəmim məmə, "Nat kit itəm otəkəike muwa mol nîpahrienən lan, məmə io, Nəti Etəmim, oekəto nahmən e natimnat tepət. Kən netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ilat okotəuhlin mənətaalat kəm io, kən motohamnu io, kən ekimis. Məto nian itəm tatol kisil lan, Uhgîn otol ekəmegəh min e nîmîsən." ^t

²³Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, "Etəm u tolkeike məmə otuwa muarisig-in io, in otəkəike maluin atip in, kən e nian rafin in otəkəike mîləs rəhan nig kəməluau muarisig-in io," ^u ²⁴məto-inu etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan nəmegəhən e nətueintən u, kən otakiəh e rəhan nəmegəhən lilin. Məto etəmim itəm otimis o nərgək, kən in otos nəmegəhən lilin. ^v ²⁵?Okəmə suah kit tatos rafin natimnat rəha nətueintən u, kən otimis ron, in otîləs nat wir naka? ²⁶Okəmə nətaulis-in io nətaulis-in min rəhak nəghatən, kən Nəti Etəmim in otaulis-in min ik e nian itəm in otatuwa e nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəhan, ne nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəha Tata rəhan ne nagelo min itəm

r 9:19 Luk 9:7-8 **s 9:20** Jon 6:68-69 **t 9:22** Luk 9:44; 18:32-33 **u 9:23** Mat 10:38; Luk 14:27 **v 9:24** Mat 10:39; Mak 8:35; Luk 17:33; Jon 12:25

kotasim.^w ²⁷Məto iatən nīpahrienən kəm itəmat məmə, itəmat neen itəm nəkoatətul ikin-u, uarisig nəpanotimis məto nakotaupən motehm nərəməərən rəha Uhgīn.”

Iesu ne Moses ne Elaija
(*Mat 17:1-8; Mak 9:2-8*)

²⁸Uarisig e nəghatən əh rəha Iesu, kən iuəhkir nian eit tinuwa minuwin rəkis, kən Iesu təmit Pita, ne Jon, ne Jemes kəmotuwīn əpəh ilis e nītot məmə okotəghat kəm Uhgīn e nəfakən. ²⁹Kən e nian in təmatəfak, kən rəhn-kapə tinuwa minol pisin, kən napən rəhan təmuwa mərəuən matipit-īpit. ³⁰Kən əmun Moses ne Elaija kəmuet-arəpa muətul mətəhaləghat iləhal Iesu, ³¹kən nəhag-əhagən asol kit təmasiə mītəlau elau, kən katəhaləghat-in nimisən rəha Iesu əpəh Jerusalem itəm otol nəghatən rəha ien min rəha Uhgīn otuwa mol nīpahrienən lan.^{x y}

³²Məto Pita ne təs mil, napilən tinos rəkis iləhal, kən kəməhalapil məsin. Məto nian kəməhalaiir, kəməhalehm nəhag-əhagən asol tītəlau e Iesu, kən kəməhalehm Moses ne Elaija katuətul iləhal Iesu.^z ³³Kən nian suah mil kinətuagim minatian isəu o Iesu, kən Pita təmən-īpən kəm Iesu məmə, “Iərəməərə, təwir məmə itiməhal etəhalatig ukin-u. Pəs ekəhaliləkin makeen kisil, rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.” Məto in təmatəghat ənapin əm, təsitunən məmə nəghatən naka in tatən. ³⁴Kən e nian in təmatəghat əh, nimal napuə təmuwa malpin ilat, kən nian napuə təməfətəin iləhal, kəməhaləgin kəməhaləgin. ³⁵Kən ilat kəmotəto nəwia suah kit təmisi-pən e nimal napuə, tatən məmə, “Inu nətik itəm io emitəpun. !Əhalətəlig-in wir!”^a

³⁶Nian kinotəto rəkis nəwia Uhgīn təməghat un, kən Pita ne Jon ne Jemes kəməhaləplan əm Iesu. Kən e nian min əh, kəsəhalənən natimnat min əh kəm suah kit min, kəsəhaləghat-inən natimnat min u itəm kəməhaləplan.

Iesu təmahl-iarəp narmin rat e suakəku kit
(*Mat 17:14-23; Mak 9:14-32*)

³⁷Kən kəmən lawig in, nian Iesu ne rəhan etəmim miləhal kəmotisi-pər ilis e nītot moteiuaiu-pa, kən motehm netəmim tepət kəmotuwa ron. ³⁸Kən netəm min əh kit təmaun-in əfəməh Iesu məmə, “Iakolkeike məmə nakuwa masitu e rəhak suakəku iərman, məto-inu in noanahli iouen kitih əm. ³⁹Nian tepət, narmin rat kit tatuwa lan, kən mol in tətəgət pik, kən mol nīpətīn tətasiəp-asiəp matol matol, nahui noan ruən min kotiet,

w 9:26 Mat 10:33; Luk 12:9 **x 9:31** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “kən katəhaləghat-in nian in otiet magim əpəh Jerusalem.” **y 9:31** Luk 9:22
z 9:32 2 Pita 1:16-18 **a 9:35** Luk 3:22

kotahmen əm e sɔp. Narmɪn rat əh tatəɾəkin pik in, kən mətaskəlɪm in, iuəhkɪr təsəpəsən in. ⁴⁰Kən io emətəpəh o rəham min netəmim məmə okotəhg-iarəp narmɪn rat u, məto okol kəsotəhg-iarəpən.”

⁴¹Kən Iesu in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat netəm roiu ne, rəhatəmat nahatətəən tɪkə. Kən rəhatəmat nətəlɪgən təsətuaɪpən. Enərou-in itəmat. ?Oekatig kitat min itəmat nian kuwəh? It nətɪm muwa ukɪn-u.”

⁴²Kən nian suakəku u təmatuwa əh o Iesu, kən narmɪn rat təmahtɪgəpis tɪet morɪn-pən e nɪsɪp, mol nɪpətɪn tətəsɪəp-asiəp. Məto Iesu təməghat əskasik kəm narmɪn rat un, kən məhg-iarəp narmɪn rat tɪet, kən mol suakəku təwir. Kən təmos-ipən suakəku tɪtəlɪg-pən mehm rəhan tata.

⁴³Kən ilat rafɪn, narmɪlat təmɪwɪg o nəsanənən asol rəha Uhgɪn. Məto nian netəmim narmɪlat təmɪwɪg o natɪmnat rafɪn itəm Iesu təmol ilat, kən in təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, ⁴⁴“Otos nəghatən u tatɪte mamnɪm e nɪkɪtəmat kən məsotaluɪnən. Io Nəti Etəmim, suah kit otegəhan-in-pən io e nelmi tɪkɪmɪr min rəhak.”^b ⁴⁵Məto rəhan min netəmim kəsotɪtunən nɪpətɪ nəghatən u məto-inu Uhgɪn təməhluaig-in nɪpətɪ nəghatən u məmə ilat okəsotɪtunən, kən ilat kɪnotaulis-in nətəpəh-inən nɪpətɪ nəghatən u o Iesu.^c

?Pah in iahgɪn etəm keike?

(Mat 18:1-5; Mak 9:33-40)

⁴⁶Kən netəmim rəha Iesu koatol nɪkɪlat min məmə pah in iahgɪn etəm-iasol, etəm keike taprəkis-in ilat.^d ⁴⁷Məto Iesu təmɪtun rəhalat nətəlɪgən min, kən in təmos suakəku kit mit muwa tətul e nɪkalɪn, ⁴⁸kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə suah kit, nɪkɪn tagɪen məmə otos suakəku kit mehm wɪr, kən in tatol min-nəhlan e nərgək, kən in tahmen-pən əm məmə in tatos io, matehm wɪr io. Kən etəm tatos io e nɪkɪn agɪen, in tatos Uhgɪn itəm təməhl-ɪpa io. Inu nɪpahɪenən məto-inu etəm tatos-ɪəhau in ləhau agɪn, in otuwa in etəm-iasol, etəm keike.”^e

⁴⁹Kən Jon təmən məmə, “Iəɾəmərə. Itɪmat emotehm suah kit tatəhg-iarəp narmɪn rat min e nərgəm, kən emotən-ɪəhau məmə otəsɔl wəkən məto-inu sənəmə in rəhatat kit etəmim.” ⁵⁰Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Əsən-ɪəhauən in məto-inu, okəmə suah kit təsɔlən tɪkɪmɪr itəmat min, kən in iolɪtəmat.”^f

Netəm Sameria neen nɪkɪlat təməsagɪenən o Iesu

⁵¹Kən tɪnuwa iuəhkɪr o nian itəm Uhgɪn otos Iesu lan muwɪn əpəh e nego e neai, kən Iesu təmən-ipən atɪp kəm in məmə otəkəike muwɪn

b 9:44 Luk 9:22 **c 9:45** Luk 18:34 **d 9:46** Luk 22:24 **e 9:48** Mat 10:40
f 9:50 Mat 12:30; Luk 11:23

Jerusalem, kən nat kit tikə məmə otahtosig-in. ⁵²Kən in təmahl-ipən netəmim neen kotos rəhan nəghatən motaupən-in motuwīn əpəh latuənu kit Sameria məmə okotol əpen-əpenə rəhan. ⁵³Məto netəm əh-ikin əh, kəsotolkeikeən məmə in otuwīn matig iməlat ikin məto-inu, ilat kotitun wir məmə tatuwīn Jerusalem. ⁵⁴Kən nian rəhan etəmim mil, Jemes ne Jon, ilau kəmuehm natimnat min əh, kən kəmuən məmə, “?Iərəmərə, nakolkeike məmə ekuəun-in nīgəm tisi-pən əpəh ilis e nego e neai meiuaiu muwa mus ilat?”^{g h} ⁵⁵Məto Iesu təmeirair məhai ilau. ⁵⁶Kən kəmotuwīn min latuənu pisin kit min.

Netəmim neen kəmoatən məmə okotuarisig-in Iesu
(*Mat 8:19-22*)

⁵⁷Kən e nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək moatuwīn e suatip, kən suah kit təmən-ipən kəm in məmə, “Io ekuarisig-in ik, ikin pəhruən onəkuwīn ikin.”

⁵⁸Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kuri iarupin min, rəhalat nipəg tatig məmə okotapil ikin. Kən mənig min, nimaalat tatig məmə okotapil ikin. Məto io Nəti Etəmim, nimə rəhak tikə o napilən.”

⁵⁹Kən Iesu təmən-ipən kəm suah kit min məmə, “Wa, kilau min ik, muwa ik rəhak etəmim.” Məto suah un tən-ipən məmə, “Iərəmərə, awi. Egəhan-in io ekuwīn pitən mitənim rəhak tata.” ⁶⁰Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kəp, apəs-pən. Pəs netəm kinotimis rəkis e nikilat, koatitənəm atip ilat min. Məto ik, uwīn mən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgīn.”

⁶¹Kən kit min tatən məmə, “Iərəmərə, ekətəu-pən ik muwa io etəmim rəham, məto awi, əpəs pitən ekitəlig-pən min imak ikin mauiatipin rəhak min netəmim.”ⁱ

⁶²Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Okəmə suah kit tətəuon matol wək rəha Uhgīn, məto rəhan nətəligən tatuwīn o nat pisin pisin min neen, kən suah u təsahmen-pənən məmə Uhgīn otərəmərə lan.”

**Iesu təmahl-ipən rəhan netəmim sepinte-
tu kotamnus-iarəp nammnəsən təwir**

10 ¹Uarisig e natimnat min əh, Iərəmərə təmitəpun rəkis sepinte-tu netəmim neen min rəhan, kən təmahl-ipən ilat kəiu kəiu kotaupən-in moatuwīn e taon min ne ikin min neen min itəm Iesu təpanuarisig muwīn ikin.^j

²Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Otəplan-tu! Nagwənən tēpət əpəh e nasumən itəm kinotimətə, məto iolwək min noan məsin əm kotəulək-

g 9:54 Naoa oas min neen rəha Oltesteman katilpin nəghatən u məmə, “tahmen e Elaija.”
Afin-tu 2 King 1:9-16 h 9:54 2 King 1:9-16 i 9:61 1 King 19:20 j 10:1 Mak 6:7

in. Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən məmə otahl-ipa iolwək min tepət məmə okotuwın kəulək-in nasumən rəhan.^k ³Otuwın, məto nəkotəkəike motitun məmə io etahl-ipən itəmat məmə nakotuwın tahmen-pən e sipsip əlkələh min itəm kotaliwək moatuwin ilugin e kuri iarupin min.^l ⁴Kən onəkətosən kətım əkəku rəha məni, ne kətım, ne put, kən əsotamegən e suatip katəghat kəm netəmim.^m

⁵“Nimə naka itəm onəkotuwın ikin, nakotaupən motən-iarəp məmə, ‘!Pəs nəməlinuən otətətig ikin!’ ⁶Okəmə etəm rəha nəməlinuən əh-ikin, kən rəham nəfakən otuwa mol niphrienən, kən nəməlinuən otətətig ron. Məto okəmə etəm tol nəhlan tikə, kən noa rəham nəfakən otitəlig-pa min ron ik. ⁷Kən otatig əm e nimə kitiəh əm, sotapilən e nimə pisin pisin min. Kən nagwənən naka itəm okoatos-ipinə kəm itəmat, otun. Kən nənimən naka okotos-ipinə, otənim. Məto-inu in tətuatip əm məmə suah kit itəm tatol wək, in tətuatip məmə in otos nətouən lan.ⁿ

⁸“Nian itəmat nakotuwın taon kit, okəmə nikilat tətəgien otəmat, kən otun nagwənən naka itəm koatos-ipinə kəm itəmat,^o ⁹kən otol-wir netəmim itəm koatimis motatig ikin, kən motən-iarəp kəm ilat məmə, ‘Nərəmərəən rəha Uhgın tatuwa iuəhkır otəmat.’ ¹⁰Məto okəmə nakotuwın e taon kit, kən netəmim nikilat təsəgienən otəmat, kən otuwın motaliwək e suatip asol min, kən motən məmə, ¹¹‘Nimoulul rəha nisip itəm tətətig e nelkitimat, ekoatoahapispis rəkis, in nəmtətin tətəgətun məmə nəmotol təsahmenən, kən Uhgın təmapəs itəmat. Məto nəkotəkəike motitun məmə nəmərəən rəha Uhgın tinatuwa iuəhkır rəkis.’^p ¹²Kən iatən niphrienən kəm itəmat məmə, Uhgın otol nalpinən asol kəm ilat taprəkis-in nalpinən rəha taon rat əh Sotom aupən.^q

¹³“!Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! !Itəmat netəm Petsaeta, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! Məto-inu emol pap nat pispis tepət e taon mil rəhatəmat! Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh Taea ne Saeton aupən, okol netəmim əh-ikin əh kəmotəuhlin rəhalat nətəligən e nolən rat min, kən ilat kəmotuwın e natimnat rat motuwın moatəpələh e nəmtap e nigəm motəgətun məmə koatəto tərət agin o rəhalat nolən rat min. ¹⁴Məto e nian əh itəm Uhgın otol nalpinən kəm netəmim, nalpinən rəhatəmat in otəskasik, maprəkis-in nalpinən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikin. ¹⁵?Kən itəmat netəm Kapaneam, nikitəmat təht məmə Uhgın otiləs-ipər itəmat e ikin rəha nisaiiən əpəh e nego e neai? !Kəp! Məto Uhgın otiləs-iəhau itəmat nakotuwın ləhau agin, ikin itəmat onəkotaulis ikin.^r

¹⁶Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min məmə, “Netəmim itəm koatətəlig-in itəmat, koatətəlig-in io. Kən netəmim itəm koatəuhlin məntaalat kəm

k 10:2 Mat 9:37-38; Jon 4:35 **l 10:3** Mat 10:16 **m 10:4** Mat 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 **n 10:7** 1 Kor 9:6-14; 1 Tim 5:18 **o 10:8** 1 Kor 10:27 **p 10:11** Wək 13:51; 18:6 **q 10:12** Jen 19:24-25; Mat 10:15; 11:24 **r 10:12-15** Mat 11:20-24

itəmat, koatəuhlin məntaalat kəm io, kən netəmim itəm koatəuhlin məntaalat kəm io, koatəuhlin məntaalat kəm suah u itəm təmahl-ipa io.”^s

Netəmim rəha Iesu sepinte-tu kəmoatitəlig

¹⁷Kən netəmim min rəha Iesu ilat sepinte-tu kəmotitəlig-pa min, kən nikilat tətəgien moatən kəm Iesu məmə, “!Iəməmə, nat əpnəpən narmin rat min, məto nian itimat ekotəghat e nərgəm, kən ilat koatol nəwiatimat!” ¹⁸Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “!To emehm Setan təmisi-pər ilis e neai meiuaiu tahmen-pən e nipitən.” ¹⁹Otətəlig-tu. Io enos-ipinə rəkis nəsanənən kəm itəmat, inəh itəmat nəkotitun neguətəinən sinek min ne skopion^u min. Kən nəsanənən itəm iatos-ipinə kəm itəmat, in taprəkis-in nəsanənən rəha tikimir rəhatat, Setan. Kən okol nat kit təsərəkənən itəmat. ²⁰Inəh nipahrienən. Məto nəsotaglienən məmə narmin rat min koatol nəwiatəmat, məto otaglien əm məto-inu Uhgın təmətə rəkis nərgitəmat əpəh e nego e neai.”^v

²¹Kən e nian əh, Iesu nikin tətəgien pik e năgienən itəm tətisi-pən e Narmin Rəha Uhgın, kən in təməfak mən məmə, “!Tata Uhgın, ik Iəməmə rəha natimnat rafin ilis e neai ne ləhau e nətueintən. !atənwiwi ik məto-inu nəməhluaig-in nipətə natimnat min u e niganəmti netəmim itəm kotenatig motitun wir nat. Kən nəmol-arəp kəm netəmim itəm kotahmen-pən əm e nisualkələh məmə okotitun wir. Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”

²²Kən Iesu təmatəkəike matəghat kəm ilat məmə, “!Rəhak Tata təmegəhan-in-pa rəkis natimnat rafin e nelmək. Tata əm titun Netin. Kən Nətin əm ne netəmim neen, ilat min əm kotitun Tata. Ilat u netəmim itəm Nətin təmitəpun ilat məmə in otol-arəp Tata rəhan kəm ilat.”^w

²³Kən Iesu təmeirair məghat əm kəm rəhan min netəmim məmə, “!Nəkotatig e nəwİRən pahrien məto-inu itəmat nakoatehm e niganəmtitəmat natimnat min əh! ²⁴!atən kəm itəmat məmə, əupən ikin ien min tēpət, ne kig min tēpət, kəmotolkeike pik məmə okotehm natimnat min u itəm itəmat nakoatehm, məto kəməsotehmən. Kən ilat kəmotolkeike məmə okotətə natimnat min itəm nakoatətə, məto kəməsotətəən.”^x

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etəm təwir kit rəha Sameria

²⁵Kən e nian əh, ienatig kit e Lou təmətul meiuə əm e nətapəhən kit kəm Iesu məmə otehm-tu okəmə Iesu in tenatig wir o kəp. In təmən

s 10:16 Mat 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23 t 10:18 Aes 14:12; Nol Əpən 12:7-10,13; Luk 10:15; Jon 12:31; Nol Əpən 20:1-3,10 u 10:19 Skopion in nat kit tahmen e tupə əkəku kit itəm tətəkioah e nīməptən. Tatus itəm, kən titəhmə titəhmə, taprəkis-in milpat o timar. v 10:20 Fil 4:3; Nol Əpən 3:5 w 10:22 Jon 3:35; 10:15 x 10:21-24 Mat 11:25-27; 13:16-17

māmā, “?Iəgətun, oekahro min-nulan mos nāmegəhən lilin?”^y ²⁶Kən Iesu tāmən-ipən kəm in māmā, “?Lou rəha Moses tatən māmā naka? ?Nian ik nətāfin, kən nīpətīn tatən naka kəm ik?”

²⁷Kən suah un tən-ipən māmā, “Onakəkəike molkeike Iəramərə rəham Uhgīn e nīkim rafīn, ne nāmegəhən rafīn rəham, ne nəsānənən rafīn rəham, ne nətəlīgən rafīn rəham;^z kən molkeike min ik min neen tahmen-pən əm māmā nakatolkeike atīp ik.”^a

²⁸Kən Iesu tən-ipən kəm in māmā, “In ətuatīp un. Okəmā nakatol nəhlan, kən ik onakos nāmegəhən lilin.”^b

²⁹Məto suah əh, in tolkeike əm māmā otəgətun rəhan nolən māmā in etəm ətuatīp, kən in təmətəpəh o Iesu māmā, “?Məto pah min u ilat io min neen?”

³⁰Kən Iesu tən-ipən kəm in māmā, “Suah kit tāmīet Jerusalem kən maliwək meiuaiu matuwīn əpəh Jeriko. Kən e suatīp, iakləh neen kəmotaskəlīm motəmki-rəkis rəhan natīmnat, kən motoh kələhəu tīmīseah mətāməhl e suatīp, kən kotagīm motapəs.

³¹Kən təpəwīr əh, pris kit tatitəp suatīp əh matuwa, məto nian in təməplan suah əh, in təmaliwək mawīlək-in matuwīn. ³²Kən Lifaet^c kit titəp min əm suatīp kitīəh muwa, kən nian təməplan suah əh tətāməhl, in təmōl əm nat kitīəh min mawīlək-in. ³³Məto etəmīm kit rəha Sameria, itəm koatol tīkīmīr ilat netəm Isrel, in min titəp suatīp əh matuwa, kən məplan suah əh tətāməhl. Nian təməplan, nīkin təmāhmə ron, ³⁴kən təmaliwək muwīn iuəhkīr ron, mafəl rəhan nīməgəm min e oel ne wain, kən malpīn wīr ilat. Kən təmīləs-ipər suah əh mahtu-pər e rəhan togki, kən mīləs mian əpəh e hotel matehm wīr. ³⁵Kən kəmən lawīgīn, in təmos mənī neen^d muwīn mos-ipən kəm etəm-iasol rəha hotel, kən mən-ipən kəm in māmā, ‘Onakatehm wīr suah u, kən okəmā nəkətuatīn rəham neen mənī, kən onakən-ipa kəm io nian ekītəlīg-pa min, pəs io ekos-ipīnə nītāin.’ ”

³⁶Kən nian Iesu tīnol namnun nəghatən u, kən təmətəpəh o ienatīg e Lou māmā, “?E rəham nətəlīgən, suah mīləhal əh, nəkītun māmā iləhal pah təmōl təwīr kəm suah əh kəmoh, tahmen māmā in in kit?” ³⁷Kən ienatīg e Lou tāmən-ipən māmā, “Etəmīm itəm in təmasəkītun suah əh.” Kən Iesu tən-ipən kəm in māmā, “Ita. Ik uwīn mol min tahmen-pən əm māmā inu suah əh təmōl mīhīn ne.”

Iesu təmuwīn latuənu rəha Mata ne Meri

³⁸Nian Iesu ne rəhan min netəmīm kotaliwək e suatīp, kən kəmotiet-arəpən latuənu kit. Kən pətan kit, nərgīn u Mata, təmos Iesu e nīkin

y 10:25 Mat 22:35-40; Luk 18:18 z 10:27 Dut 6:5 a 10:27 Lev 19:18 b 10:28 Lev 18:5
c 10:32 Lifaet, ilat netəmīm min u kotasitu e pris min e wək rəhalat, kən koatol wək pīsīn pīsīn min əpəh e Nīmə Rəha Uhgīn. d 10:35 Nəghatən Kris ətuatīp tatən māmā, “Tenarius kəiu.” Nian suah kit tatol wək nian kitīəh, kən katətou-in tenarius kitīəh.

agian muwin əpəh e rəhan nimə. ³⁹Pətan əh, pian kit əh-ikin, nərgin u Meri. Kən Meri təmuwa matəpələh iuəhkir o nelki İərəməyə matətəlig-in nəgətunən min rəhan.^e ⁴⁰Məto Mata, rəhan nətəligən tatuwin pık o nolən nagwənən, kən wək tinatoh in. Kən təmuwin o İesu mən-ipən kəm in məmə, “?İərəməyə, tahrə? ?Nikim təht məmə tətutap əm, o kəp, məmə pətan u piak təsəsituən lak ne o nolən wək u, kən io pisin əm iatol? Ahl-ipa məmə otuwa masitu lak.” ⁴¹Məto İərəməyə təmən-ipən kəm in məmə, “Ei, Mata. Əsətəlig-in pıkən natimnat min tepət nəhlan. ⁴²Məto nat kitih əm in nat keike, kən Meri in tinitəpun rəkis nat u itəm in təwir taprəkis, kən okol io esiləs-irəkisən nat əh ron.”^f

**İesu təmatəgətun rəhan netəmim e suatip rəha nəghatən
kəm Uhgın e nəfakən
(Mat 6:9-15; 7:7-11)**

11 ¹Nian kit, İesu təmatəghat kəm Uhgın e nəfakən əpəh ikin kit. Kən nian təmöl namnun rəhan nəfakən kəm Uhgın, kən rəhan kit etəmim tətəpəh ron məmə, “İərəməyə, əgətun-tu itimat e suatip rəha nəghatən kəm Uhgın e nəfakən, tahmen-pən e Jon Baptaıs in təməgətun mihin rəhan min.”

²Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian nakotəghat kəm Uhgın e nəfakən, onəkotən məmə,

‘Tata Uhgın, nərgəm in ilis agın, pəs netəmim okotisiai-in.

Pəs rəham nəgəmərəən tuwa matig.

³Nian rafin, os-ipa nagwənən kəm itimat tahmen-in rəha nian roiu.

⁴Kən afəl rəkis rəhatimat nolən rat min məto-inu itimat esotaskəlim-
iəkisən e nikitimat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol kəm
itimat.

Kən segəhan-inən itimat ekotuwin ima nos-ipən-os-ipənən, ikin itəm
məta oekotakiə motol təfagə rat.’”

⁵⁻⁶Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə suah kit tuwa imam ikin lapın, kən rəham nagwənən tikə, kən onəkol naka? Onəkuwin e nimə rəha ik kit, kən mən-ipən məmə, ‘Io kit, os-ipa nagwənən məsin, kən ekos muwin magwən suah kit lan itəm təmiş-pən isəu muwa imak ikin roiu lapın, kən rəhak nagwənən tikə məmə ekagwən in lan.’ ⁷Kən in otuhalpın-pinə kəm ik məmə, ‘!Aaah! Atuwin, səhgaiirən etimat, enotapıl rəkis itimat rəhak nisualkələh. Okol esətul minən mos-ipinə nagwənən kəm ik.’ ⁸Ekən kəm itəmat məmə, nat əpnəpın ik in kit, məto suah un təsolkeikeən məmə in otos-ipinə nagwənən kəm ik. Məto iatən nıpahrienən, nian nakatəkəike matətəpəh ron, kən in otətul mos-ipinə natimnat rafin kəm ik itəm nakolkeike.

⁹“Kən tol nəhlan ekən kəm itəmat məmə, otətapəh-in kəm Uhgín o natimnat, kən in otos-ipinə kəm itəmat. Kən otegəs-in, kən nakotehm. Kən otəht-əht toa, kən toa oterəh otəmat. ¹⁰Ekən nəhlan məto-inu netənim rafin itəm koatətapəh-in, kən okoatos. Kən netəm min u itəm koategəs-in, kən okoatehm. Kən netənim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.

¹¹“Itəmat tata min. ?Itəmat kit, nian nətín tatətapəh-in nəm, məto in tatos-ipən sinek? !Kəp! ¹²?O nian in tatətapəh-in noanahli-məniḡ, məto in tatos-ipən skopion?^s !Kəp! ¹³Nat əpnəpín itəmat netəm nakotərat, məto nakoatos-ipən natimnat wir min kəm nenətítəmat min. Məto Tata Uhgín əpəh e nego e neai, nolən rəhan in təwir pik maprəkis-in nolən rəhatəmat, kən nípahrienən, in otos-ipən Narmin Rəhan kəm netəm min u itəm koatətapəh-in ron.”

Netənim neen kəmoatən məmə Iesu tatol wək e nəsanənən rəha Setan
(*Mat 12:22-30,43-45; Mak 3:20-27*)

¹⁴Kən e nian kit, suah kit əh-ikín itəm narmin rat tətətiḡ lan, kən tol məmə in təruru nəghatən. Kən Iesu təməhg-iarəp narmin rat əh, kən suah əh təmətuoun matəghat, kən netənim narmilat təmiwíḡ pik ron. ¹⁵Məto netənim min əh neen koatən məmə, “Pielsepul u in etəm-iasol rəha narmin rat min, in əm əh təmos-ipən nəsanənən kəm suah u məmə in otəhg-iarəp narmin rat min e netənim.”^h ¹⁶Kən netəm pisin neen min kəmotətapəh o Iesu məmə in otol-tu nat pispis kit e nəsanənən itəm tətisi-pən e nego e neai məto-inu, ilat kotalkeike məmə okotítun-tu məmə Iesu in etənim pah.ⁱ

¹⁷Məto Iesu tinitun rəkis nətəliḡən min rəhalat, kən təmən məmə, “Okəmə netənim e kantri kit koatoor ilat min, kən okotərəkin rəhalat kantri, kən nərəmərəən otisas mikə. Kən tahmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netənim lan koatoor ilat min, kən okotərəkin aḡin-əh latuənu u. ¹⁸?Kən okəmə netənim rəha Setan koatoor ilat min, kən otahro nulan rəhan nərəmərəən otətətiḡ? Iatən min-nulan məto-inu nakoatən məmə iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul. ¹⁹?Kən okəmə io, iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul, kən tahro e rəhatəmat min netənim, ilat koatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha pah? Tol nəhlan, ilat okotakil rəhatəmat min nəghatən məmə in neiuəiuəən. ²⁰Məto okəmə io iatəhg-iarəp narmin rat min e netənim e nəsanənən rəha Uhgín, kən tatəḡətun məmə nərəmərəən rəha Uhgín tīnuwa rəkis otəmat.

²¹“Nian etəm rəhan nəsanənən tepət tətəmik natimnat rəha nəluəḡinən, tatətul matíp matehm wir rəhan nimə, inəh rəhan natimnat okotətiḡ wir

əm. ²²Məto nian etəm pisin kit min itəm rəhan nesanənən taprəkis-in in, otuwa muəmou mətian mətian tol win lan, in tatos-irəkis rafin rəhan natimnat rəha nəluaginən itəm təmələhəu-pən rəhan nətəligən lan, kən in otoor natimnat rafin rəha suah əh kəm rəhan min netəmim.^j

²³“Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tikimīr. Kən etəmim u itəm təsərgətəinən sipsip min, in tatol ilat kotagim atit.”^k

²⁴Kən Iesu təmən məmə, “Nian narmin rat tatiet e suah kit, kən in tətən əpəh ikin kikə-kikə ikin nəhau tikə lan mategəs-in ikin otameg ikin, məto təsəplanən. Kən in tətən məmə, ‘Pəs ekitəlig-pən e rəhak nimə itəm emisi-pən ikin aupən.’ ²⁵Kən nian in tatitəlig-pa, mehm rəhan nimə kəmafəl təpiə wir, kən natimnat rafin koatis wir. ²⁶Kən in otuwīn mit min narmin rat sepīn min motuwa itəm kotərat kotaprəkis-in in. Kən okotuwīn min imə motatig e nəmegəhən rəha suah u. Kən suah u, aupən rəhan nəmegəhən tərat, məto roiu tinərat pik agin-əh.”

²⁷Nian Iesu tətən nəghatən əh, pətagwəhl kit tagət əfəməh məmə, “Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwirən kəm pətan itəm təmemək-in ik, kən mətapinahin ik.”^l

²⁸Kən Iesu təmə, “Nīpahrienən, məto Uhgīn otawte-in rəhan nəwirən taprəkis kəm netəmim itəm koatəto nəghatən rəhan, kən moatol.”

Nəmtətin rəha Jona (Mat 12:38-42; Mak 8:12)

²⁹Kən nian netəmim kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu, kəmotuwa tēpət məsin min, kən Iesu təmə, “Itəmat netəm roiu ne, itəmat nol təfagə rat agin. Itəmat nakotolkeike məmə nakotehm nat pispis u nəmtətin kit. Məto okol Uhgīn təsos-ipinəən nəmtətin kit kəm itəmat. Məto Uhgīn otos-ipinə nəmtətin kitiəh əm kəm itəmat, inəh nəmtətin rəha Jona.^m ³⁰Tahmen əm e Jona itəm təmuwa nəmtətin kit tatuwīn o netəmim rəha taon u Nineva aupən, e nolən kitiəh min əm, io Nəti Etəmim ekuwa nəmtətin rəha netəmim u-roiu ne. ³¹Kən e nian əh itəm Uhgīn otakil netəmim rafin, kən kwin rəha nəptən pis ikin, in otətul mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otītun nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e nikalīn nəptən əpəh isəu agin, kən maliwək muwa məmə otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatig wir. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tinuwa.ⁿ ³²Kən netəmim rəha Nineva okotətul e nian Uhgīn otakil netəmim rafin lan, kən ilat okotən məmə itəmat nəmotol nolən tərat. Kən ilat kotītun nənən nəhlan məto-inu, nian ilat kəmotəto nəghatən rəha Jona, ilat kəmotəuhlin ilat e nolən rat min rəhalat. Kən roiu, suah kit ikin-u itəm in ilis taprəkis-in Jona.”^o

j 11:22 Kol 2:15 k 11:23 Luk 9:50 l 11:27 Luk 1:28,42,48 m 11:29 Mat 16:4
n 11:31 l King 10:1-10 o 11:32 Jona 3:5-10

Nəhag-əhagən rəha lait

(Mat 5:15; 6:22-23)

³³Kən Iesu təmən məmə, “Suah kit tikə itəm tətasiəpən e lait, kən uarisig in tatəhluaiḡ-in, o tətaii-pən e nipəḡ kitəh. Kəp. Məto nian etəmim tətasiəpən e lait, otəkəike mətu-pər e nig rəha lait məmə netəmim itəm okotuwa e nipəḡ noa nimə, kən moatehm nəhag-əhagən rəha lait o nəplanən natimnat.^p ³⁴Niḡanəmtim in tahmen e lait itəm tatosipən nəhag-əhagən kəm nipətim. E nian niḡanəmtim mil kuəwir, tahmen əm məmə nipətim təriaoah e nəhag-əhagən. Məto nian niḡanəmtim mil kuərat, tahmen əm məmə nipətim təriaoah e napinəpən.^q ³⁵Kən tol nulan, ik onakəkəike matehm wir məmə nəhag-əhagən e rəham nəmegəhən, in sənəmə napinəpən. ³⁶Kən okəmə rəham nəmegəhən in təriaoah wir e nəhag-əhagən, napinəpən in otikə aḡin lam, kən nəhag-əhagən in tətasiəḡəpin wir rafin rəham nəmegəhən, tahmen-pən əm e nəhag-əhagən rəha lait tətasiəḡəpin ik.”

Iesu təməḡhat əskasik kəm Farisi mīn ne iəḡətun mīn rəha Lou

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

³⁷Kən nian Iesu təməḡhat rəkis, kən Farisi kit təmuwa mən-ipən kəm in məmə okian muəḡwən e rəhan nimə. Kən Iesu təmaliwək muwin əpəh imə matəpələh e nikali tepil o nagwənən. ³⁸Kən Farisi apon təmaut ron narmin təmiwig nian təməplan məmə Iesu təsaikuasən pitən e nelmin uarisig təpanəḡwən.

³⁹Kən Iərəməərə təmən kəm in məmə, “Itəmat Farisi mīn, nəkotahmen əm e kap ne plet itəm nakotaikuas elat əpəh ihluə əm, məto əpəh e nipəḡnoalat, kotəpin. Itəmat nakotəriaoah e naumisən ne nəratən. ⁴⁰!Itəmat nakotalməl pik! ?Nikitəmat tatəht o kəp məmə, Uḡin itəm təmol nipətitəm, in təmol mīn nikitəm? !Əwəh! ⁴¹Məto otos-ipən kəm ian-rat mīn e nikitəmat aḡien, kən natimnat rafin ihluə ne imə kotətuatip motəwir.

⁴²“!Məto itəmat Farisi mīn, nahməən asol otuwa otəmat! Itəmat nakotətəu-pən wir nimismisi Lou mīn, tahmen e tait rəha nimali nig mīn itəm nəmiəwilat tatəpien o nolən nagwənən. Məto nakotəuhlin məntaatəmat o nat asol mīn rəha Lou, inəh nəsololən nat itəm tətuatip mīn kəm netəmim, kən məsololkeikeən Uḡin. Nəkotəkəike motol nolən wir mīn asol əh, kən məsotaluinən nətəu-pən wir mīnən nimismisi Lou mīn rafin.

p 11:33 Mak 4:21; Luk 8:16 **q 11:34** Nipətin kit rəha “niḡanəmtim mil kuəwir” təmə, ik etəm kit itəm nikim taḡien o nasituən netəmim e rəham mənī. Kən nipətin kit rəha “niḡanəmtim mil kuərat” təmə, ik iaumis kit. Nipətin kit mīn rəha “niḡanəmtim mil kuəwir” təmə, rəham nətəliḡən kitəh əm o Uḡin.

⁴³“Itəmat Farisi min, nahməən asol otuwa otəmat, məto-inu nakotolkeike məmə onəkotuwın motəpələh aupən e nimə rəha nuəfiminən. Kən e maket, nakotolkeike məmə netəmim okotiləs-ipər nelmilat kəm itəmat o nisaiiən itəmat.

⁴⁴“Itəmat Farisi min, nahməən asol otuwa otəmat, məto-inu itəmat nəkotahmen e suwit itəm kotamkimik, məto kəsitun ətuatipən məmə in hiə, kən netəmim kotaliwək pikən lan motəruru, motol rəhalat nəmegəhən tətamkimik.”^r

⁴⁵Kən iəgətun kit rəha Lou təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun. Nian nakatən nəghatən min u, kən tatərəkin min itimat.”

⁴⁶Kən Iesu təmə, “!Iəgətun min rəha Lou! Nahməən asol otuwa otəmat məto-inu, itəmat nakoatəlin-pər nat figəm min itəm tiəkis məmə netəmim okoatəmik.^s Məto nəsotasituən məsin e noanelmitəmat məmə onəkotasitu elat o nəmikən natimnat min əh.

⁴⁷“Nahməən asol otuwa otəmat məto-inu əpəh e suwit min rəha ien min rəha Uhgın aupən, nakoatiləkin nimə wir min, kən nakoatən məmə nakoatisiai-in ilat. Məto nakoteiuə. Tipitəmat min əm kəmotohamnu ilat.^t ⁴⁸Inəh itəmat nakoatən-iarəp məmə nakotegəhan-in natimnat min əh itəm tipitəmat min kəmoatol aupən, inəh kəmotohamnu ien min, kən itəmat nəkoatol namnun e rəhalat wək nian nakoatiləkin suwit min rəhalat.

⁴⁹“Kən o nat əh, Uhgın itəm tenatig təmən məmə, ‘Io ekahl-ipən rəhak ien min ne aposol min kotuwın motəghat kəm ilat, kən ilat okotitəp motol nəratən kəm neen, kən motohamnu neen.’ ⁵⁰Tol nəhlan, Uhgın otakil itəmat tahmen məmə itəmat əm nəmotohamnu ien min rafin rəhan, kən in otol nalpinən kəm itəmat o nimisən rəhalat, ilat itəm kəmotatig e nətuounən rəha nətueintən mətoarus-pa u-roiu, ⁵¹ien min rafin itəm kəmotohamnu tətuoun e Epel mətoarus-pən Sekarəea, itəm təmimis e Nimə Rəha Uhgın ilugin e olta ne nimə.^u Nipahrienən, itəmat roiu ne, Uhgın otol nalpinən kəm itəmat.

⁵²“Itəmat iəgətun rəha Lou, nahməən asol otuwa otəmat məto-inu suatip kit əh-ikin itəm tatəgətun nat naka itəm Uhgın tolkeike. Itəmat nəkotitun suatip əh, məto nakotəhluag-in məmə netəmim kotəruru. Itəmat nəkəsotətəu-pənən, kən nakahtosig-in netəmim məmə ilat min kotəruru nətəu-pənən.”

r 11:44 Lou rəha netəm Isrel tatən məmə, okəmə suah kit otek etəm təmimis, kən in tamkimik e Lou. Tol nəhlan, ilat kotəkəike motol mak wir e ikin rəha suwit min məmə netəmim kəsotaliwək pikən lan. **s 11:46** “Nat figəm” itəm Iesu tatəghat-in, in lou əlkələh min tətəp tətəp rəha noanol rəha Isrel. **t 11:47** Iesu tatəhai Farisi min məto-inu koatən məmə koatisiai-in ien min aupən. Məto ilat kəsotolən natimnat itəm ien min kəmoatən. **u 11:51** E Naoa Rəha Uhgın əpəh e Oltesteman, Epel in ien aupən agin, kən Sekarəea in namnun. Afin-tu Jen 14 ne 2 Kron 24:22.

⁵³Nian Iesu tāmiet e nimə əh minataliwək matuwīn, kən iəgəṭun mīn rəha Lou ne Farisi mīn, neməha təmol ilat. Tətuoun e nian əh, kəmotuwa rəhan tikimir mīn. Koatərakīn-pən nəghatən əskasik tēpət kəm in ⁵⁴məmə okoteam-in nīpəgnəmtīn neen e nəghatən rəhan itəm təsahmenən.

Nəghatən mīn rəha nem əskasikən
(*Mat 10:19-20,26-33; 12:32*)

12 ¹Kən e nian əh, netəmim tēpət kəmotuwa kitīəh, okol kafīn kəruru. Məto netəmim tīnēpət pīk, kən moatəhg-irəkis-əhg-irəkis ilat mīn. Kən Iesu təmətuoun matəghat kəm rəhan mīn netəmim məmə, “Itəmat, nakoatəto itəmat o is rəha Farisi mīn, is u in nolən rəhalat itəm rəhalat nənən təwīr, məto nīkilat tamkīmīk. ²Natīmnat itəm etəmim tatol anion, Uhgīn təpaniləs-iarəpa tagəhag ikin. Kən natīmnat itəm etəmim tatəhluaig-in, kən Uhgīn təpaniləs-iarəpa, netəmim okotəplan.” ³Natīmnat itəm nakoatən e napīnəpən, kən netəmim okotəto e nərauiəgən. Kən natīmnat itəm nakoatən anion e nīpəgnoa nimə, kən netəmim kəpanotən-iarəp ihluə, netəmim rafīn okotəto.

⁴“Rəhak mīn netəmim, ekən kəm itəmat məmə, əsotəgīnən netəmim itəm kotītun nohamnuən nīpətītəmat, məto uarisīg, okol kəsotol mīnən nat kit tərət kəm itəmat. ⁵Məto iatən-iarəp etəmim u kəm itəmat itəm tətuatīp məmə onakoatəgīn. Onəkotəkəike motəgīn Uhgīn, məto-inu nian in otohamnu suah kit, in tītun nərakīn-pənən in e nīgəm asol. Əwəh, nīpahriənən, ekən kəm itəmat məmə nakoatəkəike motəgīn Uhgīn. ⁶Mənīg əlkələh mīn, katol-salīm-in ilat tēpət nəmtīn mənī əkəku əm, məto Uhgīn təsaluīn agīn-əhən kit. ⁷Əsotəgīnən, məto-inu Uhgīn tolkeike itəmat taprəkis-in mənīg mīn tēpət. Nīpahriənən, Uhgīn təmafīn mītun wīr noanutəmat rafīn.”

⁸“Ekən kəm itəmat məmə, okəmə etəmim tatən-iarəp e nīganəmtī netəmim məmə in rəhak kit, kən io Nəti Etəmim, io mīn ekən-iarəp e nīganəmtī nagelo mīn rəha Uhgīn məmə in rəhak etəmim. ⁹Məto okəmə etəmim tatən-iarəp e nīganəmtī netəmim məmə in sənəmə etəmim kit rəhak, kən io ekən-iarəp e nīganəmtī nagelo mīn rəha Uhgīn məmə suah u in sənəmə etəmim kit rəhak. ¹⁰Kən etəmim itəm tatən nəghatən rat e Nəti Etəmim, Uhgīn otafəl rəkis rəhan təfagə rat. Məto etəmim itəm tatəghat rat e Narmin Rəha Uhgīn, okol Uhgīn təsafəl rəkisən rəhan təfagə tərət.

¹¹“Kən nian koatiuw-iarəp itəmat e nimə rəha nuəfīmīnən, ne e nīganəmtī iərəməərə mīn, ne netəm-iasol mīn məmə okotiuw-iarəp itəmat motakil motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat, kən nīkitəmat təsəht

pikən məmə onəkotahro min-nulan kuhalpin rəhalat nəghatən,^x 12 məto-inu e nian ətuatip əh, Narmin Rəha Uhgın otəgətun itəmät e nəghatən naka itəm itəmat onakoatəghat-in kən moatən kəm ilat.”

Nimaa nəghatən e etəmim rəhan nautə tepət rəhn-kapə tikə

¹³Kən netəm min əh kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, “İəgətun. Tata rəhak tınimis rəkis. Awi, uəh niki piak məmə otoor natimnat rəha tata rəhatımlau məmə otos-ipa rəhak neen, itəm tata təmələhəu məmə rəhak.”

¹⁴Məto Iesu təmən kəm in məmə, “Rəhak etəmim, rəhak tikə e nətəligən u rəhatəmlau o noorən rəhatəmlau natimnat.” ¹⁵Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatəto wir itəmat. Otahtosig-in wir itəmat məmə onəkəsotuwamən itəmat iaumis min, məto-inu nəukəti nəmegəhən, in sənəmə nautə tepət.”^y

¹⁶Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, “Suah kit, rəhan nautə tepət, kən rəhan nasumən tatol nipətın tepət. ¹⁷Kən təmən-ipən atıp kəm in məmə, “?Oekəhrol min-nulan, məto-inu rəhak nimə min kinəsotahmenən məmə ekəlin-pən nigak nagwənən min lan?”

¹⁸“Kən in təmən məmə, “Təwir məmə ekol nulan. Ekəmki-rəkis nimə min u, kən ekiləkin nimə neen min itəm iahgın məsın. Kən ekəlin-pən nigak nagwənən, ne rəhak nautə min ikin. ¹⁹Kən ekıtun nənən məmə, rəhak natimnat tepət tepət tahmen o nup tepət. Kən roiu ekameg, mətagwən, matənim, kən matəto nagienən təwir əm nulan matuwın.’

²⁰“Məto Uhgın təmən-ipən kəm in məmə, “!Ik ialmə! Roiu əm lapın, onakimis. ?Okəhrol rəham natimnat u tatəməhl nəmargətın?” ”

²¹Kən Iesu təmən məmə, “Uhgın otol əm nəhlan kəm netəmim itəm kotargətın nautə tepət məmə in rəhalat, məto nikin təsəht pikən nolən wir min itəm Uhgın tolkeike.”^z

Əsotətəlig pikən natimnat rəha nipətıtəm

(Mat 6:19-21,25-34)

²²Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim min məmə, “Məto-inu o nolən əh, iatən kəm itəmat məmə, nəsotətəlig-in pikən natimnat rəha nəmegəhən rəhatəmat məmə onəkotun naka, kən məsotətəlig-in pikən natimnat rəha nipətıtəmat məmə onəkotuwın-in natimnat naka. ²³Əsotətəlig-in pikən məto-inu nəmegəhən rəhatəmat taprəkis-in nagwənən, kən nipətıtəmat taprəkis-in napən min rəha nuwin-inən. ²⁴Otəplan-tu mənig min, ilat kəsotasumən, kən məsotəüləkən, kən rəhalat nimə rəha nagwənən tikə, məto Uhgın tətagwən ilat. !Məto Uhgın tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig min! ²⁵?Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsafin-

x 12:11 Mak 13:11; Luk 21:12-15 y 12:15 1 Tim 6:9-10 z 12:21 Mat 6:19-20

pənən aua kitiaħ əm e rəhatəmat nəmegəhən. ²⁶ Məto okəmə itəmat nəsoṭitunən nolən nat əkəku kit tol nəhlan, tahro nakoatətəlig-in pik natimnat pisin pisin min e nəmegəhən rəhatəmat?

²⁷ “Nikitəmat təht-tu nolən rəha nəgui-nig min itəm koatəguin. Ilat kəsotol wəkən, məsoṭəhlən rəhalat napən. Məto ekən kəm itəmat məmə aupən, Kig Solomon rəhan nautə tepət, kən rəhan napən təwir pik, məto rəhan napən min kəsotəwirən taprəkis-in nəgui-nig min. ²⁸ Nəgui-nig min əh koatətul rəha nian kitiaħ əm, kən olawigin, netəmim kotaan ilat e nigəm, məto Uhgın in tatol ilat kotəwir kotəwir. ?Kən nikitəmat təht məmə in otos-ipinə napən kəm itəmat, o kəp? !Əwəh! Rəhak netəmim, rəhatəmat nahatətəən in natiəkəku əm.

²⁹ “Təsəwirən məmə nikitəmat tatəht pik natimnat o nəmegəhən rəhatəmat, kən nian rafin nakotegəs-in nagwənən nigitəmat ne nənimən nimitəmat. ³⁰ Nikitəmat təsəht pikən natimnat min əh, məto-inu netəm kəsotahatətəən e Uhgın, ilat koategəs-in natimnat min əh. Rəhatəmat Tata in titun natimnat itəm nəkotəkəike motos o nəmegəhən rəhatəmat. ³¹ Məto nakotətəlig-in pik natimnat rəha nərəmərəən rəha Uhgın motol tətul aupən e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otos-ipinə min kəm itəmat natimnat min rəha nəmegəhən ikin-u e nətueintən.

³² “Əsoṭəginən, itəmat sipsip min u rəhak itəm itəmat noan məsin əm, məto-inu Tata rəhatəmat nikin tagien pik məmə onəkotatig ahgin rəhan nərəmərəən, kən in otehm wir itəmat, kən itəmat min onəkotərəməərə itəmat min. ³³ Otosalim-in rəhatəmat natimnat min, kən motos-ipən məni lan kəm ian-rat min. Nian nəkotol təwir min-nulan, in tahmen-pən məmə nəkotol rəhatəmat pokis rəha məni itəm otəsəratən nian kit, kən nakotələhəu-pən rəhatəmat natimnat itəm təwir əpəh e nego e neai. Kən ikin əh, okol iakləh min kəsotuwinən iuəhkir motakləh-in, kən okol win min kəsotərəkinən natimnat min əh.^a ³⁴ İatən nəhlan məto-inu, ikin pəhrəuən rəhatəmat natimnat wir min koatəməhl ikin, kən nikitəmat otəkəike matəht natimnat min əh-ikin əh.”

Netəmim rəha İesu kotəkəike moatətul matip o rəhan nuwamən

³⁵ Kən İesu təmən məmə, “Pəs nəkoatətul matip nian rafin, tahmen-pən əm məmə nakoatuwin-in napən min rəha wək, kən moatehm wir məmə rəhatəmat lait otatuəp e nian rafin.^b ³⁶ Onəkotəkəike motahmen-pən e iolwək min rəha iərəməərə kit itəm tatisi-pən e lafet kit rəha marit. Kən nian in tatuwa matəht-əht toa, kən roiu əm, ilat koaterəh e toa məmə otuwa imə. ³⁷ İolwək min itəm koataiir moatətul matip nian iərəməərə tatuwa, ilat okotehm motos nəwirən rəha iərəməərə. Nipahrienən ekən kəm itəmat məmə, in otuwin-in napən rəha wək, kən maun-in ilat məmə

okotuwa kəpələh, kən in otehm wir ilat mətagwən ilat. ³⁸Kən okəmә iərəmərə tatuwa lapin e napinəpən tinəlis kinkin lan, e nian mənig min kinotətuoun kinoatimnən lan, məto iolwək min ilat koatətul matip əm, kən in otol təwir agin kəm ilat. ³⁹Kən itəmat nəkotəkəike motitun məmә, okəmә suah kit titun nian ətuatip itəm iakləh otuwa e rəhan nimә məmә otakləh, kən in okol təsapilən, in tatətul matip matehm wir rəhan nimә məmә iakləh otəsuwamən imә. ^c ⁴⁰Kən itəmat, nian rafin nəkotəkəike moatətul matip məto-inu io Nəti Etənim ekuwa min e nian itəm itəmat nakəsotitunən.”

⁴¹Kən Pita təmən-ipən kəm in məmә, “Iərəmərə. ?Nakatuəh nimaa nəghatən rəhatimat əm, o rəha netənim rafin?”

⁴²Kən Iərəmərə tatən məmә, “?Pah u in iolwək itəm tenatig kən tatol rəhan wək e nian min rafin e nolən itəm təwir? ?Kən iərəmərə kit otiləs-ipər pah in otuwa etəm-iasol rəha iolwək min e nimә rəhan məmә in otoor nagwənən nig iolwək min rafin e nian ətuatip rəhan? ⁴³Kən nian iərəmərə rəha suah əh tatiet-arəpa, kən məplan məmә in tatol-wir rəhan wək, kən in otol təwir kəm iolwək əh. ⁴⁴Nipahrienən iakatən kəm itəmat məmә, iərəmərə in otiləs-ipər iolwək əh tuwa mol etəm-iasol lan məmә in otərəmərə e natimnat rafin rəhan. ^d ⁴⁵?Məto tahro? Kəm-naka iolwək un nikin otəht məmә, ‘Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh. Okotəsuwa uəhaiən.’ Kən iolwək əh tinətuoun matoh iolwək min nipitan ne nəman, kən muwin mətagwən matənim mətapis. ?Kən iərəmərə otol naka?

⁴⁶Iərəmərə rəha suah un otiet-arəpa ron e nian kit itəm in təməsitunən kən məsətul matipən ron. Kən iərəmərə otos-ipən nalpinən asol kəm in, kən otiləs-ipən in tuwin matig ilat netəm min u itəm kəsotolən rəhan nəghatən. ^e

⁴⁷“Iolwək əh itəm tinitun rəkis nəghatən rəha iərəmərə rəhan, məto in təsətul matipən məmә otol wək min əh, kən okoh in təto nahmən. ^f

⁴⁸Məto iolwək itəm in təsitunən nəghatən min rəha iərəmərə, kən matol natimnat itəm təsətuatipən itəm otəkəike mos nalpinən ron, kən okoh matig əm iolwək u. Etənim itəm Uhgın tatos-ipən natimnat tepət kəm in, in otəkəike mol natimnat tepət. Kən etənim itəm katələhəu-pən natimnat tepət e nelmin, okatətapəh-in min natimnat tepət ron.” ^g

Iesu tatol netənim koatoor ilat min

⁴⁹Kən Iesu təmən məmә, “Emuwa məmә ekəhlman nigəm e nətueintən, kən okəmә roiu əh nigəm əh tinatuəp rəkis, kən nikik otagian. ⁵⁰Nian əskasik kit itəm otuwa e rəhak nəmegəhən, tahmen e nolə bəptais kit, kən nikik titəhmə lan mətoarus-pən tinol namnun. ^h ⁵¹?Nikitəmat

c 12:39 Mat 24:43-44; 1 Tes 5:2 d 12:44 Mat 25:21,23 e 12:41-46 Mat 24:45-51
f 12:47 Jem 4:17 g 12:47-48 Mat 10:34-36 h 12:50 Mak 10:38-39

təht məmə emuwa məmə ekələhəu nəməlinuən e nətueintən? !Kəp! Eməsuwamən məmə ekələhəu nəməlinuən, məto emuwa məmə ekol netəmim kotoor ilat min. ⁵²Kən tətouon u-roiu, okəmā netəmim faif e latuənu kit, kən kotoor ilat min, kisil katəhaləhai kəiu, kən kəiu katuəhai kisil. ⁵³Tata in otəhai nətin iərman, kən nətin əh otəhai rəhan tata. Kən mama in otəhai nətin pətan, kən nətin əh otəhai rəhan mama. Kən pətan otəhai uhun, kən uhun otəhai nəgon.”ⁱ

Netəmim okotəkəike motitun nəmtətīn min
(*Mat 16:1-4; Mak 8:11-13*)

⁵⁴Kən in təməghat min kəm nimanin netəmim matən məmə, “Nian nakotehm nimal napuə min okotər, kən nakotən uəhai əm məmə otəfik, kən otol mihin. ⁵⁵Kən nian nəkotəplan məmə nuwig təmīləs kərpəp,^j nakotən məmə nape-apeən otuwa, kən otol mihin. ⁵⁶!Ei! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Itəmat nakoatəmā nəkotitun pik natimnat min, kən motitun nehmən nīməptən ne neai, kən nəkotitun məmə nian otuwa min-nulan, kən otol nəhlan. ?Məto təhro nakəsotitunən nīpəti nəmtətīn min itəm nakoatəplan əh-roiu?

⁵⁷“?Təhro nakəsotitəpunən suatip itəm tətuatip məmə onəkotətəu-pən?
⁵⁸Nian suah kit otīləs ik nakuwin e kot, kən nian natualiwək e suatip, kən təwir məmə nakuaupən muəghat muən wir rəhatəmlau nəratən. Okəmā nəkəsioal mihinən, kən otīləs ik muwin e kot, kən etəm-iasol rəha kot otegəhan-in-pən ik e nelmi polis, kən polis otīləs ik muwin mahtosig-in ik e kalapus. ⁵⁹Iatən kəm ik məmə, okəmā tol nəhlan, okol nəsietən e kalapus mətoarus nakətou rafin agin nalpinən rəham.”^k

Netəmim okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min

13 ¹Kən e nian əh, netəmim neen kəmotuwa kən-ipən kəm Iesu məmə netəm Kalili neen koatoh nat megəh min məmə okotol sakrifais lan kəm Ughin, kən nian kitiəh min əm, mopael min rəha kapman u Pailat kəmotuwa motohamnu ilat, kən nitalat nat megəh min kəmotol əm kitiəh kətaiu.^l ²Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Təhro? ?Nikitəmat təht məmə nīmīsən əskasik tol min-nulan rəha netəm Kalili əh, tatəgətun məmə ilat netəm rat taprəkis-in netəmim rafin rəha Kalili?^m ³!Kəp! Iatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan. Məto okəmā itəmat nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat min rəhatəmat, kən itəmat min onəkotimīs. ⁴?Kən təhro e netəm eitīn rəha

i 12:53 Maeka 4:6 j 12:55 Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Nian nakotəto nīmətag itəm tātisi-pis,” məto-inu əpəh Isrel, nape-apeən tatarisig nīmətag itəm tātisi-pis. k 12:57-59 Mat 5:25-26 l 13:1 Netəm Isrel kəmotaut o nīmīsən rəha netəm min əh məto-inu ilat koatatig e Nīmə Rəha Ughin u tasim, kən moatol nat itəm Lou tatən. m 13:2 Jon 9:2

Saeloam itəm nimə əfəmäh təmiet məfətain ilat kotimis? ?Nikitəmat təht məmə natimnat min əh tatəgətun məmə nəmegəhən rəhalat tərət taprəkis-in netəmim rafin əpəh Jerusalem? ⁵!Kəp! Iatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan. Məto okəmə itəmat nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat min rəhatəmat, kən itəmat min onəkotimis.”

⁶Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, “Etəmim kit təməfe nig kit əpəh e rəhan nasumən, nərgin u fik. Kən nian nup min neen təmuwa minuwın rəkis, suah u təmuwın nian tepət mateam-in noa nig u, məto tikə, məto-inu təsoeən. ⁷Kən in təmən kəm suah u tatehm nasumən məmə, ‘Əplan-tu. Emuwa mateam-in noa fik u minos nup kisil, məto esəhmən noa nig kit ne. Ahtihl rəkis. Təsəwirən məmə tatətulosig e niməptən rəha nasumən.’ⁿ ⁸Kən suah u tatehm nasumən tuhalpin rəhan nəghatən məmə, ‘Etəm-iasol, əpəs əm tos nup kitieh min əm. Kən ekel nisip mitəlau e nəukətin, kən masitu lan məmki-pən nisip wir.’ ⁹Kən okəmə tatoe e nup əh-ikin, kən təwir əm. Məto okəmə kəpə, ik nəkitun nəte rəkisən.’ ”

Iesu təmol-wir pətan kit e Sapat

¹⁰Kən e Sapat kit, Iesu tatəgətun netəmim əpəh imə e nimə kit rəha nuəfiminən. ¹¹Kən pətan kit əh-ikin itəm narmin rat tətətig lan e nup eitn, kən tatol məmə məntaan tatəfaiu e nian rafin, kən məsətul ətuatipən. ¹²Kən nian Iesu təmehm in, kən təmaun-in məmə otuwa ron, kən tatən kəm in məmə, “Pətan. Io iatikis rəkis rəham nimisən, kol təsaskəlīm minən ik.” ¹³Kən Iesu təmələhəu-pən nelmin lan, kən əmun roiu agin-əh min əm, təmətul ətuatip minəwir, kən minatənwiwi Ughin.

¹⁴Məto etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfiminən, nikin təmahmə məto-inu Iesu təmol-wir pətan u e nian rəha Sapat. Kən in təmən-ipən kəm netəmim məmə, “Nian sikis rəhatəmat o nol wəkən. Nəkotitun nuwamən e nian min əh məmə in otol-wir itəmat lan, məto e nian rəha Sapat, okol nəsotuwamən lan.”^p

¹⁵Kən İərəməyə təmən-ipən kəm in məmə, “!Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkīmik! ?Pah u e nikitəmat e nian rəha Sapat, kən təsikisən rəhan pilik o togki itəm təməru ətain, masig muwın tətənəm nəhau? !Kəp! Itəmat rafin nəkoatol min-nəhlan.^q ¹⁶Məto pətan əh, in noanol kit rəha Epraham, itəm Setan təməlis o nup eitn. Tətuatip əm məmə io ekəike mikis kən mosmegəh in e nian rəha Sapat.” ¹⁷Kən nəghatən rəha Iesu təmol rəhan tikimır min kəmotaulis. Kən netəmim rafin, nikilat tətəgien o wək wir agin min itəm Iesu tatol ilat.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəiu e nərəməyəən rəha Ughin (Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

¹⁸Kən Iesu təmən məmə, “?Nərəməyəən rəha Ughin in tahmen e naka? ?Kən io oekən nəghatən naka kən məgətun lan? ¹⁹Nərəməyəən rəha

Uhgin, in tahmen-pən e noa nəpikʻ itəm natiəkəku, kən suah kit tēmiləs mæfe e rəhan nasumən. Kən nikutin tinəwiə minol iahgin, kən mənig ilis min kotuwa moatol-pən nimaalat e nelmin min.”

²⁰Kən təmən min məmə, “?Iatəgətun nərəməərən rəha Uhgin məmə in tahmen-pən e naka? ²¹In tahmen-pən e is noan məsin itəm pətan kit tətalkin e flaoa tepət itəm kəmol-pən e pesin asol, kən tətahl flaoa rafin tətasis matol iahgin.”

Toa əkəku

(Mat 7:13-14,21-23)

²²Kən nian Iesu təmaliwək matuwīn Jerusalem, kən matəgətun netəmim e taon min ne latuənu min. ²³Kən suah kit təmətapəh ron məmə, “?Iərəməərə, netəmim noan məsin əm itəm Uhgin otosmegəh ilat?”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, ²⁴“Iatən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motalkut pik məmə nakotuwīn-pən e toa itəm natiəkəku tatuwīn e nego e neai, mətə-inu netəmim tepət itəm okotalkut məmə okotuwīn imə, mətə ko kəsotuwīnən. ²⁵Mətə o nian kit, iərəməərə rəha nimə əh in otətul mahtosig e rəhan toa. Kən itəmat itəm nəsotuwamən əh imə e toa itəm natiəkəku əh, onakoatətul ihluə moatəht-əht toa moatən məmə, ‘Awi, Iərəməərə. !Erəh e toa otimat!’ Mətə in otən məmə, ‘Ekəruru agin-əh itəmat.’^s ²⁶Kən itəmat nakotətuoun moatən məmə, ‘Iərəməərə, kitat kəmotagwən kələh, kən ik nəmatəgətun itimat əpəh e rəhatimat ikin.’ ²⁷Mətə in otən-ipinə məmə, ‘Io ekatən kəm itəmat məmə ekəruru agin-əh itəmat. Itəmat rafin netəm nakotərat agin. !Otuwīn isəu ron io!’^t

²⁸“E nian əh itəmat onəkotehm Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne ien min aupən koatətig e nego e neai itəm Uhgin tətərəməərə lan, mətə itəmat onakoatətul ihluə kən okərakin-iarəp itəmat, kən onəkotasək, moatəgətəin nəluitəmat, moatətə tərat.^u ²⁹Kən netəmim okotisi-par, kən motisi-pah, kən motisi-pəhap, kən motisi-pis, məmə okotuwīn motəpələh motagwən e nego e neai itəm Uhgin tətərəməərə lan.^v ³⁰Kən təwir məmə nəkotitun məmə, netəmim neen itəm koatuarisig əh-roiu, ilat okotuwā motətul aupən. Kən netəmim neen itəm koatətul aupən əh-roiu, ilat okəpanotuwa motətul uarisig.”^{w x}

r 13:19 Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “nikuti mastat.” Mastat in nig kit itəm nikutin in natiəkəku. Tatəwiə əpəh ikin Isrel, mətə tikə əpəh Ntən. **s 13:25** Mat 25:10-12
t 13:27 Sam 6:8 **u 13:28** Mat 8:11-12 **v 13:29** Sam 107:3 **w 13:30** Luk 14:9; Mak 9:35; 1 Kor 4:9; Mat 20:8 **x 13:30** Netəm Isrel, nikilat təht məmə ilat koatətul aupən e netəmim rafin. Kən nikilat təht məmə Iaihlua min kotərat əm. Mətə Iesu təmə netəmim tepət rəha Isrel okəsotuwīnən e nego e neai, kən Iaihlua min tepət, ilat okotuwīn e nego e neai.

Herot tæmolkeike mæmæ in otohannu Iesu
(*Mat 23:37-39*)

³¹Kæn e nian æh, Farisi min neen kæmotuwa motæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, “Tæwir mæmæ nakiet uæhai æm u ikin-u matuwîn, mæto-inu Herot Antipas tolkeike mæmæ otohannu ik.”

³²Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Herot Antipas in iol keko-eko, tahmen e kuri iarupîn itæm tætagwæn mitæ. Otuwîn motæn-ipæn kæm in mæmæ io ekatæn mæmæ, ‘Ehm-tu. Nian ækuækir æm æh-ikin tætatig itæm io ekæhg-iaræp narmin rat min e netæmim, kæn matol-wir nimisæn ræha netæmim, kæn uarisig e nian kisil lan, kæn ekol namnun ræhak wæk.’

³³“Nat ænnapîn Herot tæmæn næhlan, mæto io ekæike matætu-pæn ræhak suatip matuwîn u-roiu, ne olawig, ne oniæh muwîn miet-pæn Jerusalem. Inu ikin ætuatip itæm okotækæike kisai-in ien min ikin. Mæto Jerusalem æm, katohamnu ien min ræha Uhgîn ikin.

³⁴“!Awe, netæm Jerusalem, netæm Jerusalem! Itæmat nakotohamnu ien min ræha Uhgîn, kæn netæmim itæm Uhgîn tæmahl-ipa kæm itæmat, nækotahtimnu ilat e kæpiel apîn, inæh netæm u ræha Uhgîn itæm koatos næghatæn ræhan. Nian tepæt iatæg-æfæmæh-in nelmæk mæmæ iatæmik-æfîmin wir itæmat matos wir itæmat, tahmen-pæn e mænig itæm tatu nenætîn min e nikwîn, mæto itæmat nikitæmat tæsagienæn ron kæn motapæs io. ³⁵Kæn nækotitun mæmæ Uhgîn tæmapæs itæmat, kæn iakatæn kæm itæmat mæmæ okol nækæsotehmæn io matuwîn matuwîn mætoarus nakotæn mæmæ, ‘!Iæræmærah Uhgîn tætatig ilau suah u itæm tatuwa e nærgîn!’ ”^y

Iesu tæmuwîn æpæh ræha Farisi kit ikin

14 ¹E nian ræha Sapat kit, Iesu tæmuwîn e nimæ ræha etæm-iasol kit ræha Farisi min mæmæ okotagwæn, kæn netæmim koatisilu wir mæmæ okotehm-tu naka æh otol. ²Kæn inæh Iesu tatæpælæh ikin, suah kit tatimis e nimisæn ræha kasis-asis, tatæpælæh iuæhkir æm ron. ³Kæn Iesu tæmætapæh o iægætun min ræha Lou ne Farisi min mæmæ, “?Tæhro? ?Lou tategæhan-in mæmæ suah kit otol-wir netæm koatimis kotæmegæh min e nian ræha Sapat, o kæp?”^z ⁴Mæto ilat kæsatænæn nat kit ne. Kæn Iesu tæmos suah un, mol nipætîn tæwir min, kæn mahl-ipæn tatuwîn.

⁵Kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “?Okæmæ itæmat kit, ræhan suakæku, o ræhan kau otiwig-pæn pikæn e noakimil asol e nian ræha Sapat, kæn in otol naka? In otækæike muwîn milæs-irækis uæhai æm. ?Pah u etæmat otæsol mihinæn?”^a ⁶Kæn næghatæn ræhalat tæmikæ mæmæ okotæn.

⁷Kæn Iesu tæmehm netæmim neen itæm kæmaun-in ilat o nagwænæn, kæn kæmotuwa imæ motitæpun ikin min ræha nisaiiæn mæmæ okotæpælæh

y 13:35 Sam 118:26; Mat 21:9; 23:39; Mak 11:9-10; Jon 12:13 z 14:3 Luk 6:9
a 14:5 Mat 12:11; Luk 13:15

aurən ikin. Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ⁸“Okəmə etəmim tətaun-in ik məmə onəkuwa o nagwənən kit rəha marit, kən nəsuwinən məpələh ikin rəha nisaiiən. Məta suah kit in ilis katisiai-in pik tuwa,^b ⁹kən etəm-iasol rəha nimə otən kəm ik məmə, ‘Agim. Pəs suah u in təpələh u ikin-un.’ Kən onakaulis mətə-inu nakəkəike muwin məpələh ləhau agin itəm nisaiiən tikə ikin. ¹⁰Mətə okəmə suah kit tətaun-in ik məmə nakuwin magwən e lafet kit, kən təwir məmə nakitəpun ikin nisaiiən tikə ikin. Kən tol nəhlan, nian etəm-iasol rəha nimə tatuwa, in otən kəm ik məmə, ‘Rəhak etəmim, uwin məpələh ilis, ikin rəha nisaiiən.’ Kən inu otiləs-ipər nərgəm e niganəmti netəmim rafin əh imə. ¹¹Ekən nəhlan mətə-inu etəm tatiləs-ipər atip in məmə in otuwa etəm-iasol, Uhgın otiləs-iəhau in. Mətə etəmim itəm tatiləs-iəhau atip in, Uhgın otiləs-ipər mol tuwa etəm-iasol.”^c

¹²Kən Iesu təmən-ipən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə, “Okəmə natol nagwənən asol kit e nərauiəgən o lapin, təsəwirən məmə nakaun-in ik min neen, ne piam min, ne rəham noanol min, ne netəm rəhalat nautə tēpət itəm kotatig kitəlau lam. Okəmə natol mihin, kən məta, ilat min okotaun-in ik məmə nakuwin motagwən itəmat min, kən ilat okotalpın nat nəmol kəm ilat. ¹³Mətə nian natol lafet kit, kən onakəkəike maun-in ian-rat min, ne netəm nipətilat məsin tərat, ne ielkin rat min, ne netəm niganəmtilat təpis, məmə okotuwa nakotagwən. ¹⁴Kən Uhgın otawte-in rəhan nəwirən kəm ik, mətə-inu okol ilat kəsotalpın agin-əhən nat nəmol kəm ilat. Mətə e namnun nian, nian netəm kotətuatip okoatəmegəh min, kən Uhgın otətou ik lan.”^d

Nimaa nəghatən rəha nagwənən asol

(Mat 22:1-10)

¹⁵Kən ilat kit əh-ikin itəm tətəgwən təmətə nəghatən əh, kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Təwir pik o etəmim itəm otuwin əpəh e nego e neai itəm Uhgın tatərəməərə lan, kən magwən e lafet asol rəhan.”^e

¹⁶Mətə Iesu təmən kəm in məmə, “Nian kit, suah kit təmol nagwənən asol kit rəhan, kən maun-in netəmim tēpət məmə okotuwa kəgwən kələh ilat min. ¹⁷Kən e nian rəha nagwənən, in təmahl-ipən rəhan iolwək məmə otuwin mən-iarəp kəm netəmim itəm təmaun-in rəkis ilat. Kən tən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwa kəgwən, mətə-inu enol əpenə-penə rəkis e nagwənən.’ ¹⁸Mətə ilat rafin kəmotapəs nuwinən moatən məmə okol kəsotuwamən. Kit təmaupən mən kəm in məmə, ‘Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəməərə məmə ko esimmən mətə-inu, emos-nəmtin əm niməptən kit, kən ekəike muwin mətəg.’

¹⁹“Kən kit min təmə, ‘Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəməərə məmə ko esimmən mətə-inu, emos-nəmtin əm kau ten rəha niuwən kat, kən ekəike muwin mehm pitən rəhalat min wək.’

b 14:8 Prov 25:6-7 **c 14:11** Mat 23:12; Luk 18:14 **d 14:14** Jon 5:29 **e 14:15** Luk 13:29

²⁰“Kæn kit min tæmæ, ‘Ən-tu kæm rəham iəməmə məmə ko esimnæn məto-inu, kæmit rəhak pətan ka latuənu əh-roiu.’^f

²¹“Kæn iolwæk tæmuwa mæn-ipən kæm rəhan etəm-iasol. Kæn etəm-iasol un nikin tæmahmə tæmahmə, kæn tæmæn kæm rəhan iolwæk məmə, ‘Uwın uəhai e suatip ne ikin min neen e taon meam-in ian-rat min, ne netəm nipətilat məsin tərat, ne netəm niğanəmtilat təpis, ne ielkin rat min, kæn mit ilat motuwa.’ ²²Kæn in tæmol əm məmə rəhan etəm-iasol tæmæn mihin ne, kæn tæmitəlig-pa mæn-ipən məmə, ‘Etəm-iasol. Natimnat rafin itəm nəmən, io enol rækis, məto nagwənən tēpət əh-ikin kæn nimə tahmen e netəmim neen min.’

²³“Kæn etəm-iasol tæmæn kæm iolwæk məmə, ‘Kæn uwın e suatip, ne ikin min rafin ihluə e taon, kæn uwın muəh nīkilat məmə ilat okotuwa imə, məmə nimə u rəhak otəkaike mər wir. ²⁴Məto ekən kæm ik məmə netəm emaun-in ilat aupən, ko kəsotun asgəwinən nagwənən məsin rəhak.’ ”

Nolən rəha nətəu-pənən Iesu

²⁵Netəmim tēpət tēpət koatuarisig-in Iesu e suatip. Kæn in tæmeirair mæn-ipən kæm ilat məmə, ²⁶“Okəmæ suah kit tolkeike məmə otuwa muarisig-in io, in otəkaike mos io ekətul aupən e rəhan nəmegəhən. In otəkaike molkeike io maprækis-in rəhan tata ne mama ne rəhan pətagwəhl ne nətın min ne pian min ne winin min, ne in atip min.^g Okəmæ təsol mihinən, kæn ko in təsahmenən məmə otuwa mol rəhak lan etəmim.^h ²⁷Kæn etəmim pah itəm təsıləsən rəhan nig kəluau mətəu-pa io, kæn ko in təsahmenən məmə otuwa mol rəhak lan etəmim.

²⁸“Okəmæ itəmat kit tolkeike məmə otıləkin nimə asol kit kaifəməh, kæn in otaupən məpələh mehm wir məni rəha natimnat min məmə otehm rəhan məni məmə tahmen, o kəp. ²⁹In tatol nəhlan məto-inu okəmæ in təsəupənən mehm wir məni ron, kæn in tatətuoun matol fautesenⁱ əm, məto tınəruru nol rafinən, kæn netəmim rafin itəm okotuwa motehm, kæn okotalah-əmnu moatən məmə, ³⁰‘Əplan-tu. Suah u təmətəuoun əm rəhan nimə, məto tınəruru nol rafinən.’

³¹“Kæn okəmæ kig kit rəhan mopael ilat ten-taosan əm, tatəto namnusən məmə kig pisin kit min itəm rəhan mopael min tuente-taosan tatuwa məmə okuəluagin, kæn otəsəwin uəhaiən o nəluaginən. Aupən ikin, otəkaike məpələh mehm wir məmə in titun nol winən, o kəp. ³²Okəmæ titun məmə okol təsol winən, in otəkaike mahl-ipən netəmim neen kotuwın motehm

f 14:20 1 Kor 7:33 g 14:26 Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, suah itəm tolkeike məmə otuarisig-in Iesu, in tatəkaike metəhau rəhan min. Məto nipəti nat u məmə, kitat okotolkeike rəhatat min, məto kotəkaike molkeike pik agin Iesu. h 14:26 Luk 9:23 i 14:29 Nəghatən u “fautesen,” tatəghat-in kəpiel min itəm kaupən katəlin o niləkənən nimə.

rəhan tikimir nian in əpəh isəu əh, kən okotəpəh o nəməlinuən. ³³Kən e nolən ahmen min əm, itəmat nəkotəkəike motəpələh motehm wir nəmegəhən rəhatəmat. Okəmə itəmat kit təsapəsən əh rəhan natimnat min rafin, kən ko in təsahmənən məmə otuwa mol rəhak lan etəmin.”

³⁴“Nian etəmin kit takiəh nien, kən nīpəti nien in təwir o nawirən nagwənən. Məto nian kinawir rəkis nagwənən lan, kən nīpatin təsəwir minən o nunən.^{j k} ³⁵Kən okol kəsələn nat wir kit lan, kən netəmin okotərakin əm. Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

Nimaa nəghatən e sipsip itəm təməluə

(Mat 18:10-14)

15 ¹E nian əh, netəmin tepət itəm koatos məni rəha takis, ne netəmin tepət itəm nol təfagə rat, kəmotuwa məmə okotətəlig-in Iesu. ²Kən Farisi min ne iəgətun min rəha Lou koatəghat rat Iesu o netəm nol təfagə rat min əh, moatən məmə, “Suah əh, nikin tətagien əm məmə nol təfagə rat min koatuwin ron, kən motagwən kələh.”^l

³Kən e nəghatən min u, Iesu təmuəh nimaa nəghatən u məmə, ⁴“?Itəmat pah u, rəhan sipsip wan-hanrit, kən kitiəh təməluə, məto in nikin təsəhtən? Okəmə itəmat kit rəhan sipsip təmikə nəhlan, kən in otəkəike mapəs rəhan nainti-nain sipsip koatun kras moatətul əpəh təpiə ikin, kən in otuwin mategəs-in itəm təməluə mətoarus-pən in otehm.^m ⁵Kən nian in təmehm, təmiləs-ipər məhun, kən nikin tətagien. ⁶Kən nian in təmiet-arəpa latuənu, in otəkəike maun-in in min neen, ne netəm kotatig motitəlau lan, kən mən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwa kotagien kələh, məto-inu emehm min rəhak sipsip itəm təməluə.’”

⁷Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən iatən kəm itəmat məmə, təhmen-pən əm əpəh e nego e neai. Okəmə iol təfagə rat kit tatəuhlin rəhan nəmegəhən kəm Uhgın, kən nagiənən əpəh ilis e nego e neai o suah əh in tepət, taprəkis-in nagiənən o netəmin nainti-nain itəm nikilat təht məmə kotətuatip məsotolən nat kit tərət itəm okotəkəike motəuhlin nəmegəhən rəhalat ron.”ⁿ

Nimaa nəghatən e məni təmikə

⁸Kən Iesu təmatig məghat min məmə, “?Okəmə pətan kit rəhan məni ten kəmol e silfa, kən in təmikil kitiəh, kən in otol naka? In otasipən

j 14:34 Nəghatən ətuatip rəha Iesu təmə, “Sol in təwir, məto okəmə rəhan nətehenən tənəkə, kən nat tikə otol tətehen min.” Məto sol rəha netəmin e nian min əh, in təmol pələh-pələh e nat pisin itəm nətehenən tikə. Kən nian neen, okəmə nəhau tatol pələh-pələh e sol, kənu nətehenən tiet. Məto sol rəhatat u-roiu tosolən mihin. Nian rafin tətehen. **k 14:34** Mat 5:13; Mak 9:50 **l 15:2** Luk 5:30 **m 15:4** Esik 34:11,16; Luk 19:10 **n 15:7** Iesu tatəghat-in Farisi min itəm koatətu-pən Lou rəha Moses, kən ilat koatən məmə kotətuatip, nat əpnəpin nəratən tətatig e nikilat rafin.

e lait kit, kən mol p̄irum megəs-in wir əpəh imə matuw̄in matuw̄in mehm. ⁹Kən nian t̄amehm m̄əni əh, in otaun-in rəhan m̄in neen ne netəm kotatig motitəlau lan, matən m̄əmə, ‘Otuwa kotagien kələh m̄əto-inu emehm r̄əkis m̄əni ilou r̄əhak t̄əmikə.’”

¹⁰Kən nian Iesu t̄əmol namnun nimaa nəghatən, t̄əmən-ipən kəm ilat m̄əmə, “Kən ekolkeike m̄əmə ekən kəm itəmat m̄əmə, e nolən kititəh m̄in əm, nagiənən asol e n̄iganəm̄ti nagelo m̄in əpəh ilis e nego e neai, nian iol t̄əfagə rat kit tatəuhlin rəhan n̄ətəligən matuw̄in o Ughin.”

Nimaa nəghatən rəha n̄əti suah kit iərman itəm t̄əməluə

¹¹Kən Iesu t̄əmatəkəike matən m̄əmə, “Suah kit, n̄ətin iərman kəiu. ¹²In əkəku lan tən-ipən kəm r̄əhalau tata m̄əmə, ‘Tata. Oor nautə m̄in r̄əham, mos-ipa r̄əhak u-roiu.’ Kən r̄əhalau tata toor r̄əhan natimnat mos-ipən kəm ilau.

¹³“Kən t̄əsuwəhən, n̄ətin in əkəku lan tos rəhan lan muw̄in mol-salim-in ilat, kən mos m̄əni e nautə m̄in un miet iməlat ikin muw̄in e nəptən p̄isin kit m̄in isəu. Kən ikin əh, t̄əmatərək̄in rəhan m̄əni e nolən rat m̄in matuw̄in matuw̄in. ¹⁴Kən nian rəhan m̄əni tinikə rafin, nəumis asol t̄initan e nitən əh, kən nəumis t̄inatus suah un, n̄igin nagwəhən tinikə. ¹⁵Kən t̄əmuw̄in matol wək kəm suah kit əh-ikin əh, kən suah u t̄əmahlipən m̄əmə otuw̄in m̄ətagwəhən rəhan p̄ikəs m̄in. ¹⁶Kən nəumis t̄əmus p̄ik m̄əmə in tolkeike m̄əmə otun nagwəhən n̄igi p̄ikəs m̄in, m̄əto etəmim tikə itəm otos-ipən nat kit kəm in.

¹⁷“Kən n̄ətəligən wir tinuwa m̄in lan, kən matətəlig-in m̄əmə, ‘Kəsi. Roiu əh iolwək m̄in rəha tata, n̄igilat nagwəhən tepət maprək̄is, m̄əto io ekətatig u ikin-u, ot̄əsuwəhən kən ekimis e nəumis. ¹⁸Oekiet u ikin-u m̄itəlig-pən o r̄əhak tata, kən m̄ən-ipən kəm in m̄əmə, ‘Tata. Io emol t̄əfagə t̄ərat kəm Ughin ne ik.’ ¹⁹Roiu əh esahmenən m̄əmə onəkaun-in io m̄əmə n̄ətim. M̄əto aun-in io ekahmen-pən əm m̄əmə io iolwək əm kit r̄əham.’” ²⁰Kən t̄əmətul maliwək minatuw̄in m̄əmə otehm rəhan tata.

“M̄əto nian t̄əmatuwa əh əpəh isəu, rəhan tata t̄əmasipən m̄əplan, kən t̄əmasək̄itun, maiu muw̄in m̄iləs muət̄ain m̄ətagien r̄on. ²¹Kən net̄in tən-ipən kəm in m̄əmə, ‘Tata. Io emol t̄əfagə t̄ərat kəm Ughin ne ik. Roiu əh esahmenən m̄əmə onəkaun-in io m̄əmə n̄ətim.’

²²“M̄əto rəhan tata taun-in rəhan iolwək m̄in m̄ən-ipən kəm ilat m̄əmə, ‘!Ei! Otuw̄in uəhai motos kot itəm in t̄əwir maprək̄is motuwa kuw̄in-in-pən kəm in, kən motos rig motariḡin-pən e noanelm̄in, kən motos put ka kuw̄in-in-pən e nelkin, ²³kən motiləs p̄ilik itəm t̄əsis-asis m̄əwir motuwa koh, pəs kotol kələh lafet lan rəha n̄ətik, ²⁴m̄əto-inu

nətik u, in tahmen əm məmə təmimis rəkis, məto roiu in tinəmegəh min. In təməluə, məto enehm min.’ Kən ilat kinoatol lafet.^p

²⁵“Kən e nian əh, netin asol lan in əpəh e nasumən. Kən e nian təmatuwa minuwa iuəhkir o latuənu, kən minəto netəmim koatol napuən min, moatol tanis. ²⁶Kən təmaun-in iolwək kit tuwa tətəpəh ron məmə, ‘?Ei, naka əh netəmim koatol?’ ²⁷Kən tən-ipən kəm in məmə, ‘Piam təmuwa, kən rəham tata təmoh pīlik itəm tasis-asis məto-inu piam tinitəlig-pa min, kən in təsanən əm.’

²⁸“Kən nikin təmahmə, kən məmə, ‘Okol esuwīnən imə.’ Kən rəhan tata təmuwa ihluə matəkəike kəm in məmə otuwīn imə. ²⁹Məto tən-ipən kəm rəhan tata məmə, ‘Əplan-tu. Kəmuatig nup tətət rəkis, kən iatol wək u ikin-u tahmen-pən əm məmə rəham kit iolwək, kən məsəhtən nəwiam kit ne. ?Məto tahro, tata? Nəməsos-ipamən nat əkəku kit kəm io tahmen-pən e nəni, məmə ekol nagwənən lan itimat io min neen. ³⁰Məto nətim əh itəm təmərəkin rafin rəham nautə o nətouən nipitan min lan rəha suatip, kən nian tinitəlig-pən latuənu, kən nakətul matoh pīlik tasis-asis matol lafet lan rəhan.’

³¹“Kən rəhan tata tən-ipən məmə, ‘Nətik. Nian rafin kilau min ik kətuatig, kən natimnat rafin rəhak in rəham. ³²Məto tətuatip əm məmə okotol lafet u motagien, məto-inu piam u tahmen-pən əm məmə təmimis rəkis, məto roiu in tinəmegəh min. In təmikə, məto roiu kinotehm min.’”

Nimaa nəghatən rəha etəm-iasol itəm tatol nolən teko-eko

16 ¹Kən İesu təmən kəm rəhan min netəmim məmə, “Suah kit rəhan nautə tətət, kən in təmos suah kit tuwa etəm-iasol o rəhan iolwək min. Kən rəhan iolwək min neen kəmotuwa moatən-ipən nəratən rəha etəm-iasol əh kəm iərəməərə, moatən məmə, ‘Ei, suah əh tatərəkin rəham natimnat.’ ²Kən təmaun-in suah əh tuwa tatəghat kəm in məmə, ‘?Ei, nəghatən naka min u iakatəto katən lam? Ekolkeike məmə nakos rafin nəghatən min rəha wək rəham muwa, məto-inu roiu ekahl-iarəp ik e wək.’

³“Kən etəm-iasol əh təmuwīn matətəlig-in məmə, ‘Awe. Rəhak iərəməərə tolkeike məmə otərəkin io e rəhak wək u-roiu. ?Kən ekol naka əh-roiu? Nəhgik təsahmənən məmə ekel nisip mos mənī ikin, kən io iaulis pik o neasiə-inən mənī o netəmim. ⁴!Ei! Roiu əh enitun nat naka itəm io ekol pəs netəmim okotit io motuwīn iməlat ikin moatehm wir io nian rəhak iərəməərə otərəkin io e rəhak wək.’

⁵“Kən in təmaun-in rafin netəmim itəm kəmotol kaon kəm iərəməərə kotuwa ron kitih kitih. Kən təmən-ipən kəm itəm təmaupən muwa məmə, ‘?Ik nəmol kaon e naka?’ ⁶Kən suah əh təmən məmə, ‘Eməmik

tram rəha oel o noahən ilat wan-hanrit.⁹ Kən etəm-iasol təmən kəm in məmə, ‘Inu ma pepe rəha kaon rəham. Əpələh uəhai əm-tu, kən əte-pən fifti tram əm e rəham pepe.’

⁷“Kən təmən-ipən kəm suah kit min məmə, ‘?Ik nəmol kaon e naka?’ Kən in təmə, ‘Emol kaon e wan-taosan pak wit.’ Kən etəm-iasol təmə, ‘Os ma pepe rəha kaon rəham, kən əte-pən əm eit-hanrit pak wit.’

⁸“Kən uarisig lan, iərəməərə rəha etəm-iasol apon itəm təmatol tərət kəm in, təmatənwiwi in o rəhan nolən rəha neiuəiuəən məmə in otehm wir atip in. Nat u tatəgətun məmə netəmim rəha nətueintən, ilat kotenatig wir o nolən min rəha nətueintən nian ilat koatəghat kəm ilat min, taprəkis-in nenatigən rəha netəmim rəha nəhag-əhagən.⁷

⁹“Kən iatən kəm itəmat məmə, otasitu wir e netəmim e mənəi rəha nətueintən məmə ilat okotuwa iolitəmat min. Kən nian mənəi rəha nətueintən otikə, kən Uhgīn otos itəmat muwīn əpəh e nego e neai itəm otətətig lilin.

¹⁰“Okəmə nəkitun məmə suah kit tatehm wir nat əkəku kit, kən nəkitun məmə in titun nehm wīrən nat itəm iahgin. Kən okəmə nəkitun məmə suah kit tatol nolən itəm təsətuatipən e nat əkəku kit, kən nəkitun məmə in otol nolən təsətuatipən e nat itəm iahgin.^s ¹¹?Kən tol nəhlan, okəmə itəmat nəkəsotehm wīrən mənəi rəha nətueintən u, kən pah otegəhan-in itəmat məmə nakotos nat itəm təwīr pahrien, inəh natimnat rəha Uhgīn? ¹²Kən okəmə itəmat nəkəsotehm wīrən natimnat rəha suah kit min, kən nikitəmat təsəhtən məmə okos-ipən əh min kəm itəmat rəhatəmat atip natimnat mətə-inu, katəplan məmə onəkəsotehm wir minən natimnat min əh.

¹³“Etəmim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəiu. Okəmə in tətalkut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən slef rəha Uhgīn ne mənəi e nian kitəih əm.”^t

¹⁴Fərisi min kotalkeike pik mənəi, kən nian kəmotətə nəghatən min u, kən kəmotalah-əsan e Iesu. ¹⁵Mətə in təmən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkoatol nolən min itəm koatol netəmim koatən məmə nəkotətəuatip. Mətə Uhgīn titun nikitəmat məmə kotərat. Iatən nəhlan mətə-inu nat naka itəm netəmim koatələs-ipər məmə in nat keike, mətə e niganəmti Uhgīn in nat əpnəpīn əm.”^u

¹⁶Kən in təmatəkəike matən məmə, “Kəmən-iarəp Lou ne nəghatən rəha ien min rəha Uhgīn mətəorus-pa Jon Bəptais, kən uarisig lan, katən-iarəp

q 16:6 Wan tram oel tahmen e tate o fote lita. **r 16:8** Nipəti nəghatən rəha Iesu məmə netəmim rəha nəhag-əhagən kəsotolən natimnat itəm Uhgīn tolkeike məmə otətul aupən e rəhalat nəmegəhən. Nikilat təsəht pikən nətəligən rəha Uhgīn. **s 16:10** Luk 19:17-26 **t 16:13** Mat 6:24 **u 16:15** Mat 23:28; Luk 18:9-14

namnusən təwir rəha nərəməyəən rəha Uhgın, kən netəmim rafin kotalkut pik məmə okotuwin motatig ahgin.^v 17 Məto kəsənən məmə wək rəha Lou ne nəsanənən rəhan təmikə. Nəghatən rafin rəhan kotatig, in asol min mətoarus-pən in əkəku agin. Lou otətətig taprəkis-in neai ne nətueintən.^w

18 “Kən tahmen-pən əm nulan: okəmə suah kit tatol tifos mətapəs rəhan pətan, kən matit pətan pisin kit min mətuatig, kən in tategoafəl rəhan pətan matol təfagə rat. Kən okəmə suah kit tatit pətan kit itəm rəhan iərman təmapəs kən ilau mətuatig, kən in tatol təfagə rat məto-inu in tətəkləh-in pətan rəha suah pisin kit.”^x

Nimaa nəghatən rəha Lasaros ne suah kit rəhan nautə tepət

19 Kən İesu təmən məmə, “Suah kit rəhan nautə tepət tatuwin e napən wir min nəgui-naris itəm nəmtin tiəkis, kən nian rafin tatun pik nagwənən wir min. 20 Kən ian-rat kit, nərgin u Lasaros, niməgəm təmirafin nipətin. Kən kəmiləs kan kələhəu əpəh e nafiluə rəha latuənu. 21 In tolkeike pik məmə otun nimismisi nagwənən itəm təmisas e tepil rəha etəm-iasol əh. Kən nat kit tərət min, kuri min kotuwa moatəpəh-əpəh niməgəm min rəhan.

22 “Kən ian-rat əh təmimis, kən nagelo min kəmotiləs motuwin əpəh e nikali Epraham, ikin rəha nisaiiən. Suah un rəhan nautə tepət, in təmimis min, kən kəmitənim. 23 Kən in tuwin əpəh e nigəm asol, kən tatəto nahməən asol, kən nian təmasipər, təməplan Epraham əpəh isəu. Kən Lasaros əpəh e nikalin. 24 Kən təmaun-in əfəməh məmə, ‘!Tata Epraham! Awi, asəkitun io. Ahl-ipən Lasaros məmə oteer əm noanelmin e nəhau kən mos muwa mek namək lan məmə otətəp, məto-inu iatəto nahməən asol e nigəm ukin-u roiu.’

25 “Məto Epraham təmə, ‘Nətik, nikim təht-tu rəham nəmegəhən aupən. Ik nəmatos natimnat wir rəham tepət, məto Lasaros təmatəto nahməən tepət e nipətin. Məto roiu əh, in tatəto təwir ikin-u, kən ik, natəto nahməən tepət e nipətim. 26 Kən nat kit min. Ilugin-in kitat, noakimil asol itəm tator kitat, ik un, kən itimat u. Okəmə itimat kit tolkeike məmə otimnə mehm ik, məto okol təsimmənən. Kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə otuwa mehm itimat, məto okol təsuwamən.’

27 “Kən etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, ‘Tata. İakatəkəike kəm ik, awi, kəsi. Ahl-ipən Lasaros tuwin e nimə rəha tata rəhak, 28 məto-inu piak faif əh-ikin. Təwir məmə in otuwin məghat mem əskasik ilat məmə okoatəto ilat məmə okəsotuwamən ukin-u itəm iatəto nahməən asol agin ikin.’

29 “Məto Epraham təmə, ‘Kəp. Nəghatən rəha Moses ne ien min rəha Uhgın tətətig. Pəs piəm min okotəto nəghatən min əh.’

³⁰“Kæn etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, ‘Kəp, Tata Epraham. Təsahmenən. Məto okəmə suah kit otəmegəh min e nimisən otuwin məghat kəm ilat, kæn nīpahrienən, ilat okotəuhlin rəhalat nətəligən kæn motapəs təfagə rat min rəhalat.’

³¹“Kæn Epraham təmə, ‘Okəmə kəsotətəlig-inən nəghatən rəha Moses ne ien min rəha Uhgīn, kæn in nat əpnapīn okəmə suah kit təmegəh pap e nimisən kæn muwīn matəghat kəm ilat, məto okol kəsotən minən nīpahrienən lan.’”

Oatəto itəmat

(Mat 18:6-7,21-22; Mak 9:42)

17 ¹Kæn Iesu təmən kəm rəhan min netəmim məmə, “Nīpahrienən, nos-ipən-os-ipənən rəha təfagə tərət min itəm koatiuw-pən netəmim e nərətən, ilat okotuwa. !Məto nahməən asol tatuwin o etəmim itəm tatos-ipən-os-ipən netəmim, o in suatīp rəha nos-ipən-os-ipənən!

²Məto okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku, məmə otol təfagə rat, kæn suah əh, Uhgīn otol nalpīnən asol kəm in. Kæn nalpīnən əh otəskasik taprəkis okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kæn kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnim məmə otamnim. ³Kæn tol nəhlan, oatəto moatehm wir rəhatəmat nəmegəhən.

“Okəmə pīam tatol təfagə tərət kəm ik, kæn ən-ipən rəhan nolən rat e nīganəmtīn, kæn okəmə tatəuhlin rəhan nətəligən, kæn aluīn rəhan nolən rat məsosən tatīg e nīkim.”^y ⁴Kæn nat əpnapīn in tatol təfagə rat kəm ik mau sepīn e nīan kītīəh, kæn muwa mau sepīn mən-ipīnə kəm ik məmə, ‘Kəsi, emol təfagə rat kəm ik. Ekəuhlin rəhak nətəligən mapəs rəhak təfagə rat,’ kæn ik onakəkəike maluīn rəhan nolən rat min, kæn məsosən tatīg e nīkim.”^z

⁵Kæn aposol min kəmotətapəh o Iərəməərə məmə, “Ol rəhatimat nahatətəən təkaskik təhmin min.”

⁶Kæn Iərəməərə təmən məmə, “Nat əpnapīn okəmə rəhatəmat nahatətəən in təkəku agīn əm tahmen e nīmismisi nīməkləkil, kæn nəkotitun nənən kəm nīg u neegīn məmə, ‘Euw atīp ik, kæn muwīn miwig-pən itəhəi,’ kæn nīg u otol nəwīatəmat.”^{a b}

⁷“Ən-tu. ?Okəmə suah kit rəhan iolwək tətəsum, o in tatehm sipsip min, kæn in tatītəlig-pa latuənu, kæn nīkitəmat təht məmə etəm-iasol otən kəm in məmə, ‘!Ei! Wa uəhəi məpələh mun nagwənən əh?’ !Kəp! ⁸Məto in otən kəm rəhan iolwək məmə, ‘Uwīn mol nīgak nagwənən, kæn uwīn muwīn

y 17:3 Mat 18:15 z 17:4 Nīpəti nəghatən əh təsənən məmə kītat kotaluīn təfagə rat rəha suah kit mau sepīn əm, məto kotəkəike motaluīn namnun tīkə. a 17:6 E nəghatən ətuatīp rəha Iesu, in tatəghat-in nīkuti mastat u in natīəkəku agīn, ne nīg kit itəm nəukətīn təmeiuiū agīn, nərgīn u fik-malperi. b 17:6 Mat 17:20; 21:21

e rəham napən təwir, kən mos-ipa nigak nagwənən ne nimək nənīmən. Nian nəmōl rafin rəham wək, nəkitun nuwinən magwən kən mənīm.’
 9?Kən nikitəmat təht məmə etəm-iasol, in otən tagkiu kəm rəhan iolwək o wək asol rəhan itəm in otəkəike mol? !Kəp! 10Kən itəmat un, nəkotahmen əm e iolwək min rəha Uhgīn. Nian nəmotol rəkis natimnat rafin itəm Uhgīn təmən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motol, onəkotəkəike motən əm məmə, ‘Itimat iolwək min əm. Nōlən rəhatimat tēsahmenən o nənwiwīən. Itimat emotol əm wək itəm itimat ekotəkəike moatol.’”

Iesu təmōl-wir netəmim ten itəm leprosi təmōl ilat

11Nian Iesu təmaliwək matuwīn Jerusalem, in təmaliwək muwin-pən ilugīn i nəptən mil u Sameria ne Kalili. 12Kən nian in təmīet-arəpa latuənu kit, netəmim ten itəm nīmīsən u leprosi təmōl ilat kəmotuwa motətul isəu məsīn, 13kən motaun-in məmə, “!Iesu, Etəm-iasol, asəkītun itimat!”^c

14Kən nian in təmehm ilat, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotuwīn o pris məmə in otehm nīpətītəmat.”^d Kən nian ilat kəmotaliwək əh e suatip, kən kəmotəwir, nīmīsən təmīkə.^e

15Kən ilat kit təməplan məmə leprosi rəhan tīnikə, kən in təməuhlin mītəlig-pən o Iesu, matən əfəməh məmə, “!Iatənwiwi Uhgīn! !Iatənwiwi Uhgīn!” 16Kən in təmeiuaiu e nelki Iesu mīsīn nulin nīpīnəgīn tatek nīsīp, kən matən kəm Iesu məmə nīkin tətəgīn məmə in təmōl-wir rəhan nīmīsən. Kən suah u in etəm Sameria.^f 17Kən Iesu təmən məmə, “?Emol-wir netəm ten maruətuəh-in rəkis rəhalat nīmīsən, o kəp? ?Məto nain hiə? 18?Suah u in iapīspīs əm, məto in pīsīn əm təmītəlig-pa matənwiwi Uhgīn?” 19Kən Iesu təmən kəm suah u məmə, “Ətul maliwək matuwīn. Rəham nahatətəən təmōl-wir ik.”

Nuwamən rəha nərəmərəən rəha Uhgīn

(Mat 24:23-28,36-41)

20Nian kit, Fārisi min kəmotətəpəh o Iesu məmə, “?Onəghan nərəmərəən rəha Uhgīn otuwa?” Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgīn otəsuwamən məmə netəmim okotehm e niganəmtīlat. 21Kən etəmim tīkə itəm otən məmə, ‘!Asi-pa mehm, in huə!’

c 17:13 Lev 13:45-46 **d 17:14** Nian nīmīsən leprosi təmōl suah kit, Lou tatən məmə in tamkīmīk. Nian nīmīsən təmīkə, in təike muwin mehm pris məmə in otən-iarəp kəm netəmim rafin məmə nīmīsən tīkə ne namkīmīkən tīkə. Nian Iesu təmən məmə ilat okotuwīn motəhm pris kit, in tahmen məmə in təmən məmə in otol-wir ilat.

e 17:14 Lev 14:2-3; Mat 8:3-4 **f 17:16** Netəm Isrel koatətəhau netəm Sameria. Afīn nīpətīn e tīksonari.

o 'Asipən mehm, in əpəh!' mətə-inu nərəməərəən rəha Uhgın tinuwa rəkis mətətig e nikitəmat."

²² Kən Iesu təmən kəm rəhan min netəmim məmə, "Nian min koatuwa itəm itəmat onakoatolkeike məmə onəkotehm nian min rəha Nəti Etəmim, mətə okol nəkəsotehmən. ²³ Kən netəmim okotən kəm itəmat məmə, '!Asi-pa, in huə!' o '!Asipən, in əpəh!' Mətə əsotuwinən motətəu-pən ilat,^g ²⁴ mətə-inu e nian io Nəti Etəmim oekuwa lan, in otahmen-pən e nipitən itəm tatipit kən mətasiəgəpin neai e nikalin kit mətəarus-pən nikalin kit min, kən netəmim rafin koatəplan motitun. ²⁵ Mətə aupən, io ekəkəike mətə nahməən tepət, kən netəm kotatig roiu, ilat okotəuhlin mənəaalat motapəs io.

²⁶ "E nian io, Nəti Etəmim, ekuwa lan, otahmen-pən əm e nian rəha suah əh Noah aupən, itəm netəmim kəmoatol natimnat min məsotitunən məmə Uhgın otol nat kit lan. ²⁷ E nian əh, netəmim kəmotəgwən, moatənim, moatol marit, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətəarus-pa nian itəm Noah tinuwin imə e nipəgnoa nego asol rəhan. Kən nuhuən təməfik naruəh asol təmuwa maiu əlimin rafin netəmim itəm kəsotuwinən e nego.

²⁸ "In tahmen-pən əm e nian rəha suah əh Lot. Netəmim kəmotəgwən, moatənim, moatol-salim-in natimnat min, moatos-nəmtim natimnat min, moatasum, moatiləkin nimə min, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat.^h ²⁹ Mətə e nian itəm Lot təmiet lan e taon əh Sotom, kən nigəm ne kəpiel min itəm koatuəp kəmotisi-pər e neai motoamnu ilat rafin əpəh e taon.

³⁰ "Kən otahmen əm e nian io Nəti Etəmim oekuwa min lan kən Uhgın otol əp io kəm netəmim. ³¹ E nian əh, okəmə suah kit tatəpələh ihluə e rəhan nimə, pəs in otəgim məsuwin minən imə məmə in otos rəhan natimnat, kən okəmə suah kit in əpəh e nasumən, pəs in otəgim məsuwa minən latuənu.ⁱ ³² !Onəkəsotaluinən pətaguihl rəha Lot!^j ³³ Etəm tolkeike məmə in otaskəlim rəhan nəmegəhən e nətueintən u məsətəu-pa-mən io, in otəsosən nəmegəhən lilin. Mətə etəmim itəm tətəpəs natimnat rəha nəmegəhən e nətueintən u kən matətəu-pa io, in otos nəmegəhən lilin.^k ³⁴ İatən kəm itəmat məmə, e nian əh lapin, etəmim kəiu okətuəpəl e pet kitiəh əm, kən okos-irəkis kit, kapəs kit. ³⁵⁻³⁶ Pətan kəiu okətialə nagwənən, kən okos-irəkis kit, kapəs kit."^l

³⁷ Kən rəhan iolwək min kəmotən-ipən kəm in məmə, "İərəməərə, onəkuwa hiə?"

g 17:23 Mak 13:21; Luk 21:8 **h 17:28** Jen 18:20; 19:25 **i 17:31** Mat 24:17-18

j 17:32 Jen 19:26 **k 17:33** Luk 9:24 **l 17:36** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmate e nəghatən Kris aupən, kəmilpin nəghatən min u rəha ves 36: Etəmim kəiu okatuasum, kən okos-irəkis kit, kapəs kit.

Kən in təmən-ipən kəm ilat məmә, “Onəkotitun әm. Tahmen e nian ligkai min koatiwig ilis moteiuaiu moatәр itәhәi, kән nəkotitun mәмә nәм min әh-ikin әh.”^m

Nimaa nәghatән rәha nәutahlimis kit itәм tәtasәk o nasituән

18 ¹Kән Iesu tәmuәh nimaa nәghatән kәм ilat matәgәtun ilat lan mәмә okotәkәike moatәfak nian rafin mәsotapәsән, mәsotolән mәмә nikilat otatite.ⁿ ²In tәмән mәмә, “Latuәnu kit, ien kit әh-ikin rәha nәlәhәuән nәghatән min. Kән tәsisiai-inән Uhgин, kән tәsisiai-in minән netәmim. ³Kән e latuәnu әh, nәutahlimis kit әh-ikin, kән nian rafin tatuwa matәplan ien un matән-ipән kәм in mәмә, ‘Awi. Okol nakasitu lak mәghat o nәratән itәм rәhak tikimir tatol kәм io.’ ⁴Mәto ien tәmәsuwinән, kән mos nian әfәmәh mәмә otәghat mol-wir nәratән әh rәha nәutahlimis. Mәto pәtan әh tәmәtapәh o suah әh nian rafin matuwin matuwin, kән ien tinatәtәlig-in mәмә, ‘Nat әnrapin esisiai-inән Uhgин, kән mәsisiai-in minән netәmim, ⁵mәto pәtan әh tatән nat kitiәh mәtalәkiamtә io o rәhan nәghatән, matuwin matuwin. Io ekәkәike muwin mән wir rәhan nәratән kән mәlәhәu nәwirән. Okәмә ekapәs, kән in otatuwa rōn io matuwin matuwin kән ekәrou in.’ ”

⁶Kән nian Iәrәmәrә tәmuәh rәkis nimaa nәghatән әh, kән tәмән mәмә, “Otәtәlig-in-tu nәghatән rәha ien әpәh itәм tәrat tәhmin. ⁷?Mәto tahro e Uhgин? In tәmitәpun rәhan min netәmim, kән ilat koatasәk-pән kәм in nian rafin e nәrauiәgән min ne lapin min rafin. ?Kән nikitәmat tәht mәмә in otән-ipән kәм ilat mәмә, ‘Onakoatәsahgin pitән’? Kәp. ?Kән nikitәmat tәht mәмә in otasitu uәhai әm e rәhan min? ⁸Iatән kәм itәmat mәмә nipahrienән, in otasitu uәhai әm e rәhan min, kән mol-wir rәhalat nәratән. ?Mәto nian io Nәti Etәmim oekitәlig-pa min lan e nәtueintән, oekehm netәmim neen itәм koatahatәtә e Uhgин, o kәp?”

Nimaa nәghatән rәha Farisi ne etәм tatos mәni rәha takis

⁹Kән Iesu tәmuәh nimaa nәghatән kit e netәmim neen itәм nikilat tatәht mәмә ilat kotәtuatip taprәkis-in netәmim rafin, kән motasil-iәhau-in netәmim rafin. ¹⁰In tәмән mәмә, “Suah mil kәiu kәmian әpәh e Nimә Rәha Uhgин mәмә okuәghat kәм in e nәfakән. Kit, in Farisi, kән kit in etәм tatos mәni rәha takis. ¹¹Kән Farisi tәmәtul mateiuә mәмә in tatәfak kәм Uhgин, mәto nipahrienән tatән atip in, matән mәмә, ‘Uhgин, iatән tagkiu kәм ik mәto-inu nәmol mәмә ekol etәм pisin lak, inәh io min neen kotolkeike pik mәni kән moateiuә mәмә kotaklәh-in, kән moatol

m 17:37 E nian Iesu otuwa min, netәmim rafin okotәplan ikin Iesu otuwa mihin. Nәghatән әtuatip rәha Iesu tatән mәмә, “Tahmen e nat megәh tәmamis mәtamәhl, kән kuweria min kotuwa katon kәlәh.” **n 18:1** Kol 4:2; 1 Tes 5:17

tərat, kən motakləh-in pətan rəha etəm pisin. Kən io esolən məmə suah əh etəm tatos məni rəha takis. ¹²Nian kəiu e wik kitiah, iatətuakəm mətapəs nagwənən matəfak kəm ik. Kən okəmə ekos natimnat ten, ekatos-irəkis kitiah matos-ipinə kəm ik.’^o

¹³“Məto suah əh, etəm tatos məni rəha takis, in tatətul-pən isəu, kən mətaulis məsasipərən e neai məfak. Kən nikin tatitəgit mətasək mətaht manikiləhan matən məmə, ‘Uhgın, io etəm tərat. !Asəkitun io!’ ”^p

¹⁴Kən Iesu təmə, “Iaten kəm itəmat. Nian suah mil u okatiatəlig-pən latuənu, etəm rəha takis, rəhan nəmegəhən in otətuatip e niganəmti Uhgın. Məto Fərisi təsol mihinən, məto-inu etəmim itəm tatiləs-ipər atip in, Uhgın otiləs-iəhau, məto etəmim itəm tatos-iəhau atip in, Uhgın otiləs-ipər.”^q

Nisualkələh kəmotuwa o Iesu

(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵Kən netəmim neen kəmotəmik rəhalat nisualkələh mətmətig motuwa kəm Iesu məmə in otələhəu-pən nelmin elat kən məfak olat. Məto nian rəhan min netəmim kəmotehm ilat, kən kəmotən-iəhau ilat. ¹⁶Məto Iesu təmatən-iarəp məmə nisualkələh min un okotuwa ron, kən təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “Əsotahtosig-inən nisualkələh məmə okəsotuwamən ron io, pəs ilat okotuwa ron io, məto-inu nərəmərəən rəha Uhgın in rəha netəmim itəm kotahmen e nisualkələh min u. ¹⁷Okəmə suah kit tolkeike məmə in otuwa matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgın, kən in təike muwa tahmen e suakəku. Məto okəmə təsol mihinən, kol in təsuwamən.”^r

Suah kit rəhan nautə tepət

(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸Kən etəm-iasol kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Təgətun, ik etəm təwir. ?Oekol naka məmə ekos nəmegəhən lilin?”^s ¹⁹Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Təhro nakatən kəm io məmə io etəm təwir? Suah kit tikə in etəm təwir, məto Uhgın əm in təwir. ²⁰Ik nəkitun nəghatən min e Lou rəha Uhgın koatən məmə, ‘Əsakləh-inən pətan pisin, əsohamnuən etəmim, əsakləh-inən natimnat, əseiueiuəən e kot, isiai-in rəham mama ne tata.’ ”^t

²¹Kən suah u təmən məmə, “Natimnat rafin u, io emol rafin ilat, nian ematəkəku mətoarus-pa u-roiu.” ²²Nian Iesu təməto nəghatən əh, təmən-ipən kəm in məmə, “Nat kitiah əm əh-ikin itəm ik nəməsolən əh. Uwin mol-salim-in nautə rafin rəham, kən mos məni lan muwin mos-ipən kəm

o 18:12 Aes 58:1-4; Mat 23:23 **p 18:13** Sam 51:1 **q 18:14** Mat 23:12 **r 18:17** Mat 18:3
s 18:18 Luk 10:25 **t 18:20** Eks 20:12; Dut 5:16-20

ian-rat min, kən ik onakos natimnat wir əpəh e nego e neai. Kən wa, muarisig-in io məmə ik rəhak etəmin.”

²³Məto nian təməto nəghatən min əh, nikin təməpou məto-inu rəhan nautə tepət. ²⁴Kən Iesu təmasipən məplan, təmən məmə, “!Awī, tiəkis pik o etəm rəhan nautə tepət məmə in otuwīn matig ahgin nərəməərəən rəha Uhgīn! ²⁵Tiəkis məmə kau otuwīn-pən e nipəg nitel, məto tiəkis pik məmə etəm rəhan nautə tepət otuwīn matig ahgin nərəməərəən rəha Uhgīn.”^u

²⁶Kən netəm kəmotəto nəghatən əh kəmotən məmə, “?Okəmə in tiəkis o etəm rəhan nautə tepət, məto pah əh in tahmen məmə otos nəmegəhən əh?”

²⁷Məto in təmən məmə, “Natimnat itəm tiəkis, ko netəmin kəsotolən, məto Uhgīn in titun nolən.”

²⁸Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “?Məto tahro etimat? Emotapəs rafin rəhatimat natimnat kən moatuwa məmə ekotuarisig-in ik.”

²⁹Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “!atən pahrien kəm itəmat məmə, etəm təmapəs rəhan nimə, o rəhan pətan, o pian min, o rəhan tata ne mama, o rəhan nisualkələh məto-inu in tatətəu-pən nərəməərəən rəha Uhgīn, ³⁰kən e nətueintən u, in otos natimnat tepət nəhlan taprəkis-in ilat min u təmapəs ilat, kən uarisig, in otos min nəmegəhən lilin.”

Iesu təmən-iarəp min rəhan nimisən

(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəm tuelef məmə okotiet e nimanin netəmin motuwa kitəh kuəfimin ilat min, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlig-tu. Roiu koatuwin əpəh ilis Jerusalem, kən natimnat min itəm ien min rəha Uhgīn aypən kəmoatən lak, Nəti Etəmin, ilat okotuwa kol nipahrienən.^v ³²Netəmin okotegəhan-in-pən io e nelmi Iaihlua min, kən netəmin okotəghat motalah əsan lak, motoh io, motol naulisən kəm io, kən motagəh-əpis io, motagəh e nipətik.^w ³³Kən okalis io, kən kohamnu io, məto e nian tatol kisil lan, oekəmegəh min.”

³⁴Məto kəsotitunən rəhan nəghatən min. In tahmen-pən e nəghatən itəm nipətin tatəhluag, kən kəsotitunən nipəti nəghatən min əh.^x

Iesu təmol-wir iganəmtin əpis kit

(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵Nian Iesu tatuwa iuəhkir o taon əh Jeriko, iganəmtin əpis kit əh-ikin tatəpələh e nikali suatip. Nian rafin in tateasiə-in mənī o netəmin. ³⁶Kən

u 18:25 Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Tiəkis məmə kamel otuwīn-pən e nipəg nitel.” Kamel in nat megəh asol taprəkis-in kau. **v 18:31** Luk 24:44 **w 18:32** Luk 9:22,44 **x 18:34** Mak 9:32

nian iganəmtin əpis təməto məmə netəmim tepət kotaliwək e suatip, kən in təmətapəh məmə, “?Naka əh katol?” ³⁷Netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, “Iesu əpəh, etəm Nasaret, tətaliwək e suatip.”

³⁸Kən təmagət əfəməh məmə, “!Iesu! !Mipi Kig Tefit! !Asəkitun io!”

³⁹Kən netəm min u koataliwək motaupən-in Iesu, kəmotagət lan, moatən məmə, “!Əsagətən!” Məto in təmagət əfəməh məsin min məmə, “!Mipi Kig Tefit! !Asəkitun io!”

⁴⁰Kən Iesu təmətul mən-ipən kəm ilat məmə okotiləs motuwa. Kən nian kəmotiləs motuwa iuəhkir, Iesu təmətapəh ron məmə, ⁴¹“?Naka un nakolkeike məmə io ekol kəm ik?” Kən in təmən məmə, “!Ərəmərə, ekolkeike məmə oekaiir mehm nat.”

⁴²Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Aiir mehm nat. Rəham nahatətən təmöl-wir niganəmtim.” ⁴³Kən roiu agin-əh min əm, təmaiir minatehm nat, kən minatuarisig-in Iesu, matənwiwi Uhgın. Kən nian netəmim rafin kəmotəplan nat əh, ilat kəmoatənwiwi Uhgın.

Iesu ne Sakias

19 ¹Kən Iesu təmaliwək muwin imə e taon u Jeriko matuwin məmə otiet-arəpən e nəwtain məsin. ²Kən e taon əh, suah kit əh-ikin, nərgin u Sakias. In etəm-iasol kit rəha netəm koatos məni rəha takis, kən rəhan nautə tepət. ³Kən in tolkeike məmə otəplan-tu məmə Iesu in pah, məto təruru nəplanən məto-inu in natiəkuəkir, kən netəmim koatətulosig-in. ⁴Kən in təmaiu aupən muwin maiu e nig kit, nərgin u sikamo, məmə otitun nəplanən Iesu nian in otuwa-pa ikin.

⁵Kən nian Iesu təmuwa ətuatip əh in ikin, təmasipər məplan, kən mən-ipən kəm in məmə, “Sakias. Eiuaiu uəhai, məto-inu roiu ekəkəike muwin matig əpəh e rəham nimə.” ⁶Kən Sakias təmeiuaiu uəhai əm, kən mit Iesu mian əpəh iman ikin imə, kən nikin təmagien.

⁷Məto nian netəmim kəmotəplan natimnat min əh, kən koatasiwən-in nolən min əh moatən nikali Iesu məmə, “Suah əh tatuwin e nimə rəha iol təfagə rat.”^y

⁸Kən nian kinotuwin e nipəgnoa nimə rəha Sakias, in tətul mən-ipən məmə, “!Ərəmərə, atətəlig-in-tu. Oekoor rəhak natimnat mol niel kəiu, kit rəhak, kən kit oekos-ipən kəm ian-rat min. Kən natimnat itəm emakləh-in o suah kit, oekalpin mau kuwit.”^z

⁹Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Roiu Uhgın tinosmegəh rəkis ik ne rəham min, məto-inu ik min, nəmahatətə e Uhgın, kən ik noanol pahrien kit rəha Epraham.”^a ¹⁰Kən io, Nəti Etəmim, emuwa məmə ekeam-in netəmim itəm koatəluə, kən mosmegəh ilat.”^b

y 19:7 Luk 15:2 z 19:8 Eks 22:1; Nam 5:6-7 a 19:9 Luk 13:16; Wək 16:31

b 19:10 Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Tim 1:15

Nimaa nęghatęn ręha netęmim itęm koatos męni ręha ięręmęrę ręhalat

¹¹Nian netęmim koatętelig-in Iesu, in tęmatękęike matuah nimaa nęghatęn kęm ilat męto-inu in tinatuwa iuęhkir o Jerusalem, kęn nikilat tęht męmę nęręmęręęn ręha Uhgın otęsuwęhęn tuwa. ¹²Kęn tęmęn-ipęn kęm ilat męmę, “Etęm-iasol kit tolkeike męmę in otuwın isęu męplan kig asol agin męmę kig asol otılęs-ipęr in mol kig lan әpәh iman ikin, kęn otępanitęlig-pa min. ¹³Kęn tęmaun-in ręhan iolwęk ten, kęn moor męni kitıęh kitıęh kęm ilat. ^c Kęn in tęmęn-ipęn kęm ilat męmę, ‘Itęmat onękotękęike motol węk e męni u o nosęn әtain mętoarus-pęn io ekitęlig-pa min.’

¹⁴“Męto ilat әpәh iman ikin koatętęhau suah әh, kęn motahl-ipęn nęghatęn kęm kig asol agin męmę, ‘Itęmat esotolkeikeęn męmę suah u otęręmęrę etęmat.’ ¹⁵Męto kęmilęs-ipęr in kol kig lan, kęn in tęmitęlig-pa min. Kęn in tęmaun-in ręhan iolwęk min itęm tęmoor ręhan męni kęm ilat. In tolkeike męmę otıtun męmę ilat kęmotol win e męni naka nian in tęmętatıg әpәh isęu.

¹⁶“Kęn etęm tәtaupęn tęmuwa męn-ipęn kęm in męmę, ‘Ięręmęrę, nęmәlәhәu-pa męni kitıęh e nelmęk, kęn emol win e męni ten min.’ ¹⁷Kęn ręhan etęm-iasol tęmęn-ipęn kęm in męmę, ‘Ik iolwęk tәwır, nęmol węk itęm in tәwır. Męto-inu nęmol węk tәwır o nehm wıręn nat itęm natiękәku, kęn roiu oekęgәhan-in min ik męmę onakęręmęrę taon ilat ten.’^d

¹⁸“Kęn etęm tatuarisig lan tęmuwa męn-ipęn męmę, ‘Ięręmęrę, nęmәlәhәu-pa męni kitıęh e nelmęk, kęn emol win e męni faif min.’ ¹⁹Kęn etęm-iasol tęmęn-ipęn kęm in męmę, ‘Ik onakęręmęrę e taon ilat faif.’

²⁰“Kęn iolwęk kit min tęmuwa męn-ipęn kęm in męmę, ‘Ięręmęrę, inu ręham męni. Emәlis әtain e napęn, kęn mәhluaig-in wir, ²¹męto-inu io iatęgin ik itęm ręham nolęn tiękis. Nakatos natimnat itęm kęsęnәmę ręham, kęn matęulęk e nasumęn min itęm ik nęmәsәfęn ilat.’

²²“Kęn etęm-iasol tęmęn-ipęn kęm in męmę, ‘!Ik iolwęk rat! Nęghatęn әm ręham tatęgәtun męmę nęmol tęrat agin. Nınıtun rәkis męmę io etęm-iękis, kęn iakatos natimnat itęm kęsęnәmę rәhak, kęn iatęulęk e nasumęn min itęm emәsәfęn ilat. ²³?Tahro nęmәsosęn rәhak męni muwın mәlәhәu-pęn e pag, kęn nian ekitęlig lan, ekitun nosęn rәhak męni ilau profit ręhan?’

²⁴“Kęn tęmęn-ipęn kęm ręhan min әh męmę, ‘Otos-irәkis ręhan męni, kęn motos-ipęn kęm suah u ręhan męni ten.’

²⁵“Kęn ilat kęmotęn męmę, ‘!Ięręmęrę, tәsәtuatıpęn męto-inu ręhan męni ten rәkis!’

c 19:13 Etęm-iasol tęmos-ipęn męni kitıęh kitıęh kęm ręhan iolwęk ten, kęn męni kitıęh in tahmen-pęn e wan-hanrit-taosan watu. **d 19:17** Luk 16:10

²⁶ “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat məmә, ‘Iatən kəm itəmat məmә, etəmim itəm tatos nat kit, kəpanos-ipən mīn neen mīn. Məto etəm rəhan nat kit tikə, kəpanos-irəkis rəhan natimnat rafin.’^e ²⁷ Kən roiu, rəhak tikimīr mīn itəm kəmәsotolkeikeən məmә ekuwa kig rəhalat, onəkotit ilat motuwa, kən onəkotohamnu ilat e niganəmtək.’ ”

Iesu təmuwin Jerusalem

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

²⁸ Kən nian Iesu təməghat rəkis un, kən in təmaliwək maupən matuwin Jerusalem, kən netəmim koatuarisig in. ²⁹ Nian kinotuwa iuəhkir o latuənu mil u kəiu, Petfas ne Petani e Nitot Rəha Nig U Olif, kən in təmən-ipən kəm rəhan mil etəmim kəiu məmә, ³⁰ “Ian əpəh latuənu itəm kotisi-pən ikin. Ikin əh, onakuehm nəti togki kit itəm kəsasuəən əh lan. Iakis nol lan muasig muea ikin-u. ³¹ Kən okəmә suah kit tətapəh otəmlau məmә, “?Nakətiakis togki o naka?” kən onəkueən-ipən kəm in məmә, ‘Iəramərə rəhatat, in tolkeike məmә otol nat kit lan.’ ”

³² Kən kəmian muehm natimnat rafin tol əm məmә inu Iesu təmən mihin ne. ³³ Kən nian kəmətiakis nəti togki, kən netəmim mīn rəha togki kəmotətapəh olau məmә, “!Ei! ?Nətiakis nəti togki o naka?” ³⁴ Kən ilau kəmuən-ipən məmә, “Kəp. Iəramərə tolkeike məmә otol nat kit lan.”

³⁵ Kən kəmuasig muea kəm Iesu, kən kəmuapəg rəhalau kot muəfətain məntaa nəti togki lan, kən muasitu e Iesu tər masuə e nəti togki. ³⁶ Nian təmasuə lan minatuwin, kən rəhan netəmim kotapəg rəhalat mīn kot motəpen-pən e suatip.

³⁷ Nian Iesu tinatuwa iuəhkir o Jerusalem mətasuə e togki mateiuaiu e Nitot Rəha Nig U Olif, kən netəmim rafin rəhan nikilat tətəgien, kən mīnətuoun moatənwiwi Uhgīn motagət əfəməh o nat pispis mīn itəm kəmoatehm in təmatol. ³⁸ Kən koatən məmә,

“!Iəramərə Uhgīn tətətig ilau Kig u itəm tatuwa e nərgin!f

!Pəs nəməlinuən tətətig əpəh e nego e neai, kən əpəh ilis ilis agin e nego e neai, katiləs-ipər nərgi Iəramərə Uhgīn!”

³⁹ Kən Fārisi mīn neen itəm kəmotətig əh-ikin kəmotən-ipən kəm in məmә, “Iəgətun. Ən-iəhau rəham mīn netəmim məmә okotakəm nohlilat.”

⁴⁰ Məto in təmən-ipən kəm ilat məmә, “Okəmә netəm mīn u kəsotagətən, kən kəpiel mīn u, ilat okotagət əfəməh.”

Iesu təmasək o netəm Jerusalem

⁴¹ Kən nian Iesu təmuwa iuəhkir təmehm taon əh Jerusalem, kən təmasək o netəm mīn əh-ikin əh. ⁴² Kən tatən məmә, “Ei, nat əpnəpin

nəmotapəs natimnat itəm tatos-ipa nəməlinuən mətoarus-pa u-roiu, məto okəmə nəkotitun ilat roiu əm, kən Uhgın otos-ipinə kəm itəmat. Məto kəp. Natimnat min əh koatəhluaig okol nəkəsotehmən. ⁴³Məto e nian min itəm tatuwa otəmat, rəhatəmat tikimir min okotuwa kətul kitəlau-in itəmat, okotel niməptən kətu-pər kol əpətin rəhatəmat taon, kən motahtosig-in itəmat lan məmə nəkəsotietən. ⁴⁴Kən ilat okotərəkin rafin nimə e taon rəhatəmat, kən okotohamnu itəmat rafin təlmin nisualkələh min rəhatəmat. Okol kəpiel kit ne rəha nimə min osətətulən. Natimnat rafin u otatuwa məto-inu itəmat nəmotəruru nian itəm Uhgın təmuwa məmə in otosmegəh itəmat lan.”⁸

Iesu təməhg-iarəp netəmim itəm koatol maket e Nimə Rəha Uhgın
(*Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22*)

⁴⁵Kən Iesu təmuwin minatəhg-iarəp netəmim itəm koatol maket e Nimə Rəha Uhgın. ⁴⁶Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəməte rəkis e Naoa Rəha Uhgın məmə, ‘Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakən kəm io,’^h məto itəmat ninoatol tinuwa in ‘nimə kit itəm iakləh min koatəhluaig ikin.’”ⁱ

⁴⁷Kən uarisig lan, e nian min rafin, Iesu təmatəgətun əpəh imə e Nimə Rəha Uhgın. Kən pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol min rəha noanol min rəha Isrel, kəmotegəs-in suatip məmə okotohamnu Iesu,^j ⁴⁸məto kəməsotehmən suatip kit məto-inu netəmim rafin kotolkeike pik məmə okoatəto nəghatən min rəhan, kən nəghatən rəhan tətəskəlim wir rəhalat nətəligən.

Nətapəhən məmə pah təmegəhan-in Iesu məmə otol wək
(*Mat 21:23-27; Mak 11:27-33*)

20 ¹Nian kit, Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən matən-iarəp namməsən təwir rəha Uhgın kəm netəmim. Kən pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel kəmotuwa kehm in, ²kən kəmotətapəh ron məmə, “?Ən-tu kəm itimat məmə pah təmegəhan-in ik nakatol natimnat min əh? ?Kən pah təmegəhan-in nepətən əh, Uhgın o etəmim əm?” ³Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Təwir əm. Io ekətapəh-in min nəghatən kit kəm itəmat, kən itəmat onəkotaupən motuhalpən-pa kəm io. ⁴?Pah təmegəhan-in nepətən kəm Jon məmə in otol baptais e netəmim, Uhgın o etəmim əm?”

⁵Kən kinoatən-ən nəghatən u kəm ilat min, minoatən məmə, “Okəmə kotən məmə Uhgın təmegəhan-in, kən in otən məmə, ‘?Məto təhro nəkəsotənən niphrien e Jon?’ ⁶Məto okəmə kitat kotən məmə netəmim əm kəmotegəhan-in, kən netəm min əh okotaht kitat e kəpiel məto-inu ilat kinotən rəkis niphrienən e Jon məmə in ien kit rəha Uhgın.” ⁷Kən

ilat kəmotuhalpin məmə, “Itimat esotitunən məmə pah təmegəhan-in.”

⁸Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən io min, ko esənən məmə pah təmegəhan-in nepətən kəm io məmə ekatol natimnat min u.”

Nimaa nəghatən rəha nasumən rəha krep

(*Mat 21:33-46; 22:15-22; Mak 12:1-17*)

⁹Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm netəmim məmə, “Etəm-iasol kit təməfe nol u krep e nasumən asol rəhan. Kən in təmələhəu-pən nasumən u e nelmi netəmim neen, kən ilat okotol wək lan, kən nian rəha nələk-inən, okotos-ipən məsin kəm in. Kən təmuwin əpəh e niməptən pisin kit matig minos nian tepət.^k ¹⁰Kən nian krep təmöl noan kən kinotəmarəg, etəm-iasol in təmahl-ipa rəhan kit iolwək məmə in otuwin mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən məmə okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol neen. Məto netəm min əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən titəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in. ¹¹Kən etəm-iasol təmahl-ipa min rəhan kit iolwək min. Kən ilat kotaht min, motol naulisən rat kəm in, kən motahl-ipən titəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in. ¹²Kən in tahl-ipən min kit min, kən ilat kəmoatoh katoh kos-ipən niməgəm kəm in, kən motahl-iarəp.

¹³“Kən etəm-iasol rəha nasumən təmə, ‘?Ekol naka əh-roiu? Təwir məmə ekahl-ipən nətik ətuatip itəm iakolkeike pik, okəm-naka ilat okotisiai-in.’ Kən in təmahl-ipən.

¹⁴“Məto nian netəm min əh kəmotəhm, kəmotən kəm ilat min məmə, ‘Nəti etəm-iasol ilouin tatuwa itəm o nian kit nasumən tuwa məmə rəhan. Pəs kotuwin motohamnu, kən kitat okotos nasumən rəhan məmə rəhatat.’ ¹⁵Kən kəmotaskəlim motewkəkan motuwin əpəh ihluə e nasumən, kən motoh kohamnu.

“?Kən iərəməwə otol naka kəm netəm min əh? ¹⁶In otuwa moh netəm min əh kotimis, kən in otələhəu-pən nasumən asol əh otuwin e nelmi netəm pisin.”

Kən nian netəm kəmoatətəlig-in in kəmotətə nəghatən əh, kəmotən məmə, “!Pəs okol kəsol aɡin-əhən nat əh!”

¹⁷Məto Iesu təmasipən ətuatip əm olat, kən mən məmə, “Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

‘Kəpiel əh itəm netəm rəha niləkinən nimə kəmotərakin,
in təmuwa kəpiel keike rəha nolən nimə.’^l

“?Məto nəghatən u nipətən naka? ¹⁸Netəmim rafin itəm okotiet motorin-pən ilat e kəpiel əh, kən okotorapitpit ilat motol nimismisin. Məto okəmə kəpiel əh otiet maht suah kit, kən in otawtəwitə mərat aɡin.”^m

¹⁹Kən iəgətun min rəha Lou, ne pris asol min kəmotitun məmə nimaa nəghatən rəhan tatən ilat, kən tol nəhlan, kəmoategəs-in suatip məmə okotaskəlim uəhai əm, kiləs-ipən e kalapus, məto kinoatəgin netənim, kən motapəs.

?Tətuatip məmə netənim okotətou takis kəm Sisa, o kəp?

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

²⁰Kən iəgətun min rəha Lou, ne pris asol min koatalkəlik wir o Iesu, moatolkeike məmə okotətu-pən nīpəgnəmtin min neen e nəghatən kit rəhan məmə okotiləs-ipən in e nelmi etəm Rom, kapman rəhalat. Kən kəmotahl-ipən netənim neen məmə ilat okotuwīn motol kəut kəsua kəm Iesu.ⁿ ²¹Kən kəut kəsua min kəmotuwīn motətapəh o Iesu məmə, “Iəgətun. Itimat ekotitun natimnat min itəm nakatən ne natimnat itəm nakəgətun netənim lan, kotətuatip wir. Ik onakəsələn nolən pisin kəm suah kit, kən matig mol pisin min kəm suah kit. Məto onəköl təhmen ahmen əm kəm ilat rafin. Kən ik nakatəghat-in əm nīpahrienən matəgətun netənim e suatip rəha Uhgīn. ²²?Ən-tu kəm itimat məmə, tətuatip e Lou rəhatat məmə okotətou takis kəm Sisa u in kapman rəha Rom, o kəp?”

²³Məto Iesu təmitun əm məmə koatol kəut kəsua kəm in, kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, ²⁴“Otəgətun-tu mənī kit kəm io. ?Narmi pah u tətatiɡ e mənī u? ?Kən nərgi pah u tətatiɡ e mənī u?” Kən kəmotən məmə, “Narmi Sisa, ne nərgi Sisa.”

²⁵Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Inəh natimnat rəha Sisa, os-ipən kəm Sisa. Kən natimnat rəha Uhgīn, os-ipən kəm Uhgīn.”

²⁶Kən e niganəmti netənim rafin, nəghatən min itəm koatətapəh-in, okol kəsotiləs-iəhauən Iesu lan. Məto narmilat təmiwig pik o nəghatən itəm Iesu təmuhalpīn, kən kəməsotəghatən.

?Tahro o etəm otimis kən məmegəh min?

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷Kən Satusi min neen kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə netəm kəmotimis, okol kəsotəmegəh minən. ²⁸Kən kəmotətapəh-in nəghatən kit kəm Iesu məmə, “Iəgətun. Moses təməte-pən e Lou rəhatat məmə okəmə suah kit otimis, kən rəhan pətaguīhl tətatiɡ məto kəməsialəsən nətilau kit, kən inəh pian kit otəkəike mit nəutahlimis un. E nolən əh, ilau okuemək, kən nisualkələh min okotaskəlim nərig min rəha etəm tikə.^o

²⁹“Tol nəhlan, pian ilat sepīn. Kən itəm tēpət elat təmaupən mit pətan kit, kən uarisig timis, məto kəsialəsən nətilau kit. ³⁰Pian itəm tatuarisig in, təmit min nəutahlimis un, məto in min təmimis, kən kəsialəsən

nətilau kit. ³¹Kən uarisig lan, pialat kit min tit min nəutahlimis un, mətə tənimis min. Kən pian min əh ilat rafin sepən kəmotit pətan un, mətə kəsotiləsən nətilat kit, kən kəmotimis rafin. ³²Kən uarisig lan, nəutahlimis tənimis min. ³³Inəh netəm sepən, ilat pialat min kəmotit pətan əh. ?Mətə e Namnun Nian, nian netəmim okotəmegəh min e nimisən, pətan əh in rəha pah lan?”

³⁴Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “E nətueintən u, nəman ne nīpitan koatol marit. ³⁵Mətə e nian rəha natigən wi, netəmim itəm Uhgīn nīkin tətəgien olat məmə ilat okotəmegəh min e nimisən kən mos ilat muwin kotatig e natigən wi, ko ilat kəsotol minən marit. ³⁶İlat okol kəsotimis minən mətə-inu ilat okotahmen əm e nagelo min. Kən ilat nenəti Uhgīn mətə-inu in təmol ilat kotəmegəh min e nimisən. ³⁷Kən kotitun məmə inu otuwa mol nīpahrienən lan mətə-inu, naoa rəha Moses tatəgətun min məmə nian netəmim okotimis, ilat okotəmegəh min. E namsu rəha nig itəm nigəm təmatuəpən lan, Moses tətəun-in İəməmə Uhgīn məmə in ‘Uhgīn rəha Epraham, Uhgīn rəha Aisak, ne Uhgīn rəha Jekop,’nat əpnəpən iləhal kəməhalimis rəkis nuwəh məsin. ³⁸Uhgīn u, in Uhgīn rəha netəm koatəmegəh, mətə sənəmə in Uhgīn rəha netəm kəmotimis, mətə-inu in tatehm netəmim rafin məmə ilat koatəmegəh, nat əpnəpən okəmə kəmotimis rəkis o koatəmegəh əh.”^q

³⁹Kən İəgətun min rəha Lou neen kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “İəgətun, nəmuhalpən wir pahrien.” ⁴⁰Kən kəmotəgīn o nətapəh-inən nəghatən kit min tol min-nəhlan.

Kig Tefit ne Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-İpa (*Mat 22:41-46; Mak 12:35-37*)

⁴¹Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro netəmim koatən məmə Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-İpa, in mīpī Kig Tefit rat? ⁴²Mətə-inu e Naoa Rəha Napuən Min,^r Kig Tefit atip əm təmən məmə,

‘İəməmə Uhgīn təmən kəm rəhak İəməmə Kristo məmə, “Əpələh e nīkalik matip, İkin rəha nəsanənən ne nisaiiən,

⁴³mətoarus-pa io ekos-İəhau rəham tikimir min, mol ilat kotahmen e nīməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.”^{s t}

⁴⁴Kig Tefit atip təmən məmə Mesaea in rəhan İəməmə. ?Kən okəmə mīpī Tefit atip əm, kən tahro matol rəhan İəməmə?”

p 20:37 Eks 3:6 **q 20:38** Nat əpnəpən nīpəti etəmim tənimis, mətə narmin tatəmegəh əh. **r 20:42** “Naoa rəha Napuən Min” in “Ol Sam” e Bislama Baebol **s 20:43** Nəghatən Kris ətuatip tətən məmə, “ekol rəham tikimir min ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfīpar nelkəm lan,” kən nīpətin u məmə, “Oekol ik İlis taprəkis-in rəham tikimir min.”
t 20:43 Sam 110:1

Iesu tēmāghat-in iāgētun mīn rēha Lou
(*Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54*)

⁴⁵Nian netēmim kəmoatətəlig, Iesu tēmən-ipən kəm rəhan mīn netēmim mēmə, ⁴⁶“Itəmat onəkotəkəike moatəto wir itəmat kən məsotətəu-pənən nolən mīn rēha iāgētun mīn rēha Lou. Nikilat tətāgien mēmə okoatuwin-in napən əfəməh mīn rēha nausitən mēmə netēmim okoatehm ilat ron. Kən nikilat tətāgien nian netēmim koatos-ipər nelmilat e maket e nisaiiən kəm ilat. Kən əpəh imə e nimə rēha nuəfiminən, kotolkeike mēmə okotəpələh əupən əpəh təwir ikin. Kən e nian rēha lafet, ilat koatolkeike mēmə okotuwin kəpələh-pən əupən ikin rēha nisaiiən. ⁴⁷Kən ilat koatol tərət kən motakləh-in nimə mīn rēha nəutahlimis mīn. Kən ilat koatəfak əfəməh moateiuə əm mēmə netēmim okoatəplan ilat ron. Nalpinən rēha netəm mīn u in otəskasik maprəkis.”

Nəutahlimis kit təmos-ipən rəhan məni kəm Uhgīn
(*Mak 12:41-44*)

21 ¹Kən Iesu təmatehm tatisilu wir netəm rəhalat nautə tepət itəm koataii-pən məni e pokis rēha məni əpəh e Nimə Rəha Uhgīn, ²kən in təmehm nəutahlimis kit ian-rat təmaii-pən məni əkəku kəiu əm.^u ³Kən Iesu tēmən mēmə, “Nipahrienən iatən kəm itəmat mēmə, məni itəm pətan u təmaii-pən, in taprəkis-in rēha netēmim rafin,^v ⁴məto-inu netəm rəhalat nautə tepət kəmotaii-pən məni neen məto in nat ənpəpən əm olat, rəhalat tepət mīn əh-ikin. Məto nəutahlimis u itəm in ian-rat pahrien, in təmos-ipən rafin məni rəhan o nos-nəmtinən nigīn nagwəwən, kən tikə mīn əh-ikin.”

Nəmtətin mīn rēha Namnun Nian
(*Mat 24:1-35,42-44; Mak 13:1-37*)

⁵Kən rəhan mīn neen netēmim koatəghat-in Nimə Rəha Uhgīn itəm rəhan kəpiel asol mīn kotəwir, ne natimnat wir mīn əh imə itəm netēmim kəmos-ipən kəm Uhgīn. Kən Iesu tēmən mēmə, ⁶“Itəmat nakoatehm natimnat mīn əh, məto nian otatuwa itəm netēmim okotohalkin-ohalkin kəpiel mīn rēha nimə əh, inəh kəpiel kit otəsətulən əh-ikin tatətul ikin roiu.”^w

⁷Kən kəmotəpəh ron mēmə, “Iāgētun. ?Natimnat mīn əh onəghan kotuwa? ?Kən nəmtətin naka otāgētun mēmə otəsuwəhən natimnat mīn əh okotuwa?”

⁸Kən Iesu tatən mēmə, “Onəkotəkəike moatəto wir itəmat mēmə suah kit otəseiūə-inən itəmat, məto-inu netēmim tepət okotuwa motən mēmə,

u 21:2 Məni u tahmen-pən e tuente fatu. **v 21:3** 2 Kor 8:12 **w 21:6** Luk 19:44

'!Io, io Kristo ul!' kən neen okotən məmə, 'Nian rəha natimnat əh tinatuwa iuəhkir.' Məto əsotuarisig-inən ilat. ⁹Kən nian onəkotəto namnusən məmə netəmim koatəluagin, o netəmim koatətul moatəmou ilat rəhalat kapman, məto itəmat onəsotəginən. Natimnat min əh okotaupən ka pitən, məto sənəmə in Namnun Nian."

¹⁰Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Noanol min neen okotoh noanol pisin neen min, kən kapman kit otoh kapman kit. ¹¹Kən namig asol min okotan, kən nəumis otan ikin min tepət e nətueintən, kən nimisən əskasik min okotan e nətueintən, kən əpəh ilis e neai, natimnat okotuwa motol niki netəmim otəgin, kən ilat okotəplan nəmtətin asol min e neai.

¹²"Məto nian natimnat min u okəsotuwamən əh, netəmim okotaskəlim itəmat, kən motoh itəmat, kən motiləs itəmat kan əpəh e nimə min rəha nuəfiminən, ne əpəh e kalapus, kən onakoatətul e niganəmti kig min ne netəm-iasol min rəha kapman məto-inu itəmat nakoatos nərgək moatən niphahrien lak. ¹³Inəh nian ətuatip məmə nakotən-iarəp namnusən təwir kəm ilat. ¹⁴Məto əsotətəlig-in paupənən məmə nəghatən naka itəm onəkotən kəm ilat,^x ¹⁵məto-inu io ekos-ipinə nəghatən ətuatip kəm itəmat kən mos-ipinə nenatigən kəm itəmat, kən mol rəhatəmat nəghatən təsanən, kən rəhatəmat tikimir min okol kəsotuhəlpinə, kən okol kəsotənən məmə nakoateiuə.^y ¹⁶Kən rəhatəmat tata ne mama min, ne piatəmat min, ne rəhatəmat noanol min, ne iolitəmat min okotiləs-ipən itəmat e nelmi tikimir min. Kən okotohamnu itəmat neen.^z ¹⁷Netəmim rafin okotətəhau itəmat o nərgək. ¹⁸Məto noanutəmat ne huə, kit otəsikəən. ¹⁹Nian onakoatətul əskasik motahatətə lak e nian iəkis min itəm okoatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən onəkotos nəmegəhən lilin lan.

²⁰"Məto nian onakehm mopael min okotuwa tepət motitəlau e taon u Jerusalem, kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə otəsuwəhən kən kərəkin agin taon əh Jerusalem. ²¹Kən itəmat netəm nəkotatig Jutia, onəkotəkəike motaiu motagim motuwın motəhluaig əpəh nitot min. Kən itəmat netəm nəkotatig e taon əh, onəkotəkəike motiet. Kən itəmat netəm nəkotatig ikin min titəlau e taon əh, onəkəsotuwın minən əh imə e taon əh, ²²məto-inu nian əh, in nian rəha Uhgın otol nalpınən lan kəm netəm koatol nolən tərət, kən mol əp nəghatən itəm kəmətə-pən e naoa rəhan tuwa mol niphahrienən.^a ²³Awe, nahməən asol rəha mama min itəm nərpilat əh-ikın, ne itəm min u koatəpinahin nisuəlkəh, məto-inu nərətən asol otuwa e nətueintən, kən neməha ne nalpınən rəha Uhgın otuwın kəm netəmim rafin rəha Isrel. ²⁴Kən okagimnu netəmim e naip, kən nian rəhalat tikimir min kəmotol win elat, kən okotit ilat motuwın ikin pisin pisin min kən ilat okotuwa slef min

x 21:14 Luk 12:11-12 y 21:15 Wək 6:10 z 21:16 Mat 10:21-22 a 21:22 Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7

rəhalat. Kən Iaihlua min okotaliwək kən katewig-ewig e Jerusalem motiləs-
iəhau netəmim ikin itəm koatatig əh, motərəməə elat, kətoarus-pən nian
rəhalat otol namnun.^{b c}

²⁵ “Kən nəmtətin neen okotuwa e mitgar, ne məwig, ne məhau min. Kən
ikin-u e nətueintən, netəmim rafin okotəgin nərkərikən rəha nitəhəi ne
peau-peau asol min.^d ²⁶ Netəmim okotəgin pik moatimiseah o nəratən
asol min itəm koatuwa e nətueintən, məto-inu natimnat rəha neai itəm
kotəskasik pik, məto Uhgın otəloal-əloal elat. ²⁷ Kən e nian əh, okotehm
Nəti Etəmim tateiuai e mal napuə kit e nəsanənən ne nepətən əhag-
əhag asol rəhan.^e ²⁸ Kən nian natimnat min u kinotətuoun moatuwa katol
nıpahrienən lan, otətul motasipər e neai, məto-inu otəsuwəhən rəhatəmat
Kristo otuwa mikis itəmat.”

²⁹ Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, “Nakotitun-tu nig u fik
ne nig neen min. ³⁰ Okəmə kotalpətəg minotapilpil min, kən nəkotitun məmə
in nian rəha nasumən. ³¹ E nolən kitiəh əm, okəmə nakotehm natimnat min u
koatol nəhlan, onəkotitun məmə otəsuwəhən, nəərəməərən rəha Uhgın tuwa.

³² “Nıpahrienən ekatən kəm itəmat məmə noanol rəha Isrel^f otəsikəən
mətoarus-pən natimnat rafin əh okotol nıpahrienən. ³³ Neai ne nətueintən
okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən.”

³⁴ Kən Iesu tatən məmə, “Nəkotəkəike moatəto itəmat. Əsotərəkinən
rəhatəmat nian min o nolən əmən lafet, motapis lan, kən moatətəlig-in pik
natimnat rəha nətueintən u. TəsəwİRən məmə nian rəhak otuwa mos kaut kəm
itəmat təhmen-pən məmə noanikulu təmohasin itəmat, ³⁵ məto-inu nian əh
otuwa mİLəs netəmim rafin rəha nətueintən. ³⁶ Məto nian rafin onəkotəkəike
moatətul matip, kən motəkəike katəfak məmə nakotos nəsanənən təhmen
məmə nəkoatətul əskasik əm e nian natimnat rafin əh koatuwa, kən inəh niki
Nəti Etəmim otəgıen otəmat nian onəkotətul e nıganəmtin.”

³⁷ Kən nian rafin Iesu tatəgətun netəmim əpəh e Nımə Rəha Uhgın,
kən lapın min in tiet muwın əpəh Nitot Rəha Nig U Olif mətapil əh-ikin.
³⁸ Kən nian min rafin laulaugin aɡın, netəmim koatuwa məmə okotətəlig-
in rəhan nəghatən əpəh e Nımə Rəha Uhgın.

Jutas təmol-salim-in Iesu

(Mat 26:1-5,14-16; Mak 14:1-2,10-11; Jon 11:45-53)

22 ¹ Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan tınatuwa iuəhkır,
kən in tınətuoun e lafet rəha Nuhəgego-inən. ² Kən pris asol min

b 21:24 E nup fote uarisig Iesu timis, mopael min rəha Rom kəmotərəkin Jerusalem e nup
70 AD. **c 21:24** Sam 79:1; Nol Əpən 11:2 **d 21:25** Aes 13:10; Esik 32:7; Joel 2:31; Nol
Əpən 6:12-13 **e 21:27** Dan 7:13; Mat 26:64; Nol Əpən 1:7 **f 21:32** Netəmim neen koatən
məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm koatəmegəh nian Iesu tatəghat. Kitat kəmotətə
təhmen netəmim neen min itəm koatən məmə tatəghat-in noanol min rafin rəha Isrel
tatuwin muwin isəu.

ne iægətun min rəha Lou koateam-in anion suatip məmə okotohamnu Iesu lan. Koateam-in anion suatip məto-inu ilat koatəgin netəmim məmə, kətah nimanin netəmim okotəmou okəmə kotitun məmə kəmotohamnu Iesu.

³“Kən Setan təmos niki Jutas, u nərgin kit min u Iskariot, in e netəm tuelef rəha Iesu.^g ⁴Kən in təmuwin matəghat kəm pris asol min ne netəmiasol min rəha mopael rəha Nimə Rəha Uhgın, mateam-in suatip məmə otegəhan-in Iesu tuwin e nelmilat. ⁵Kən nıkilat təmagien, kən kəmotən-iəkis məmə okotos-ipən məni kit kəm in. ⁶Kən Jutas təmegəhan lan məmə in otol, kən mateam-in suatip məmə otegəhan-in Iesu tuwin e nelmilat nian netəmim okotikə lan.

Etəmim kəiu rəha Iesu kəmioal əpen-əpenə o lafet rəha Nuhagego-inən
(*Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26*)

⁷Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan tinuwa, kən e nian əh, netəmim okotəkəike motoh nəti sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən.^h

⁸Kən Iesu təmaun-in Pita ne Jon, kən mən-ipən kəm ilau məmə, “Tan kən mioal əpen-əpenə nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə okotuwin motagwən ikin.”

⁹Kən kəmuən-ipən kəm in məmə, “?Nakolkeike məmə itımlau oekian hiə mioal əpen-əpenə e nagwənən ikin?”

¹⁰Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, “Uətəlig wir-tu. Nian itəmlau onakuet-arəpən e taon, kən onakuehm suah kit tatəhun pətəl asol kəmətu-pən nəhau lan. Kən nəkiauarisig-in məhaluwin e nimə kit itəm otuwin ikin. ¹¹Kən nəkuən-ipən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə, ‘?İægətun təmahı-ıpa itımlau məmə ekuea muətəpəh ron ik məmə noan u in hiə itəm in ne rəhan min netəmim okotuwa motol nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən?’ ¹²Kən in otit itəmlau nakian əpəh e noan ilis ikin itəm kinəlin wir rəkis natımnat rafin rəha nagwənən əh-ikin. Kən nakioal əpen-əpenə nagwənən əh-ikin.”

¹³Kən kəmian muehm natımnat rafin tahmen əm məmə inu Iesu təmən mihin ne. Kən kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Namnun nagwənən rəha Iesu ne rəhan min

¹⁴Kən e nian rəha nagwənən, Iesu təmuwin məpələh e tərıl ilat rəhan aposol min. ¹⁵Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otəsuwəhən, okol nahməən kəm io. Məto nıkik tınolkeike pık məmə okotaupən kun nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən. ¹⁶Iakolkeike pık məmə kitat okotagwən min-nulan məto-inu, okol esagwən minən e nagwənən rəha

Nuhagego-inən mətoarus nıpəti lafet u tuwa mol nıpahrienən lan e nərəməərəən rəha Uhgın.”

¹⁷Kən İesu təmos kap wain mən tagkiu ron kəm Uhgın, kən mən məmə, “Otos itəmat rafin, kən motənim, ¹⁸məto-inu roiu iatən kəm itəmat məmə esənımən wain mətoarus-pən nian natımnat rafin kotatıg ahgın nərəməərəən rəha Uhgın.”

¹⁹Kən təmos pıret mən tagkiu ron kəm Uhgın, kən məmkas mos-ipən kəm rəhan mın netəmim, kən mən məmə, “İnu nıpətık itəm iakatos-ipınə otəmat. Nian rafin onəkotəkəike motol nat u məmə nıkıtəmat tatəht io.”

²⁰Kən e nolən kitiəh əm, nian kəmotagwən rəkis, İesu təmos kap wain kən təmən məmə, “Kap wain u in nıtak itəm otaiu otəmat, kən tatəgətun nəniəkisən wi rəha nasituən rəha Uhgın kəm netəmim. ²¹Məto onəkotətəlig wir-tu. Suah kit ukın-u kotagwən kitat mın e tepıl, kən in otəpanegəhan-in-pən io e nelmi rəhak mın tikimir. ²²İo Nəti Etəmim oekəkəike mımıs məmə inu Uhgın təmən mihin ne. !Məto awe, nahməən asol tatuwin o etəm tategəhan-in-pən io e nelmi tikimir mın!” ²³Kən kınəotətəpəh-ətəpəh olat mın məmə, “?Kitat pah otol nat əh?”

²⁴Kən nat kit mın, ilat kınəotol nıkilat mın məmə pah u in ilis pik taprəkis-in ilat. ²⁵Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kig mın rəha nətueintən u koatərəməərə e netəmim e rəhalat nəsanənən, kən koataun-in atıp ilat məmə ilat ‘Netəm rəha Nasituən.’ ²⁶Məto itəmat onəkəsotolən mın-nəhlan. Okəmə itəmat kit in ilis, in otıləs-ıəhau in tahmen-pən e suakəku. Kən okəmə itəmat kit tatətul əupən, kən in otuwa iolwək əm kit. ²⁷?Pah u in ilis pik, etəmim itəm tətəgəwən e tepıl, o iolwək itəm tatos nagwənən matuwa? Nəkotıtun məmə etəm tətəgəwən e tepıl in ilis taprəkis. Məto io, etəm-iasol rəhatəmat, nian emətaliwək kitat mın itəmat, emahmen-pən e iolwək əm kit.”

²⁸“İtəmat u, nian rafin nəkotatıg iuəhkır ron io e nian ekətatıg e nian əskasik mın. ²⁹Kən tahmen-pən əm məmə Tata rəhak tatıləs-ipər io məmə ekuwa kig, kən io mın iatıləs-ipər itəmat məmə nakotuwa kig mın, ³⁰məmə nakotuwa kəpələh kitat mın io, kotagwən kələh e nian ekuwa mol kig lan. Kən e nian əh, itəmat mın onəkotəpələh e jea mın rəha kig, kən itəmat onəkotuwa motətul əupən e noanol mın tuelef rəha İsrəl moatakil ilat moatərəməərə elat.”

³¹Kən İesu təmən-ipən kəm Saimon Pita məmə, “Kəsi. Saimon. Ətəlig-in-tu io. Setan tınətəpəh rəkis o Uhgın məmə oteğəhan-in məmə in otuwa mos-ipən-os-ipən kəm itəmat mol nəratən kəm itəmat məmə otəgətun rəhatəmat nahatətəən in təkəsik lak o kəp. ³²Məto enəfak rəkis ron ik məmə rəham nahatətəən otəsətiteən. Kən nian nakatəuhlin rəham

nətəligən tatitəlig-pa min, ik onakəkəike mol nətəligən rəha piam min okotəskasik.”^o

³³Məto Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Iərəməərə. Iatətul matip məmə ekimnə kilau min ik e kalapus, kən mimis kilau min ik.”

³⁴Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Pita, ekatən kəm ik məmə, o lapin huə, nian mənig otəsimnənən əh, kən ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.”^p

³⁵Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən, emətahl-iarəp itəmat, nəməsotosən məni e paos, ne kətım, ne put. ?Tahro? ?Rəhatəmat natimnat təsahmənən, o kəp?” Kən ilat kəmotən məmə, “Kəp.”^q

³⁶Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto roiu, okəmə suah kit tatos rəhan məni e paos o kətım, otəkəike mos. Kən etəm təsosən naip rəha nəluaginən, pəs otol-salim-in rəhan kot mos-nəmti rəhan kit. ³⁷Iatən kəm itəmat məmə nəghatən u e Naoa Rəha Uhgın tatəghat-in io, kən in otəkəike mol nipahrienən. In tatən məmə, ‘Netəmim nikilat təht məmə in etəmim kit itəm tatərəkin Lou.’^r Əwəh, nəghatən u tatol nipahrienən əh-roiu.”

³⁸Kən ilat kəmotən məmə, “Iərəməərə, əplan-tu. Naip rəha nəluaginən kəiu əpəh.” Kən in təmən kəm ilat məmə, “Ah, nahmen. Otapəs-ta.”

Iesu təmuwin matəfak əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif
(*Mat 26:36-46; Mak 14:32-42*)

³⁹Kən Iesu təmiet e taon muwin əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif tahmen-pən əm məmə in tatol mihin e nian rafin, kən rəhan min netəmim koatətəu-pən. ⁴⁰Kən nian in təmuwin mətoarus-pən əh-ikin əh, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotəkəike moatəfak məmə nat kit otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat motol rəhatəmat nahatətəən otatite lak.”

⁴¹Kən in təmaliwək mapəs ilat muwin məsin, kən misin nulan matəfak matən məmə, ⁴²“Tata, okəmə nikim tagien, awi, os-irəkis nahməən min u itəm okəpanotuwa. Məto əsolən rəhak nətəligən, məto ol nat naka itəm ik əm nakolkeike.” ⁴³Kən nagelo kit təmisi-pən e neai muwa mos-ipən nəsanənən kəm Iesu. ⁴⁴Kən məto-inu nikin titəhmə pik, kən rəhan nətəligən tinatol wək pik, kən təməfak əskasik pik, kən noəh təmai u lan məhl matəht nisip tahmen e nita.^s

⁴⁵Nian təməfak rəkis, in təmətul mitəlig-pən məmə otehm rəhan min netəmim, kən təməplan ilat kinotəpəl rəkis. Kinotəpou məto-inu nikilat titəhmə. ⁴⁶Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro nakotəpəl? Otaiir

o 22:32 Jon 17:15 **p 22:31-34** Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38

q 22:35 Luk 9:3; 10:4 **r 22:37** Aes 53:12 **s 22:44** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 43-44 tikə. Kəm-naka, sənəmə Luk itəm təməte ves 43-44, məto suah kit min itəm təməte kopi kit rəha naoa u.

motəfak məmə nat kit otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat motol rəhatəmat nahatətəən otatite lak.”

Tikimir min rəha Iesu kəmotuwa kiləs
(*Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:2-11*)

⁴⁷Nian Iesu təmatəghat əh, nimanin netəmim kəmotiet-arəpa ikin əh, kən suah əh Jutas, u in etəmim kit e netəm tuelef rəha Iesu, in təmit ilat motuwa, kən təmuwa iuəhkir məmə otatuilim e Iesu. ⁴⁸Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Jutas, io Nəti Etəmim, məto tahro nəmuwa məmə onəkatuilim-pa lak kən e nolən əh megəhan-in-pən io e nelmi rəhak tikimir min?”

⁴⁹Kən nian netəmim min rəha Iesu kinotehm natimnat min əh minotitun məmə naka əh okol, kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Iəməmə, oekotahro? ?Ekotəte ilat e naip, o?” ⁵⁰Kən ilat kit təmoahin naip tətə-rəkis matəlgin matip rəha slef rəha pris asol agin.

⁵¹Məto Iesu təmə, “!Ei! !Nahmen, otapəs əm!” Kən in təmələhəu-pən nelmin e matəlgi suah u, kən mol-wir min.

⁵²Kən Iesu təməghat kəm pris asol min, ne netəm-iasol min rəha mopael rəha Nimə Rəha Uhgın, ne etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, u kəmotuwa məmə okotaskəlim Iesu. In təmən məmə, “?Tahro, nəman? ?Nikitəmat təht məmə io emit netəmim muwin kotəluagin o kapman, o kəm-naka io iohamnu itəm kit, kən nakotəmik naip asol min rəha nəluaginən ne nəlnal min moatuwa məmə onəkotaskəlim?” ⁵³?Nian rafin etan əm kitat min itəmat e Nimə Rəha Uhgın, məto tahro nəsotaskəlimən io? Məto roiu əh, in nian ətuatip rəhatəmat, kən nəsanənən rəha napinəpən in tatəməmə.”

Pita təmən məmə in təruru Iesu
(*Mat 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Jon 18:12-18,25-27*)

⁵⁴Kən kəmotuwa motaskəlim Iesu motiləs motuwın e latuənu rəha pris asol agin. Kən Pita tuarisig-in ilat məto təsuwinən iuəhkir olat.^t ⁵⁵Netəm min əh kəmotahl nigəm kit əpəh e iat rəha pris asol agin, kən motəpələh kitəlau e nigəm. Kən Pita tuwa matəpələh ilat min. ⁵⁶Kən pətan əkəku kit u slef rəha pris asol agin, təmuwa mehm Pita tatəpələh, kən nəhag-əhagən rəha nigəm tətasiəgəpın in, kən niganəmti pətan əh təmətül lan, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Suah u, in min ilau Iesu kəmatuan.” ⁵⁷Məto Pita təmən-ipən kəm pətan un məmə, “Esiṭunən suah un nakatən.”

⁵⁸Kən uarisig lan təsuwəhən, suah kit min tuwa mən-ipən kəm Pita məmə, “Ei, ik min, ik etəmim kit rəhan.” Məto Pita təmə, “Ei, sənəmə io etəmim rəhan.”

t 22:54 Mak 14:53-54

⁵⁹Uarisig lan, aua kit tinuwa minuwîn rækis, kən suah kit tēməghat əskasik kəm ilat məmə, “!Nipahrienən məmə suah u təmatuarisig-in Iesu, mətə-inu in etəm Kalili!” ⁶⁰Mətə Pita təmə, “!Ei! !Esitun agin-əhən nəghatən u nakatən!” Kən nian Pita təmatəghat əh, kən mənig təmimmən. ⁶¹Kən Iərəmərə təməuhlin masipən ətuatip matehm Pita. Kən Pita, nikin təməht nəghatən rəha Iərəmərə itəm təmən lan məmə, “O lapin əm u, nian mənig otəsimmənən əh, ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.” ⁶²Kən Pita təmiet muwîn ihluə, təmasək təmasək.

Netəmim kəmotəsan-əsan e Iesu

(*Mat 26:67-68; Mak 14:65*)

⁶³Kən e nian əh, netəmim itəm kəmotaskəlim Iesu kəmotəghat əsan lan, kən moatoh. ⁶⁴Kən kəmotəlis ətain niganəmtin kən motoh, moatən-ipən məmə, “!Ei, ien! ?Ən-tu məmə pah tatoh ik?” ⁶⁵Kən kəmoatən nəghatən rat tətət moatərəkîn in lan.

Kəmiuw-iarəp Iesu e kaonsel

(*Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24*)

⁶⁶Kən laulaugin agin, netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou kəmotuwa kuəfimin e kaonsel rəhalat, kən netəmim kəmotiləs Iesu motuwa tətul e niganəmti kaonsel əh. Kən netəm rəha kaonsel kəmotətəpəh ron məmə, ⁶⁷“Okəmə ik Kristo itəm Uhgîn təmən məmə otahl-ipa, ən kəm itimat.” Mətə Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə ekən kəm itəmat, kən nəsətənən nipahrienən lak.” ⁶⁸Kən okəmə ekətəpəh otəmat, kən okol nəkəsotuhalpînən. ⁶⁹Mətə tətouon roiu, io Nəti Etəmim, io oekuwin məpələh əh-ikin rəha nəsanənən ne nisialien, inəh e nikali Uhgîn matip, Uhgîn u itəm rəhan nəsanənən iahgin.”^v

⁷⁰Kən ilat rafin kəmotətəpəh ron məmə, “?Tahro? ?Ik Nəti Uhgîn?”

Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nakoatən məmə io u inu.”

⁷¹Kən kotən məmə, “?Tahro kitat koateam-in nəghatən kit min məmə otasitu e rəhatat nəghatən? Kinetəto ətuatip nəghatən əh e nohlin.”

Iesu təmətul e niganəmti Pailat

(*Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38*)

23 ¹Kən netəmim rafin rəha kaonsel kəmotətul motit Iesu motuwîn kəm Pailat. ²Kən moatən-iarəp nipəgnəmtin min itəm otoh Iesu məmə, “Emotehm məmə suah u tatit rəhatat netəmim min, kən mol ilat kotalməl, kən matəuhlin rəhalat nətəligən koatol tikimîr ilat kapman rəha Rom, mətəhtosig-in itimat məmə esotətouən takis kəm Sisa itəm tatərəmərə e niməptən u. Kən in matən-iarəp məmə in Kristo itəm Uhgîn təmahl-ipa məmə in kig kit.”

u 22:67 Jon 3:12 v 22:69 Wək 7:56

³Kən Pailat tēmətapəh ron mēmə, “?Tahro? ?Ik kig rəha netəm Isrel?” Məto Iesu tən-ipən kəm in mēmə, “Ik nəmən mihin.”

⁴Kən Pailat təmən-ipən kəm pris asol min ne netəmim rafin mēmə, “Esehman nīpəgnəmtin kit ne, itəm tatən mēmə suah u təmərəkīn lou.”

⁵Məto ilat kotagət əfəməh moatən mēmə, “Kəp. Məto suah u tətən əpnapin matəgətun netəmim rafin ikin min əh Jutia təmətuoun əpəh Kalili muwa mətoarus-pa ukin-u, kən mol nətəligən rəha netəmim koatəluə motalməl.”

⁶Kən nian Pailat təməto nəghatən əh, təmətapəh mēmə, “?Tahro? ?Suah u in etəm Kalili?” ⁷Kən nian təməto mēmə Iesu təmiet ikin əh itəm Herot Antipas tatərəmərə ikin, in təmahl-ipən Iesu mēmə otuwīn mehm Herot, məto-inu e nian əh, Herot min in tətətig Jerusalem.”

Iesu təmətul e niganəmti Herot Antipas

⁸Kən nian Herot Antipas tēmehm Iesu, nikin təmagien pik, məto-inu nuwəh məsin in təmolkeike mēmə otehm. Herot təmatəto əm namnusən rəhan, kən in təmolkeike pik mēmə in otehm Iesu otol nat pispis kit.

⁹Kən o natimnat min u, Herot Antipas təmətapəh-in nəghatən min tēpət kəm Iesu, məto Iesu təməpnapin əm məsuhəlpinən rəhan nəghatən.

¹⁰Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotətul motəghat əskasik e nīpəgnəmtin min rəhalat moatoh Iesu lan. ¹¹Kən uarisig lan, Herot Antipas ne rəhan min mopael kotagət ausit e Iesu, kən moatəsan lan. Kən Herot təmən-ipən kəm rəhan mopael min mēmə okotuwīn-in-pən kot wir kit rəha kig kəm in, kən motit motuwīn min kəm Pailat.

¹²Aupən ikin, Herot Antipas ne Pailat kəmətioal tikimīr kəm ilau min, məto e nian əh, ilau kəmuea minioalkeike ilau min.

Pailat təmən mēmə Iesu otəkəike mimis

(*Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39–19:16*)

¹³Kən Pailat təmaun-in pris asol min, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne netəmim rafin, kən ilat rafin kəmotuwa kitəh. ¹⁴Kən in təmən-ipən kəm ilat mēmə, “Suah u, nəmotiləs motuwa tətul e niganəmtək, kən nəmotən mēmə tatəuhlin nətəligən rəha netəmim rəhatəmat koatol tikimīr kəm kapman. Məto emakil rəkis nətəligən u e niganəmtitəmat, kən məsehman mēmə təmətəghl lou kit, kən nīpəgnəmtin min itəm nakoatən lan təsələn nīpahrienən. ¹⁵Kən Herot Antipas min, in təkakil mehm mēmə nolən rat kit təkəkul-pənən lan. Tol nəhlan, in tahl-ipa tuwa min o kitat, kən tēpiə əm mēmə suah u in təməsələn nat kit itəm tərət mēmə in otimis ron. ¹⁶⁻¹⁷Kən o nat əh inəh, rəhak min mopael okotalis əm, kən uarisig kotahl-iarəp tatuwīn.”^x

w 23:7 Luk 3:1 x 23:16 E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit min ikin-u tatən mēmə, “E nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, Pailat in otəkəike mahl-iarəp rəhalat kit etəmim otiet e kalapus.”

¹⁸ Məto ilat rafin kəmotagət əfəməh moatən məmə, “!Otiləs-iarəp suah un kən kohamnu! !Məto ahl-iarəp Parapas tuwa mehm itimat!” ¹⁹ (Suah u Parapas, kəmiləs-ipən e kalapus məto-inu in təmol netəmim kotəluagin o kapman e taon əh, kən in iohamnu itəm.)

²⁰ Məto Pailat in tolkeike məmə otahl-iarəp Iesu tatuwin, kən in təməghat min kəm ilat. ²¹ Məto ilat kəmotagət əfəməh pik məmə, “!Ətu-pər in e nig kəluau! !Ətu-pər in e nig kəluau!”

²² Məto Pailat təməghat min kəm ilat minətau kisil lan əh-roiu məmə, “?Tahro? ?Suah u in təmol nat tərət naka? Io esəhmən məmə in təmol nat kit itəm tətuatip məmə in otimis ron. Məto rəhak mopael min, ilat okotalis əm, kən uarisig lan kotahl-iarəp tatuwin.”

²³ Məto ilat koatəkəike motəghat əskasik, kən motagət əfəməh e Pailat məmə otətu-pər Iesu e nig kəluau. Kən motagət pik moatuwin moatuwin, kinol win e nətəligən rəha Pailat. ²⁴ Kən Pailat təmakil Iesu məmə otəkəike mimis təhmen-pən məmə inəh ilat kəmotən mihin ne. ²⁵ Kən in təmol nətəligən rəhalat, kən təmahl-iarəp Parapas u aypən in təmətatig e kalapus o nəluaginən o kapman ne nohamnuən itəm. Məto təmegəhan-in Iesu tuwin e nelmi rəhan mopael min məmə ilat okotos motuwin kitəp nətəligən rəha nimanin netəmim.

Kəmit Iesu kan məmə otimis

(*Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27*)

²⁶ Kən nian mopael min kəmotit Iesu motiet e taon, kən kəmotəplan etəm Saerin kit, nərgin u Saimon. In təmisi-pən isəu maliwək matuwa e taon. Kən kəmotaskəlim motələhəu-pər nig kəluau rəha Iesu e nuwegin məmə otiləs, kən motən-ipən məmə otətəu-pən Iesu. ²⁷ Kən nimanin netəmim tətət kəmotəliwək katuarisig-in Iesu e suatip, kən niptan tətət min koatuarisig-in ilat, koatasək moatəun-əun o Iesu. ²⁸ Məto Iesu təməuhlin masipən məplan ilat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Niptan Jerusalem. Əsotasəkən ron io, məto otasək atip otəmat, ne nenətətəmat min. ²⁹ Otətəlig-in-tu io. Nian tatuwa itəm okəpanən məmə, ‘!Otagien itəmat netəm nəsoteməkən o nəsotəpinahinən suakəku!’^y ³⁰ E nian əh, netəmim okotən-ipən kəm nitot asol min məmə, ‘Awi, otisas-pa etimat,’ kən okotən-ipən kəm narit min məmə, ‘Awi, otəfətain itimat.’^z ³¹ ?Məto okəmə nigəm tatuəp nəhlan nian nig nimalin tətəmiəmitə əh, kən tahro e nian nig tinəmətu?”^a

Mopael min kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau

³² Kən mopael min kəmotiləs suah mil kəiu itəm kəmuətəghl lou kan məmə okotohamnu iləhal Iesu. ³³ Kən kəmotuwa ikin kit, nərgin u

y 23:29 Luk 21:23 z 23:30 Hos 10:8; Nol Əpən 6:16 a 23:31 “Nig nimalin tətəmiəmitə əh” tətəpsən-pən Iesu itəm tətuatip agin, məto tatos nalpinən. Inu təhmen e nigəm itəm tətəp. Kən “nig tinəmətu” tətəpsən-pən iol təfəgə rat min. Kən uarisig lan, Uhgın otol nalpinən asol kəm ilat. Inu təhmen e nigəm asol agin. Afin Luk 21:20-24.

Louipil-uipil. Ikin əh, kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau. Kən kəmotətu-pər iətgəhl lou mil əh-ikin, kit e nikali Iesu matip, kən kit e nikalin mol. ³⁴Kən Iesu təmə, “Tata. Aluin rəhalat nolən rat min itəm koatol kəm io, kən məsalpınən, məto-inu kəsotitunən nat naka itəm koatol.” Kən kəmoator rəhan natimnat moaturin taes ron.^b

³⁵Kən netəm min u koatətul əh-ikin, moatehm natimnat min u, məto etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel kotalah əsan e Iesu moatən məmə, “!In təmosmegəh netəmim tepət rəkis. Məto okəmə in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, kən in Etəm Uhgın Təmitəpun, kən pəs in otosmegəh atip in!”^c

³⁶Kən mopael min, ilat min koatəghat əsan e Iesu, kən motuwa iuəhkir ron moatətapəh məmə in tolkeike wain u itəm tagin,^{d e} ³⁷moatən məmə, “!Okəmə nıpahrienən ik kig rəha noanol min rəha Isrel, osmegəh atip ik əh-roiu!”

³⁸Kən nəghatən kit əh-ikin kəməte kətu-pər e rəhn-kapə nig kəluau, tatən məmə, INU KIG RƏHA NETƏM ISREL.

³⁹Kən iətgəhl lou mil kit itəm katəkul-pər e nig kəluau, in tatəghat rat e Iesu, matən məmə, “!Ei! ?Ik Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, o kəp? !Okəmə tol mihin, osmegəh ik kən mosmegəh min itimlau!”

⁴⁰Məto iətgəhl lou əh kit min təmən-ipən kəm in kit, kən mahtosig-in məmə, “?Tahro? ?Nəsəginən Uhgın, nat ənnapın onakimis? Nalpinən u rəhatəhal in tahmen-ahmen əm. ⁴¹Məto təmətuatip əm məmə kilau okiamis o rəhalau nolən rat min itəm kəmioal. Məto suah u, in təsolən nat tərət kit ne.”

⁴²Kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “!Iesu, o nian onəkuwa matol kig lan, kən nikim otatəht io.” ⁴³Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “!Nıpahrienən iatən kəm ik, məmə roiu əm kilau min ik əpəh e nego e neai.”

Iesu təmimis

(*Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30*)

⁴⁴⁻⁴⁵Kən iuəhkir tuelef klok e nərauiəgən, mit nəsasieən, kən narinəpən tınan rafin ikin əh mətoarus-pən tri klok ehnaipən. Kən niməhan itəm tatəkulosig-in-pən Ikin Tasim Agın Ikin e Nimə Rəha Uhgın, təməhap məsin kəiu.^f ⁴⁶Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, “!Tata. Iatələhəu-pən nəmegəhən rəhak e nelməm!” Nian təmən rəkis nəghatən əh u, kən rəhan namegən tiet.

⁴⁷Kən nian etəm-iasol rəha mopael min rəha netəm Rom təmehm natimnat min əh, kən in təmənwiwi Uhgın matən məmə, “!Nıpahrienən, suah u in tətəuatip pahrien!” ⁴⁸Kən netəmim itəm kəmotuwa ikin əh

b 23:34 Sam 22:18; Aes 53:12 **c 23:35** Sam 22:7-8 **d 23:36** Wain u itəm tagin, in nənimən rəha ian-rat min. **e 23:36** Sam 69:21 **f 23:45** Hip 6:19-20; 10:19-20

məmә okotəplan, nian kəmotəplan natimnat min əh, kəmoatuwin moatəto tərət e nikilat, kən motahtaht manikiləhalat. ⁴⁹Kən ioli Iesu min, ne nipitan itəm kəmotisi-pən Kalili motətəu-pən Iesu motuwa, ilat kəmoatətul isəu məsin kən moatehm natimnat min əh.

Josep təmitənim Iesu

(*Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹Kən etəm Aramatia kit əh-ikin, nərgin u Josep. Aramatia in taon kit rəha Isrel, kən suah əh in etənim kit rəha kaonsel rəha netəm Isrel. In etəm təwir, rəhan nəmegəhən tətuatip, kən in etənim kit təmatəsahgin məmә otəplan nərəməgəhən rəha Uhgın. Kən in təməsegəhanən e nəghatən rəha kaonsel itəm kəmoategəhan-in Iesu məmә okoh. ⁵²Kən in təmuwin mehm Pailat mətapəh ron məmә otegəhan-in nipəti Iesu tos. ⁵³Kən Josep təmuwin miləs-iəhau nipəti Iesu e nig kəməluau, mos muwa malpin e niməhan wir kit, nərgin u linen. Kən təmiləs muwin mələhəu-pən e nipəg kəpiel itəm kinəməte rəkis o nolən suwit ikin, mətə kəsitənimən əh suah kit ikin. ⁵⁴In əh e nian rəha noanol min rəha Isrel itəm koatol əpen-əpenə lan o nian rəha Sapat, kən iuəhkir Sapat tətəuon.

⁵⁵Kən nipitan itəm kəmotisi-pən Kalili kəmotuarisig-in Iesu, kəmotətəu-pən suah un, motuwin motəplan nipəg kəpiel, kən motəplan nolən itəm in tatələhəu-pən min Iesu ikin. ⁵⁶Kən uarisig, nipitan kəmotitəlig-pən latuənu, kən kəmoatol əpen-əpenə manat min neen ne fomat itəm nəmiəwilat təwir məmә okol-pən e nipəti Iesu. Kən e nian rəha Sapat, ilat kəmotameg moatətəu-pən nəghatən rəha Lou.^g

Iesu təməmegəh min e nimisən

(*Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10*)

24 ¹Kən e Sante laulaugin aɡin, nipitan kəmotuwin əpəh e suwit, motəmik nat pien-pien min u nəmiəwilat təwir itəm kəmotol əpen-əpenə rəkis lan. ²Nian kəmotuwa e suwit, kəmotehm kəpiel itəm kətahtosig-in nipəg kəpiel lan, mətə kəmahwin rəkis. ³E nian kəmotuwin e nipəg kəpiel, mətə kəsotehmən nipəti İərəməgə Iesu. ⁴Kən ilat kinotəruru əfəməh moatətəlig-in natimnat min əh. Kən əmun etənim kəiu əh-ikin, katuətul ilat min nipitan, kəmian e napən itəm tatipit-ipit. ⁵Kən nipitan kəmotəgin pik, kəmotisin nulilat motasil-iəhau moatehm niməptən, kən suah mil kuəmə, “?Təhro nakoategəs-in etəm təməmegəh u ikin-u ima netəm kəmotimis? ⁶In tikə ukin-u. !In tinəmegəh min! Nikiəmat otəkəike matəht nəghatən itəm təməhən kəm itəmat nian in təmətatig əh əpəh Kalili məmә,^h ⁷“Natimnat min u okotəkəike motuwa motol nipahrienən lan. Okegəhan-in-pən Nəti Etənim tuwin e nelmi iol

tāfagə rat min, kən okətu-pər e nig kəluau timis, mətə e nian tatol kisil lan, kən in otəmegəh min.’”⁸ Kən nikilat tinəht nəghatən rəha Iesu.

⁹Kən kəmotiet e suwit motuwīn motən-ipən natimnat min əh kəm netəm lefen rəha Iesu, ne rəhan min rafin. ¹⁰Kən nipitan min əh itəm kəmotən-iarəp natimnat min u kəm aposol min, inəh Meri Maktala, Joana, Meri mama rəha Jemes, ne nipitan neen min itəm kəmotuwīn e suwit. ¹¹Mətə aposol min kəmotətə nəghatən əh tahmen-pən əm e nəghatən alməl kit itəm nipətīn tikə, kən məsötənən nipahrienən lan.

¹²Mətə Pita təmətul maiu muwīn əpəh suwit ikin, moeg-oeg masipən e nipəg kəpiel kən təmehm əm napən itəm kəmalpin nipətī Iesu lan, mətə nat kit min tikə əh-ikin. Kən in təmaliwək mitəlig minatuwīn latuənu, kən matətəlig-in pik natimnat min əh.

E suatip tatuwīn Emeas

(Mak 16:12-13)

¹³E nian əm əh inəh, suah mil kəiu rəha Iesu kəmualiwək mətian latuənu kit, nərgin u Emeas. Latuənu un mətəarus-pən Jerusalem, in iuəhkir o lepen kilometa. ¹⁴Kən e nian ilau kəmualiwək mətian, kən ilau kəmatuəghat-in natimnat min itəm kəmol ilat. ¹⁵Nian ilau kəmatuəghat nəhlan, kən Iesu təmuwa iuəhkir olau, məhlaliwək kələh mətəhaluwīn. ¹⁶Mətə kəməsiatunən məmə pah əh iləhal min kəmətəhlaliwək mətə-inu Uhgīn təmahtosig-in nətəligən rəhalau.

¹⁷Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Təs mil. ?Naka un nakatuən?”

Kən əmun kəmuələhl muətul, nigənəmtilau təmərou. ¹⁸Kən suah mil əh kit, nərgin u Kleopas, təmən-ipən kəm in məmə, “Okəm-naka ik əm un iapispis kit u Jerusalem itəm nəsitunən natimnat min itəm kəmol ilat e nian min itəm kinotuwīn rəkis.”

¹⁹Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, “?Natimnat naka min əh?”

Kən kəmuən-ipən kəm in məmə, “Natimnat min itəm kəmol e etəm Nasaret əh Iesu. In ien kit rəha Uhgīn, kən rəhan wək təsanən wir ne rəhan min nəghatən kotəfigəm, kən niki Uhgīn ne niki netənim tətəgien lan. ²⁰Mətə rəhatimat pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotiləs-ipən e nelmi netəm Rom məmə okotakil məmə in otimis. Kən kəmotətə-pər e nig kəluau timis.

²¹“Mətə itimat emotələhəu-pən pap rəhatimat nətəligən tətətig əskasik lan məmə in otiləs-irəkis itimat noanol min rəha Isrel e nelmi tikimīr min rəhatimat. Kən roiu in nian tatol kisil lan.”²² Kən nat kit min, nipitan neen itəm emotan, kəmotol məmə narmitimat təmiwig o nəghatən kit. Roiu laulaugin agin-əh, kəmotuwīn əpəh e suwit itəm kəmitənīm Iesu ikin, ²³mətə kəməsotehmən nipətīn. Kən kəmotitəlig-pa moatən məmə,

‘Emotehm nat kit tahmen e napilairən, inəh nagelo mil kəiu katuən-
ipa kəm itimat məmə Iesu tatəmegəh.’ ²⁴Kən rəhatimat neen netənim
kəmotuwīn e suwit, kəmotehm natimnat rafin aɡin tətuatip tahmen-pən
əm e nəghatən əh nīpitan min əh kəmotən mihin ne, məto kəsotehmən
Iesu.”^j

²⁵Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, “Təs mil. !Rəhatəmlau-kapə tikə,
kən nakatiaiūw nifagə matialəs pik o nənən nīpahriənən o natimnat
itəm ien min rəha Uhgīn kəmotən! ²⁶?Nəkiatun o kəp məmə, Kristo
itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa otəkəike mos nahməən e nīpətin, kən
uarisig lan, in təpanuwīn əpəh e nego e neai mos nərgīn rəha nīsiaiən?”^k
²⁷Kən Iesu təmən-ipən wir kəm ilau Naoa Rəha Uhgīn itəm koatəghat-in
in, təmətuoun e naoa rəha Moses kən muwīn mətoarus-pən naoa min
rəha ien min rəha Uhgīn.^l

²⁸Kən kīnətəhaluwa iuəhkīr o latuənu itəm suah mil katian ikin. Kən
kənuəplan məmə Iesu tīnətaliwək minatuwīn məsətulən, ²⁹məto ilau
kətiauəh nikin məmə, “Ei, təwīr məmə nəkətətig kītəhal min ik, məto-inu
tīnapinəp rəkis, otəsuwəhən roiu mit taht.” Kən təmuwīn mīnehm ilau
mətəhaləpələh.

³⁰Kən kīnətəhaləpələh məmə okəhlagwən, kən in təmos pīret mən
tagkiu ron kəm Uhgīn, kən məmkas mos-ipən kəm ilau. ³¹Kən əmun
Uhgīn təmol kəniatun məmə in Iesu, kən əmun in təmīkə min, kən
kənəsəplanən. ³²Kən kəmuən-ipən kəm ilau min məmə, “!Ei! ?Nian in
təmatən-ipa wir Naoa Rəha Uhgīn kəm kilau e suatip, kən katuəto təwīr
lan nīkilau tətəɡien pik, o kəp?”

³³Kən roiu aɡin-əh min, kəmuətul miaiet ikin əh miatəlig-pən min
Jerusalem. Kən ikin əh, ilau kəmuehm netəm lepen rəha Iesu ne netənim
neen min rəhan kəmotuwa kuəfimin rəkis ilat min katəpələh, ³⁴kən
moatən məmə, “!Nīpahriənən! !Iəməmə təməmegəh min, kən Saimon
Pita^m təmehm rəkis!”ⁿ ³⁵Kən ilau kəmuən-ipən rafin natimnat itəm kəmol
kəm ilau e suatip, kən muən-ipən nian ilau kəmatiatun Iesu lan e nian
itəm in təmatəmkas pīret matos-ipən kəm ilau.

Netənim rəha Iesu min kəmotehm

(*Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23*)

³⁶Kən nian katuən əh nəghatən min əh, Iesu təmuwa mətul iluɡin-in ilat
matən kəm ilat məmə, “Nəməlinuən tətətig otəmat.”

³⁷Məto ilat kəmotaut lan kən mīnoatəɡin, nīkilat təht məmə kīnətəplan
narmin kit.^o ³⁸Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Təhro rəhatəmat
nətəligən tatərat nəhlan? ?Təhro rəhatəmat nətəligən tətətul pagpag?

j 24:24 Jon 20:3-10 k 24:26 Luk 9:22 l 24:27 Sam 22:1-21; Aes 53 m 24:34 Nəghatən
Kris ətuatip tatən məmə, “Saimon.” n 24:34 1 Kor 15:4-5 o 24:37 Mat 14:26

³⁹Otehm-tu nelmək ne nelkək məmə io əm u. Otea-pa motek nipətik kən motitun məmə io. Narmi etənim nipətin ne nikilkilin tikə, təsolən məmə inu nakoatehm io, nipətik ne nikilkilik əh-ikin.”

⁴⁰Təmən nəghatən əh, kən təməgətun nelmin ne nelkin kəm ilat.

⁴¹İlat kəsotən wirən nipahrienən lan məto-inu nikilat tətəgien pik, kən narmilat tatiwig. Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nagwənən kit un nakoatos, o?” ⁴²Kən kəmos nəm məsin itəm kəmwaan rəkis motos-ipən kəm in, ⁴³kən e nigənəmtilat, təmos mun.

⁴⁴Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən ikin, nian emətətig əh kitat min itəmat, emən nəghatən u kəm itəmat məmə, natimnat rafin itəm koatəghat-in io e Naoa Rəha Ughin, okotəkəike motuwa motol nipahrienən lan, inəh nəghatən min e naoa rəha Moses, ne naoa min rəha ien min rəha Ughin, ne Naoa Rəha Napuən Min.”^p

⁴⁵Kən in təmerəh e rəhalat nətəligən məmə okotitun nəghatən min itəm tətətig e Naoa Rəha Ughin. ⁴⁶Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən itəm tətətig e Naoa Rəha Ughin tatən məmə netənim okotol tərət kəm Kristo itəm Ughin təməhl-ipa, motol tatəto nahməən e nipətin matuwın matuwın timis, məto e nian itəm tatol kisil lan, in otəmegəh min e nimisən. ⁴⁷Kən e nərgi Kristo itəm Ughin təməhl-ipa, netənim okotəkəike motən-iarəp nəghatən əh məmə netənim okotəkəike motəuhlin kən motitəlig e rəhalat təfagə rat min, kən Ughin in otəsalpınən nitai təfagə, kən maluin rəhalat nolən rat min. Nəghatən u otəkəike muwın kəm noanol min rafin əpəh ikin min rafin, otətuoun Jerusalem kən muwın mətoahgin-pən ikin min rafin e nətueintən. ⁴⁸İtəmat nəmotəhm natimnat min u, kən onəkotən-iarəp ətuatip nəghatən min lan.^q ⁴⁹Kən ekahl-ipa suah u itəm rəhak Tata təmən-iəkis məmə in otahl-ipa kəm itəmat, inu rəhan Narmin. Məto onakoatəsahgin e taon əh mətoahgin-pən nakotos nəsanənən rəha Narmin Rəha Ughin, kən tərıoah e nəmegəhən rəhatəmat.”^r

Ughin təmiləs İesu muwın e neai

(Mak 16:19-20)

⁵⁰Kən İesu təmit ilat motiet e taon motuwın əh latuənu Petani. Kən təmiləs-ipər nelmin məfak olat. ⁵¹Kən nian təmatəfak olat, kən təməpəs ilat nian Ughin təmiləs minatuwın əpəh ilis e nego e neai. ⁵²Kən kəmotəiuaiu motəfak-pən kəm in, kən uarisig lan, kotitəlig-pən Jerusalem nikilat tətəgien. ⁵³Kən nian rafin, koatuwın e Nimə Rəha Ughin moatənwiwi Ughin.

Jon

Namnusen Təwir Rəha Iesu Kristo Itəm Jon Təməte

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Jon

?**Pah təməte naoa u?** Aposol Jon təməte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pik in. In təməte naoa min u: Namnusən Təwir Itəm Jon Təməte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?**Təməte tatuwin kəm pah?** Təməte naoa u tatuwin kəm netəmim məmə okotən nıpahrienən e Iesu. In tolkeike məmə otasitu elat mol nahatətən rəhalat tuwa məskasik, məto-inu rəhalat nahatətən təsəskasikən əh.

?**Nəmegəhən təhro nulan nian təməte?** Jon in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən netəmim rafin rəha niməfak koatisiai-in. In tolkeike məmə netəmim rafin okotitun wir rəhan nəgətunən, kən nian nəgətunən eiua tətən, məto netəmim kotitun nahtosig-inən nəghatən eiua min e nəghatən rəha Jon e naoa u.

?**Təməte naoa u o naka?** Jon təməte naoa u matən-iarəp wir məmə Iesu in nəti Uhgın, kən netəmim rafin itəm okotahatətə lan, okotos nəmegəhən itulin. Kən Jon tolkeike məmə otən-iarəp ətuatip məmə Iesu in nəti Uhgın, kən Iesu in Uhgın pahrien. Kən Jon tolkeike məmə in otən-iarəp namnusən min neen rəha Iesu itəm naoa min rəha Matiu, ne Mak, ne Luk kəməsəhalənən. Kən in tolkeike məmə in otəg-ətuatip-in nətəlignən min neen itəm netəmim koatən e Iesu.

Nəghatən Rəha Uhgın Təmuwa Etəmim, in Iesu

1 ¹Aupən agın, e nətuounən nian, Nəghatən tınatig rəkis.^a Nəghatən u təmətətig ilau Uhgın, kən Nəghatən u, in Uhgın. ²E nəukəti nian, in

a 1:1 Jen 1:1; 1 Jon 1:1; Jon 17:5; Nol Əpən 19:13

tinəmatig rəkis ilau Uhgín, ³kən Uhgín təmol natimnat rafin e Nəghatən u, kən natimnat rafin itəm Uhgín təmol, nat kitiaħ ne tikə məmə Nəghatən u təsolan.^b ⁴Inu, in Nəukəti Nəmegəħən,^c kən Nəmegəħən u, in Nəħag-əħagən rəħa netəmim rafin. ⁵Nəħag-əħagən əħ, tətasiəgəpín napinəpən, kən napinəpən okol təsaprəkis-inən.^d

⁶Etəmim kit itəm Uhgín təmaħl-ipa tuwa, nərgin u, Jon.^e ⁷Təmətul-arəp məmə otamnus-iarəp Nəħag-əħagən əħ kəm netəmim, pəs ilat rafin kotən nípahrienən lan. ⁸Sənəmə Jon in Nəħag-əħagən əħ, mətə in təmuwa əm məmə otətul-arəp mən-iarəp Nəħag-əħagən əħ kəm netəmim rafin. ⁹Nəghatən əħ təmatuwa e nətueintən, kən in Nəħag-əħagən pəhrien, itəm in tətasiəgəpín netəmim rafin.^f

¹⁰Nat əpnəpín məmə Uhgín təmol nətueintən u e Nəghatən əħ, kən təmətətig e nətueintən u, mətə netəmim rəħa nətueintən kotəruu in. ¹¹Təmuwa iman ikin, mətə natiman min koatəuhlin mənəaalat kəm in, məsətolkeikeən. ¹²Mətə netəmim rafin itəm kəmos in nīkilat tagien ron, kən motəhatətə e nərgin, kən in təmegəħan-in ilat koatuwa nenəti Uhgín min.^g ¹³Nenəti Uhgín min əħ, ilat kəsətaiirən e nolən itəm nisualkələħ kotaiir mihin, kən sənəmə e nətəligən rəħa etəmim, o rəħa tata min, mətə ilat kotaiir wi min e Uhgín, e rəħan nəsanənən əm.^h

¹⁴Nəghatən əħ, in təmuwa etəmim, mətətig kitat min. Kən itimat emətəplan rəħan nepətən, kən nəsanənən əsol ne nəħag-əħagən rəħan e nīganəmtitimat. Inu, in nəsanənən əsol ne nəħag-əħagən rəħa Noan Kitiəħ Əm, itəm in təmiši-pən e Tata Uhgín. In təriəħ e nəwīrən itəm tətawte-in kəm kitat, kən məriəħ min e nípahrienən.ⁱ

¹⁵Jon tətətul-arəp matən əfəməħ məmə, “Etəmim u inu itəm io emətən məmə, ‘Io etəupən, kən suah kit min əħ-ikin tətuarisig-in io, mətə in ilis taprəkis-in io, mətə-inun, nian eməsaiirən əħ, in tinəmatig lilin rəkis.’ ”

¹⁶Kən in təriəħ e nəwīrən itəm in tətawte-in kəm kitat, kən e nəwīrən əħ rəħan, nian rafin in tatos-ipa, matos-ipa, matos-ipa, kəm kitat rafin. ¹⁷Tol nəħlan mətə-inu Lou itəm Uhgín təmos-ipa əupən, Moses in suatip ron, mətə Iesu Kristo in suatip rəħa nəwte-inən nəwīrən əħ ne nípahrienən rəħa Uhgín kəm kitat.^j

¹⁸Suah kit təsehman Uhgín nian kit ne.^k Mətə Noan Kitiəħ Əm, in Uhgín, itəm in iuəħkir o noanenau rəħa Tata Uhgín, in təmol əp Uhgín kəm kitat kən kotitun!^l

Jon təmən məmə sənəmə in Kristo itəm Uhgín təmən məmə otəhl-ipa
(*Mat 3:11-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17*)

¹⁹Kən netəm-iasol min e noanə rəħa Isrel itəm kotətig Jerusalem, kəməotəhl-ipən pris min neen ne Lifaet min un, netəm kotasitu e pris min

b 1:3 Kol 1:16; 1 Korin 8:6; Hip 1:2 **c** 1:4 Jon 5:26; 11:25; 14:6 **d** 1:5 Jon 9:5; 12:46
e 1:6 Aposol Jon in təmətə naoa u. In tatəghat-in Jon Pəptais e ves min u. **f** 1:9 1 Jon 2:8
g 1:12 Kal 3:16 **h** 1:13 Jon 3:5; 1 Pita 1:23 **i** 1:14 Fil 2:7; 1 Tim 3:16 **j** 1:17 Rom 5:21
k 1:18 Eks 33:20 **l** 1:18 2 Korin 4:6; Kol 1:19; 2:9; Nol Əpən 22:4

e Nimə Rəha Uhgín, məmə okotuwa motehm Jon motətapəh ron, məmə, “?Ik etənim pah un?” Kən o nat u, Jon təmətul-arəp matən-iarəp in.

²⁰Nian ilat kəmotətapəh ron, in təməsəhluaig-inən, məto təmən-ipən ətuatip əm in kəm ilat məmə, “Sənəmə io Kristo itəm Uhgín təmən məmə otahl-ipa.”

²¹Kən ilat kəmotən məmə, “?Okəmə sənəmə ik Kristo, kən ik pah? ?Ik Elaija?”^m

Məto Jon təmə, “Kəpə, sənəmə io Elaija.”

Kən ilat kəmotətapəh min ron məmə, “?Okəmə sənəmə ik Elaija, kən ik pah? ?Ik ien rəha Uhgín itəm kəmatən aupən məmə otəpanuwa?”ⁿ

Məto Jon təmə, “Kəpə.”

²²Kən ilat kəmotən məmə, “Ik onəkəike mən-iarəp ik kəm itimat, pəs itimat ekotuwin motən-ipən kəm netəm kəmotahl-ipa itimat ekotuwa.”

²³Kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Io u itəm ien rəha Uhgín Aesea tinəmən-iarəp rəkis aupən məmə, ‘Suah kit tətəgət əfəməh əpəh ikin taruən-aruən ikin, matən məmə, Otol-wir suatip rəha Iəramərə.’”^o

²⁴Nətənim itəm kəmahl-ipa ilat, Farisi min neen əh-ikin, ²⁵kən ilat kəmotətapəh min o Jon məmə, “?Okəmə sənəmə ik Kristo itəm Uhgín təmən məmə otahl-ipa, kən sənəmə ik Elaija, kən sənəmə ik ien itəm kəmatən-iarəp aupən, kən təhrol nakatol bəptais e netənim?”

²⁶Kən tuhalpín matən məmə, “Io iatol bəptais e netənim e nəhau, məto suah kit u ikin ilugin etəmat, itəm itəmat nəkotəruru in. ²⁷Io etaupən, suah un in tatarisig, məto in ilis, kən io ləhau ləhau əm, kən esahmen agin-əhən məmə ekol wək kit rəhan.”^p ²⁸Natimnat min u, kəmol əpəh e latuənu kit, nərgin u Petani, in tətətig əpəh entənipən e nəhau Jotan. Ikin əh Jon tatol bəptais e netənim ikin.

Iesu in tahmen e nəti sipsip rəha Uhgín

²⁹Kəmən lawigin, Jon təməplan Iesu taliwək matuwa, kən in tən məmə, “!Ei! !Otəplan-tu! Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgín.^q Kən in otəpanos-irəkis nolən rat min rəha nətueintən u.^r ³⁰Etənim u inu, io ematən kəm itəmat məmə, ‘Io etaupən, kən suah kit min əh-ikin tatarisig-in io, məto in ilis taprəkis-in io, məto-inu nian eməsaiirən əh, in tinəmatig lilin rəkis.’ ³¹Nian io ematəghat-in, kən io min eməruru məmə in etənim pah; məto emuwa matol bəptais e netənim e nəhau məmə ekol əp suah u kəm noanol min rəha Isrel.”

m 1:21 Mal 3:1; 4:5-6; Mat 11:14; 17:10-13 **n 1:21** Dut 18:15 **o 1:23** Aes 40:3

p 1:27 Nəghatən pahrien itəm Jon təmən, tol nəhlan, “Io esahmen agin-əhən məmə ekos-irəkis put rəhan.” Netənim aupən kotəmə wək rəha nos-irəkisən put rəha iəramərə, in wək rəha slef itəm in ləhau ləhau agin. **q 1:29** Jen 22:8; Aes 53:7; 1 Pita 1:19; Nol Əpən 5:6 **r 1:29** Hiprus 9:22,26

³²⁻³³ Jon tæmatətul-arəp matən mēmə, “Uhgîn təmahl-ipa io mēmə io ekol baptais e netəmim e nəhau, kən nian ematəghat-in, io min eməruru mēmə suah u inu. Məto Uhgîn təmən-ipa kəm io mēmə, ‘Onəkəplan Narmin Rəhak oteuiuiu matig e etəmim kit. Kənu suah u inun, in otol baptais e netəmim e Narmin Rəha Uhgîn.’ Kən əmun, uarisig eməplan Narmin Rəha Uhgîn təmisi-pər e neai tahmen e mak, muwa, meiuuiu mərələh-pər lan. ³⁴Io ətuatip eməplan nat u, kən ematətul-arəp matən-iarəp mēmə, ‘Suah u inu, in Nəti Uhgîn pəhrien.’ ”

Iesu təmətuoun mətəun-in rəhan netəmim

³⁵ Kəmən lawigin, Jon tətətig əpəh ikin kitəh əm iləhal rəhan kəiu etəmim. ³⁶ Kən nian niganəmti Jon təmətul e Iesu taliwək matuwa kən təmə, “!Ei! !Otəplan-tu! !Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgîn!”

³⁷ Kən nian rəhan etəmim mil kəmuəto nəghatən əh, kəmuətul matiauarisig-in Iesu. ³⁸ Kən Iesu teirair məplan suah mil un katuetəu-pən-in, kən in təmə, “!Ei! !Suah mil! ?Natuegəs-in naka?”

Kən ilau kuəmə, “Rapai. ?Ik nətatig hiə?” (Nəghatən u “Rapai,” nipətin u “Iəgətun.”)

³⁹ Kən Iesu təmən-ipən mēmə, “Pəs kəhaluwīn nakuəplan-tu.” Kən ilau kəmiauarisig-in məhaluwīn kuəplan ikin in tətətig ikin. Iuəhkīr mītgar tiwig ehnaipən, ilau kəmətuan iləhal min mətəarus tapinəp.

⁴⁰ Suah mil u kit itəm təməto Jon, nərgin u Antru, pian u Saimon Pita. ⁴¹ Kən roiu agin-əh min, in təmuwīn mehm pian Saimon mit muwa, kən mən-ipən kəm in mēmə, “!Ei! !Enotəplan rəkis Mesaea!” (Nəghatən u, Mesaea, nipətin u mēmə, “Kristo,” itəm Uhgîn təmən mēmə otahl-ipa.)

⁴² Kən təmit Saimon muwa o Iesu.

Kən nian niganəmti Iesu təmətul lan, kən mən-ipən kəm in mēmə, “Ik u inu Saimon, nəti Jon, məto roiu okaun-in ətəgtəg ik mēmə ‘Kefas.’ ” (In “Pita”^s e nəghatən Kris).^t

Iesu təmaun-in Filip ne Nataniel

⁴³ Kəmən lawigin min, Iesu nikin tinəht mēmə otuwīn-tu Kalili. Kən nian in təməplan Filip, kən tən-ipən kəm in mēmə, “Wa-tu, mətəu-pa io.”

⁴⁴ Filip u, in etəm Petsaeta, ima Antru ne Pita. ⁴⁵ Kən in təmehm Nataniel, kən tən-ipən kəm in mēmə, “Itimat enotəplan suah ilouin, aypən Moses təməte rəkis rəhan nəghatən min itəm tatəghat-in e naoa rəha Lou. Kən ien min rəha Uhgîn aypən ilat min kəmotəte rəkis nəghatən min itəm tatəghat-in. In etəm Nasaret, in nəti Josep, kən nərgin u, Iesu.”

⁴⁶ Məto Nataniel təmə, “?Naka lan? ?Nikim təht mēmə nat wir kit otisi-pən e Nasaret? !Kəp!”

Kən Filip təmә, “Ita, tәwir әm, pәs-tu kian nakәplan-tu.”

⁴⁷Nian Iesu tәmәplan Nataniel taliwәk matuwa, kән tәмә, “!Suah u, in noanol әtuatip rәha Isrel! !Neiueiuәn tikә lan!”^u

⁴⁸Kән әmun Nataniel tәtarәh o Iesu mәмә, “?Nәmahro mitun mәмә io etәм tol nulan?”

Kән Iesu tән-ipән kәм in mәмә, “Nian ik nәmatәpәlәh e nәukәt nig fik, kән Filip tәsaun-inән әh ik, mәto io enәmәplan rәkis ik.”^v

⁴⁹Kән Nataniel tәмә, “!Lәgәtun! !Ik Nәti Uhgин! !Ik Kig rәha noanol min rәha Isrel!”

⁵⁰Iesu tәmән-ipән kәм in mәмә, “?Ik nәmatahatәtә lak mәto-inu io emән әm mәмә enәmәplan rәkis ik, nian nәmatәpәlәh-pән әh e nәukәti nig fik? Ik onәpanәplan nat asol min taprәkis-in itәм u.” ⁵¹Kән mән min mәмә, “Nipahrienән agin u iatән-ipinә kәм itәmat mәмә, onәpanotәplan napuә oterәh, kән nagelo min rәha Uhgин koatәр moatuwin e neai, kән moteiuaiu moatuwa o Nәti Etәmim.”^w

Marit kit әpәh Kena

2 ¹Kәmән niәh in, katol marit kit әpәh Kena, latuәnu kit e Kalili. Kән mama rәha Iesu in әpәh ikin ilat min. ²Kән ilat kotaun-in-pән min Iesu ne rәhan min netәmim, mәмә ilat min okotuwin e marit әh. ³Kән e nian әh, kәmotәnim rafin wain, kән mama rәha Iesu tән-ipән kәм in mәмә, “Rәhalat wain tәmikә.” ⁴Mәto Iesu tән-ipән kәм in mәмә, “?Pәtan, tәhrol nakatәlәhәu-pa nat u kәм io? Nian rәhak tәsuwamән әh.” ⁵Mәto rәhan mama tән-ipән kәм iolwәk min rәha marit mәмә, “Itәmat onәkotәkәike motol natimnat rafin itәм in otән.” ⁶Nuwigi nat asol ilat sikis, kәmәlin әh-ikin әh o nәhau, mәмә netәм Isrel ilat kotәike motaikuas e nelmilat mәмә ilat okotaruәtuәh e niganәmti Uhgин. Nuwigi nat min un, kәmol e kәpiel, kән okәmә naka kitiәh titun nosән wan-hanrit lita nәhau. ⁷Kән Iesu tән-ipән kәм netәм koatol wәk mәмә, “Otәtu-pән nәhau e nuwigi nat min un.” Kән kәmotәtu ilat kotәrioah wir. ⁸Kән tән-ipән kәм ilat mәмә, “Otәtu rәkis nәhau neen motos motuwin kәм etәм tәрәmәрә e marit.” Kән ilat kәmotol mihin.

⁹Kән nian suah un tәmәnim asgәwin, mәto nәhau tinol rәkis wain lan. Mәto etәmim itәм tәрәmәрә e marit u, in tәruru mәмә kәmos hiә wain u. Netәм min әm un itәм kәmotos nәhau motuwa, ilat әm kotitun. Kән etәм tәрәmәрә e marit tәmaun-in etәм tәmol marit, ¹⁰mән-ipән mәмә, “Nian rafin netәmim

u 1:47 Jen 27:30-36; 31:26; 32:28 **v 1:48** Nig fik min, ilat nig-kitun min e nasumән ikin Isrel. Netәmim koatun noalat, kән moatәpәlәh ahgin nimalilat. Koatәpәlәh ahgin pik nig fik iuәhkir o nimә rәhalat kән moatәfak mәмә nikilat otatәht nәghatән rәha Naoa Rәha Uhgин. Nat itәм Iesu tәmән e ves 47 ne 51 in tatәghat-in Nataniel mәмә okәm-naka tәmatәpәlәh ahgin rәhan nig fik, kән nikin tәmatәht nәmegәhән rәha Jekop. **w 1:51** Jen 28:12

kotaupən motos-iarəp wain wir, kən uarisig netəmim kotənim tepət un, kənu kəpanos-iarəp itəm u təsəwir pikən. Məto ik natos əh itəm təwir muwa mətoarus-pa u-roiu.”¹¹ Kən inu nəmtətin itəm Iesu təmətəuon agin-əh lan mol. Kən in təmol ikin Kena, latuənu kit e Kalili. Nəmtətin əh, in təməgətun nepətən rəha Uhgīn lan, kən rəhan netəmim min, kəmotahatətə əskasik lan.

Iesu təməhg-iarəp netəmim itəm kotal maket e Nimə Rəha Uhgīn
(*Mat 21:12-13; Mak 11:15-18; Luk 19:45-46*)

¹² Uarisig e marit əh, in təmeiuiui muwin e taon əh Kapaneam ilat rəhan mama ne pian min ne rəhan netəmim min. Kən kəmotatig nian əkuəkir əm əh-ikin əh. ¹³ Kən tinuwa iuəhkir o nian rəha lafet kit rəha noanol min rəha Isrel itəm katən məmə lafet rəha Nuhagego-inən.^x Kən Iesu təmər muwin əpəh Jerusalem.

¹⁴ E Nimə Rəha Uhgīn, Iesu təməplan netəmim itəm koatos məni e kau, ne sipsip, ne iouen, məmə netəmim okotos-nəmtin. Kən netəmim neen əh-ikin, ilat koatol senis e məni rəha netəm ik pisin pisin min. ¹⁵ Kən in tos təulə neen, mətəl o nalis-alisən itəm. Kən in mitəp netəm min un ilat rəhalat kau min ne sipsip min məmə okotiet e Nimə Rəha Uhgīn. Kən in təməhtəg məni rəha netəm min u itəm koatol senis lan, kən təmāhwin-ahwin rəhalat tepil min. ¹⁶ Kən məhai ilat min u itəm koatol-salim-in iouen mən-ipən məmə, “!Otəmik nat min un motiet! !Itəmat sotolən Nimə Rəha Tata rəhak tuwa in nimə kit rəha nolən makit!” ¹⁷ Kən netəmim rəhan, nīkilat tuəh nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgīn, itəm tatən məmə, “!o ekolkeike pik Nimə Rəham e nīkik, nīkik tatimis-pən lan.”^y

¹⁸ Kən netəm-iasol min rəha netəm Isrel kotətapəh ron məmə, “?Pah təmol məmə nəkitun nolən nat u? !Ol nəmtətin məmə otəgətun ətuatip kəm itimat!”

¹⁹ Məto Iesu təmə, “Okəmə itəmat nakotərəkin Nimə u Rəha Uhgīn, kən nian kisil əm, io ekiləkin min tətul.”^z

²⁰ Kən netəm-iasol min un kotəmə, “!Ei, nəman! Netəmim kəmotol wək pik e nup ilat rafin foti-sikis motiləkin Nimə u Rəha Uhgīn. ?Onakahrol nulan miləkin e nian kisil əm?”

²¹ Məto Nimə əh Rəha Uhgīn itəm Iesu tatəghat-in, in nīpətin. ²² Kən uarisig, nian in tinimis rəkis, kən minəmegəh min, kən rəhan netəmim min, nīkilat tuəh nəghatən əh rəhan itəm təmən. Kən ilat kəmotahatətə e Naoa Rəha Uhgīn, ne nəghatən itəm Iesu təmatən-ipən kəm ilat.

Iesu tinəmitun rəkis nətəligən min rəha netəmim

²³ Nian əh Iesu təmətətig e Jerusalem e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, netəmim tepət kəmotəplan nəmtətin min itəm in təmol, kən

x 2:13 Eks 12; Dut 16:1-6 y 2:17 Sam 69:9 z 2:19 Mat 26:60-61; 27:40; Mak 14:57-59; 15:29.

kəmotahatətə e nərgin. ²⁴Məto Iesu in təmitun nat itəm tətətig e nīkilat, kən məsatahatətəən elat. ²⁵Okol suah kit təsətul-arəpən məghat rəha netəmim lan, məto-inu Iesu titun rafin nətəligən rəha netəmim.^a

Nikotimas təmuwin məplan Iesu

3 ¹Etəm-iasol kit e noanol rəha Isrel, nərgin u, Nikotimas.^b In Farisi kit. ²Kən nian kit lapin, in təmuwin məmə otəghat ilau Iesu. In təməni-pən məmə, “Iəgətun, itimat ekotitun məmə ik iəgətun kit itəm Uhgın təməhl-ipa ik nakuwa, məto-inu suah kit okol təsələn nəmtətin min un ik nakatol okəmə Uhgın təsətigən ron.”

³Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nipahrienən aɡin u iatən-ipinə kəm ik məmə, okəmə etəmim kit təsaiir wiən, okol in təsəplanən nərəməgəən rəha Uhgın.”^c

⁴Kən Nikotimas, narmin təmiwig pik, kən mətapəh ron məmə, “?Etəm tinol iahgin rəkis, otəhrol maiir mətmətig min? !In okol təsuwin minən e nərpi rəhan mama kən maiir-pa min!”

⁵Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nipahrienən aɡin u iatən-ipinə kəm ik məmə, okəmə etəmim təsaiir-wiən e nəhau ne Narmin Rəha Uhgın, okol təsuwinən matig ahgin nərəməgəən rəha Uhgın.^d ⁶Nipətitem tətaiir əm e nita rəha etəmim əm, məto Narmin Rəha Uhgın əm un in tatol məmə narmitem tətaiir wi min. ⁷Təsəwirən məmə narməm otiwig məto-inu emən-ipinə kəm ik məmə, ‘Onəkotəkəike motaiir wi min.’ ⁸Tahmen əm e nīmətag tətisi-pə ikin kit, matelel nat matuwin ikin kit itəm in tolkeike məmə otuwin-pən ikin. Natəto əm, məto ik nəkəruru məmə təmisi-pə hiə, kən matuwə hiə. Kən e suatip kitiəh əm, kitat kəsotəplanən Narmin Rəha Uhgın, məto koatəplan əm rəhan wək e nəmegəhən rəha etəmim itəm təmaiir wi min.”^e

⁹Kən əmun, Nikotimas tətəpəh o Iesu məmə, “?Natimnat min un, otəhrol nulan muwa?”

¹⁰Kən Iesu təmə, “Ik iəgətun asol rəha netəm Isrel. ?Təhrol nəkəruru natimnat min u?” ¹¹Nipahrienən aɡin u iatən-ipinə kəm ik məmə, nəghatən min u itəm ekoatən ilat, itimat ekotitun wir, kən natimnat itəm ioatən-iarəp, itimat enotəplan rəkis. Məto itəmat nəsotahatətəən e nəghatən min rəhatimat. ¹²Io iatən əm natimnat min itəm katol e nətueintən əm u, məto itəmat nəsotahatətəən e rəhak nəghatən. ?Kən okəmə ekən natimnat min itəm katol e Nego e Neai, nakotəhrol nulan motahatətə lan? ¹³Suah kit təsuwinən əpəh ilis e Nego e Neai, meiuaiu-pa, mən-iarəp nian kit ne. Məto Nəti Etəmim əm, təmisi-pən iman ikin e Nego e Neai, meiuaiu-pa, titun nən-iarəpən.

a 2:25 Jon 1:47; 6:61; 13:11 b 3:1 Jon 7:50-51; 19:39-42 c 3:3 Jon 1:13; 1 Pita 1:23; Jem 1:18 d 3:5 Esik 36:25-27; Efes 5:26; Taet 3:5 e 3:8 Esik 37:9

¹⁴“Aupən, əpəh ikin taruən-aruən ikin, Moses təmİLəs narmi sinek kit, mətü-pər ilis e nig əfəməh kit, kən mİLəs-ipər.^f Kən e nolən kitİəh əm, okəike kiləs-ipər mihin Nəti Etəmim, ¹⁵məmə netəm min u itəm okotahatətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulin. ¹⁶Tol nəhlan, Uhgın təmolkeike pik netəmim e nətueintən, tol-pən in təmos-ipa Nətin Noan Kitİəh Əm, məmə netəm min u itəm koatahatətə lan, ilat okol kəsotimisən, mətə okotos nəmegəhən itulin.^g ¹⁷Uhgın in təməsahl-ipamən Nətin tuwa e nətueintən u məmə otən-iarəp nalpinən rəha nolən rəha netəmim rəha nətueintən, mətə in təmahl-ipa, məmə otuwa mol suatip o nosmegəhən netəmim e nətueintən.

¹⁸“Etəmim itəm tətəhatətə lan, Uhgın okol təsənən nalpinən rəhan, mətə etəmim itəm təsahatətəən lan, Uhgın tinən rəkis nalpinən rəhan, mətə-inu in təsahatətəən e Nəti Uhgın Noan Kitİəh Əm. ¹⁹Uhgın tətakil netəmim e nolən u məmə, Nəhag-əhagən tinuwa rəkis e nətueintən, mətə netəmim kəsotolkeikeən Nəhag-əhagən. İlat kəmoatolkeike Napinəpən ilə, mətə-inu nian rafin rəhalat nolən, təsətuatipən. ²⁰Etəmim itəm tatol nolən itəm təsətuatipən, in tetəhau Nəhag-əhagən. Kən in təsuwamən e Nəhag-əhagən, mətə-inu in tapəs məmə Nəhag-əhagən əh otasiəgəpİN rəhan nolən min.

²¹Mətə etəmim itəm tatətəu-pən suatip rəha nİpahrienən in otuwa e Nəhag-əhagən, məmə Nəhag-əhagən əh, in otasiəgəpİN rəhan nolən kən matəgətun məmə in təmol ilat e nəsanənən əm rəha Uhgın.”

Jon Təməghat-in Min İesu

²²Uarisig e natİmnat min əh, İesu ne rəhan min netəmim kəmotuwİN e nİtən Jutİa. Təmatİg nuwəh məsin ilat min ikin əh, kən matol baptais e netəmim. ²³Mətə e nian əh, Jon min, in tatol baptais e netəmim əpəh ikin kit İuəhkİr əm o Salim, nərgİN u, Aenon, mətə-inu, ikin əh, nəhau tepət ikin. Kən netəmim koatuwİN ikin əh, məmə Jon otol baptais elat. ²⁴E nian əh, kəməsiləs-ipənən əh Jon e kalapus.

²⁵Kən netəmim neen rəha Jon, ilat kəmotərgəhəu ilat etəm İsel kit, o nolən ətuatip itəm etəmim otəkəike maikuas məmə in otaruətəh e nİganəmtİ UhgİN. ²⁶Kən ilat kəmotuwİN kehm Jon, motən-ipən kəm in məmə, “İəgətun, İk nəkİtun etəmim kit u aupən İtəlau min əpəh entənİpən-pən ikin e nəhau Jotan, kən İk nəmətul-arəp matəghat-in kəm netəmim. Roiu əh, in tİnatol baptais e netəmim. Kən ilat rafin kİnoatuwİN ron.”

²⁷Kən Jon tən-ipən məmə, “Etəmim təruru nolən nat kitİəh ne, okəmə UhgİN əpəh e Nego e Neai təsos-ipənən wək əh kəm in. ²⁸İtəmat u

f 3:14 Nam 21:4-9; Jon 8:28; 12:32; 12:24 **g 3:16** Esik 18:23,32; 37:9; 1 Tim 2:4; 4:10; 1 Jon 4:9-10

noatətul-pa ron io. Itəmat nəkotitun məmə iatən nulan məmə, ‘Sənəmə io Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.’ Məto Uhgın təmahl-ipa io məmə iakaupən muwa, kən Kristo in otəpanuarisig. ²⁹Ekuəh nimaa nəghatən kit kəm itəmat. Etəmim itəm in otol marit e pətan kit, pətan əh tatətəu-pən əm in. Kən etəmim u, netəmim koatəsahgin məmə in otuwa e lafət rəha marit, kən nikilat kotagien lan kən motəto nəwian, ilat kəsotetətən in. Kən io u, ekahmen e in kit itəm tatəsahgin əm matətəlig-in o nətəən nəwian, kən io min esetəhakən kəm in o netəmim itəm koatuarisig-in, məto nikik tagien marioah ron. ³⁰Kristo əh, in otəkəike muwa mə in ilis taprəkis-in io, kənu io ekəike meiuai.”

³¹Etəmim itəm təmisi-pən ilis e Nego e Neai, in ilis taprəkis-in netəmim rafin. Etəmim itəm tətən əm e nətueintən, in etəmim əm rəha nətueintən, kən in titun əm nənən natimnat min u e nətueintən u. Məto, etəmim itəm tətisi-pən ilis e neai in ilis taprəkis netəmim rafin. ³²In tatətul-arəp o nən-iarəpən natimnat itəm in təməplan kən minəto rəkis, məto etəmim kit ne təsahatətəən e rəhan nəghatən. ³³Məto etəmim itəm təmos rəhan nəghatən kən mətahatətə lan, in tatətul-arəp məmə nəghatən itəm Uhgın təmən, in nipahrienən. ³⁴Tol nəhlan məto-inu etəmim əh itəm Uhgın təmahl-ipa tuwa, in tatən-iarəp əm nəghatən min rəha Uhgın. Kotitun məmə in tatən-iarəp əm nəghatən min rəha Uhgın məto-inu Uhgın təmos-ipən Narmin Rəhan tarioah lan, okol kəsələn mak lan kəsehman namnun. ³⁵Əwəh, Tata Uhgın in tolkeike pik Nətin əh, kən in tinələhəu-pən rəkis natimnat rafin e nelmin. ³⁶Etəmim u itəm tətahatətə e Nəti Uhgın u, in tatos nəmegəhən itulin u, namnun tikə. Kən məto, etəm tatəht nəwia Nətin u, in okol təsosən nəmegəhən itulin u nian kit ne, məto-inu etəmim itəm tol nəhlan, neməha rəha Uhgın tatuwin ron namnun tikə.

Iesu təmatəghat kəm pətan Sameria

4 ¹Farisi min kəmotəto nəghatən, məmə Iesu in tinatiuw-pa netəmim tətət kinotuwa ron, kən in tatol baptais elat tətət. Rəhalat nampa taprəkis-in nampa rəha netəmim rəha Jon. ²(Məto nipahrienən sənəmə Iesu in tatol baptais elat, netəmim min əm rəhan ilat kotol baptais e netəmim.) ³Kən nian Iesu tinitun məmə Farisi min kinotəto nəghatən əh, kən in təmiet e Jutia mitəlig-pən əpəh Kalili.

⁴Kən nian in təmatuwın ikın əh, təmən mə otəkəike muwin-pən Sameria ikın.^h ⁵Kən in təmuwin-pən e taon kit e Sameria, nərgin un, Saeka. Taon əh, in iuəhkir o nıməptən kit itəm aıpən Jekop in təmətatipənⁱ kəm nətin u Josep. ⁶Kən wel rəha Jekop əh-ikın. Kən Iesu

h 4:4 E nian əh, tiəkis o netəm Isrel məmə okotuwin ima netəm Sameria, məto-inu e rəhalat nehmən, netəm Sameria ilat kotamkimik e niganəmti Uhgın. **i 4:5** Jen 48:22; Jos 24:32

tinərou agin, məto-inu in təmaliwək e suatip əfəmäh, kən tuwa məpələh-pər iuəhkir o wel, mitameg. E nian əh, in tinol tina.^j

⁷⁻⁸Kən rəhan netəmim min kəmotuwın əpəh e taon, məmə okotos-nəmtin nagwənan. Kən pətan Sameria kit, təmuwa məmə otətu nəhau. Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Eh. Os-ipa-tu nəhau noan məsin kəm io. Ekolkeike məmə ekənim.”

⁹Kən pətan Sameria u, tən-ipən kəm in məmə, “!Ei! Ik etəm Isrel un, kən io pətan Sameria. ?Təhrol nakatəpəh-in-pa nəhau kəm io?” Təmən-ipən nəhlan məto-inun etəm Jutia ne etəm Sameria kəsuanim kələhən nəhau e panikin kitiəh.

¹⁰Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ik nəkəruru nat naka itəm Uhgın tolkeike məmə otos-ipinə kəm ik. Kən ik məruru min io, io u, iatəpəh-in-pinə nəhau kəm ik. Okəmə ik nəkitun, ik onakəpəh-in-pa nəhau ron io. Kən io oekos-ipinə nəhau megəh.”^k

¹¹Kən pətan un, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, ik rəham pəkit tikə, kən wel u, in əpəh ləhau isəu. ?Nəhau megəh un nakatən mə onakətu əhrol minu lan? ¹²Rəhatat pipi Jekop u aypən, in təmos-ipa wel u kəm itat, kən in təmatətu nəhau ikin nimir, ilat nenətin min, ne rəhan min kau min. ?Kən təhrol? ?Ik nakaprəkis-in Jekop, o?”

¹³Kən Iesu təmənipən kəm in məmə, “Netəm koatənim nəhau e wel u, ilat okəpanotoaoa min. ¹⁴Məto etəmim itəm otənim nəhau itəm io ekos-ipən kəm in, okol təsoaoa minən nian kit ne.^l Nəhau itəm io oekos-ipən kəm in, in tahmen e nəmti nəhau kit itəm titəpuəl-apuəl mətaiu əpəh imə e nikin nian rafin, matos-ipən nəmegəhən itulin kəm in, itəm otəsolən namnun.”^m

¹⁵Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “!Etəm-iasol, awi! Os-ipa-tu nəhau un kit kəm io, məmə io ekəsoaoa minən nian kit, kən məsuwa minən u ikin-u, mətu nəhau.”ⁿ

¹⁶Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Uwın maun-in-pən rəham iəguihl, kən muea ikin-u.” ¹⁷Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “!O rəhak iəguihl tikə.” Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nakatən pəhrien məmə rəham iəguihl tikə. ¹⁸Məto-inu ik, nəmətəu-pən rəkis nəman faif, kən iərman u itəm itəmlau min nakatuatig u-roiu, sənəmə rəham ətuatip iəguihl. Nəghatən rəham u-roiu, in nıpəhrienən.”

¹⁹Kən pətan u, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, iatəplan məmə ik ien kit rəha Uhgın. ²⁰Tipitimat min aypən, ilat kəmotəfak kəm Uhgın

j 4:6 E nian əh, mitgar tinətul ətuatip. **k 4:10** Pətan u təməsitun wirən nıpəti nəghatən itəm Iesu təmənipən məmə otos-ipən nəhau megəh. Nəghatən əh, nıpətin ətuatip un nəmti nəhau kit itəm talien mitəpuəl-apuəl. Məto Iesu in tatəghat-in atip in, məmə Narmin Rəhan in tatos-ipən nəhau lilin. Aes 44:3; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Sek 14:8; Jon 7:37-38; Nol Əpən 7:17; 21:6; 22:1,17. **l 4:14** Jon 6:35 **m 4:14** Sam 42:1-2; 63:1, Aes 12:3; 41:17-18; 44:3; 49:10; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Jon 7:38 **n 4:15** Jon 6:34

əpəh ilis e nitot əpəh, məto itəmat netəm Isrel, nakoatən məmə Jerusalem əm un, okəkəike kan ikin katəfak.”

²¹Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Pətan, ik onakəkəike mən niphahrienən e rəhak nəghatən. Nian əh-ikin tatuwa, məmə itəmat onəsotəfak minən kəm Tata Uhgın əpəh e nitot asol əh, ne Jerusalem min. ²²Itəmat netəm Sameria, itəmat noatəfak kəm Uhgın məto itəmat nəkotəruru in. Məto itimat ioatəfak kəm Uhgın u, ekotitun in, məto-inun suatip rəha Uhgın o nosmegəhən netəmim in təməsi-pa etimat, netəm Isrel.” ²³Məto otəsuwəhən, niphahrienən məmə nian əh tinuwa rəkis, nian Narmin Rəha Uhgın in otasitu e iəfak pahrien min, mol ilat məmə ilat okotitun wir Uhgın məmə Uhgın u, in Uhgın pahrien, kən mol ilat məmə ilat okotəfak kəm in e nikilat pahrien. Məto-inu Tata Uhgın in tategəs-in iəfak min itəm koatol nəhlan. ²⁴Uhgın in sənəmə etəmim. Kəpə. In narmin. Tol nəhlan, kən netəmim itəm koatəfak kəm in, ilat kotəkəike motəfak kəm Uhgın məmə Uhgın u, in Uhgın pahrien, kən ilat kotəkəike motəfak kəm in e nikilat pahrien e nəsanənən rəha Narmin Rəhan.”

²⁵Kən pətan u, təmən-ipən kəm in məmə, “Io enitun məmə Mesaəa u, otəkəike muwa. Inu, kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa. Kən nian otuwa, kən in titun nən-iarəpən natimnat rafin kəm kitat.”^p

²⁶Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u inu,^q iatəghat kəm ik.”^r

²⁷Kən roiu aɡin-əh, netəmim rəha Iesu kəmotitəlig-pa min. Kən narmilat təmiwig pik nian kəmotəplan in tatəghat ilau pətan kit. Məto ilat kit təməsətapəhən ron məmə, “?Ik nakolkeike naka?” o “?Ik natəghat kəm pətan əh o naka?”

²⁸Kən pətan u, təmapəs rəhan nuwigi nəhau tatəpələh, mitəlig muwin əpəh e taon. Təmuwin matən-ipən kəm netəmim ikin əh məmə, ²⁹“Eh. Otuwin-tu motəplan-tu suah kit əh-ikin əh, in təmən-iarəp rafin natimnat min itəm io ematol. ?Okəmə naka in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa?” ³⁰Kən ilat kəmotiet e taon əh, mīnoatuwin məmə okotəplan-tu Iesu.

Iesu təmuəh nimaə nəghatən e nagwənən

³¹Kən e nian əh, netəmim rəha Iesu koatuəh nikin məmə, “Iəɡətun, ik aɡwən kit.”

o 4:22 Rom 3:1,2; 9:4,5; 15:8,9 p 4:25 Netəm Sameria kəmotitun e naoa rəha Dut 18:15-19 məmə Kristo in otən əp kəm ilat nalpəkauən rəha Uhgın kəm ilat. q 4:26 E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən u rəha Iesu, “Io u inu,” təmən ikin-u ne ikin tepət min e naoa u, in təhmen ahmen əm e nəghatən kit itəm Uhgın təmatən o nən atipən nərgin kəm Moses, matən məmə, “Io Etatig.” Onakehm e naoa rəha Eks 3:14-16. Iesu tatən nəghatən əh, matol əp in məmə in Uhgın. Iesu in tatən məmə in Uhgın, kən matig matən min məmə in Kristo itəm pətan əh tatən. r 4:26 Jon 8:24; 9:35-37

³²Mæto in tən-ipən kəm ilat məmә, “Io nigak әpәh nagwәнәn itәм itәmat nәkotәruru.”^s

³³Tol nәhlan, rәhan netәmim kinoatәtәpәh-әtәpәh olat min mәмә, “?Tahro? ?Okәм-naka suah kit tәmos-ipән nagwәнәn kit kәм in, o?”

³⁴Mæto Iesu tән-ipән kәм ilat mәмә, “Uhgин tәмahl-ipa io iakuwa, kән nagwәнәn u nigak, mәмә iakatol natimnat itәм in tolkeike mәмә oekol. Kәnu iakol rafin wәk min itәм in tәmos-ipa mәмә oekol, o nol namnunән rәhan wәk.

³⁵“Itәmat nәkotitun-tu nәghatән kit u katән mәмә, ‘Mәwig kuwit әh-ikin tәtatig mәмә okotoarus nian rәha nәulәk-inән nagwәнәn e nasumән.’ Mæto io iatән-ipinә kәм itәmat, otәplan-tu nagwәнәn u e nasumән. Roiu әh, nimalilat tinapә rәkis. Nian rәha nәulәkән әh-roiu.”^u

³⁶“Etәmim rәha nәulәkән tinuwa, minәtuoun minatos rәkis rәhan nәtouән. Kән nagwәнәn u, in tәмәulәk in o nәmegәhән lilin. E nolән u, etәmim itәм tәtasum ne etәmim itәм tatәulәk in mos matuwa, ilau kәрән nikilau otagian. ³⁷Nәghatән kit u katән mәмә, ‘Suah kit tuwin mә otasum, mæto etәm pisin kit min otәulәk-in mәmik muwa.’ Nәghatән u, in nipahrienән. ³⁸Io emahl-ipән itәmat mәмә onәkotuwin motәulәk e nasumән itәм itәmat nәmәsotasum-inән. Netәm pisin min, ilat kәmotasum in. Kән itәmat ninoatәhl noa rәhalat wәk.”

Netәm Sameria tәpәt kәmotahatәtә e Iesu

³⁹Kән e taon u, netәm Sameria tәpәt, ilat kәmotahatәtә e Iesu mæto-inu pәtan әh tәmatәtul-arәp matән-ipән kәм ilat mәмә, “Iesu tәмән-iarәp natimnat rafin itәм io ematol.”

⁴⁰Kән nian netәm Sameria kәmotuwin motehm, kән kәmotәkәike kәм in mәмә otuwin motatig ilat min. Kән Iesu tәmuwin moatatig o nian kәiu. ⁴¹Kән netәmim tәpәt min kәmotahatәtә lan e rәhan min nәghatән.

⁴²Kән moatән-ipән kәм pәtan u mәмә, “Itәmat emotahatәtә lan o nәghatән u itәм ik nәмән-ipa, mæto roiu әh, ekoatahatәtә lan mæto-inu itәmat әm emotәto rәhan nәghatән min, kән motitun pahrien mәмә in Iosmegәh rәha nәtueintән.”^v

Iesu tәmol-wir nәti etәm-iasol kit rәha kig

⁴³Nian Iesu tәmatig mos nian kәiu rәkis ikin әh, in tәmiet muwin Kalili. ⁴⁴Mæto-inu aupән, in tәmatән mәмә ien min rәha Uhgин,

s 4:32 Job 23:12; Jon 6:27 t 4:34 Jon 5:30, 8:29 u 4:35 Nian Iesu tatәghat-in nagwәнәn e nasumән itәм nimalilat tinapә rәkis, in tatән әtuatip әm mәмә, “!Otәplan-tu! Netәmim kinotәtul matip rәkis. Sotolән kәmin motapil o nән-iarәpән nәghatән rәha Uhgин tahmen-pән әm e netәm koatol kәmin o nәulәkән, kән moatән mәмә, ‘Mәwig kuwit әpәh ikin, kән nagwәнәn tәpanәmitә.’ Kәpә, netәmim kinatәtul matip rәkis o nosән nәghatән rәha Uhgин.” v 4:42 1 Jon 4:14

natimelat min, ilat kəsotisiai-inən ilat.^w ⁴⁵Netəm Kalili, aupən ilat kəmotuwın Jerusalem moatol lafet rəha Nuhagego-inən, kən e nian əh, ilat kəmotəplan natimnat min itəm in təmöl ikin əh. Kən nian Iesu təmuwın Kalili, nıkilat təmagien ron.

⁴⁶Kən Iesu təmitəlig-pən min e latuənu Kena, əpəh Kalili. İkin əh aupən, in təmöl nəhau tuwa mol wain.^x Kən e Kapaneam, etəm-iasol rəha kig tətətig ikin. Kən nətin kit tatimis. ⁴⁷Kən nian suah u təməto məmə Iesu təmisi-pən u Jutia minuwa rəkis Kalili, kən in təmuwa məplan Iesu. Kən mən-ipən ron məmə oteiuaiu muwın əpəh Kapaneam kən mol-wir nətin. Məto-inu suakəku nol otimis.

⁴⁸Kən Iesu tən-ipən kəm suah un məmə, “!Nəman! İtəmat u, nakotəmə onəkotəplan əm nəmtətin min ne natimnat min itəm narmitəmat otiwig ron aupən, kənu uarisig un, nəpanotahətətə lak. Məto okəmə nəsotəplanən, okol nəsotahətətəən lak.”

⁴⁹Kən suah un təmə, “!Etəm-iasol, awi! !Pəs kian uəhai əm! !Otəsuwəhən roiu nətik timis!” ⁵⁰Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Uwın; nətim otəpanəmegəh.” Kən suah un təməhatətə e nəghatən rəha Iesu kən mitəlig.

⁵¹Nian in təmatuwın əh e suatip, təməplan rəhan iolwək min, kən ilat kotən-ipən kəm in məmə, “Rəham suakəku tınəmegəh rəkis.” ⁵²Kən in təmətapəh olat məmə, “?Təməwir e nian naka?” Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Nəniəp ehnaipən e wan klok rəhan nəgəpanən təmikə.” ⁵³Kən suah un, təmitun məmə, e nian ətuatip əh inəh, Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Rəham suakəku otəpanəmegəh.” Kən in ne rəhan min, kəmotahətətə e Iesu. ⁵⁴Inu nian tatol kəiu lan itəm Iesu təmiet Jutia, muwa Kalili kən mol nəmtətin kit.

Iesu təmöl-wir suah kit əpəh iuəhkır e nəhau Petseta

5 ¹Uarisig e nian əh, Iesu təmər muwın e taon u Jerusalem, məto-inu katol lafet kit rəha netəm Isrel əh-ikin əh.

²E Jerusalem, noan asol kit əpəh ikin, itəm kətaig lan. E nəghatən rəha netəm Isrel katən nərgin məmə Petseta. Kən nimə kit tatətül iuəhkır o noan əh. Nimə un, feranta lan, faif. In əh iuəhkır o ket u e fenis rəha taon u, nərgin u, Ket rəha Sipsip. ³⁻⁴Kən ikin əh, e feranta min, netəm koatimis tərət koatipıl əh-ikin. Neen niğanəmtılət tərıs, kən neen nelkilat tərət,

w 4:44 Nat ərnapin Iesu təmairi latuənu Petlehem, e nəptən asol Jutia, netənim kotəplan məmə in etəm Nasaret əpəh Kalili, məto-inu təmətətig nuwəh ikin əh (Jon 7:41, 18:5, 19:19). Netəm Isrel e Jutia ne Kalili tərət kəsotahətətəən pəhrien lan, rəhalat nahətətəən timətəmətig əm lan, nian kotəplan in tatol nat pispis neen (Jon 1:11; 2:18,23-25; 4:45,48; 6:2, 41, 66). Məto netəm Samaria itəm kotətig e taon u Saika, ilat kəmotahətətə pəhrien lan, məmə Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa (Jon 4:40-42).

x 4:46 Jon 2:1-11

neen min nipətilat nəwtain tēmimis.^y ⁵Kən suah kit əh-ikin əh tətəpīl. In təmatimis minos rəkis nup tate-eit. ⁶Kən Iesu təplan suah un tətəpīl, kən in minitun mēmə suah u tēmimis nuwəh məsin, kən tətəpəh ron mēmə, “?Tahro? ?Nakolkeike mēmə onakəwir?”

⁷Etəm tatimis un tən-ipən kəm in mēmə, “Etəm-iasol, etəmim tikə mēmə otiləs io meiuaiu muwin e noan əh nian nəhau tatəloal. Nian rafin, io etalkut pik mēmə ekeiuaiu muwin e noan əh, mətə netəmim neen ilat kotəpəkis-in io moteiuaiu motuwīn. Kən ilat motaupən motek nəhau.”

⁸Kən Iesu tən-ipən kəm in mēmə, “!Ətul! Mos rəham nimitiwīn maliwək matuwīn.” ⁹Kən roiu aɡin suah apon təməwir min. Kən maiuaiu rəhan nimitiwīn mos matuwīn.

Nat u kəmol e nian rəha Sapat,^z ¹⁰kən netəm-iasol min rəha Isrel kəmotəhai suah un itəm tinəmegəh e rəhan nimisən, motəmə, “Nian u-roiu rəha Sapat; kən təsətuatipən e Lou rəhatat mēmə onakos nulan rəham nimitiwīn.”^a ¹¹Kən in tən-ipən kəm netəm min u mēmə, “Mətə suah u təmol-wir io, in təmən-ipa mēmə ekos rəhak nimitiwīn maliwək matuwīn.”

¹²Kən ilat kəmotəpəh ron mēmə, “?Suah pah apon təmən-ipinə kəm ik mēmə onəköl nat un?”

¹³Mətə suah un təruru nərgi Iesu, mətə-inu netəmim tēpət ikin əh, kən Iesu təmikə-pən əm əh iluɡin elat.

¹⁴Kən uarisig, Iesu təməplan suah un e Nimə Rəha Uhgīn, kən tən-ipən kəm in mēmə, “!Ei! !Əplan-tu! !Ik ninəwir rəkis! Mətə onatəto ik mēmə nəsol minən təfəgə rat min. Okəmə nakol, nəratən kit otiləs min ik, itəm tərət təhmin min.”

¹⁵Kən suah apon təmuwīn mən-ipən kəm netəm-iasol min rəha Isrel mēmə, “Suah u itəm təmol-wir io, nərgin un, Iesu.”

¹⁶Kən tol nəhlan, netəm-iasol rəha netəm Isrel, ilat kinoatitəp-itəp Iesu mēmə okotol nəratən kəm in, mətə-inu ilat kotəplan in tatol natimnat min tol nəhlan e nian rəha Sapat.^b ¹⁷Mətə Iesu təmən-ipən kəm ilat mēmə, “Nian rafin rəhak Tata tatol əh wək, kən io min oekatol wək.”^c

¹⁸Kən nəghatən u, tol nətəligən rəhalat təkəsik təhmin min, mēmə okotohamnu in timis. Mətə-inu roiu əh, sənəmə mēmə tatətəghl əm Lou

y 5:3 E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən rəha ves 3-4 tol nulan mēmə, “Ilat koatəpīl ikin əh moatəsahgin noan əh mēmə otəloal. 4 Mətə-inun, nian neen, nagelo kit rəha Uhgīn tuwa, muwin e noan əh, kən mol tatəloal. Kən nian okəmə nəhau əh təloal un, etəmim itəm taupən meiuaiu matuwīn e nəhau, nat əpnəpin tatos nimisən naka, mətə rəhan nimisən otəwir.” z 5:9 Sapat: Əplan e tiksonari. a 5:10 Jer 17:21 b 5:16 E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən tol nulan, “kən ilat kəmoatəgəs-in suatip o nohamnuən in.” c 5:17 Jon 14:10

rəha Sapat, məto nat in iahgin pik, in tatən məmə rəhan u Tata ətuatip Uhgın, kən tol nulan, in matol məmə in tahmen ətuatip e Uhgın.^d

Iesu in tərəmərə məto-inu in Nəti Uhgın

¹⁹Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nipahrienən agın un iatən kəm itəmat, Nəti Uhgın təruru nolən nat kit e rəhan atip əm nətəligən. Titun əm nolən natimnat min un itəm Tata Uhgın tatol, məto-inu natimnat rafin u itəm Tata Uhgın tatol, Nətin, in min in tatol.^e ²⁰Nətin titun nolən nəhlan, məto-inu Tata Uhgın tolkeike pik Nətin, kən in tatəgətun kəm in natimnat rafin itəm in tatol. Kən in otəpanəgətun min natimnat min kəm in itəm iahgin min kotaprəkis-in in min u, məmə otol itəmat narmitəmat tatiwig pik ron.

²¹“Məto-inu Tata Uhgın tatol netəm kəmotimis ilat koatəmegəh min, kən e nolən kitiəh əm, Nətin titun nos-ipənən nəmegəhən kəm netənim itəm nikin tagien məmə otos-ipən kəm ilat.^f ²²Məto-inu sənəmə Tata Uhgın itəm in otakil netənim, məto in təmələhəu-pən rafin nakilən e nelmi Nətin,^g ^h ²³məmə netənim ilat rafin okotisiai-in Nətin, tahmen əm məmə inun koatisiai-in mihin Tata Uhgın. Etənim itəm təsisiai-inən Nətin, okol təsisiai-inən Tata Uhgın u itəm təmahl-ipa Nətin.ⁱ

²⁴“Nipahrienən agın u iatən kəm itəmat məmə, etənim itəm tatəto rəhak nəghatən, kən mətəhatətə e Uhgın itəm təmahl-ipa io iakuwa, in tinatos nəmegəhən itulin. In okol təsətulən e niganəmtək məmə oekən-iarəp nalpinən rəhan. In tinagin rəkis e nimisən, kən minuwa o nəmegəhən.^j ²⁵Nipahrienən agın u iatən kəm itəmat, məmə o nian kit itəm tatuwa, kən tinuwa rəkis, netəm min u kəmotimis, ilat okotəto nəwia Nəti Uhgın, kən netəm min u ilat kotətəlig-in, ilat okotos nəmegəhən. ²⁶Tata Uhgın in Nəukəti Nəmegəhən, kən e nolən kitiəh əm, in təmöl mə Nətin in min Nəukəti Nəmegəhən,^k ²⁷kən in təmələhəu-pən nəsanənən ne nəpətən e nelmi Nətin məmə in otakil nolən min rəha netənim, məto-inu in Nəti Etənim.

²⁸“Təsəwirən məmə narmitəmat otiwig pik o nat u, məto-inu nian əh-ikin tatuwa itəm netəm kəmotimis okotəto nəwia Nətin, ²⁹kən ilat okotətul e rəhalat min suwit, ilat min u aypən kəmoatol nolən wir min okotəkəike motətul min motos min nəmegəhən, məto itəm min aypən ilat kəmoatol nolən rat min, ilat okotəkəike motətul min e nimisən

d 5:18 Jon 10:30,33; 19:7 **e 5:19** Jon 14:10 **f 5:21** Rom 4:17; Jon 11:25 **g 5:22** Kitat kotəplan ves 21-22 kən mitun məmə Iesu in otakil kitat rafin, kən in otos-ipən nəmegəhən kəm netəm min un itəm nikin tagien məmə otos-ipən kəm ilat. Məto Jon 3:17 tatəgətun məmə Iesu təməsəwamən e nətueintən o nən-iarəpən nalpinən rəhatat, məto təmuwa o nos-ipənən nəmegəhən kəm itat. **h 5:22** Jon 5:26-27; 9:39; Wək 10:42 **i 5:23** Luk 10:16; 1 Jon 2:23 **j 5:24** Jon 3:18 **k 5:26** Jen 2:7; Job 10:12; 33:4; Sam 36:9; 42:8; 66:9; Jon 1:1-4

kən motətul e niganəmti Tata Uhgín məmə Nətín otən-iarəp rəhalat nalpínən.^l

³⁰“Io ekəruru nolən nat kit e rəhak atíp əm nəsanənən. Io iakatakil nolən min rəha netəmim min, mətə iatol ətuatíp əm məmə rəhak Tata tatən mihin ne məmə oekol. Kən nian iakakil nolən rəha netəmim, ekítun mə ekol tətuatíp, mətə-inun oesalkutən məmə ekol əm e rəhak nəsanənən. Mətə io, ekəike malkut məmə iakol tahmen e nətəligən rəha Uhgín itəm təmahl-ipa io ekuwa.”^m

Nətul-arəpən o naruəsanən Iesu

³¹Okəmə io pisin əm iakəghat-in io, kən rəhak nəghatən okol təsətulən.ⁿ

³²Mətə suah kit min əh-ikin in tatətul-arəp kən matol nəfigəmən ron io, kən io ekítun məmə nəghatən min u rəhan itəm tatən lak in nípahrienən.^o

³³“Aupən, itəmat nəmotahl-ipən rəhatəmat min netəmim məmə okotuwin motətəlig-in nəghatən rəha Jon, kən in təmatətul-arəp o nípahrienən.^p ³⁴Iatəghat nulan, mətə esagileən e nəghatən rəha etəmim əm kit məmə titun nolən nəfigəmən ron io. Kəpə. Təsələn nulan.^q Iatəghat-in nəghatən rəha Jon nulan mətə-inu ekolkeike məmə Uhgín otosmegəh itəmat. ³⁵Jon u, tahmen e lait kit. Tatuəp məhag-əhag wir, kən nikitəmat təmagien ron o nian təkəkír əm.

³⁶“Mətə rəhak wək min, ilat min koatol nəfigəmən ron io. Kən ilat kotəsanən motaprəkis-in nəghatən min un Jon təmatən. Wək min un, rəhak Tata təmos-ipa kəm io mə oekol namnun elat. Kən wək min u rəhak, ilat koatən-iarəp io, kən ilat moatol əp io məmə rəhak Tata in təmahl-ipa io.^r ³⁷Kən Tata Uhgín itəm təmahl-ipa io, inun itəm tinatətul-arəp ron io. In tatən-iarəp io pap, mətə itəmat nəsotətəon nəwian, kən itəmat nəsotəplanən niganəmtin. ³⁸Kən nəghatən rəhan təsatig wirən e nikitəmat, mətə-inun itəmat nəsotəhatətəon lak, io u, itəm in təmahl-ipa io iakuwa.

³⁹“Itəmat noatafin pik nəghatən min e Naoa Rəha Uhgín, kən motəhatətə e nəghatən min əh məmə itəmat onəkotos nəmegəhən itəm namnun tikə. Mətə otəplan-tu. Nəghatən min əh e Naoa Rəha Uhgín, ilat koatəghat-in io, moatən-iarəp io. ⁴⁰Mətə itəmat nakotəpəs nuwamən ron io məmə nakotos nəmegəhən ron io.

⁴¹Esolən nat agin-əh e nənwiwian rəha netəmim. Kəpə. ⁴²Mətə itəmat u inun, io ekítun wir itəmat, kən io ekítun wir məmə nolkeikeən rəha

1 5:29 Netəmim itəm kotəhatətə e Iesu, koatos nəmegəhən lilin. Netəmim itəm kəsotəhatətəon lan, ilat okotos nalpínən lilin (Jon 3:36, 5:24, Mak 16:16, Efes 2:8-10). Natimnat min itəm netəmim koatol, okotol əp okəm-naka ilat kotəhatətə pahrien e Iesu o kəpə (Mat 7:17-20; Kal 5:6, Jem 2:17,26). Uhgín tatos-ipən nahatətəon kəm netəmim əpnəpin əm, kən matig masitu min elat məmə okoatol natimnat wir min. **m 5:30** Jon 8:16 **n 5:31** Dut 17:6; 19:15 **o 5:32** Jon 8:17-18 **p 5:33** Jon 1:19-28 **q 5:34** 1 Jon 5:9 **r 5:36** Jon 10:25; 14:11

Uhgin tikā e nikitāmat. ⁴³Io emuwa e nārgi Tata rāhak, mēto itēmat nēsotosān io e nikitāmat, nikitāmat tēsāgienān ron io; mēto okāmā etēmim kit tatuwa e nārgin atip ēm, kēn nikitāmat tos, kēn motāgien ron. ⁴⁴Nian rafin itēmat nakotolkeike mēmā nakotos nānwiwian rēhatēmat min, mēto nēsotalkut agin-ēhān mēmā onēkotol nat kit itēm Uhgin u, in pisin ēm in Uhgin, otānwiwi itēmat ron. ?Onēkotahatētā ahro nulan lak e nolān āh?

⁴⁵“Tēsawirān mēmā nikitāmat otāht mēmā, io oekān-iarēp nolān rat min rēhatēmat e niganēmti Tata Uhgin. Kēpā. Mēto Moses ilā, nian rafin itēmat noatuag-pān ron,^s in otān-iarēp nolān rat min rēhatēmat. ⁴⁶Mēto-inu okāmā itēmat nēmotahatētā pahrien e nēghatān min rēha Moses, kēn itēmat onēkotahatētā min e rāhak nēghatān min. Mēto-inun, nēghatān min itēm in tēmāte rākis, ilat koatēghat-in io. ⁴⁷Mēto itēmat nēsotahatētān e nēghatān min itēm in tēmāte, tol nēhlan, suatip tikā agin mēmā onēkotahatētā lak.

Iesu tēmagwān netēmim tepēt

(*Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17*)

6 ¹Uarisig e natimnat min u, Iesu tēmuwin āpāh entānipān e nēhau asol nārgin un, Lek Kalili. Kēn nārgin kit min un, Lek Taepirias. ²Kēn nīmanin netēmim kēmoatuarisig-in, mēto-inun koatēplan nēmtētān min rēhan, itēm tatol netēmim koatimis koatēto tēwir. ³Kēn Iesu tēmuwin āpāh ilis e nitot kit, kēn matēpālāh ikīn āh ilat rēhan min netēmim. ⁴E nian āh, lafet kit rēha netēm Isrel u, kētaun-in mēmā lafet rēha Nuhagego-inān tinātuwa iuāhkir.

⁵Kēn nian Iesu tasipān āpāh isēu, kēn mēplan nīmanin netēmim tepēt ilat koātuwa, kēn in tētapāh o Filip mēmā, “?Okotāhrol motos pīret tepēt tahmen-in netēm min u mēmā ilat okotun?” ⁶In tēmān asgāwin ēm mēmā otēplan nahatētān rēha Filip, mēto in tinitun rākis nat naka itēm in otēpanol.

⁷Kēn Filip tēn-ipān kēm in mēmā, “!Ei! Okāmā okos-nēmātin pīret māni lan tahmen e tu-hanrit tenarius pāp,^t mēto okol tēsahmenān. Netēm min u rafin ilat okotun ēm noan mēsīn noan mēsīn.”

⁸Kēn etēmim kit rēha Iesu, pian u Saimon Pita, nārgin u Antru, in tēmān-ipān kēm Iesu mēmā, ⁹“Suakēku kit āh-ikīn āh, in tatos pīret faif kēmōl e pale, ne nēm kāiu. Mēto okol tēsahmen-in agin-ēhān netēm min āh.”^u

¹⁰Kēn Iesu tēmā, “Otān-ipān-tu kēm netēmim kotēpālāh.” Kēn ikīn āh, manuwihl tepēt, kēn ilat kēmōtēpālāh. Kēn nampa rēha nēman ēm, in nat

s 5:45 Jon 9:28; Rom 2:17 t 6:7 Roiu, tu-hanrit tenarius tahmen e tu-hanrit-taosan watu.
u 6:9 2 King 4:42-44

kit tahmen e faif-taosan.^v ¹¹Kən Iesu tamos p̄iret, mən tagkiu kəm Uhḡin rōn, kən mos-ip̄ən p̄iret un kəm ilat rafin u koatəp̄ələh, kən matig mol min nat kitiah əm e nəm. Kən ilat kəmotun tahmen-in nərpilat.

¹²Kən nian kinotagwən rəkis, nərpilat tasis, kən Iesu təmən-ip̄ən kəm rəhan min netəmim məmə, “Otuw̄in motuw̄ar nimismisi p̄iret min əh koatis. Təsəwirən məmə okotərək̄in.” ¹³Kən ilat kəmotuw̄in motuw̄ar nimismisi p̄iret kən motaii-p̄ən e kət̄im asol min ilat tuelef kotərioah wir. P̄iret u, in nimismisi p̄iret ilat faif kəm̄ol e pale itəm netəmim kəmotun kapəs.

¹⁴Kən nian netəmim kəmotəplan nəmtət̄in əh itəm Iesu təm̄ol, kən ilat kəmotən məmə, “N̄ipahrienən. !Ien pahrien u^w rəha Uhḡin itəm aup̄ən kəmatən məmə in otuwa e nətueintən!”^x ¹⁵Kən Iesu təmitun məmə netəm min u kotəmə okotuwa motos in motuw̄in motək̄aike kəm in məmə in otuwa mol kig rəhalat. Kən in təmaḡim min, mapəs ilat muw̄in əp̄əh e nitot, mət̄an in p̄isin əm.^y

Iesu təmaliwək e nətuei nəhau

(*Mat 14:22-27; Mak 6:45-52*)

¹⁶Nian m̄itgar təmeiuiui, netəmim rəha Iesu min kəmotēiuiui motuw̄in e lek əh. ¹⁷Kən tinap̄inəp, mət̄o Iesu tikə, təsuwamən əh. Kən əmun, ilat kəmotuw̄in mot̄ər e pot kit, kən minotasuə lan motaulego min e lek un, məmə ilat okotuw̄in Kapaneam. ¹⁸Kən n̄imətag asol kit təmət̄ul minol nəhau tinərat-nərat. ¹⁹Kən nian ilat kəmotasuə motuw̄in, tahmen e faif o sikis kilomita, kən ilat kotəplan Iesu taliwək e nətuei nəhau^z matuwa iuhk̄ir o rəhalat pot. Kən ilat kəmotəgin pik,^a ²⁰mət̄o in təmən-ip̄ən kəm ilat məmə, “Əsotəgin pikən, io u inu.^b” ²¹!Kən n̄ikilat təmaḡien o n̄iləsən in e pot, moatol əmun, roiu agin, mət̄o pot tinuw̄in e nəwtain nəhau entən̄ip̄ən-p̄ən ikin-un kəmotən məmə okotuw̄in ikin!

Netəmim kəmoategəs-in Iesu

²²Kəmən law̄igin, netəmim min itəm kotatig əh entən̄ip̄ən-pa ikin e lek asol u, ilat kəmotəplan məmə aup̄ən, pot kitiah əm tatət̄ul ukin-u. Kən ilat kotitun məmə Iesu təsuw̄inən e pot u ilat rəhan min netəmim, mət̄o-inun nian kəmotiet, ilat p̄isin əm moatuw̄in. ²³Kən pot min neen,

v **6:10** N̄ipitan ne nisualkələh ilat min e nimanin, mət̄o kəmafin əm nəman. Nolən rəhalat tol nəhlan. !Okəmə naka, netəmim ilat rafin tuente-taosan! w **6:14** Netəm Isrel ilat kəmotəsahgin ien kit məmə in otuwa tahmen e Moses (Jon 1:21). E nian rəha Moses, Uhḡin tamos-ip̄ən p̄iret təmisi-p̄ər e neai, nərgin u mana. Kən ilat kəmoatəplan əm Iesu təm̄ol nat p̄isp̄is, magwən ilat e p̄iret. Rəhalat nətəligən təmət̄ul-p̄ən o nagwənən (ves 26) ne nəmki-rəkisən ilat e netəm Rom (ves 15). x **6:14** Dut 18:15-19 y **6:15** Mat 4:8-10; Jon 18:36-37 z **6:19** Job 9:8 a **6:19** Mat 14:26; Mak 6:49; Luk 24:37 b **6:20** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26.

kəmotisi-pən e taon u Taepirias, ilat kəmotuwa. Ilat kəmotuwar iuəhkir əm o ikin-u itəm Ierəmərə təmətul ikin məfak matən tagkiu o pīret, kən netəmim kəmotun. ²⁴Kən tol nəhlan, nian ilat kəmotəplan məmə Iesu tinikə u ikin-u, kən rəhan min netəmim kotikə, ilat min kəmotasue min e pot kit, motuwīn e Kapaneam, moategəs-in.

Iesu in pīret rəha nəmegəhən

²⁵Nian netəm min u kəmotəplan Iesu əpəh entənīpən-pən əpəh e lek u, kotəpəh ron məmə, “?Iəgətun, ik nəmuwa ikin-u nəghan?”

²⁶Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nīpahrienən agin iatən kəm itəmat məmə, itəmat noategəs-in io, sənəmə nəmotəplan nəmtətīn min u itəm emol, məto itəmat nəmotun əm pīret, nərpitəmat tasis.

²⁷Məto təsəwirən məmə itəmat nahgitəmat otikə o nosən pīret itəm otəpanəmnəmīt mikə.^c Itəmat, nahgitəmat otəkəike mikə o nosən pīret itəm tətətig lilin u, rəha nəmegəhən itəm namnun tikə.^d Pīret u, inu, Nəti Etəmim otəpanos-ipinə kəm itəmat; məto-inu Tata Uhgīn, in təməgətun məmə nīkin tagien o Nətin.”^e

²⁸Kən ilat kəmotəpəh ron məmə, “?Nolən naka min un itəm Uhgīn tolkeike məmə itimat oekotol?”

²⁹Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotəkəike motahatətə lak, məmə Uhgīn təmahl-īpa io.^f Nat u inu Uhgīn in tolkeike.”

³⁰Kən ilat kəmotəpəh min ron məmə, “?Məto ik onəkol nəmtətīn naka, məmə itimat ekotəplan kən ekotahatətə lam? ?Ik onəkol nat naka?

³¹Nian rəhatat pipi min u aupən, ilat kəmotan ikin taruən-aruən ikin, ilat kəmotun ‘mana.’^g Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, ‘In tatos-ipən pīret itəm tātisi-pən e Nego e Neai məmə ilat okotun.’”^h

³²Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nīpahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, sənəmə Moses təmos-ipən pīret u itəm tātisi-pən e Nego e Neai məmə nakotun. Rəhak Tata ilə in tatos-ipinə. Kən inun tatos-ipən pīret pahrien itəm tātisi-pən e Nego e Neai, məmə itəmat onəkotun. ³³Məto-inu pīret rəha Uhgīn, inu in itəm tātisi-pən e Nego e Neai, mateiuaiu-pa e nətueintən.ⁱ Kən pīret u tatos-ipən nəmegəhən kəm netəmim e nətueintən.”^j

³⁴Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, awi os-īpa-tu pīret u kəm itimat nian rafin.”^k

³⁵Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io u, io! Pīret itəm tatos-ipən nəmegəhən. Etəmim otuwa ron io, in nəumis otəsus minən. Kən etəmim

c 6:27 Aes 55:2 **d** 6:27 Jon 6:35, 48 **e** 6:27 Aes 55:2 **f** 6:29 Jon 6:35; 1 Tes 1:3; 1 Jon 3:23 **g** 6:31 Nam 11:7-9 **h** 6:31 Eks 16:4,15; Neham 9:15; Sam 78:24; Sam 105:40 **i** 6:33 Jon 3:13,31 **j** 6:33 Dut 8:3; Mat 4:4; Luk 4:4 **k** 6:34 Mat 6:11; Jon 4:15 **l** 6:35 Jon 8:12; 10:7,11; 11:25; 14:6; 15:1

itəm otahatətə lak, in otəsoaoa minən.^m ³⁶Məto io emən-ipinə rəkis kəm itəmat, məmə nat əpnapin nəkotəplan io, məto itəmat nəsotahatətəən əh lak. ³⁷Netəmim itəm rəhak Tata tatos-ipa ilat kəm io, ilat okotuwa ron io. Kən etəmim itəm otuwa ron io, okol iakəsahl-iarəp-ən.ⁿ ³⁸Məto-inu io eməsisipənən e Nego e Neai meiuaiu-pa e nətueintən məmə iakol natimnat min u io əm ekolkeike. Məto emuwa məmə ekol natimnat min u itəm rəhak Tata təmahl-ipa io ekuwa ron. ³⁹Kən in tolkeike məmə io esəmkarəpən-inən netəm min un itəm in təməmki-pa ilat kəm io. In tolkeike məmə e namnun nian, io oekol netəm min u ilat okotəmegəh min e nimisən.^o ⁴⁰Məto-inu rəhak Tata in tolkeike məmə netəmim rafin itəm kotuag-pən o Netin, kən motahatətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulin. Kən e namnun nian, io oekol netəm min u ilat okotəmegəh min e nimisən.”

⁴¹O nat u, netəmim nikilat tinətuoun mətəgət, məto-inu in tatən məmə, “Io u, Piret itəm tətisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən.” ⁴²Ilat koatən məmə, “?Təhrol? Suah u in Iesu, nəti Josep, kitat kotitun əm rəhan tata ne mama. ?Təhrol in tatən nulan məmə, ‘Io emisi-pən e Nego e Neai, matuwa e nətueintən?’”

⁴³Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nikitəmat təsəgət-əgətən nulan. ⁴⁴Okəmə Tata Uhgīn itəm təmahl-ipa io ekuwa, in təsiuw-pamən etəmim kit tuwa ron io, kən okol etəmim un təsuwa atipən ron io məmə io oekol in otəmegəh min e nimisən e namnun nian.^p ⁴⁵Nəghatən itəm ien kit təməte aupən e Naoa rəha Uhgīn, tatən nulan məmə, ‘Uhgīn in otəgətun netəmim rafin.’ Etəmim itəm tatətəlig-in nəgətunən rəha Tata Uhgīn, in tatuwa ron io.^q ⁴⁶Etəmim kitih ne tikə, itəm təməplan Tata Uhgīn. In pisin əm un itəm təmisi-pən lan, təməplan in.^r ⁴⁷Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, etəmim itəm tətahatətə lak, in tinos nəmegəhən lilin. ⁴⁸Io un, Piret rəha nəmegəhən.^s ⁴⁹Nat əpnapin tipitəmat min aupən, ilat kəmotun piret u ‘mana’ əpəh ikin taruən-aruən ikin, məto ilat kinotimis rəkis. ⁵⁰Məto Piret itəm tətisi-pən e Nego e Neai meiuaiu-pa u-roiu, in tol pisin. Piret u, təmeiuaiu-pa məmə etəmim itəm tatun, okol təsimisən. ⁵¹Io u, io Piret itəm tatəmegəh, təmisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən. Etəmim itəm otun Piret u, in otəmegəh matuwīn, matuwīn, namnun tikə; kən Piret u, itəm io oekos-ipən o nəmegəhən rəha netəmim e nətueintən, inun, noanuwəhgək.”

⁵²Nəghatən u təmol netəmim kinotətul minoatərgəhəu kəm ilat min, motəmə, “?Təhrol? ?Suah u titun nos-ipamən noanuwəhgīn kitat kotun?”

⁵³Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, okəmə itəmat nəsotunən noanuwəhgī Nəti Etəmim,

m 6:35 Jon 4:14; 7:37-39 **n 6:37** Jon 17:2 **o 6:39** Jon 17:2,12; 18:9 **p 6:44** Hos 11:4; Jon 6:65; 12:32 **q 6:45** Aes 54:13; Jer 31:34 **r 6:46** Jon 1:18; 5:37; 7:29 **s 6:48** Piret əpnapin əm tasitu e nipətitat məmə kitat okotəmegəh kən motatig, məto Iesu, in Piret rəha nəmegəhən, kən in nəukəti nəmegəhən lilin, itəm tatətuoun u-roiu.

kən məsotənimən nitan, okol nakəsotosən nəmegəhən.^t 54 Etəmim itəm tatun əm noanuwhəgək matənim nitak, in otos nəmegəhən lilin,^u kən e namnun nian, io oekol in otəmegəh min e nimisən.^v 55 Emən nəhlan, mətə-inu noanuwhəgək in pīret pahrien nigī netəmim. Kənu nitak, in nənimən pahrien nīmi netəmim. 56 Etəmim itəm tatun noanuwhəgək, kən matənim nitak, in otatig lak. Kən iakətatig lan.^{w x}

57 “Rəhak Tata itəm təmahl-ipa io ekuwa, in nəukəti nəmegəhən. Kən io iatos nəmegəhən ron. Kən e nolən kitəh əm, etəmim itəm tatun io, inu tatos nəmegəhən ron io. 58 Io u pīret pahrien, itəm təmisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən. In təsahmənən e pīret u, itəm tīpītəmat min aupən kəmoatun. Nat əpnəpīn məmə ilat kəmoatun pīret əh, mətə ilat kīnotimis rəkis. Mətə etəmim itəm tatun pīret u, in otos nəmegəhən lilin, itəm namnun tikə.”^y 59 Iesu təmən-iarəp nəghatən min u, nian təmatəgətun netəmim əpəh e nīmə rəha nuəfiminən^z e Kapaneam.

Netəmim min rəha Iesu kəmotapəs nahatətəən lan

60 Netəmim tēpət rəha Iesu kəmotətə nəghatən u rəha Iesu, kən ilat kotəmə, “!Nəman! !Nəghatən u tiəkis pik! ?Pah u tītun nosən nəghatən tol nəhlan?”

61 Kən Iesu təmītun atīp məmə netəmim min rəhan, kīnotasiwīn-asiwīn-in nəghatən əh rəhan. Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Təhrol əh? ?Nətəligən rəhatəmat təmeiuaiu o nat u? 62 ?Mətə okəmə naka nəkotəplan Nəti Etəmim tər matuwīn min ikin əh, in təmisi-pən ikin aupən, təhrol u-roiu?”^a 63 Narmin Rəha Uhgīn əm tītun nos-ipənən nəmegəhən kəm etəmim.^b Nəsanənən rəha etəmim təruru nolən nat u. Nəghatən min u ematən kəm itəmat, ilat nəghatən min rəha Narmin Rəha Uhgīn itəm tatos-ipən nəmegəhən kəm netəmim. 64 Mətə itəmat neen u ikin-u, itəmat nəsotahatətəən əh lak.” (Iesu təmən nulan mətə-inu in tīnītun rəkis e nətuounən məmə netəm pah min u kəsotahatətəən lan, kən pah un in oteghəhan-in-pən in e nelmi tikīmīr min rəhan.)^c 65 Kən in təmən məmə, “O nat u inu, io enəmən rəkis kəm itəmat, məmə

t 6:53 Iesu tatuəh nimaa nəghatən əh məmə katun noanuwhəgīn, katənim nitan, nīpətīn un, məmə netəmim okotəkəike motahatətə e rəhan nimisən kən motos nəmegəhən lilin. (Jon 6:27,29,35,47-48,60). Nat naka in təmən tol kitat nīkitat tuəh nīpətī Nagwənən Rəha Nəmtətīn Rəha Iesu; Mat 26:26,28. u 6:54 Ves 54 in suatīp kit min rəha nənən ves 40. Nīpətīlau kuahmən ahmən elau min. In tətuatīp əm məmə nunən noanuwhəgī Iesu ne nənimən nitan in nuəhən nimaa nəghatən o nahatətəən rəhatat. v 6:54 Sam 63:5 w 6:56 Nian kitat koatan məmə koatatig e Iesu, o koatəpər-ipən e Iesu, nīpətīn u məmə kitat koatatig e Iesu məsotietən, moatīsi-pən lan, moatətul-pən ron, koatos rafin nəsanənən rəhatat ron, koatagīle lan, koatīlpīn kitat min. x 6:56 Jon 15:4-7; 1 Jon 3:24; 4:15 y 6:58 Jon 6:41,51 z 6:59 nīmə rəha nuəfiminən: Əplan e tiksonari. a 6:62 Jon 3:31; 17:5 b 6:63 Jon 6:68; 2 Korin 3:6 c 6:64 Jon 2:25

okol etämim kit tésuwamən ron io okəmə Tata Uhgín tésolən suatip ron.”^d

⁶⁶Uarisig e nəghatən əh, netämim rəhan tepət kəmotagim, minotapəs nətəu-pənən.

Pita təmən-iarəp məmə in tətahatətə e Iesu

⁶⁷Kən Iesu təmətapah o rəhan netämim tuelef məmə, “?Təhrol etəmat? ?Itəmat min nakotən məmə nakotagim kapəs io?”

⁶⁸Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “?Iəramərə, itimat oekotuwin o pah? Ik əm un, rəham əm nəghatən in tatos-ipən nəmegəhən itəm namnun tikə.”^e ⁶⁹Kən itimat enotahatətə rəkis lam, kən itimat enotitun rəkis məmə ik Etəm Asim rəha Uhgín.”^f

⁷⁰Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat u, netəm tuelef rəhak. Io u, emitəpun itəmat, mətə itəmat kitiəh u ikin, in iərmis.”^g ⁷¹In tatən Jutas, nəti Saimon Iskariot, mətə-inu in min in etəm tuelef kit rəha Iesu, mətə uarisig ikin, in otəpanegəhan-in-pən in e nelmi rəhan tikimir min.^h

Iesu təməghat ilat pian min

7 ¹Uarisig e natimnat min u, Iesu tésolkeikeən məmə otuwin latuənu min e Jutia məmə otol rəhan wək əh-ikin əh, mətə-inun, netəm-iasol rəha netəm Jutia kəmoatətə noa anion kit ron. Kən titəlig muwin latuənu min e nitən Kalili. ²Mətə nian tinuəkir e nian rəha nolən lafet kit rəha netəm Isrel, nərgin un, lafet rəha Nolən Makeen.ⁱ ³Kən pia Iesu min kəmotən-ipən kəm in məmə, “Təwir məmə nakiet muwin əpəh Jutia, mə pəs netämim min rəham əh-ikin əh, ilat kotəplan nat pispis min rəham itəm natol. ⁴Mətə-inu etämim itəm tolkeike məmə netämim okotitun in, okol təsəhluaig-inən rəhan wək min. Okəmə natol natimnat min u, uwın mol əp ik, kən təwir agin məmə onəkol pəs netämim min e nətueintən kotəplan.” ⁵Pian agin-əh min pap, ilat min kəsotahatətəən lan, kən mol koatən nəhlan.^j

⁶Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian ətuatip rəhak tésuwamən əh,^k mətə itəmat, nian min rafin əm tətəuatip otəmat. ⁷Netämim rəha nətueintən u, ilat okol kəsotətəhauən itəmat, mətə io, ilat kotətəhau io,^l mətə-inun io iatən-iarəp məmə rəhalat nolən təsətuatipən.^m ⁸Itəmat onəkotuwin e lafet, mətə io okol esuwin paupənən e lafet əh mətə-inun, nian ətuatip rəhak tésuwamən əh.”ⁿ ⁹In təmatən nəghatən u, kən mətatig əpəh Kalili.

d 6:65 Jon 3:27; 6:44; 14:6 **e 6:68** Jon 6:63 **f 6:69** Mak 1:24; 8:27-30; Luk 4:34

g 6:70 Jon 13:2,27 **h 6:71** Jon 17:12 **i 7:2** lafet rəha Nolən Makeen: Əplan e

tiksonari. **j 7:5** Sam 69:8; Mak 3:21 **k 7:6** Mat 26:18; Jon 2:4; 7:30 **l 7:7** Jon 15:18-21

m 7:7 Jon 3:19-20 **n 7:8** Jon 7:6

Iesu tæmuwin min e lafet ræha Noløn Makeen

¹⁰Kæn pia Iesu min kæmotaupæn motuwîn e lafet æh, uarisig un, Iesu tæmuwin min. Mæto nian tæmuwin, in tæmætan anion æm o netæmim mæmæ okæstehmæn. ¹¹Kæn e lafet æh, netæm-iasol ræha netæm Jerusalem, koategæs-in in moatætæpæh-in æpnæpîn æm o netæmim mæmæ, “?Suah æpæh in hiæ?”

¹²Kæn ikin æh, nîmanin netæmim kæmotasiwin-asiwin in. Ilat neen kotæmæ, “In etæm wir kit,” mæto neen kotæmæ, “Kæpæ, in tateiuæ-in æm netæmim æpæh.” ¹³Mæto ilat koatægîn ræhalat netæm-iasol min,^o kæn kit tæmæsæn-iaræpæn Iesu æpæh e niki netæmim mæmæ netæmim okotæto.

¹⁴Lafet æh, kæmol o wik apiæpiæ kit, kæn ilugin e lafet u, Iesu in tæmuwin æpæh e Nimæ Ræha Uhgîn, matægætun netæmim. ¹⁵Kæn netæm-iasol ræha netæm Isrel, narmilat tæmiwig pik, kæn kotæmæ, “?Suah u tæmahrol mitun natimnat min u e Naoa Ræha Uhgîn? Ræhatat kit etæm-iasol tæsægætunæn lan, ne.” ¹⁶Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Nægheatæn min u itæm iatægætun netæmim lan, sænæmæ ræhak æm. Ilat kotisi-pæn e Tata Uhgîn itæm tæmahl-ipa io ekuwa.

¹⁷“Kæn okæmæ suah kit ræhan nætægæn tæskasik mæmæ otol natimnat min itæm Uhgîn tolkeike, kæn in otitun mæmæ næghatæn min u ræhak, ilat koatisi-pæn o Uhgîn, sænæmæ ræhak atip æm. ¹⁸Etæmim itæm tatægheat-in atip æm ræhan nepætæn, in tætalkut atip æm ron, mæmæ otiiw rækis netæmim, kæn kotos-ipær nærgîn ron.^p Mæto etæmim itæm tolkeike mæmæ netæmim okotilæs-ipær nærgi etæm tæmahl-ipæn in tuwa, in etæmim ræha nænæn nîpahrienæn, in sænæmæ etæm tateiuæ. ¹⁹Moses tæmos-ipinæ Lou kæm itæmat, mæto itæmat kitæh ne tæsol-wiræn Lou æh ne. ?Itæmat nakotæmæ onækotohamnu io o naka?”^q

²⁰Kæn nîmanin netæmim kotæmæ, “!Næman! !Narmîn rat kit un tætatig lam! ?Pah tæmæ otøh ik ne?”

²¹Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Io emol wæk kitæh æm,^r kæn itæmat rafin, narmitæmat tatiwig ron. ²²Mæto itæmat min nækotol wæk e Sapat, noatæg-ipæn nisualkælæh e nian æh, moatætæu-pæn Lou ræha Moses.^s (Nîpahrienæn, sænæmæ Moses ætuatip in tæmætuoun noløn æh, mæto tipitæmat min ilat kæmotætuoun.)^t ²³Mæto nian rafin, itæmat noatæg-ipæn nisualkælæh e nian ræha Sapat moatol

o 7:13 Jon 9:22; 12:42-43; 19:38; 20:19 **p 7:18** Jon 5:41; 8:50,54 **q 7:19** Netæm-iasol min ræha netæm Isrel, kæmoategæs-in suatip o nohamnuæn Iesu e Jon 5:18 ne 7:25. E Lou ræha Moses, Uhgîn tatæn-iahau nohamnuæn itæm (Eks 20:13). **r 7:21** Jon 7:23; Jon 5:2-9 **s 7:22** Lev 12:3 **t 7:22** Jen 17:9-14; 21:4

māmā onasotətəghlən Lou rəha Moses.^u ?Kən təhrol neməha tatol itəmat mətō-inu io emol-wir agin nipəti etəmim e nian rəha Sapat?^v ²⁴Otapəs nakilən nolən rəhak u itəm nəmotəplan əm e niganəmtitəmat, mətō itəmat onəkotəkəike motakil rəhak nolən e nətəligən itəm tətuatip.”^w

Netəmim kəmoatəghat-in Kristo

²⁵Kən e nian əh, netəm Jerusalem neen kotəmā, “?Təhrol əh? ?Suah u inu, netəm-iasol kotəmā okotohamnu?^x ²⁶Mətō otəplan-tu. In tinatəgətun-arəp əm netəmim əpəh e niganəmti netəmim mətō suah kit təsəhaiən in ron. ?Təhrol okəm-naka netəm-iasol min kinotitun rəkis māmā in Kristo itəm Uhgīn təmən māmā otahl-ipa? ²⁷Mətō kitat kotitun ikin suah u təmisi-pən ikin. Mətō nian Kristo in otuwa, okol suah kit təsitunən ikin in tətisi-pən ikin.”^y

²⁸Kən e nian əh, Iesu in tatəgətun netəmim e Nimə Rəha Uhgīn. Kən in təmagət əfəməh matən-iarəp māmā, “Nikitəmat təht māmā nəkotitun io, kən motitun min ikin emisi-pən ikin, mətō itəmat nəkotəruru. Io, eməsuwamən e nətəligən əm rəhak. Uhgīn təmahl-ipa io ekuwa. Kən Uhgīn, in nipahrienən. Itəmat nəkotəruru in, ²⁹mətō io ekītun,^z mətō-inu io emisi-pən lan. Kən in təmahl-ipa io ekuwa.”

³⁰O nat u, ilat kəmotolkeike māmā mopael min okotaskəlīm Iesu, mətō kit təməsea-pənən mek, mətō-inun təsolən əh nian rəhan.^a ³¹Mətō e nīmanin netəmim ikin əh, ilat tepət kəmotahatətə lan, kən motəmā, “Okəmā Kristo tuwa, kən in okol təsolən nəmtətin tepət taprəkis-in itəm suah u Iesu tatol.”^b

Mopael min rəha Nimə Rəha Uhgīn kəmotuwa māmā okotaskəlīm Iesu

³²Kən nian Farisi min kəmotətō nīmanin netəmim kotasiwīn-asiwīn e Iesu nulan, ilat ne pris asol min kəmotahl-ipən mopael min itəm kotətul o Nimə Rəha Uhgīn māmā okotaskəlīm Iesu.^c ³³Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat māmā, “Io

u 7:23 Netəm Isrel, nətəligən rəhalat tol nəhlan. Okəmā lou kəiu, kən kioal pisin elau min, okəmā natol kit matətəghl kit, kən onəkəkəike mitun māmā lou naka un in iahgin. Nat əpnarip māmā kəsəgəhan-inən nolən wək e nian rəha Sapat, mətō netəm Isrel ilat kinotən rəkis māmā nəhg-ipənən itəm, in iahgin e lou rəha Sapat. Tol nəhlan, okəmā okəhg-ipən suakaku kit e nian rəha Sapat, kən okəkəkəike kəhg-ipən e nian əh, kən sənəmā nolən rat. Iesu tatən māmā onasəkītunən itəm, in min un in nətəu-pənən lou kit itəm in iahgin min e lou rəha Sapat. **v 7:23** Jon 5:2-9; Mak 3:5; Luk 13:12-14; Luk 14:4-6 **w 7:24** Aes 11:1-3; Jon 8:15 **x 7:25** Jon 7:1 **y 7:27** Netəmim kotitun māmā Iesu tinepət əpəh e Nasaret, kən in rəhan u mama ne tata u Josep ne Məri (Mat 2:23; Jon 1:45; 6:42; 18:5). Netəm Isrel neen ilat kotitun māmā Kristo in otisi-pən əpəh taon Petlehem (Maeka 5:2; Mat 2:4-6), mətō neen, nikilat təht māmā in otuwa əm, netəmim ilat okotəruru ikin in təmisi-pən ikin. **z 7:29** Mat 11:27 **a 7:30** Mat 26:18 **b 7:31** Jon 2:23; 4:48 **c 7:32** Jon 7:45-48

ekətatig nian təkukir əm kitat min itəmat, kən uarisig, ekitəlig-pən min o etəm təmahl-ipa io. ³⁴E nian u, itəmat onəpanotegəs-in io, məto okol nəsotehmən io; məto-inu ikin əh, itəm oekuwin ikin, okol itəmat nəsotuwamən ikin.”

³⁵Kən netəm-iasol min rəha netəm Isrel kinotətarəh-ətarəh olat min məmə, “?In otuwin hiə əh məmə kitat okəsotəplanən in? ?Otuwin o noanol min neen rəha netəm Isrel itəm kotatig e nəptən pisin pisin min ilat netəm Kris, məmə otəgətun netəm Kris? ³⁶In tatən məmə e nian əh, kitat okotegəs-in in, məto kəsotehmən in, məto-inun ikin əh in tatuwin ikin, okol kitat kəsotuwinən ikin. ?Nəghatən u, nipətin tatən naka?”

Nəhau itəm tatos-ipa nəmegəhən pahrien

³⁷Namnun nian rəha lafet əh, in iahgin taprəkis-in nian min neen rəha lafet. Kən e nian əh, Iesu təmətul əpəh e niganəmti netəmim magət əfəməh məmə, “!Etəmim itəm tatoaoa, pəs in otuwa ron io, mənim!^{d e} ³⁸Etəmim itəm tətəhatətə lak, in tahmen e nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın u tatən nulan məmə, ‘Nəhau itəm tatos-ipən nəmegəhən pahrien, in otisi-pən e nikin, tahmen e nəmti nəhau itəm titəpuəl-əpuəl matər mətaiu e nikin.’” ³⁹Iesu təmən nəghatən u, matəghat-in Narmin Rəha Uhgın u uarisig in otəpanos-ipən kəm netəm min u itəm kotəhatətə lan.^g Məto e nian əh, Narmin Rəha Uhgın, təsuwamən əh e netəmim, məto-inu kəsiləs-ipərən əh Iesu.^{hi}

Netəmim kəmotoor ilat min o Iesu

⁴⁰Nian netəmim əh-ikin kəmotətə nəghatən u, kən neen kotəmə, “Suah u, in ien rəha Uhgın u, auppən kəmatəghat-in.”

⁴¹Məto neen min ilat kotəmə, “Suah u, in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.”

Məto in pisin min neen kotən məmə, “?Nikitəmat təht məmə Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa titun nisi-pənən e netəm Kalili? ⁴²Naoa Rəha Uhgın tatən məmə Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa otəkəike masipən e noanol rəha Tefit, e taon u Petlehem, imə Tefit auppən.”^k ⁴³Tol nəhlan, kən nimanin netəmim min u, kəmotoor ilat min o Iesu. ⁴⁴Kən neen kotəmə okotaskəlim in, məto etəmim kit təməsea-pənən mek.

d 7:37 “Noaoaən” in nimaa nəghatən itəm tatəpsen-pən məmə kitat otəkəike motos Uhgın tahmen e etəmim itəm tatoaoa təike mənim nəhau. “!Otuwa ron io, mənim!” in nimaa nəghatən itəm tatən məmə, “Ahatətə lak.” **e 7:37** Aes 55:1; Jon 4:13-14; 6:35; Nol Əpən 22:17 **f 7:38** Jer 2:13; Aes 44:3; 55:1; 58:11; Sek 14:8-9; Jon 4:10-14; 6:35; Nol Əpən 7:17 **g 7:39** Jon 1:33; Wək 2:17,33 **h 7:39** E naoa rəha Jon, nipətin rəha niləs-ipərən rəha Iesu, in nat kəiu. Kit u məmə, kəmİLəs-ipər Iesu e nig kəluu. Kən nat kit min, katİLəs-ipər Iesu məto-inu təmimis, məmegəh min e nimisən, muwin matig ilau Tata Uhgın əpəh e nego e neai. Kən ikin əh təmos nepətən əhag-əhag ətuatip rəhan. **i 7:39** Jon 12:23; 13:31,32 **j 7:41** Jon 1:46 **k 7:42** 2 Saml 7:16; Sam 89:3-4; Maeka 5:2; Jer 23:5; Mat 2:1,22-23; Luk 2:4-7

Netəm-iasol min rəha netəm Isrel kəməsotahatətəən e Iesu

⁴⁵Kən mopael min kəmotitəlig motuwīn o pris asol min ne Farisi min, kən netəm-iasol min əh kəmotətapəh olat məmə, “?Təhrol nəsoṭiləsən Iesu motuwa?”

⁴⁶Kən mopael min un kotən-ipən kəm ilat məmə, “!Eməsotiləsən mətō-inun suah kit təsəghatən tahmen e suah əh!”

⁴⁷Kən Farisi min kəmotən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro? ?In tīneiuə-in min itəmat? ⁴⁸?Nəmotəplan rəkis rəhatat kit etəm-iasol o Farisi kit təmatahatətə lan? ⁴⁹Mətō netəm əpnapin min, ilat kotəruru agin Lou rəha Moses, tol nəhlan, Uhgīn otərəkin ilat.”

⁵⁰Kən Nikotimas u in Farisi kit, in əh-ikin ilat min. Suah u inu aupən təmuwīn matəghat kəm Iesu.^l Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, ⁵¹“?Təhrol? ?Tətuatip e Lou rəhatat məmə kitat okotən-iarəp nalpīnən rəha etəmim itəm kitat kəsotaupənən motitun wir, kənu, məsotehm ətuatipən nat naka itəm in tatol?”

⁵²Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik min un ik etəm Kalili? Uwīn-tu mafin min Naoa Rəha Uhgīn. Ik onəkəplan məmə ien kit okol tāsisi-pənən Kalili.”

[E kōpi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən u Jon 7:53–8:11 tikə.]

⁵³Kən netəmim kīnotitəlig-pən min motuwīn latuənu min.

8 ¹Mətō Iesu təmuwīn əpəh e nitot u, nərgin un, Nitot Rəha Nīg U Olif.

Pətan itəm təmapil ilau iərman pīsīn u sənəmə rəhan iərman

²Kəmən lawigin, laulaugin agin-əh, kən Iesu təmitəlig-pən min e Nimə Rəha Uhgīn. Kən netəmim tēpət kəmotuwa, motuəfimin ilat min ron, kən Iesu təməpələh minətuoun matəgətun ilat. ³Kən nəgətun min rəha Lou ne Farisi min kəmotiləs pətan kit motuwa ron. Kən motol in tətul aupən e niganəmtilat. Pətan un, netəmim kəmotəplan məmə in tətəpil ilau iərman kit sənəmə rəhan ətuatip iərman. ⁴Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “!əgətun, pətan u netəmim kəmotəhtimis in məmə in tətəpil ilau iərman kit u, mətō sənəmə rəhan iərman ətuatip. ⁵E Lou rəhatat, Moses təmələhəu nəghatən kit tatən məmə, pətan tol nulan, kitat kotəkəike motaht e kəpiel apin motahtimnu.^m ?Mətō ik, rəham nətəligən təhrol?” ⁶!lat kəmotətapəh nəhlan, məmə okotol noa eko-eko, pəs ilat motəplan-pən nolən rat neen lan, kən ilat kotitun nakilən nolən rəhan ron. Mətō Iesu təpnapin əm, moeg-oeg matəte nat e nisip e noanelmin.

1 7:50 Jon 3:1 m 8:5 E Lou rəha Moses pətan ne iərman ilau kərən okəkəike kahtimnu ilau (Lev 20:10; Dut 22:22-24).

⁷Ilat kəmoatətapəh-in nəghatən u kəm in, moatuwin moatuwin, kən in tətul, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə itəmat kit u ikin-u, in təsolən nolən rat nian kit ne, pəs in otaupən maht pətan u.”ⁿ ⁸Kən in təmoeg-oeg min, matəte nat e nisip e noanelmin. ⁹Kən nian ilat kəmotəto nəghatən rəhan, kinotan kitiah kitiah, moatagim. Naguihl-aguihl min kotaupən moatiet kitiah kitiah, motapəs əm Iesu ne pətan un.

¹⁰Kən Iesu təməg-ətuatip min mən-ipən kəm pətan un məmə, “?Pətan, netəm min u kəmotahruwin? ?Kit təsuwamən məmə otən-iarəp rəham nalpinən?”

¹¹Kən pətan un təmən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, ilat kotikə.”

Kən Iesu tən-ipən məmə, “Io min, okol esən-iarəpən rəham nalpinən. Məto atuwin, mol namnun e nolən rat min.”^o

Iesu in nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən

¹²Kən Iesu təmatəghat min kəm ilat, matən məmə, “Io u, io Nəhag-əhagən rəha netəmim u e nətueintən.^p Etəmim itəm tatətəu-pa io, okol in təsaliwəkən e napinəpən nian kit ne, məto in otos nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhan.”^q

¹³Kən Farisi min kəmotən-ipən kəm in motəmə, “!Ik nəkatən-iarəp ik nulan, məto suah kit təsolən rəham nəfigəmən, kən tol nəhlan, rəham nəghatən okol təsətulən!”^r

¹⁴Kən Iesu tən-ipən məmə, “Əwəh, nipahrienən məmə io atip əm iatən-iarəp io. Məto rəhak nəghatən in tatətul əh, məto-inun, io ekitun ikin iatisi-pən ikin, kən mitun min ikin iatuwin min ikin,^s məto itəmat nəkotəruru ikin iatuwin ikin, kən motəruru ikin iatisi-pən ikin. ¹⁵Itəmat u, nakotakil nolən rəha etəmim e nətəligən rəha etəmim əm. Məto io esakilən nolən rəha etəmim nəhlan. ¹⁶Məto okəmə io, iakakil nolən rəha netəmim, oekol e nolən itəm tətuatip, məto-inu sənəmə ekakil e nətəligən əm rəhak, məto itimlau Tata Uhgın itəm təmahl-ipa io, rəhatimlau nakilən in kitiah əm. ¹⁷E Lou rəhatəmat, kəməte məmə, okəmə etəmim kəiu, kətioal nəfigəmən o nəghatən kit, kən nəghatən u, in otatətul.”^t

¹⁸Kən roiu əh, io iatən-iarəp io, məto rəhak Tata itəm in təmahl-ipa io iakuwa, in min tatol nəfigəmən ron io.”^u

¹⁹Kən tol nəhlan, ilat kinotətapəh ron məmə, “?Məto rəham Tata in hiə?”

Kən in təmə, “Itəmat nəkotəruru io, kən itəmat nəkotəruru min rəhak Tata. Okəmə itəmat nəkotitun io un, kən nəkotitun min rəhak Tata.”^v

n 8:7 Dut 17:7; Rom 2:1,22 **o 8:11** Jon 3:17; 5:14 **p 8:12** Esik 1:26-28; Jon 1:4-5; Hip 1:3
q 8:12 Sam 27:1; 44:3; 119:105; Prov 6:23; Aes 49:6; 60:19-20; Mat 5:14; Nol Əpən 21:23-24
r 8:13 Jon 5:31 **s 8:14** Jon 13:3; 16:28 **t 8:17** Dut 19:15 **u 8:18** Mak 1:10-11;
 Jon 1:33-34 **v 8:19** 1 Jon 2:23

²⁰ Iesu tēmən nəghatən u, nian in tēməgətun netəmim əpəh e ikin kit itəm katələhəu-pən mənī ikin e Nimə Rəha Uhgīn. Məto suah kit tēməsūwinən maskəlīm in, məto-inun təsələn əh nian rəhan.

Iesu təmisi-pən ilis

²¹ Kən Iesu təmatən-ipən min kəm ilat məmə, “Io ekagim tənīn itəmat, kən itəmat onakoategəs-in io. Məto itəmat onəkotimis, kən təfagə rat u rəhatəmat” otatig əh etəmat. Ikin əh iakatuwin ikin, okol itəmat nəsotuwmən ikin.”

²² Kən netəm Isrel, ilat kotəmə, “?Nəghatən əh Iesu tatən məmə, ikin əh in tatuwin ikin, okol kitat kəsotuwinən ikin, nīpətīn tatən naka? ?Okəm-naka in otəhamnu atip in, o?”

²³ Kən Iesu tēmən-ipən kəm ilat məmə, “Imatəmat u ikin-u, məto io, io imak əh ilis ikin əh, kən emisi-pən ikin, meiuaiu-pa. Itəmat netəmim rəha nətueintən u. Məto io, sənəmə etəm rəha nətueintən u.^x ²⁴Tol nəhlan, iatən-ipinə kəm itəmat məmə, itəmat onəpanotimis e nolən rat min rəhatəmat, məto-inu okəmə itəmat nəsotahatətəən lak məmə Io u inu,^y kən itəmat onəkotimis, kən nolən rat min rəhatəmat okotatig agin-əh etəmat.”^z

²⁵ Kən ilat kəmotəpəh ron motəmə, “!Ei! ?Ik pah un?”

Kən in tēmən-ipən kəm ilat məmə, “Io ekahmen əm məmə inun ematən kəm itəmat auppən, mətoarus-pa u-roiu. ²⁶Natimnat tēpət itəm ekītun nənən etəmat, kən mītun nakilən nolən min rəhatəmat ron, məto etəmim itəm təmahl-ipa io, rəhan nəghatən in nīpahrienən əm. Io iatən-iarəp əm natimnat min itəm eməto ron, məmə netəmim rəha nətueintən ilat okotəto.”

²⁷ Məto ilat kəsotitunən məmə Iesu in tatəghat-in Tata Uhgīn. ²⁸Tol nəhlan, in tən-ipən kəm ilat məmə, “Nian nəmotiləs-ipər rəkis Neti Etəmim un,^a nəpanotitun məmə Io u inu.^b Kən onəpanotitun min məmə esol atipən nat kit e rəhak əm nətəligən. Iatən əm natimnat itəm Tata Uhgīn tēməgətun io lan.^c ²⁹Etəm təmahl-ipa io ekuwa, in tətətig itimlau min. In təsəpəsən io ekan pisin,^d məto-inu, nian rafin, iatol natimnat min itəm nikin tagien ron.”^e

³⁰ Nian Iesu təmatən nəghatən min əh, netəmim tēpət kəmotən nīpahrienən lan.

w 8:21 Nian Iesu tatən “təfagə rat u,” okəm-naka in tatəghat-in təfagə rat itəm kəsotahatətəən lan (Jon 9:41). **x 8:23** Jon 3:31 **y 8:24** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. **z 8:24** Roiu Iesu in təsəghat-in əmən nolən rat asol itəm kəsotahatətəən lan, məto tatəghat-in nolən rat min rafin agin-əh itəm netəmim əh kəmotol. **a 8:28** Jon 3:14; 12:32-33 **b 8:28** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. **c 8:28** Jon 14:24 **d 8:29** Jon 16:32 **e 8:29** Jon 4:34; 5:30; 6:38

Noanol rəha Epraham

³¹Kən Iesu təmən-ipən kəm netəm Isrel min itəm kəmotən niphahrienən lan məmə, “Okəmə nakotaskəlim əskasik nəghatən min u rəhak, itəm iatən-ipinə kəm itəmat, itəmat ətuatip un, rəhak netəmim min.^f ³²Kən itəmat onəkotitun niphahrienən, kən niphahrienən u, otikis itəmat məmə nakəsotuwa-minən kol slef.”^g

³³Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Itimat u noanol min rəha Epraham,^h itimat u esotol agin-əhən slefⁱ min rəha suah kit. ?Təhrol nəmən nəghatən u məmə, ‘Niphahrienən otikis itəmat, nakotapiə.’?”

³⁴Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Niphahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat, netəmim itəm koatol nolən rat, kən nolən rat u, in tatəməmə elat, kən mətaskəlim ilat matol ilat koatuwa rəhan slef min.^j

³⁵Kən slef, rəhan etəm-iasol təsegəhan-inən məmə otatig e nimə rəhan.^k Məto iərəməmə tategəhan-in məmə nətin otətatig e nimə rəhan nian rafin matuwın matuwın nammun tikə. ³⁶!Tol nəhlan, okəmə Nəti Uhgın tatikis itəmat, kən tatikis agin pahrien itəmat, kən itəmat nakəsotuwa-minən kol slef! ³⁷Ekitun məmə itəmat noanol min rəha Epraham, məto noategəs-in suatip məmə onəkotohamnu io, məto-inu nəsotolkeikeən məmə onəkotətəlig-in rəhak nəghatən.^l ³⁸Io iatən natimnat min un, itəm eməplan rəhak Tata təmol. Məto itəmat noatol natimnat min u itəm rəhatəmat əm tata təmən kəm itəmat.” ³⁹Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Məto tata rəhatimat, in Epraham.”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə itəmat noanol ətuatip min rəha Epraham, kən itəmat onəkotos rəhan nolən min, tahmen lan təmatol aypən. Məto itəmat sənəmə noanol ətuatip rəhan.^m ⁴⁰Io iatən-iarəp nəghatən pahrien kəm itəmat itəm iakatəto o Uhgın, məto itəmat nakotən məmə onəkotohamnu io. ?Nikitəmat təht məmə nolən rəha Epraham tol nəhlan? ⁴¹Itəmat nakotətəu-pən əm nolən rəha tata rəhatəmat əm.”

Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Itimat u sənəmə nisualkələh lapin. Uhgın əm in Tata rəhatimat.”

Nənəti Setan

⁴²Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə Uhgın pahrien in Tata rəhatəmat, kən itəmat onəkotolkeike io, məto-inu io emisi-pən lan, muwa ikin-u.ⁿ Məto in sənəmə rəhatəmat Tata. Io esuwamən ikin-u e rəhak atip əm nətəligən, emuwa məto-inu in təmahıl-ıpa io. ⁴³?Məto təhrol nakəsotitunən nipəti nəghatən rəhak? !Məto-inun nəsotolkeike agin-əhən

f 8:31 2 Jon 1:9 g 8:32 Rom 8:2; 2 Korin 3:17; Kal 5:1 h 8:33 Luk 3:8 i 8:33 slef: Əplan e tiksonari. j 8:34 Rom 6:12-23; 1 Jon 3:8-9 k 8:35 Kal 4:30 l 8:37 Jer 9:25-26; 1 Jon 3:10 m 8:39 Rom 2:28-29; 9:7-9 n 8:42 1 Jon 5:1

māmә onәkotәto rәhak nәghatән! ⁴⁴Itәmat, rәhatәmat nolән tahmen әm e nolән rәha tata rәhatәmat, Setan. Kән nian rafin itәmat nakotolkeike nolән noan.^o Nolән rәhan itәм tәmatol e nәtuounән,^p tatol әh, in etәmim rәha nohamnuән itәм. In tatetәhau nipahrienән, mәto-inu nipahrienән tikә lan. Nian in tateiuә, in tatol әm rәhan nolән, mәto-inu in etәmim rәha neiuәән, kән in tata rәha neiuә min. ⁴⁵Mәto io iatән nipahrienән әm kәм itәmat, kән tol nәhlan, itәmat nәsotahatәtәән e rәhak nәghatән. ⁴⁶?Tәhrol? ?Itәmat kit u ikin-u titun nәgәtunән māmә io emol nolән rat kit? ?Okәмә io ekatән әm nәghatән pahrien min, kән tәhrol itәmat nәsotahatәtәән lak? ⁴⁷Etәmim rәha Uhgин, in tatәtәlig-in nәghatән rәha Uhgин, mәto itәmat sәnәmә netәmim rәha Uhgин. Tol nәhlan, nәsotәtәlig-inән nәghatән rәha Uhgин.”

Iesu ne Epraham

⁴⁸Kән netәм Isrel kәmotәhai Iesu motәmә, “!Nәman! !Itimat enotәplan әtuatip ik! Ik etәм Sameria kit. !Ik, narmin rat kit tәtatig lam!”

⁴⁹Mәto Iesu tәmә, “Narmin rat tikә lak, mәto io iatilәs-ipәр nәrgi rәhak Tata, kән mәto itәmat, nakotәрәkin nәrgәk. ⁵⁰Io esalkutән o rәhak nәrig asol, mәto suah kit in tәtalkut ron io. Kән in otәpanakil netәmim rafin. ⁵¹Nipahrienән agin u iatән-ipinә kәм itәmat māmә, etәmim itәм tatol nәwiak, okol in tәsimisән nian kit ne.”^q

⁵²Kән netәм min un kotән-ipән kәм in māmә, “!Roiu enotitun māmә narmin rat kit tәtatig lam! Epraham tәmimis, kән ien min kәmotimis min, mәto ik nakatән māmә, etәmim itәм tatol nәwiam, in okol tәsimisән nian kit. ?Nәghatән naka u? ⁵³?Ik nakaprәkis-in Epraham u tipitimat tinәmimis rәkis? ?Kән ne ien min u kәmotimis? ?Ik nakәmә ik etәmim naka?”^r

⁵⁴Kән Iesu tән-ipән māmә, “Okәмә io әm iatilәs-ipәр atip io, kән rәhak nisaiiән in nat әnnapin әm. Mәto rәhak Tata u itәmat nakoatән māmә in Uhgин rәhatәmat, inun in tatilәs-ipәр io matos-ipән nisaiiән kәм io. ⁵⁵Itәmat nәkotәruru in, mәto io ekitun. Okәмә ekән māmә ekәruru in, kән in otol io māmә io etәmim rәha neiuәән, tahmen әm etәmat. Mәto io ekitun in, kән io matol nәwian. ⁵⁶Tipitәmat u Epraham, nikin tәmagien pik māmә in otәpanәplan nian rәhak otuwa. Kән nian in tәmitun māmә rәhak nian otәkәike muwa, kән nikin tәmagien tәmagien.”

⁵⁷Kән netәм min u kәmotәhai motәmә, “!Nәman! !Ik nәsosән әh nup fifti ne! ?Nәmahrol mәplan Epraham?”^s

o 8:44 1 Jon 3:8 **p 8:44** E naoa rәha Jen 3:4, kotәplan māmә Setan tәmaupән meiuә e nәtuounән. In tәmән-ipән kәм If, māmә, “Ik onәkol nәsimis agin-әhән.” Mәto Setan tәmatәghat nәhlan, mәuhlin nәghatән itәм Uhgин tәmән e Jen 2:17. **q 8:51** Jon 11:26
r 8:53 Jon 4:12 **s 8:57** Epraham tәmimis minos rәkis nup tu-taosan, uarisig Iesu tәpanaiir-pa.

⁵⁸ Kən Iesu tēmā, “Nīpahrienən agin u iatən-ipīnə kəm itəmat mēmā, nian Epraham tēmāsaiirən əh, mətō Io Etatig.”^{t u}

⁵⁹ Kən əmun, ilat kəmotəmik kəpiel apin, motēmā okotaht Iesu lan;^v mətō Iesu tēməhluag, kən miet e Nimə Rəha Uhgīn, minatuwin.

Iesu təmol-wir niganəm̄ti suah kit

9 ¹ Kən nian kit, Iesu təmaliwək mətān, kən məplan suah kit. Nian təmāiir, mətō niganəm̄tin təpis. ² Kən netəmim min rəha Iesu kəmotən-ipən kəm in mēmā, “Iəgətun, suah u təmāiir mətō niganəm̄tin təpis. ?O naka? ?O nolən rat rəhan, o nolən rat rəha tata ne mama rəhan?”^w

³ Mətō Iesu tēmā, “Niganəm̄ti suah u təmərāt, mətō sənəmā e nolən rat rəhan, o e nolən rat rəha tata ne mama rəhan. Mətō, niganəm̄ti suah u təməpis nəhlan mēmā Uhgīn otəgətun rəhan wək e nəmegəhən rəhan.”^x

⁴ Nian tatian əh,^y kitat kotəkəike kol wək rəha Uhgīn, itəm təmahl-ipa io ekuwa. Nian lapin otəpanuwa, kən etəmim in təruru nolən wək.^z ⁵ Nian io etatig əh e nətueintən u, io Nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən.”^a

⁶ Nian Iesu təmən rəkis nəghatən əh, təmagəh nisip, kən mol nəmit əkəku lan, kən mos nəmit un, mol-pən e niganəm̄ti suah un. ⁷ Kən Iesu mən-ipən kəm in mēmā, “Onəkuwin e noan nəhau Saeloam, kən mau niganəm̄tim.” (Nərgin u Sailom, nīpətīn tēmā, “Kəmahl-ipən”). Kən suah un təmuwin, mau niganəm̄tin. Nian təmitəlig-pa, mətō niganəm̄tin tinəwir, kən tinatehm nat.^b

⁸ Kən netəmim iman ikin, ne netəm min u itəm kotitun in, mēmā in etəmim kit nian rafin tateasiə o mənī o netəmim, ilat narmilat təmiwig pik ron. Kən kinotətapəh-ətapəh olat min mēmā, “!Ei! !Otəplan-tu! ?Suah u inu, nian rafin tatəpələh mateasiə o mənī o netəmim?”

⁹ Kən netəmim neen koatəmā, “Əwəh, in əh.”

Kən mətō neen kotəmā, “Kəpə. Tahmen əm lan, mətō sənəmā in.”

Mətō suah un tēmā, “!Io u inu!”

¹⁰ Kən ilat kəmotətapəh ron mēmā, “?Niganəm̄tim təmahlrol məwir?”

¹¹ Kən in tēmā, “Suah u, nərgin u Iesu, in təmol nəmit neen kən mol-pən e niganəm̄tək, kən mən mēmā, ‘Uwin əpəh Saeloam, mau niganəm̄tim.’ Kən əmun, emuwin. Nian emau niganəm̄tək, mətō niganəm̄tək tinəwir, enatehm nat.”

¹² Kən ilat kəmotətapəh ron mēmā, “?Mətō suah un tətətig hiə?”

t 8:58 Nian Iesu təmən min mēmā, “Io Etatig,” tatos nərgi Uhgīn (Eks 3:14). Tol nəhlan, tahmen-pən əm mēmā in təmən mēmā in Uhgīn ətuatip. **u 8:58** Jon 1:1; 17:5; 17:24

v 8:59 Lev 24:16 **w 9:2** Luk 13:2-3 **x 9:3** Jon 11:4 **y 9:4** Nian Iesu tatən mēmā, “Nian tatian əh,” nəghatən u tatəpsen-pən rəhan nəmegəhən, mətō-inu in Nəhag-əhagən (ves 5). Mətō lapin tatəpsen-pən rəhan nimisən. **z 9:4** Jon 12:35-36 **a 9:5** Jon 1:4 **b 9:7** Aes 35:5

Kən in tēmā, “Io ekəruru.”

¹³Kən netəmim kəmotiləs suah u itəm niganəmtin tēməpis aupən, motuwīn kəm Farisi min. ¹⁴Nian u, itəm Iesu təmol-pən nəmit e niganəmti suah kit lan təwir, in nian rəha Sapat. ¹⁵Kən Farisi min kəmotətapəh ron mēmā, “?Nəmahrol niganəmtim təwir?” Kən suah un təmən-ipən kəm ilat mēmā, “Iesu təmol-pən nəmit e niganəmtək, kən ekuwīn mau rəkis, kən niganəmtək təwir, iatəplan nat.” ¹⁶Kən Farisi min neen kəmotən-ipən mēmā, “Suah un təsisi-pənən o Uhgin, mətō-inun, in təsətəu-pənən Lou rəha Sapat.”

Mətō Farisi min neen min kotəmā, “?Mətō tahro? Suah əh sənəmā in iol təfagə rat. Iol təfagə rat təruru nolən nəmtətīn kit nulan.” Kən ilat kəmotoor ilat min o nəghatən u. ¹⁷Kən ilat kəmotətapəh min ron mēmā, “?Suah əh təmol-wir niganəmtim, kən nīkim təht mēmā in etəmim naka?” Kən in təmən-ipən kəm ilat mēmā, “In ien kit.” ¹⁸Mətō netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsotənən nīpahrienən lan mēmā suah u aupən niganəmtin tēməpis, mətō roiu əh, tinətaiir. Tol nəhlan, ilat kəmotəun-in-pən rəhan tata ne mama kueia, ¹⁹kən kəmotətapəh olau mēmā, “?Təhrol? ?Nətītəmlau u suah u? ?Itəmlau onakuən-tu mēmā nian in təmaiir-pa, kən niganəmtin təpis? ?Okəmā nīpahrienən, kən niganəmtin təmahrol məwir?”

²⁰Kən rəhan mama ne tata kuəmā, “Itīmīlau ekiatun mēmā nətītīmīlau əh, kən itīmīlau ekiatun mēmā təmaiir-pa, niganəmtin təpis. ²¹Mətō itīmīlau ekuəruru mēmā, roiu əh, kəmahrol niganəmtin taiir. Kən itīmīlau ekuəruru min mēmā etəmim pah təmol niganəmtin təwir. Təwir mēmā itəmat nakotətapəh ron. In tinepət rəkis, in titun nənən natimnat min rafin kəm itəmat.” ²²Rəhan tata ne mama, kəmuən nəhlan, mətō-inu ilau katuəgin netəm-iasol min rəha Isrel, mətō-inu ilat kinotələhəu rəkis nəghatən kit mēmā, etəmim itəm tatən-iarəp mēmā Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən mēmā otahl-ipa, kən ilat okotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.

²³Tol nəhlan, rəhan tata ne mama, ilau kəmuən mēmā, “In tinepət rəkis, təwir mēmā itəmat nakotətapəh ron, pəs in tən.”

²⁴O nat u, ilat kəmotəun-in-pən min suah un itəm niganəmtin tēməpis aupən, mēmā otuwa mətul aupən e niganəmtīlat. Kən kəmotəhai motən mēmā, “Ən nīpahrienən kən ləs-ipər nərgi Uhgin. Itimat ekotītun mēmā suah u, in iol təfagə rat.”

²⁵Mətō suah u tēmā, “Io ekəruru mēmā suah u in iol təfagə rat, o kəp. Nat kitīəh əm itəm io ekītun. Aupən niganəmtək tēməpis, mətō roiu enataiir.”

²⁶Kən ilat kinotətapəh min ron mēmā, “?Təmahrol ik? ?Təmahrol mol-wir ik, kən niganəmtim təwir?”

²⁷Mətō in tēmā, “Enəmən-ipinə rəkis kəm itəmat, mətō itəmat nəsotətəlig-inən io. ?Təhrol nakotəmā iakən min? ?Itəmat min nakotəmā rəhan u itəmat?”

²⁸ Kən ilat kəmotəhai in motən rat, motəmə, “!Ah! !Ik u rəhan etəmim! !Məto itimat u, netəmim rəha Moses!^c ²⁹ Itimat ekotitun wir məmə Uhgīn təmatəghat kəm Moses, məto suah un, ekotəruru məmə təmisi-pən hiə.”^d

³⁰ Kən suah apən təmə, “!Nəman! !Narmək təmiwig pik! !Suah u in təmol-wir niganəmtək, məto itəmat nəkotəruru ikin təmisi-pən ikin!

³¹ Kitat kotitun məmə Uhgīn təsətəlig-inən netəm koatol nolən rat. !Məto etəm tatisiai-in Uhgīn, kən matol nəwian, Uhgīn tatətəlig-in!^e ³² E nətuounən nian, mətoarus-pa u-roiu, kəsətəən əh suah kit məmə təmol-wir iganəmtin əpis kit itəm təmaiir-pa tol mihin, məto niganəmtin tinəwir. ³³ Okəmə suah u təməsisipənən o Uhgīn, okol təsol agin-əh nat kit. Məto tətətip əm məmə in tətisi-pən o Uhgīn.”^f

³⁴ Kən ilat kəmotəhai min motəmə, “!Nəman! Ik etəmim rəha nolən rat nian rafin əm, tətəuoun e nian nəmaiir-pa mətoarus-pa u-roiu. ?Nakahrol məmə nakəgətun itimat?” Kən ilat kəmotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.^g

Nətəligən rəha Farisi min, tahmen e etəm niganəmtin təpis

³⁵ Kən Iesu təməto nəghatən məmə kəməhl-iarəp suah u e nimə rəha nuəfiminən, kən in təmuwin məplan, kən tətəpəh ron məmə, “?Təhrol? ?Ik nəkatahatətə e Nəti Etəmim?”

³⁶ Kən suah un təmə, “?Etəm-iasol, etəmim un in pah? !Awī! Ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekahatətə lan.”^h

³⁷ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Roiu əh, ik ninehm rəkis in. Suah u, mə inu io, iatəghat kəm ik u-roiu.”ⁱ

³⁸ Kən suah un tən-ipən kəm Iesu məmə, “!Təməmə, io enatahatətə lam.” Kən in təmisin-pən nulin ron, kən matəfak kəm in.^j

³⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “!Io emuwa e nətueintən u məmə ekakil netəmim motoor ilat, kən tol nəhlan, netəm niganəmtilat təməpis, okotehm nat, kən netəm min u koatehm nat, niganəmtilat otəpis.”^k

⁴⁰ Kən Farisi min neen əh-ikin, kəmotətə nəghatən lan, kən kotən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik nakatən məmə niganəmtitimat min təpis?”^l

⁴¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə niganəmtitimat təpis, oesənən məmə itəmat nəkotəkəike motos nalpīnən o təfagə rat min

c 9:28 Jon 5:45 **d 9:29** Netəm-iasol rəha netəm Isrel, təməwir məmə ilat okotitun məmə Iesu təmisi-pən o Uhgīn, məto-inu Uhgīn əm titun nol-wirən niganəmtin əpis. Məsin min un, Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə nian Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa tuwa, kən in otol-wir niganəmtin əpis min okotəwir (Aes 29:18, 35:5, 42:7). Məto, netəm-iasol rəha netəm Isrel, niganəmtilat təpis o natimnat min rəha Uhgīn, kən kotapəs nətəu-pənən Iesu. **e 9:31** Sam 66:16-20; Prov 15:29; Aes 1:15; 59:2 **f 9:33** Jon 3:2 **g 9:34** Jon 9:2; Aes 66:5 **h 9:36** Rom 10:14 **i 9:37** Jon 4:26 **j 9:38** Mat 28:9 **k 9:39** Aes 6:10; Mak 4:12; Luk 4:18 **l 9:40** Rom 2:19

rəhatəmat. Məto itəmat nakotəmə niganəmtitəmat təwir, nakotehm nat, kən tol nəhlan, təfagə rat min rəhatəmat tətətig əh etəmat.”^m

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etəmim rəha nehmən sipsip

10 ¹Kən tən məmə, “Nipahrienən ağin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatuwin imə e noanikulu rəha sipsip, təsuwin-pənən e ket, məto in tətaiu əm lan kən matiwigege in məmə otuwin imə e noanikulu rəha sipsip,ⁿ in iakləh ne iohamnu itəm kit.^o ²Məto etəmim itəm tatuwin-pən e ket, in etəm tatehm sipsip.^p ³Etəmim itəm tətətul e ket, nian rafin in taterəh e ket o suah u, kən sipsip min kotitun nəwian. Nian rafin in tətaun-in nərği sipsip min kitiəh kitiəh, kən in matit ilat moatiet. ⁴Nian in tatit rəhan min rafin sipsip moatiet e noanikulu, in tətaupən-in ilat, kən sipsip min koatuarisig-in, məto-inu kotitun nəwian. ⁵Məto ilat kəsotətəu-pənən suah kit u itəm kotəruru, ilat okotəkəike kəgim kəpəs, məto-inu ilat kotəruru nəwian.”

⁶Iesu təmuəh nimaa nəghatən u, məto ilat kotəruru nipətin məmə tatən naka.

Iesu in etəmim ətuatip rəha nehmən sipsip

⁷Tol nəhlan, kən Iesu təmən-ipən min kəm ilat məmə, “Nipahrienən ağin u iatən kəm itəmat məmə, io u, io Ket rəha sipsip min itəm koatuwin-pən ikin.^q ⁸Netəm min u itəm kotaupən-in io, ilat rafin netəmim rəha nakləhən əm ne nohamnuən itəm.^r Məto sipsip min kol kəsotətəlig-inən ilat. ⁹Io un, io Ket u. Etəm tatuwa-pa io ikin, məmə otuwin imə, in otos nəmegəhən. In otuwa imə, miet muwin ihluə e io, kən mos manuwihl wir itəm tamiəmitə lan.^s ¹⁰Məto iakləh, in tatuwa əm o nat kitiəh əm. In tatuwa məmə otakləh kən mohamnu itəm, kən mərəkin-ərəkin natimnat rafin. Məto io, emuwa məmə iakol suatip o nosən nəmegəhən,^t kən nəmegəhən u, in təríoah wir e nəwİRən rafin.

¹¹“Io u, Etəmim rəha Nehm Wirən Sipsip Min.^u Etəm wir un, itəm tatehm wir sipsip min, in nikin tagien əm məmə otos-ipən nəmegəhən rəhan o sipsip min.^v ¹²Məto etəmim un itəm katətou məmə in otatehm sipsip min, in sənəmə etəm ətuatip rəha nehmən sipsip. Sənəmə in rəhan əh sipsip min. Kən okəmə tarəplan kuri iarupin kit tatuwa məmə otus

m 9:41 Jon 15:22,24; Hip 10:28-31 **n 10:1** Noanikulu rəha sipsip un, tahmen e ikin kit itəm katəhg-ipən sipsip min ikin nian rafin lapin, məmə ilat okotətig wir o kuri iarupin min ne laion min. **o 10:1** Jon 10:8,10 **p 10:2** E ves min u 1-5, ket ne etəm tatehm sipsip, ilau kəran katuəpsen-pən Iesu, kənu iakləh min koatəpsen-pən netəm-iasol min rəha netəm Isrel. Kənu sipsip min koatəpsen-pən netəmim min rəha Uhgın. **q 10:7** Jon 1:51; 14:6 **r 10:8** Jer 12:1; Esik 34:2 **s 10:9** Sam 118:20,22-24 **t 10:10** Jon 1:4; 3:15-16; 5:40; 20:31 **u 10:11** Sam 23:1; Aes 40:11; Esik 34; Maeka 5:2,4; Mat 2:6; Mak 6:34; 1 Pita 2:25; 5:2-4; Nol Əpən 7:17; Jon 15:13; 1 Jon 3:16 **v 10:11** Hip 13:20

ilat, kən in otaiu mapəs ilat. Kən kuri iarupin u, tuwin mus sipsip min neen, kən məhğatit ilat kotagim kitiaħ kitiaħ. ¹³Etəm nəhlan, in otagim mətə-inun katətəu əm in o nehmən sipsip min, mətə e nikin, in təsələn nat aġin e sipsip min.

¹⁴⁻¹⁵“Io u inu, io Etənim rəħa Nehm Wirən Sipsip Min. Tata Uħgin in titun io, kən io ekitun in,^w kən e nolən kitiaħ əm, io ekitun rəħak sipsip min, kən rəħak sipsip min ilat kotitun io. Io nikik tagien əm, məmə oekimis o nosmegəhən ilat. ¹⁶Kənu rəħak min neen əpəh ikin sipsip min, itəm kəsotatiġən e noanikulu u, mətə io ekəkəike mit min ilat kotuwa. Ilat min, okəpanotitun nətəən nəwiak. Kənu sipsip min u ilat rafin u, okotuwa motuəfim in əm ilat min motol kitiaħ. Kən etənim kitiaħ əm, in otatehm ilat.^{x y}

¹⁷“Rəħak Tata in tolkeike pik io, mətə-inu nikik tagien əm məmə oekos-ipən rəħak nəmegəhən o netənim, məmə uarisig lan, io ekos min nəmegəhən rəħak.^z ¹⁸Etənim kit tikə məmə otos-irəkis nəmegəhən rəħak, mətə io atip əm ekos-ipən rəħak nəmegəhən mətə-inun io əm iakolkeike mihin. Io atip əm iatos nepətən məmə ekəhlman rəħak nəmegəhən, kən io atip əm matos min nepətən məmə ekaskəlim min rəħak nəmegəhən. Nat u inu, itəm rəħak Tata təmən-ipa kəm io məmə ekəkəike mol mihin.”^a

¹⁹Kən netəm Isrel u, ilat kəmotoor min ilat min o nəġhatən min u. ²⁰Ilat tepət kotən məmə, “!Suah u narmin rat kit tətətiġ lan! !Rəhn-kapə tətəlməl! ?Təhrol itəmat nakoatətəliġ-in?”

²¹Mətə neen min, ilat koatən məmə, “Nəġhatən u, sənəmə nəġhatən rəħa etəm narmin rat tətətiġ lan. ?Nikitəmat təht məmə, narmin rat titun nol-wirən iġanəmtin əpis, təwir min?”^b

Netənim kəmoatətəħau Iesu, mətə-inu in təmən məmə in Nəti Uħgin

²²Tinuwa e nian rəħa netəm Isrel itəm koatol lafet kit lan Jerusalem. Nərgi lafet u, in lafet rəħa Nol-Wirən Min Nimə Rəħa Uħgin.^c ²³In əh e nian rəħa nətəpən. Kən Iesu təmətəliwək e feranta e Nimə Rəħa Uħgin, nərgin u, Feranta Rəħa Kig Solomon. ²⁴Kən netəm Isrel neen kəmotuwa motətul, motitəlau in. Kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Onəġhan kən ik

w 10:14 Mat 11:27 **x 10:16** Ves 16 u, in tatitəliġ-pən e ves min 1-5. Ikin əh, noanikulu rəħa sipsip tatəgətun netəm Isrel. Iesu tətəun-in ilat məmə rəħan min. Sipsip min itəm kotatiġ əh e noanikulu əh, ilat u, netəm Isrel itəm kəsotəhətətəən e Iesu. Sipsip min itəm Iesu tatən məmə ilat kəsotatiġən e noanikulu u, ilat iaħluə min. Nian in otaun-in ilat, kən ilat min okotətəliġ-in nəwian, kən ilat rafin okotuwa kol kitiaħ, kən etənim kitiaħ əm, inu Iesu, in otatehm wir ilat. **y 10:16** Aes 56:8; Jon 11:52; Wək 10:34,35; Rəm 1:16; Efes 3:6 **z 10:17** Aes 53:12 **a 10:18** Mat 26:53-54; Fil 2:8; Hip 5:8 **b 10:21** Eks 4:11 **c 10:22** Lafet əh koatol nikilat tatuəh nian kit əupən. Tipilat min kəmotəfəl wir Nimə Rəħa Uħgin, təpia, kən məwir, masim. Lafet əh, in kətən min məmə lafet rəħa Laet Min, mətə-inu netənim kəmotəsiəpən e lait min tepət e rəħalat latuənu min.

nəpanol itimat ekotitun ik? Okəmә ik Kristo pahrien itəm Uhgın təmən mēmә otahl-ipa, nakən-ipa wir kəm itimat.”^d

²⁵Kən Iesu tən-ipən kəm ilat mēmә, “Io enəmән-ipinә rәkis kəm itemat,^e mәto itemat nәsotahatәtәән lak. Nәmtәtin min u itәм iatol e nәrgi rәhak Tata, ilat koatol nәfigәмән e nәghatән rәhak,^f ²⁶mәto itemat nәsotahatәtәән lak, mәto-inun itemat sәнәmә rәhak min sipsip min.^g ²⁷Rәhak sipsip min ilat koatәto nәwiak kән motitun. Io ekitun wir ilat, kән ilat koatuarisig-in io. ²⁸Kән io iatos-ipән nәmegәhән lilin u namnun tikә kәм ilat, ilat okol kәsotisimisән nian kit ne. Kән etәmim kit ne okol tәsiuw rәkisән ilat e nelmәk.^h ²⁹Rәhak Tata itәм tәmos-ipa ilat kәм io, in tәsanән taprәkis-in natimnat rafin. Tol nәhlan, kән suah kit okol tәsiuw rәkisән ilat e nelmin.ⁱ ³⁰Itimlau rәhak Tata, itimlau kitiah әm.”^j

³¹Kән netәм Isrel kәmotәmik min kәpiel apin, mēmә okotaht in lan. ³²Mәto Iesu tән-ipән kәм ilat mēmә, “Io enamol rәkis nәmtәtin wir min tәpәt e niganәmtitәmat. Nәmtәtin min әh ilat әh, rәhak Tata tәmos-ipa mēmә io ecol. ?Mәto nәmtәtin ahrol un itemat nakotәmә onәkotaht io ron e kәpiel apin?”

³³Kән ilat kotәmә, “Itimat esotәнән mēmә ekotaht ik e kәpiel apin o nat pispis wir min u ik natol. Itimat ekotәmә ekotaht ik mәto-inu nakatән rat Uhgın. Ik etәmim әm, mәto ik nakatән mēmә ik Uhgın.”

³⁴Kән Iesu tән-ipән kәм ilat mēmә, “Kәmәte-pән әpән, e rәhatәmat әtuatip Lou, mēmә Uhgın tәмән-ipән kәм ilat mēmә, ‘Itemat uhgın min.’^k ³⁵Kән kitat kotitun mēmә Naoa Rәha Uhgın, okol tәsәuhlinән. Uhgın tәmos-ipән nәghatән rәhan kәм netәmim neen. ?Tol nәhlan, okәмә Uhgın tәmatәghat-in netәм min u, kән mән ilat mēmә uhgın min, ³⁶kән nakotәhrol motәhai io moatән mēmә io iatән rat Uhgın mәto-inu iatән mēmә io Nәti Uhgın? Io u inu, itәм Tata Uhgın in tәmәlәhәu-pән io mēmә rәhan pisin әm, kән mol әpән-әpәнә lak, mēmә otahl-ipa io ekuwa e nәtueintән. ³⁷Okәмә esolән nәmtәtin min itәм rәhak Tata tatol, kән sotahatәtәән lak. ³⁸Mәto okәмә iatol nәmtәtin min u rәhak Tata tatol, kән nat әnnapin mēmә itemat nәsotahatәtәән e rәhak nәghatән min, mәto tәwir mēmә onәkotahatәtә e nәmtәtin min rәhak. Kән tol nәhlan, itemat onәpanotitun wir agin mēmә Tata Uhgın tәtatig

d 10:24 Luk 22:67-71 **e 10:25** Jon 8:58 **f 10:25** Jon 5:36; 14:11 **g 10:26** Jon 6:44
h 10:28 Jon 6:39; Rom 8:35-39 **i 10:29** Jon 17:2,6,24 **j 10:30** Dut 6:4; Jon 17:21-23
k 10:34 E Sam 82:1-2, Uhgın tәmuәh nimaә nәghatән kit mēmә, netәм-iasol min rәha netәmim rәhan, ilat kotahmen e uhgın min, meto inu in tәmitәpәn ilat mēmә ilat okoatәtul o Uhgın, kән motakil rәhan netәmim min. Kәmotakil netәmim mihin, kән tol nәhlan, kән tән elat mēmә, “uhgın min.” Mәto kәsi, mēmә ilat kәmosotakilән e suatip әtuatip, kән Uhgın otәrәkin ilat. Inu e ves u Jon 10:34, Iesu in tatos e nәghatән u kәmәte әpән e Sam, kән tatәghat kәм netәм-iasol min roiu.

lak, kən iakətatiḡ e Tata Uhgín.”^l ³⁹Tol nəhlan, o nəghatən min u, ilat kəmotolkeike min məmə okotaskəlīm in, mətō in təmīet elat, maḡim.

⁴⁰In təmeguəfimin-pən min e nəwtain nəhau Jotan, muwin əpəh, aupən, Jon təmol baptais e netəmim ikin. Kən mətatiḡ ikin əh. ⁴¹Kən netəmim tēpət kəmotuwa ron, kən moatən məmə, “Jon təməsōlən nēmtətīn kit ne. Mətō nəghatən min itəm in təmatən e suah u, ilat rafin nīpahrienən əm.”^m ⁴²Kən ikin əh, netəmim tēpət kəmotahatətə e Iesu.

Lasaros təmimis

11 ¹Etəm Petani kit, nərgin u Lasaros, tatimis. Petani, in latuənu kit, ima Meri ne pian Mata.ⁿ ²Meri u, inu, uarisig otəpənanu nelki Iərmərə rəhatat e senta, kən mafəl e noanun, təmiəḡ.^o Kən pətan u, rəhan u kaka Lasaros u tatimis. ³Tol nəhlan, wini Lasaros mil kuahl-ipən nəghatən o Iesu məmə, “Etəm-iasol, ik kit u itəm nakolkeike pik,^p in tatimis.”

⁴Nian Iesu təmətō nəghatən u, kən in təmā, “Lasaros tatimis, mətō rəhan nimisən əh, okol təsōlən in tīmīs aḡin-əh. Nimisən əh rəhan otol məmə netəmim okotiləs-ipər motənwiwi Uhgín ron. Kən nimisən əh otol məmə netəmim okotiləs-ipər motənwiwi Nəti Uhgín ron.”

⁵Iesu tolkeike pik Mata ne pian, ne rəhalau kaka Lasaros. ⁶Tol nulan, nian tatətō pəp məmə Lasaros tatimis, in təmatig min mos nian kəiu əpəh ikin tətatiḡ ikin.^q ⁷Kən uarisig, tən-ipən kəm rəhan netəmim min məmə, “Pəs kotitəlig-pən min Jutia.”

⁸Mətō rəhan netəmim min kotən-ipən kəm in məmə, “Iəḡətun, roiu əm huə, netəm-iasol rəha Jutia kəmotəmā okotahtimnu ik e kəpiel aḡin. ?Mətō ik nakən məmə onakitəlig-pən min ikin əh?”

⁹Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotitun məmə tueləf aua e nərauiəḡən. Okəmā etəmim tətaliwək e nərauiəḡən, okol təsōrinən nelkin e kəpiel kit, mətō-inu tətəplan nat e nəhag-əhagən rəha nətueintən.^r

¹⁰Mətō okəmā in tətaliwək lapin, in titun norinən nelkin e kəpiel kit, mətō-inu rəhan nəhag-əhagən tikə.” ¹¹Iesu tinən rəkis nəghatən əh, kən in mən-ipən kəm ilat məmə, “Kitat kit u Lasaros, in tətəpil. Mətō io oekuwin əh-ikin məhgaiir lan.”^s

¹²Kən rəhan min netəmim kotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmā in tətəpil, kən rəhan nimisən otikə. !In otətō təwir min!” ¹³E nəghatən

l 10:38 Jon 14:10,11,20; 17:21 m 10:41 Jon 1:26-27,30,34 n 11:1 Luk 10:38-42

o 11:2 Jon 12:3 p 11:3 Jon 11:5,36 q 11:5-6 Iesu in tolkeike Meri ne Mata ne Lasaros, tol nəhlan in tatəsahgin minu lan məmə Lasaros otimis paupən, mətō-inun in otol nahatətəən rəhalal təkaskik min nian in otol Lasaros tinəmegəh min e nimisən. Əplan-tu

ves 14-15. r 11:9 Jon 8:12; 9:5 s 11:11 Nimisən rəha netəm kotahatətə e Iesu in tahmen əm məmə kəmotəpil əlu-əlu əm mətō-inu ilat kəmotos nəmegəhən lilin. Jon 3:16; 5:24; 10:28; 11:25-26; 1 Tes 4:13-18

u rəha Iesu, nipətin u məmə Lasaros tinimis rəkis. Məto ilat nikilat təht məmə Lasaros in tətəpəl əm. ¹⁴Kən Iesu təmən-ipən wir məmə, “Lasaros tinimis rəkis. ¹⁵Nian nikik tatuəh itəmat, nikik tagien məmə eməsətigən itimlau min, məto-inu nat u, otasitu etəmat məmə onəkotahətətə lak. Məto təwir məmə pəs kotuwın motehm in.”

¹⁶Kən Tomas u, kətaun-in məmə Mil Mil, in tən-ipən kəm netəmim neen min rəha Iesu məmə, “Təwir, pəs kitat rafin kotuwın, məmə kitat rafin okotimis əm kitat min.”

Iesu in nəukəti naiir-pa min e nimisən

¹⁷Nian Iesu təmiet-arəpən Petani, kən təməto məmə kəmitənim Lasaros, tinos nian kuwit rəkis. ¹⁸Latuənu u Petani, in iuəhkir əm o Jerusalem, okəmə naka suatip lan tahmen e kilomita kisil, ¹⁹kən netəm Isrel tərət kəmotuwa məmə okotehm Mata ne Meri motiləs-ipər nətəligən rəhalau məto-inun katuəto tərət o rəhalau kaka təmimis.

²⁰Kən nian Mata təməto məmə Iesu tatuwa, in təmətul muwın məmə otəplan. Məto Meri, in tətətəpələh əm imə.^t ²¹Kən Mata təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmətatig ikin-u, okol rəhak kaka təməsimisən. ²²Məto io enitun əh məmə nat naka onəkətapəh-in kəm Uhgın, kən Uhgın otəpanos-ipinə kəm ik.”

²³Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Rəham kaka otəpanəmegəh min.”

²⁴Mata təmə, “Io ekıtun məmə Lasaros otəpanəmegəh min e Namnun Nian, itəm netəmim rafin kəmotimis okotaiir-pa min.”^u

²⁵Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u, io Nəukəti Naiir-pa Minən e Nımisən, kən io min, io Nəukəti Nəmegəhən. Etəmim itəm in otahətətə lak, nat ənpərin məmə in təmimis, məto in otəmegəh min. ²⁶Kən etəmim itəm tatəmegəh kən mətahətətə lak,^v in okol təsimis agin-əhən nian kit ne.^w ?Nəkatahatətə e nəghatən u rəhak?”

²⁷Mata tən-ipən kəm in məmə, “Əwəh, İəməmə. Io enatahatətə lam, məmə ik Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa. İk Nəti Uhgın. İk u inun, əupən netəmim kəmoatən məmə ik onəpanuwa e nətueıntən.”

Iesu təmasək

²⁸Nian Mata tinən rəkis nəghatən u, kən muwın məmə otən-ipən kəm pian Meri tuwa. Təmuwın kən masiwən-in-pən e matəlgın məmə, “Təgətun^x tınuwa rəkis. Tolkeike məmə otəplan ik.” ²⁹Kən nian Meri təməto nəghatən u, təmətul uəhai əm, matuwın məmə otəplan Iesu. ³⁰Iesu in təsuwamən əh latuənu, in tatətul əh-ikin Mata təmuwın ikin mehm. ³¹Kən nian netəm Isrel min u itəm kəmoatəpələh imə ilat Meri,

t 11:20 Luk 10:38-42 u 11:24 Dan 12:2; Jon 5:28,29; 6:39,40; Wək 24:15
v 11:26 Jon 3:15 w 11:26 Mat 25:46 x 11:28 Jon 13:13

moatiləs-ipər rəhan nətəligən, kəmotəplan in təmətul uəhai əm matuwın ihluə, kən ilat kotuarisig-in. Nīkilat təht məmə tatuwın e suwit, otasək.

³²Meri təmiet-arəpən u ikin Iesu tatətul ikin, kən nian təməplan Iesu, in təmisin nulin mən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmətətiḡ ikin-u, kən okol rəhak kaka təsīmīsən.”

³³Nian Iesu təməplan məmə pətan u ne netəmim min un ilat min koatasək, in təməto tərət pik, nīkin tīfim. ³⁴Kən in təmətapəh olat məmə, “?Nəmotitənīm hiə?”

Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, wa-tu məplan.”

³⁵Iesu, nahwi nəmtin təmaiəh.^y ³⁶Kən netəm Isrel min u, ilat kotəmə, “Ei, netəmim. !In təmolkeike pik aḡin-əh suah u taprəkis!”

³⁷Məto ilat neen min koatən məmə, “Suah əh in əh auppən, təmol-wir iḡanəmtin əpis. ?Kən təhrol məsən-iəhauən Lasaros məmə təsīmīsən?”

Iesu təmosmegəh min Lasaros

³⁸Kən Iesu təməto min tərət pik, kən in təmuwın əpəh e suwit. Ilat kəmotitənīm Lasaros əpəh e nīpəḡ kəpiel kit, kən motiləs-ipən min kəpiel kit min motahtosig-in-pən nīpəḡ kəpiel lan. ³⁹Kən Iesu tən-ipən məmə, “Otahwin rəkis-tu kəpiel.”

Kən Mata u, wini Lasaros, tən-ipən kəm Iesu məmə, “Etəm-iasol, in tinəpien rəkis. Kəmitənīm tinos nian kuwit rəkis.”

⁴⁰Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik ninaluin məmə emən-ipinə rəkis kəm ik məmə okəmə nakahatətə lak kən onəkəplan nəsanənən əsol ne nepətən əhag-əhag rəha Uḡin?” ⁴¹Tol nəhlan, ilat kəmotahwin rəkis kəpiel. Kən Iesu təmuag-pər kən məmə, “Tata, io iatən tagkiu kəm ik məto-inu nəməto rəkis rəhak nəḡhatən. ⁴²Kən ekitun məmə e nian rafin, natəto io. Məto iatən nəḡhatən u, o netəm min u, itəm koatətul titəlau-in io, məmə ilat okotahatətə məmə ik nəmahl-ipa io.”^z ⁴³Kən əmun, nian Iesu tinən rəkis nəḡhatən u, in təmaun əfəməh məmə, “!Lasaros, ətul miet!” ⁴⁴Kən Lasaros təmətul miet, matəmīk mətmətiḡ əm nīməhan min u itəm kəməlis ətain nelmin ne nelkin ne niganəmtin ne lan. Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Otīkis rəkis nīməhan min əh, pəs in taliwək.”

Netəm-iasol min rəha Isrel kəmotegəs-in suatiḡ məmə okotoh Iesu (Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵Netəm Isrel itəm kəmotuwa o Meri kən motəhm natimnat min u itəm Iesu təmol, ilat tepət kəmotahatətə lan. ⁴⁶Məto ilat min neen kəmotuwın o Farisi min, kən motən-iarəp kəm ilat rafin natimnat min itəm Iesu təmol. ⁴⁷Kən o nat u, Farisi min u ne pris əsol min ilat kəmotaskəlim nuəfiminən əsol kit rəhalat, kən ilat kəmotən kəm ilat min məmə, “?Okotəhrol nulan?”

Suah əh tinatol nəmtətin tepət. ⁴⁸Okəmə okotapəs əm, tatol nəhlan, kən netəmim rafin okotahatətə lan, kən netəm Rom ilat okotuwa motərəkin Nimə Rəha Uhgın ne kantri rəhatat kən motos-irəkis ilau e nelmitat.”

⁴⁹Kən ilat kit u, nərgin u Kaeafas, in pris asol aɡin e nup əh. Tol nulan, in təmən məmə, “Itəmat nəkotəruru aɡin-əh nat u. ⁵⁰?Təhrol itəmat nəsotitunən? ?Itəmat nəsotitunən məmə təwir məsin otəmat məmə etəmim kitiaə əm otimis o netəmim, taprəkis-in məmə kantri apiəpiə otimis?”^a

⁵¹Nian in tinən nəghatən u, in təməsən atipən e nətəligən əm rəhan. In pris asol aɡin e nup əh, kən in təmaupən mən-iarəp nəghatən itəm Uhgın təmos-ipən kəm in. Kən in təmən məmə Iesu in otimis o nosmegəhən netəm Isrel.^b

⁵²Kən məto rəhan nımisən, sənəmə o nosmegəhən netəm Isrel əm, məto o nosməgəh minən nənəti Uhgın min itəm kotan atit e nətueintən, kən mol ilat kotuwa motol kitiaə əm.^c ⁵³Tol nəhlan, e nian əh, ilat kəmotegəhan-in məmə okotəkəike kegəs-in suatip kit o nohamnuən Iesu. ⁵⁴Kən o nat u, Iesu təsaliwək-arəp minən ikin min e Jutia, in təmagim ikin-u, muwin əpəh e taon kit, nərgin u Efraim. Taon u, in iuəhkir əm o ikin taruən-aruən ikin. Kən in mətatig ikin əh, ilat rəhan min netəmim.

Netəmim kəmoatol əpen-əpenə o nolən lafet rəha Nuhagego-inən

⁵⁵Tinatuwa iuəhkir o nian rəha lafet kit rəha netəm Isrel, nərgin u, lafet rəha Nuhagego-inən.^d Kən netəmim tepət kinoatiet ikin pişin pişin min minoatuwa Jerusalem məmə okotol natimnat min məmə ilat okotaruətəh^e e niganəmti Uhgın, paupən un, məpanotuwin e lafet əh. ⁵⁶Kən netəm min əh kinoategəs-in Iesu. Kən nian kəmotuəfimin e Nimə Rəha Uhgın, kinoatəpəh-əpəh olat min məmə, “?Kəruru mə Iesu otuwa e lafet u, o kəp?”

⁵⁷Məto e nian əh, pris asol min ne Fərisi min kəmotələhəu nəghatən kit, məmə okəmə etəmim kit titun ikin Iesu tətətig ikin, in otəkəike muwa mən-iarəpən kəm ilat, pəs mopaəl min kotuwın motaskəlim.

Meri təmau nelki Iesu e senta (Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

12 ¹Nian sikis əh-ikin tətətig əh kəpənən e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, kən Iesu tinitəlig-pa min Petani, imə Lasaros

a 11:50 Jon 18:14 **b 11:51** Kaiəfəs tolkeike məmə okohamnu Iesu məto-inu təsolkeikeən məmə netəm Rom okotərəkın kantri rəha netəm Isrel. Məto, in təmatən aupən nat kit itəm otuwa mol nipahrienən lan, məto in təruru nat əh in tatən. Rəhan nəghatən, nipətin tatəgətin məmə Iesu otəkəike mimis məmə Uhgın otəsələn nalpinən kəm rəhan netəmim o rəhalat təfagə rat min. **c 11:52** Aes 49:6; Jon 10:16 **d 11:55** Eks 12:13,23,27 **e 11:55** Okotaruətəh, nipətin un, məmə ilat okotafəl wir ilat min, məto-inu ilat kotitun məmə ilat kotamkimik e niganəmti Uhgın.

ikin. Suah u inu, Iesu in tæmol in tæmegəh min. ²Kən netəmim ikin-u, kəmotol nagwənən kit rəha Iesu. Kən Mata in tos nagwənən, muwa.^f Kən Lasaros min əh-ikin e nagwənən əh, ilat Iesu ne, koatəməhl-pən, moatagwən.^g ³Kən Meri tamos senta kit tatət e nuwigi nat, muwa. Senta u, kəmol e noki nato.^h Senta əh, nəmiəwin təwir, kən nəmtin tiəkis. Kən in tæmau nelki Iesu e senta u, kən mafəl e noanun. Nəmiəwi senta u, təmirəfin nīpəgnoa nīmə.ⁱ ⁴Məto etəmim kit rəha Iesu, nərgin u Jutas Iskariot, suah un uarisig otəpanegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimīr min, in tæməhai ron. In tæmən məmə, ⁵“?Ik nəkəruru nol-salim-in senta u, mos mənī lan, kən mos-ipən kəm ian-rat min? Senta u, in təhmen e tri-hanrit tenarius.^j ⁶In tæmən nəhlan, məto sənəmə in tatol nat aɡin e ian-rat min, məto in tæmən əm, məto-inu in iakləh. In tatos kətim rəha mənī rəhalat, kən nian neen, in tətakləh-in.

⁷Məto Iesu təmə, “Əpəs-tu pətan u. Sərəkinən rəhan nətəligən. In tətətələhəu wir senta u, məmə otau nīpətik, o nian əh itəm okitənim io lan. ⁸Ian rat min, nian rafin itəmat min ilat nəkotatig.^k Məto io, okul esatigən nian rafin kitat min itəmat.”

Pris asol min kəmotegəs-in min suatip o nohamnuən Lasaros

⁹Kən nian nīmanin netəm Jutia kəmotəto məmə Iesu tətətig latuənu Petani, kən ilat kīnoatuwa ikin. Kəsotuwa əmən məmə okotehm Iesu, məto ilat kotuwa min məmə okotəplan-tu Lasaros u təmimīs, kən Iesu tol min tæmegəh.^l ¹⁰Kən əmun, pris asol min, kəmotegəhan-in min məmə okəkəike kohamnu min Lasaros, ¹¹məto-inun nian netəm Isrel tepət kəmotəplan Lasaros təməmegəh min, kən ilat kəmotahətətə e Iesu, kən minotapəs rəhalat netəm-iasol min.

Iesu təmuwa Jerusalem matol əp in məmə in kig

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹²Kəmən lawigin, nīmanin netəmim itəm kəmoatuwa Jerusalem məmə okotol lafet rəha Nuhagego-inən, kəmotəto məmə Iesu tətaliwək minatuwa e taon. ¹³Kən tol nəhlan, ilat kəmotiet e taon u, moatəmīk nat kit təhmen e nimali nəmīl^m moatuwin mə okotəplan Iesu. Kən moatagət əfəməh moatən məmə,

f 12:2 Luk 10:38-42 g 12:2 Nīpahrienən məmə ilat kəsotəpələhən motagwən. Məto e nolən rəhalat e nian əh, ilat kotapil motisin-pən nuwləmilat e tepil, kətagwən.

h 12:3 Nato in nat kit nəmiəwin tatəpien wir, təhmen e nigpis. i 12:3 Mak 14:3

j 12:5 Roiu, tri-hanrit tenarius təhmen e tri-hanrit-taosan watu.” k 12:8 Dut 15:11

l 12:9 Jon 11:43,44 m 12:13 Nimali nəmīl u in nəmtətin rəha nəptən rəhalat ne nol

winən e tikimīr min rəha netəm Isrel. Okəm-naka ilat kəmoturin-urin nimali nəmīl məto-inu nikilat tatəht məmə Iesu in Kristo, kən in tinuwa məmə otəmki-rəkis ilat e nəgəməgəən rəha netəm Rom.

“!Hosana!”ⁿ

!Iəɾəmərə Uhgín tətátig ilau suah u itəm tatuwa e nərgín!

!Iəɾəmərə Uhgín tətátig ilau Kig u rəha netəm Isrel!”^o

¹⁴Kən Iesu təməplan nəti togki kit, kən tasuə lan maliwək matuwín. Natimnat min u, Naoa Rəha Uhgín tinəmən rəkis məmə,

¹⁵“Netəm Saeon,^p itəmat sotəginən.

!Otəplan-tu! !Kig rəhatəmat tatuwa,

in titasuə e nəti togki maliwək matuwa!”^q

¹⁶E nian əh, netəmim rəha Iesu ilat kotəruru nipəti nat u. Məto uarisig, nian Iesu tinəmegəh min e nimisən, kən Uhgín tinol əp rəkis nepətən rəha Iesu, kən nikilat təpanəht məmə aupən, kəməte rəkis nəghatən lan e Naoa Rəha Uhgín, kənu netəmim kinotol nəghatən min əh tinuwa minol nipahrienən lan.

¹⁷E nian Iesu təmaun-in Lasaros, kən Lasaros tiet e nipəg kəpiel məmegəh min, nimanin netəmim tepət kəmotatig ilat əh-ikin. Kən ilat əh kəmotətul-arəp minotən-iarəp natimnat min u in təmol. ¹⁸Tol nəhlan, netəmim tepət kəmotuwa məmə okotəplan Iesu, məto-inu koatəto məmə in təmol nəmtətin əh. ¹⁹Kən Farisi min kinoatən-ən kəm ilat min məmə, “!Otəplan-tu, okol kitat kəsotol agin-əhən nat kit. Roiu əh, netəmim rafin e nətuounən kinoatuarisig-in!”

Netəm Kris neen kəmotolkeike məmə okotəplan Iesu

²⁰Kən nian netəmim kəmotuwín Jerusalem məmə okotəfak e nian rəha lafet u, kən netəm Kris neen min əh-ikin ilat min, kəmoatəfak. ²¹Netəm Kris min u kəmotuwa motehm Filip. Filip in etəm Petsaeta əpəh Kalili. Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, iakotolkeike məmə ekotəplan Iesu.” ²²Kən Filip tətul muwín mən-ipən kəm Antru, kən ilau kəmian muən-ipən kəm Iesu.

²³Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Roiu əh, Nəti Etəmim, rəhan nian tinuwa rəkis, məmə Uhgín otol əp rəhan nepətən əhag-əhag.

²⁴Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim otəkəike mitənim nikuti nat e nisip kən otimis. Okəmə təsimisən, kən okol təsəwəən kən məsoeən. Məto okəmə otimis, kən otəe-in noan tepət, tepət.^r ²⁵Etəm nikin tatəht pik rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otəmkarəpən-in. Məto etəmim itəm nikin təsəht pikən nəhlan rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otaskəlīm wir nəmegəhən rəhan o nəmegəhən lilin.^s ²⁶Etəm tolkeike

n 12:13 Nəghatən u, “Hosana,” nipətin ətuatip in “Asitu, Uhgín, osmegəh itimat,” məto e nian rəha Iesu, nəghatən u, ilat kəmotəuhlin əm nipətin məmə, “!Ənwiwi Uhgín!” Ves u ilat koatən, in təmisi-pən e Sam 118:25-26. **o 12:13** Jon 1:49 **p 12:15** Jerusalem u, kəmotəun-in min məmə Saeon, məto-inun nərgin əh rəha nitot kit itəm kəmiləkin-pər taon lan. Saeon u, in nərgi Jerusalem kit min. **q 12:15** Sek 9:9 **r 12:24** 1 Korin 15:36 **s 12:25** Mat 10:39; 16:25; Mak 8:34-38; Luk 14:26; 17:33; 2 Korin 5:14-15

məmә otol wək rəhak, in otəkəike muarisig-in io,^t kən okəmә ikin pəhruən io ekatig ikin, kən in min, in otatig ikin-u.^u Kən etəm tatol wək rəhak, Tata Uhgın otisiai-in.”

Iesu təməghat-in nimisən rəhan

²⁷Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “Roiu əh, nıkkik titahmə pik.^v ?Oekahrol min-nulan? Okol esənən məmә, “Tata, ohrəkis nahmən itəm tatuwa ron io.’ Natımnat u inu, io emuwa ron. ²⁸Tata, ik os-ipər atıp nərgəm.”

Kən əmun, roiu aɡin-əh, ilat kəmotəto nəwian kit təmisi-pən e neai tatən məmә, “Io eniləs-ipər rəkis nərgək, kən roiu əh, oekiləs-ipər min.”

²⁹Kən netəmim itəm kəmotətul iuəhkir ron kəmotəto nəwian əh, kən ilat neen kotəmә, “!Netəmim! ?Naka u? ?Kalueluə kit, o?” Məto neen kotəmә, “Nagelo kit əh tatəghat kəm in.”

³⁰Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmә, “Nəwian u, təməsuwamən məmә io ekəto. Məto təmuwa məmә itəmat onəkotəto.^w ³¹Roiu əh tinol nian itəm Uhgın otakil nölən rəha netəmim e nətueintən. Roiu əh, in otəh-ıəhau nəsanənən rəha Setan,^x iəməmə rəha nətueintən u.^y ³²Nian katiləs-ipər io ilis,^z kən io oekiuw-pa netəmim rafin kotuwa ron io.”^a ³³E nəghatən u, in tinuhapik e nimisən rəhan.^b

³⁴Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in motən məmә, “Itimat enotəto rəkis e Lou rəhatat, məmә nian Kristo itəm Uhgın təmən məmә otahl-ıpa tuwa, in otətatig lilin əm, matuwın namnun tikə.^c ?Təhrol ik nakatən məmә netəmim okotəkəike motiləs-ipər Nəti Etəmim? ?Məto Nəti Etəmim u, in pah?”

³⁵Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “Nəhag-əhagən u, tətatig otəmat o nian təkəku əm. Kən nian nəhag-əhagən u tətatig otəmat, itəmat nəkotəkəike motaliwək lan. Okəmә kəpə, kən napinəpən otirəfin itəmat. Kən etəmim itəm tətaliwək e napinəpən, in təruru ikin in tatuwın ikin.

³⁶Nian nəhag-əhagən u tətatig əh otəmat, itəmat nəkotəkəike motahatətə e nəhag-əhagən u məmә itəmat nakotuwa nenəti nəhag-əhagən.”^d

t 12:26 Mat 10:38; Luk 14:27 u 12:26 Jon 14:3; 17:24 v 12:27 Mat 26:38,39; Jon 11:33,38; 13:21 w 12:30 Eks 19:9; Jon 11:42 x 12:31 Nat əpnapin məmә nimisən rəha Iesu təmöl məmә okəm-naka Setan təmöl win, məto nipəhrienən məmә in təsöl winən. Əplan-tu Luk 10:18; Hip 2:14-15; 1 Jon 4:4; Nöl Əpən 12:8-9. y 12:31 Mat 4:8-9; Jon 14:30; 16:11; 2 Korin 4:4; Efes 2:2, 6:12 z 12:32 E naoa rəha Jon, tatəghat-in nəghatən u “katiləs-ipər io ilis” nian tərət. Kən in nipətın kəiu. Nian tatən “katiləs-ipər io ilis,” nipətın kit in tatəghat-in nimisən rəha Iesu e nig kəməluau. Kən nipətın kit min, e nig kəməluau əh, in tatəgətun nəwırən asol ne nəpətən asol rəha Iesu. a 12:32 Jon 3:14; 6:44; 8:28 b 12:33 Fil 2:8-9; 1 Tim 3:16; Hip 1:3 c 12:34 Netəmim nikilat tatətə ves min əh, tahmen e 2 Saml 7:16, Sam 72:17; 89:4,35-37; 110:1,4, Aes 9:7; Esik 37:25; Dan 7:14. Nikilat təsəhtən ves min itəm koatən məmә Kristo in otəupən mimis. d 12:36 Mat 5:14; Efes 5:8-9; 1 Tes 5:5

Netəm Isrel ilat kəməsotahatətəən e Iesu

Nian Iesu təmən rækis nəghatən u kəm ilat, kən magim mapəs ilat muwin matəhluaig. ³⁷Nat əpnapin məmə in tinol rækis nəmtətin tepət e niganəmti netəm Isrel, mətə ilat kəsotahatətəən lan. ³⁸Ien rəha Uhgın u Aesea, təmaupən matəghat-in rəhalat nolən. Kən nat u təmuwa məmə otol nəghatən rəhan tuwa mol nıpahrienən lan. In təmən məmə,

“?Iərəməərə, pah otahatətə e nəghatən rəhatimat?

?Ekoatən-iarəp, kən pah otahatətə lan?

?Kən Iərəməərə otol əp kəm pah nahgin itəm təsanən pik o nosmegəhən?”^e

³⁹Kənu ilat kotəruru nahatətəən lan mətə-inu tahmen-pən əm məmə Aesea təmən-iarəp min aupən məmə,

⁴⁰“In təmol ilat məmə niganəmtilat otəpis.

Okəmə təsəpısən, kən ilat okotəplan nat kən motitun.

Kən in tinahtosig-in rækis nikilat.

Okəmə təsələn, kən ilat okotenatig kən motitun nəuhlinən nətəligən rəhalat, kən motahatətə lak, ekol nəmegəhən rəhalat tuwiwi min.”^f

⁴¹Ien rəha Uhgın, Aesea u aupən, təmən nulan mətə-inun in təməplan nepətən əhag-əhag rəha Iesu, kən tol nəhlan, in tatəghat-in.^g

⁴²Kən mətə, netəm-iasol min tepət məsin, ilat min kəmotahatətə e Iesu. Mətə ilat koatəgin nən-iarəpən məmə ilat kəmotahatətə lan, mətə-inun koatəgin Farisi min məmə okotahl-iarəp ilat e nimə rəha nuəfiminən, ⁴³mətə-inu netəm iasol min u, ilat kotolkeike pik məmə netənim okotənwiwi ilat, taprəkis-in məmə Uhgın nikin otagian olat.

Nəghatən rəha Iesu titun nakilən nolən rəha netənim

⁴⁴Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, “Etənim itəm tətahatətə lak, sənəmə tətahatətə pisin əm lak, mətə tətahatətə min e Uhgın itəm təmahl-ıpa io.

⁴⁵Kən etənim u itəm təməplan io, sənəmə təməplan əm io. In təməplan min Uhgın u təmahl-ıpa io.^h ⁴⁶Io u nəhag-əhagən.ⁱ Emuwa e nətueintən u, məmə etənim itəm otahatətə lak, otəsətigən e napinəpən. ⁴⁷Etənim itəm tatətə rəhak nəghatən, məsolən, okol esən-iarəpən rəhan nalpınən, mətə-inun eməsuwamən e nətueintən u məmə ekən-iarəp nalpınən rəha netənim. Mətə emuwa məmə ekosmegəh ilat.^j ⁴⁸Mətə etənim itəm tatəuhlin-pa məntaan kəm io, məsosən rəhak nəghatən, nat kit əh-ikin tətətig məmə in otən-iarəp rəhan nalpınən. O Namnun Nian, nəghatən min u rəhak, ilat okotən-iarəp nalpınən rəhan.^k ⁴⁹Tol nəhlan mətə-inu nəghatən min u, sənəmə rəhak pisin əm, mətə Tata Uhgın u təmahl-ıpa

e 12:38 Aes 53:1; Rom 10:16 f 12:40 Aes 6:10 g 12:41 Aes 6:1-4 h 12:45 Jon 14:8-9 i 12:46 Jon 1:4 j 12:47 Jon 3:17 k 12:48 Jon 5:45

io, kæn in tæmæn mæmæ ekækæike muwîn mæn næhlan, kæn mol næhlan.¹
⁵⁰Kæn io enæmitun rækis mæmæ næghatæn min u, itæm in tæmæn-ipa kæm io, næmegæhæn lilin tætatig lan. Kæn tol næhlan, næghatæn min u iakatæn ilat, Tata Uhgin tæmæn-ipa kæn mægætun io elat, mæmæ ekæn mihin.”

Iesu tæmau nelki ræhan netæmim

13 ¹Tinuwa mætoarus nian netæm Isrel kotol lafet lan, lafet ræha Nuhagego-inæn, kæn Iesu tinitun mæmæ ræhan nian tinuwa rækis mæmæ otiet e nætueintæn u, muwîn mehm Tata Uhgin.^m Nian rafin in tæmatolkeike pik ræhan netæmim u kotatig e nætueintæn, kæn mæto roiu in tatægætun æsas ræhan nolkeikeæn rafin kæm ilat. ²Tinehnaipæn, Iesu ne ræhan netæmim min kæmoatagwæn, kæn Setan tinatos-ipæn-os-ipæn rækis kæm Jutas Iskariot, næti Saimon, mæmæ in otosalim-in Iesu tuwîn e nelmi tikimir min ræhan. ³Iesu tæmitun mæmæ Tata Uhgin tæmælæhæu-pæn rækis natimnat rafin u e nelmin,ⁿ kæn tinitun min mæmæ in tæmisi-pæn o Uhgin, kæn in otæpanitælig-pæn min o Uhgin. ⁴Tol næhlan, in tæmætul, kæn mapeg rækis ræhan sot asol, kæn mætæt-in tawil kit. ⁵Kæn milæs pesin kit, mætu-pæn næhau lan, kæn æmun mætuoun mætau nelki ræhan min netæmim, kæn mætæfæl e tawil, tawil u itæm in tatætæt-in.

⁶Tæmol mihin, muwîn e Saimon Pita, kæn Pita tæn-ipæn kæm in mæmæ, “?Iæræmæ, tæhrol? Tæsæwiræn mæmæ ik onakau nelkæk.”

⁷Mæto Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, “Roiu ik nækæruru nipæti nat u io iatol, mæto uarisig un, onæpanitun nipætîn.”

⁸Kæn Pita tæn-ipæn kæm in mæmæ, “Okol næsauæn nelkæk nian kit ne.”

Mæto Iesu tæmæ, “Okæmæ ekæsauæn nelkæm, kæn okol ik nækæsuwamæn mol ræhak etæmim.”

⁹Kæn Saimon Pita tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “!Iæræmæ, okæmæ tol næhlan, kæn onasauæn æm nelkæk, mæto onakau min nelmæk ne ræhk-kapæ!”

¹⁰Kæn Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, “!Kæp! Etæm un tinaig rækis, in tinæruæn rækis, tinahmen. Tæwir æm mæmæ okæsau minæn nipætîn; mæto io oekæike mau min æm nelkin. Itæmat ninotæruæn rækis. Mæto sænæmæ itæmat rafin agin-æh.”^o ¹¹Iesu tinitun rækis mæmæ ilat pah un otegæhan-in-pæn in e nelmi ræhan tikimir min. Tol næhlan, kæn in tæn mæmæ, “Sænæmæ itæmat rafin agin-æh.”

¹²Nian Iesu tinau rækis nelki ræhan netæmim min, kæn muwîn min e ræhan napæn, kæn muwîn min mæpælæh e næmeen e tepil. Kæn æmun mætæpæh olat mæmæ, “?Itæmat nækotitun nipæti nat u emol roiu agin etæmat? ¹³Itæmat nakotaun-in io mæmæ Iægætun ne Iæræmæ, kæn tætuatip æm nulan, mæto-inun nipahrienæn mæmæ io u, ræhatæmat Iægætun ne ræhatæmat Iæræmæ.

¹⁴“Məto-inu io, io u rəhatəmat İərəməyə ne io İəgətun rəhatəmat, kənu io ekau nelkitəmat, kənu itəmat min, onəkotau nelkitəmat min.^p ¹⁵Io emol mægətun itəmat lan, məmə itəmat onəkotol nolən kitih əm, məmə inu, emol mihin etəmat. ¹⁶Nipahrienən aġin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, iolwək kit, in təsaprəkis-inən rəhan etəm-iasol, kənu iaħl-ipən in təsaprəkis-inən etəm titəhləpis.^q ¹⁷Roiu əh, itəmat nəkotitun wir natimnat min u. Kən o nat u, okəmə nəkoatol nulan, kən itəmat onəkotos nəwİRən o Uħġin.^r

¹⁸“Io esənən itəmat rafin.^s Io ekitun wir itəmat min un itəm io emitəpun itəmat.^t Məto nəghatən u rəha Naoa Rəha Uħġin, otəkəike muwa mol nipahrienən lan. Nəghatən u tatən məmə, ‘Etəmim u, aupən itimlau ematuagwən kələh e plet kitih, məto roiu, in tinəuhlin rəhan nətəliġən, minatol noa kəm io.^u ¹⁹Io iatən-iarəp natimnat min u kəm itəmat u-roiu, nian okəsölən əh. Məto nian okatol, kən itəmat onəkotahətətə lak, məmə Io u inu.^v ²⁰Nipahrienən aġin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, etəmim pah itəm tatos rəhak iaħləpis kən nikin tagien ron, tahmen-pən əm məmə in tatos min io, kən nikin tagien ron io. Kənu etəmim itəm tatos wir io, kən nikin tagien ron io, tahmen-pən əm məmə in tatos wir min rəhak Tata, kən nikin tagien ron.”^w

İesu təməni-iarəp məmə Jutas in oteġəhan-in-pən in e nelmi tikimir min
(*Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23*)

²¹Nian İesu tinən-iarəp rəkis nəghatən əh, kən nikin təməfiġəm pik, kən in təmə, “Nipahrienən aġin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, itəmat kit u ikin-u, oteġəhan-in-pən io e nelmi tikimir min rəhak.”

²²Kən rəhan netəmim min kəmotətəg-pən motəplan ilat min. Nikilat natəht məmə kəruru məmə in tatən pah. ²³Kən ilat kit u itəm İesu in tolkeike pik,^x in tatəməhl^y iuəħkir əm o İesu. ²⁴Kən Saimon Pita, in təmasġəwin-pən anion kəm in məmə, “Ətapəh-tu ron, məmə etəmim pah əh in tatən.”

²⁵Kən suah əh təmiəu-iəu muwa iuəħkir o İesu, kən mətapəh ron məmə, “?İərəməyə, pah un nakatən?” ²⁶Kən İesu təmə, “Io ekəmkas pİret məsin, kənu meer-pən e sup, kən mos-ipən kəm in, kənu suah u, inun.” Kən əmun, in təməmkas pİret kit, meer-pən e sup, kən mos-ipən kəm Jutas, nəti Saimon İskariot. ²⁷Kən Jutas təmos pİret un. Kən Setan tinalpin rəhan nətəliġən.

p 13:14 1 Pita 5:5 **q 13:16** Luk 6:40 **r 13:17** Mat 7:24,25; Luk 11:28; Jem 1:25
s 13:18 Jon 13:10 **t 13:18** Jon 15:16 **u 13:18** Sam 41:9 **v 13:19** “Io u inu” - Əplan-tu futno e Jon 4:26. **w 13:20** Mat 10:40; Jon 17:18 **x 13:23** Etəmim itəm naoa u tatən, in Jon u itəm tətapil iuəħkir o İesu. In u, itəm İesu tolkeike pik, məto in təməte naoa u, kən məsənən nərgin. **y 13:23** E nolən rəhalat e nian əh, ilat kotəməhl nəhlan moatagwən.

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nat u nakəmə nakol, uwīn uəhai əm mol.”^z ^a ²⁸Netəmim min un rəha Iesu itəm kotəməhl titəlau e tepīl moatagwən, ilat kəsotitunən məmə Iesu təmən-ipən nəghatən u kəm in o naka. ²⁹Jutas in titahtu kətim rəha mənī rəhalat, kən ilat neen nīkilat təht məmə Iesu təmən-ipən kəm in məmə otuwīn mos-nəmtin nagwənən neen nīgīlat o lafet, o okəm-naka tatuwīn otos-ipən mənī neen kəm ianrat min.^b ³⁰Kən nian Jutas təmos rəkis pīret u, təmətul miet uəhai əm. Kən tinapinəp rəkis.^c

Iesu təmən nəghatən wi kit məmə okotol

³¹Nian Jutas tiniet rəkis, kən Iesu təmə, “Roiu əh, Uhgīn tinatīləs-ipər nərgi Nəti Etəmim,^d kən Nəti Etəmim tinatīləs-ipər nərgi Uhgīn. ³²Məto nian Nəti Etəmim tinol əp rəkis nepətən rəha Uhgīn, kən Uhgīn atip əm in otol əp min nepətən rəha Nəti Etəmim. Kən in otol əm huə roiu əm.^e

³³“Nenətik min, okol esatīgən tuwəh kitat min itəmat. Kən itəmat onəpanotegəs-in io, məto io iakatən min əm nəghatən kitīəh əm kəm itəmat u-roiu, itəm ematən-ipən kəm netəm-iasol min rəha Isrel aupən. Ematən-ipən kəm ilat məmə, ‘Ikin əh ekatuwīn ikin, itəmat nəkotəruru nuwīnən ikin.’^f

³⁴“Io iatən-ipinə nəghatən wi kit kəm itəmat məmə nəkotəkəike moatol.^g Itəmat nəkotəkəike motolkeike itəmat min.^h Tahmen-pən əm məmə io emolkeike mihin itəmat, kənu e nolən kitīəh əm, itəmat nəkotəkəike motolkeike itəmat min.ⁱ ³⁵Kən okəmə nakolkeike nulan itəmat min, kən netəmim rafin okotitun məmə itəmat rəhak min netəmim.”^j

Iesu təmən-iarəp məmə Pita otəpanən məmə in təruru Iesu (Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶Kən Saimon Pita tətəpəh ron məmə, “?Iərəməərə, ik onəkuwīn hiə?”

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ikin əh io ekatuwīn ikin, ik nəkəruru nətəu-pa-mən io roiu, məto uarisig un, onəpanuwa.”^k ³⁷Kən Pita tətəpəh ron məmə, “?Iərəməərə, oekəsətəu-pənən ik u-roiu o naka? Io, nīkik tagien əm məmə ekimīs ron ik.” ³⁸Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Ik nakəmə nīkim tagien əm məmə onakimīs ron io? Nīpahrienən aɡin u iatən kəm ik məmə, mənīg otəsimmənən əh, kən ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.”^l

z 13:27 Luk 22:3 a 13:27 Setan: Əplan e tiksonari. b 13:29 Jon 12:5-6
c 13:30 Luk 22:53 d 13:31 Jon 12:23 e 13:32 Jon 17:1-5 f 13:33 Jon 7:33-34
g 13:34 Jon 15:12; 1 Jon 2:7-11; 3:11 h 13:34 Lev 19:18; 1 Tes 4:9; 1 Pita 1:22
i 13:34 Efes 5:1-2; 1 Jon 4:10-11 j 13:35 1 Jon 3:14; 4:20 k 13:36 Jon 14:2
l 13:38 Jon 18:27

Iesu in Suatip o nuwinən o Tata Uhgín

14 ¹Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nikitəmat təsahmən. Itəmat nəkotəkəike motahatətə e Uhgín,^m kən motahatətə min lak. ²E nimə rəha Tata rəhak, noan tēpət əh-ikin. Nəghatən u in nīpahrienən. Okəmə təsol mihinən, okol enən-ipinə rəkis kəm itəmat. Roiu əh, io ekatuwin, ekol əpen-əpenə rəhatəmat.ⁿ ³Kən mətə-inu ekuwin mol apen-pena otəmat, kən io oepanitəlig-pa min mos itəmat nakotuwa moatətig kitat min io,^o məmə itəmat onəkotətig ikin-u itəm io min iakətətig ikin.^p ⁴Ikin əh iakatuwin ikin, itəmat ninotitun rəkis suatip rəhan.”

⁵Mətə Tomas tən-ipən kəm in məmə, “Tərəmə, itimat ekotəruru ikin-un nakatuwin ikin. ?Ekotəhrol nulan motitun suatip tatuwin ikin əh?”

⁶Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u,^q suatip ron.^r Kən io un, nəukəti nīpahrienən,^s kənu io un, nəukəti nəmegəhən.^t Etənim kit okol təsuwamən o rəhak Tata okəmə io ekəsosən in muwin.^u ⁷Okəmə nəmotitun io, kən nəmotitun min rəhak Tata.^v Kən tol nəhlan, tətuoun roiu, ninotitun rəkis in, kən minotəplan.”

⁸Kən Filip tən-ipən kəm in məmə, “Tərəmə, awi əgətun-tu Tata Uhgín kəm itimat. Nat əm u inu, itimat ekotolkeike.”^w

⁹Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Filip, io emətətig təfəməh kitat min itəmat. Mətə ik nəkəruru əh io. Etənim itəm tatəplan io, in tatəplan Tata Uhgín.^x ?Təhrol ik nakatən məmə, ‘Awi, əgətun Tata Uhgín kəm itimat?’^y ¹⁰?Ik nəshatətəən məmə iakətig e Tata Uhgín, kənu Tata Uhgín tətətig lak?^z Nəghatən min u iakatən kəm itəmat, sənəmə rəhak əm. Tata Uhgín u, nian rafin, tətətig lak, inun in tatol rəhan min u wək. ¹¹Itəmat onəkotəike motahatətə lak nian io iatən məmə iakətətig e Tata Uhgín, kənu Tata Uhgín tətətig lak. Mətə okəmə kəpə, təwir məmə nakotahatətə lak o nəfigəmən rəha nəmtətin min itəm ematol.^a ¹²Nīpahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etənim itəm tətəhatətə lak, in otol nolən wək min un itəm io ematol.^b Əwəh, in otol nolən wək tər təhmin min taprəkis-in wək min un itəm io emol, mətə-inun io oekatuwin o Tata Uhgín. ¹³Io Nətīn, kən okəmə nakoteasiə-in nat kit e nərgək, nat əpnəpin okəmə nakoteasiə-in nat naka, io epanol,^c məmə wək u rəha Nətīn otīləs-ipər nərgi Tata Uhgín. ¹⁴Kən okəmə onəkoteasiə-in nat kit ron io, e nərgək, kən io ekol.”

m 14:1 Sam 4:5 **n 14:2** Hip 11:16 **o 14:3** 1 Tes 4:16-17; 2 Korin 5:8, Fil 1:23

p 14:3 Jon 12:26 **q 14:6** Jon 6:35 **r 14:6** Jon 10:9; Hip 10:20 **s 14:6** Jon 1:14

t 14:6 Jon 1:4 **u 14:6** Wək 4:12 **v 14:7** Jon 1:18; 1 Jon 2:23 **w 14:8** Eks 33:18

x 14:9 Aes 9:6; Jon 1:14; 12:45; 2 Korin 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Hip 1:3 **y 14:9** Jon 1:18;

10:30; 12:44-45; 13:20 **z 14:10** Jon 14:20; 10:38; 17:21 **a 14:11** Jon 5:36; 10:38

b 14:12 Luk 10:17 **c 14:13** Mat 7:7

Iesu tāmən māmə Narmin Rəha Uhgın otuwa

¹⁵Kən Iesu tāməghat əh matuwın, matən māmə, “Okəmə itəmat nakotolkeike io, kənu itəmat onəkotol nəghatən rəhak.^d ¹⁶Kən io, oekəasiə o Tata Uhgın māmə in otahl-ipa Iasitu^e kit min otəmat. Kən in otətətig lilin itəmat min. ¹⁷Suah un inun, in Narmin rəha Nipahrienən.^f Netənim rəha nətueintən u, okol kəsotosən in e nikilat,^g mətə-inu ilat kəsotəplanən in, motəruru in. Mətə itəmat, nəkotitun in, mətə-inun in tətətig itəmat min. Kən in otəpanatig e nikitəmat.

¹⁸“Nian io ekiet etəmat, okol esapəsən itəmat nəkotatig pisin əm, təhmen e suakəlh. Io epanitəlig-pa min otəmat. ¹⁹Otəsuwəhən, netənim rəha nətueintən u ilat okəsotəplanən io. Mətə itəmat onəpanotəplan io.^h Kən mətə-inun io epanəmegəh, itəmat min onəpanotəmegəh.ⁱ ²⁰O nian rəha natimnat min u, kən itəmat onəkotitun māmə iakətətig e rəhak Tata.^j Kən itəmat nəkotatig lak, kənu io ekətətig etəmat.

²¹“Etənim itəm təmos wir nəghatən rəhak, kən matol, etənim u inun in tolkeike io. Kən etənim itəm tolkeike io, rəhak Tata in otolkeike min in.^k Kən io min oekolkeike in. Kən io oekol əp io kəm in, māmə in otitun əsas io.”

²²Kən Jutas u, (sənəmə Jutas Iskariot, mətə iahunin kit), in təmətapəh ron māmə, “?İrəmərə, ik onakahrol nulan kən mol əp ik kəm itəmat əm, mətə onəsol əpən ik kəm netənim rəha nətueintən?”^l

²³Mətə Iesu tən-ipən kəm in māmə, “Etənim itəm tolkeike io, in otatol nəwiak, kənu rəhak Tata in otolkeike in. Kənu io ne rəhak Tata, itimlau ekueia mətəuatig itiməhal min. Kən itimlau ekioal imatimlau əh-ikin.^m

²⁴Etənim itəm təsolkeikeən io, in təsolən nəwiak. Nəghatən min u itəm nəmotəto ematən, eməsən atipən ilat. Mətə emos ilat o rəhak Tata itəm in təmahl-ipa io ekuwa.ⁿ

²⁵“Io iatən-iarəp nəghatən min u kəm itəmat nian etatig əh kitat min itəmat. ²⁶Mətə Narmin Rəha Uhgın u, in Iasitu, itəm Tata Uhgın otahl-ipa e nərgək, in otəgətun itəmat e natimnat min rafin. Kən in otatol itəmat māmə nikitəmat otətəht natimnat min u itəm iatən kəm itəmat, məsotaluinən.^o

²⁷“Roju əh tīnuəkīr māmə io oekapəs itəmat. Io iatələhəu nəməlinuən rəhak tətətig otəmat.^p Kənu nəməlinuən u, itəm iakatos-ipinə, təsahmenən e nəməlinuən itəm nətueintən u tatos-ipinə. Itəmat,

d 14:15 Dut 11:13; Jon 13:34, 1 Jon 2:3-5,24; 5:3; 2 Jon 6 **e 14:16** Jon 14:26; 15:26; 16:7 **f 14:17** Jon 15:26; 16:13; 1 Jon 4:6; 5:6 **g 14:17** 1 Korin 2:14 **h 14:19** Jon 16:16 **i 14:19** Jon 6:57 **j 14:20** Jon 10:38; 17:21 **k 14:21** Jon 16:27; 1 Jon 2:5 **l 14:22** Wək 10:41 **m 14:23** Esik 37:27-28; Sek 2:10; Efes 3:17; 1 Jon 4:12,16; Nol Əpən 21:3 **n 14:24** Jon 5:19; 7:16; 8:28; 12:49-50 **o 14:26** Jon 15:26; 16:7,13; 1 Jon 2:27 **p 14:27** Aes 9:6-7; Luk 2:14; 24:36; Jon 16:33; Rom 5:1; Fil 4:7

nikitamat tēsahmāen kēn mēsotēginēn. ²⁸Itamat ninēmotētō rākis rēhak nēghatēn, emēn-ipinā kēm itēmat mēmā, ‘Io oepanapēs itēmat, mēto uarisig, oepanitelig-pa min otēmat.’ Okēmā nakotolkeike pahrien io, kēn nikitamat otāgien ēm mēmā nēkotēplan io iakatuwin o rēhak Tata, mēto-inu in ilis taprākis-in io. ²⁹Io iatēn-iarēp rākis ēm natimnat min u kēm itēmat u-roiu, nian ilat kēsotolēn ēh, mēmā nian ilat kinotuwa moatol nīpahrien lan, kēn itēmat onēkotahatētē lak. ³⁰Roiu ēh, okol esēghatēn tēfēmēh min kēm itēmat, mēto-inun Setan u iērēmārē rēha nētueintēn u,^q in tīnatuwa. In tēsosēn nēsānēnēn mēmā otol win lak. ³¹Mēto io iatol ētuatip ēm nēwia Tata Uhgīn mēmā netēmim rēha nētueintēn okotitun mēmā io ekolkeike in.^r

“Itēla, pēs kotētul motāgim ikin-u, moatuwin.”

Iesu in tahmen e nēukēt nig pahrien

15 ¹Kēn Iesu tatēn mēmā, “Io un,^s io ekahmen e nokēt nig pahrien. Kēn rēhak Tata in tahmen e etēmim itēm tatitasilin nig u.^t ²Nelmi nig min rafin itēm kēsotoeēn, in tatēte rākis ilat, kēn nelmi nig min rafin u itēm koatōe, in tētafēl wir ilat,^u mēmā ilat okotōe-in noalat tēpēt.^v ³Itamat nēkotahmen e nelmi nig u. Kēn io enafēl wir rākis itēmat e nēghatēn min itēm iatēn-ipinā kēm itēmat.^w ⁴Otēper-ipa lak,^x kēn io oekāper-ipēn etēmat. Nelmi nig otēsōeēn okēmā in tēsēper-ipēnēn e nēukētīn. E nolēn kitīāh ēm, itēmat okol nēmēgēhēn rēhatēmat tēsōe-inēn noan okēmā nēsōtēper-ipamēn lak.^y

⁵“Io u, io nokēt nig. Kēn itēmat nelmi nig min, nelmi nig min itēm koatētul-pēn wir lak, moatēper-ipa. Nēmēgēhēn rēha etēmim itēm tatēper-ipa lak kēn iatēper-ipēn lan, in otōe-in noan tēpēt. Mēto itēmat u, okēmā nēsōtēper-ipamēn lak, okol nēsōtolēn nat kit.^z ⁶Okēmā etēmim tēsēper-ipamēn lak, in tahmen e nelmi nig kit, itēm kinērakin kēn tīnāpē rākis. Nelmi nig min tol nēhlan, kitun nēmīkēn kērakin-pēn e nigēm, kuwaan ētip.^a ⁷Okēmā itēmat nakōtēper-ipa lak, kēn nēghatēn min rēhak kotēper-ipēn etēmat, nat naka itēmat nakotolkeike, nēkotitun neasiā-inēn. Kēn Uhgīn otol kēm ik.^b ⁸Nian nēmēgēhēn rēhatēmat otōe-in noan tēpēt,^c nat ēh in tatīlēs-ipēr nērgī rēhak Tata, kēn e nolēn u, tatēgētun mēmā itēmat rēhak min netēmim.^d

⁹“Tata Uhgīn in tolkeike pik io. E nolēn kitīāh ēm, io ekolkeike mihin itēmat. Otēper-ipēn e rēhak nolkeikeēn. ¹⁰Okēmā itēmat nēkoatol rēhak nēghatēn,^e kēn onēkotēper-ipa e rēhak nolkeikeēn, tahmen ētuatip ēm

q 14:30 Jon 12:31 r 14:31 Jon 10:18; 12:49 s 15:1 Jon 6:35 t 15:1 Aes 5:1-7
u 15:2 Hip 12:5-11 v 15:2 Mat 7:20; Kal 5:22-23; Efes 5:8-9; Fil 1:11 w 15:3 Jon 1:29;
13:10; Efes 5:26 x 15:4 Jon 6:56 y 15:4 Əplan-tu futnot əpəh Jon 6:56.
z 15:5 Fil 4:13 a 15:6 Mat 3:10 b 15:7 Mat 7:7 c 15:8 Kal 5:22-23 d 15:8 Jon 8:31
e 15:10 Jon 14:15

mə inun io emol nəghatən min rəha Tata Uhgın, kən iatəper-ipən e rəhan nolkeikeən. ¹¹Io ematən-iarəp nəghatən min u kəm itəmat, məmə nikitəmat otətagien, tahmen əm məmə io nīkik tətəgien. Kənu nikitəmat otəgien otəgien mərioa.^f ¹²Itəmat nəkotəkəike moatol nəghatən u rəhak. Tatən məmə itəmat onəkotolkeike itəmat min, tahmen əm məmə io ekolkeike mihin itəmat.^g ¹³Suah kit tīkə itəm tolkeike pīk in kit taprəkis-in etəmim un itəm tategəhan-in rəhan nəmegəhən məmə otosmegəh in min neen.^h ¹⁴Kən okəmə itəmat nəkotol natimnat min u iatən kəm itəmat, tatəgətun məmə itəmat un, io min neen. ¹⁵Io oesaun-in minən itəmat məmə iolwək min rəhak, mətə-inun etəm tatol wək, in təruru natimnat min itəm rəhan etəm-iasol tatol. Mətə roiu əh, io ekaun-in itəmat, məmə io min neen, mətə-inun natimnat min rafin u itəm emətə o rəhak Tata, enən-iarəp rəkis kəm itəmat.ⁱ ¹⁶Itəmat nəməsotitəpənən io, mətə io emitəpun itəmat.^j Kən io emələhəu-pən itəmat məmə itəmat onəkotuwin motol wək, kən wək rəhatəmat otə-in noan.^k Kən noan un, in otətətig. Tol nəhlan, kən okəmə nakoteasiə-in natimnat min kəm Tata Uhgın e nərgək, kən in otos-ipinə kəm itəmat. ¹⁷Iatos-ipinə nəghatən kit kəm itəmat in tol nulan. Itəmat onəkotəike motolkeike itəmat min.^l

Netəmim rəha nətueintən, ilat koatətəhau netəmim rəha Iesu

¹⁸Kən Iesu tən-ipən məmə, “Okəmə netəmim rəha nətueintən u koatətəhau itəmat, nikitəmat otəkəike muwəh məmə aupən, ilat kəmotətəhau mihin io.^m ¹⁹Okəmə itəmat netəmim rəha nətueintən u, kən netəmim rəha nətueintən okotolkeike itəmat, mətə-inu rəhalat u itəmat. Mətə sənəmə itəmat netəmim rəha nətueintən u. Io eniməitəpun rəkis itəmat, kən mos-irəkis itəmat o nətueintən. Kən o nat u inu, netəmim rəha nətueintən, kotətəhau itəmat.ⁿ ²⁰Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən u emən-ipinə rəkis kəm itəmat məmə, ‘Iolwək əm kit, təsaprəkis-inən rəhan etəm-iasol.’^o Kən mətə-inu netəm rəha nətueintən u, ilat koatol tərət agin ron io, kən tol nəhlan, ilat okotol nolən kitiəh əm etəmat.^p Okəmə ilat kəmotol rəhak nəghatən, kən ilat okotol rəhatəmat nəghatən. Mətə ilat kəməsotol agin-əhən rəhak nəghatən min. ²¹Ilat okotol natimnat min nulan etəmat, mətə-inun itəmat rəhak min netəmim.^q Ilat okotol nəhlan, mətə-inu ilat kotəruru Uhgın itəm təmahl-ipa io.^r

²²“Emuwa kən məghat kəm ilat. Tol nəhlan e noa nəghatən u, ilat kəmotəplan əsas rəhalat nolən rat min. Mətə kəmoatəuhlin məntalat ron

f 15:11 1 Jon 1:4 g 15:12 Jon 13:34 h 15:13 Jon 10:11; Rom 5:7,8; 1 Jon 3:16
i 15:15 Jon 8:26 j 15:16 Jon 13:18 k 15:16 Jon 15:5 l 15:17 Jon 15:12
m 15:18 Aes 66:5; 1 Jon 3:13 n 15:19 Jon 13:16; 17:14 o 15:20 Jon 13:16
p 15:20 2 Tim 3:12 q 15:21 Aes 66:5; Mat 5:10-12; 10:22; Luk 6:22-23; Wək 5:41;
1 Pita 4:14; Nol Əpən 2:3 r 15:21 Jon 16:1-3

io moatapəs rəhak nəghatən. Kən roiu, kol kəsotənən məmə rəhalat nolən rat tikə.^{s t} ²³ Etənim itəm tetəhau io, in tetəhau min rəhak Tata. ²⁴ Emuwa mol wək min u e niganəmtilat itəm kol etəm pisin kit təməsələn. Tol nəhlan, ilat kəmotitun məmə pah u io. Kən nat əpnəpin kəmotitun io, mətə koatətəhau io, kən tol nəhlan məmə koatətəhau min rəhak Tata. Kən roiu, kol kəsotənən məmə rəhalat nolən rat tikə.^u ²⁵ Mətə natimnat min əh otəkəike mol nəhlan, kən mol məmə nəghatən u otuwa pahrien itəm netəm aupən kəmotətə rəkis e naoa rəha Lou. Rəhalat u Lou tatən məmə, 'Io esolən nat kit elat, mətə ilat kotətəhau agin-əh io, moatol timəht kəm io.'^v

²⁶ "Mətə nian Iasitu otuwa, in otatən-iarəp io. Narmin rəha Nipahrienən u, tətisi-pən o Tata Uhgīn.^w Io ekahl-ipa in tuwa otəmat. ²⁷ Kənu itəmat min, onəkotəkəike motən-iarəp io,^x mətə-inu itəmat noatətig kitat min io e nətuounən e wək rəhak muwa mətəarus-pa u-roiu.

16 ¹ "Io enatən-iarəp natimnat min u kəm itəmat məmə rəhatəmat nahatətən otəseiuaiuən. ² Ilat okəpanotəhg-iarəp itəmat e nimə min rəha nuəfiminən rəhalat;^y kən nipahrienən agin, nian əh-ikin tatuwa itəm netəm okotohamnu itəmat, kən nikilat təht məmə ilat koatol wək wir kit rəha Uhgīn.^z ³ Ilat okotol natimnat min u, mətə-inun ilat kotəruru Tata Uhgīn, kən motəruru min io.^a ⁴ Mətə io ekaupən matən-iarəp natimnat min u kəm itəmat. Kən nian ilat kinotətuoun minatol etəmat, kən nikitəmat otuəh məmə io enəmən rəkis natimnat min u kəm itəmat."

Wək min itəm Narmin Rəha Uhgīn otəpanol

Kən Iesu təghat əh matuwīn, matən məmə, "Io eməsən-iarəpən natimnat min u kəm itəmat aupən, mətə-inu emətətig kitat min itəmat. ⁵ Mətə roiu ekitəlig-pən min o rəhak Tata itəm təmahl-ipa io, mətə itəmat kit təsətapəhən ron io məmə, 'Ik onəkuwīn hiə?' ⁶ Mətə roiu, tol nulan məmə emən natimnat min u kəm itəmat, kən nikitəmat təmahmə. ⁷ Mətə io iatən pahrien kəm itəmat məmə, otəwir pik otəmat məmə io ekagim tənin itəmat. Mətə-inu okəmə esagim təninən itəmat, kən Iasitu^b okol təsuwamən matig itəmat min. Mətə okəmə io ekagim, muwīn, kən io ekahl-ipa in tuwa mətətig otəmat.^c ⁸ Kən nian in otuwa, kən otəgətun netənim rəha nətueintən məmə ilat iol təfagə rat, kən nətəligən rəhalat təsahmənən o nolən itəm tətəuatip e niganəmti Uhgīn, kən nətəligən

s 15:22 Jon 9:41; Rom 1:20; 2:1; Luk 11:31-32 **t 15:22** Iesu tinuwa kən mol əp rəhalat nolən rat, kən mol suatip o nikisən ilat e təfagə rat. Mətə netənim rəha nətueintən kotətəhau məmə Iesu tatol əp nolən rat rəhalat. Tol nəhlan, ilat kotapəs in kən moatitəpun napinəpən maprəkis-in nəhag-əhagən (3:19-21; 9:39-41). **u 15:24** Jon 5:36; Mat 11:20-24
v 15:25 Sam 35:19; 69:4 **w 15:26** Jon 14:26 **x 15:27** Luk 24:48; Jon 21:24; 1 Jon 1:2; 4:14 **y 16:2** Jon 9:22; 12:42 **z 16:2** Wək 26:9-10 **a 16:3** Jon 15:21; 1 Jon 3:1
b 16:7 Jon 14:16 **c 16:7** Jon 7:39

rəhalat təsahmenən o nakilən nolən rəha netəmim. ⁹Narmin u otəgətun ilat məmə ilat iol təfagət rat,^d məto-inu kəsotahatətəən lak. ¹⁰Narmin u otəgətun kəm ilat məmə nətəligən rəhalat in təsahmenən o rəhalat nətuatipən e niganəmti Uhgın,^e məto-inu io ekitəlig-pən min o rəhak Tata, kən itəmat onəsotehmən io. ¹¹Narmin u otəgətun kəm ilat məmə nətəligən rəhalat in təsahmenən o nakilən nolən rəha netəmim, məto-inu Uhgın in tinakil rəkis iəməmə rəha nətueintən u, Setan.^f

¹²“Io iatos natimnat tepət min əh-ikin məmə epanən kəm itəmat. Məto roiu əh, okol nəšotos rafinən ilat. Ilat kotikəkis pik əh otəmat.^g ¹³Məto nian Narmin rəha Nipahrienən otuwa,^h in otit itəmat, tol mə itəmat nəkotitun nipahrienən rafin. In okol təsən atipən rəhan əm nəghatən. In otən-iarəpən əm natimnat min u itəm in tatəto e Tata Uhgın. Kən in otən-iarəpinə min kəm itəmat natimnat min u itəm nian kit okəpanotuwa. ¹⁴In otəto nəghatən pahrien ron io kən matən-iarəp kəm itəmat. E nolən u, in otiləs-ipər io. ¹⁵Natimnat min rafin rəha Tata Uhgın, in rəhak.ⁱ Tol nəhlan, kən io ekatən məmə, Narmin u, in otəto nəghatən pahrien ron io kən matol əp nipətın kəm itəmat.”

Otəsuwəhən okotəplan min Iesu

¹⁶Kən Iesu tən-ipən məmə, “Otəsuwəhən onəsotəplanən io, məto uarisig un, təsuwəhən, kən onəpanotəplan min io.”^j

¹⁷Kən netəmim min neen rəhan, ilat koatətapəh-ətapəh kəm ilat min məmə, “?Nəghatən u, nipətın naka? In tatən kəm itat məmə, ‘Otəsuwəhən onəsotəplanən io, məto uarisig, otəsuwəhən, nəpanotəplan min io.’ Kən in tən məmə, ‘Məto-inu io iakatuwin o Tata Uhgın.’ ¹⁸?Nəghatən u, ‘otəsuwəhən’ nipətın naka? Kitat kotəruru nəghatən min əh in tatən.”

¹⁹Kən Iesu tinitun rəkis məmə ilat kotolkeike məmə okotətapəh-in nat kit ron, kən in tən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro? Io emən məmə, ‘Otəsuwəhən itəmat nəšotəplanən io. Məto uarisig, təsuwəhən onəpanotəplan min io.’ ?Kən roiu nakotətapəh otəmat min o nipətı nəghatən u? ²⁰Nipahrienən agın u iatən kəm itəmat məmə, itəmat nikitəmat otahmə, itəmat onəkotasək pik,^k məto nətueintən, nikin otagian. Itəmat onəkotəto tərət pik agın, məto nahməən rəhatəmat otəuhlin-pa e nagenən.^l ²¹Nian okəmə tınəhkir məmə pətən kit otemək, kən in tatəto tərət, məto-inun tinol nian rəhan məmə otəto nahməən e nipətın. Məto uarisig, okəmə nətın tınaiir rəkis, kən in nikin təsəht minən nahməən əh. In nikin tətəgien pik məto-inu nətın tınaiir-pa e nətueintən. ²²E nolən kitəh əm, roiu əh itəmat nakotəto tərət. Məto uarisig, kənu io ekəplan min itəmat. Kənu nikitəmat otəgien otəgien, okol etəmim kit təsəl minən

d 16:9 Jon 15:22 **e 16:10** Aes 64:5; Mat 5:20; Rom 1:17; 3:21,22; 10:3; Fil 3:6-9; Taet 3:5; 1 Pita 3:18 **f 16:11** Jon 12:31 **g 16:12** Mak 4:33 **h 16:13** Jon 14:17 **i 16:15** Jon 17:10
j 16:16 Jon 14:18 **k 16:20** Mak 16:10 **l 16:20** Jon 20:20

itəmat nikitəmat tahmə min. ²³O nian əh, itəmat onəsotətapəh-in minən nat kit ron io. Nipahrienən aɡin u iatən kəm itəmat məmə, okəmə itəmat nakotətapəh-in nat kit o Tata Uhgın e nərgək, kən in otos-ipinə kəm itəmat.^m ²⁴Mətoarus-pa u-roiu, itəmat nəsoətətapəh-inən əh nat kit ron e nərgək. Otətapəh-in e nərgək, kən onəkotos, məmə nikitəmat otəɡien otəɡien mərioah.ⁿ

Iesu tinol win rəkis e natimnat min rəha nətueintən

²⁵Kən Iesu tatəghat əh matuwın matən məmə, “Io ematuəh nimaa nəghatən e natimnat min u, matən kəm itəmat.^o Məto nian əh-ikin tatuwa, itəm io ekəsüəh minən nimaa nəghatən lan, məto oekəghat-in rəhak Tata kəm itəmat e nolən kit itəm itəmat onəkotitun wir in. ²⁶E nian əh, itəmat onəkoteasiə-in natimnat kəm rəhak Tata e nərgək, məto io esənən məmə io ekuwin e nərgitəmat measiə-in natimnat ron^p ²⁷məto-inu Tata Uhgın, in əmun tolkeike pik itəmat. In tolkeike itəmat məto-inu itəmat nakotolkeike io, kən itəmat nəmotahatətə məmə io emisi-pən lan. ²⁸Io emisi-pən o Tata Uhgın, muwa e nətueintən u. Kənu roiu otəsüwəhən kən ekiet min e nətueintən u, mitəlig-pən min o Tata Uhgın.”

²⁹Kən netəmim rəhan min koatən məmə, “!In un! !Roiu əh ik nəsuəh minən nimaa nəghatən! Ik nakatən ətuatip əm kəm itimat. ³⁰Roiu əh enotitun məmə okəmə suah kit təsətapəh-inən əh nat kit ron ik, məto ik nəkitun nuhalpınən nəghatən min rafin itəm kəsətapəhinən əh. O nat u, tol kən itimat ekotitun məmə ik nəmisi-pən o Uhgın.”

³¹Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “?Nipahrienən, itəmat nakotahatətə lak u-roiu?^q ³²Itəmat otətəlig-in-tu, nian əh-ikin tatuwa, nipahrienən məmə nian əh tınıet-arəpa rəkis, itəm netəmim okotitəp itəmat rafin, nakotaiu atit, motuwın imatəmat min ikin, motapəs io, io pisin əm.^r Məto okol io esan pisin əmən, məto-inu nian rafin rəhak Tata tətətig itimlau min.^s ³³Io enəmən-iarəp rəkis natimnat min u kəm itəmat, məmə rəhatəmat nətəligən oteiuaiu məto-inu nəkotətig lak.^t E nətueintən u, nahməən otepət otəmat,^u məto sotəɡinən, motətul məha-məha,^v məto-inu io enol win rəkis e nəsanənən rəha nətueintən.”^w

Iesu təməfak atip ron

17 ¹Nian Iesu təməghat rəkis, kən mətəg-pər ilis e neai, kən matəfak matən məmə,

m 16:23 Mat 7:7 **n 16:24** Jon 15:7-8 **o 16:25** Mat 13:34; Mak 4:33,34; Jon 10:6
p 16:26 Kitat kotitun nuwinən o Uhgın e nəfakən, tahmen əm e nisualkələh koatuwin o rəhalat tata min itəm kotalkeike ilat. Iesu in tatəfak o nat kitiəh əm, inun, məmə Uhgın otəplan kitat məmə kotətuatip e niganəmtin (Rom 8:34, Hip 7:24-25; 1 Jon 2:1-2). Kən tol nəhlan, kitat kotitun nuwinən measiə-in natimnat o Uhgın. **q 16:31** Jon 4:23
r 16:32 Sek 13:7; Mat 26:56; Mak 14:27 **s 16:32** Jon 8:29 **t 16:33** Jon 14:27
u 16:33 Jon 15:18-21 **v 16:33** Mak 13:9 **w 16:33** Rom 8:37; 1 Jon 4:4; 5:4; Nol Əpən 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7

“Tata, rəhak nian tinuwa rəkis. Io iakolkeike məmә ik onakiləs-ipər nərgi Nətim, məmә in min otəpaniləs-ipər nərgəm,^x 2 mətō-inu ik nəmos-ipən nəsanənən ne nepətən kəm in, məmә in otəramərə e netənim rafin,^y kən mitun min nos-ipənən nəmegəhən lilin kəm ilat min u, itəm ik nəmos-ipən ilat min kəm in.^z 3 Kən nəmegəhən lilin u, nīpətīn u məmә netənim okotitun ik, itəm ik əm un ik Uhgīn pahrien,^a kən motitun min Iesu Kristo u, ik nəmahl-ipa.^b 4 Io ematiləs-ipər nərgəm e nətueintən u,^c kən enol rafin rəkis wək itəm ik nəmos-ipa kəm io məmә iakol.^d 5 Tata, roiu əh, tinol nian rəham məmә onakos io ekimnə mətətig kilau min ik. Ləs-ipər io mos-ipa nepətən əhag-əhag kəm io, tahmen əm mə inun, emos apərən kilau min ik e nian nətueintən u təmatikə əh.^e

Iesu təməfak o rəhan min

6 “Netəm min u itəm ik nəmos-irəkis ilat o nətueintən mos-ipa ilat kəm io, io ematol əp nərgəm kəm ilat, məmә ilat okotitun ik.^f Aupən, ilat rəham min netənim, mətō roiu ik nəmələhəu-pən ilat e nelmək, məmә ilat rəhak min netənim. Ilat kəmoatətəu-pən rəham nəghatən, 7 kən roiu əh, ilat kotitun məmә, natimnat min u itəm ik nəmos-ipa kəm io, ilat koatisi-pən əm ron ik. 8 Ilat kotitun natimnat min u, mətō-inu ik ninəmən-ipa rəkis nəghatən kəm io, kən io emən-ipən kəm ilat, kən ilat koatos e nikilat. Kən ilat motitun məmә nīpahrienən agin məmә io emisi-pīnə ron ik, kən moatahatətə lak məmә ik nəmahl-ipa io.

9 “Io iatəfak olat min u. Io esəfakən o netənim rəha nətueintən, iatəfak əm o netəm min u itəm ik nəmos-ipa ilat kəm io, mətō-inun ilat u rəham min. 10 Netəm min u iatos, ilat rafin rəham, kənu ilat rafin u itəm ik natos, ilat rəhak.^g Kən netəm min u, ik nəmol ilat məmә nəmegəhən rəhalat tatiləs-ipər nərgək. 11 Roiu əh iakatuwa ron ik, kən otəsuwəhən io esatigən u e nətueintən u. Mətō netəm min u, ilat okotatig əh e nətueintən u. Tata, ik nakətuatip agin. Awi, nakaskəlīm netəm min u kotatig wir e nəsanənən rəha nərgəm u itəm ik nəmos-ipa kəm io, məmә ilat okotatig kitīəh əm, tahmen məmә inu, kilau min ik kitīəh.^h 12 Nian io emətətig itimat min ilat, kən ematipal wirⁱ olat, e nəsanənən rəha nərgəm əm itəm ik nəmos-ipa kəm io. Io ematehm wir ilat, esaiiroauinən kit.^j Kitīəh əm u itəm təməluə, inun itəm Uhgīn otəkəike mərəkin,^k kənu nat əh otol nəhlan, məmә otol nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgīn otuwa mol nīpahrienən.

x 17:1 Jon 12:23; 13:31,32 y 17:2 Dan 7:14; Mat 28:18; 1 Korin 15:27-28 z 17:2 17:24; Jon 6:37,39 a 17:3 Jon 17:25,26 b 17:3 Fil 3:8 c 17:4 Jon 13:31 d 17:4 Jon 19:30 e 17:5 Jon 1:1-2; 8:58; 16:28; Fil 2:6-11 f 17:6 Jon 1:18 g 17:10 Jon 16:15 h 17:11 Jon 17:21-23; Sam 133:1; Jon 10:30 i 17:12 “Ematipal wir,” nīpətīn u, ematehm wir məmә nat kit təsərəkinən, mol protektem elat. j 17:12 Jon 6:39 k 17:12 Inu Jutas. Jon 6:70,71

¹³“Roiu əh, iatuwa ron ik, məto iatən nəghatən min u nian etatig əh e nətueintən, məmə ilat min, nikilat otagiən otagiən, tahmen əm məmə io nīkik tətagiən. ¹⁴Io emən-iarəp rəham nəghatən min kəm ilat. Kən tol nəhlan, netəmim rəha nətueintən u, kəsotolkeikeən ilat, koatətəhau ilat,^l məto-inun ilat sənəmə netəmim rəha nətueintən,^m tahmen əm məmə io sənəmə etəmim rəha nətueintən. ¹⁵Io esətapəhən ron ik məmə onakos-irəkis ilat e nətueintən u. Məto ekolkeike məmə ik onakahtosig-in etəm rat u, Setan, məmə in otəsuwamən mərəkin ilat. Ik onakīpal wirⁿ olat.^o ¹⁶Io, sənəmə etəmim rəha nətueintən u. Kən tol nəhlan, ilat min sənəmə netəmim rəha nətueintən. ¹⁷Rəham nəghatən in nīpahrienən rafin. Onəkol rəham nəghatən məmə in otol wək e nəmegəhən rəhalat məmə ilat netəmim pahrien rəham motasim motətuatip.^p ¹⁸Ik nəməhl-ipa io, ekuwa e nətueintən u,^q kən e nolən kitiəh əm, io enatahl-iarəp min ilat, kotuwīn e nətueintən.^r ¹⁹Kən io iatos-ipinə atip io məmə iakatasim o nolən nalpəkəuən rəham,^s məmə ekasitu e netəm min u, məmə ilat min okotasim motətuatip, kən ilat netəmim pahrien rəham.^t

Iesu təməfak o netəm okəpanotahatətə lan

²⁰“Io esəfakən əm o netəm min u, məto iatəfak min o netəm min u itəm okəpanotahatətə lak e nəghatən rəha netəm min u. ²¹Tata, io iatəfak olat, məmə ilat rafin okotuwa kitiəh əm, tahmen-pən əm məmə inun kilau kitiəh əm, kən iakətətig-pinə lam, kən ik nəkətətig lak. Iatəfak məmə ilat okotuwa kitiəh əm kitat min ik, məmə netəmim rəha nətueintən okotahatətə məmə ik nəməhl-ipa io.^u ²²Ik ninəmos-ipa rəkis nepətən^v kəm io, kən io iatawte-in kələh nepətən rəhak kəm ilat, məmə ilat okotuwa kitiəh əm tahmen əm məmə kilau kətioal kitiəh.^w ²³Iakətətig e nīkilat, kən ik nəkətətig lak. Tol nəhlan, iatəfak məmə, ilat okotuwa kitiəh əm e natimnat min rafin məmə netəm min u rəha nətueintən, ilat okotəplan motitun məmə ik nəməhl-ipa io, kən məmə ik nəməolkeike rəham netəmim^x tahmen əm məmə inu, ik nəməolkeike mihin io.

²⁴“Tata, ik nəməos-ipa ilat u e nelmək məmə ilat rəhak min, kən io ekolkeike məmə ilat okotitun nuwamən ikin-u itəm io min ekuwīn ikin,^y

l 17:14 Jon 8:23; 15:19 m 17:14 1 Pita 2:11 n 17:15 “Onakīpal wir,” nīpətīn u, otehm wir məmə nat kit təsərəkīnən, mol protektem elat. o 17:15 Mat 24:24; Jon 8:44; 1 Pita 5:8 p 17:17 Lev 11:44-45; Jon 15:3; 1 Pita 1:16 q 17:18 Jon 3:17 r 17:18 Jon 20:21; Mat 28:18-20 s 17:19 Mak 14:24; Luk 22:19; Jon 6:51; 1 Kor 11:24; Dut 15:19,21; Taetas 2:14; Hip 9:14 t 17:19 Hip 10:10 u 17:21 Jon 3:17 v 17:22 Jon 1:14 w 17:22 Jon 14:20 x 17:23 Jon 16:27 y 17:24 Jon 12:26

māmā ilat okotāplan nepētān əhag-əhag rəhak^z itəm io ekatos. Nepētān əhag-əhag u, ik nəmos-īpa kəm io, mətō-inu ik nəmolkeike io aupən aġin nian nətueintən u təmatikə əh.^a

²⁵“Tata, ik nakətuatip aġin.^b Netəmim rəha nətueintən u, ilat kotəruru ik,^c mətō io ekitun ik. Kən netəm min u rəhak min, ilat kotitun māmə ik nəmahl-īpa io. ²⁶Io emol əp ik kəm ilat, māmə ilat okotitun wir ik,^d kənu io, oiakatəkəike matol əp ik nəhlan, māmə nolkeikēən rəham otinip wir nikilat,^e kən māmə io atip oiakatətig e nikilat. Nolkeikēən u iakatəghat-in, in nolkeikēən rəham, tahmen mə inu ik nakolkeike mihin io.”^f

Tikimir min rəha Iesu kəmotuwa motaskəlim in
(*Mat 26:7-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53*)

18 ¹Nian Iesu təmaupən məfak, kəmotiet e taon u, kən moteguəfimin-pən entənīpən-pən e noanapinat kit, nərgin un, Ketron. Kən ikin əh, kəmahwinu kit ikin. Kən Iesu ne rəhan netəmim min kəmotuwīn e niki nig min əh.

²Kən Jutas u, etəm u uarisig in otəpanegəhan-in Iesu kəm rəhan tikimir min, in tinitun rəkis ikin əh, mətō-inu nian neen, Iesu ne rəhan min netəmim ilat koatuəfimin ilat min ikin.^g ³Kən pris asol min ne Fārisi min kəmotahl-īpən mōpael min itəm koatətul o Nimə Rəha Uhgīn kotuwa motehm Jutas. Kən Jutas təmit netəm min əh ilat mōpael min neen rəha netəm Rom, mit ilat motuwīn e niki nig olif əh. Ilat koatəmīk noanisiə, ne lait min, ne natimnat rəha nəluaginən.^h

⁴Iesu tinəmitun rəkis māmə natimnat min u, in otuwa tol nulan, mətō in təmalīwək muwīn olat, kən mətəpəh olat māmə, “?Itəmat noategəs-in pah un?”

⁵Ilat kəmotən-īpən kəm in māmə, “Etəm Nasaret kit, nərgin u Iesu.” Kən in tən-īpən kəm ilat māmə, “Io u inu.”^{i j} (Kən Jutas, suah u itəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmīlat, in tatətul ilat min.) ⁶Kən nian Iesu təmən māmə, “Io u inu,” ilat kəmotani məntaalat motitəlig, moteiuaiu motorin ilat e nisip.^k

z 17:24 Netəm koatəfak koatehm nepētān rəha Iesu məsin əm roiu, (Jon 1:14, 2 Kor 3:18). Mətō kitat kotitun māmə okəmā otitəlig-pa, kitat okotahmen lan, mətō-inu e nian əh, okotāplan əsas rəhan nepētān əhag-əhag e niġanəmtitāt (1 Jon 3:2). Nepētān əhag-əhag rəha Iesu itəm rəhan netəmim min ilat okotāplan; inu, rəhan nepētān māmə in Uhgīn, nepētān əhag-əhag əh itəm in təmos aupən nətueintən təpanatig. **a 17:24** Jon 1:1-3; 1:14; 1 Pita 1:20 **b 17:25** Sam 119:137; Rom 3:26 **c 17:25** Jon 15:21; 16:3 **d 17:26** Jon 17:6 **e 17:26** E ves u, nipətīn kəiu. Kitiəh, Iesu tatəfak māmə Tata Uhgīn otolkeike rəhan min netəmim, tahmen əm māmə in tatolkeike Iesu. Mətō in tatəfak min māmə rəhan netəmim min okotolkeike ilat min tahmen əm māmə Tata Uhgīn in tatolkeike Iesu. **f 17:26** Jon 15:9; Rom 5:5 **g 18:2** Luk 21:37; 22:39 **h 18:3** Wək 1:16 **i 18:5** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. **j 18:5** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 **k 18:6** Nol Əpən 1:17

⁷Kən Iesu tatig mətəpəh min olat məmə, “?Itəmat nakotegəs-in pah un?” Kən ilat kotəmə, “Etəm Nasaret kit, nərgin u Iesu.”

⁸Kən Iesu tən-ipən məmə, “Enən-ipinə rəkis kəm itəmat məmə, ‘Io u inu.’^{l m} Okəmə itəmat nakoategəs-in io, kən təwir məmə nakotapəs netəmim min u, koatuwin latuənu.” ⁹In təmən nəhlan məmə nəghatən u itəm in tənəmən rəkis in otol nīpahrienən. Nəghatən u təmən məmə, “Tata, netəm min u itəm nəmələhəu-pən ilat e nelmək, okol esaiiroauinən kit.”ⁿ

¹⁰Saimon Pita təmatiləs rəhan kit nisa rəha nəluaginən. Kən əmun, in təmiuw-iarəp rəhan nisa, mətə rəkis matelgi slef kit rəha pris asol agin, matəlgin matip. Nərgi suah un, Malkas.

¹¹Məto Iesu tən-ipən kəm Pita məmə, “Aii-pən rəham nisa u e rəhan sipa. Ik onəkəike mitun məmə nahməən u rəhak,^o itəm Tata Uhgın in təmos-ipa kəm io, kən io ekəike mətəlīg-in əm, mol.”^p

Ilat kəmotiləs Iesu motuwın tətul aupən e niganəmti Anas

(*Mat 26:57-58; Mak 14:53-54; Luk 22:54*)

¹²Kən mopael min rəha netəm Rom ne etəm-iasol rəhalat, ne mopael min rəha netəm Isrel, kəmotaskəlīm Iesu, kən motəlis ətain nelmin. ¹³Kən kəmotəupən motiləs in motuwın tətul e niganəmti Anas. Anas un, in etəmaa Kaeafas. Kaeafas un, in pris asol agin e nup əh.^q ¹⁴Kən Kaeafas u inu, in aupən təmən kəm netəm-iasol rəha netəm Isrel məmə təwir pik məmə etəmim kitih əm otimis o netəmim, taprəkis-in məmə netəmim rafin okotimis.^r

Pita təmən məmə in təruru Iesu

(*Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57*)

¹⁵Kən Saimon Pita ne etəmim kit min rəha Iesu, ilau kəmiauarisig-in Iesu. Etəmim u kit min rəha Iesu, pris asol agin in titun wir. Tol nəhlan, in təmətəu-pən Iesu, mian əpəh imə e iat rəha nimə rəha pris asol agin

l 18:8 “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. **m 18:8** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 **n 18:9** Jon 6:39; 10:28; 17:12 **o 18:11** Nian Iesu təmə, “Ik onəkəike mitun məmə nahməən u rəhak,” nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “?Oesənim-pənən e panikin u itəm rəhak Tata otos-ipa kəm io?” E nəghatən Kris, “oekənim e panikin” in nimaə nəghatən, nīpətin u, məmə Iesu tategəhan-in məmə in otos nahməən u itəm otuwa ron nian Uhgın otol nalpənən kəm in o nolan rat min rəha netəmim rafin. **p 18:11** Mat 20:22 **q 18:13** E nian rəha Oltesteman, katos-ipər pris asol agin min kotətul mətoarus nian ilat okoatimis. Məto e nian Jon təmətə naoa u lan, netəm Rom kəmotəuhlin nətəlīgən əh, motol məmə etəm tatol pris asol agin, okəike katiləs-ipər nitain, məmə suah kit in otəsəraməgəən nian təfəməh. E nup 6 AD, netəm Rom kəmos-ipər Anas məmə in otuwa pris asol agin, kənu e nup 15 AD, kəmotiləs-iəhau in e rəhan wək, kən motiləs-ipər Kaiəfəs məmə tatos nəmeen. Məto Anas in tatos əh nəraməgəən e nətəlīgən rəha netəm Isrel, kən netəm Isrel koatən əh məmə in pris asol agin. **r 18:14** Jon 11:49-51

un. ¹⁶Məto Pita in təmatətül əm e ket. Kən etəmim kit min u rəha İesu, itəm pris asol aġin titun wir, in təmiet muwa ihluə, kən mən-ipən kəm pətan u itəm tatətül o ket. Kən in təmit Pita mian imə. ¹⁷Kən əmun, pətan un itəm tatətül o ket, təməplan Pita kən tətəpəh ron məmə, “?Ei, ik min un etəmim rəha suah əh?”

Məto Pita təmə, “Kəpə, sənəmə io rəhan etəmim.”

¹⁸Kən e nian əh, in nian rəha nətəpən, kən iolwək min rəha pris asol aġin, ne mopael min, ilat kəmotasiəpən e noanəmkilip e nigəm, kən moatətül titəlau in, moatəto. Kən Pita min, in təmuwin motətül, moatəto nigəm.

Pris asol aġin təməghat kəm İesu

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹Kən pris asol aġin tətəpəh-in natimnat min o İesu. Tətəpəh o netəmim min rəhan ne nəghatən min rəhan itəm təmatən matəgətun ilat lan.^s

²⁰Kən İesu tən-ipən kəm in məmə, “Io ematən rəhak nəghatən min e niganəmti netəmim. Nian rafin, iatəgətun netəmim lan, əpəh e nimə min rəha nuəfiminən, kən əpəh e Nimə Rəha Uhgın, itəm netəm İsel koatəpələh ikin nian rafin. Io esəhluaig-inən rəhak nəghatən min.

²¹?Təhrol nakətəpəh-in nulan kəm io? Təwir mə nakuwin mətəpəh o netəm kəmoatəto rəhak nəghatən min. Təwir nakuwin mətəpəh o nəghatən min un emən-ipən kəm ilat. İlat kotitun wir natimnat min u itəm ematən.”

²²Nian İesu təmatən nəghatən əh, kən mopael kit itəm in tatətül e Nimə Rəha Uhgın, in tatətül əh-ikin, təmem nikapın, kən məmə, “?Nakatən nulan e pris asol aġin o naka?”

²³Kən İesu tən-ipən kəm in məmə, “Okəmə emən nəghatən neen itəm təsətuatipən, təwir məmə onakən-iarəp. ?Məto okəmə rəhak nəghatən min kotətuatip əm, təhrol nakatem io?”

²⁴Kən əmun Anas tahl-ipən İesu tuwin o pris asol aġin u Kaeafas. Kən tatəmik mətmətig əm nol itəm kəməlis lan.

Pita tinən min məmə təruru İesu

(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵Kən Saimon Pita tətül əh matəto nigəm. Kən koatəpəh ron məmə, “?Ei, ik min un, ik etəmim rəha suah əh?” Məto Pita təmə, “Kəpə, sənəmə io rəhan etəmim.”

s 18:19 Nat ənpapın məmə Kaiəfəs in pris asol aġin e nup əh (ves 13), məto Anas in tatos əh nepətən rəha pris asol aġin kit, məto-inu in pris asol aġin əupən ikin. Kən ves u tatəghat-in Anas. (Jon 18:24; Luk 3:2; Wək 4:5-6).

²⁶ Kən əmun, iolwək kit rəha pris asol agin, in noanol kit rəha suah u Pita təmətatiṗ matəlgin aupən, in təmən məmә, “?Nikik təht məmә eməplan ik itəmat min əpəh e niki nahwinuən, o kəpə?”

²⁷ Məto Pita təmә, “Kəpə. Sənəmә io.”

Kən roiu agin-əh min, mənig kit timnən.^t

Iesu in təmətul aupən e niganəmti Pailat
(*Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5*)

²⁸ Kən laulaugin agin-əh, kəmotiləs Iesu motiet e nimə rəha Kaeafas, motuwın e nimə rəha Pailat. Pailat in etəm Rom, məto in tatos nərəmərəən asol Isrel. Netəm Isrel koatos nətuakəmən kit rəhalat, ilat kəsotuwınən e nimə rəha etəm ik pisin kit. Okəmә okotuwın imә, kən ilat koatən məmә ilat kotamkimik e niganəmti Uhgın, kən ilat okol kəsotunən nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.^u ²⁹ O nətuakəmən u rəhalat, tol kən Pailat in tēmiet e rəhan nimә, muwa ihluә mә otəplan ilat. Kən in təmətapəh məmә, “?Nipəgnəmti naka un itəmat noatehm-pən e suah u?”

³⁰ Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmә, “Okəmә suah u in təsətğəhlən lou, okol esotiləsən in motuwa kəm ik.”

³¹ Kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmә, “Təwir məmә itəmat onəkotiləs in motuwın, kən itəmat motakil, tətəu-pən lou min rəhatəmat.”

Məto ilat kotən-ipən kəm in məmә, “Məto netəm Rom əm ilat kotegəhan-in məmә kitun nohamnuən etəmim.” ³² Iesu təmatən aupən məmә in otimis nəhlan,^v kən natimnat min u kəmol məmә nəghatən min u rəhan okotuwa motol nipahrienən.

³³ Kən əmun Pailat tuwın min imә, kən maun-in Iesu tuwa mətul aupən-in niganəmtin, kən tətapəh ron məmә, “?Təhrol? ?Ik kig rəha netəm Isrel?”^w

³⁴ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmә, “?Ik atip əm nakatətapəh nulan, o ik nakatətapəh məto-inu netəmim koatən-ipinə io kəm ik?”

³⁵ Kən Pailat tən-ipən məmә, “?Təhrol? ?Ik nikim təht mә io etəm Isrel kit? Netəmim imam ikin əm ne pris asol min rəham, ilat kəmotegəhan-in-pә ik e nelmək. ?Ik nəmol nat naka?”

³⁶ Kən Iesu təmә, “Io, esolən kig rəha nətueintən u. Okəmә io kig kit tahmen e kig min rəha nətueintən u, kən rəhak netəmim min okotəmu, motoh netəm min un itəm kotalkeike məmә okotos-ipən io e nelmi netəm-iasol rəha netəm Isrel. Məto io sənəmә kig kit rəha nətueintən u.”^x

t 18:27 Jon 13:38 **u 18:28** Jon 11:55 **v 18:32** Iesu təmən məmә in otimis e nig kəmәluau (Mat 20:19; 26:2; Jon 3:14; 8:28; 12:32-33). Kən netəm Rom, ilat koatohamnu netəm koatol nəratən, moatətu-pər ilat e nig kəluau. Məto netəm Rom kəsotegəhan-inən məmә netəm Isrel, ilat kotal mihin. **w 18:33** Mat 2:2; Luk 23:2-3 **x 18:36** Luk 17:21; Jon 6:51

³⁷Kən Pailat tətəpəh ron məmə, “?Məto nīpahrienən məmə ik kig kit?”

Kən Iesu təmə, “Ik nəmən məmə io kig kit. Io emaiir-pa e nətueintən u o nat kitih əm, məmə ekatətul-arəp matən-iarəp nīpahrienən.^y Kən etəmim itəm nīkin tagien məmə otətəu-pən nīpahrienən, kən in tatətəlig-in rəhak nəghatən.”^z

³⁸Məto Pailat tən-ipən kəm in məmə, “?Naka un, nīpahrienən?”

Pailat təmakil məmə Iesu in təike mīmīs
(*Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25*)

Kən Pailat təmiet min muwin mehm netəm-iasol min rəha netəm Isrel, mən-ipən kəm ilat məmə, “Io esəplanən nolən rat kit ne e suah u, itəm tatən məmə suah u təmərəkin lou.^a ³⁹Meto e nolən rəhatəmat, e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, nian rafin iatikis suah kit mahl-iarəpən e kalapus. ?Kən təhrol? ?Itəmat nakotolkeike məmə io ekegəhan-in kən mikis kig rəha netəm Isrel?”

⁴⁰Kən ilat kotagət əfəməh motən məmə, “!Kəpə! !Itimat ekotapəs suah un, ekototolkeike Parapas!” Parapas un, in iakləh kit, kən in tətətəluagin matohamnu itəm məmə otəhg-iarəp kapman rəha Rom.^b

19 ¹Kən Pailat təmos-ipən Iesu e nelmi rəhan mōpael min, kən ilat kəmotalis-alis.^c ²Kən kəmotəmīk nol itəm tol nihlən-nihlən, motol hat lan, tahmen e hat rəha kig, kən motəfauin-pən e rəhn-kapə. Kən motuwīn-in-pən kot əfəməh kit kəm in, tol nəgui-naris lan, tahmen e kot rəha kig. ³Kən ilat motuwa ron, moatol mīləh lan, kən moatən məmə, “Ik u inu, kig rəha netəm Isrel. Itimat ekotos-ipən nisīaiiən kəm ik.” Kən ilat moatem-pən əm nīkapīn.

⁴Kən Pailat tiet min muwin ihluə, kən matən-ipən kəm netəmim məmə, “Ei, netəmim. Io ekahl-iarəp min suah u tuwa ihluə, məmə itəmat onəkotəplan-tu məmə io esəhmən nolən rat lan ne.” ⁵Kən Iesu təmiet min muwa ihluə. In tatəfauin hat u itəm kəmol e nol itəm tol nihlən-nihlən, tahmen e hat rəha kig, kən matuwīn e kot əfəməh tol nəgui-naris, tahmen e kot rəha kig, kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmə, “!Netəmim! !Otəplan-tu! !Suah u inu!”

⁶Məto nian pris asol min ne mōpael min itəm koatehm Nīmə Rəha Uhgīn kəmotəplan, ilat kəmotagət əfəməh moatən məmə, “!Okəht-ipən e nig kəməluau! !Okəht-ipən e nig kəməluau!”^d

Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəla, itəmat pisin əm, otīləs motuwīn, motəht-ipən in e nig kəməluau. Məto io esəplanən nolən rat kit ne lan.”

y 18:37 Jon 3:32 z 18:37 Jon 8:47 a 18:38 Luk 23:4 b 18:40 Wək 3:14
c 19:1 Aes 50:6; 53:5 d 19:6 Wək 3:13

⁷Məto ilat kotəmә, “Rəhatimat kit əh-ikin lou tatən məmә in otəkaike mīmīs, məto-inu in tatən məmә in Nəti Uhgīn.”^e ⁸Kən nian Pailat tәмәto nəghatən u, in tәмәgin pik təhmin min. ⁹Kən in tәмatig muwin min imә, mətəpəh o Iesu məmә, “?Ik etəm hiә?”^f

Məto Iesu tәsuhalpinən rəhan nəghatən. ¹⁰Kən Pailat tən-ipən kəm in məmә, “?Təhrol nəsən-ipamən kəm io? ?Ik nəsitunən məmә io iatos nəsanənən məmә ekahl-iarəp ik, kən matos min nəsanənən məmә okəht-ipən ik e nig kəmәluau?”

¹¹Kən Iesu tən-ipən kəm in məmә, “Okəmә Uhgīn tәмәsolən nat u, okol ik onəsos agin-əhən nəsanənən məmә onakakil io.^g Tol nəhlan, nolən rat rəha suah un itəm tәмos-ipin io e nelməm, in tərət maprəkis-in rəham.”^h

¹²Kən tәtuoun e nian əh, Pailat tәmolkeike məmә otikis Iesu. Məto netəm-iasol min rəha netəm Isrel koatagət əfəmәh moatən məmә, “Okəmә nakikis suah u mahl-iarəp, kən ik sənәmә etəmim rəha Sisa. Etəmim u itəm tatən məmә in kig, in tikimir rəha Sisa.”

¹³Kən nian Pailat tәмәto nəghatən u, kən tәmit Iesu muwa min ihluə. Kən in tәmuwin e ikin kit, nərgin un, Lou Kəpiel Epin-Epin, e nəghatən Isrel, in Kapata,ⁱ kən matəpələh-pər jea rəha nakilən. ¹⁴Tinuəkir mitgar tətul e tina, e nian ətuatip rəha nol əpen-əpenən o nolən lafet rəha Nuhagego-inən.

Kən Pailat tən-ipən kəm netəm Isrel məmә, “!Ei netəm min əpә! !Otəplan-tu! !Suah u in kig rəhatəmat!”^j

¹⁵Məto ilat kәmotagət əfəmәh, motən məmә, “!Ohamnu! !Ohamnu! !Əht-ipən e nig kəmәluau!”

Kən Pailat tәмән-ipən kəm ilat məmә, “?Itəmat nakotolkeike mә io ekəht-ipən kig rəhatəmat e nig kəmәluau?” Məto pris asol min kotəmә, “!Sisa əm un, in rəhatimat kig!”

¹⁶Kən Pailat tәmegəhan-in-pən Iesu tuwin e nelmilat, məmә mopael min rəha Rom okotuwin motəht-ipən e nig kəmәluau.

Mopael min kәmotətu-pər Iesu e nig kəmәluau
(*Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43*)

Kən ilat kәmotiləs Iesu motuwin. ¹⁷In tatiləs nig kəmәluau rəhan,^k matiet matuwin ikin kit min, nərgin un, Kolkota e nəghatən rəha netəm Isrel. Nipətin u, “Louipil-uipil.” ¹⁸Kən ikin əh, kәmotəht-ipən Iesu e nig

e 19:7 Lev 24:16; Mat 26:63-66; Jon 5:18; 10:33 **f 19:9** Pailat tәmәtəpəh nəhlan o nitunən məmә okəmә naka Iesu in uhgin əkəku kit, o okəm-naka nikin tatəht məmә Iesu in etəm e nəptən pisin kit kən etəm pisin kit in otakil nolən rəhan (Luk 23:6-7). Iesu tinuhalpin rəkis rəhan nəghatən, məto Pailat tәмәsənən nipahrienən lan (Jon 18:36-38a; Aes 53:7). **g 19:11** Rom 13:1 **h 19:11** Jon 18:30; Wək 3:13 **i 19:13** Kapata in ikin kit kәmәlin kəpiel itəm tәpin-epin min ikin, kol tahmen əm e simen itəm kәmәhləkin. **j 19:14** Jon 19:19,21-22 **k 19:17** Luk 14:27

kəməluau. Kən kəmotatig motəht-ipən min etənim kəiu, kit e nikalin matip, kit e nikalin mol, kən Iesu in tatəkul ilugin elau.

¹⁹Kən Pailat təmən kəte rəkis nəghatən kit, kiləs kan kəht-ipən e rəhn-kapə nig kəməluau. Nəghatən u tatən məmə, IESU, ETƏM NASARET, KIG RƏHA NETƏM ISREL.^l ²⁰Kən netəm Isrel tepət, ilat kotafin nəghatən u, məto-inu ikin əh kəmotəht-ipən Iesu ikin, in iuəhkir əm o taon.^m Kən nəghatən u, kəməte rəkis e nəghatən rəha netəm Isrel, ne nəghatən rəha netəm Rom, ne nəghatən rəha netəm Kris. ²¹Kən pris asol min rəha netəm Isrel, kəmotuwın motən-ipən kəm Pailat məmə, “Onəkəsətəən məmə, ‘Kig rəha netəm Isrel.’ Təwir mə onəkəte ilə məmə, ‘Suah u in tatən məmə in kig rəha netəm Isrel.’”ⁿ

²²Məto Pailat təmə, “Nat itəm eməte, eməte.”

Mopael min kəmotoor natimnat rəha Iesu

²³Kən nian mopael min kəmotəht-ipən rəkis Iesu e nig kəməluau, kən motəmik rəhan natimnat, kən kəmotoor ilat nəmtin kuwit, məto-inun mopael min ilat kuwit. Məto kot əfəməh rəhan, etənim itəm in təmol niməhan, in təmisilpın-ilpınən niməhan lan, in təmol ariəpiə əm niməhan əh. ²⁴Kən mopael min u kinotən-ən kəm ilat min məmə, “Ei, təsəwirən məmə okotearəsin nat u. Təwir məmə okotatipin əm tais ron. Kən etəm tatol win lan, in titol rəhan u kot.” Nat u təmiet məmə otol nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın tuwa mol nıpahrienən, u təmən məmə,

“Ilat kəmotəmki-rəkis rəhak natimnat. Ilat kəmotoor elat min.

Kən ilat kəmotatipin tais məmə otəgətun məmə pah otos natimnat min əh.”^o

Kən tol nəhlan, mopael min kəmotol mihin pahrien.^p

Iesu ne rəhan Mama

²⁵Kən iuəhkir əm o nig kəməluau rəha Iesu, nıpitan kuwit kəmoatətul əh-ikin. Mama rəha Iesu, ne pia rəhan mama, ne Meri kit min, pətan rəha Klopas, kən iahunin kit min Meri pətan Maktala.^q

²⁶Kən nian Iesu təməplan rəhan mama ne suah un itəm in tolkeike pik^r katuətul e nikalin, kən tən-ipən kəm rəhan mama məmə, “!Pətan, nətim un!”

²⁷Kən mən-ipən kəm suah u məmə, “Ik rəham u mama.” Kən tətouun e nian əh, suah u təmit pətan un mian iman ikin, kən in təmatehm wir in, tahmen e rəhan mama ətuatip.

l 19:19 Jon 19:14,21 m 19:20 Hip 13:12 n 19:21 Jon 19:14 o 19:24 Sam 22:18
p 19:24 Jon 19:28,36,37 q 19:25 Luk 8:2; Jon 20:1,18 r 19:26 Jon tatən atip əm in məmə, “suah un itəm in tolkeike pik” (Jon 13:23).

Iesu tinimis

(Mat 27:45-56; Mak 14:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Kən uarisig lan, Iesu təmitun məmə wək min itəm in təmuwa məmə otol, tinol nammun rəkis.^s Kən o nolən nəghatən min e Naoa Rəha Uhgın tuwa mol nıpahrienən lan, in təmən məmə, “Enoaoa.”^t

²⁹ Kən pesin əkəku kit əh-ikin tatəpələh, kəmiuw-pən wain lan u tagin. Kən ilat kəmotiləs nat kit tame-ame tahmen e katən, kən moteer-pən e wain un, kən motatu-pən e nelmi nig katən mə hisop, kən motiləs-ipər tuwin iuəhkır o nohli Iesu, məmə otırım. ³⁰ Kən nian in təmənım wain u məsin, kən məmə, “!Natımnat rafın tinol nammun!”^u

Kən təmətag-iəhau, meğəhan-in-pən rəhan nameğən tiet, kən mimis.

Suah kit təmaru nikali Iesu

³¹ Nian əh rəha nol əpen-əpenəən, məto-inu okən lawigin un, nian rəha Sapat. (Kən Sapat u, in Sapat keike kit.)^v Kən netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsotolkeikeən məmə nıpəti suah miləhal əh okətəhaləkul e nig kəməluau mətoarus-pən nian əh. Kən o nat əh, ilat kəmotuwın motətapəh o Pailat məmə otahl-ipa rəhan min netəmim, kotuwın, motətgəhl nelkiləhal, pəs iləhal kəhalimis uəhai əm. Kənu ilat kotiləs-irəkis nıpətiləhal.

³² Kən mopael min kəmotaupən motətgəhl nelki suah mil un kəiu itəm kəmotəht-ipən ilau e nig kəməluau iləhal Iesu.

³³ Məto nian kəmotuwa o Iesu, motəplan məmə in tinimis rəkis. Kən əmun, ilat kəsotətgəhlən nelkin. ³⁴ Kən mopael kit təmaru əm nikalin e rəhan nıro,^w kən roiu agin-əh, nita ne nəhau kəmuaiəh ahmen-ahmen əm, mətuatite e nıpətin.^x ³⁵ (Kən suah kit əh-ikin tatətul,^y in təmehm natımnat min u e nıganəmtin. Kən nəghatən min rəha suah u, in tətuatip, kən in titun məmə in tatən pahrien. Kən in tatən-iarəp məmə itəmat min onəkotitun motahatətə lan.) ³⁶ Natımnat min u kəmotuwa məmə okotol nəghatən e Naoa Rəha Uhgın tuwa mol nıpahrienən lan,^z u tatən məmə, “Okol nikilikilin kit təsıtəgıtən.”^a ³⁷ Kən nəghatən kit min e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Ilat okotəplan suah u itəm kəmotaru.”^b

s 19:28 Jon 17:4 **t 19:28** Sam 69:21; Jon 19:29 **u 19:30** Luk 12:50; Jon 4:34; 17:4
v 19:31 Sapat u, in Sapat keike kit, məto-inu təmuwa ətuatip e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən. **w 19:34** Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 **x 19:34** 1 Jon 5:6-8 **y 19:35** Aposol Jon itəm təməte naoa u, in tatəghat-in atip əm in e ves 35 (Jon 19:26; 21:24).
z 19:36 Jon 19:24,28,37 **a 19:36** Iesu in tahmen e Nəti Sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən kən nitan otosmegəh netəmim rəha Uhgın. (Jon 1:29; 1 Kor 5:7; 1 Pita 1:19). Tahmen məmə kəməsətgəhlən nikilkili nenəti sipsip min itəm katoh e lafet rəha Nuhagego-inən (Eks 12:46; Nam 9:12), e nolən kitiəh əm, nikilkili Iesu kit, təməsıtəgıtən. Sam 34:20.
b 19:37 Sek 12:10; Nol Əpən 1:7

Josep ne Nikotimas, ilau kəmiatənim Iesu

³⁸Kən uarisig e natimnat min u, etəm Aramatia kit, nərgin u, Josep. Josep u, in etənim kit rəha Iesu, məto tatəhluaig-in nat u, məto-inun tatəgin netəm-iasol rəha netəm Isrel.^c In təmuwin məplan Pailat, kən tətəpəh ron məmə otegəhan-in pəs tiləs-irəkis nipəti Iesu. Kən əmun, Pailat təmegəhan-in, kən in təmuwin miləs-irəkis. ³⁹Kən Nikotimas, u aupən in təmuwin məplan Iesu lapin,^d in təmuwin ilau Josep. In tatitol kətim kit, təmarioah e nat pien-pien min u mir ne alos. Kətim u təfigəm tahmen e tate kilo.

⁴⁰Kən ilau kəmiāləs-irəkis nipəti Iesu, mualpin e niməhan wir kit, nərgin u linen. Kən ilau kəmioal-pən mir ne alos e niməhan u, tahmen ətuatip əm mə inun netəm Isrel kotalpin mihin nipəti etənim, moatitənim. ⁴¹Kən ikin əh kəməht-ipən Iesu ikin e nig kəməluau, kəmahwinu ikin, kən e ikin əh, nipəg kəpiel kit əh-ikin, itəm katitənim itəm ikin. Kən ikin əh, kəsitənim-pənən əh suah kit ikin. ⁴²Kən ilau kəmuələhəu-pən nipəti Iesu e nipəg kəpiel u, məto-inu nian əh in nian rəha netəm Isrel koatol əpen-əpenə lan o Sapat,^e kən nipəg kəpiel itəm katitənim itəm ikin, in iuəhkir əm.

Iesu tinəmegəh min

(*Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12*)

20 ¹E Sante, laulaugin agin, titapinəp-əpinəp əh, Meri u pətan Maktala,^f təmuwin e nipəg kəpiel, kən məplan məmə kəpiel asol itəm kəmahtosig-in nipəg kəpiel lan, in kəmahwin rəkis. ²Tol nəhlan, kən in təmaiu mitəlig muwin o Saimon Pita ne etənim u kit min rəha Iesu, u Iesu tolkeike pik, kən mən-ipən kəm ilau məmə, “Ilat kəmotiləs-irəkis nipəti Iərəməə əpəh e nipəg kəpiel. Kən ekotəruru məmə kəmotələhəu hiə nipətin.”

³Kən Pita ne etənim kit min u rəha Iesu, kəmiaiet mətian məmə okuəplan nipəg əh. ⁴Kəmuaiu əsanən mian, məto suah u kit in təmaiu maupən maprəkis-in Pita, maupən muwin əpəh nipəg u ikin. ⁵Kən in təməməhl-əməhl mətəg-pən əpəh imə, kən məplan niməhan wir u linen tatəməhl, məto in təməsuwinən imə. ⁶Kən Saimon Pita in təmiet-arəpa min, kən megupən uəhai əm imə e nipəg kəpiel u, kən təməplan niməhan u koatəməhl, ⁷kən məplan min niməhan u kəmotəlpin rəhn-kapə Iesu lan aupən. Niməhan u, in təsəməhl-pənən ilat niməhan min un neen, məto in kəmaiu-aiu wir kələhəu pisin. ⁸Etənim u rəha Iesu itəm təmaupən, in min təmuwin imə e nipəg kəpiel, kən in təməplan natimnat min u, kən

c 19:38 Jon 7:13 d 19:39 Jon 3:1-2; 7:50 e 19:42 Əplan-tu futnot e 19:31.

f 20:1 Luk 8:2; Jon 19:25

in tāmatahatətə mēmə Iesu tinəmegəh min. ⁹(Naoa Raha Uhgin tatən mēmə Iesu otəkaike mēmegəh min e nimisən, mətə ilat kəsotitun wirən əh nəghatən əh.)^g

Meri u pətan Maktala in təməplan Iesu
(*Mak 16:9-11*)

¹⁰Kən etənim mil un rəha Iesu kəmiatəlig mətian iməlau ikin, ¹¹mətə Meri in tatətul iuəhkir e nipəg kəpiel u mətəsək. Kən nian in təmətəsək əh, kən mēməhl-əməhl mətəuag-pən əpəh e nipəg. ¹²Kən əmun təməplan nagelo kəiu əpəh imə. Natimnat rəhalau in tərūən tərūən. Ilau katuəpələh u ikin-u kəmələhəu-pən Iesu ikin. Kitiəh tatəpələh e nəme rəhn-kapə, kən kitiəh e nəme nelkin.

¹³Kən ilau kəmuətapəh ron mēmə, “Pətan. ?Ik natasək o naka?” Kən in təmən-ipən kəm ilau mēmə, “Ilat kəmotiləs-irəkis nipəti Iəramərə rəhak, kən ekəruru mēmə kəmotələhəu-pən hiə.”

¹⁴Nian in tinən rəkis nəghatən u, kən meirair, kən təməplan Iesu tatətul əm u ikin-un, mətə in təruru mēmə Iesu. ¹⁵Kən Iesu təmətəpəh ron mēmə, “Pətan. ?Nakətəsək o naka? ?Ik nategəs-in pah?” Mətə pətan u, nikin təht mēmə okəmə naka suah u itəm tatitasilin nahwinuən, kən in təmən-ipən kəm in mēmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmiləs-irəkis nipətin, kən mələhəu-pən əh kit, awi, ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekuwin miləs.”

¹⁶Kən Iesu tən-ipən mēmə, “Meri.” Kən Meri təmeirair, mətəg-pən məplan, kən mēmə, “!Raponi!” (Inu nəghatən rəha netəm Isrel u, nipətin təmə, “Rəhak Iəgətun.”)

¹⁷Kən Iesu təmən-ipən kəm in mēmə, “Saskəlimən io, mətə-inu io esuwīnən əh əpəh ilis o rəhak Tata. Mətə ik, uwīn, mehm piak min kən mən-ipən kəm ilat mēmə io enatitəlig-pən ilis o rəhak Tata, kən in min rəhatəmat Tata. In Uhgin rəhak, kən in Uhgin min rəhatəmat.”

¹⁸Kən Meri Maktala təmuwin məplan netənim min rəha Iesu, kən tən-ipən kəm ilat mēmə, “!Suah min əpə! !Io eməplan Iəramərə!” Kən in təmən-iarəp nəghatən min itəm Iesu in təmən-ipən kəm in.

Netənim min rəha Iesu kəmotəplan Iesu
(*Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49*)

¹⁹E Santei ehnaipən, netənim min rəha Iesu kəmotərgəfimīn ilat min əpəh e nimə kit, kən motahtosig e toa motol lok lan, mətə-inu ilat koatəgin netəm-iasol rəha netəm Isrel. Kən əmun, Iesu təmuwa mətul ilugin elat, kən mən-ipən kəm ilat mēmə, “Pəs nəməlinuən tətətiḡ otəmat.”^h ²⁰Kən in təmuraḡik nelmin kən mol-pən nīkalīn kəm ilat, kən nīkilat təmagien pik mətə-inu kīnotəplan Iəramərə.ⁱ

g 20:9 Sam 16:10; Aes 53:11; Luk 24:25-27,46; Jon 2:22; Wək 2:24-28
h 20:19 Jon 20:21,26; Jon 14:27; 16:33 **i 20:20** Jon 16:19-22

²¹ Kən Iesu tən-ipən min kəm ilat məmә, “Pəs nәмәlinuән tәtatig otәmat.^j Tol mә rәhak Tata tәмahl-ipa io,^k e nolән kitiah әm io etahl-ipән itәmat nakoatuwin e nәtueintән.”^l ²² Kән nian in tinән rәkis nәghatән u, kән in tәмehag-pән elat, kән mәмә, “Itәmat, otos Narmin Rәha Uhgин.”^m ²³ Okәмә nәkotaluin nolән rat rәha etәmim, kән Uhgин min in otafәl rәkis nolән rat rәhan. Mәto okәмә itәmat nәsotaluinән nolән rat rәha etәmim, kән Uhgин otәsaluinән kән mәsafәl rәkisән.”ⁿ

Iesu ne Tomas

²⁴ Kән etәm tuelef u kit rәha Iesu, nәrgin u Tomas, u kәtaun-in mәмә, Mil Mil, in tәmikә e nian Iesu tәmiet-arәpa olat. ²⁵ Kән in min neen, ilat kәmotән-ipән kәм in mәмә, “!Ei, emotәplan rәhatat Iәrәmәrә!”

Mәto Tomas tәмән-ipән kәм ilat mәмә, “Okәмә ekәplan nәme nil e nelmin mil, kәnu ekek e noanelmik, kәnu mea-pән e nәme niro e nikalin, kәnu panahatәtә lan. Mәto okәмә esәplanән, okul esahatәtәән lan.”^o

²⁶ Kән tinos wik kitiah rәkis, netәmim min rәha Iesu koatәpәlәh min әpәh imә, e nimә kitiah әm, kән motahtosig e toa, motol lok. Kән Tomas әh-ikin ilat min. Nat әnnapin kәmol lok e toa, mәto Iesu tatig muwa min mәtul ilugin elat mән-ipән mәмә, “Pəs nәмәlinuән tәtatig otәmat.”^p ²⁷ Kән mән-ipән kәм Tomas mәмә, “Әplan-tu nelmәk. Wa mek e noanelmәм. Kән mәg-әtuatip-in nelmәм kән mea-pән e nәme niro u e nikalik. Sәmik mәtmәtigән rәham nahatәtәән rәun, mәto ik onәkәike mәtahatәtә lak.”^q

²⁸ Kән Tomas tән-ipән kәм in mәмә, “Ik rәhak Iәrәmәrә, kән ik rәhak Uhgин.”^r

²⁹ Kән Iesu tән-ipән kәм in mәмә, “Ik nәmahatәtә lak, mәto-inu nәmәplan io.^s Mәto netәm min un kәsotәplanән io, kән ilat kotahatәtә lak, ilat okotos nәwirән pahrien, nikilat tagien pahrien.”^t

Naoa u, kәmәte mәмә netәmim okotahatәtә e Iesu

³⁰ Iesu tәmol nәmtәtin min tәpәt e niğanәmti rәhan netәmim, itәm kәsәte rәkisән e naoa u.^u ³¹ Mәto kәmәte nәghatән min u mәмә itәmat onәkotahatәtә^v mәмә Iesu in Kristo itәm Uhgин tәмән mәмә otahl-ipa, inu Nәti Uhgин. Kәmәte nәhlan, mәмә itәmat onәkotos nәmegәhән e nәrgin, mәto-inu itәmat noatahatәtә lan.^w

j 20:21 Jon 20:19,26 k 20:21 Jon 3:17 l 20:21 Mat 28:19; Jon 17:18

m 20:22 Esik 37:9; Jon 7:39; Wәk 2:38; 8:15-17; 19:2; Kal 3:2 n 20:23 Mat 16:19;

18:18 o 20:25 Mak 16:11 p 20:26 Jon 14:27; 20:19,21 q 20:27 Luk 24:40

r 20:28 Nol Әpән 4:11 s 20:29 Jon 3:15 t 20:29 1 Pita 1:8-9 u 20:30 Jon 21:25

v 20:31 Jon 3:15 w 20:31 Jon 19:35

Iesu tæmol æp in kæm ræhan netæmim ilat sepin

21 ¹Uarisig e natimnat min u, Iesu tæmol æp min in o ræhan min netæmim,^x æpæh e nimæklækil e nikali lek asol, katæn mæ Lek Kalili.^y Kæn tæmol æp in nulan. ²E nian æh, netæmim min u ræha Iesu kæmotaliwæk kitiāh: Saimon Pita, ne Tomas u kætæun-in mæmæ Mil Mil, ne Nataniel u, etæm Kalili iman latuænu Kena, ne næti Sepeti mil,^z ne etæmim mil kæiu min ræha Iesu. ³Saimon Pita tæn-ipæn olat mæmæ, “Io enatuwin ekatipin net.”

Kæn ilat kotæmæ, “Itæla, pæs kitat rafin kotuwin.” Kæn ilat rafin kæmotatite, motuwin e pot kit. Kæn Pita tæmapæg ræhan natimnat o wæk. Kæn ilat kæmotuwin, motatipin net, motætoarus tian. Mæto kæsotosæn næm kit ne.^a

⁴Kæn tinatian, kæn Iesu tuwa matætul ipar, mæto ræhan min netæmim, ilat kotæruuru mæmæ Iesu.^b

⁵In tætæpæh olat mæmæ, “!Næman! ?Næsotosæn næm kit, o?”

Kæn ilat kotæmæ, “Kæpæ, næm tikæ.”

⁶Kæn in tæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Itæla, otatipin-pæn-tu net e matip ikin e nikali pot u, kæn onækotiuw næm neen.” Kæn æmun, kotatipin-iaræp net, æmun, minotæruuru niuw-pæran, mæto-inu net tinær minær minærioah e næm.^c

⁷Kæn suah u itæm Iesu tolkeike pik, in tæn-ipæn kæm Pita mæmæ, “!Ei! !Iæræmæra ætuatip æh!” Kæn nian Pita tæmæto næghatæn u, tæmætæut uæhai æm, kæn mætípæn itæhæi, meai muwin ipar. ⁸Kæn netæmim min u neen ræha Iesu, ilat kæmotuwar e pot, moatiuw net aron tæmærioah e næm, mæto-inu bot in iuæhkir æm mæsin o nimæklækil, tahmen æm hanrit mita. ⁹Kæn nian ilat kæmotuwin ipar, motæplan nigæm ækæku kit æh-ikin, næmtahlin tatuæp æh, kæn næm neen æh-ikin, katuwan e nigæm, ne pîret æh-ikin. ¹⁰Kæn Iesu tæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Otæmik næm min un neen itæm næmotos motuwa.”

¹¹Kæn Saimon Pita tæmuwin min e pot, kæn mewkækan net muwin æpæh ipar. Net u tærioah e næm asol min, ilat rafin wan-hanrit-fifti-tri. Kæn nat æpnaripin mæmæ net u tæmærioah pap e næm, mæto in tæmæsæhapæn. ¹²Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Otuwa motagwæn.” Kæn ilat kit nikin tæsæhtæn mæmæ otætæpæh ron mæmæ, “?Ik pah un?” mæto-inu ilat kinotitun æsas mæmæ in Iæræmæra. ¹³Kæn Iesu tæmos pîret muwa mos-ipæn kæm ilat, kæn mos-ipæn min næm.

x **21:1** Jon 21:14; Jon 20:19,26 y **21:1** Næghatæn Kris ætuatip tatæn mæmæ Lek Taepirias, in nærgi Lek Kalili kit min. z **21:2** Næti Sepeti mil kæiu, ilau u Jemes ne Jon. Jon u inu in tæmæte naoa u. a **21:3** Luk 5:5 b **21:4** Luk 24:16; Jon 20:14 c **21:6** Luk 5:4-7

¹⁴Kən inu, nian tatol kisil lan, itəm Iesu təmol əp in o rəhan min netəmim uarisig e nian in təmimim, kən məməgəh min.^d

Iesu ne Pita

¹⁵Nian ilat kinotagwən rəkis, Iesu təmətəpəh o Saimon Pita, məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io taprəkis-in netəm min un?” Pita tən-ipən kəm in məmə, “Əwəh, Iərəməərə, ik nəkitun məmə io ekolkeike pik ik.”^e

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik onakatagwən rəhak nenəti sipsip min.”

¹⁶Kən Iesu tatig mətəpəh min ron məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io?”

In tən-ipən kəm Iesu məmə, “Əwəh Iərəməərə, ik nəkitun məmə iakolkeike ik.”

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik onakatehm wir rəhak sipsip min.”^f

¹⁷Kən mətau kisil lan, Iesu tatig mətəpəh min ron məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io?”^g

Kən Pita, nikin təmāhmə, məto-inu Iesu təmətəpəh ron mau kisil, məmə, “?Ik nakolkeike io?” Kən in tən-ipən kəm in məmə, “Iərəməərə, ik nəkitun natimnat rafin.^h Ik nəkitun məmə io ekolkeike ik.”

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik atagwən rəhak sipsip min.

¹⁸“Nipahrienən agin u iatən kəm ik məmə, auppən, e rəham netəm-aluəən, nəmatiargin atip rəham kətəut, kən mətəliwək matuwın ikin min rafin itəm nakolkeike məmə nakuwın ikin. Məto nian ik onakaguihl, onakəg-ətuatip-in nelməm, kən etəm pisin kit otəlis ətain rəham kətəut, kən mit ik nakian ikin ik nəsolkeikeən məmə nakuwın ikin.” ¹⁹E nəghatən u, Iesu təmauppən matən-iarəp rəkis əm, nolən itəm Pita otimim, kən rəhan nimisən,ⁱ in otələs-ipər nərgi Uhgın.^j

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, uarisig-in io.”^k

Iesu ne suah un itəm Iesu təmolkeike pik

²⁰Kən Pita teirair məplan etəmim kit rəha Iesu u, Iesu tolkeike pik, tatuarisig-in ilau. Suah əh inəh, itəm təmiməu-iəu muwa iuəhkir o Iesu e nian kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-inən, kən mətəpəh ron məmə, “?Iərəməərə, pah un oteghəhan-in-pən ik e nelmi rəham tikimim min?”^l

²¹Nian Pita təməplan in, kən tətəpəh o Iesu məmə, “?Iərəməərə, məto tahro e suah əh?”

d 21:14 Jon 20:1,19,26 **e 21:15** Mat 26:33-35; Jon 13:37-38 **f 21:16** Esik 34:2; Mat 2:6; Jon 10:11; Wək 20:28; 1 Pita 5:2-3 **g 21:17** Jon 13:38 **h 21:17** Jon 16:30 **i 21:19** Katən məmə e nup tate min tatuwa, kən kəpanətu-pər Pita e nig kəməluau. **j 21:19** Jon 13:36; 2 Pita 1:14 **k 21:19** Mat 4:19; 16:24 **l 21:20** Jon 13:23,25

²² Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Okəmə io ekolkeike məmə in otatəmegəh muwɪn mətoarus nian iakitəlig-pa mɪn, ik onəkɪtun o naka? Ik un, ik onəkəike muarisig-in io.”^m

²³ Kən tol nəhlan o nat u Iesu təmən, nəghatən kit əh-ikin katən titəlau-itəlau e piatat mɪn məmə, “Etəmim u rəha Iesu otəsɪmɪsən,” məto Iesu təməsənən kəm Pita məmə suah u otəsɪmɪsən. In təmən əm məmə, “?Okəmə, io ekolkeike məmə in otatəmegəh, mətoarus-pən iakitəlig-pa mɪn, ik onəkɪtun o naka?”

²⁴ Etəmim u rəha Iesu in etəmim kitɪəh əm itəm tatən-iarəp natɪmnat mɪn u,ⁿ kən in məte rəkis nəghatən mɪn u. Kən itɪmat ekotɪtun məmə nəghatən mɪn u tatən, in nɪpahrienən əm.^o

Namnun nəghatən

²⁵ Kən natɪmnat tɛpət mɪn əpəh ɪkɪn itəm Iesu təmɔl^p kən okəmə nɛtəmim kəpɔatɛ rəkis natɪmnat mɪn u ɪlat rafɪn e naoa mɪn, io, nɪkɪk təht məmə rum otɪkə e nətueintən rafɪn o nəlɪnən naoa mɪn u.

m 21:22 Jon 21:19; Mat 4:19; 16:24 **n 21:24** Jon 15:27 **o 21:24** Nian neen, Jon tatəghat nəhlan, matən məmə, “itɪmat,” məto in tatən əm in pɪsɪn əm (19:35; əplan-tu 1 Jon 1:1-4).
p 21:25 Jon 20:30

Wək Min

Wək Min Rəha Aposol Min

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Wək Min

?Pah təməte naoa u? Luk təməte naoa u. Afın e “Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Luk” o nitunən məmə Luk in pah.

?Təməte tatuwin kəm pah? Luk təməte naoa u tatuwin kəm in kit, nərigin u Teofilas, etəm kitiah əm itəm Luk təməte naoa u “Namnusən Təwir Itəm Luk Təməte” tatuwin kəm in. Nərig u, nıpətin təmə, “Etənim itəm tokeike Uhgın.” Luk təməte naoa u tatuwin kəm suah u, mətə in titun məmə Iaihlua tepət okotafin min.

?Nəmegəhən təhro nulan nian təməte? Naoa min rəha Namnusən Təwir koatəghat-in nəmegəhən ne nimisən rəha Iesu. Naoa u tatən-iarəp məmə niməfak təmahro mətuoun. Naoa u məsin tatəghat-in təpət e wək rəha Pita, kən məsin min tatəghat-in nəmegəhən ne wək rəha Pol.

?Təməte naoa u o naka? Luk təməte naoa u matən məmə niməfak təmahro min nulan mətuoun, kən otəhro min nulan niməfak otatəwiə. Kən e naoa u, kitat okotehm məmə iəfak min okotəhruhalpın nəghatən kəm netəm Isrel ne netəm Iaihlua min itəm kətolkeike məmə okotitun nəukəti nahatətəən rəhalat. E naoa u, kotəplan məmə kapman rəha Rom tatəto nəghatən rəha Pol. Kən matəplan məmə Luk ne Pol kiolkeike məmə netənim rafin itəm Rom tatəramərə elat, ilat okotən nıpahrienən e Iesu.

Uhgın təmən məmə otahl-ıpa Narmin rəhan

1 ¹Teofilas, e rəhak naoa itəm eməte aıpən, eməte nolən min rəha natimnat rafin itəm Iesu təmatol ne matəgətun netənim lan. ^a ²Naoa əh tatən-iarəp nian Iesu təmətuoun rəhan wək mətoarus Uhgın təmiləs matuwın e Nego e Neai. Mətə aıpən,

təməsuwīnən əh e Nego e Neai, Narmin Rəha Uhgīn tēmətāsitu lan mēmə otəgətun rəhan aposol^b min.^c ³E nian tēməmegəh min e nimisən, nian tepət tatuwa olat kən ilat kotəplan in e nian kitiəh kitiəh e nian foti, kən matol əp in kəm ilat mēmə okotitun mēmə in tēməmegəh pahrien e nimisən. Kən e nian min əh, tēmatəgətun ilat e nərəmərəən rəha Uhgīn.^d ⁴Nian Iesu tēmətatiğ əh ilat min ilat, in tēmən-ipən nəghaten kit kəm ilat mēmə, “Itəmat onəsotaupənən motiet u e Jerusalem. Onəkotəkəike kətatiğ motətoarus onəkotos Narmin Rəha Uhgīn, u rəhak tata tinəmən-iəkis rəkis mēmə otos-ipinə kəm itəmat, tahmen min mēmə inu io iatən-ipinə kəm itəmat.^e ⁵Aupən Jon tēmatol baptais e netəmim e nəhau, mətə otəsuwəhən, Uhgīn in otol baptais etəmat e Narmin Rəhan.”^f

Uhgīn tēmīləs Iesu muwīn e Nego e Neai

⁶E nian min əh, itəm aposol min kəmotatiğ ilat Iesu, kəmotətapəh ron mēmə, “?Iərəmərə, tinuwa e nian ətuatip əh-roiu mēmə ik onəkol kitat netəm Isrel okotərəmərə min e nitən min rəhatat, o kəp?”^g ⁷Mətə Iesu tēmən-ipən kəm ilat mēmə, “E nian min rəha natimnat min əh, Uhgīn tēməhluaiğ-in otəmat, okol itəmat nəsotitunən. Rəhak tata pisin əm, in tinitəpun rəkis e rəhan nəsanənən.^h ⁸Mətə e nian Narmin Rəha Uhgīn otuwa matig etəmat, itəmat onəkotos nəsanənən. Kən itəmat onokotəkəike motuwīn motən-iarəp rəhak nəghatən əpəh Jerusalem, ne ikin min əpəh Jutia, ne Sameria, kən ne ikin min rafin e nətueintən.”ⁱ

⁹Nian tēmən rəkis əm nəghatən əh kəm ilat, kən Uhgīn tēmīləs-irəkis in tinər matuwīn e neai. Nian ilat kəmoatəplan, kən napuə kit təmuwa malpin, kən ilat kəməsotəplan minən. ¹⁰Nian kəmotitəgər əh e neai moategəs-in, roiu ağın-əh, suah mil kəiu kəmian e natimnat ruən kəmuət-arəpa muətul iluğīn elat, ¹¹kən muən-ipən kəm ilat mēmə, “!Netəm Kalili! ?Təhrol nəkoatətul ikin-u moatətagər nəpo lan e napuə? Iesu əh itəm Uhgīn tēmīləs-irəkis otəmat mīləs mər matuwīn e neai, in otəpanitəliğ-pa min tahmen-pən əm e itəm əh, itəm tər matuwīn.”^j

b 1:2 “Aposol” in suah kit itəm Iesu Kristo tēmahl-ipa o nən-iarəpən rəhan nəghatən. Nian nakotafin nəghatən əh “aposol” e naoa u, nipətin tən mēmə netəmim tuelef rəha Iesu u kəmotaliwək ilat min. Kən e naoa u, Pol tēmən mēmə in min aposol kit rəha Iesu, mətə in tēməsaliwəkən ilat netəmim tuelef min əh. Naoa əh, in tatəghat tepət e aposol mil, Pita ne Pol. **c** 1:2 Mak 16:19; Luk 24:49-51 **d** 1:3 Luk 24:36-49; Wək 10:41 **e** 1:4 Luk 24:49; Jon 14:16-17; Wək 2:33 **f** 1:5 Mat 3:11 **g** 1:6 Luk 24:21 **h** 1:7 Mak 13:32 **i** 1:8 Mat 28:19; Luk 24:48 **j** 1:11 Mat 26:64; Luk 21:27

Aposol min

¹²Kən aposol min kəmotiet e nitot u katən məmә, Nitot Rəha Nig U Olif, motitəlig-pən Jerusalem itəm sənəmә in isəu pik, in iuəhkir əm.^k ¹³Nian kəmotiet-arəpən Jerusalem, kəmotuwın e nıpəgnoa nımә kit əpəh ilis lan itəm koatatig ikin. Aposol min əh, nərgilat u Pita ne Jon ne Jemes ne Antru, kən Filip ne Tomas, kən Patolomiu ne Matiu, kən Jemes nəti Alfeas, kən Saimon Selot,^l kən Jutas nəti Jemes.^m ¹⁴Netəm min əh ne nıpitan min, ne Meri u mama rəha Iesu, ne pia Iesu min, ilat koatuwa moatəfak kitiəh nian tēpət.

Etənim itəm otos nəme Jutas

¹⁵Nian neen tinuwa minuwın rəkis, kən netəm min u itəm koatahatətә e Iesu kəmotuwa kitiəh. Ilat tēpət, tahmen e wan-hanrit-tuente ilat rafin. Kən Pita təmətul matəghat kəm ilat məmә, ¹⁶“Piak min ne winik min. Nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın otəkəike muwa mol nıpahrienən lan, itəm nuwəh aupən Narmın Rəha Uhgın təmos-ipən nəghatən kəm Kig Tefit, kən Kig Tefit təmən-iarəp suah u Jutas məmә in otit netənim motuwın kaskəlīm Iesu. Kən nəghatən əh tinuwa əh-roiu minol nıpahrienən lan.ⁿ ¹⁷Jutas kitat min kitiəh əm. Kən in rəhan əh-ikin wək itəm təmatol mətəsitu etat.”

¹⁸(Jutas u inu təmos-nəmtin nəptən kit e məni u təmos e nolən rat itəm təmol. E nəptən əh, təmiet morin kən kəhap nərpın nisgan tiet.^o ¹⁹Kən netəm Jerusalem kəmotətō nəghatən əh, kəmotəun-in nəptən əh e nəghatən ikin məmә, “Akeltama,” nıpətin u məmә Nəptən e Nita.)

²⁰Kən Pita təmən məmә, “E Naoa Rəha Napuən Min, nəghatən kit tatən məmә,

“Təwir məmә rəhan nımә tatətul əpnəpın əm, okol etənim kit təsətigən ikin.”^p

“Kən nəghatən kit min tatən min-nulan məmә,

“Təwir məmә etəm pisin kit otuwa mos nəmeen mol wək rəhan.”

²¹⁻²²“Kən tol nəhlan, okotəkəike kilesipər suah kit itəm təmehm e niganəmtin nəmegəhən rəha Iesu e nımisən, kən in otuwa min mehm kitat məmә otən-iarəp Iesu məmә in Iəməmə rəhatat. Suah u, in suah kit itəm kitat min kəmoatan aupən e nian min u itəm Iəməmə Iesu təmətaliwək lan. Suah un in suah kit itəm təmətətig nian Jon təmatən-iarəp nəghatən rəha nolən bəptais etəm, muwa mətəarus-pən nian itəm Uhgın təmos-irəkis Iesu o kitat mıləs mər muwin e Nego e Neai.”^q

k 1:12 Luk 24:50-53 **l 1:13** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **m 1:13** Mat 10:2-4

n 1:16 Sam 41:9 **o 1:18** Mat 27:3-8 **p 1:20** Sam 69:25; 109:8 **q 1:22** Mak 1:9; 16:19; Jon 15:27

²³Kən ilat kəmotən-iarəp nərgi etəmim kəiu, kit nərgin u Josep u nian neen kətaun-in məmə Pasapas o Jastas, kən kit min, nərgin u Matias.
²⁴Kən ilat kəmotəfak motən məmə, “Iəramərə, ik nəkitun niki netəmim rafin. Ik asitu etimat məmə suah mil u, in pəhruən ik nīnəmitəpun rəkis
²⁵məmə otaskəlim wək u rəha aposol itəm Jutas təmapəs məmə otuwin e suatip itəm tərət, iman ətuatip ikin.”
²⁶Nian kəmotəfak rəkis, ilat kəmoturin kəpiel neen, kotahmen e tais, məmə otəgətun məmə pah otos wək əh, kən nərgi Matias təmiet. Kən ilat kəmotiləs-ipən Matias məmə in aposol kit, kən roiu tinol min tuelef aposol ilat rafin.

Narmin Rəha Uhgīn təmuwa e nəmegəhən rəhalat

2 ¹E nian rəha Pentekos,^r lafet kit rəha noanol min rəha Isrel, netəm min u itəm koatahatətə e Iesu kəmotuwa kitiah.^s ²Kən roiu agin min, kəmotətə nat kit təmisi-pər e neai tahmen e nīmətag asol kit tatelel nat, kən nat əh kəmotətə təmuwa mər rafin e nīpəgnoa nīmə itəm koatəpələh ikin.
³Kən ilat kəmotəplan nat kit tahmen e nīgəm təmuəp. Kən ləpləpin nīgəm min əh, kəmotiwīg motan ahmen-in netəmim rafin itəm koatəpələh əh imə.^t ⁴Kən ilat rafin, Narmin Rəha Uhgīn təmuwa mərīoah mətətig elat, kən minos-ipən nəsanənən kəm ilat, mol ilat kīnoatəghat e nəghatən ik pisin min.^u

⁵Kən noanol min neen əh-ikin rəha netəm Isrel itəm koatəfak kəm Uhgīn. Ilat kəmotisi-pən ik pisin pisin min mətə kotatig Jerusalem.
⁶Nian ilat kəmotətə nəghatən min əh, netəmim tepət kəmotuwa. Kən ilat kəmotaut pik mətə-inu kəmotətə nəghatən min rəhalat itəm netəm min əh koatən. ⁷Kəmotaut pik agin kən motən məmə, “!Ei! ?Netəm Kalili əm əh koatəghat, o kəp? ⁸?Tahro kitat rafin koatətə rəhatat nəghatən min itəm ilat koatən? ⁹⁻¹¹Kitat u netəm ik pisin pisin min tepət. Ikin-u netəm Patia əh-ikin, ne netəm Metia, ne netəm Elam, ne netəm Mesopotemia, ne netəm Jutia, ne netəm Kapatosia, ne netəm Pontas, ne netəm Esia, ne netəm Fritia, ne netəm Pamfilia, ne netəm Ijip, ne netəm Lipia e nīkalin-pən əh Saerin ikin, ne netəm Rom, neen noanol ətuatip rəha netəm Isrel, neen netəm pisin mətə koatəfak kəm Uhgīn, ne netəm Krit, ne netəm Arepia. Mətə kitat rafin kəmotətə ilat koatən nat asol itəm Uhgīn təmöl e nəghatən ik pisin min rəhatat.” ¹²Narmilat təmiwīg pik, rehalat-kapə təmikə, kən kəmoatəpəh olat min məmə, “!Ei! ?Naka u tol nulan?”

¹³Mətə neen kəmotalah-əmnu ilat, motən məmə, “Nat koatapis əpəh.”

Pita təməghat kəm netəmim

¹⁴Kən Pita təmətul ilat lepen aposol min, təmagət əfəməh matən-ipən kəm netəmim məmə, “Itəmat rafin noanol min rəha Isrel ne netəm pisin

r 2:1 Pentekos: Əplan e tiksonari. s 2:1 Lev 23:15-21; Dut 16:9-11 t 2:3 Mat 3:11
u 2:4 Mak 16:17; Wək 4:31; 10:44-46; 19:6

pisin min u nakoatatig Jerusalem, otətəlig-in wir-tu io, pəs ekuhapik e nipəti nat əh kəm itəmat. ¹⁵Itəmat nakoatən məmə netəm min u koatapis. Məto kəp, kəsotapisən. Nain kilok əm əh-roiu laulaugin. ?Kən tahro ilat koatapis?ʷ

¹⁶“Məto in tol nulan. Ien rəha Uhgın aupən, nərgin u Joel, təmən rəkis nat u itəm itəmat nakoatəplan. In təmən məmə, ¹⁷Uhgın təmən məmə, “E nammun nian min, ekos-ipən rəhak Narmin kəm netəmim rafin. Ilat rafin okotos nəsənənən lan. Nenətəmat min, nəman ne nipitan, ilat okotən-iarəp nəghatən min rəhak itəm io iatos-ipən kəm ilat. Netəm alua min rəhatəmat, Uhgın otos-ipən nat kit tahmen e napilairən kəm ilat. Kən naguihl-aguihl min rəhatəmat okotapilair e napilairən pisin pisin min. ¹⁸Sənəmə netəm-iasol min əm, məto nəman ne nipitan ilat nolwək min əm rəhak, kən ekos-ipən Narmin rəhak kəm ilat. Kən ilat okotən-iarəp nəghatən min rəhak itəm iatos-ipən kəm ilat. ¹⁹Oekol nat pispis min əpəh e neai, ne nəmtətin pisin pisin min e niməptən. Onəkotəplan nita ne nigəm ne nəhaniəm okotər motol napuə lan. ²⁰Aupən, mitgar otəpinəp kən məwig otasiə tahmen e nita. Kən uarisig, Nian asol asol aɡin rəha Iərəməərə otuwa. ²¹E nian əh, netəmim rafin itəm okotaun-in Nərgək, io ekosmegəh ilat.” ʷ

²²“Noanol min rəha Isrel, itəmat otətəlig-in nəghatən u. Itəmat nəkotitun wir nat pispis min, ne nəmtətin pisin pisin min itəm Iesu təmöl e nəsənənən rəha Uhgın, itəm itəmat nəmotəplan. Natimnat min əh tatəgətun məmə Uhgın in pisin əm təmahl-ipa Iesu tuwa. ²³E nalpəkauən rəha Uhgın itəm təmöl mələhəu aupən, in təmos-ipinə suah u e nelmitəmat. Kən itəmat nəmotəhamnu in e nian nəmotegəhan-in-pən in tuwin e nelmi netəm rat kəsotəfakən. Kəmotəh kətu-pər e nig kəməluau.

²⁴“Məto Uhgın təmikis Iesu e nahməən rəha nimisən, kən mol in təmegəh min e nimisən, məto-inu nimisən, rəhan nəsənənən tikə o naskəlimən. ²⁵Təfit təmən nulan e Iesu aupən məmə, ‘Nian rafin ekitun məmə Iərəməərə tətətig itimlau min. Okol esəginən məto-inu tətətig e nikalik itimlau min. ²⁶Məto-inu o nat əh, io nikik tagien pik, matənwiwi ik e nohlik. Kən nikik təməlinu məto-inu ekitun məmə Uhgın otosmegəh nipətik. ²⁷Kən okol nəsapisən narmək tətətig ima netəm kəmotimis ikin. Kən okol nəsegəhan-in minən nipəti rəham Etəmim Ətuatip məmə otəmnəmit. ²⁸Ik nəməgətun rəkis suatip rəha nəmegəhən kəm io, kən ik onəköl io nikik tətəgien pik nian ekətətig kilau min ik.’ In əh nəghatən itəm Təfit təmən e Iesu aupən.^x

²⁹“Piak min. Iakolkeike məmə ekən nat ətuatip kəm itəmat. Iaguihl u pipi rəhatat aupən, Kig Təfit, in təmimis rəkis, kən kəmitənim, kən rəhan suwit

v 2:15 Netəm əh kəsotənimən wain laulaugin, kən etəm tikə itəm tətəpis laulaugin.

w 2:17-21 Joel 2:28-32 x 2:25-28 Sam 16:8-11

tətatig imətat ikin mətoarus-pa u-roiu.^y ³⁰Məto in ien kit rəha Uhgin, kən in titun məmə Uhgin təmos noanawil kit kəm in mən-iəkis nəghatən kit kəm in məmə etənim kit e nita rəhan otuarisig-in otəkəike muwa mol Kig.^z ³¹Kig Tefit təməplan məmə nat u otəkəike muwa mol nīpahrienən lan. In təmən məmə Kristo əh, itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, in otol təmegəh min e nimisən, kən Uhgin otəsapəsən narmin tətatig ima netəm kəmotimis ikin, kən nīpətin okol təsəmnəmitən.^a ³²Kən nəghatən u tatəghat e Iesu itəm Uhgin təmol rəkis təmegəh min e nimisən. !Kən itimat emotəplan e niganəmtitimat! ³³Iesu, rəhan tata təmiləs in mər muwin e nikalin matip e ikin rəha nisaiiən ne nəsanənən. Kən tahmen-pən əm məmə Uhgin təmən-iəkis mihin aupən, in təmos-ipən Narmin rəhan kəm Iesu məmə Iesu otos-ipən kəm rəhan min. Kən natimnat min u, noatəplan, moatəto, Narmin Rəha Uhgin tatol.^b ³⁴Kig Tefit təməsuwinən e Nego e Neai tahmen e Iesu. Kən Tefit təməsəghat-in atipən in nian in təmən nəghatən min əh məmə, 'Iərəməərə təmən kəm rəhak Iərəməərə məmə, "Əpələh e nikalik matip, ikin rəha nisaiiən ne nəsanənən, matəsahgin. ³⁵Oekol rəham tikimir min məmə okotahmen e nimoulul itəm nategotain e nəptən, kən ik matərəməərə elat."^c ³⁶Itəmat rafin noanol min rəha Isrel onəkotəkəike motitun wir məmə Iesu əh itəm itəmat nəmotətu-pər e nig kəməluau, in əh, Uhgin təmol məmə in Iərəməərə ne Kristo - etəm itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa."^d

Netənim tepət kəmoatən nīpahrienən e Iesu

³⁷Nəghatən u rəha Pita təmek pahrien nikilat, kən kotətapəh o Pita ne aposol min məmə, "Piatimat min. ?Oekol tahro nulan?"

³⁸Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, "Onəkotəkəike kəuhlin nətəligən rəhatəmat, kən kol baptais etəmat e nərgi Iesu Kristo, məmə Uhgin otafəl rəkis nolən rat min rəhatəmat. Kən Uhgin otos-ipinə Narmin u kəm itəmat, ³⁹məto Uhgin təmən-iəkis nəghatən u otəmat, ne nenətitəmat min, ne namipitəmat min itəm okəpanotuwa. Nəniəkisən u tətatig o netəm min u itəm Iərəməərə Uhgin rəhatat tətəun-in ilat."^e ⁴⁰Kən Pita tatən nəghatən wir tepət məmə otiuw-pa ilat kotuwa, kən matən kəm ilat məmə, "Onəkotiet rəkis e netəm un, netəm kotərat məmə Uhgin otəsələn nalpinən kəm itəmat min ilat."^f ⁴¹Kən ilat tepət itəm kəmotəto nəghatən rəha Pita kəmotən nīpahrienən lan, kən kəmol baptais elat. E nian əh, netənim tepət tahmen e tri-taosan kəmotuwa moatuarisig-in ilat u koatahatətə e Iesu/^f

Naliwəkən rəha netəm min u kəmoatən nīpahrienən e Iesu

⁴²Nian rafin netəm min u koatən nīpahrienən e Iesu, koatətəlig-in nəghatən itəm aposol min koatəgətun ilat lan. E naliwəkən rəhalat

y 2:29 1 King 2:10 z 2:30 2 Saml 7:12; Sam 89:3-4; 132:11 a 2:31 Sam 16:10
b 2:33 Wək 5:32; 7:55-56 c 2:34-35 Sam 110:1 d 2:36 Wək 5:30-31 e 2:39 Aes 57:19
f 2:41 Wək 2:47; 4:4

kəmoatuwa kitiaḥ, e nagwənən ne Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu,^g ne nəfakən. Kən nian rafin nikilat tiəkis məmə okotəkaike moatol nat əh.^h ⁴³Aposol min kəmotol nat pispis ne nəmtətin pisin pisin min e nəsanənən rəha Uhgın. Kən netəmim narmilat təmiwig pik ron. ⁴⁴Netəm min u koatahatətə e Iesu, nian rafin koatuwa kitiaḥ moatawte-in rəhalat nautə min kəm ilat min,ⁱ ⁴⁵tahmen e okəmə suah kit rəhan nat kit tikə, kən kit otol-salim-in rəhan kit nautə kən masitu lan. ⁴⁶Nian rafin kotuwın katəfak kitiaḥ e Nimə Rəha Uhgın.^j Kən kəmotuwın e nimə pisin pisin min moatoor nagwənən nigilat e nagienən ne nikilat pahrien, kən kəmotagwən min e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu. ⁴⁷Kən nian rafin koatənwiwi Uhgın, kən netəmim koatenwiwi ilat o rəhalat nolən. Kən nian rafin Iərəmərə Uhgın tatosmegəḥ netəmim kotuwa kitiaḥ ilat netəm koatahatətə e Iesu.^k

Uhgın təmol nat pispis e etəm u nelkin tərət

3 ¹Nian kit e tri kilok ehnaipən, nian rəha nəfakən, Pita ne Jon kəmuawək mətian e Nimə Rəha Uhgın. ²Suah kit itəm təsaliwəkən e nian təmaiir mətoarus-pa nian əh, kəmiləs ka kahtu e nafiluə e Nimə Rəha Uhgın u katən məmə Nafiluə Təwir. Nian rafin tateasiə-in məni o netəmim itəm koatuwın imə. ³Nian təməplan Pita ne Jon kınatian məmə okia imə, in təmətapəḥ olau məmə okios-ipən məni kit kəm in. ⁴Kən Pita ne Jon niganəmtilau təmətul lan. Kən Pita təmə, “Ətag-pa mehm itimlau.”^l ⁵Kən təmətag-pən məplan ilau nikin tatəht məmə otos məni kit olau.

⁶Kən Pita təməpən kəm in məmə, “Rəhak məni tikə agin. Məto nat naka itəm io iatos, ekos-ipinə kəm ik. !E nərği Iesu Kristo etəm Nasaret, iatən-ipinə kəm ik, ətul maliwək!”^m ⁷Kən in təmasitu lan, miləs nelmin matip miuw-pər məmə otətul. Kən roiu agin nelkin mil kəmuəg-ətuatip. ⁸Kən təmətip mər mətul minataliwək, matətəu-pən ilau mətəhaluwın e Nimə Rəha Uhgın, kən minataliwək matətəpər-ətəpər matənwiwi Uhgın. ⁹Kən netəmim rafin kəmotəplan in tətaliwək matənwiwi Uhgın. ¹⁰Nian ilat kınotitun məmə suah ilouin inəḥ itəm tateasiə o məni nian rafin e nafiluə rəha Nimə Rəha Uhgın, kəmotaut pik, narmilat təmiwig e suah əh.

Pita təməghat kəm netəmim əpəḥ e Nimə Rəha Uhgın

¹¹Nian təmətəkul-pən e Pita ne Jon, netəmim narmilat təmiwig ron, kotaiu motuwa məmə okotəplan iləhal e ikin kit e Nimə Rəha Uhgın u katən

g 2:42 Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu: Əplan e tiksonari. h 2:42 Wək 20:7

i 2:44 Wək 4:32-35 j 2:46 Nimə Rəha Uhgın - ikin itəm noanol min rəha Isrel kotuwa moatəfak ikin kəm Uhgın. k 2:47 Wək 6:7; 11:21 l 3:4 Wək 14:9 m 3:6 Wək 4:10; 16:18

məmә Fəranta rəha Kig Solomon.ⁿ 12 Nian Pita tәмәplan ilat, kән tәмән-ipән kәм ilat mәмә, “Noanol min rəha Isrel. ?Tahro narmitəmat tatiwig pik o nat pispis u? ?Noatarəplan itiməhal nikitəmat təht məmә itimlau etəm iasim mil kәiu emioal-wir suah u e nәsanәнән әm rəhatimlau? !Kәp! 13 O nat pispis u itəm nәmotəplan, Uhgин rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne tipitat min rafin, in tәmilәs-ipәр nәrgi rəhan iolwәk lan, Iesu. Inu etəm kitiaһ әm Iesu itəm nәmotilәs motuwин o netәм-iasol min rəha kapman mәмә ilat okotohamnu, kән Pailat tәмән rәkis mәмә okisohamnuan okәhlman әm, mәto itəmat nәmotән-ipән kәм Pailat mәмә nәsotolkeikeәn in.^o 14 Itəmat nәmotapәs Iesu itəm in iol әtuatip ne etəm tәwir e niganәmti Uhgин, kән nәmotətapәh o Pailat mәмә otәhlman suah әh iohamnu itəm. 15 Kән e nolән әh, itəmat nәmotohamnu Iesu, itəm nәmegəһән rafin tatisipән ron. Mәto Uhgин tәmol tәmegəһ min e nimisән. Kән itimat emotəplan e niganәmtitimat mәмә in nipahrienән. 16 Suah u itəm itəmat nәkotitun moatəplan, in tәmәsanән әm mәto-inu itimat iotahatətә e Iesu ne nәsanәнән rəhan. In nәsanәнән rəha Iesu ne nahatətәән itəm tәmos-ipa kәм itimat tәmol-wir suah u, kән itəmat rafin nakoatəplan.

17 “Piak min. Io ekitun mәмә nat un nәmotol e Iesu itəmat rəhatəmat netәм-iasol min, itəmat rafin nәmotol mәto-inu nәsotitun wirән mәмә Iesu in pah.^p 18 Mәto suatip u inu rəha Uhgин o nuһapikән rəhan nәghatән itəm tәмән aupән. E nәghatән rəha rəhan min ien min, in tәмән rәkis mәмә rəhan Kristo itəm tәмән rәkis aupән mәмә otahl-ipa, in otәkәike mәto nahmәән e nipätin.

19 “Itәla, roiu әh, onәkotәkәike motәuhlin itəmat e rəhatəmat nolән rat min kән motitәlig-pән o Uhgин mәмә in otafәl rəhatəmat nolән rat min, kән mәмә Iәрәmәрә Uhgин otos-ipinә namegән ne nәsanәнән wi e nәmegəһән rəhatəmat,^q 20 kән mәмә in otahl-ipa Kristo titәlig-pa min, etəm itəm Uhgин tәмән rәkis aupән. Iatәghat-in Kristo u Iesu. 21 Mәto Iesu otәtatig pitән e Nego e Neai mәtoarus Uhgин otol-wir min natimnat rafin tahmen-pән e itəm Uhgин tәмән-iәkis kәм itəmat, itəm rəhan ien min aupән agin kәmotән-iarәp.

22 “Kән Moses tәмән-iarәp mәмә, ‘Iәрәmәрә Uhgин otilәs-ipәр ien kit min etəmat tahmen lak. Onәkotәkәike motәtәlig-in natimnat rafin itəm otән kәм itəmat motol nәwian. 23 Netəm min u itəm okotәht nәwia ien әh, Uhgин otilәs-irәkis ilat o rəhan min netәmim kән ilat okotimis.’^r 24 Inu nipahrienән. Ien min rafin kәmotән әm nәghatән kitiaһ, tәmәtuoun e ien u Samuel, muwa mәtoarus-pa u-roiu.

n 3:11 Fəranta rəha Kig Solomon - ikin kit imә e Nimә Rəha Uhgин. Ikin әh inәһ, nian rafin netәм-iasol rəha noanol min rəha Isrel koatәghat-in Lou rəha Uhgин. **o 3:13** Eks 3:6,15; Luk 23:13-25; Wәk 2:23 **p 3:17** Luk 23:34; 1 Tim 1:13 **q 3:19** Wәk 2:38 **r 3:22-23** Dut 18:15,18-19

²⁵“Nəniəkisən min u itəm Uhgín təmən-ipən kəm rəhan ien min aupən, in rəhatəmat. Kən nəniəkisən rəha nasituən itəm Uhgín təmən kəm tipitəmat min aupən, in rəhatəmat min, mətə-inu Uhgín təmən-ipən kəm Epraham məmə, ‘Ekol təwir kəm netəmim rafin e nətueintən, kən nat kit itəm mipim Iosmegəh otol, otos-ipən nəwirən əh kəm netəmim rafin.’^s

²⁶Nian Uhgín təmīləs-ipər rəhan iolwək u Iesu Iosmegəh, təmaupən mahl-ipinə kəm itəmat məmə in otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən e nolən əh, in otol təwir kəm itəmat.”^t

4 ¹Nian Pita ne Jon kəmatuəghat əh kəm netəmim, kən pris min, ne etəm tərəmərə e mopael min itəm koatehm Nimə Rəha Uhgín, ne Satusi min,^u kəmotiet-arəpa. ²Nikilat təmahmə pik mətə-inu ilau katuəgətun netəmim məmə Iesu təmimis kən məmegəh min. Kən inu tatəgətun məmə netəm u kəmotimis, Uhgín otosmegəh min ilat. ³Kən kəmotaskəlim ilau, kiləs-ipən ilau e kalapus mətə-inu tinapinəp rəkis, kən okuəməhl əm mətəarus olauwīg.^v ⁴Mətə netəmim tepət itəm kəmotətə nəghatən itəm kəmuən kəmotən nīpahrienən lan. Kən netəmim rafin itəm kəmotən nīpahrienən e Iesu, ilat iuəhkir tahmen e faif-taosan.^w

Pita ne Jon kəmuətul e nīganəm̄ti kaonsel

⁵Kəmən lawīgín, pris asol, ne netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel, ne iəgətun min rəha Lou rəha Moses,^x kəmotargəfimin ilat min əpəh Jerusalem. ⁶Kəmotəpələh ilat Anas u pris asol aɡín, ne Kaeafas, ne Jon, ne Aleksanta, ne netəmim neen e noanol rəha suah u pris asol aɡín, kəmotəpələh e kaonsel. ⁷Kəmotən Pita ne Jon kian muətul aupən elat, kən kotətapəh olau məmə, “?Nəmios hiə nəsanənən u mioal nat u, o nəmioal e nərgi pah?”

⁸Kən Narmin Rəha Uhgín təmərīoah e niki Pita, kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat u itəm noatərəmərə e noanol min rəha Isrel, ne netəm-iasol min. ⁹Itəmat noategəs-in-pa otimlau məmə suah u itəm nelkin təmərət təmos hiə nəwirən, o emuahrol nulan mioal-wir nelkin. ¹⁰Itəmat rafin ikin-u ne noanol min rafin rəha Isrel, onəkotəkəike motitun məmə suah u itəm nelkin tinəwir rəkis tatətul aupən-in itəmat e nəsanənən əm e nərgi Iesu Kristo, etəm Nasaret. Suah əh inəh, itəmat nəmotətu-pər e nig kəməluau, in təmimis. Mətə Uhgín təmol təmegəh min.^y ¹¹Suah əh inəh, itəm Naoa Rəha Uhgín təmən lan məmə, ‘Kəpiel u itəm itəmat netəm rəha niləkinən nimə, nakotəmə tərət motərakin, mətə

s 3:25 Jen 22:18 t 3:26 Wək 13:46 u 4:1 Əplan nəghatən min əh e tiksonari: pris min, ne mopael itəm koatehm Nimə Rəha Uhgín, ne Satusi. v 4:3 Okuəməhl mətəarus olawīg mətə-inu lou təmən məmə suah kit təsələn pas e kot lapin. w 4:4 Wək 2:41 x 4:5 Lou rəha Moses - lou min itəm Uhgín təmos-ipən kəm Moses əpəh nitot Saenae. y 4:10 Wək 3:6,13-16

roiu in tinuwa kəpiel keike itəm nimə tatətul-pər lan.^z ¹²Nərig kit tikə e nətueintən itəm Uhgīn təmos-ipa məmə titun nosmegəhən netəmim, mətō Iesu pisin əm titun nosmegəhən netəmim.”^a

¹³Netəm-iasol rəha kaonsel kəmotaut pik nian kəmotəplan məmə kəsueginən ilat, nat əpnəpin kəsioalən skul, ilau etəmim əm. Kəmotitun ətuatip məmə suah mil əh ilat pahrien Iesu kəmotaliwək moatan. ¹⁴Kən kinotəruru nuhalpinən nəghatən rəhalau mətō-inu suah u nelkin tinəwir rəkis tatətul iləhal min ilau.

¹⁵Kən kəmotən-ipən kəm iləhal məmə okəhaliet məhaluwīn ihluə pəs ilat əm kotəghat pitən. ¹⁶Kən kəmoatəpəh-əpəh olat min məmə, “?Okotahro suah mil əh? Netəmim rafin u Jerusalem kinotitun rəkis məmə nat pispis u kəmōl e suah u, in iahgin pik, okol kəsotən-iamninən. ¹⁷Mətō pəs kotən-iəhau əskasik ilau məmə okəsuein-iarəp minən nərgi Iesu kəm netəmim, kən nəghatən e nat pispis əh otəsiet minən netəmim kotəto.”

kaonsel təmegəhan-in ilau məmə okiaiet

¹⁸Kən kəmotəun-in iləhal kəhaluwa min imə, kən kəmotən-ipən kəm Pita ne Jon məmə okəsuein-iarəp minən nərgi Iesu, kən məsuəgətun minən netəmim lan.^b

¹⁹Mətō ilau kəmuən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat əm otakil məmə tətuatip e niganəmti Uhgīn məmə ekioal nəwiatəmat o nəwia Uhgīn.”^c

²⁰Mətō itimlau okol esuakimən nohlitimlau. Oekuəike muən-iarəp natimnat itəm emuəplan e niganəmtitimlau kən muəto e matəlgitimlau.”

²¹Kən kaonsel təmən-ipən min kəm Pita ne Jon məmə ilat okotol nalpinən kit kəm ilau okəmā ilau okatuəkəike matuən-iarəp Iesu kəm netəmim, kən motahl-iarəp ilau. Kəmotahl-iarəp ilau mətō-inu kinotəruru məmə okotahruəh ilau. Kəmotitun məmə netəmim nikilat otahmə okəmā ilat okotol nalpinən kəm ilau, mətō-inu netəmim rafin koatənwiwi Uhgīn o nat pispis itəm Uhgīn təmol e etəm nelkin təməfaiu ²²nian təmaiir mətōarus-pə əh-roiu. Rəhan nup taprəkis-in foti.

Nəfakən rəha netəm kəmoatahatətə e Iesu

²³Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotegəhan-in ilau məmə ilau okatian, kəmiaiet uəhai əm mian əpəh netəm koatahatətə e Iesu koatətig ikīn, kən muən-iarəp rafin nəghatən itəm pris asol min ne netəm-iasol rəha kaonsel kəmotən-ipən kəm ilau. ²⁴Nian kəmotətō nəghatən əh, ilat rafin kəmotuwa kitəh motəfak-pən kəm Uhgīn motən məmə, “Təramərə Uhgīn, ik nəmol neai, ne niməptən, ne nitəhəi, ne natimnat rafin elat.”^d

z 4:11 Sam 118:22 a 4:12 Mat 1:21 b 4:18 Wək 5:28 c 4:19 Wək 5:29
d 4:24 Eks 20:11; Nia 9:6; Sam 146:6

²⁵Ik nəməghat e nəsanənən e Narmin rəham kəm tipitimat u aupən Kig Tefit, u in rəham iolwək, kən in təmən-iarəp rəham nəghatən məmə, ‘?Tahro netəm e nəptən pisin pisin min nikilat titahmə pik nəhlan? Tahro ilat koatəte noa məmə okotol nərətən min əh, u itəm okol koatol pap, təsuwinən miet, otikə-pən əm olat.

²⁶Netəm koatərəmərə e nitən min, koatol əpen-əpenə okotəmou, kən netəm-iasol min rəha nətueintən koatuwa kitiaəh ilat min ilat, məmə okotəmou ilat Iərəmərə Uhgın ne Iosmegəh itəm in təmən’^e

²⁷Iərəmərə Uhgın, in nīpahrienən nəghatən itəm Kig Tefit təmən tinuwa minet-arəp, mətə-inu Kig Herot Antipas, ne Pontias Pailat, ne noanol min rəha Isrel, ne Iaihlua min, ilat rafin kəmotuwa kitiaəh ikin-u latuənu Jerusalem, moatol noa eko-eko məmə okotohamnu Iesu, itəm in rəham iol ətuatip itəm nəmitəpun’^f

²⁸Kəmoatəte noa rəhalat tatətəu-pən əsas əm rəham nəghatən itəm ik ninəmən rəkis e nəsanənən ne nenatigən rəham aupən.^g ²⁹Tol nəhlan, Iərəmərə, nikim tatəht nəghatən itəm ilat kəmoatən məmə okotoh itimat, ol itimat rəham iolwək min məmə esotəginən məmə ekotən-iarəp rəham nəghatən.^h ³⁰Əgəfəməhin-pa nelməm məmə otol-wir netəm koatimis, kən mol nat pispis min ne nəmtətin pisin pisin min e nərgi Iesu, rəham iol ətuatip.”

³¹Nian kəmotəfak rəkis, kən nat kit təməloal e nimə, kən Narmin Rəha Uhgın təmuwa mərīoah mətətig elat, kən kīnoatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın məsotəginən.

Netəm kəmoatən nīpahrienən e Iesu koatoor nautə rəhalat kəm ilat min

³²Netəm koatən nīpahrienən e Iesu rəhalat nətəligən təmuwa kitiaəh. Kit təməsəaumisən məhluəig-in rəhan nautə mətə kəmoatoor nautə rəhalat kəm ilat min.ⁱ ³³Kən aposol min kəmotos nəsanənən e Narmin Rəha Uhgın kən moatən-iarəp məmə Iərəmərə Iesu təmegəh min e nimisən. Kən e nəwirən rəha Uhgın, in tətəsitu elat rafin itəm koatəfak. ³⁴Kən ilat kit, rəhan kit nat kit təməsikəən, mətə-inu netənim neen kəmotosalim-in rəhalat nəptən o nimə, kən motos-ipən mənī lan kəm aposol min, ³⁵kən ilat kəmoatoor kəm itəm min u rəhalat nat kit təkə.

³⁶Tol nəhlan, suah kit əh-ikin nərgin u Josep, noanol kit rəha Lifae, etəm Saepras, aposol min kəmotos-ipən nərig wi kit kəm in, nərgin u Panapas, u nīpətin təmə, “etəm tətəsitu matiləs-ipər nətəligən.” ³⁷In təmosalim-in rəhan kit nəptən, kən məmīk mənī lan muwa məmki-pən kəm aposol min məmə ilat okotoor kəm ilat min.

Ananaeas ne Safaera

5 ¹Mətə suah kit min əh-ikin, nərgin u Ananaeas, ne rəhan pətan nərgin u Safaera. Ilau min kəmioal-salim-in rəhalau kit nīməptən. ²In

e 4:26 Sam 2:1-2 f 4:27 Mat 27:1-2; Luk 23:7-11; Wək 3:13 g 4:28 Wək 2:23
h 4:29 Efes 6:19 i 4:32 Wək 2:44

təmaskəlīm anion məni məsin, kən rəhan pətan əm titun. Kən məmik əm məsin muwīn məmki-pən kəm aposol min məmə məni e nəptən rafin.^j ³Məto Pita təməni-ipən kəm in məmə, “Ananaeas. ?Tahro nategəhan-in iərmis u Setan tatuwa e nikim? Nakateiuə-in Narmin Rəha Uhgīn kən mətaskəlīm anion məni məsin rəha nīməptən məmə rəham.^k ⁴?Aupən nīməsosalīm-inən nīməptən u, in rəham o kəp? ?Kən nian nəmosalīm-in, rəham məni lan o kəp? ?Tahro natol nuhlan? !Ik niseiuə-inən etəmim, məto nateiuə-in Uhgīn!” ⁵Nian Ananaeas təməto nəghatən əh, əmun misi-pər morin rəhan namegən tiet. Kən netəmim itəm kəmotəto nat əh, kəmotəgīn motasiəp. ⁶Kən netəm aluə min kəmotuwa motalpin nīpətīn motiləs motiet motuwīn kitənim.

⁷Iuəhkīr aua kisil təmuwa muwīn rəkis, kən rəhan pətan Safaera təmīet-arəpa məruru məmə rəhan iərman tinimis rəkis. ⁸Kən Pita təmətapəh ron məmə, “?Ən-tu kəm io məmə məni e nəptən rafin əh rəhatəlau itəm nəmīosalīm-in?” Kən in tən məmə, “Əwəh. Məni rafin un.”

⁹Kən Pita təməni-ipən kəm in məmə, “?Tahro nəmətioal anion noa kit məmə nakueiuə-in Narmin Rəha Iərəmərə məmə okol təsitunən nat u nəmioal? !Əto-tu! Netəm kəmotitənim rəham iərman, ilat u e nafiluə koatuwa məmə okotiləs min ik.” ¹⁰Kən roiu agīn tisi-pər morin-pən əpəh nelki Pita ikin, mīmīs namegən tiet. Nian netəm aluə min kəmotuwa imə, motəplan tinimis rəkis, kən kotiləs motiet motuwīn kitənim e nikali rəhan iərman. ¹¹Nian netəmim rəha nīməfak ne netəm ənpapīn kəmotəto nat əh, kəmotəgīn kəmotəgīn.

Aposol min kəmotasitu e netəmim tepət motol-wīr rəhalat nīmīsən

¹²Kən aposol min kəmotol nəmtətīn tepət ne nat pispīs min e niganəmti netəmim. Kən netəmim min u itəm koatən nīpahrienən e Iesu kəmoatuwa kitīəh əm e Feranta rəha Kīg Solomon e Nīmə Rəha Uhgīn.^l ¹³Netəmim kəmoatisiai-in ilat, məto netəm min u kəsotənən nīpahrienən e Iesu kəmotəgīn nuwīnən ikin əh mehm ilat. ¹⁴Məto nian rafin netəmim tepət koatuwa moatən nīpahrienən e Iesu, nəman ne nīpitan, kən ilat tatepət. ¹⁵Məto-inu e nat pispīs min itəm aposol min kəmoatol, netəmim koatos rəhalat nīmīsən min moatuwa, kən moatəlīn ilat kotapīl e rəhalat pet ne nīmītiwīn e suatīp məmə nian Pita otaliwək mapikalīn ilat, in otek neen o kəm-naka nəghanpīs in əm tos neen kən məmə ilat okotəmegəh. ¹⁶Kən netəmim tepət tepət kəmotīsi-pən e latuənu min iuəhkīr o Jerusalem kəmotuwa. Kəmotəmik rəhalat netəm koatīmīs ne netəm itəm narmin rat tətətīg elat motuwa, kən aposol min kəmotəfak elat kən ilat rafin kotəwīr.

Netəm-iasol min kəmotəmkī-pən aposol min e kalapus

¹⁷Kən suah u pris asol agīn ne rəhan min netəmim Satusi min u, ilat e pati kitīəh, kəmotol pīk tīməht elat məto-inu netəmim tepət kīnoatapəs

ilat minoatuwin o aposol min. ¹⁸Kən kəmotaut kaskəlim aposol min kəmki-pən ilat e kalapus. ¹⁹Məto lapin-in, nagelo kit rəha Iəramə rə təmuwa merəh e nafilua e kalapus mit ilat motiet.^m ²⁰Kən mən-ipən kəm ilat məmā, “Otuwin e Nimə Rəha Uhgīn motən-iarəp nəghatən pahrien rəha nəmegəhən wi u kəm netəmim.” ²¹Kən kəmən lawigin, kəmotol nəwia nagelo kən minotuwin əpəh e Nimə Rəha Uhgīn moatən-iarəp nərgi Iesu kəm netəmim.

Aposol min kəmotuwin e kot

Kən pris asol agin ne rəhan min, kəmotauin-in netəm-iasol min rəha noanol min rəha Isrel, kən ilat kəmotuwa kitiaḥ məmā ilat okotəpələh e kaonselⁿ asol rəha noanol min rəha Isrel. Kən motahl-ipən nəghatən kəm netəm kotəramə e kalapus məmā okotahl-ipa aposol min kotuwa e kot əpəh e kaonsel. ²²Məto nian mopael min kəmotuwin e kalapus, məto aposol min kotikə. Kən kotitəlig-pa e kaonsel motən məmā, ²³“Nian emotuwin ket-arəpən e kalapus, motəplan toa tətəhtosiḡ, lok tatəkul-pən wir əm lan, kən mopael min rəha kalapus koatətul katehm wir əm nafilua e kalapus, məto nian emoterəh motuwin imə, məto kikə-kikə əh imə.” ²⁴Nian etəm tatəramə e mopael min itəm koatehm Nimə Rəha Uhgīn, ne pris asol min kəmotəto nəghatən əh, kəmotaut pik, rəhalat-kapə təkikə, minotəruru ənpəpən əm məmā nat naka otuwa min.

²⁵Kən əmun etəmim kit tiet-arəpa məmā, “!Ei, nəman! !Netəm min ilouin itəm nəmotəkki-pən ilat e kalapus, ilat əpəh e Nimə Rəha Uhgīn koatəgətun netəmim!” ²⁶Kən etəm tərəmə e mopael min təmit mopael min rəhan motuwin motəmik aposol min motuwa. Məto kəməsotewkəkanən ilat məto-inu koatəgin məmā netəm ənpəpən okotaht ilat e kəpiel apin okəmā okotewkəkan ilat.

²⁷Nian kəmotit ilat motuwa imə, kən motən məmā ilat okotətul aupən-in netəm-iasol rəha kaonsel. Kən pris asol agin təmən-ipən kəm ilat məmā, ²⁸“Emotən-iəhau əskasik agin itəmat məmā onəsətəgətunən netəmim e nərgi suah əh Iesu. Məto nəgətunən rəhatəmat tinaiu rafin əpəh Jerusalem. Kən moatol məmā netəmim okotən məmā itimat emotoḥ suah əh.”^o

²⁹Məto Pita təməghat rəhalat aposol min lan məmā, “Itimat ekotəkəike motol nəwia Uhgīn, sənəmā nəwia netəmim əm.^p ³⁰Itəmat nəmotohamnu rəkis Iesu motətu-pər e nig kəməluau, məto Uhgīn u rəha tipitə min aupən təmol təmegəh min e nimisən. ³¹Uhgīn u inu təmīləs-ipər rəkis Iesu məmā otuwin matəpələh e nikalīn matip, ikīn rəha nisiiən ne nəsanənən, məmā in Iəramə ne Iosmegəh. Uhgīn təmol nat əh məmā in

m 5:19 Wək 12:7-10 n 5:21 kaonsel - netəm-iasol rəha Isrel koatiuw-iarəp netəmim ikin e kot. o 5:28 Mat 27:25 p 5:29 Wək 4:19

otol suatip mēmā noanol min rəha Isrel kotitun nəuhlinən ilat e rəhalat nolən rat min, kən in otafəl rəkis nolən rat min rəhalat.^q ³²Kən itimat Narmīn Rəha Uhgīn ekoatən-iarəp natimnat min u, kən Uhgīn tatos-ipən Narmīn rəhan kəm netəmim itəm koatol nəwian.”

³³Nian netəmim rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, təwew pik rəhalat neməha, kən kotolkeike mēmā okotohamnu əm ilat. ³⁴Məto suah kit təmətul, nərgin u Kamaliel, in Farisi kit ne iəgətun kit rəha Lou, u itəm netəmim rafin koatisiaiən. Kən təmətapəh o mopael min mēmā okotit aposol min motuwīn ihluə pitən. ³⁵Kən in təmən-ipən kəm ilat mēmā, “Natimak min, netəm Isrel. Otakil wir noa rehatəmat mēmā onəkotahro netəm min u. ³⁶Wi agin huə suah kit nərgin u Teutas, təmiet-arəp matən mēmā in etəm-iasol kit, kən iuəhkir netəmim fo-hanrit kəmotuarisig-in. Məto kəmoahamnu in, kən rəhan netəmim kəmotan kitiah kitiah, kən rəhan nətəligən təmuwīn mikə.^r ³⁷Uarisig lan, nian kapman təmətəfin netəmim, suah kit min nərgin u Jutas, etəm Kalili, in min təmiw netəmim koatuarisig-in. Məto netəmim neen kəmotohamnu min, kən rəhan netəmim kəmotan kitiah kitiah. ³⁸Kən inu rəhak nətəligən e nənən u. !Ekən kəm itəmat, pəs kotapəs əm ilat motegəhan-in ilat kotiet! Məto okəmā nat koatol in rəha etəmim əm, otəpanisas. ³⁹Məto okəmā tətisi-pən o Uhgīn, okol kəsotosən nəsanənən mēmā okotən-iəhau ilat. Okotəplan əm mēmā kitat Uhgīn koatəmou.” Kən ilat rafin kəmotegəhan-in rəhan nəghatən.

⁴⁰Kən kəmotəun-in aposol min mēmā okotuwa imə, kən motən mēmā mopael min okotalis ilat. Kən motən-iəhau əskasik min ilat mēmā okəsotəghat minən kəm netəmim e nərgi Iesu kən motəhlman ilat kotiet.^s

⁴¹Nian aposol min kəmotiet e kaonsel, nikilat tətəgien, məto-inu Uhgīn təmisiai-in ilat kən megəhan-in mēmā netəmim okotoh ilat məto-inu koatuarisig-in Iesu.^t ⁴²Kən nian rafin e Nimə Rəha Uhgīn ne nimə min, ilat kəməsotapəsən kəmoatəkəike katən-iarəp kən moatəgətun nəghatən wir mēmā Iesu in Kristo itəm Uhgīn təmən mēmā otahl-ipa.

Kəmos-ipər netəm sepin

6 ¹Nian neen tīnuwa minuwīn rəkis, kən netəm rəha Iesu tīnatər minatəpət. Neen rəhalat kəmotisi-pən ikin pisin pisin min, kən koatən əm nəghatən Kris. Kən tēpət, ilat netəm Isrel əm. Məto iəfak min itəm koatən əm nəghatən Kris kīnoatən nikali iəfak min u netəm Isrel, moatən mēmā nian koatoor mənī ne nəgwənən kəm nəutahlīmīs min, məto kəsotehm wīrən nəutahlīmīs min rəha itəm min u koatən nəghatən Kris.^u

q 5:31 Wək 2:33-34; Efes 1:20; Hip 2:10; 12:2 r 5:36 Wək 21:38 s 5:40 Wək 4:18
t 5:41 Mat 5:10-12; 1 Pita 4:13 u 6:1 Wək 4:35

²Kən tuwelef aposol min kəmotəun-in netəm rəha Iesu məmə okotuwa-tu. Kən kəmotən-ipən kəm ilat məmə, “Piak min. Təsəwīrən məmə itimat ekotapəs nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən rəha Uhgīn məmə itimat ekotimnə katoor mēni ne nagwənən kəm nəutahlimis min. ³Məto roiu, otətgi-arəp-tu etəmat min, netəmim sēpin u itəm noatisiai-in ilat, kən kotenatig, ne Narmin Rəha Uhgīn tərīoah e nəmegəhən rəhalat. Kən itimat ekotos-ipən nat u kəm ilat məmə ilat okoatol. ⁴Mapəs itimat e nəfakən kəm Uhgīn ne nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən rəha Uhgīn.”

⁵Kən ilat rafin nikilat təmagiən, kən motegəhan e nəghatən əh. Kən kəmotətīg-iarəp Stipen u rəhan nahatətəən təskasik e Uhgīn ne Narmin Rəha Uhgīn tərīoah mətatīg lan, kəmotətīg-iarəp min Filip, ne Prokoras, ne Nikano, ne Timon, ne Pamenas, ne Nikolas etəm Antiok u aupən təmapəs nəfakən rəha netəm iman ikin minuwa matətəu-pən nəfakən rəha netəm Isrel. ⁶Kəmotit ilat motuwīn kəm aposol min, kən aposol min kəmotələhəu-pən nelmilat elat motəfak elat.

⁷Kən netəm rəha Iesu koatən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn kəm netəmim, kən netəm rəha Iesu u Jerusalem tinatəpət-natəpət. E netəm əh, pris min tēpət kəmotahatətə e Iesu.^v

Kəmaskəlīm Stipən

⁸Kən Stipen u etəm tərīoah e nəwīrən ne nəsanənən rəha Uhgīn, təmol nəmtətīn tēpət ne nat pispis min e niḡanəmti netəmim. ⁹Məto netəmim neen e nimə rəha nuəfiminən rəha Netəm Kəmikis Ilat,^w kəmotəghat ilat Stipen. Netəm min u noanol min rəha Isrel u kəmotisi-pən Saerin ne Aleksantria. Kən netəmim neen min u noanol min rəha Isrel u kəmotisi-pən Silisia ne Esia, ilat kəmotuwa kitiəh, kən minoatərgəhəu ilat Stipen. Kotəmə nəghatən rəha Stipen təsətuatipən, meto rəhalat tətuatip.

¹⁰Məto Narmin Rəha Uhgīn təmol Stipen tenatīg-pik, kən nian in otəghat, rəhan nəghatən tatoh-iəhau rəhalat.^x ¹¹Kən ilat kəmotətou anion netəmim neen məmə okotasitu elat motən-iarəp məmə, “Itimat emotətə məmə Stipen təmən rat Moses ne Uhgīn.” ¹²Kən rəhalat nəghatən təmol niki netəmim, ne netəm-iasol rəha Isrel ne iəgətun min rəha Lou, kəmotetəhau Stipen. Kən kəmotuwīn kaskəlīm motiləs motuwīn məmə otətul e niḡanəmti kaonsel. ¹³Kən kəmotəmīk netəmim neen motuwa məmə okoteiuə e Stipen. Kən netəm min un kotən məmə, “Nian rafin tatən nəghatən rat e Nimə Rəha Uhgīn, kən matən rat Lou rəha Moses. ¹⁴Itimat emotətə in təmən məmə Iesu u etəm Nasaret, in otiləs-iəhau Nimə Rəha Uhgīn, kən məuhlin nolən min itəm Moses təmos-ipa kəm kitat aupən ikin.” ¹⁵Kən netəmim rafin itəm kəmoatəpələh e kaonsel

v 6:7 Wək 2:41; 16:5 w 6:9 “nimə rəha nuəfiminən rəha Netəm Kəmikis Ilat” Netəm min əh, aupən ilat slef rəha suah kit, məto roiu kəmikis ilat. x 6:10 Luk 21:15

kəmotətag-pən ətuatip o Stipen, kən kəmotəplan məmə niġanəmtin tinəhag-əhag tahmen e rəha nagelo.

Stipen təməghat-in Epraham

7 ¹Kən pris asol aġin təmətapəh o Stipen məmə, “?Tahro, nəghatən min əh niṗahrienən?” ²Kən Stipen təmən məmə, “Piak min ne tata min. Otətəlig-in-tu io. Uhgīn u itəm in ilis ilis pik, təmiet-arəpa o tipitāt Epraham nian in təmətatiġ əpəh Mesopotemia, məsuwīnən əh əpəh Haran. ³Uhgīn təmən-ipən kəm in məmə, ‘Apəs rəham min, ne ikin nətatiġ ikin, muwīn e ikin kit itəm io epanəġətuṅ kəm ik.’^y ⁴Kən Epraham təmiet əh Kaltia muwīn mətatiġ əpəh Haran. Təmətatiġ ikin-u kən rəhan tata təmimis, kən Uhgīn təmīləs muwa e nəptən u itəmat noatatiġ lan əh-roiu.^z ⁵Məto təmīsos-ipənən nəptən məsin huə tahmen e nuwīġi iar ne kəm in məmə in rəhan ətuatip. Məto Uhgīn təmən-iəkis kəm in məmə otəpanos-ipən rafin nītən əh kəm in ne namīpīn rat min. Kən in otuwa iməlat aġin ikin, nat əṇnapīn e nian əh Epraham təmīsiləsən əh nətin kit.^a ⁶Nəghatən itəm Uhgīn təmən kəm in tol nulan, in təmən məmə, ‘O nian kit, noanol min rəham okotuwin katig e nəptən piṣin kit. Okol iapīṣiṣ elat kotol wək kəm netəmim e nəptən piṣin, okol nahməən kəm ilat kətoarus nup fo-hanrit. ⁷Məto ekol nalpīnən kəm netəmim itəm koatəramərə elat. Kən uarisig, noanol min rəham okotiet e nītən min əh motuwa kəfak kəm io e nītən u.’^{b c} ⁸Kən Uhgīn təmən-iəkis məmə in otehm wir Epraham ne noanol min rəhan. Kən mən-ipən kəm in məmə in otəhg-ipən niṣualkələh nəman məmə in nəmtətin kit məmə ilat netəmim rəha Uhgīn. Kən nian Epraham təmīləs Aisak, kən məhg-ipən nian təmos nian eit.^d Kən nian Aisak təmīləs Jekop, kən matig məhg-ipən min. Kən nian Jekop təməmīk nenətin ilat tuwelef, kən təməhg-ipən min ilat. Ilat tuwelef əh, nəukəti nita rəhatat.”^e

Stipen təməghat-in tipilat min

⁹Kən Stipən təmən-ipən min kəm ilat məmə, “Məto-inu netəm min əh, nəukəti nita min u rəhatat, kəmotetəhak e Josep, kəmosalim-in-pən kəm netəm Ijip, məmə otuwa slef rəhalat, məto ilau Uhgīn e nian rafin,^f ¹⁰kən Uhgīn tīləs-irəkis in e nəratən. Nian təmətul e niġanəmti kig rəha netəm Ijip, kən Uhgīn təmos-ipən nenatigən kəm in kən matig mol min məmə kig otolkeike in, kən mol in tatəramərə e nītən Ijip ne netəmim ne natimnat rafin rəhan.^g

y 7:2-3 Jen 11:31; 12:1 z 7:4 Jen 11:31–12:5 a 7:5 Jen 12:7; 15:18; 17:8

b 7:6-7 Jen 15:13-14; Eks 12:40 c 7:7 Eks 3:12 d 7:8 Nolən rəha netəm Isrel tol min-nulan, nian suakəku iərman təmaiir, e nian eit, kotəhg-ipən. e 7:8 Jen 17:9-14; 21:4

f 7:9 Jen 37:11,28; 39:2,21-23 g 7:10 Jen 41:37-44

¹¹“Kən əmun nəumis təman e nitən əpəh Ijip ne Kenan mol nagwənən tikə, kən nəumis natus asol netəmim, kən tipitat min nigilat nagwənən təmikə.^h ¹²Nian Jekop tinəto məmə nagwənən əpəh Ijip, təmahl-ipən tipitat min əh kotuwın, kən inu nətuounən ilat kəmotuwın Ijip. ¹³Kən uarisig ilat kəmotuwın min, kən təmən-iarəp in kəm ilat, məto-inu ilat kəsotitunən məmə in Josep pialat. Kən kig rəha Ijip təməto nammusən rəha Josep ne pian min.ⁱ ¹⁴Kən Josep təmahl-ipən nəghatən kəm rəhan tata Jekop ne rəhan min məmə okotuwa motatig ilat min. E netəm əh, ilat rafin sepinte faif.^j ¹⁵Kən Jekop ne rəhan min kəmotuwın kətatig Ijip, kən nian kəmotatig kətatig kimis ikin.^k ¹⁶Kən kəməmik ilat kan əpəh Sekem kitənim ilat ikin e nıpəg kəpiel kit itəm Epraham tinos-nəmtin rəkis o noanol min rəha Hamor.”^l

Stipen təməghat-in Moses

¹⁷Kən Stipen təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Tinatuwa iuəhkir məmə Uhgın otosmegəh rəhan netəmim itəm təmən-iəkis kəm Epraham, kən noanol min rəhatat itəm kəmotatig Ijip aıpən, roiu əh tinepət-nepət. ¹⁸Kən kig kit min rəha Ijip təmətul, in təruru agın Josep.^m ¹⁹In təmos-iəhau tipitat min e neiuəən, matol nahməən kəm ilat. Kən in təmol lou kit məmə okotəmki-arəp nenətilat min ihluə məmə okotimis.”ⁿ

²⁰“Kən e nian əh, Moses təmaair, kən in suakəku wir kit e niganəmti Uhgın. Rəhan mama ne tata kəmuəhluaig-in anion əpəh imə mios məwig kisil.^o ²¹Nian kəmiləs-iarəp ihluə, nəti kig pətan təməplan, kən tiləs məmə otehm wir rəhan.^p ²²Kəmotəgətun in e nenatigən rafin rəha netəm Ijip, kən nian in təməpət, in təsanən e nəghatən ne nolən nat.

²³“Nian tinos nup foti, nikin təht məmə otuwın-tu muag natiman min, netəm Isrel, ²⁴kən məplan kit etəm Ijip kit tatoh. Kən in təmuwın məmə otasitu e in kit əmun mohamnu etəm Ijip apon.^q ²⁵Kən Moses nikin təməht məmə kəm-naka in min neen netəm Isrel okotitun məmə Uhgın təmahl-ipən in məmə otuwın məmki-rəkis ilat e nahməən katol elat. Məto ilat kotəruru. ²⁶Kən lawigin təməplan min noanol kəiu rəha Isrel kətioh ilau min, kən tuwın məghat kəm ilau məmə otoor rəkis ilau, kən məmə otol ilau kioal-wir ilau min. Kən mən-ipən kəm ilau məmə, ‘Suah mil. Itəlau piatəlau agın mil. ?Təhro natioh itəlau min?’ ²⁷Məto suah u təmətuoun nəmohən təmətgi-pən Moses isəu, kən mən-ipən kəm in məmə, ‘?Pah təmiləs-ipər ik məmə nakatərəmərə kən matiuw-iarəp itimat?’ ²⁸!Okəm-naka nakolkeike məmə onakohamnu min io tahmen e etəm Ijip u nəmoh nəniəp!^r ²⁹Nian Moses təməto nəghatən əh, kən təməgin miet Ijip

h 7:11 Jen 41:54; 42:1-2 **i 7:13** Jen 45:1-4,16 **j 7:14** Jen 45:9-11; 46:27

k 7:15 Jen 46:1-7; 49:33 **l 7:16** Jen 23:2-20; 33:19; Jos 24:32 **m 7:17-18** Eks 1:7-8

n 7:19 Eks 1:11-22 **o 7:20** Eks 2:2 **p 7:21** Eks 2:3-10 **q 7:24** Eks 2:11-15

r 7:28 Eks 2:14

magim muwin əpəh Mitian mətatig ikin mahmen e iapispis kit. Nian təmətatig mətatig mit pətan ikin kit, kən mialəs nətilau kəiu iərman mil.^s

³⁰“Nian təmətatig Mitian minos nup foti, kən nian kit tuwin mətan iuəhkir o nitot asol əh Sinae əpəh ikin taruən-aruən ikin. Kən nagelo kit təmiet-arəpa ron e nigəm itəm tatuəp e nig əkəku kit. ³¹Nian təməplan nigəm əh, narmin təmiwig pik ron, kən muwin iuəhkir məmə otəplan wir, kən məto İərəmərə Uhgın təməghat kəm in məmə, ³²‘Io Uhgın rəha tipim min, Uhgın rəha Ebrahim, ne Aisak, ne Jekop.’ Kən Moses təməgin minətasiəp minətəgin nətag-pənən əh nigəm ikin. ³³Kən İərəmərə Uhgın təmən-ipən kəm in məmə, ‘Oh-rəkis rəham put e nelkəm məto-inu nəptən ik natətul ikin in tol pisin agin, məto-inu io əh-ikin. ³⁴Eməplan nəratən itəm katol e rəhak netəmim əpəh İjip, eməto nasəkən rəhalat, kən minatite muwa məmə ekəmki-rəkis ilat o netəm İjip. Wa. Roiu əh ekahl-ipən ik nakitəlig muwin min İjip.’”^t

Noanol min rəha Isrel kəməsotolkeikeən Moses

³⁵Kən Stipən təmatəkəike matən məmə, “Inu etəm kitiaə əm Moses itəm ilat kəmotapəs nəwian nian ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, ‘?Pah təmiləs-ipər ik məmə nakatərəmərə kən matiuw-iarəp itimat?’ Məto Uhgın pisin əm təməhl-ipən suah əh Moses məmə otərəmərə kən mosmegəh ilat. Təməhl-ipən nian nagelo təmiet-pa ron e nigəm itəm tatuəp e nig əkəku kit.”^u ³⁶Kən Moses təmit ilat motiet İjip, kən in təmol nat pispis ne nəmtətin tepət, təmol əpəh İjip, ne nian kəmoateguəfimin e nitəhəi u katən məmə Nitəhəi Asiə, ne nup foti e ikin taruən-aruən ikin.^v ³⁷Inu etəm kitiaə əm Moses u təmən-ipən kəm netəm Isrel məmə, ‘Uhgın otələs-ipər ien kit min etəmat tahmen lak.’”^w

³⁸“Inu Moses itəm noanol min rəha Isrel kəmoatan kitiaə ilat min, kən nagelo təməghat kəm in e Nitot Sinae, kən ilat tipitat min kəmoatan. Kən Uhgın təmos-ipən nəghatən keike min itəm koatəmegəh, kən in otəhlman tuwa kəm kitat.”^x

³⁹“Məto nian in təmətatig əh əpəh e Nitot Sinae, tipitat min kəmotəht nəwian, motapəs nətəlig-inən məto nikilat təmitəlig-pən o nat İjip. ⁴⁰Kən kəmotən-ipən kəm Eron məmə, ‘Ol narmi nat kit məmə in otuwa uhgın rəhatat. ?Məto Moses əh inəh, itəm təməmik itat kotiet İjip, kənotəruru məmə in tinahruwin?’^y ⁴¹Kən e nian əh, ilat kəmotol narmi nəti kau kit məmə in otuwa uhgın rəhalat, kən kəmotol sakrifais e nat megəh min məmə okotəfak kəm in. Kən kəmotol lafet rəha narmi nəti kau itəm ilat əm kəmotol.”^z ⁴²Məto Uhgın təməuhlin-pən məntaan kəm ilat, kən megəhan-in ilat məmə okotəfak kəm mitgar ne məwig ne məhau min e

napuā. Kən nat əh tatəgətun əsas əm nəghatən rəha Uhgín itəm kəmōte e naoa rəha ien min rəha Uhgín. Tatən mēmā, ‘!Netəm Isrel! ?Nian rafin e nup foti e ikin taruən-aruən ikin, itəmat nakoatoh nat megəh min mēmā nakoatol-pa sakrifais kəm io? !Kəp! ⁴³Məto itəmat nəmoatiləs nima tapolen rəha uhgín eiū u Molek, ne narmi məhau rəha uhgín eiū u Refan. Nat mil u nəmoatol mēmā onokotəfak kəm ilau. O nat əh ekahl-iarəp itəmat nakotuwin isəu motaprəkis-in Papiilon.’ ”^a

Stipən tēməghat e Nimə Rəha Uhgín

⁴⁴Stipen təmatəkəike matən mēmā, “Nian tipitāt min kəmotatig ikin taruən-aruən ikin aupən, ilat kəmos rəhalat nat kit, Nimə Tapolən rəha Uhgín itəm tatəgətun mēmā Uhgín tətətig ilat min. Kən Moses təmol Nimə Tapolən əh tətəu-pən əm nətəligən rəha Uhgín u təmən-ipən rəkis kəm in. ⁴⁵Kən nup tēpət uarisig, e nian Josua təmit ilat motuwa mēmā okotos-irəkis nitən əh o netəm Kenan, kən kəmotiləs Nimə Tapolən u motuwin e nitən u Uhgín təməhg-irəkis netəmim ikin. Kən ilat kəmotiləs motuwin motatig ilat min kətoarus-pa e nian rəha Tefit təmol kig lan.^b ⁴⁶Uhgín təmol təwir kəm Tefit, kən Tefit təmətapəh ron mēmā Uhgín otegəhan in pəs tol nimə kit itəm Uhgín otətətig ikin.^c ⁴⁷Məto nimə əh, Kig Tefit təməsolən, məto nətín Kig Solomon təmol.^d ⁴⁸Məto Uhgín itəm ilis aɡín, təsətigən e nimə itəm etəmim əm təmol, tahmen e nəghatən rəha Uhgín itəm ien rəhan təmən mēmā,

⁴⁹ ‘Ikin min rafin e neai tahmen in əm io mēmā iakəpələh ikin mərəməərə,

kən nətueintən rafin tahmen in əm mēmā ekəf-pən nelkək ikin.

?Məto nimə-naka itəm nəkotitun nolən mēmā otahmen-in io?

?Kən ikin pəhruən nəkotitun nolən mēmā ekuwin mameg ikin?

⁵⁰ Otən-tu. ?Pah təmol rafin natimnat min əh?

Io pisin əm, io Uhgín emol rafin ilat.’ ”^e

Stipen təməhai netəm-iasol rəha kaonsel

⁵¹Kən Stipen təmatəkəike matən mēmā, “!Itəmat u! Rəhatəmat-kapə təkəsik. Rəhatəmat nətəligən tapinəp tahmen e rəha netəm kəsotəfakən. Itəmat nəsolteikeən mēmā onəkotol nəwia Uhgín. !Itəmat nəkotahmen e tipitāt min itəm koatəht nəwia Narmin Rəha Uhgín!^f ⁵²?Ien min rəha Uhgín aupən, pah tipitəmat min kəməsotolən nəratən kəm in? !Tikə! Kəmotol nəratən kəm ilat rafin. Kəmotohamnu min itəm min u koatən-iarəp nuwamən rəha Etəm Ətuatip. Kən itəmat nəmotegəhan-in-pən Etəm Ətuatip u e nelmi rəhan tikimir min kən kotohamnu.^g ⁵³Itəmat nəmos

a 7:43 Amos 5:25-27 b 7:45 Jos 3:14-17 c 7:46 2 Saml 7:1-16 d 7:47 1 King 6:1-38
e 7:50 Aes 66:1-2 f 7:51 Aes 63:10 g 7:52 Mat 23:31

rəkis Lou rəha Uhgın u aupən nagelo min kəmotos motuwa, mətə itəmat nəməsotətəu-pən aginən Lou əh.”

Kəmahtimnu Stipen

⁵⁴Nian kəmoatəto nəghatən min rəha Stipen, niġanəmtilat təmapinəp, nikilat nahmə nahmə, kən moatəġətain-pən nəluilət kəm in mətə-inu nikilat nahmə agin. ⁵⁵Mətə Narmin Rəha Uhgın təmərīoah e Stipen, kən titəġpər e Nego e Neai məplan nəhəġ-əhəġən itəm təsanən pik təmīet imə Uhgın ikin, kən məplan Iesu tatətul e nikali Uhgın matip, ikin rəha nəġəmərəən ne nəsanənən.^h ⁵⁶Kən Stipen təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Ei, nəman! İatəplan Nego e Neai rəha Uhgın taterəh, kən Nəti Etəmim tatətul e nikali Uhgın matip, ikin rəha nəġəmərəən ne nəsanənən.”ⁱ ⁵⁷Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, kəmotasitig matəġġilat min e noanelməlat, kən motearig e Stipen e nəwialat rafin motaut motaiu motuwın kea-pən ahmən-ahmen əm ron, ⁵⁸motewkəkan ka kərakin-iarəp e taon, kən minoatətuoun kətaht e kəpiel apin. Kən ilat kəmotapeġ rəhalat sot asol min, motəlin-pən iuəhkir o nelki etəm aluə kit, nəġġin u Sol. ⁵⁹Nian kəmotəht Stipen e kəpiel apin, in təməfak məmə, “İəġəmərə İesu, os narmək.” ⁶⁰Kən təmeiuaiu misin nulin kən masək əfəməh məmə, “İəġəmərə, afəl nolən rat itəm ilat koatol lak.” Nian təmol namnun rəhan nəfakən, kən rəhan nameġən tiet.^j

8 ¹Kən Sol tatətul əm nikin tətəġġien məmə ilat kəmotəhtimnu Stipen.

Sol təmoh netəm koatəfak

Mətuoun e nian əh, nəratən asol kınatol e niməfak əpəh Jerusalem. Kən ilat kəmotiet Jerusalem motəġim-pən Jutia ne Sameria, motapəs pişin əm aposol min koatəġ Jerusalem. ²Netəmim neen itəm koatəfak əskasik kəmotuwa motiləs Stipen motuwın kitənim, kən ilat kəmotasək pik ron. ³Mətə Sol təmətuoun minatərəkin-ərəkin niməfak, matuwın e nimə min matewkəkan-iarəp nəman ne niṗitan itəm koatəfak, kən matəmki-pən ilat e kalapus.^k

Filip təmən-iarəp namnusən təwir əpəh Sameria

⁴Kən netəm koatəfak itəm kəmotiet Jerusalem moatəġim, kəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgın ikin min rafin itəm ilat koatuwin ikin. ⁵Filip təmuwin e taon kit rəha Sameria, kən matən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa. ⁶Nian niṗanin netəmim kəmotəto Filip, kən motəplan nat pişpis min itəm in tatol, ilat rafin kəmotuwa iuəhkir katətəġig-in nat naka in tatən. ⁷Netəmim tepət narmin rat min kəmotiet elat. Nian narmin rat min kəmoatiet, kəmotearig əfəməh. Kən

h 7:55 Sam 110:1 **i 7:56** Kol 3:1 **j 7:60** Luk 23:34 **k 8:3** Wək 9:1,13; 22:4; 26:9-11

netəmim tepət itəm nipətilat təmimim, o itəm kəsotaliwəkən, kəmotəwir min. ⁸Kən netəmim rafin e taon əh, ilat rafin koatagien.

Saimon u təmöl natimnat e nəsanənən rəha iərmis min

⁹Kən e taon əh, suah kit nərgin u Saimon, in təmatol nat pispis tepət e nəsanənən rəha iərmis min, kən netəmim rafin rəha Sameria, narmilat təmiwig ron. Təmöl nuwəh məsin. In matos-ipər atip in məmə in etəm-iasol kit. ¹⁰Kən netəmim rafin, netəm-iasol mətoarus-pa iolwək min əm, kəmoatətag-pən pīk ron kən moatən məmə, “Suah u in uhgin kit u nərgin u Uhgin Itəm Rəhan Nəsanənən Ilis.” ¹¹Kəmoatətu-pən in nuwəh məsin məto-inu narmilat tatiwig o natimnat min itəm in tatol. ¹²Məto nian netəmim kəmotəto nəghatən itəm Filip tatən-iarəp e nammusən təwir rəha nəməmə rəha Uhgin ne nəghatən rəha Iesu Kristo, kəmotən nipahrienən lan, kən kəmöl baptais elat, nəman ne nipitan. ¹³Suah min u Saimon, təmən min nipahrienən e Iesu, kən kol baptais min lan. Kən in tatətu-pən Filip ikin min rafin. Narmin tatiwig o nat pispis min ne nəmtətin min itəm in tatəplan Filip tatol.

¹⁴Nian aposol min əpəh Jerusalem kəmotəto məmə netəm Sameria kinotahatətə e nəghatən rəha Uhgin, kən kəmotahl-ipən Pita ne Jon məmə okian olat. ¹⁵Nian ilau kəmian muet-arəpən olat, kəmuəfak olat məmə Narmin Rəha Uhgin otərioah mətatig elat, ¹⁶məto-inu kəmöl baptais əm elat e nərgi İəməmə Iesu, məto Narmin Rəha Uhgin təsərioahən əh e nəmegəhən rəhalat. ¹⁷Kən Pita ne Jon kəmuələhəu-pən nelmilau elat muəfak elat, kən Narmin Rəha Uhgin təmərioah mətatig elat.¹

¹⁸Nian Saimon təməplan məmə Narmin Rəha Uhgin tatuwin e nəmegəhən rəha netəmim nian aposol mil katuələhəu-pən nelmilau elat matuəfak elat, kən in təməmki-arəp məni məmə otos-ipən kəm ilau, ¹⁹kən mən-ipən kəm ilau məmə, “İos-ipa min nəsanənən u kəm io məmə nian iakələhəu-pən nelmək e netəmim, kən ilat kotitun nosən Narmin Rəha Uhgin.”

²⁰Məto Pita təməni-ipən kəm in məmə, “!Ik ne rəham məni onakian e nigəm asol! Məto-inu ik nīkim təht məmə nəkitun nos-nəmtinən e məni nat u itəm Uhgin tatos-ipən əm kəm netəmim. ²¹Okol ik nəsolən wək u məsin ne, məto-inu rəham nətəligən təsətuatipən e niganəmti Uhgin. ²²Əuhlin ik e rəham nolən rat min kən məfak-pən kəm İəməmə, məta in tafəl rəkis rəham nolən rat min itəm nīkim tatuəhl-uəhl ilat. ²³Eməplan məmə nian rafin netəhakən təmöl rəham nətəligən tuwin ik pisin, kən nolən rat əh təməlis ik tiəkis.”

²⁴Kən Saimon təməni-ipən məmə, “!Awi! Uəfak-pən kəm İəməmə ron io məmə natimnat itəm itəlau nəmuən, kit otəsuwamən ron io.”

²⁵Nian ilau kəmuən-iarəp nəghatən rəha Iərəməra ne natimnat itəm in təmōl, kən ilau kəmiaiet Sameria mətian Jerusalem, muətul əgmagim e latuənu min rəha Sameria matuən-iarəp min namnusən təwir rəha Iərəməra.

Filip təməghat kəm etəm Itiopia kit

²⁶Kən nagelo kit rəha Iərəməra təmən-ipən kəm Filip məmā, “Əsou pis muwin e suatip tatisi-pən Jerusalem matuwin Kasa.” (Suatip əh tatəməhl əpəh ikin taruən-aruən ikin.) ²⁷Kən in təmatuwin əmun məplan etəm Itiopia kit e suatip. Suah əh in etəm-iasol kit rəha kwin rəha netəm Itiopia.^m Kən in tatərəməra e məni rafin rəha kwin. Suah u təmisipən Jerusalem e nəfakən, ²⁸kən minitəlig matuwin iman ikin. Kən in tatəpələh-pər e nat kit katən məmā, “kat” itəm hos tatiuw. Kən mətafin naoa itəm ien rəha Uhgın Aesea təməte. ²⁹Kən Narmin Rəha Uhgın təmən-ipən kəm Filip məmā, “Uwin maliwək iuəhkir o kat əh.”

³⁰Kən Filip təmaiu muwin iuəhkir ron, məto suah u tətəfin naoa itəm ien rəha Uhgın Aesea təməte. Kən təmətapəh ron məmā, “?Nəkıtun nıpəti nat un nakatafin, o kəp?”

³¹Kən suah un təmən-ipən kəm Filip məmā, “?Ekahro mitun? Məto-inu suah kit tikə itəm otuhapik nıpəti nəghatən u kəm io.” Kən in mətapəh məmā Filip otər muwin ilau min muəpələh. ³²In təmətafin nəghatən u e Naoa Rəha Uhgın, tatən məmā,

“Kəmit tahmen e sipsip kan məmā okohamnu.

Kən tahmen e nəti sipsip, təsəghatən nian katəte noanun,

Kən in təmənəpın əm, məsəghatən.

³³Kəmōl aulis in, kən nian kəmakil e kot, kisakil ətuatıpən.

Nian kəmōtohamnu, in etəm aluə əm kit, itəm nətin tikə.”ⁿ

³⁴Kən suah u təmətapəh o Filip məmā, “?Karmə Aesea təmatəghat atıp in, o etəm pisin kit?” ³⁵Kən Filip təmətuoun e nəghatən kitiəh əm itəm təmətafin, matən-ipən namnusən təwir rəha Iesu.

³⁶Nian kəmatian e suatip muea ikin kit nəhau əh-ikin, kən suah un təmən-ipən kəm Filip məmā, “!Əplan-tu! Nəhau kit əpəh. ?Tahro? ?Pəs nakol bəptais lak lan?”^{o 37p}

³⁸Kən təmən-iəhau kat məmā otətul, kən ilau kərən kəmian əpəh ləhau e nəhau, kən Filip tol bəptais lan. ³⁹Nian kəmuər e nəhau muea ilis,

m 8:27 Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmā in suah kit itəm kəmate. E nian əh, okəmā suah kit tatol wək nian rafin iuəhkir e Kwin kit, kən okate məmā otəsitan Kwin.

n 8:33 Aes 53:7-8 **o 8:36** Wək 10:47 **p 8:37** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmate e nəghatən Kris aupən, nəghatən u e ves 37, kəməsəteən. Məto katəplan ves 37 e naoa neen uarisig, kən in tatən məmā, “Kən Filip təmən-ipən kəm in məmā, ‘Okəmā nakatən nıpahrienən e Iesu e nıkim rafin, ekıtun nolən bəptais lam.’ Kən tən məmā, ‘Io iatən nıpahrienən e Iesu, məmā in Nəti Uhgın pahrien.’”

Narmin rəha İrəmərə tiləs-irəkis Filip. Kən suah un təmisəplan minən, mətə təmitəlig matuwın iman ikin e nagienən asol e nikin. ⁴⁰Mətə Filip təməut əm, məplan tatətul əpəh e nitən pəhap ikin əpəh Astot. Kən in təmatuwın əpəh e taon min matən-iarəp nammusən təwir rəha İesu mətəarus in təmiet-pən əpəh Sisaria.^q

Sol təməplan İesu e suatip rəha Tamaskes

(Wək 22:6-16; 26:12-18)

9 ¹Kən e nian əh, Sol təmatəghat əskasik matən-iəkis məmə otohəmmu netəmim rəha İesu. In təmuwin məplan pris asol agin^r ²mətapəh ron məmə otəte naoa kit kəm nimə rəha nuəfiminən rəha netəm İsrəl əpəh Tamaskes, məmə okəmə otəplan kit tatətəu-pən Suatip Rəha İesu, nat əpnəpən iərman o pətan, otaskəlim ilat məlis ilat məmik ilat muwin e kalapus əpəh Jerusalem.

³Nian Sol təmuwa iuəhkir o Tamaskes, roiu agin min nəhag-əhagən kit təmisi-pər e neai tatuəp tahmen e nipiən muwa masiəgəpən in ne ikin min titəlau lan. ⁴Kən in təmiet morin e nəptən, kən mətə nəwia suah kit tatən-ipən kəm in məmə, “!Sol! !Sol! ?Tahro natol nəratən kəm io?”

⁵Kən Sol tətəpəh məmə, “?Ik pah, İrəmərə?” Kən nəwia suah un təmən-ipən kəm in məmə, “!o İesu itəm ik natol tərət kəm io. ⁶Mətə roiu ətul muwin əpəh e taon. İkin əh, suah kit əh-ikin otəpanən-ipinə məmə nat naka onəkol.” ⁷Kən netəmim itəm koatuarisig-in Sol, kəmotaut kətul kəsəghatən, kəmotətə əm nəwia suah un, mətə kəsotəplanən. ⁸Kən Sol tətul, mətə niganəmtin tinoapoap, tinəruru nehmən nat. Kən kəmotos əm nelmin motit motuwın Tamaskes. ⁹Təmos nian kisil təmishəmən nat, kən təməsəgwənən kən məsənimən nəhau ne.

¹⁰Əpəh e Tamaskes, etəm rəha İesu kit əh-ikin, nərgin u Ananaeas. İrəmərə təmaun-in e nat kit tahmen e nəpilaiirən, kən mən-ipən kəm in məmə, “!Ananaeas!” Kən in tagət məmə, “İrəmərə, io əpəh.”

¹¹Kən İrəmərə tən-ipən kəm in məmə, “Uwin əh e nimə rəha Jutas e suatip asol itəm katən məmə Tətuatip, kən mətapəh o etəmim kit, etəm Tasas, nərgin u Sol. In tatəghat roiu kəm Uhgın e nəfakən, ¹²kən Uhgın təmos-ipən nəpilaiirən kit, kən təməplan etəmim kit, nərgin u Ananaeas, təmuwa mələhəu-pən nelmin lan məmə niganəmtin otəwir min.”

¹³Mətə Ananaeas təmə, “İrəmərə, emətə nənən tepət e suah əh e rəhan nolən rat min itəm tatol e netəm koatahatətə lam əpəh Jerusalem. ¹⁴Kən in təmuwa ikin-u e nərgi pris asol min məmə otaskəlim, məlis netəm koatahatətə lam.”

¹⁵Mətə İrəmərə təmən kəm Ananaeas məmə, “!Uwin! Mətə-inu suah u in rəhak etəmim itəm enəmaun-in rəkis məmə otən-iarəp nərgək kəm

netəm Iaihlua u sənəmә netəm Isrel, ne rəhalat kig min, ne netəm Isrel.^s

¹⁶Kən io epanəgətun in mēmә otos nahmәn o nərgək.”^t

¹⁷Kən Ananaeas tәmuwin latuәnu muwin imә, kән mәlәhәu-pән nelmin e Sol, mән-ipән kәм in mēmә, “Piak Sol. Iәрәmәрә Iesu itәм tәmiet-arәp ron ik e suatip nian nәmoatuwa ikin-u, in tәmahl-ipa io mēmә ik onakehm min nat, kән Narmin Rәha Uhgин otәrioah mәtatig lam.” ¹⁸Roiu агин, nat kit tahmen e nuwiligi nәм tәmiet rәkis e niganәmti Sol, kән in tinaiir min minatehm nat. Kән in tәmәtul minataliwәk, kән kol baptais lan mēmә in nәmtәtin rәha nahatәtәән. ¹⁹Kән nian tәmun nagwәnәn neen, kән nipәtin tәmәsanән min.

Sol tinәtuoun matән-iarәp nәrgi Iesu әpәh Tamaskes

Kән Sol tәmatig mos nian neen min ilat netәм rәha Iesu әpәh Tamaskes. ²⁰Tәmәtuoun min әm e nian әh, matән-iarәp nәrgi Iesu әpәh e nimә rәha nuәfiminән rәha netәм Isrel, mēmә Iesu in Nәti Uhgин pahrien.

²¹Kән netәmim rafin itәм kәmotәto in, kәmotaut pik ron, kән motән mēmә, “!Ei! ?Suah u inu tәmatol nәratән kәм netәм koatahatәtә e Iesu әpәh Jerusalem әpән, o kәp? Kән in tәmuwa ikin-u mēmә otaskәlim ilat mәlis ilat mәmik muwin kәм pris asol min. ?In әh, o kәp?”^u

²²Kән nәghatән itәм Sol tatән-iarәp, in tәsanән pik maprәkis-in nәghatән rәha netәм Isrel itәм koatatig Tamaskes, kән matәgәtun wir mēmә Iesu in Kristo itәм Uhgин tәmән mēmә otahl-ipa. Kән ilat kinotәruru nat okotән.^v ²³Nian tәpәt tәmuwa muwin rәkis, kән netәм Isrel neen kәmoatәte anion noa kit mēmә okotohamnu Sol, ²⁴mәto Sol tәmәto noa anion rәhalat. Kән roiu e nәrauiәgән ne lapin min, netәм Isrel kotәtlosig әpәh e nafilua rәha fenis kәmol e kәpiel mēmә okotohamnu Sol.^w ²⁵Mәto in min neen kәmotilәs lapin motaii-pән e kәtim asol kit itәм kәmәtu-pән tәulә lan, motuwин motilәs-iarәp e nakuhәl e fenis. Kән in tәmagim muwin Jerusalem.^x

Sol әpәh Jerusalem

²⁶Nian Sol tәmuwin Jerusalem, tәmalkut mēmә otuwин mәtәu-pән netәм rәha Iesu, mәto ilat koatәgin, nikilat tәht mēmә tateiuә-in әm ilat mēmә in etәм rәha Iesu.^y ²⁷Mәto Panapas tәmit muwin mit-ipән kәм aposol min, mән-ipән kәм ilat mēmә tәmahro nulan Sol tәmәplan Iәрәmәрә Iesu e suatip nian tәmatuwин Tamaskes. Kән tәmән-ipән min kәм ilat mēmә Iәрәmәрә tәmәghat kәм Sol, kән tahro nulan in tinatән-

s 9:15 Wək 26:2,6; 27:24; Rom 1:5 t 9:16 2 Kor 11:23-28 u 9:21 Wək 8:3

v 9:22 Wək 18:28 w 9:24 E taon әh Tamaskes, tahmen e taon tәpәt, әpән әpән kәmol fenis asol e kәpiel titәlau e taon. x 9:25 2 Kor 11:32-33 y 9:26 Kal 1:17-19

iarəp nərgi Iesu əpəh Tamaskes, məsəginən.^z ²⁸ Kən ilat Sol kəmotatig kən tatuwin ikin min əpəh Jerusalem matən-iarəp nərgi İərəmərə Iesu məsəginən. ²⁹ Kəmotəghat ilat netəm Isrel itəm kotən nəghatən rəha netəm Kris, kəmotoh ilat min e nəghatən. Kən kinoatol məmə okotohamnu Sol. ³⁰ Nian in min neen rəha niməfak kəmotəto, kəmotuwin motit Sol motuwin əpəh ləhau iuəhkir o itəhəi e taon əh Sisaria, kən motahl-ipən məmə otagim muwin əpəh isəu e taon əh Tasas.

³¹ Kən netəm koatəfak əpəh Jutia, ne Kalili, ne Sameria kəmotatig e nəməlinuən, etəmim tikə itəm otol nəginən kəm ilat. Kən Narmin Rəha Uhgın təmətəsitə elat mol ilat koatətul əskasik, kən ilat rafin koatətig kətsiai-in İərəmərə. Kən ilat tinatəpət.

Pita təmol nelki Aeneas təwir min

³² Pita təmaliwək muwin ikin min məmə otuag netəm koatahatətə e Iesu. E rəhan naliwəkən, təmuwin məplan netəmim rəha İərəmərə əpəh e taon əh Lita. ³³ Təmuwin ikin əh məplan suah kit nərgin u Aeneas, nıpətın təmimis tinos nup eit, təsalıwəkən mətəpıl əm e rəhan pet. ³⁴ Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Aeneas. Iesu Kristo tosmegəh ik əh-roiu e rəham nımısən. Ətul, maiu-aiu rəham nımıtiwin.” Kən roiu agin min, Aeneas təməwir min mətul. ³⁵ Kən netəmim rafin Lita ne ikin min rafin əpəh Saron kəmotəplan suah u təmalıwək mətan, kən ilat rafin kınətəuhlin rəhalat nətəligən kən mınəatəfak kəm İərəmərə.

Pita təmol Tokas təmegəh min

³⁶ E taon kit Jopa, pətan kit əh-ikin itəm in etəm rəha Iesu, nərgin u Tapita, u nıpətın təmə, “tia,” u in nat megəh kit. E nəghatən rəha netəm Kris, koatən məmə Tokas. Pətan u, nian rafin tatol təwir kəm netəmim kən mətəsitə min e ian-rat min. ³⁷ Məto e nian əh, nımısən kit təmol kən tımıs. Kən kəmotau kol senis kəm in, kələhəu e nımə əpəh ilis agin. ³⁸ İkin əh Lita iuəhkir əm o taon əh Jopa. Kən nian netəm rəha Iesu kəmotəto məmə Pita əpəh Lita, kəmotahl-ipən suah mil kəiu məmə okian mən-ipən kəm in məmə, “!Otuwa uəhai əm-tu!”

³⁹ Kən Pita təmətəu-pən ilau. Nian kəməhalet-arəpa latuənu, kəmotit motuwin əpəh ilis agin. Məto nəutəhlımıs min tərioah əpəh ikin koatasək ron, kən kəmoatəgətun kəm Pita rəhalat natımmat itəm pətan əh təməhl nian təmatəmegəh.

⁴⁰ Kən Pita təməhl-iarəp rafin ilat, kən meiuaiu misin nulın matəfak. Kən mətag-pən o pətan əh təmimis məmə, “Tapita, ətul.” Kən pətan apon təmaıir məplan Pita, kən mətul matəpələh. ⁴¹ Kən Pita təməa-pən ron maskəlim miuw-pər məmə otətul e nelkın mil. Kən maun-in-pən netəm

koatahatətə e Iesu ne nautahlimis min mēmə okotuwa imə, kən mit-ipən pətan əh kəm ilat. ⁴²Kən nəghatən e nat əh təmaiu mitəlau e taon əh Jopa. Kən tepət kəmotən nīpahrienən e Iəramərə Iesu. ⁴³Kən Pita təmatig əh Jopa məsin ilau suah kit nərgin u Saimon itəm tatol natimnat e nuwigī kau.

Uhgin təməghat kəm Konilias

10 ¹E taon Sisaria, suah kit əh-ikin nərgin u Konilias. In etəm Rom, kən in etəm-iasol rəha mopael ilat rafin wan-hanrit. Kən ilat koatisi-pən e “Mopael rəha Itali.” ²In etəmim kit itəm tatisiai-in Uhgin rəha netəm Isrel, in ne rəhan min ne rəhan iolwək min. In tatos-ipən rəhan mənī tepət kəm ian-rat min, kən matəfak kəm Uhgin rəha Isrel nian rafin. ³Nian kit əmun e tri kilok ehnaipən e nian tatəfak lan, təməplan nat kit tahmen e napilairən. In təməplan wir nagelo kit rəha Uhgin tatuwa ron, kən maun-in mēmə, “!Konilias!” ⁴Nian niganəmti Konilias təmətul lan, in təməgin kən mən mēmə, “?Iəramərə, tahro?”

Kən nagelo təmən-ipən kəm in mēmə, “Uhgin tinəplan rəkis nəfakən rəham ne nəwirən itəm natol kəm ian-rat min. ⁵Ahl-ipən netəmim neen kotuwīn əpəh Jopa, motiləs suah kit motuwa, nərgin u Saimon Pita. ⁶In tətətig ilau suah kit nərgin u Saimon u tatol natimnat e nuwigī kau. Rəhan nīmə tatətul iuəhkīr o itəhəl.”

⁷Nian nagelo itəm təmatəghat kəm in təməgin, kən Konilias təmaun-in rəhan iolwək kəiu ne mopael kit itəm tatol wək kəm in, kən in etəm rəha nəfakən. ⁸In təmən-ipən rafin natimnat itəm təməplan kəm iləhal, kən mahl-ipən iləhal mēmə okəhaluwīn Jopa.

Uhgin təməghat kəm Pita e napilairən

⁹Kən kəmən lawigin, nian mitgar tinalalin, kən suah miləhal əh kəmatəhaluwa e suatip iuəhkīr o taon əh Jopa, Pita təmuwīn əpəh ilis e nətuei nīmə itəm tepin-epin ikin mēmə otəghat kəm Uhgin e nəfakən. ¹⁰Məto nəumis tinus, kən nian kəmatol əh nigin nagwənən, in taiir məto təməplan napilairən kit itəm Uhgin tatos-ipa. ¹¹E napilairən əh, təməplan neai təmerəh, kən nat kit tahmen e tapolən asol kətaskəlim nīpəgnəmtin min, kən kəhlman-əhlman teiuaiu matuwa e nəptən. ¹²E nīpəg nat əh, təməplan nat megəh pisin pisin min əh-ikin itəm kotaliwək ne motəkioah, ne mənig pisin pisin min. ¹³Kən nəwia suah kit təmən-ipən kəm in mēmə, “Pita, ətul. Ohamnu neen mon.”

¹⁴Məto Pita təmə, “!Iəramərə, kəp! E rəhak nəmegəhən esonən əh nat kit nulan itəm Lou rəham təmən-iəhau mēmə kəsunən tamkīmīk e niganəmtim.”^a

a 10:14 Lev 11:1-47; Esik 4:14

¹⁵Kən nəwia suah u təməghat min kəm in məmə, “Əsənən məmə nat kit tamkimik itəm io Uhgın iatən məmə təwir əm, təsamkimikən.”^b

¹⁶Kəmuəghat o natimnat min əh mau kisil, kən roiu agin min, tapolən apən təmər muwin əpəh e neai.

Pita təmos nıpəti napılaiirən

¹⁷Kən Pita nıkin təmatəht pik məmə otıtun nıpəti nat əh tahmen e napılaiirən itəm təməplan. Məto suah miləhal un itəm Konilias təmahləpis iləhal, kəməhalətapəh o nimə rəha Saimon, kən minəhaluwa minəhaləplan. Kən minəhaluwın məəhalətul əpəh e nafiluə. ¹⁸Kən məhlaun əfəməh məmə, “!Ei! ?Suah kit u ikin-u nərgin u Saimon Pita?”

¹⁹Kən nian Pita tətalkut əh məmə otıtun nıpəti nat əh tahmen e napılaiirən, kən Narmin Rəha Uhgın təmən-ipən kəm in məmə, “!Ei, əto-tu! Suah miləhal kisil əpəh katəhalegəs-in ik. ²⁰Ətul uəhai matite muwin məplan iləhal. Kən məsəginən o nətəu-pənən iləhal məto-inu io emahl-ipa iləhal məmə okəhaluwa.”

²¹Kən Pita təmeiuaiu muwin mən-ipən kəm iləhal məmə, “!Io u inu itəm itəməhal natəhalegəs-in. ?Nakəhalolkeike io o naka?”

²²Kən kəhalən-ipən kəm in məmə, “Əwəh. Etəm tətərəmərə e mopaal min, u Konilias, təmahl-ipa itəməhal məmə ekəhaluwa. In suah kit itəm tətuatip e niganəmti Uhgın, kən in matəfak min kəm Uhgın. Kən noanol min rəha netəm Isrel koatisiai-in pik. Nagelo kit rəha İərəmərə təmən-ipən kəm in məmə ik onəkuwin əh iman ikin, kən mamnus nəghatən kəm in pəs in otəto.” ²³Kən Pita təmit iləhal motuwın imə məmə ilat okotapil əh-ikin.

Pita təmuwin e nimə rəha Konilias

Kən kəmən lawigin, Pita tətətəu-pən iləhal, kən iəfak min neen rəha Jopa, kəmotətəu-pən ilat. ²⁴Kəmən lawigin min, kəmotiet-arəpən əpəh Sisaria. İkin əh Konilias tətətapəh o rəhan min ne netəmim neen məmə okotuwa katəsahgin Pita. ²⁵Nian Pita tətəmuwin məmə otuwın imə, kən Konilias təmiet misin nulin e nelki Pita ikin məmə otəfak kəm in. ²⁶Məto Pita təmitol-ipər min mən-ipən kəm in məmə, “Ətul, io etəmim əm tahmen lam.”^c ²⁷Kən Pita tətəməghat ilau Konilias kən kəmian imə. Pita təplan məmə netəmim tətət kinotuwa rəkis katəpələh.

²⁸Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Itəmat rafin nəkotıtun wir məmə tasim e Lou rəha netəm Isrel məmə okotuwa mətan kitiəh ilat netəm sənəmə netəm Isrel o kotuwın motətag ilat. Məto Uhgın təmən kəm io e napılaiirən məmə esənən məmə suah kit in tamkimik e niganəmtin. ²⁹Tol-pən nəhlan, nian nəmotahl-ipinə nəghatən ron io,

b 10:15 Mak 7:15,19 **c** 10:26 Wək 14:13-15; Nol Əpən 19:10

eməsənən nat kit, nīkik təmagien əm məmə ekuwa. ?Məto iakolkeike məmə ekətapəh məmə nəmotahl-ipinə nəghatən ron io məmə ekuwa o naka?”

³⁰ Kən Konilias təmə, “Nian kisil tīnuwin rəkis təhmen əh-roiu e tri kilok ehnaipən, ematəfak əpəh e rəhak nimə. Kən roiu agin suah kit itəm rəhan natimnat təhag-əhag tətul aupən-in io, ³¹ kən mən məmə, ‘Konilias. Uhgīn təməto rəkis rəham nəfakən, kən məsaluinən nat wir min itəm ik natol kəm ian-rat min. ³² Ahl-ipən netəmim neen kotuwīn əpəh Jopa o suah kit əh-ikin, nərgin u Saimon Pita məmə otuwa. In tətatiḡ e nimə rəha suah kit, nərgin u Saimon, u itəm tatol natimnat min e nuwigi kau. Rəhan nimə tətətul iuəhkīr o itəhəi.’ ³³ Kən ekahl-ipinə uəhəi əm nəghatən ron ik. Kən təwir pik məmə ik nəmuwa. Itimat rafin u ikin-u e niganəmti Uhgīn ioatətəlig-in ik məmə onakən-ipa rafin natimnat itəm lərəmərə təmos-ipinə məmə onakən-ipa kəm itimat.”

Pita təməghat

³⁴ Kən Pita təməghat mən məmə, “Roiu enitun məmə sənəmə noanol rəha Isrel əm itəm Uhgīn nikin tagien olat,^d ³⁵ məto nikin tagien o netəmim ikin min rafin itəm koatisiai-in ne moatol nat itəm tətutip.

³⁶ “Itəmat nəkotitun rəkis nəghatən itəm Uhgīn təmos-ipən kəm netəm Isrel itəm tatən nāmnusən təwir rəha nəməlinuən ilat Uhgīn e Iesu Kristo itəm in lərəmərə rəha netəm rafin. ³⁷ Itəmat nəkotitun natimnat min itəm Iesu etəm Nasaret təmol əpəh ikin min e Jutia təmətuoun e Kalili. In təmol natimnat min əh uarisig e wək rəha Jon Baptais itəm tatən-iarəp kəm netəmim məmə okəike kol baptais elat.^e ³⁸ Iesu əh, Uhgīn təmitəpun mos-ipən Narmīn Rəha Uhgīn ne nəsanənən kəm in, kən məto-inu Uhgīn tətatiḡ ilau min, in təmuwīn e ikin min matol nat wir min, kən matol-wir netəmim itəm Setan təməlis ilat.

³⁹ “Itimat emotəplan natimnat itəm in təmol əpəh Jerusalem ne ikin min əpəh Jutia. Kən itimat emotəplan nian netəmim kəmotoh kətətu-pər e niḡ kəməluau kən tīmīs. ⁴⁰ Məto Uhgīn təmol təmegəh min e nian itəm tatol kisil lan, kən matol əp in kəm netəmim neen məmə okotəplan məmə in təməmegəh min. ⁴¹ Sənəmə netəmim rafin kəmotəplan in, məto netəm əm un itəm Uhgīn təmitəpun ilat məmə okotəplan, itimat əh inəh emotəgwən kitih itimat min nian təməmegəh min e nīmīsən.^f

⁴² “Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə ekotən Iesu kəm netəmim, kən motən-iarəp məmə Uhgīn təmiləs-ipər rəkis in məmə in otakil nolən rəha netəmim rafin itəm koatəmegəh ne itəm kīnotīmīs rəkis.^g ⁴³ Ien min rafin rəha Uhgīn aupən kəmoatən-iarəp in məmə, netəmim rafin itəm koatən

d 10:34 Dut 10:17; Rom 2:11 e 10:37 Mat 4:12-17 f 10:41 Luk 24:42-43; Wək 1:8
g 10:42 Wək 17:31; 1 Pita 4:5

nipahrienən lan, Uhgın otafəl rəkis rəhalat min nolən rat min e nərği in Iesu.”^h

Narmin Rəha Uhgın təmuwa o Iaihlua min, netəm u sənəmə netəm Isrel

⁴⁴Nian Pita təmatəghat əh, Narmin Rəha Uhgın təmuwa mərioah mətətiğ elat u itəm koatəto nəghatən əh.ⁱ ⁴⁵Kən netəm Isrel itəm koatən nipahrienən e Iesu itəm kəmotətəu-pən Pita əpəh Jopa motuwa, kəmotaut pik nian kəmotəplan nat əh məmə Uhgın təmawte-in min Narmin Rəhan kəm netəm u sənəmə netəm Isrel. ⁴⁶Kinotitun məmə təmos-ipən Narmin Rəhan kəm ilat mətə-inu kəmotəto netəmim koatəghat e nəghatən ik pisin min moatiləs-ipər nərği Uhgın. Kən Pita təmə,^j ⁴⁷“Pah titun nən-iəhauən netəm min u məmə okəsölən bəptais elat? Mətə ilat kinotos rəkis Narmin Rəha Uhgın tahmen etat.” ⁴⁸Kən in təmən-ipən məmə okol bəptais elat e nərği Iesu Kristo. Kən ilat kəmotətəpəh o Pita məmə otatiğ məsin ilat min.^k

Pita təmamnus kəm netəm koatəfak əpəh Jerusalem

11 ¹Kən aposol min ne netəm koatəfak əpəh ikin min e nitən Jutia kəmotəto məmə Iaihlua min, ilat min kinoatən nipahrienən e nəghatən rəha Uhgın. ²Kən nian Pita təmər muwın Jerusalem, mətə netəm rəha iəfak min itəm koatən məmə okəkəike katəhg-ipən netəmim, ilat kinoatən nikalın, ³moatən məmə, “?Tahro ik nəmuwın mətətiğ e nimə rəha netəm kəsəhg-ipənən ilat, mətəgwən itəmat min ilat?”^l

⁴Kən Pita tinətuoun matən wır kəm ilat namnusən rəha natimnat rafin əpəh Sisaria, ⁵təmatən kəm ilat məmə, “Nian emətətiğ Jopa matəfak məplan nat kit tahmen e napilairən. E nat əh, eməplan nat kit tahmen e tapolen asol kit itəm təmiet e neai kətəskəlīm nipəgnəmtin min kəhlman-əhlman teiuaiu matuwa ron io. ⁶Emətəg-pən wır e nipəgnoa nat əh məplan nat megəh pisin pisin min əh-ikin itəm kotaliwək ne motəkioah, ne nat megəh iarupin min, ne mənig pisin pisin min. ⁷Kən emətə nəwia suah kit tatən-ipa kəm io məmə, ‘Pita, ətul mohamnu neen mon.’

⁸“Mətə ekən-ipən kəm in məmə, ‘!İərəmərə, kəp! E rəhak nəmegəhən esunən nat kit nulan itəm Lou rəham təmən-iəhau məmə ekisunən tamkimik e niganəmtim.’

⁹“Emətə min nəwia suah un təmisi-pən e neai matən-ipa kəm io məmə, ‘Əsənən məmə nat kit tamkimik itəm io Uhgın iakən məmə təwir əm təsamkimikən.’ ¹⁰Emuəghat o natimnat min əh mau kisil, kən tapolən apon təmər muwın əpəh e neai.

¹¹“Kən roiu agin e nian əh, suah kisil kəhaliet-arəpa e nimə itəm iotatiğ ikin. Netəm Sisaria kəmotahl-ipa iləhal məmə okəhaluwa ron io, kit io

kan. ¹²Kən Narmin Rəha Uhgın təmən-ipa kəm io məmə ekətəu-pən iləhal, nat əpnapin iləhal sənəmə netəm Isrel. Piatat min ilat sikis itəm kəmotətəu-pa io, emotuwin kiet-pən əpəh e nimə rəha suah əh Konilias motuwin imə. ¹³Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə təhrol nulan in təməplan nagelo kit rəha Uhgın təmuwa miet-arəpa ron e rəhan nimə, kən mən-ipən kəm in məmə, ‘Ahl-ipən netəmim neen kotuwin əpəh Jopa o suah kit nərgin u Saimon Pita. ¹⁴In otən-ipinə nəghatən kit kəm itəmat məmə itəmat rafin, ik ne rəham min, ne rəham iolwək min, məmə Uhgın otosmegəh itəmat rafin.’^m

¹⁵“Kən nian emətuoun matəghat, Narmin Rəha Uhgın təmeiuaiu marioah matig elat tahmen əm e inu təmuwa min etat aupən.ⁿ ¹⁶Kən nikik tatəht nəghatən itəm Iəramərə təmən məmə, ‘Jon tatol baptais e netəmim e nəhau, məto otəsuwəhən Uhgın tol baptais etəmat e Narmin Rəhan.’^p ¹⁷Kən okəmə Uhgın tatos-ipən kəm ilat Narmin kitiah əm itəm təmos-ipa kəm kitat nian kitat kəmotən nīpahrienən e Iəramərə Iesu Kristo, io etəmim əm, okol esən-iəhauən Uhgın o nat naka itəm in tolkeike məmə otol kəm ilat.”

¹⁸Nian kəmotəto nəghatən rəha Pita, ilat kəməsotətəhau minən, məto kəmotənwiwi Uhgın motəmə, “Nat əh tol nulan məmə Uhgın tinol rəkis saatip rəha laihluə min məmə ilat min okotəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min məmə Uhgın otosmegəh ilat.”^q

Niməfak əpəh Antiok

¹⁹Nian Sol ne rəhan min kəmotəhamnu Stipen, kəmatol tərət kəm netəm koatən nīpahrienən e Iesu. Kən iəfak min əh kəmotəgim motuwin əpəh ikin min əpəh Fonisia ne Saerpras ne Antiok, motən-iarəp nərgi Iesu kəm netəm əm u, netəm Isrel.^r ²⁰Məto ilat neen netəm Saerpras ne Saerin kəmotuwin Antiok motən-iarəp min namnusən təwir rəha Iəramərə Iesu kəm netəm əpnapin əm, sənəmə netəm Isrel əm. ²¹Kən Iəramərə təmatol wək tepət e rəhan nəsanənən kən mətasitu pik elat, kən netəmim tepət tepət kəmotəuhlin ilat motən nīpahrienən e Iəramərə Iesu.

²²Netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem kəmotəto namnusən rəha nat əh, kən kəmotahl-ipən Panapas məmə otuwin əpəh Antiok.^s ²³Nian təmiet-arəpən, təməplan məmə Uhgın təmolkeike pik ilat matol təwir kəm ilat, kən netəmim tepət kəmotən nīpahrienən e Iesu, kən Panapas nikin təmagien masitu elat məmə ilat okoatətul əskasik e Iəramərə e nikilat rafin. ²⁴Panapas in etəm wir kit itəm Narmin Rəha Uhgın tərrioah mətətig lan, kən rəhan nahatətəən in təskasik o Uhgın. Kən in təmasitu e netəmim tepət ikin əh məmə ilat okotən nīpahrienən e Iəramərə Iesu.

m 11:14 Wək 16:31 n 11:5-15 Wək 10:9-48 o 11:15 Wək 2:4 p 11:16 Wək 1:5
q 11:18 Wək 13:48; 14:27 r 11:19 Wək 8:1-4 s 11:22 Wək 4:36

²⁵Kən Panapas tēmiet muwin Tasas mategās-in Sol.^t ²⁶Nian tēməplan Sol, tēmīet mian əpəh Antiok, kəmuatīg ikin o nup kitīəh muatəfak ilat netəm rəha niməfak əh matuəgətun netəmim tēpət. Ikin əh Antiok kəmətəuon kaun-in netəm rəha Iesu Kristo məmə, “Kristin.”^u

²⁷E nian əh, ien neen rəha Uhgīn kəmotiet Jerusalem motuwīn əpəh Antiok. ²⁸Kit nergīn u Akapus tēmətul məghat e nəsanənən e Narmin Rəha Uhgīn məmə otəsuwəhən nəumis otan e nitən Rom apīəpīə. (Nəumis təman nian Klotias təmatərəmərə e netəm Rom.)^v ²⁹Kən netəm rəha Iesu əpəh Antiok kəmotolkeike məmə okotasitu e netəm rəha Iesu əpəh Jutia. Kit tahl-ipən mənī naka, tēpət o noan məsin, itəm titun nahl-ipənən. ³⁰Kən kəmotol mənī mīn əh, motəmki-pən kəm Panapas ne Sol məmə okuəmīk mian kəm elta mīn rəha niməfak əpəh Jerusalem.^w

Kig Herot Akripa Kitiəh təmōl nəratən kəm niməfak

12 ¹E nian əh, nian Panapas ne Sol kəmatuəgətun əpəh Antiok, Kig Herot Akripa Kitiəh təmahl-ipən rəhan mōpael mīn məmə okotaskəlīm netəmim neen rəha niməfak əpəh Jerusalem məmə otol ilat kotəto nahmən e nīpətīlat. ²Təmahl-ipən rəhan mīn netəmim kəmotuwīn kaskəlīm Jemes pia Jon kən motətamnu e rəhalat naip asol. ³Nian tēmətamnu Jemes, məplan məmə netəm Isrel nīkilat təmagien pik ron. Kən in təmatīg maskəlīm mīn Pita. Təmatol nat u e nian kəmatol lafet mil lan Rəha Nuhagego-inən ne Pret U Is Tikə Lan. ⁴Nian tīnaskəlīm rəkis Pita, kən təmīləs-ipən e kalapus. Kən Herot təmən məmə mōpael sikistin okoatətlosīg-in, kuwit kuwit e aua mīn rafin e nərauiəgən ne lapin. Kən Herot tolkeike məmə otiuw-iarəp tətul e niganəmīti netəmim nian lafet tīnol namnun. ⁵Məto nian Pita tēmətatīg e kalapus, kən netəm rəha niməfak kəmotəfak-pən əskasik ron kəm Uhgīn.

Uhgīn təmīləs-iarəp Pita e kalapus

⁶E lapin itəm olawīg in, kən Herot tiuw-iarəp, Pita tēmətəpīl ilugin e mōpael kəiu, kəməlīs nelmin mil e sen kəiu, kətu-pən kit e mōpael kit, kən kətu-pən kit e mōpael kit mīn. Kən mōpael kəiu katuətul matuehm nafīluə e kalapus. ⁷Roiu agin-əh, nagelo kit rəha Iərəmərə tiet-pa, kən təmasiə məhag-əhag e nīpəgnoa kalapus. Təmekek nīkali Pita kən məhgaiir lan. Kən məmə, “!Ətul uəhai!” Kən sen mil kəmuīsas atip e nelmi Pita mil.

⁸Kən nagelo tən-ipən kəm in məmə, “Uwīn e rəham put ne natimnat.” Kən Pita tuwīn elat. Kən tən-ipən mīn kəm in məmə, “Uwīnin rəham kot, kən mətəu-pa io.” ⁹Kən Pita tēmətəu-pən miaiet e nīpəgnoa kalapus,

t 11:25 Wək 9:30 u 11:26 E nəghatən Kris, nīpətī nəghatən u “Kristin” tatən məmə “rəha Kristo.” v 11:28 Wək 21:10 w 11:30 Wək 12:25

məto in təsitunən məmə natimnat min u nagelo tatol lan in nīpahrienən. Nīkin təht məmə tatehm nat kit tahmen e napilaiirən. ¹⁰Kəmualiwək muaprəkis-in mōpael kit itəm tatehm kalapus, kən mualiwək muaprəkis-in min mōpael kit min, kən kəmuea e namnu toa itəm kəmiləkin e iaen. Toa u tatuag-pən e taon asol. Nian kəmuea iuəhkir ron kən təmerəh atip kən kəmiaiet-pən ikin. Nian kəmualiwək məsin mian e suatip, kən əmun nagelo təmikə min.^x

¹¹Kən Pita in tinitun məmə sənəmə napilaiirən, kən tən məmə, “Roiu enitun ətuatip məmə Iəramərə təmahl-ipa rəhan nagelo təmuwa mīləs-irəkis io e nat naka itəm Herot tolkeike məmə otol lak itəm netəm Isrel kəmoatolkeike məmə okotəplan.”

¹²Nian Pita tinitun məmə Uhgīn təmīləs-irəkis in, kən təmuwin əpəh e nimə rəha Meri, mama rəha Jon Mak. Netəm koatahatətə e Uhgīn tepət kəmotuwa kitiəh moatəfak-pən kəm Uhgīn məmə otasitu lan. ¹³Kən Pita təməht-əht toa e iat rəha nimə əh, kən pətan iolwək kit, nərgin u Rota, təmaiu muwin məmə karmə pah əh tatəht-əht toa. ¹⁴Nian təməto nəwia Pita, kən təmitun məmə in Pita pahrien. Kən nīkin təmagien pik agin-əh kən taluin nerəhən e toa məto təmaiu mītəlig muwin məplan netəmim u koatəfak, kən təmən məmə, “!Ei, netəmim, Pita əpəh ihluə e toa tatətul!”

¹⁵Məto kotəmə, “Ah. Ik ialməl.” Məto in təmataəkəike matən məmə, “!Kəp! Iatən pahrien.” Kən ilat kotən məmə, “Okəmə naka rəhan nagelo tiə.”

¹⁶Məto Pita tatəkəike matəht-əht toa. Kən kəmotuwin kerəh e toa, kən nian kəmotəplan in, nīkilat təmaut pik ron. ¹⁷Məto Pita təmīləs-ipər nelmin mēfətutu ilat məmə okəsotəghatən. Kən matən-iarəp kəm ilat məmə təmahro nulan Iəramərə təmīləs-iarəp in e kalapus. Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otən-ipən nəghatən u kəm Jemes ne piatat min e niməfak.” Kən təmīet magim matuwin ik pisin kit min.

¹⁸Kəmən lawigin, mōpael min itəm kəmoatehm Pita e kalapus, kəmotəpəh-əpəh olat min, kən minotəruru əfəməh məmə Pita təmahruwin.^y ¹⁹Kən nian Herot təməto məmə Pita təmikə, kən təmahl-ipən mōpael min məmə okotegəs-in. Məto nian mōpael min kəməsotəplanən, kən Herot təmaun-in mōpael min itəm kəmotəhm kalapus məpəh olat məmə Pita təmahrol magim. Məto ilat kotəruru kən in təmən məmə okəmīk mōpael min əh kan kohamnu ilat. Kən Herot təmīet Jutia muwin e taon kit Sisaria matig ikin o nian neen.

Kig Herot Akripa Kitiəh təmimis

²⁰E nian əh, Kig Herot Akripa Kitiəh neməha təmol pik təmetəhau netəm kotatig e taon mil əh, Taea ne Saeton. Kən netəm-iasol min

x 12:10 Wək 5:19 y 12:18 Wək 5:22-24

rəha taon mil əh kəmotuwa kitəh kən motuwın məmə okotəplan kig məmə okotaru nego, məto-inu netəm iməlat ikin kotuwın katos-nəmtin nagwənən imə kig ikin. Məto aıpən ilat kəmotuwın motəplan kig, kəmotəghat ilat suah kit nərgin u Plastik, itəm tatehm wir natimnat e nimə rəha Kig Herot, motiıw-pən məmə otətəu-pən ilat.

²¹E nian itəm Kig Herot təmitəpun lan məmə otuwın məplan ilat, kən təmuwin e rəhan natimnat wir min itəm tatəgətun məmə in tatərəmə. Kən təmuwa məpələh e ikin imə kig, kən matəghat kəm netəmim. ²²Kən netəmim kəmotagət əfəməh məmə, “!Suah u tatəghat sənəm in etəmim məto uhgin kit!” ²³Kən roiu aɡin min nagelo kit rəha İərəmə təmoh e nimisən əskasik kit məto-inu Herot təmos nənwiwın o netəmim, kən məsos-ıpənən nənwiwın kəm Uhgın, kən wom min kəmoton nisgan kən timis.^z

²⁴Kən e nian əh, netəm koatən nıpahrienən e İesu kəmoatəkəike kətamnus-ıarəp nəghatən rəha Uhgın e ikin min tətət, kən netəmim tətət kəmotuwa katən nıpahrienən e İesu.^a ²⁵Nian Panapas ne Sol kəmioal nammun rəhalau wək əpəh Jerusalem, miatəlig mian Antiok iləhal Jon Mak.^b

Uhgın təmitəpun Panapas ne Sol məmə okioal rəhan wək

13 ¹E niməfak Antiok, ien min əh-ikin ne iəgətun min. İlat u Panapas, ne Simeon katən məmə etəm iapın, ne Lusias etəm Saerin, ne Manaen u təməpət ilau Herot Antipas u təmatərəmə e Kalili aıpən, ne Sol. ²E nian kit ilat kəmotapəs nagwənən kən moatəfak-pən kəm İərəmə, kən Narmin Rəha Uhgın təmən-ıpən kəm ilat məmə, “İakolkeike məmə roiu əh onəkotiləs-ıpər Panapas ne Sol məmə ilau okioal wək u itəm emaun-in ilau ron.”^c ³Kən nian kinotapəs rəkis nagwənən motəfak, kən motələhəu-pən nelmilat e rəhalau-kapə məmə okotiləs-ıpər ilau, kən motahl-ıpən ilau məmə okian mioal wək.^d

Panapas ne Sol kəmuən-ıarəp nəghatən rəha Uhgın əpəh Saepras

(Əplan map rəha naliwəkən rəha Pol e namnu naoa u.)

⁴Kən məto-inu Narmin Rəha Uhgın təmahl-ıpən ilau məmə okioal wək u, kən ilau kəmian əpəh e taon Selusia, kən ikin əh kəmian e nego kit mian əpəh e nəptən kit Saepras. ⁵Nian kəmiet-arəpən e taon Salamis, kəmian e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm İsrəl matuən-ıarəp nəghatən rəha Uhgın. Kən Jon Mak tatətəu-pən ilau mətasitu elau.^e

⁶Kən kəməhlaliwək əm e nəptən un mətoarus məhaliet-arəpa e taon Pafos. İkin əh kəməhaləplan noanol kit rəha İsrəl itəm tatol nat pıspis

z 12:23 Dan 5:20 a 12:24 Aes 55:11 b 12:25 Wək 11:29-30; 15:37 c 13:2 Wək 9:15
d 13:3 Wək 6:6 e 13:5 Wək 12:12; 15:39

e nəsanənən rəha iərmis min, kən in ien eiüə, nərgin u Patisas. ⁷Suah u tətaliwək nian tepət ilau Setias Polas u kapman asol rəha netəm Saepras. Setias Polas in tenatig, rəhan nətəligən təwir. Kən in təmahl-ipən nəghatən məmə Panapas ne Sol okuea muəplan, mətō-inu tolkeike məmə otəto nəghatən rəha Uhgīn. ⁸Mətō suah u Patisas təmatən rat ilau. (Nərgin e nəghatən Kris katən məmə Elimas). Kən mətalkut məmə otəuhlin nətəligən rəha Setias Polas məmə otəsənən nīpahrienən e Iesu.

⁹Kən Sol u kətaun-in min məmə Pol, Narmin Rəha Uhgīn təmərīoah e nikin, kən təmətag-pən ətuatip o Elimas kən mən məmə, ¹⁰“Iei! Ik nēti Setan. Ik tikimīr rəha natimnat rafin itəm kotətuatip. Ik nakərīoah əm e neieueuəən ne nərātən. ?Onəghan nəpanapəs nən ratən suatip pahrien rəha Iəramərə itəm natəuhlin? ¹¹Roiu əh, Iəramərə otol nalpīnən kit kəm ik məmə niganəmtim otəpis, onəsəplanən nəhag-əhagən kit ne o nian neen.” Kən roiu agin min təməplan norəu ne napinəpən kəmuea mualpin niganəmtin, kən niganəmtin təpis agin. Kən təmətul matea-pən ənnapin əm məmə suah kit otasitu lan mit.^f ¹²Nian kapman Setias Polas təməplan nat əh, təmən nīpahrienən e Iesu mətō-inu təmaut magien o nəgətunən rəha suah mil e Iəramərə.

Panapas ne Pol kəmian Antiok əpəh ikin Pisitia

¹³Kən Pol ne rəhan min netənim kəmotiet Pafos motuwīn e nego kit motuwīn əpəh taon Perka e ikin Pamfilia. Ikin əh Jon Mak təmapəs ilat mītəlig-pən əpəh Jerusalem.^g ¹⁴Kən ilat kəmotiet Perka motuwīn əpəh taon Antiok əh-ikin Pisitia. Kən e nian rəha Sapat, kəmotuwīn imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel moatəpələh. ¹⁵Nian kəmotətō nafinən rəha Lou ne Ien Min, kən netəm-iasol rəha nimə əh kəmotahl-ipən nəghatən kəm Pol ne Panapas motən məmə, “Piak min. Okəmə itəmat kit tatos nəghatən wīr məmə otən tasitu e netənim, tətul mən-iarəp.”

¹⁶Kən Pol təmətul mefətutu ilat məmə okəsotəghatən, kən mən məmə, “Noanol min rəha netəm Isrel ne itəmat Iaihlua min itəm noatəfak-pən kəm Uhgīn, otətəlig-in-tu io. ¹⁷Uhgīn rəha noanol min rəha Isrel təmitəpun timitat min aupən kən mol ilat kotepət nian ilat kəmoatig əpəh ikin Ijip. Kən e nəsanənən asol rəhan, təmit-iarəp ilat e nəptən əh.^h ¹⁸Kən matehm wīr ilat o nup foti nian kəmotan əpəh ikin taruən-aruən ikin.ⁱ ¹⁹In təmōl noanol min rəha netəm Isrel kəmotōh kapman min rəha nəptən sepīn itəm kotatig e nītən əh Kenan, kən mos-ipən nəptən əh rəhalat kəm tīpitat min məmə rəhatat.^j ²⁰Natimnat min əh kəmōl nup fo-hanrit-fifti tinuwa minuwīn rəkis. Uarisig e natimnat min əh, Uhgīn təmos-ipən kəm noanol min rəha Isrel netəm-iasol min məmə ilat

f 13:11 Wək 9:8 g 13:13 Wək 15:38 h 13:17 Eks 1:7; 6:6; 12:51 i 13:18 Nam 14:34; Dut 1:31-32 j 13:19 Dut 7:1; Jos 14:1

okotərəmərə elat mətoarus-pa e nian rəha ien rəha Uhgın Samuel.^k ²¹ Kən netəmim kəmotətapəh kəm Samuel o kig, kən Uhgın təmos-ipən kəm ilat Sol u nəti Kis, təmisi-pən e noanol rəha Benjamin. Kən in təmərəmərə elat o nup foti.^l ²² Kən nian Uhgın təmİLəs-irəkis Sol, kən in mol Tefit təmuwa kig. In təmən-iarəp nat kit təwir lan məmə, ‘Eməplan suah kit Tefit nəti Jese, in etəm tətuatip itəm io iakolkeike. Kən in otol natimnat rafin itəm io iakolkeike məmə otol.’^m

²³ “Kən Uhgın təmöl məmə İosmegəh kit, inu İesu, otisi-pən e noanol rəha suah u Kig Tefit, məmə otosmegəh netəm İsrel tahmen-pən əm məmə in təmən-İəkis mihin.ⁿ ²⁴ Məto uarisig İesu tətouun rəhan wək, Jon təmaupən mən-iarəp kəm noanol min rəha İsrel məmə okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min kən kol baptais elat.^o ²⁵ Nian Jon təmatuwa iuəhkir o nolən namnun rəhan wək, in təmən məmə, ‘?Nikitəmat təht məmə io pah? Io sənəmə etəm ilouin itəm Uhgın təmən rəkis. !Kəp! In tatuarisig lak itəm io esahmenən məmə ekapəg rəkis rəhan put.’^{p q}

²⁶ “Piak min itəm nəmotisi-pən e noanol rəha Epraham, ne itəmat İaihluə min itəm nəkoatəfak kəm Uhgın, otətəlig-in wir, Uhgın təmahl-İpa kəm kitat nəghatən u e İesu məmə in otosmegəh kitat. ²⁷ Kən netəmim itəm kotatig Jerusalem ne rəhalat netəm-iasol min kəməsotitunən məmə suah əh inəh İesu, Uhgın təmahl-İpa məmə otosmegəh ilat. Kən nat əpnarın kəmatafin-iarəp kəm ilat e Sapat min rafin nəghatən rəha ien min rəha Uhgın itəm kəmoatən e İesu, məto ilat kəməsotitunən. Kən ilat kəmotən məmə okohamnu İesu tahmen-pən əm itəm ien min rəha Uhgın kəmotən əpən məmə netəmim okotol mihin. ²⁸ Nat əpnarın kəməsotəplanən nat kit məmə otimis ron, məto kəmotətapəh məmə Pailat otohamnu.^r

²⁹ “Nian kəmol rafin natimnat itəm Nəghatən rəha Uhgın təmən məmə okol mihin lan, kən rəhan min netəmim kəmotİLəs-İəhau e nig kəluau motİLəs ka kitənim e nİpəg kəpiel.^s ³⁰ Məto Uhgın təmöl in təmegəh min e nimisən. ³¹ Kən e nian tepət tatiet-arəpa o rəhan min netəmim. Netəm əh, ilat İesu kəmotan əpən əpəh Kalili mətoarus-pa Jerusalem. Kən roiu əh netəm əh koatən-iarəp kəm piatat min u noanol min rəha İsrel, məmə ilat kəmotəplan pahrien İesu, kən in təməmegəh pahrien.^t

³² “Kən roiu əh, itəmat İoatən-İpİNə kəm itəmat namnusən təwir əh, məmə nəniəkisən itəm Uhgın təmöl kəm tİpİtat min əpən, ³³ roiu əh, tİnol rafin nəghatən rəhan kəm kitat noanol min rəhalat nian

k 13:20 Het 2:16; 1 Saml 3:20 **l 13:21** 1 Saml 8:5,19; 10:20-24 **m 13:22** 1 Saml 13:14; 16:12; Sam 89:20 **n 13:23** 2 Saml 7:12-16 **o 13:24** Mat 3:1-2 **p 13:25** İolwək rəha etəm-iasol in tatapeg rəkis put rəha etəm-iasol rəhan. Wək u in ləhau agın.
q 13:25 Jon 1:20,27 **r 13:28** Mat 27:22-23 **s 13:29** Mat 27:59-60 **t 13:31** Wək 1:3,8

təmosmegəh Iesu e nimisən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgın e Naoa Rəha Napuən Min kəiu tatən məmə,

‘Ik nətik. Roiu enuwa rəham tata ətuatip.’^u

³⁴“Uhgın təmən-iəkis rəkis e rəhan Naoa məmə otəpanosmegəh Iesu e nimisən, kən okol təsimis minən, kən nipətın otəsəmnəmitən. Tatən məmə,

‘Nipahrienən, oekos-ipinə nat wir agin min kəm ik itəm emən-iəkis rəkis kəm Kig Tefit aupən.’^v

³⁵“Kən e ik pisin min kit min e Naoa Rəha Uhgın, Kig Tefit təmən kəm Uhgın e Iosmegəh məmə,

‘Kən onisegəhan-inən məmə nipəti Iolwək Ətuatip rəham otəmnəmit məpien.’^w

³⁶“Nian Tefit təmatəmegəh, təmol natimnat min itəm Uhgın tolkeike. Uarisig ikin timis, kən kəmitənim ilat tipin min, kən nipətın təməmnəmit. ³⁷Kən nəghatən əh, təməsəghat-inən Tefit, məto təmatəghat-in Iesu məmə in min təmimis, məto Uhgın təmol təmegəh min, kən nipətın təmisəmnəmitən.

³⁸“Kən piak min, iakolkeike məmə onəkotitun məmə roiu iatən-ipinə kəm itəmat məmə e Iesu, Uhgın otos-irəkis nolən rat min rəhatəmat. ³⁹Kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə Iesu pisin əm titun nos-irəkisən nolən rat rəha netəm u itəm koatahatətə lan. In otikis ilat o nolən rat min rəhalat. Məto suatip rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses təsahmenən o nosmegəhən etənim.^x ⁴⁰Kən itəmat onəkotəkəike moatəto itəmat məmə nəghatən rəha ien min rəha Uhgın otəsuwamən etəmat. ⁴¹Kən in tatən məmə,

‘Ei, otətəlig-in-tu, itəmat itəm noatəghat nausit moatən rat natimnat rafin. Onəkotəut kən motimis, məto-inu e nian nakoatəmegəh, oekol nat kit tərət pik otəmat itəm okol nəsotənən nipahrienən lan, nat əpnəpin okəmə suah kit otən ətuatip kəm itəmat.’^y

Netənim kəmotəgien o namnusən təwir

⁴²Nian Pol ne Panapas kinatıaiet e niməfak, netənim kəmotətəpəh olau məmə, “Awi, okol nakuea min e Sapat u tatuwa, muən-iarəp min nəghatən əh neen kəm itəmat.” ⁴³Kən nian netənim kəmotiet e nimə, ilat tərət kəmotətəu-pən Pol ne Panapas. Netəm əh, neen noanol min rəha Isrel, kən neen netəm rəha ikin min itəm kəmotəpəs rəhalat nahatətəən moatətəu-pən nahatətəən rəha netəm Isrel.

Kən ilau kəmuəghat kəm ilat matuən-ipən əskasik kəm ilat məmə, “Onəkotəkəike motəskəlim nahatətəən rəhatəmat e Uhgın.”

u 13:33 Sam 2:7 v 13:34 Aes 55:3 w 13:35 Sam 16:10 x 13:39 Rom 10:4
y 13:41 Hab 1:5

⁴⁴Kən e Sapat itəm tatuwa, iuəhkir netəmim rafin e taon asol əh kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Uhgın. ⁴⁵Kən nian netəm Isrel kəmotəplan nımanin netəmim kəmotuwa o nəghatən rəha Pol, kən kəmotətəhak pik olat, kən minotətuoun moatən rat Pol ne nat naka itəm in tatən.

⁴⁶Kən Pol ne Panapas kəməsuaginən kəmuən məmə, “Itımlau oekuəike muən-iarəp nəghatən u rəha Uhgın kəm itəmat pitən, noanol min rəha Isrel. Kən itəmat nəmotapəs nəghatən rəha Uhgın, kən itəmat nakoatən atıp əm məmə itəmat nəsotahmenən o nosən nəmegəhən lılin. Kən roiu itımlau enatian məmə ekuən-iarəp namnusən təwir u kəm Iaihlua min itəm sənəmə noanol min rəha Isrel,^z ⁴⁷kən inu, inu nəghatən itəm İərəməərə təmos-ıpa rəkis kəm itımlau məmə ekioal, in tatən e Naoa Rəha Uhgın məmə,

‘Io emol ik məmə onəkuwa ik nəhag-əhagən kit rəha Iaihlua min, məmə natən-iarəp kəm netəmim rafin məmə iakolkeike məmə ekosmegəh ilat.’^a

⁴⁸Nian Iaihlua min kəmotəto nəghatən əh, nıkilat təmagien ron, kən minoatamnus-amnus kəm ilat min məmə nəghatən rəha İesu İərəməərə in təwir pik. Kən netəm u itəm Uhgın təmaun-in rəkis ilat məmə okotos nəmegəhən u itəm namnun tikə, ilat kəmotən nıpahrienən lan. ⁴⁹Kən nəghatən rəha İərəməərə təmau mitəlau e nıtən əh rafin e taon əh.

Noanol min rəha Isrel kəmotəhg-iarəp Pol ne Panapas

⁵⁰Məto noanol min rəha Isrel neen kəmotuwın motəplan nıpitan asol rəha taon əh itəm koatəfak ilat netəm Isrel, ne netəm-iasol min e taon əh, motıuw-pa ilat moatol neməha kəm Pol ne Panapas. Kən kəmotəhg-iarəp ilau iməlat ikin. ⁵¹Məto ilau kəmioah pıspis nəptən e nelkilau tahmen e nəmtətin kit məmə Uhgın təməuhlin məntaan kəm ilat kən otol nalpınən kəm ilat. Kən ilau kəmiaiet mian e taon əh İkoniam.^b ⁵²Məto netəm rəha İesu əpəh Antiok, Narmın Rəha Uhgın tatərioah elat, kən ilat nıkilat tətəgien pik.

Pol ne Panapas kəmian İkoniam

14 ¹E İkoniam kəmian min əpəh e nımə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgın, kən nəghatən rəhalau təwir pik məmə təmiuw-pa netəm Isrel tepət ne netəm Iaihlua tepət min, məmə ilat kəmoatən nıpahrienən e İesu. ²Məto netəm Isrel itəm kəsotənən nıpahrienən e rəhalau nəghatən, kəmotuwın o Iaihlua min, motol ilat kotətəhau pik netəm u koatən nıpahrienən e İesu, moatol neməha kəm ilat. ³Məto Pol ne Panapas kəmuatıg ikin tuwəh,

məsuəginən ilat, kəmatuəkəike matuən-iarəp nəghatən rəha nəwīrən rəha Uhgīn kəm netəmim rafin. Kən Iərəmərə təmōl ilau kioal nat pispis ne nəmtətīn tēpət məmā netəmim okotitun məmā rəhalau nəghatən rəha nosmegəhən in nəghatən pahrien.^c

⁴Kən netəm ikin əh, kəmotəhap ilat min, neen kəmotətəu-pən netəm Isrel itəm kəsotənən nīpahrienən e Iesu, kən neen kəmotətəu-pən aposol mil əh, Pol ne Panapas. ⁵Kən netəm Isrel ne Iaihlua min, ne netəm-iasol min rəhalat min, kinoatol nəghatən anion kit məmā okotərəkin ilau, kən motahtimnu ilau e kəpiel.^d ⁶Məto nian kəmotətō nəghatən anion rəhalat, kəmuagim mian əpəh e ikin Likaonia, kən mian mətuatig e taon mil əh, Listra ne Tepe. ⁷Kən e taon mil əh ne ikin min titəlau e taon mil əh, ilau katuən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu Iosmegəh.

Pol ne Panapas əpəh Listra

⁸Kən e Listra, suah kit əh-ikin. Nian təmaiir məto nelkin təməfaiu təruru naliwəkən, tatəpələh əm, kən in tatəpələh ikin əh ⁹matətəlig-in nəghatən rəha Pol. Pol təmətag-pən ətuatip o suah əh, minitun məmā suah əh tinatahatətə rəkis məmā nelkin titun nəwīrən, ¹⁰kən magət əfəməh lan məmā, “!Ei piak, ətul!” Kən əmun, suah apōn təmətip mər kən minataliwək.

¹¹Nian nīmanin netəmim kəmotəplan nat əh itəm Pol təmōl, kəmotən əfəməh e nəghatən Likaonia məmā, “!Ei! Otəplan-tu. Uhgīn min rəhatat kinotol netəmim in, ilat minotuwa imətət ikin.”^e ¹²Kən kəmotəuhlin nərgi Panapas məmā Sus u nīpətīn təmə in iərəmərə rəha uhgīn min rəhalat. Kən kəmotəuhlin min nərgi Pol məmā Heremes, nīpətīn u məmā in iəghat asol rəha uhgīn min rəhalat. ¹³Nimə rəha narmi nat rəha uhgīn əh Sus, in tatətul ihluə e taon əh. Kən pris rəha uhgīn əh Sus təmasig kau min neen itəm tinətu-pən rəkis nəguī-nig elat. Kən məmik ilat muwa e nafilua rəha latuənu rəhalat itəm kəmotol əpətīn e kəpiel. Məto in ne nīmanin netəmim kotolkeike məmā kotol sakrifais kəm ilau motol nənwiwīən lan kəm Pol ne Panapas.

¹⁴Məto nian aposol mil kəmuətō nəghatən e nat əh, kəmuəhap rəhalau natimnat.^f Kən kəmuaiu mian əpəh ilugīn elat. Kən muagət əfəməh məmā, ¹⁵“!Ei, nəman! ?Nakotəmə nəkotol nat un o naka? Itimlau etəmim əm təhmen etəmat. Etios namnusən təwir matuea kəm itəmat, kən ekioalkeike məmā ekuəuhlin nətəligən rəhatəmat məmā nakotapəs nəfakən kəm uhgīn min u itəm rəhalat nəsanənən tikə. Məto onəkotəfak əm kəm Uhgīn itəm tətəmegəh, mətatig namnun tikə. In pīsīn əm təmōl neai, nəptən, nītəhəi, ne natimnat rafin itəm koatatig ikin min rafin.^g

c 14:3 Mak 16:20; Hip 2:4 **d 14:5** Wək 14:19 **e 14:11** Wək 28:6 **f 14:14** “kəmuəhap rəhalau natimnat” in nəmtətīn kit məmā kəmotətō tərət pik e nolən əh
g 14:15 Sam 146:6; Wək 10:26

¹⁶ Aupən in təmegəhan-in məmə netəmim e ikin min rafin məmə ilat okotətəu-pən atip əm suatip min rəhalat.^h ¹⁷ Məto nian rafin in tatol suatip kəm ilat məmə ilat kotitun nəplanən rəhan nəwirən itəm in tatol. In tatol nuhən tatəfik, matol nagwənən min e nasumən, kən koatol nīpətīlat e nian ətuatip rəhalat. In tatos-ipən nagwənən kəm itəmat mol itəmat nakoatəto təwir.ⁱ ¹⁸ Məto kəmatuən pəp nəghatən əh kəm ilat, iuəhkir əm kuakīə o nən-iəhauən ilat o nolən sakrifais, o nos-ipənən nənwiwiən kəm ilau.

¹⁹ Kən netəmim neen e noanol min rəha netəm Isrel kəmotiet e Antiok əh Pisitia ne Ikoniām motiet-pa Listra motiuw-pa netəmim tēpət məmə okotuwa kəplan ilat. Kən kəmotiləs Pol kən motaht e kəpiel, kən motewkəkan ka kərakin-iarəp e taon motapəs tətəməhl. Nikilat təht məmə təmimis.^j ²⁰ Məto nian netəm rəha Iesu kəmotuwa kətul kitəlau in, kən tətul əmun muwin min əpəh imə e taon. Kən kəmən lawigin, in ne Panapas kəmiaiet mian Tepe.

Pol ne Panapas kəmietəlig-pən Antiok əh Siria

²¹ Kən Pol ne Panapas kəmuən-iarəp namnusən təwir e taon əh Tepe, kən kəmiaiuw-pa netəmim tēpət kotuwa o Iesu. Kən kəmiatəlig muea Listra, kən uarisig u, kiaiet min muea Ikoniām, kən miaiet min muea Antiok əh Pisitia. ²² Kən ikin əh, kəmatuem əskasik netəm rəha Iesu. Kən matioas-ipən nəghatən məmə okotətul əskasik e nahatətəən e Iesu. Kən matuən məmə, “Kitat okotatig e nəratən tēpət nian koatuwin e suatip rəha nuwinən matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgīn. Məto nat əpnarīn əm, kitat okotəkəike moatətul əskasik.”^k ²³ Kən e niməfak min e ikin min rafin itəm ilau katian ikin, katuəmki-pər elta min rəhalat. Kən matuapəs nagwənən matioal nəfakən, kən matuələhəu e nelmi Iərəmərə netəmim itəm kīnoatən rəkis nīpahriənən lan.

²⁴ Kən ilau kəmian-pən Pisitia ikin muatite-pa Pamfilia ikin e taon əh Peka, ²⁵ ikin əh ilau kəmuən-iarəp namnusən təwir ikin. Kən ilau kəmuatite-pa min e taon kit min Atalia, ²⁶ kən kəmios nego ikin miatəlig-pa Antiok əh Siria. Netəm Antiok əh inəh, aupən ikin ilat kəmotahl-ipən Pol ne Panapas məmə okian muən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn, kən motəfak məmə Uhgīn otehm wir ilau e ikin min itəm ilau katian ikin. Kən roiu kīnioal namnun wək rəhalau.^l

²⁷ Nian ilau kəmiatəlig-pa min, kəmuəun-in netəmim rəha niməfak məmə okotuwa kitəh. Kən ilau kəmuən-iarəp kəm ilat natimnat itəm Uhgīn təmol elau e nəsanənən rəhan, kən məmə təmahro nulan

h 14:16 Wək 17:30 **i 14:17** Jer 5:24 **j 14:19** Wək 17:13; 2 Kor 11:25
k 14:22 Wək 15:32; 1 Tes 3:3 **l 14:26** Wək 13:1-2

Iaihlua min, ilat kəmotuwa moatən nīpahrienən e Iesu.^m 28 Kən ikin əh, ilau kəmuatig tuwəh ilat netəm rəha Iesu.

Iəfak min neen kəmoatən məmə netəmim okotətəu-pən Lou rəha Moses

15 ¹Kən netəmim neen kəmotiet əpəh Jutia motatite-pa Antiok moatəgətun piatat min moatən məmə, “Okəmə kəsəhg-ipənən itəmat, tahmen e inu itəm Lou rəha Moses tatən mihin, okol Uhgīn təsosmegəhən itəmat.”ⁿ ²Kən Pol ne Panapas ilat netəm əh koatərgəhəu o nəghatən əh, kən kəmotəghat əfəməh e nənən əh. Kən uarisig, netəm rəha niməfak əh Antiok kəmotitəpun Pol ne Panapas ne ilat neen min məmə okotuwin Jerusalem motəplan aposol min ne elta min rəha niməfak o nənən əh.^o

³Netəm rəha niməfak kəmotahl-ipən ilat kotuwin, kən nian ilat kəmoatiet-pən Fonisia ne Sameria, kəmoatən-iarəp məmə tahro nulan Uhgīn tatiuw-pa Iaihlua min koatuwa rəhan netəmim. Kən nəghatən əh təmol piatat min ikin əh nikilat tətəgien pik. ⁴Nian kəmotiet-pa Jerusalem, netəm rəha niməfak ne aposol min ne elta min rəha niməfak, kəmotəgien məmə okotos ilat motuwin iməlat min ikin. Kən Pol ne netəm əh kəmotən-iarəp natimnat itəm Uhgīn təmasitu elat lan.^p ⁵Məto Fərisi neen əh-ikin itəm koatən nīpahrienən e Iesu, kəmotətul motən məmə, “Iaihlua min, okəike kəhg-ipən ilat, kən onəkotəkəike kəgətun ilat məmə okotətəu-pən Lou rəha Moses.”

Aposol min ne netəm-iasol min kəmotəghat əpəh Jerusalem

⁶Kən aposol min ne elta min rəha niməfak kəmotəpələh kəmotəghat-in nənən əh. ⁷Kən nian kəmotəghat nəfəməh məsin, kən Pita təmətul mən məmə, “Piak min. Itəmat nəkotitun wir məmə nuwəh rəkis Uhgīn təmītəpun io e nikitat məmə ekən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu kəm Iaihlua min məmə okotən nīpahrienən lan.^q ⁸Uhgīn titun nətəligən rəha netəmim, kən in tənəgətun rəkis məmə nikin tagien məmə otosmegəh netəm u sənəmə noanol min rəha Isrel, məto-inu təmos-ipa Narmin Rəha Uhgīn kəm ilat e suatip kitiəh əm itəm təmos-ipa kəm kitat.^r ⁹In təməsol pisinən kəm ilat. !Kəp! In təmafəl rəkis rəhalat nolən rat min məto-inu koatən nīpahrienən lan tahmen-pən əm e itəm tinol rəkis kəm kitat.

¹⁰“?Məto tahro itəmat nakoatuwin e suatip pisin məmə Uhgīn nikin otahmə? ?Tahro itəmat ninoatiləs-ipən Lou kəm ilat məmə in nat təfigəm kit itəm ilat kotalis? !Kəp! Itəmat, otəplan-tu. Kitat ne tīpītat min kitat rafin kəsotahmenən məmə okotiləs nat figəm əh.^s ¹¹Məto kitat

koatahatətə məmə Iesu in Iərəməərə rəhatat, kən in tatosmegəh kitat e rəhan nəwirən əm, kən in matol əm nəhlan kəm ilat.”^t

¹²Nəghatən əh təmöl ilat kotəruru nat okotən, kən moatətəlig-in Pol ne Panapas kinatuamnus-iarəp nat pispis min ne nəmtətın pisin pisin min itəm Uhgın təmöl ilau kioal e niganəmti Iaihlua min.

Jemes təmahtosig-in nəghatən

¹³Nian kəmioal namnun nən-iarəpən wək min rəhalau, kən Jemes tətul mən məmə, “Piak min. Otətəlig-in wir-tu rəhak nəghatən.”^u ¹⁴Pita təmən wir aɡin kəm kitat məmə tahro nulan Uhgın təmiet-pa pitən o Iaihlua min məmki-rəkis ilat neen məmə rəhan min. ¹⁵Məto nat əh tahmen-pən əm e nəghatən itəm ien rəha Uhgın təmən itəm kəməte e Naoa Rəha Uhgın. Uhgın tatən məmə,

¹⁶‘Uarisig e natimnat min əh, oekitəlig-pa min.

Oekol-wir nego rəha nərəməərən rəha Kig Tefit u təməhap aupən iuəhkir tamnim.

Nat ənpapin iuəhkir tamnim, məto ekiləs-ipər milpin mafəl mol təkaskik min,

¹⁷məmə netəm ənpapin e nitən min u Iaihlua min, itəm ninəmitəpun rəkis ilat məmə rəhak netəmim min, ilat okotegəs-in io.

¹⁸Io Iərəməərə iatən mihin kən emol netəmim kotitun rəkis nat əh aupən.”^v

¹⁹Kən Jemes təmən məmə, “Kən tol nəhlan, io iakən məmə roiu Iaihlua min kinoatəuhlin nətəligən rəhalat minoatuwa o Uhgın. Kən təsəwirən məmə kitat okotol tiəkis pik min olat. ²⁰Məto pəs okotəte naoa kit tuwin kəm ilat məmə okəsotunən nagwənən min u itəm kinol rəkis sakrifais lan kəm narmi nat min u iərmis min, kən kotamkimik e niganəmti Uhgın. Kən məsotolən təfagə e pətan. Kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu nitən əh-ikin e nipətin. Kən okəsotunən nitən.”^w

²¹Okotəkəike motən-iəhau ilat nəhlan o nələhəuən nəməlinuən tətətiɡ, məto-inu təmətuoun rəkis e Sapat min rafin, netəmim koatafin Lou rəha Moses əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Kən katən-iarəp nəghatən min əh e taon min rafin.”

Kəməte naoa kəm iəfak min u Iaihlua min

²²Kən aposol min ne elta min ne netəm rəha niməfak kəmotegəhan məmə okotahl-ipən ilat min neen kotətəu-pən Pol ne Panapas motuwın Antiok. Kən kəmotətgi-arəp Saelas ne Jutas u katən məmə Pasapas. Suah mil əh netəmim koatisiai-in ilau. ²³Kən kəmotos-ipən naoa kəm ilat məmə okotos motuwın. Naoa tatən məmə,

t 15:11 Kal 2:16; Efes 2:5-8 u 15:13 Kal 2:9 v 15:18 Amos 9:11-12
w 15:20 Eks 34:15-17; Lev 17:10-16

“Itimat aposol min ne elta min rəha niməfak, itimat piatimat u itəmat. Iakotən təwir kəm itəmat əpəh Antiok, ne Siria, ne Silisia u Iaihlua min, mətə roiu ninotuwa piatimat min.

²⁴Itimat emotəto məmə netəmim neen u e nikitimat kəmotol tiəkis pik kəm itəmat, kən itəmat nəmotəto tərət e nəghatən rəhalat. Mətə itimat emisotos-ipənən nəghatən məmə okotuwin kən mihin. ²⁵Tol nəhlan kən itimat emotaun-in nəghatən kit, kən motegəhan məmə itimat kəiu okioas nəghatən rəhatimat muətəu-pən Pol ne Panapas u ilau kuəwir pik otat. ²⁶Iuəhkir kiamis o wək u rəha Iərəmərə rəhalat, Iesu Kristo. ²⁷Kən itimat ioatahl-ipinə Jutas ne Saelas məmə okiamnə muehm itəmat. Ilau okuən əsas kəm itəmat nəghatən kitiah əm itəm itimat emotəte. ²⁸Kən Narmin Rəha Ughin nikin tagien ne nikitimat tagien məmə esotos-ipinə minən lou kit kəm itəmat məmə otəfigəm pik otəmat, mətə in əm u nəkotəkəike motol:^x ²⁹onisotunən nagwənən min u itəm kinol rəkis sakrifais lan kəm narmin nat min u iərmis min; kən məsotunən nitan; kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou mətə-inu nitan əh-ikin e nipətin; kən məsotolən təfagə e pətan. Okəmə nakotətəu-pən nəghatən min əh, onəkotuwin e suatip təwir. Inu namnun rəhatimat nəghatən.”

³⁰Kən netəm-iasol min əh kəmotahl-ipən netəm əh ilat kuwit məmə okotuwin əpəh Antiok. Nian kəmotiet-pən Antiok, kəmotəun-in netəmim rəha niməfak e ikin min əh, kən kotuwa kitiah, kən kotos-ipən naoa un kəm ilat. ³¹Kən nian kəmotəfin naoa un, nikilat təmagien mətə-inu nəghatən əh təmiləs-ipər nikilat. ³²Jutas ne Saelas ilau ien mil rəha Ughin. Kəmuəghat təfəməh kəm piatat min əh mətialəs-ipər nətəligən rəhalat matioal ilat koatətul əskasik. ³³Kəmuatig tuwəh məsin ikin əh, kən piatat min kəmotəuatipin ilau kən motətarəh məmə Ughin otos-ipən rəhan nəməlinuən kəm ilau, kən motahl-ipən ilau kiətəlig-pən o netəm u kəmotahl-ipa ilau. ³⁴⁻³⁵Kən Pol ne Panapas kəmuatig tuwəh məsin əpəh Antiok, kən ilat netəmim tərət kəmoatən-iarəp ne moatəgəton netəmim e Iərəmərə.

Pol ne Panapas kəmuəhap ilau min

³⁶Nian neen uarisig, Pol təmən-ipən kəm Panapas məmə, “Təwir məmə kiətəlig min mian muəplan pialau min e taon min itəm kəmuən-iarəp nəghatən ikin rəha Iərəmərə kəm ilat, muəplan-tu məmə koatahratig.” ³⁷Kən Panapas tolkeike məmə otit min Jon Mak.^y ³⁸Mətə Pol təplan məmə təsətuatipən, mətə-inu Jon Mak tinapəs rəkis ilau əpəh Pamfilia mitəlig məsətəu-pənən ilau mətəorus kioal namnun e wək.^z ³⁹Kən kəmuən təkəsik e nənən əh, kən muəhap ilau min. Kən Panapas təmit Mak kən

mios nego kit mian əpəh Saepras. ⁴⁰Məto Pol təmit Saelas ilau min. Kən netəm koatəfak kəmotəfak məmə İərəmərə otehm wir ilau e rəhan nəwİRƏn, kən motahl-iarəp ilau. ⁴¹Kən kəmualiwək mian-pən Siria ne Silisia ikin kən matuem əskasik niməfak min.

Timoti təmətəu-pən Pol ne Saelas

16 ¹Kən Pol təmaliwək min muwin əpəh Tepe ne Listra. Kən ikin əh, etəmim kit əh-ikin rəha İesu, nərgin u Timoti. Mama rəhan in noanol kit rəha İsrəl, məto rəhan tata in etəm Kris.^a ²Netəm koatəfak əpəh Listra ne İkoniam kəmotən məmə Timoti in etəm təwir kit.^b ³Kən Pol tolkeike məmə otit ilau min. Kən təməhg-İpən in məto-inu təməsolkeikeən məmə noanol min rəha İsrəl nİkİlat otəht rat məto-inu kotitun məmə tata rəha Timoti in etəm Kris. ⁴Kən nian iləhal kəməhaluwın e taon min, kəmətəhalən-İarəp kəm netəmim rəha Uhgın nəghatən rəha aposol min ne elta min itəm kəmotələhəu əpəh Jerusalem. Kən mİtəhaləgətun ilat məmə okotəkəike katətəu-pən nəghatən min əh.^c ⁵Kən e nolən əh, niməfak min kəmotəskasik e rəhalat nahatətəən, kən nian rafin netəmim koatuwa moatəpət e niməfak.

Pol təməplan napilaiirən kit rəha Uhgın

⁶Kən iləhal kəməhaluwın-pən əpəh Fritia ne Kalesia ikin, məto-inu Narmin Rəha Uhgın təməsegəhan-inən iləhal məmə okəhaluwın-pən Esia ikin məhalən-İarəp nəghatən u əh-ikin.^d ⁷Nian kəməhaluwa İuəhkİr e ikin Misia ne ikin Pitinia, məhalolkeike məmə okəhaluwın Pitinia. Məto Narmin rəha İesu təsegəhan-inən məmə okəhaluwın. ⁸Kən kəməhalaliwək məhaluwın-pən Misia ikin, kən məhalatite-pa e taon əh Troas. ⁹Kən lapin in, Pol təməplan nat kit tahmen e napilaiirən. Təməplan məmə etəm Masetonia kit tatətul matətapəh əskasik ron məmə, “Awi, okol nakuwa Masetonia masitu etimat.” ¹⁰Nian Pol tİnəplan rəkİs əm nat əh, kən enoataii-pən rəhatimat natİmnat məmə ekotuwin Masetonia, məto-inu enoatitun məmə Uhgın tətəun-in İtİmat məmə ekotən-İarəp namnusən təwir rəha İesu kəm netəm ikin əh.

Litia əpəh Filipae təmən nİpahriənən e İesu

¹¹Kən emotos nego kit motiet əpəh Troas motaiu ətuatİp əm o nİtən Samotres. Kən kəmən lawİgin emotuwın motuar e taon Neapolis. ¹²Kən emotiet ikin-u motaliwək əm motuwın əpəh e taon əh Filipae, u tatəməhl aypən e nİtən asol Masetonia. Netəm ikin əh, netəm Rom ətuatİp. Kən emotatİg məsİn əh-ikin.

¹³Kən e Sapat, nian rəha nəfakən, emotiet e taon əh kən motuwın əpəh ləhau e nəhau kit itəm emotətə məmə netəmim kotuwın ikin katəfak. Kən

emotuwın moatəpələh katəghat itimat nıpitan itəm kəmotaupən motuwa katəpələh. ¹⁴Kən pətan Tuatira kit əh-ikin tatətəlig-in itimat, nərgin u Litia. In pətan itəm tatol-salim-in nıməhan nəguı-naris u nian rafin nıməhan əh nəmtin tiəkis pik. Pətan əh nian rafin in tatəfak kəm Ughin, kən İərəmərə təmol nikin timətmətiğ məmə otən nıpahrienən e nəghatən itəm Pol tatən. ¹⁵Kən kəmol baptais lan ne rəhan min, ne rəhan iolwək min. Kən in təmən-ıpa kəm itimat məmə, “Awi, okol nakotuwa imak ikin kotatıg məsin məto-inu itəmat ninotitun rəkis məmə io iatən nıpahrienən e İərəmərə.” Kən in təmatəkəike kəm itimat, kən ekotuwın iman ikin.

Kəmiləs-ipən Pol ne Saelas e kalapus əpəh Filipae

¹⁶Kən nian kit, nian emoatuwin ikin rəha nəfakən əh, kən pətan əkəku kit təməplan itimat e suatıp. In slef rəha netəmim neen itəm kəmos-nəmtin. Pətan əh narmin rat kit tətatiğ lan itəm tol in tatən-ıarəp natimnat itəm otəpanuwa. Kən matol win e mənı tepət rəha rəhan netəm-iasol min məto-inu netəmim kotətou ilat məmə ilat okotəto rəhan nəghatən. ¹⁷Kən in təmatuarisig-in itimat Pol, kən matən əfəməh məmə, “Netəm u, netəm rəha Ughin u in ilis, ilis pik. Koatən-ıpinə kəm itəmat suatıp rəha Ughin məmə in otosmegəh netəmim lan.”^e

¹⁸Təmatol nəhlan etimat nian tepət, mətoarus nian kit Pol tinəto tərət o nat əh minərou in. Kən in təmeırair magət e narmin rat apən məmə, “E nərgi İesu Kristo iatən-ıpinə kəm ik məmə onakiet rəkis e pətan əkəku un.” Kən roıu ağın min, narmin rat apən təmıet e pətan əkəku əh.

¹⁹Kən nian rəhan netəm-iasol itəm koatərəmərə lan kinotıtun məmə kinotakıə e suatıp rəhalat o nolən win e mənı, kəmotəto tərət. Kən kəmotaskəlim Pol ne Saelas motiləs ilau motuwın əpəh e ikin rəha kaonsel rəha taon əh, ²⁰məmə okuətul e nıganəmıti netəm Rom, netəm rəha kot. Kən ilat kəmotən məmə, “Suah mil u ilau noanol rəha netəm İsrel. İlau kətıoal nat tərət tepət u imətat ikin./²¹ İlau katuən məmə kıtət okotəkəike kətəu-pən suatıp pısın min. Məto suatıp min əh kəsotətuatıpən e lou rəhatat. Kıtət netəm Rom. Okol kıtət kəsotolən nəhlan.”

²²Kən netəm ikin əh kəmotuwa motəplan ilat minoatən rat ilau. Kən suah mil u rəha kot kuən-ıpən kəm mopael min məmə okotapeğ rəhalau natimnat motalis ilau.^s ²³Kən kəmotalis ilau mau tepət, kən uarisig kotiləs-ıpən ilau e kalapus. Kən motən-ıpən kəm etəm tatehm kalapus məmə otəsəmkarəpənən elau kiałiet muagım. ²⁴Nian etəm rəha nehmən kalapus təməto nəghatən əh, təmıləs ilau muwın e rum kit əpəh imə ağın, kən mətu-pən nig e nelkilau tahmen e hankap.

Etəm tatehm kalapus təmən nıpahrienən e İesu

²⁵Kən nian tinəlis kinkin lapın, Pol ne Saelas katuəfak, kən ilau katuan napuən min rəha nənwiwiən Ughin. Kən netəmim min e kalapus

koatətəlig-in ilau. ²⁶ Kən roiu agin-əh min, namig asol kit təməloal e nəptən kən mol nimə kalapus təməloal pik, kən nafilua min e kalapus kəmoterəh, kən sen itəm kəməlis netəmim lan kəmotisas. ²⁷ Kən nian etəm rəha nehman kalapus təmair, məplan məmə nafilua min rəha kalapus kəmoterəh, nikin təməht məmə netəm koatəməhl e kalapus kinotagim rafin. Kən mīləs-ipər rəhan naip məmə otagimnu atip in lan.^{h i} ²⁸ Məto Pol təmagət əfəməh məmə, “!Ei! !Əsaruaen ik! Itimat rafin əpəh ikin.”

²⁹ Kən suah əh təmaun məmə okiləs lait ka, kən in təmaiu muwin əpəh imə, misin-pən nulin əpəh e nelki Pol ne Saelas ikin mətəsiəp. ³⁰ Kən mit ilau məhaliet əpəh ihluə kən mətəpəh olau məmə, “!Suah mil! ?Ekahro nulan məmə Uhgīn otosmegəh io?”^j ³¹ Kən kuən-ipən kəm in məmə, “Onəkəike mən nīpahrienən e Iəramərə Iesu, kən məmə Uhgīn otosmegəh ik ne rəham min.” ³² Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha Iəramərə kəm in ne netəmim itəm kotatig ilat min. ³³ Nat ənnapin lapin agin, məto suah əh təmit ilau muwin maikuas e nīməgəm min e nīpətilau itəm kəmalis ilau ikin. Kən e nian əm əh, kəmol bəptais lan ilat rəhan min. ³⁴ Kən in təmit Pol ne Saelas muwin əpəh iman ikin mos-ipən nagwənən kəm ilau. Kən in ne rəhan min rafin nīkilat təmagien mərioah məto-inu kəmotən nīpahrienən e Uhgīn.

³⁵ Nian təmian, etəm rəha kot mil əh kuən-ipən kəm mopael min məmə, “Okotuwin kerəh e suah mil əh katian.”

³⁶ Kən suah əh etəm rəha kalapus təmən-ipən kəm Pol məmə, “Etəm rəha kot mil kəmuən məmə ekoterəh etəlau nakatian, kən ialet mətian kən muətul mətig.”

³⁷ Məto Pol təmən-ipən kəm mopael min əh məmə, “?Ei, məto naka əh? Itimlau etəm Rom mil.^k Kən etəm rəha kot mil əh kəsuaplanən nat kit məmə emioal tərət, məto e niganəmti netəmim kəmotalis itimlau, kən kiləs-ipən itimlau e kalapus. ?Kən roiu kioalkeike məmə oekiaiet anion əm? !Kəp! Ilau əm okuəike muea ikin-u kən mialəs-iarəp itimlau.”

³⁸ Kən mopael min əh kəmotuwīn kən-ipən kəm etəm rəha kot mil əh. Kən nian kəmuəto məmə Pol ne Saelas ilau etəm Rom mil, ilau kəmuəgin pik. ³⁹ Kən kəmian muən-ipən kəm Pol ne Saelas məmə, “!Ei, kəsi! Emioal tərət etəmlau.” Kən uarisig kiaiet ilau motiet e nīpəg noa kalapus, kən muən-ipən wīr kəm ilau məmə okiaiet e taon əh.

⁴⁰ Kən Pol ne Saelas, ilau kəmiaiet e kalapus mian e nīmə rəha Litia. Ikin əh kəmuəplan piatat ne wīnitat min rəha nīməfak, kən muəghat məsin kəm ilat mətialəs-ipər nīkilat. Kən uarisig u, kiaiet mətian.

h 16:27 E nian əh, okəmə mopael kit tairaməg e etəm tatol kalapus tagim, okəike kohamnu mopael əh. **i 16:27** Wək 12:18-19 **j 16:30** Wək 2:37 **k 16:37** Okəmə suah kit in etəm Rom, məto katətu-pən nəghatən kit lan, kən lou kit əh-ikin rəhalat məmə aypən kəpman otol nalpinən kəm in, məto in otəkəike mətul e kot mən-iarəp nəwtain nəghatən katətu-pən lan. Afin e Wək 25:15-16.

Pol ne Saelas kəmian əpəh Tesalonaeka

17 ¹Kən Pol ne Saelas kəmualiwək mian-pən əpəh e taon mil əh Amfipolis ne Apolonia, mueia miaet-pa e taon əh Tesalonaeka. Ikin əh, nimə rəha nuəfiminən kit əh-ikin rəha netəm Isrel. ²Kən Pol təmöl tahmen əm e itəm tatöl nian min, təmuwın əpəh imə e nimə əh. Kən e Sapat kisil ilat netəm əh noanol min rəha Isrel kəmoatöl nəghatən tepət o Naoa Rəha Uhgın. ³In tatən kəm ilat məmə, “Naoa Rəha Uhgın tatən wir agın-əh məmə Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, otəpanəto nahmən e nipətin, muwa mətəarus mimis, kən Uhgın otəpanosmegəh min in e nimisən. Iesu u itəm iatən kəm itəmat, inu Kristo əh.” ⁴İlat neen kəmotən nipahrienən e nəghatən əh, kən kəmotətəu-pən Pol ne Saelas. Kən netəm Kris tepət itəm koatəfak kəm Uhgın, ne nipitan asöl tepət itəm koatəramərə e nipitan min, kəmotətəu-pən ilau.

⁵Məto netəm-iasöl rəha noanol min rəha Isrel, kəmotətəhak, kən motuwın moategəs-in netəm nöl təfagə, əpəh e nıkal suatıp min ne ikin min, motuwa minoatos ilat min, kən minoatöl nəratən tepət əpəh e taon əh. Kən kəmotuwın e nimə rəha suah kit nərgın u Jeson, moteatəp nafiluə e nimə, moategəs-in Pol ne Saelas. Kəmotölkeike məmə okotıləs-ipən ilau e nelmi kaonsel əh-ikin əh.

⁶Nian kəməsotəplanən ilau, kən kəmotaskəlim Jeson ne piatat min neen motəmki-pən ilat məmə okotətul aıpən in netəm-iasöl min rəha kaonsel. Kən kəmotagət əfəməh moatən məmə, “Suah mil əh Pol ne Saelas kətioal nat tərət tepət e ikin min, kən minuea e taon rəhatat. ⁷Kən suah u Jeson təmaun-in ilau kian iman ikin, məto ilat koatətgəhl lou rəha Sisa itəm tatəramərə e nitən min. İlat koatən məmə İəramərə kit min əh-ikin tətətig, nərgın u Iesu.” ⁸Nian noanol min rəha Isrel kəmotən nəghatən əh, motöl netəmim ne netəm-iasöl min əh kinotəruru əfəməh məmə okotöl naka. ⁹Kən netəm-iasöl min əh kəmotöl Jeson ne piatat min kəmosotöl ipən məni neen, məmə in nəniəkisən kit məmə okəsotöl minən nat əh, kən motahl-ipən ilat koatuwin.

Pol ne Saelas kəmian əpəh Perea

¹⁰Nian tinapınəp, kən piatat min ikin əh kəmotahl-ipən Pol ne Saelas məmə okian e taon əh Perea. Nian kəmiaiet-pa ikin əh, kəmian e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. ¹¹Noanol min rəha Isrel ikin əh nətəligən rəhalat təwir, məprəkis-in netəm Tesalonaeka, məto-inu kotölkeike pik məmə okotətəlig-in nəghatən rəhalau. Kən nian rafın, koatafın wir e Naoa Rəha Uhgın, moategəs-in məmə nəghatən rəhalau

tətuatip o kəp. ¹²Məto-inu e nolən əh, kən tepət kəmotən nīpahrienən e Iesu. Kən nīpitan asol min Kris tepət, ne netəm Kris tepət kəmotən nīpahrienən e Iesu.

¹³Məto nian noanol min rəha Isrel əpəh Tesalonaeka kəmotəto məmə Pol tatən-iarəp min nəghatən rəha Uhgın əpəh Perea, kən ilat kəmotuwa min əpəh ikin mīnoatol netəm Perea kinotol min təməht kəm ilau. ¹⁴Kən e nian əm əh, piatat min kəmotahl-ipən min Pol tuwin əpəh itəhəi muwin e nego muwin Atens, məpəs əm Saelas ne Timoti kətuatig əpəh Perea. ¹⁵Kən netəmim itəm kəmotit Pol moatuwin Atens, kinoatitəlig-pa min Perea, Pol təhləpis ilat məmə okotən-ipən kəm Saelas ne Timoti məmə okuaut uəhəi əm mian muəplan min in.

Pol əpəh Atens

¹⁶Nian Pol təmatəsahgin Saelas ne Timoti əpəh Atens, in təməto tərət pik məto-inu nian taliwək mətan ikin əh, məplan ikin əh tərīoah e narmi nat min. ¹⁷Məto-inu o nat əh, kən in tuwin əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel ilat netəm Isrel ne Iaihlua min itəm koatəfak kəm Uhgın, moatəghat pik o nat əh. Kən nian rafin in tatuwin ikin katol maket ikin matəghat kəm netəm əpnəpın min əm.^m ¹⁸Kən iəgətun min neen netəm Kris, kətaun-in ilat Epikiurien ne Sitoik,ⁿ ilat min koatəghat. Ilat neen koatən məmə, “?Suah əh təmīləs əm nəghatən əpəh kit e suatip matən, kahrmə tatən naka əpəh?”

Kən netəmim neen kotəmə, “Itimat ekotəto məmə tatəghat-in uhgın min rəha ikin pisin pisin min.” Koatəghat nəhlan məto-inu Pol tatəghat-in Iesu, matən məmə təmimis məto Uhgın təmosmegəh min.

¹⁹Kən kəmotəun-in-pən Pol məmə otuwa mətul e niganəmti kaonsel rəha netəm koatəpələh e nitot əh Areopakus. Kən kaonsel əh təmən-ipən kəm in məmə, “Ekotolkeike məmə ekotitun nīpəti nəghatən wi itəm nakatən. ²⁰Nəghatən min əh neen, ekotəto məmə tol pisin agin-əh, kən ekotolkeike məmə ekotitun nīpətin.” ²¹Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəm Atens ne netəm ik pisin min itəm kəmotuwa Atens, kotolkeike məmə okotəpələh əm katətəlig-in nəghatən wi min əh, kən motəuhlin wir nənən lan.

²²Kən Pol tətul e niganəmti netəm rəha kaonsel əh məmə, “Netəm Atens. Io enəplan rəkis məmə rəhatəmat nətəligən tepət tatuwin o uhgın min. ²³Nian io etaliwək ikin-u imatəmat ikin, matəplan ikin nəkoatəfak min ikin ne narmi nat min, kən eməplan nəghatən kit itəm itəmat nəmotəte-

m 17:17 Wək 18:19 **n 17:18** Epikiurien ne Sitoik - Iəgətun min neen itəm koatəgəs-in nīpahrienən. Ilat Epikiurien koatən məmə natimnat itəm tatol suah kit nikin tagien, inu nəukətin rəha nəmegəhən təwir. Ilat Sitoik koatən məmə təwir okəmə suah kit təsətəən nəgienən ne nahməən e nikin.

pən rækis e kəpiel kit məmə, INU IKEN KATƏFAK-PƏN KƏM UHGİN KIT ITƏM ITIMAT EKOTƏRURU. Məto uhgîn itəm itəmat nəkoatəfak kəm in, itəm nəkotəruru, Uhgîn əh inəh itəm io iatən-ipinə kəm itəmat. ²⁴Uhgîn əh inəh təmol nəptən u, ne natimnat rafin itəm koatətig lan, kən in matərəmərə e neai ne nəptən, in təsətigən e niməfak min itəm kitat əm netəmim kəmotol. ²⁵Nat kit təsikəən ron itəm kitat netəmim kotitun nolən kos-ipən kəm in. Məto-inu in pisin əm tatos-ipa nəmegəhən kəm kitat kititəh kititəh, matos-ipa natimnat rafin kəm kitat. ^{o p} ²⁶Aupən, aupən aɡin-əh, in təmol əm suah kititəh əm. Kən netəm rafin ikin min kəmotiet əm e suah əh, kən in pisin əm təmələhəu ilat rafin e ikin min, kən in pisin əm təmən nian itəm ilat okotan lan, ne nuantən min rəhalat. ²⁷Uhgîn əh təmol nəhlan məmə kitat rafin okotəkəike kegəs-in məmə okotehm, tahmen e etəmim itəm tateameam əpnəpən əm məmə otehm nat kit. Məto niphahrienən məmə Uhgîn əh, sənəmə in isəu o kitat. ^q ²⁸Tahmen e itəm suah kit təmən aupən məmə, ‘Məto-inu kitat koatəkul-pən əm e Uhgîn, kən moatos nəmegəhən, moataliwək, moatol natimnat rafin.’ Kən mahmen e suah kit rəhatəmat itəm təmətə rækis napuən kit məmə, ‘Kitat min kitat nenətin min.’

²⁹“Məto-inu kitat nenəti Uhgîn, okol kitat kəsotənən məmə in tahmen e natimnat itəm netəmim koatol ilat e iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa ne kəpiel. In sənəmə nat kit itəm suah kit titun nol əmən e nelmin o e rəhan nenatigən. !Kəp!”

³⁰“E nian əh aupən itəm netəmim kotəruru Uhgîn, tahmen e itəm Uhgîn təmahtosig-in niganəmtin məmə otəsəplanən nolən rat min əh. Məto roiu tatən kəm kitat rafin e ikin min rafin məmə, ‘Itəmat rafin onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat min nolən rat min.’ ³¹In təmən nəhlan, meto inu in tinəmitəpun rækis nian itəm in otakil nolən lan rəha netəmim, kən in otol əm e suatip itəm tətəuatip. Uhgîn tinitəpun rækis etəmim itəm otakil nolən min rəha netəmim, kən in tinəmol rækis kəm netəmim məmə in otol nəhlan, məto-inu tinol rækis suah əh təmegəh e nimisən.”^s

³²Nian ilat kəmotətə nəghatən məmə Uhgîn təmol suah kit təmegəh min e nimisən, neen kəmotalah-əmnu, məto neen katən məmə, “Itimat ekotolkeike məmə ekotətə min rəham nəghatən.” ³³Kən Pol təmiet e nəghatən əh rəha kaonsel. ³⁴Kən netəmim neen kotuwin kəkul-pən lan, moatən niphahrienən e Iesu. Netəm əh kit nərgin u Taionisiəs, in etəm kit rəha kaonsel əh, ne pətan kit min nərgin u Tamaris, ne netəmim neen min.

Pol təmuwin Korin

18 ¹Uarisig e natimnat min əh, Pol təmiet əh Atens, muwin e taon pisin kit min, nərgin u Korin. ²Ikin əh, təməplan suah kit, in

o 17:24-25 1 King 8:27; Wək 7:48 p 17:25 Sam 50:12 q 17:27 Sam 145:18; Jer 23:23
r 17:29 Aes 40:18-20; 44:10-17; Wək 19:26 s 17:31 Sam 96:13

noanol rəha Isrel, nərgin u Akwila. Təmaiir əpəh Pontas, məto təmuwin mətətig əpəh Itali e taon asol əh Rom. Uarisig, kən etəm Rom əh, Klotias itəm tatəməmə e ikin min, təmol lou kit məmə noanol min rəha Isrel okotəkəike motiet Rom. Kən Akwila ne rəhan pətan Prisila kəmiaet mueia mətətig əpəh Korin. Kəməsuatigən təfəməh kən Pol tiet-pa, məplan ilau.^t ³Kən mətətig iləhal min ilau, matəkul-pən elau e wək rəhalau, məto-inu wək rəhan rəha nosən məni təhmen əm əh wək rəhalau. Ilat netəm rəha nəhlən nimə tapolən.^u ⁴Kən e nian rafin e Sapat, nian rəha nəfakən, Pol ne noanol min rəha Isrel ne netəm Kris koatol nəghatən tepət əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, məto-inu Pol tolkeike məmə otiuw-pa ilat məmə okotən niphahrienən e Iesu.

⁵Kən Saelas ne Timoti kəmiaiet Masetonia, kən nian kəmiaiet-pa ikin əh, Pol təmapəs wək kən matən-iarəp əm nian rafin namnusən təwir matən wir kəm noanol min rəha Isrel məmə Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.^v ⁶Məto ilat kəmotətəhau, kən moatəhai. Kən Pol təmorautin-orautin rəhan sot asol e niganəmtilat. Kən mən məmə, “Okəmə nəkotatig e nəratən lan nian Uhgın otakil netəmim e Namnun Nian, məto rəhatəmat atip. Tətuoun əh-roiu, ekuwin mən-iarəp namnusən təwir o laihluə min.”^w ⁷Kən in təmiet elat muwin mətətig e nimə rəha suah kit sənəmə noanol rəha Isrel, məto in tatəfak kəm Uhgın, nərgin u Titias Jastas. Rəhan nimə in e nikal nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. ⁸Kən Krispas u in tatəməmə e nimə əh, in ne rəhan min, ilat kəmotahatətə e Iəməmə. Kən netəm Korin tepət min kəmotətə nəghatən rəha Pol, kən kəmotahatətə e Iesu, kən kol baptais elat.

⁹Kən nian kit lapin, Pol təməplan nat kit təhmen e napilairən. E napilairən əh, Iəməmə təməghat kəm in məmə, “Əsəginən ilat. Uwin mən-iarəp rəhak nəghatən məsamegən, ¹⁰məto-inu kilau min ik. Netəmim okol kəsotərəkinən ik, məto-inu netəmim tepət e taon əh ilat rəhak netəmim min.”^x ¹¹Kən Pol təmatig ikin əh nup kitəh kən məwig sikis, matəgətun netəmim e nəghatən rəha Uhgın.

Netəm Isrel kəmotiləs-ipən Pol e kot

¹²Kən nian Kalio, in kapman rəha netəm Akaea, kən netəm Isrel kəmotuwa kitəh motaskəlīm Pol motiləs motuwin e kot. ¹³Kən motən məmə, “Suah u tətalkut məmə otiuw-pən netəmim məmə okotəfak kəm Uhgın e nolən kit itəm təsətuatipən e Lou.”

¹⁴Kən Pol təmətul məmə otəghat, məto Kalio təmən-ipən kəm ilat məmə, “Netəm Isrel. Otətəlig-in-tu. Okəmə nat u in nat kit təsətuatipən, o təsətəu-pənən lou, itəmat nəkotitun rəkis məmə ekəike məto nəghatən

rəhatəmat. ¹⁵Məto, nəghatən u in musmus əm kit rəhatəmat e nərig min ne natimnat min rəha Lou rəhatəmat, kən tətətiḡ əm etəmat məmə onəkotən kələhəu wir. Io nikik təsagienən məmə ekakil nat tol nəhlan kit.” ¹⁶Kən in mahl-iarəp ilat e kot. ¹⁷Kən nian kəmotuwın ihluə, əmun kəmotaskəlīm Sostenes u etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Kən kəmotoh kəmotoh əpəh e nafiluə e nimə kot. Məto Kalio təsolən nat kit məmə otən-iəhau ilat.

Pol təmitəliḡ Antiok əpəh Siria

¹⁸Pol təmatig nian tepət əpəh Korin ilat piatat min. Kən uarisig tapəs ilat muwın ikin əh-ikin Kegkria. Aupən Pol təmol nəniəkisən kit kəm Uhgın, kən ikin-u in təməte min əm noanun matol nammun nəniəkisən lan rəhan. Kən in təmos min nego kit ikin əh mitəliḡ-pa Siria. Kən Akwila ne Prisila kəmuətəu-pən in.^y ¹⁹⁻²¹Nian kəmotuwa e taon əh Efesas, iləhal kəməhaluar. Kən Pol təmuwın əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən kəmotən nəghatən tepət. İlat kəmotətapəh ron məmə otatiḡ məsin ilat min ilat. Məto in təmə, “Ei kəsi, kəpə. Okol esatiḡən.” Məto nian in təmiet təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə Uhgın tolkeike məmə ekuwa min, kən epanuwa min məplan itəmat.” Kən in təmos nego kit miet Efesas, məto təmapəs Akwila ne Prisila kətuatiḡ ikin əh.

²²Nian Pol təmuwa e taon əh Sisaria, kən muar. Kən maliwək muwın məmə otəplan netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem. Kən uarisig, təmitəliḡ-pa min əpəh Antiok. ²³Təmatig məsin ikin əh, kən miet min maliwək muwın-pən əpəh Kalesia ne Fritia ikin matem əskasik netəm rəha İesu.

Apolos təmuwın Efesas ne Korin

²⁴Kən suah kit təmuwa əpəh Efesas, in noanol kit rəha Isrel, nərgin u Apolos. In təmaiir əpəh Aleksantria, kən in etəm wir kit rəha nəghatən, kən mitun wir min nəghatən min e Naoa Rəha Uhgın. ²⁵İlat kəmoatəgətun rəkis in e suatiḡ rəha İəramərə. Kən nian rafin nigəm tatuəp e nikin o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgın. Kən nəghatən rəhan e İesu in tətuatiḡ tətuatiḡ. Məto in titun əm nolən baptais itəm Jon təmatol aupən. ²⁶Kən in təmatən-iarəp əskasik nəghatən rəha Uhgın əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Nian Prisila ne Akwila kəmuəto in, kəmiait məhaluwın əpəh e rəhalau nimə, kən muən-iarəp wir kəm in suatiḡ rəha Uhgın. ²⁷Kən nian Apolos tolkeike məmə otuwın əpəh Akaea, kən piatat min əpəh Efesas kəmotasitu lan motəte naoa kit tuwın kəm netəm rəha İesu əpəh Akaea, motətapəh olat məmə kotitun nosən Apolos motuwın əpəh iməlat ikin. Kən nian in təmuwın ikin əh, in təmasitu

wir elat. Ilat min əh, ilat kəmotahatətə e Iesu e nəwirən rəha Uhgın. ²⁸Apolos təmasitu elat nəhlan məto-inu in etəm wir kit rəha nəghatən, kən in matən-iarəp wir e Naoa Rəha Uhgın məmə Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa. Kən e niganəmti netəmim, təmatoh-iəhau nəghatən rəha netəm Isrel.^z

Pol təmuwin min Efesas

19 ¹Nian Apolos təmətatig əh əpəh Korin, Pol təmətip suatip kit əpəh ilis ikin e nitot min miet-pa əpəh Efesas. Ikin əh təməplan netəmim neen rəha Iesu.^a ²Kən təmətapəh olat məmə, “?Tahro? ?Narmin Rəha Uhgın tinuwa mərioah mətatig etəmat nian nəmotahatətə e Iesu, o kəpə?”

Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “İtimat esotətə aginən məmə nat kit min əh-ikin Narmin Rəha Uhgın.”^b

³Kən Pol təmətapəh olat məmə, “?Məto kəmol bəptais ahro nulan etəmat?”

Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “Kəmol bəptais etimat e nolən bəptais itəm Jon təmatol.”

⁴Kən Pol təmə, “Nolən bəptais itəm Jon təmatol tatol e netəmim itəm koatəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min. Məto Jon təmatən-iarəp məmə netəmim okotəkəike motahatətə e etəmim itəm otəpanuarisig in. Suah u in Iesu.”^c ⁵Kən nian netəmim kəmotətə nəghatən əh, kən kəmol bəptais elat e nərgi İərəməyə Iesu. ⁶Kən nian Pol təmələhəu-pən nelmin e rəhalat-kəpə, Narmin Rəha Uhgın təmuwa mərioah mətatig elat. Kən kinoatəghat e nəghatən ik pisin min, kən moatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipən kəm ilat.^d ⁷Kən netəm əh, ilat rafin tuelef.

⁸Kən Pol təmatuwin e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel e məwig kisil matən-iarəp əskasik nəghatən e namnusən təwir rəha Uhgın məsəginən. Kən ilat min ilat, kəmotol nəghatən tepət məto-inu in tolkeike məmə otiuw-pa ilat o nərəməyəən rəha Uhgın. ⁹Məto netəmim neen, rəhalat-kəpə tiəkis pik məmə okotən nıpahrienən e rəhan nəghatən. Kən kəmoatəghat rat e suatip rəha İərəməyə rəhatat e niganəmti netəmim rafin. Məto-inu o nolən min əh, kən Pol təmıet elat kən mit netəm rəha Iesu kotuwa koatuarisig-in. Kən nian rafin ilat netəmim koatəghat əpəh e nima sikul asol kit itəm suah kit, nərgin u Tıranas, təmatəgətun ikin aıpən. ¹⁰Kən Pol təmatol wək əh o nup kəıu aıpəıə. Məto-inu təmatol nəhlan, kən netəmim itəm koatətig e ikin əh Esia, noanol min rəha Isrel ne netəm əpnəpın əm, ilat rafin kəmotətə nəghatən rəha İərəməyə.

z 18:28 Wək 9:22 a 19:1 1 Kor 3:6 b 19:2 Wək 8:16 c 19:4 Mat 3:11
d 19:6 Wək 8:17; Wək 10:44,46

Nenəti Skefa min

¹¹Kən Uhgín tāmól Pol tatól nat pispis min itəm tol pisin agin-əh.^e
¹²Natimnat rəha Pol tahmen e iagkəsip ne natimnat itəm təmatuwín lan, netəmim koatəmík moatuwin moatek netəm koatimis lan. Kən nimisən min kəmotəwir, kən narmin rat min kəmotiet elat.^f

¹³Kən netəm Isrel neen koatuwin ikin pisin pisin min neen, moatəhg-iarəp narmin rat min e netəmim, kən netəm əh kəmotalkut məmə okotól nat əh e nərgi ləramərə Iesu. Kən kəmoatən-ipən kəm narmin rat min məmə, “E nərgi Iesu, etəm kitiah əm itəm Pol tatən-iarəp, otiet.”

¹⁴Kən e netəm kəmoatól nat əh, sepín əh-ikin nenəti suah kit, nərgin u Skefa, u in pris asól agin rəha Isrel. ¹⁵Məto narmin rat təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ekitun suah u Iesu, kən mitun min Pol. ?Məto itəmat pah min un?” ¹⁶Kən suah apon narmin rat tətətig lan, təmətul maht ilat mərəkin ilat, məhap-əhap rəhalat natimnat mapeg rəkis, kən kotaipiəpiə əm motagim e rəhan nimə kəmotəig e nita kəməhap-əhap ilat. ¹⁷Nian noanol min rəha Isrel ne netəm Kris kəmotəto nat əh, kəmotəgin pik. Kən netəmim komotiləs-ipər nərgi ləramərə Iesu tər pik.^g

¹⁸Kən netəmim tepət itəm kotahatətə e Iesu, kəmotən-iarəp kəm netəmim nat tərət min itəm kəmoatól. ¹⁹Neen itəm kəmoatəmík nərík, ilat min kəmotəmík naoa min rəhalat e nat əh moatuwa, moatan-ətip e niğanəmti netəmim. Nian netəmim kəmotəfin e nəmti naoa min əh, tahmen e fifti-milian fatu ilat rafin. ²⁰Kən nəghatən rəha ləramərə təmaiu iahgin e nəsanənən asól rəha Uhgín.

Nərgəhəuən asól kit əpəh Efesas

²¹Kən uarisig e nat əh, Pol tinən e nikin məmə otitəlig-pən əpəh Jerusalem, məto otuwín-pən Masetonia ne Akaea ikin. Kən in tən məmə, “Nian emuwín rəkis Jerusalem, ekəike muwin min Rom.”^h ²²Kən in təmahl-ipən Timoti ne Erastas itəm katuasitu lan, məmə okuaupən mian əpəh Masetonia. Məto in otatig pitən məsin əpəh ikin Esia.

²³Kən e nian əh, nərgəhəuən asól kit təmər əpəh Efesas o Suatip rəha ləramərə.ⁱ ²⁴Suah kit əh-ikin itəm tatól natimnat e iaen kit katən məmə silfa, nərgin u Temetrius. Ikin-u netəmim tepət koatəfak kəm uhgin kit pətan, nərgin u Atemis. Kən Temetrius tatól narmi nimə min e silfa itəm tahmen e nimə rəha narmi nat rəha Atemis. Kən nian tatól-salim-in ilat, matos məni asól ilat rəhan netəmim min.

²⁵Kən təmaun-in rəhan netəmim min ne netəm pisin itəm koatól wək kitiah əm məmə okotuwa kitiah. Kən tən məmə, “Io min, nəkotitun rəkis

e 19:11 Wək 14:3 f 19:12 Wək 5:15 g 19:17 Wək 5:11 h 19:21 Wək 23:11; Rom 1:13
 i 19:23 2 Kor 1:8

məmә koatol win e mēni asol e wək u rəhatat. ²⁶Məto itəmat nəmotəplan ne motəto məmә tahro nulan suah əh Pol tatərəkkin netənim tepət kən kinoatətəu-pən, sənəmә e Efesas əm, mətō iuəhkir ikin min rafin e nitən əh Esia. In tatən-iarəp məmә uhgin min itəm netənim əm koatol e nelmilat, sənəmә uhgin min pahrien. ²⁷Kən roiu əh, iuəhkir əm tatərəkkin suatip rəhatat o nosən mēni, kən iuəhkir əm min in tatol məmә netənim okotəplan rat nimə rəha Atemis, u itəm in ilis pīk. Kən namnun, okəmә naka nəghatən rəhan otərəkkin nərgin Atemis itəm ilis pīk tuwa mol nat əpnəpin əm lan. Mətō ikin-u Esia ne ikin min rafin, netənim koatəfak kəm uhgin u rəhatat.”

²⁸Nian kəmotəto nəghatən əh, nikilat təmahmә təmahmә, kən əmun minotagət əfəməh məmә, “!Ure e Atemis u Efesas!” ²⁹Kən nat əh təmaiu mirəfin taon. Kən netənim tepət kəmotuwa kitiaəh motuwīn kaskəlim etəm Masetonia mil əh itəm katualiwək iləhal Pol, nərgilau u, Kaeas ne Aristakas. Kən kəmotuwīn kələh kiuw-pən ilau əpəh ikin nian rafin koatol mitig asol ikin.^j

³⁰Kən Pol tolkeike məmә otuwīn məghat kəm netəm əh, mətō netəm rəha Iesu kəsotegəhan-inən. ³¹Ne netəm-iasol neen rəha kaonsel asol əpəh Esia itəm kotolkeike Pol, kəmotahl-ipən nəghatən kəm in moatən-iaəhu əskasik məmә otəsuwīnen əh netəm əh-ikin.

³²Kən ikin əh, netənim koatol wilig wilig tepət motagət əfəməh. Neen koatən nat pisin, kən neen koatən nat pisin. Mətō tepət kotəruru məmә kəmotuwa o naka. ³³Kən noanol min neen rəha Isrel kəmotətgi-pən suah kit nərgin u Aleksanta məmә otuwīn mətul aupən-in ilat. Kən təmos-ipər nelmin matefətutu ilat məmә otən-iarəp nehman rəhan. ³⁴Mətō nian netənim kəmotitun məmә in noanol kit rəha Isrel, kəmotagət əfəməh min məmә, “!Ure e Atemis əpəh Efesas! !Ure e Atemis əpəh Efesas!” Kəmotagət əfəməh motos aua kəiu.

³⁵Kən etəm-iasol kit u kapman asol rəha taon Efesas, təmətul mən-iaəhu ilat məmә, “!Okəsotagətən-tu!” Kən mən məmә, “!Ei, netənim! Atemis u, in uhgin rəhatat. Kən nərgin in ilis. Kən netəm ikin min rafin kotitun məmә in wək rəhatat netəm Efesas məmә okotehm wir niməfak rəhan, kən motehm wir kəpiel asim rəhan itəm təmisi-pən e neai muwa. ³⁶Kən suah kit tikə itəm otən məmә iateiuə. Kən tol nəhlan, təwir məmә nətəligən rəhatəmat teuiəu. Təsəwirən məmә nakotalməl nulan.

³⁷“Nəmosos suah mil un motuwa ikin-u, mətō ilau kəsualkəh-inən nat kit e nimə rəha narmi nat rəhatat, kən məsuəghat ratən e nərgi pətan əh, uhgin rəhatat. ³⁸Okəmә Temetrius ne rəhan iolwək min koatəplan-pən nəghatən rat e suah kit, nian əh-ikin rəha kot ne netəm u kot əh-ikin. Təwir məmә okotuwīn kən-iarəp nəghatən rat min əh itəm kəmotəto kəm

ilat. ³⁹Məto okəmə nat kit min əh-ikin itəm nakotolkeike məmə onəkotol, onəkotəkəike motiləs motuwın e mitig ətuatip rəhan. ⁴⁰Timətig əm məmə okotiləs-ipən kitat e kot o nolən u-roiu məmə koatərgəhəu pik. Iuəhkir kotəməu təpiə əm ikin. ?Kən okol kəsotənən nat kit məmə kəmotuwa ikin-u e nəpələhən u-roiu o naka? Məto-inu nəpələhən u, nipətın tikə.” ⁴¹Nian təmən rəkis nəghatən əh, kən mən-iəhau nəghatən mahl-ipən ilat məmə okotagim min.

Pol təmuwin əpəh Masetonia ne Akaea

20 ¹Nian nərətən əh təmol namnun, Pol təmaun-in netəm rəha Iesu məmə okotuwa kitəh. Kən matəghat kəm ilat o nem əskasikən elat. Kən uarisig in, tauiatipin ilat miet maliwək muwin əpəh Masetonia. ²Təmuwin əh-ikin əh tərət ikin kən matos-ipən nəghatən tərət kəm netəmim rəha Iesu matem əskasik ilat, kən miet-pa Kris. ³Matig mos məwig kisil ikin əh, kən uarisig təmə otos nego kit mitəlig-pa Siria. Məto təməto məmə noanol min rəha Isrel kinoatol noa anion kit məmə okotohamnu əpəh e nego. Kən təməuhlin rəhan nətəligən, kən məpəs nego mətəliwək əm mitəlig-pən Masetonia. ⁴Netəmim itəm kəmoatətəu-pən e nian əh, kit u Sopata nətə Piras etəm Perea, ne Aristakas, ne Sekantas, etəm Tesalonaeka mil, ne Kaeas etəm Tepe, ne Timoti, ne netəm Esia mil u Tikikas ne Trofimas. ⁵Kən e Filipae, netəm əh kəmotəupən motuwın katəsahgin itimat əpəh Troas. ⁶Nian lafet rəha Pret U Is Tikə Lan təmol namnun, itimat emotos nego kit motiet əpəh Filipae motaiu nian faif kən pənotuwın əpəh Troas, motuwın motəplan ilat kən mətatig motos wik apiəpiə.

Iutikas təmimis kən məmegəh min əpəh Troas

⁷E Sarare lapin, emotuwa kitəh məmə ekotəfak, kən moatəgwən, kən moatun Nagwənən Rəha Nəmtətın Rəha Iesu. Kən Pol təməghat kəm netəmim məto-inu titun məmə olawig tatuwin məpəs ilat. Kən təməghat mətoarus nalugi nian lapin. ⁸Nipəgnoa nimə itəm ioatəpələh ikin, in e nimə kəmol kilpın-ilpın tər. Kən kəmasiepən e lait tərət əh-ikin. ⁹Kən etəm aluə kit, nərgin u Iutikas, tatəpələh e winta ikin. Nian Pol tatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın matən matən, kən Iutikas, napılən tınatos, tınatiuw nəm, əmun məmə e winta misi-pər muwin morin əpəh ləhau e nəptən. Kən nipəg noa nimə itəm təməmə ikin, in tatol kisil lan. Kən nian kəmotəiuaiu motuwın, məto tınimis rəkis. ¹⁰Kən Pol təmuwin min əpəh ləhau muwin misin nulın e nıkali etəm əluə əh, kən mıləs mago-ipa e nelmin mil, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nikitəmat təsahmən. In tınəmegəh min.” ¹¹Kən Pol təmər min muwin əpəh ilis kən mol Nagwənən Rəha Nəmtətın Rəha Iesu ilat min ilat, kənu motəgwən kitəh. Kən tatəghat min kəm ilat mətoarus tian, əmun tatuwin məpəs ilat. ¹²Kən

ilat kəmotit etəm aluə un motuwīn latuənu. Nīkilat tətəgien mətō-inu netəm aluə təməmegəh min.

Kəmotiet Troas motuwīn Maelitas

¹³Kən Pol təmən məmə otaliwək əm muwīn əpəh e taon əh Asos, mətō itimat ekotuwin e nego motuwīn kiləs in əh-ikin. Kən itimat ekotos nego kaupən kan əpəh Asos, kən in tuarisig muwa. ¹⁴Nian təmiet-pa, ekotit motuwīn e nego. Kən itimat rafin motuwīn əpəh Mitilen. ¹⁵Emotiet motuwīn ikin əh, kən lawīgin ekotuwa katəməhl ihluə e nəptən əh Kios. Kən lawīgin min ekotuwa e nəptən əkəku Samos. Kən lawīgin min epanotuwa Maelitas kən motuwar ikin. ¹⁶Pol təmən rəkis məmə esotətulən Efesas mətō-inu təsəlkeikeən məmə ekotan pik əh e nitən Esia. In təmalkut məmə ekotuwin uəhai Jerusalem məmə in otuwīn e lafet rəha Nagwənən Wi katən məmə Pentekos.

Pol təmauiatipin netəm-iasol min rəha niməfak əpəh Efesas

¹⁷Kən nian emotuwar əpəh Maelitas, Pol təmahl-ipən nəghatən əpəh Efesas məmə elta min rəha niməfak okotuwa-tu kəplan.^k ¹⁸Nian kəmotuwa, təməghat kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotitun rəkis rəhak nolən itəm iatol nian emuwa əpis ikin-u Esia mətōarus-pa roiu.^l ¹⁹Io iolwək əm rəha Iərəmərə. Kən rəhak nətəligən in ləhau əm. Kən nian rafin nahui nəmtək tətaiu otəmat. Kən nian rafin etatig e nian əskasik min, mətō-inu noanol min rəha Isrel kotolkeike məmə okotohamnu io. ²⁰Itəmat nəkotitun məmə o nian iatəghat kəm itəmat ne matəgətun itəmat e niki netəmim natimnat min itəm otasitu etəmat, məsəhluaig-inən nat kit otəmat, iatən-ipinə rafin e nipəgnoa nimə min kən ihluə e nigamnəmti netəmim. ²¹Iatən-ipən ətuatip kəm netəm Isrel ne netəm Kris məmə okotəkəike motəuhlin ilat e rehalat nəmegəhən motuwa o Uhgīn, kən motahatətə e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo.

²²“Kən roiu əh, enatuwin Jerusalem mətō-inu Narmin Rəha Uhgīn təmən kəm io məmə ekuwin. Esitunən məmə ekahratig əh-ikin. ²³Nat kitih əm ekitun məmə taon min rafin itəm iatuwin-pən ikin, Narmin Rəha Uhgīn tatən-ipa kəm io məmə nian ekuwin ikin əh ekatig e nəratən kit kən muwīn e kalapus.^m ²⁴Kən esəginən natimnat min əh. Nəmegəhən rəhak in nat əpnəpīn əm. Mətō iakolkeike pik məmə ekol namnun wək itəm Iərəmərə Iesu təmos-ipa məmə ekol o nən-iarəpən namnusən təwir e nəwirən rəha Uhgīn.ⁿ

²⁵“Emuwīn e ikin min rafin matəghat kəm itəmat e nərəmərəən rəha Uhgīn, kən roiu əh ekitun məmə okul nəsotəplan minən io nian kit. ²⁶Kən

k 20:17 Wək 18:21 l 20:18 Wək 18:19–19:10 m 20:23 Wək 9:16; 21:11
n 20:24 Wək 21:13; 2 Tim 4:7

iatən-ipinə kəm itəmat əh-roiu e niḡanəmti Uhgīn məmə, okəmə itəmat kit otuwīn tərət ikin, mətə sənəmə io emol. ²⁷Emən-ipinə rafin natimnat kəm itəmat itəm Uhgīn tolkeike məmə onəkotitun.

²⁸“Onakoatəto wir itəmat. Kən netəmim itəm Narmin Rəha Uhgīn təmos-ipinə e nelmitəmat, onəkotəkəike kehm wir ilat e niməfak rəha Uhgīn tahmen e etəm rəha sipsip itəm tatehm wir rəhan sipsip min. Ilat min əh, Uhgīn təmos-nəmtin ilat e nita nətīn.^{o p} ²⁹Enitun rəkis məmə nian ekiet rəkis etəmat, netəmim neen itəm kotahmen e kuri iarupin min okotuwa məmə okotus itəmat netəmim rəha Iesu.^q ³⁰Itəmat atip min əm neen okəpanotətul moteiuə məmə okotit-irəkis netəm rəha Iesu. ³¹Kən onakoatəto wir itəmat kən məsotaluinən məmə e nup kisil eməsəpəsən nən-ipinən nəghatən u kəm itəmat e nian min rafin. Kən nian neen, emitasək otəmat.’

³²“Kən roiu əh, iatos-ipən itəmat e nelmi Uhgīn, ne nəghatən rəhan kəm itəmat məmə in təmolkeike pik itəmat. Nəghatən u nəsanənən lan əh-ikin məmə otol itəmat nakotəskasik, kən mos-ipinə nəwirən itəm Uhgīn təmən rəkis məmə otos-ipən kəm rəhan netəmim min.

³³“Io sənəmə etəmim itəm iakolkeike pik mənī rəha etəm pišin, o natimnat itəm koatuwin lan. ³⁴Itəmat nəkotitun rəkis məmə io atip əm, iatol wək o nosən natimnat itəm io ne netəm koatuarisig-in io kotalkeike o natigən.^{s t} ³⁵Nian nəmotehm rəhak nolən min, eməgətun suatip min əh kəm itəmat məmə onəkotol mihin motasitu e netəm u kəsotəskasikən. Kən onəsotaluinən nəghatən rəha Iəməmə Iesu itəm təmən məmə, ‘Təwir agin o netəm u itəm koatos-ipən kəm netəmim maprəkis-in itəm koatəzahgin məmə okos-ipən kəm ilat.’”

³⁶Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, təmeiuaiu misin nulīn kən məfak ilat min ilat. ³⁷Kən kəmotasək pik motaskəlim Pol katəpah nikapin motauiatipin. ³⁸Kəmoatəto tərət pik məmə təmən kəm ilat məmə okol kəsotehm minən niḡanəmtin. Kən ilat min kəmotaliwək motuwīn əpəh nego ikin.

Pol təmuwin Jerusalem

21 ¹Nian emotauiatipin rəkis ilat, emotuwīn e nego kən motiet, motaiu ətuatip əm o nitən əkəku əh, Kos. Kən lawigin ekotuwa e nitən əkəku əh, Rotes. Kən emotiet min ikin əh motuwa min e ikin kit katən məmə Patara, kən motuwar ikin. ²Ikin əh emotəplan nego kit, kinatən məmə otiet muwin əpəh Fonisia. Kən ekotətīpən lan motiet min. ³Itimat emotuwa kəplan nitən asol əh Səpras, kən motaiu-pən e nikalin

o 20:28 Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən u “nita nətīn” in tol min-nulan: “nitan atip.”
 p 20:28 1 Tim 4:16; 1 Pita 5:2-4 q 20:29 Mat 7:15; Jon 10:12 r 20:31 1 Tes 2:11
 s 20:33-34 1 Kor 9:11-12 t 20:34 Wək 18:3; 1 Tes 2:9

u pis ikin kən motaiu e nitən Siria. Nego əh təmuwa e taon əh Taea məmə otəmki-par natimnat ikin. Kən ekotuwar ikin.

⁴Ikin əh emotuwin kəplan netəm rəha Iesu. Kən motatig itimat min ilat, kos wik apiəpiə kit. Kən Narmin Rəha Uhgın təghat kəm ilat, kən ilat kəmotən-ipən əskasik kəm Pol məmə otəsuwinən Jerusalem.^u ⁵Məto nian rəhatimat natigən ikin-u tinol namnun, kən ekotiet minoatuwin, kən netəm rəha Iesu ikin əh, ne rəhalat nipitan min, ne nətilat min kəmotətəu-pa itimat ekotuwin əpəh itəhəi e niməkləkil. Kən motisin nulitimat ikin motəfak, kən motaiatipin itimat min. ⁶Kən ekotuwin e nego, ilat kotitəlig-pən iməlat ikin.

⁷Kən nego təmiet Taea maiu o nitən Toleme. Kən ekotuwar ikin motuwin kəplan piatimat min, kos nian kitəh. ⁸Kən lawigin, ekotiet min motuwin kuwar əpəh e taon Sisaria kən motuwin kətatig e nimə rəha Filip u itəm tatuwin ikin min matən-iarəp namnusən təwir. Kən in tatol sepın lan e netəmim itəm kəməmki-pər ilat aypən o nasituen e aposol min.^v ⁹Netin pətan kuwit kəsotətəu-pənən iərman. Nipitan əh koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipən kəm ilat.

¹⁰Emotatig nian kisil o kuwit ikin əh, kən ien kit rəha Uhgın əpəh Jutia təmuwa, nərgin u Akapus.^w ¹¹Təmuwa məplan itimat kən mİLəs-irəkis kətəut rəha Pol, kən məlis əfımən atip nelmin ne nelkin lan, kən mən-iarəp məmə Narmin Rəha Uhgın təmən kəm in məmə, “Netəm-iasol neen rəha Isrel okotəlis nəhlan suah əh rəhan u kətəut, kən motİLəs-ipən e nelmi İaihluə min.”^x ¹²Nian emotəto nəghatən əh, itimat netəm ikin əh, emotən-İəhau əskasik Pol məmə otəsuwinən Jerusalem.

¹³Məto Pol tən-ipin kəm ilat məmə, “?Təhro nakotasək? Nəkotol katətəghl nikik o nuwinən ikin əh. İo esəgin əmən o nuwinən e kalapus o nərgi İərəmərə İesu, məto İategəhan min məmə ekimis ron əpəh Jerusalem.”^y

¹⁴Nian emotəplan məmə okol Pol təsəuhlinən rəhan nətəligən, kən ekotapəs əm, moatən məmə, “Pəs İərəmərə otol əm nulan itəm in tolkeike mihin.”

¹⁵Emotatig məsin ikin-u, kən uarisig ekotaii-pən rəhatimat natimnat, moataliwək əm motuwin Jerusalem. ¹⁶Netəmim neen rəha İesu əpəh Sisaria kəmotətəu-pa itimat motit itimat motuwin e nimə rəha etəm Saepnas kit u in etəm rəha İesu nuwəh rəkis mətoarus-pa əh-roiu, nərgin u Nason. Kən motapil ikin.

Pol təmuwin məplan Jemes

¹⁷Nian emotuwa Jerusalem, piatat min nikilat təmagien pik məmə okotəplan itimat. ¹⁸Kən lawigin Pol ne itimat rafin ekotuwin məmə

u 21:4 Wək 20:23 v 21:8 Wək 6:5; 8:40 w 21:10 Wək 11:28 x 21:11 Wək 20:23; 21:33 y 21:13 Wək 20:24

ekotəplan Jemes. Kən elta min rafin rəha niməfak kəmotuwa. ¹⁹Pol tāmən təwir kəm ilat kən mən-iarəp wir kəm ilat natimnat rafin agin-əh e rəhan naliwəkən itəm Uhgın təmöl kəm Iaihlua min.^z

²⁰Nian kəmotəto nəghatən əh, ilat rafin nīkilat təmagien, kən kotənwiwi Uhgın motən-ipən kəm Pol məmə, “Ik ninitun rəkis məmə roiu əh netəm Isrel tahmen e taosan tepət kinotitun Iesu, kən ilat rafin kotaskəlīm pik Lou rəha Moses.^a ²¹Ilat kinəmotəto rəkis nəghatən neen itəm katən məmə nakatəgətun noanol min rəha Isrel əpəh ikin rəha netəm pisin pisin min məmə okotapəs Lou rəha Moses. Kən motəto məmə ik nakatən kəm ilat məmə okəsəhg-ipənən nenətilat min, kən kəsətəu-pən minən kastom rəhatat. ²²Roiu əh ilat okotəto məmə ik ninuwa ikin-u mətətiḡ. ?Kən okotahro nulan əh-roiu? ²³Təwir məmə onəköl nat u itəm ekotən-ipinə kəm ik əh-roiu. Nəman kuwit ikin-u itəm kəmotöl nənīəkisən kit ilat Uhgın. ²⁴Olawiḡ nəkəike mit ilat motuwın, kən mos-nəmtin rəhalat nat meḡəh min rəha sakrifais, kən itəmat min ilat motöl sakrifais rəha nafələn itəm Lou rəhatat tatən. Kən ilat kotitun nakən rəhalat-kapə təpiə. Nian natöl natimnat rafin əh, kən netəmim okotitun məmə kateiuə lam, mətə nīpahrienən, ik nataskəlīm əh Lou rəha Moses.^b ²⁵Itimat emotahl-ipən rəkis naoa kit kəm Iaihlua min itəm kotahatətə e Iesu. Naoa tatən nəhlan məmə ilat okəsotunən nita, ne nəḡwənən itəm katöl sakrifais lan kəm narmi nat min, kən məsotunən nat meḡəh itəm kəmaril nentou mətə-inu nitan əpəh ikin e nīpətin, kən məsotölən təfagə e pətan.”^c ²⁶Kən lawiḡin, Pol ne netəm əh kuwit kotuwın kol natimnat itəm Lou tatən. Kən Pol tuwın əpəh e Nimə Rəha Uhgın məmə otən-ipən kəm pris min məmə nian kuwəh əh-ikin tətətiḡ əh məmə Lou tatən, kən pris min okotöl sakrifais kuwit tinahmen-in netəm min əh.^d

Netəm Isrel kəmotaskəlīm Pol əpəh e Nimə Rəha Uhgın

²⁷Nian tinuwa iuəhkīr o nian sepın itəm sakrifais rəha nafələn otöl namnun lan, netəm Isrel neen itəm kəmotisi-pən Esia aupən, kəmotəplan Pol əpəh e niməfak, kən kinotos nimanin netəmim rafin əh, kən motaskəlīm Pol, ²⁸motagət əfəməh lan məmə, “!Ei, netəm Isrel! !Otuwa kasitu etimat! Suah ilouin əpə itəm tatuwın ikin min matəgətun netəmim məmə okotetəhau kitat matən kəm ilat min məmə Lou rəha Moses in nat əpnəpın əm ne Nimə Rəha Uhgın. Kən mit netəm Kris neen u Iaihlua min motuwa ikin-u imətət pisin əm ikin e Nimə Rəha Uhgın, kən nolən əh təmətḡəhl Lou kən minöl tinamkīmīk ikin-u.” ²⁹Kəmotən nəhlan mətə-inu kəmotəplan suah əh Trofimas etəm Efesas təmətaliwək ilau Pol əpəh i

z 21:19 Wək 15:12 a 21:20 Wək 15:1,5 b 21:23-24 Nam 6:1-20; Wək 18:18
c 21:25 Wək 15:29 d 21:26 1 Kor 9:20

taon. Kən nīkilat təht mēmə okəm-naka Pol tēmīt muea e ikin rəha netəm Isrel e Nīmə Rəha Ughin.^e

³⁰Kən netəmim rafin e taon kəmotagət əfəməh o nat əh, motaiu motuwīn kaskəlīm Pol motewkəkan-iarəp əpəh e Nīmə Rəha Ughin. Kən pris mīn kotahtosiḡ uəhai əm e nafiluə e Nīmə Rəha Ughin. ³¹Nian kəmotalkut mēmə okotohamnu Pol, kən etəm tatərəmərə e mopael mīn rəha Rom əpəh Jerusalem, təmos nəghatən mēmə katol nat asol kit əpəh e taon. ³²Kən təmaut mēmīk rəhan neen mopael mīn ne netəm-iasol mīn lan motaiu motuwīn əpəh netəmim koatəmou ikin. Nian netəmim kəmotəplan ilat, kən kotapəs nohən Pol, kətul kəpnarīn əm.

³³Kən etəm tatərəmərə e mopael mīn təmuwa o Pol maskəlīm, kən magət e rəhan mopael mīn kotuwa motəlis e sen kəiu. Kən motətarəpəh o netəmim mēmə, “?Etəmim pah u? ?Təmōl nat tərət naka?” ³⁴Kən nimanīn netəmim neen koatən nəghatən pīsīn, neen koatən nəghatən pīsīn. Məto-inu kīnotəruru ətuatīp nəukəti nəghatən, kən nagətən tīnəpət. Etəm tərəmərə e mopael mīn apon tīnəruru mēmə kəmahrol nulan, kən magət e rəhan mopael mīn mēmə otīləs Pol kan e nīmə rəhalat.

³⁵Nian Pol tīnategupər-egupər mēmə otuwīn imə, kən mopael mīn kəmotēa-pən ron kīləs-ipər, məto-inu netəmim nīkilat təmahməh pīk mēmə okotoh. ³⁶Ilāt rafin kəmoatuarisīḡ-in moatən əfəməh mēmə, “!Otohamnu! !Otohamnu!”^f

Pol tēmən nəwtain nəghatən

³⁷Nian kəmotīləs motuwīn mēmə okotegu-pən imə, kən tən-ipən kəm etəm tərəmərə e mopael mīn mēmə, “!akolkeike mēmə ekən nat kit kəm ik.”

Kən etəm tərəmərə e mopael mīn təmə, “?Nakahro mītun nəghatən Kris? ³⁸?Okəmə naka ik etəm Ijīp ilouin itəm nəmatol nəratən kəm rəhatimat kapman aupən, kən mēmīk netəmim fo-taosan ilat Netəm Rəha Neim Apīn itəm kotohamnu netəmim, kən motuwīn kətatiḡ əpəh ikin taruən-aruən ikin?”^g

³⁹Məto Pol tēmə, “Kəp. Io noanol kit rəha Isrel. Emair əpəh Silisia e taon keike Tasas, kən io iatos nərəmərəən rəha ikin əh e taon əh. Awi, kol nakeḡhan-in io pəs ekəghat-tu kəm netəm mīn əh.” ⁴⁰Kən tegəhan in. Kən Pol tətul-pər əpəh kategupər-egupər ikin mīləs-ipər nelmīn mēfətutu ilat lan mēmə okəsotagətən. Nian kəməsotagətən, kən təghat kəm ilat e nəghatən Isrel mēmə,

22 ¹“Tata mīn ne piak mīn. Otətəlig-in-tu io. Pəs ekən rəhak kəm itəmat.” ²Nian kəmotəto mēmə təməghat kəm ilat e nəghatən ətuatīp rəhalat, kən nəghatən tēmīkə agin-əh, moatətəlig-in.

Kən tən mēmā, ³“Io noanol kit rəha Isrel. Emair əpəh Silisia e taon əh Tasas, mətō emepət u Jerusalem. Kamaliel tēməgətun io. Tēməgətun wir io e Lou rəha tipitat min mēmā ekətəu-pən ətuatip. Kən e nian əh, ematəsanən o nolən natimnat itəm Uhgīn tolkeike tahmen etəmat u-roiu.”⁴ Aupən ematoh netəmim itəm kotətəu-pən Suatip Rəha Iesu. Kən mətəskəlīm ilat, nəman ne nīpitan, matəmki-pən ilat e kalapus.”⁵ Nəghatən min u pris asol aɡin ne netəm-iasol min rəha kaonsel rəhatat kotitun nənən mēmā nīpahrienən. E nian əh, emos naoa rəhalat muwin əpəh o netəm Isrel əpəh Tamaskes. Kən ematuwin ikin əh mēmā ekəskəlīm netəm min əh rəha Iesu mēmik ilat muwa mēmki-pən ilat e kalapus əpəh Jerusalem mol nalpīnən kəm ilat.

Pol tēmən-iarəp mēmā təmāhro mətəu-pən Iesu
(*Wək 9:1-19; 26:12-18*)

⁶“E nian mitgar tinalalin əm, kən enuwa iuəhkir o Tamaskes, kən nəhag-əhagən kit tatuəp tərūən tərūən, təmisi-pən e neai, masiəgəpīn-pīnə io ikin. ⁷Kən ekisi-pər morin e nəptən. Mətō nəwia suah kit tatən-īpa kəm io mēmā, ‘!Sol! !Sol! ?Tahro natol tərət kəm io nulan?’ ⁸Kən ekəmā, ‘?Mətō Iərəmərə, ik pah?’ Kən tēmā, ‘Io Iesu, etəm Nasaret u itəm ik natol tərət lan.’ ⁹Netəm itəm kəmoatuarisig-in io e suatip, kəmotəplan nəhag-əhagən əh, mətō kəməsotətəən nəwia suah əh itəm tēməghat kəm io. ¹⁰Kən ekətəpəh ron mēmā, ‘?Iərəmərə, ekahro nulan əh-roiu?’ Kən Iərəmərə tən-īpa kəm io mēmā, ‘Ətul maliwək muwin əpəh Tamaskes. Ikin əh, suah kit əh-ikin itəm otən-īpīnə kəm ik natimnat itəm Uhgīn tinəmən rəkis mēmā ik onəkol.’ ¹¹Mətō-inu nəhag-əhagən əh təsanən pīk, kən mol nīganəmtək təpis, kən netəmim itəm koatuarisig-in io kotos əm nelmək motit io ekotuwin Tamaskes.

¹²“Kən ikin əh, suah kit əh-ikin, nərgin u Ananaeas, in suah kit itəm tətəskəlīm wir Lou rəhatat, kən netəm Isrel əh-ikin əh kotisiai-in pīk. ¹³Kən təmuwa məplan io mətul-pa iuəhkir ron io mēmā, ‘Piak Sol, roiu əh nīganəmtim otəwir min.’ Kən e nian əm əh, nīganəmtək təmair min enatəplan in. ¹⁴Kən tən-īpa kəm io mēmā, ‘Uhgīn rəha tipitat min aupən, in təmītəpun rəkis ik mēmā ik onəkītun natimnat itəm in tolkeike. Kən ik məplan Etəm Ətuatip əh rəhan, kən mətō ətuatip rəhan nəghatən e nohlin. ¹⁵Onəkəike mən-iarəp kəm netəmim rafin natimnat itəm ik nəmətō kən məplan. ¹⁶?Kən roiu əh, nakatəsaħgin naka? Ətul muwin məfak-pən kəm Iesu, kən kol baptais lam, kən in otafəl rəham nolən rat min.’ ”

Uhgīn təmahl-īpən Pol kəm netəm u sənəmā netəm Isrel

¹⁷Kən təmatən mēmā, “Uarisig e nat u, kən ekuwin Jerusalem. Ikin əh, emuwin e Nimə Rəha Uhgīn məfak, kən məplan napīlāirən kit itəm

Uhgin tamos-ipa. ¹⁸E napilairən əh, eməplan İərəməyə tatən-ipa kəm io məmə, ‘Ətul uəhai əh-roiu agin miet Jerusalem. Məto-inu netəm ikin-u okol kəsotətəlig-inən rəhak nəghatən itəm ik natən.’¹⁹ Məto ekəmə, ‘İərəməyə, netəm əh kotitun wir məmə aupən ematuwin əpəh e nimə rəha nəfakən rəhalat mətaskəlim netəm u kotahatətə lam muwa mətəlis ilat matəmki-pən ilat e kalapus.^k ²⁰Kən nian netəmim kəmotəhtimnu Stipen, kən nitan təmaiu məto-inu təmatən-iarəp ik. Məto io min, ematətul itimat min ilat. Kən nikik tətəgien məto-inu kotaht Stipen e kəpiel, kən matehm rəhalat natimnat.’²¹ Məto İərəməyə təməni-ipa kəm io məmə, ‘Uwin. Məto-inu io etahl-ipən ik ikin əh kəm İaihlua min.’^m

²²Kən kəmoatətəlig-in wir kətoarus tən namnun. Məto nian kəmotətə nəghatən əh, motagət əfəməh məmə, “!Otiləs-iarəp suah un, kohamnu! !Təsəwirən məmə otatig!” ²³Kəmoatəkəike motagət əfəməh motəra kin əpnəpən əm rəhalat natimnat, moatəmik nimoulul katəra kin əpnəpən əm. ²⁴Kən etəm Rom itəm tərəməyə mopa el min tən məmə okiləs kan əpəh e nimə rəha mopa el min. Kən təmə okalis məto-inu tolkeike məmə Pol otən kəm in məmə netəmim kotagət pik lan nəhlan o naka.

²⁵Məto nian kəmoatietain wir Pol məmə okotalis, kən tən-ipən kəm netəm-iasol min əh kit rəha mopa el min itəm tətətul iuəhkir ron məmə, “!Ei! Io etəm Rom u. ?Tətuatip məmə onəkotalis io nian esuwinən əh e kot?”ⁿ

²⁶Nian etəm-iasol rəha mopa el min təməto nəghatən əh, təmuwin məplan etəm tərəməyə elat mən-ipən kəm in məmə, “!Ei! !Okəmə naka ik nəkəruru suah əh in etəm Rom!”

²⁷Kən etəm tərəməyə e mopa el min əh tətəpəh o Pol məmə, “!Ei! Ən wir-tu məmə ik etəm Rom pəhrien o kəp.”

Kən Pol tən məmə, “Əwəh. İatən pəhrien.”

²⁸Kən etəm tərəməyə e mopa el min təmə, “Emətou məni pik o nəghən-inən io məmə ekuwa io etəm Rom.”

Məto Pol təmə, “Rəhak tata in etəm Rom. Kən tol nəhlan, io etəm Rom.” ²⁹Kən əmun mopa el min itəm kəmoatətul matip məmə okotalis Pol kəmotəut kani məntaalət ka isəu. Kən nian etəm-iasol əh təmitun məmə Pol in etəm Rom, kən təməgin məto-inu tinəlis rəkis e sen.^o

Pol təmətul aupən e kaonsel

³⁰Kən lawigin, kən etəm tərəməyə e mopa el min əh tolkeike məmə otitun ətuatip məmə təhrə netəm İsrəl koatol nəhlan e Pol. Kən mən kəkis rəkis sen lan, kən maun-in pris əsol min ne netəm-iasol rəha kaonsel rəha netəm İsrəl məmə okotəpələh kəghat, kən muwin miləs Pol muwa tətul aupən in ilat.

j 22:18 Wək 9:29-30 k 22:19 Wək 8:3; 26:9-11 l 22:20 Wək 8:1 m 22:21 Wək 9:15
n 22:25 Wək 16:37 o 22:29 Wək 16:38

23 ¹Kən Pol tēmətag-pən ətuatip əm o netəm rəha kaonsel, kən mən məmə, “Piak min. E rəhak nəmegəhən aypən mətəarus-pa u-roiu, esətoən məmə nikik otəgin məmə emol nat tərət kit e niğanəmti Uhgīn.”

²Kən pris asol agin əh Ananaeas tən-ipən kəm netəm koatətul iuəhkīr ron məmə kit otem-pən nohlin.^p ³Məto Pol təmən-ipən kəm in məmə, “!Uhgīn otol mihin min lam! Ik nakahmen e nimə itəm kəmol pen lan tərūən pik əm ihluə, mətə tamkīmīk əpəh imə. ?Tahro natəpələh ikin-u mətakil io e Lou rəhatat, mətə ik nəmən məmə kit otem io? Ik ninətəghl rəkis Lou əh.”^q

⁴Netəm koatəpələh iuəhkīr o Pol kotəmə, “?Tahro natəghat rat e pris asol agin rəha Uhgīn?”

⁵Kən Pol təmə, “Piak min. Io esitun agin-əhən məmə in pris asol agin rəha Uhgīn. Mətə io ekītun məmə Naoa Rəha Uhgīn tatən nəhlan məmə, “Əsəghat ratən e netəm itəm kotepət lam.”

⁶Kən təməplan məmə nəwtain kaonsel məsin ilat Satusi min, kən nəwtain məsin ilat Farisi min. Kən in təməghat əfəməh məmə, “Piak min. Io Farisi kit. Rəhak tata ne tīpīk min, ilat Farisi min. Mətə netəm u kotalkeike əm məmə okotiūw-iarəp io e kot mətə-inu emələhəu-pən rəhak nətəligən e nahatətəən u rəhatat məmə etəm təmīmīs otəpanəmegəh min.”^r

⁷Nian təmən rəkis əm nəghatən əh, kən Farisi ne Satusi min kəmotərgəhəu asol əpəh imə e kaonsel, kən minotəhap ilat min, minotol nənən kəiu. ⁸Mətə-inu Satusi min koatən məmə nian etəmim otīmīs, okol təsəmegəh minən. Kən moatən məmə nagelo tikə, kən narmin tikə. Mətə Farisi min koatən məmə, nat miləhal əh, in nīpahriənən.^s

⁹Mətə-inu o nat əh, kən ilat kəmotagət pik ron. Kən nəghatən rəhalat təmər muwīn ilis.

Kən iəgətun min neen rəha Lou u Farisi min, kəmotən əskasik məmə, “Itimat esotəplan-pənən nəghatən rat kit ne e suah u. Okəm-naka nīpahriənən məmə narmin kit o nagelo kit təməghat kəm in.”

¹⁰Kən nərgəhəuən təməskasik pik. Kən etəm tərəmərə e mopael min əh, təgin məmə okəmə okotiləs Pol əh-roiu, okotearəsin-earəsin. Kən tahl-ipən rəhan mopael min məmə okotuwin kiləs-irəkis Pol kiləs kan min əpəh iməlat ikin.

¹¹Kən lapin əmun, İərmərə tuwa o Pol mən-ipən kəm in məmə, “Nat əh, nat əpnarīn əm. Əsəginən. Ik nəmən-iarəp rəkis io ikin-u Jerusalem. Kən onəkol mihin min əpəh Rom.”^t

Netəm Isrel neen kəmotən anion məmə okotohamnu Pol

¹²Kən lawīgin, netəm Isrel neen kəmotəpələh e nəghatən kit, kən motən anion məmə okotohamnu Pol. Kən motol nəniəkisən kit məmə

p 23:2 Jon 18:22-23 q 23:3 Mat 23:27 r 23:6 Wək 26:5 s 23:8 Mat 22:23
t 23:11 Wək 27:24; 28:16,23

okəsotagwənən ne motənim nəhau kətoarus okotohamnu Pol. Kən okəmə okotətgəhl nənəkisən əh, pəs Uhgīn otoh ilat kotimīs. ¹³ Ilat taprəkis-in foti itəm kəmoatol anion noa əh. ¹⁴ Kən kəmotuwīn o pris asol mīn, ne netəm-iasol mīn rəha nīməfak rəha netəm Isrel, motəm-ipən kəm ilat məmə, “Emotol nənəkisən kit məmə esotunən nat kit mətoarus ekotohamnu Pol. ¹⁵ Kən itəmat ne netəm rəha kaonsel onəkotəkəike kahl-ipən nəghatən kəm etəm tərəmərə e mopaēl mīn rəha Rom motətarəh ron məmə, otəkəike mīlēs mīn Pol muwa u ikin-u, kən moteiuə lan məmə onəkotəplan o natimnat mīn əh rəhan. Kən itimat ekotəhluaiḡ e suatip kətəlkəlik məmə okotilēs kətah u, kən ekotaskəlim kohamnu.”^u

¹⁶ Məto rəhn ioanian Pol kit iərman, nəti winin, təməto nəghatən əh, kən muwīn əpəh imə mopaēl mīn ikin mən-iarəp kəm Pol. ¹⁷ Kən Pol taun-in etəm-iasol kit rəha mopaēl mīn tuwa, kən tən-ipən kəm in məmə, “Awi, okol nakit etəm aluə u muwīn tehm etəm tərəmərə e mopaēl mīn. In tatos nəghatən kit məmə otən kəm in.”

¹⁸ Kən mopaēl əh tit mian o etəm tərəmərə elat. Kən mən-ipən kəm in məmə, “Suah u Pol itəm tətətiḡ e kalapus, təmaun-in io məmə oekit etəm aluə u muwa kəm ik. In tatos nəghatən kit məmə otən kəm ik.”

¹⁹ Kən etəm tərəmərə e mopaēl mīn əh, tos nelmi suah apon mian əpəh ikin kit ilau pišin əm, kən mətarəh ron məmə, “?Naka əh nakəmə nakehm io ron?”

²⁰ Kən suah un təmə, “Netəm-iasol mīn əpəh Isrel kəmotegəhan rəkis məmə olawīḡ kotuwa kətarəh ron ik məmə onakit Pol mian əpəh e kaonsel rəhalat. Okoteiuə-in ik məmə kaonsel tolkeike məmə otəplan wir mīn-tu nəghatən mīn rəha suah əh. ²¹ Məto awi, əsegəhan-inən ilat kotiuw-pən ik. Məto-inu rəhalat netəmim taprəkisi foti okotuwa katəhluaiḡ e suatip katəsahgin. Ilat kəmotol nənəkisən kit məmə okəsotagwənən məsotənimən nəhau mətoarus okotohamnu pitən Pol. Kən mīnoatətul matip əm əh-roiu məmə okotol nat əh, moatəsahgin əm rəham nəghatən.”

²² Kən etəm tərəmərə e mopaēl mīn apon təmə, “Əsən mīnən kəm suah kit məmə nəmən-ipa nəghatən u kəm io.” Kən mahl-ipən tatuwīn.

Kəmahl-ipən Pol kəm Filiks u kapman rəha Rom

²³ Kən etəm tərəmərə e mopaēl mīn taun-in rəhan etəm-iasol kəiu mən-ipən kəm ilau məmə, “Okian muən kəm mopaēl mīn ilat rafin fo-hanrit-sepinte məmə okotətul matip o nuwīnən Sisaria. Kən tu-hanrit okotaliwək əm, kən sepinte okotasuə e hos, kən tu-hanrit itəm okotəmīk niro okotətul matip. Okotiet e nain klok əh-roiu lapin. ²⁴ Kən motəkəike kilēs hos neen məmə Pol otəpələh elat, kən motilēs motuwīn kəm kapman əh Filiks, kən moatehm wir məmə okəsələn nat kit lan e suatip.”

²⁵Kən etəm-iasol rəha mopael min təməte naoa kit mos-ipən kəm itəm mil un məmə okotiləs kan kəm kapman asol əh Filiks. Naoa un tatən məmə,

²⁶“Filiks. Ik etəm ilis pik pahrien. Io Klotias Lisias iatəte naoa kəm ik itəm ik natərəmərə e kapman, kən iatən təwir kəm ik.

²⁷Suah u, noanol min rəha Isrel kinotaskəlim rəkis, kən iuəhkir kotohamnu. Məto io eməto məmə in etəm Rom, kən ekuwin itimat rəhak mopael min kiləs-irəkis olat.^v ²⁸Emolkeike məmə ekegəs-in-tu məmə nat naka təmöl təsətuatipən itəm koatəplan-pən lan, mol kotiləs motuwın e kaonsel rəhalat.^w ²⁹Kən eməplan məmə in təsələn nat tərət kit ne itəm otimis ron, o məmə otuwın o kalapus ron. Nəghatən min itəm koatətu-pən lan in nat kit e rəhalat atip əm lou. ³⁰Məto uarisig suah kit təmuwa mən-ipa kəm io məmə netəm Isrel koatol anion noa kit məmə okotohamnu, kən nikik təht məmə təwir məmə ekahl-ipinə kəm ik. Enən-ipən rəkis kəm netəm əh itəm koatol timəht kəm in məmə okotimnə kən-ipinə kəm ik nat tərət min itəm koatəplan-pən lan. Inəh namnu rəhak nəghatən.”^x

³¹Kən mopael min kəmotol əm məmə inu ne etəm tərəmərə elat təmən mihin. Kəmotiləs Pol motuwın e taon əh Antipatris lapin. ³²Kən lawigin, mopael min itəm kəmotaiu e hos min, ilat əm kotiləs Pol motuwın. Kən mopael neen min kəmotitəlig-pa iməlat ikin. ³³Mopael min əh kəmotiləs motuwın əpəh Sisaria, kən motiləs-ipən naoa kəm etəm-iasol əh Filiks, kən motələhəu-pən Pol e nelmin. ³⁴Nian kapman u təmafin naoa, kən mətəpəh o Pol məmə, “?Ik etəm hiə?” Kən nian təməto məmə Pol in etəm Silisia, ³⁵in təmən məmə, “Nian netəmim okotuwa kən-iarəp natimnat itəm koatəplan-pən əh lam, io ekən kot otəpələh o nətəligən u rəham, kən io ekakil.” Kən mən-ipən kəm rəhan mopael min məmə okotiləs-ipən Pol e nimə rəha kapman rəha Rom itəm Kig Herot Asol təmiləkin aupən, motaskəlim əh-ikin.

Pol təmətul aupən e Filiks e kot

24 ¹Nian faif tinuwın rəkis, kən pris asol agin, nərgin u Ananaeas, təmuwın Sisaria ilat netəm-iasol min neen rəha Isrel ne ienatig e lou,^y nərgin u Tet alas. Nian kəmotiet-pa, kən motuwın kətul e niganəmti Filiks kən motən-iarəp nəghatən min itəm nikilat təht məmə Pol təmöl təsətuatipən. ²Kən kəmotəun-in Pol məmə otuwa imə e nəghatən, kən Tet alas tatən-ipən nəghatən min rəhalat kəm Filiks məmə, “Etəm-iasol. Ekotisiai-in pik ik məto-inu ik ilis pahrien. Kən nolən rəham o nəmikən itimat in tatətuatip wir. Imatimat ikin təməməlinu nuwəh rəkis

v 23:27 Wək 21:30-33; 22:25-27 w 23:28 Wək 22:30 x 23:30 Wək 23:16-23; 24:1-9 y 24:1 Ienatig e lou in suah kit itəm titun wir lou matəghat e kot.

mətoarus-pa u-roiu. Kən ik nəmæg-ətuatip-in rəkis nolən u ikin-u məmə otol nəmegəhən ne natigən rəhatimat təwir. ³Kən nian rafin kitat koatəto təwir o natimnat min əh, kən ekotənwiwi pik ik ron. ⁴Esotolkeikeən məmə ekaskəlim pik ik, məto ekətapəh ron ik məmə onakasəkitun itimat mətəlig-in wir-tu nəghatən əkuəkir u rəhatimat.

⁵“Itimat emotəplan rəkis məmə suah əh in etəm tərət kit. In nəukəti nərətən tēpət e ikin min e nitən min. In tatol itimat netəm Isrel ekotərgəhəu pik, kən etəm-iasol rəha netəm koatuarisig-in suah ilouin etəm Nasaret.^z ⁶Kən in mətalkut məmə otol Nimə Rəha Uhgın tamkimik e niganəmti Uhgın, kən ekotaskəlim.^a ^{7b} ⁸Kən okəmə nakətapəh ron, nəkitun nətoən nəghatən min u tiet e nohlin itəm iatən-ipinə kəm ik.”

⁹Kən netəm Isrel kəmotegəhan e nəghatən rəha loea əh moatən məmə, “Nəghatən min rafin əh, in nīpahrienən.”

Pol təmuhalpin nəghatən

¹⁰Kən Filiks torin-pən rəhn-kapə kəm Pol məmə otəghat. Kən Pol təghat məmə, “Etəm-iasol Filiks. Io ekitun wir məmə ik nəmatakil e kot netəm u ikin-u imatimat ikin e nup tēpət rəkis. Kən tol nəhlan nīkik tagien məmə ekən-iarəp nəwtain nəghatən rəhak kəm ik. ¹¹Io emuwın Jerusalem minos əm nian tuelef əm məmə ekuwın məfak. Kən ik nəkitun natətapəh-inən nat u məmə in nīpahrienən o neiuəən. ¹²Netəm u koatətu-pa nəghatən u lak, kəsotəplanən ne məmə ekuərgəhəu itimlau suah kit əpəh e Nimə Rəha Uhgın. Kən məsotəplanən məmə iatol netəmim koatərgəhəu əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, o ikin min əpəh e taon. !Kəp! ¹³Kən okol təsəgətun ətuatipən kəm ik məmə nəghatən itəm koatən lak u-roiu in nīpahrienən, məto-inu in neiuəiuəən.

¹⁴“Məto ekitun nən-ipinən kəm ik məmə nīpahrienən məmə nian iatətu-pən Suatip Rəha Iesu itəm netəm Isrel kotəmə in nəfakən neiuəən, io iatəfak kəm Uhgın rəha tipitimat min, kən io iatən nīpahrienən e nəghatən min itəm kəməte e Lou rəha Moses ne nəghatən rəha ien min rəha Uhgın aupən. ¹⁵Io iatələhəu-pən əm rəhak nətəligən kəm Uhgın məmə in otol kəm netəm kəmotimis məmə okotəmegəh min, netəm u kotətuatip ne netəm kəsotətuatipən. Inu nətəligən kitiəh əm itəm nīkilat tatəht.^c ¹⁶Məto-inu tol nəhlan, kən etalkut pik məmə ekol nat naka itəm io ekitun məmə tətəuatip e niganəmti Uhgın ne netəmim.

z 24:5 Wək 17:6 **a 24:6** Wək 21:28-30 **b 24:6-8** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikin itəm tatilpin nəghatən u matən məmə, “Kən emotən məmə ekotətu-pən nəghatən kit lan e kot e nolən rəha Lou rəhatimat. ⁷ Məto Lisias itəm tərəmərə e mōpael min, təmiləs nəlugi nənən rəhatimat, kən ilat rəhan netəmim kəmotəuw rəkis min suah u otimat. ⁸ Kən mələhəu nənən kit məmə netəmim itəm koatəplan-pən nərətən kit e suah u, otəkəike muwa mən-ipinə kəm ik.”
c 24:15 Jon 5:28-29

¹⁷“Uarisig e nup neen itəm emiet u ikin-u Jerusalem, kən emitəlig-pa min məmә ekos мәni muwin kəm netəm imak ikin, kən mol sakrifais min әpәh e Nimә Rәha Uhgın. ¹⁸Kən nian ematol әh nat әh, kən enətuatip rәkis e niғанәmti Uhgın, kәmotәplan io әpәh e Nimә Rәha Uhgın. Kən sәnәmә itimat netәmim tәpәt, kən mәsotәrgәhәu minәn.^d ¹⁹Mәto netәм Isrel neen itәм kәmotisi-pән Esia, kәmoatәtul әh-ikin e nian әh. Kән okәмә koatos nәghatән kit tәrat lak, tәwir әm mәмә ilat okotuwa kәtul e niғанәmtim kән-iarәp. ²⁰Mәto okәмә kәpә, tәwir mәмә netәм Isrel min u itәм koatәtul ikin-u, okotән-ipinә әtuatip kәм ik nat naka itәм emol tәsahmenән e nian emәtul e niғанәmti kaonsel rәhalat. ²¹Kәmotetәhәu io o nәghatән kitih әm mәмә nian emәtul әpән-in elat, magәt әfәmәh elat mәмә, ‘Itәmat nakotakil io u-roiu mәto-inu io iatән nipahrienән mәмә netәм kәmotimis okotәmegәh min.’”^e

²²Suah әh Filiks in titun wir Suatip Rәha Iesu. Kән tәmahtosig-in nәghatән әh mәмә, “Nian Lisias u etәм tәрәmәrә e mopael min otiet-pa ikin-u, kән epanos-ipinә nәghatән e nәpәlәhән u-roiu.”^f ²³Kән Filiks tәmән-ipән kәм etәм tәpәt e mopael min mәмә okoatehm wir Pol kән tәmegәhan-in rәhan min mәмә kotitun nosән natimnat itәм in tolkeike motuwa kәм in.

Pol tәmәghat kәм Filiks ne rәhan pәtan

²⁴Kән uarisig e nian neen, Filiks tәmit rәhan pәtan Trusila muwa u noanol kit rәha Isrel. Kән Filiks tән-ipән kәм ilat mәмә okotit Pol motuwa-tu tәtul әpән in. Kән nian Pol tәmuwa, kән matәghat kәм ilau matән-ipән nolән min rәha nahatәtәән e Kristo Iesu. ²⁵Kән Pol tәmatән-iarәp rәhan nipәgnәmtin min kәм ilau mәмә otiuw rәhalau nәtәligән. Kән nian in tәmәghat e nolән rәha nәmegәhән itәм tәtuatip, ne nolән itәм suah kit tatәrәmәrә e rәhan nәtәligән ne nolән min, ne nian Uhgın otakil netәmim lan, kән Filiks tәmәgin tәmәgin kән mән mәмә, “Tinahmen. Iet әh. Okәмә ekos nian kit min, kән panaun-in min ik.” ²⁶Kән nian tәpәt tātән-ipән mәмә Pol otuwa matuәghat, mәto-inu in tolkeike mәмә otәto Pol, mәto nat kit min, nikin tәht mәмә okәмә naka Pol otos-ipән мәni neen kәм in pәs in tәhl-iarәp.

²⁷Kән nian tinos nup kәiu, Filiks tәmeiuaiu e kapman, kән suah kit nәrgin u Posias Festas tәmos nәmeen. Mәto Filiks tәmapәs Pol tәtatig әm e kalapus mәмә otol niki netәм Isrel tәtagien.

Pol tәmәtapәh mәмә otәplan Sisa

25 ¹Nian Festas tәmol kapman minos әm nian kisil, kән miet Sisaria muwin әpәh Jerusalem. ²Ikin әh, pris asol min ne netәм-iasol

min rəha Isrel kəmotən-ipən kəm Festas nakilən rəhalat e natimnat neen itəm nikilat təht məmə Pol təmöl təsətuatipən.^g ³Kəmotətapəh məmə Festas otol nəwialat, kən motolkeike məmə otahl-ipən Pol titəlig-pən əpəh Jerusalem, məto-inu ilat kəmotol anion noa kit məmə okotohamnu Pol e suatip.^h ⁴Məto Festas təmə, “Pol otətətig əm e kalapus əpəh Sisaria. Kən otəsuwəhən, ekitəlig-pən əh-ikin. ⁵Kən rəhatəmat neen netəm-iasol okotəkəike motətəu-pa io ekotuwin Sisaria, kən okəmə Pol təmöl nat kit təsahmenən, kən okotətəu-pa kəm io.”

⁶Kən Festas təmatig mos nian eit o ten ilat min ilat, kən mitəlig muwin əpəh Sisaria. Kən kəmən lawigin, tahl-ipən nəghatən məmə okit Pol ka, tətul e kot, kən muwin məpələh e jea itəm etəm tətakil nəghatən tətəpələh ikin. ⁷Nian Pol təmuwa imə, netəm Isrel itəm kəmotisi-pən Jerusalem kəmotətul kitəlau in moatən-iarəp nəghatən əskasik neen e Pol, məto suatip tikə itəm otəgətun rəhalat nəghatən məmə koatən pahrien.ⁱ ⁸Kən Pol təmuhəlpin nəghatən rəhalat məmə, “Esolən nat kit tərət e Lou rəha netəm Isrel, ne Nimə Rəha Uhgın, ne Sisa u tərəmərə e ikin min.”

⁹Məto Festas tolkeike məmə otol niki netəm Isrel tagien kən mətəpəh o Pol məmə, “?Nikim tagien məmə onəkuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin makil rəham nəghatən e nənən min u?”

¹⁰Kən Pol təmə, “Io iatətul e kot rəha Rom, itəm rəhan etəm-iasol in Sisa. Kən tətəuətip məmə onakakil nəghatən ikin rəhak. Kən ik nəkitun rəkis məmə esolən nat kit tərət e netəm Isrel. ¹¹Okəmə emətəgəhl lou o emol nat kit tərət məmə ekimis ron, kən okol esətəpəhən kəm ik məmə, nakiləs-irəkis io o nat əh. Məto okəmə nənən min əh koatən lak kəsotətəuətipən, kən suah kit tikə məmə otos-ipən io e nelmilat. Məto ekolkeike əm məmə Sisa in otakil nənən min u itəm koatən lak.”

¹²Kən Festas təməghat e nənən əh məsin ilat rəhan min netəmim itəm kotakil nəghatən. Kən uarisig tən-ipən kəm Pol məmə, “Ik nəmən məmə nakolkeike məmə onəkuwin məplan Sisa o nəghatən u rəham. Kən təwir əm. Ik onəkuwin məplan Sisa.”

Pol təmətul əupən e Kig Akripa 2

¹³Nian neen min təmuwa muwin, kən Kig Akripa ne winin nərgin u Pernis, ilau kəmuəa Sisaria məmə okuəplan Festas muən təwir kəm in. ¹⁴Kən nian kəmuətig ikin əh nian neen, kən Festas tən-ipən kəm kig natimnat neen itəm katən e Pol. In təmən məmə, “Suah kit u ikin-u e kalapus, itəm Filiks təmİLəs-ipən.^j ¹⁵Nian emuwin Jerusalem, kən pris asol min ne netəm-iasol rəha Isrel kəmotən-iarəp nİpəgnəmtin neen lan məmə tatol təsətuatipən motətəpəh məmə ekən-iarəp məmə in təmöl

tərat kən otos nalpinən ron. ¹⁶Məto emən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itimat netəm Rom sənəmə nolən u rəhatimat məmə okotegəhan-in əm etəmim tuwin e nelmi netəmim itəm koatən məmə təmol nat kit təsətuatipən. Məto təkəike mətul aupən-in ilat muhalpən rəhalat nəghatən itəm katətu-pən lan.’ ¹⁷Kən nian netəm Isrel min əh kəmotuwa, eməsiuw-pən minən, məto kəmən lawigin əm, kən ekotuwin kəpələh e nimə kot kən motaun-in min Pol məmə otuwa mətul aupən. ¹⁸Nian rəhan tikiimir min kəmotətul motəghat, məto kəsotənən məmə təmol nat naka tərat itəm nīkik təmatəht məmə okotən mihin. ¹⁹Ilət kəmoatən-iarəp əm nərgəhəuən kit rəhalat e nəfakən rəhalat, kən moatən nənən e etəm təmimis kit, nərgin u Iesu, itəm Pol tatən məmə suah əh tatəmegəh. ²⁰E natimnat min əh, io esitun wirən nənən lan məsin, kən mol ekətapəh o Pol məmə, ‘?Tahro, nīkim tagien məmə nakuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin makil nənən min itəm katən lam?’ ²¹Məto Pol təməsegəhanən, kən mətapəh məmə ekahl-ipən in Rom kəm Sisa, pəs in otakil nənən min əh itəm katən lan. Kən emən-ipən məmə rəhak netəmim okoatehm wir mətoarus ekehm suatip kit, kən panahl-ipən tuwin məplan Sisa.”

²²Kən Kig Akripa təmən kəm Festas məmə, “Io min iakolkeike məmə ekəto nəghatən rəha suah əh.” Kən Festas təmə, “Təwir əm. Olawig nakəto rəhan nəghatən.”

²³Kəmən lawigin, kən Kig Akripa ne Pernis kəmuea e nimə kot, kən netəm-iasol itəm koatərəmərə e mopael min, ne netəm-iasol pik min e taon əh Sisaria kəmotuwa, kən kəmotol nolən asol min rəha nisaiiən. Kən Festas tahl-ipən rəhan mopael min məmə okotuwin motiləs Pol motuwa. ²⁴Kən Festas təmə, “Kig Akripa ne itəmat rafin itəm nakoatəpələh u ikin-u roiu. Suah u itəm tatətul aupən-in itəmat, netəm Isrel u ikin-u ne Jerusalem koatəghat kəm io ron nian rafin. Nian rafin kotagət əskasik lak məmə təsəwirən məmə ekegəhan-in suah əh tətətig, məto təkəike mīmīs. ²⁵Məto io esəplanən nat tərat kit lan ne, itəm ekol nalpinən kəm in e nīmīsən. Məto nian in təmətapəh məmə otuwin məplan Sisa əpəh Rom, kən nīkik təht məmə ekegəhan-in. ²⁶Məto esosən nəghatən ətuatip kit ne e nat u məmə ekəte naoa lan mahl-ipən kəm Sisa. Kən tol nəhlan, ekiləs muwa məmə otətul aupən e niganəmtim, Kig Akripa, ne itəmat rafin. Iakolkeike məmə ik onakehm min-tu kən mitun natimnat min əh, kən nian kilau okuəplan natimnat rafin min əh, pəs ekitun nətəən naoa lan kit mahl-ipən kəm Sisa. ²⁷Ekitun məmə təsətuatipən məmə ekahl-ipən etəm tatol kalapus kit kəm Sisa, kən məsən-ipən ətuatipən kəm in məmə nat naka təmol tərat.”

Pol təməghat e niganəmti Kig Akripa

26 ¹Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Pol məmə, “Ik nəkitun nənən nəwtain nəghatən əh itəm katən lam.” Kən Pol təmīləs-ipər

nelmin mefətutu ilat lan, kən muhalpin rəhalat nəghatən mən məmə,
²“Kig Akripa. Nīkik tagien pik agin roiu məmə ekətul e niganəmtim, kən
 mən-iarəp rafin nənən min itəm netəm Isrel koatətu-pa lak. ³Nīkik tagien
 mətō-inu ik nəkitun wir nolən min e kastom rəha netəm Isrel e natimnat
 min itəm ilat koatəghat pik ron. Kən awi, okol nakətəlig-in mətig-tu
 rəhak nəghatən.

⁴“Netəm Isrel rafin kotitun natimnat rafin e rəhak nəmegəhən məmə
 tahro nulan e rəhak natigən, nian ematəkəku e nətuounən imak ikin e
 rəhak nəptən, mətōarus-pa uarisig emuwīn Jerusalem. ⁵Netəm əh kotitun
 io nuwəh rəkis, kən okəmə nīkilat tagien, kotitun nənən məmə io Fārisi
 kit nian ematəkəku rəkis mətōarus-pa u-roiu. Kən netəm əh Fārisi min,
 ilat koatətu-pən wir agin Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel, maprəkis-
 in netəmim rafin.^k ⁶Kən roiu u, iatətul ikin-u məmə ik onakakil rəhak
 nəghatən min mətō-inu io iatələhəu-pən rəhak nətəligən e nəniəkisən
 itəm Uhgīn təmol aupən ilat tīpītimat min. ⁷Nəniəkisən u kitīəh əm itəm
 netəm tuelef noanol min rəhatimat itəm kəmoatəfak kəm Uhgīn lapīn ne
 e nərauiəgən məmə okotos. ?Kig Akripa, iatələhəu-pən nətəligən rəhak
 nəhlan, mətō tahro netəm Isrel min u koatən-ipən nəghatən min əh lak?^l
⁸?Tahro tiəkis pik otəmat o nənən nīpahrienən məmə Uhgīn titun nolən
 etəm təmimīs təmegəh min?

⁹“Aupən, io min eməplan məmə tətuatip məmə ekol natimnat tēpət pəs
 mərəkin suah Iesu, etəm Nasaret.^m ¹⁰Nat əh inəh ematol əpəh Jerusalem.
 Pris asol min kəmotegəhan-in io kən ekəmki-pən netəmim tēpət rəha
 Iesu e kalapus. Kən nian kəmakil ilat e kot, kən kohamnu ilat, kən io
 emegəhan məmə in nat təwir agin kit. ¹¹Nian tēpət iatuwin e nīmə rəha
 nuəfiminən rəha netəm Isrel matol nalpīnən kəm ilat matol məmə ilat
 okotən rat Iesu. Nīkik təmətəhmə pik ematətəhau ilat, kən matitəp ilat
 nian rafin. Kən kotagim kan e taon isəu min ikin pisin pisin min, mətō
 ematitəp əh ilat.”

Pol təmən-iarəp rəhan nuwamən o Iesu

(Wək 9:1-19; 22:6-16)

¹²Kən Pol təməkəike matən məmə, “Nian kit ematuwin əpəh Tamaskes
 məmə ekol nat əh. Pris asol min koategəhan-in io, kən motən əskasik kəm
 io məmə ekəike mol. ¹³Kig Akripa, e nīlugi nian, ematuwin e suatip, kən
 məplan nəhag-əhagən kit təmisi-pən e neai muwa masiəgəpīn io ne netəm
 koatuarisig-in io. Nəgəhagən əh, tātuəp taprəkis-in mitgar. ¹⁴Kən emotiet
 e nəptən motətō nəwian kit təmisi-pər e neai matəghat kəm io e nəghatən
 Isrel məmə, ‘!Sol! !Sol! ?Tahro nakatol tərət pik kəm io nulan? Nolən əh
 in tatərəkīn atip əm ik. Ik nakatoh rəhak nalpəkəuən, kən nakahmen e

kau itəm kəmaru e niḡ kəməgət tasilə lan, məto in tatol wael, kən niḡ tāməha mətaru, kən matol nahməən asol atip əm kəm in.’¹⁵ Kən ekətapəh ron məmə, ‘?Məto Iərəmərə, ik pah un?’

Kən Iərəmərə tən-ipa kəm io məmə, ‘Io Iesu itəm nakatol tərət lan.¹⁶ Məto ətul. Emitəpun rəkis ik məmə ik rəhak etəmim. Kən onakən-iarəp kəm netəmim rafin natimnat itəm nəməplan u-roiu, ne natimnat itəm epanol, ik nəkəplan.¹⁷ Oekiləs-irəkis ik e nelmi netəm Isrel ne nelmi Iaihlua min itəm io ekahl-ipən ik məmə onəkuwin mən-iarəp io kəm ilat.¹⁸ Onəkəike merəh e niganəmtilat məmə okotəuhlin ilat motiet e napinəpən motuwa e nəhag-əhagən. Kən motiet e nəsanənən rəha iərmis motuwa o Uhgīn. Kən Uhgīn otafəl rəhalat nolən rat min, məto-inu kəmotən nīpahrienən e nəghatən itəm iatən. Kən ilat okotuwa iməlat ikin ilat netəm u Uhgīn tinəmitəpun rəkis ilat.’ⁿ

Pol təmən rəhan wək

¹⁹ Kən Pol təkəkəike matən məmə, “Kig, io iatol natimnat itəm Uhgīn təmən kəm io e nat kit tahmen e napilairən.²⁰ Io iatən-iarəp rəhan nəghatən emətuoun əpəh Tamaskes, kən uarisig u ekuwin matən-iarəp əpəh Jerusalem, ne ikin min e nitən Jutia, ne ima netəm ikin min rafin u Iaihlua min. Kən matən-iarəp kəm ilat məmə okotəkəike kəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min motahatətə e Uhgīn, kən motol natimnat itəm tatəgətun məmə kəmotəuhlin pahrien ilat.²¹ Məto-inu o nat əh, kən netəm Isrel kotiləs io əpəh e Nimə Rəha Uhgīn motolkeike məmə okotohamnu io.

²² Məto Uhgīn tətəsitu lak nian rafin mol iatətul ikin-u-roiu matən kəm netəm u ləhau, ne netəm koatos nərəmərəən, nat naka itəm eməplan, kən matən əm natimnat itəm Moses ne ien min rəha Uhgīn kəmoatən məmə otəpanol mihin.²³ Kəmotən məmə Kristo əh itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa, in otəto nahməən e nīpətin kən panimis. Kən meto inu in otətuoun məmegəh min e nīmīsən, kən otəgətun nəhag-əhagən kəm netəm Isrel ne Iaihlua min, məmə nəhag-əhagən u in suatip itəm Uhgīn otosmegəh ilat.”^o

Pol təmalkut məmə Kig Akripa otitun Iesu

²⁴ Nian Pol təmatəghat əh, Festas təmagət əfəməh lan məmə, “!Pol ik nīnətalməl! !Rəham nītunən tinəfəməh pīk agin, kən roiu əh rəhm-kapə natitəlau!”

²⁵ Məto Pol tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol rəhak Festas, io esalmələn. Nəghatən min u iatən, kotəuatip əm, kən ilat nīpahrienən.²⁶ Io ekitun nəghat ətuatipən kəm kig, kən okul esaulisən məto-inu

ekitun mēmā in titun rəkis natimnat min u. Ekitun mēmā in tēmos rafin nēghatēn min əh, kən sənēmā in nat kit itəm kəmōl anion-pən huə kit təkəku ikin. ²⁷?Kig Akripa, tahrō? ?Nakotēn nīpahrienən e nēghatēn itəm ien min rəha Uhgīn kəmōtōtē? Ekitun mēmā ik nakatēn nīpahrienən elat.”

²⁸Metō kig tən-ipən kəm Pol mēmā, “?Nikim təht mēmā e nian əkuəkīr əm huə roiu, nəkitun niuw-pamən io mēmā io ekuwa Kristin kit?”

²⁹Mətō Pol tēmā, “Nat əpnāpīn əm mēmā in nian əkuəkīr o in nian əfəmāh, iatəfak-pən kəm Uhgīn mēmā sənēmā ik pīsīn əm, mətō netəmim rafin itəm kəmōtōtō rəhak nēghatēn roiu, Uhgīn otosmegəh ilat, kən mēmā otahmen lak, mətō sen əm u itəm kəmālis io lan, esolkeikeən mēmā okəlīs itəmat lan.”

³⁰Kən Kig tēmətul ilat kapman u Festas, ne Pernis, ne netəmim rafin itəm koatəpələh, ³¹kən motiet, moatən-ipən kəm ilat min mēmā, “Suah əh təsōlən nat kit tərāt mēmā in otimis ron o muwīn e kalapus ron.”

³²Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Festas mēmā, “Nəkitun nahl-iarəpən suah əh, mətō in əmun in tolkeike mēmā Sisa otakil rəhan nēghatēn.”

Mopael min kəmotit Pol motuwīn Rom

27 ¹Nian kəmōteghān mēmā oekotuwīn Itali, kəmōtələhəu-pən Pol ne netəm koatol kalapus neen min e nelmi etəm-iasol kit rəha mopael min, nərgīn u Julias. In tatərəmərə e mopael wan-hanrit. In e mopael u katən mēmā, “Mopael Rəha Sisa.” ²Kən nego kit tēmiet əpəh Atramitiām matuwa, kən minatig mēmā otitəlīg-pən min əpəh Esia, kən ekotuwīn lan. Kən etəm Masetonia kit tēmətəu-pa itimat, nərgīn u Aristakas, in etəm Tesalonaeka.^p ³Kən lawigin ekotiet-pa Saeton. Kən Julias təmatol təwir kəm Pol, kən megəhan in mēmā otuwar muwīn məplan rəhan neen netəmim itəm titun ilat. Kən ilat kəmōatehm wir Pol.

⁴Kən ekotiet min ikin əh, kən nīmətag tatiləs itimat, kən motitəlau e nikali nitən əh Saepras itəm nitəhəi təməlinu ikin. ⁵Kən emotaiu ihluə e Silisia ne Pamfilia, kən motiet-pa Lisia e taon Maera. ⁶Ikin əh, etəm tərəmərə mopael min təmuwīn məplan nego kit itəm tēmiet Aleksantria matuwīn Itali. Kən təmki-pən itimat lan.

⁷Kən emotiet min, mətō e nian tēpət nego əh tətaiu mətig əm. Emotalkut māsīn mēmā ekotətoarus taon Nitas, kən emotuwa iuəhkīr, mətō tiəkis, mətō-inu ioatiləs pīkən nīmətag, kən okol esotaiuən motuwīn təhmin. Kən ekotaiu e nikalīn pis ikin mēmā ekotuwīn Krit. Emotitəlau e poen asol əh nərgīn u Salmone. Kən motitəlau e nəwtain nəptən əh, ⁸emotaiu ipar ipar əm, mətō tiəkis əh. Kən ekotuwa motiet-pa e ikin kit katən mēmā, Pasis Wir, iuəhkīr o taon əh Lasea.

⁹Məto-inu emotərəkin əm nian wir tepət təmuwa muwin, kən nian wir o nuwinən e nego tinol namnun, kən otəsuwəhən əh-roiu, nian rəha niमित, kən itəhəi tərət. Nian asol rəha netəm Isrel u katən məmə, Nian Rəha Nafələn Təfagə, tinuwa rəkis minuwin e məwig Oktopa. Kən Pol təməghat məmə okotəto wir ilat, matən məmə, ¹⁰“Piak min. Iatəplan məmə okotatig e nərətən tepət e naliwəkən u rəhatat. Timətig əm məmə itəhəi otərəkən kako min u, ne nego u, kən okəmə naka kitat min okotimis.” ¹¹Məto etəm-iasol rəha mopael min tatətəlig-in pik etəm tatiləs nego ne etəm-iasol rəha nego. Kən məsətəlig-in pikən nəghatən rəha Pol. ¹²Kən pasis əh təsəwir pikən məmə nego otətul ikin e nian rəha nətəpən məto-inu nian əh, in nian nitəhəi tatəsəsau pik lan. Kən ilat tepət kotən məmə təwir məmə okotiet. Nikilat təməht məmə okotuwin əpəh e pasis əh Finiks motəhluəig ikin. Pasis əh in pasis kit əpəh Krit itəm təmol nohlin kəiu, kit tatuag-pən e nəwtain pəhap ikin, kən kit tatuag-pən nəwtain pis ikin. Kən nego titun nəməhlən ikin e nian rəha nəsəsəuən.

Nimətag asol təmoh ilat

¹³Kən nimətag wir kit tinatisi-pis matelel nat, kən netəm e nego, nikilat təht məmə nimətag əh inəh kotolkeike məmə okotaiu lan. Kən motəmə pəs okotiet. Kən motiuw-pər iagke, motiuw niuwən, kən motiet. Emotaiu ipar ipar əm e nitən əh Krit. ¹⁴Məto təsuwəhən, nimətag asol kit tinatuwa min, nərgin u, Luətuəmlae, tatisi-pən e nəptən apon, ¹⁵minatiləs itimat, minatoh nego. Kən nego tinəruru naiuən miləs pikən nimətag, kən ekotapəs naiuən moatətəlig-in əm nimətag tatiləs itimat.

¹⁶Emotuwin-pa Koata ikin e nikalin pis ikin. Ikin əh emotəhluəig ikin məsin, kən motalkut məmə ekotiuw-pər pot rəha nego un. Kən netəm koatol wək e nego, nahgilat təkikə o niləs-ipərən pot. ¹⁷Kən motəmki-pən təulə neen e nəwtain nego ləhau ikin, kən kietain tiəkis məmə otaskəlim nego. Ilat kəmotəgin məto-inu ihluə e Lipia, sənəmə lokamnim pik, kən nikilat təht məmə nego otiləs pikən niməkləkil ikin əh. Kən kəmotiuw-iəhau niuwən rəhalat, kən motapəs əm nimətag tiləs nego matuwin. ¹⁸Kəmən lawigin kən nimətag tatol əm nulan, kən kəmotəmki-arəp kako neen e nego. ¹⁹Kəmən lawigin min, kəmotəmki-arəp natimnat min katol wək lan e nego tahmen e təulə ne neen min. ²⁰Kən nian tepət eməsotəplanən mitgar ne məhau min lapin. Kən nimətag təmatol əm nulan nikitimat təht məmə okol esotəmegəh minən.

²¹Nian eməsotəgwənən o nian tepət məsin, kən Pol tətul əpən-in itimat mən məmə, “Nəman. Okol nəmotətəlig-in io, ko kəməsotietən Krit, kən okol kəsotatigən e nərətən u kən məsotərəkənən natimnat tepət. ²²Məto roiu ekən-ipinə kəm itəmat məmə əsotəginən. Okol kitat kit ikin-u təsimisən, məto nego əm otərat. ²³Nagelo kit rəha Uhgən rəhak itəm iatəfak kəm in təmən-ipa nəghatən u kəm io ehnaipən məmə, ²⁴Pol.

Əsəginən. Onəkəike muwin mətul e niganəm̄ti Sisa əpəh Rom. Məto-inu Uhḡin təwir, kən nikin tagien məmə otosmegəh netəm u ilat min ik itəm noatasuəh e nego.²⁵ Kən Piak min, əsotəginən. Io etahatətə e Uhḡin məmə natimnat min rafin otol əm məmə inu ne nagelo təmən-ipa mihin kəm io. ²⁶Məto nimətag otiləs-ipar kitat əpəh e nəptən əkəku kit.”^r

Nitəhəi təm̄iləs-ipar nego

²⁷Tinos nian ilat rafin fotin, kən lapin lan nimətag tiləs nego muwin əpəh e nitəhəi asol Metiterenian. Kən e nalugi nian lapin, netəm koatol wək e nego, n̄kilat təht məmə enoatuwa iuəhkir o nəptən kit. ²⁸Kən kəmotətu-pən nat figəm̄ kit əpəh e n̄pəgnəm̄ti təulə kəhlman-əhlman teiuaiu məmə okotehm-tu məmə lokamnim o lokipar. Kən kəmotəplan məmə tahmen e negopagən tate-sepin ilat rafin. Kən motaiu məsin min u kotəhlman-əhlman min, məto tinahmen e negopagən ilat rafin tuente-eit əm. ²⁹Kən netəm koatol wək e nego kəmotəgin məmə nego otiləs pikən kəpiel, kən motəmki-arəp iagke kuwit əpəh uarisig moatəfak məmə otian uəhəi əm. ³⁰Kən netəm koatol wək e nego kəmotalkut məmə okotuwar kagim, kən motiləs-iəhau pot rəha nego moteiuə məmə okotuw̄in əpəh e nōhlin nego kəmki-arəp min iagke neen. ³¹Məto Pol təmən-ipən kəm etəm tərəmərə e mopael min ne mopael min məmə, “Okəm̄ə netəm əh kəsotəpələhən u ikin-u e nego, okol Uhḡin təsosmegəhən itəmat.” ³²Kən mopael min kəmotətətip təulə, kən pot tiet-pən itəhəi.

³³Tinuwa iuəhkir əm o nianən, kən Pol təmuəh n̄kilat məmə okotəkəike kəgwən. Təmən məmə, “E nian ilat rafin fotin nəmoatəpələh əm moategəs məsotunən nat kit. ³⁴Kən roiu iatən-ipinə məmə onəkotəkəike kun nat kit məmə onəkotəsanən. Kitat rafin okotəmegəh. Suah kit otəsətigən e nəratən.” ³⁵Kən Pol təməm̄ik p̄iret, kən mətul əupən-in elat məfak-pən ron kəm Uhḡin, kən məmkas mun. ³⁶Kən n̄kilat təməw̄ir minoatos nəgwənən minoatun. ³⁷Itimat rafin tu-hanrit-sep̄inte-sikis e nego. ³⁸Nian ilat rafin kəmotəgwən rəkis, kən motəm̄ik pak flaoa min kəmki-arəp e nego məmə nego otoigoig.

Nego təm̄iləs niməklək̄il

³⁹Kən nian təm̄ian, netəm koatol wək e nego kəmotəplan məmə enotuwa iuəhkir o nəptən əkəku kit, məto kotəruru məmə nəptən naka. Kən motəplan pasis kit u niməklək̄il kit əh-ikin. Kən n̄kilat təht məmə okotiləs-ipar nego əh-ikin. ⁴⁰Kən kəmotətətip təulə e iagke min kəpəs ilat kotamnim itəhəi. Kən motikis rəkis təulə min itəm kəm̄əlis ətain nuwəə asol min lan ikin katiləs nego ikin. Kən motiuw-pər niuwən əpəh əupən məmə nimətag otiləs nego muwar. ⁴¹Məto ikin əh lokipar məsin,

kən nohli nego tamaru niməkləkil, nego təməruru nəloalən. Kən nitəhəi tinatəhap-əhap naunisin nego.

⁴²Kən mopael min kinoatən məmə okotohamnu netəm koatol kalapus u nego tatəmik ilat mətə neen kotagim. ⁴³Məto Julias u tərəmərə elat tolkeike məmə otosmegəh Pol kən mən-iəhau məmə okəsotolən nat əh koatən. Kən mən-ipən kəm netəm u kotitun neaiən məmə okotətəpən paupən əpəh itəhəi, moteai par. ⁴⁴Kən mən-ipən kəm ilat rafin əh-ikin məmə okotəmik nimismisi timpa ne nəwtain nego min itəm nitəhəi tətəhap-əhap moteai lan. Emotol nəhlan kən motuwar rafin, suah kit təsəmisən.

Pol əpəh e nəptən əh Malta

28 ¹Nian emotuwar, kən itimat rafin ekotəsənən əm, kən panotəto uarisig məmə nəptən əh, nərgin u Malta. ²Netəm ikin əh kəmotəwir pik otimat. Kən e nian əh nuhuən təmatəfik, nətəpən tərət. Kən kotahl nigəm asol kit məmə otəhg itimat.^s ³Kən Pol təmea-pən o nig neen itəm kəmərgətəin məmə otəmki-pən e nigəm. Əmun sineik kit itəm tus itəm katimis, təgin nahgi nigəm miet məkul-pən e nelmi Pol matus. ⁴Netəm ikin əh kəmotəplan sineik tatəkul-pən e nelmi Pol, kən moatən kəm ilat min məmə, “Okəm-naka suah u in iol təfagə kit iohamnu itəm. Təməsəmisən əpəh itəhəi, məto uhgin u nərgin u Nalpinən otəsegəhan-inən məmə otəmegəh.”

⁵Məto Pol təmorautin-pən sineik əpəh e nigəm məsolən ne məmə sineik təmus otəto nahməən.^t ⁶Netəmim nikilat təht məmə nipəti Pol otasis o otəsəwəhən əh-roiu, tisi-pər morin mimis. Kəmoatəpələh kətəlkəlik ron roe, məto təsolən nat kit ne. Kən nikilat təməuhlin kən məht məmə okəm-naka suah u in uhgin kit.^u

⁷Ikin əh sənəmə isəu o nəptən rəha suah kit, nərgin u Puplias, itəm tətərəmərə e netəm ikin əh. Təməmik itimat ekotuwin iman ikin, kən matol təwir kəm itimat. Kən ekotatig iman ikin kos nian kisil. ⁸Kən əmun tata rəha suah apon Puplias, tinatimis matətəp-ətəp, kən mətaiu e nita. Kən Pol tuwin ron əpəh iman ikin imə, mələhəu-pən nelmin lan, məfak lan, əmun nimisən rəhan təwir min. ⁹Nian netəmim kəmotəto nat əh, kən ilat rafin e nitən un itəm koatimis kəmotuwa min o Pol. Kən Pol təfak elat kotəwir. ¹⁰Netəm ikin əh, kəmotos-ipa natimnat tərət kəm itimat. Nian enoatol əpen-əpenə məmə ekotiet, kəmotəmki-pən rafin rəhatimat natimnat ne nagwənən əpəh e nego itəm otətəsitu etimat e suatip.

Pol təmuwin Rom

¹¹Emotatig ikin əh motos məwig kisil, kən emotuwin e nego kit təmisi-pən Aleksantria matəhluaig e nəptən əh e nian rəha nətəpən. E

nohli nego əh, kəməf aupən narmi uhgin mil əh mil-mil mil, nərgilau u Kasto ne Polakis. ¹²Emotuwa əh Saerakus, kən motətul ikin kos nian kisil. ¹³Kən motiet ikin əh motuwa e taon kit min, nərgin u Retiam. Kən lawigin, nimətag iasi-pis tinatelel nat, kən ekotiet motaiu o nian kəiu, motiləs nat əpəh Puteoli. ¹⁴Ikin əh emotəplan piatat min neen əh-ikin itəm koatəfak. Kən kotətapəh məmə ekotatig itimat min ilat o wik kitəh. Kən uarisig emotaliwək əm motuwın əpəh Rom. Kən inu suatip rəhatimat itəm emotaliwək lan motiet-pa Rom.

¹⁵Kən nian piatat min itəm koatəfak əpəh Rom kəmotəto məmə emotuwın, kən kəmotuwa məmə okotəplan itimat əpəh e suatip. Kəmotuwa katəpələh əpəh Apias təmol nimə makit ikin rəhan. Ikin əh, hotel kisil əh-ikin. Kən nian Pol təməplan ilat, təmənwiwi Uhgin, kən nikin təmagien mər ilis. ¹⁶Nian emotiet-pa, kən kəpman təmegəhan-in məmə Pol otətətig pisin əm e nimə kit, pəs mopael kit tatehm.

Pol təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgin əpəh Rom

¹⁷Tinos nian kisil, kən Pol tahl-ipən nəghatən kəm netəm-iasol min rəha Isrel məmə okotuwa o nəghatən kit. Nian kəmotuwa, kən təmən-iarəp kəm ilat məmə, “Piak min. Io eməsolən nat tərət kit e netəm imətət ikin, ne kastom rəhatat itəm tipitat min kəmotəgətun kitat lan aupən. Məto netəm Jerusalem kəmotaskəlim io kiləs-ipən io kəm netəm Rom. ¹⁸Kən netəm Rom kəmotətapəh-in nəghatən tepət ron io. Məto kəsotəplanən nəghatən kit ne məmə oekimis ron. Kən kotolkeike məmə okotahl-iarəp io.” ¹⁹Məto netəm Isrel ikin əh kəsotolkeikeən. Kən io atip əm ekətapəh məmə ekuwa ikin-u Rom mətul e kot e niğanəmti suah u Sisa, məto esənən nəghatən kit tərət e natimak min.”^w

²⁰“Məto-inu tol nəhlan, kən ekolkeike məmə ekahl-ipən nəghatən otəmat məmə ekəplan itəmat məghat lan məsin kəm itəmat. Kəməlis io e sen u məto-inu o Iosmegəh əm u, itəm kitat netəm Isrel koatən məmə otəpanuwa.”^x

²¹Kən kəmotən-ipən kəm Pol məmə, “Esotosən naoa lan kit ne itəm təmisi-pən Jutia. Kən kitat min neen kəsotisi-pənən ikin əh motos nəghatən ka məmə katən nəghatən tərət neen lam. ²²Məto ekotolkeike məmə ekotəto-tu məmə rəham nətəligən təhrol nulan. Məto-inu ekotitun məmə kinatən rat nolən rəha nəfakən u rəhatəmat əpəh ikin min rafin.”^y

²³Kən ilat kəmotos nian kit o nəghatən. Kən e nian əh, ilat tepət min netəm Isrel kəmotuwa əh Pol tətətig ikin. Kən in təməghat kəm ilat e nian apəpiə əh, matən wir kəm ilat nərəmərəən Rəha Uhgin. Kən matən min Lou rəha Moses ne ien min rəha Uhgin, məmə otiuw ilat kotuwa o Iesu. ²⁴Neen kəmotəto rəhan nəghatən, motən nipahrienən lan. Məto

neen kəsotənən nīpahrienən lan. ²⁵Kən minoatərgəhəu minoatol məmə okotagim min. Məto uarisig kotiet, Pol tən-ipən nəghatən kit min kəm ilat məmə, “Nəghatən itəm Narmin Rəha Uhgīn təmos-ipən kəm ien rəha Uhgīn u Aesea məmə otən-iarəp kəm tipitat min aupən, in tətuatip əm. Uhgīn təmən kəm ien məmə,

²⁶ ‘Uwīn mən-iarəp kəm netəm əh məmə io Uhgīn iatən məmə,
 “Onəkotəto motəto motəto,
 məto okol nəsoṭitunən nian kit ne.
 Kən onəkotəplan motəplan motəplan,
 məto okol nəsoṭitunən nian kit ne.”

²⁷ In tol min-nulan məto-inu nīkilat tiniəkis rəkis.

Kəmotahṭosig-in matəlgilat ne niganəmtilat.
 Məto okəmə kəsotolən nəhlan,
 okəm-naka kotitun nəplanən e niganəmtilat ne motəto e matəlgilat,
 o kotitun nitunən e nīkilat,
 kən motəuhlin ilat motahatətə lak,
 kən məmə ekol ilat kotəwīr min.’”^z

²⁸ Kən Pol təmə, “Onəkotəkəike kitun wīr məmə Uhgīn təmol suatip u rəhan o nosmegəhən netənim. Tinuwīn rəkis o Iaihlua min. Kən netəm min əh okotətəlig-in nəghatən əh kən motən nīpahrienən lan.” ^{29 a}

³⁰ Kən e nup kəiu apīəpiə, Pol təmatətou əm nimə əh mətatig lan. Kən nīkin tətəgien o netənim rafin itəm koatuwa moatehm. ³¹ In təməkəike matən-iarəp nərəmərəən Rəha Uhgīn, kən matəgətun əskasik ilat e namnusən təwīr rəha Iəməmə Iesu Kristo. Kən suah kit tikə məmə otən-iəhau o nən-iarəpən nəghatən əh.

z 28:27 Aes 6:9,10 **a 28:29** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikin itəm tatilpin nəghatən u matən məmə,
²⁹ “Nian Pol təmol nammun rəhan nəghatən, kən kəmotiet nətəligən rəhalat təman kitəh kitəh kən moatərgəhəu.”

Rom

Naoa itəm Pol təməte tuwɪn kəm iəfak mɪn ikin Rom

Nəghatən əkuəkɪr rəha naoa u Rom

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɪn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɪn kəm iəfak mɪn itəm ilat kotatig e taon asol u Rom.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol tatən məmə in tolkeike məmə otuwɪn mehm iəfak mɪn əpəh Rom, uarisig in təpanuwɪn e kantri u Spen. Məto aupən ikin, in otəkəike muwɪn mos məni neen o nos-ipənən kəm ian-rat mɪn e niməfak rəha Jerusalem. E niməfak rəha Rom, Iaihlua mɪn tepət, məto netəm Isrel tepət mɪn.

?Təməte naoa u o naka? Uarisig Pol tatuwɪn Rom, in tolkeike məmə ilat okotaupən motitun in, kən inəh, in təməte naoa u. Netəm Rom kəsotosən əh nəgətunən kit rəha aposol kit. Kən inəh, in tolkeike məmə otən-iarəp suatip ətuatip rəha Uhgɪn o nosmegəhən netəmim. Kən in tolkeike məmə otən əsas məmə otahro mɪn nulan, Iaihlua mɪn ne netəm Isrel, ilat rafin okotuwa kitiah əm e niməfak rəha Uhgɪn.

Pol təmən təwɪr kəm ilat

1 ¹Io Pol, u io slef kit rəha Kristo Iesu. Uhgɪn təmaun-in io məmə io aposol, kən təmɪtəpun mɪləs-ipər io məmə ekən-iarəp namnusən təwɪr rəhan.^a ²Namnusən təwɪr u, in tɪnəmən-iəkis nuwəh rəkis e rəhan ien mɪn itəm kəmotəte-pən e Naoa Rəha Uhgɪn.^b ³⁻⁴Namnusən təwɪr əh tatəghat-in Nətɪn, Iesu Kristo rəhatat Iərəməərə. In təmuwa etəmim kit e noanol rəha Kig Tefit. Kən Uhgɪn təməgətun məmə in Nətɪn ətuatip nian təmosmegəh in e nimisən e nəsanənən e wək rəha Narmin asim.
⁵E Kristo, Uhgɪn təmɔl təwɪr kəm io, mos-ipa kəm io wək wɪr məmə io

a 1:1 Wək 9:15 b 1:2 Rom 16:25-26

aposal kit. Təmos-ipa wək əh məmə ekaun-in netəmim e niki Iaihlua^c min e noanol min rafin məmə okotən nīpahrienən lan, kən tol nəhlan, moatol nəwian. Kən nian koatol nəhlan, otīləs-ipər nərği İesu.^d ⁶Kən itəmat min, Uhgın təmaun-in itəmat məmə itəmat rəha İesu Kristo.

⁷Kən roiu ekəte naoa kəm itəmat rafin əpəh Rom itəm Uhgın tolkeike itəmat, kən təmaun-in itəmat məmə rəhan.

Pəs Uhgın Tata rəhatat, ne İəməmə İesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwīrən ne nəməlinuən kəm itəmat.^e

Pol təmolkeike məmə otuwın məplan netəm Rom

⁸Uarisig epanəghat, iakən tagkiu kəm rəhak Uhgın e İesu Kristo otəmat rafin ağin-əh, məto-inu netəmim rafin e nətueintən kəmotətəo namnusən e nahatətəən rəhatəmat. ⁹Kən Uhgın titun məmə e nian rafin iatəfak, kən məsaluinən itəmat. İatol pik wək rəhan e niki rafin o nən-iarəpən namnusən təwir e Nətin. ¹⁰Kən iatəfak məmə okəmə in nətəligən pahrien rəha Uhgın, in oterəh e suatip kit məmə ekimmə məplan itəmat.^f ¹¹Iakolkeike pik məmə ekimmə məplan itəmat məmə ekawte-in kəm itəmat nəwīrən kit rəha Narmin Rəha Uhgın məmə otol itəmat nakotətul əskasik təhmin min. ¹²Nipəti nəghatən u məmə, nahatətəən rəhatəmat titun nasituən lak, kən rəhak min titun nasituən etəmat.

¹³Piak min ne winik min, təwir məmə nəkotitun məmə nian tepət, rəhak nətəligən təht məmə ekimmə muag itəmat. Məto nian rafin natimnat neen koatahtosig-in io o nimnəən. Iakolkeike məmə rəhak wək otoe-in noan e nəmegəhən rəhatəmat, tahmen e nəmegəhən rəha Iaihlua min ikin pisin pisin min.^g ¹⁴Ekəkəike mən-iarəpəp namnusən təwir kəm netəmim rafin itəm sənəmə noanol rəha İsel, netəm itəm kotitun nəghatən Kris ne nolən rəhalat, ne netəm itəm kotəruru, kən ilat itəm kəmotol-wir skul, ne ilat itəm kəsotol-wirən skul. Əwəh, ekəkəike mən-iarəpəp kəm ilat rafin. ¹⁵Kən o nat əh, iakolkeike pik məmə ekən-iarəpəp namnusən təwir kəm itəmat min əpəh Rom.

¹⁶İatəghat min-nəhlan məto-inu, io esaulis-inən namnusən təwir. Esaulisən məto-inu namnusən təwir in nəsanənən rəha Uhgın o nosmegəhən netəmim rafin itəm koatahatətə lan, təmaupən muwa o noanol min rəha İsel, uarisig u, o Iaihlua min.^h ¹⁷Tol nəhlan, e namnusən təwir, Uhgın təmol əp suatip rəhan məmə Uhgın tatos-ipən rəhan əm nətuatipən kəm netəmim. E nahatətəən əm, Uhgın tatol məmə netəmim kotuwa motətuatip e niganəmtin. Kən inu tahmen e Naoa Rəha Uhgın

c 1:5 Nəghatən u “Iaihlua” tatəghat-in netəmim rafin itəm sənəmə noanol rəha İsel.

d 1:5 Wək 26:16-18; Kal 2:7-9 **e** 1:7 Nam 6:25-26 **f** 1:10 Wək 19:21; Rom 15:23

g 1:13 Wək 19:21 **h** 1:16 Mak 8:38; Wək 13:46; 1 Kor 1:18-24

itəm tatən mēmə, “Netəmim itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin e nahatətəən rəhalat, ilat okotos nəmegəhən lilin.”ⁱ

Neməha tatol Uhgin o təfagə rat rafin

¹⁸Məto Uhgin e nego e neai tatəgətun rəhan neməha ne nalpinən o netəmim rafin itəm koatəht nəwian moatol təfagə rat. Ilat koatəhtlosig-in nipahrienən rəha Uhgin e nolən rat min rəhalat, ¹⁹məto-inu ilat kotitun nəplan ətuatipən natimnat rafin itəm netəmim kotitun nitunən Uhgin lan. Tol nəhlan məto-inu Uhgin atip təməgətun ətuatip ilat lan.^j ²⁰Okol netəmim kəsotəplan ətuatipən Uhgin e niganəmtilat. Məto təmətuoun e nian in təmol neai, ne nəptən, ne natimnat rafin, kən netəmim rafin kotitun nəplanən e niganəmtilat, natimnat rafin itəm in təmol, kən tol nəhlan, kotitun nəplanən rəhan nəsanənən itəm tatuwin əm nulan namnun tikə, ne nipahrienən mēmə in Uhgin, kən motitun nitunən mēmə Uhgin in təhrol nulan. O nat əh, etəmim kit tikə itəm titun nənən mēmə in təruru mēmə Uhgin təhrol nulan.^k

²¹Tol nəhlan məto-inu, nat ərnapin ilat kəmotitun Uhgin məsin, məto kəmotapəs nisialien mēmə in Uhgin, kən məsotənən kəm in mēmə nikilat tagien o natimnat in təmol kəm ilat. Məto nikilat təmatəht nalpəkauən alməl min mēmə Uhgin təhro nulan, kən nətəligən rəhalat təmuwa mapinəp, minotəruru suatip itəm Uhgin tolkeike mēmə okotitun.^l ²²Nat ərnapin ilat koatən mēmə ilat kotenatig, məto ilat kəmotuwa ialməl min,^m ²³kən kəmotapəs nəfakən kəm Uhgin itəm rəhan nepətən təhag-əhag, kən otəsimisən tətətig lilin, kən minotətuoun moatəfak kəm narmi nat min itəm tahmen e netəmim u okotimis nian kit, o tahmen e mənig min, o nat megəh min koataliwək o koatəkioah.ⁿ

²⁴O nat u, Uhgin təmapəs ilat megəhan-in ilat mēmə okotətəu-pən əm nolən rat min itəm nikilat tolkeike mēmə okotol e nipətilat. Tol nəhlan, ilat kəmotol nolən min e nipətilat itəm tol əm naulisən. ²⁵Ilat kəmotapəs nipahrienən rəha Uhgin motaskəlim neiueiuəən, kən moatəfak moatol wək kəm neai, ne nəptən, ne natimnat rafin itəm Uhgin təmol, məto kəmotapəs nəfakən kəm Uhgin. Məto pəs kitat kotənwiwi in nian rafin namnun tikə. Əwəh.

²⁶O nolən min əh itəm netəmim kəmotol kəm Uhgin, təmapəs ilat, megəhan-in ilat mēmə okotətəu-pən əm nolən rat min itəm nikilat tolkeike mēmə okotol e nipətilat itəm tol naulisən əm. Nat ərnapin nipitan min, məto ilat kotapəs nətəu-pənən rəhalat nəman, moatit atip ilat min, kən nat u in nat pisin e itəm u Uhgin təmələhəu. ²⁷Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nəman min, ilat kəmotapəs nitən rəhalat nipitan

i 1:17 Hab 2:4; Rom 3:21-22 j 1:19 Wək 14:15-17; 17:24-28 k 1:20 Job 12:7-9; Sam 19:1
l 1:21 Efes 4:17-18 m 1:22 Jer 10:14; 1 Kor 1:20 n 1:23 Dut 4:15-19; Sam 106:20

min, moatolkeike pik neman pisin min. Ilat koatit atip ilat min itam tol naulisen. Ken Uhgin tamos-ipen nalpinen kem ilat o rəhalat nolən rat agin min.^o

²⁸Ken nat kit min. Məto-inu ilat kəsotolkeikeən məmə okotitun Uhgin, in təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə rəhalat nətəligən təsitunən məmə nat kit in təwir o nat kit in tərət, kən megəhan-in məmə okotol nat itəm təsətuatipən məmə okotol. ²⁹Nikilat təmərioah e nolən rat pisin pisin min rafin, kən ilat naumis, kən ilat koategəs-in suatip o nərəkinən netənim. Ken nikilat təmərioah e nolən rat min əh: ilat koatetet netənim, ilat iohamnu itəm, ilat koatol natimnat itəm koatiuw-pa neməha, ilat neiuēiua, ilat koatol tərət kem netənim. Ilat koatən nikali netənim, ³⁰moatən rat netənim, ilat koatətəhau Uhgin, ilat nagət-irəkis, ilat nausit moatəghat ausit. Ilat koategəs-in suatip o nolən təfagə rat min itəm netənim kotəruru əh. Ilat moatəht nəwia tata ne mama. ³¹Ilat nenikə, ilat nəghat tipik, nolkeikeən rəhalat tikə o netənim, kən nat əpnapin ilat atip min neen, okol təsətəlig-inən nasəkən o nasituən e netənim. ³²Ilat kotitun pap nəghatən ətuatip rəha Uhgin itəm tatən məmə netəm min u koatol nolən min əh, kotəkəike motimis. Məto ilat koatəkəike e nolən min əh, kən ilat koatol nolən rat taprəkis-in nat əh, nikilat tagien o netənim neen min itəm koatol nolən rat min əh, kən moatiləs-ipər rəhalat nətəligən məmə okotol.

Uhgin otakil muəh mələhəu nəghatən o təfagə rat^p

2¹Tol nəhlan, nat əpnapin itəmat netənim naka, okəmə nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha suah kit o nolən rat kit rəhan,^q məto nakotakil motuəh motələhəu rəhatəmat atip nəghatən. Ken rəhatəmat nəghatən tikə o nuhalpinən, məto-inu itəmat itəm nəkoatol nəhlan, nəkoatol nolən rat min ahmen-ahmen min əm elat.^r ²Ken kitat kotitun məmə nian Uhgin tətakil matuəh matələhəu nəghatən kem netənim itəm koatol nolən min əh itəm enəmən rəkis, rəhan nəghatən in tətuatip əm. ³Tol nəhlan, nian itəmat nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha netənim o nərətən rəhalat, məto itəmat nəkoatol nolən ahmen-ahmen əm, kən okol nəso tagimən nian Uhgin otakil muəh mələhəu nəghatən kem itəmat. ⁴!Nikitəmat təsəht pikən nolən rəha Uhgin! In tatol təwir pik kem itəmat, kən məsetəhau uəhaiən itəmat, kən rəhan nətəligən otəmat in təfəməh. Məto itəmat nəkoatol nat əpnapin əm e nolən wir min əh

o 1:27 Lev 18:22; 20:13; 1 Kor 6:9 **p 2:0** E ves min u e 2:1–3:8, Pol tatəghat ətuatip kem netəm Isrel. Tatəghat-in nolən rəhalat itəm nikilat təht məmə kotətuatip e niganəmti Uhgin məto-inu ilat noanol rəha Isrel, kən koatətəu-pən Lou rəha Moses. **q 2:1** Netəm Isrel kəmotən məmə laihluə min, ilat rafin netəm kotərat məto-inu laihluə min kəməsotosən Lou rəha Moses. **r 2:1** Mat 7:1-2; Jon 8:7

rəhan. Nəkotitun o kəp, məmə tatol nolən təwir min kəm itəmat məmə onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min.⁵

⁵Məto rəhatəmat-kapə tiəkis, kən məsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat min. Kən o nat u, nakotargətain neməha ne nalpinən rəha Uhgın otəmat. Kən onəkotos neməha ne nalpinən rəhan e nian Uhgın otol əp rəhan nələhəuən nəghatən itəm tətəuatip. ⁶Kən Uhgın otos-ipən kəm netəmim kitəh kitəh tətəu-pən əm natimnat itəm kəmotol.⁷ Uhgın otos-ipən nəmegəhən lili kəm netəmim itəm koatətul əskasik nian rafin o nolən nat itəm tətəuatip. Netəm min əh koatalkut pik o nolən nat wir məmə Uhgın otos-ipən kəm ilat nənwiwiən, ne nisaiiən, ne nəmegəhən itəm nammun tikə.⁸ Məto in otos-ipən rəhan neməha ne nalpinən kəm netəmim neen itəm koatalkut atip əm o nərpilat, kən moatəuhlin mənətaalat o nipahrienən, kən moatətəu-pən nolən rat min.⁹ Netəmim rafin itəm koatol nolən rat, ilat okotos nəratən ne nian iəkis min. Otaupən pitən o noanol min rəha Isrel, uarisig u o Iaihlua min. ¹⁰Məto o netəmim rafin itəm koatol nolən wir, Uhgın otos-ipən nənwiwiən, ne nisaiiən, ne nəməlinuən. Otaupən pitən o noanol min rəha Isrel, uarisig u, o Iaihlua min. ¹¹Tol nəhlan məto-inu Uhgın tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin. Nat əpnapin ilat noanol rəha Isrel o Iaihlua min, ilat rafin okotos nat itəm tətəuatip olat, inu nalpinən o nəwirən.

¹²Uhgın otol nalpinən kəm Iaihlua min o nolən rat min rəhalat, nat əpnapin kəməsotosən Lou itəm Uhgın təmos-ipən kəm Moses. Kən noanol rəha Isrel, netəmim itəm kəmos Lou, Uhgın otakil rəhalat nolən min e nəghatən rəha Lou, kən in otuəh mələhəu nəghatən rəhalat lan. ¹³Tol nəhlan məto-inu sənəmə netəmim itəm koatəto Lou itəm kotətəuatip e niganəmti Uhgın, məto netəmim itəm koatol nat itəm Lou tatən, ilat əh, Uhgın otən məmə ilat kotətəuatip e niganəmtin. ¹⁴Nipahrienən, Iaihlua min kəməsotosən Lou rəha Moses. Məto nian min neen, koatətəu-pən əm rəhalat nətəligən motol nat itəm tətəuatip, tahmen-ahmen əm e itəm əh Lou tatən. Inu tatəgətun məmə lou kit əh-ikin e nikilat, kən ilat kotitun nat itəm in tətəuatip, ne nat itəm təsətəuatipən, nat əpnapin kəsotosən Lou rəha Moses.¹⁵ Ilat kotitun məmə nipəti Lou əh-ikin rəha Uhgın e nikilat məto-inu nian ilat koatol təwir, nikilat tatəht məmə, “nolən u təwir,” kən nian koatol nolən rat, nikilat tatəht məmə, “nolən u tərət.” ¹⁶Əwəh, nian kit otəpanuwa pahrien itəm Uhgın otən məmə Iesu Kristo otakil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin o nolən min itəm netəmim kotitun nəplanən, ne nolən min ne nətəligən anion min. Inu rəhak nəghatən rəha nammusən təwir.

Netəm Isrel ne Lou rəha Moses

¹⁷Məto pəs ekəghat kəm itəmat netəm Isrel. Nakoatən məmə itəmat noanol rəha Isrel, kən moatəgile e Lou məmə in suatip rəha Uhgın o

s 2:4 Efes 1:7; 2 Pita 3:15 t 2:6 Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 16:27; 2 Kor 5:10
u 2:7 Rom 8:17-18 v 2:8 2 Tes 1:8 w 2:14 Wək 10:35

nosmegähən itəmat lan, kən moatəghat ausit məmə itəmat əm nəkotitun Uhgın, kən in titun min əm itəmat. ¹⁸Kən nakoatən məmə nəkotitun rəkis nat naka itəm Uhgın tolkeike, kən itəmat nəkotitun suatip itəm tətuatip wir məto-inu Lou təməgətun itəmat lan. ¹⁹Itəmat nakotən pik məmə nakoatit iganəmtin əpis min, kən itəmat nakotasieğəpın suatip rəha netəm koataliwək tapinəp ikin, ²⁰kən moatəgətun ialməl min ne nisualkələh.^x Nakoatən nəhlan məto-inu itəmat nakoatos Lou itəm nitunən ne nıpahrienən rafin koatatig lan.^y ²¹Təwir əm nakoatəgətun netəm pisin pisin min. ?Məto tahro nəsoatəgətun atipən itəmat? Itəmat nakoatəgətun məmə netəmim okəsotakləhən. ?Məto tahro nakotakləh?^z ²²Itəmat nakoatəgətun məmə okəsakləh-inən pətan. ?Məto tahro itəmat nakotakləh-in pətan? Nakoatətəhau narmi nat min kəməte e nig. ?Məto tahro nakoatəkləh-in natimnat e niməfak rəha narmi nat min? ²³Nakotəghat ausit o Lou. ?Məto tahro nakotətəghəl Lou motərəkin nərgi Uhgın? ²⁴Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə, “!Netəm Isrel! Iaihlua min koatən rat nərgi Uhgın o nolən tərat rəhatəmat.”^a

²⁵Nolən rəha nəhg-ıpənən in nat təwir okəmə nəkoatətəu-pən Lou. Məto okəmə nakotətəghəl Lou, kən tahmen əm məmə kəsəhg-ıpənən itəmat.

²⁶Okəmə Iaihlua kit u kəsəhg-ıpənən, məto tatətəu-pən Lou, Uhgın otəplan suah əh məmə kınəhg-ıpən rəkis.^b ²⁷Kən netəmim itəm kəsəhg-ıpənən ilat e nıpətılət, məto koatətəu-pən Lou, ilat okotakil motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat məto-inu, nat ənpəpın nəmotos pap Lou itəm kəməte, kən kəməhg-ıpən itəmat, məto nakoatətəghəl Lou.

²⁸Okəmə suah kit təmol nolən rəha netəm Isrel e nıpətın, təsolən məmə in təmuwa etəm Isrel pahrien. Kən nolən pahrien rəha nəhg-ıpənən sənəmə nat kit rəha nıpətın. ²⁹Məto suah kit itəm in etəm Isrel pahrien, in etəm Isrel e nıkin. Kən nolən pahrien rəha nəhg-ıpənən, in nat kit rəha niki etəmim itəm Narmin əm Rəha Uhgın tatol, məto Lou təsolən. Kən sənəmə netəmim itəm koatıləs-ıpər nərgi suah əh, məto Uhgın əm tatıləs-ıpər nərgin.^c

Nian rafin Uhgın tatol rəhan nəghatən

3 ¹Kəm-naka suah kit otən məmə, “?Okəmə nıpətı nəhg-ıpənən suah kit, in sənəmə nat kit rəha nıpətın, kən tahro nakoatən məmə nəhg-ıpənən in nat wir kit? ?Kən o nat naka in nat wir kit məmə suah kit in etəm Isrel?” ²!Kən io ekən məmə okəmə suah kit in etəm Isrel, in nat wir agin e nolən min rafin! Nat tətəupən, Uhgın təmələhəu-pən e nelmılət, nəghatən ətuatip rəhan. ³In nıpahrienən məmə ilat neen kəsotolən

x **2:20** Nian Pol tatən “iganəmtin əpis min,” ne “ialməl min,” ne “nisualkələh,” in tatəghat-in Iaihlua min itəm netəm Isrel koatən məmə ilat kotal nolən min əh. y **2:20** 2 Tim 3:5 z **2:21** Mat 23:3-4 a **2:24** Aes 52:5 b **2:26** Kal 5:6 c **2:29** Dut 30:6; Kol 2:11

nəghatən itəm ilat kəmotən məmə okotol. Məto nolən rəhalat təsolən məmə Uhgın otəsolən rəhan nəghatən. ⁴!Kəp! Nat əpnapin netəmim rafin e nətueintən koateiuə, məto Uhgın təseiüə. Tahmen əm e Naoa Rəha Uhgın tatəghat-in Uhgın matən min-nulan məmə,

“Nian nakəghat, nəghatən rəham otəgətun məmə ik nakətuatip.

Nian netəmim okotakil rəham nolən min, motən məmə nəmol nolən tərət min, məto onatol win elat.”^d

⁵Məto kəm-naka suah kit otən e nətəligən rəha etəmim əm məmə, “Kitat koatol nolən itəm təsətuatipən. Məto nolən rat rəhatat tatəgətun məmə Uhgın tatol tətutip nian rafin. ?Kən okəmə nolən rat rəhatat tatiləs-ipər nərgi Uhgın, məto in otol nalpinən kəm kitat o naka? Rəhan nolən təsətuatipən.” ⁶!Ei, kəp, nətəligən əh in neiuəuə. ?Okəmə nətəligən əh in niphrienən, kən Uhgın otahro min-nulan makil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim e nətueintən? ⁷Kən kəm-naka suah kit otən məmə, “?Okəmə ekeiuə, kən rəhak neiuəuə otəgətun məmə Uhgın tatən əm niphrienən, kən netəmim koatənwiwi in ron, kən tahro nulan Uhgın otakil muəh mələhəu nəghatən rəhak məmə emol təfagə rat?”

⁸Məto io ekatən məmə, okəmə kotətəu-pən nətəligən alməl min nəhlan, netəmim kotitun nənən məmə, “Pəs kotol nolən rat min məmə rəhatat nolən rat min okotə-in nəwīrən.” Məto nəghatən u tərət. Niphrienən, netəmim neen koatən rat nərgək moateiuə məmə io iatəghat matətəu-pən nətəligən alməl min nəhlan. Uhgın otakil muəh mələhəu nəghatən rəhalat, kən nəghatən əh in tətutip əm.

Suah kit tikə itəm tətutip wir agin

⁹?Kən tahro? ?Kitat okotən naka əh-roiu? ?Nikitəmat təht məmə Uhgın otol təwir kəm netəm Isrel maprəkis-in Iaihlua min? !Kəp! Emən rəkis məmə nəsanənən rəha təfagə rat tatərəmərə e netəmim rafin, netəm Isrel ne Iaihlua min.^e ¹⁰Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə,

“Suah kit tikə itəm tətutip, kitiəh agin huə ne tikə;

¹¹Suah kit tikə itəm titun,
suah kit tikə itəm tategəs-in Uhgın.

¹²Netəmim rafin agin kəmotəuhlin mənətaalat o Uhgın,
ilat kəmotuwa nəlpah min o nolən nəwia Uhgın,
suah kit tikə itəm in tatol nəwīrən, kitiəh agin huə ne tikə.”

¹³“Nəghatən rəhalat tahmen e nəpienən rəha suwit itəm təmoag,
Namilat tərīoah e neiuəuə.”^f

“Poesen rəha sinek tətisi-pən e nohlilat.”^g

¹⁴“Nohlilat tərīoah e nau-iərmis-inən ne nəghatən tarip.”^h

d 3:4 Sam 51:4 e 3:9 Rom 1:18–2:24; 3:23 f 3:13 Sam 5:9 g 3:13 Sam 140:3
h 3:14 Sam 10:7

¹⁵ “Kotaiu uəhai əm o nohamnuən itəm;

¹⁶ ikin min rafin itəm koatuwin ikin, koatəəkīn natimnat, kən moatol netəmim koatəto tərət,

¹⁷ kən ilat kotəruru agin suatip rəha nəməlinuən.”ⁱ

¹⁸ “Ilat kəsotəginən Uhgīn, kən nisīaiən rəhan tikə agin e nətəligən rəhalat.”^j

¹⁹ Kitat kotitun məmə natimnat rafin itəm Lou tatən, in rəha netəm itəm Uhgīn təmos-ipən Lou kəm ilat. Tol nəhlan məmə suah kit tikə titun nuhalpīnən nəghatən itəm Uhgīn otən. Kən netəmim rafin e nətueintən otəkəike motətul aupən e niganəm̄ti Uhgīn məmə in otakil muəh mələhəu nəghatən rəhalat. ²⁰Tol nəhlan, etəmim tikə agin itəm Uhgīn otən-iarəp məmə in tətuatip e niganəm̄tin mətō-inu in təmətəu-pən Lou. Kəp, mətō e Lou, kitat rafin kotitun məmə kitat nol təfagə rat.^k

Nətuatipən e niganəm̄ti Uhgīn tatuwa e nahatətəən əm

²¹ Mətō roiu, Uhgīn tinol-arəp rəkis rəhan suatip məmə netəmim okotuwa kətuatip e niganəm̄tin. Suatip əh sənəmə inu okotətəu-pən Lou. Mətō nəghatən min e Lou, ne nəghatən rəha ien min aupən, koatəghat-in suatip pisin əh. ²²Uhgīn tatol suah kit tatətuatip e niganəm̄tin nian tətahatətə e Iesu Kristo. Kən Uhgīn otol kəm netəmim rafin itəm koatahatətə lan. Netəmim rafin kotahmen-ahmen əm,^l ²³mətō-inu netəmim rafin kəmotol təfagə rat kən motəmkakīəh e suatip rəha nətuatipən rəha Uhgīn itəm təwīr məhag-əhag, ²⁴kən e nəwīrən rəhan, Uhgīn tatən əm məmə ilat rafin itəm koatahatətə lan, ilat kotətuatip əm e niganəm̄tin, motuwa netəmim rəhan, tahmen e nalpəkəuən rəhan. Ilat kəsotətəuən nat kit məmə okotuwa nəhlan, mətō Kristo Iesu təmətəu suatip rəhalat, mikis ilat o təfagə rat min rəhalat e nimisən rəhan.^m

²⁵Uhgīn təmahl-ipa Kristo məmə in sakrifais itəm təmos nalpīnən ne neməha rəhan o təfagə rat min, nian nitan təmaiu. Kən Uhgīn tətəfəl təfagə rat min rəha netəmim nian netəmim kotahatətə məmə Kristo təmimis olat. Uhgīn təmōl suatip əh məmə otəgətun məmə rəhan nolən in tətuatip agin-əh, mətō-inu e nətəligən rəhan itəm kaifəməh, in təsələn nalpīnən o təfagə rat min itəm netəmim kəmotol aupən. ²⁶Təmōl nəhlan məmə otəgətun roiu məmə nolən rəhan in tətuatip. In təməsaluin əmən təfagə rat min, mətō təmahl-ipa Iesu məmə in otos nalpīnən o təfagə rat min. Kən Uhgīn atip əm tatən məmə netəmim itəm kotahatətə e Iesu, ilat okotətuatip e niganəm̄tin.

²⁷?Tol nəhlan, etəmim kit titun nəghat ausitən o nat kit itəm təmōl, məmə in tətuatip e niganəm̄ti Uhgīn, o kəp? Kəp, nat tikə. ?Kən etəmim

təruru nəghat ausitən o naka? Məto-inu etəmim kit tikə itəm titun nətəu-pənən Lou məmə tatuwa mətuatip e niganəmti Uhgın. Uhgın tatol etəmim tətuatip e niganəmtin e nahatətəən əm rəhan. ²⁸Tol nəhlan məto-inu kitat kotaskəlim əskasik nətəligən məmə etəmim tatətuatip e niganəmti Uhgın e rəhan nahatətəən, məto sənəmə e nətəu-pənən Lou. ²⁹Uhgın, in sənəmə Uhgın rəha netəm Isrel əm. In Uhgın min rəha Iaihlua min,ⁿ ³⁰məto-inu Uhgın kitəh əm, itəm in otol netəmim kotətuatip e niganəmtin e suatip kitəh əm, nahatətəən rəhalat. Tahmen-ahmen əm o netəm Isrel ne Iaihlua min.^o ³¹?Tahro əh-roiu e Lou əh? ?Nahatətəən əh tatol Lou əh in nat əpnəpin? !Kəp! Məto nian koatahatətə əm e Uhgın, kən e nolən əh, koatətəu-pən ətuatip suatip pahrien rəha Lou.^p

Uhgın təmol Epraham tətuatip e niganəmtin e nahatətəən

4 ¹Epraham in nəukəti noanol min rəha Isrel auren. Otətəlig-in-tu nat naka itəm Epraham təmehm məmə in suatip rəha nətuatipən e niganəmti Uhgın. ²Uhgın təmol Epraham tətuatip e niganəmtin, məto sənəmə e nolən wir min rəha Epraham. Okəmə nolən wir min rəhan in suatip rəha nətuatipən, kən Epraham titun nəghat ausitən ron. Məto e niganəmti Uhgın, okol Epraham təsausitən o nat kit,^q ³məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Epraham təmatahatətə e Uhgın, kən Uhgın təmən məmə Epraham in tətuatip e niganəmtin o nahatətəən rəhan.”^r

⁴Nian suah kit tatol wək o nətouən, rəhan iərəməərə təsənən məmə rəhan nətouən in presen kit kəm in, məto iərəməərə təkəike mos-ipən nətouən o rəhan wək. ⁵Məto kitat kəsotolən wək məmə okotuwa katətuatip e niganəmti Uhgın. Kitat kotahatətə əm e Uhgın, kən in tatol məmə kitat kotuwa katətuatip e rəhatat nahatətəən. Uhgın pisin əm itəm tatol netəm u kotərat koatuwa katətuatip e niganəmtin. ⁶Tefit in təmatəghat-in nat u nian in təmən-iarəp məmə nəwİRən pahrien otuwİN o etəm itəm Uhgın tatən məmə in tətuatip e niganəmtin, məto sənəmə e nolən wir itəm suah u təmol. In təmən məmə,

⁷“NəwİRən pahrien tatuwin o netəm u Uhgın təmafəl rəhalat nolən rat, kən in təmaluin rəhalat təfagə rat.

⁸NəwİRən pahrien tatuwin o etəm u itəm İərəməərə təsaskəlimən e nİkin rəhan təfagə rat.”^s

⁹?Nİkitəmat təht məmə nəwİRən pahrien əh in rəha netəm əm u kəməhg-ipən ilat, netəm Isrel, o nəwİRən pahrien əh, in min rəha netəm kəsəhg-ipənən ilat, Iaihlua min? Əwəh, rəha Iaihlua min. Ematən məmə, Uhgın təmən məmə Epraham in tətuatip e niganəmtin məto-inu o

rəhan nahatətəən. ¹⁰ ?Kən nəgəhan Uhgín təmən kəm Epraham məmə in tətuatíp, nian kinəhg-ipən rəkis, o nian kəsəhg-ipənən əh? Uhgín təmaupən mən nəhlan, uarisig kəpanəhg-ipən. ¹¹ Kən kəməhg-ipən in tahmen e nəmtətin itəm təməgətun pəhrien məmə in tətuatíp e niɡanəmti Uhgín e rəhan nahatətəən, nian kəsəhg-ipənən əh. Kən tol nəhlan, in tata rəha netəmim rafin itəm kəsəhg-ipənən ilat, mətə kotahatətə e Uhgín. Kən in tatən məmə ilat koatətuatíp e niɡanəmtin o nahatətəən rəhalat.^t ¹² Kən in tata rəha netəmim neen min, ilat itəm kəməhg-ipən ilat. Mətə in sənəmə rəhalat tata mətə-inu kəməhg-ipən ilat, mətə in rəhalat tata mətə-inu ilat min koatətəu-pən suatíp rəha nahatətəən itəm rəhatat tata Epraham təmətəu-pən aupən u kəpanəhg-ipən.

¹³ Uhgín təmöl nəniəkisən kəm Epraham ne rəhan noanol min məmə nətueintən otuwa rəhan o nian kit. Mətə Lou sənəmə suatíp itəm nəniəkisən u otuwa mol nípahrienən lan. In otuwa mol nípahrienən e nətuatípən itəm təmisi-pən e suatíp rəha nahatətəən.^u ¹⁴ Tol nəhlan mətə-inu okəmə nəniəkisən tatuwa mol nípahrienən o netəmim itəm koatəgile əm e Lou, kən nikilat təht məmə ilat kotətuatíp lan, kən suatíp rəha nahatətəən in nat əpnəpən əm, kən nəniəkisən nípətən tikə.^v ¹⁵ Mətə nəghatən u, in nípahrienən: Lou tatən məmə nalpənən ne neməha rəha Uhgín tatuwin o netəmim itəm koatətgəhl Lou, kən ikin min rafin Lou əh-ikin, netəmim koatətgəhl. Tol nəhlan, nolən rəha nətəu-pənən Lou tatiuw-pa nalpənən ne neməha rəha Uhgín, kən təsolən məmə nəniəkisən otuwa mol nípahrienən.^w

¹⁶ Tol nəhlan, nəniəkisən tatuwa mol nípahrienən e nəmegəhən rəhatat e suatíp rəha nahatətəən məmə nəniəkisən otuwa e nəwirən itəm Uhgín tətawte-in kəm kitat, kən kitat kotitun nitunən pəhrien məmə rəhan nəniəkisən in rəha noanol min rafin rəha Epraham, sənəmə rəha netəm min əm u itəm Uhgín təmos-ipən Lou kəm ilat, mətə rəha netəm min u, ilat min itəm koatətəu-pən suatíp rəha nahatətəən rəha Epraham. In rəhatat rafin tata.^x ¹⁷ Tahmen e Naoa Rəha Uhgín itəm tatən məmə, “Emol ik nakuwa tipí noanol tepət.”^y E niɡanəmti Uhgín, Epraham in rəhatat tata. In təmahatətə e Uhgín u tatos-ipən nəmegəhən kəm netəm kəmotimis,^z kən in titun nolən natimnat e nat aɡin tikə.

¹⁸ Nian Uhgín təmən-iəkis kəm Epraham məmə in otuwa tata rəha noanol tepət, Epraham təmahatətə e Uhgín mitun e nikin məmə nəghatən rəha Uhgín in nípahrienən, nat əpnəpən in tiəkis aɡin məmə nəniəkisən otuwa mol nípahrienən. Uhgín təmən məmə, namipən min okotepət motaprəkis.^a ¹⁹ Nahatətəən rəhan təseiuiəən, nat əpnəpən in titun məmə

t 4:11 Jen 17:10-11 u 4:13 Jen 17:4-6; 22:17-18; Kal 3:29 v 4:14 Kal 3:18
w 4:15 Rom 3:20; 5:13 x 4:16 Kal 3:7 y 4:17 Jen 17:5 z 4:17 Jon 5:21
a 4:18 Jen 15:5

nipətin tinaguíhl minahmen əm o nimisən məto-inu rəhan nup iuəhkir o wan-hanrit, kən titun məmə Sera tinaprəkis-in ikin katemək ikin kən okol təseməkən.^b ²⁰Epraham təməsəf-əfən rəhan nahatətəən e nənīəkisən rəha Uhgín. Nipahrienən, rəhan nahatətəən təməwiə muwa məskasik təhmin min, kən matos-ipən nənwiwiən kəm Uhgín. ²¹In təmitun wir e nikin məmə Uhgín tatos nəsanənən o nolən rəhan nənīəkisən tuwa mol nipahrienən. ²²O nat əh inəh, “Uhgín təmən məmə Epraham in tətuatip e niganəmtin o nahatətəən rəhan.”^c ²³Nəghatən u itəm tatən məmə, “Uhgín təmən məmə Epraham in tətuatip e niganəmtin,” kəməsətəən məmə rəha Epraham pisin əm, ²⁴məto kəməte min məmə rəhatat, itəm Uhgín otən məmə kitat okotətuatip e niganəmtin, kitat itəm kotahatətə lan, itəm təmosmegəh Iesu Iəramərə rəhatat e nimisən. ²⁵Kəmegəhan-in-pa Iesu tuwa mimis o təfagə rat min rəhatat, kən Uhgín təmol in təmegəh min e nimisən məmə in otol suatip məmə kitat okotətuatip e niganəmtin.^d

Nəməlinuən ne nagienən

5 ¹Tol nəhlan, koatətig e nəməlinuən kitat Uhgín məto-inu, e nahatətəən rəhatat ron, in təmən məmə kitat kotətuatip e niganəmtin. Kən natimnat min əh kəmotuwa e Iəramərə rəhatat Iesu Kristo. ²E nahatətəən rəhatat, natimnat itəm Kristo təmol, təməmik kitat kotuwa e niganəmti Uhgín məmə okotos nəwirən itəm Uhgín tətawte-in kəm kitat. Kən nəwirən əh, kotətig lan əh-roiu. Kən kitat kotəgien məto-inu kitat kotitun wir əgin məmə okotos nəpətən əhag-əhag rəha Uhgín. ³Kən nat kit min, kitat kotəgien nian kotətig e nian əskasik min məto-inu, kitat kotitun məmə nian əskasik min kotasitu etat məmə okotətul əskasik e nəratən.^e ⁴Kən nian koatətul əskasik, Uhgín, nikin tagien otat. Kən nian kotitun məmə Uhgín nikin tagien otat, kən kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik e Uhgín. ⁵Kən natimnat itəm koatələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik e Uhgín ron, kotitun məmə okotuwa kol nipahrienən məto-inu, in təmos-ipa Narmín Rəhan kəm kitat, kən Narmín tatos-ipa nolkeikən rəha Uhgín tərīoah e nikitat.

⁶Kən nian rəhatat nəsanənən təmatikə əh o nosmegəh atipən kitat, e nian ətuatip itəm Uhgín təmən, Kristo təmimis o nosmegəhan kitat netəm rat u kəsotisīai-inən in Uhgín. ⁷E rəhak nətəligən, in nat tiəkis əgin məmə suah kit otegəhan-in məmə in otimīs o suah kit min itəm rəhan nolən tətuatip. Məto kəm-naka suah kit otimīs o suah kit min itəm rəhan nolən təwir əgin o netənim. ⁸Məto Uhgín təməgətun rəhan nolkeikən kəm kitat e nolən u məmə, nian kitat netəm kəmoatol əh təfagə rat, kən Kristo təmimis otat.^f

b 4:19 Jen 17:17 c 4:22 Jen 15:6 d 4:25 Aes 53:4-5 e 5:3 Jem 1:2-3; 1 Pita 1:5-7
f 5:8 Jon 3:16; 1 Jon 4:10

⁹Tol nàhlan, Uhgìn tàmol kitat kotətuatip e niganəmtin e nita Kristo itəm təmaiu nian təmimis otat. Kən mətə-inu nat u in nīpahrienən, kitat kotitun wir məmə Kristo otosmegəh kitat o neməha ne nalpinən rəha Uhgìn e namnun nian.⁸ ¹⁰Nian kəmotol tikiimir kitat Uhgìn, mətə in təmōl kitat kotuwa iolin min e nimisən rəha Nətin. Kən mətə-inu təmōl kitat kotuwa iolin min, nat kit itəm taprəkis-in inu məmə kitat kotitun wir məmə Uhgìn otosmegəh kitat e nalpinən ne neməha rəhan, mətə-inu Kristo tatəmegəh. ¹¹Kən nat kit min, nikitat tagien məmə kəmotuwa kitiah kitat Uhgìn e Iəramərə rəhatat Iesu Kristo, itəm Uhgìn təmiuw-pa kitat lan kotuwa iolin min.

Atam təmiuw-pa nimisən, kən Kristo təmiləs nəmegəhən

¹²Aupən agin, suah u Atam, təmōl təfagə rat, kən tol nàhlan, təfagə rat misi-pən lan muwa e nətueintən e etəm kitiah əm əh. Kən təfagə rat təmiləs nimisən muwa ikin. Kən tol nàhlan, netəmim rafin okotəkəike motimis mətə-inu ilat rafin koatol təfagə rat.^h ¹³Nīpahrien, netəmim kəmotol təfagə rat uarisig Uhgìn təpanos-ipa Lou. Mətə nian Lou tikə, okol kəsətətgəhlən Lou, mol məmə Uhgìn təsəte rəkisən təfagə rat min rəhalat.ⁱ ¹⁴Mətə nat ənpapin Uhgìn təməsəte rəkisən təfagə rat min rəhalat, netəmim itəm koatatig e nian rəha Atam mətəorus-pa Moses, ilat rafin kəmotimis. Əwəh, nat əpanapin netəm min əh kəməsotolən təfagə rat tahmen e təfagə rat rəha Atam, mətə ilat rafin kəmotimis.

E nolən min neen, Atam in tahmen e Kristo itəm təmuarisig in, mətə-inu nat naka itəm Atam təmōl, tatuwin o netəmim rafin, tahmen-pən əm məmə nat naka Kristo təmōl tatuwin o netəmim rafin. ¹⁵Mətə nat naka itəm Uhgìn təmos-ipa tol pisin agin e təfagə rat rəha Atam. Təfagə rat rəha suah kitiah əm u, Atam, təmiuw-pa nimisən o netəmim tepət, kən inu in nat asol. Mətə nat asol taprəkis, in nəwirən asol rəha Uhgìn itəm in təməwte-in o netəmim tepət o nafələn təfagə rat rəhalat, kən nat əh təmuwa e nəwirən rəha suah kitiah əm u, Iesu Kristo. ¹⁶Ekən min məmə, nəwirən asol rəha Uhgìn itəm in təməwte-in kəm netəmim, in tol pisin agin e noa təfagə rat rəha suah kitiah əm əh. Suah u təmōl təfagə rat kitiah əm, kən Uhgìn təmakil muəh mələhəu nəghatən lan məmə otos nalpinən. Kən uarisig, nian netəmim tepət kəmotol təfagə rat tepət, mətə Uhgìn təmos-ipa nat təwir kəm kitat, kən təmōl məmə kitat kotətuatip e niganəmtin. ¹⁷Nīpahrienən məmə təfagə rat rəha suah kitiah əm, Atam, təmōl nimisən tatəramərə e netəmim rafin, kən inu nat asol. Mətə nat asol kit min itəm taprəkis məmə, nat itəm suah kitiah əm, Iesu Kristo, təmōl. Netəmim rafin itəm koatos nəwirən rəha Uhgìn itəm in təməwte-in ənpapin əm kəm ilat, kən motahatətə məmə Uhgìn tatol ilat kotətuatip e niganəmtin, ilat okotos nəmegəhən lilin. Kən ilat Kristo, okotəramərə.

¹⁸Əwəh, Atam təmol təfagə rat kit mol məmə, Uhgın təmakil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin məmə okotəkəike motos nalpənən. Kən e nolən ahmen-ahmen əm, Kristo təmol nat ətuatip kit, mol suatip məmə netəmim kotitun motuwa motətuatip e niğanəmti Uhgın. Kən nətuatipən əh, tatol məmə netəmim rafin kotitun nosən nəmegəhən lilin.^j
¹⁹Netəmim tərət kəmotuwa nol təfagə məto-inu suah əh Atam təməht nəwia Uhgın. Məto netəmim tərət okotuwa motətuatip e niğanəmti Uhgın məto-inu suah kit min, Kristo, təmol nəwia Uhgın.^k

²⁰Uhgın təmos-ipa Lou məmə təfagə rat otuwa mol iahgin, kən məmə netəmim okotitun nolən rat min rəhalat. Məto nian təfagə rat təmuwa mol iahgin, nəwirən itəm Uhgın təmawte-in ərnapin əm təmuwa iahgin təhmin min marəkis, ²¹məmə nəwirən otol win e təfagə rat min. Təfagə rat təmatərəmə e netəmim rafin matiuw-pa nimisən elat. Məto roiu nəwirən itəm Uhgın tətawte-in kəm kitat otərəmə, kən nəwirən əh otol məmə netəmim okotətuatip e niğanəmti Uhgın, kən motos nəmegəhən lilin e İesu Kristo rəhatat İərəmə.^l

Nəsanənən rəha təfagə rat okol təsəlis ətainən kitat

6 ¹?Kən tol nəhlan o nat əh, kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, təwir məmə koatəkəike əm o nolən təfagə rat, məmə nəwirən rəha Uhgın otəwiə mol iahgin təhmin. ²!Kəp, təsətuatipən! Nian təfagə rat tətalkut məmə otuww-pən kitat tərət ikin, kən nikitat təike məht məmə, tahmen əm məmə kəmotimis rəkis lan, kən okol kəsotolən nəwian roiu. ³Nəkotitun o kəp məmə, kəmol baptais etat, kən baptais əh tatəgətun məmə kitat kəmotuwa kitiəh kitat Kristo. Kən nian Kristo təmimis, tahmen əm məmə kitat kotimis kitat min, u nipətin təmə nəmegəhən rəhatat o nolən təfagə rat, in təmimis.^m ⁴Tol nəhlan, nian kəmol baptais etat, in tahmen məmə kəmotimis, kən kitənim itat kitat Kristo. Kən in tol nəhlan məmə kitat okotətəu-pən suatip rəha nəmegəhən wi, tahmen əm məmə Uhgın Tata təmosmegəh Kristo e nimisən, e nəsanənən asol rəhan.ⁿ

⁵Tol nəhlan məto-inu, kəmotuwa kitiəh kitat min e nimisən rəhan, kən okotuwa min kitiəh kitat min e nolən itəm Uhgın təmosmegəh in lan e nimisən. ⁶Kitat kotitun məmə nian kəməht-ipən Kristo e nig kəməluau, kəməht-ipən ilat nolən oas min rəhatat məmə, otərəkin nolən oas rəhatat itəm tolkeike pik təfagə rat. Kən təmol məmə təfagə rat otəsərəmə məninən etat,^o ⁷məto-inu etəmim itəm təmimis, tətətig ahginən nəsanənən rəha təfagə rat.

⁸Məto-inu kəmotimis kitat Kristo, kən tol nəhlan, kotahətətə məmə okotəmegəh kitat min roiu, ne nian itəm təpanuwa. ⁹Kotahətətə nəhlan

məto-inu kotitun məmə Uhgín təmosmegəh Kristo e nimisən, kən tol nəhlan okol təsimis minən. Nimisən təsərəməyə minən lan. ¹⁰In təmimis mau kitiaə əm, kən e nimisən rəhan, təmos-irəkis nəsanənən rafin rəha təfagə rat. Məto tatəmegəh roiu, kən e nəmegəhən rəhan, in tatəmegəh məmə otiləs-ipər nərgi Uhgín. ¹¹Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nikitəmat təkəike məht itəmat məmə nəmotimis e təfagə rat, təfagə rat rəhan nəsanənən tikə o niuw-pənən itəmat. Məto e nəmegəhən rəhatəmat əh-roiu, nikitəmat təkəike məht itəmat məmə nakotəmegəh e Uhgín məmə onəkotiləs-ipər nərgin e Kristo Iesu.^p

¹²Tol nəhlan, sotegəhan-inən məmə təfagə rat tərəmərə e nipətəmat itəm otəpanimis nian kit. Sotegəhan-inən məmə nəkoatol nəwia nətəligən rat rəha nipətəmat.^q ¹³Kən sotegəhan-in minən nolən nipətəmat min məmə nəkoatol təfagə rat lan. Məto otegəhan-in-pən nəmegəhən rəhatəmat rafin kəm Uhgín, məto-inu itəmat netənim itəm Uhgín təməki-rəkis itəmat e nimisən məmki-pən itəmat e nəmegəhən. Kən otegəhan-in nolən nipətəmat min məmə okotol nolən min itəm kotətuatip e niganəmti Uhgín.^r ¹⁴Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat otəsərəməyəən etəmat məto-inu roiu, nəsoatig əhginən Lou itəm təsasituən etəmat məmə nəsoatolən təfagə rat. Məto nakoatig əhgin nəwiran itəm Uhgín tətawte-in kəm itəmat, kən e nəwiran əh, in otasitu etəmat məmə nəsoatolən təfagə rat.^s

Slef min rəha nolən ətuatip

¹⁵?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, pəs okotol təfagə rat məto-inu, Lou təsərəməyəən etat, məto nəwiran rəha Uhgín itəm tətawte-in kəm kitat tətərəməyə etat. !Kəp, təsətuatipən! ¹⁶Nəkotitun o kəp məmə, nian nakotegəhan-in-pən itəmat kəm suah kit məmə nəkoatol nəwian, kən itəmat rəhan slef, kən itəmat slef rəha suah un noatol nəwian. Suatip kəiu o nətəu-pənən. E suatip kit, nakotuwa slef rəha təfagə rat, kən suatip u tatuwin o nimisən. Kən e suatip kit min, nakotuwa slef rəha nolən nəwia Uhgín, kən suatip u tatuwin o nətuatipən e niganəmti Uhgín.^t ¹⁷Kitat koatəniwiwi Uhgín məmə nat ənpəpin əpən nəmoatol slef rəha təfagə rat, məto uarisig, e nikitəmat rafin nəmotol nəgətunən itəm ematəgətun itəmat lan. ¹⁸Uhgín təmikis itəmat e təfagə rat, kən təfagə rat, rəhan nəsanənən tikə o nərəmərəən etəmat. Kən nəmotuwa slef rəha nolən min itəm kotətuatip e niganəmti Uhgín.

¹⁹Iatəghat e nətəligən min itəm netənim kotitun, inu slef ne etəm-iasol, məto-inu nətəligən rəhatəmat təsəhmenən o nitunən natimnat rəha Uhgín. Əpən ikin, nəmotegəhan-in noli-noli nipətəmat məmə

p 6:11 2 Kor 5:15; Kal 2:19 q 6:12 Jen 4:7 r 6:13 Rom 12:1 s 6:14 1 Jon 3:6
t 6:16 Jon 8:34; 2 Pita 2:19

ilat slef rəha nolən min itəm tol naulisən əm, ne slef rəha nəratən itəm tatər tərət. Məto roiu otegəhan-in-pən ilat məmə ilat slef rəha nolən min itəm kotətuatip, kən nakotuwa netəmim itəm Uhgın təmələhəu kalin məmə rəhan min. ²⁰Nian itəmat nəmoatol slef rəha təfagə rat, nolən itəm tətuatip e niganəmti Uhgın təsərəməərəən etəmat. ²¹?Noan nəwırən naka nəmotos e nəmegəhən rəhatəmat o nolən tərət min itəm noataulis ron əh-roiu? !Noan nolən rat min əh, in nimisən əm! ²²Məto roiu, Uhgın təmikis itəmat e təfagə rat, kən nəmotuwa slef min rəhan, kən noan nəwırən itəm noatəhl, tatit itəmat məmə nakotuwa netəmim rəha Uhgın e nikitəmat rafin. Kən nakoatos nəmegəhən lilin. ²³Tol nəhlan məto-inu nətouən rəha təfagə rat in nimisən, məto nat itəm Uhgın tatos-ipa in nəmegəhən lilin e Kristo Iesu rəhatat İərəməərə.^u

Lou təsərəməərəən e kitat

7 ¹Piak min ne winik min. Itəmat nəkotitun nolən rəha lou. Lou min koatərəməərə e netəmim nian ilat koatəmegəh əm. ²Tahmen e nat u. Okəmə pətan kit itəm təmöl marit, lou tatən məmə in rəhan əm əh iərman nian in tatəmegəh. Məto okəmə iərman əh timis, kən lou rəha marit təsaskəlim minən pətan əh, kən in titun nətəu-pənən suah pisin kit. ³Məto okəmə in tatətəu-pən iərman pisin kit nian rəhan iərman tatəmegəh əh, katən məmə in tategoafəl rəhan iərman. Məto okəmə rəhan iərman təmimis, lou əh rəha marit təsaskəlim minən pətan əh, kən nat əpnəpən tatətəu-pən iərman pisin, in təsegoafələn rəhan iərman.

⁴Piak min ne winik min. E nolən ahmen-ahmen əm, məto-inu ninotol kitih itəmat Kristo, tahmen əm məmə itəmat nəmotimis itəmat min e nig kəluau. Kən nian nəmotimis, Lou rəha Moses təsaskəlim minən itəmat u-roiu. Uhgın təmikis itəmat o nətəu-pənən ətuatip natimnat rafin aɡin e Lou məmə Uhgın otosmegəh itəmat. Kən itəmat nakotahmen-pən əm e pətan kit itəm rəhan iərman in təmimis, kən roiu in təsolən marit, kən in titun nətəu-pənən suah pisin. Rəhatəmat iərman aıpən, in Lou. Məto roiu, itəmat nakotətəu-pən suah pisin u Kristo, itəm Uhgın təmosmegəh e nimisən. Kən nakotətəu-pən in məmə nakoatə noan wır, itəm in nolən təwır min itəm koatisiai-in Uhgın.^v ⁵Nian nətəligən rat rəha etəmim^w tatərəməərə e kitat, nətəligən rat min rəhatat koatiuw-pən kitat məmə okotol nolən rat min e nipətitat. Kən nian Lou tatən məmə okəsotolən nolən rat min əh, tol məmə nikitat tatəht pik nolən rat min, kən koatolkeike moatol təhmın nolən rat min. Tol nəhlan, kəmotol təfagə

u 6:23 Rom 5:12,15 **v 7:4** Rom 6:2,11 **w 7:5** Netəmim rafin koatol təfagə rat məto-inu nətəligən rat rəha etəmim tətətig e kitat rafin. Nətəligən rat əh tatiuw-pən kitat məmə koatol təfagə rat. Rəhatat nəsanənən tikə məmə okəsotolən təfagə rat motol nolən wır. Uhgın əm titun nos-ipa nətəligən wi kəm kitat.

rat tepət. Kən noa təfagə rat min əh, in nimisən əm. ⁶ Məto roiu, okol kitat kəsətəu-pən minən Lou rəha Moses məmə okotos nəmegəhən lilin, məto-inu tahmen əm məmə kitat kəmotimis e Lou əh. Kən tol nəhlan, Lou təsərəmərən e kitat u-roiu. Kən roiu, kitat slef min rəha Uhgın, məto kəsotətəu-pənən suatip oas o nətəu-pənən Lou itəm kəməte, məto koatətəu-pən suatip wi rəha Narmin Rəha Uhgın.^x

Lou tatol məmə netənim kotal təfagə rat

⁷?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, “Lou in nat tərət məto-inu tatol məmə kitat koatol təfagə rat.” !Məto kəp, təsətuatipən! Io ekitun əm məmə təfagə rat tahro nulan məto-inu Lou tatəgətun io lan. Okəmə Lou in təməsənən məmə esolən nolən rəha nolkeikən nat kit rəha etəm pisin, kən okol esitunən nolən əh məmə təhrol nulan.^{y z} ⁸ Məto təfagə rat təmaskəlīm nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmol məmə nolən rəha nolkeikən nat kit rəha etəm pisin təmuwa tepət e nikik. Məto okəmə Lou təpikə, kən təfagə rat rəhan nəsanənən təpikə nəhlan, tahmen məmə tənimis. ⁹ Aupən ikin, nian eməruru əh Lou, nikik təsəhtən təfagə rat rəhak, emətətig wir əm. Məto uarisig emitun məmə Lou əh-ikin, kən nəsanənən rəha təfagə rat təmuwa məmegəh min məskasik, kən enitun məmə ekəike mimis o təfagə rat rəhak. ¹⁰ Kən eməplan məmə nəghatən əh rəha Lou itəm təmuwa məmə otol etənim təmegəh,^a məto nipahrienən təmiuw-pa əm nimisən. ¹¹ Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat təmaskəlīm nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmeiuə-in io. Nikik təməht məmə okəmə emalkut o nətəu-pənən Lou rəha Moses, kən ekos nəmegəhən lilin. Məto enəruru nolən, kən e nəghatən rəha Lou, ekəike mimis o təfagə rat min rəhak.^b ¹² Məto Lou tasim təmisi-pən e Uhgın, kən nəghatən min rəha Lou kəmotisi-pən e Uhgın motasim, motətuatip, motəwir motasitu e netənim.^c

¹³ Kən okəmə naka suah kit otən məmə, “Lou in nat təwir, məto təmol məmə ekimis.” !Məto kəp, təsətuatipən! Nian emitun nəghatən rəha Lou itəm in təwir, nikik təmuwin o nolən təfagə rat, kən io emol təfagə rat itəm noan in nimisən. Tol nəhlan, təfagə rat təmol məmə ekimis. Təmol nəhlan məmə ekitun məmə nolən rat min rəhak, ilat təfagə rat pahrien. Kən nian eməplan nəghatən rəha Lou, enitun məmə təfagə rat in nat tərət agin-əh.

¹⁴ Kitat kotitun məmə Lou təmisi-pən e Uhgın. Məto io, io etənim əm. Kən kol-salim-in io məmə io slef kit, kən təfagə rat in rəhak etəm-iasol.

x 7:6 Rom 8:2; 6:4 y 7:7 E nəghatən min rəha ves 7:7-25, nian Pol tatən “io,” məto nipəti nəghatən u məmə in tatəghat-in netənim rafin. z 7:7 Eks 20:17; Dut 5:21
a 7:10 Luk 10:28; Lev 18:5; Sam 19:7-10; Esik 20:11; Rom 10:5 b 7:11 Jen 3:13
c 7:12 1 Tim 1:8

¹⁵ Esitunən natimnat itəm iakatol, mətō-inu nat wir min itəm iakolkeike mēmā ekol, esolən, mətō iatol əm naka itəm iatətəhau.^d ¹⁶ Ekitun wir mēmā təfagə rat rəhak in nat tərət nat əpnarpin esolkeikeən mēmā ekol. Kən nian ekəto tərət e nikik o təfagə rat u, in nəmtətin kit mēmā Lou tatol rəhan wək, kən Lou in nat wir kit. ¹⁷ Tol nəhlan, sənəmā io itəm iatol təfagə rat min, mətō nolən rəha təfagə rat itəm tətətig e rəhak nətəligən nian rafin, tatol mēmā ekol nolən rat min. ¹⁸ Ekitun mēmā nətəligən rat rəhak otəsegəhan-inən mēmā ekol nat wir kit. Ekitun in nipahrienən mətō-inu iakolkeike mēmā ekol nat itəm təwir, mətō okol esolən. ¹⁹ Nat naka iatol sənəmā in nat wir itəm iakolkeike mēmā ekol, mətō iatol əm təfagə rat itəm esolkeikeən mēmā ekol. ²⁰ Kən okəmā ekol nat naka itəm esolkeikeən mēmā ekol, sənəmā io pahrien u iatol, mətō in təfagə rat itəm tətətig lak tatol.

²¹ Tol nəhlan, iatəplan mēmā nolən kit tatol wək e nəmegəhən rəhak nian rafin. Nolən əh tol nəhlan mēmā, nian iakolkeike mēmā ekol nat wir, mətō təfagə rat huə iuəhkir ron io tatiuw-pən io e təfagə rat. ²² E nikik rafin, iakolkeike Lou rəha Uhgīn, ²³ mətō iatəplan min lou kit min itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak itəm tətəluagin ilau rəhak nitunən, məlis io, matol mēmā io slef rəha təfagə rat itəm tatol wək e rəhak nəmegəhən.^e ²⁴ !Kəsi, iatəto tərət pik agin! ?Karmə pah otiləs-irəkis io e nipətik u itəm tatuwin o nimisən? ²⁵ !Pəs kotənwiwi Uhgīn. Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə in otol!

Kən tol nəhlan nəmegəhən rəhak tol min-nulan mēmā, io slef rəha Lou rəha Uhgīn e rəhak nətəligən wi, mətō e nətəligən rat rəhak, io slef rəha lou rəha təfagə rat.^f

Nolən rəha nətəu-pənən Narmin Rəha Uhgīn

8 ¹ Kən nəukəti nəghatən rafin min əh tol min-nulan, mēmā Uhgīn tatən mēmā kitat kotətuatip e niganəmtin mətō-inu kotahatətə e nat itəm Kristo təmol otat. Kən tol nəhlan, Uhgīn kol təsuhən, kən məsələhəuən nəghatən məsolən nalpinən kit rəha netəm min u kəmotuwa kitih ilat Kristo Iesu, ² mətō-inu nəsanənən rəha Narmin, itəm tatos-ipa nəmegəhən wi kəm kitat e Kristo Iesu, in təmikis kitat e nəsanənən rəha təfagə rat ne nimisən. ³ Lou təruru nikisən nəhlan kitat, mol kitat kotətuatip e niganəmti Uhgīn mətō-inu, nətəligən rat rəha etəmim tatol win e nolən itəm Lou tolkeike. !Mətō nat itəm Lou təruru nolən, Uhgīn təmol! Inu, təmah-IPA Nətin ətuatip kən təmuwa etəmim mahmen e kitat.^g Kən Uhgīn təkakil muəh mələhəu nəghatən mol nalpinən o təfagə rat itəm kitat netəmim rafin koatol. In təmol nəhlan nian təmol Netin təmuwa sakrifais o təfagə rat min rafin rəhatat.^h ⁴ Uhgīn təmol nəhlan mēmā,

d 7:15 Kal 5:17 e 7:23 Kal 5:17; 1 Pita 2:11 f 7:25 1 Kor 15:57 g 8:3 Hip 4:15
h 8:3 Wək 13:37-39; Hip 2:14; 7:18; 10:1-2; Fil 2:7

nəghatən ətuatip min rəha Lou okotuwa motol nīpahrienən e nəmegəhən rəhatat itəm kəsotətəu-pənən suatip rəha nətəligən rat rəha etəmim, məto koatətəu-pən suatip itəm Narmin Rəha Uhgın tatəgətun kəm kitat.¹

⁵Netəmim itəm koatətəu-pən nətəligən rat rəha etəmim, nətəligən rəhalat tatuwin əm o nat itəm nətəligən rat rəhalat tolkeike. Məto netəmim itəm koatətəu-pən nolən itəm Narmin Rəha Uhgın tolkeike, nətəligən rəhalat tatuwin əm o nat itəm Narmin Rəha Uhgın tolkeike.

⁶Okəmə nətəligən rat rəha etəmim in tatərəmərə lan, kən suah əh tatətəu-pən əm suatip rəha nimisən. Məto okəmə Narmin Rəha Uhgın tatərəmərə e rəhan nətəligən, kən suah əh tatətəu-pən suatip rəha nəmegəhən ne nəməlinuən. ⁷Tol nəhlan məto-inu, nətəligən rat rəha etəmim, tatol tikimir ilau Uhgın, məto-inu təsətəu-pənən lou min rəha Uhgın, kən in təruru aɡın nətəu-pənən. ⁸Netəmim itəm koatətəu-pən nətəligən rat rəha etəmim, okol kəsotolən niki Uhgın tagien.

⁹Məto itəmat nəsotətəu-pənən nətəligən rat rəha etəmim. Okəmə in nīpahrienən məmə Narmin Rəha Uhgın tətətiɡ etəmat, kən noatətəu-pən nolən itəm Narmin Rəha Uhgın tolkeike. Etəmim itəm Narmin Rəha Kristo təsətiɡən lan, in sənəmə etəmim rəha Kristo.^j ¹⁰Məto Kristo tətətiɡ etəmat. Kən nat ənnapin nīpətītəmat otəkəike mīmīs o təfagə rat, məto narmitəmat tətəmegəh məto-inu itəmat nəkotətuatip e niɡanəmti Uhgın.^k ¹¹Narmin Rəha Uhgın tətətiɡ etəmat, inu Narmin Rəha Uhgın u itəm təmol Kristo İesu təmegəh min e nimisən. Nīpahrienən, nīpətītəmat otīmīs nian kit. Məto e Narmin Rəhan, Uhgın otos-ipən min nəmegəhən e nīpətītəmat.

¹²Piak min ne winik min. O natimnat min əh, kitat kotəkəike katig kətəu-pən nat itəm Uhgın tolkeike, məto kəsotətiɡən kətəu-pən nat itəm nətəligən rat rəha etəmim tolkeike məmə otol, ¹³məto-inu okəmə nəkotətiɡ motətəu-pən nat itəm nətəligən rat rəha etəmim tolkeike, nəkotəkəike motīmīs. Məto okəmə e Narmin Rəha Uhgın nakotohamnu nolən rəha etəmim, kən onəkotəmegəh,^l ¹⁴məto-inu netəmim rafin itəm Narmin Rəha Uhgın tatit ilat, ilat nenəti Uhgın min. ¹⁵Itəmat nəkotitun məmə inu in nīpahrienən məto-inu, Uhgın təmos-ipinə Narmin Rəhan kəm itəmat, kən Narmin təsolən itəmat nakoatəɡin min Uhgın, tahmen e slef kit tatəɡin rəhan etəm-iasol. Kəp, məto Narmin Rəhan təmol məmə Uhgın təməhl itəmat. Kən Narmin tatol məmə kitat kotitun nənən kəm Uhgın məmə, “!Ik rəhatimat tata!”^m ¹⁶Kən Narmin atip Rəha Uhgın tatən kəm narmitat məmə kitat nenəti Uhgın min.ⁿ ¹⁷Kən məto-inu kitat nenətin min, kitat okotos natimnat wir min itəm Uhgın təmələhəu kalin məmə rəhatat. Kən kitat Kristo okotos natimnat min əh. Kitat kotitun

i 8:4 Kal 5:16,25 j 8:9 1 Kor 3:16; 12:3 k 8:10 Kal 2:20 1 8:13 Kal 6:8; Kol 3:5
m 8:15 Mak 14:36; 2 Tim 1:7 n 8:16 2 Kor 1:22

məmə inu nīpahrienən məto-inu kitat koatəto nahməən kitat min, kən kotitun məmə Uhgīn otos-ipən nisialiən kəm kitat tahmen e itəm otol e Kristo.^o

Nepətən əhag-əhag rəha Uhgīn itəm tatuwa

¹⁸Ekitun məmə nahməən itəm kotatig lan u-roiu, okotəplan məmə ilat nat əpnəpīn əm nian Uhgīn otol-arəp nepətən əhag-əhag rəhan e nəmegəhən rəhatat. ¹⁹Nīpahrienən, natimnat rafin itəm Uhgīn təmol, inu nəptən ne natimnat itəm koatəwiə lan, ne neai, ne nat megəh min, ilat koatəsaḡhīn motolkeike pik məmə okotəplan nian itəm Uhgīn otol-arəp məmə nenətin min u pah min. ²⁰Koatasipən nəhlan məto-inu Uhgīn təmol məmə natimnat rafin itəm in təmol, ilat koatətig e nelmi nəratən, motəruru nolən wək wir min itəm rəhalat əupən ikin.^p İlat kəsotolkeikəən nəhlan, məto in Uhgīn itəm təmol nəhlan elat. Kən in təmolkeike məmə ilat okotələhəu-pən rəhalat nətəligən əskasik lan, ²¹məmə in otikis ilat e nəmnəmitən ne nimisən itəm ilat kotatig pahrien lan. Kən in otikis ilat nəhlan məmə in titun nos-ipənən nepətən əhag-əhag kitiəh əm kəm ilat itəm otos-ipən kəm nenətin min.

²²Kitat kotitun məmə əupən aḡin mətoarus-pa əh-roiu, natimnat rafin itəm Uhgīn təmol, koatekimis tahmen e pətən kit itəm tatəto nahməən məmə otiləs nətin. ²³Kən sənəmə natimnat min əm itəm Uhgīn təmol, ilat koatekimis nəhlan. Məto kitat min koatekimis nəhlan, nat əpnəpīn məmə Uhgīn təmos-ipa rəkis nat wir kəm kitat, u Narmin Rəhan. Kən Narmin in məsin rəha natimnat wir aḡin min itəm Uhgīn otəpanos-ipa nian kit. Kən roiu koatəsaḡhīn e nian ətuatip məmə Uhgīn otegəhan-in rafin kəm kitat natimnat itəm təməhl kitat ron. Kən in otikis nīpətītāt itəm toas, mos-ipa in wi.^q ²⁴Təmətuouən e nian Uhgīn təmosmegəh kitat, kitat koatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən o natimnat min əh. ?Okəmə suah kit təmos nat kit itəm in təmatəsaḡhīn, in otəsaḡhīn min o naka? ²⁵Məto koatələhəu-pən rəhatat nətəligən e nat kit itəm kəsotəplanən əh, kən motol rəhatat nətəligən təfəməh moatəsaḡhīn moatətul əskasik.

²⁶Kən tahmen məmə nolən əh tətəsitə etat, Narmin Rəha Uhgīn tətəsitə etat e rəhatat nəpouən. Kitat kotəruru məmə naka koatəkəike kəfak ron, məto Narmin əm Rəha Uhgīn tatən rəhatat lan nian kitat koatekimis e nolən kit itəm nəḡhatən təkə lan. ²⁷Kən Uhgīn itəm in titun niki netəmim, in titun naka Narmin Rəhan tatən, məto-inu Narmin Rəhan tatəfak o iəfak min tətəu-pən nətəligən rəha Uhgīn.^s

Nalpəkəuən rəha Uhgīn

²⁸Kitat kotitun məmə, Uhgīn tatol məmə natimnat rafin itəm koatuwa, inəh nat wir min ne nat rat min, ilat rafin koatuwa o nasitəuən etat itəm

o 8:15-17 Kal 4:5-7; Nol Əpən 21:7 **p 8:20** Jen 3:17-19 **q 8:23** 2 Kor 5:2-4

r 8:26 “nolən əh” tatəḡhat-in nolən rəha nələhəu-pən rəhatat nətəligən əskasik e natimnat wir itəm otəpanuwa. **s 8:27** Sam 139:1

kotolkeike Uhgín, inu kitat netəm itəm in təmaun-in kitat e nalpəkauən rəhan.^t ²⁹Tol nəhlan məto-inu, aupən aupən agin, Uhgín tinitun rəkis məmə kitat okotahatətə lan. Kən e nian əh, in təmən məmə nolən rəhatat otuwa mahmen e Nətin məmə netəmim tərət okotuwa pian min ne winin min, kən in təmaupən maiir, kən in ilis e kitat rafin.^u ³⁰Kən kitat itəm in təmaupən mən məmə okotuwa rəhan, in təmaun-in kitat. Kən kitat u itəm təmaun-in, in təmöl kitat kotətuatip e niganəmtin. Kən kitat u itəm təmöl kitat kotətuatip, in otiləs-ipər mos-ipən nisiaiən ne nepətən əhag-əhag rəhan kəm kitat.

Nolkeikeən asol rəha Uhgín

³¹?Okotən min naka e natimnat min əh? Uhgín in kitat min, matol natimnat rafin məmə ilat natimnat wir min e nəmegəhən rəhatat, kən nat əpnəpin əm okəmə pah tatol tikiwir kəm kitat.^v ³²In təməsəginən o Nətin ətuatip məmə otimis o kitat rafin, məto in təmegəhan-in əm. Kən okəmə in təmos-ipa Nətin kəm kitat, kən in otawte-in natimnat rafin kəm kitat. ³³?Pah titun nətu-pa min nəghatən kit məmə kitat kəmotol tərət? Suah kit tikə, məto-inu, in Uhgín itəm təmöl kitat kotətuatip e niganəmtin, kitat itəm in təmitəpun.^w ³⁴?Kən pah titun nələhəuən nəghatən məmə kitat kotəkəike motos nalpinən? Suah kit tikə, məto-inu Kristo Iesu təmimis o kitat, kən nat kit min, Uhgín təmosmegəh in e nimisən. Kən roiu, in tatəpələh e nikali Uhgín matip, ikin rəha nisiaiən ne nəsanənən, matəfak kəm Uhgín o kitat. ³⁵?Naka titun niləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Kristo o kitat? ?Nəratən, o nian iəkis min, o nəratən itəm netəmim koatol kəm kitat, o nəumis, o rəhatat nautə tikə, o ikin tasilə ikin, o nəəp rəha nəluaginən o nohamnuən itəm? Kəp. !Nat kit tikə! ³⁶Nəmegəhən rəhatat tahmen əm e itəm Nəoa Rəha Uhgín tatən məmə,

“Uhgín. Nian rafin, netəmim koatolkeike məmə okotohamnu itimat o nərgəm.

Itimat ekotahmen e sipsip min itəm okohamnu ilat.”^x

³⁷Nipahrienən, e natimnat min əh rafin, Kristo itəm tolkeike kitat, tatol məmə kitat koatol win agin. ³⁸Kən ekitun məmə nat kit tikə agin titun niləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Uhgín, inu nimisən, o nəmegəhən, o nagelo min, o iərmis min, o natimnat itəm tatuwa əh-roiu, o natimnat itəm otəpanuwa, o nəsanənən min rafin, ³⁹o natimnat əpəh ilis, o natimnat ləhau agin, o nat kit e natimnat rafin itəm Uhgín təmöl, okol ilat rafin kəsotiləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Uhgín itəm koatos o Iəməmə rəhatat Kristo Iesu.

Pol təmölkeike pik məmə netəm Isrel okotahatətə e Kristo

9 ¹Kən roiu iakolkeike məmə ekəghat-in rəhak min netəmim u noanol min rəha Isrel, məmə kəmotapəs Kristo. Iatən nipahrienən

t 8:28 Efes 1:11 u 8:29 Kol 1:18; Hip 1:6 v 8:31 Sam 118:6 w 8:33 Aes 50:8-9
x 8:36 Sam 44:22

mæto-inu itimlau Kristo kitiah em, eseiuæm. Ræhak nætelligæn ne Narmin Ræha Uhgîn katuæn mæmæ nat u iatæn in nipahrienæn. ²Nîkik tæmitægî kæn mætahmæ pik olat nian rafin. ³Okæmæ io ekitun nosæn nalpinæn ne nemæha ræha Uhgîn, kæn inu otasitu o natimak min mæmæ okotahatætæ e Kristo, kæn nikik tæpagien em. Nipahrienæn, nikik tæpagien okæmæ Uhgîn otîlæs-irækis io e Kristo itæm iakolkeike pik, okæmæ in otasitu natimak min mæmæ okotahatætæ lan. Ekæn næghatæn u, “natimak min,” mæto-inu e nipætîn, ilat noanol ræha Isrel.^y ⁴Ilat noanol ræha Isrel, kæn natimnat wir min u ræhalat: Uhgîn tæmæhl ilat mæmæ nenætîn min, kæn tæmol æp ræhan nepætæn æhag-æhag kæm ilat,^z kæn mos-ipæn min nænîækisæn min ræha nasituæn,^a kæn mos-ipæn min Lou kæm ilat, ne næfakæn æpæh e Nimæ Ræha Uhgîn, ne nænîækisæn min. ⁵Kæn tîpîlat min, ilat netæm-iasol min ræha Uhgîn aupæn, kæn e nipætîn ikin, Kristo tæmisi-pæn e noanol ræhalat, kæn in Uhgîn itæm in îlis e natimnat rafin, itæm okatænwiwi em nulan kætæn namnun tikæ. Æwæh.

Suatîp itæm Uhgîn tæmitæpûn netæmim lan

⁶Noanol ræha Isrel kæmæsotahatætææn e Kristo, mæto nolæn æh tæmæsolæn mæmæ Uhgîn tateiuæ e ræhan nænîækisæn, mæto-inu sænæmæ ilat rafin itæm kæmotisi-pæn e noanol ræha Isrel, ilat netæm Isrel pahrien. ⁷Kæn e nolæn æh inæh, ilat itæm kæmotisi-pæn e Epraham, ilat sænæmæ netæm pahrien ræha Epraham. Mæto Uhgîn tæmæn kæm Epraham mæmæ, “Noanol ætuatîp ræham otisi-pæn e nîta ræha Aisak.”^b ⁸Nipætîn nat u mæmæ, ilat u kæmotaiir e noanol ræha Epraham sænæmæ ilat rafin nenæti Uhgîn min. Mæto nenæti Uhgîn pahrien, ilat netæmim itæm kæmotaiir e nænîækisæn ræha Uhgîn. Kæn ilat u noanol pahrien ræha Epraham.^c ⁹Tol næhlan mæto-inu Uhgîn tæmæn-îækis kæm Epraham min-nulan, “E nian ætuatîp, oekitellig-pa, kæn Sera tinîlæs rækis nætîn kit iærman.”^d

¹⁰Mæto næghatæn tæsolæn namnun ikin-u. Næti Sera u Aisak tæmit Repeka, kæn in tæmîlæs mil mil kæiu. Ræhalau tata kitiah em, pipi rat ræha noanol min ræha Isrel u Aisak. ¹¹Mæto nian mil mil u kæmæsuaîiræn æh, kæn mæsioalæn æh nat kit itæm tæwir o tærat, Uhgîn tæmæn-ipæn næghatæn kit kæm Repeka. Kæn næghatæn u tatægætun wir mæmæ Uhgîn tîtæpûn netæmim tætau-pæn em ræhan nætelligæn, ¹²mæto sænæmæ mæmæ kitat kæmotol nat wir kit or nat tærat kit. Uhgîn tæmæn kæm Repeka mæmæ, “Nîta ræha nætîm asol lan, ilat okotol wæk em kæm ræha in ækæku lan.”^e

y 9:3 Eks 32:32 z 9:4 Eks 16:10; 24:15-18; 33:12-23; 40:34-38 a 9:4 Nænîækisæn ræha nasituæn neen tol min-nulan: (Noah) Jen 9:8-17; (Epraham) Jen 12:2-4, 15:9-21, 17:1-27; (Isrel) Eks 19-24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Tefit) 2 Saml 7:5-16; (Isrel - in wi) Jer 31:31-34 b 9:7 Jen 21:12 c 9:8 Kal 4:23 d 9:9 Jen 18:14 e 9:12 Jen 25:23

¹³Kən inu tatətəu-pən əm nəghatən e Naoa Rəha Uhgín itəm tatən məmə, “Emolkeike Jekop, mətə emetəhau Esao.”^f

¹⁴?Okotəhrən əh-roiu? ?Okotən məmə nolən rəha Uhgín təsətuatipən? !Kəp! Kotitun məmə in tatol tətuatip ¹⁵mətə-inu Uhgín təmən kəm Moses məmə,

“Oekasəkitun netəmim itəm ekitəpun ilat,

kən ekol nolən təwir kəm netəmim itəm ekitəpun ilat.”^g

¹⁶Kən tol nəhlan, kitat kəsotosən nəniəkisən rəha Uhgín o nat kit itəm koatol, tahmen məmə koatolkeike pik in, o mətə-inu kitat koatol wək ron, kəp. Koatos əm e nasəkitunən rəha Uhgín.^h ¹⁷E Naoa Rəha Uhgín, in tatən kəm Fero, kig rəha Ijip məmə, “Emiləs-ipər ik o nat kitəh əm u məmə netəmim okotəplan rəhak nəsanənən e nəmegəhən rəham, məmə netəmim okotən-iarəp nərgək e nətueintən rafin.”ⁱ ¹⁸Kən nipəti nat u məmə, Uhgín tətəsəkitun netəmim neen mətə-inu in atip tolkeike məmə otol mihin. Kən in tatol netəmim neen məmə ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən mətə-inu in atip tolkeike məmə otol mihin.

¹⁹Kəm-naka itəmat kit otətapəh ron io məmə, “Okəmə Uhgín tatol netəmim neen məmə ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən, kən ilat okotəkəike motol nəhlan. ?Kən tahro Uhgín tatən məmə ilat kəmotol təfagə rat?” ²⁰Mətə ekuhalpín nəghatən u məmə, ik etəmim əm. Tahro natuhalpín əsanən nəghatən rəha Uhgín. Nikitəmat təht-tu. Nuwigi nat kəmöl e noantənimtə, kol təsənən kəm etəm təmöl məmə, “?Nəmahro mol io məmə ekol nulan?”^j ²¹Etəmim itəm tatol natimnat e noantənimtə, in titun nosən noantənimtə kit mol nuwigi nat lan kəiu, kit itəm təwir rəha nolən lafet, kən kit min rəha wək əpnəpín əm.^k

²²Kən Uhgín titun nətəu-pənən nolən ahmen-ahmen əm e netəmim. Okəmə in tolkeike, in titun nolən ilat məmə otərəkin ilat. In tolkeike məmə otol-arəp məmə neməha tatol o təfagə rat, kən in otol nalpínən asol kəm netəmim itəm koatol təfagə rat. Mətə nat əpnəpín in tatol nəhlan, rəhan nətəligən kaifəməh məsol uəhaiən nalpínən kəm ilat itəm koatol məmə nikin otahmə. ²³Rəhan nətəligən kaifəməh nəhlan məmə in otol-arəp nəwirən asol rəhan kəm netəm min u itəm in tolkeike məmə otəsəkitun ilat. In təmöl əpen-əpenə ilat aupən aupən agin məmə ilat okotətig e nəwirən rəha Uhgín əpəh e nego e neai. ²⁴Inu kitat rafin itəm in təmītəpun, kən sənəmə noanol əm rəha Isrel, mətə Iaihlə min. ²⁵Tahmen əm e naka u Uhgín təmən e Naoa u rəha Hosea məmə,

“Netəm min əh itəm sənəmə rəhak netəmim,
ekaun-in ilat məmə, ‘rəhak min netəmim.’

Kən netəmim itəm eməsolkəikəən ilat aupən,

ekaun-in ilat mēmā, ‘netāmim itām iakolkeike.’^l

²⁶ Kən ikin-u ətuatip, itām emən kəm ilat mēmā, ‘Itəmat sənəmā rəhak min netāmim,’

netāmim okotaun-in ilat mēmā, ‘Ilat nenəti Uhgīn itām tatəmegəh.’^m

²⁷ Kən ien Aesea təmatəghat-in noanol min rəha Isrel e nian tatən-iarəp mēmā,

“Nat əpnapin netām Isrel kotepət tahmen e nīməkləkil əpəh itəhəi, mətə Uhgīn otosmegəh əm ilat noan məsin, ²⁸ mətə-inu Iəramərə in otol rafin uəhai əm rəhan nəghatən o nos-ipənən nalpinən kəm netāmim e nətueintən.”ⁿ

²⁹ Kən tahmen e nəghatən itām ien Aesea təmən aupən mēmā,

“Okəmā Iəramərə Əsanən Pīk Agin in təsegəhan-inən itat mēmā rəhatat nita məsin okotəmegəh, okol kitat kəpotuwa motahmen e netāmim rəha Sotom ne Komora itām in təmərəkin agin ilat.”^o

Netām rəha Isrel kəməsotahatətəən

³⁰ ?Naka nīpəti nəghatən min u? Nīpətin tol min-nulan mēmā, Iaihlua min itām kəsotalkut əskasikən mēmā okotətuatip e niganəmti Uhgīn, Uhgīn təmol ilat kotətuatip e niganəmtin e nahatətəən rəhalat. ³¹ Mətə netām Isrel kəmotalkut pīk e suatip rəha nətəu-pənən Lou mēmā ilat kotətuatip e niganəmti Uhgīn. Mətə ilat kəsotətuatipən. ³² ?O naka? Mətə-inu ilat kəmotalkut pīk mēmā okotətuatip e niganəmti Uhgīn o nolən wir min rəhalat, mətə kəsotətəu-pən suatip rəha nahatətəən. Ilat koatoh pīkən “Kəpiel Rəha Noh Pīkənən.”^p ³³ Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgīn itām tatən mēmā,

“!Otəplan-tu! Emələhəu kəpiel kit əpəh Saeton^q mēmā netāmim okotoh pīkən,

in kəpiel itām otol ilat kotəme.

Mətə etāmim itām tətahatətə e Suah əh, okol in otəsaulisən nian tatətul e niganəmti Uhgīn.”^r

10 ¹ Pīak min ne wīnik min. Iakolkeike pīk mēmā Uhgīn otosmegəh netām Isrel, kən nian rafin iatəfak ron. ² Io iatən-iarəp kəm itəmat mēmā ilat kotalkut pīk o nolən natimnat itām otol niki Uhgīn tagien. Mətə nolən rəhalat təsisi-pənən e nitunən itām tətətuatip. ³ Okol ilat kəsotətəu-pənən suatip rəha Uhgīn mēmā ilat okotuwa kətətuatip e niganəmtin, mətə-inu ilat kotəruru suatip rəhan, kən motalkut mēmā okotətəu-pən rəhalat atip suatip, suatip rəha nətəu-pənən Lou. ⁴ Kristo təmol namnun e suatip rəha nətəu-pənən Lou mēmā etāmim in tətətuatip e niganəmti Uhgīn. In təmol namnun e suatip əh mēmā netāmim rafin itām koatahatətə lan, ilat rafin okotətuatip e niganəmti Uhgīn.

l 9:25 Hos 2:23 m 9:26 Hos 1:10 n 9:28 Aes 10:22,23 o 9:29 Aes 1:9

p 9:32 Aes 8:14 q 9:33 ‘Saeton’ in nərgin kit min rəha Jerusalem. r 9:33 Aes 8:14; 28:16

Nāmegāhān itām Uhgīn tatos-īpa, in rāha netāmim rafin

⁵Moses tāmāte nāghatān kit e suatip rāha nātāu-pānān Lou māmā suah kit tuwa mātūatip e niganāmti Uhgīn. In tāmān māmā, “Etāmim itām tatol natimnat rafin agin-āh itām Lou tatān, in otos nāmegāhān lilin.”^s ⁶Māto suatip rāha nahatātān māmā suah kit tuwa mātūatip e niganāmti Uhgīn in tāpīā ām, tahmen e Naoa Rāha Uhgīn itām tatān māmā, “Āsānān māmā nakākāike muwin āpāh e nego e neai,”^t māmā onakegās-in Kristo mīlās meiuaiu muwa māmā otasitu lam. ⁷Kān tatān mīn māmā, “Āsānān māmā nakākāike muwin āpāh lāhau e ikīn rāha netām kāmōtīmīs ikīn,”^u māmā nakīlās-īarāp Kristo mol tāmēgāh mīn e nīmīsān. ⁸?Māto, tatān mīn naka? Tatān māmā, “Nāghatān Rāha Uhgīn in iūhkir ām ron ik. In āpāh e nohlīm ne nīkim.”^v Nāghatān u in nāghatān rāha nahatātān itām ioatān-īarāp. ⁹Tol nāhlan māto-inu, okāmā nakān-īarāp e nohlīm māmā Iesu in Iērāmārā, kān okāmā nakahatātā e nīkim māmā Uhgīn tāmōsmegāh in e nīmīsān, kān Uhgīn otōsmegāh ik. ¹⁰Kān inu nīpahriēnān nāhlan māto-inu Uhgīn tatol etāmim kit tatātūatip e niganāmtin nian suah āh tātāhatātā lan pahriēn e nīkin. Kān Uhgīn tātōsmegāh etāmim kit nian in tatān-īarāp e nohlīm māmā Iesu in Iērāmārā rāhan. ¹¹Tahmen e Naoa Rāha Uhgīn itām tatān māmā, “Netāmim rafin itām koatāhatātā e suah āh, okol ilat okāsotaulīsān nian okōatātul e niganāmti Uhgīn.”^w ¹²Nāghatān āh in rāha netāmim rafin, nat āpnāpīn okāmā ik noanol rāha Isrel, o Iaihlūā kit, māto-inu Iērāmārā kitīāh ām u tatērāmārā mātawte-in rāhan nāwīrān kām netāmim rafin itām koatātāpāh ron.^x ¹³Tahmen e Naoa Rāha Uhgīn itām tatān māmā, “Netāmim rafin itām koataun-in nārgi Iērāmārā māmā otōsmegāh ilat, in otōsmegāh ilat.”^y

¹⁴?Māto netāmim okōtahro motāun-in Iērāmārā o nosmegāhān ilat, okāmā kāsotāhatātān lan? ?Kān okōtahro motāhatātā lan okāmā kāsotātōān nāmnusān lan kit? ?Kān okōtahro motātō nāmnusān okāmā suah kit tāsān-īarāpān kām ilat? ¹⁵?Kān netāmim okōtahro kān-īarāp nāmnusān tāwir okāmā Uhgīn tāsāhl-īpānān ilat? Tahmen e Naoa Rāha Uhgīn itām tatān māmā, “!In nat wir agin nian suah kit tatuwa o nān-īarāpān nāmnusān tāwir!”^z

¹⁶Māto sānāmā netām Isrel rafin itām kāmōtos e nīkilat nāmnusān tāwir. Tahmen e nāghatān itām Aesā tāmāte māmā, “Iērāmārā, netāmim tākāku ām kāmōtān nīpahriēnān e nāghatān rāhatīmat.”^a ¹⁷Kān tol nāhlan, nahatātān tātīsī-pān e nat itām nakātātō, kān nat itām nakātātō tātīsī-pān e nāmnusān itām katān e Kristo.

s 10:5 Lev 18:5 t 10:6 Dut 30:13 u 10:7 Dut 30:13 v 10:8 Dut 30:14
w 10:11 Aes 28:16 x 10:12 Efes 3:8 y 10:13 Joel 2:32 z 10:15 Aes 52:7
a 10:16 Aes 53:1

¹⁸ ?Mæto ekætəpəh məmə, ilat kəmotətəto o kəp? Əwəh, kəmotətəto. Naoa Rəha Uhgín tatən məmə,

“Nəghatən təmuwin e ikin min rafin e nətueintən,
təmuwin ikin min rafin agin.”^b

¹⁹ ?Kən ekætəpəh əm o nat kit min məmə, netəm Isrel kəmotitun, o kəp? Əwəh, kəmotitun. Moses təmaupən mən məmə,

“Ekol itəmat nakotetə netəmim e kantri əpnapin əm itəm ekol təwir kəm ilat,
kən ekol neməha tol itəmat mətə-inu ekol təwir kəm kantri min itəm kotalməl.”^{c d}

²⁰ Kən uarisig Aesea təsəginən o nənən məmə,

“Netəmim itəm kəsotəgəs-inən io, kəmotəplan io;
Netəmim itəm kəsotəpəh-inən io, emol-arəp atip io kəm ilat.”^e

²¹ Məto Aesea təmən nəghatən rəha Uhgín e netəm Isrel məmə,

“E nian rafin, nian rafin, eməg-əfəməh-in nelmək məmə ekasitu etəmat,
itəmat itəm nakoatəht nəwiak moatəuhlin məntaatəmat ron io.”^f

Uhgín tətəsəkitun əh netəm Isrel

11 ¹ Pəs ekætəpəh o nəghatən kit e netəm Isrel. ?In pahrien məmə Uhgín təməuhlin mentan o rəhan netəmim o kəp? !Kəp! Otəplan-tu io. In təməsəuhlinən məntaan kəm io u etəm Isrel, noanol rəha Epraham, nita rəha Benjamin.^g ² Aupən aupən agin, Uhgín təmitəpun noanol rəha Isrel məmə in otolkeike ilat, kən ilat okotuwa rəhan min netəmim. Kən in təməsəuhlinən məntaan olat. Nəkotitun o kəp məmə naka Naoa Rəha Uhgín tatən e Elaija. In təmatəpəh əskasik o Uhgín matən-iarəp nərətən itəm Isrel təmol. ³ In təmə, “Iərəməə, kəmotəhamnu rəham ien min motəhalkin-ohalkin rəham olta min. Kən io pisin əm ekətətig, kən moatalkut min məmə okotəhamnu io.”^h ⁴ ?Məto Uhgín təmən-ipən naka kəm in? In təmən məmə, “Iatəskəlim netəmim sepen-taosan məmə rəhak min, itəm kəsotəfakən əh kəm uhgín eiueiuə u Paal”ⁱ ⁵ Kən tahmen əm əh-roiu, netəm Isrel noan məsin əh-ikin itəm Uhgín təmitəpun ilat e rəhan nəwīrən. ⁶ Kən okəmə Uhgín tatosmegəh ilat e nəwīrən rəhan, kən təməsələn e natimnat təwir min itəm ilat koatol. Məto okəmə təposmegəh ilat mətə-inu ilat koatol natimnat wir min, kən nəwīrən itəm Uhgín tətawte-in kəm ilat, in tol pisin, kən

b 10:18 Sam 19:4 **c 10:19** Dut 32:21 **d 10:19** Nipahrienən, netəm Isrel kəmotitun nəghatən rəha Uhgín, məto ilat kəməsotolkeikeən məmə okotətəlig-in. Kən tol nəhlan, Uhgín təməs-ipən nəghatən kitəh əm kəm Iaihlua min məmə in otol netəm Isrel kotetət ilat ron. **e 10:20** Aes 65:1 **f 10:21** Aes 65:2 **g 11:1** 1 Saml 12:22; Sam 94:14; Fil 3:5 **h 11:3** 1 King 19:10 **i 11:4** 1 King 19:18

sənəmə nat kit itəm in tətawte-in kəm ilat, in nətouən əm o rəhalat wək.^j

⁷?Kən tahro? Netəmim tepət rəha Isrel kəmotegəs-in pik suatip rəha nuwamən mətuatip e niğanəmtil Uhgın, məto kəməsosəsən. Məto ilat itəm Uhgın təmitəpən, kəmosos. Məto ilat rafin əh itəm kəməsosəsən, Uhgın təmol ilat məmə kotapəs nətoən rəhan nəghatən. ⁸Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Kən mətoarus-pa u-roiu, Uhgın təmol məmə nətəligən rəhalat tətəpəl əlu-əlu,

kən mol məmə niğanəmtilat təpis,

kən mol məmə matəlgilat talu.”^k

⁹Kən Kig Tefit təmən məmə,

“Pəs rəhalat nagwənən tepət otuwa mahmen e noanikulu kit, itəm otohəsın ilat, mol ilat kotən məmə natimnat rafin təwir əm.

Pəs rəhalat natimnat wir okotuwa kəpiel kit rəha noh pikənən ne nalpınən kəm ilat.

¹⁰Pəs niğanəmtilat tapınəp məmə kosotəplanən nat,

Pəs noankawilat təfaiu kitiəh o nəratən rəhalat namnun tükə.”^l

Suatip rəha Uhgın o nosmegəhən Iaihlua min

¹¹?Kən ekətapəh min məmə, netəm Isrel kəmotoh pikən motiet motorin məmə okol kəsotətul minən? !Kəp! O rəhalat nəmkakiəhən, Uhgın təmol suatip o nosmegəhən Iaihlua min məmə otol netəm Isrel kotetet netəm min əh, kən motolkeike rəhan nəwiran.^{m 12}!Tol nəhlan, okəmə Iaihlua min kəmosos nəwiran rəha Uhgın məto-inu netəm Isrel kəmotapəs nosmegəhən rəha Uhgın, kən netəm Isrel rafin itəm Uhgın təmitəpən rəkis, nian ilat okotahatətə e Kristo, nəwiran rəha Uhgın otuwa mepət!

¹³Roiu iatəghat kəm itəmat Iaihlua min. Məto-inu io aposol rəhatəmat Iaihlua min, io iatənwiwi rəhak wək ¹⁴məmə, io ekol məta natimak min netəm Isrel kotetəhak ron, kən e nolən əh Uhgın otosmegəh neen.

¹⁵Nian Uhgın təməuhlin məntaan o netəm Isrel, kən in təməmik Iaihlua min kəmotuwa iohlin min. Məto nian in otəmik netəm Isrel kotuwa min ron, inu in nat asol kit, tahmen e netəm kəmotimis kəmotəmegəh min.

¹⁶Okəmə netəmim kotələhəu kalin nəwıtai pıret rəha nagwənən wi məmə rəha Uhgın, kən pıret apıəpiə, in min rəha Uhgın.ⁿ Kən e nəghatən rəha nig, okəmə nəukətin rəha Uhgın, kən nelmin min, ilat min rəha Uhgın.

j 11:6 Kal 3:18 k 11:8 Dut 29:4; Aes 29:10 l 11:10 Sam 69:22,23 m 11:11 Wək 13:46 n 11:16 Nəghatən u rəha pıret təmisi-pən e Oltesteman. In tatəghat-in nian koatos nagwənən wi e nasumən. Netəmim koatol pıret lan, kən motaupən katos-ipən nəwıtai pıret məsin kəm Uhgın. Kən in tatəgətən məmə pıret tıpiəpiə, in min rəha Uhgın, kən ilat kotitun nunən. Nam 15:19,20

Nəghatən u, nipətin təmә okəmә Epraham ne mipin min aupən, ilat rəha Uhgın, kən noanol min rəhalat, ilat min rəha Uhgın.

¹⁷Məto nelmi nig min neen rəha nasum-inən, Uhgın təmatgəhl rəkis, inu tahmen e netəmim neen rəha Isrel. Kən itəmat Iaihlua min, nəkotahmen e nelmi nig u olif ərnaşin min e nikiat. Uhgın təmilpin itəmat e nəukəti nig məmә nakoatos nəmelat, kən roiu nakoatos nəwırən itəm Uhgın təmən-iəkis kəm Epraham ne nətin min u in nəukəti nig.^{o p}

¹⁸Məto itəmat Iaihlua min, nəsotəghat ausitən məmә Uhgın təmilpin itəmat e nig itəm təmatgəhl rəkis ikin, u tahmen e netəm Isrel neen. Sotaluinən məmә nəukəti nig tətagwən itəmat, məto sənəmә itəmat nelmi nig nakotagwən nəukəti nig. ¹⁹Kəm-naka suah kit otən məmә, “Uhgın təmatgəhl rəkis nelmi nig min neen məmә otılpin io ekos nəmelat.” ²⁰In nipahrienən, məto tətəgəhl rəkis ilat məto-inu kəsotahatətəən e Uhgın. Kən itəmat nakoatəpər-ipən e nəukəti nig e nahatətəən əm rəhatəmat. Tol nəhlan, əsotausitən ron, məto itəmat nəkotəkəike motəgin, ²¹məto-inu Uhgın təmatgəhl rəkis nelmi nig ətuatip neen nəhlan, kən okəmә nəkəsotəkəikeən o nosən nahatətəən əskasik lan, kən in otətgəhl rəkis itəmat.

²²Otətəlig-in nolən kərən mil rəha Uhgın kəm netəmim: in tatol təwir kəm neen, kən matələhəu nəghatən əskasik kəm neen min. In təmələhəu nəghatən əskasik o netəmim itəm kəmotəht nəwian, məto in tatol təwir kəm itəmat, okəmә nəkotəkəike motahatətə lan o rəhan nəwırən. Məto okəmә nakotapəs nahatətəən lan, kən in otətgəhl rəkis min itəmat.^q

²³Kən okəmә netəm Isrel kotitəlig-pa min kahatətə e Uhgın, kən in otılpin min ilat e nəukətin, məto-inu tatos nəsanənən o nolən nəhlan. ²⁴Kən nipəti nəghatən u məmә, itəmat Iaihlua min, itəmat nəkotahmen e nelmi nig u olif ərnaşin əpəh e nikiat itəm Uhgın təmətə rəkis, kən milpin-pən e nig u olif e nasumən rəhan. Nolən əh sənəmә nolən ətuatip kit rəha nig, o niləsən nelmi nig pisin kit milpin-pən e nig pisin kit. Məto noanol min rəha Isrel, kotahmen e nelmi nig u olif əpəh e nasumən. Kən roiu timətig məmә Uhgın otılpin min ilat e nəukətilat ətuatip.

Uhgın tətəsəkitun netəmim rafin

²⁵Piak min ne wınik min. Iakolkeike məmә nəkotitun nat anion u məmә, itəmat nəsotiləs-ipər pikən itəmat. Uhgın təmol məmә netəmim neen rəha Isrel kəmotapəs nətoən rəhan nəghatən. Məto nolən əh otətətig əh mətoarus-pa Iaihlua min rafin itəm Uhgın təmitəpun, ilat okotahatətə lan. ²⁶Kən e nolən əh, Uhgın otosmegəh rafin netəm rəha Isrel. Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgın tatən məmә,

o 11:17 Nəghatən Kris ətuatip tatən məmә, “Kən roiu, nakoatos nahui nig wir rəha nəukəti nig u olif.” p 11:17 Efes 2:11-19 q 11:22 Jon 15:2,4

“Etəm otosmegəh netəmim otisi-pən e noanol rəha Isrel;’
in otos-irəkis nolən rat rəha noanol rəha Isrel.

²⁷ Kən inu nənəkisən rəha nasituən rəhak kəm ilat məmə ekafəl rəkis
təfagə rat rəhalat.”^s

²⁸ Noanol min rəha Isrel kəmotapəs namnusən təwir rəha Iesu Kristo,
kən tol nəhlan, ilat kəmotuwa tikimir min rəha Uhgın. Məto nat u in
o nəwirən rəhatəmat məto-inu roiu, Uhgın təmos-ipinə rəhan nəwirən
kəm itəmat Iaihlua min. Məto Uhgın tatolkeike əh netəm Isrel məto-inu
in təmitəpun ilat, kən ilat nita rəha Epraham, Aisak, ne Jekop. ²⁹Tol
nəhlan məto-inu, nian Uhgın təmitəpun rəkis netəmim kən mol təwir
kəm ilat, okol in təsəuhlin minən rəhan nətəligən. ³⁰Itəmat u Iaihlua
min itəm aupən nəmoatəht nəwia Uhgın. Məto roiu, Uhgın təmasəkitun
itəmat məto-inu netəm Isrel kəmotəht nəwian. ³¹Kən e nolən ahmen-
ahmen əm, netəm Isrel koatəht nəwia Uhgın roiu, məmə Uhgın titun
nasəkitun minən ilat. Tol nəhlan məto-inu roiu ilat koatəplan məmə
Uhgın təmasəkitun itəmat, kən mətə ilat okotolkeike məmə Uhgın otol
mihin min elat. ³²Netəmim rafin koatəht nəwia Uhgın, kən in tatol məmə
rəhalat nolən rat tətəskəlīm ilat rafin agin, ko ilat atip kəsotikisən ilat. In
təmol nəhlan məmə in titun nasəkitunən ilat rafin.

Nolən rəha Uhgın in təwir agin

³³!Otəplan-tu! !Nəwirən rəha Uhgın kəm netəmim, ne nenatigən rəhan,
ne nitunən rəhan, ilat rafin kotepət agin-əh! Kitat kotəruru nitunən nolən
rəha netəligən rəhan, ne rəhan suatip min. Inu tahmen-pən əm e Naoa
Rəha Uhgın itəm tatən məmə,

³⁴ “Suah kit tikə itəm titun natimnat itəm tətətig e nətəligən rəha Uhgın.
Kən suah kit tikə itəm in titun nos-ipənən nəghatən kit məmə otasitu
e Uhgın.”^t

³⁵ “Suah kit tikə itəm titun nos-ipən atipən rəhan kit nat kit kəm Uhgın
məto-inu, natimnat rafin agin rəha Uhgın rəkis.”^u

³⁶Tol nəhlan məto-inu Uhgın təmol natimnat rafin, kən natimnat rafin
koatətig məto-inu nəsanənən rəhan tətəskəlīm ilat, kən natimnat rafin
in təmol məmə rəhan.^v !Pəs kitat kotos-ipən nənwiwən kəm in tatuwin
matuwin namnun tikə! Əwəh.

Sakrifais itəm nəmegəhən tətətig lan

12 ¹Piak min ne winik min. Məto-inu Uhgın təmasəkitun kitat,
ekətapəh əskasik otəmat məmə nakotos-ipən nipətəmat rafin

r 11:26 Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, ‘otisi-pən Saeon.’ Saeon in nərgin kit min
rəha Jerusalem, kən in tatəpsen-pən noanol rəha Isrel. **s 11:27** Aes 59:20,21; Aes 27:9;
Jer 31:33,34 **t 11:34** Aes 40:13 **u 11:35** Job 41:11 **v 11:36** 1 Kor 8:6; 11:12; Kol 1:16

kəm Uhgín tahmen e sakrifais kit itəm tatəmegəh, kən nəmotələhəu kalin məmə rəhan, kən nīkin tətəgien lan. Inu suatip ətuatip itəm onəkotəfak kəm Uhgín lan.^w ²Sotosən nolən rəha netəmim e nətueintən, məto otegəhan-in pəs Uhgín otəuhlin rəhatəmat nətəligən tuwa muwiwi məmə nolən rəhatəmat okotuwa motəwir. Kən tol nəhlan, itəmat onəkotitun nakilən, kən nitunən, kən nitəpunən nolən wir min itəm Uhgín tolkeike, inu nolən min itəm kotəwir, ne nolən min itəm kotol nīkin tagien, ne nolən min itəm kotətuatip.

³Kən e nəwirən itəm Uhgín təmawte-in kəm io, iatən-ipinə kəm itəmat rafin məmə sotiləs-ipər atipən nətəligən rəhatəmat. Məto e nətəligən ətuatip, otəplan nəsənənən min itəm Uhgín təmos-ipinə kəm itəmat e nahatətəən rəhatəmat e Kristo. Kən nian nəkotəplan nəsənənən min əh, otəplan rəhatəmat nolən min, kən motakil motəplan məmə rəhatəmat nolən min kotəwir motahmen katətəu-pən rəhatəmat nahatətəən, o kəp.^x ⁴Suah kit nīpətīn kitiəh əm, məto tatos nolīn-olīn tēpət, kən nolīn-olīn nīpətīn min əh, rəhalat əh-ikīn wək pīsīn pīsīn min itəm koatol. ⁵Kən tahmen-pən əm e netəm koatahatətə e Kristo. Kitat tēpət, məto kotuwa nīpətīn kitiəh əm lan, kən motəgīle atip əm e kitat min.^y ⁶Kən Uhgín təmos-īpa nəsənənən o nolən wək pīsīn pīsīn min tətəu-pən nəwirən rəhan itəm təmawte-in kəm kitat. Uhgín tatos-īpən kəm suah kit nəsənənən o nən-īarəpən nəghatən rəhan itəm in tatos-īpən ətuatip kəm in. Kən pəs suah u otən-īarəp nəghatən min əh tətəu-pən nahatətəən rəhan. ⁷Okəmə suah kit tatos nəsənənən o nasituən, pəs in tasitu; okəmə in tatos nəsənənən o nəgətunən, pəs in tэгətun; ⁸okəmə in tatos nəsənənən o nīləs-īpərən nətəligən, pəs in tīləs-īpər; okəmə in tatos nəsənənən o nos-īpənən məni, pəs in tos-īpən tēpət; okəmə in tatos nəsənənən o nitən nīməfak, pəs in tol e nīkin rafin; okəmə in tatos nəsənənən o nasəkītunən, pəs in tol e nīkin agien.^z

Suatip rəha nolkeikeən netəmim

⁹Nolən rəha nolkeikeən rəhatəmat o netəmim, təkəike muwa nolkeikeən pahrien. Otetəhau nolən rat min, kən motaskəlīm əskasīk nolən wir min. ¹⁰Otolkeike itəmat min tahmen məmə itəmat piatəmat ne wīnitəmat min. Itəmat kitiəh kitiəh nakotalkut pīk məmə onəkotīsīai-in itəmat min.^a ¹¹Otəkəike nian rafin o nolən wək rəha Uhgín e nīkitəmat rafin məsotəpouən, tahmen e nīgəm tatuəp. ¹²Otagien məto-inu nəmotələhəu-pən əskasīk rəhatəmat nətəligən e Uhgín. Kən nian nəratən tatuwa, otol rəhatəmat nətəligən təfəməh. Kən motəghat kəm Uhgín e nəfakən nian

w 12:1 Rom 6:11,13; 1 Pita 2:5 x 12:3 Efes 4:7; Fil 2:3 y 12:4-5 1 Kor 12:12,27
z 12:6-8 1 Kor 12:4-11; 1 Pita 4:10-11 a 12:10 1 Pita 1:22

rafin.^b ¹³Otaŵte-in kəm netəmim rəha Uhgīn nat naka itəm rəhalat tikə. Otəkəike motol təwir kəm iapispis min itəm koatuwa imatəmat ikin.^c

¹⁴Otətapəh o Uhgīn məmə otol nəwirən kəm netəm koatol nərətən kəm itəmat. Sotaun-inən nərətən tuwa olat, mətə otətapəh o Uhgīn məmə otol nəwirən kəm ilat.^d ¹⁵Otagien itəmat netəm koatagien. Kən otasək itəmat netəm koatasək. ¹⁶Otol rəhatəmat nətəligən tahmen-ahmen əm etəmat rafin, nikitəmat təsəhtən məmə itəmat neen ilis, mətə nikitəmat otagien əm nakotan kələh əm itəmat netəm u ləhau. Nikitəmat təsəhtən məmə nakotenatig wir.^e

¹⁷Okəmə suah kit tatol tərət kəm itəmat, əsotalpinən rəhan nolən. Onəkotəkəike motalkut məmə nəkotol nolən itəm netəmim rafin okotəplan məmə tətutip.^f ¹⁸Otol natimnat rafin itəm nəkotitun nolən məmə itəmat nəkotatig e nəməlinuən itəmat netəmim rafin. ¹⁹Piak min ne winik min. Sotalpinən nitai təfagə rəha suah kit, mətə otapəs əm məmə Uhgīn otəpanələhəu nalpinən ne neməha kəm in, mətə-inu e Naoa Rəha Uhgīn, Iərəmərə tatən məmə, “In rəhak pisin əm wək o nalpinən nitai təfagə. Io ekol nəhlan.”^g ²⁰Mətə itəmat nəkotol əm məmə Naoa Rəha Uhgīn tatən mihin məmə,

“Okəmə rəham tikimir nəumis tatus,
os-ipən nagwənən kəm in;
okəmə in tatoaoa,
os-ipən nat kit kəm in tənim.
Nian natol natimnat min u,
in otaulis pik lan.”^h

²¹Sotegəhan-inən məmə nolən tərət otətoarus itəmat miləs-iəhau itəmat, mətə otol məmə rəhatəmat nolən təwir otiləs-iəhau nolən tərət.

Nərəmərəən rəha kapman

13 ¹Pəs kitat rafin okotəkəike katig ahgin kapman, mətə-inu nepətən o nərəmərəən rafin tətisi-pən e Uhgīn, kən kapman rafin itəm kotatig, Uhgīn pisin əm tatiləs-ipər.ⁱ ²Kən tol nəhlan, okəmə suah kit tatəht nəwia kapman, in tatəht nəwia nat itəm Uhgīn təmələhəu, kən netəmim itəm koatol nəhlan, koatiuw-pa nalpinən olat. ³Tol nəhlan mətə-inu kapman itəm Uhgīn təmələhəu təsələn netəmim itəm koatol nolən wir kotəgin, mətə tatol əm o netəm koatol nolən rat. Okəmə nəsotolkeikeən məmə nəkotəgin netəm-iasol min rəha kapman, nəkotəkəike motol nolən wir min, kən ilat okotiləs-ipər itəmat ron.^j ⁴Sotaluinən məmə ilat iolwək min rəha Uhgīn itəm wək rəhalat məmə ilat okotol təwir kəm

b 12:12 1 Tes 5:16-18 **c 12:13** Hip 13:2 **d 12:14** Mat 5:44; 1 Kor 4:12 **e 12:16** Prov 3:7
f 12:17 1 Tes 5:15 **g 12:19** Dut 32:35; Mat 5:39 **h 12:20** Prov 25:21-22; Mat 5:44
i 13:1 Prov 8:15; Taet 3:1 **j 13:3** 1 Pita 2:13-14

itəmat. Məto okəmə nəkotol tərət, nəkotəkəike motəgin, məto-inu ilat koatos nəsanənən o nolən nalpinən. Ilat iolwək min rəha Uhgın itəm otol neməha ne nalpinən rəha Uhgın kəm netəm koatol tərət. ⁵Tol nəhlan, kitat rafin okotəkəike motatig ahgin kapman o nat kəiu. Kit u məmə kitat okəsotosən nalpinən, kən kit min u, məto-inu kotitun məmə in nolən ətuatip.

⁶Kən o nat kitiah əm, otətou-pən takis kəm kapman, məto-inu netəmiasol rəha kapman, ilat nolwək rəha Uhgın, kən inu wək rəhalat. ⁷Otos-ipən kəm netəmim rafin, natimnat itəm tətuatip məmə onəkotosipən. Okəmə in takis pisin pisin min, nəkotəkəike kətou ilat. Okəmə in nisialiən, otisiai-in ilat. Okəmə etəm tatos nərəmərən, kən otatig ahgin.^k

Nolkeikeən

⁸Nəkotəkəike motətou rəhatəmat kaon min. Məto kaon kitiah əm tatəkəike mətatig otəmat, inun kaon rəha nolkeikeən itəmat min, kən nəkotəkəike motətou nian rafin, nammun tikə, məto-inu etəm tolkeike in kit, in tatol natimnat rafin itəm Lou tatən.^l ⁹Lou tatən məmə, “Sotakləh-inən pətan,” “Sohamnuən etəmim,” “Sakləhən,” “Nikim təsuwinən e natimnat rəha suah kit,” kən lou neen min əh-ikin. Məto nəghatən kitiah əm in nəukətilat rafin, in tatən məmə, “Olkeike ik kit təhmen əm məmə natolkeike atip ik.”^m ¹⁰Okəmə suah kit tolkeike in kit, okol təsolən nəratən kəm in. Kən tol nəhlan, etəmim itəm tatolkeike netəmim, in tatol nipəti Lou rafin koatuwa motol nipahrienən.ⁿ

Nolən ətuatip o nian rəha nammun nian

¹¹Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəkotitun wir nian koatatig lan u-roiu. Nian tinatuwa məmə nəkotəkəike motaiir məsotapilən, məto-inu nosmegəhən rəhatat tinatuwa iuəhkir, maprəkis-in nian kitat kinotahatətə.^o ¹²Napinəpən otəsuwəhən tikə, kən nəhag-əhagən otəsuwəhən tuwa. Kən tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha napinəpən, kən motaskəlīm nolən wir min rəha nəhag-əhagən təhmen-pən e mopael kit itəm tətaskəlīm wir rəhan naip rəha nəluaginən.^p ¹³Pəs kitat kotol nolən wir min, təhmen e netəmim itəm kotaliwək e nəhag-əhagən kən netəmim koatəplan. Okəsotolən lafet rat min, məsotapisən, məsotit əpnəpin itəmat min, kən məsotolən nolən alməl min, məsotərgəhəuən, məsotetetən kitat min.^q ¹⁴Məto otegəhan-in məmə İrəməərə İesu Kristo otərəməərə e nəmegəhən rəhatəmat, kən otapəs nətəlig-inən suatip min o nolən təfagə rat min itəm nətəligən rat rəhatəmat tolkeike.^r

k 13:6-7 Mat 22:21 **l 13:8** Mat 22:39-40; Jem 2:8 **m 13:9** Eks 20:13-15,17;
 Dut 5:17-19,21 **n 13:10** 1 Kor 13:4-7 **o 13:11** Efes 5:14; 1 Tes 5:6-7 **p 13:12** 1 Jon 2:8
q 13:13 Luk 21:34; Efes 5:18 **r 13:14** Efes 5:11

Nəghatən rəha netəm min u itəm rəhalat nahatətəən təsəskasikən

14 ¹Nikitəmat tətəgien əm məmə nakotos iəfak min neen kotuwa motəplan itəmat, nat əpnapin rəhalat nahatətəən təsəskasikən, kən motəruu okəmə niki Uhgın təsəgienən o kəp, o nolən min neen itəm netəmin neen koatən-iəhau. Nakotos ilat kotuwa, məto esolkeikeən məmə nakotərgəhəu o nətəligən min rəhalat.^s ²Etənim kit, e rəhan nahatətəən, təwir əm məmə in otun nagwənən rafin. Məto etənim kit min, rəhan nahatətəən təsəskasikən, kən nikin təht məmə in titun nunən nagwənən e nasumən əm, mapəs nunən mit.^t ³Etənim u itəm titun nunən natimnat rafin, təsəwirən məmə in otəplan rat etənim itəm təsunən natimnat rafin. Kən etənim itəm təsunən natimnat rafin, təsəwirən məmə in otən kəm etənim itəm tatun natimnat rafin məmə, in tatol nolən rat, məto-inu Uhgın nikin tagien əm ron.^u ⁴Təsəwirən məmə ik natən məmə iolwək rəha suah kit min təmol nolən tərat. Rəhan atip əm iərəməərə otən məmə təmol təwir o tərat.^v Kən in otol təwir məto-inu Iərəməərə titun nos-ipənən nəsanənən kəm in o nolən nat wir min.^w

⁵Suah kit in tən məmə nian kitiəh əm in rəha Uhgın taprəkis-in nian rafin, məto suah kit min tən məmə nian rafin kotahmen-ahmen əm. Məto etənim otəkəike mətul əskasik o rəhan nətəligən e nat u.^x ⁶Etənim kit itəm tatən məmə nian kitiəh əm in rəha Uhgın, in tatol o niləs-ipərən Iərəməərə. Kən etəm tatun mit, tatun o niləs-ipərən Iərəməərə, məto-inu tatən kəm Uhgın məmə nikin tagien o nigın nagwənən. Kən etəm tapəs əm nunən mit, in min tapəs nunən o niləs-ipərən Iərəməərə, kən in min tatən kəm Uhgın məmə nikin tagien o nigın nagwənən. ⁷Suah kit təsərəməərə-atipən e nəmegəhən rəhan, nat əpnapin in tatəmegəh, o in təmimis. ⁸Okəmə kitat koatəmegəh, koatəmegəh o niləs-ipərən Iərəməərə, kən okəmə kotimis, kəmotimis o niləs-ipərən Iərəməərə. Kən tol nəhlan, okəmə koatəmegəh o kəmotimis, kitat rəha Iərəməərə.^y ⁹Kristo təmimis matig məmegəh min, məmə in Iərəməərə rəha netəm koatəmegəh ne netəm kəmotimis rəkis.

¹⁰Kən təsəwirən məmə nakən nikali iəfak kit min məmə təmol nolən tərat e natimnat min əh. Kən təsəwirən məmə nakehm-əhau piəm, məto-inu kitat rafin okotətul əupən e nigənəmti Uhgın məmə in otakil kitat.^z

¹¹Tahmen e Iərəməərə tatən e Naoa Rəha Uhgın məmə,

“Inu nıpahrienən, tahmen məmə in nıpahrienən məmə iatəmegəh, netəmin rafin okotisin nulilət kəm io,

s 14:1 Rom 15:7 **t 14:2** Jen 9:3-4 **u 14:3** Kol 2:16 **v 14:4** Ves 4 u, in eksampol kit.
 “Iolwək” tatəpsen-pən kitat iəfak min, kən “iərəməərə” tatəpsen-pən Uhgın. Nıpəti nəghatən məmə Uhgın otakil kitat, məto təsəwirən məmə kitat okotakil kitat min. **w 14:4** Mat 7:1; Jem 4:11-12 **x 14:5** Kal 4:10-11 **y 14:8** Kal 2:20 **z 14:10** 2 Kor 5:10

kən netəmim rafin okotən-iarəp e nohlilat məmə io, io Uhgín.”^a
¹²Kən tol nəhlan, kitat rafin kitiəh kitiəh okotətul e niganəmti Uhgín o nən-iarəpən natimnat itəm kəmotol.

¹³Tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha nənən nikali suah kit məmə rəhan nolən in təfagə rat kit. Məto pəs kotən məmə okəsotolən nat kit itəm otol piətət kit təme e rəhan nəmegəhən. ¹⁴Io emuwa kitiəh itimlau İəramərə İesu, kən o nat u, io ekitun wır məmə nagwənən rafin kotəwir o nunən, kəsotolən suah kit tamkimik e niganəmti Uhgín. Məto okəmə suah kit nikin təht məmə nat kit tamkimik e niganəmti Uhgín, nat əh tamkimik atip əm ron.^b ¹⁵Okəmə piam kit tatəto tərət pik o nat kit itəm nəmun, kən nəsalıwəkən e suatip rəha nolkeikəən. Əsolən məmə nat nakatun tatərakin piam kit itəm Kristo təmimis ron.^c ¹⁶Əsegəhan-inən məmə nat kit itəm ik nakən məmə in təwir, okəghat-in məmə in nat tərət. ¹⁷Tol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgín sənəmə nat rəha nagwənən ne nənımən, məto in nat kit rəha nətuatipən e niganəmti Uhgín, ne nəməlinuən, ne nagiənən e Narmin Rəhan, ¹⁸məto-inu suah kit itəm tatol wək kəm Kristo e nolən əh, in tatol niki Uhgín tətəgiən, kən netəmim koatehm in məmə in etəm təwir, kən nikilat tagiən əm ron.

¹⁹Kən tol nəhlan, pəs kitat kotalkut pik o nolən nat itəm tatuwin o nəməlinuən, kən tatiləs-ipər nətəligən rəhatat rafin.^d ²⁰Əsərakinən wək rəha Uhgín o nagwənən əm. Nagwənən rafin kotəwir, məsotamkimikən e niganəmti Uhgín. Məto suah kit tatol təfagə rat nian in tatun nat kit itəm tol pian tatəme lan e rəhan nəmegəhən.^e ²¹Kən tol nəhlan, təwir məmə nəsotunən mit, o nənımən wain, o nolən nat kit min itəm otol piətəmat otəme e nəmegəhən rəhan.

²²Kən okəmə itəmat nakotos nətəligən kit o natimnat min u, otaskəlim anion əm itəmat Uhgín. Suah kit tətətig e nəwirən pahrien nian in tatol əm natimnat itəm in titun məmə tətətip məmə in otol. ²³Məto etəmim itəm rəhan nətəligən tatol kəiu o nat itəm tatun, məmə in tətətip o nunən o kəp, təwir məmə in təsunən. Məto okəmə in tatun, Uhgín otən nolən rəhan in təfagə rat, məto-inu in tatun, məto nikin təsəhtən məmə in nat tətətip, rəhan nolən təsətulən e nahatətəən. Kən okəmə suah kit tatol nat kit itəm nikin təht məmə in tərət, in tatol təfagə rat.

Niləs-ipərən nətəligən rəha iəfak pisin pisin min

15 ¹Kitat neen, nahatətəən rəhatat təskasik, kən kitat kotitun məmə nat əlkələh min əh, ilat nat ərnapin əm. Məto okol kitat kəsotəkəikəən o nolən natimnat min əh məmə nikitat tətəgiən lan. Nikitat təkəike məht piətət min ne winitat min itəm rəhalat nətəligən

a 14:11 Aes 45:23; Fil 2:10-11 b 14:14 Wək 10:15; Taet 1:15 c 14:15 1 Kor 8:11-13
 d 14:19 Rom 12:18; 15:2 e 14:20 1 Kor 8:13

kəiu e natimnat min əh. ²Kitat okotəkəike motol nolən itəm otol niki netəm pisin tagien lan, məmə otasitu elat, mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasik.^f ³Pəs kotol nəhlan məto-inu Kristo min, in təməsolən nolən kit məmə in atip nikin otagien lan. Məto in təmol natimnat rafin agin itəm Uhgın nikin tolkeike, kən o natimnat min u, netəmim kəmotən rat in ron. Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Nən ratən min itəm netəm pisin pisin min koatol lam, koatuwa ron io.”^g ⁴Natimnat min əh itəm kəməte aupən e Naoa Rəha Uhgın, kəməte min məmə otəgətun kitat, məmə okotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatat e Uhgın. Kən kitat kotitun nolən əh məto-inu koatətul əskasik e nian iəkis min, kən Naoa Rəha Uhgın tatiləs-ipər nətəligən rəhatat.^h

⁵Uhgın pisin əm tətəsitə etat məmə koatətul əskasik e nian iəkis min, kən in pisin əm tatiləs-ipər nətəligən rəhatat. Kən roiu, iatətapəh ron məmə in otasitu etəmat e nətəligən rəhatəmat məmə otuwa mol kitəh əm, tahmen əm e nolən rəha Kristo Iesu. ⁶Kən iakətapəh nəhlan otəmat rafin itəm noatos nətəligən kitəh əm, məmə nəwiətət titun nuwamən mahmen e nəwia suah kitəh əm o niləs-ipərən nərgi Uhgın, itəm in Uhgın ne Tata rəha Iərəməərə rəhatat Iesu Kristo.

⁷Otos iəfak min neen e nikin agien məmə okotuwa motəplan itəmat, tahmen əm məmə Kristo təmos itəmat e nikin agien. Otol nəhlan məmə netəmim okotənwiwi Uhgın lan.ⁱ ⁸Sotaluinən nat u məmə, Kristo təmuwa iolwək rəha netəm Isrel məmə otəgətun məmə Uhgın tatol rəhan nəghatən, nəghatən inu məmə nəniəkisən min rəhan kəm tipə netəm Isrel aupən, ilat kəmotuwa niphrienən.^j ⁹Kən təmuwa məmə Iaihlua min okotənwiwi Uhgın o rəhan nasəkkitunən, tahmen e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Tol nəhlan, oekiləs-ipər nərgəm e niki Iaihlua min,
oekan napuən min mənwiwi nərgəm.”^k

¹⁰Kən tatən min məmə,

“Otagien, Iaihlua min, itəmat rəhan min netəmim.”^l

¹¹Kən tatən min məmə,

“Itəmat Iaihlua min otənwiwi Iərəməərə,
kən itəmat rafin noanol min rəha nətueintən otənwiwi in.”^m

¹²Kən Aesea tatən min məmə,

“Noanol rəha Jese aupən otər minⁿ
kən Uhgın otiləs-ipər in məmə otərəməərə e noanol min rəha nitən
min rafin.

Kən Iaihlua min okotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhalat lan.”^o

f 15:2 1 Kor 10:24,33 **g 15:3** Sam 69:9 **h 15:4** 2 Tim 3:16 **i 15:7** Rom 14:1
j 15:8 Mat 15:24 **k 15:9** 2 Saml 22:50; Sam 18:49; Wək 3:25 **l 15:10** Dut 32:43
m 15:11 Sam 117:1 **n 15:12** Jese in tata rəha Kig Tefit **o 15:12** Aes 11:10; Nol Əpən 5:5

¹³Uhgin tēmasitu o kitat mēmā okotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Pəs in otol mēmā nikitəmat otər marioah e nāgienən ne nēməlinuən nian nakoatahatətə lan mēmā, e nəsənənən rəha Narmin Rəha Uhgin, onakoatələhəu-pən əskasik pik təhmin rəhatəmat nətəligən e Uhgin.

Pol in aposol rəha Iaihlua min

¹⁴Piak min ne winik min. Ekitun wir mēmā nəmegəhən rəhatəmat tēmər marioah e nəwirən, kən nəmotos nitunən rafin, kən nəkotahmen o nəgətunən itəmat min. ¹⁵Məto e naoa u rəhak, eməsəhluaiğ-inən nat kit, emən-iarəp e nīkik rafin natimnat min u kəm itəmat, kən molkeike mēmā nikitəmat otəkəike matəht nəghatən min əh. Tətuatip əm mēmā iatəghat nəhlan, məto-inu Uhgin tēmasitu lak e rəhan əm nəwirən ¹⁶mēmā io ekuwa iolwək rəha Kristo Iesu o nən-iarəpən namnusən təwir kəm Iaihlua min. Io ekahmen e pris kit itəm iatən-iarəp namnusən təwir rəha Uhgin mēmā, Iaihlua min itəm koatahatətə e Kristo, okotuwa presen wir min itəm Narmin Rəha Uhgin təmələhəu kalin mēmā rəha Uhgin, kən Uhgin nīkin tagien o nosən.^p

¹⁷Kən e wək rafin itəm iatol o Uhgin, iatəghat ausit məto-inu in Kristo Iesu əm itəm tatol wək. ¹⁸Ko esəghat ausitən o nat kit min, ekəghat ausit əm o natimnat wir itəm Kristo təmōl nian emol rəhan wək o nīləsən Iaihlua min kotuwa motol nəwia Uhgin. Kristo təmōl wək e rəhak nəghatən, ne rəhak nolən min, ¹⁹kən təmōl wək e nəsənənən rəha nəmtətīn min ne nat pispis min, kən təmōl ilat rafin e nəsənənən rəha Narmin Rəha Uhgin. Kən tol nəhlan, emən-iarəp rafin namnusən təwir rəha Kristo, təmətuoun Jerusalem muwin mətoarus-pən kantri u Ilirikam. ²⁰Nian rafin e nətuounən rəhak wək mətoarus-pa u-roiu, ematolkeike mēmā ekuwin mən-iarəp namnusən təwir e ikin min neen itəm kəsəto-əğīn-əhən nərgi Kristo ikin. Esolkeikeən mēmā ekol wək e ikin kit itəm suah kit tinuwīn rəkis ikin mən-iarəp namnusən təwir.^q ²¹Məto tahmen əm e Naoa Rəha Uhgin itəm tatəghat-in Kristo mēmā,

“Nətəmim itəm kəsən-iarəpən namnusən təwir kəm ilat,
ilat okotəplan in,

kən nətəmim itəm kəsətətoən əh namnusən təwir, ilat okotitun.”^r

²²Nian tepət, wək u rəhak o nuwinən ik pisin pisin min tətəhtosig-in io o nīmənən məplan itəmat.^s

Nətəligən rəha Pol o nuwinən Rom

²³Məto roiu, rəhak wək ikin-u tinol namnun, kən e nup tepət rəkis, iakolkeike pik mēmā ekimnə məplan itəmat, ²⁴kən tol nəhlan, nīkik

tatəht məmə ekimnə məplan itəmat nian ekuwin əpəh kantri u Spen. Kən nian ekimnə kotaulim o nian əkuəkir əm, kən iakolkeike məmə nakotasitu lak e rəhak naliwəkən. ²⁵Məto roiu, iatuwin Jerusalem o nasituən e iəfak min əh-ikin, ²⁶məto-inu iəfak min əpəh kantri mil u Masetonia ne Akaea, nikilat təmagien o nos-ipamən rəhalat məni məmə ekasitu e ian-rat min e niməfak əpəh Jerusalem.^{t u} ²⁷Nikilat təmagien əm o nolən, kən in tahmen e iehl kit itəm noanol rəha Isrel kəmotol kəm ilat. Tol nəhlan məto-inu okəmə Iaihlua min kəmos nəwirən rəha Uhgın e suatip rəha netəm Isrel, kən Iaihlua min okotəkəike motasitu e netəm Isrel e rəhalat məni.^v ²⁸Oekos məni itəm ilat kəmos-ipa, muwin mos-ipən kəm iəfak min əpəh Jerusalem. Kən nian emol namnun wək u, kən ekiet Jerusalem muwin əpəh kantri u Spen, kən e rəhak naliwəkən oekimnə məplan itəmat. ²⁹Nian ekuwa mitəlau imatəmat ikin, ekitun məmə iatos natimnat wir tēpət e Kristo məmə ekos-ipinə kəm itəmat, kən itəmat onəkotəto təwir lan.^w

³⁰Piak min ne winik min, məto-inu kitat koatahatətə e Iəramərə rəhatat Iesu Kristo, kən Narmin Rəha Uhgın tatol məmə kitat koatolkeike kitat min, ekətapəh əskasik otəmat məmə nəkoatəfak ron io kəm Uhgın, kən e nolən əh, nakotasitu lak e nəluaginən rəhak.^x ³¹Otəfak məmə Uhgın otasitu lak mahtosig-in netəm Jutia itəm kəsotənən nipahrienən e namnusən təwir məmə, okəsotərəkinən io. Kən otəfak min məmə nian ekuwin miet-pən Jerusalem, netəm min u koatahatətə e Kristo, nikilat otagien o rəhak wək. ³²Kən e nolən əh, okəmə Uhgın tolkeike mihin, ekimnə məplan itəmat e nagiənən, kən kitat rafin agin-əh, nikitat otagien. ³³Pəs Uhgın itəm in nəukəti nəməlinuən tətətig itəmat min. Əwəh.

Pol tətəuiatipin in min neen

16 ¹Io iatən-ipinə kəm itəmat məmə winitat u Fipi, itəm tatos wək rəha dikon e niməfak əpəh Kegkria, in pətan wir kit. ²Iakətapəh otəmat məmə nian in otimnə, onəkotagien əm ron e nərgi Iəramərə rəhatat, e nolən itəm in tətətip məmə netəmim rəha Uhgın okotol mihin. Okəmə rəhan nat kit tikə, təwir məmə nakotasitu lan, məto-inu in təmasitu lak ne netəmim tēpət.

³Otən təwir kəm Prisila ne Akwila, itəm itiməhal emətəhalol wək kitəh rəha Kristo Iesu.^y ⁴Iuəhkır kiamis o nasituən lak. Sənəmə io pisin əm, məto io ne Iaihlua min rafin u koatəfak, itimat ekotənwiwi Uhgın olau.

t 15:25-26 1 Kor 16:1-4 u 15:26 Wək 24:17; 1 Kor 16:1; 2 Kor 8:1; 9:2,12
v 15:27 1 Kor 9:11 w 15:29 Rom 1:11 x 15:30 2 Kor 1:11; Kol 4:3; 2 Tes 3:1
y 16:3 Wək 18:2

- ⁵ Kən otən təwir kəm niməfak itəm kəmotuəfimin e rəhalau nimə.
Otən təwir kəm io kit u Epānetas, u itəm təmaupən mahatətə e
Kristo e profens əpəh Esia.
- ⁶ Otən təwir kəm Meri itəm təmatol pik wək otəmat.
- ⁷ Otən təwir kəm Antronikas ne Junias, natimak mil itəm itiməhal min
ilau eməhaluwin e kalapus. Aposol min koatisiai-in pik ilau, kən
ilau kəmuəupən-in io muahatətə e Kristo.
- ⁸ Otən təwir kəm Ampliatas, itəm iakolkeike e nolkeikeən rəha
Iəramərə.
- ⁹ Otən təwir kəm Urpanas, itəm kitat koatol wək kitiəh e Kristo, kən
otən təwir kəm io kit u Stakis.
- ¹⁰ Otən təwir kəm Apeles itəm təmətul əskasik e Kristo e nian iəkis min.
Otən təwir kəm Aristopolas ne noanol min rəhan, ne rəhan iolwək
min.
- ¹¹ Otən təwir kəm Herotian, rəhak ətuatip.
Otən təwir kəm Nasisas ne rəhan min, ne rəhan iolwək min itəm
koatəfak kəm Iəramərə.
- ¹² Otən təwir kəm Trifaena ne Trifosa, pətan mil itəm kətioal pik wək
rəha Iəramərə.
Otən təwir kəm io kit u Persis, pətan kit min itəm tatol pik wək rəha
Iəramərə.
- ¹³ Otən təwir kəm Rufas, iəfak wir kit rəha Iəramərə, ne rəhan mama
itəm təmatol təwir kəm io tahmen e rəhak ətuatip mama.^z
- ¹⁴ Otən təwir kəm Asigkritas, ne Filegon, ne Heremes, ne Patropas, ne
Heremas, ne piatat min itəm ilat min koatatiğ.
- ¹⁵ Otən təwir kəm Filolokas, ne Julia, ne Nereas ne winin, ne Olimpas,
ne iəfak min rafin itəm ilat min kotatiğ.
- ¹⁶ Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
Niməfak rafin rəha Kristo koatən təwir kəm itəmat.^a
- ¹⁷ Piak min ne winik min. Iakətapəh əskasik otəmat məmə nakoatəto
wir itəmat o netəm koatol məmə nakotəhap itəmat min, kən koatəgətun
natimnat itəm koatol netəmim koatakia e nahatətəən rəhalat, kən
nəgətunən əh tol pisin agin e nəgətunən itəm nəmotos rəkis.^b Otətul isəu
olat, ¹⁸məto-inu netəm kotol nəhlan, ilat kəsotolən wək rəha Iəramərə
Kristo, məto koatol wək əm o nat nipətilat tolkeike. Ilat koatən wir
nəghatən, kən nəghatən rəhalat tətəhen, kən ilat koateiuə, kən matərakin
nətəligən rəha netəmim tepət itəm kotəruru nat.^c ¹⁹Netəmim kinotəto
rəkis nammusən məmə itəmat nəkoatol nəwia Kristo. Tol nəhlan, nikik
tagien pik otəmat. Məto iakolkeike pik məmə nakotenatiğ e nolən ətuatip

z 16:13 Mak 15:21 **a 16:16** 1 Kor 16:20; 1 Pita 5:14 **b 16:17** Mat 7:15; Taet 3:10
c 16:18 Fil 3:19; 2 Pita 2:3

min, kən məmə nətotuwīnən e nolən rat min.^d ²⁰Uhgin itəm nəukəti nəməlinuən, otəsuwəhən in teguətāin Setan, kən in otatig əm ləhau e nelkitəmat. Pəs nəwirən rəha ləramərə Iesu tətatig itəmat min.^e

²¹Timoti itəm itimlau min etioal wək kitīəh, tatən təwir kəm itəmat. Kən Lusias, ne Jeson, ne Sosipata u natimak min, kəhalən min təwir kəm itəmat.^f

²²Io Tesias, itəm eməte nəghatən rəha Pol e naoa u, io iatən təwir kəm itəmat u kitat kitīəh e ləramərə.

²³⁻²⁴Kaeas tatən təwir kəm itəmat. Io Pol, ekətatig e rəhan nimə, kən netəm rəha niməfak kotuəfimin iman ikin.

Erastas u etəm tatəramərə e mənī rəha taon əh, ne piatat Kuartas, ilau min katuən təwir kəm itəmat.^g

²⁵Pəs kotənwiwi Uhgin. In titun nolən məmə itəmat nəkoatətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat. In otol nəhlan e namnusən təwir rəha Iesu Kristo itəm iatən-iarəp.^h Nəghatən u təməhluaig nuwəh rəkis, ²⁶məto roiu, təmol əp in. Kən in Uhgin u itəm tatəmegəh nian rafin, kən in təmən məmə ekotən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm ien min aupən kəmotəte e naoa min rəhalat, kən netəmin okotitun. Ekotən-iarəp məmə noanol min rafin e nətueintən, pəs ilat okotahatətə e Uhgin, kən tol nəhlan moatol əm nəwian. ²⁷Uhgin pisin əm in Uhgin, kən in pisin əm in tenatig. !Pəs kotənwiwi Uhgin nian rafin namnun tikə, o nat itəm Iesu Kristo təmol! Əwəh.

1 Korin

Naoa itəm Pol təmaupən mətə tuwin kəm iəfak min ikin Korin

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 1 Korin

?Pah təmətə naoa u? Aposol Pol təmətə naoa u.

?Təmətə tatuwin kəm pah? Təmətə tatuwin kəm niməfak rəha Korin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətə? Korin in taon asol kit. Ikin əh, netəmim tərət kotos rəhalat kago o nol-salim-inən, kən netəmim tərət kotuwa məmə okotos-nəmtin. Netəmim neen kotuwa e nego, neen kotaliwək əm. In taon kit təwir pik e profens rəha Akaea, itəm tətətig e nəptən asol u Kris. Məto taon u, narmi nat min kəmotər lan, kən nolən rat min tərət e taon əh. Niməfak rəha Korin, iaihlua min kotərət lan. Pol təmətəuoun niməfak u e nian rəha naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Məto roiu əh, nəratən asol min neen tinatig e niməfak. Netəmim neen koatol nolən rat min, kən neen koatos nətəligən min itəm kəsotətətipən. Kəmotətəpəh o Pol o natimnat min neen itəm ilat kəsotitun wirən, kən in təmətə naoa u tətəu-pən ətuatip əm rəhalat nətəligən. Kən təmətə naoa u məmə otəg-ətuatip-in nolən rat min itəm ilat neen kəmoatol.

?Təmətə naoa u o naka? Niməfak rəha Korin in tətətig e taon kit itəm nolən rat min rafin təmərīoah wir lan. Nolən rat min neen kəmotuwa imə e niməfak. Pol təmətə naoa u məmə otən-iarəp nolən rat min itəm tətətig e niməfak, ne nəratən pisin min neen min. In təmən kəm ilat məmə okotahro min nulan motəkəike kitəlig-pa min o Ughin, kən nolən naka u tətətip itəm etəmim otol okəmə in etəmim rəha Iesu.

Pol təmən təwir kəm ilat

1 ¹Io Pol, itəm Ughin təmaun-in kən mītəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo Iesu, iatətə naoa u itimlau piətət Sostenes. ²Naoa u tatimnə kəm itəmat niməfak rəha Ughin əpəh Korin, itəmat itəm Ughin təmələhəu kalin məmə rəhan min e Kristo Iesu, kən təmaun-in itəmat

məmә rəhan mīn, itəmat mīn netəm e ikin mīn rafin itəm koatəfak kəm Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo itəm in Iərəmərə rəhatat rafin. ³Pəs Uhgīn Tata rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təmənwiwi Uhgīn e nəfakən

⁴Nian rafin iatən kəm Uhgīn məmә nikik tagien otəmat mətō-inu təmawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat e Kristo Iesu. ⁵Təmawte-in rəhan nəwirən u tepət kəm itəmat e nolən mīn rafin, e nasituən o nən-iarəpən ne nitunən nəghatən rəhan. ⁶Təmōl nəhlan mətō-inu, nəmotəplan məmә namnusən e Kristo in nīpahrienən. ⁷Tol nəhlan, nian nəkoatətul matip moatəzahgīn nuwamən rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, Uhgīn tatos-īpinə kəm itəmat rəhan nəsanənən e Narmīn o nolən wək rəhan, nəsanənən rafin mīn əh itəm kotətuatip o nəmegəhən rəhatəmat. ⁸Kən in otol itəmat nəkoatətul əskasik mətōarus-pən namnun nian məmә okəsehm-pənən nolən rat kit etəmat e Nian rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, itəm tatuwa mīn lan.^a ⁹Kən Uhgīn otol nat u kəm itəmat mətō-inu nian rafin in tatol rəhan nəghatən. In Uhgīn itəm təmaun-in itəmat nakotuwa kitīəh itəmat Nətīn Iesu Kristo u Iərəmərə rəhatat.^b

Netəmim rəha nīməfak kəmotəhap ilat mīn

¹⁰Iatətapəh əskasik otəmat, piak mīn ne winik mīn, e nərgi Iərəmərə Iesu Kristo, məmә itəmat rafin nakotətəlig-in itəmat mīn, məsotolən məmә nətəligən kit otuwa məhap itəmat, kən mətō nakotuwa pahrien kol kitīəh e nətəligən ne nīkin kitīəh.^c ¹¹Piak mīn ne winik mīn, iatən nəhlan mətō-inu netəmim neen rəha Kloē^d kəmotən-iarəp kəm io məmә itəmat nakoatərgəhəu. ¹²Nīpətī nəghatən itəm iatən tol nulan, itəmat neen kotəmә, “Itimat ekoatuarisig-in Pol,” neen kotəmә, “Itimat ekoatuarisig-in Apolos,” neen kotəmә, “Itimat ekoatuarisig-in Pita,” neen mīn kotən məmә, “Itimat ekoatuarisig-in Kristo.”^e ¹³?Nīkitəmat təht məmә nəkotitun nəhap-əhapən nulan Kristo? ?Nīkitəmat təht məmә io Pol eməkul e nig kəməluau otəmat? ?O kəmōl bəptais etəmat neen e nərgi Pol?

¹⁴Io iakən tagkiu kəm Uhgīn məmә io eməsōlən bəptais etəmat kit, mətō emōl bəptais əm e Krispas ne Kaeas.^f ¹⁵Nīkik tagien nəhlan mətō-inu suah kit okol təsənən məmә kəmōl bəptais lan e nərgək. ¹⁶Ei, emaluin, emōl bəptais mīn e Stefanas ne rəhan mīn. Uarisig e itəm əh, emaluin okəmә emōl bəptais mīn e suah kit o kəp.^g ¹⁷Nīpətī nəghatən mīn u məmә, Kristo təsahl-īpamən io məmә ekol bəptais e netəmim, mətō

a 1:8 1 Tes 3:13; 5:23 **b 1:9** 1 Tes 5:24; 1 Jon 1:3 **c 1:10** Fil 2:2 **d 1:11** Kloē in pətan kit itəm rəhan nauta tepət, kən netəmim koatisiai-in. **e 1:12** Wək 18:24-28; 1 Kor 3:4
f 1:14 Wək 18:8; Rom 16:23 **g 1:16** 1 Kor 16:15

təmahl-ipa io mēmā ekən-iarəp əm namnūsən təwir. Kən esən-iarəp əmən e nitunən rəha etəmim məto-inu, esolkeikeən mēmā nəghatən e nīmīsən rəha Kristo e nig kəməluau in otoigoig.

¹⁸Tol nəhlan məto-inu, nəghatən e nīmīsən rəha Kristo in toigoig malməl o netəm u koatitəp suatip rəha nuwinən e nigəm asol, məto o kitat itəm Uhgın tatosmegəh kitat, in nəsanənən əm rəha Uhgın.^h ¹⁹Kən Naoa Rəha Uhgın tatən mēmā,

“Io ekərəkın agın nenatigən rəha netəm kotenatig,

kən mahtosig-in nitunən rəha netəm kotitun pik nat.”ⁱ

²⁰?Netəm kotenatig hiə? ?Iəgətun min rəha Lou hiə? ?Netəmim itəm kotitun wir suatip rəha nəghatən hiə? Uhgın təmol nenatigən rəha nətueintən tinuwa rəkis nalməl əmən.^j ²¹Tol nəhlan məto-inu, e nenatigən rəha Uhgın, təmol mēmā netəmim rəha nətueintən okəsotitunən in e nenatigən əm rəhalat. Məto in təmol mēmā nəghatən alməl min rəhatimat otosmegəh netəmim itəm koatən nıpahrienən lan.^k ²²Noanol min rəha Isrel koatəpəh-in nat pispis min, kən Iaihlua min koategəs-in nenatigən mēmā okotəplan Uhgın, ²³məto kitat koatən-iarəp əm nīmīsən rəha Kristo e nig kəməluau, kən nəghatən u in tahmen e kəpiel e suatip itəm tatol noanol min rəha Isrel koatəme, kən in tahmen e nalmələn kəm Iaihlua min.^l ²⁴Məto o netəm min un itəm Uhgın təmaun-in ilat, noanol min rəha Isrel neen ne Iaihlua min neen ilau kərən, Kristo in nəsanənən rəha Uhgın ne nenatigən rəhan.^m ²⁵Tol nəhlan məto-inu, nalmələn rəha Uhgın in tenatig taprəkis-in nenatigən rafin rəha netəmim, kən nəpouən rəhan in təsanən taprəkis-in nəsanənən rafin rəha netəmim.ⁿ

²⁶Piak min ne winik min, nikitəmat otəkəike məht mēmā itəmat netəm ahro nian Uhgın təmaun-in itəmat. Itəmat tēpət nəsotenatigən e niganəmti netəmim, kən məsotosən nəsanənən, kən sənəmā itəmat nenəti netəm-iasol neen.^o ²⁷Məto Uhgın tatitəpun nat alməl min e nətueintən mēmā okotol aulis netəm kotenatig, kən mıtəpun nat əpou min e nətueintən mēmā okotol aulis netəm kotəsanən. ²⁸In təmitəpun natimnat itəm, e nətəligən rəha netəmim, ilat nat əpnarın əm, ne itəm netəmim kəsotolkeike pikən, ne natimnat itəm kotikə. Kən təmitəpun natimnat min əh mēmā in otol nat keike e nətəligən rəha netəmim, kəmotuwa nat əpnarın əm elat. ²⁹Təmol nəhlan mēmā suah kit otəsəghat ausitən e niganəmti Uhgın.^p ³⁰Məto-inu e nəwia Uhgın, itəmat nəmotuwa kitiah itəmat Kristo Iesu. Kən Kristo təmuwa o kitat mēmā nenatigən rəha Uhgın, inəh e Kristo, Uhgın təmol kitat kotətuatip e niganəmtin, kən mələhəu kalın kitat mēmā rəhan min, kən mosmegəh kitat.^q ³¹Tol nəhlan,

h 1:18 Rom 1:16 **i 1:19** Aes 29:14 **j 1:20** Job 12:17; Aes 19:12; 33:18; 44:25

k 1:21 Mat 11:25 **l 1:23** Rom 9:32; 1 Kor 2:14 **m 1:24** Kol 2:3 **n 1:25** 2 Kor 13:4

o 1:26 Mat 11:25; Jem 2:5 **p 1:29** Efes 2:9 **q 1:30** Jer 23:5-6

tahmen e Naoa Rəha Uhgín tatən, “Etəm itəm tatəghat ausit, otəghat ausit əm o nat itəm Iərəmərə təmol lan.”^r

2 ¹Piak min ne winik min. Nian emimnə otəmat, eməsən-iarəpən nəghatən rəha Uhgín e nəghatən itəm kotenatig ne nolən rəha etəmim itəm titun wir nəghatən. ²Kən nian emətətig kitat min itəmat, nikik təkaskik məmə esən-iarəp minən nat kit, məto Iesu Kristo əm, ne nimisən rəhan e nig kəluau. ³Emuwa otəmat e nəpouən ne nəginən, kən matəgin mətəsiəp-asiəp.^s ⁴Kən nian emən-iarəp rəhak nəghatən e namnusən təwir, eməsənən e nenatigən rəha netəmim, ne nəghatən asol min itəm otiuw itəmat, məto nian eməghat, nəmotəplan nəsanənən rəha Uhgín ne wək rəha Narmin Rəha Uhgín.^t ⁵Emol nəhlan məmə nahatətəən rəhatəmat otəsətul əmən e nenatigən rəha netəmim, məto in otətul e nəsanənən rəha Uhgín.

Nenatigən rəha Narmin Rəha Uhgín

⁶Məto in niphrienən məmə itimat ekotən-iarəp nəghatən tenatig kəm netəm itəm kinotəkaskik rəkis e nəmegahən rəhalat, məto sənəmə nenatigən rəha netəm u-roiu, o netəm koatərəməmə u-roiu, itəm ilat okotuwa nat əpnapin min əm. ⁷Kəp. Itimat ekoatəghat-in nenatigən rəha Uhgín aupən itəm təmatəməhl anion, kən in nenatigən itəm təmatəhluaig, kən Uhgín təmol nalpəkəuən aupən aupən agin məmə, nenatigən əh, in otol nəwirən kəm kitat. ⁸Nətem koatərəməmə e nəptən əh-roiu, ilat kinotəruru nalpəkəuən əh rəha Uhgín, məto okəmə ilat kinəmotitun, ko kəsotətu-pərən Iərəmərə rəha nəwirən rafin e nig kəməluau. ⁹Məto Naoa Rəha Uhgín tatən məmə,

“Suah kit təsəplanən,

suah kit təsətoən,

suah kit təsəitunən

nat naka itəm Uhgín təmol əpen-əpenə lan rəha netəm u kətolkeike in,”^u

¹⁰məto Uhgín təmol əp nalpəkəuən anion əh rəhan kəm kitat e Narmin. Kən Narmin titun natimnat rafin, kən mitun min natimnat rəha Uhgín itəm etəmim kit okol təsəitunən. ¹¹?Tol nəhlan, etəmim pah titun nətəligən rəha etəmim kit, məto narmin əm? ?E nolən kitiəh əm, etəmim pah titun nətəligən rəha Uhgín, məto Narmin əm? ¹²Uhgín təməsos-ipamən kəm kitat nətəligən rəha netəmim e nətueintən, məto təmos-ipa Narmin itəm tətisi-pən ron. In təmos-ipa kəm kitat məmə kitat okotitun nat naka itəm Uhgín təmos-ipa əpnapin əm kəm kitat. ¹³Inu nəghatən itəm itimat ioatən, kən nenatigən rəha netəmim təsəgətunən itimat e nəghatən min əh, məto Narmin Rəha Uhgín təməgətun itimat, kən

ekotən-iarəp natimnat pahrien rəha Narmin Rəha Uhgín e nəghatən min itəm təmisi-pən lan.

¹⁴Etənim itəm Narmin Rəha Uhgín tikə lan, okol təsosən natimnat itəm tətisi-pən e Narmin Rəha Uhgín mətə-inu ilat nat alməl min əm kəm in, kən okol in təsitunən ilat mətə-inu Narmin Rəha Uhgín əm titun nasituən e netənim o nitunən natimnat rəha Uhgín. ¹⁵Kitat itəm koatos Narmin Rəha Uhgín kotəplan motitun natimnat min əh, mətə netəm əpnəpín, ko koatəplan məsotitun aɡín-əhən kitat. ¹⁶Tol nəhlan mətə-inu Naoa Rəha Uhgín tatən məmə,

“?Pah u titun nətəligən rəha Iərəməərə
məmə in otəgətun in?”^v

Mətə kitat kotitun nətəligən rəha Kristo.

Nəhap-əhapən e niməfak

3 ¹Piak min ne winik min. Nian emətətig kitat min itəmat, okol esəghatən kəm itəmat tahmen e netənim itəm kinotəskasik rəkis e nəmegəhən rəhalat e Narmin Rəha Uhgín, kəp. Eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat netənim rəha nətueintən əm, kən eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat nisualkələh əm e nəmegəhən wi rəhatəmat e Kristo.

²Nian emətəgətun itəmat, tahmen məmə emətəgwən itəmat e melek əm, eməsos-ipinə nəgwənən əskasik kəm itəmat mətə-inu itəmat nəsotahmenən o nunən.^w Kən nípahrienən, itəmat nəsotahmenən əh o nunən, ³mətə-inu nolən rəhatəmat tahmen əm e rəha netənim rəha nətueintən. Tol nəhlan mətə-inu itəmat nakoatetet itəmat min, kən moatərgəhəu, kən tahmen əm məmə itəmat netənim rəha nətueintən əm u. Nəkotahmen e netəm əpnəpín min.^x ⁴Nian suah kit otən məmə, “Io rəha Pol,” kən kit min tən məmə, “Io rəha Apolos,” nolən əh tatəgətun məmə itəmat netəm rəha nətueintən əm.^y

⁵Otəplan-tu. ?Apolos in pah, kən Pol in pah? Itimlau e kuahmen əm e iolwək itəm emuasitu etəmat o nuwamən o Iesu. Itimlau etioal əm wək itəm Iərəməərə təmos-ipa pisin pisin kəm itimlau məmə ekioal. ⁶Tahmen məmə io eməfe nikutin nat, kən Apolos in tətəu e nəhau, mətə Uhgín tatol tatəwiə.^z ⁷Tol nəhlan, etənim itəm tatəfe nat, o etəm tətəu e nəhau, in nat əpnəpín əm, mətə Uhgín pisin əm in nat keike itəm tatol natimnat koatəmegəh moatəwiə. ⁸Etəm tatəfe, ne etəm tətəu, katian əm o nat kitih əm. Kən Uhgín otətou ilau kitih kitih e rəhaləu wək pisin pisin min. ⁹Itimlau iolwək mil rəha Uhgín, kən itəmat nəkotahmen e nasumən rəha Uhgín, o nimə rəha Uhgín.^a

¹⁰E nəwirən itəm Uhgín təməwte-in kəm io, emiləkin wir nelki nimə tahmen e etəm titun wir niləkinən nimə. Kən suah kit min tatiləkin

v 2:16 Aes 40:13 w 3:2 Hip 5:12-13; 1 Pita 2:2 x 3:3 1 Kor 1:10-11 y 3:4 1 Kor 1:12 z 3:5-6 Wək 18:4,11,27-28 a 3:8-9 Mat 16:27; Efes 2:20-22

nimə məsin. Məto ilat rafin okotəkəike moatehm wir wək rəhalat rəha niləkinən nimə, ¹¹məto-inu okol suah kit təsiləkinən nelki nimə kit min itəm tol pisin e inu itəm kiniləkin rəkis. Kən nelki nimə u in Iesu Kristo.^b ¹²Okəmə suah kit tiləkin-pər rəhan nimə itəm nelki nimə in Iesu Kristo, kən in titun niləkinən e iaen u kol tatipit-ipit, o e silfa, o e kəpiel nəmtin tiəkis, o e nig, o e nuwig, o e maniah. ¹³Kən nian kit netəmim okotəplan wək rəhan, məto-inu e nian Iesu tatuwa min, rəhan wək otuwa e nəhag-əhagən. Rəhan wək okələhəu-pən e nigəm, kən nigəm otəgətun məmə rəhan wək təwir or tərət.^c ¹⁴Okəmə nigəm təməsusən rəhan nimə, in otos rəhan nətouən. ¹⁵Məto okəmə nigəm təmus rəhan nimə, kən rəhan natimnat rafin təmikə. In əm, Uhgın otosmegəh, məto tahmen-ahmen əm e suah kit itəm taiu mətagim e nimə itəm nigəm tatus.

¹⁶?Nəkotitun o kəp məmə, itəmat un nimə rəha Uhgın, kən Narmin Rəha Uhgın tətətig etəmat?^d ¹⁷Okəmə suah kit tərəkın nimə rəha Uhgın, kən Uhgın otərəkin in, məto-inu nimə rəha Uhgın, in rəhan pisin əm. Kən nimə u rəha Uhgın, itəmat.

¹⁸Təsəwirən məmə suah kit tateiuə-in atip in. Okəmə suah kit nikin təht məmə in tenatig u-roiu e niganəmti netəmim, in otəkəike muwa ialmə kit e niganəmtilat məmə in otuwa ienatig pahrien. ¹⁹Tol nəhlan məto-inu nenatigən rəha netəmim rəha nətueintən, in talməl pik e niganəmti Uhgın. Tahmen e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Uhgın tatol noanikulu kit e nəghatən rəha suah kit itəm tatən məmə in tenatig wir, kən Uhgın taskəlim in.”^e ²⁰Kən Naoa Rəha Uhgın tatən min məmə, “Tərəməgə titun məmə, nətəligən rəha netəm kotenatig, ilat nat əpnəpin əm.”^f ²¹Kən əsotənən məmə itəmat rəha suah u o rəha suah əh məmə onəkotiləs-ipər atip itəmat ron. Uhgın tatos-ipən natimnat rafin rəhatəmat məmə otasitu etəmat. ²²Pol, o Apolos, o Pita, o nətueintən, o nəmegəhən, o nimisən, o nian roiu, o nian itəm tatuwa, ilat rafin rəhatəmat məmə Uhgın otol təwir kəm itəmat lan, ²³kən itəmat rəha Kristo, kən Kristo in rəha Uhgın.

Aposol min rəha Kristo

4 ¹Tol nəhlan, netəmim okotəkəike motos itimat tahmen e iolwək min rəha Kristo itəm Uhgın təmələhəu-pən e nelmitimat məmə itimat ekotol əp nalpəkəuən anion rəha Uhgın. ²Kən netəmim itəm koatehm natimnat rəha etəm-iasol kit, ilat kotəkəike motol rəhalat wək təwir məmə nian etəm-iasol tatəplan rəhalat wək, kən titun nahatətəən elat.^g ³E io, in nat əpnəpin əm okəmə itəmat, o netəm pisin neen kotə-iarəp nətəligən rəhalat e rəhak wək. Kən io atip esahmenən o nakilən rəhak wək. ⁴E rəhak nətəligən, məmə emol əm nat itəm in təwir, məto

b 3:11 Aes 28:16; 1 Pita 2:4-6 **c 3:13** 1 Kor 4:5 **d 3:16** 1 Kor 6:19; 2 Kor 6:16
e 3:19 Job 5:13 **f 3:20** Sam 94:11 **g 4:2** Luk 12:42

nat u tāsənən mēmə io ekətuatip. Iərəməərə əm tətəuatip o nakilən rəhak wək. ⁵Tol nəhlan, sotautautən o nakilən natimnat. Nakoatəsahgin e nian Iərəməərə otuwa lan. In otəmki-pən e nəhag-əhagən natimnat itəm koatəhluai e napinəpən, kən in otol-arəp nat naka tətətig e niki netəmim o nolən min rəhalat. E nian əh Uhgın otənwiwi ilat kitiaəh kitiaəh.^h

⁶Piak min ne winik min. Emən-ipinə nəghatən min əh kəm itəmat etimlau Apolos mēmə itəmat onəkotos nitunən ikin, kən okəmə nakotos nipəti nəghatən min u, “Nəkotəkəike motol əm nəghatən min itəm kinətə rəkis,” kən nəsotos-ipərən netəm-iasol neen motos-iəhau neen.ⁱ ?Tahro? ?Itəmat ilis taprəkis-in netəmim min rafin? ?Itəmat nakoatos natimnat neen itəm Uhgın tāsos-ipinə kəm itəmat? !Kəp! ?Kən tahro nakoatəghat ausit o natimnat itəm Uhgın təmos-ipinə kəm itəmat tahmen əm mēmə itəmat əm nəmotol natimnat min əh?^j

⁸Nikitəmat təhat mēmə ninotos rafin rəkis natimnat rəha Uhgın. Nikitəmat təhat mēmə ninotos rafin rəkis nautə rəha Uhgın. Nolən rəhatəmat tahmen mēmə nəmotuwa kig min rəha Uhgın, mətə itimat ekotatig ləhau əm. !Mətə kəp, sənəmə nipahrienən! !Nəman! Okəmə nipahrienən mēmə itəmat nəmotuwa kig min rəha Uhgın, nikitəmat otəgien pik, kən okəmə tol nəhlan, itimat min ekotol kig kitat min itəmat. Mətə təsələn mihin. ⁹Itimat aposol min, mətə nikik təht mēmə Uhgın təmələhəu itimat əpəh ləhau agin-əh, ioatətig tahmen e netəm itəm kəmakil rəkis mēmə okotəkəike motimis. Nikik təht nəhlan mətə-inu tahmen mēmə ekoatətul e niğanəmti nəgelo min ne netəmim rafin mēmə ilat okotəplan nolən rəha nimisən rəhatimat.^k ¹⁰!Netəmim tepət koatən mēmə itimat ialmə min o nərgi Kristo, mətə nikitəmat təht mēmə itəmat nakotenatig wir e Kristo! Mətə sənəmə nipahrienən. !Netəmim tepət koatən mēmə rəhatimat nepətən tikə, mətə nakoatəghat ausit mēmə rəhatəmat nepətən iahgin! Mətə sənəmə nipahrienən. Netəmim tepət koatisiai-in itəmat, mətə katən rat itimat.

¹¹Mətə, inu nipahrienən. Mətəarus-pa roiu, nəumis tatus itimat, kən moatoaoa, kən ekoatuwin e natimnat kəmotəhap-əhap, kən netəmim koatoh itimat, kən rəhatimat nimə tikə.^l ¹²Itimat atip əm ioatol pik wək e nelmitimat. Nian okotən rat itimat, mətə itimat ekotəfak o nəwirən olat. Nian netəmim koatol nəratən kəm itimat, mətə itimat ekotəpnəpin əm.^m ¹³Nian netəmim koatən rat itimat, mətə itimat ekoatəghat wir əm kəm

h 4:5 1 Kor 3:8 **i 4:6** Rom 12:3 **j 4:7** Rom 12:6 **k 4:9** Nian kig kit təmol win e nəluaginən, minatitəlig matit rəhan mopael min ne rəhan tikimir min. Rəhan mopael min kotuarisig-in, kən tikimir min kotuarisig-in ilat, kən netəmim rafin kotitun mēmə tikimir min okotimis. Netəmim kəmotol lafet kit, kən netəmim rafin koatəplan tikimir min atip koatoh ilat min, o kəm-naka koatol fait ilat nat iarupin min tahmen e laion. Kən Pol tatən mēmə in ne rəhan min netəmim kotahmen e tikimir min itəm okotimis, kən netəmim rafin koatəplan. **l 4:11** 2 Kor 11:23-27 **m 4:12** Mat 5:44; 2 Tes 3:8

ilat. Mətoarus-pa roiu itimat ekotahmen e nuwitik rəha netəmim rafin, o namkimik rəha nətueintən rafin.

Ilat okotəkəike kətəu-pən nolən rəha Pol

¹⁴Esəteən nəghatən min u məmə ekol itəmat nakotaulis, məto məmə otağaiir etəmat, məto-inu itəmat nenətik min itəm ekolkeike itəmat. ¹⁵Rəhatəmat iəgətun tərət itəm okotəgətun itəmat e Kristo, kən okəm-naka ilat kotahmen əm e rəhatəmat tata kalin ten-taosan, məto rəhatəmat tata ətuatip kitiəh əm, inu io, məto-inu e Kristo Iesu emuwa rəhatəmat tata ətuatip nian emən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat aupən.ⁿ ¹⁶Tol nəhlan, ekətarəh əskasik otəmat məmə onəkotətəu-pa rəhak nolən min.^o ¹⁷Məto-inu o nat u, etahl-ipinə nətik e Kristo u Timoti itəm iakolkeike. In tətaiu əskasik e İərəmərə. In otən min kəm itəmat suatip rəha nəmegəhən rəhak e Kristo Iesu itəm tatətəu-pən natimnat itəm iatəgətun e niməfak min rafin ikin min rafin.^p

¹⁸Itəmat neen koatən məmə esimnə minən, kən motausit pik o rəhatəmat nepətən. ¹⁹Məto otəsuwəhən, ekəike mimnə məplan itəmat okəmə İərəmərə tegəhan-in io. Kən ekəsəplan əmən nəghatən min itəm netəm iausit min koatən, məto ekəplan nəsanənən rəhalat. ²⁰Məto-inu nərəmərəən rəha Uhgın sənəmə in nat kit rəha nəghatən, məto in nat kit rəha nəsanənən.^q ²¹?Kən nakotolkeike naka? ?Ekimnə malis itəmat, o ekimnə e nolkeikeən ne narmin rəha nəmeiən?

Pian kit, rəhan nolən tərət aghin

5 ¹Kəmən-iarəp kəm io məmə suah kit u e nikitəmat tətəkləh-in pətan kit, kən təmol e nolən tərət kit itəm taprəkis-in nolən rəha netəm kəsotəfakən, nat ənnapin kəsotəfakən. In tətəkləh-in pətan wi rəha rəhan tata.^r ²!Kən itəmat nakotausit ron məmə təwir əm! Nəsotətəon tərət, məto onəkotəkəike motətə tərət o nolən əh, kən nəsotahl-iarəpən suah əh, məto onəkotəkəike motahl-iarəp itəm təmol nolən rat əh e nikitəmat.

³Nat ənnapin esatigən kitat min itəmat, məto e narmin etatig kitat min itəmat, kən tahmen əm okəmə kitat koatatig, enən rəkis e nərgi İərəmərə Iesu məmə naka in tətəuatip məmə kitat okotol e suah əh.^s

⁴Nian nakotuwa kitiəh, kən e narmin, etatig kitat min itəmat, kən nian nəsanənən rəha İərəmərə rəhatat Iesu in əh-ikin kitat min, ⁵kən otələs-ipən suah u əh-roiu e nelmi Setan məmə otərəkin niyətin, məto İərəmərə otosmegəh narmin nian in tatuwa min e namnun nian.^t

⁶Rəhatəmat nausitən tərət. ?Nəkotitun o kəp məmə, is noan məsin əm tətələpik apiəpiə flao itəm kəmətig?^u ⁷Otəra kin rəkis is oas min

n 4:15 Kal 4:19 o 4:16 Fil 3:17 p 4:17 Wək 19:22 q 4:20 1 Kor 2:4 r 5:1 Lev 18:7-8; Dut 22:30 s 5:3 Kol 2:5 t 5:5 1 Tim 1:20 u 5:6 Kal 5:9

rəhatəmat məmə itəmat flaoa wi itəm kəmətig u is tikə lan, kən niphahrienən itəmat nəkotahmen ətuatip e pīret əh. Tol nəhlan məto-inu Kristo itəm in nəti sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən, təmimis rəkis tahmen e sakrifais o nolən rat min rəhatat.^v ⁸Tol nəhlan, pəs kotol lafet əh, məto kəsotolən e is oas, itəm tahmen e nolən tərət min itəm netəmim kotolkeike pik nolən kəm netəmim, ne nolən rat min rafin. Məto pəs kotol lafet e Piret U Is Tikə Lan, tahmen e nolən rafin itəm kotol niphahrienən motətuatip.^w

⁹Eməte rəkis naoa kəm itəmat məmə nəsotan kələhən itəmat netəm koatakləh-in pətan. ¹⁰Esən-iəhauən məmə nəsotanən itəmat netəm kəsotəfakən, nat əpnaripin nolən rəhalat tol min-nulan: ilat koatakləh-in pətan, ilat naumis, ilat iakləh min e neiuəən, kən ilat koatəfak kəm narmi nat min. Okəmə nəsotanən itəmat min ilat, kən nəkotəkəike motiet ikin-u e nətueintən. ¹¹Məto nīpəti naoa itəm eməte kəm itəmat məmə onəsotan kələhən itəmat suah kit itəm tatən məmə in piatəmat kit, məto in tətəkləh-in pətan, o in tətaumis, o in tatəfak kəm narmi nat min, o in tatən rat netəmim, o in tətəpis nian tēpət, o in tətəkləh-in e neiuēiuəən. Əsotolən nat kit itəmat min ilat, nat əpnaripin in nat əkəku əm tahmen e nəkotəgwən kitəh.^x

¹²Sənəmə in rəhak kit wək məmə ekakil netəm kəsotəfakən. Məto in wək rəhatəmat məmə onəkotakil nolən rəha netəmim əpəh e niməfak itəm koatol təfagə e nolən min u. ¹³Uhgīn otakil netəm Iaihlua min, məto Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, “Otahl-iarəp e nikitəmat etəm tatol nolən rat.”^y

Nolən rəha niuw-iarəpən itəm

6 ¹Nian okəmə itəmat kəiu kuəhai ilau min, in tol naulisən məmə otīləs muwīn kəm netəm kəsotəfakən məmə okotiūw-iarəp ilau motakil rəhalau nərgəhəuən. Məto nəkotəkəike motīləs motuwīn kəm iəfak min. ²?Nəkotitun o kəp məmə iəfak min, ilat okotakil netəmim e nətueintən? ?Kən okəmə itəmat onəkotakil netəmim e nətueintən, kən tahro nikitəmat təht məmə nəsotahmenən o nakilən rəhatəmat nolən əlkələh min?^z ³?Nəkotitun o kəp məmə, kitat okotakil nagelo min? !Kən natimnat min rəha nətueintən, ilat kotimətig əm o nakilən! ⁴?Kən tol nəhlan, okəmə nakoatərgəhəu o nətəligən min neen, tahro nakoatuwīn o netəm ihluə məmə ilat okotakil nərgəhəuən rəhatəmat? Ilat kəsotosən nisaiiən rəha niməfak məto-inu ilat kəsotahmenən məmə okotakil nat asol min neen tahmen e kitat. ⁵Iatən nəhlan məmə nakotaulis lan. ?Tahro? ?Itəmat kit tikə itəm tenatig məmə in titun nələhəuən nənən min

v 5:7 Aes 53:7; 1 Pita 1:19 w 5:8 Dut 16:3 x 5:11 2 Tes 3:6; Taet 3:10 y 5:13 Dut 13:5; 17:7 z 6:2 Nol Əpən 20:4

əh? ⁶!Məto kəp! Itəmat piak min nakoatuwin o netəm ihluə məmə ilat okotakil rəhatəmat nərgəhəuən min. Kəsi.

⁷Itəmat nakoatuwin o suah kit məmə otakil rəhatəmat nərgəhəuən. Inu tatəgətun məmə nəmotəmkakiəh e suatip rəha Uhgín e nəmegəhən rəhatəmat. ?Tahro? Okəmə suah kit tatol tərət kəm ik, təwir məmə nakaluin əm. Okəmə tateiuə-in ik mətakləh-in ik, aluin min əm. ⁸Məto kəp. Itəmat piatəmat min əm, məto itəmat atip nəkoatol tərət kəm itəmat min, kən moateiuə-in itəmat min motakləh kəm itəmat min.

⁹?Nəkotitun o kəp məmə, netəm koatol nərətən, okol kəsotuwinən e nərəməwəən rəha Uhgín? Əsotətəlig-inən neiueiuəən. Inu nípahrienən məmə netəm koatakləh-in pətan, ne netəm koatəfak kəm narmi nat min, ne nəman itəm kinotol marit rəkis koatakləh-in pətan, ne nəman itəm koatit atip ilat min, ¹⁰ne iakləh min, ne naumis min, ne netəm koatapis e wain, ne netəm koatəghat rat e nərgi netəmim, ne netəm koateiuə motakləh kəm netəmim, ilat okol kəsotuwinən e nərəməwəən rəha Uhgín. ^a ¹¹Kən itəmat neen, nəmoatol nəhlan. Məto, Narmín Rəha Uhgín rəhatat təmafəl itəmat, mələhəu kalin itəmat məmə rəhan, mol itəmat nəkotətuatip e niganəmtin e nərgi Iərəməwə Iesu Kristo. ^b

Nolən rəha nakləh-inən pətan in təfagə rat

¹²Netəmim neen koatən məmə, “Natimnat rafin təwir əm məmə ekol.” Məto, sənəmə ilat rafin kotasitu etəmat. Suah kit tatən min məmə, “Natimnat rafin təwir əm məmə ekol.” Məto, okol esegəhan-inən məmə nat neen okotərəməwə e rəhak nəmegəhən. ^c ¹³Netəmim neen koatən məmə, “Nəgwəən in nat təwir rəha nərpitəm, kən nərpitəm in tolkeike nəgwəənən. Kən tahmen əm, okəmə nípətítat tolkeike pətan, kən nolən əh rəha nitən pətan in təwir əm.” Nat mil əh, nəgwəənən ne nərpitəm, kuəwir, nat əpnəpin məmə Uhgín otol namnun ilau kərən. Məto Uhgín təsos-ipamən nípətítat məmə kotitəp nípitan. Uhgín təmos-ipa nípətítat məmə kotisiai-in Iərəməwə lan, kən Iərəməwə in tərəmərə e nípətítat. ^d ¹⁴E rəhan nəsanənən, Uhgín təmosmegəh Iərəməwə e nimisən, kən in otosmegəh min kitat. ^e

¹⁵?Nəkotitun o kəp məmə, nípətítəmat, ilat rəha Kristo pisin əm? ?Kən nikitəmat təht məmə ekiləs nípətík itəm in kitiəh ilau Kristo, kən mol kioal kitiəh ilau pətan rəha suatip? !Kəp! Okol təsolən mihin. ^f ¹⁶?Kən nəkotitun o kəp məmə, etəm tətən ilau pətan rəha suatip, ilau katuea kitiəh əm e nípətín? Məto-inu nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgín tatən məmə, “Ilau okuea nípətín kitiəh əm.” ^g ¹⁷Məto etəm itəm tatol kitiəh ilau Iərəməwə, tatuwa kitiəh ilau min e narmin. ^h

a 6:9-10 Kal 5:19-21; Efes 5:5; Nol Əpən 22:15 **b 6:11** Taet 3:3-7 **c 6:12** 1 Kor 10:23
d 6:13 1 Tes 4:3-5 **e 6:14** Rom 8:11; 1 Kor 15:20; 2 Kor 4:14 **f 6:15** Efes 5:30
g 6:16 Mat 19:5 **h 6:17** Jon 17:21-23; Rom 8:9-11

¹⁸Otagim rækis otuwim isəu o nolən rəha nītəpən nīpitan. Nolən rat rafin itəm suah kit tatol itəm tol pisin e itəm u, in təsərəkīnən nīpətin. Məto itəm u tatərəkīn nīpətin. ¹⁹?Nəkotitun o kəp məmə, nīpətitəmat in nimə kit rəha Uhgīn itəm Narmin Rəha Uhgīn tətətig ikin, kən Uhgīn təmos-īpinə Narmin kəm itəmat, mətətig etəmat? Kən itəmat sənəmə rəhatəmat atip u itəmat. ²⁰Uhgīn təmətou rækis itəmat e nətouən itəm nəmtin tiəkis. Tol nəhlan, otisiai-in Uhgīn e nolən min rəha nīpətitəmat.ⁱ

Nəghatən e marit

7 ¹Roiu ekən-īpinə nənən e naoa rəhatəmat itəm nəmotəte kəm io. Əwəh, in təwir məmə etəmim kit təsolən marit. ²Məto netəmim tēpət itəm koatitəp pətan, tol nəhlan, təwir məmə etəmim otəkəike mos atip rəhan pətan, kən pətan tatos rəhan iərman. ³Iərman otəkəike man ilau rəhan pətan okəmə pətan tolkeike, kən pətan otəkəike man ilau rəhan iərman okəmə iərman tolkeike. ⁴Pətan təsərəmərə atipən e nīpətin, məto rəhan iərman tatərəmərə lan. Kən tahmen-ahmen əm e iərman, in təsərəmərə atipən e nīpətin, məto rəhan pətan tatərəmərə lan. ⁵Təsəwirən məmə pətan o iərman təgin o nīpətin okəmə kit tolkeike. Məto okəmə ilau kərən kuegəhan məmə təwir əm okuəpəs o nəfakən o nian neen, kən təwir əm. Məto okueike muea min kitiəh. Okəmə kəsioalən, kən Setan otehm suatip o nos-īpən-os-īpənən kəm ilau. Iatən nəhlan məto-inu itəmat rafin nəsotəskasikən. ⁶Nəghatən əh məmə, “okuəpəs o nəfakən o nian neen,” in nətəligən əm rəhak, sənəmə lou kit. ⁷E rəhak nətəligən, təwir məmə netəmim rafin okəsotolən marit tahmen lak. Məto Uhgīn tatol suatip pisin pisin min kəm kitat kitiəh kitiəh, kən tatol məmə neen koatol marit, kən neen koatan əm. ⁸Kən iatən kəm netəm kəsotolən marit ne nəutahlimis min məmə, təwir məmə koatan əm məmə io ne. ⁹Məto okəmə tiəkis olat məmə okotaliwək e suatip ətuatip, kən təwir məmə okotəkəike motol marit pəs nikilat təsəht pīkən.^j

¹⁰Itəmat itəm nəmotol marit, ekən-īpinə nəghatən u kəm itəmat, sənəmə rəhak məto rəha Iərəmərə məmə, pətan otəsəpəsən rəhan iərman.^k ¹¹Məto okəmə in otol, kən təwir məmə otəsətəu-pən minən suah kit min, o okəmə tahro, titəlig-pən min əm o rəhan iərman. Kən iərman otəsəpəsən rəhan pətan.

¹²Itəmat itəm rəhatəmat nəman o nīpitan kəsotəfakən, inu rəhak əm nəghatən, sənəmə rəha Iərəmərə, məmə okəmə itəmat kit, rəhan pətan təsəfakən, məto tolkeike məmə ilau kətuatig, iərman otəsəpəsən. ¹³Kən okəmə itəmat kit, rəhan iərman təsəfakən, məto tolkeike məmə ilau kətuatig, pətan otəsəpəsən. ¹⁴Otol nəhlan məto-inu nian pətan kit tatəfak, kən Uhgīn tatələhəu kalin min rəhan iərman məmə rəha Uhgīn. Kən nian

iərman kit tatəfak, kən Uhgīn tatələhəu kalin min rəhan pətan məmə rəha Uhgīn. Okəmə təsolən nulan, kən rəhatəmat nisualkələh, ilat rəha nətueintən əm, məto tol nəhlan, Uhgīn tatələhəu kalin ilat məmə rəhan min, məto-inu təmələhəu kalin rəkis tata ne mama.

¹⁵Məto okəmə etəm təsəfakən tolkeike məmə otapəs rəhan pətan o iərman itəm tatəfak, egəhan in əm. Etəm tatəfak, iərman o pətan, Uhgīn təsaskəlīmən ilat e marit əh. Məto, Uhgīn təmaun-in itat məmə okotatig mətig e nəməlinuən.^l ¹⁶Pətan, kəm-naka Uhgīn otosmegəh rəham iərman e nolən təwir rəham. Kən iərman, kəm-naka Uhgīn otosmegəh rəham pətan e nolən təwir rəham.^m

¹⁷Məto in əm u, nian Uhgīn təmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən pisin pisin min itəm İərəmərə təmələhəu, kən təwir məmə nəkotatig əm lan. Inu rəhak nəghatən iatələhəu kəm niməfak min rafin. ¹⁸Nian Uhgīn təmaun-in suah kit, okəmə kəməhg-ipən in, kən otəsəhluaig-inən nəhg-ipənən itəm kəmol lan. Kən nian Uhgīn təmaun-in suah kit min, okəmə kəsəhg-ipənən, kən təwir məmə təsegəs-inən məmə okəhg-ipən. ¹⁹In nat əpnəpən əm okəmə kəməhg-ipən suah kit o kəsəhg-ipənən. Nat keike məmə kitat kotətəu-pən əm nəghatən min rəha Uhgīn.ⁿ ²⁰Nian Uhgīn təmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən pisin pisin min, kən təwir məmə nəkotatig əm elat.

²¹?Nian Uhgīn təmaun-in ik, ik slef əm kit? Nikim təsəht pikən, məto okəmə nəkitun nətəu-pənən suatip itəm kəmikis slef min lan, ətəu-pən əm. ²²Tol nəhlan məto-inu etəm slef əm nian İərəmərə təmaun-in, in etəm rəha İərəmərə itəm kəmikis rəkis, kən tahmen-ahmen əm, etəm itəm sənəmə slef kit nian İərəmərə təmaun-in, in slef əm rəha Kristo.^o ²³Uhgīn təmətou rəkis itəmat e nətouən itəm nəmtin tiəkis. Sotolən məmə itəmat nakotuwa slef min rəha netəmim. ²⁴Piak min ne winik min, nian Uhgīn təmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən pisin pisin min, kən təwir məmə nəkotatig əm elat itəmat Uhgīn.

²⁵Inu nəghatən kit rəhatəmat netəm wi itəm nəsolələn marit. Esos ətuatipən nəghatən kit o İərəmərə, məto iakən əm rəhak nətəligən. Məto itəmat nəkotitun məmə rəhak nəghatən in nipahrienən, məto-inu İərəmərə təmasəkkitun io. ²⁶Məto-inu o nəratən asol itəm nəkotatig lan, rəhak nətəligən tol min-nulan məmə, nəkotatig əm nulan nəkotatig mihin u-roiu. ²⁷?Tahro? ?Nəmol marit? Segəs-inən suatip o napəsən rəham pətan. ?Tahro? ?Nəsələn marit? Segəs-inən suatip o nosən rəham kit pətan. ²⁸Məto okəmə natol marit, nəsolən təfagə rat. Kən okəmə pətan wi tatol marit, in təsolən təfagə rat. Məto netəm kəmotol marit, okotatig e nəratən tepət e rəhalat natigən, kən iakolkeike məmə nəsotuwinən e nəratən min əh.

l 7:15 Rom 14:19 m 7:16 1 Pita 3:1 n 7:19 Rom 2:25; Kal 5:6; 6:15 o 7:22 Flm 16; 1 Pita 2:16

²⁹Piak min ne winik min, inu nipəti nəghatən rəhak. Natigən rəha netəmim e nətueintən in tinəkuəkir əm. Kən roiu ne matuwīn, netəm kəmotol marit, okəsotətəlig-in pikən nolən rəha marit rəhalat. ³⁰Kən okəmə suah kit tətəsək, təwir məmə otaliwək e nəmegəhən rəhan təhmen məmə təsasəkən. Kən okəmə suah kit nikin tagien, in otaliwək təhmen məmə nikin təsagienən. Kən okəmə suah kit tatos-nəmtin nat kit, təwir məmə nikin təht məmə sənəmə rəhan. ³¹Kən təwir məmə netəmim itəm koatol bisnes e nətueintən, ilat okotətəlig-in məmə rəhalat bisnes in nat əpnəpin əm, mətə-inu nətueintən ne nəwirən rəhan otəpanikəʔ

³²Iakolkeike məmə nikitəmat təsəht pikən nat kit rəha nətueintən u. Tol nəhlan, okəmə suah kit təsolən marit, nikin tatəht pik wək rəha Iərəmərə məmə təhro nulan mol Iərəmərə nikin tagien o wək itəm in tatol. ³³Mətə etəm təmol marit, nikin tatəht pik əm natimnat rəha nətueintən məmə otəhro nulan mol niki rəhan pətan tagien, ³⁴kən rəhan nətəligən tatuwin o nat kəiu, rəhan pətan ne wək rəha Iərəmərə. Kən pətan itəm təsolən marit, o pətan wi, nikin tatəht pik wək rəha Iərəmərə məmə təhro nulan in otətuakəm o Iərəmərə e nipətin ne narmin. Mətə pətan itəm təmol marit, in tatətəlig-in pik əm natimnat rəha nətueintən məmə otəhro nulan mol rəhan iərman nikin tagien.

³⁵Iatən-ipinə nəghatən min u o nəwirən atip rəhatəmat, sənəmə iatən-iəhau itəmat, mətə məmə nakotətəu-pən suatip rəha nəmegəhən itəm tətəuatip, kən nikitəmat tatəht pik wək rəha Iərəmərə.

³⁶Mətə okəmə iərman kit ne pətan wi kit, kinən-iəkis məmə ilau okioal marit, kən iərman təmə okuəpəs pitən, mətə roiu nikin təht məmə təsolən nolən ətuatip e pətan əh, kən okəmə pətan əh tətətig wir əm o nup min neen, kən iərman nikin təht məmə təike mol-tə marit e pətan əh, kən təwir əm, in titun nolən. In təsolən təfagə rat. Mətə təwir məmə in otol marit. ³⁷Kən okəmə kəiu min nəhlan kioalkeike məmə okioal marit, mətə iərman nikin tinəht rəkis məmə okuəpəs marit, kən suah kit tikə itəm tətəkəike kəm in məmə in tapəs marit, mətə iərman əm in tatərəmərə e nikin, kən nikin tinəht rəkis məmə otəsolən marit e pətan əh, suah əh, in min tatol nolən ətuatip. ³⁸Tol nəhlan, iərman itəm tatol marit e pətan wi, in tatol ətuatip, mətə iərman itəm təsolən marit, in tatol təwir maprəkis.

³⁹Pətan otəkəike mətətig ilau rəhan iərman e nian rafin, mətə okəmə rəhan iərman timis, in titun nolən marit e suah kit min itəm in tolkeike, mətə nat kitəh əm, in təike mol marit e iərman kit itəm tatəfak kəm Iərəmərə.^q ⁴⁰Mətə e rəhak nətəligən, okəmə in tətətig əm nəhlan məsolən marit, kən nikin otəgien taprəkis-in okəmə in tatol marit. Kən nīkik təht məmə Narmin Rəha Uhgīn tətətig min lak mos-ipa nəghatən əh kəm io.

Nagwənən itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat min

8 ¹Kən roiu, iakəghat e nagwənən min itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmi nat min. Kitat kotitun məmə, “kitat rafin koatos

nitunən.” “Nitunən” in nat kit itəm suah kit tətəusit ron, mətə nolkeikeən tatiləkin matiləs-ipər etəmim.^r ²Okəmə suah kit nikin təht məmə in titun pik nat, mətə in təsitunən əh natimnat itəm in otəkəike mitun.^s ³Mətə etəmim itəm tolkeike Uhgīn, Uhgīn titun in.

⁴?Kən tahro e nagwənən min itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmi nat min? Kitat kotitun məmə narmi nat in nat əpnapin əm kit e nətueintən, kən uhgīn əlkələh min kotikə, mətə Uhgīn kitiah əm.^t ⁵Katən məmə, “uhgīn əlkələh” min ne “iərəmərə əlkələh” min tərət əh-ikin. Inu neiüəən əm. Mətə nīpahrienən netəmim neen koatəfak kəm ilat. Mətə nat əpnapin okəmə uhgīn əlkələh min əh-ikin, əpəh e neai o əpəh ləhau e nətueintən, ⁶mətə o kitat, Uhgīn kitiah əm, Tata Uhgīn. Natimnat rafin təmisi-pən lan, kən təmos-ipa nəmegəhən kəm kitat məmə kitat okotol nəwian. Kən Iərəmərə kitiah əm, Iesu Kristo, kən Uhgīn təmöl natimnat rafin aɡin e Kristo, kən e Kristo kitat koatəmegəh.^u

⁷Mətə sənəmə netəmim rafin kotitun nəghatən u. Aupən, netəmim neen kəmotəfak kəm narmi nat min nian rafin. Mətə roiu, nian koatun mit itəm kəmol sakrifais lan kəm narmi nat, nīkilat təht məmə koatəfak kəm uhgīn əlkələh min pahrien. Kən ilat koatətə məmə koatol təfagə rat mətə-inu nīkilat təsəskasikən. ⁸Mətə nagwənən təsölən kitat kotuwa iuəhkir o Uhgīn. Okəmə kəsotunən mit əh, o kotun mit əh, nətəligən rəha Uhgīn kəm kitat in tahmen əm.

⁹Təwir əm, nəkotitun nətəu-pənən suatip itəm nakotolkeike, mətə oatətə itəmat. Sotölən nat kit itəm nakotolkeike mətə in otöl məmə piatəmat kit o winitəmat kit itəm nikin təsəskasikən təme e rəhan nəmegəhən.^v ¹⁰Ekən nəhlan mətə-inu okəmə suah kit itəm nikin təsəskasikən, tatehm itəmat itəm nakoatos nitunən əh, kən nakotuwin e nimə rəha narmi nat min məmə nakotagwən, kən tahro? Kəm-naka rəhatəmat nolən otuüw-pən rəhan nətəligən, kən in min otuwin mun mit itəm kəmotol sakrifais lan kəm narmi nat min, kən in tatöl təfagə rat kit. ¹¹Kən nitunən itəm nikitəmat təht məmə nakoatos, in tatərəkīn etəm nikin təsəskasikən. Mətə in piatə kit itəm Kristo təmimīs ron.^w ¹²Nian nəkoatol nolən rat e itəmat kit e nolən əh, matərəkīn nīkin təsəskasikən, kən nəkoatol təfagə rat e Kristo. ¹³Töl nəhlan, okəmə nat kit itəm iatun tol piak tatəme e rəhan nəmegəhən, kən təwir məmə esun minən mit nian kit ne məmə otəsəmeən e rəhan nəmegəhən.^x

Pol təmuhalpin nəghatən itəm katətu-pən lan

9 ¹Nikitəmat təht məmə ekītun nolən nat naka itəm iakolkeike, o kəp? !Əwəh! ?Io aposol kit, o kəp? !Əwəh! ?Eməplan Iesu Iərəmərə

r 8:1 Wək 15:29 s 8:2 Kal 6:3 t 8:4 Dut 4:39; 6:4; Kal 4:8 u 8:6 Efes 4:5,6
v 8:9 Rom 14:13-15; Kal 5:13 w 8:11 Rom 14:15,20 x 8:13 Rom 14:21

rəhatat e niganəmtək, o kəp? !Əwəh! ?Itəmat u noa rəhak wək e İərəməərə, o kəp? !Əwəh!^y ²Okəmə netəmim neen koatən məmə sənəmə io aposol, məto nıpahrienən, itəmat nəşotitun nənən nəhlan, məto-inu nəmegəhən rəhatəmat e İərəməərə tatəgətun məmə io aposol kit.^z

³Ekuhalpın nəghatən rəha netəmim neen itəm koatən məmə io sənəmə aposol kit. ⁴?Nian kitat aposol min koatətapəh otəmat o nagwənən ne nat okənim ne, in ətuatıp o kəp? Əwəh, itəmat nəkotitun.^a ⁵Aposol min neen, ne pia İərəməərə min, ne Pita,^b rəhalat nıpitan itəm koatəfak koatuarisig-in ilat nian ilat kotaliwək moatol wək rəha İərəməərə. ?In tətuatıp məmə kitat kotali təhmen-ahmen əm, o kəp? Əwəh, itəmat nəkotitun. ⁶?O nikitəmat təht məmə io əm ne Panapas, itimlau pisin əm ekuəkəike mioal atıp wək o natigən rəhatimlau?

⁷Otətəlig-in-tu, tol nəhlan. ?Pah tatol mopael məto təsolkeikeən məmə katətou in lan? ?O, pah tətəsum məsunən nagwənən lan? ?O, pah tətagwən nat megəh min məsunən əh kit ne?

⁸?Nikitəmat təht məmə natimnat min itəm iatəghat-in, koatisi-pən əm o nətəligən rəha netəmim? !Kəp! Lou tatən nat kitiəh əm. ⁹Kəməte e Lou rəha Moses məmə, “Nian nakotasig kau motuwa məmə otol wək mewigewig e wit, sotəlisən nöhlin pəs ton nımismisi wit neen.”^c ?Tahro? ?Niki Uhgın tatəht əm kau min,^d ¹⁰o nikin tatəht min kitat? Əwəh, kəmos-ıpa lou u o rəhatat nəwırən, məto-inu netəm itəm kotaupən motəfe nat e nasumən, ne netəm koatuarisig motəulək ikin, ilat rafin nətəligən rəhalat kitiəh əm məmə okotos nagwənən e nasumən u.^e ¹¹E wək min rəhatimat, təhmen əm məmə emotasum kit məmə itəmat nəkotəgwən ikin, inu nagwənən rəha narmitəmat. ?Kən tahro, tiəkis otəmat məmə nakotos-ıpa nagwənən neen rəha nıpətın kəm itimat?^f ¹²Netəm pisin neen kotitun nətəpəh-inən nagwənən otəmat, kən in tətuatıp əm, məto ilat koatol wək rəha Uhgın. ?Kən tahro e itimat? !Nətəpəhən rəhatimat in tətuatıp agin!

Məto itimat esətölən kəm itəmat məmə itimat ekotitun mihin nolən. Məto itimat ekotol natimnat rafin itəm ekotitun nolən, nat ənrapın in tiəkis, məmə esotahtosig-inən nammusən təwir rəha Kristo.^g ¹³?Nəkotitun o kəp məmə, netəmim itəm koatol wək e Nımə Rəha Uhgın, koatos nigilat ikin nagwənən? Kən netəmim itəm koatol wək e olta, ikin katol sakrifais ikin, koatos nigilat ikin nagwənən.^h ¹⁴E suatıp kitiəh əm, İərəməərə təmən məmə, netəmim itəm koatən-ıarəp nammusən təwir, rəhalat natimnat o natigən otəkəike misi-pən ikin.ⁱ

y 9:1 Wək 22:17-18; 26:16; 1 Kor 15:8-9 z 9:2 2 Kor 3:2-3 a 9:4 Luk 10:8

b 9:5 Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, ‘Kefas’ itəm in nərgin kit min rəha

Pita c 9:9 wit: Əplan e tiksonari. d 9:9 Dut 25:4; 1 Tim 5:18 e 9:10 2 Tim 2:6

f 9:11 Rom 15:27 g 9:12 Wək 20:34; 2 Kor 11:9 h 9:13 Dut 18:1-3 i 9:14 Mat 10:10; Kal 6:6

¹⁵Mæto esətapəh-inən kəm itəmat o nat naka itəm tətuatip əm kən ekitun nətapəh-inən. Eməsəteən naoa u məmə itəmat nəkotol natimnat min neen əh kəm io. Iatausit məsin məmə iatən-iarəp namnusən təwir kəsətouən io lan. Kən esolkeike agin-əhən məmə ekətəu-pən suatip pisin. Nimisən in təwir taprəkis-in suatip pisin. ¹⁶Mæto esausitən məmə iatən-iarəp namnusən təwir mæto-inu, ekəike mən-iarəp. !Kəsi, nahməən asol otuwa ron io okəmə esən-iarəpən namnusən təwir!^l ¹⁷Okəmə iatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın mæto-inu iakolkeike mol nulan, kən tətuatip məmə ekos nətouən lan. Mæto in Uhgın əm itəm təmitəpun io məmə ekol wək u, kən tol nəhlan, ekəike mol. ¹⁸?Kən rəhak nətouən in naka? In əm u, məmə nian ekən-iarəp namnusən təwir, ekən-iarəp əpnəpin əm, məsəsən nətouən lan, kən tol nəhlan esətapəhən o nat kit, nat əpnəpin in tətuatip məmə ekol.

¹⁹Suah kit təsərəmərən lak, mæto io emos-iəhau atip io məmə io slef əm rəha netəmim rafin məmə ekiuw-pa tepət kotuwa o Kristo. ²⁰Nian emətan itimat netəm Isrel, emuwa mahmen e netəm Isrel məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Kən nat əpnəpin Lou təsərəmərən lak, nian emətan itimat netəm koatətəu-pən Lou, emuwa mahmen elat, məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo.^k ²¹Nian emətan itimat netəm kəsətətəu-pənən Lou, emuwa mahmen elat. Mæto esərakinən lou rəha Uhgın, kəp. Lou rəha Kristo tatərəmərə lak. Emol nəhlan məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. ²²Nian emətan itimat netəm rəhalat nahatətən təsəskasikən, emuwa mahmen elat məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Emuwa mahmen e netəmim rafin məmə e nolən min rafin ekiuw-pa neen kotuwa o Kristo.^l ²³Iatol nəhlan o namnusən təwir məmə io min ekos natimnat wir min rəhan.

²⁴?Nəkotitun o kəp məmə, e naiuən, netəmim rafin koataiu, mæto kitiah əm tatol win? Kən təwir məmə nakotaiu e nolən rəha naiuən itəm nakotalkut pik məmə onəkotol win. ²⁵Netəmim itəm kotolkeike məmə kotuwın e naiuən, kotətuakəm əskasik o rəhalat naiuən. Koatol məmə okotol win e nat kit itəm otəpanikə, mæto kitat koatol məmə kitat okotol win e nat kit itəm tətətig lilin.^m ²⁶Tol nəhlan, tahmen e naiuən, esaiu əpnəpinən, kən tahmen e boksig, esəht-arəpənən tahmen e etəmim tatəht magoagəp. ²⁷!Kəp! Iatətuakəm kəm nipətik məmə otuwa rəhak slef. Iatol nəhlan məmə, nian emən-iarəp namnusən təwir kəm netəmim tepət rəkis məmə ilat okotuwa e naiuən əh, kən io ekəsuwamən mahmen e etəmim itəm təmətəhl lou rəha naiuən kən kərakin e naiuən.ⁿ

Pol təmən-iarəp nolən rəha netəm Isrel aupən

10 ¹Piak min ne winik min, iakolkeike məmə nəkotitun məmə nian tipitimat min kəmotiet Ijip, ilat rafin, mal napuə təmətəgəhl

j 9:16 Jer 20:9 k 9:20 Wək 21:20-26 l 9:22 2 Kor 11:29 m 9:25 Fil 3:14; 2 Tim 2:4-5; 4:7-8 n 9:27 Rom 8:13; 13:14

olat,^o kæn ilat rafin kəmotuwīn-pən itəhəi u katən mēmə Nītəhəi Asiə,^p
²Kæn e mal napuə ne nitəhəi, Uhgīn təmol baptais elat rafin mēmə okotuwa netəmim rəha Moses. ³Kæn ilat rafin kəmotun nagwəwənən kitihəi əm itəm təmisi-pən e Narmin Rəha Uhgīn,^q ⁴kæn motənim nəhau kitihəi əm itəm təmisi-pən e Narmin Rəha Uhgīn, mətə-inu kəmotənim nəhau e kəpiel rəha Narmin Rəha Uhgīn itəm təmətan ilat min ilat,^r kæn kəpiel əh in Kristo. ⁵Nat əpnəpin ilat kəmotol nəhlan, mətə Uhgīn nikin təməsəgiənən olat tərət, kæn ilat tərət kəmotimis əpəh ikin pisin pisin min taruən-aruən ikin.^s

⁶Kæn Uhgīn təmegəhan-in natimnat min əh mēmə ilat nəmtətin min mēmə otəhgaiir etat motəgətun itat, kæn okəsotolən tikirilət motələhəu-pən rəhatat nətəlīgən e nolən rat min tahmen e itəm kəmotol aupən.^t
⁷Əsotətəu-pənən nolən rəha nəfakən kəm narmi nat min tahmen elat neen kəmoatol aupən. Naoa Rəha Uhgīn tatən mēmə, “Netəmim kəmotəpələh mēmə okotagwən motənim, kæn motətul mēmə okotol danis u tiuw-pən ilat tərət ikin.”^u ⁸Tərət mēmə kitat okotit anion nīpitan tahmen elat neen kəmoatol aupən, kæn ilat rafin tuente-tri-taosan kəmotimis e nian kitihəi əm.^v ⁹Tərət mēmə kitat okotol natimnat itəm otuw nēməha rəha Iərəməw^w x tahmen elat neen kəmoatol aupən, kæn sinek tus ilat kotimis.^y ¹⁰Tərət mēmə nakotən nikali Uhgīn tahmen elat neen kəmoatol aupən,^z kæn nagelo rəha nimisən tohamnu ilat.

¹¹Kæn Uhgīn təmegəhan-in natimnat min əh mēmə otuwa e nəmegəhən rəhalat, mēmə ilat nəmtətin min, kæn kəmətə ilat mēmə okotəhgaiir etat motəgətun itat, itəm koatatig roiu mēmə namnun nian tatuwa iuəhkir.
¹²Kæn okəmə nikitəmat təht mēmə nakotətul əskasik, oatəto wīr itəmat, mətə-inu itəmat min nəkotitun nəmēən e nolən rat min əh. ¹³Nos-ipən-os-ipənən itəm tatuwa e nəmegəhən rəhatəmat tahmen əm e itəm katol mihin e netəmim rafin. Mətə nian rafin, Uhgīn tatol rəhan nəghatən, kæn otəsegəhan-inən nos-ipən-os-ipənən otuwa e nəmegəhən rəhatəmat mēmə in təkəsik maprəkis-in nəsanənən rəhatəmat. Mətə nian nos-ipən-os-ipənən tatuwa e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgīn otol suatip kit mēmə onəkotitun nosən nətulən rəhatəmat, mēmə nat əh otəsiuw-pənən itəmat e nərātən.

Narmi nat min ne iəfak min

¹⁴Tol nəhlan rəhak min, otəgim rəkis e nolən rəha nəfakən kəm narmi nat min. ¹⁵Itəmat netəm kotenatig, kæn otakil atip nəghatən rəhak mēmə

o 10:1 Eks 13:21-22 **p** 10:1 Eks 14:22 **q** 10:3 Jon 6:31; Eks 16:4,35
r 10:4 Eks 17:6; Nam 20:11 **s** 10:5 Nam 14:29-30 **t** 10:6 Nam 11:4,34; 1 Kor 10:11
u 10:7 Eks 32:4,6,19 **v** 10:8 Nam 25:1-9 **w** 10:9 Tatəghat o nolən rəha netəmim itəm koatol nolən rat kit, kæn nolən rat kit min, tatuwin matuwīn mēmə okotəplan okəmə Uhgīn otol nalpīnən o kəp. **x** 10:9 Eks 17:2 **y** 10:9 Nam 21:5,6 **z** 10:10 Nam 16:41-50; 17:5,10

in tawir o tɛrat. ¹⁶Nian kitat kotagwen e Nagwəwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, kən motən kəm Uhgın məmə nikitat tagien o nənımən, kən moatənim nənımən əh, tahmen məmə kitat koatuwa moatol kitıəh kitat Kristo e nıtan. ?Iatən pahrien, o kəp? Kən nian kitat koatun pıret itəm kotəmkas katoor, kitat koatuwa kitıəh kitat Kristo. ?Iatən pahrien, o kəp?^a ¹⁷Kitat u netənim tɛpət, məto kotahmen e nıpətın kitıəh əm, məto-inu pıret kitıəh əm, kən kitat rafın koatun əm pıret əh.^b

¹⁸Nikitəmat tatəht nolən rəha netəm Isrel. Nian etəm tatol sakrifais kəm Uhgın, kən netənim neen koatun mit itəm kəmol sakrifais lan, tahmen əm məmə ilat rafın kəmotuwa kitıəh ilat Uhgın e sakrifais əh. ?Inu nıpahrienən, o kəp? Əwəh, in nıpahrienən.^c

¹⁹?Naka nıpəti rəhak nəghatən min? ?Tahro? ?Iakatən məmə mit itəm katol sakrifais lan kəm narmı nat min nəsanənən əh-ikin rəhalat, o kəp? Kəp. ?O tahro? ?Iakatən məmə narmı nat min, ilat uhgın əlkələh min neen, o kəp? Kəp.^d ²⁰Məto iakatən məmə nian netənim koatol sakrifais kəm narmı nat min, koatol kəm iərmis min, kəsotolən kəm Uhgın. Kən esolkeikeən məmə nakotuwa kitıəh itəmat iərmis min.^e ²¹Okol nəsuwınən mun pıret ne wain e Nagwəwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, kən matıg muwın min e nıməfak rəha narmı nat min mun sakrifais ne wain rəha iərmis min ilat netəm koatəfak lan.^f ²²?Tahro? ?Nəkoatol məmə İəməmə otetət itəmat tahmen e netəm Isrel? ?Nikitəmat təht məmə nəsanənən rəhatat tɛpət maprəkis-in rəha Uhgın?^g

²³Itəmat nakoatən məmə, “Təwır əm məmə ekol natımmnat rafın itəm iakolkeike.” Məto io ekən məmə, sənəmə ilat rafın koatasitu etəmat. Itəmat nakoatən məmə, “Təwır əm məmə ekol natımmnat rafın itəm iakolkeike.” Məto io ekən məmə sənəmə ilat rafın itəm koatasitu e nəmegəhən rəhatəmat.^h ²⁴Təsəwırən məmə itəmat kit tategəs-in atıp rəhan nəwırən, məto tatəkəike megəs-in min rəha netənim min neen.ⁱ

²⁵Otun əm mit rafın itəm katol-salım-in e maket, kən məsotəpəh-inən nəghatən lan məmə kəmol sakrifais lan kəm narmı nat min, o kəp. Kən nikitəmat təsəht pıkən. ²⁶Nolən əh təwır əm məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Nətueintən ne natımmnat rafın əh-ikin, ilat rəha İəməmə.”^j

²⁷Kən okəmə etəm təsəfakən kit tətəpəh-in ik məmə nakuwın e rəhan nımə muagwən, kən nıkim tagien məmə onəkuwın, un əm nagwəwənən naka itəm tatos-ıpınə, məsəpəhən məmə kəmol sakrifais lan kəm narmı nat min o kəp. Nıkim təsəht pıkən. ²⁸Məto okəmə kit tən-ıpınə kəm ik məmə, “Kəmol sakrifais e mit u kəm narmı nat min,” kən təwır məmə nəsunən. Nıkim otatəht suah əh, ne nətəlıgən rəhan.^k ²⁹Sənəmə nat tɛrat

a 10:16 Mat 26:26-28 **b 10:17** Rom 12:5 **c 10:18** Lev 7:6 **d 10:19** 1 Kor 8:4

e 10:20 Dut 32:17; Nol Əpən 9:20 **f 10:21** 2 Kor 6:15-16 **g 10:22** Dut 32:21

h 10:23 1 Kor 6:12 **i 10:24** Rom 15:1-2 **j 10:26** Sam 24:1 **k 10:28** 1 Kor 8:7

ron ik, mæto in nat tærat e nætəligən rəhan əm. ?Mæto tahro nætəligən rəha suah kit min otakil rəhak nolən itəm iakolkeike məmə ekol, kən mahtosig-in io məmə esolən nat kit? ³⁰?Okəmə iatən kəm Uhgîn məmə nikik tagien o nagwənən, tahro okən rat io o nat kit itəm emən rəkis kəm Uhgîn məmə nikik tagien lan?¹

³¹Nəukəti nəghatən rafin əh tol nəhlan, nat naka itəm onəkol, o nakagwən, o nakənim, nəkəike mol ilat rafin e nolən itəm otələs-ipər nərgi Uhgîn lan.^m ³²Solən məmə suah kit təme e rəhan nəmegəhən, okəmə in noanol rəha Isrel, o Iaihlua, o suah kit e niməfak rəha Uhgîn.ⁿ ³³Otol nolən əh tahmen e nolən rəhak itəm iatalkut məmə ekol niki netəmim rafin kotagien e nolən min rafin. Iatol nəhlan mæto-inu esegəs-in atipən rəhak nəwİRən, mæto rəha netəmim tæpət, məmə Uhgîn otosmegəh ilat.^o

11 ¹Otasgəwin io tahmen məmə io iatasgəwin Kristo.^p

Nolən rəha nəfakən

²Iatənwiwi itəmat mæto-inu nəsotaluinən io e natimnat rafin itəm emol kən mægətun, kən naskəlimən nəgətunən min tahmen əm məmə emægətun itəmat lan.

³Mæto iakolkeike məmə itəmat rafin nəkotitun məmə rəhn-kapə netəmim rafin in Kristo itəm tərəmərə elat, kən rəhn-kapə pətan in rəhan iərman itəm tərəmərə lan, kən rəhn-kapə Kristo in Uhgîn itəm tərəmərə lan.^q ⁴Suah kit tatol aulis Kristo okəmə təfətəin rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgîn e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgîn təmos-ipən kəm in. ⁵Mæto pətan tatol aulis rəhan iərman okəmə təsəfətəinən rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgîn e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgîn təmos-ipən kəm in. Nolən əh tahmen əm məmə təkək rəhn-kapə.^r ⁶!Okəmə pətan kit təsəfətəinən məmə otəfətəin rəhn-kapə nəhlan, təwİR məmə otəte əm noanun! Mæto okəmə in tətəulis o nətəən noanun, o nakən rəhn-kapə, kən təwİR məmə otəfətəin rəhn-kapə. ⁷TəwİR məmə suah kit təsəfətəinən rəhn-kapə mæto-inu nian Uhgîn təmol etəmim, etəmim təmos narmi Uhgîn, kən matol-arəp nəwİRən rəha Uhgîn; mæto pətan tatol-arəp nəwİRən rəha iərman rəhan.^s ⁸Tol nəhlan mæto-inu iərman təsisi-pənən e pətan, mæto pətan təmisi-pən e iərman, ⁹kən Uhgîn təməsələn iərman məmə in iasitu rəha pətan, mæto təmol pətan məmə in iasitu rəha iərman.^t ¹⁰Tol nəhlan, pətan otəkəike məfətəin

l 10:30 1 Tim 4:4 m 10:31 Kol 3:17 n 10:32 Rom 14:13 o 10:33 1 Kor 9:20-22

p 11:1 1 Kor 4:16 q 11:3 Jen 3:16; Efes 5:23 r 11:5 Okəmə pətan kit təkək rəhn-kapə, in nat kit rəha naulisən. Netəmim neen koatən məmə in nəmtətən kit məmə katol nalpinən kit kəm in, kən netəmim neen koatən məmə in nəmtətən kit məmə in pətan rəha nausitən.

s 11:7 Jen 1:26-27 t 11:8-9 Jen 2:18-23

rəhn-kapə itəm tatəgətun məmə tatisiai-in rəhan iərman məto-inu nagelo min koatəplan.

¹¹Məto o kitat u kəmotuwa kitiah kitat Iərəmərə, pətan təsatiğ atipən e iərman, kən iərman min təsatiğ atipən e pətan, ¹²məto-inu pətan təmisi-pən e iərman, kən tahmen min əm, iərman, pətan təmİLəs. Məto natimnat rafin təmisi-pən o Uhgin.

¹³Otakil atip nat u məmə otətuatip məmə pətan itəm tatəfak kəm Uhgin təsəfətəinən rəhn-kapə, o kəp. ¹⁴Netənim rafin kotitun məmə iərman itəm noanun kaifəməh, tatol aulis in. ¹⁵Məto okəmə pətan kit noanun kaifəməh, nikin tagien lan kən katisiai-in in lan, məto-inu noanun əh Uhgin təmos-ipən məmə otəfətəin rəhn-kapə. ¹⁶Məto okəmə suah kit tolkeike məmə otəghat o nat əh, kən iaten nəhlan məmə nolən kit min tikə e itəm u, kən niməfak pisin pisin min rafin koatol tahmen-ahmen əm.

Nagwənan Rəha Nəmtətin Rəha Iesu

¹⁷E nəghatən min itəm ekən kəm itəmat əh-roiu, oesənwiwiən itəmat məto-inu nəpələh-kələhən rəhatəmat təsəsituən, məto tatərəkən əm itəmat. ¹⁸Emaupən məto məmə nian nakoatuəfimin itəmat min məmə nakotəfak, kən moatəhap-əhap itəmat min. Kən nikik təht məmə o nəghatən min əh, neen nipahrienən,^u ¹⁹məto-inu nəhap-əhapən min otəkəike motuwa məmə okəplan ətuatip məmə pah tatəfak pahrien.

²⁰!Nian nakoatuəfimin itəmat min, nakoatən məmə nakoatun Nagwənan Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, məto otəplan-tu nolən u rəhatəmat! Sənəmə Nagwənan Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, ²¹məto-inu nian nakotəgwən, itəmat kitiah kitiah koatəkəike əm kəsəhəginən ilat min neen. Kit nəumis tatus əh, kit tinapis rəkis. ²²?Rəhatəmat latuənu tikə məmə nakotaupən motəgwən ikin? ?O itəmat nəsotisiai-inən niməfak rəha Uhgin, kən moatol aulis ian-rat min? ?Kən ekən məmə naka kəm itəmat? ?Ekənwiwi itəmat o nolən əh? !Kəp, tiəkis agin-əh!

²³Məto-inu, eməgətun rəkis itəmat nəgətunən itəm təmisi-pən o Iərəmərə. E lapin əh uarisig kegəhan-in-pən e nelmi tikimir min, in təmos piret, ²⁴kən mən kəm Uhgin tagkiu ron, kən məmkas, kən məmə, “Inu nipətik itəm otitəgət otəmat. Otol mihin kən nikitəmat tatəht io.” ²⁵E nolən kitiah əm, nian kinotəgwən rəkis, in tos kap wain mən məmə, “Kap wain u in nəniəkisən wi rəha nasituən itəm tatuwa e nitak. Otol mihin nian rafin nakoatənim, nikitəmat tatəht io.”^v ²⁶O nat əh, nian rafin nakotun piret u, o nakotənim kap wain u, onəkotəkəike motən-iarəp nimisən rəha Iərəmərə mətoarus titəlig-pa min.^w

²⁷Tol nəhlan, etənim pah itəm tatun pīret o tatənim kap wain u rəha Iəramərə e nolən kit itəm təsətuatipən, in tatol təfagə o nərəkinən nīpətīn ne nita Iəramərə.^x ²⁸Etənim otəkəike makil rəhan nəmegəhən pītən, uarisig təpanun pīret ne mənīm kap wain, ²⁹məto-inu etənim itəm tatun matənim, məto nīkin təsəht wirən nīpətī Iəramərə, nunən ne nənīmən itəm in tatol tatiuw-pa atip əm nalpīnən kəm in. ³⁰Məto o nat əh, itəmat tēpət nakotəpou matīmīs, kən itəmat neen kinotīmīs rəkīs. ³¹Məto okəmə kitat kotakil atip nolən mīn rəhatat, Iəramərə təsakilən kitat mol nalpīnən kəm kitat. ³²Nian Iəramərə takil kitat mol nalpīnən kəm kitat, in tatol məmə kitat okotətuatip, məmə nian in otakil netənim e nətueintən mən nalpīnən rəhalat məmə okotīmīs, kən kitat okəsotosən nalpīnən əh kitat mīn ilat.^y

³³Tol nəhlan piak mīn ne winik mīn, nian nakotuwa kitiəh məmə nakotagwən, otəsahgin itəmat mīn. ³⁴Okəmə suah kit nəumis nus, təwir məmə otagwən iman ikin latuənu, məmə nian nakoatuəfīmīn, Uhgīn otəsos-ipənən nalpīnən kəm itəmat o nolən mīn əh rəhatəmat. Nian ekīmna, oekos-ipinə suatip e natimnat pīsīn neen mīn itəm nakoatətapəh ron.

Nəsanənən pīsīn pīsīn mīn rəha Narmin Rəha Uhgīn

12 ¹Piak mīn ne winik mīn, pəs ekəghat e nəsanənən pīsīn pīsīn mīn rəha Narmin Rəha Uhgīn itəm tatos-īpa kəm kitat, məto-inu iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motitun. ²Itəmat nəkotitun məmə aupən, nian nəməsotəfakən kəm Uhgīn, katiuw-pən rəhatəmat nətəligən katit itəmat e suatip o nəfakən kəm narmi nat mīn itəm kəsotəghatən.^z ³Tol nəhlan, ekən kəm itəmat məmə suah kit tikə itəm tatəghat e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgīn matən rat Iesu, kən suah kit mīn okol təsənən məmə, “Iesu in Iəramərə,” məto Narmin Rəha Uhgīn, in əm tol etənim tatən.^a

⁴Nəsanənən pīsīn pīsīn mīn rəha Narmin Rəha Uhgīn itəm tatos-īpa kəm kitat, məto koatīsī-pən e Narmin Rəha Uhgīn kitiəh əm.^b ⁵Kitat koatol wək pīsīn pīsīn tēpət, məto Iəramərə kitiəh əm itəm koatol wək rəhan. ⁶Kitat koatol wək e nolən pīsīn pīsīn tēpət, məto in Uhgīn kitiəh əm itəm tatol wək e nəmegəhən rəha netənim rafin məmə ilat okoatol wək mīn əh rafin.

⁷Kən Narmin Rəha Uhgīn tatos-īpa rəhan nəsanənən pīsīn pīsīn mīn kəm kitat kitiəh kitiəh məmə kitat okotasitu etat rafin. ⁸O suah kit, Narmin tatos-īpən nəghatən rəha nenatīgən. Kən kit mīn, Narmin kitiəh əm tatos-īpən nəghatən rəha nītunən nat. ⁹Kən kit mīn, Narmin kitiəh

x 11:27 Hip 10:29 y 11:32 Hip 12:5-6 z 12:2 Hab 2:18-19 a 12:3 1 Jon 4:2-3
b 12:4 Rom 12:6

əm tatos-ipən nahatətəən. Kən kit min, Narmin kitiaħ əh tatos-ipən nəsanənən o nol-wirən nimisən. ¹⁰Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən o nolən nat pispis min. Kən kit min, tatos-ipən nəghatən min itəm Uhgın tatos-ipa. Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən o nakilən narmin pisin pisin min. Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min.^c Kən kit min əh, tatos-ipən nəsanənən o nənən niptəti nəghatən ik pisin min əh. ¹¹Nəsanənən min əh ilat rafın, koatısı-pən əm e Narmin kitiaħ əm, kən tatos-ipa kəm kitat kitiaħ kitiaħ e suatip min itəm in əm tolkeike.^d

¹²Nipəti etəmim in kitiaħ əm, məto nolın-olın tepət; kən nat ərnapın nolın-olın pisin pisin min, ilat koatılpin e nipətin kitiaħ əm. Kən tol nəhlan, tahmen-amen əm e Kristo.^e ¹³Kitat neen, kitat noanol min rəha Isrel, kitat neen Iaihlua min, neen slef min əm, neen sənəmə slef min, məto Narmin Rəha Uhgın kitiaħ əm təmol baptaıs e kitat rafın aġın-əh məmə, kəmotuwa nipəti Kristo kitiaħ əm, kən kitat kəmotos Narmin Rəha Uhgın u kitiaħ əm.^f

¹⁴Otətəlig-in, nipəti etəmim kəməsolən nolın kitiaħ əm, məto nolın tepət. ¹⁵Okəmə nelkin tatən məmə, “Sənəmə io nelmin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin kit,” kən nəghatən rəhan təsolən məmə nelkin in sənəmə nolın nipətin məsin. ¹⁶Kən okəmə matəlgın tən məmə, “Sənəmə io niġanəmtin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin kit,” kən nəghatən rəhan təsolən məmə matəlgın in sənəmə noli nipətin məsin. ¹⁷?Okəmə nipətin in niġanəmtin rafın əm, kən otahro məto nat? ?Kən okəmə nipətin in matəlgın rafın əm, kən otahro məto nəmiəwin nat? ¹⁸Məto kəp, Uhgın təmoor nolın-olın nipətin ilat rafın itəm in tolkeike məmə ilat okotol mihin. ¹⁹?Okəmə ilat rafın nolın kitiaħ əm, kən nipətin pəhruən ikin? ²⁰Məto nipahrienən, nolın-olın tepət, məto nipətin kitiaħ əm.

²¹Niġanəmtin okol təsənən kəm nelmin məmə, “Io ekapəs ik, io enahmen rəkis.” Kən rəhn-kapə okol təsənən kəm nelkin mil məmə, “Io ekapəs itəmlau, io enahmen rəkis.” ²²Təsolən nəhlan. Nolın-olın nipətıtət itəm nikitat təht məmə ilat kotəpou aġın, ilat nat keike o nipətıtət. ²³Kən nolın-olın nipətıtət itəm nikitat təht məmə ilat nat ərnapın əm, koatol nolən rəha nisaiiən elat. Kən nolın-olın rəha naulisən, kitat koatehm wir ilat. ²⁴Məto nolın-olın nipətıtət itəm təsolən naulisən, kitat kəsotolən nat aġın elat. Məto Uhgın təmuəfimin nolın-olın nipətıtət min, kən matisiai-in nolın-olın min itəm kitat koatehm-pən əm ilat. ²⁵Kən e nolən əh, nolın-olın nipətıtət okəsotəhap-əhapən ilat min, məto ilat okoatehm wir ilat min rafın. ²⁶Okəmə nolın məsin tatəto nahməən, kən nolın min

c 12:10 Nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min, tatəghat-in nəghatən min itəm suah kit təsitunən. Əplan-tu 1 Kor 13:1, ne Wək 2:4. **d 12:11** 1 Kor 7:7 **e 12:12** 1 Kor 10:17 **f 12:13** Kal 3:28

ilat rafin okotəto nahməən ilat min. Kən okəmə nolın məsin katos-ipən nisiaiən kəm in, kən nolın min rafin okotagien ilat min.

²⁷Nipəti nəghatən u məmə itəmat nipəti Kristo, kən itəmat rafin kitiah kitiah, itəmat nolın min rəha nipəti Kristo.^g ²⁸Kən e niməfak, Uhgın təmaupən mələhəu-pən aposol min, kən uarisig un, ien min, kən uarisig un, iəgətun min. Kən təmələhəu-pən netəm koatol nat pispis, ne ilat itəm koatol-wir nimisən min, kən netəm kotasitu e netəmim, kən netəm kotenatig itəm kotasitu o nənən rəha niməfak, kən netəm koatəghat e nəghatən ikin pisin min.^h ²⁹?Netəmim rafin aposol min? ?O netəmim rafin ien min? ?O netəmim rafin iəgətun min? ?O netəmim rafin nol nat pispis? ³⁰?O netəmim rafin koatol-wir nimisən min? ?O netəmim rafin koatəghat e nəghatən ik pisin min? ?O netəmim rafin koatən-iarəp nipəti nəghatən ik pisin min? Kəp, təsolən nəhlan. ³¹Məto təwir məmə nakotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatəmat o nosən nəsanənən pisin pisin min itəm Narmin Rəha Uhgın tatos-ipa, ilat min əh itəm kotəwir agin.ⁱ

Məto roiu ekən-ipinə suatip wir agin-əh.

Nolkeikeən

13 ¹Okəmə iatəghat e nəghatən rəha netəm ik pisin min, o nəghatən rəha nagelo min, məto esosən nolkeikeən e nīkik, iatəghat pik əm tahmen e suah kit itəm tatoh nuwigi dram, o tatoh ənnapin əm bel. ²Okəmə iatos nəsanənən itəm Narmin Rəha Uhgın tatos-ipa o nən-iarəpən nəghatən min itəm Uhgın tatos-ipa, məto esosən nolkeikeən e nīkik, io nat ənnapin əm. Kən okəmə ekitun nat anion rafin ne nitunən rafin, məto esosən nolkeikeən e nīkik, io nat ənnapin əm. Kən okəmə rəhak nahatətəən təkaskik məmə otol nitot kit tiet, məto esosən nolkeikeən e nīkik, io nat ənnapin əm.^j ³Okəmə ekəmki-pən rafin rəhak natimnat kəm ian-rat min, o ekegəhan-in nipətik məmə nigəm otus, məto esosən nolkeikeən e nīkik, esolən win e nat kit.

⁴Nolən rəha nolkeikeən tol nulan: suah kit rəhan nətəligən təfəməh, kən matol təwir kəm netəmim, kən məsetəhakən e netəmim, kən məsos-ipər atipən, kən məsausit pikən, ⁵kən məsol-pənən netəmim, məsalkutən o nərpin, kən nīkin təsahmə uəhaiən, kən təsaskəlīm-iəkisən e nīkin nərətən itəm suah kit tatol lan. ⁶Kən nīkin təsagienən o nolən rat min, məto nīkin tagien əm o nolən wir min rəha nipahrienən.^k ⁷Nolən rəha nokeikeən tol nulan: nat ənnapin suatip rəha suah kit tiəkis, məto nian rafin suah əh tatətəu-pən əm, məsəhlmanən rəhan nahatətəən nian kit, kən nian rafin tatələhəu-pən əskasik rəhan nətəligən e Uhgın, rəhan nahatətəən tatətəl əm nulan e nian rəha nərətən.^l

g 12:27 Rom 12:5 h 12:28 Efes 4:11-12 i 12:31 1 Kor 14:1 j 13:2 Mat 17:20
k 13:6 Rom 12:9 l 13:7 1 Pita 4:8

⁸Nolən rəha nolkeikeən namnun tikə. Məto rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, otəpanikə. Rəha nəghatən ik pisin min, okotəpanikə. Rəha nitunən nat, otəpanikə. ⁹Tol nəhlan məto-inu nitunən rəhatat noan məsin əm, kən koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa noan məsin əm. ¹⁰Məto nian Iesu Kristo otuwa min mol ətuatip natimnat rafin, kən nəsanənən min itəm Narmin Rəha Uhgın tatos-ipa roiu okotikə. ¹¹Nian ematəkəku, ematəghat tahmen e suakəku, kən nitunən rəhak tahmen e rəha suakəku, kən nolən rəha nətəligən rəhak tahmen e rəha suakəku. Məto nian emuwa mol etəm-iasol in io, emələhəu nolən min rəha suakəku e məntaak. ¹²Roiu, kitat koatəplan noan məsin əm tahmen e suah kit itəm tateranəm e klas itəm toapoap. Məto e nian əh, kitat okotəplan əsas niganəmti Uhgın. Roiu, ekitun noan məsin əm, məto e nian əh, epanitun əsas natimnat rafin, tahmen məmə Uhgın titun mihin io əh-roiu.

¹³Kən roiu, nolən miləhal u kisil kətəhalətul: nolən rəha nahatətəən, nolən rəha nələhəu-pənən əskasik nətəligən e Uhgın, ne nolən rəha nolkeikeən. Məto itəm təwir pik agin eləhal, in nolən rəha nolkeikeən.^m

Nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, ne nənən nəghatən ik pisin min

14 ¹Otalkut əskasik məmə nolkeikeən otərəməərə e nəmegəhən rəhatəmat, kən motalkut əskasik məmə onəkotos nəsanənən min itəm Narmin Rəha Uhgın tatos-ipa, kən otalkut pik təhmin min o nəsanənən rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa.ⁿ ²Ekən nəhlan məto-inu itəmat kit itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min, təsəghatən kəm netəmim, məto tatəghat əm kəm Uhgın. Pahrien, suah kit tikə itəm titun nəghatən itəm in tatən, məto in tatən-iarəp nəghatən anion min e Narmin Rəha Uhgın. ³Məto netəmim rafin itəm kotən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, koatən kəm netəmim o niləkənən ilat, o niləs-ipərən nətəligən rəhalat, kən o nasituən miləs-ipər nikilat. ⁴Etəmim itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min, tatiləkin atip əm in, məto etəmim itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, tatiləkin niməfak. ⁵Iakolkeike məmə itəmat rafin agin-əh nakotəghat e nəghatən ik pisin min, məto təwir pik məmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa. Etəmim itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, in tətəsitu pik e niməfak taprəkis-in etəmim itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min mətoarus in tən nipətən məmə otiləkin niməfak.

⁶Piak min ne winik min. ?Okəmə iatuwa otəmat kən matəghat e nəghatən ik pisin min, tahro nulan io iakəwir otəmat okəmə esol-arəpən nəghatən neen itəm kəmoatəhluəig aypən, o esosən nitunən neen, o nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, o nəghatən rəha nəgətunən? ⁷Otətəlig-in

o natimnat tahmen e nau itəm kətahl, o kita itəm katoh. Natimnat min əh kəsotəmegəhən, etəmim əm tatol ilat kotagət. Məto okəmə kəsotagət ətuatipən, kən itəmat onəkotəruru məmə napuən naka ilat koatan. ⁸Kən okəmə təwi təsagət ətuatipən, kən netəmim okotəruru məmə kotəkəike motol əpen-əpenə o nəluaginən. ⁹Məto tahmen əm etəmat. ?Okəmə noatəghat e nəghatən itəm netəmim kotəruru, tahro nulan okotitun nipəti nəghatən nakoatən? Itəmat onəkotəghat əm kəm magoagəp, məto netəmim kəsotosən nipətin. ¹⁰Pahrien məmə nəghatən min tepət e nətueintən, məto ilat rafin nipətilat əh-ikin. ¹¹Kən okəmə esitunən nipəti nəghatən itəm suah kit tatən-ipa kəm io, io iapispis kəm in, kən in iapispis kəm io. ¹²Tahmen əm etəmat. Itəmat nakotolkeike nəsanənən min rəha Narmin Rəha Uhgın, kən tol nəhlan, otalkut məmə nakotiləkin niməfak e nəsanənən min itəm okotasitu pik lan.

¹³Məto-inu o nat əh, okəmə itəmat kit tatəghat e nəghatən ik pisin min, otəkəike məfak min məmə Uhgın otos-ipən nipəti nəghatən u məmə otən-iarəp kəm niməfak. ¹⁴Okəmə iatəfak e nəghatən ik pisin min, nikik tatəfak məto nətəligən rəhak tatətul əpnarın əm. ¹⁵?Kən ekahro? Ekəfak e nikik, məto ekəfak min e nətəligən rəhak. Kən ekan napuən e nikik, məto ekan min napuən e nətəligən rəhak. ¹⁶?Okəmə nakatənwiwi Uhgın e nikim e nəghatən pisin, tahro suah kit itəm təruru nəghatən u in otən “Əwəh” e rəham nəfakən, məto-inu in təruru nat itəm nakatən? ¹⁷Kəm-naka natənwiwi wir Uhgın, məto nəsiləkinən etəmim pisin kit min.

¹⁸Iatən tagkiu kəm Uhgın məmə iatəghat e nəghatən ik pisin min taprəkis-in itəmat rafin. ¹⁹Məto e niməfak, okəmə iatəgətun netəmim e nəghatən faif əm itəm kotitun, inu təwir agin maprəkis-in məmə ekən nəghatən ten-taosan e nəghatən pisin itəm kinotəruru.

²⁰Piak min ne winik min. Sotolən nətəligən rəhatəmat tahmen e nisualkələh. Təwir məmə nəkotahmen e nisualkələh itəm kotəruru əh nolən rat. Məto e nətəligən rəhatəmat, təwir məmə nakotimətə.^o

²¹Kəmətə nəhlan e Lou rəha Moses məmə,

“Ekol məmə netəm koatəghat e nəghatən ik pisin min okotən rəhak nəghatən kəm rəhak netəmim.

Kən ilat okotəto nəghatən min rəha iapispis min,

Məto nat əpnarın ilat okotəto nat əh itəm tol pisin, okol kəsotətəlig-inən io.

Iərəmərə tatən mihin.”^p

²²Tol nəhlan, nəghatən ik pisin min, in nəmtətin kit rəha netəmim itəm kəsotəfakən, sənəmə nəmtətin kit rəha iəfak min. Məto nian suah kit tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, in rəha iəfak min, sənəmə rəha netəm kəsotəfakən. ²³?Tol nəhlan, okəmə niməfak apiəpiə

tatuəfimin, kən netənim rafin koatəghat e nəghatən ik pisin min, kən ilat neen itəm kəsotitunən, o netəm kəsotəfakən kotuwa imə, ilat okotən məmə itəmat nakotalməl, o kəp?^q ²⁴Məto okəmə etəm təsəfakən kit, o etəm təruru tuwa imə nian netənim rafin koatən-iarəp nəghatən itəm Ughin tatos-ipa, kən nəghatən rəhatəmat otek nikin, kən in otitun məmə in iol təfagə, kən nəghatən min əh otakil rəhan nolən,^r ²⁵kən rəhan təfagə min itəm koatəhluaiɡ otuwa e nəhag-əhagən. O nat əh, in otiet morin e nisialiən matəfak kəm Ughin, matən-iarəp məmə, “!Itəmat pahrien Ughin nakoatan!”

Nələhəu ətuatipən nolən rəha nəfakən

²⁶Piak min ne winik min. Pəs iakən nipəti rəhak nəghatən min roiu. Nian itəmat rafin nakotuwa kitiah e nuəfiminən o nəfakən, itəmat rafin kitiah kitiah rəhatəmat əh-ikin wək o nolən, neen koatan napuən, neen katəgətun ilat, neen koatol-arəp nəghatən neen itəm kəmoatəhluaiɡ aupən, neen koatəghat e nəghatən ik pisin min, neen koatən nipəti nəghatən min əh. Onəkotəkəike moatol natimnat min əh o niləkinən niməfak təkaskik.^s ²⁷Okəmə netənim neen koatəghat e nəghatən pisin, kəiu o kəm-naka kisil əm okotəghat. Kit otən rəhan u, uarisig kit, kənu kit min tən rəhan, kən suah kit otəkəike mən nipəti nəghatən min əh. ²⁸Okəmə etənim tikə o nən-iarəpən nipəti nəghatən min əh, etəm itəm otəghat e nəghatən pisin, otəkəike məsəghatən e niməfak, kən məghat anion kəm Ughin.

²⁹Təwir məmə ien kəiu o kisil okotəghat, kən netənim neen okotakil wir nəghatən koatən.^t ³⁰Kən okəmə Ughin tatol əp nəghatən kit itəm təmatəhluaiɡ aupən tatuwa o suah kit itəm tatəpələh, təwir məmə etəm təmaupən matəghat otapəs nəghatən. ³¹Tol nəhlan, itəmat itəm nakotən-iarəp nəghatən itəm Ughin tatos-ipa, kit otaupən məghat, kənu kit min, u kit min məmə nakotəgətun netənim rafin, kiləs-ipər nətəligən rəhalat. ³²Sotaluinən məmə ien min koatəməmə e nikilat məmə kotitun nən-iarəpən nəghatən rəhalat e nian itəm in tətəuati p o nənən, ³³məto-inu Ughin sənəmə in Ughin rəha nolən nəruruən e nat, məto in Ughin rəha nəməlinuən, təhmen e niməfak min rafin.

³⁴Nian katəfak lan, nipitan okəsotagətən, məto-inu təsətuatipən məmə okotəghat. Məto okotəkəike moatətəlig-in netəm-iasol rəha niməfak, təhmen əm e itəm Lou tatən mihin.^u ³⁵Okəmə kotalkeike məmə kotitun nat kit, okotəkəike kətapəh o rəhalat nəman min əpəh latuənu, məto-inu tol naulisən məmə pətan otəghat əpəh e niməfak.

³⁶?Tahro? ?Nikitəmat təht məmə nəghatən rəha Ughin təmaupən miet-arəpa otəmat? ?O nikitəmat təht məmə nəghatən rəha Ughin təmuwa əm

otəmat? ³⁷Okəmə itəmat kit nikin təht məmə in ien kit, o Narmin Rəha Uhgın təmos-ipən nəsanənən kit kəm in, in otəkəike mən nıpahrienən e nəghatən itəm iatəte kəm itəmat məmə in nəwia İərəmərə.^v ³⁸Okəmə tapəs nənən nıpahrienən e nəghatən u, in okəsən minən nıpahrienən e rəhan nəghatən.

³⁹Tol nəhlan, piak min ne winik min, təwir məmə nakotolkeike məmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ıpa, kən məsotətlosig-inən nənən nəghatən ik pisin min. ⁴⁰Məto e natimnat rafin agın itəm nəkoatol e nəfakən, otol e nolən itəm in tətuatip o niməfak, motətəu-pən wir nolən rəha nəfakən.

Kristo təməmegəh min e nimisən

15 ¹Piak min ne winik min. İakolkeike məmə ekən-iarəp min kəm itəmat namnusən təwir itəm ematən-iarəp kəm itəmat aıpən, nəmotos e nikitəmat, kən motos rəhatəmat ikin nətulən lan. ²Okəmə nakotaskəlīm əskasik namnusən təwir ətuatip itəm io emən-iarəp kəm itəmat, Uhgın otosmegəh itəmat lan. Məto okəmə nakotapəs nat ətuatip, motahatətə e nəghatən pisin, kən nahatətəən rəhatəmat in nat əpnarın əm.

³Natimnat itəm io eməto, ilat nat keike, kən enən-ıpinə rəkis kəm itəmat məmə, Kristo təmimis o rəhatat nolən rat min tahmen e Naoa Rəha Uhgın təmən rəkis mihin,^w ⁴kəmitənim, kən təmegəh min e nimisən e nian itəm tatol kisil lan tahmen əm e Naoa Rəha Uhgın təmən rəkis mihin,^x ⁵kən təmaıpən miet-arəp o Pita, uarisig u, o rəhan netəm tuelef.^y ⁶Uarisig lan, in təmiet-arəp min o piətət min taprəkis-in faif-hanrit e nian kitih əm, u ilat tepət koatəmegəh əh, məto neen kınotimis rəkis. ⁷Kən uarisig, tiet-arəpa o Jemes, kən o aposol min rafin.^z ⁸Kən uarisig elat rafin, in təmiet-arəpa min ron io, nat əpnarın io ekahmen e suakəku itəm təsaiirən e nian ətuatip rəhan.^a

⁹Tol nəhlan, io ləhau agın e aposol min rafin, kən esahmenən məmə netəmim okotaun-in io məmə io aposol kit, məto-inu ematol nəratən kəm niməfak rəha Uhgın aıpən.^b ¹⁰Məto e nəwirən itəm Uhgın təmawte-in kəm io, emuwa mahmen nulan roiu, kən nəwirən əh təsuwa əpnarınən məto noan əh-ikın. Nıpahrienən, emol wək taprəkis-in rafin aposol min, məto sənəmə e rəhak əm nəsanənən, məto e nəwirən əm itəm Uhgın təmawte-in kəm io.^c ¹¹Nat əpnarın io emən-iarəp, o ilat kəmotən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat, məto nəghatən u inu itəm iatən-iarəp, namnusən təwir itəm nəmotən nıpahrienən lan.

v 14:37 1 Jon 4:6 w 15:3 Aes 53:5-12 x 15:4 Mat 12:40; Wək 2:24-32

y 15:5 Mat 28:16-17; Luk 24:34 z 15:7 Wək 1:3-4 a 15:8 Wək 9:3-6 b 15:9 Efes 3:8;

1 Tim 1:15 c 15:10 2 Kor 11:23

Nāmegāhān e nīmīsān rāha netām kāmōtīmīs

¹² Māto okāmā kāmātān-iarēp māmā Kristo tāmāmegāh min e nīmīsān, kān tahro itāmat neen nakoatān māmā netām kāmōtīmīs okol kāsōtāmegāh minān? ¹³ Māto okāmā nāghatān rāhatāmat in nīpahriēnān, māmā netām kāmōtīmīs kāsōtāmegāh minān, kān okol Kristo min tāsāmegāhān e nīmīsān. ¹⁴ Kān okāmā Kristo tāsāmegāhān e nīmīsān, kān wāk rāhatāmat o nān-iarēpān namnusān tawīr, in nat āpnāpīn ām, tahmen min ām e nahatātān rāhatāmat. ¹⁵ Nat kit min nāhlan, okāmā Kristo tāsāmegāhān e nīmīsān, itāmat emoateiū e Uhgīn māto-inu emotān-iarēp māmā Uhgīn tāmosmegāh Kristo e nīmīsān. Māto okāmā netām kāmōtīmīs ko kāsōtāmegāh minān e nīmīsān, kān okol Uhgīn tāsōsmegāhān Kristo e nīmīsān. ¹⁶ Māto-inu okāmā netām kāmōtīmīs ko kāsōtāmegāh minān e nīmīsān, kān okol Kristo tāsāmegāh minān e nīmīsān. ¹⁷ Kān okāmā Kristo tāsāmegāh minān e nīmīsān, kān nahatātān rāhatāmat nīpētīn tikā, kān itāmat noatatīg āh e tāfagā rat min. ¹⁸ Kān netāmīm itām kāmōtān nīpahriēnān e Kristo itām kīnōtīmīs rākīs, ilat min kāmōtakīāh. ¹⁹ !Okāmā koatālhāu-pān āskāsīk rāhatat nātāligān e Kristo o nāmegāhān ām rāhatat e nātueintān, kāsi, tawīr māmā netāmīm okōtāto tātāt otāmat maprākīs-in netāmīm rafīn māto-inu, kān-naka kitāt kāmōtāmkakīā!

²⁰ !Māto kēp! Nīpahriēnān māmā Kristo tāmāmegāh min pahriēn e nīmīsān. In tāmāupān e netām rafīn itām kāmōtīmīs kān māmāmegāh min e nīmīsān, kān okol tāsīmīs minān.^d ²¹ Otātālig-in. Nīmīsān tīnuwa e nātueintān e etāmīm kit, kān e suatīp kītīāh ām, nāmegāh minān e nīmīsān tāmūwa e etāmīm kit.^e ²² Tol nāhlan, netāmīm rafīn okōtīmīs māto-inu kāmōtīsī-pān e Atām, kān tahmen-ahmen ām, netāmīm rafīn itām kāmōtuwa kītīāh ilat Kristo okōtāmegāh min. ²³ Māto ilat min u, okōtāmegāh min e nīān ātuatīp rāhalat. Kristo in tāmāupān māmāmegāh min, kān nīān in otuwa min, rāhan min okōtāmegāh min.^f ²⁴ Kān namnun nīān otuwa. In otārākīn nārāmārān rafīn, ne nepētān rafīn, ne nāsānānān rafīn. Uarisīg lan, in otāhlman-pān nārāmārān rāhan e nelmī Uhgīn Tata. ²⁵ Tol nāhlan māto-inu, in tāike matārāmārā mātoarus māmki-pā rāhan tīkīmīr min meguātān ilat e nelkīn.^g ²⁶ Namnu rāhan tīkīmīr itām otārākīn, in nīmīsān. Kān nīmīsān otīkā min,^h ²⁷ māto-inu “tīnāmki-pā natīmnat rafīn meguātān e nelkīn.” Otātālig-in-tu, nīān tatān māmā natīmnat rafīn agīn-āh tīnateguātān e nelkīn, nākōtāplan māmā sānāmā Tata Uhgīn min āh-īkīn e nelkīn. In Uhgīn itām tāmālhāu-pān natīmnat

d 15:20 Kristo in tahmen e nānīākīsān rāha Uhgīn māmā netāmīm rafīn okōtāmegāh min e nīmīsān. **e 15:21** Rom 5:12 **f 15:23** 1 Tes 4:16; Nol āpān 20:5 **g 15:25** Mat 22:44 **h 15:26** Nol āpān 20:14

rafin agin-əh ləhau e nelki Kristo.^{i 28} Nian Uhgin tinol natimnat min əh, kən Nətin atip otuwa ləhau e nəməməəən rəha Uhgin itəm təmələhəu-pən natimnat rafin e nelkin, məmə Uhgin əm otərəməərə e natimnat rafin.

²⁹ Otətəlig-in-tu. ?Tahro e netəmim itəm katol baptais elat o netəm kinotimis rəkis? ?Okəmə netəm kəmotimis kəsotəmegəh minən nian kit, kən tahro katol baptais e netəmim olat?^{j 30} ?Kən tahmen əm etimat, tahro ioatiləs pikən nian əskasik min e nəmegəhən rəhatimat nian rafin?^{k 31} !Iatos noanawil, piak min ne winik min, məmə netəmim kotalkut məmə okotohamnu io e nian tēpət! Nəkotitun məmə inu nīpahrienən tahmen-ahmen məmə iatausit o nahatətəən rəhatəmat e Kristo Iesu Iərəməərə rəhatat. ³² ?Okəmə eməluagin e nat megəh min itəm koaton itəm əpəh Efesas' o nətəligən rəha netəmim əm, emol win e naka? Okəmə netəm kəmotimis kəsotəmegəh minən, pəs kotol əm tahmen e nəghatən u itəm tatən məmə,

“Pəs kotagwən motənim,
məto-inu olawig kotimis.”^m

³³ Sotolən netəmim koteiuə-in itəmat. Inu nīpahrienən itəm suah kit təmə, “Nian netəm rəhalat nolən təwir koatan ilat netəm kotərat, netəm kotərat koatərəkin nolən wir rəhalat.” ³⁴ Otitəlig-pa min motos ətuatip nenatigən rəhatəmat itəm tətuatip məmə nəkotol mihin, kən motəhlman təfagə rat min, məto-inu itəmat neen kotərruru əh Uhgin, kən inu nat kit rəha naulisən.

Nīpəti etəm təmimis tatəmegəh min

³⁵ Məto okəmə netəmim neen kotətapəh məmə, “?Etəm təmimis okotəmegəh ahro nulan? ?Okotos nīpəti naka motuwa?” ³⁶ !Nəghatən əh talməl! Nīkuti nat itəm nəməfə, otəkəike mimis pitən, uarisig u təpanəmegəh.^{n 37} Nian nakəfə nīkuti nat, nə səfəən nəukətīn itəm otuwa, məto nīkuti nat əm, kəm-naka in nīkuti wit o nat pisin kit. ³⁸ Məto Uhgin tol tatəwiə e nəukətīn itəm in tolkeike mihin, kən e nīkutin nat rafin, in əm tatos-ipa nīpətīlat. ³⁹ Nīpətīlat rafin kəsotahmen-ahmenən. Nīpəti etəmim tol pisin e rəha nat megəh min, ne mənig min, ne nəm itəhəi. ⁴⁰ Əpəh e neai, natimnat əh-ikīn, kən e nətueintən natimnat min əh-ikīn tol pisin. Nian kotəplan nat əpəh ilis e neai məmə in təwir, rəhan nəwīrən in tol pisin e nəwīrən rəha nat əpəh ləhau e nətueintən. ⁴¹ Kən nəhag-əhagən rəha mītgar tol pisin e nəmīhlən rəha məwīg ne nasiəən

i 15:27 Sam 8:6 j 15:29 Pol tāsən ətuatipən məmə in tolkeike məmə netəmim okotol baptais elat o netəmim itəm kinotimis rəkis, məto təməən əm məmə netəmim neen kəmoatol nəhlan. Kən kitat roiu, tiakis o nitunən nīpəti nəghatən u. k 15:30 Rom 8:36 l 15:32 Pol tatəghat o tikimir min rəhan əpəh Efesas, məto sənəmə nat megəh min pahrien. m 15:32 Aes 22:13 n 15:36 Jon 12:24

rəha məhau min. Kən nasiəən rəha məhau min neen, kotol pisin e rəha neen min.

⁴²Kən tahmen-ahmen əm e nipəti netəm kəmotimis itəm koatəmegəh min. Nipətin itəm kəmitənim otəmnəmit, məto nian otəmegəh min, otəsəmnəmit minən. ⁴³Nian katitənim, in nat kit itəm netənim kəsotolkeikeən, məto nian otəmegəh min, in nat kit itəm netənim okotəplan rəhan nəwirən. Nian katitənim, nəsanənən rəhan tikə, məto nian otəmegəh min, təsanən.^o ⁴⁴Nian katitənim nipətitat, in nat rəha nətueintən, məto nian otəmegəh min, in nat rəha nego e neai. Okəmə nipətin əh-ikin rəha nətueintən, rəha nego e neai min əh-ikin. ⁴⁵Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Etəm tətaupən agin-əh, Atam, təmuwa mos namegən.”^p Kən namnu Atam, inu Kristo, təmuwa narmin u tatos-ipa nəmegəhən. ⁴⁶Nat rəha narmin təməsaupənən muwa, məto nat rəha nətueintən, uarisig lan nat rəha narmin təpanuwa. ⁴⁷Etəm təmaupən agin, kəmol e nimoulul rəha niməptən, məto etəm tatuarisig u Kristo, təmisi-pən e nego e neai. ⁴⁸Netənim rafin rəha nətueintən, nipətilat kotahmen e nipəti Atam, məto netənim itəm okotuwin e nego e neai, nipətilat okotahmen e nipəti Kristo, etəm u təmisi-pən ikin. ⁴⁹Roiu kitat kotahmen e Atam u rəha nətueintən, kən tol nəhlan, o nian kit okotahmen e Kristo u rəha nego e neai.

⁵⁰Iatən-iarəp kəm itəmat, piak min ne winik min məmə, nipətin ne nita etənim otəsəwinən e nərəmərəən rəha Uhgın, kən tahmen-ahmen əm, nat itəm otəmnəmit otəsəən nat itəm tətətig lilin. ⁵¹Otətəlig-in-tu, kən oekən nat anion məmə, sənəmə kitat rafin okotimis, məto Uhgın otol nipətitat rafin tuwiwi,^q ⁵²in otol uəhai əm tahmen e nipitən, nian namnu təwi rəha Uhgın otasək, məto-inu təwi otasək, kən netəm kəmotimis okotəmegəh min məsotimis minən, kən Uhgın otol nipətitat tuwiwi.^r ⁵³Tol nəhlan məto-inu, nat itəm otəmnəmit otəkəike muwin e nat itəm otəsəmnəmitən, kən nat itəm otimis otəkəike muwin e nat itəm otəsəmisən mətətig lilin.^s ⁵⁴Nian nat itəm tətəmnəmit təmuwin e nat itəm təsəmnəmitən, ne nat itəm otimis təmuwin e nat itəm otəsəmisən mətətig lilin, kən nəghatən itəm kəməte otuwa nipahrienən, tatən məmə,

“Nəluaginən tinol namnun. Uhgın təmol win agin. Nəmisən tinikə.”^t

⁵⁵“!Ei, Nəmisən! ?Onakahrol nulan mol win etimat?

!Ei, Nəmisən! ?Onakahrol nulan mus itimat?”^u

⁵⁶Təfagə rat in tahmen e nat kit tatus itəm kən matuwa in nəmisən, kən Lou tatol təfagə rat nəsanənən rəhan tepət.^v ⁵⁷!Məto pəs kotənwiji Uhgın! Tatol məmə kitat koatol win e rəhatat lərəməre Iesu Kristo.

⁵⁸Tol nəhlan, piak min ne winik min, otətul əskasik. Sotegəhan-inən nat kit təloal etəmat. Nian rafin, otol wək rəha İərəməərə e nikitəmat rafin, məto-inu nəkotitun məmə wək rəha İərəməərə itəm nəkoatol, sənəmə nat əpnarın əm.

Məni o nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem

16 ¹Roiu iakən məni o nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem. Otol tahmen əm məmə emən mihin kəm niməfak min əpəh profens əh Kalesia.^w ²E Sante min rafin, itəmat rafin kitəh kitəh otəkəike mələhəu kalın məni neen. Etəmim itəm in tatos məni asol, otələhəu kalın tərət, kən etəmim itəm tatos məni əkəku, otələhəu kalın noan məsin. Tol nəhlan, nian ekimnə, okol nəkəsotalkut minən o nolən məni ilat rafin nian kitəh əm. ³Kən otətgi-arəp itəmat neen məmə okotəmik məni motuwın, kən nian ekimnə, ekəte naoa mən-iarəp ilat kəm netəm Jerusalem, kən mahl-ipən ilat kotəmik məni motuwın əpəh ikin. ⁴Okəmə ekəplan məmə təwir məmə io min ekuwın, kən ilat okotətəu-pa io.

Naliwəkən min rəha netəm-iasol min neen

⁵Uarisig epanimnə muag itəmat, ekuwın-pən Masetonia, məto-inu ekaupən muwın muag niməfak min əpəh ikin.^x ⁶Kəm-naka ekatig məsin kitat min itəmat, mə kəmə tahrə, koatətig əm mətoarus nətəpən tol namnun. Tol nəhlan, nəkotitun nasituən lak e rəhak naliwəkən itəm iatuwın-pən min ikin.^y ⁷Esolkeikeən məmə ekimnə məplan itəmat u miet min, məto iakolkeike məmə ekimnə kotatig məsin okəmə İərəməərə tegəhan-in io. ⁸Məto etatig əm Efesas mətoarus nian rəha Pentekos, lafet rəha Nagwənən Wi, ⁹məto-inu Uhgın təmerəh e suatip asol ron io məmə ekol wək təwir itəm otəe-in noan tərət, nat əpnarın netəmim tərət kotalkut məmə okotahtosig-in io o nolən wək.^z

¹⁰Okəmə Timoti timnə məplan itəmat, otol təwir kəm in motos-ipən nisaiiən kəm in, məto-inu in tatol wək rəha İərəməərə tahmen əm lak.^a ¹¹Sotolən məmə itəmat kit tatehm əhau in. Otahl-ipa tuwa kən motasitu lan e rəhan naliwəkən məmə otitəlig-pa ron io. İatəsağın piatət min ilat Timoti məmə okotuwa motehm io.^b

¹²Kən e piatət Apolos, emətarəh əskasik məmə in otəkəike mətəu-pən piatət min mimnə məplan itəmat. In təsolkeikeən pik məmə otimnə əh-roiu, məto in otimnə e nian itəm tətuatip ron.^c

¹³Otegəs. Otətul əskasik e nahatətən rəhatəmat. Məsotəginən. Motol nətəligən rəhatəmat təskasik. ¹⁴Natimnat rafin ağın itəm itəmat nəkoatol, otol e nolkeikeən.

w 16:1 Rom 15:25-26; 2 Kor 8:1-9 x 16:5 Wək 19:21 y 16:6 Rom 15:24
z 16:9 Wək 19:8-10; 2 Kor 2:12 a 16:10 1 Kor 4:17 b 16:11 1 Tim 4:12
c 16:12 1 Kor 3:6

¹⁵Itəmat nəkotitun məmə Stefanas ne rəhan min, ilat kəmotəupən motən nīpahrienən e Iesu əpəh Akaea, kən ilat kotalkut əskasik o nasitūən e iəfak min.^d Iatən əskasik kəm itəmat piak min məmə, ¹⁶otisiai-in ilat motol nəwialat, ne netəmim rafin itəm koatol pik wək o niməfak. ¹⁷Nikik təmagien nian Stefanas, ne Fətatnas, ne Akakas kəməhaliet-arəpa, məto-inu nat əpnəpən itəmat nakotikə, məto nian eməplan iləhal, təhmen əm məmə eməplan itəmat. ¹⁸Iləhal kəməhaləs-ipər pik rəhak nətəligən təhmen əm məmə kəməhalol etəmat. Netəm kotol nəhlan, okəike kisiai-in ilat.

Namnun nəghatən rəha Pol

¹⁹Niməfak min e profens əpəh Esia koatən təwir kəm itəmat. Akwila ne Prisila kioalkeike pik məmə okuən təwir kəm itəmat e nərgi Iərəməərə ilat iəfak min itəm kəmotuəfimin e nimə rəhalau.^e ²⁰Piatat min rafin ikin-u koatən təwir kəm itəmat. Otən təwir kəm itəmat min təhmen məmə itəmat kititəh əm e Kristo.

²¹Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwir kəm itəmat.

²²Okəmə suah kit təsolkeikeən Iərəməərə, pəs nalpənən rəha Uhgın tatuwin ron.

!Iərəməərə rəhatimat, wa-ta!

²³Pəs Iərəməərə Iesu tawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

²⁴Ekahl-ipinə rəhak nolkeikeən kəm itəmat rafin e Kristo Iesu. Əwəh.

2 Korin

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwin kəm iəfak min ikin Korin

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Korin

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm niməfak rəha Korin, ne iəfak min rəha profens Akaea.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol tinəməte rəkis naoa kisil mahl-ipən kəm niməfak rəha Korin. Inu naoa itəm tatol kuwit lan. Məto naoa itəm tatol kitiah, ne naoa itəm tatol kisil, ilau kəmiakə. Naoa itəm tatol kəiu, inu 1 Korin, kən e naoa u in təməghat əskasik kəm ilat məmə okotəg-ətuatip-in nolən rat min rəhalat, kən in təməghatun min ilat e natimnat pisin min neen. Ilat tepət e niməfak kotətəu-pən nətəligən rəha Pol itəm təməte e naoa 1 Korin. Məto neen əh-ikin, ilat koatən məmə Pol in sənəmə etəm-iasol, kən təsətuatipən məmə in otəghat min nəhlan. Kən ilat koatən məmə in tatol wək rəhan o nosən əm mənı.

?Təməte naoa u o naka? Pol in təməte naoa u matəghatun məmə in aposol kit, kən Uhgın in təmos-ipən wək u kəm in, kən tətəuətıp əm məmə in otəghat nəhlan kəm ilat. Kən in tolkeike məmə otən-iəhau nəghatun eiueiuə min itəm koatatig Korin.

Pol təmən təwir kəm ilat

1 ¹Io Pol, itəm Uhgın təmitəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo Iesu, iatəte naoa u itimlau piətət Timoti. Naoa u tatimnə kəm itəmat, niməfak rəha Uhgın əpəh Korin, ne iəfak min ilat rafin əpəh ikin Akaea. ²Pəs Uhgın Tata rəhatat ne Iəramərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Uhgın itəm tatol kepin netəmin

³Pəs kotənwiwi Uhgın, u in Uhgın ne Tata rəha Iəramərə rəhatat Iesu Kristo. In Tata itəm in nəukətın nasəkitunən, kən in Uhgın itəm

nol kepinən rafin tatisi-pən ron.^a ⁴In tatol kepin kitat e nəratən rafin rəhatat məmə kitat kotitun nol kepinən netəmim e nəratən pisin pisin min. Kən kitat kotal kepin ilat e nolən rəha nol kepinən itəm Uhgın təmol kəm kitat. ⁵Tahmen əm e nahməən itəm Kristo təmos, təmuwa min e nəmegəhən rəhatat. Kən e nolən kitiah əm, Kristo in suatip məmə nol kepinən təmuwa pik e nəmegəhən rəhatat, kən roiu nol kepinən rəhatat tatuwin min o netəmim pisin pisin min.^b ⁶Okəmə itimat ekoatəto nahməən, nahməən əh tatuwa otimat nian ekoatən-iarəp namnusən təwir, kən namnusən təwir əh otol kepin itəmat mosmegəh itəmat. Okəmə Uhgın təmol kepin itimat, tatol məmə itimat ekotitun nol kepinən itəmat. Kən noan nol kepinən əh, tatoe-in e nəmegəhən rəhatəmat, kən nian nəkotatig e nahməən kitiah əm itəm kitat kotatig lan, tətasiu etəmat məmə onəkotətul əskasik matuwın matuwın. ⁷Itimat emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən o Uhgın otəmat məmə onəkotətul əskasik. Tol nəhlan məto-inu kitat rafin koatətig e natigən kitiah əm məmə, itəmat nakoatəto nahməən itəm ekoatətig lan, kən tahmen-ahmen əm məmə nakotos nol kepinən kitiah əm rəha Uhgın itəm emotos.

⁸Piak min ne winik min, ekotolkeike məmə nəkotitun wir nian əskasik min itəm emotatig lan e profens ikin Esia. Nəratən asol min kəmotu itimat, taprəkis-in nəsanənən rəhatimat, təmol nikitimat təht məmə okəm-naka ekotimis.^c ⁹Nipahrienən, itimat emotəto məmə kingəhan-in rəkis itimat məmə ekotimis. Məto nian əskasik min əh kəmotuwa məmə esotəgileən etimat, məto ekotəgile e Uhgın itəm tatol etəm tənimis təmegəh min. ¹⁰In təmosmegəh itimat e nəratən asol əh itəm təmatuwın o nimisən, kən in otosmegəh itimat e nəratən itəm otəpanuwa. Emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən lan məmə in otosmegəh min itimat.^d ¹¹Kən in otol nəhlan nian nakotəfak otimat məmə, netəmim tətət okotənwiwi Uhgın o natimnat wir itəm in otol kəm itimat məto-inu netəmim tətət kəmotəfak otimat.

Pol təməuhlin rəhan nətəligən o rəhan naliwəkən

¹²Roiu ekən nəghatən u məsaulisən məmə, e nətəligən rəhatimat, nikitimat təht məmə esotolən nat kit tətət e nolən rəhatimat. E nolən min rafin itəm emotol, itimat emotətəu-pən suatip itəm Uhgın təmitəpun məmə emotəghat ətuatip əm moatən əhag-əhag nəghatən. Emotol nolən əh kəm netəm əpnəpən əm rəha nətueintən, kən motol taprəkis kəm itəmat. Esotəghatən e nitunən əm rəhatimat rəha nətueintən, məto emotəgile əm e nəwirən rəha Uhgın. ¹³⁻¹⁴Iatən nəhlan məto-inu, esotətəən nəghatən kit itəm tiəkis otəmat o nəfinən, o nitunən nipətən. Roiu, nəkotitun məsin nətəligən rəhatimat, məto iakolkeike pik məmə nian kit

a 1:3 Rom 15:5 **b 1:5** Sam 34:19 **c 1:8** Wək 19:23; 1 Kor 15:32 **d 1:10** 2 Tim 4:18

onəkotitun rafin. Kən e nolən əh, nian İərəməyə İesu otuwa min, itəmat onəkotagian otimat tahmen min məmə itimat ekotagian otəmat.^e

¹⁵⁻¹⁶ Məto-inu enitun məmə nakotagian otimat, nıkkik təht məmə nian ekatuwin Masetonia, ekaupən mımınə məplan itəmat, kən nian ekıtəlıg Masetonia, ekımınə min məplan itəmat. Tol nəhlan, nakatos nəwırən mau kəu. Kən uarisig e itəm min əh, onəkotasıtu lak motahl-ipən io ekuwin nıtən Jutia.^f ¹⁷?Nıkkıtəmat təht məmə, nian emol nətəlıgən min əh, məto emol əpnəpın əm? ?O, kəm-naka nətəlıgən rəhak təmısi-pən e nolən rəha nətueıntən, tahmen e netəmım itəm koatən “əwəh” ne “kəp” e nəghatən kıtıəh əm?

¹⁸ Itəmat nəkotitun məmə Uhgın nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən io min, rəhak nəghatən kəm itəmat sənəmə, “əwəh” ne “kəp,” ¹⁹ məto-inu rəhak nəghatən o Nəti Uhgın İesu Kristo, itəm eməhalən-ıarəp kəm itəmat itıməhal Saelas ne Timoti, sənəmə, “əwəh” ne “kəp,” məto e Kristo, nian rafin rəhak nəghatən in “əwəh,” in nıpahrienən.^g ²⁰ Tol nəhlan məto-inu, nat əpnəpın nəniəkısən kuwəh Uhgın təmol, ilat kotuwa nıpahrienən e Kristo, inu nəghatən “əwəh” rəha Uhgın. Tol nəhlan, e Kristo, kıtat koatən “Amen, Əwəh” kəm Uhgın, kən moatıləs-ipər nərgın lan.^h ²¹ Uhgın əm tatol itimat ekoatətul əskasık e Kristo kıtat min itəmat. In təmıtəpın kıtat, ²² kən təmol mak e nəmegəhən rəhatat məmə kıtat rəhan min, kən təmələhəu-pən rəhan Narmin e nıkkıtat məmə kıtat okotıtun roıu məmə rəhan nəniəkısən min, ilat rafin okotuwa nıpahrienən e nəmegəhən rəhatat o nian kit.ⁱ

²³ Kən roıu, okəmə esənən nıpahrienən, pəs Uhgın otol nalpınən kəm io. Eməsuwamən Korin məto-inu esolkeıkeən məmə ekən nəghatən əskasık kıt kəm itəmat. ²⁴ Esotolkeıkeən məmə ekotərəməyə e nahatətəən rəhatəmat, kəp. Məto ekotol wək kıtat min itəmat o nagıenən rəhatəmat, məto-inu itəmat nınoatətul əskasık rəkıs e nahatətəən rəhatəmat.^j

2 ¹ Tol nəhlan, enən rəkıs e nıkkik məmə okol esımınə mınən məplan itəmat mol nıkkıtəmat tahmə.^k ² ?Emən nəhlan məto-inu, okəmə ekol nıkkıtəmat tahmə, pah u ikın-un otol io nıkkik tagien? Itəmat əm, itəm emol nıkkıtəmat tahmə. ³ Kən eməte naoa əh, məmə nian ekımınə, esətəən tərət e nıkkik. Esolkeıkeən məmə netəmım itəm okotəkəıke motol nıkkik tagien, ilat okotol məmə ekəto tərət. Eməte naoa əh e nolən əh, məto-inu enıtun məmə kıtat kıtıəh əm, kən nian nıkkik tagien, kən nıkkıtəmat mın tagien. ⁴ Tol nəhlan, nian eməte naoa əh kəm itəmat, nıkkik təpou pık otəmat, kən nıkkik tıtəgıt, nahui nəmtək tıəh otəmat. Esətəən naoa əh məmə otol nıkkıtəmat təpou, məto eməte məmə onəkotıtun rəhak nolkeıkeən asol otəmat.^l

e 1:14 2 Kor 5:12; Fil 2:16 f 1:16 1 Kor 16:5-6 g 1:19 Wək 18:5 h 1:20 Nol Əpən 3:14
i 1:22 2 Kor 5:5; Efes 1:13-14 j 1:24 1 Pita 5:3 k 2:1 1 Kor 4:21 l 2:4 Wək 20:31

Aluin nolən rat min rəha nol təfəgə

⁵Etənim itəm təmol nəratən, təmol io ekəto tərat, məto təmol itəmat rafin nakotəto tərat pik, məto esolkeikeən məmə nəghatən rəhak e nat u in təkaskik pik. ⁶Nalpinən itəm itəmat tərət nəmotos-ipən kəm in tinahmen. ⁷Məto roiu əh, nəkotəkəike motaluin rəhan nolən rat kən motol-wir nikin, məmə nikin otəsərou pikən mol təme e rəhan nəmegəhən. ⁸Iatətarəh əskasik otəmat məmə nakotuwin motol təwir kəm in məmə in otitun rəhatəmat nolkeikeən ron. ⁹Eməte naoa əh kəm itəmat məmə ekəplan məmə onəkotol nəwiak e natimnat rafin, o kəp. ¹⁰Okəmə itəmat nəkotaluin nolən rat rəha suah kit, io min ekaluin rəhan nolən. Okəmə suah əh təmol nat tərat neen məmə io ekəkəike maluin rəhan nolən, məto enaluin rəkis rəhan nolən e niganəmti Kristo. Emol nəhlan məmə otasitu etəmat ¹¹məmə Setan otəsərəkənən kitat e rəhan neiueiuəən min, məto-inu kitat kotitun rəkis rəhan nətəligən o nolən nəratən.^m

Netənim itəm koatən-iarəp namnusən təwir

¹²Nian emuwin əpəh Troas o nən-iarəpən namnusən təwir rəha Kristo, eməplan məmə Iərəməre təmol suatip kəm io.ⁿ ¹³Məto esatig əməlinuən e rəhak nətəligən məto-inu, eməsəplanən piak Taetas ikin əh. Kən emauiatipin ilat, miet muwin Masetonia.^o

¹⁴Pəs kotənwiwi Uhgın, məto-inu in təmol win e rəhan tikimir min e nəluaginən. Kən tahmen e kig kit itəm təmol win e nəluaginən minatitəlig matit rəhan mopael min ne rəhan tikimir min, Uhgın tatit itimat e Kristo. Kən itimat rəhan min netənim itəm ioatən-iarəp nenatigən rəha Kristo, kən nenatigən əh in tahmen e nəmiəwin kit itəm tatuwin ikin pisin-pisin min. ¹⁵E niganəmti Uhgın, itimat ekotahmen e nəmiəwin rəha Kristo kəm netənim rafin, netənim itəm Uhgın tatosmegəh ilat, ne netənim itəm okotuwin e nalpinən rəha Uhgın. ¹⁶Itimat nəmiəwin rəha nimisən kəm neen itəm tatəgətun ilat məmə okotimis. Kən itimat nəmiəwin rəha nəmegəhən kəm neen, itəm tatəgətun ilat məmə Uhgın otosmegəh ilat. ?Kən pah u titun nolən wək asol əh?^p ¹⁷Məto itimat esotahmenən e netəm əpnəpin min, itəm koatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın o nos əmən məni. Kəp, məto Uhgın təmahl-ipən itimat, kən e Kristo, itimat ekotən-iarəp namnusən təwir e niganəmti Uhgın, kən nəghatən rəhatimat təmisi-pən e nikitimat itəm tətuatip əm.

3 ¹Okəmə naka nikitəmat təht məmə enoatiləs-ipər itimat məmə itəmat onəkotegəhan lan. Netənim neen okotəkəike motos naoa kit itəm kəməte elat nian koatuwin o netəm kotəruru ilat. ?Tahro nikitəmat

təht məmə suah kit otəkəike məte naoa nəhlan etimat kəm itəmat? ?O, tahro itəmat əm nakotolkeike məmə onəkotəte? !Kəp!^q ²Itəmat atip əm nəkotahmen e naoa itəm tatol əp wək rəhatimat. Naoya əh kəməte-pən e nikitimat, itəm netənim rafin koatafin kən moatitun.^r ³Itəmat noa rəha wək rəhatimat. Kən nəmegəhən rəhatəmat tatəgətun məmə itəmat naoya kətafin itəm Kristo təməte. Kristo təməte naoya əh e Narmin Rəha Uhgın itəm tatəmegəh, məto təsətəən e nelmi etənim. Kən in təməsəte-pənən e kəpiel epin-epin, məto təməte-pən e niki netənim.^{s t}

⁴Itimat esotəginən o nənən nəhlan otəmat məto-inu itimat ioatətig e Kristo, kən moatahatətə əskasik e Uhgın.^u ⁵Nikitimat təsəhtən məmə itimat əm ekotahmen o nolən wək u, ne noan rəha wək. Məto Uhgın əm tatol məmə itimat ekotitun nolən wək. ⁶In təmol məmə itimat ekotahmen məmə ekotuwa rəhan iolwək min rəha nəniəkisən wi rəha nasituən itəm Uhgın təmən. Nəniəkisən wi əh təsisipənən e Lou itəm kəməte, məto təmisipən e Narmin Rəha Uhgın, məto-inu Lou itəm kəməte tatol məmə netənim koatuwin o nimisən, məto Narmin Rəha Uhgın tatos-ipa nəmegəhən.^v

Nəhag-əhagən rəha Nəniəkisən Wi Rəha Nasituən

⁷Otətəlig-in-tu. Nian Uhgın təməte Lou e kəpiel, mos-ipən kəm Moses, nəhag-əhagən əh-ikin rəha Uhgın, kən nəhag-əhagən əh təmalpin niganəmti Moses, kən netəm Isrel okol kəsotəplanən niganəmtin, nat əpnəpin nəhag-əhagən tinateiuai. Kən okəmə wək rəha Lou in suatip itəm tatuwin o nimisən, məto in təhag-əhag,^w ⁸kən wək rəha Narmin Rəha Uhgın otəhag-əhag pik. ⁹!Okəmə wək itəm kəmakil netənim məmə otəkəike motimis, in tatəhag-əhag, kən wək itəm tatol netənim kotətuatip e niganəmti Uhgın, in tatəhag-əhag pik agin!^x ¹⁰Nipahrienən, nəniəkisin oas rəha nasituən itəm təməhag-əhag aypən, roiu in təsəhag-əhagən, məto-inu nəniəkisin wi itəm təhag-əhag pik agin, tinəprəkis-in itəm aypən. ¹¹!Kən okəmə wək rəha Lou itəm otəpanikə, tinuwa e nəhag-əhagən, kən wək rəha Narmin Rəha Uhgın itəm otatig lilin, tatəhag-əhag pik agin-əh!^y

¹²Tol nəhlan, məto-inu emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən e wək əh rəha Narmin Rəha Uhgın, nətəligən rəhatimat təkəsik e Uhgın, kən məsotəginən o nən-iarəpən rəhan nəghatən.^z ¹³Itimat esotahmenən e Moses, itəm təmətalpin niganəmtin e niməhan agege məmə netəm

q 3:1 Wək 18:27; 2 Kor 5:12 **r 3:2** 1 Kor 9:2 **s 3:3** Nian Pol tatəghat e nəghatən “kəməsəte-pənən e kəpiel epin-epin,” tatəghat e Lou itəm Uhgın təmos-ipən kəm Moses, kən Moses təməte e kəpiel. **t 3:3** Eks 24:12; Jer 31:33; Esik 36:26-27 **u 3:4** Wək 20:31 v 3:6 Jer 31:31; Jon 6:63; 1 Kor 11:25 **w 3:7** Eks 34:29 **x 3:9** Dut 27:26; Rom 1:17 **y 3:11** Luk 22:31 **z 3:12** Wək 14:27; 1 Kor 16:9

Isrel okəsotəplanən məmə nəhag-əhagən teiuaiu muwin mikə.^a ¹⁴Məto Uhgın təmol nətəligən rəhalat tiəkis. Kən mətoarus-pa əh-roiu, niməhan əh tətəhtosig-in nətəligən rəhalat nian kotafin Naoa Rəha Nəniəkisən Oas.^b Uhgın təsos-irəkisən əh niməhan əh, məto-inu tatos-irəkis əm e Kristo. ¹⁵Əwəh, mətoarus-pa əh-roiu ne, nian kotafin Lou rəha Moses, niməhan kit tətəfətəin nikilat. ¹⁶Məto okəmə etəmim pah təuhlin mətag-pən o İərəmərə, niməhan əh otiet rəkis.^c ¹⁷Otətəlig-in-tu, İərəmərə əh, in Narmin. Kən ikin Narmin rəha İərəmərə tətətig ikin, in tatikis kitat.^d ¹⁸Kən kitat, itəm kəsəfətəinən niganəmtitə e niməhan, koatəplan nəhag-əhagən əsol rəha İərəmərə, kən netəmim koatəplan nəhag-əhagən əh e nəmegəhən rəhatat. Kən in tətəuhlin nəmegəhən rəhatat məmə okotuwa kahmen lan e nəhag-əhagən itəm rəhan nəsanənən tətər tətər. Kən nəhag-əhagən əh təmisip-pən o İərəmərə itəm in Narmin Rəha Uhgın.

Nat keike e kípəhau oas

4 ¹Tol nəhlan, nikitimat təsəpouən o wək u məto-inu itimat emotos e nasəkitunən rəha Uhgın. ²Məto e nolən rəhatimat esotegəhan-inən nolən itəm tətəhluəig ne nolən aulis min. Ko esoteiuəən məsotəuhlinən nəghatən rəha Uhgın. !Kəp! Məto itimat ioatən ətuatip əm nípahrienən, kən e nolən əh, e niganəmti Uhgın, emotol-arəp e niganəmti netəmim rafin məmə rəhatimat nolən in tətəuatip.^e ³Kən okəm-naka namnusən təwir itəm ekoatən-iarəp in tətəhluəig o netəmim neen, məto kəp, tətəhluəig əm o netəmim itəm koatətəu-pən suatip o nuwinən e nigəm əsol. ⁴Koatətəu-pən suatip əh məto-inu Setan, u in İərmis itəm tətərəmərə e nətueintən u, təməfətəin nətəligən rəhalat, məmə kəsotəplanən nəhag-əhagən wir rəha namnusən təwir itəm tatuəp mətəsiəgəp in ilat. Nəhag-əhagən əh təmisip-pən e Kristo. Kən nian kitat koatəplan Kristo, kən kitat koatəplan məmə Uhgın in təhro nulan.^f ⁵Itimat esotən-iarəp atipən itimat, məto ioatən-iarəp İesu Kristo məmə in İərəmərə, kən itimat iolwək min rəhatəmat o nərgi İesu. ⁶Tol nəhlan məto-inu Uhgın u təmən məmə, “Pəs nəhag-əhagən tuəp məsiəgəp in ikin tapinəp ikin,” in təmasiəgəp in e nikitat məmə kitat kotitun nehmən nəsanənən, ne nepətən əhag-əhag rəha Uhgın, kən kitat koatehm natimnat min əh e niganəmti Kristo.^g

⁷Məto kitat koatos nat keike əh e kípəhau oas, inu nípətətat. Tol nəhlan məmə otəgətun məmə nəsanənən wir əh taprəkis, təmisip-pən e Uhgın, təsisi-pamən otat.^h ⁸Nəratən tepət koatiləs pikən itimat e suatip min rafin, məto təsərəkənən itimat. Nian neen ekotəruru suatip, məto

a 3:13 Eks 34:33 **b** 3:14 “Naoa Rəha Nəniəkisən Oas” in “Oltəstəman.” **c** 3:16 Eks 34:34
d 3:17 Jon 8:36; Rom 8:2 **e** 4:2 2 Kor 2:17; 1 Tes 2:5 **f** 4:4 Efes 2:2; Kol 1:15; Hip 1:3
g 4:6 Jen 1:3; Aes 9:2; 2 Kor 3:18 **h** 4:7 2 Kor 5:1

esotapāsən nalkutən.ⁱ ⁹Netəmim koatol nəratən kəm itimat, məto Uhgın təsapəsən itimat. Koatoh itimat, məto kəsotərəkinən itimat. ¹⁰Ikin pəhruən ioatuwin ikin, katohamnu nīpətīmat tahmen e kəməhamnu Iesu. Tol nəhlan məmə, netəmim okotəplan nəmegəhən rəha Iesu e nīpətītat.^j ¹¹Kən itimat itəm ekoatəmegəh, nian rafin kategəhan-in itimat məmə ekotīmīs o nərgi Iesu. Tol nəhlan məmə netəmim okotəplan rəhan nəmegəhən e nīpətītat itəm otəpanīmīs nian kit.^k ¹²Kənu, nian rafin itimat ioatīlēs pīkən nīmīsən məmə itəmat onəkotītun nəmegəhən itulin.

¹³Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Emahatətə, kən tol nəhlan ekatən.”^l Kən e nolən kitīəh əm rəha nahatətəən, itimat mīn ekotahatətə, kən tol nəhlan ekoatən, ¹⁴məto-inu itimat ekotītun məmə, etəm təmol İərəməərə Iesu təmegəh mīn e nīmīsən, in otol itimat ne itəmat, kitat rafin kotəmegəh mīn e nīmīsən kitat Iesu, kən məf-iarəp kitat e nīganəmtīn.^m ¹⁵Natīmnat rafin u o nəwīrən rəhatəmat, kən nian nəwīrən rəha Uhgın tatiuw-pa netəmim tepət təhmin mīn okotuwa o Kristo, kən okotos-ipən nənwīwīən tepət kəm Uhgın, kən okotīlēs-ipər nərgin ilis ilis agin.

¹⁶Tol nəhlan, nīkītīmat təsəpouən. Nat əpnarīn məmə nīpətītat tateiuaiu roiu, məto Uhgın tatol nīkītīmat tatuwīwī nian rafin.ⁿ ¹⁷Tol nəhlan məto-inu, nəratən itəm koatatīg lan, ilat nat əpnarīn əm, kəsotatīgən tuwəh. Məto noalat in nəhag-əhagən wīr itəm otətatīg līlīn, kən in təwīr məfīgəm taprəkīs-in ilat.^o ¹⁸Kən tol nəhlan, nīganəmtītāt kəsotətulən e nat itəm katəplan, məto koatətul e nat itəm kəsəplanən, məto-inu nat itəm katəplan in nat rəha roiu əm, otəpanīkə, məto nat itəm kəsəplanən in namnun tīkə.^p

Nīpətīn wī əpəh e nego e neai

5 ¹Tol nəhlan, kotītun məmə nīpətītat in tahmen e nīm təpolən itəm kitat kotatīg lan ikin-u e nətueintən, kən nian kit otəmnəmīt mərat. Kən nian nīm təpolən əh tīkə e nətueintən, məto əpəh e nego e neai, rəhatat nīm wī əh-īkīn itəm sənəmə etəmim təmol, məto Uhgın əm təmol, nīpətītat wī itəm otatīg līlīn.^q ²Məto roiu e nīpətītat rəha nətueintən, koatəhg nīkītāt, kən kotalkeike pīk məmə nian otatuwa itəm kitat okotuwin e nīpətītat wī rəha nego e neai, tahmen e kitat koatuwin e natīmnat wī.^r ³Tol nəhlan məto-inu sənəmə kitat okotuwa narmin əm nīpətīn tīkə, məto okotos nīpətīn wī rəha nego e neai. ⁴Nīpətītat itəm otīmīs tol kitat koatekīmīs moatehag rəha nəpouən, məto sənəmə koatolkeike məmə okotīmīs kən nīpətītat otīkə, kəp. Məto kitat kotalkeike məmə okotuwin e nīpətītat wī məmə nəmegəhən līlīn otəwīək nīpətītat

i 4:8 2 Kor 1:8; 7:5 j 4:10 1 Kor 15:31 k 4:11 Rom 8:36 l 4:13 Sam 116:10
m 4:14 1 Kor 6:14 n 4:16 Efes 3:16 o 4:17 Rom 8:17-18 p 4:18 Kol 1:16
q 5:1 2 Kor 4:7 r 5:2 Rom 8:23

rəha nətueintən itəm otimis. ⁵Kən Uhgîn pisin əm təmol kitat o natimnat min əh, kən təmos-ipa Narmîn Rəhan məmə otəgətun wir kəm kitat məmə rəhan nənəkisən min otuwa pəhrien.

⁶Kən tol nəhlan, nətəligən rəhatat təkaskik, kən kitat kotitun wir məmə nian koatos əm nipətîn rəha nətueintən u, kitat koatətul əh ihluə imə İəməməə ikin rəhatat.^s ⁷Kitat kotatig e nətueintən e nahatətəən e Uhgîn, sənəmə e natimnat itəm koatəplan. ⁸Iatən məmə nətəligən rəhatat təkaskik, kən kotolkeike məmə kotapəs nipətitat motuwîn e nimə wi rəhatat kitat İəməməə.^t ⁹Tol nəhlan, okəmə kotatig e nipətitat, o okəmə kotapəs nipətitat rəha nətueintən, kitat kotalkut pîk məmə kotol natimnat itəm koatol niki İəməməə tagien.^u ¹⁰Kotol nəhlan məto-inu kitat rafin okotəkəike motətul aupən e Kristo məmə in otakil rəhatat nolən min, kən kitat kitih kitih okotos nətouən tətəu-pən natimnat itəm kəmotol e nətueintən, okəmə nat təwir o nat tərət.

Ien əhruin min rəha Uhgîn

¹¹Kən roiu əh, məto-inu ekotisiai-in İəməməə, kən motalkut məmə ekotiww-pa netəmim. Uhgîn titun itimat ne wək rəhatimat, kən ekotolkeike məmə itəmat min onəkotitun wir itimat. ¹²Esotolkeikeən məmə ekotiləs-ipər itimat e niganəmtitəmat, məto ekotos-ipinə rəhatimat nətəligən məmə okəm-naka nikitəmat otəgien otimat. Kən roiu, nəkotitun nuhalpînən nəghatən rəha netəmim itəm kotsausit o nolən itəm netəmim koatəplan, məto nikelat təsəhtən nat itəm tətətig e niki etəmim. ¹³Okəmə itimat ialməl min, məto o nərgi Uhgîn. Kən okəmə rəhatimat nətəligən tətətip əm, in nat kit itəm otasitu etəmat.

¹⁴Tol nəhlan məto-inu, nolkeikeən rəha Kristo tatəməməə etimat, məto-inu itimat ekotitun wir məmə suah kitih əm təmimis o netəmim rafin, kən tol nəhlan, netəmim rafin kinotimis.^v ¹⁵Kən təmimis o netəmim rafin məmə ilat itəm koatəmegəh, okotapəs nolən natimnat itəm ilat əm kotolkeike, məto ilat kotəkəike motol nolən min itəm İesu tolkeike, u etəm təmimis olat kən məmegəh min e nimisən.^w

¹⁶Tol nəhlan, roiu ne, itimat esotakilən netəmim e nolən itəm netəmim rəha nətueintən kotakil netəmim lan. Nat əpnəpîn nian kit emotakil Kristo e nolən əh, məto roiu esotolən. ¹⁷Tol nəhlan, okəmə suah kit təmuwa kitih ilau Kristo, in təmuwa etəmim wi. !Nat oas təmikə, kən nat wi tinuwa!^x ¹⁸Natimnat rafin min əh tətisi-pən e Uhgîn. Aupən kitat tikiwir min kitat Uhgîn, məto e Kristo, in təməmik kitat kotuwa iühkîr ron, mol kitat iolîn min. Kən təmos-ipa kəm itimat wək u rəha niuw-pamən tikiwir min rəha Uhgîn okotuwa iolîn min.^y ¹⁹Inu tatən məmə

s 5:6 Hip 11:13-16 t 5:8 Fil 1:23 u 5:9 Kol 1:10; 1 Tes 4:1 v 5:14 Hip 5:9
w 5:15 Rom 14:7-8 x 5:17 Rom 8:1; Kal 6:15 y 5:18 Rom 5:10

Uhgin tamiuw-pa rəhan tikimir min e nətueintən məmə okotuwa iolin min e Kristo, kən məsafin minən rəhalat nolən rat min. Kən təmos-ipa kəm itimat nəghatən u rəha niuw-pamən tikimir min rəhan okotuwa iolin min.^z

²⁰Tol nəhlan, itimat ien əhruiin min rəha Kristo, kən tahmen məmə Uhgin tətəun-in netəmim e nəwiatimat. Kən ioatətapəh əskasik otəmat e nərgi Kristo məmə: nakotapəs nolə tikimir, kən motuwa ioli Uhgin min. ²¹Uhgin təmol suah u itəm rəhan nolən rat tikə, məmə in sakrifais rəha nolən rat min rəhatat, məmə e in, kitat okotətəuatip e niganəmti Uhgin.^a

6 ¹Məto-inu itimat ioatol wək kitih itimat Uhgin, ekotətapəh əskasik otəmat məmə nian Uhgin tətawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat, nəsotosən tahmen in nat ənnapin əm, ²məto-inu Uhgin tatən məmə, “E nian ətuatip, eməto ik, kən e nian rəha nosmegəhən, emasitu lam.”^b

Iakən kəm itəmat, məmə roiu, in nian ətuatip rəha Uhgin, roiu in nian rəha nosmegəhən.

Nian əskasik min e nəmegəhən rəha Pol

³Esotolən nat kit itəm suah kit otəme lan e rəhan nahatətəən, məto-inu esotolkeikeən məmə okəsən ratən wək rəhatimat. ⁴Məto nolən min rafin e nəmegəhən rəhatimat koatəgətun məmə itimat iolwək min pahrien rəha Uhgin: itimat ekotətul əskasik e nian rəha nəratən, ne nian iəkis min, ne nian itimat ekotətə tərət. ⁵Netəmim kəmotoh itimat, kən kəmki-pən itimat e kalapus, kən katitəp itimat məmə okoh itimat. Emotol pik wək, məsotapilən lapin, kən nəumis tus itimat. ⁶Esotolən nolən kit itəm tatol nikitimat tamkimik, itimat ekotenatig, nətəligən rəhatimat kaifəməh, ekotol təwir kəm netəmim, Narmin Rəha Uhgin tatə e nikitimat, kən ekotolkeike netəmim e nolkeikeən pahrien.^d ⁷Ekoatən əm nipahrienən, kən nəsanənən rəha Uhgin tətətig etimat. Rəhatimat nolən ətuatip in tahmen e natimnat rəha nəluaginən o nohən ne nətəlisigən. ⁸Netəmim neen koatisiai-in itimat, neen koatehm-əhau itimat, neen koatən rat itimat, neen koatən wir itimat, neen koatən məmə itimat ekoateiuə məmə itimat iolwək min rəha Uhgin, məto itimat iolwək min pahrien rəhan. ⁹Netəmim neen kəsotegəhan-inən məmə itimat aposol min pahrien, məto netəmim tepət koatən məmə itimat aposol min pahrien. Nian rafin nimisən tatitəp itimat, məto ekoatəmegəh əh. Katoh itimat, məto kəsohamnuən əh itimat.^e ¹⁰Nikitimat tərou, məto nian rafin ekotəgien əh. Rəhatimat nautə tikə, məto itimat ekotol netəmim tepət rəhalat nautə tepət. Rəhatimat nat kit tikə, məto ekoatos natimnat rafin.

z 5:19 Rom 3:23-25 a 5:21 Hip 4:15 b 6:2 Aes 49:8 c 6:5 2 Kor 11:23-27
d 6:6 1 Tim 4:12 e 6:9 2 Kor 4:10

¹¹Piak min əpəh Korin, emotən rafin nəghatən kəm itəmat kəsəpəsən kit, kən ekotolkeike itəmat e nikitimat rafin. ¹²Itimat esotahtosig-inən nolkeikeən rəhatimat otəmat, məto itəmat notahtosig-in rəhatəmat otimat. ¹³Roiu əh, iatəghat kəm itəmat məmə itəmat nenətik ətuatip. Tətuatip əm məmə itəmat min, nakotolkeike itimat e nikitəmat rafin.^f

¹⁴Sotənən kəm netəm kəsotəfakən məmə nəkoatol wək kit itəmat min ilat. ?Nolən ətuatip ne nolən tərət kiatur nol kələhən nat kit? ?O, nəhag-əhagən ne napinəpən kiatur nuwamən məpələh kələh muəghat? !Kəp!^g ¹⁵Kən e nolən kitiəh əm, Kristo ne Setan, okol kəsuanən nəghatən kitiəh nian kit. ?İəfak ne etəm təsəfakən kiatur nolən nat e nətəligən kitiəh? !Kəp! ¹⁶E Nimə Rəha Ughin, ikin kit tikə əh-ikin o narmi nat min, məto-inu kitat u Nimə Rəha Ughin itəm tatəmegəh. Kən Ughin təmən məmə,

“Ekatig itimat min ilat,
kən maliwək itimat min ilat,
kən ekuwa io Ughin rəhalat,
kən ilat okotuwa rəhak netənim.”^h

¹⁷Kən İərəməərə təmən məmə,
“Tol nəhlan, otiet rəkis elat, motan isəu olat.
Kən məsotekən nat itəm tamkimik e niğanəmti Ughin,
kən nikik tagien məmə ekos itəmat.”ⁱ

¹⁸“Kən ekuwa rəhatəmat tata,
kən itəmat onəkotuwa nenətik min,”^j
inu nəghatən rəha İərəməərə itəm in ilis aghin.

7 ¹Iolik min. Nəniəkisən min u rəhatat. Kən tol nəhlan, pəs kotafəl nikitat, motos-irəkis natimnat rafin itəm koatol nipətətat ne narmitat kotamkimik. Kən pəs kotələhəu kalın kitat məmə rəha Ughin əm motətəu-pən rafin suatip itəm nikin otəghien lan.

Niki Pol təmagien olat

²Oterəh e nikitəmat kəm itimat. Esotolən tərət kəm suah kit, esotiuw-pənən suah kit tərət ikin, esotalkutən məmə ekotos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko. ³Esənən nəghatən u məto-inu nəmotol nolən rat. Emən rəkis kəm itəmat məmə ekotolkeike pik itəmat nian rafin, kən nat əpnapin nımisən o nəwırən otuwa e nəmegəhən rəhatimat, məto itəmat əpəh imə e nikitimat. ⁴İo etahatətə əskasik etəmat. İatausit otəmat. Itəmat nəmotiləs-ipər pik rəhak nətəligən. Emos nəratən tepət təmuwa e rəhak nəmegəhən, məto nikik tagien maprəkis otəmat.

⁵Tol nəhlan məto-inu, nian emotuwa Masetonia, esotamegən, məto nian rafin, nəratən tatiləs itimat təmisi-pən ikin pisin pisin min. E nəmegəhən

rəhatimat, netəmim kəmotəmou motol nəratən kəm itimat, kən itimat ekoatəgin.^k ⁶Məto Uhgın tatol kepin netəmim itəm nətəligən rəhalat tərou, kən təmol kepin itimat e nuwamən rəha Taetas. ⁷Kən sənəmə e nuwamən əm rəhan itəm təmol nikitimat tagien, məto e nəghatən wir rəha nol kepinən itəm nəmotən-ipən kəm in. In təmən-ipa kəm itimat məmə itəmat nakotolkeike pik məmə nəkotəplan io, kən təmən məmə nikitəmat tatəto tərət o nəghatən rəhak, kən təmən məmə nakolkeike pik io moatətul əskasik o nərgək. Nian eməto, nagiənən e nīkik təmər mərioah.

⁸Nat əpnəpin okəmə rəhak naoa aupən təmol itəmat nakotəto tərət, məto esətəən tərət ron. Məto aupən, eməto tərət ron, məto-inu eməplan məmə naoa u təmol itəmat nakotəto tərət, məto rəha nian əkuəkir əm.^l ⁹Məto roiu, nīkik tagien, kən sənəmə məmə nəmotəto tərət, kəp. Nīkik tagien məmə nian nəmotəto tərət, nəmotəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min. Nīpahriənən, Uhgın tolkeike məmə kitat okotəto tərət o nolən tol min-nulan. Kən məto-inu nəmotəuhlin itəmat, kən natimnat itəm emotən aupən kəm itimat təməsolən məmə nəmotakīəh e rəhatimat nahatətəən.

¹⁰Kən nian koatəto tərət e nolən itəm Uhgın tolkeike, kən kotəuhlin kitat e rəhatat nolən rat, kən Uhgın tatosmegəh kitat. Kən nīkitat otəsərouən o nolən əh. Məto nian koatəto tərət e nolən rəha nətueintən, tatiuw-pən kitat e nīmīsən.^m ¹¹Otəplan-tu nəmegəhən rəhatəmat nian nəmotəto tərət e nolən itəm Uhgın tolkeike. Nolən əh, noan tēpət: nakotolkeike motalkut əskasik məmə nəkotol nolən ətuatip, kən motoalkut əskasik məmə nokotəg-ətuatip-in rəhatəmat nolən rat min, kən motətəhau nolən rat min, kən narmitəmat təmiwig nəmotaut motəgin nolən rat min. Nəmotolkeike məmə nəkotəplan min io, kən nakotolkeike pik məmə nakotətul əskasik o nərgək. Kən nəmoatətul matip məmə nəkotol nalpinən kəm netəm kotol nolən rat. E nolən min rafin rəhatəmat, nəmotəgətun məmə nəsotolən nat kit tərət e natimnat u. ¹²Kən eməte naoa u kəm itəmat, məto esətəən o suah u itəm təmol nolən rat, kən esətəən o suah u itəm in təmərəkin. Kəp. Eməte ilə məmə itəmat onəkotəplan əsas e niganəmti Uhgın məmə nəkoatətul əskasik o nərgitimat. ¹³Natimnat rafin min əh koatīləs-ipər nətəligən rəhatimat.

Sənəmə itimat əm itəm nəmoatīləs-ipər nətəligən, məto nikitimat tagien pik o Taetas, məto-inu nīkin tagien məmə nəmoatīləs-ipər min nətəligən rəhan. ¹⁴Emən-ipən kəm in məmə etausit pik otəmat, kən itəmat nəməsotolən io ekaulis. Natimnat rafin itəm emotən kəm itəmat, ilat nīpahriənən. Kən e nolən kitīəh əm, natimnat rafin itəm emotən kəm Taetas etəmat, kən motausit ron, ilat min nīpahriənən. ¹⁵Taetas, nīkin tatəht əh məmə itəmat rafin aɡin-əh nəmotol nəwian, kən moatəgin

moatasiəp nian nəmotegəhan-in məmə otuwa məplan itəmat. Kən nian nikin tatəht natimnat min əh, nolkeikeən rəhan otəmat tatər təhmin min. ¹⁶Nikik tagien pik məto-inu etahətətə əskasik etəmat məmə nəkoatol naka itəm tətuatip.

Pol təmətapəh məmə okotawte

8 ¹Piak min ne winik min, ekotolkeike məmə nəkotitun nəwirən rəha Uhgın itəm təmawte-in kəm niməfak min əpəh Masetonia məmə ilat kotitun nasituən e netəmim neen min.ⁿ ²Ilat kəmotatig e nəratən sol kit ne nian əskasik min, kən nat əpnəpın ilat nan rat rəhalat nautə tikə aɡın, məto nəmegəhən rəhalat tərtoah wir e nagienən. Kən nan ratən ne nagienən kəmuoe-in nolən təwir. E nolən əh, kəmotərakin məni tərət motos-ipən kəm iəfak min əpəh ikin min. ³Iatən-iarəp kəm itəmat məmə ilat kəmosotol-əpən tərət, taprəkis-in itəm netəmim nikilat təht məmə okol kəsotolən. Kən ilat atip kəmotol. ⁴Kəmotətapəh amul otimat məmə itimat ekotegəhan pəs ilat kotasitu e wək rəha nos-ipən məni kəm iəfak min əpəh Jerusalem. ⁵Kəmotəpən kos-ipən nəmegəhən rəhalat kəm Iərəmə, kən uarisig, kəm itimat, e nolən itəm Uhgın tolkeike. Nikitimat təsəhtən məmə okotol tərət nəhlan, məto kəmotol.

⁶Kən tol nəhlan, emotuəh niki Taetas məmə otitəlig-pinə otəmat. In təməpən məghat kəm itəmat o nolən nat u, kən tol nəhlan, emotətapəh məmə in otəghat kəm itəmat məmə nəkotol namnun wək wir rəha nawteən əh itəm nəmotətuoun. ⁷E natimnat min u rafin, itəmat nəmotol təwir pik məprəkis, inu nahatətəən rəhatəmat, ne nəghatən rəhatəmat, ne nitunən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasikən, ne nolkeikeən rəhatəmat otimat. Kən roiu, iakolkeike məmə nəkotol wək kit min e nolən təwir pik məprəkis, inu wək wir rəha nawteən.^o

⁸Esənən məmə nəkotəkəike motol. Məto emotəgətun kəm itəmat məmə netəm pisin pisin min nikilat tagien o nasituən e wək əh. Kən roiu əh, iakolkeike məmə ekisilu wir məmə nolkeikeən rəhatəmat in nipahrienən təhmen elat, o kəp. ⁹Itəmat nəkotitun wir nəwirən rəha Iərəmə Iesu Kristo itəm təmawte-in kəm itəmat, məmə nat əpnəpın rəhan nautə tərət, məto təmol otəmat məmə in rəhan nautə tikə. Kən məto-inu təmol məmə rəhan nautə tikə, kən mol itəmat rəhatəmat nautə tərət.^p

¹⁰Kən inu rəhak nətəligən e natimnat min u, itəm otasitu etəmat. Otol namnun e wək itəm nəmotətuoun e nup uarisig. Nikitəmat təməpən məht məmə nəkotol wək əh, kən itəmat nəmotəpən motətuoun motol. ¹¹Tol nəhlan, roiu otol namnun wək u rəha nos-ipənən. Kən rəhatəmat nətəligən o nolən wək u itəm nakotolkeike pik məmə nəkotol, in otuwa nipahrienən, kən itəmat onəkotol e rəhatəmat atip natimnat. ¹²Okəmə

nikitamat tagien o nos-ipənən, kən Uhgın nıkin tagien o nosən natimnat əm itəm nakoatos moatos-ipən. Kən in təsətapəh-inən natimnat itəm tikə otəmat.⁷

¹³ Esotolkeikeən məmə nəmegəhən rəha netəmim neen otimətig məto-inu kəmotos rəhatəmat məni, məto nəmegəhən rəhatəmat in otəkis məto-inu nəmotasitu elat. Kəp. İakolkeike məmə tahmen-ahmen əm otəmat rafın. ¹⁴ Roiu, itəmat nakoatos tepət kən motitun nasituən elat. Kən o nian min neen, ilat kotitun noorən kəm itəmat okəmə rəhatəmat tikə. Kən itəmat nakotahmen-ahmen əm, ¹⁵ tahmen e itəm Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Netəmim itəm kəmotəülək tepət, tahmen əm, təsaprəkisən.

Kən netəmim itəm kəmotəülək noan-məsin, rəhan nagwənən tahmen əm, təsikəən.”^r

Taetas təmuwin Korin

¹⁶ İatənwiwi Uhgın məmə təmələhəu-pən e niki Taetas nətəligən o nasituən etəmat, tahmen-ahmen e rəhak. ¹⁷ Tol nəhlan məto-inu Taetas, nıkin tagien o nımnən məplan itəmat tahmen e itəm emən kəm in. Kən taprəkis-in itəm əh, nıkin tagien pik o nasituən etəmat, kən in rəhan əm nətəligən məmə in otımnə məplan itəmat. ¹⁸ Kən itimat ekotahl-ipinə min piətət kit min timnə ilau min. Suah u, netəm e niməfak min koatisiai-in o rəhan wək o nən-iarəpən nammusən təwir. ¹⁹ Kən taprəkis-in inu, niməfak min kəmotitəpən məmə otuwa itimat min o nıləsən məni u muwin əpəh. Kən itimat ekotərəməyə lan o noorən məmə otıləs-ipər nərgi İərəməyə, kən matəgətun məmə nikitimat otagien pik o nasituən. ²⁰ İtimat esotolkeikeən məmə suah kit otən rat itimat o nolən rəha noorən məni asol əh. ²¹ Tol nəhlan, itimat ekotalkut pik məmə ekotol nat itəm tətuatip, məto sənəmə e niganəmti İərəməyə əm, məto e niganəmti netəmim min.

²² Kən ekotahl-ipinə piətət kit min iləhal suah mil u. Suah əh, e wək tepət ne nolən tepət, emotisilu wir məmə in tolkeike pik məmə otasitu. Kən roiu, in tolkeike pik məmə otasitu məto-inu in tətəhatətə pik etəmat.

²³ Kən o Taetas, itımlau min ekioal wək kitiəh əm, kən in min tatol wək e nikitəmat o nasituən etəmat. Kən o piətət min, ilat ien əhruin rəha niməfak min, kən nolən wir min e nəmegəhən rəhalat koatisiai-in Kristo. ²⁴ Tol nəhlan, otol rəhatəmat nolən kəm suah miləhal əh məmə nakotolkeike pəhrien iləhal, kən iləhal okəhalitun o nat naka itimat ekotausit otəmat. Kən otol-wir kəm ilat məmə niməfak min okotəplan.^s

9 ¹ Okəmə esətəən naoa u kəm itəmat, in təwir əm məto-inu nəkotitun rəkis wək u rəha nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem.^t ² İatən nəhlan məto-inu io ekitun məmə nakotolkeike məmə onəkotasitu. Kən

ematilēs-ipər nolən wir rəhatəmat o netəm Masetonia, matən kəm ilat məmə e nup itəm tinuwīn rəkis, itəmat əpəh Akaea, nəmoatətul matip o nos-ipənən. Kən nian kəmotəplan məmə nikitəmat tagien pik o nasituən, təmol mīn ilat tēpət kotolkeike məmə okotasitu mīn.

³Məto roiu, etahl-ipinə piətət miləhal u məmə iləhal okəhaləplan itəmat məmə itəmat onəkotol nat itəm nəmotən, təhmen əm məmə emən mihin, kən tol nəhlan rəhatimat nəghatən o nilēs-ipərən nolən wir rəhatəmat, sənəmə nat əpnəpīn əm. ⁴Məto okəmə nəsotolən, kən nian ekimnə itimat netəm Masetonia neen, kən okotəplan məmə itəmat nəsotolən əh, kən nolən əh otol itimat ekotaulis, məto-inu itimat enoatilēs-ipər rəkis itəmat. Kən otol itəmat nakotaulis taprəkis. ⁵Tol nəhlan, nīkik təht məmə ekəkəike mətəpəh o piətət miləhal məmə okotimnə rəkis pitən kəplan itəmat, kən motol namnun wək o nəmki-pamən mənī asol itəm nəmotən-īəkis məmə nakotos-ipən. Məto iakolkeike məmə in nos-ipənən kit itəm tətisi-pən atip e nikitəmat, sənəmə suah kit tatəkəike kəm itəmat məmə nakotos-ipən.

Nolən nawteən

⁶Sotaluinən nat u. Etəm tatəfe noan məsīn, matəulək-in noan məsīn. Kən etəm tatəfe tēpət, matəulək-in tēpət.^u ⁷Itəmat kitīəh kitīəh nakəkəike mos-ipən nat naka nəmən e nīkim məmə nakos-ipən. Okəmə nīkim təsagienən ron, təsəwīrən məmə nakos-ipən. Kən okəmə nakos-ipən məto-inu suah kit tatəkəike kəm ik məmə nakos-ipən, in mīn təsəwīrən. Ekən nəhlan məto-inu Uhgīn tolkeike etəm u tatos-ipən e nīkin pahrien. ⁸Kən Uhgīn titun nawte-inən nəwīrən rafin agīn kəm itəmat məmə e nian rafin e natimnat rafin, nakotos natimnat rafin itəm tətuatip məmə nəkotəkəike motos, kən moatos tēpət mīn əh-ikīn məmə nakotoor kəm netəmim.

⁹Naoha Rəha Uhgīn tatən məmə,

“In tatoor rəhan natimnat tēpət kəm ian-rat mīn,

kən rəhan nolən ətuatip tətatiḡ liliḡ.”^v

¹⁰Kən Uhgīn itəm tatos-ipən nīkuti nat o etəm tatəfe, kən matos-ipinə pīret o nunən, e suatip kitīəh əm in otos-ipinə nat tēpət kəm itəmat mol in tēpət mīn məmə, itəmat nəkotitun nasituən e netəmim neen mīn, kən in otol noan tēpət itəm təmisi-pən e nolən ətuatip rəhatəmat.^w ¹¹E natimnat rafin e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgīn otos-ipən rəhan nəwīrən kəm itəmat məmə itəmat nəkotitun nawteən e nian rafin. Kən nian ekotoor rəhatəmat nasituən, netəmim okotənwiwi Uhgīn ron.^x

¹²Wək u itəm itəmat nəkotol, tatos-ipən mənī o nagwənən kəm netəmim rəha Uhgīn u nəumis tatus ilat, məto tatol nat wir kit mīn taprəkis, inu nənwīwīən itəm təmər marioah e nīki netəmim matuwīn o Uhgīn. ¹³Nian

nəkotol wək u, natol-arəp nolən rəhatəmat kəm netəmim tepət. Kən ilat okotiləs-ipər nərgi Uhgın ron, məto-inu itəmat nəkəotol pahrien nolən rəha netəmim itəm koatən niphahrienən e namnusən təwir rəha Kristo. Kən okotiləs-ipər nərgi Uhgın o nawteən rəhatəmat e mənı asol kəm ilat ne netəmim rafin. ¹⁴Kən nian koatəfak otəmat, nikilat tuwin otəmat məto-inu Uhgın təmawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat taprəkis agin-əh məmə nəmotasitu pik elat. ¹⁵!Pəs kotən kəm Uhgın məmə nikitat tagien o Nətin itəm təmos-ıpa kəm kitat, u in nat təwir agin maprəkis!

Pol təmuhalpın nəghatən e rəhan wək

10 ¹Io Pol, io atıp, iatəkəike e nat kit kəm itəmat. Netəmim neen koatən məmə nian kitat min itəmat, rəhak nətəligən in ləhau əm, məto nian ekiet rəkis etəmat, rəhak nolən təkəsik pik. Kristo, in rəhan nətəligən ləhau, kən in etəm mətig.^y Kən e nolən kitiəh əm, ²iatətarəh otəmat məmə, onəkotol nolən rəhatəmat tətəuatıp məmə nian ekimnə, məsəhai pikən itəmat. Məto ekitun məmə ekəhai netəmim neen u koatən məmə ekoatətəu-pən nolən rəha nətueintən u,^z ³məto-inu nat ərnapın ekotatig e nətueintən u, itimat esotəluaginən e nolən rəha nətueintən u. ⁴Natimnat rəha nəluaginən itəm itimat ekoatəluagin lan, sənəmə nat itəm nətueintən koatəluagin lan. Kəp, natimnat rəhatimat, ilat koatos nəsanənən rəha Uhgın o nərəkinən ikin tiəkis o nuwinən ikin ima tikimir min.^a ⁵Itimat ekoatərəkin nəghatən eiueiua min ne nətəligən ausit min, ilat rafin itəm koatən-ıəhau netəmim o nitunən Uhgın. Nətəligən min rafin itəm tikimir min rəha Uhgın, itimat ekoatəluagin elat, motol win elat, motol məmə ilat rafin okotol nəwia Kristo. ⁶Kən nian itəmat nakotətəu-pən wir nəwia Kristo, itimat ekoatətul matıp o nolən nalpınən kəm netəmim rafin itəm koatəht nəwian.

⁷Itəmat nakoatəplan nat itəm ihluə, məto nəkotəruru nıpətın. Okəmə suah kit titun pahrien məmə in etəmim rəha Kristo, kən in otətəlig-in wir min məmə itimat min rəha Kristo tahmen lan. ⁸Nat ərnapın iatəghat ausit məsin o nepətən itəm İərəməyə təmos-ıpa, okul esaulisən ron. Təmos-ıpa o niləkinən itəmat, sənəmə o niləs-ıəhauən itəmat.^b ⁹Esolkeikeən məmə nikitəmat təht məmə ekəte naoa min kəm itəmat e nolən itəm netəmim neen koatən, məmə otol itəmat nakotəgin. ¹⁰İlat kotən rat io məmə, “Rəhan naoa təfigəm kən masilə, məto nian tətən kitat min, in sənəmə etəm əskəsik kit, kən rəhan nəghatən in nat ərnapın əm.” ¹¹Netəm tol nəhlan kotəkəike motitun məmə, nolən rəhatimat itəm koatəplan e naoa min emotahl-ıpən nian itimat isəu, məto nian ekotimnə, ekotol rafin nolən min əh.

¹²Esotolkeikeən məmə ekotəplan ahmen itimat ne netəm pisin neen itəm koatiləs-ipər atıp ilat. !Kəsi, itimat esotahmenən! !Kəp, iatəsan

əm! Nian ilat atip əm koatəplan ahmen ilat min, kən koatakil atip əm ilat min, tol rəhalat nitunən talməl. ¹³Məto itimat, esotəghat ausitən taprəkis e nepətən rəhatimat, məto ekotəghat ausit e wək itəm Uhgın təmələhəu-pən məmə rəhatimat, kən wək u, itəmat min əpəh ikin.^c ¹⁴Kən nəghat ausitən e nepətən rəhatimat otəmat in ətuatip əm, in təsepət pikən. Okəmə esotuwamən otəmat, okol esotəghatən nəhlan. Məto nīpahrienən, emotaupən motuwa mətoarus-pa itəmat nian emotan moatən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo. ¹⁵Netəmim neen koatəghat ausit o wək itəm suah pisin təmol. Məto itimat ekoatəghat ausit əm e wək itəm Uhgın təmələhəu-pən kəm itimat. Itimat emotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatimat məmə nahatətən rəhatəmat otəwiə təhmin min, kən tol nəhlan, rəhatimat wək e nikitəmat otol iahgin mepət, ¹⁶kən tol nəhlan, ekotitun nuwinən motən-iarəp namnusən təwir e ikin min e nīkali imatəmat ikin muwin təhmin min. Kən e nolən əh, itimat esotolən wək e ikin kit itəm suah kit tinol wək rəkis ikin, kən məsotəghat ausitən o wək rəha etəm pisin. ¹⁷Məto Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Pəs etəm tatəghat ausit, in otəghat ausit əm e natimnat itəm İərəməyə təmol.”^d ¹⁸Iatən nəhlan məto-inu, kəsisiai-inən etəmim itəm tatiləs-ipər atip in, məto kəsisiai-in əm etəmim itəm İərəməyə tatiləs-ipər.^e

Pol ne aposol eiueiuə min

11 ¹Iakolkeike məmə nakotegəhan-in io pəs ekən rəhak məsin nalmələn kəm itəmat. Məto pahrien, noatol rəkis. ²Iatehm wir itəmat, məsolkeikeən məmə suah kit min otəmki-rəkis itəmat e nelmək, kən nolən əh rəhak təmisi-pən əm o Uhgın. Io tata rəhatəmat, kən itəmat nəkotahmen e pətan əkəku wi kit itəm kinən rəkis məmə okos rəham kətim kan məmə otətəu-pən suah kitiəh əm, nərgin u Kristo. Kən iatehm wir rəhak pətan əkəku əh məmə ekegəhan-in-pən in kəm rəhan iərman, kən in təruru əh iərman.^f

³Məto iatəgin məmə onəkotahmen e If itəm Setan təmeiuə in e nəghatən ətehen. Iatəgin məmə suah kit otiuw-pən rəhatəmat nətəligən tuwin ik pisin, kən nakotapəs rəhatəmat nolkeikeən o Kristo, itəm in tətəuətəp məpiə wir.^g ⁴Iatən nəhlan məto-inu okəmə suah kit tatuwa otəmat matən-iarəp İesu itəm tol pisin e İesu itəm ekoatən-iarəp, o okəmə itəmat nakoatos narmin itəm tol pisin e Narmin nəmotos rəkis, o nakotəto namnusən təwir itəm tol pisin e itəm nəmotos rəkis, məto itəmat ialməl min, nakotegəhan-in əm.^h ⁵Aposol min əh itəm itəmat nakoatən məmə ilat “aposol min ilis pik,” məto e rəhak nətəligən esəplanən məmə ilat ilis maprəkis-in io.ⁱ ⁶Okəmə naka kəsəgətun

c 10:13 Rom 12:3 d 10:17 Jer 9:24; 1 Kor 1:31 e 10:18 1 Kor 4:4 f 11:2 Efes 5:26-27
g 11:3 Jen 3:4,13 h 11:4 Kal 1:8-9 i 11:5 1 Kor 15:10; 2 Kor 12:11

wirən io e nəghatən, məto ekitun wir nəukətın nammusən təwir. Itimat emotəgətun nat əh kəm itəmat e nolən min rafin nian tepət.^j

⁷Nian ematən-iarəp nammusən təwir rəha Uhgın kəm itəmat, esolən məmə nakotətou nat kit. Io atip əm emos-iəhau io o niləs-ipərən itəmat. ?Kən tahro? ?Nolən əh in təfagə rat kit? !Kəp!^k ⁸Nian ematol wək kitat min itəmat, niməfak min ik pisin kəmoatətou io. Iuəhkir tahmen məmə emakləh-in ilat məmə ekasitu etəmat. ⁹Kən nian kəmoatan, kən rəhak nat kit tikə, esətapəhən o suah kit o nasituən məto-inu piatat min itəm kəmotisi-pən Masetonia kəmosos-ipa natimnat itəm rəhak tikə. Tol nəhlan, esətapəh-inən nat kit otəmat, kən məsos-ipənən wək əskasik otəmat o nehmən io, kən ekol nəhlan nian rafin.^l ¹⁰Tahmen e nıpahrienən rəha Kristo tətətig lak, iatən pahrien məmə suah kit tikə ikin min rafin əpəh Akaea o nən-iəhauən io o nəghat ausitən o nəsətapəh-inən nasituən. ¹¹?Kən tahro ekəsətapəh-inən nat kit otəmat, məto-inu esolkeikeən itəmat? !Kəp! Uhgın titun məmə ekolkeike pik itəmat.

¹²Netəmim neen kotolkeike məmə nikitəmat təht ilat məmə kotahmen etimat e wək itəm koatəghat ausit ron. Məto iakatəkəike o nolən rəha nəsətapəh-inən natimnat məmə rəhalat nəghatən otiet morin. ¹³Netəm nəhlan, ilat aposol eiueiuə min, kən koateiuə-in netəmim e wək rəhalat. !Kən ilat koatan tahmen məmə ilat aposol min pahrien rəha Kristo, məto kəp! ¹⁴Məto kəsotautən e nolən əh, məto-inu Setan atip, tətən tahmen məmə in nagelo kit rəha nəhag-əhagən. ¹⁵Kən sənəmə in nat kit itəm okotaut lan, okəmə iolwək min rəha Setan kotan tahmen məmə ilat iolwək min rəha nolən tətəuatip. E nammun nian, ilat okotos rəhalat nətouən tətəu-pən nolən min rəhalat.

¹⁶Ekisimatip min. Pəs suah kit tikə nikin təht məmə io ialmə. Məto okəmə nikitəmat təht nəhlan, kən otegəhan-in io pəs ekol nolən rəha ialmə məsin, kən ekəghat ausit məsin. ¹⁷Nəghatən u rəhak sənəmə nat itəm İərəmərə təmən-ıpa kəm io məmə ekən. Məto iatəghat əm tahmen e ialmə kit. ¹⁸Netəmim tepət koatəghat ausit o nolən min rəha nətueintən, kən tol nəhlan, io min, ekəghat ausit. ¹⁹!Ei! !Nakotenatig wir, kən tol nəhlan, motegəhan-in məmə iaməl min kotəgətun itəmat!^m ²⁰Nakotegəhan-in əm okəmə suah əpnarın kit tatol itəmat slef, o okəmə tatos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko, o tatiləs-ipər atip in, o tatem-pən niganəmtitəmat. ²¹!İataulis məmə nətəligən rəhatimat təpou pik məmə esotolən nolən rat min əh!

Rəhak nəghatən in talməl, məto nolən naka itəm netəm əh kotəmə okotəghat ausit ron, io min, ekəghat ausit ron. ²²?Tahro? ?İlat koatən məmə ilat netəm Hipru? Io min. ?Koatən məmə ilat netəm İsel? Io min.

j 11:6 1 Kor 2:1,13 k 11:7 1 Kor 9:18 l 11:8-9 2 Kor 12:13; Fil 4:15-16 m 11:19 E ves 19-21, Pol tatəghat əsan ilat. Nıpahrienən, in tatən-iəhau ilat.

?Koatən məmə ilat noanol rəha Epraham? Io min.ⁿ 23 ?Koatən məmə ilat iolwək min rəha Kristo? Io min, məto ekaprəkis-in ilat. Kəsi, iatəghat tahmen e ialməl kit. Emol wək pik taprəkis-in ilat, kən kiləs-ipən io e kalapus nian tepət taprəkis-in ilat, kən kəmalis io taprəkis-in ilat, kən iuəhkir ekimis nian tepət.^o 24 Nian faif, noanol rəha Isrel kəmotalis io mau tate-nain.^p 25 Nian kisil, kəmalis io e nikilkil. Nian kit kəmaht io e kəpiel apin. Nian kisil emuwın e nego kən nego tamnim, kən nian kit emeai əpəh itəhəi lokammın o nian apiepə kit, lapin ne nərauiəgən.^q 26 Nian rafin etaliwək o nolən wək rəhak. Kən iuəhkir narua asol tıləs io ekimis, kən emətətig ikin tasilə ikin imaa iakləh min, kən ikin tasilə ikin imaa natimak min noanol rəha Isrel, kən ikin tasilə ikin imaa Iaihlua min, kən ikin tasilə ikin e taon asol, kən ikin tasilə ikin e ikin taruən-aruən ikin, kən ikin tasilə ikin əpəh itəhəi, kən ikin tasilə ikin imaa piak eiueiua min.^r 27 Emol pik wək, kən nian tepət esapilən lapin. Nian min neen, nəumis tus io, kən mətoaoa, kən nian tepət nigak nagwənən tikə. Kən nian tepət iatətəp, kən rəhak natimnat təsahmenən o nətəpən. 28 Kən taprəkis-in natimnat min əh, nian rafin nikik təht pik niməfak min rafin. 29 Okəmə suah kit rəhan nəmegəhən teiuaiu, kən io min, rəhak nəmegəhən teiuaiu. Okəmə suah kit tatit suah kit min e təfagə rat, kən nikik titəhmə pik ron.

30 Okəmə ekəike məghat ausit, kən ekəghat ausit o nat itəm tatəgətun məmə rəhak nəsanənən tikə. 31 Kən Uhgın, u in Uhgın ne Tata rəha İərəməərə İesu, itəm katiləs-ipər nərgin nian min rafin namnun tikə, titun məmə io, eseiuan. 32 Əpəh Tamaskes, etəm-iasol rəha Kig Aretas təməlin rəhan mopael min o nehm wirən nafiluə rəha taon məmə okotegəs-in motaskəlīm motiləs-ipən io e kalapus. 33 Məto kəmiləs-ipən io e kətim asol kit, kətu-pən nol lan, kiləs-ipən e winta e fenis asol kəmol e kəpiel, kən kəhlman-əhlman tuwin əpəh ləhau, kən inəh suatip emagim lan.^s

Nihlin kit ne nat kit tahmen e napilairən

12 1 Ekəike matəghat ausit, nat əpnəpin təsolən win e nat kit ikin, məto ekəkəike matən natimnat min tahmen e napilairən ne nəghatən wi min itəm İərəməərə təmol əp kəm io. 2 Ekıtun iəfak kit itəm tətəhatətə e Kristo.^t E nup fotin tınuwin rəkis, Uhgın təmiləs muwin əpəh ilis e nego e neai.^u İəkəruru okəmə nipətın tınatuwin, o narmin əm, Uhgın əm titun. 3 Kən ekən min məmə iəkəruru okəmə nipətın tınatuwin, o narmin əm, Uhgın əm titun. Məto ekıtun məmə suah əh,

n 11:21-22 Fil 3:5 o 11:23 Wək 16:23 p 11:24 Dut 25:3 q 11:25 Wək 16:22;
14:19 r 11:26 Wək 9:23; 14:5 s 11:32-33 Wək 9:23-25 t 12:2 Pol tatəghat-in atip.
u 12:2 Nəghatən Kris ətuatip tatan məmə, “neai tatol kisil lan.” Məto nipətın tətən məmə
“nego e neai u in ikin rəha Uhgın.”

⁴Uhgin tāmīlēs muwīn əpəh iman ikin.^v Kən in təməto nat anion min itəm təsətuatipən mēmə etəmim rəha nətueintən otən. ⁵Ekəghat ausit o etəm tol nəhlan, mətə esəghat ausit atipən ron io, mətə ekəghat ausit əm o rəhak nolən min itəm nəsanənən tikə elat. ⁶Mətə okəmə ekən mēmə ekəghat ausit, okol esalmələn, mətə-inu ekəghat-in nīpahrienən. Mətə esəghat ausitən nəhlan, kən tol nəhlan, suah kit tikə itəm otīlēs-ipər io ilis taprəkis nat itəm tətuatip. Iakolkeike mēmə otəplan ahmen io e nat naka itəm ekən, o ekol.

⁷Uhgin təsolkēikēan mēmə etausit o nəghatən wi min itəm in təmol əp kəm io, kən nəghatən min əh kotəwir maprəkis. Kən tol nəhlan təmahl-ipa nərətən kəm io tahmen e nihlin kit tətaru nīpətik. Nərətən əh in iahləpis rəha Setan mēmə tol nahmən e nīpətik, kən tol nəhlan esausitən.^w ⁸Emuəh niki Iəramərə mau kisil mēmə otīlēs-irəkis ron io. ⁹Mətə tən kəm io mēmə, “Rəhak nəwīrən asol titun naskəlīmən ik, mətə-inu nian rəham nəsanənən tikə, nəsanənən rəhak titun nuwamən mol iahgin e rəham nəmegəhən.” Tol nəhlan, etagien pīk mēmə ekəghat ausit e rəhak nəmegəhən itəm nəsanənən tikə, mēmə nəsanənən rəha Kristo otatig e nəmegəhən rəhak.^x ¹⁰O nat əh, etagien nian nəsanənən tikə e nīpətik, kən etagien nian katən rat io, kən etagien e nian iəkis min, kən etagien nian katol nərətən kəm io, kən etagien e nian itəm tiəkis ron io. Etagien elat rafin o nərgi Kristo, mətə-inu nian rəhak nəsanənən tikə, kən iatəsanən.

¹¹Emol nolən rəha ialməl, mətə itəmat əm nəmoatəkəike kəm io mēmə ekol. Nəməsotīlēs-ipərən nərgək, mətə təpəwir pīk okəmə nəmotol mihin, mətə-inu io sənəmə ləhau e “aposol min ilis pīk” e nat kit əkəku əm, nat əpnarīn io etəm əpnarīn əm.^y ¹²Nian emətan kitat min itəmat, ematol natimnat itəm tatəgətun io mēmə io aposol pahrien kit. Ematol nəmtətin min, ne nat asol min itəm tol narmi netəmim tatiwig, ne nat pīspīs min e nīkitəmat, kən emol e nətəligən rəhak kaifəməh.^z ¹³Nat kitīəh əm eməsələn e nīkitəmat, eməsətapəh-inən mənī kit otəmat. !Otaluin o təfagə rat u rəhak!^{a b}

¹⁴Roiu iatətul matip mēmə ekimnə muag itəmat itəm otol kisil lan. Kən ekəsətapəh-inən mənī kit otəmat, mətə-inu esotolkeikēan rəhatəmat nautə, mətə iakolkeike əm itəmat. Otətəlig-in-tu. Sənəmə wək rəha suakəku mēmə otehm wīr rəhan tata ne mama. Mətə in wək rəha tata ne mama mēmə okuehm wīr rəhalau suakəku. ¹⁵Tol nəhlan, nīkik tagien mēmə ekos-īpīnə rafin rəhak natimnat otəmat, kən mos-īpən min rəhak

v 12:4 Nəghatən Kris ətuatip tatən mēmə, “Paradaes” itəm nīpətīn tatən mēmə “nego e neai,” ikin itəm netəmim itəm kotətuatip koatuwin ikin nian okotimis. w 12:7 Job 2:6 x 12:9 Fil 4:11-13 y 12:11 2 Kor 11:5 z 12:12 Rom 15:19 a 12:13 Pol tatol mīlə elat e nəghatən u. b 12:13 2 Kor 11:9

nəmegəhən otəmat. Rəhak nolkeikeən otəmat in tepət, məto rəhatəmat ron io in təkəku əm. !Inu təsətuatipən! ¹⁶Pəs kotən məmə esətapəh-inən məni kit otəmat. Məto itəmat neen koatən məmə emos natimnat otəmat e nolən eko-eko. ¹⁷?Tahro? ?Io emos natimnat e nolən eko-eko nian emahl-ipən netəmim kəm itəmat, o kəp? !Kəp! ¹⁸Emuəh niki Taetas məmə otuwīn otəmat, kən mahl-ipən piətət kit ilau min. ?Taetas təsosən natimnat otəmat e nolən eko-eko, o kəp? ?Nəkotitun o kəp məmə, rəhatimlau nətəligən kitiaə əm, kən matioal nolən kitiaə əm?^c

¹⁹Kəm-naka nikitəmat təht məmə e nəghatən min rafin əh, emotuhalpin nəghatən kəm itəmat itəm suah kit təmən otimat. Kəp. E niğanəmti Uhgīn, emoatəghat tahmen e netəm rəha Kristo. Kən iolik min, natimnat rafin itəm koatol, koatol məmə itəmat nakotəsanən. ²⁰Iatən nəhlan məto-inu iatəgin məmə nian ekimnə, kəm-naka ekəplan məmə nəsolən məmə inu iakolkeike mihin. Kən itəmat min nəkotəplan məmə io esolən məmə inu nakotolkeike mihin. Iatəgin məmə ekəplan itəmat neen kotərgəhəu, neen koatetət, neen koatəmərīt e neməha, neen kotəhap-əhap ilat min, neen koatən rat netəmim, neen koatən nikalīn netəmim, neen koatausit, neen koatol ənpapīn nat. ²¹Iatəgin məmə nian ekimnə min, rəhak Uhgīn otīlās-iəhau io e niğanəmtitəmat, kən nikik otitəgit kən ekasək otəmat neen itəm nəmotol nolən rat aupən, kən məsotəuhlinən ilat o nolən rat min rəhalat itəm koatol nian rafin, inu koatol nolən rat itəm tol naulisən o nənən, kən nəman ne niṗitan koatan anion, kən koatol nəhlan ənpapīn əm.^d

Namnun nəghatən rəha Pol o nəghaiirən elat

13 ¹Inu rəhak naliwəkən itəm tatol kisil lan otəmat. Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, “Nian suah kit tatətu-pən nəghatən e suah kit min, etəmim kəiu o kisil okotəkəike motən nəghatən kitiaə, kən tol nəhlan netəmim kotitun məmə nəghatən koatətu-pən lan, in niṗahrienən.”^{e f} ²Nian emimnə otəmat itəm tatol kəiu lan, emən-iarəp rəkis nəghatən o nəghaiirən e netəm koatol təfagə rat ne itəmat rafin, məmə okotapəs təfagə rat min. Kən roiu ekən min nian io əpəh isəu. Nian ekimnə min, ekol nalpinən kəm ilat itəm kəsotapəsən təfagə rat. ³Ekotol nəhlan məto-inu nikitəmat təht məmə rəhak nəsanənən tikə, kən itəmat kotolkeike motitun əsas məmə nian iatəghat, in nəghatən rəha Kristo əm. In təsəpouən o nolən wək itəmat min, məto rəhan nəsanənən tepət e nikitəmat. ⁴Niṗahrienən, nian kəmətu-pər e niḡ kəluau, rəhan nəsanənən tikə e niṗətīn. Məto tatəmegəh roiu e nəsanənən rəha Uhgīn. Kən e nolən

c 12:18 2 Kor 8:6,16-18 **d 12:21** 2 Kor 13:2 **e 13:1** Dut 19:15 Kəm-naka, Pol tatən məmə rəhan naliwəkən kisil tahmen e nəghatən rəha netəmim kəiu o kisil. **f 13:1** Dut 19:15; Mat 18:16; 1 Tim 5:19

kitiäh, rəhatimat nəsanənən tikə e nipətitimat, məto itimat ekotəmegəh itimat Kristo e nəsanənən rəha Uhgın, kən nian ekotəghat kəm itəmat, onəkotəplan nəsanənən əh.⁸

⁵Itəmat atip, otakil wir nəmegəhən rəhatəmat məmə rəhatəmat nahatətəən in pəhrien, o kəp. Itəmat atip, nakotehm wir rəhatəmat nolən. ?Nəkotitun o kəp, məmə Kristo Iesu tətətig e nəmegəhən rəhatəmat? !Məto okəmə rəhatəmat nəmegəhən təsətəu-pənən nolən rəha nahatətəən, kən Kristo təsətigən e nəmegəhən rəhatəmat!^h ⁶Kən emələhəu-pən əskasik rəhak nətəligən məmə onəkotəplan məmə itimat aposol min pəhrien. ⁷Kən roiu, ekoatəfak kəm Uhgın məmə itəmat kit təsələn nat kit tərət. Esotolkeikeən nəhlan məmə otəgətun məmə rəhatimat wək e nikitəmat in təwir mətuatip. Məto ekotolkeike məmə itəmat nəkoatol nolən itəm tətəuatip, nat əpnəpın netənim neen koatən məmə wək rəhatimat tərət. ⁸Tol nəhlan məto-inu okol itimat esotolən nat kit itəm tahtosig-in nipəhrienən, məto ekotitun nolən əm nat itəm tətələs-ipər nipəhrienən. ⁹Nikitimat tagien nian itimat ekotitun nolən u, itəm nəsanənən tikə lan, məto nəmegəhən rəhatəmat tətətul əskasik. Kən nəfakən rəhatimat otəmat məmə nəmegəhən rəhatəmat tahmen o nətəu-pənən suatip ətuatip. ¹⁰Nian io əpəh isəu otəmat, ekəte nəhlan o nat kit. İərəmərə tinos-ipa rəkis nepətən kəm io, məto esolkeikeən məmə nian ekimnə otəmat, ekəike mol əskasik etəmat e nepətən əh. In təmos-ipa nepətən əh məmə ekiləs-ipər itəmat, sənəmə məmə ekərəkın itəmat.ⁱ

Namnun nəghatən

¹¹Piak min ne winik min. Inu rəhak namnun nəghatən. Otəgien. Otəuhlin rəhatəmat nolən min. Otəto rəhak nəghatən. Otuwa e nətəligən kitəh. Otətig e nəməlinuən. Kən Uhgın rəha nolkeikeən ne nəməlinuən otətig itəmat min.

¹²Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitəh əm e Kristo. ¹³İəfak min rafin koatən-ipinə təwir kəm itəmat.

¹⁴Pəs İərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat rafin. Kən pəs Uhgın otos-ipən rəhan nolkeikeən kəm itəmat rafin. Kən pəs Narmin Rəha Uhgın otol nikitəmat rafin tol kitəh.

Kalesia

Naoa itəm Pol təməte tuwın kəm iəfak mın ikin Kalesia

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Kalesia

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwın kəm pah? Təməte tatuwın kəm niməfak mın itəm kotatig pis ikin e nitən Kalesia, inu Ikoniam, Listra, ne Tepe. Pol in təmətuoun niməfak mın əh nian in təmaupən maliwək e rəhan naliwəkən mın.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nəratən asol kit e niməfak e nian əh rəha Pol. Netəm Iaihlua tepət koatən nıpahrienən e İesu Kristo. Kən netəm İsrəl tepət koatən nıpahrienən e İesu. Məto netəm İsrəl neen koatən məmə Iaihlua mın itəm kotən nıpahrienən e İesu, okotəkəike kətəu-pən lou mın rəha Moses, tahmen e nəhg-ipənən. İlat kəmoatən məmə Iaihlua mın okəkəike kəhg-ipən ilat okəmə kotolkeike məmə okotuwa kətuatip e niganəmti Uhgın.

?Təməte naoa u o naka? Pol in təməte naoa u, məmə otəg-ətuatip-in nətəligən rəha netəm İsrəl itəm koatən məmə Iaihlua mın okotəkəike kətəu-pən lou rəha Moses okəmə ilat kotolkeike məmə Uhgın in otosmegəh ilat. Pol tolkeike məmə iəfak mın okotitun məmə nahatətəən in suatip itəm Uhgın təmöl məmə etəmim otətuatip e niganəmtin, kən in tatosmegəh ilat e nıkin agien. Məto nolən rəha nəhg-ipənən, o nolən rəha wək əskasik mın, o nolən rəha nətəu-pənən lou, kəsotosmegəhən etəmim. Netəm-iasol rəha niməfak rəha İsrəl kəmoatəpələh əpəh Jerusalem moatəghat-in nətəligənən mın əh. Kən moatən məmə təwir əm məmə Iaihlua mın okəsotətəu-pənən lou rəha Moses. Afın e Wək Mın 15:1-35.

Pol təmətuoun matəghat kəm ilat

1 ¹⁻²Piak mın ne wınik mın itəm nəkoatəfak latuənu pısın pısın mın ikin Kalesia, io Pol, io aposol kit rəha Uhgın, ekatəte naoa u,

mitahl-ipinā kām itāmat. Io ne piatat min neen itām koatāfak u ikin-u, ekotolkeike māmā ekotān “tāwir” kām itāmat. Io u inu, itām Iesu Kristo ne Tata Uhgīn kāmialēs-ipēr io māmā io rēhalau aposol. Uhgīn u, in tāmīlēs-ipēr Iesu tair-pa min e rēhan nīmīsēn. Sēnāmā etāmim ēpnāpīn ēm kit tēmaun-in io kēn mīlēs-ipēr io, mēto Uhgīn. !Tol nēhlan, onēkotēkēike motēto!

³Pēs Uhgīn, u Tata rēhatat, ne Iesu Kristo, u Iērēmērā rēhatat, ilau okuawte-in nēwirēn rēhalau kām itāmat kēn muālēhēu nēmālinuēn tētātig otāmat. ⁴Iesu Kristo tēmēgēhan-in atīp māmā in otīmīs o nolēn rat rēhatat, kēn miuw rēkis itat e nolēn rat min ne nētāligēn rat min rēha nētueintēn. In tēmīmīs mēto-inu Tata Uhgīn tolkeike māmā in otol mihīn.^a ⁵Tol nēhlan, tāwir mā kitat okotānwiwi pik Uhgīn u rēhatat, tatuwīn, matuwīn, namnun tikē. Ēwēh. Pēs otol mihīn.

Namnusēn Tāwir kitīāh ēm

⁶Narmāk tēmīwīg pik otāmat mēto-inu roiu agīn-ēh huā Uhgīn tēmaun-in pāp itāmat e nēwirēn rēha Iesu, tēmawte-in-pīnā ēpnāpīn ēm kām itāmat. Mēto roiu itāmat nakotapēs Uhgīn, moatagīm, moatētēu-pēn nēghatēn eiueiuē min. ⁷Nēghatēn min ēh sēnāmā Namnusēn Tāwir rēha Uhgīn. Netāmim neen kēmotēuhlin Namnusēn Tāwir rēha Uhgīn moatēn in pīsīn, kēn katēn māmā in namnusēn tāwir, kēn katiuw kalīn itāmat lan, kēn katērēkīn rēhatāmat nētāligēn lan. !Mēto Namnusēn Tāwir kitīāh ēm, kēn kit min tikē!^b ⁸Nat ēpnāpīn okāmā io, o nagelo kit rēha nego e neai tētāmnus-iarēp nēghatēn pīsīn kit min, itām tēsahmenēn e inun emotēn-iarēp rēkis kām itāmat aupēn, pēs Uhgīn otīlēs-ipēn e Nīgēm Asol.^c ⁹Kēn ekīsīmatīp min, matēn māmā, okāmā suah kit otāmnus-iarēp nēghatēn pīsīn u, tēsahmenēn e Namnusēn Tāwir itām itāmat nīnēmōtītun rēkis, pēs Uhgīn otīlēs-ipēn e Nīgēm Asol.

¹⁰Rēhak nēghatēn ēh in tēskasik, kēn nat ēpnāpīn ēm okāmā netāmim neen kēsotāgīenēn ron io. Iakolkeike ēm māmā nīki Uhgīn otāgīen o nēghatēn rēhak. Okāmā iatēghat ēh māmā netāmim neen nīkilat otāgīen ron io, kēn ko sēnāmā io iolwēk pāhriēn kit rēha Kristo.^d

Uhgīn Tēmaun-in Pol

¹¹Piak min ne wīnik min, ekolkeike mā ekēn-ipīnā ētuatīp kām itāmat māmā Namnusēn Tāwir itām iatēn-iarēp nīan rafīn sēnāmā nat kit itām tēmīsī-pēn e nētāligēn rēha etāmim ēm.^e ¹²Namnusēn Tāwir u, sēnāmā suah kit tēmos-īpa kām io, kēn mēgētun io lan, mēto Iesu Kristo ēm in tēmērēh e rēhk-kapē.

a 1:4 Kal 2:20 b 1:7 Wāk 15:1,24 c 1:8 1 Kor 16:22 d 1:10 1 Tes 2:4
e 1:11 Mat 16:17

¹³Itəmat ninəmotitun rəkis rəhak nolən min itəm ematol aupən e nian ematəfak itimat netəm Isrel. Kən emən mə oekoh rafin netəmim min rəha Iesu, mərəkin-ərəkin aɡin niməfak, kən matol nalpənən əskasik kəm ilat.^f ¹⁴E nian əh, io ematətul-iəkis o nəukət kastom rəha netəm Isrel, itəm rəhak pipi min kəmotəgətun io lan aupən. Emitun taprəkis-in io min neen, itəm emotaiir ahmen.^g

¹⁵Nat ərnəpən ematərəkin pap rəhan min netəmim, məto Uhgın təmasəkitun io. Aupən ikin təmitəpən kən mawle rəkis io e nian emətətiɡ əh e nərpı rəhak mama. Kən təmuwa e nian ətuatıp rəhan, in təmaun-in io mə ekuwa io, rəhan etəmim.^h ¹⁶Kən Uhgın təmerəh e rəhk-kapə, məgətun io e nətin Iesu, məmə oekitun wir in, kən muwin mamnus-iarəp Namnusən Təwir rəhan kəm netəm min u sənəmə ilat netəm Isrel, katən ilat məmə Iaihlua min. E nian əh, io eməsuiwinən mehm suah kit mə otəgətun io e Namnusən Təwir əh. ¹⁷Kən io eməsuiwinən əpəh ilis Jerusalem məmə oekehm netəm min u kəmoatol aposol aupən. Eməsuiwinən mə okotəgətun io e Namnusən Təwir rəha Iesu. E nian əh, io eməsou-pis-pən əpəh ikin kit Arepia, kən matig mitəliɡ-pa min muwin əm latuənu kit, nərgin u Tamaskes. ¹⁸Matuwin, matuwin nup kisil kinəhaluwa minəhaluwin rəkis un, kən io ematig mitəliɡ-pən min Jerusalem məmə ekehm Pita. Kən eməsətiɡən tuwəh, emuatig mios nian fiftin əm.ⁱ ¹⁹Kən e nian əh, emehm əm Jemes u, pia Iesu, İəməmə rəhatat, məto eməsəplanən aposol min u neen. ²⁰Iatən pahrien e niganəmti Uhgın məmə nəghatən u, nıpahrienən, sənəmə neiuəən.

²¹⁻²²Eməsətiɡən tuwəh əpəh ilis Jerusalem. Kən uarisig un, emuiwin əpəh nitən Siria ne Silisia. Kən e nian əh, netəmim itəm koatəfak kəm Kristo latuənu pisin pisin min nitən Jutia, (nitən asol rəha Jerusalem), ilat kəməsotəplanən əh io motəruru niganəmtək.^j ²³Məto kəmoatəto əm namnusən u, netəmim neen kəmoatən məmə, “Suah əpəh in əpəh, rəhatat tikimir, təmatoh itat o nəfakən, matərəkin nəmegəhən rəhatat, kən mətalkut məmə otərəkin min rəhatat nahatətəən. Məto roiu əh, in min tinatən-iarəp Namnusən Təwir rəha Iesu.” ²⁴Kən ilat kəmotənwiwi pik Uhgın o natimnat min itəm in təmol e rəhak nəmegəhən, in təməuhlin-pa io ekol nulan.

Aposol min neen kəmotegəhan-in wək rəha Pol

2 ¹⁻²Tatuwin, matuwin minos nup fotin tinuwa minuwın rəkis un, kən Uhgın təməni-pa kəm io məmə ekəike mitəliɡ-pən min əpəh ilis Jerusalem. Kən itimlau Panapas emian kən miat Taetas itiməhal min məhaluwin. Kən eməhaluwin kiet-arəpən Jerusalem, emotuəfimin itimat netəm-iasol min əm

f 1:13 Wək 8:3 g 1:14 Wək 22:3 h 1:15 Aes 49:1; Kal 2:7 i 1:18 Wək 9:26-27
j 1:21 Wək 9:30

rəha niməfak. Nian emotəpələh e nuəfiminən əh, io ematən-ipən wir nəghatən min itəm ekuwin matən-iarəp kəm Iaihlua min, ilat sənəmə netəm Isrel. Emən-ipən wir natimnat min rafin aɡin kəm ilat mətə-inu esolkeikeən məmə nikilat otəht məmə rəhak nəghatən təsətuatipən, kən moatən rat rəhak wək, tol nat əpnapin əm lan, noan tikək.³ Kən e nian əh, nikik təmatəht pik məmə kətah okotəhai io mə ekəike mən-ipən kəm Iaihlua min, məmə okəike kəhg-ipən ilat. Mətə kəməsətənən. Kən io kit u, Taetas, in etəm Kris, sənəmə etəm Isrel, kəsəhg-ipənən əh. Mətə ilat kəməsətənən mə okəike kəhg-ipən.

⁴Nənən rəha nəhg-ipənən təmisi-pən e netəmim neen kəmoateiua əm məmə ilat piatat min. Kən ilat kəmotalkəlik wir məmə okotehm-tu məmə itimat ekoatətu-pən əh Lou, o kəp. Mətə itimat enotiet rəkis minotuwin o Iesu Kristo, kən minotol kitiəh itimat min, kən itimat sənəmə slef rəha Lou. Mətə netəm min əh, nikilat təməsəɡienən o rəhatimat nəghatən min, kən motolkeike məmə okotəgo-pən itat rafin e Lou ne kastom rəha nəfakən rəha netəm Isrel. Kən kəmotən məmə okəike kəhg-ipən Iaihlua min tahmen e Taetas.⁵ Mətə emotən-iəhau ilat məsotolən məmə rəhalat nəghatən otər maprəkis-in rəhatimat. Kən itimat emotaskəlim əskasik nəghatən pahrien tətətig e Namnusən Təwir, məmə itəmat onəkotitun wir.

⁶Kən netəmim neen əh-ikin katən ilat məmə ilat netəm-iasol min rəha niməfak, (məto e nehmən rəhak, etəm tatos nərig asol, ne etəm təsosən nərig asol, ilau kuahmen ahmen əm. Kən e niɡanəmti Uhgın, in təsafinən nərig min əh). Kən netəm min əh kəməsotəgətunən io e nəghatən wi kit, məmə ekuwin mamnus-iarəp.⁷⁻⁸ !Kəpə! Kəməsotolən, məto-inun ilat kəmotitun əm məmə, e nəsanənən rəha Uhgın, in təmiləs-ipər io məmə io aposol, kən mitəhləpis-pən io mə ekuwin mən-iarəp Namnusən Təwir kəm Iaihlua min. Kən e nəsanənən əh, tiniləs-ipər rəkis mihin Pita, məmə in min in aposol. In otatən-iarəp Namnusən Təwir kəm netəm Isrel.^m

⁹Kən Jemes ne Pitaⁿ ne Jon, katən iləhal məmə nəukəti niməfak miləhal. Nian kəməhaləplan, kən məhalitun məmə e nəwirən rəha Uhgın, in təmos-ipa wək u e nelmək. Kən kəhaluwa məhalol sekhan etimlau Panapas məmə itimat ekotol əm kitiəh. Kən emotən mə oekotoor wək min. Itimlau oekian muamnus-iarəp Namnusən Təwir kəm Iaihlua min, kən iləhal okəhaluwin məhalən-iarəp kəm netəm Isrel.¹⁰ Kən ilat kəmotən-ipa əm nəghatən kitiəh əm məmə nikitimlau otəkəike matəht ian-rat min əpəh Jerusalem məmə ekuasitu elat. Mətə, nikik tinəɡien rəkis o wək əh.^o

Pol təməhai Pita

¹¹⁻¹⁴Kən uarisig un, emitəlig-pən əpəh ləhau taon kit Antiok. Nian emətətig ikin əh, kən Pita təmuarisig min muwa. Kən Pita təmətəgwən

k 2:1 Wək 15:2 1 2:4 Kal 1:7; 5:1,13 m 2:7 Wək 22:21 n 2:9 Nəghatən Kris ətuatip tatən nərgi Pita ikin-u məmə, “Sifas.” o 2:10 Wək 11:29-30

ilat in min neen koatəfak, məto ilat Iaihlua min. Kən nian netənim min rəha Jemes, itəm kəmotisi-pən Jerusalem motiet-arəpa, ilat kəmotəhai Pita, motəmə, “Iaihlua min u, okəike kəhg-ipən ilat. Məto okəmə kəsolan, Uhgın okol təsəsituan elat.” Kən nəghatən u kəmoatən təmərəkin Pita, mol taulis kən məgin nuwin minən magwən təlmin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Kən nolən rat əh Pita təmol, miuw e kitat min neen əpəh Antiok, ilat iəfak min u noanol min rəha Isrel, ilat min kəmosos o Pita moatol nolən rəha etənim itəm tatəghat e nolən kəiu, kən moatəgin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Motatig kiuw min e Panapas, təgin min ilat. Kən e nian eməplan məmə ilat kinəsotətəu-pən ətuatipən suatip itəm Namnusun Təwir tatən, kən eməhai-pən əm Pita e niganəmtilat, matən-ipən əskasik məmə, “Nat əpnəpin ik etəm Isrel, məto nəsosən əh rəhatat nolən. ?Kən təhro natəkəike kəm netəm min u kəsəhg-ipənən ilat məmə okəhg-ipən ilat?”^p

Etənim itəm otatəhətə e Iesu, Uhgın in otasitu lan

¹⁵Kən e nian əh, io emən-ipən wir kəm Pita məmə niphahrienən məmə itimlau emiasipən ətuatip e noanol rəha netəm Isrel. Itimlau sənəmə Iaihlua mil itəm netəm Isrel nikilat tatəht məmə ilat rafin nol təfagə məto-inu kəsotətəu-pənən e lou. ¹⁶Məto roiu ekiatun məmə Uhgın təsafinən etənim kit məmə in tətəuatip e niganəmtin məto-inu in tatətəu-pən ətuatip Lou rəha netəm Isrel. Etənim itəm tətəhatətə pahrien e Iesu Kristo, in əmun tətəuatip e niganəmti Uhgın. Nətəligən əh in əh, tol itimat min netəm Isrel, oekotəkəike motəhatətə əm e Iesu Kristo məmə ekotətəuatip e niganəmti Uhgın. Uhgın təsafinən itimat məto-inu ekotətəu-pən Lou, məto in tətəfin əm itimat məto-inu ekotəhatətə e Iesu Kristo. Etənim kit okol təsətuatipən e niganəmti Uhgın məto-inu in tatətəu-pən pik Lou.^q

¹⁷Itimat u netəm Isrel, kən ekotəhatətə e Iesu Kristo məmə ekotuwa motətəuatip e niganəmti Uhgın. Məto netəm Isrel neen, nikilat tatəht məmə itimat nol təfagə məto-inu esotətəu-pənən lou. ?Tol nəhlan, in Kristo itəm tatol məmə itimat nol təfagə, o kəp? !Kəp! Sənəmə tol min nəhlan. ¹⁸Məto təfagə pahrien in tol min nulan, okəmə ekitəlig-pən min matətəu-pən lou. Okəmə ekatol min nəhlan, kən io esətuatipən e niganəmti Uhgın. Nolən əh tatəgətun əsas əm məmə io iol təfagə rat. ¹⁹⁻²⁰Tol nəhlan məto-inu, nian emalkut pik o nətəu-pənən Lou, kən eməplan məmə nolən u təsahmenən məmə tatol io ekətəuatip e niganəmti Uhgın. Tol nəhlan, eməpəs nətəu-pənən Lou o nuwamən etəm ətuatip. Tahmen məmə emimis, kən roiu e nəmegəhən wi rəhak, Lou təsərəməhən lak. Emol nəhlan məmə ekol əm nətəligən rəha Uhgın. In

tahmen mēmā itimlau Kristo, kēmōtu-pər itimlau min e nig kēmōluau. Nəmegəhən oas rəhak tēmimis. Məto emaiir-pa min itimlau Kristo. Kən roiu u, sənəmā io iatəmegəh, məto Kristo in tatəmegəh e nikik. Kən e nəmegəhən rafin rəhak, ekətahatətə əm e Nəti Uhgīn, itəm təmōlkeike pik io, kən muwa mīmīs mos megəh io.^{r 21} Nōlkeikeən u, Uhgīn təmawte-in-pa kəm itat, in iahgīn pik. Kən okol esərəkīnən nōlkeikeən əh itəm Uhgīn təmawte-in-pa əpnapīn əm. Məto iatəplan mēmā itəmat min neen, nəkoatətəu-pən Lou mə otol itəmat nəkotətuatip e niganəmti Uhgīn. Məto okəmā nəkoatol nəhlan, kən itəmat nəkotol nat əpnapīn əm e nīmīsən rəha Iesu Kristo.

Netəm Kalesia kəmotapəs suatip

3 ¹!Netəm Kalesia, itəmat ninotalməl pik! ?Pah təmasig itəmat matuwīn e suatip eko-eko nəhlan? Emotən-iarəp wīr pap kəm itəmat mēmā Iesu təmos nahmən e rəhan nīmīsən otəmat, məto tahro? ?Okəm-naka suah kit təmos-ipən-os-ipən kəm itəmat kən miuw rəkis itəmat mol itəmat ninotalməl pik? ²?Otən-tu kəm io mēmā, Uhgīn təmos-ipīnə Narmin Rəhan kəm itəmat məto-inu itəmat nakotətəu-pən Lou, o kəp? Kəpə, in təmos-ipīnə kəm itəmat məto-inu itəmat nakotahatətə e Namnusən Təwīr rəha Iesu Kristo. ³?Tahro? ?Nakotalməl pik nəpo lan? Itəmat nəmotətuoun wīr nəmegəhən wī rəhatəmat e Iesu Kristo e nasituən rəha Narmin Rəha Uhgīn, kən məto roiu, itəmat ninotalkut mēmā onəkotapəs, kən motuwa netəm ətuatip e rəhatəmat əm nəsanənən. ⁴Nəmoatəto nahmən tepət məto-inu nəmotahatətə e Namnusən Təwīr. ?Nəmotətəto nahmən əh əpnapīn əm? Kəp, nahmən əh sənəmā rəha nat əpnapīn əm. ⁵Narmin Rəha Uhgīn təməsolən nat pispis min kəm itəmat məto-inu nəkoatətəu-pən Lou. In təmōl məto-inu itəmat nəmotətəto Namnusən Təwīr rəha Iesu Kristo kən itəmat nakotahatətə lan.

Nətəu-pənən Lou, ne nahatətəən e Iesu

⁶Otətəligin-tu nat kit oekən. Suah kit, Epraham, itəm Naoa Rəha Uhgīn təməghat-in-iarəp rəkis minu lan mēmā:

“Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgīn, kən tol nəhlan, Uhgīn təmən mēmā in tətəuatip e niganəmtin.”^s

⁷E suatip kitīəh əm, netəmim itəm koatahatətə e Uhgīn, in tətəfin ilat mēmā kotahmen e noanol ətuatip rəha Epraham.

⁸Naoa Rəha Uhgīn təmən rəkis əupən mēmā Uhgīn otos Iaihlua min, kotuwa ron mol ilat kotətəuatip e niganəmtin e nahatətəən rəhalat. Əupən, Naoa Rəha Uhgīn təmən-iarəp nəghatən wīr kit kəm Epraham mēmā:

“Otisi-pən e rəham noanol, kən ekawte-in rəhak nəwīrən e netəmim rəha noanol min rafin e nətueintən.”^t

⁹Kən Uhgīn təmawte-in rəhan nəwīrən kəm Epraham mətō-inu in təmāhatətə əskasik lan. E suatip kitīəh min əm, Uhgīn titun nawte-inən nəwīrən kəm netəmim itəm koatahatətə pahrien lan.

¹⁰Mətō netəmim min un, itəm nikilat tatəht məmē ilat okotos nəmegəhən mətō-inun ilat koatətəu-pən rafin nat naka itəm Lou tatən, netəm min əh, ilat kinotatig rəkis e nəlmi nərātən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgīn tatən məmē:

“Netəmim itəm kəsotol ətuatipən natimnat min rafin itəm kotatig e naoa rəha Lou, ilat kinotatig rəkis e nəlmi nərātən, kən okotəkəike motos nalpinən kit.”^u

¹¹Kən tol nəhlan, tətuatip əm o kitat məmē suah kit tikə itəm tatuwa tətuatip e niganəmti Uhgīn mətō-inu in təmətəu-pən Lou, mətō Naoa Rəha Uhgīn tatən min-nulan məmē:

“Etəmim itəm tətāhatətə e Uhgīn, in tatuwa tətuatip e niganəmtin, kən in otos nəmegəhən pahrien.”^v

¹²Nəghatən əh, tatəghat-in nahatətəən rəhatat e Uhgīn. Nolən rəha nətəu-pənən Lou, in təsahmen-ahmenən e nolən rəha nahatətəən e Uhgīn. In əh, mətō-inu nolən rəha nətəu-pənən Lou, tahmen-pən əm nulan, Naoa Rəha Uhgīn tatən məmē:

“Etəmim itəm tolkeike məmē otos nəmegəhən pahrien mətō-inu tatətəu-pən ətuatip Lou, in otəkəike mol natimnat min rafin aɡin itəm Lou tatən.”^w

¹³Netəmim rafin aɡin kəsotol ətuatipən nat naka itəm Lou tatən. Tol nəhlan, Lou in təmələhəu nalpinən tətatig o kitat rafin, kən kitat rafin kotatig e nəlmi nərātən. Mətō Iesu Kristo təmimis e nig kəməluau, kən miuw rəkis kitat e nəlmi nərātən əh. Iesu in təmos nalpinən otat tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgīn tatən məmē:

“Etəmim kit, itəm kəmohamnu kətu-pər e nig, nolən əh tatəgətun-pən məmē Uhgīn in təmōl nalpinən kəm in.”^x

¹⁴Mətō roiu, Iesu təmimis nəhlan məmē netəmim əpnəpin min rafin, ilat okotatig e nəwīrən itəm Uhgīn təmən kəm Epraham məmē, in otos-ipən kəm noanol min rəhan. Kən nat əh tol nəhlan məmē inu roiu kitat netəm kotāhatətə e Iesu, kitat kotitun nosən Narmin Rəha Uhgīn itəm Uhgīn təmən məmē otos-ipən kəm netəmim.

Uhgīn təmaupən mol nəniəkisən rəhan, mətō Lou təmuarisig təsafələn

¹⁵⁻¹⁶Piak min ne winik min, e nəmegəhən rəhatat, kitat kotitun nolən u rəha nəniəkisən. Nian suah kit tatol, okol kəsafələn, kəsətu-pənən kit

t 3:8 Jen 12:3; 18:18; 22:18; Rom 4:3,16 u 3:10 Dut 27:26 v 3:11 Hab 2:4; Kal 2:16
w 3:12 Lev 18:5 x 3:13 Dut 21:23; Rom 8:3

min. E suatip kitiah em, Uhgin tamol naniakisən kit kəm Epraham o rəhan kit noanol.^y Kən e nəghatən əh, təməsənən məmə Uhgin təməni-
iəkis noanol min rafin rəha Epraham, məto təmən əm məmə etənim
kitiah em otisi-pən e rəhan noanol, etənim u, in Iesu Kristo. ¹⁷Kən rəhak
nəghatən, nīpətin tol nulan məmə, aupən, Uhgin təməni-
iəkis məmə otətaskəlim nəghatən rəhalau Epraham, məto uarisig nup fo-hanrit-
tate təmuwin rəkis, kən Lou təmuwa. Məto Lou əh, okol təsərəkinən
nəghatən itəm in təmən kəm Epraham, okol təsafələn naniakisən rəha
Uhgin.^z ¹⁸Kən okəmə kitat kotatig e nəwirən rəha Uhgin məto-inun kitat
koatətəu-pən Lou u, tatəgətun-pən məmə naniakisən itəm Uhgin təmol
aupən in nat əpnəpin əm. Məto təsolən nəhlan. Məto-inu kitat kotəplan
Epraham in təmətatig e nəwirən min rəha Uhgin məto-inu in təmaskəlim-
iəkis naniakisən rəha Uhgin.^a

Lou rəhan əh-ikin wək

¹⁹Suah kit otəpanətapəh məmə, “?Okəmə tol nəhlan, kənu Uhgin
təmos-ipən Lou kəm Moses o naka?” Kən ekitun nənən kəm itəmat u-roiu
məmə naniakisən itəm Uhgin təmol kəm Epraham in təmaupən matig,
məto Lou in təmuarisig in. Təmuwa məmə otəgətun əm kitat netənim
məmə okotitun məmə kitat nol təfagə rat. Məto Uhgin təmələhəu Lou
əh məmə otatig matuwīn matuwīn mətoarus etənim u noanol rəha
Epraham otaiir-pa otat. Kitat kotitun məmə Lou əh, rəhan wək təwir,
məto nikitat otəkəike matəht məmə Lou əh, Uhgin təmaupən mos-ipən
kəm nagelo min, uarisig təpanos-ipən kəm etənim kit u Moses. Moses,
in suatip o nos-ipa min Lou kəm itat. Məto nian Uhgin təmol naniakisən
ilau Epraham, təməsolən nəhlan. ²⁰Uhgin in təməsolən suatip kit məmə
suah un otəghat kəm Epraham. Məto in ətuatip əm təməghat mən-ipən
naniakisən rəhan e niganəmti Epraham.

²¹Kən sənəmə Lou əh təmuwa mə otərəkin naniakisən rəha Uhgin.
Kəpə, təsolən nəhlan. Okəmə Lou titun nos-ipamən nəmegəhən wi kəm
kitat, kən kitat kapotitun nuwamən kətuatip e niganəmti Uhgin. Məto
təsol mihinən.^b ²²Məto Lou kit tol nəhlan tikə. Məto-inu Naoa Rəha
Uhgin tatən məmə nolən rat təməlis rafin kitat. Kən kitat rafin koatətgəhl
Lou min. Tol nəhlan məmə, suatip kitiah əm məmə kitat okotos nəwirən
min rəha Uhgin itəm təməni-
iəkis rəkis. Kən suatip u məmə koatahatətə e
Iesu Kristo.

Nian u-roiu rəha nahatətəən e Iesu Kristo

²³Aupən, Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses, in təmataskəlim kitat
tiəkis, tahmen əm mə kitat kəmotatig e kalapus, mətoarus-pa u-roiu,

Uhgin tæmerəh e niganəmtitat kotəplan suatip rəha nahatətəən.^c ²⁴ Kən Lou əh, in tahmen əm e etəm-iasol kit itəm təmatərəmərə etat, muwa mətəarus-pən nian Kristo təmuwa, məmə e nian əh, kitat kinotuwa motətuatip e niganəmti Uhgin, mətə-inun, kitat kəmotahatətə lan.^d ²⁵ Mətə roiu əh, Lou okol təsərəmərə minən etat, mətə-inun nian rəha nahatətəən e Iesu Kristo tinəmuwa rəkis.

Itəmat rafin kitiah əm e Iesu

²⁶ Kən mətə-inun itəmat nəmotahatətə e Iesu Kristo, itəmat rafin, nenəti Uhgin min.^e ²⁷ Kən kinol baptais rəkis etəmat, məmə itəmat nakotuwa motol kitiah itəmat min. Tol nəhlan məmə, itəmat ninotos nolən wir min rəha Iesu tahmen əm məmə nəmotəlpin nipətətəmat e natimnat wi.^f ²⁸ Kən itəmat rafin aɡin nəmotuwa motol kitiah itəmat Iesu Kristo, kən itəmat rafin ninotahmen əm. Təwir məmə kitat kəsotoor minən netənim, nat ənpəpin okəmə in etəm Isrel o in laihluə kit, in slef kit o in sənəmə slef kit, in iərman kit o in pətan kit.^g ²⁹ Itəmat rafin netənim rəha Iesu. Tol nəhlan, itəmat noanol min pəhrien rəha Epraham. Kən e suatip kitiah əm, nəwirən min itəm Uhgin təmən-iəkis kəm Epraham, itəmat onəkotos motatig lan.^h

Kitat nenəti Uhgin

4 ¹ Roiu əh, oekəghat məsin min e nolən rəhatat, oekən muəh nimaa nəghatən lan. Okəmə suah kit, in otimis kənu nətən in otos rəhan nəwirən min rafin, mətə okəmə nətən tatakəku əh, kənu kol təsosən nəwirən rəhan. Nətən tahmen əm e slef kit, nat ənpəpin rəhan nəwirən min rafin. ² In otəkəike mətətig əm e nelmi rəhan min, tatuwin matuwin mətəarus-pən nian rəhan tata təmən in minitun nosən natimnat min itəm rəhan tata təmələhəu kəm in. ³ Kənu kitat min kotahmen-pən əm nəhlan. Aupən kitat kotahmen əm e suakəku əh. Kitat slef min rəha iərmis min itəm kəmoatərəmərə etat.ⁱ ⁴ Mətə tinuwa e nian ətuatip itəm Uhgin təmən, kən Uhgin təmahl-ipa nətən tuwa, pətan kit təmīləs taiir-pa e nətueintən, kən in matətəu-pən wir natimnat rafin itəm Lou in tatən. ⁵ Təmol nəhlan məmə otikis rəkis kitat u, Lou təməlis ətain itat, kənu Uhgin otəhl kitat, mīləs-irəkis kitat tahmen əm e nenətən ətuatip min.^j

⁶ Kənu roiu əh, Uhgin tolkeike məmə in otol pəs kitat kotitun məmə kitat nenətən min, təmahl-ipa Nərmən rəha Nətən təmuwa e nikitat min rafin, kən matol itat kotaun-in Uhgin məmə, “Tata.” ⁷ O nat əh, kitat sənəmə slef min əm, mətə kitat nenəti Uhgin pəhrien min. In tatos-ipa

natimnat wir min kəm kitat, itəm in tinəmən rəkis məmə otos-ipən kəm nenətin min.^k

Pol nikin titahmə o netəm Kalesia

⁸Aupən itəmat nəmotəruru Uhgīn. Itəmat nəmoatəfak əm iərmis min məmə rəhatəmat uhgīn min, ilat kəmotəlis ətain itəmat, mətə ilat sənəmə ilat uhgīn pahrien min. ⁹Mətə roiu əh, ninotitun Uhgīn. O təwir ilə məmə ekən nəhlan məmə Uhgīn tinitun rəkis itəmat. ?Mətə ekolkeike məmə ekətapəh-tu otəmat məmə nəkotitəlig-pən min o iərmis min o naka? Rəhalat nəsanənən tikə, kənu kol kəsotolən-ta nat wir kit kəm itəmat nian kit ne. Təhrol nakotəmə ilat okotəlis min itəmat? ¹⁰?Təhrol itəmat nakotətəu-pən nətuakəmən rəhalat e nian min rəhalat, ne məwig min rəhalat, ne nian asim min, ne nup min rəhalat o naka? ?Nikitəmat təht məmə okol Uhgīn nikin tagien otəmat ron? ¹¹!Kəsi nəman! !Io ekatəgin agin otəmat! !Ekatəplan mə emol wək pik etəmat o nat əpnapin əm!

¹²⁻¹³Piak min ne winik min, io ekatən əskasik kəm itəmat məmə, aupən itəmat nəməsotatigən e Lou kit, kən io emuwa mehm itəmat koatatig, emos nolən rəhatəmat. Eməsətəu-pənən Lou. Kən roiu, ekolkeike məmə itəmat min onəkotos nolən rəhak, ekəsolən məmə Lou otaskəlim pik io tiəkis. Itəmat nikitəmat təht u, aupən nian io ematən-iarəp Namnusən Təwir kəm itəmat, mətə-inu nimisən rəhak təmol, kən ekətatig kitat min itəmat. Mətə nat əpnapin məmə io ematimis e nian əh, mətə itəmat nəməsotolən io ekəto tərət. ¹⁴Nimisən rəhak təmaləkiamtə itəmat, mətə itəmat nikitəmat təməsəht ratən io, kən məsotən ratən io. Itəmat nəmoatos wir io moatuwin e nipəg noanimə min rəhatəmat, tahmen əm məmə io nagelo kit rəha Uhgīn, o io, io Iesu Kristo.

¹⁵Aupən, itəmat nəmoatolkeike pik io, eməplan məmə okol napotitun nolən nat u, napotos-iarəp əm niganəmtək u tərət, kawluin ilau itəm təwir kit rəhatəmat, pəs tasitu lak. ?Mətə tinahrol əh-roiu? ¹⁶Nikik təht məmə, okəmə naka nəghatən min pahrien rəhak təmol itəmat nakotətəhau io.

¹⁷Iəgətun eiue min un, koatalkut pik məmə onəkotəuhlin rəhatəmat nətəligən moatətəu-pən ilat. Mətə ilat kəsotolən məmə otasitu etəmat. Kotolkeike əm məmə okotiuw rəkis itəmat ron io məmə itəmat onəkotalkut pik o nətəu-pənən ilat. ¹⁸In nat təwir məmə nakotalkut pik o nolən natimnat, mətə nəkotəkəike motalkut o nat itəm in təwir, nat əpnapin ekətatig kitat min itəmat, o esatigən kitat min itəmat.

¹⁹Io min neen, io iatəto tərət agin-əh otəmat tahmen-pən əm e pətan itəm mənətan tinatahmə məmə otemək, matuwin matuwin mətəorus itəmat nakotos nolən ətuatip rəha Iesu Kristo e rəhatəmat nəmegəhən.

²⁰Ekolkeike pik mēmā ekətatig kitat min itəmat u-roiu mətō-inu okēmā ekətatig, okol esagət pikən etəmat. Mətō roiu etatig isəu otəmat nəhlan, kən məruru mā ekahrol nulan masitu etəmat.

Namsu rəha Heka ne Sera

²¹Itəmat netəm nakotolkeike pik nətəu-pənən Lou, onəkotuhalpīn-tu rəhak nəghatən. ?Nəmotətō rəkis nat naka itəm Lou tatən, o nəsotətōən əh? ²²In tatən Epraham itəm tēmīlēs nətīn iərman kəiu. Kit itəm slef rəha pətan rəhan tēmīlēs, kən kit rəhan pətan ətuatīp tēmīlēs, sənəmā in slef mətō pətan əh rəhan.^m ²³Suakəku itəm pətan slef tēmīlēs in təmaiir e nətəlīgən əm rəha netəmim. Mətō suakəku itəm pətan ətuatīp əh rəhan tēmīlēs, in təmaiir mətō-inu Uhgīn in tīnəmən-iəkis rəkis mēmā pətan əh otīlēs.ⁿ ²⁴⁻²⁵Kən kitat kotītun nənən namsu rəha pətan mil əh kən motəuhlin-pa nīpətīn etat. Pətan mil əh ilau katuəgətun nənən mil itəm Uhgīn təmol kəm netəmim. Pətan u Heka, in ne nətīn min ilat slef min əm, okətaləkiəmtə ilat. Kən pətan əh Heka, in tahmen e nənən itəm Uhgīn təmol e nītōt Sinae əpəh e nītən asol Arepia, ikin əh inəh Uhgīn təmos-ipən Lou ikin kəm Moses. Kən in tahmen min e taon asol kit u Jerusalem itəm netəm ikin kotaskəlīm əskasik Lou, kən ilat kotahmen e slef min itəm Lou tatəlīs ətain ilat. ²⁶Mətō Jerusalem kit min əpəh ilīs e neai, in tahmen e pətan itəm sənəmā slef, itəm Lou təsəlīs ətainən, kən in mama rəhatat.^o ²⁷Inu nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgīn tatən nəhlan mēmā,

“!Ik u inu, nīməgi-nig, agien!

Ik u inu, nəməsətōən nahməən kit o neməkən, agət əfəmā, mətō-inun nīkim tətāgien!

Ik nəməsiləsən suakəku nian kit ne, mətō roiu əh, nenətīm min tīnol tepət tepət agīn, taprəkis-in nenətī pətan itəm rəhan iərman təsapəsən.”^p

²⁸Piak min ne wīnik min, itəmat nenətī Uhgīn min mətō-inun təmən-iəkis mēmā otol mihin. Itəmat onəkotahmen e Aisak u auppən, nətī Sera.^q ²⁹Kən auppən suakəku u Ismael, nətī Heka, itəm təmaiir e nətəlīgən əm rəha netəmim, in təmatərəkīn pik suakəku u Aisak itəm təmaiir e wək rəha Narmin Rəha Uhgīn. Kənu roiu ne, nolən əh tatuwīn əm nulan, ilat itəm slef rəha Lou koatərəkīn kitat itəm kəmotaiir wi e Narmin Rəha Uhgīn e nahatətəən. ³⁰?Mətō Naoa Rəha Uhgīn təmən mēmā naka? In təmən mēmā,

“Ik onakəkəike mahl-iarəp pətan un slef ne nətīn. Ilau kuagīm rəkis u ikin-u, mətō-inun, nətī pətan əh, in okol təsosən nəwīrən kit

rəha tata. Nəwirən min rafin rəha tata otuwın kəm nəti pətan itəm sənəmə slef.”^r

³¹Məto kitat u, kitat sənəmə nenəti pətan slef, kitat nenəti pətan itəm sənəmə slef.

Iesu təmikis rəkis rəhan min netəmim

5 ¹Nian Iesu Kristo təmikis rəkis itat, təmöl kitat məmə Lou təsəlis ətainən kitat. O nat əh inəh, itəmat onəkətəike motətül əskasik. Sotətəu-pənən Lou, məmə otərəməə etəmat. Lou əh, titaləkiamtə itəmat, məmə itəmat onəkotuwın motöl wək min rəhan.

²Otətəlig-in-tu io. Io Pol iatən nəghatən u kəm itəmat. Okəmə itəmat onəkotegəhan məmə ilat okotəhg-ipən itəmat, kənu nat u itəm Iesu təmöl təsasitu aginən etəmat. ³Kən io iatəgət əskasik otəmat məmə etəmim itəm otegəhan məmə okəhg-ipən in, in otos-ipən atip əm in e nelmi Lou. Kən etəmim itəm tətətig e nelmi Lou, otəkəike matətəu-pən rafin agin natimnat min itəm Lou tatən məmə otöl. ⁴Itəmat u, itəm nakotalkut-alkut o nətəu-pənən Lou məmə otöl itəmat nəkotəuatip e niganəmti Uhgın, itəmat ninotəte rəkis atip itəmat o Iesu Kristo. Itəmat ninotəhən-ipən rəkis mənətaəmat o nəwirən rəha Uhgın. ⁵Kən məto kitat u, okotələhəu-pən əm rəhatat nətəligən e Uhgın, pəs in otöl kitat kotəuatip e niganəmtin, məto-inun kitat kotahatətə əm e Iesu Kristo. Kən Narmin Rəha Uhgın, in otöl itat koatətül əskasik kən motəsahgin mətoarus nat un otiet-arəpa. ⁶Nian kitat kotuwa motakul-pən e Iesu Kristo, nat əpnəpin okəmə etəmim kəməhg-ipən o kəsəhg-ipənən, məto nat asol un, in rəhatat əm nahatətəən e Iesu Kristo. Nahatətəən əh, in tol kitat kotalkeike Uhgın, motətig katöl min nolkeikeən kəm netəmim min.^s

⁷⁻⁸Aupən, eməplan itəmat kən mitun məmə itəmat nakotaiu əsanən e suatip ətuatip e nəmegəhən rəhatəmat, məmə nakotətoarus mak, məto roiu, nəmotitəlig. Uhgın təmaun-in rəkis itəmat. ?Tol nəhlan, ekolkeike məmə ekətapəh-tu məmə, pah min kotaiuosig e rəhatəmat suatip, moatiuw kalin itəmat məmə onakoatətəu-pən min Lou? !Ekıtun məmə okol Uhgın təsən-iəhauən itəmat nəhlan!

⁹In təhmen e nəghatən kit itəm katən nulan məmə, “İlat kəmotis noanig rat kit, tınatəwiə, matərəkin nətəligən rəhatəmat.”^t ¹⁰Məto ekıtun məmə nıpahrienən İərəməə in otöl nətəligən rəhatəmat tuwa min mol kitəh kitat min io. Kən io ekıtun wır məmə etəmim u itəm tatərəkin rəhatəmat nətəligən nulan, nat əpnəpin in etəm-iasol o in etəm əhrol kit, məto Uhgın otöl nalpinən kit kəm in.^u

¹¹Piak min ne wınik min, nəghatən neen itəm katən məmə io, ekatən-iarəp əh məmə netəm kəmotahatətə e Uhgın okəike kəhg-ipən ilat məmə Uhgın otasitu elat. Məto nəghatən əh, sənəmə nıpahrienən. Okəmə io

ekatən-iarəp nəhlan, kən netəm min u itəm koatan itəmat min ilat, nikilat otagien əm ron io. !Məto otəplan-tu! Netəm Isrel neen, koatərəkin əh io, koatitəp io, moatoh io, məto-inun io iatən-iarəp məmə nimisən rəha Iesu e nig kəməluau, in əm un, in otosmegəh kitat. ¹²!E rəhak nətəligən, netəm min un itəm koatərəkin nətəligən rəhatəmat moatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, təwir məmə ilat okotuwin motəte-atip ilat min!

¹³Məto piak min ne winik min, Uhgın təmaun-in itəmat, kən mikis rəkis itəmat, məmə Lou itəm Uhgın təmos-ipən kəm Moses in otəsəlisən itəmat. !Otəto wir itəmat! Nikitəmat otəsəhtən məmə, “Təwir, io enagim rəkis e Lou əh. Roiu əh, io ekitun nolən natimnat rafin itəm nikik tolkeike.” Itəmat, onakəsotənən nəhlan. Məto nolkeikeən rəhatəmat otəkəike mol itəmat nikitəmat tagien məmə onəkotasitu etəmat min.^v

¹⁴Nolən əh, in tatətəu-pən wir nəghatən kit rəha Lou, u itəm titargəfimin rafin nəghatən pisin pisin min rəha Lou, in tatən məmə, “Ik, onakolkeike netəmim rafin, kən matol təwir kəm ilat, tahmen əm mə ik nakatol atip kəm ik.”^w ¹⁵Itəmat onəkotəkəike katəto wir itəmat. Okəmə itəmat nəkoatol timəht kəm itəmat min, nəkotahmen əm e kəi min, koatus atip əm ilat min, kən nəghatən rəhatəmat otərəkin itəmat.

Nolən rəha Narmin Rəha Uhgın ne nolən rəha netəmim

¹⁶Io, ekolkeike mə ekən nəghatən kit kəm itəmat. Itəmat, Narmin Rəha Uhgın otəkəike matit itəmat kən itəmat nakotətəu-pən, kən itəmat məsotosən nolən rat aupən rəhatəmat, itəm nəmotos kaiir-pa. ¹⁷Nolən rat aupən əh, inun, nəkoatol natimnat tərət itəm nikitəmat tolkeike. Məto nolən əh, in tetəhau nolən rəha Narmin Rəha Uhgın. Kən Narmin Rəha Uhgın in təsəlkeike minən nolən rat aupən kəmos kaiir-pa moatol. Nolən mil əh kətioal təməht kəm ilau min, kən tatol məmə nəkəsotolən nolən wir min itəm nakotolkeike məmə onəkotol.^x ¹⁸Sotaluinən nat kit, okəmə Narmin Rəha Uhgın tatit itəmat, kənu Lou in təsəlis ətain minən itəmat.

¹⁹Kitat kotitun əm nolən rat aupən rəha netəmim itəm kəmos kaiir-pa moatol. Nipitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; kən ilat koatol nolən rat rafin itəm tol naulisən o nənən; rəhalat nətəligən tatuwin pik o nolən rat min əh. ²⁰Ilət koatəfak kəm narmi nat min, moatəmik nərək, moatos təmafah rat min, moatol kilepa, ne. Kənu moatol min timəht, moatəmu, moatetet, moatol neməha, moatos-ipər atip əm ilat, moatoor ilat min, kən okəmə rəhalat nətəligən tol pisin pisin, kən ilat koatəhai ilat min. ²¹Nikilat tətəkləh-in natimnat rəha netəm pisin, moatənim nənimən min kətapis lan, kən moatol lafet katagien lan o nolən nat tərət min əm, moatol min natimnat tepət min tol nəhlan. !Iatən min tahmən-pən əm

məmә emән aupән məmә, oatəto wir itəmat! Məto netəm koatol nolən min əh, okol ilat kəsotuwamən motatig ahgin nərəmərəən Rəha Uhgın itəm tatol əpen-əpenə lan.^y

²²Məto noa Narmin Rəha Uhgın itəm tatəwiə e nəmegəhən rəha netəmim rəha Uhgın, in tol nulan. Ilat koatolkeike netəmim, kən nikilat tətəgien, kənu nəməlinuən tətətig e nikilat, kən rəhalat nətəligən kaifəməh, kən moatasəkitun etəmim, kən rəhalat nolən in təwir təwir. Kən netəmim kotitun mə ilat netəm ətuatip, koatol noa. ²³Kən ilat netəm mətig. Kən nian nətəligən rat tatig elat, ilat kotətul əskasik, məsotolən natimnat rafin itəm ilat atip kotolkeike nolən. Nolən min u, ilat kotəwir pik, kən nəghatən kit tikə o Lou kit, məmә otən-iəhau itəmat məmә onəkəsotolən natimnat min əh. ²⁴Kitat u netəm rəha Iesu Kristo, kitat kinəmotapəs rəkis nolən rat min rəhatat, u kəmoatol natimnat min itəm nətəligən əm rəhatat tolkeike. Tahmen əm nulan mə, kəməht-ipən nətəligən rat min rəhatat e nig kəməluau.^z

²⁵!Kotəplan-tu! Narmin Rəha Uhgın in təmos-ipa rəkis nəmegəhən kit kəm kitat, kən təwir məmә kitat okotaliwək e nolən wir min rəhan. ²⁶Tərat məmә kitat okotausit motos-ipər pik kitat, motiuw-pər nərətən, moatetet kitat min.^a

Təwir məmә kotasitu e katipa əfigəm rəhatat min

6 ¹Piak min ne winik min, okəmә itəmat kit təme e rəhan nəmegəhən, təwir mə itəmat un, Narmin Rəha Uhgın tatit itəmat, onəkotəkəike motasitu lan motəg-ətuatip-in. Məto onəkəsotagət pikən lan, onəkotəghat mətig əm kəm in, motol məmә nikitəmat min titahmə ron. Məto otəto min itəmat, məmә nat kitiah əm itəm itəmat nakotən-iəhau etəmim ron, otəseko-pa minən otəmat.^b ²Itəmat onəkotasitu nəhlan etəmat min. Onəkotalis kələh nat əfigəm rəhatəmat min. Okəmә nəkotol nəhlan, kən itəmat nakotətəu-pən wir nat naka itəm Lou rəha Kristo tatən.^c ³Təsəwirən məmә kitat okotos-ipər atip kitat. Okəmә suah kit nikin tatəht mə “Io, io etəm agin-əh kit,” etəmim un, nikin tateiuə-in, məto in təruru məsəplanən məmә in nat ənrapin əm. ⁴⁻⁵Məto itəmat onəkotəike motəplan wir-tu natimnat itəm noatol min. Tol nulan məmә, okol etəmim kit in təsakil atipən rəhan wək ne wək rəha suah kit min. Məto in otəkəike mehm wir rəhan pisin əm wək aupən. Məto-inun, netəmim rəhalat wək min tol pisin pisin. Kən ilat koatos katipa əfigəm pisin pisin min e nəmegəhən rəhalat kitiah kitiah. Məto təwir məmә etəmim kitiah nikin otəgien o rəhan wək, okəmә rəhan wək təwir əm.^d

y 5:19-21 1 Kor 6:9-10 z 5:24 Rom 6:6; Kol 3:5 a 5:26 Fil 2:3 b 6:1 Mat 18:15
c 6:2 Rom 15:1 d 6:5 Rom 14:12

⁶Itəmat u, təwir məmə itəmat onəkotawte-in natimnat min neen kəm rəhatəmat nəgətun min, itəm koatəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgīn.^e

⁷Oatəto itəmat, soteiuə-in atipən itəmat min məmə itəmat nəkotitun nolən nat əpnapin kit itəm nikitəmat rat aupən nakotolkeike. Kən okol nəkəsotolən ialmə e Uhgīn. Ik nəmis noanig naka e rəham nasumən, kən ik onakəhl atip min noan, mun. ⁸Etənim itəm tatasum-in nolən rat aupən, itəm kəmos kair-pa moatol, tahmen e noanig rat e rəhan nəmegəhən, in otəkəike məhl noan tərət mun, kənu noanig un, otəe-in, nīpətīn u, Nīmisən. Məto etənim itəm tatis noanig wir, itəm Narmin Rəha Uhgīn təmos-ipən, Narmin Rəha Uhgīn otol tōe-in, noan wir kit, kən in otəhl. Nərgin noanig un, in Nəmegəhən Lilin itəm namnun tikə.^f

⁹Sotərou-inən nolən itəm təwir, məto-inu kitat okotəhl noanig wir əh, e nian ətuatip rəhan, okəmə kəsotapəsən wək. ¹⁰Kən nian min rafin itəm kotitun nolən, pəs koatol təwir kəm netənim rafin, kən motatig katol tēpət min kəm netəm min u kotahmen e piatāt min ne winitāt min e Iesu Kristo.

Namnun nəghatən rəha Pol təmən kəm ilat

¹¹Oekəte rəkis namnun nəghatən rəhak e naoa e nelmək əm.^g Itəmat onəkotəplan məmə letā min rəhak, ilat iahgin min. ¹²Netəm Isrel u koatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, ilat kōtausit əm e niganəmtilat min neen o nat u. Məto ilat koatən nəhlan o nat kitīəh əm, məmə netəm Isrel neen min okəsotolən nəratən kəm ilat. ¹³Kən ne nat kit min, netəm min əh, kotolkeike məmə okəhg-ipən itəmat məto-inu kōtausit əm məmə okotol win etəmat lan. Kən motiūw kalin itəmat, nakotitəlig motuwīn min e nelmi Lou rəha netəm Isrel. Məto otəplan-tu, ilat min kəsotətəu-pən wirən natimnat min itəm Lou tatən. ¹⁴Məto io rəhak, io ekəsən wi atipən io o nat kit itəm emol. Məto ekolkeike məmə ekənwiwi əm nat naka Iərəmərə Iesu Kristo təmōl e nian in təmimis e nig kəməluau. O nat əh inəh, nolən min rəha nətueintən okol kəsotiūw rəkisən rəhak nətəligən, kənu netəm e nətueintən itəm kəsotahatətəən e Uhgīn, ilat kəsotolkeikēn nolən itəm iatətəu-pən. ¹⁵Okəmə Uhgīn in otol suah kit tuwa in etəm wi, kən in otol suah əh, tətuatip e niganəmtin, nat əpnapin okəmə kəməhg-ipən o kəsəhg-ipənən.^h ¹⁶Kən roiu, ekatəfak o netəm min u koatətəu-pən wir nəghatən u, ilat noanol ətuatip min rəha Uhgīn. Iatəfak məmə, pəs nəməlinuən rəha Uhgīn ne rəhan nasəkītunən otatig olāt.

¹⁷Rəhak u namnun nəghatən. Io esolkeikēn məmə suah kit otən min nat tərāt lak. Məto-inun iatəmīk əh nəmə nīməgəm itəm kəmaht io e

e 6:6 1 Kor 9:11,14 f 6:7-8 Rom 8:13 g 6:11 Nian Pol təməte naoa u, in təməghat, kən suah kit min təməte rəhan nəghatən e naoa. Roiu in tatos pen, kən tatəte atip e nelmin. h 6:15 Kal 5:6; 2 Kor 5:17

kəpiəl apin kən kəmalis io. Nəme nīməgəm min u, tatəgətun məmə io,
slef rəha Iesu.ⁱ

¹⁸Piak min ne winik min, iatəfak məmə Iəramərə Iesu Kristo otawte-in
rəhan nəwirən otəmat. Əwəh.

Efesas

Naoa itəm Pol təməte tuwɪn kəm iəfak mɪn ikin Efesas

Nəghatən əkuəkɪr rəha naoa u Efesas

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɪn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɪn kəm niməfak əpəh Efesas, kən molkeike məmə ilat okotahl-ipən tuwɪn kəm niməfak pɪsɪn pɪsɪn mɪn iuəhkɪr.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol təməsəteən naoa u məmə otəg-ətuatɪp-in nərətən neen rəha niməfak əpəh Efesas. In təməte əm məmə otɪləs-ipər nətəlɪgən rəhalat. Pol təmətuooun niməfak əpəh Efesas, kən mətatɪg ilat mɪn ilat o nup kɪsɪl. Kən in tolkeike pɪk ilat, kən ilat kotolkeike pɪk in. Efesas in taon asol kit e nɪtən asol u Esia, kən in rum wɪr kit məmə Pol otən-iarəp nəghatən ikin rəha Uhgɪn.

?Təməte naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otɪləs-ipər nətəlɪgən rəhalat. In tolkeike məmə otən-iarəp nələn ətuatɪp, ne wək rəha niməfak itəm in nɪpətɪ Iesu Kristo, kən nəghatən u tatuwɪn kəm niməfak e ikin mɪn rafɪn.

1 ¹Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgɪn təmɪtəpən rəkɪs məmə rəhan. Iatən təwɪr kəm itəmat rafɪn iəfak mɪn əpəh Efesas itəm nakoataskəlɪm əskasɪk nahatətəən rəhatəmat e Kristo Iesu.^a ²Pəs Uhgɪn u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwɪrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəwɪrən itəm Uhgɪn təmos-ipən e Kristo

³Nənwiwɪən tuwɪn o Uhgɪn u Tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo rəhatat. E Kristo, in təmawte-in o narmitat nəwɪrən rafɪn rəha nego e neai.^b

⁴Tol nəhlan, mətə-inu nian Uhgɪn təməsələn əh neai ne nɪməptən,

a 1:1 Wək 18:19-21; 19:1 b 1:3 Efes 2:6

məto in təmitəpun kitat məmə kotuwa kitiaḥ kitat Kristo, kən məmə e niganəmtin, kitat kotətuatip kən kəsehm-pənən nolən rat kit e kitat.^c ⁵Məto-inu Uhgın tolkeike pik kitat, uarisig in təmol natimnat, məto in təmitəpun rəkis kitat məmə okotuwa nenətin min e Iesu Kristo. Nat əh tatətəu-pən əm nəwian ne nat naka itəm in tolkeike.^d ⁶Təmol nəhlan məmə kitat okotənwiwi Uhgın o rəhan nəwiran itəm in təwir taprəkis, nəwiran əh itəm təmawte-in əpnəpin əm kəm kitat e Nətin itəm in tolkeike pik. ⁷Məto-inu nita Kristo təmaiu, kitat kəmotuwa kitiaḥ lan, kən Uhgın təmikis kitat e rəhatat nolən rat min, inəh təmafəl rəkis nolən rat min rəhatat. !Nipahrienən, nəwiran rəha Uhgın in iahgin taprəkis!^e ⁸Kən təmos-ipa nəwiran əh itəm təfigəm maprəkis.

E nenatigən ne nitunən min rafin rəhan, ⁹nikin tagien məmə təmol əp kəm kitat nat anion e nalpəkauən e rəhan nəghatən, itəm in otol e Kristo.^f ¹⁰Kən inu nalpəkauən. E nian ətuatip rəhan, in otəhlman natimnat rafin e neai ne niməptən okotuwa ləhau e nərəmərəən rəha Kristo.^g

¹¹Uhgın tatol natimnat rafin tatuwa tahmen əm məmə inu təmən mihin. Aupən aupən agin in təmitəpun kitat məmə okotuwa rəhan min nian təmiuw-pa kitat kotuwa kol kitiaḥ kitat Kristo.^h ¹²Təmol nəhlan məmə itimat noanol min rəha Isrel u emotaupən katahatətə e Kristo, itimat ekotol məmə katiləs-ipər nərgi Uhgın. ¹³Kən itəmat Iaihlua min, nəmotuwa kitiaḥ itəmat Kristo nian itəmat nəmotətə nəghatən pahrien, namnusən rəha nosmegəhən. Nəmotahatətə lan, kən Uhgın təmos-ipən Narmin Rəhan kəm itəmat tahmen e nəmtətin kit məmə itəmat rəhan min. ¹⁴Məto-inu kitat kəmos Narmin Rəha Uhgın, kən kitat kotitun wir məmə Uhgın otos-ipa natimnat wir min kəm kitat itəm in təmən-iəkis məmə in otol mihin. Kitat okotos natimnat min əh nian Uhgın otikis kitat u rəhan min. Inu otol məmə netənim okotənwiwi Uhgın məto-inu in ilis taprəkis.ⁱ

Nənwiwian ne nəfakən rəha Pol

¹⁵⁻¹⁶Məto-inu o natimnat min u, iatəfak otəmat nian rafin mətoarus-pa u-roiu, kən iatən tagkiu kəm Uhgın otəmat. Nolən əh emətuoun nian eməto namnusən o rəhatəmat nahatətəən e Iərəməre Iesu, ne rəhatəmat nolkeikeən o iəfak min rafin. ¹⁷Iatəfak otəmat kəm Uhgın itəm in Uhgın rəha Iərəməre Iesu Kristo rəhatat, kən in Tata itəm katənwiwi katisiai-in pik agin. Iatəfak məmə in otos-ipinə narmin rəha nenatigən ne nitunən məmə nəkotitun wir in təhmin min.^j

¹⁸Kən iatəfak min məmə in oterəh e rəhatəmat nətəligən məmə onəkotitun nat naka nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan,

c 1:4 Jon 15:16 d 1:5 Jon 1:12 e 1:7 Efes 2:7; Kol 1:14 f 1:9 Rom 16:25
g 1:10 Kol 1:16,20 h 1:11 Rom 8:28-29 i 1:14 2 Kor 1:22 j 1:17 Kol 1:9

itəmat itəm Uhgın təmaun-in. Kən iatəfak min məmə onəkotitun məmə Uhgın otos-ipinə nat təwir taprəkis kəm itəmat u noatahatətə e Kristo.

¹⁹ Kən iatəfak min məmə onəkotitun nəsanənən rəhan məmə in iahgin pik agin, kən nəsanənən əh tatol wək e nəmegəhən rəhatat itəm koatən nıpahrienən e Iesu.^k Kən nəsanənən əh in tahmen əm e rəhan nəsanənən asol ²⁰ itəm təmol Iesu təmegəh min e nımısən, kən təmol məmə in təmuwa matəpələh e nikali Uhgın matip e nego e neai, ikin rəha nəsanənən ne nisaiiən.^l ²¹ Kən Iesu in ilis e netəm-iasol min ne nepətən min rafin, ne nərəmərəən ne nəsanənən rafin, ne nərig min rafin, e nian u-roiu, ne e nian itəm otəpanuwa.^m ²² Kən Uhgın təmələhəu-pən natimnat rafin agin ləhau e nelkin, kən mol in tuwa rəhn-kapə natimnat rafin, kən inu otasitu e nıməfak.ⁿ ²³ Kən nıməfak in nıpəti Iesu, kən nalpəkəuən rəha Uhgın o Kristo tatuwa nıpahrienən e nıməfak, kən e nolən kitəh əm, nalpəkəuən rəha Uhgın o natimnat rafin tatuwa pahrien e Kristo.^o

Nəmegəhən wi e Kristo

2 ¹ Itəmat u, aıpən tahmen əm məmə nəmotimis məto-inu nəmotəht nəwia Uhgın, kən motol nolən rat min. ² Nəmotan motol nolən tərət rəha nətueintən, kən moatol nəwia etəm tərəmərə e nəsanənən rəha nəratən rəha magoagəp. In əm əh narmin rat itəm tatol wək roiu e nəmegəhən rəha netəm u koatəht nəwia Uhgın.^p ³ Itimat min emotatig nəhlan itimat min ilat nian kit aıpən. Nikitimat tolkeike nolən rat min, kən itimat emotol nəratən əh itəm kəmotol nikitimat tagien. Nat naka itəm təmisi-pən e nikitimat ne nətəligən rat min rəhatimat, məto itimat emoatətəu-pən əm ilat. Kən nian emotaiir, məto nolən rat tinatig rəkis e nikitimat, tahmen e netəm əpnarın min. Kən niki Uhgın titəhmə o nolən rat min rəhatimat, kən in otəkəike mol nalpinən kəm itimat.^q ⁴ Məto Uhgın, in tərıoah e nolkeikəən o kitat, kən rəhan nasəkıtunən o kitat in iahgin pik. ⁵ Kən nat əpnarın e nian əh kəmotimis e narmıtət o rəhatat nolən rat min, məto in təmol kitat kotəmegəh kitat Kristo məto-inu in tolkeike pik kitat. (Otətəlig-in-tu. E nəwırən rəhan, in təmosmegəh itəmat.)^r ⁶ Kən Uhgın təmıləs-ipər kitat, kitat Kristo, kən təmol məmə kitat kotəpələh kitat Kristo e nego e neai.^s ⁷ Uhgın təmol nəhlan məmə e nian itəm otəpanuwa, in otəgətun rəhan nəwırən itəm in iahgin taprəkis agin-əh, kən kitat koatəplan rəhan nəwırən e nolən wir rəhan kəm kitat e Kristo Iesu. ⁸ E nəwırən asol rəha Uhgın itəm təməwte-in kəm itəmat, in təmosmegəh itəmat e nahatətəən, kən natimnat min əh, sənəmə itəmat atıp nəmotol, məto in nat kit itəm Uhgın tatos-ıpa əpnarın əm kəm

k 1:19 Kol 1:11 **l 1:20** Sam 110:1; 2 Kor 13:4; Kol 2:12 **m 1:21** Kol 1:16; 2:10
n 1:22 Sam 8:6 **o 1:23** Rom 12:5; Efes 4:10,15; Kol 1:18 **p 2:2** Kol 3:7; Taet 3:3
q 2:3 Kol 3:6 **r 2:1-5** Kol 1:21; 2:13 **s 2:6** Kol 2:12

itəmat, ⁹sənəmə e wək kit itəm itəmat nəmotol, kən tol nəhlan ko suah kit təsos-ipər atipən in ron.^t ¹⁰Tol nəhlan məto-inu in Uhgın itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, kən in təmol kitat e Kristo Iesu məmə kitat okotol wək min itəm kotəwir. Wək min u, Uhgın tinol əpen-əpenə rəkis lan məmə kitat okotol ilat.^u

Ilat kəmotuwa kitiəh e Kristo

¹¹Tol nəhlan, itəmat onəsotaluinən məmə nian nəmotaiir, kən itəmat sənəmə noanol rəha Isrel. Kən netəm Isrel itəm kinəhg-ipən rəkis ilat, ilat kəmotən məmə itəmat Iaihlua min məto-inu kəsəhg-ipənən itəmat. Məto nat u, in nat kit itəm katol əm e nipəti etəmim. ¹²Kən onəsotaluinən məmə e nian əh, itəmat nəmotətul isəu o Kristo, itəmat sənəmə netəm Isrel ətuatip, məto itəmat Iaihlua min əm, kən nəniəkisən min rəha nasituən rəha Uhgın kəm netəm Isrel aupən itəm kəməlis ilat lan e Uhgın, okol təsuwamən məmə rəhatəmat. Nəmegəhən rəhatəmat e nətueintən u in təmol nəhlan məmə, nat kit tikə məmə onəkotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan, kən itəmat nəmotəruru agin Uhgın.^v ¹³Məto itəmat itəm aupən nəmotan isəu o Uhgın, nəmotuwa kitiəh itəmat Kristo Iesu, kən roiu nəmotuwa pahrien o Uhgın e nita Kristo.^w

¹⁴Tol nəhlan məto-inu Kristo pisin əm təmələhəu nəməlinuən, təməlis noanol rəha Isrel ne Iaihlua min kotuwa kitiəh məmə ilat netəm kitiəh min əm. Aupən, Lou rəha noanol min rəha Isrel in təhmen-pən əm e noanapinat iəkis kit itəm təmatoor ilat kən matol məmə ilat koatol tikimir. Məto Kristo təmətəwin noanapinat əh.^x ¹⁵Təmol nəhlan nian in təmimis e nig kəməluau, kən təmol məmə kitat okotapəs nətəu-pənən Lou min rafin rəha noanol min rəha Isrel məmə okotətuatip e niganəmti Uhgın. Kristo təmol nəhlan məmə in otol noanol min rəha Isrel ne Iaihlua min kotuwa kitiəh lan. Kən e nolən əh, in təmələhəu nəməlinuən.^y ¹⁶Kən e nimisən rəhan e nig kəməluau, Kristo təmələs ilat kotuwa kitiəh, kən mit ilat motitəlig-pən o Uhgın, kən mol rəhalat timəht tauke.^z ¹⁷In təmuwa matən-iarəp nəməlinuən kəm itəmat u aupən nəmotatig isəu o Uhgın, kən matən-iarəp nəməlinuən kəm itəmat u emotatig iuəhkir o Uhgın.^a ¹⁸Kən roiu o nat naka itəm Kristo təmol, kitat rafin noanol min rəha Isrel ne Iaihlua min, kotitun nuwamən o Tata Uhgın e Narmin Rəhan kitiəh əm.

¹⁹Kən tol nəhlan, sənəmə itəmat iapispis min o netəm ihluə, məto roiu itəmat natig e nego e neai itəmat netəm koatahatətə e Iesu, kən itəmat nenəti Uhgın min.^b ²⁰Kitat kotahmen e nimə kit rəha Uhgın itəm nelki

t 2:9 1 Kor 1:29-31; 2 Tim 1:9 u 2:10 Taet 2:14 v 2:12 Rom 9:4; Kol 1:21

w 2:13 Kol 1:20 x 2:14 1 Kor 12:13 y 2:15 Kol 2:14 z 2:16 Sek 9:10; Kol 1:20,22

a 2:17 Aes 57:19 b 2:19 Efes 3:6

nimə in Kristo Iesu, kən aposol min ne ien min, ilat nelmi nimə asol min,^c 21-22 kən Kristo tatilpin itəmat Iaihlua min e nimə əh tahmen e nelmi nimə min, kən tatiləkin nelmi nimə min rafin məmə ilat okotuwa nimə ətuatip rəha nəfakən o İərəmərə, itəm Uhgın tətətig ikin e Narmin Rəhan.^d

Pol təmən-iarəp nalpəkauən anion rəha Uhgın

3 ¹O nəghatən min əh, emən-iarəp namnusən rəha Kristo Iesu kəm itəmat u sənəmə noanol min rəha Isrel, kən roiu etətig e kalapus ron.^e ²İtəmat nəkotitun rəkis məmə Uhgın təmos-ipa wək asol u kəm io məmə ekən-iarəp nəwirən rəhan kəm itəmat.^f ³Tahmen e nəghatən itəm eməte rəkis kəm itəmat, iatən məmə Uhgın pisin əm təmol əp nat anion rəhan kəm io.^g ⁴Nian onəkotəfin nəghatən əh, kən onəkotitun rəhak nitunən e nipəti nəghatən rəha nalpəkauən anion rəha Uhgın. ⁵Uhgın təməsol əpən nat u kəm netəm aypən, məto roiu tinol əp e Rəhan Narmin kəm rəhan min aposol min ne ien min itəm təmitəpun rəkis. ⁶Nat anion əh məmə e namnusən təwir əm, netəm u sənəmə noanol min rəha Isrel, ilat min kəmotuwa kahmen e netəm Isrel o nosən nəwirən rəha Uhgın, kən ilat kəmotuwa kitiah, kən koatos kələh nəwirən rəha Uhgın e nəniəkisən rəhan e Kristo Iesu.^h

⁷Io emuwa iolwək rəha namnusən təwir əh e nəwirən asol itəm Uhgın təmos-ipa əpnəpin əm kəm io e nəsanənən asol rəhan.ⁱ ⁸Nat əpnəpin io ləhau aɡin e netəmim rafin rəha Uhgın, məto e nəwirən rəhan, Uhgın təmos-ipa wək u, məmə ekən-iarəp kəm itəmat u sənəmə noanol min rəha Isrel, nəwirən min rəha Kristo itəm ko kitat kəsotitunən ilat rafin məto-inu ilat tēpət namnun tikə.^j ⁹kən ekol əp kəm netəmim rafin nolən itəm Uhgın təmol rəhan nalpəkauən anion otuwa met-arəp. Uhgın u təmol natimnat rafin, in təmatəhluaig-in nalpəkauən əh nuwəh rəkis. ¹⁰In təmol nəhlan məmə roiu in otol-arəp kəm İərəmərə min ne nepətən min əpəh e magoagəp rəhan nenatigən itəm suatip rəhan tēpət tēpət. Kən ilat okotəplan rəhan nenatigən nian okotehm niməfak. ¹¹Inu nalpəkauən rəhan itəm tətətig lilin, kən təmuwa nipahrienən e Kristo Iesu, İərəmərə rəhatat. ¹²Kən məto-inu o Kristo ne rəhatat nahatətəən lan, kitat kotitun nuwamən nian rafin motətul e niganəmti Uhgın məsotəginən.^k ¹³Tol nəhlan, ekətapəh otəmat məmə sotolən məmə nətəligən rəhatəmat teiuaiu o nərətən itəm ekətətig lan ikin-u. İatəto nahməən otəmat, kən in otasitu e rəhatəmat nəmegəhən.

Nəfakən rəha Pol

¹⁴O natimnat min əh itəm io emən rəkis, kən iatisin nulək matəfak kəm Uhgın Tata, ¹⁵itəm in təmol noanol min rafin e nətueintən ne əpəh e

c 2:20 1 Kor 3:11 **d** 2:21-22 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5 **e** 3:1 Fil 1:7,13 **f** 3:2 Kol 1:25
g 3:3 Efes 1:9-10; Kol 1:26 **h** 3:6 Efes 2:13,16-19 **i** 3:7 Kol 1:25 **j** 3:8 1 Kor 15:9-10
k 3:12 Jon 14:6; Rom 5:2

nego e neai. ¹⁶Nəsanənən ne nolkeikeən ne nenatigən rəha Uhgín in tepət təwir taprəkis, kən ekətapəh o Uhgín məmə Narmin Rəhan otol nikitəmat təsanən e nat wir min əh rəhan ¹⁷məmə e nahatətəən rəhatəmat e Kristo, in otətətig kitih e nikitəmat. Kən iatəfak min məmə nəmegəhən rəhatəmat oteiuaiu mamnim wir e nolkeikeən rəha Uhgín ¹⁸məmə itəmat netəm rafin itəm nakoatahatətə e Kristo, onəkotehm wir nolkeikeən asol rəha Kristo, e nəfəməhən rəhan, ne nepətən rəhan, ne rəhan nərən ilis, ne rəhan neuaiuən ləhau.^l ¹⁹Nolkeikeən əh rəha Kristo, okol kəsotitun rafinən mətə-inu in iahgin pik, mətə iatəfak məmə onəkotitun wir nolkeikeən əh məmə Uhgín otərioah e nəmegəhən rəhatəmat e nolən wir min rafin rəhan.

²⁰!Kən pəs kotiləs-ipər nərđi Uhgín! E nəsanənən rəhan itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, in titun nolən natimnat taprəkis-in agin natimnat rafin itəm nikitat tatəht o koatətapəh ron. ²¹Pəs kitat niməfak kotal kitih kitat Kristo Iesu moatənwíwi Uhgín nian rafin matuwín matuwín namnun tikə. !Əwəh!

Kitat kitih e Kristo

4 ¹Tol nəhlan, io Pol u ekətətig e kalapus o Iərəmərə, iatətapəh əskasik otəmat məmə nəkotətig e nəmegəhən kit itəm tətətip e naunən itəm Uhgín təmaun-in itəmat lan.^m ²Otos-iahau atip itəmat e natimnat rafin, kən motuwa itəmat netəm mətig, kən nətəligən rəhatəmat otəfəməh, kən nian suah kit otol nat kit təsahmenən e niganəmtitəmat, kən nikitəmat otəshmə uəhaiən ron e nolkeikeən rəha Uhgín.ⁿ ³Narmin Rəha Uhgín təmeafimin itəmat, tol nəhlan onəkotalkut əskasik məmə nəkotətig kitih e nəməlinuən.^o ⁴Kitat nipətín kitih əm, kən Narmin Rəha Uhgín kitih əm, kən itəmat noatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e nat kitih əm, nəwirən itəm Uhgín təmaun-in itəmat ron. ⁵Kən Iərəmərə kitih əm, nəgətunən kitih əm, bəptais kitih əm; ⁶kən kitat koatəfak kəm Uhgín kitih əm u in rəhatat rafin Tata. In tatərəmərə rafin e kitat, kən tatol rəhan wək e nəmegəhən rafin rəhatat, kən mətətig e nikitat rafin.^p

⁷Mətə e kitat rafin agin kitih kitih, Kristo təmoor rəhan nəsanənən o nolən wək pisin pisin min.^q ⁸Tol nəhlan, Naoa Rəha Uhgín tatən məmə, “Nian in təmər ilis agin, kən mit-iarəp rəhan tikimir min itəm təmol win elat. Kən təmos-ipən nat wir kəm netəmim.”^r

⁹Əplan-tu nəghatən əh məmə, “In təmər.” Nipətín təmə, Kristo təmaupən meiuaiu ləhau agin, ikín-u e nətueintən.^s ¹⁰Suah u itəm təmeiuaiu-

1 3:17-18 Jon 14:23; Kol 1:23; 2:7 m 4:1 Kol 1:10 n 4:2 Kol 3:12-13 o 4:3 Kol 3:14-15 p 4:6 1 Kor 12:6 q 4:7 Rom 12:3,6 r 4:8 Sam 68:18 s 4:9 Jon 3:13

pa, in etəm kitiah əm itəm in təmər min ilis agin-əh maprəkis-in neai məmə in otatig ikin min rafin. ¹¹In etəm kitiah əm itəm in təmos-ipən nəsanənən rəhan kəm netəmim pisin pisin min məmə neen okotuwa aposol min, neen okotuwa ien min, neen okotuwa netəmim rəha nən-iarəpən nammusən təwir, neen okotuwa pasta min ne iəgətun min.^t ¹²Kristo təmol nəhlan məmə ilat okotasitu motol əpen-əpenə e netəmim rəha niməfak, kən netəm rəha niməfak okotol wək rəha Uhgın məmə nıpəti Kristo otəskasik, ¹³mətoarus kitat rafin kotuwa motol kitiah e nahatətəən rəhatat, ne nitunən e Nəti Uhgın, kən moatəpət motuwa motahmen e Kristo itəm in tətuatip agin.^u ¹⁴Kən məmə kitat okotapəs nolən min rəha nisualkələh itəm nian rafin koatəuhlin rəhalat nətəligən e nat kinotahatətə rəkis lan, tahmen e kinu kit itəm peau-peau min kotahl əpnapin əm kətan. Nətəligən rəhatəmat tatol nəhlan məto-inu suah kit tatəgətun nat pisin, o suah kit min tatiuw rəhatəmat nətəligən e nəghatən rəhan itəm nikitəmat təht məmə in təwir, məto e nıpahrienən, suah əh tateiuə. ¹⁵Məto kəp, kitat okəsotolən nəhlan. Okotən əm nıpahrienən e nolkeikeən, kən e nolən əh, e natimnat rafin itəm koatol, okotəpət motuwa motahmen e Kristo, itəm in rəhn-kapə niməfak. ¹⁶Kən Kristo tatol məmə rəhan min netəmim kotuwa kitiah, tahmen-pən əm e noanol min itəm koatılpin nıpəti etəmim. Nian nolın-olın nıpətin koatol-wır wək ətuatip rəhalat e nolkeikeən, mol nıpətin tatepət matəskasik.^v

Nolən wi rəha iəfak min

¹⁷E nərği İərəmərə iatən əskasik kəm itəmat məmə onəsotətəu-pən minən nolən rəha netəm min u kəsotənən nıpahrienən e Uhgın. Nətəligən rəhalat tol nat əpnapin lan.^w ¹⁸Nitunən rəhalat tətən əm əpəh tapinəp ikin, kən moatan isəu o nəmegəhən itəm Uhgın tatos-ıpa məto-inu rəhalat-kapə tiəkis kən kəsotolkeikeən məmə okotitun Uhgın, kən kinotəruru nat. ¹⁹Kən məsotaulisən o rəhalat nolən rat min, kən minotegəhan-in nolən rat min koatəməmə e nəmegəhən rəhalat, tahmen e nıtəpən nıpitan, ne nolən min nəhlan. Kən nian rafin koatolkeike min məmə okotol təhmin min.

²⁰!Məto nian kəmatəgətun itəmat e Kristo, nəgətunən in tol pisin agin-əh e inəh! ²¹Kəmatəgətun itəmat e nolən rəha Kristo, kən itəmat rəhan min, kən kəgətun itəmat e nıpahrienən itəm tətətig lan. ²²Kən kəməgətun itəmat nəhlan e nolən min rəhatəmat əupən məmə, otəhlman rəhatəmat nolən oas min itəm kotərat tahmen e nat pien kit, kən nolkeikeən tərat min atip koateiuə-in itəmat.^x ²³Nəmegəhən ne nətəligən rəhatəmat otəkəike muwa muwiwi min.^y ²⁴Kən itəmat onəkotəkəike motuwa netəm

t 4:11 1 Kor 12:28 u 4:13 Kol 1:28 v 4:15-16 Kol 1:18; 2:19 w 4:17 Rom 1:21;
1 Pita 1:14 x 4:22 Rom 8:13; Kol 3:9 y 4:23 Rom 12:2

wi min e nolən min rəhatəmat, itəm Uhgın təmol məmə okotahmen lan, inu nolən min itəm nikin tətəgien lan, ne nolən min ətuatip pahrien.^z

²⁵Tol nəhlan, itəmat rafin nəkotəkəike motapəs nolən rəha neiueiəən, məto nakotən nıpahrienən kəm itəmat min, məto-inu kitat nolın-olın nıpəti Kristo.^a ²⁶Nian nıkim tıtahmə, əsolən nolən rat, kən aluin uəhai əm məsolən neməha tətətig lam mətoarus mitgar tuwin miwig,^b ²⁷kən əsos-ıpənən kuhal kit kəm Setan. ²⁸Itəm tətəkləh otəkəike məhlman nolən əh, məto in otəkəike mol atip nat e nelmin, məmə in otol win e nat wir kit itəm titun nos-ıpənən kəm ian-rat min.

²⁹Əsanən nəghatən rat e nohlim, məto ən əm nat wir itəm otasitu e netəmim nian kotaliwək e suatip pisin pisin min, məmə nəghatən əh otawte-in nəwirən rəha Uhgın kəm ilat.^c ³⁰Əsotolən Narmin Rəha Uhgın tətə nahməən o nolən rəhatəmat, məto-inu in nəmtətın rəhatəmat məmə itəmat rəha Uhgın, kən in otıləs-ırəkis itəmat e nolən rat min e nian rəha nosmegəhən.^d ³¹Kən ərakin rafin natimnat min u: nahməən e nikitəmat itəm tətətig tatuwəh; ne nolən neməhaa; ne nolən rəha nən ratən netəmim; ne nolən rəha nikitəmat ne nohlitəmat tıtatıperəh pik tahmen e kaluəluə; ne nolən rəha nərgəhəuən; ne nolən min rafin itəm okotol nəratən kəm netəmim.^e ³²Məto otəwir otəmat min, kən motol nikitəmat tımətətıg otəmat min. Kən motaluin nolən rat min itəm nəkoatol etəmat min, tahmen-pən əm məmə Uhgın təmaluin rəhatəmat nolən rat min e Kristo.^f

Nəmegəhən e nəhag-əhagən

5 ¹Tol nəhlan, otalkut əskasik məmə onəkotasgəwin Uhgın məto-inu itəmat nenəti Uhgın min itəm in tolkeike pik itəmat.^g ²Kən otaskəlım əskasik nolən rəha nolkeikeən, tahmen əm məmə Kristo təmolkeike mihin kitat kən muwa mimis otat, kən nımısən rəhan tahmen e sakrifais kit nəmiəwin təwir itəm katos-ıpən kəm Uhgın mol nikin tagien lan.^h

³Məto-inu itəmat netəmim rəha Uhgın itəm nəkotətəuatip, kən itəmat nəsotolən aɡın nolən rat kit məmə okən rat itəmat ron, iatən nolən rat min tahmen e nıpıtan ne nəman ne, koatit anion ilat min; ne nolən rat rafin itəm tol naulısən o nənən; ne netəmim naumis. ⁴Kən təsəwirən məmə nakotən nəghatən itəm taulıs o nənən, o nəghatən alməl min, o nəsanən, o nəpoaən. Təsətuatıpən məmə nakotən nəghatən rat min əh, məto otən nəghatən wir min kəm Uhgın, məmə nıkitəmat tagien o natimnat itəm in təmol otəmat. ⁵Kən nəkotəkəike motıtun nat u məmə,

z 4:24 Jen 1:26; Kol 3:10 a 4:25 Sek 8:16; Kol 3:8-9 b 4:26 Sam 4:4; Jem 1:19-20
c 4:29 Kol 4:6 d 4:30 Aes 63:10; Efes 1:13-14; 1 Tes 5:19 e 4:31 Kol 3:8
f 4:32 Mat 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 g 5:1 Mat 5:48 h 5:2 Eks 29:18; Hip 10:10

netəmim itəm koatitəp nīpitan, o netəmim itəm koatol nolən rat itəm tol naulisən o nənən, o netəm naumis, ilat min əh ko kəsotuwinən e nərəməərən rəha Kristo ne Uhgın, (netəm naumis kotahmen e netəm koatəfak kəm narmi nat min, rəhalat nautə in uhgın rəhalat).ⁱ ⁶Sotegəhan-inən məmə suah kit otiuw-pən itəmat e nəghatən eiueiue min rəhan itəm nīpahrienən lan tikə. Məto-inu o nolən rat min əh, Uhgın nikin otərat kən otol nalpinən kəm netəmim itəm koatəht nəwian.^j ⁷Tol nəhlan, əsotuwinən motan kələh itəmat min ilat motol nolən rat min itəm koatol.

⁸Nian kit aupən, napinəpən tatərəməərə etəmat, məto roiu itəmat ninotuwa o Kristo kən nəhag-əhagən tınatərəməərə etəmat.^k Kən tol nəhlan, otan tahmen e netəm rəha nəhag-əhagən, ⁹məto-inu nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhatəmat tatəe-in nəwīrən, ne nətuatipən, ne nīpahrienən. ¹⁰Kən otalkut məmə onəkotegəs-in motitun nolən min itəm okotol Uhgın nikin tagien lan. ¹¹Əsotətəu-pənən netəmim rəha napinəpən motol nolən rat min itəmat min ilat. Noa təwir min e nolən min əh tikə. Məto otəmki-pa nolən min əh e nəhag-əhagən, kən netəmim okotitun məmə nolən min əh kotərat. ¹²In naulisən asol o nən-iarəpən nolən anion min rəha netəm u itəm koatəht nəwia Uhgın. ¹³Məto natimnat rafin itəm okotuwa e nəhag-əhagən, netəmim kotəplan wir məmə ilat kotahro nulan.^l ¹⁴Tol nəhlan məto-inu nian nəhag-əhagən tatol əp nat kit, kən in min tatuwa nəhag-əhagən. O nat u inu katən məmə,

“Itəmat u noatapil, otaiir-ta,
otəmegəh e nimisən,
pəs Kristo otasiəgəpin itəmat.”^m

¹⁵Kən oatəto wir itəmat, məsotatigən məmə netəm kotalməl ne, məto nəkotatig e nenatigən, ¹⁶kən nian rafin okəmə nəkotəplan suatip o nolən nəwīrən kit, otol, məto-inu roiu kotatig e nian rəha nəratən tepət.ⁿ ¹⁷Kən tol min-nəhlan, sotalmələn-ta, məto otəkəike motalkut məmə onəkotitun nat naka itəm İərəməərə tolkeike. ¹⁸Sotapisən e alikol məto-inu otiuw-pən itəmat e nalmələn, məto təwir məmə nəmegəhən rəhatəmat otərioah əm e Narmin Rəha Uhgın.^o ¹⁹Otəghat kəm itəmat min e napuən min e Naoa rəha Napuən, ne napuən min rəha niməfak, ne napuən min itəm tətisi-pən e Narmin Rəha Uhgın.^p Otan, kən otan napuən min e nikitəmat kəm İərəməərə, ²⁰kən nəkotəkəike moatən kəm Tata Uhgın məmə nikitəmat tagien o natimnat rafin, kən otən e nərgi İərəməərə İesu Kristo.^q

i 5:5 1 Kor 6:9-10; Kol 3:5 j 5:6 Rom 1:18; Kol 2:4,8 k 5:8 Jon 12:36; Efes 2:13;
Kol 1:13; 1 Pita 2:9 l 5:13 Jon 3:20-21 m 5:14 Aes 26:19; Rom 13:11 n 5:15-16 Kol 4:5
o 5:18 Luk 21:34 p 5:19 Kol 3:16 q 5:20 Kol 3:17

Nolən rəha netəm kəmotol marit

²¹Otətəlig-in kən motol nəghatən rəhatəmat min məto-inu nakotisiai-in Kristo.^r

²²Itəmat nipiṭan itəm ninotol marit rəkis, otətəlig-in kən motol nəghatən rəha nəman min rəhatəmat məmə noatol kəm İərəmərə.^s ²³Otol nəhlan məto-inu iərman in tərəmərə e rəhan pətan tahmen e Kristo in tərəmərə e niməfak u nipiṭin, kən in rəhan İosmegəh.^t ²⁴Niməfak tatətəlig-in kən matol nəghatən rəha Kristo, kən tahmen-ahmen əm, nipiṭan itəm kinotol marit rəkis okotəkəike kətəlig-in kən motol nəghatən rəha rəhalat min nəman e natimnat rafin.

²⁵Kən itəmat nəman itəm ninotol marit rəkis, otolkeike rəhatəmat nipiṭan tahmen əm məmə Kristo təmolkeike niməfak, kən mos-ipən rəhan nəmegəhən ron.^u ²⁶Təmol nəhlan məmə in otol niməfak otətuatip, kən təmaikuas lan e nəghatən rəha Uhgın, tahmen e nəhau tətaikuas e netəmin.^v ²⁷Təmol min nəhlan məmə Kristo titun nosən rəhan niməfak muwa ron, kən niməfak u tətəuatip wir, kən kəsehəm-pənən nolən rat kit lan, kən in təwir məhag-əhag. Niməfak əh in tahmen e pətan kit itəm kəmol-pən malə-malə kəm in məmə otol marit, kən nat kit tikə e nipiṭin itəm təsətuatipən.^w ²⁸Kən e suatip kitiəh əm, nəman okotəkəike motolkeike rəhalat nipiṭan min tahmen məmə koatolkeike atip əm nipiṭilat. Etəm itəm tolkeike pik rəhan pətan, tolkeike atip in. ²⁹Otətəlig-in-tu, suah kit tikə itəm tatətəhau atip nipiṭin, məto in tətəgwən wir kən matehm wir, tahmen əm məmə Kristo tatol kəm niməfak, ³⁰məto-inu kitat nəwtain nipiṭin. ³¹Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “O nat əh, suah kit otiet rəkis e rəhan tata ne mama, kən mol kitiəh ilau rəhan pətan, kən ilau okuea tahmen e nipiṭin kitiəh əm.”^x ³²Nəghatən əh in nəghatən wir kit itəm təfigəm, kən nipiṭin tatəhluaig. Məto iatən məmə in nimaa nəghatən kit məmə Kristo ne niməfak, ilau kitiəh.^y ³³Məto nəghatən əh tatuwa min otəmat. Kən itəmat nəman kitiəh kitiəh onəkotolkeike rəhatəmat nipiṭan min tahmen e nakotolkeike atip min itəmat. Kən nipiṭan, nəkotəkəike motisiai-in rəhatəmat nəman.

Nolən rəha nisualkələh ne tata ne mama

6 ¹Itəmat nisualkələh. Otol nəwia tata ne mama rəhatəmat məto-inu rəha İərəmərə u itəmat, kən nolən əh in tətəuatip məmə itəmat nəkotol.^z ²Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Otos-ipən nisiaiən kəm rəhatəmat tata ne mama.” Inu tatətul aypən e lou min itəm

r 5:21 1 Pita 5:5 s 5:22 Kol 3:18; 1 Pita 3:1 t 5:23 1 Kor 11:3; Efes 1:22
u 5:25 Kol 3:19; 1 Pita 3:7 v 5:26 Taet 3:5 w 5:27 2 Kor 11:2; Kol 1:22
x 5:31 Jen 2:24; Mat 19:5 y 5:32 Nol Əpən 19:7 z 6:1 Kol 3:20

nəniəkisən kit tətətiḡ lan, kən nəniəkisən əh tatən nəhlan məmə, ³okəmə nəkotol nəhlan, “natimnat min e nəmegəhən rəhatəmat okotaiu wir, kən natigən rəhatəmat e nətueintən u otəfəməh.”^a

⁴Tata min. Əsotolən nolən əskasik e nenətītəmat min məmə otol nīkilat tərou mahmə, məto ehm wir ilat, məg-ətuatip-in nolən min rəhalat, kən məgətun ilat e suatip rəha İəramərə.^b

Nolən rəha slef min ne rəhalat etəm-iasol min

⁵Slef min. Otol nəwia netəm-iasol min rəhatəmat e nətueintən u, otol e nisialiən, ne nəḡinən, kən otol e nīkitəmat pahrien tahmen əm məmə rəhatəmat etəm-iasol in Kristo.^c ⁶Kən otol nəwialat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan məmə nīkilat otətagien otəmat. Məto otol nəwialat tahmen məmə itəmat slef min rəha Kristo, kən moatol nolən min itəm Uḡin tolkeike e nīkitəmat pahrien. ⁷Otol rəhatəmat wək e nīkitəmat rafin tahmen-pən əm mə noatol wək rəha İəramərə, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm, ⁸məto-inu nəkotītun məmə İəramərə otos-ipinə nətouən kəm netəmim rafin e nat wir min itəm kəmotol, nat əpnəpin okəmə in slef kit o in etəm əpnəpin əm kit.^d

⁹Kən itəmat netəm-iasol min. Otehm mihin min əm rəhatəmat slef min e suatip kitih əm. Əsotəḡhat əskasikən kəm ilat məmə ilat okotol nəwiam, məto-inu nəkotītun məmə Etəm-iasol rəhalat ne rəhatəmat in kitih əm əpəh e nego e neai, kən in tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.^e

Nuwinən e natimnat rəha Uḡin o nəluəginən

¹⁰Namnun nəḡhatən rəhak tol min-nulan. Otətul əskasik e İəramərə ne rəhan nəsanənən asol. ¹¹Otuwin e natimnat rafin rəha Uḡin o nəluəginən məmə nəkotītun nosən nətulən rəhatəmat nian Setan tatol nalpəkəuən e neiuəiuəən o nohən itəmat.^f ¹²Iatən nəhlan məto-inu kitat kəsotəluəginən kitat netəmim rəha nətueintən, məto koatəluəgin kitat nat pisin itəm kəsotəplanən, inəh İəramərə min, ne nepətən min, ne nat itəm kotəsanən e nəratən rəha napinəpən roiu e nətueintən, ne İərmis min e magoəḡəp.^g ¹³Tol nəhlan, otuwin e natimnat rafin rəha Uḡin o nəluəginən məmə nian nəratən itəm Setan tatol otuwa, nəkotītun nosən nətulən rəhatəmat, kən nian nəmol əpen-əpenə rafin o nəluəginən, nəkotītun nosən nətulən rəhatəmat.

¹⁴!Kən, otol əpen-əpenə! Nian nakotətul əskasik o nəluəginən, rəhatəmat natimnat rəha nəluəginən tol min-nulan:

a 6:2-3 Dut 5:16 **b** 6:4 Sam 78:4; Prov 22:6; Kol 3:21 **c** 6:5 Kol 3:22-23; Taet 2:9-10; 1 Pita 2:18 **d** 6:8 2 Kor 5:10; Kol 3:24-25 **e** 6:9 Rom 2:11; Kol 4:1 **f** 6:11 Rom 13:12; 2 Kor 10:4 **g** 6:12 1 Pita 5:8-9

Otaskəlīm əskasik nəghatən pahrien, inu tahmen e kətəut itəm nəmotəlis nəlugitəmat lan.

Otol nolən rəhatəmat otəuatip e niganəmti Uhgīn e nahatətəən, inu tahmen e iaen itəm tatətəlosig-in manikiləhatəm.^h

¹⁵Otol rəhatəmat nətəligən təskasik e namnusən təwir rəha nəməlinuən, inu tahmen e put əskasik itəm tətəsitə etəmat o nətulən.ⁱ

¹⁶Kən nat kit min e in min əh, otahatətə əskasik e Uhgīn, inu tahmen e sil u in timba asol kit itəm titun nahtosig-inən məwiəmis nigəm e nəgənin nifagə rəha Setan itəm tatuəp.

¹⁷Otən nīpahrienən e nosmegəhən rəha Uhgīn, inu tahmen məmə natuwīn e hat əskasik kəmol e iaen itəm tatəfətəin rəhn-kəpətəm.

Otitun wir Naoa Rəha Uhgīn, inu tahmen məmə nakos e nāip rəha nəluaginən itəm Narmin Rəha Uhgīn tatos-īpinə kəm itəmat.^j

¹⁸Kən otegəhan-in məmə Narmin Rəha Uhgīn otit itəmat e rəhatəmat nəghatən kəm Uhgīn e nian rafin, kən otəghat kəm Uhgīn e nəfakən e nolən pisin pisin min ne nətəpəhən min. Tol nəhlan, otegəs wir, kən motəfak nian rafin o iəfak min rafin.^k

¹⁹Kən otəfak min ron io məmə nian rafin itəm iatəghat, kən Uhgīn otos-īpa nəghatən kəm io, məmə esəginən o nən-iarəpən nat anion rəha namnusən təwir itəm Uhgīn təmol əp kəm kitat.^l ²⁰Kən roiu, io ien əhruiin rəha Iesu Kristo, məto ekətətig əm e kalapus kəməlis io e sen u iaen, məto-inu iatən-iarəp namnusən təwir əh. Ekəike mən-iarəp namnusən təwir əh məsəginən, kən otəfak ron io məmə ekol min-nulan.^m

Namnun nəghatən rəha Pol

²¹⁻²²Io iakolkeike məmə itəmat nakotəto namnusən rəhak, kən tol nəhlan, ekahl-īpinə Tikikas timnə. In piətət keike kit itəm tətəiu əskasik e wək rəha Iərəməərə ikin-u. In otən-iarəp namnusən rəhatimat kəm itəmat məmə io etəhratig nulan, kən namnusən əh otiləs-īpər nətəligən rəhatəmat.ⁿ

²³Pəs Uhgīn Tata ne Iərəməərə Iesu Kristo okios-īpinə nəməlinuən, ne nolkeikeən, ne nahatətəən. ²⁴Pəs Uhgīn otawte-in nəwirən rəhan kəm netəmim rafin itəm kotalkeike rəhatat Iərəməərə Iesu Kristo e nolkeikeən itəm namnun tikə.

h 6:14 Aes 11:5; 59:17; 1 Tes 5:8 **i 6:15** Rom 10:15 **j 6:17** Hip 4:12 **k 6:18** Luk 18:1; Kol 4:2; 1 Tes 5:17 **l 6:19** Kol 4:3-4; 2 Tes 3:1 **m 6:20** 2 Kor 5:20; Flm 9
n 6:21 Wək 20:4; Kol 4:7-8; 2 Tim 4:12

Filipae

Naoa itəm Pol təməte tuwın kəm iəfak mın ikin Filipae

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Filipae

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwın kəm pah? Təməte tatuwın kəm niməfak əpəh Filipae.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol in təmətuoun niməfak əpəh Filipae e rəhan naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Nian Pol təmətətig e kalapus əpəh Rom, netəm rəha niməfak əpəh Filipae, kəmotahl-ipən Epafrotaetas məmə otəmik məni neen muwın kəm in. Okəm-naka, niməfak əpəh Filipae in təmətuoun mahl-ipən məni kəm Pol.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otən tagkiu o niməfak əpəh Filipae o natimnat itəm kəmotahl-ipən kəm in. Pol tolkeike məmə otələs-ipər nətəligən rəhalat, kən mən-ipən kəm ilat məmə suatip kitih əm məmə okotagien lan. Iesu Kristo pisin əm titun nolən ilat nikilat tagien, nat ərnapin məmə koatətig e nian wir o nian iəkis.

Pol təmən təwir kəm ilat

1 ¹Io Pol, ne Timoti, slef mil rəha Kristo Iesu, iatuən təwir kəm itəmat rafin netəm koatəfak kəm Kristo Iesu əpəh Filipae, ne netəm-iasol rəha niməfak, ne dikon mın.^a ²Pəs Uhgın u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təməfak o netəm Filipae

³Iakolkeike mə iakən kəm itəmat məmə nian mın rafin itəm nikik təht itəmat, iatən kəm rəhak Uhgın məmə nikik tagien otəmat. ⁴Kən nian rafin e rəhak rafin nəfakən otəmat rafin, iatəfak əm e năgienən,

⁵mæto-inu rəhatəmat nawteən təmasitu lak e wək rəha namnusən təwir, e nətuounən, nian nəmotahətətə e namnusən təwir, mætoarus-pa u-roiu. ⁶Tol nəhlan ekitun wir məmə Uhgın itəm təmətuoun wək təwir e nəmegəhən rəhatəmat, in otəpanol namnun lan e nian Kristo Iesu otitəlig-pa min.^b

⁷Nian rafin, iakolkeike pik itəmat, kən ekəike mæto nagienən nəhlan mæto-inu itəmat nəmotuwa kotol kitəh e nəwirən rəha Uhgın o wək itəm təmos-ipa kəm io. E nian emətətig e kalapus, ne nian emətan əm matətul-arəp o namnusən təwir məmə in nīpahrienən, mæto itəmat nəmotasitu lak. ⁸Uhgın titun məmə iatən pahrien məmə iakolkeike məmə ekəplan itəmat, mæto-inu iakolkeike pik itəmat, tahmen əm məmə Iesu Kristo tolkeike mihin itəmat.

⁹Kən inu rəhak nəfakən məmə rəhatəmat nolkeikeən otəwiə təhmin min e nitunən nat ne nenatigən rafin ¹⁰məmə itəmat onəkotitun nehman nat naka in təwir pik agin-əh, kən məmə onəkotətuatip wir, kəseh-m-pənən nat tərət kit etəmat e nian itəm Kristo otuwa min lan.^c ¹¹Pəs rəhatəmat nəmegəhən otəe-in noan nəwirən ne nətuatipən itəm Iesu Kristo tatol e nəmegəhən rəhatəmat, o nənwiwian ne niləs-ipərən nərgi Uhgın.

Nian Pol əpəh e kalapus, netənim kəmotəto namnusən təwir

¹²Io min neen, iakolkeike məmə onəkotitun məmə nat ənpəpən nahmən naka itəm kəmol lak, mæto təmasitu pik o nən-iarəpən namnusən təwir kəm netənim tərət, ¹³mæto-inu tol nəhlan, mopael min itəm koatehm nimə rəha Sisa, ne netəm pisin pisin min tərət, kinotitun rəkis məmə io etatig e kalapus mæto-inu io iolwək rəha Kristo.^d ¹⁴Kən rəhak natigən e kalapus təmol məmə iəfak min iuəhkir ilat rafin kəmotahətətə əskasik təhmin min e Iərəmərə, kən matol nətəligən rəhalat təkasik o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgın məsotəginən.

¹⁵Nīpahrienən, neen kəmotən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo mæto-inu koatetə io kən motolkeike məmə okotəprəkis-in io. Mæto neen koatən-iarəp əm namnusən təwir rəha Kristo e nətəligən ətuatip. ¹⁶Itəm min u nətəligən rəhalat tətuatip əm, ilat koatən-iarəp namnusən təwir mæto-inu kotolkeike io, kən motitun məmə Uhgın təmələhəu-pən io ikin-u e kalapus məmə iatətul-arəp o namnusən təwir məmə in nīpahrienən. ¹⁷Mæto neen itəm koatetə io, kəsotən-iarəpən Kristo e nīkilat pahrien, mæto koatol əm mæto-inu kotolkeike məmə okotiləs-ipər atip ilat, kən nīkilat təht məmə okotol nəratən kəm io roiu, nian etatig e kalapus. ¹⁸Mæto nat əh, nat ənpəpən əm. Okəmə koatol e nīkilat pahrien o kəp, mæto nat asol məmə koatən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo, kən inu tatol nīkik tətəgin.

¹⁹Pahrien, kən nīkik otagiēn min mətō-inu ekitun mēmā e noa nāfakən rəhatəmat, ne nasituən rəha Narmin rəha Iesu Kristo, in otosmegəh io e nərətən u,^e ²⁰tahmen əm mēmā iakolkeike pīk kən matələhəu-pən rəhak nətəligən mēmā oesolən nat kit itəm otol aulis io e niganəmti Uhgīn. Mətō roiu ne nian rafin, nīkik təskasik mēmā okəmā iatəmegəh o ekimis, mətō iatisiai-in Kristo e nəmegəhən rəhak. ²¹Tol nəhlan mətō-inu nəmegəhən rəhak in Kristo əm, kən okəmā ekimis, in nat təwir taprəkis.^f ²²Okəmā iatəmegəh əh, in təwir o nolən wək məsīn min rəha Uhgīn e nətueintən. ?Kən ekitəpun itəm pəhrūn? !Īkəruru! ²³Roiu əh suatip kaiu katuəməhl aupən in io, mətō iakolkeike ilau kərən. Iakolkeike pīk mēmā iakapəs natigən ikin-u muwin məplan Kristo itəm in təwir agin maprəkis-in natigən u ikin-u.^g ²⁴Mətō iakəplan mēmā ekəike mətətig ikin-u o nasituən etəmat. ²⁵Kən mətō-inu ekitun mēmā inu in nīpahrienən, kən ekitun mēmā oekətətig kitat min itəmat, o nasituən etəmat mēmā nahatətəən rəhatəmat otəwiə e nagiēnən. ²⁶Kən e nolən əh, nian ekuwa min məplan itəmat, nikitəmat otagiēn nakotənwiwi Kristo Iesu, mətō-inu io emitəlig-pa min otəmat.

Nətulən əskasik

²⁷Kən nat asol, itəmat onəkotəkəike motol mēmā nolən min rafin e nəmegəhən rəhatəmat koatos-ipən nisaiiən kəm namnusən təwir rəha Kristo. Kən, nat ənpapīn okəmā ekimnə o esimnəən, pəs oekəto mēmā nakotətul əskasik e nətəligən kitīəh əm, kən mēmā itəmat rafin, itəmat nakotalkut e nətəligən kitīəh əm o nən-iarəpən namnusən təwir,^h ²⁸kən mēmā nəsotəginən rəhatəmat tikimīr min. Inu nəmtətīn kit olat mēmā Uhgīn otərəkin ilat, mətō in otosmegəh itəmat. Uhgīn otol natimnat min əh rafin. ²⁹Otol nəhlan mətō-inu in təmegəhan-in mēmā onəkotahatətə e Kristo, kən nat kit min, mēmā onəkotos min nahməən ron.ⁱ ³⁰Kitat rafin koatətig e nəmouən kitīəh əm, itəm nəmotəplan e rəhak nəmegəhən aupən, kən roiu nakoatəto mēmā ekətətig lan.

Kotəkəike kətəu-pən suatip rəha Iesu Kristo

2 ¹?Nikitəmat təskasik e Kristo mətō-inu noatol kitīəh itəmat min, o kəp? !Əwəh! ?Nakoatəto təwir e nolkeikeən rəhan, o kəp? !Əwəh! ?Moatauilim itəmat Narmin Rəha Uhgīn, o kəp? !Əwəh! ?Moatol təwir kəm itəmat min kən moatasəkitun itəmat min, o kəp? !Əwəh! ²Təwir, pəs nətəligən rəhatəmat tuwa kitīəh; kən motolkeike itəmat min; kən motuwa kitīəh e narmin ne nətəligən o natimnat itəm nakoatuwin ron. Kənu, okəmā nəkoatol natimnat min əh, in otol nīkik tagiēn pīk agin. ³E nolən

e 1:19 2 Kor 1:11 f 1:21 Kal 2:20 g 1:23 2 Kor 5:8 h 1:27 Efes 4:1; 1 Tes 2:12
i 1:29 Wək 16:19-40

kitiäh əm, sotolən nat kit məmə itəmat nakotəwir motaprəkis-in itəmat min neen, kən sotolən nat kit məmə nakotiləs-ipər atip itəmat lan. Məto otos-iəhau atip itəmat, kən otətəlig-in pik itəmat min neen taprəkis-in itəmat əm.^j ⁴Kən otasitu etəmat min e nəmegəhən rəhatəmat. Təsəwirən məmə suah kit tatehm atip əm rəhan nəmegəhən.^k

⁵Rəhatəmat nətəligən otəkəike mahmen e nətəligən rəha Iesu itəm tol min-nulan:

⁶Kristo in tahmen əm e Uhgın

məto in təməsalkutən məmə in otaskəlīm nepətən rəha Uhgın,^l

⁷məto təməpəs rəhan nepətən, kən təmuwa mahmen e iolwək əm kit, kən təmair e nətueintən muwa etəmim əm kit.^m

⁸Kən nian in etəmim kit, nipətın tahmen əm etat, in təmos-iəhau atip in mol nəwia Tata Uhgın e natimnat rafin muwa mətoarus mimis, itəm kəmol aulis in e nimisən e nig kəluau.ⁿ

⁹Məto-inu təmol nəhlan, Uhgın təmiləs-ipər ağin in, kən mos-ipən nərig kəm in itəm taprəkis-in nərig min rafin,^o

¹⁰məmə e nərgi Iesu, natimnat rafin itəm koatəmegəh ikin min rafin e neai, ne nətueintən, ne niki nitən ləhau ikin, okotisin nulilət motos-ipən nisialiən kəm in,^p

¹¹kən ilat rafin okotən-iarəp məmə Iesu Kristo in İərəməyə, o nos-ipənən nisialiən kəm Tata Uhgın.^q

İtəmat nəkotahmen e nəhag-əhagən e nitən min

¹²Rəhak netəmim min itəm iakolkeike pik, nian emətan kitat min itəmat, itəmat nəmoatol nəwiak nian rafin. Kən roiū, məto-inu etatig isəu otəmat, itəmat atip nəkotəkəike motalkut əskasik məmə nəkoatol nəwiak e natimnat min u: məto-inu ninotitun rəkis nolən əh rəha Kristo, otalkut əskasik o nətəu-pənən suatip rəha nosmegəhən. Otətəu-pən suatip əh e niganəmti Uhgın motasiəp motəgin. ¹³Kən otətəu-pən suatip əh məto-inu Uhgın tatol wək e nəmegəhən rəhatəmat məmə onəkotolkeike məmə nəkoatol nəwian, kən tatos-ipinə nəsanənən kəm itəmat məmə onəkotol pahrien nəwian.

¹⁴E natimnat rafin itəm nəkoatol, sotəghat-əghatən ron, kən məsotərgəhəuən ron ¹⁵məmə nəmegəhən rəhatəmat otətəuətip wir, kən kəsehm-pənən nəratən kit lan, kən itəmat nenəti Uhgın itəm nolən eko-eko tikə etəmat, itəm nəkotatig e nəlugi netəm koteko-eko, iapınəp min. Kən itəmat nakotəhag-əhag tahmen e məhau min e nətueintən ¹⁶itəm nakotaskəlīm wir nəghatən e nəmegəhən. Ken otol natimnat min əh rafin

j 2:3 Kal 5:26 k 2:4 1 Kor 10:24 l 2:6 Jon 1:1-2; 17:5 m 2:7 Jon 1:14; 2 Kor 8:9
n 2:8 Hip 5:8; 12:2 o 2:9 Wək 2:33; Efes 1:20-21; Hip 1:3-4 p 2:10 Rom 14:11
q 2:11 Rom 10:9

məmә nian Kristo tatuwa min, kән ekausit otәmat, kән oekitun mәмә esaiu әpnapinән, nahgik tәsikәән o nat әpnapin әm.^r ¹⁷Nolән rәhatәmat rәha nahatәtәән e Uhgин tahmen e sakrifais^s kit kәм Uhgин. Okәм-naka ekimis, kән muwa mahmen e sakrifais e wain itәм katahtәg-pән ilau sakrifais rәhatәmat. Mәto nat әpnapin әm, nikik tagien әm kitat min itәmat. ¹⁸Kән e nolән kitiaһ әm, nikitәmat tәkәike magien itәmat min io.^t

Timoti ne Epafrotaetas

¹⁹Okәмә Iәрәmәrә Iesu tegәhan-in, iakolkeike mәмә ekahl-ipinә Timoti timnә mәplan itәmat mәмә nian iakәto namnusән etәmat, kән io min, nikik otagian. ²⁰Suah kit tikә min u ikin-u itәм rәhan nәtәligән tahmen e rәha Timoti, itәм nikin tatәht pik itәmat. ²¹Netәм pisin pisin koatәtәlig-in atip әm wәk min rәhalat, mәsotәtәlig-inән wәk rәha Iesu Kristo.^u ²²Mәto itәmat nәkotitun mәмә nian rafin tahro nulan Timoti tatol wәk rәha Uhgин, kән rәhan wәk in tәwir, kән tahmen e suakәku tatol wәk ilau rәhan tata, in tәmasitu lak e wәk rәha namnusән tәwir. ²³Mәto-inu o nat әh, nikik tatәht mәмә nian oekitun mәмә rәhak natigән otahro nulan, oekahl-ipinә uәhai әm timnә mehm itәmat, ²⁴kән ekahatәtә e Iәрәmәrә mәмә otәsuwәhән io min ekimnә mehm itәmat.

²⁵Mәto nikik tәht mәмә ekәike mahl-ipinә Epafrotaetas titәlig-pinә mәplan itәmat. In piak itәм iatuea kitiaһ matioal wәk kitiaһ, kән matuәluagin e nәluaginән kitiaһ rәha Uhgин. Aupән nәmotahl-ipa e nәrgitәmat mәмә otuwa mән-iarәp kәм io namnusән rәhatәmat, kән mәмә otasitu lak.^v ²⁶Mәto roiu, in tolkeike pik mәмә otәplan rafin itәmat, kән matәto tәrat pik mәto-inu itәmat ninәto rәkis mәмә in tatimis. ²⁷Pahrien, in tәmatimis pik, iuәhkir әm timis. Mәto Uhgин tәmasәkitun, mәto sәnәmә in әm, mәto io min, kән tәmahtosig-in nat әh itәм otol nikik titәgit pik. ²⁸Mәto-inu o nat әh, nikik tagien pik o nahl-ipinәән mәмә nikitәmat otagian nian onәkotәplan, kән mәмә io ekaluin nikik tәsәht minән. ²⁹Nikitәmat otәkәike magien mәмә onәkotәplan min, tahmen mәмә in piatәmat kit e Iәрәmәrә. Kән otos-ipән nisiaiin kәм netәм kotahmen әm lan, ³⁰mәto-inu iuәhkir in timis o wәk rәha Kristo, mәsәginән o rәhan nәmegәhән e nian әskasik min mәмә in otasitu lak, nian rәhatәmat suatip tikә o nasituән.

Suatip pahrien o nosән nolән әtuatip

3 ¹Rәhak min netәmim itәм iakolkeike pik, inu namnun nәghatән rәhak. Otagian o Iәрәmәrә. Kән ekәte min әm nәghatән kitiaһ itәм

r 2:15-16 Dan 12:3; Fil 1:10; 1 Tes 2:19 **s 2:17** Nian tepәt netәм Isrel koatoh nat megәh min motuwaan e nigәm әpәh e Nimә Rәha Uhgин mәмә okotәfak. Nian neen koatәhtәg-pән wain o nәhau e nat megәh itәм nigәm tatus tahmen e nos-ipinән kәм Uhgин.

t 2:18 Fil 3:1; 4:4 **u 2:21** 2 Tim 4:10 **v 2:25** Fil 4:18

emæte kəm itəmat aupən, mæto sənəmæ in nat tiækis ron io, kən in otasitu etəmat mahtosig-in itəmat o nəghatən eiueiue min.

²Roïu, iatən kəm itəmat məmæ, !Oatəto kuri min əh! !Oatəto netəm koatol nolən rat min! !Oatəto netəm koatəte itəm! Ilat koatən məmæ okæike kəhg-ipən suah kit məmæ in otətuatip e niganəm̄ti Uhḡin. Netəm min əh kotahmen e kuri iarupin min itəm koatol nərətən.^w ³Məto kitat u nenəti Uhḡin pahrien min itəm in təmæte rækis nolən rat min e nikitat, kən Narmin Rəha Uhḡin tatol məmæ kitat kotitun nəfakən kəm Uhḡin e rəhatat nəmegəhən. Kən kitat kotsait pik e Kristo Iesu kən motagile əm lan, mæto sənəmæ in nat kit itəm kitat atip kəmotol e nipətitat o nosmegəhən itat.^x ⁴Məto aupən, rəhak natimnat nəhlan tərət itəm emətagile lan o nosmegəhən io. Kən okəmæ suah kit nikin təht məmæ titun nagile əmən e natimnat tol nəhlan, mæto rəhak natimnat kotol nəhlan taprækis agin-əh.^y ⁵Nian emos nian eit ətuatip, kən kəməhg-ipən io. Kən io etəm Isrel, emisi-pən e noanol rəha Benjamin, tīpik min ilat min netəm Isrel ətuatip, kən io min iatətəu-pən suatip kitiəh. Aupən, io Farisi kit, kən iatətəu-pən wir Lou.^z ⁶Emolkeike pahrien e nīkik rafin məmæ ekol Uhḡin nikin tagien məmæ emol nərətən kəm netəm koatahatətə e Iesu. Kəməseh̄m-pa-mən nat tərət kit ne e nəmegəhən rəhak mæto-inu emətəu-pən rafin lou min rəha nat Isrel.^a ⁷Məto natimnat min rafin əh itəm emətagile elat aupən, kən nīkik təht ilat kotəwir pik agin, mæto roïu əh iatəplan məmæ ilat nat əpnapin əm mæto-inu enitun nat itəm Kristo təmol.^b

⁸Məto təsələn namnun ikin əh. Kən roïu etakil məmæ natimnat rafin agin, ilat nat əpnapin əm mæto-inu iatəplan nat kit itəm in təwir pik agin, məmæ ekitun Kristo Iesu, Iəramərə rəhak. Eməpəs rafin ilat o Kristo. Iatakil ilat tahmen e nəme nərik məmæ ekitun wir Kristo, ⁹kən məmæ ekioal kitiəh itimlau min. Uhḡin təsəplanən io məmæ ekətuatip mæto-inu io atip emətəu-pən ətuatip Lou, mæto in tatəplan io məmæ ekətuatip mæto-inu iatahatətə əm e Kristo. Uhḡin tatol məmæ io etəm ətuatip e nahatətəən rəhak.^c ¹⁰Iakolkeike məmæ ekitun təhmin min Kristo, ne nəsanənən itəm Uhḡin təmol in təmegəh min e nīmīsən, kən iakolkeike məmæ ekuwa iuəhk̄ir ron nian ekəto nahməən tahmen e nahməən itəm in təmæto.^d Kən iakolkeike məmæ ekuwa mahmen lan e nīmīsən rəhan, ¹¹kən e suatip əh, ekitun nələhəu-pən əskasikən rəhak nətəligən lan məmæ, io min, Uhḡin otol ekəmegəh min.

w **3:2** Netənim neen e noanol rəha Isrel kəmotəgətun e nīməfak məmæ okæike kəhg-ipən suah kit, kən in tæike mətəu-pən Lou rəha netəm Isrel məmæ in otətuatip e niganəm̄ti Uhḡin. Məto Pol təsolkeikeən ilat mæto ilat koateiue matərək̄in nahatətəən rəha nīməfak.
x **3:3** Rom 2:29 y **3:4** Wək 22:3 z **3:5** Luk 1:59; Wək 23:6; 2 Kor 11:22 a **3:6** Wək 8:3
b **3:7** Mat 13:44-46 c **3:9** Rom 3:21-22 d **3:10** Rom 6:3-5; 8:17

Pol tɛmalkut ɛskasik mɛmɛ in otitun tɛhmin Kristo

¹² Esɛnɛn mɛmɛ enos rɛkis natimnat min ɛh, kɛn mɛmɛ e nɛmegɛhɛn rɛhak ɛh-roiu, io ekɛtuatip wir. Kɛp. Mɛto emitɛp mɛtalkut pik mɛmɛ ekos maskɛlim natimnat min ɛh mɛmɛ rɛhak, mɛto-inu Kristo Iesu tɛmitɛp io kɛn maskɛlim tiɛkis, tɛmol io rɛhan, mɛmɛ ekos natimnat min ɛh.^e ¹³ Piak min, esɛnɛn mɛmɛ enos rɛkis natimnat min ɛh. Kɛp. Mɛto nat kitɛh ɛm itɛm etalkut ron, mɛmɛ ekaluin natimnat e mɛntaak, mɛtalkut pik matos noɛh o nat itɛm tatɛmɛhl aɛpɛn-in io, ¹⁴ kɛn tahmen e suah kit itɛm tɛtaiu mɛmɛ in otol win o nosɛn nat kit, kɛn io etaiu o nosɛn noan nalkutɛn rɛhak, kɛn noan nalkutɛn ɛh in nɛmegɛhɛn wi e Kristo Iesu itɛm Uhgin tɛmaun-in io mɛmɛ ekos.^f

¹⁵ Kɛn kitat rafin itɛm kinotɛskasik rɛkis e nɛmegɛhɛn rɛhatat, okotɛkɛike motaskɛlim nɛtɛligɛn min ɛh. Mɛto okɛmɛ itɛmat neen nɛtɛligɛn rɛhatɛmat tol pisin e nat u, pɛs Uhgin otol tagɛhag kɛm itɛmat nɛtɛligɛn itɛm tɛtuatip.^g ¹⁶ Mɛto nat keike mɛmɛ kotɛtɛu-pɛn suatip itɛm kinotitun rɛkis.

¹⁷ Piak min, otuwa kitɛh motɛtɛu-pɛn nɛme nelkɛk, itɛm itɛmat emotol rɛkis nɛkotɛplan, kɛn otisilu wir netɛm koatitɛp nɛme nelkitimat.^h ¹⁸ Otɛtɛu-pɛn nɛme nelkɛk mɛto-inu enɛn-ipinɛ rɛkis kɛm itɛmat nian tɛpɛt, kɛn roiu nahui nɛmtɛk tɛtaiu ron mɛmɛ, netɛmim tɛpɛt rɛhalat naliwɛkɛn tatɛgɛtun mɛmɛ ilat tikimir min rɛha namnusɛn tɛwir rɛha Kristo mɛmɛ in tɛmimis e nig kɛmɛluau. ¹⁹ Uhgin otɛrɛkin ilat. Koatɛtɛligɛn pik ɛm nɛrpilat, mɛmɛ in uhgin rɛhalat, kɛn motausit o nolɛn natimnat itɛm tol naulisɛn, kɛn nɛtɛligɛn rɛhalat tatuwin pik ɛm o natimnat rɛha nɛtueintɛn.ⁱ ²⁰ Mɛto kitat netɛm rɛha nego e neai, koatɛsahgin losmegɛh itɛm otisi-pɛn e nego e neai, u Iɛrɛmɛrɛ Iesu Kristo.^j ²¹ Kɛn in otɛuhlin nipɛtitat rɛha nɛtueintɛn u, inu nagwɛnɛn nigɛ mɛtikolo, kɛn mol tahmen e rɛha Kristo nian tɛmɛmegɛh e nimisɛn. In otol nɛhlan e nɛsanɛnɛn rɛhan itɛm titun nɛlɛhɛu-pɛnɛn natimnat rafin e rɛhan nɛrɛmɛrɛɛn.^k

4 ¹ Tol nɛhlan, rɛhak min, otɛtul eskasik mihin nulan e Iɛrɛmɛrɛ. Iakolkeike itɛmat kɛn molkeike pik mɛmɛ ekɛplan min itɛmat. Rɛhak min netɛmim, nɛmegɛhɛn rɛhatɛmat itɛm tɛtuatip tatol nikik tɛtagien, kɛn itɛmat noa wɛk rɛhak itɛm tɛwir agin.^l

Pol tɛmilɛs-ipɛr nɛtɛligɛn rɛhalat

² Iuotia ne Sintike, awi, okol nɛkuɛpɛs rɛhatɛmlau nɛrgɛhɛuɛn muegɛhan e nɛtɛligɛn rɛhatɛmlau mɛto-inu rɛha Iɛrɛmɛrɛ kɛrɛn u itɛmlau.

e 3:12 1 Tim 6:12,19 f 3:14 1 Kor 9:24 g 3:15 1 Kor 2:6 h 3:17 1 Kor 4:16
i 3:19 Rom 16:18 j 3:20 Efes 2:6,19 k 3:21 1 Kor 15:28,42-53 l 4:1 1 Tes 2:19-20

³Əwəh, kən ik min, itəm kilau min ik kəmioal wək nuwəh rəkis, iakolkeike məmə nakasitu e pətan mil u, məto-inu emol pik wək itiməhal min ilau. Katuasitu lak matuən-iarəp nammusən təwir rəha Iesu Kristo, itimat Klemen ne piak min neen min itəm kəmotasitu e wək. Ughin təməte nərgilat e naoa rəha nəmegəhən.^m

⁴Otagien o İərəməərə nian rafin. !Kən ekən min, otagien! ⁵Otol kəm netəmim məmə okotəplan məmə itəmat netəm mətig. Kən məsotaluinən məmə otəsuwəhən İərəməərə titəlig-pa min.ⁿ ⁶Nikitəmat təsəht pikən natimnat min, məto e natimnat min rafin, otəfak-pən əm kəm Ughin o nat naka itəm nakotolkeike. Kən nian nakotəfak moatətarəh ron, otən kəm in məmə nikitəmat tagien o rəhan nəwirən.^o ⁷Kən Ughin otos-ipən kəm itəmat nəməlinuən itəm iahgin pik taprəkis-in nitunən rafin rəha netəmim. Kən nəməlinuən əh otərəməərə wir e nikitəmat ne nətəligən rəhatəmat məto-inu nakoatahatətə e Kristo Iesu.^p

⁸Kən roiu piak min, otətəlig-in natimnat min itəm tol nıpahrienən, itəm tətəkəlim nisiiən, itəm tətəuatı, itəm nolən rat tikə lan, itəm kitat kotolkeike, itəm nərgilat kotəwir, itəm kotəwir pik, itəm netəmim koatənwiwi. Otətəlig-in natimnat min əh. ⁹Otol nat naka itəm eməgətun itəmat lan, itəm nəmotos e nəmegəhən rəhatəmat, kən otol min nat naka itəm io emən, kən otol nat naka nəmotəhm-pa lak. Nian nəkoatol nəhlan, kən Ughin itəm tatos-ipinə nəməlinuən kəm itəmat, otitan itəmat min e nian min rafin.^q

Pol nıkin tagien o nasituən rəhalat

¹⁰Nıkkik tagien iatənwiwi İərəməərə məto-inu nuwəh məsin nəməsotasituən lak, məto əh-roiu nikitəmat tətəht min io. Nıpahrienən nəmoatətəlig-in pik io, məto suatı, tikə məmə nakotasitu lak. ¹¹Esənən nat u məto-inu natimnat itəm iakolkeike tikə ron io, kəp. Məto-inu roiu ekıtun məmə nıkkik tagien əm o natimnat itəm iatos. ¹²Ekıtun suatı, rəha nagiənən okəmə rəhak natimnat tikə, o okəmə rəhak natimnat tətət. Enıtun rəkis suatı anion əh e nian rafin, okəmə nıgak nagwənən tətət o noan məsin əm, okəmə rəhak nautə tətət o noan məsin əm. ¹³Məto-inu Kristo tatos-ipa rəhan nəsanənən kəm io, kən ekıtun naliwəkən e nəwirən o nəratən.^r

¹⁴Məto itəmat nəmotol nolən təwir nian nəmotasitu lak e nəratən itəm emətətig lan. ¹⁵Nıpahrienən, itəmat netəm Filipae nınotıtun rəkis məmə nian nəmətuoun motətə nammusən təwir e Iesu Kristo, nian emiet əpəh Masetonia, itəmat əm un nəmotasitu lak e məni. Nıməfak min tikə itəm təmos-ipa natimnat neen kəm io.^s ¹⁶Kən nian emuwın iuəhkır əm, e

m 4:3 Luk 10:20 n 4:5 Hip 10:25; Jem 5:8-9 o 4:6 Mat 6:25-34; Kol 4:2
p 4:7 Aes 26:3; Jon 14:27; Kol 3:15 q 4:9 Rom 16:20 r 4:13 2 Kor 12:10
s 4:15 2 Kor 11:9

taon Tesalonaeka, mətatig əpəh ikin, nəmotahl-ipa min məni kəm io, kən sənəmə mau kitiah əm. ¹⁷Sənəmə iategəs-in məni məmə nakotos-ipa kəm io, mətə iakolkeike məmə Uhgın otəplan nəwiran əh kən mətou itəmat lan. ¹⁸Emos rafin məni itəm nəmotahl-ipa kəm io, kən in tahmen maprəkis mətə-inu nian Epafrotaetas təməmik natimnat min u muwa kəm io, roiu rəhak natimnat rafin tepət. Itəmat nəmotos-ipən nat kit kəm Uhgın tahmen e sakrifais itəm nəmiəwin təwir. In tatos əm, nikin tətəgien ron. ¹⁹Kən Uhgın rəhak in otos-ipinə kəm itəmat natimnat rafin itəm tətətip o nəmegəhən rəhatəmat. Kən rəhan rafin nos-ipənən koatisi-pən e rəhan nautə tepət təwir, kən moatuwa e Kristo Iesu.

²⁰Pəs netənim rafin okotisiai-in Uhgın Tata rəhatat tatuwin matuwin namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən rəha Pol

²¹Iatən təwir kəm itəmat rafin itəm nakoatahatətə e Kristo Iesu. Piatat min ilat min io u ikin-u koatən min təwir kəm itəmat. ²²Netəm rafin itəm koatahatətə e Kristo Iesu, koatən-ipinə təwir kəm itəmat, kən ilat min əpəh e nimə rəha Sisa koatən təwir pik kəm itəmat. ²³Pəs İəməmə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwiran kəm itəmat rafin.

Kolosi

Naoa itəm Pol təməte tuwin kəm iəfak min ikin Kolosi

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Kolosi

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm niməfak əpəh Kolosi, taon asol kit əpəh nitən asol Esia.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Katən məmə okəm-naka Epafra təmətuoun niməfak əh Kolosi. Pol təsuwinən məplan niməfak əh, mətə iəgətun eiueiuə neen kəmotuwa e niməfak. Koatən məmə okotəkəike kətəu-pən suatip neen rəha nagwənən ne nənimən, kən kəfak kəm nagelo min, moatən məmə Kristo in sənəmə ilis pik. Koatən məmə koatos nitunən neen itəm koatəhluaiɡ, moatən məmə nitunən ne nolən rəha etəmim in nat kit itəm iahgin pik.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otoh nəgətunən eiueiuə min itəm koatatig e niməfak. Molkeike məmə otən-iarəp məmə Kristo in ilis taprəkis-in natimnat rafin, kən iəfak min okəsotagileən e nəgətunən eiueiuə min əh, mətə-inu ilat nat əpnaripin əm.

Pol təmətuoun rəhan nəghatən

1 ¹Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgın təmitəpun rəkis io məmə rəhan. Itimlau piətət Timoti etuatig, ²kən nikitimlau tətəgien məmə iatuəghat kəm itəmat e naoa u, itəm iatuəte matuahl-ipinə kəm itəmat netəmim rəha Uhgın əpəh Kolosi, inu piak min ne winik min e Kristo itəm nakotahatətə əskasik lan. Itimlau iatuəfak məmə nəwirən ne nəməlinuən rəha Uhgın Tata rəhatat in otəkəike mətatig otəmat.

Pol təmənwiwi Uhgın o netəm Kolosi

³Nian ekoatəfak otəmat kəm Uhgın u tata rəha Iəramərə Iesu Kristo, kən nian rafin ekoatən tagkiu kəm in o rəhan wək e nəmegəhən

rəhatəmat, məto-inu emotəto ⁴məmə rəhatəmat nahatətəən təkəsik ron ne nolkeikəən rəhatəmat tatuwin o netənim itəm koatəfak.^a ⁵Nahatətəən ne nolkeikəən rəhatəmat tol min-nulan məto-inu nəkotitun wir e nikitəmat məmə Uhgın otos-ipinə kəm itəmat nat naka itəm in təmol əpen-əpenə lan əpəh ilis e nego e neai. Nəmotəto rəkis natimnat min əh e nəghatən pahrien, inu nammusən təwir rəha Iesu Kristo. ⁶Ikin min e nətueintən u, nammusən təwir tatoe-in noan matəwiə matol wi nəmegəhən rəha netənim. Tol əm mə inu nian itəmat nəmotəto motitun nıpahrienən əh e nəwirən rəha Uhgın, kən tatəwiə min matoe e rəhatəmat nəmegəhən.^b ⁷Inu suah u Epafras, tınən rəkis nəghatən u kəm itəmat. In etənim wir kit itəm tatos rəhatımlau nəghatən. In etənim kit tatətul əskasik o nolən wək rəha Kristo kən mətasitu etəmat. ⁸In təmən kəm itımlau nolkeikəən rəhatəmat itəm tatuwin o netənim itəm Narmin Rəha Uhgın təmos-ipinə kəm itəmat.^c

⁹Tol min-nulan, e nian itimat emoatəto nammusən əh, kən ekoatəfak e nian rafin otəmat. Ekoatətapəh-in o Uhgın məmə in otətəlmin itəmat e rəhan nətəligən ne nenatigən pəs nəkotitun wir nəwian.^d ¹⁰Ekoatəfak nulan məmə naliwəkən rəhatəmat otos-ipən nisiiəən kəm Uhgın pəs tol nıkin tətəgien ron. Məto-inu nəmegəhən rəhatəmat tatoe-in noan itəm təwir o wək rafin rəha Uhgın itəm noatol. Pəs Uhgın otasitu etəmat məmə nəkotitun wir in. ¹¹Ekoatəfak məmə nəsanənən asol rəha Uhgın otol itəmat nakotəsanən e nian nəratən tatuwa. Pəs nəkoatətul əskasik kən nətəligən rəhatəmat təfəməh, kən nagiənən tətətig etəmat,^e ¹²kən nakoatən kəm Tata Uhgın məmə nikitəmat tətəgien o natimat itəm təmol. In təmol itəmat nəkotətəuatıp, məmə nəkotitun nosən nautə rəha Uhgın itəm otəpanuwa. Onəkotos rəhatəmat nautə tahmen e netənim rafin itəm koatəfak motaliwək e nəhag-əhagən rəha Uhgın.^f ¹³Kən Uhgın təmol nəhlan nian in təmıləs-irəkis kitat e nərəməərəən rəha napinəpən, minol kitat kınotuwa e nərəməərəən rəha Nətın itəm in tolkeike pik.^g ¹⁴Kən nətın təmıkis kitat e nalpınən rəha təfagə, inəh təmafəl kitat e təfagə rat min rəhatat.^h

Kristo in ilis taprəkis-in natimnat rafin

¹⁵Nəti Uhgın tahmen-pən əm e rəhan tata itəm kol netənim kəsotehmən.

Aupən aupən agın, nian niməptən ne neai ne natimnat rafin kəmoatikə əh, məto Nətın, in tınımaupən matıg rəkis, kən tol-pən in, in ilis tatəməərə o natimnat rafin min u.ⁱ

a 1:3-4 Efes 1:15-16 **b** 1:5-6 Efes 1:13; 1 Pita 1:4 **c** 1:7-8 Kol 4:12; Flm 23

d 1:9 Efes 1:16-17 **e** 1:11 Efes 1:19; 3:16 **f** 1:12 Efes 1:11,18 **g** 1:13 Luk 22:53; Efes 2:2

h 1:14 Efes 1:7 **i** 1:15 Jon 1:18; 2 Kor 4:4

¹⁶ In ilis mæto-inu in tæmol natimnat rafin e nætueintæn u, ne neai, natimnat itæm katehm ilat o kæsehman ilat, inæh nagelo min, ne iærmis min, ne narmin rat min, ne iæræmæwæ min rafin. Kæn in tæmol natimnat min rafin u mæmæ ræhan.

¹⁷ Kæn in tinimaupæn matig rækis e natimnat rafin. Kæn natimnat min rafin koatatig mæto-inu næsanænæn ræhan tætaskelim ilat.^j

¹⁸ Kæn in æm tatætul aupæn o nimæfak, kæn nimæfak in tatol wæk tahmenpæn e nipætïn, kæn in ræhn-kapæ.

Kæn in næukæti nimæfak, inæh in etæmim itæm in tæmaupæn mæmegæh lilin e nimisæn.

Tol næhlan, in ilis e natimnat rafin.^k

¹⁹ Mæto-inu e næwia Uhgïn, næmegæhæn ne næsanænæn rafin ræhan tætatig æm e Kristo, kæn Kristo in ilis e natimnat rafin.^l

²⁰ Kæn e Kristo, Uhgïn tæmælæhæu næmælinuæn nian nita Kristo tæmaiu e nig kæmæluau, kæn netæmim, ne nat megæh min, ne nagelo min, ne iærmis min, ne natimnat rafin kæmotuwa kuæfimin ilat min e næræmæwææn ræha Uhgïn.

E Kristo æm Uhgïn tæmol natimnat min æh.^m

²¹ Aupæn ikin, itæmat næmoatætul isæu o Uhgïn, kæn itæmat tikimir min ræhan e nætæligæn ræhatæmat, kæn næmoatol tæfagæ rat.ⁿ ²² Mæto roiu æh, Uhgïn tæmol mæmæ itæmat næmotuwa kol kitiah itæmat min e nimisæn ræha Kristo itæm nipætïn tæmækul e nig kæmæluau. Uhgïn tæmol mihin æh lan mæmæ otos itæmat nakotuwa iuæhkir ron, kæn motætuatip e niganæmtin, kæn ræhatæmat nolæn rat tikæ, kæn okul suah kit tæsæn ratæn itæmat.^o ²³ Natimnat min u tol næhlan okæmæ itæmat nækoatætul æskasik e ræhatæmat nahatætæn e Iesu. Næmoatæto namnusæn tæwir itæm tatægætun natimnat itæm Uhgïn otol kæm itæmat æpæh e nego e neai, kæn ræhatæmat nætæligæn otækæike matætul æskasik e natimnat min æh. Namnusæn tæwir u, itæm næmotæto rækis, kæmamnus-iaræp ikin min e nætueintæn, kæn io Pol, Uhgïn tæmaun-in io mæmæ iatæn-iaræp namnusæn tæwir æh.

²⁴ Nikik tagien mæmæ ekatæto nahmææn e nipætik o ræhatæmat nahatætæn. Kristo tæmæto nahmææn e nipætïn mæmæ nimæfak otaiir. Kæn e suatip kitiah æm, io min iatæto nahmææn e nipætik o nipæti Kristo, inu in nimæfak, mæmæ otæwiæ mæskasik. Kæn tol min-næhlan, wæk itæm Iesu tæmætuoun, iakolkeike mæmæ iakasitu e wæk ræha Iesu o nimæfak, kæn matæto nahmææn ron.

²⁵ Uhgïn æm tæmilæs-ipær io mæmæ ekol wæk e nimæfak ræhan. Roiu æh, ekitun nasituæn etæmat o wæk itæm Uhgïn tæmælæhæu-pæn e nelmæk. Ræhak wæk mæmæ iatæn-iaræp næghatæn min rafin ræha Uhgïn pæs nækotitun

j 1:17 Jon 1:1; 8:58 k 1:18 Wæk 26:23; Efes 1:22-23; Nol Əpæn 1:5 l 1:19 Kol 2:9
m 1:20 Efes 1:10 n 1:21 Rom 5:10; Efes 2:12 o 1:22 Rom 5:10; Efes 5:27

wir, ²⁶nəghatən əh in nalpəkau anionən rəha Uhgîn itəm təmatəhluaig o netəmim rafin aupən ikin, məto roiu əh Uhgîn tinuhapik nipətîn kəm rəhan netəmim.^p ²⁷Kən Uhgîn nîkin tagien əm məmə otən-iarəp natimnat wir min rəha Iesu kəm itəmat, netəm naihlua min u kəsənən mə itəmat netəm Isrel, məmə onəkotitun min. Nalpəkau anionən itəm təwir rəha Uhgîn, in tol min-nulan, Kristo təmos nikitəmat, kən nəkotitun motahatətə lan məmə onəkotos rəhan nəwirən itəm təwir agin-əh əpəh e nego e neai. ²⁸Kən itimat ekoatən-iarəp Kristo kəm netəmim rafin. Kən ekoatən əskasik moatəhgaiir e nîkîlat, kən moatəgətun ilat e nenatigən wir, məmə ilat kotuwa iəfak min itəm koatətul əskasik e rəhalat nahatətəən e Kristo. ²⁹Iatol wək əskasik o nat əh, kən e nian rafin iatol wək əskasik pik e nəsanənən asol rəha Kristo itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak.^q

Nəkotəkəike motahatətə əskasik e Iesu

2 ¹Iakolkeike məmə nəkotitun mə iatol wək əskasik pik otəmat netəm Kolosi, ne netəm Laotisia, ne neen min itəm koatəfak məto eshmən ilat. ²Iatol wək nəhlan o nîləs-ipərən nətəligən rəhatəmat rafin, nian itəmat nakotîlpîn wir nikitəmat məmə nikitəmat otol kitîəh əm, kən natimnat min u in tatuwa nian nakoatolkeike itəmat min. Kən iatol wək məmə itəmat rafin onəkotos nitunən təwir itəm otol nikitəmat təsanən, kən in otol min məmə nəkotitun wir nəghatən pahrien rəha Uhgîn itəm aupən təmatəhluaig məto roiu tînet-arəp. Kən nalpəkauən anion əh, in Kristo, ³itəm Uhgîn təmərgətain nenatigən ne nitunən wir min rafin rəhan tətətig lan.^r ⁴Io iatəghat nulan kəm itəmat o nahtosiğinən nəghatən eiueiuə min rəha netəmim itəm tətəhen o niuw-rəkisən rəhatəmat nətəligən.^s ⁵Tol mə etətig pap isəu otəmat, məto nîkîk tatəht pik itəmat. Kən nîkîk tagien pik məto-inu eməto məmə rəhatəmat nətəligən kitîəh əm, kən itəmat nakotahatətə əskasik əm e Kristo.^t

Rəhatəmat nəmegəhən otəkəike mətətig əm e Kristo.

⁶Məto-inu itəmat nəmotos Kristo Iesu məmə in İərəməərə rəhatəmat, kən nəkotəkəike moatətəu-pən əskasik in. ⁷Otaskəlim Kristo tiəkis tahmen e noki nig tateiuaiu mîləs nəptən, kən pəs rəhatəmat nəmegəhən təwiə məskasik lan. Pəs rəhatəmat nahatətəən otəkəike məwiə matəskasik e nian rafin, nahatətəən inu kəməgətun itəmat lan aupən. Kən nian rafin okotəike moatən kəm Uhgîn məmə nikitəmat təmər mərioah e nagienən o natimnat itəm təmol otəmat.^u

⁸Oatəto wir itəmat məmə netəmim kəsotatuən itəmat e iəgətun eiueiuən rəhalat. Nəgətun eiueiuən əh tatətəu-pən nətəligən rəha

p 1:25-26 Rom 16:25-26; Efes 3:2-9 q 1:29 Efes 3:7,20; Fil 4:13 r 2:3 1 Kor 1:24,30
s 2:4 Rom 16:18 t 2:5 1 Kor 5:3 u 2:7 Efes 3:17

netāmim əm ne nəukəti lou min itəm tatəghat-in natimnat rəha nətueintən əm. Nəghatən min əh tatisi-pən o nətəligən oas min rəha netāmim, məto kəsotisi-pənən o Kristo.

⁹Kən Kristo in Uhgın. Kən in təmuwa mos nipəti etāmim tahmen e kitat, kən natimnat rafin rəha Uhgın tətətiğ lan.^v

¹⁰Kən nian nəmotahatətə e Kristo, kən Uhgın in təmos-ipən natimnat rafin rəha nəwirən kəm itəmat. Kən Kristo tatərəmərə e netāmim ne natimnat rafin itəm koatərəmərə e nətueintən ne neai.^w ¹¹Kən nat kit min e Kristo, nian itəmat nəmotahatətə lan, kən in təməhg-ipən itəmat. Məto səməmə nəhg-ipənən rəha nipətin itəm netāmim koatol, məto nəhg-ipənən rəha nikitəmat itəm Iesu tatol. In təməte rəkis nətəligən ne nolən rat min e rəhatəmat nəmegəhən.^x ¹²Kən e nian itəm kəmau-təlimin itəmat e nəhau, in nəmtətin kit məmə nəmegəhən əpən rəha təfagə rat rəhatəmat koatimis kən katitənim ilat Iesu, kən Uhgın təməmegəh min e nəmegəhən wi min itəmat Iesu e nəmegəhən rəhatəmat, in əh e nahatətəən rəhatəmat e nəsanənən asol rəha Uhgın itəm təmol Iesu təmegəh min e nimisən.^y

¹³Əpən ikin, nian Uhgın təməsəte rəkisən əh nolən rat min e nikitəmat, kən e niganəmtin, itəmat nəmotimis rəkis o nolən rat min əh. Məto nian nəmotuwa kol kitiəh itəmat Iesu, kən Uhgın tosmegəh min itəmat min. Uhgın təmafəl rəkis nolən rat min rəhatat.^z ¹⁴Nian kitat kəmoatol nolən rat, kən kəmotəht Lou rəha Moses itəm tatən məmə okotimis o nolən rat min əh, kən tatətu-pa nipəgnəmti nəghatən min kəm kitat. Məto Uhgın təməht-ipən nəghatən min əh e nig kəməluau, kən nəsanənən rəhalat tikə.^a ¹⁵E nig kəməluau-in, Kristo in təmol win e nəsanənən rəha iərəmərə min rafin, kən təmərəkin nərəmərəən rəha iərmis min tahmen-pən mə in təmol win elat e nəluaginən asol kit. Kən roiu əh, in təmol rəhan tikimir min kəmotuwa nat əpnəpin əm e niganəmti netāmim.

Iesu tatərəmərə etəmat

¹⁶Tol min-nulan, əsotətəlig-inən nəghatən rəha netāmim itəm kotələhəu-osig məmə nəkəsotolən natimnat neen, məsotunən nagwənən u o məsotənimən nat u. Əsotətəlig-inən nəghatən rəhalat itəm koatən məmə nakol natimnat min u e nian asim min, o e nian rəha məwig wi min, o e nian rəha Sapat.^b ¹⁷Lou min u rəhalat itəm koatəghat-in, kotahmen e narmi nat kit itəm otəpanuwa, məto nipəti natimnat rafin tətətiğ e Kristo.^c ¹⁸Netāmim neen kotausit pik məto-inu ilat koatən mə koatehm nəməhlaiirən min neen itəm nipətəlat tatig. İlat koatən kəm itəmat məmə nəkotəkəike motol natimnat neen itəm tatəgətun məmə rəhatəmat

v 2:9 Jon 1:14,16 w 2:10 Efes 1:21-22 x 2:11 Rom 2:29 y 2:12 Rom 6:4
z 2:13 Efes 2:1,4-5 a 2:14 Efes 2:14-16; 1 Pita 2:24 b 2:16 Rom 14:1-13 c 2:17 Hip 8:5

nätəligən teiuaiu, kən itəmat onəkotəkəike moatəfak kəm nagelo min. Əsotətəu-pənən nätəligən min rəhalat. Nätəligən min əh etənim əm tatol. Okəmə nəkoatətəu-pən nəghatən rəhalat, kən onəkotakiah e rəhatəmat nəmegəhən. Məto-inu netəm min əh koatos-ipər ilat o nat nīpətīn tikə. ¹⁹Netəm min əh kəsotaskəlīmən Iesu tiəkis. Məto Iesu tahmen-pən mə in rəhn-kapə niməfak kənu niməfak in nīpətī Iesu. E nolən kitiah tahmen-pən e nīpətī etənim, itəm tatilpīn ikin e noanol min tatuwin e nikilkilin, kən Iesu tatol mihin əm nat kitiah e niməfak rəhan mə niməfak otəskasik, kən matəwiə e nəmegəhən wir itəm Uhgīn tatol tatəwiə.^d

Nəmotos nəmegəhən wi məto-inu itəmat nəmotol kitiah e Iesu

²⁰Nian nəmotahatətə e Iesu, in tahmen mə nəmotimis itəmat min. Kən məto-inu lou təsuwinən o etənim itəm təmimis, kən nəukəti lou min itəm tatəghat-in natimnat rəha nətueintən əm, nəsanənən rəhalat tikə məmə okotərəməə etəmat. Tol min-nəhlan, iatətapəh otəmat məmə, təhro itəmat nəkoatətəu-pən lou min rəha nətueintən ne, inəh nəghatən oas min itəm koatən məmə, ²¹“Əsaskəlīmən nat u,” o “Əsun asgəwinən nat u,” o “Əsekən nat u.”^e ²²Məto nəghatən min u təmisi-pən əm e nätəligən rəha etənim. İlat koatəghat-in əm natimnat rəha nətueintən u, tahmen-pən e nəgwənən neen, ne nənimən neen. Məto natimnat min un, okol təsasituən, kən təsərəkinən nikitəmat, məto-inu e nian onəkotos o nakotun, kən tikə min.^f ²³Ekitun mə nian nakoatehm nəghatən min əh, nakotəmə kətah nəghatən aɡin-əh min neen. İlat koatən məmə netənim okotəfak min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən məmə okotol rəhalat nätəligən teiuaiu min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən min məmə netənim okotəike moatehm wir nīpətīlat min-nulan o nəhlan e nolən itəm in tiəkis o nīpətīlat. Məto iatən-ipinə kəm itəmat məmə nəghatən min əh, rəhalat nəsanənən tikə məmə otahtosig-in nätəligən rat min ne nolən rat min itəm netənim koatol e nīpətīlat.

3 ¹Məto-inu Uhgīn təmosmegəh min itəmat min Kristo, kən tol mihin nəhlan, roiu əh itəmat onəkotəkəike motol nikitəmat tətətig əskasik e natimnat itəm tətətig əpəh e nego rəha Uhgīn, ikin əh Iesu tatəpələh ikin e nikali Uhgīn matip, ikin əh, ikin rəha nəsanənən ne nisaiiən.^g ²İtəmat onəkotəkəike motol rəhatəmat nätəligən tətətig əm e nego rəha Uhgīn, pəs nätəligən rəhatəmat otəsətigən e natimnat rəha nətueintən u, ³məto-inu itəmat nəmotimis itəmat Kristo, kən nəmegəhən pahrien rəhatəmat koatəhluəig ilat Kristo itəm tətətig e nego e neai ilau Uhgīn. Nəmegəhən wi u, netənim kəsotəplanən.^h ⁴Nəmegəhən pahrien rəhatəmat in e Kristo əm. Kən nian Kristo otitəlig-pa min, kən Uhgīn

d 2:19 Efes 2:21; 4:16 e 2:20-21 Kal 4:3,9; 1 Tim 4:3 f 2:22 Mat 15:9
g 3:1 Mak 12:36; 16:19; Efes 1:20 h 3:3 Mat 6:33

otəgətun Kristo kitat min kəm netəmim rafin, kən ilat okotəplan nəwīrən ne nəsanənən rəhan.

Suatip ətuatip

⁵Məto itəmat onəkotəkəike motapəs aɡin nolən tərət min rəha nətueintən, nolən tərət tol min-nulan: nīpitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; ilat koatol nolən tərət tol naulisən o nənən; ilat koatolkeike pik ilat min o nolən tərət; təfagə rat tepət e rəhalat nətəligən; ilat naumis, kən nolən əh tahmen-pən məmə koatəfak kəm narmi nat min. ⁶Nolən rat min əh tatol niki Uhgın titahmə, kən in otol nalpınən asol kəm netəmim itəm koatol nolən rat min əh.ⁱ ⁷Aupən ikin, nolən rat min əh koatərəməre e rəhatəmat nəmegəhən. ⁸Məto roiu əh, nəkotəkəike motos-irəkis ilat e rəhatəmat nəmegəhən, kən tol min-nəhlan: nikitəmat təsarətən; nikitəmat ne nohlitəmat təsatiperəh pikən tahmen e kaluəluə; əsolən tərət kəm netəmim; əsən ratən netəmim; əsənən nəghatən itəm tol naulisən o nənən.^j ⁹Soteiuə-inən itəmat min məto-inu itəmat nəmotapeg rəkis nətəligən oas rəhatəmat kən motapəs rəhan nolən min,^k ¹⁰kən nəmotuwın-in nətəligən wi. Uhgın tatos-ipinə nəmegəhən wi u kəm itəmat, matol məmə itəmat onəkotuwa motol əm mə in ne. Kən pəs nəkotitun wir in.^l ¹¹Məto e natimnat min əh, in nat ərnapın əm okəmə ik etəm Isrel, o sənəmə ik etəm Isrel; okəm kəməhg-ipən ik o kəsəhg-ipənən ik; okəmə nəmol-wir skul o nəsol-wirən skul; okəmə ik slef əm kit o ik nakatərəməre e netəmim. Məto nat asol in Kristo, kən tətətig min e nəmegəhən rəhatat rafin.^m

¹²Uhgın təmolkeike itəmat, kən mitəpun itəmat məmə rəhan min. Kən tol min-nulan: onəkotəkəike motasəkitun netəmim; motol təwir kəm netəmim; rəhatəmat nətəligən otəkəike mətətig ləhau; itəmat netəm mətig; kən nətəligən rəhatəmat otəfəməh. Otol nəghatən min əh, tahmen-pən mə nakoatuwin-in napən wir rəha Uhgın.ⁿ ¹³Nian suah kit otol nat kit otəsahmenən e niganəmtitəmat, kən nikitəmat otəsahmə uəhaiən ron. Okəmə suah kit tatol tərət kəm itəmat kit, pəs in otos əm tımis e nikin, məto in otəkəike maluin kən in mol təwir əm kəm suah un. Saskəlim-iəkisən e nikim nolən tərət rəha etəmim itəm təmol kəm ik, məto ol təwir əm kəm in, tahmen-pən əm mə lərəməre təmisaskəlim-iəkisən nolən tərət rəhatat e nikin, məto in təmol təwir əm kəm kitat.^o ¹⁴Nat kəike itəm otəkəike matig e nikitəmat, in nolkeikəən. Otos motuwın-in tahmen-pən mə napən wir rəha Uhgın. Nian onəkotolkeike itəmat min, kən tol itəmat nakoatuwa kitəh.^p ¹⁵Otos nəməlinuən rəha Kristo pəs in tətərəməre e

i 3:5-6 Rom 6:6,11; Efes 4:19; 5:3-6 j 3:8 Efes 4:25-29; 5:4 k 3:9 Efes 4:22,25
l 3:10 Efes 4:24 m 3:11 Kal 3:28 n 3:12 1 Pita 2:9 o 3:13 Efes 4:2,32
p 3:14 Rom 13:8-10

nikitəmat, məto-inu Uhgın təmaun-in itəmat məmə nakotuwa kol kitiaə, kən nakoatətig əm e nəməlinuen. Kən nian rafin otən kəm Uhgın məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm in təmol kəm itəmat.^q

¹⁶ Otəgətun itəmat min e nəghatən rəha Kristo, kən moatən e nətəligən təwir kəm itəmat min məmə nəkotəkəike moatol, məsotapəsən. Otan napuən min e Naoa rəha Napuən, ne napuən min rəha niməfak, ne napuən min itəm tətisi-pən e Narmin Rəha Uhgın. Otan ilat rafin təhmen-pən e nənwiiwien kit itəm tətisi-pən e nikitəmat matuwın kəm Uhgın. Inəh e nolən min əh, pəs nəghatən wir rəha Kristo tətətig matəmegəh matəwiə wir e nikitəmat e nian min rafin.^r ¹⁷ Natimnat rafin itəm noatol, ne nəghatən min rafin itəm noatən, məto nəkotol əm e nərgi İərəməərə İesu. Kən nian rafin itəmat onəkotəkəike motən kəm Uhgın, tata rəhatat, məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm İesu təmol kəm itəmat.^s

Nolən wi rəha tata, ne mama, ne nisualkələh

¹⁸ Nipitan, otisiai-in nərəməərəən rəha iəguihl min rəhatəmat, təhmen-pən əm mə pətən u in iəfak in otəkəike mol mihin.^t

¹⁹ Kən nəman, otolkeike rəhatəmat nipitagwəhl, kən motol təwir kəm ilat, məto əsotolən rəhatəmat nərəməərəən məmə otərəkin rəhatəmat nipitaguihl min.^u

²⁰ Nisualkələh, otisiai-in rəhatəmat tata ne mama, məto-inu İərəməərə rəhatat nikin otəgien o nolən əh.^v

²¹ Itəmat tata min, esotolən nalpinən taprəkis-in nəratən itəm nisualkələh koatol, məmə nikilat otəhmə ron. Məto okəmə nəkoatol nəhlan elat, kən rəhalat nətəligən in otatite.^w

Nolən rəha slef ne rəhan iərəməərə

²² Slef min, nian rafin onəkotəkəike motol nəwia netəm-iasol min rəhatəmat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan məmə nikilat otətəgien otəmat. Məto itəmat onəkotəkəike motol wək e nikitəmat pəhrien rəha nos-ipənən nisiiəən kəm Uhgın.^x ²³ Wək naka itəm nəkoatol, otol e nikitəmat rafin təhmen-pən əm mə noatol wək rəha İərəməərə rəhatat, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm. ²⁴ Məto-inu onəkotəkəike motitun wir məmə İərəməərə rəhatat in otos-ipa nətəuən ətuatip rəha natimnat min itəm nəkoatol ilat. Nətəuən əh Uhgın tinəmən rəkis məmə otos-ipən kəm nenətin min. ?Kən nəkotitun nat u? Nəkotol wək rəha suah inəh İərəməərə pəhrien rəhatat, in İərəməərə Kristo. ²⁵ Məto etəmim itəm tatol nolən tətət, in otos ətuatip min noan nətəuən rəhan

q 3:15 1 Kor 12:27; Efes 4:4; Fil 4:7 r 3:16 Efes 5:19 s 3:17 1 Kor 10:31; Efes 5:20
t 3:18 Efes 5:22 u 3:19 Efes 5:25 v 3:20 Efes 6:1 w 3:21 Efes 6:4 x 3:22 Efes 6:5-8

o nolən tərəat, məto-inu Uhgın, in tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.^y

4 ¹Netəm-iasol min itəm koatərəməyə, onəkotəkəike motol tətuatip kən mahmen kəm rəhatəmat slef min, məto-inu itəmat min nəkotəkəike motitun məmə rəhatəmat min Etəm-iasol in tətətig min əpəh e nego e neai.^z

Pol təməgətun ilat

²Itəmat onəkotəkəike moatəghat-pən kəm Uhgın e nəfakən e nian rafin. Kən nian onakoatəfak, rəhatəmat nətəligən otəkəike mətatig lan, kən nian rafin ağin nəkotəkəike moatən kəm Uhgın məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm in təmol kəm itəmat.^a ³Kən io iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motəfak min otimat min, məmə Uhgın oterəh e suatip mə ekotən-iarəp nalpəkau anionən rəha Uhgın e Kristo. Məto-inu ematən-iarəp nəghatən u inu kən kahtosig-in-pən io ron e kalapus.^b ⁴Otəfak məmə iatən-iarəp nəghatən əh tətuatip kən məpiə wir tahmen əm mə ekəike mol mihin.

⁵Itəmat netəm noatəfak, pəs netəm kəsotəfakən kotehm-pən İesu e nolən min rəhatəmat, kən e nian rafin onəkotəkəike moatehm wir mə nolən, ne nəghatən min rəhatəmat in otiuw İaihlua min kotuwa o İesu.^c

⁶Itəmat nəkotəkəike moatəghat wir kəm ilat e nəghatən min əm u itəm təwir kən mətehen, kən pəs ilat okotəto nəghatən min əh mə kotəwir. Kən itəmat onəkotəkəike motitun wir suatip min o nuhalpinən nəghatən min rəhalat itəm koatəpəh o rəhatəmat nahatətəən o İesu.^d

Pol təmahl-ipən təs mil katian olat

⁷⁻⁸Etahl-ipinə piətət etəm təwir, Tikikas, in tatimnə otəmat o nat kəiu əm məmə in otamnus nəghatən rafin rəhatimat kəm itəmat, kən in otol nikitəmat təmegəh. In piətət kit itəm io ekolkeike pik. Nian rafin in tətətul matip o nasituən lak e wək rəha İərəməyə.^e ⁹In tatimnə ilau piətət Onesimas. Nian rafin in tətəhatətə əskasik e İesu, kən itimat ekotolkeike pik in. In etəmim kit rəhatəmat. İlau okuən kəm itəmat namnusən rəha natimnat rafin ikin-u.^f

Namnun nəghatən rəha Pol təmuwin kəm ilat

¹⁰Aristakas in tətətig e kalapus itimlau min. In tətəhl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat. Kən Mak, in pia Panapas, in min tətəhl-ipinə nəghatən wir rəhan kəm itəmat. Itəmat nənamotos rəkis rəhak nəghatən ron. Okəmə in otimnə rəhatəmat ikin, kən nakotit motuwın moatehm wir.^g

y 3:25 Rom 2:11 z 4:1 Efes 6:9 a 4:2 Efes 6:18; Fil 4:6 b 4:3 Rom 15:30; Efes 6:19
c 4:5 Efes 5:15-16 d 4:6 Efes 4:29; 1 Pita 3:15 e 4:7-8 Efes 6:21-22 f 4:9 Flm 10-12
g 4:10 Wək 12:12; 13:13; 15:37-39; 2 Tim 4:11

¹¹Kən Josua Jastas, in min tətahl-ipinə nəghatən wir rəhan kəm itəmat. E noanol min rəha Isrel itəm koatahatətə e Iesu, suah miləhal əm əh, iləhal kətəhalasitu lak o wək rəha nego rəha Uhgın. Kən suah miləhal əh, iləhal kətəhalasitu pık lak e nian əskasik min itəm tatuwa e rəhak nəmegəhən.

¹²Epafras in rəhatəmat kit etənim, in min tətahl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat. In etənim kit nian rafin tatol wək rəha Iesu Kristo, kən e nian rafin in tatəfak əskasik otəmat. In tatətapəh o Uhgın məmə itəmat onakoatətul əskasik kən motimətə motitun wir natimnat rafin itəm Uhgın tolkeike. ¹³Ekitun nənən kəm itəmat məmə suah u in tatol wək əskasik o nasituən etəmat, ne netəm Laotisia, ne netəm Hierapolis. ¹⁴Tokita Luk etəm kitat kotalkeike pık, ne suah u Temas, ilau min katuahlipinə nəghatən wir kəm itəmat.^h

¹⁵Otahl-ipən min rəhak nəghatən wir kəm piətət ne winitat min əpəh Laotisia, ne pətan əh Nimfa, ne netəm koatəfak e nian min rafin əh rəhan ikin. ¹⁶Məto e nian onəkotafin rəkis rəhak naoa un, kən motəike motahl-ipən kəm netəm Laotisia mə ilat okotafin min kəm netənim rəha niməfak əh-ikin. Kən e nolən kitiəh min, itəmat onəkotəkəike motafin min naoa rəha netəm Laotisia. ¹⁷Kən itəmat nəkotəkəike motən-ipən kəm Akipas məmə in otəkəike mol rafin wək itəm İərəmərə rəhatat in təmos-ipən kəm in məmə otol.ⁱ

¹⁸Io Pol, iatos pen matətə əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwir kəm itəmat. Sotaluinən sen itəm kəməlis io lan e kalapus. Pəs Uhgın otasitu etəmat kən mawte-in rəhan nəwirən tətətig otəmat.^j

1 Tesalonaeka

Naoa itəm Pol təmaupən mäte tuwin kəm iəfak min ikin Tesalonaeka

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 1 Tesalonaeka

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte tatuwin kəm niməfak əpəh Tesalonaeka.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Pol təmätuoun niməfak əpəh Tesalonaeka e nup kəu o kisil əm tinuwin rəkis, kən in niməfak wi kit. Netəm rəha niməfak okotəkəike kəwiə e nəmegəhən rəhalat. Ilat neen, kəmotuwın e nian iəkis min mətə-inu kotahatətə e Kristo. Kən neen kəsotitun wirən nian itəm Iesu otitəlig-pa min lan e nətueintən. Neen nīkilat təht məmə Iesu otuwa uəhai min əm. Kən motəruru məmə netəmim kəmotimis uarisig e Iesu titəlig-pa min, okahro ilat.

?Təmäte naoa u o naka? Pol təmäte naoa u məmə otiləs-ipər nətəligən rəhalat, kən mol nahatətəən rəhalat təskasik. Kən molkeike məmə otosipən nəgətunən neen itəm tətuatip e nitəlig-pa minən rəha Iesu Kristo.

Pol təmən təwir kəm ilat

1 ¹Io Pol, ne Saelas,^a ne Timoti, etəhalən təwir kəm itəmat u niməfak əpəh ikin Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiəh o Tata Uhgın ne Iəramərə Iesu Kristo.^b

Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

²Nian rafin etəhalən-ipən kəm Uhgın məmə nīkitiməhal tagien otəmat, kən mətəhaləfak otəmat e nəfakən rəhatiməhal. ³Nian etəhaləfak kəm Tata Uhgın, nīkitiməhal tagien mətə-inu nian rafin nīkitiməhal tatəht nat kisil, kit u rəhatəmat wək itəm tətisi-pən e nahatətəən rəhatəmat, ne rəhatəmat wək əskasik o nasituən e netəmim itəm tətisi-pən e nolkeikeən

a 1:1 E nəghatən Kris, nərgin u Saelas in 'Silfanus' b 1:1 Wək 17:1-9

rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasikən rəhatəmat e nian iəkis min itəm koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən nəkotol nəhlan məto-inu nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e İərəmərə İesu Kristo.^c

⁴Piak min ne winik min itəm Uhgın tolkeike itəmat. Nikitiməhal tagien min otəmat məto-inu ekəhalitun məmə Uhgın təmitəpun itəmat. ⁵Kən ekəhalitun nat u, məto-inu namnusən təwir itəm eməhalən kəm itəmat, sənəmə təmuwa e nəghatən əm, məto təmuwa min e nəsanənən, ne Narmin Rəha Uhgın, kən kitat kotitun wir məmə in nıpahrienən. Kən nian emotatig kitat min itəmat, nəkotitun məmə nolən rəhatimat in təwir məmə otasitu etəmat.^d ⁶Kən itəmat nəkotasgəwin itiməhal ne İərəmərə e nolən u: nəmotos pap nahməən asol, məto nəmotos nəghatən e nıkin əgien itəm Narmin Rəha Uhgın təmos-ıpinə.^e ⁷Tol nəhlan, e nolən rəhatəmat nəmotəgətun suatip wir kit kəm iəfak min əpəh Masetonia ne Akaea məmə kotasgəwin itəmat. ⁸Nəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgın tahmen e təwi təmasək kəto ikin min rafin, kən sənəmə əpəh Masetonia ne Akaea əm, məto netəmim ikin min rafin kotitun rəhatəmat nahatətəən. ?Kən ekəhaləkəike məhalən-iarəp namnusən rəha nahatətəən rəhatəmat, o kəp? ⁹Kəp, məto-inu ilat atip koatən-iarəp məmə nian emotuwa moatəplan itəmat, nikitəmat tagien o nətoən nəghatən rəhatiməhal. Koatən-iarəp məmə itəmat nəmotəuhlin məntaatəmat o narmi nat min, kən motuarisig-in Uhgın itəm tatəmegəh, kən in Uhgın pahrien, ¹⁰kən nakoatəsahgin Nətin u İesu, itəm təmisi-pən e nego e neai, kən Uhgın təmosmegəh in e nimisən, kən in otosmegəh kitat o nalpinən ne neməha rəha Uhgın itəm tatuwa.

Wək rəha Pol əpəh Tesalonaeka

2 ¹Piak min ne winik min. Nəkotitun məmə nian itiməhal eməhaluwa məhalehm itəmat, nuwamən rəhatiməhal, in sənəmə tol nat əpnarın əm, məto təmol noan. ²Kən itəmat nəkotitun məmə əpəh Filipae, netəmim kəmotol tərət kəm itiməhal, kən motəhai motən rat itiməhal, məto Uhgın rəhatat təmasitu etiməhal, kən itiməhal esəhaləginən nən-iarəpən rəhan namnusən təwir kəm itəmat, nat əpnarın netəmim kəmotalkut məmə okotən-ıəhau itiməhal.^f ³Tol nəhlan məto-inu rəhatiməhal nəghatən o niuwən rəhatəmat nətəligən təsietən e nətəligən rat min o nıkin itəm təsətuatipən, kən esəhlalkutən o neiuə-inən itəmat. ⁴Kəp, esəhalolən nəhlan. Məto nian etəhaləghat, ekəhalitun məmə Uhgın təmuag-pən rəkis e nikitiməhal, kən təmən məmə itiməhal etəhalahmen məmə etəhalən-iarəp namnusən təwir, kən in təmələhəu-pən e nelmitiməhal. Kən ekəsahləghatən məmə netəmim

c 1:3 1 Kor 13:13; Kol 1:4-6 d 1:5 1 Kor 2:4-5 e 1:6 Wək 17:5-9 f 2:2 Wək 16:19-24; 17:1-9

nikilat otagian otiməhal, məto etəhaləghat məmə Uhgın nıkin otagian otiməhal, kən in Uhgın itəm tatuag-pən e nıkitiməhal.^g ⁵Nəkotitun məmə itiməhal esəhaluwamən otəmat məmə ekəhaliuw nətəligən rəhatəmat e nəghatən ətehen min. Kən esəhalən-iarəpən nammusən təwir kəm itəmat məmə ekəhalos rəhatəmat məni. Kən Uhgın, in titun nıkitiməhal məmə nəghatən u in nıpahrienən. ⁶Itiməhal esəhaluwamən məmə itəmat kit o etəmim əpnəpın əm kit otıləs-ıpər itiməhal.

⁷Kən nat kit min, məto-inu itiməhal aposol min rəha Kristo, ekəhalitun nənən məmə nəkotəkəike motisiai-in itiməhal tahmen e etəm-iasol miləhal, məto eməsəhalolən. Nian etəhlatig kitat min itəmat, nolən rəhatiməhal timətig tahmen e mama kit itəm tatehm wir nətın min.

⁸Nıkitiməhal tagien məmə ekəhalən-iarəp nammusən təwir, məto sənəm məmə ekəhalən-iarəp əm, məto eməhalol natımmat rafin itəm ekəhalitun nolən məmə otasitu etəmat. In tahmen məmə eməhalos-ıpınə nəmegəhən rəhatiməhal, məto-inu itiməhal eməhalolkeike itəmat, kən nəmotuwa rəhatiməhal netəmim. ⁹Piak min ne winik min. ?Nıkitəmat tatəht, o kəp, wək əskasik itəm eməhalol? Nian itiməhal emətəhlamnus-iarəp nammusən təwir rəha Uhgın kəm itəmat, itiməhal eməhalol wək e nelmitiməhal laulaugin mətoarus-pən lapın məmə esəhalətapəh-inən nat kit otəmat.^h

¹⁰Itəmat ne Uhgın, nəmotəplan kən motitun nən-iarəpən məmə nian emətəhlatig kitat min itəmat iəfak min, nolən rəhatiməhal in tətuatıp, kən Uhgın tətagian lan, kən etəmim kit təsosən nıpəgnəmtın kit itəm tərət otiməhal. ¹¹Itəmat nəkotitun məmə itiməhal eməhalol təwir kəm itəmat rafin tahmen e tata kit tatehm wir nenətın min. ¹²Kən e nolən kitıəh əm, etəhalem əskasik itəmat, kən mətəhalıləs-ıpər rəhatəmat nətəligən, mətəhalətapəh əskasik məmə nəmegəhən rəhatəmat otətuatıp e nıganəmtı Uhgın, kən nıkin tagien lan. Uhgın u, tətəun-in itəmat məmə nakotuwa e nərəməgəhən ne nəwırən rəhan.ⁱ

¹³Kən nian rafin, itiməhal ekəhalən tagkiu kəm Uhgın məto-inu nian nəmotos nəghatən rəha Uhgın itəm nəmotəto otiməhal, kən motos tatig e nıkitəmat, kən nıkitəmat təsəhtən məmə in nəghatən rəha netəmim əm, məto nıkitəmat təht məmə in nəghatən rəha Uhgın, kən pahrien in nəghatən rəhan. Kən nəghatən u tatol wək e nəmegəhən rəhatəmat, netəm nakoatən nıpahrienən lan.^j ¹⁴Kən piak min ne winik min, nəmotos nərətən tahmen e nıməfak min rəha Uhgın e Kristo İesu əpəh Jutia aıpən. Nat əpnəpın məmə ilat netəmim imatəmat atıp ikın, məto ilat kəmotol terat kəm itəmat tahmen əm e noanol min rəha İsrəl kəmotol tərət kəm iəfak min əpəh Jutia.^k ¹⁵Kəmotohamnu İərəməgə İesu, ne ien

g 2:4 Kal 1:10 h 2:9 Wək 20:34 i 2:11-12 Wək 20:31 j 2:13 2 Tes 2:13
k 2:14 Wək 17:5

min, kən motəhg-iarəp itimat ekotiet. Nolən rəhalat tatol niki Uhgīn təsagienən, kən ilat tikimir min o netəmim rafin,^l ¹⁶ mətō-inu kotalkut mēmə okotən-iəhau itimat o nəghatən kəm Iaihlua min mēmə Uhgīn otosmegəh ilat. E nolən əh, ilat koatuargətain rəhalat nolən rat mətōarus tahmen. Mətō roiu əh, neməha ne nalpinən rəha Uhgīn tinuwa olat.

Pol təmolkeike mēmə otəplan ilat

¹⁷ Piak min ne winik min. Nian eməhaluwīn isəu otəmat nian noan māsīn əm, mətō eməhalolkeike pik mēmə ekəhaləplan min itəmat. Nīpahrienən, nīpətītāt isəu otat min, mətō nətəligən rəhatat kitīəh. Kən eməhlalkut pik mēmə ekəhalitəlig məhaləplan itəmat, ¹⁸ mətō-inu eməhalolkeike mēmə ekəhalimnə otəmat. Io, Pol, emalkut nian tēpət, mətō Setan təmahtosig-in suatīp otīməhal. ¹⁹ ?Tahro ekəhalolkeike pik mēmə ekəhaləplan min itəmat? ?Tol nəhlan mətō-inu, nian Iəgəmərə Iesu otuwa min, pah min un eməhalələhəu-pən nətəligən əskasik rəhatīməhal elat mēmə ilat noa wək wir rəhatīməhal? ?Kən nikitīməhal otagien min o pah min? ?Kən pah min un in rəhatīməhal nətouən itəm nikitīməhal otagien elat? ?Itəmat, o kəp? Əwəh, itəmat u.^m ²⁰ Nīpahrienən, itīməhal ekəhlausit otəmat, kən nikitīməhal tagien otəmat.

3 ¹ Tol nəhlan, nian nikitīməhal təmərou kən iuəhkīr nikitīməhal tītəgīt, mətō-inu itīməhal ekəhaləruru mēmə nəkotatīg təwīr əm o kəp, kən itīməhal eməhaləlis nəghatən mēmə io ne Saelas ekətuatīg Atens,ⁿ ² emuahl-īpīnə Timoti mēmə in otīmənə məplan itəmat. In piatāt kit itəm tatol wək rəha Uhgīn itīməhal min o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgīn. In təminəh otəmat mēmə otasitu etəmat mīləs-īpər rəhatəmat nətəligən, kən mol itəmat nəkoatətul əskasik e rəhatəmat nahatətəən,^o ³ mēmə nərətən itəm tatuwa roiu, okol təsələn nikitəmat təht pik. Nəkotītun rəkis mēmə in nətəligən rəha Uhgīn mēmə netəmim okotol tərāt etat nəhlan.^p ⁴ Nīpahrienən, nian emətəhlatīg kitāt min itəmat, eməhaləkəike mətəhalən kəm itəmat mēmə okol tərāt kəm kitāt. Kən itəmat nəkotītun wir mēmə tinuwa mol nīpahrien lan tahmen əm mēmə itīməhal eməhalən mihīn. ⁵ O nat əh, nian nikitīməhal təmərou kən iuəhkīr nikitīməhal tītəgīt, kən emahl-īpīnə Timoti mēmə otīmənə məplan-tu rəhatəmat nahatətəən, mēmə tatəskasik əh, o kəp. Ekətəgīn mēmə e suatīp kit, Setan u etəmim rəha nos-īpən-os-īpənən, in tos-īpən-os-īpən kəm itəmat, kən wək rəhatīməhal in tol nat əpnarīn əm.

Timoti təmən-iarəp namnusən təwīr

⁶ Kən roiu əh, Timoti təmitəlig-pa min otīmīlau, kən matos namnusən təwīr e rəhatəmat nahatətəən ne nolkeikeən. Təmən-īpa kəm itīmīlau

l 2:15 Wək 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19 m 2:19 Fil 2:15-16; 4:1; 2 Tes 1:4
n 3:1 Wək 17:15 o 3:2 Wək 16:1-3 p 3:3 2 Tim 3:12

məmә nikitəmat tatəht əh itiməhal e nāgienən, kən motolkeike məmә nəkotəplan itiməhal, tahmen əm məmә itiməhal ekəhalolkeike məmә ekəhaləplan itəmat.⁷ Tol nəhlan, piak min ne winik min, nat əpnəpin eməhlatig e nəratən, kən mətəhaləto nahməən, mətə nammusən rəha nahatətəən rəhatəmat təmiləs-ipər rəhatiməhal nətəligən otəmat.⁷

⁸Nian eməhalos nammusən məmә nəkoatətul əskasik əh o Iərəmərə, kən ekəhaləto məmә enəhalos min nəmegəhən. ⁹Nian ekəhalətul e niganəmti Uhgīn, nāgienən rəhatiməhal otəmat in iahgin, kən ekəhalən kəm Uhgīn məmә nikitiməhal tagien pik otəmat. ¹⁰E nian rafin, nərəuiəgən ne lapin, etəhaləfak əskasik məmә ekəhaləplan min itəmat, kən məhaləgəتون itəmat e nat naka nəkotəruru əh məmә rəhatəmat nahatətəən otəwiə məskasik.

¹¹Kən pəs rəhatat Uhgīn atip, u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu rəhatat, kioal suatip rəhatiməhal məmә ekəhalimmə məhalehm itəmat.⁵ ¹²Pəs Iərəmərə tol nolkeikeən rəhatəmat oterət mər marioah otəmat ne netəmim rafin, tahmen e nolkeikeən rəhatiməhal otəmat terət. ¹³Pəs in tol nikitəmat təsanən məmә, nian Iərəmərə Iesu tatuwa min ilat rəhan min netəmim, kən nakotətul e niganəmti rəhatat Uhgīn u Tata rəhatat, kən nəkotətuatip kən nolən kit tikə məmә otiləs pikən itəmat.

Nəmegəhən rəhatəmat təkəike mol Uhgīn nikin tagien

4 ¹Piak min ne winik min, roiu ekəike məghat e natimnat min neen. Eməhaləgəتون rəkis etəmat nolən naka itəm nəkotol məmә Uhgīn nikin otāgien otəmat. Kən pəhrien, nəkoatol mihin. Kən roiu etəhalətapəh otəmat kən mətəhalətapəh əskasik e Iərəmərə Iesu məmә nəkoatol əm nulan tatuwin matuwin məsin min. ²Otol nəhlan mətə-inu itəmat nəkotitun suatip itəm eməhaləgəتون itəmat lan e nərəmərəən rəha Iərəmərə Iesu.

³Nətəligən rəha Uhgīn məmә in təmələhəu kalin itəmat məmә rəhan min məmә nəkoatol nat itəm tətuatip wir: sotətəu-pənən suatip rəha nipitan ne nəman itəm koatit anion ilat min.⁴ Itəmat kitiah kitiah nəkotəkəike motərəmərə e nipətitəmat e nolən itəm təwir mətuatip kən katisiai-in. ⁵Sotolən nolən rəha nətəu-pənən nətəligən əskasik o nit anionən pətan o iərman. Nolən əh rəha netəm kəsotəfakən kotəruru Uhgīn.⁶ Kən e natimnat min əh, sotolən tərət e piatəmat min o nakləh-inən pətan rəha suah pišin. Iərəmərə otol nalpinən kəm netəm min u itəm kotol nolən min itəm tol nəhlan, kən enəhalən rəkis nat u kəm itəmat o nəhgaiirən etəmat. ⁷Tol nəhlan mətə-inu Uhgīn təməsaun-inən kitat məmә okotamkimik e niganəmtin, mətə okotatig e nəmegəhən itəm

kāmōtālōhēu kalin mēmā rēhan.^v ⁸Tol nēhlan, etām tatēuhlin mēntaan e nēgētunēn əh, sənēmā tatēuhlin mēntaan kām etēmim, mēto tatēuhlin mēntaan kām Uhgīn itām tēmos-īpa Narmin Rēhan kām itēmat.^w

⁹Nēkotitun rākis nolēn rēha nolkeikeēn itēmat iāfak min, kēn inu sənēmā nat kit itām ekākēike mēte e naoa, mēto-inu Uhgīn tēmēgētun rākis itēmat o nolkeikeēn itēmat min.^x ¹⁰Kēn pahrien, nakotolkeike piatat min rafin ikin Masetonia. Mēto, piak min ne winik min, ekəhalətarəh əskasik mēmā nəkotol mihin tatuwin nulan mēsīn min.

¹¹Itēmat nəkotəkēike motalkut o nētēu-pənēn suatip rēha nēmēgēhēn itām in tēmēlinu, kēn motol atip rēhatēmat wək, kēn nəkotol wək e nelmitēmat tahmen əm mēmā eməhalēn mihin kām itēmat.^y ¹²Otol nēhlan mēmā rēhatēmat nēmēgēhēn otiuw-pa nisīaiēn rēha netām ihluo min, kēn itēmat nəsotagīlēn e suah kit.

Nuwamēn rēha Iərēmərə

¹³Piak min ne winik min. Ekəhalolkeike mēmā itēmat nəkotəkēike motitun netām min u itām kāmōtīmīs. Kēn esəhalolkeikeēn mēmā itēmat nakotasək tahmen e netēmim itām kəsotālōhēu-pənēn rēhalat nətēlīgēn e Uhgīn. ¹⁴Kitat kotahatətə mēmā Iesu tēmīmīs kēn mēmēgēh min, kēn nīkitat titun mēmā nian Iesu otuwa min, kēn Uhgīn otol mēmā, netām min u itām kinotahatətə rākis e Iesu nian kāmōtīmīs, okotuwa min ilat Iesu.^z ¹⁵Kēn ekəhalēn kām itēmat nēghatēn ətuatip rēha Iərēmərə mēmā, kitat u itām koatēmēgēh əh motatig mētoarus nuwamēn rēha Iərēmərə, pahrien kitat okol kəsotaupēn-inēn netām min u itām kāmotaupēn kāmōtīmīs. ¹⁶Mēto Iərēmərə ətuatip əm oteiuaiu-pa e nego e neai, kēn mən-iarəp əfēməh, kēn etēm-iasol rēha nagelo min otagət əfēməh, kēn netēmim okotətə tēwi rēha Uhgīn, kēn netām min u itām kinotahatətə rākis e Iesu nian kāmōtīmīs, okotēmēgēh motaupēn motər.^a ¹⁷Kēn uarisig lan, kitat netām koatēmēgēh əh motatig, okotər kitat min ilat e nimal napuə mēmā okotəplan Iərēmərə e magoagəp. Kēn tol nēhlan, okotatig kitat Iərēmərə namnun tikə. ¹⁸Tol nēhlan, otīlēs-īpər nətēlīgēn rēhatēmat min e nēghatēn min u.

5 ¹Piak min ne winik min. Tēwir əm mēmā esətēn kām itēmat e nian ətuatip rēha natīmnat min əh, ²mēto-inu itēmat nəkotitun rākis mēmā Nian Rēha Iərēmərə otuwa tahmen e iaklōh itām tatuwa lapīn, nian netēmim kotəruru.^b ³Nian netēmim koatēn mēmā, “Natīmnat rafin tēmēlinu, kēn nərātēn tikə,” kēn nərātēn otuwa olat uəhai əm, tahmen e pətān itām mēntaan titahmē o neməkēn, kēn okol netēmim kəsotagīmēn.^c

v 4:7 Hip 12:14 w 4:8 Luk 10:16; 2 Kor 1:22 x 4:9 Jon 13:34 y 4:11 Efes 4:28
z 4:14 Rom 14:9; 1 Kor 15:3-4,12 a 4:15-16 1 Kor 15:51-52 b 5:2 Mat 24:42-43;
2 Pita 3:10; Nol Əpən 3:3 c 5:3 Mat 24:39; Luk 21:34-35

⁴Məto piak min ne winik min, nəsoətətulən e napinəpən e natimnat min əh, kən nuwamən rəha nian əh otəsolən itəmat nəkotaut tahmen e nuwamən rəha iakläh kit. ⁵Itəmat rafin nenəti nəhag-əhagən ne nenəti nianən. Kitat sənəmə netəmim rəha lapin ne napinəpən.^d ⁶Kən tol nəhlan, pəs kəsotolən tahmen e netəm min u kotapil, məto pəs kotaiir kən moatehm wir rəhatat nətəligən ne rəhatat nolən min, ⁷məto-inu netəm min u koatapil, ilat koatapil lapin, kən netəm min u itəm koatapis, ilat koatapis lapin. ⁸Məto pəs kitat kotərəməərə e rəhatat nolən min, məto-inu kitat netəm rəha nianən. Pəs kotaskəlim nolən rəha nahatətəən ne nolkeikeən, inu tahmen e mopael kit itəm tatuwin-in iaen kit itəm tatətlosig-in manikiləhatəm, kən pəs kotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən e Uhgın, inu tahmen e mopael kit itəm tatuwin-in hat əskasik kəmol e iaen itəm tatəfətəin rəhn-kapətəm.^e

⁹Pəs kotol nəhlan məto-inu Uhgın təsitəpənən kitat məmə neməha ne nalpinən rəhan otuwa otat, məto təmitəpun kitat məmə in otosmegəh kitat e rəhatat İərəməərə İesu Kristo. ¹⁰Təmimis otat məmə kitat kotitun natigən kitiah kitat min okəmə koatəmegəh o kəmotimis.^f ¹¹Tol nəhlan, otiləs-ipər rəhatəmat min nətəligən, kən otasitu etəmat min məmə natol nahatətəən rəhatəmat təskasik. Pahrien, inu nolən itəmat nəkotol u-roiu.

Namnun nəghatən rəha Pol

¹²Piak min ne winik min. Roiu ekəhalətapəh otəmat məmə nakotisiai-in netəm min u koatol wək əskasik itəmat min ilat, moatərəməərə etəmat e İərəməərə, kən moatən kəm itəmat nian nəkoatol tərat. ¹³Otisiai-in wir ilat motolkeike ilat o wək itəm koatol, kən motatig e nəməlinuən itəmat min itəmat min. ¹⁴Kən piak min ne winik min, etəhalətapəh əskasik məmə nakotəghat əskasik kəm netəm min u kəsotolən nat kit. Otiləs-ipər nətəligən rəha netəm nikilat təpou. Otasitu e netəm itəm rəhalat nəsanənən tikə. Otol rəhatəmat nətəligən təfəməh kəm netəmim rafin.^g ¹⁵Okəmə suah kit otol nat kit təsahmenən etəmat, kən itəmat nəsotalpinən nitai nəratən, məto nian rafin, itəmat nəkotəkəike motalkut məmə nəkoatol təwir kəm itəmat min ne netəmim pisin min.^h

¹⁶Nikitəmat otəkəike mətagien nian rafin;ⁱ ¹⁷kən moatəghat kəm Uhgın e nəfakən nian rafin; ¹⁸kən nian rafin otən kəm Uhgın məmə nikitəmat tagien, nat ənnapin nəkotatig e nəwirən, o nəratən. Otol nat miləhal əh məto-inu iləhal nəwia Uhgın otəmat e Kristo İesu.^j

¹⁹Sotahləmisən nigəm rəha Narmin Rəha Uhgın;^k ²⁰əsoətənən məmə nəghatən itəm Uhgın təmos-ipinə kəm suah kit, in tol nat ənnapin əm

d 5:5 Rom 13:12 **e 5:8** Aes 59:17; Efes 6:14,17 **f 5:10** Rom 14:8-9; 1 Tes 4:14
g 5:14 2 Tes 3:6,11 **h 5:15** Rom 12:17; 1 Pita 3:9 **i 5:16** Fil 4:4 **j 5:18** Efes 5:20
k 5:19 Efes 4:30

lan. ²¹Otəplan wir kən motakil wir natimnat rafin, kən otaskəlim tiəkis nat itəm təwir, ²²kən motapəs natimnat rafin itəm tərət.^l

²³Pəs Uhgın pisin əm itəm in Uhgın rəha nəməlinuən, otol itəmat məmə rəhan pisin əm un itəmat. Pəs Uhgın otol məmə narmin rafin rəhatəmat, ne nəmegəhən rafin rəhatəmat, ne nipətətəmat rafin okotətuatip məmə nipəgnəmtin tikə otəkul-pən etəmat nian rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo tatuwa min.^m ²⁴Etəm tətəun-in itəmat, nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən in otol natimnat min əh.

²⁵Piak min ne winik min. Otəfak otimat.ⁿ ²⁶Otən təwir kəm itəmat min təhmen məmə itəmat kitəh əm e Kristo. ²⁷E nərgi Iərəmərə, iatən əskasik kəm itəmat məmə nakotafin naoa u kəm piak min ne winik min rafin.

²⁸Pəs rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

2 Tesalonaeka

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwin kəm iəfak min ikin Tesalonaeka

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Tesalonaeka

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm niməfak əpəh Tesalonaeka

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəmim tepət e niməfak, koatol nəruruən e nuwamən rəha Iesu. Koatos nian iəkis tepət, kən neen nikilat tatəht məmə inəh nəmtətin itəm tatəgətun məmə otəsuwəhən, Iesu titəlig-pa min. Kəsotitun wīrən nīpəti naoa aupən rəha Pol (inu 1 Tesalonaeka). Kən neen koatən məmə Iesu otitəlig-pa uəhai əm, kən ko kəsotol wək pikən. Məto ilat koateiuə əm məto-inu koatəlpah.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otələhəu ətuatip nətəligən rəhalat e nitəlig-pa minən rəha Iesu.

Pol təmən təwir kəm ilat

1 ¹Io Pol, ne Saelas,^a ne Timoti, etəhalən təwir kəm itəmat u niməfak əpəh ikin Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiah o Uhgīn rəhatat Tata, ne Iəramərə Iesu Kristo.

²Pəs Uhgīn Tata, ne Iəramərə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwīrən ne nəməlinuən kəm itəmat.^b

Nənwiwīən ne nəfakən rəha Pol

³Piak min ne winik min. Nian rafin itiməhal ekəhaləto məmə ekəhaləkəike məhalən kəm Uhgīn məmə nikitiməhal tagien otəmat. Kən tətəuati p əm məmə ekəhalol mihin nəhlan, məto-inu nian rafin nahatətəwən rəhatəmat tatuwa matəskasik, kən nian rafin itəmat rafin noatolkeike pik

a 1:1 E nəghatən Kris, nərgin u Saelas in 'Silfanus' b 1:2 Rom 1:7

itamat min, kən nolkeikeən ne nahatətəən əh katutəwio matuər mətian mətian. ⁴Tol nəhlan, itiməhal etəhalən-iarəp kəm netəmim rəha niməfak rəha Uhgın e ikin min rafin məmə nikitiməhal tagien pik otəmat. Itiməhal etəhalən nəhlan məto-inu nian rafin, itamat nəkoatətul əskasik e nəmegəhən rəhatəmat e Kristo, kən itamat motaskəlim əskasik əh nahatətəən rəhatəmat, nat əpnəpın netəm ihluə koatol tərət kəm itəmat, kən mol itəmat nakoatəto nahməən tərət.^c

⁵Natimnat min əh tatəgətun məmə nolən rəha Uhgın o nakilən netəmim, in tətuatip əm. Nakoatos nahməən o nərəməərəən rəha Uhgın, kən noan nətul əskasikən e nərətən rəhatəmat, Uhgın otəfin itəmat məmə nakotahmen-in nuwinən e nərəməərəən rəhan. ⁶Tol nəhlan məto-inu nolən rəha Uhgın in tətuatip, kən in otol nalpınən kəm ilat u koatol nərətən kəm itəmat,^d ⁷kən o nian kit in otos-ipinə namegən kəm itəmat itəm nakoatos nahməən, kitat min itəmat. Natimnat min əh okotuwa motol nıpahrienən nian Uhgın otol-arəp İərəməərə İesu itəm otisi-pən e nego e neai. In otuwa e nigəm itəm tatuəp pik ilat rəhan nagelo min itəm kotəsənən.^e ⁸In otol nalpınən kəm itəm min u kotəruru Uhgın kən məsotətəu-pənən namnusən təwir rəha İərəməərə İesu rəhatat.^f ⁹Uhgın otol nalpınən kəm ilat e nərətən itəm namnun tikə. Kən otahtosig-in lilin ilat e nigənəmti İərəməərə ne nəhag-əhagən asol rəha nəsanənən asol rəhan.^g ¹⁰Nat u otuwa e nian İesu tatuwa min. In otos nənwiwien o natimnat itəm təmol kəm iəfak min rəhan, kən narmilat otiwig ron, itəmat min itəmat min ilat məto-inu nəmotahatətə e rəhatiməhal nəghatən itəm eməhalən kəm itəmat.^h

¹¹O natimnat min u, nian rafin etəhaləfak otəmat məmə Uhgın otəfin itəmat məmə nakotahmen-in rəhan naunən. Kən etəhaləfak məmə Uhgın otol wək e nəsanənən rəhan məmə, nətəligən wir itəm nakotolkeike məmə nakotətəu-pən, ne wək wir min itəm tətisi-pən e nahatətəən rəhatəmat, okotol noan.ⁱ ¹²Itiməhal etəhaləfak nəhlan məmə katiləs-ipər nərği İərəməərə İesu o natimnat itəm təmol e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otiləs-ipər itəmat. Natimnat min əh otuwa e nəwirən rəha Uhgın rəhatat ne İərəməərə İesu Kristo.

Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin

2 ¹Piak min ne winik min. Pəs ekəghat e nian rəhatat İərəməərə İesu Kristo otuwa min lan, kən Uhgın otuəfimin kitat min Kristo lan. ²Etəhalətapəh məmə nikitəmat təsəht pikən, kən məsotautən e nəghatən eiüə kit itəm katən məmə itiməhal eməhalən. Katən məmə in nəghatən itəm tətisi-pən o Uhgın, o namnusən kit, o naoa kit itəm tatən məmə

c 1:4 2 Kor 7:4; 1 Tes 2:19 d 1:6 Rom 12:19 e 1:7 1 Tes 3:13 f 1:8 Aes 66:15
g 1:9 Aes 2:10 h 1:10 Kol 3:4 i 1:11 Kol 1:9; 1 Tes 1:2-3

Nian Rəha İrəmərə tinuwa rəkis. ³Sotolən etəmim kit teiuə-in itəmat e nəghatən kit, məto-inu nian əh otəsuwamən mətoarus nian itəm netəmim okotuwa tikimir min rəha Uhgın motol nəluaginən ilat min, kən Uhgın otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin, itəm Uhgın otərəkin pahrien tətəu-pən əm rəhan nalpəkəuən əupən rəkis.^j ⁴In otuwa tikimir e natimnat rafin itəm netəmim koatəfak ron, ne natimnat rafin itəm koatən məmə rəhalat uhgın min. In əm un otələs-ipər atip in ilis e natimnat min rafin. Kən in otuwın məpələh e Nimə Rəha Uhgın, kən mən məmə in Uhgın.^k

⁵?Tahro? ?Nəmotaluin məmə nian emətətiğ kitat min itəmat, ematən-İpİNə natimnat min u? ⁶Kən ninotitun nat naka itəm tətəhtosig-in etəm əh-roiu məmə Uhgın otol-arəp in e nian ətuatip rəhan. ⁷Nəsanənən anion rəha Təfagə Rat Agin tinatol wək rəkis. Məto etəm itəm tətəhtosig-in nəsanənən əh, in otol nəhlan mətoarus-pən Uhgın otos-İrəkis. ⁸Kən Uhgın otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin, itəm İrəmərə İesu otərəkin in e nimətag e nohlin, kən mərəkin agin e nəhag-əhagən rəha nuwamən rəhan.^l ⁹Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin otuwa mol wək e nəsanənən rəha Setan, kən in otol nat pİspİs eiueiuə min, ne nəmtətİN eiueiuə min, ne nat eiueiuə min itəm otol narmi netəmim tatiwig,^m ¹⁰ne nəratən pİsİN pİsİN min rafin itəm koteiuə-in netəm min u itəm kotaliwək e suatip tatuwın e nalpİNən. Uhgın otərəkin ilat məto-inu kəmotən əskasik məmə kəsotolkeikeən nİpahrienən itəm titun nosmegəhən ilat. ¹¹O nətəliğən əh, Uhgın tahl-İpən kəm ilat nat kit təsanən itəm tatol nətəliğən rəhalat tatəluə. Tahl-İpən nat əh məmə okotən nİpahrienən e neiuəiuəən. ¹²Kən tahl-İpən məmə Uhgın otən-İarəp nalpİNən rəha netəmim rafin itəm kəsotənən nİpahrienən e nİpahrienən, məto koatəto təwİr agin nian koatol nolən min itəm tərət.

İəfak min okotəkəike motətul əskasik

¹³Piak min ne wİnik min itəm İrəmərə tolkeike. Nian rafin ekəhaləkəike məhalən tagkiu kəm Uhgın otəmat, məto-inu e nətuounən Uhgın təmitəpun itəmat məmə otosmegəh itəmat. In otol nəhlan e wək rəha Narmin Rəhan itəm tatələhəu kalİN itəmat məmə rəhan, kən otosmegəh itəmat e nahatətəən rəhatəmat e nİpahrienən.ⁿ ¹⁴Uhgın təmaun-in itəmat o natimnat min əh e namnusən təwİr itəm etəhalən-İarəp, məmə kitat kotuwa kitİəh kitat rəhatat İrəmərə İesu Kristo e rəhan nisİaiİən, ne nəsanənən, ne nəhag-əhagən. ¹⁵Tol nəhlan, piak min ne wİnik min, otətul əskasik kən motaskəlim nəğətunən itəm eməhalos-İpİNə kəm itəmat e nəghatən itəm təmiət e nohliitiməhal, o nəghatən itəm nəmotafin e naoa eməhalahl-İpİNə.

j 2:3 1 Tim 4:1; 1 Jon 2:18; 4:3 k 2:4 Esik 28:2; Dan 11:36 İ 2:8 Aes 11:4;
Nol Əpən 19:15 m 2:9 Nol Əpən 13:11-13 n 2:13 Efes 1:4; 2 Tes 1:3

¹⁶Uhgin rəhatat Tata təmolkeike kitat, kən e nəwirən rəhan təmiləs-ipər nikitat namnun tikə, kən təmol məmə kitat okotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Kən pəs rəhatat Iərəməərə Iesu Kristo atip ilau Uhgin Tata, ¹⁷okialəs-ipər nikitəmat kən mioal itəmat nakotəsanən e nolən wir min rafin ne nəghatən wir min rafin.

Pol təmətapəh o nəfakən

3 ¹Piak min ne winik min. Inu namnun nəghatən. Otəfak otiməhal məmə nəghatən rəha Iərəməərə otuwin uəhai əm ikin min rafin, kən netənim okotisiyai-in motətəu-pən, tahmen əm etəmat itəm nəmotisiyai-in motətəu-pən. ²Kən otəfak otiməhal məmə Uhgin otiləs-irəkis itiməhal o netəm rat, mətə-inu sənəmə netənim rafin kotahatətə e Iərəməərə. ³Mətə Iərəməərə, nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən in otol itəmat nakotəsanən, kən matehm wir itəmat o Setan məmə otəsəəkənən itəmat. ⁴Kən kitat kotitun wir e Iərəməərə məmə roiu itəmat nəkoatol nat naka itəm eməhalən, kən nəkoatol əm nulan moatuwin moatuwin.^o ⁵Pəs Uhgin otit nikitəmat e suatip rəha nolkeikeən rəha Uhgin ne nolən rəha Kristo o nətul əskasikən nian nəratən otuwa.

Əsolən nolən rəha nəlpahən

⁶Piak min ne winik min. E nərgi Iərəməərə Iesu Kristo, etəhalən əskasik kəm itəmat məmə nakotətul isəu o piatat min itəm koatol nolən rəha nəlpahən, kən məsotatigən motətəu-pən nəgətunən itəm nəmotos otiməhal.^p ⁷Itəmat atip nəkotitun məmə nəkotəkəike motətəu-pən nolən itəm eməhalol. Nian emətəhlatig kitat min itəmat, eməsəhaləlpahən,^q ⁸kən eməhalos-nəmtin nagwənən o netənim, eməsəhalos əpnəpinən. Mətə eməhalol wək pik, lapin ne lenian, eməhalol wək e nelmitiməhal məmə esəhalos-ipinənən wək əskasik otəmat o nehmən itiməhal.^r ⁹Tətuatip otiməhal məmə ekəhalətapəh otəmat məmə nakoatehm itiməhal, mətə itiməhal eməsəhalolən nəhlan mətə-inu itiməhal ekəhalolkeike məmə ekəhaləgətun itəmat e nolən itəm tətuatip məmə nakotətəu-pən.^s ¹⁰Kən nian emətəhlatig əh kitat min itəmat, eməhalos-ipinə lou u məmə, “Okəmə etənim tapəs wək, okol kəsos-ipənən nagwənən kəm in.”

¹¹Ekəhalən nəhlan mətə-inu eməhalətə məmə netənim neen un itəmat min ilat koatəlpah, ilat kəsotolən wək kit, ilat iəghat tipik min, mətə kəsotolən wək.^t ¹²E nərgi Iərəməərə Iesu Kristo, ekəhalən kən məhaluəh niki netənim itəm kotol nəhlan məmə okotəkəike motapəs negəsən motatig mətig əm, kən motol wək o nətəuən nagwənən nigilat.^u ¹³Kən itəmat piak min ne winik min, əsotəpouən o nolən nat itəm tətuatip.^v

¹⁴Okəmә suah kit tәsәtәu-pәнән rәhatimәhal nәghatән e naoa u, kән nәkotәkәike motol mәмә netәmim okotitun mәмә in pah. Kән mәsotuwinән iuәhkir ron mәмә nәkotol in taulis o nolән rәhan. ¹⁵Mәto nәsotәplanән in mәмә rәhatәmat kit tәkimir, mәto in piatәmat kit, kән tәwir mәмә nakotәhgaiir lan.^w

Namnun nәghatән

¹⁶Kән pәs Iәrәmәrә rәha nәmәlinuән, in pisin әm otos-ipinә nәmәlinuән nian rafin e nolән min rafin. Pәs Iәrәmәrә tәtatig itәmat min itәmat rafin.

¹⁷Io Pol, iatos pen matәte әm e nelmәk nәghatән u rәha nәнән tәwir kәм itәmat. Kән e naoa min rafin ekәte nәhlan mәмә nәkotitun in naoa rәhak. Inu nolән rәha nәteән rәhak.

¹⁸Pәs rәhatat Iәrәmәrә Iesu Kristo otawte-in rәhan nәwirән kәм itәmat rafin.

1 Timoti

Naoa itəm Pol tēmaupən mōte tuwīn kəm Timoti

Nəghatən əkuəkīr rəha naoa u 1 Timoti

?Pah tēmōte naoa u? Aposol Pol tēmōte naoa u.

?Tēmōte tatuwīn kəm pah? Tēmōte tatuwīn kəm Timoti. Timoti in etəm aluə kit itəm tēmaiir e taon u Listra. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, kən rəhan tata in Iaihlua kit. Timoti in fren kit rəha Pol, kən nian rafin katian əpəh ikīn mīn matuən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu Kristo. Pol tolkeike pik Timoti, tol nəhlan kən in tətəun-in Timoti mēmə tahmen e nətīn ətuatip.

?Nəmegəhən tahro nulan nian tēmōte? Pol tēmōto mēmə iəgətun eiueiua neen e niməfak əpəh Efesas, kən mol in tahl-ipən Timoti mēmə otuwīn mæg-ətuatip-in neiuaən əh. Okəm-naka, Timoti tēmuwa tahmen e pasta rəha niməfak əh Efesas, nat əpnapīn mēmə in etəm aluə əm. Nəgətun eiueiuaən mīn əh koatəgətun mēmə netəmim okotəkəike motətəu-pən nətəlīgən rəhalat e nolən rəha netəmim o nosən nəmegəhən itəm namnun tikə. Koatən mēmə netəmim okotəkəike motitun nipətī nəghatən anion mīn, kən motol natimnat neen itəm ilat kəmoatən.

?Tēmōte naoa u o naka? Pol tēmōte naoa u matən-iarəp nətəlīgən neen rəhan kəm Timoti matiləs-ipər rəhan nətəlīgən, kən mēmə otasitu e niməfak rəha Efesas. Pol tatəghat-in nolən wir mīn rəha nəfakən, ne nehm wirən netəm koatəfak. Kən matən-iarəp nolən wir mīn itəm netəm-iasol mīn rəha niməfak ne iəfak mīn u okotətəu-pən. Kən namnun nəghatən itəm Pol tēmən kəm Timoti tatən mēmə, in otəkəike muwa etəm wir kit rəha nol wəkən rəha Iesu Kristo. Kən rəhan nolən otəkəike mətuatip wir.

Pol tāmən təwir kəm Timoti

1 ¹Timoti. Io Pol, iakatən təwir kəm ik. Kən io aposol kit rəha Kristo Iesu məto-inu Uhgın u itəm təmosmegəh kitat, ne Kristo Iesu itəm in nıpəti nahatətəən rəhatat məmə o nian kit Uhgın otosmegəh kitat, ilau əm kəmuahləpıs io məmə ekol wək u. ²Rəhalau nahatətəən e Kristo tahmen ahmen əm, kən tol nəhlan in tahmen-pən əm məmə ik nətik pahrien. Pəs Uhgın Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, İəməmə rəhatat, okuawte-in rəhalau nəwırən kəm ik, kən muasəkitun ik, kən muələhəu nəməlinuən tətətiğ ron ik.^a

Pol təmolkeike məmə Timoti otahtosig-in iəğətun eıueıuə mın

³Aupən ikin e nian ematuwin Masetonia, kən io emən kəm ik məmə io ekolkeike pık məmə onakətətiğ Efesas, kən rəhak nətəliğən tatol əm mın-nulan. Netəmim neen əh-ikin kotətiğ itəm ilat koatəğətun netəmim e nəğhatən mın itəm kotərat. Məto ik onakahtosig-in ilat məmə okəsotolən nolən əh. ⁴İlat okotəkəike motapəs nolən mın əh itəm koatən nəğhatən eıueıuə mın itəm koatəğhat-in noanol mın aupən ikin. Nəğhatən mın əh in tatiuw-pa əm tıməht, məto in to təsəsituən e netəmim məmə ilat okotıtun nalpəkəuən rəha Uhgın inu okotahatətə əm lan.^b ⁵Məto noa nəğhatən u məmə nolkeikeən tatər e nikitəmat. Nolkeikeən tatər e niki suah kit nian nıkin təwir təfəğə rat tıkə lan, kən in titun məmə nolən rat kit təsətiğən lan, kən tətəhatətə pahrien əm e Iesu. ⁶Netəmim neen kinotapəs nolən ətuatıp u, kən ilat kinotəruru rəkis rəhalat suatıp, məto koatətəu-pən nəğhatən alməl mın əh. ⁷İlat kotolkeike məmə netəmim koatən məmə ilat kotenatığ wır e Lou rəha Uhgın, məto ilat kəsotıtun wırən nıpəti nəğhatən itəm koatən, ne nəğhatən mın itəm koatən pık ilat.

⁸Kitat kotıtun wır Lou rəha Uhgın məmə təwir okəmə kitat kotıtun wır wək rəha Lou kən moatətəu-pən e nolən itəm Uhgın tolkeike.^c ⁹Nian rafin kitat okotəkəike motıtun məmə Lou təməsuwamən o netəm kotətəuatıp, məto Lou in rəha netəm rat ne netəm koatəht Lou: netəm kəsotısıai-inən Uhgın ne nol təfəğə rat; netəm rəhalat nolən teko-eko kotəuhlin mentalat o nəfakən; netəm kəmotəhamnu rəhalat tata ne mama; netəm koatəhamnu itəm; ¹⁰nəman ne nıpıtan itəm kinotol marıt rəkis, məto koatan ərnapın; nəman koatıt atıp ilat mın kən nıpıtan koatıt atıp ilat mın; netəmim katosalıim-in iolwək mın məmə okotos məni elat; ne netəm koateıueıuə, ne netəm koateıueıuə e nian koatəğhat e kot; ne netəm koatol nolən pısın neen mın. Əwəh, in nıpahrienən məmə Lou in rəha netəmim itəm koatol natımnat rafin əh itəm tətərəkın nəğhatən mın itəm kotətəuatıp. ¹¹Nəğhatən ətuatıp mın u, koatısi-pən e namnusən təwir

a 1:2 Wək 16:1-3; Taet 1:4 **b 1:4** 1 Tim 4:7; Taet 1:14 **c 1:8** Rom 7:12,16

moepən rəha Uhgín, Uhgín etəm təwir tətúatíp. Nammusən u in təmos-ipa kəm io məmə ekən-iarəp.

Pol nikin təmagien o Kristo

¹²Io ekatən tagkiu kəm Kristo Iesu, Iərəməərə rəhatat, itəm tatos-ipa nəsənənən kəm io o wək u, mətə-inu in tatehm io məmə iakaskəlím wir wək rəhan kən məsəpəsən, kən in təməhləu-pa wək u mətahləpís io məmə ekol.^d ¹³Aupən ematəghat rat e nərgín, kən ematoh nəfak matol tərət kəm Iesu. Nat əpnəpín io ematol pap min-nulan mətə in təmasəkitun io mətə-inu io eməsənən əh nípahrienən lan, kən eməruru məmə nat naka itəm io ematol in tərət.^e ¹⁴Mətə nolkeikəən rəha Iərəməərə rəhatat in iahgín iahgín pik ron io, məprəkis-in nolən rat min rəhak. Kən tatətəlmin níkik o nahatətəən lan ne nolkeikəən itəm tətísi-pən o Kristo Iesu.

¹⁵Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nípahrienən lan: Kristo Iesu təmuwa e nətueintən məmə otosmegəh netəm kotərət, kən io etəm rat agín taprəkis-in rafín ilat.^f ¹⁶Mətə Uhgín təmasəkitun io, etəm rat agín, təhmen e nəmtətin kit itəm tatəgətun məmə nətəligəən rəhan kaifəməh, nammun tikə, tatuwín o netəm kotərət, pəs netəmim neen kotehm kən motuarisig-in suatíp kitiəh əm məmə okotahatətə e Iesu kən in tosmegəh ilat mos-ipən nəmegəhən lilín kəm ilat. ¹⁷!Kotənwíwi Uhgín! Pəs kotísiai-in Uhgín rəhatat. In Iərəməərə lilín; in təsímísən; kəsehman in; kən in písín əm in Uhgín. Pəs koatíləs-ipər nərgín tatuwín matuwín matuwín nammun tikə. Əwəh.

¹⁸Kən inəh nətik Timoti. Inu rəhak nəghatən təhmen-pən e nəghatən rəha ien min itəm kəmoatən kəm ik aupən. Ik onakəkəike maskəlím nəghatən min əh pəs tol rəham nətəligəən təskasik, kən ik onakəluagin wir e nəluaginən rəha nahatətəən. ¹⁹Askəlím rəham nahatətəən təskasik, kən ol nolən itəm ik nəkitun məmə in tətúatíp e niganəmti Uhgín. Mətə netəmim neen ilat koatol nolən neen itəm ilat kotítun məmə tərət, kən kəmotərəkin rəkis rəhalat nahatətəən, təhmen e suah kit itəm tətíləs nego matər e nímás tətəhap-əhap agín matərət. ²⁰Suah mil u Haemeneus ne Aleksanta ilau kəmian motol kitiəh əm ilat netəm min u. Io enegəhan-in rəkis ilau məmə katuəməhl-pən e nelmi Setan məmə okiatun məmə okəsən ratən Uhgín.^g

Nolən rəha nəfakən

2 ¹Nat aupən itəm ekolkeike məmə ekən, in tol nulan. Io iatən əskasik kəm itəmat məmə itəmat nəkotəkəike moatəfak kəm

d 1:12 Wək 9:15; 1 Kor 15:9-10; Kal 1:15-16 e 1:13 Wək 8:3; 9:1-5 f 1:15 Luk 19:10
g 1:20 1 Kor 5:5; 2 Tim 4:14-15

Uhgin o netəmim rafin, kən motən kəm Uhgin məmә nikitimat tətāgien o natimnat itəm in təmōl ilat. ²Kən e nian rafin itəmat onəkotəkəike moatəfak o netəm koatərəmərə ne netəm-iasol min rəhatat məmә kitat rafin okotatig e nəməlinuən kən motatig mətig, pəs kitat kotisiai-in wir Uhgin kən rəhatat naliwəkən in tətuatip. ³Nolən rəha nəfakən min u in təwir pik, kən in otol Uhgin Iosmegəh rəhatat nikin otāgien lan. ⁴Uhgin u, in tolkeike məmә otosmegəh netəmim rafin, kən molkeike məmә ilat okotitun motən nīpahrienən e nəghatən pahrien rəhan.

⁵Otəfak o netəmim rafin məmә ilat okotahatətə e Uhgin mətō-inu Uhgin kitih əm tətātig, kən suah kitih əm tətətul in suatip o nosən netəmim muwin kotal kitih ilat Uhgin, etəmim əh Kristo Iesu. ⁶E nian ətuatip, in əm təmos-ipa rəhan nəmegəhən o nətouən suatip rəha netəmim rafin məmә otikis ilat e təfagə rat rəhalat. Kən inu tətəgətun məmә Uhgin tolkeike məmә otosmegəh netəmim rafin.^h ⁷Kən o nəghatən əh, Uhgin təmīlēs-ipər io məmә io aposol kit rəhan o nən-iarəpən namnusən təwir u kəm Iaihlua min, netəmim itəm kəsənən məmә netəm Isrel, kən təmīlēs-ipər io məmә iəgətun kit rəha nahatətəən pahrien. Io iatən pahrien, eseiueiuən.ⁱ ⁸Kən ikin min rafin, iakolkeike məmә nəman okotəghat kəm Uhgin e nəfakən. Kən nian koatīlēs-ipər nelmilat məmә okotəfak kəm Uhgin, iakolkeike məmә nəmegəhən rəhalat otətuatip, kən nikilat təsahmən, kən məsotəhaiən ilat min.

⁹Kən io iakolkeike məmә nīpitan u iəfak min okotuwīn e rəhalat napən itəm tətuatip kən matəfətain wir ilat, məsotiuwən nətəlīgən rəha nəman, kən məsotolən məmә netəmim okotehm o nausitən. Kən ilat kəsotolən noanulat məmә okotausit ron. Kən ilat kəsotuwīn-inən natimnat min o niuwən nətəlīgən rəha netəmim, iatən natimnat min tahmen-pən e napən min itəm nəmtilat tiəkis, o nat kit kəmōl e iaen u kol tatipit-ipit, o nat kit kəmōl e perel inu kəpiel itəm nəmtin tiəkis.^j ¹⁰Mətō iakolkeike məmә nīpitan u iəfak min, rəhalat nətəlīgən otəsuwinən o malə-malə rəha nīpətīlat o nehman, mətō okotol malə-malə e nəmegəhən rəhalat, inəh ilat okotol nolən min itəm otasitu e netəmim, nolən min itəm tətuatip o nīpitan itəm koatən məmә ilat koatəfak kəm Uhgin.^k

¹¹Nian nəman okoatəgətun e nīməfak, nīpitan okotəkəike moatətəlīg-in məsotagətən, kən motəkəike motos-īəhau ilat, kən motisiai-in iəgətun min, kən motətəu-pən iəgətun min əh itəm koatəgətun. ¹²Io esegəhan-inən nīpitan məmә okotəgətun kən motərəmərə e nəman.^l Ilat okotəkəike kəsəghatən, ¹³mətō-inu aupən ikin, Uhgin təmaupən mol Atam, uarisig ikin təpanol If.^m ¹⁴Kən sənəmә Atam u Setan təmeiuə-in aupən kən tol nəwian, mətō If u təmōl nəwia Setan kən mətəghl lou rəha Uhgin.ⁿ ¹⁵Mətō Uhgin otosmegəh nīpitan

h 2:6 Rom 3:29-30; Kal 1:4 **i 2:7** Wək 9:15; Kal 2:7-8; 2 Tim 1:11 **j 2:9** 1 Pita 3:3-5
k 2:10 1 Tim 5:10 **l 2:12** 1 Kor 14:34 **m 2:13** Jen 2:7,21-22; 1 Kor 11:8-9
n 2:14 2 Kor 11:3; Kal 3:1-6

nian ilat koatol ətuatip wək rəhalat, inu neməkən ne nehm wirən nisualkələh. In otosmegəh ilat okəmə koataskəlīm əskasik nolən rəha nahatətəən, ne nolən rəha nolkeikəən netəmim, ne nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatip.

Netəm-iasol min rəha niməfak

3 ¹Inu nəghatən tatən pahrien məmə, “Okəmə etəmim kit tolkeike məmə in otuwa etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in təmolkeike wək kit itəm təwir.”

²Kən etəm-iasol tol nəhlan:

okəkəike kəsehm-pənən nolən rat kit lan;
in rəhan pətan kitiəh əm;
tatehm wir nəmegəhən rəhan nian rafin;
tatol natimnat e nitunən;
katisiai-in;
tatehm wir netəmim itəm koatuwin iman ikin;
in iəgətun wir kit;

³sənəmə etəmim kit rəha napisən o nəmouən;
məto in etəm mətig;
sənəmə in etəmim rəhan nəghatən titatiperəh pik tahmen e kaluəluə;
nikin təsuwin pikən e məni;

⁴in otəkəike matərəməərə wir e rəhan min, kən mol məmə rəhan nisualkələh koatol nəwian moatisiai-in wir. ⁵?Məto okəmə in təruru nərəməərə wirən o rəhan min, kən in otaroh nəhlan mərəməərə o niməfak rəha Uhgın?

⁶Etəm tətahatətə wi e Iesu, in təsahmenən məmə otos wək u məta in tatos-ipər pik in, kən Uhgın tol nalpınən kəm in tol məmə təmol mihin e Setan u iausit pik.^o

⁷Kən etəm-iasol, rəhan nolən otəkəike məwir mətuatip məmə netəm kəsotəfakən okotən məmə in etəm təwir. Okəmə təsol mihinən, məta noanikulu rəha Setan toh pikən, kən nərgin in otərat.^p

Netəm kotasitu e niməfak

⁸E nolən kitiəh əm, dikon min, rəhalat nəmegəhən otəkəike mətuatip wir, kən moatən əm nıpahrienən e nian rafin. Netəm koatapis o kotolkeike pik məni, kəsotahmenən o naskəlīmən wək u. ⁹İlat netəmim itəm kotitun məmə nolən rat kit təsatigən elat, kən moataskəlīm əskasik nəghatən pahrien min rəha Iesu Kristo itəm Uhgın təmol əp. ¹⁰Netəm kotol nəhlan, niməfak otəkəike makil wir rəhalat nəmegəhən, okəmə kəsehm-pənən nat kit tərat elat, kən ilat okotos wək rəha dikon. ¹¹Məto nıpitan rəha netəm koatasitu e wək rəha niməfak, ilat min okotəkəike

motol rəhalat nəmegəhən tətuatip wir. Təsəwirən məmə ilat nīpitan iən nīkalitəm, o nīpitan rəha nāpīsən, məto ilat nīpitan itəm netəmim koatahatətə elat e nian rafin.^q ¹²Suah kit itəm tatos wək rəha dikon, in otəkəike mos rəhan pətan kitīəh əm, kən in otəkəike matərəməwə wir e rəhan min nisualkələh ne rəhan latuənu. ¹³Netəmim itəm koatol-wir wək u rəha dikon, nərgilat in otəwir lan, kən rəhalat nətəligən in otəskasik pik o naskəlīmən nahatətəən rəhalat e Kristo Iesu.

Nəukətīn nahatətəən rəhatat

¹⁴Roiu əh, nian iakatəte naoa u kəm ik, nīkik tatəht məmə, otəsuwəhən kən ekimnə mehm ik. ¹⁵Məto okəmə esimnə uəhaiən, kən naoa u in otən natimnat rafin itəm kitat nenəti Uhgīn okotətəu-pən. Inu kitat u nəfak, kən Uhgīn rəhatat tatəmegəh mətatīg namnun tikə. Kitat netəm nəfak u kotaskəlīm nəghatən pahrien, kən matehm wir. ¹⁶Nīpahrienən, nəghatən pahrien rəha Iesu Kristo itəm Uhgīn təmol əp, in nat pīspis itəm in iahgin, kən tol nəhlan:

Kristo in təmuwa etəmim kən netəmim kəmotəplan.

Kən Narmin Rəha Uhgīn tatəgətun wir məmə Iesu tətuatip wir.

Kən nagelo min kəmotəhm in.

Kən katən-iarəp namnusən təwir rəhan kəm netəmim ikīn pīsīn pīsīn min.

Kən netəmim rəha nətueintən u kotahatətə lan.

Kən Uhgīn təmos muwin ilis e neai mətuatīg ilau min.^r

Iəgətun eiueiuə min

4 ¹Narmin Rəha Uhgīn tatən-iarəp wir məmə e nian min uarisig Iesu otəpanuwa lan, netəmim tēpət okotapəs nətəu-pənən nolən pahrien rəha nahatətəən e Uhgīn. Ilat okotətəu-pən narmin eiueiuə min kən motətəu-pən nəgətunən rəha iərmis min. ²Nəgətunən min əh koatīsi-pən o iəgətun min itəm koatən məmə rəhalat nəghatən in nīpahrienən, məto ilat koateiueiuə, kən məsotolən nat itəm koatən. Netəm min əh, nətəligən rəhalat teko-eko agin, kən kinotəruru nakilən məmə nəghatən pahrien hiə kən nəghatən eiueiuə hiə. ³Ilat koatəgətun netəmim moatən məmə okəsotolən marit, kən moatəgətun ilat məmə okəsotunən nagwənən min neen. Məto Uhgīn təmol nagwənən min əh məmə okotun ilat. Kən kitat u koatəfak kotitun nīpahrienən, kotitun nosən, kəfak kənwiwi Uhgīn ron, kən motun,^s ⁴məto-inu natimnat rafin itəm Uhgīn təmol ilat kotəwir əm. Nat kit tikə məmə okəsotunən. Kitat kotitun nunən natimnat rafin okəmə kitat koatəfak moatənwiwi Uhgīn ron, ⁵məto-inu Naoa Rəha Uhgīn tatən

məmә ilat kotəwir, kən kitat koatəfak ron. Kən roiu, nagwənən min əh kotəwir əm.

Iolwək təwir rəha Kristo Iesu

⁶Okəmә natən-iarəp nəghatən u kəm piatat min ne winitat min, kən ik iolwək təwir kit rəha Kristo Iesu. Kən tatəgətun məmә ik etəmim kit itəm natun nəghatən wir min rəha nahatətəən ne nəgətunən ətuatip matəmegəh lan, kən rəham nəmegəhən tatətəu-pən nəghatən min əh rafin. ⁷Apəs, əsətəlig-inən nəghatən eiueiua min itəm nətəligən rəha Uhgın tikə lan, nəghatən min u tahmen namsu ərnapin min itəm nipətin tikə. Məto əgətun atip rəham nəmegəhən məmә tatətəu-pən Naoa Rəha Uhgın. ⁸Nolən rəha nehm wirən nipətim məmә in otəsanən, in təwir o natimnat min neen, məto okəmә natəgətun atip rəham nəmegəhən e nolən rəha Uhgın, kən in təwir məmә otasitu e natimnat rafin e nəmegəhən rəha nətueintən u, ne rəha nəmegəhən lilin. ⁹Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nipahrienən lan. ¹⁰Kənu kitat koatol pik wək o iəgətun atipən rəhatat nəmegəhən e nolən əh, məto-inu kinotahatətə rəkis e Uhgın u tatəmegəh kən mətətig itulin, kən in Iosmegəh rəha netəmim rafin, məto in tatosmegəh əm netəm min u itəm koatahatətə lan.^u

¹¹Əgətun natimnat min əh kəm netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmә okotəkəike moatətəu-pən. ¹²Pəs netəmim okəsotehm əhauən ik məto-inu ik etəm alua əm kit. Məto ol rəham nəmegəhən tətəuatip wir məmә netəmim okotəplan məmә ik etəm mətə, kən ilat kotitun nətəu-pənən ik e nəghatən min, ne naliwəkən, ne nolkeikeən, ne nahatətəən, ne nolən ətuatip. ¹³Ol natimnat min əh, kən nat kisil min, ol iləhal u məmә rəham wək okəhalətul aypən e rəham nəmegəhən mətoarus ekimnə: afin Naoa Rəha Uhgın kəm netəmim, kən mən-iarəp Naoa Rəha Uhgın, kən məgətun Naoa Rəha Uhgın. ¹⁴Timoti, Uhgın təmos-ipinə kəm ik rəhan nasituən o nolən wək rəhan nian elta min rəha niməfak kəmotəlhəu-pən nelmilat lam, kən ien min neen rəhalat kəmotən-iarəp nəghatən itəm Uhgın təmən lam. Əsapəsən nasituən əh.^w

¹⁵Ik onakəkəike matol wək min u, kən rəham nətəligən otəkəike mətətig əskasik e natimnat min u pəs netəmim kotitun nehmən məmә rəham nəmegəhən ne rəham wək tatəwiə wir. ¹⁶Atehm wir nolən min e nəmegəhən rəham, kən ol rəham nəgətunən məmә in tatətuatip e nian rafin. Onakəkəike mətəlkut əskasik məmә onəkol natimnat min əh, məto-inu okəmә nakol, kən onakosmegəh itəmat netəm koatətəlig-in ik.

Nolən rəha nisaiiən o nəghatən kəm netəmim

5 ¹Səghat əskasikən e iəguihl min, məto əghat kəm ilat e nisaiiən məmә nakiuw rəhalat nətəligən, tahmen əm mə ilat rəham tata

ətuatip min. E nolən kitiah min əm, ol tahmen əm kəm netəm alua tahmen məmə ilat piam ətuatip min. ²Əghat mətig e nisialiən kəm nipitaguihl min tahmen məmə rəham mama ətuatip min. Rəham nəghatən ne nolən min kəm nipitan itəm koatetəm alua otəkəike mətuatip agin, tahmen məmə ilat winim min.

Nolən rəha nehm wirən nəutahlimis min

³Niməfak otəkəike matehm wir nəutahlimis min itəm rəhan min kotikə agin o nehmən ilat. ⁴Məto nəutahlimis kit u nenətin min əh-ikin o mipin min əh-ikin, ilat okotəkəike motitun paupən məmə wək rəha netəm koatəfak, ilat okotaupən motehm wir atip rəhalat min. Nolən u tahmen əm məmə koatətu rəhalat kaon kəm rəhalat mama ne tata ne pipi min, kən inəh Uhgın nikin tagien ron.

⁵Məto nəutahlimis itəm tətətig in pisin agin əm, etənim tikə o nehmən in, in tatələhəu-pən əskasik rəhan nətəligən tətətig e Uhgın. In əh e nian rafin, lapin ne e nərauiəgən, in tatəfak kəm Uhgın məmə otətəsitə lan.

⁶Məto nəutahlimis u tatətəlig-in pik natimnat rəha nipətin o nətoən təwir lan, in tatəmegəh, məto e narmin tahmen məmə in tinimis rəkis.

⁷Ik onakəkəike mən-ipən nəghatən min əh kəm niməfak məmə ilat okotəkəike motol pəs netənim kəsotən ratən ilat. ⁸Suah kit otəkəike mehm wir rəhan min, kən maupən mehm wir rəhan ətuatip min. Məto okəmə in təsolən, tatəgətun məmə təməuhlin məntaan e nolən rəha nəfakən, in tərət maprəkis-in etəm təsəfakən.

⁹Okəmə nakəte-pən nərgi nəutahlimis kit e naoa rəha nasituən məmə niməfak otəsitə elat, rəhan nup in otəkəike mos sikiste, kən rəhan iərman kitiah əm aupən. ¹⁰Kən in pətaguihl kit itəm netənim koatisiai-in o rəhan nolən wir ne nasituən min itəm in tatol, tahmen məmə in tatehm wir rəhan nisualkələh; kən nian iapispis min okotuwa iman ikin, tatol təwir kəm ilat; kən matos-iəhau atip in mətasitə e netəm koatəfak;^x kən mətasitə e ian-rat min; kən rəhan nətəligən təskasik məmə otol wək min itəm təwir.

¹¹Məto sətə-pənən nərgi nəutahlimis min itəm kəsotipitaguihlən əh e naoa rəha nasituən, məto-inu uarisig ikin okəmə nətəligən rəha nol minən marit tinuwa məskasik e nikilat minəprəkis-in nətəligən rəhalat e Kristo, kən ilat kotəmə okotol min marit. ¹²Kən Uhgın in otakil mol nalpinən kəm ilat məto-inu kəmotətgəhl rəhalat noanawil itəm kəmotol kəm in aupən.^y ¹³Kən nat tərət kit min, məta ilat koatəpou kən motos

x 5:10 Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Kən tətaikuas e nelki netənim rəha Uhgın.”

- Nolən əh tatəgətun məmə in pətan kit tatos-iəhau atip in; kən nikin tagien o nasituən e netənim. y 5:12 E nian əh, nəutahlimis min neen kəmos noanawil rəhalat kəm Uhgın məmə okəsotolən marit, kən ilat okotol əm wək rəha niməfak. Kən okəmə nəutahlimis kit tolkeike məmə in otol marit min, kən in otətgəhl rəhan noanawil itəm təmol kəm Uhgın.

nolən rəha nuwinən e nimə min rafin moatən nəghatən itəm nipətin tikə. Uarisig ilat kotuwa motərat pik o nosən musmus e nəghatən rəha suah pisin o nosən muwin məhləmsin niməmə mənig lan, kən ilat kotolkeike məmə okotən pik nəghatən rəha netəm pisin, kən ilat koatən nəghatən min neen itəm təsahmenən məmə okotən.^z ¹⁴ Kən io ekatən kəm nəutahlimis min itəm kəsotipitaguuhlən məmə təwir ilat okotol min marit, kən motiləs nisualkələh, kən okotehm wir rəhalat min. Kən okəmə kotol nəhlan, kən məsotos-ipənən kuhal kit kəm rəhatat tikimir min məmə okotən rat kitat.^a ¹⁵ Məto nəutahlimis neen kinotapəs rəkis suatip ətuatip kən moatətəu-pən Setan. ¹⁶ Nipitan u iəfak min okotəkəike moatehm wir nəutahlimis min rəhalat, məsotəhlman-pənən ilat kəm niməfak məmə otatehm ilat. Kən niməfak in otatehm əm nəutahlimis min u rəhalat netəmim kotikə agin məmə okoatehm ilat.

Wək rəha netəm-iasol rəha niməfak

¹⁷ Elta min itəm koatərəməwə wir e wək rəha niməfak, niməfak otəkəike misiai-in ilat, kən matətou ilat. Kən iəgətu min ne netəm koatən-iarəp Naoa Rəha Uhgīn, ilat koatətul aupən məmə okisai-in ilat. ¹⁸ Məto-inu Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, “Nian kau kit tatol wək kit rəham, kən okəmə tolkeike məmə otun kit, sahtosiġ-inən.” Kən tatən min məmə, “Nian suah kit tatol wək, məto okəike kətou in lan.”^b

¹⁹ Əsətəliġ-inən nəghatən rəha etəmim kitiaħ əm itəm tatən məmə elta kit rəha niməfak təmol nolən rat, məto okəmə etəmim kəiu o kisil katəhalən, kən nakətəliġ-in rəhaləhal nəghatən.^c ²⁰ Kən okəmə etəm-iasol kit rəha niməfak tatol nat kit tərət, kən natəghat əskasik kəm in e niganəmti netəmim rafin rəha niməfak, kən tol nəhlan netəmim okotəgin o nolən nat tərət min.^d

²¹ E niganəmti Uhgīn, ne Iesu, ne nagelo min itəm Uhgīn təmitəpən rəkis ilat, io ekatən əskasik kəm ik məmə ik onakəkəike mətəu-pən nəghatən rəhak e nolən itəm in tətəuatip. Ik onakəsələn nolən pisin kəm suah kit, kən matig mol pisin min kəm suah kit. Məto onəköl təhmen ahmen əm kəm ilat rafin.

²² Əsələs-ipər ueiuehaiən etəmim məmə in otos wək rəha niməfak, inu nakoatələhəu-pən nelmitəmat moatəfak lan. Məto-inu okəmə in suah kit itəm rəhan əh-ikin nolən rat, kən rəhan nolən rat otatig lam, təhmen məmə ik min nəmos rəhan nolən rat. Məto ol əm rəham nəmegəhən tatuwiwi matətəuatip e nian rafin.

²³⁻²⁵ Netəmim neen kitat kotitun məmə ilat nol təfagə rat, kən kotitun məmə Uhgīn otol nalpīnən kəm ilat. Məto neen rəhalat təfagə rat

z 5:13 2 Tes 3:11 a 5:14 1 Kor 7:9 b 5:18 Dut 25:4; Mat 10:10; 1 Kor 9:9
c 5:19 2 Kor 13:1 d 5:20 Efes 5:11

tatəhluaig əh-roiu, məto uarisig okəpanotəplan. Kən tahmen ahmen əm, nian tepət wək itəm təwir min, kitat kotitun əm. Məto neen əh-ikin itəm koatəhluaig əh-roiu, məto okəpanotəplan ilat.

Təsəwirən məmə onakənim əm nəhau məto-inu, nian neen ik nakatimis. Məto təwir məmə onakənim wain noan məsin pəs in tasitu e nərpəm.

Nolən ətuatip o slef min

6 ¹Slef min itəm koatəfak okotəkəike motisiai-in netəm-iasol min rəhalat. Nolən əh in otahtosig-in naihlua, məmə kəsotən ratən nərgi Uhgın, kən məsotən ratən nəgətunən rəhatat.^e ²Məto slef min itəm rəhalat etəm-iasol in iəfak, ilat okəsotolən nolən əh u kotəmə, “Ei. Etəm-iasol əh in piatat əm kit,” kən ilat məsotisiai-in wırən. Məto ilat okotəkəike motol wək pik təhmin min e nikilat pahrien, məto-inu rəhalat etəm-iasol in iəfak kit itəm koatolkeike in.^f

Nəgətunən neiuəiuəən min ne natimnat wir min pahrien

Natimnat min u, ik onakəkəike matəgətun netəmim lan. Kən e nian rafin ik onakəkəike matəghat əskasik kəm ilat o nətəu-pənən.

³Məto netəmim neen koatəgətun nəghatən neen itəm tol pisin e nəghatən əh rəhak, kən ilat koatən məmə nəgətunən rəha İəməmə rəhatat İesu Kristo, in neiuəiuəən, kən koatən məmə nəgətunən rəha nolən rəha nəmegəhən itəm Uhgın tolkeike, in neiuəiuəən.^g ⁴Netəm min əh koatol nəhlan ilat kəsotitun aɡin-əhən nat kit, kən ilat nausit pik. İlat kotalməl o nuwinən məghat pik o nəghatən min itəm tatiuw-pa neməha, o nəghatən min itəm netəmim koatətəhau ilat min ron. Nolən u in tatol netəmim koatetet ilat min, kən motəhap-əhap ilat min, kən moatəghat rat e nərgilat min, kən moatətəlig rat elat min. ⁵Kən e nian rafin ilat koatol timəht. İnu nolən rəha netəmim itəm rəhalat nətəligən tərat, ilat koatəluə e nəghatən pahrien. İlat koatən məmə suatip rəha nahatətəən e Uhgın in suatip kit o nosən məni ne nautə min.^h

⁶Məto nat itəm təwir pik sənəmə kitat kotos məni ne nautə. Nat itəm təwir pik in məmə kitat okotaliwək e nolən itəm Uhgın tolkeike, kən motəɡien əm, nat əpnəpin rəhatat nautə noan məsin o tepət,ⁱ ⁷məto-inu nian kitat kəmotaiir-pa e nətueintən u, kən kəməsotosən nat kit motuwa. Kən e nian okotimis lan, okol kəsotos minən nat kit motitəlig.^j

⁸Məto okəmə nigitat nagwənən ne nəpən tahmen əm, kən kitat kotəɡien.

⁹Netəmim itəm kotolkeike pik məmə rəhalat nautə otepət, in timətig əm olat məmə okotol nolən rat min tepət. In tahmen-pən e noanikulu

e 6:1 Efes 6:5 f 6:2 Flm 16 g 6:3 Kal 1:6-9 h 6:5 2 Tim 3:8; 4:4; Taet 1:14
i 6:6 Fil 4:11-12; 1 Tim 4:8; Hip 13:5 j 6:7 Job 1:21

tətohasin ilat e noakəmihl rəha nərətən, kən ilat kotołkeike məmə okotoł natimnat tepət rəha nalmələn, kən natimnat tepət itəm tərət olat. Kən nolkeikeən rəha natimnat rat min əh okoatərəkın-rəkın nəmegəhən rəhalat. ¹⁰Məto-inu nolən rəha nolkeike pikən məni, in nəukətın natimnat rat tepət. Kən netənim neen ilat koatətul-iəkis o nətəu-pənən suatip u, kən ilat kinotuwin rəkis isəu o nolən rəha nahatətəən, kən ilat koatol natimnat min neen itəm tatərəkın atip nikilat, kən moatəto tərət lan.^k

Nəghatən wir rəha Pol tatuwin kəm Timoti

¹¹Məto ik Timoti, etəm rəha Uhgın, aiu muwin isəu o nolən rat min əh. Ik onakəkəike malkut pik o nətəu-pənən nolən ətuatip, itəm Uhgın tołkeike. Rəham nahatətəən otəkəike məskasik, kən ik onakəkəike molkeike netənim. Askəlım rəham nahatətəən tatuwin əm nulan, namnun tikə. Kən onəkəike muwa ik etəm mətig kit.^l ¹²Onakəluagin wir e nəluaginən rəha nahatətəən. Kən maskəlım nəmegəhən lilin itəm Uhgın təmaun-in ik ron. Aupən ikin in təmaun-in ik ron nian nəmən-iarəp nahatətəən rəham e Iesu e niğanəmti netənim tepət.^m

¹³E niğanəmti Uhgın, itəm tatos-ipa nəmegəhən kəm natimnat rafin, ne niğanəmti Kristo Iesu itəm təmən-iarəp wir nəghatən pahrien e niğanəmti Pontias Pailat, iatəghat əskasik kəm ik nəhlan:ⁿ ¹⁴ol natimnat min u, kən məsapəsən kit mətoarus-pən Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo otuwa ¹⁵e nian ətuatip itəm Uhgın təmitəpun. Uhgın itəm kitat okotəkəike moatənwiwi e nian rafin, in pisin əm tatərəmərə e natimnat rafin. In Kig rəha kig min rafin, kən Iərəmərə rəha iərəmərə min rafin.^o ¹⁶In əm təsimisən mətatig lilin, rəhan nətuounən tikə, kən namnun tikə. Ikin tətətig ikin, nəhag-əhagən tasiə mitəlau in, kən okol kəsənən iuəhkır ron. Suah kit təsehmən əh in, kən okol suah kit təsehmən nian kit. Nian rafin kitat okotəkəike motisiai-in in, kən moatən-iarəp rəhan nəsanənən ne nərəmərəən matuwın matuwın namnun tikə. Tol nəhlan. Əwəh.

Nəfak u rəhalat nautə tepət

¹⁷Əghat əskasik kəm netəm koatəfak itəm rəhalat nautə rəha nətueintən u tepət. Ən məmə ilat okəsotiləs-ipər pikən ilat, kən kəsotahatətəən e rəhalat məni u tepət rəha roiu əm, məto olawig ne tikə min. Ilat okotəkəike motahatətə əm e Uhgın itəm tatos-ipa natimnat wir tepət kəm kitat məmə kitat okotəto təwir lan.^p ¹⁸Əghat əskasik kəm ilat məmə okotimətə e nolən təwir, ne nasituən wir min. Kən nikilat otəkəike magien o nawteən kəm netənim. ¹⁹E nolən əh, in tahmen məmə ilat koatələhəu natimnat wir min tepət, tahmen-pən əm məmə kəmotasa wir

k 6:10 Efes 5:5 l 6:11 2 Tim 2:22 m 6:12 1 Kor 9:25-26; 2 Tim 4:7
n 6:13 Jon 18:36-37 o 6:15 Nol Əpən 17:14 p 6:17 Luk 12:20-21

o nāmegəhən itəm otəpanuwa. Kən ilat kotitun nosən nāmegəhən, itəm nāmegəhən pahrien.^q

Namnun nəghatən rəha Pol

²⁰Timoti, ik onakəkəike matehm wir natimnat min itəm Uhgīn tāmələhəu-pən rəkis e nelməm. Apəs kən mətul isəu o nəghatən min itəm nīpətīlat tīkə kən kəsotos-ipənən nisīaiiən kəm Uhgīn, kən nəghatən min itəm kəsotətūatipən e Naoa Rəha Uhgīn. Nəghatən min əh katən məmə koatos-ipa nitunən, məto kəp, koateiuə. ²¹Məto netənim neen koatuarisig-in nəghatən eiueiuə min əh, kən minotos-arəpən e suatip rəha nahatətən pahrien.

Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.^r

2 Timoti

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwin kəm Timoti

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Timoti

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm Timoti. Kən in molkeike məmə ilat min əpəh e niməfak rəha Efesas, məmə okotafin. Afin e “Namnusən Əkuəkir Rəha Naoa u 1 Timoti” o nitunən məmə Timoti in pah.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nian kapman rəha Rom taskəlīm Pol əpəh Rom, in təsətətigən e kalapus, mətə in təmətətig e rəhan kit nimə, kən mōpael min kəmotətig ilat min motehm məmə in otəsəgimən. Namnun japta rəha Wək Min tatəghat-in nian min əh. Kən əmun kapman təmahl-iarəp in, kən taliwək əm mətən o nup kəiu. Mətə roiu əh, tinuwīn min e kalapus əpəh Rom, kən kalapus əh in tətət ikin pahrien. Naoa rəha Wək Min təsəghat-inən nian əh, naoa tinol namnun rəkis. Kalapus əh in tətət ikin, kən tiəkis o netəmim o nuwīnən mətəg-pən-in. Luk əm ilau min. Pol təmölkeike məmə Timoti otuwa mehm mətə-inu in rəhan fren wir. Kən in molkeike məmə Timoti in otəmīk naoa min rəhan.

?Təməte naoa u o naka? Pol təmitun məmə otəsuwəhən kohamnu in timis. Tol nəhlan, in təməte naoa u o nələhəu-pənən niməfak e nelmi netəm-iasol pişin min neen tahmen e Timoti. Nian iəkis min koatuwa o niməfak, kən Pol in tolkeike məmə Timoti otətəskəlīm Namnusən Təwir, kən matətul əskasik e nahatətəən rəhan, kən məsəginən nən-iarəpən Namnusən Təwir, kən in otətul matip o nətəən nahmən e nipətīn okəmə nəratən otuwa.

Pol tāmən təwir kəm Timoti

1 ¹Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgın təmitəpun rəkis io məmə rəhan, kən mahl-ipa io məmə ekən-iarəp rəhan nənəkisən rəha nəmegəhən lilin e Kristo Iesu. ²Iatən təwir kəm ik Timoti, nətik itəm iakolkeike pik ik. Pəs Uhgın Tata ne Kristo Iesu rəhatat İərəməərə okuawte-in rəhalau nəwİRən, ne nasəkİtunən, ne nəməlinuən kəm ik.^a

Pol təmİləs-İpər nətəligən rəha Timoti

³Nian rafin, lapin ne lenian, iatəfak ron ik, kən matən tagkiu kəm Uhgın ron ik. Kən iatol wək rəhan tahmen-pən əm e tipik min, kən ekİtun məmə nolən rat kit təsətİgən lak.^b ⁴NİKik tatuəh nahui nəmtəm, kən iakolkeike pik məmə ekəplan min ik pəs nİKik otagien. ⁵NİKik tatuəh nahatətəən pahrien rəham itəm tahmen-pən əm e nahatətəən itəm təmaupən mətətig e rəham pipi Lois ne rəham mama İunis, kən ekİtun məmə roiu in tinətətig lam.^c ⁶Kən tol nəhlan, iatən min kəm ik məmə onakelel nİgəm rəha nəsanənən itəm Uhgın təmos-İpİnə o nolən rəhan wək. Uhgın təmos-İpİnə nəsanənən əh nian emələhəu-pən nelmək matəfak-pİnə lam.^d ⁷Ol wək e nəsanənən əh, mətə-inu Uhgın təsos-İpamən kəm kitat nİkin rəha nəgİnən, mətə təmos-İpa nİkin rəha nəsanənən, ne nİkin rəha nolkeikeən, ne nİkin itəm tatol nolən min itəm in tİtun məmə kotətuatİp.^e

⁸Kən inəh, əsaulis-inən o nən-İarəpən İərəməərə, kən əsaulis-inən io itəm etətig e kalapus o nərgİN. Mətə e nəsanənən itəm Uhgın tatos-İpİnə kəm ik, nəkəike mol məmə io ne, itəm iatətə nahməən o namnusən təwir. ⁹Uhgın təmosmegəh kitat kən maun-in kitat məmə kitat okotuwa rəhan min netəmim itəm kotasim, kən təməsolən o nat kit itəm kitat kəmotol, mətə in təmol e rəhan atİp nətəligən, ne nəwİRən. Nian Uhgın təməsolən əh nətueİtən ne, mətə in təmələhəu rəkis nalpəkəuən məmə in otawte-in rəhan nəwİRən kəm kitat e Kristo Iesu,^f ¹⁰mətə roiu, in təmol əp nəwİRən əh kəm kitat e nuwamən rəha İosmegəh rəhatat, Kristo Iesu. Kən Kristo təmərəkİN nimİsən ne rəhan nəsanənən, kən təmasİgəpİN nəmegəhən u namnun tİKə, kən kitat koatehm e namnusən təwir.^g ¹¹Kən Uhgın təmitəpun io məmə io İəghat, ne aposol, ne İəgətun o namnusən təwir əh.^h ¹²Tol nəhlan iatətə pik nahməən ron u İkİN-u e kalapus. Mətə esaulis-inən, mətə-inu ekİtun məmə pah u İatahatətə lan, kən mİtun wİR məmə in tİtun nehm wİRən nat naka itəm in təmələhəu-pa e nelmək o namnun nian.ⁱ

¹³Ətəu-pən əm suatİp rəha nəgətunən u tətətuatİp itəm emən kəm ik, kən ol nat u e nahatətəən ne nolkeikeən e Kristo Iesu. ¹⁴E nasİtuən rəha

a 1:2 Wək 16:1; 1 Tim 1:2 b 1:3 Wək 23:1 c 1:5 Wək 16:1 d 1:6 1 Tim 4:14

e 1:7 Rom 8:15 f 1:9 Efes 2:8-9; Taet 3:5 g 1:10 Hip 2:14 h 1:11 1 Tim 2:7

i 1:12 Suatİp pİsİN o nəuhlİNən ves ^{12b}: “kən mİtun wİR məmə in tİtun nehm wİRən nat naka itəm io emələhəu-pən e nelmin o namnun nian.”

Narmin Rəha Uhgın itəm tətətig e nikitat, kən atehm wir nat wir itəm Uhgın təmələhəu-pən e nelməm.^j

¹⁵Nəkitun məmə rəhak min netəmim əpəh Asia, ilat Fukelas ne Hermokenes, ilat rafin kəmotagım rəkis motapəs io.

¹⁶Pəs İərəmərə otasəkitun Onesiforas ne rəhan min, məto-inu nian tepət təmətasitu lak matiləs-ipər rəhak nətəligən. Kən təməsaulisən məmə emətətig e kalapus. ¹⁷Nipahrienən, nian in təmuwa Rom, təmeam-in io, təmeam-in io mətoarus-pən məplan io. ¹⁸İPəs İərəmərə otasəkitun in e namnun nian! İk nəkitun wir natimnat wir min itəm təmöl kəm io əpəh Efesas.

Mopael təwir rəha Kristo İesu

2 ¹İk u nətik, pəs Uhgın otol nikim təsanən e nəwirən itəm tətisi-pən e Kristo İesu. ²Nəməto rəkis natimnat min u itəm eməgətun itəmat lan e niğanəmti netəmim tepət. Kən os rəhak nəghatən mələhəu-pən e nelmi netəmim neen itəm natən nipahrienən elat, kən ilat okotitun nəgətunən netəmim neen min lan. ³Nian nəratən tatuwa, məto ətul əskasik kitat min ik, təhmen e mopael wir kit rəha Kristo İesu.^k ⁴E nian rəha nəluaginən, mopael kit təsolən natimnat rəha nəmegəhən rəha netəmim əpnarın əm, məto tatol əm wək rəha mopael məto-inu, in tolkeike məmə rəhan etəm-iasol rəha mopael, nikin otagien lan. ⁵E nolən kitiəh, etəm tətəiu məmə in otol win, in otəkəike mətəu-pən lou min rəha naiuən, məto okəmə təsolən, kən in otəsosən nətouən rəha nol winən.^l ⁶Tətuatip əm min-nulan məmə etəm tatol pik wək e nasumən, in otaupən məulək-in.^m ⁷Ətəlig-in wir nat naka iatən kəm ik, məto-inu İərəmərə otasitu lam o nitunən nipəti nəghatən min u.

⁸Atətəlig-in İesu Kristo u noanol rəha Təfit, kən Uhgın təmosmegəh in e nimisən. Kən inu namnusən təwir iatən-iarəp.ⁿ ⁹Kən iatəto nahməən o namnusən təwir əh, kən nipahrienən, kəməlis io e sen təhmen-pən məmə io iakləh kit o iohamnu itəm. Məto kəsəlisən nəghatən rəha Uhgın.^o ¹⁰Tol nəhlan, iatətul əskasik e nahməən min rafin o netəmim itəm Uhgın təmitəpun ilat, məmə in otosmegəh ilat e Kristo İesu, kən ilat okotətig e nəwirən itəm təhag-əhag rəha Uhgın, itəm namnun tikə.

¹¹Inu nəghatən tatən pahrien məmə,
Okəmə kotuwa kitiəh e Kristo e nimisən rəhan,
kən okotəmegəh min kitat min.^p

¹²Okəmə koatətul əskasik e nian iəkis min,
kən kitat okotərəməmə min kitat min.
Okəmə kitat kotən-iamnin in,

kən in otən-iamnin kitat.^q

¹³ Okəmә kitat kəsotolән rəhatat noanawil,
mәto in tatol rəhan noanawil,
mәto-inu in otəkәike matol rəhan nolән.^r

Iolwək tәwir rəha Uhgın

¹⁴ Natimnat min u, onəkәike matән matisimatip lan kәм rəham min netәmim. Ən әskasik kәм ilat nəhlan mәмә, “Iatән e nәrgin Uhgın mәмә itәmat nәsotәrgəhәuән o nipәti nәghatән min.” Nәrgəhәuән nəhlan tәsasituән e suah kit, mәto tatәrәkin әm netәmim itәм koatәto.^s ¹⁵ Alkut әskasik mәмә onәkuwa iolwək tәwir itәм nian Uhgın tatәplan rəham wək, in titun nәнән mәмә, “Əwəh, nәmol tәwir,” kән nәsaulisән o rəham wək, mәto-inu natәgәtun әtuatip nәghatән rəha nipahrienән.^t ¹⁶ Mәto apәs nәghatән әnnapin min әm itәм kotәrat mәsotisiai-inән Uhgın, mәto-inu netәmim itәм koatәghat nəhlan, nәmegəhән rəhalat tatuwin matuwin әm o nolән min itәм kәsotisiai-inән Uhgın.^u ¹⁷ Nәgәtunән rəhalat in tahmen-pән әm e nimәgәm pien itәм tatәmәhal materpәt matol iahgin. Tәs mil u kioal min-nulan, ilau u Haemeneus ne Faelitas,^v ¹⁸ itәм kinuәmkarәpән rәkis e suatip rəha nipahrienән. Katuән mәмә Uhgın tәmol kitat kotәmegəh min rәkis e nimisән, kән okol Uhgın tәsos-ipa minән nipәtitat wi min nian Iesu tatuwa min. Kән tәs mil u katuәrәkin nahatәtәән rəha netәmim neen. ¹⁹ Mәto tol pap nəhlan, nimә itәм Uhgın tatilәkin tatәtul tiәkis, kән tәmәte-pән lan mәмә, “Iәrәmәrә titun netәm min u rəhan min,” ne “Netәm min u koatән mәмә ilat netәm rəha Iәrәmәrә, okotəkәike motapәs nolән rat min.”^w

²⁰ Ətәlig-in-tu. E nimә rəha etәм rəhan nautә tepәt, plet pisin pisin min tepәt. Kәmol neen e iaen u kol tatipit-ipit, neen e silfa, neen e nig, neen e nimәptән. Wək rəha neen, in wək asol itәм katisiai-in. Kән wək rəha neen, in wək әnnapin әm itәм tol naulisән. ²¹ Okәмә suah kit tatol rəhan nәmegəhән tatuwiwi mәtapәs nolән rəha naulisән, in titun nolән wək asol itәм katisiai-in, kән Uhgın otәlähәu kalin mәмә rəhan pisin әm, kән mol әpen-әpenә mәмә otol wək min itәм kotәwir.

²² Aiu muwin isәu o nolән rat min itәм tatәwiә e niki netәm aluә. Kән әtәu-pән wir suatip rəha natimnat min u: nolән itәм tәtuatip, ne nahatәtәән, ne nolkeikeән, ne nәmәlinuән. Әtәu-pән suatip әh itәmat netәm min u itәм koatәtapəh o nasituән rəha Iәrәmәrә e nikilat itәм tәwir.^x ²³ Apәs magim rәkis e nәghatән almәl min itәм nipәtilat tikә. Nәghatән min әh koatiuw-pa әm timəht o nәrgəhәuән.^y ²⁴ Iolwək rəha

q 2:12 Mat 10:33 **r 2:13** Rom 3:3-4; Taet 1:2 **s 2:14** 1 Tim 6:4; Taet 3:9

t 2:15 1 Tim 4:6 **u 2:16** 1 Tim 4:7 **v 2:17** 1 Tim 1:20 **w 2:19** Nam 16:5; Aes 52:11;
Jon 10:14; 1 Kor 8:3 **x 2:22** 1 Tim 6:11 **y 2:23** 1 Tim 4:7

Lərəməə, okol in təsərgəhəuən, məto in tatəkəike matol təwir kəm netəmim rafin, kən otəkəike muwa etəm rəha nəgətunən, kən rəhan nətəligən kaifəməh. ²⁵Okəmə netəmim neen koatən rat rəhan nəgətunən, kən in otəkəike mægətun wir ilat e nolən mətig əm. Kən okəm-naka Uhgın otegəhan-in məmə ilat okotəuhlin rəhalat nəmegəhən, məmə ilat okotitun nıpahrienən, ²⁶kən ilat okotuwa min e nətəligən təwir, kən motagim rəkis-in noanikulu rəha Setan, itəm təmaskəlim ilat kən koatol nəwian.

Nolən rat min iuəhkır o Nammun Nian

3 ¹Məto onəkəike mitun nəghatən u məmə nian əskasik min okotuwa iuəhkır o Nammun Nian.^z ²Tol nəhlan məto-inu, netəmim okoatətəlig-in atıp əm ilat, kən ilat okotolkeike pik məni. Netəmim okotausit, moatos-ipər atıp əm ilat. İlat okotən rat netəmim ne Uhgın, kən ilat okotəht nəwia tata ne mama, kən okəsotənən məmə nikilat tətəgien o nat itəm katol kəm ilat, kən okəsotisiai-inən Uhgın. ³Rəhalat nolkeikəən kəm netəmim otikə, kən okəsotaluinən nəratən itəm suah kit otol kəm ilat. İlat okotərəkin nərgi netəmim. Okəsotərəməəən e nolən min rəhalat. Nikilat otəgien əm o nərəkinən netəmim. Okotətəhau nat itəm in təwir. ⁴İlat kəut kəsua min, kən okotol natimnat rat neen məto kəsotətəlig-inən məmə nat naka otiet lan. Kən ilat okotiləs-ipər atıp ilat, kən ilat okotolkeike pik natimnat o nətoən təwir e nıpətılat, məto ilat okəsotolkeikəən Uhgın. ⁵Okotol nolən min rəha iəfak min məmə netəmim okotəplan, məto ilat okəsotolkeikəən məmə nəsanənən rəha Uhgın otəuhlin rəhalat nəmegəhən mol kotuwıwi. Uwin isəu o netəm min u.^a

⁶Apəs əm ilat məto-inu neen koatehm suatıp o nuwinən latuənu min, kən moatiuw rəkis nətəligən rəha nıpitan itəm rəhalat nətəligən təsəskasikən. Təfagə rat min rəha nıpitan min u, in tiəkis pik olat, kən nolən rat min tərət itəm ilat koatolkeike, koatiuw-pən ilat. ⁷Kən nıpitan min əh koatətəlig-in wir e nəghatən min rafin rəha netəm min əh, məto ko kəsotitunən nəghatən rəha nıpahrienən. ⁸Aupən ikın, Janes ne Jampres kəmatioal timəht kəm Moses,^b kən e nolən kitiəh min əm, netəm min əh koatəht nəghatən rəha nıpahrienən. Netəm min u, rəhalat nətəligən tərıoah e nolən rat min, kən nolən rəha nahatətəən rəhalat in neıueıuə-əmən.^c ⁹Məto nəgətun eıueıuəən rəhalat, ko təsətulən tuwəh, məto-inu netəmim rafin okotəplan məmə ilat kəsotitunən nat itəm koatəghat-in, kotahmen-pən əm e suah mil əh.

Nəghatən rəha Pol kəm Timoti

¹⁰Məto ik, Timoti, ik nəmətəu-pən rəhak nəgətunən, ne nolən rəha nəmegəhən rəhak, ne nat naka itəm ekolkeike məmə ekol, ne rəhak

z 3:1 1 Tim 4:1 a 3:5 Mat 7:15,21; Taet 1:16 b 3:8 Janes ne Jampres, ilau iəmik nərik mil rəha kig rəha İjip. c 3:8 Eks 7:11

nahatətəən, ne nolən rəha nətəligən rəhak itəm təfəməh, ne rəhak nolkeikeən, ne nətul əskasikən rəhak, ¹¹kən nəkitun nian iəkis min itəm koatuwa e rəhak nəmegəhən, ne nolən tərət min itəm katol lak. Kən nəkitun nolən iəkis min itəm kəmol lak əpəh Antiok, ne Ikoniam, ne Listra.^d Məto İrəməərə təmiləs-irəkis io e natimnat min əh rafin.^e ¹²Nipahrienən, netənim rafin itəm kotalkeike məmə okotol nolən itəm Uhgın tolkeike, kən motol e Kristo İesu, netənim okotol tərət kəm ilat,^f ¹³məto nian kitəh min əm, nol təfagə rat min ne netəm rəha neıueıueən, ilat okotol nolən rat motuwın kol itəm in tərət agın. İlat netənim kateıue-ın ilat,^g kən ilat okoteıue-ın pik agın-əh netənim.

¹⁴Məto ik, Timoti, onakəkəike matətəu-pən əm natimnat wir min itəm kəməgətun ik lan itəm nəmən əskasik rəkis nipahrienən lan, məto-inu ik nəkitun wir netənim itəm kəmotəgətun ik lan. ¹⁵Kən nian nəmatəkəku mətoarus-pa u-roıu, nəmitun Naoa Rəha Uhgın itəm titun nos-ipənən nenatigən məmə nəkitun nosən nəmegəhən lilin lan o nahatətəən e Kristo İesu. ¹⁶Nəghatən min rafin e Naoa Rəha Uhgın, kəmotisi-pən əm e nöhli Uhgın, kən koatasitu etat. Koatəgətun kitat, moatəniəp nolən rat min rəhatat, moatəg-ətuatip-in kitat, kən moatəgətun kitat e nolən min itəm kotətuatip.^h ¹⁷Koatasitu etat nəhlan məmə, kitat netəm rəha Uhgın, okotos nasituən rafin min əh, kən motuwa netənim itəm kotitun nolən wək min rafin itəm kotəwir.

4 ¹Timoti, oekən-ipinə nəghatən keike kit kəm ik e niganəmti Uhgın ne Kristo İesu itəm otakil nolən rəha netənim rafin, netəm koatəmegəh ne netəm kəmotimis, kən oekən-ipinə nəghatən u məto-inu in otuwa min matərəməərə. Kən inəh, iakatəkəike matən kəm ik məmə, ²ən-iarəp nəghatən rəha Uhgın, kən ətul matip o nən-iarəpən, nat əpnəpin məmə otimətig əm, o tiəkis. Əg-ətuatip-in nolən rəha netənim, kən ən-ıəp nolən rat min, kən miləs-ipər nətəligən rəha netənim, kən nian natol wək min u, rəham nətəligən otəkəike məfəməh, kən rəham nəgətunən otəkəike mətuatip məwir. ³Nəkəike mol nəhlan məto-inu, nian itəm tatuwa, netənim okəsotolkeikeən məmə okotətəlig-in nəghatən pahrien. Məto ilat okotos iəgətun pisin pisin min itəm okotəgətun nəghatən min itəm ilat əm kotalkeike.ⁱ ⁴Kən ilat okotəuhlin matəlgilat o nətəlig-inən nəghatən pahrien, kən motuwın moatətəlig-in namsu eıueıue min.

⁵Məto ik, atehm wir rəham nətəligən ne rəham nolən min e nian min rafin, nat əpnəpin nat pisin pisin min koatuwa e rəham nəmegəhən, kən ətul əskasik nian nəratən tatuwa, kən uwın mən-iarəp nammusən təwir, kən ol rafin wək itəm Uhgın təmos-ipən kəm ik məmə onəköl.

d 3:11 Wək 13:50; 14:5; 14:19 e 3:11 Sam 34:19 f 3:12 Mat 16:24; Jon 15:20; Wək 14:22 g 3:13 Setan o netənim pisin min okoteıue-in ilat. h 3:16 Rom 15:4 i 4:3 1 Tim 4:1

⁶Timoti, ol natimnat min əh, məto-inu otəsuwəhən, io ekimis. Kən roiu nəmegəhən rəhak tahmen e wain itəm kinatəhtəg-pən e olta məmə okol sakrifais lan.^j ⁷E rəhak fait wir rəha nahatətəən, ematipin wir nelmək, kən e rəhak naiuən, io emaiu wir rəkis mətoarus-pa namnun naiuən, kən io emataskəlīm wir nolən ətuatip rəha nahatətəən kən eməsəpəsən wək rəha nən-iarəpən namnusən təwir.^k ⁸Kən roiu, İrəmərə itəm rəhan nakilən tətuatip wir, in təmöl əpen-əpenə e nətouən rəhak, inu hat rəha etəm tatol win e rəhan naiuən, kən in otəfauin-pa kəm io e nian rəha nakilən məto-inu in təmakil io məmə rəhak nəmegəhən tətuatip. Kən sənəmə io pisin əm, məto otos-ipən kəm netəmim rafin itəm kotolkeike moatəsahgin məmə in otuwa min.^l

Pol təmən-iarəp namnusən rəha in min neen

⁹Eam-in uəhai əm rəham suatip məmə onəkuwa mehm io, ¹⁰məto-inu Temas, u tolkeike pik nətueintən u, in təmapəs io maiu muwin Tesalonaeka. Kresens tinuwin rəkis əpəh Kalesia, kən Taetas tinuwin rəkis Talmesia. ¹¹Məto Luk pisin əm itimlau min. Təwir məmə nian nakatuwa, onakit Mak itəmlau min, məto-inu in titun nasituən e wək rəhak.^m ¹²Emahl-ipən rəkis Tikikas tuwin əpəh Efesas. ¹³Kən nian nakatuwa, onakos rəhak kot itəm emələhəu kəm Kapas əpəh Troas, kən onakos min rəhak naoa min itəm kəmaiu-aiu, kən iakolkeike pik min məmə onakos naoa min u kəmol e nuwigī sipsip.ⁿ

¹⁴Suah u Aleksanta itəm etəmim rəha nolən wək e iaen, in təmatol tərət kəm io. İrəmərə otos-ipən nitai nətouən rəhan o natimnat min əh.^o ¹⁵Kən ik min, atəto ik o suah əh, məto-inu tətəhtosig-in nəghatən min rəhatat.

¹⁶Nian emaupən mətul e kot məmə ekən-iarəp nəghatən min rəhak, suah kit təməsətul-arəpən masitu lak, məto netəmim rafin kəmotagim motapəs io. Pəs Uhgīn nikin otəsəhtən natimnat rafin itəm ilat kəmoatol. ¹⁷Məto İrəmərə təmətul e nikalik mos-ipa nəsanənən kəm io məmə ekən-iarəp wir nəghatən rəhan, kən pəs İaihlua min okotəto. Kən təmİLəs-iarəp io e nohli laion. ¹⁸İrəmərə otİLəs-irəkis io e nərətən min rafin itəm okol kəm io, kən in otaskəlīm wir io, kən mİLəs io ekuwin e nərəmərəən rəhan əpəh ilis e nego e neai. Pəs kotİLəs-ipər nərgin tatuwin matuwin namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən

¹⁹Iatən təwir kəm Prisila ne Akwila, ne Onesiforas ne rəhan min.^p
²⁰Erastas təməsətəu-pa-mən io, in əpəh Korin. Kən nian emiet Maelitas,

j 4:6 Fil 2:17 k 4:7 1 Tim 6:12 l 4:8 1 Kor 9:24-25 m 4:10-11 Wək 15:37-39;
 2 Kor 8:23; Kol 4:14 n 4:13 Wək 20:6 o 4:14 Aes 59:18; Rom 2:6 p 4:19 Wək 18:2;
 2 Tim 1:16-17

emapeṣ Trofimas tətatiḡ məto-inu in tatimis.^{q 21} Alkut piḡ məmə nakuwa uəhai əm ikin-u, uarisig in nian rəha nətəpən. Iupulas tatən təwir kəm ik, kən Putens, ne Linus, ne Klotia, ne piətət min rafin ikin-u koatən təwir kəm ik.

²²Pəs Iərəməṛə tətatiḡ itəmat min. Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwirən kəm ik.

Taetas

Naoa itəm Pol təməte tuwin kəm Taetas

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Taetas

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Pol təməte naoa u tatuwin kəm Taetas. Taetas in Iaihlua kit itəm təmahatətə e Kristo. Pol təmiuw-pa in o Kristo, kən Taetas təmöl wək tepət ilau Pol tahmen əm e Timoti. Koatehm nərgin nian tepət e Niutesteman.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol ne Taetas kəmian e nəptən u Krit, kən ilau kəmuətuoun niməfak kit ikin-u. Pol təmiet min, mətə təmən-ipən kəm Taetas məmə in otətətig mol rafin wək min ikin əh. Krit in nəptən kit itəm tərīoah wir e nolən rat min, tahmen məmə inu netəmim koateiuə pik nian rafin, moatəgwən pik, kən moatəlpah koatəlpah. Neen koatuwa e niməfak kən moatən nəghatən eiuə tepət məmə okotos mənī lan.

?Təməte naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otasitu e Taetas e rəhan min wək əpəh e niməfak əpəh Krit. Taetas otəkəike mīləs-ipər netəmim məmə okotuwa elta min o nehmən niməfak. Kən Pol tatəghat-in nolən rəha nəghatən kəm netəm min u kəsotətəu-pənən nətəligən rəha Taetas. Kən mos-ipən nəgətunən neen rəha nahatətəən ne naliwəkən ətuatip. Kən in təmən məmə Timoti otahtosig-in wir nəgətunən eiuə min. Namnun nəghatən təmən məmə otahl-ipa etəmim kit tuwa masitu e niməfak, kən Taetas in otəkəike muwa min masitu e Pol.

Pol təmən təwir kəm Taetas

1 ¹Taetas. Io Pol, iatəte naoa u kəm ik. Io slef kit rəha Ughin, kən io aposol kit rəha Iesu Kristo. Təmahl-ipa io məmə ekasitu e netəmim itəm Ughin təmītəpun rəkis ilat məmə rəhan min, mīləs-ipər nahatətəən rəhalat, masitu elat məmə okotitun nəgətunən pahrien. Nian netəmim koatətəu-pən nəgətunən pahrien əh, kən rəhalat nəmegəhən otətəuati

kotahmen-pən e nolən itəm Uhgín tolkeike. ²Kitat kotitun nípahrienən əh, kən motahatətə lan. Kən e nolən əh, rəhatat nətəligən tətətig əskasik rəkis məmə okotos nəmegəhən lilin. Aupən aupən agin itəm Uhgín təməsölən əh natimnat rafin, mətə Uhgín tinəmən rəkis nəmegəhən lilin əh, məmə in otol mihin. Kən kitat kotitun məmə in təseiuən nian kit ne.^a ³Kən e nian ətuatip itəm Uhgín təmən, in təmol məmə netəmim okotitun nəghatən rəhan. Ilat kotitun mətə-inu Uhgín Iosmegəh rəhatat təmən mələhəu nəghatən kit məmə təmos-ipa wək u tətətig e nelmək məmə io ekən-iarəp nəghatən əh rəha nəmegəhən lilin.

⁴Taetas, rəhalau nahatətəən kitiaəh, kən e nolən rəha nahatətəən, in tahmen əm mə ik nətik pahrien. Rəhak nəfakən məmə Uhgín Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iosmegəh rəhatat, pəs okuawte-in rəhalau nəwirən kəm ik, kən muələhəu nəməlinuən tətətig ron ik.^b

Wək rəha Taetas əpəh Krit

⁵E nian emiet Krit, kən emələhəu ik nəkətətig məmə onəkol rafin wək itəm tətətig, kən məmə onakiləs-ipər elta min rəha niməfak, e taon min rafin e nitən Krit tahmen əm mə inu emən mihin kəm ik. ⁶Elta min rəha niməfak okəike kəsehm-pənən nolən rat kit e rəhalat nəmegəhən, kən rəhalat pətan kitiaəh əm, kən rəhalat nisualkələh okotəkəike motahatətə e Uhgín, kən məsotan ənnapinən motol natimnat təsahmenən, kən məsotəhtən nəwia rəhalat tata ne mama məmə netəmim okotən rat ilat ron. ⁷Nəmegəhən rəha elta min rəha niməfak otəkəike mətuatip wir mətə-inu ilat koatos wək asol rəha Uhgín. Ilat itəm koatehm wir netəmim okotəkəike motol mihin məmə kəsotiləs-ipər atipən ilat motol rəhalat nəghatən məmə netəmim okotəgin, kən nikilat təsahmə uəhaiən. Sənəmə ilat netəmim rəha napsən o nəmouən, kən sənəmə ilat netəmim rəha nosən məni e neiuəiuən.

⁸Mətə nəmegəhən rəhalat in otəkəike mol min-nulan. Ilat okotəkəike moatehm wir netəmim itəm koatuwa əh rəhalat ikin. Ilat netəm kotolkeike mə okotol əm natimnat itəm təwir, kən nolən rəhalat in tatəgətun mə ilat netəm mətə, kən kotenatig. Ilat netəm rəha nətəu-pənən nəghatən rəha Uhgín. Rəhalat nəmegəhən in otəkəike mətuatip wir e niganəmti Uhgín. Ilat kotitun nən atipən e nikilat məmə kotapəs nolən natimnat itəm tərət kən moatol əm nat itəm təwir. ⁹Ilat okotəkəike motahatətə əskasik e nəghatən rəha namnusən təwir məmə in nípahrienən tahmen-pən mə kəməgətun ilat lan. Kən inəh, ilat kotenatig wir o nəgətunən netəmim e nəgətunən pahrien itəm tətətig məmə ilat okotətəu-pən. Kən nian netəmim neen okoatən nəghatən min itəm tol pisin e nəgətunən pahrien, kən netəm-iasol min rəha niməfak

okotəgətuŋ ətuatip ilat motəŋ-ipəŋ kəm ilat məmə rəhalat nəgətuŋən in neiuəiuəŋ.^c

¹⁰Iatəghat min-nulan məto-inu netəmim tepət e niməfak əpəh Krit kotetəhau nəgətuŋən pahrien u. Ilat, nəghatəŋ rəhalat titatipərəh pik təhmen e kaluəluə, məto nuhuəŋ lan tikə, kəŋ moatiuw rəkis netəmim neen e nəgətuŋən eiuəiuə min rəhalat. Netəmim tepət itəm koatəŋ məmə okəkəike kəhg-ipəŋ netəmim, ilat iəgətuŋ eiuəiuə min.^d ¹¹Ahtosiɡ-in nəghatəŋ rəhalat məmə okəsotəgətuŋən e niməfak nəgətuŋən əh kotərat itəm kəsotətuatipəŋ məmə okotəgətuŋ, məto-inu nəgətuŋən rəhalat tatəəkīn-rəkīn nahatətəŋ rəha noanol min rafin rəha netəmim neen. Ilat koatəgətuŋ neiuəiuəŋ əh məto-inu kotalkeike məmə okotos məni lan, məto kəsotaulisəŋ lan.^e ¹²Etəm Krit kit əupəŋ, in ien kit rəhalat, in min təməŋ min-nulan məmə, “Netəm Krit, ilat netəm rəha neiuəiuəŋ nian rafin. Kəŋ ilat kotahmen e kuri iarupin min. Kəŋ ilat nəlpəh, nian rafin kotalkeike məmə kotagwəŋ əm lan.” ¹³Məto nəghatəŋ rəha ien u, in tol əm nīpahrienəŋ. Kəŋ tol nəhlan, əhai ilat mən-ipəŋ kəm ilat məmə rəhalat nəgətuŋən in neiuəiuəŋ, pəs ilat okotahatətə əm e nəghatəŋ pahrien,^f ¹⁴kəŋ ilat okəsotətəu-pəŋəŋ noanage rəha netəm Isrel ne nəghatəŋ rəha netəm koatəpəs nəghatəŋ pahrien.^g ¹⁵Kəŋ nəkotitun məmə netəmim itəm kotətuatip e nīganəmti Uhgīn, nat tikə itəm otol ilat kotamkīmīk. Məto netəmim itəm koatamkīmīk e nīganəmti Uhgīn məto-inu ilat kəsotahatətəŋ e Iesu, kəŋ noləŋ kit tikə itəm otol ilat kotətuatip. Kəŋ tol min-nəhlan, nətəliɡəŋ ne nīkilat kərəŋ kəsətuatipəŋ, kəŋ ilat kotəruru nakiləŋ nat itəm təwir, ne nat itəm tərət. ¹⁶Ilat koatəŋ məmə kotitun Uhgīn, məto noləŋ rəhalat tatəgətuŋ məmə koateiuə, ilat koatəuhlin məntaalat kəm Uhgīn. Netəm min əh kotərat aɡin, kotalməl koatəht nəwia Uhgīn, kəŋ okul ilat kəsotoləŋ nat wir kit ne.^h

Nəgətuŋən itəm tətəuatip

2 ¹Məto ik Taetas, ik onəkəike məgətuŋ wir netəmim e nəgətuŋən itəm tatətəu-pəŋ nəghatəŋ ətuatip e Iesu. ²Ik onəkəike məgətuŋ iəɡuihl min məmə e naliwəkəŋ rəhalat, ilat okotan mətiɡ, kəŋ məsotənim pikəŋ wain, kəŋ noləŋ rəhalat otəkəike mətuatip wir pəs netəmim okotisiəi-in ilat, kəŋ ilat okotəkəike moatətul əskasik kəŋ moatol natimnat e nenatīɡəŋ. Nahatətəŋ rəhalat otəkəike mamnim wir e nəghatəŋ rəha Uhgīn. Kəŋ ilat okotəkəike motolkeike netəmim. Kəŋ motəkəike kətul tiəkis e nian iəkis min itəm koatuwa e rəhalat nəmegəhəŋ. ³Kəŋ e noləŋ kitieh əm, nəkəike məgətuŋ wir nīpitəɡuihl min məmə ilat okotəkəike motol noləŋ itəm tətəuatip məmə otos-ipəŋ

c 1:6-9 1 Tim 3:2-7; 2 Tim 2:24-26 **d** 1:10 1 Tim 4:7 **e** 1:11 2 Tim 3:5-6; 1 Pita 5:2
f 1:13 2 Tim 4:2 **g** 1:14 1 Tim 4:7 **h** 1:16 1 Jon 1:6; 2:4

nisiaian kəm Uhgín. Kən ilat okəsotənən nikali netəmim. Kən sənəmə nípitan rəha nāpīsən. Məto ilat otəkəike motəgətun nəmegəhən ətuatíp.ⁱ ⁴Inəh, ilat okotəgətun nípitan min e suatíp itəm ilat okotolkeike rəhalat min nəman ne nenətílat min. ⁵Ilat okotəkəike motəgətun nípitan məmə ilat nípitan mətíg itəm nəmegəhən rəhalat in tətúatíp, kən ilat kəsotan əpnāpīnən, kən moatisiai-in rəhalat nəman min, kən moatehm wir natimnat min rəha latuənu, kən ilat moatol təwir kəm netəmim. Nian koatol nolən tol min-nulan, kən otahtosig-in netəmim məmə kəsotan ratən nəgətunən rəha Uhgín.^j

⁶Kən e suatíp kitiəh min, otəghat əskasik kəm netəm aluə məmə ilat kotitun nən atípən e níkilat məmə kotapəs nolən natimnat itəm tərat kən moatol əm nat itəm təwir. ⁷Kən ik, e natimnat rafin, onəkol əm nat ətuatíp min, pəs ilat okotətəu-pən nat naka itəm ik nakatol. Nian onakəgətun, nəmegəhən rəham otəkəike mətúatíp, mol nəghatən rəham təfigəm.^k ⁸Ik onakəkəike matən əm nəghatən pahrien itəm netəmim okol kəsotəplanən məntaa rəham nəghatən kən motən rat. Pəs in otol rəham tikiimir min okotaulis lan məto-inu ilat kəsotehm-pənən nolən rat kit ne lam, kən məsotənən nat tərat kit etat.^l

⁹Gətun wir slef min məmə ilat okotol nəwia rəhalat etəm-iasol min e natimnat rafin, məmə níkilat otāgien o wək rəhalat. Slef min okəsotənən nítai nəghaten rəha etəm-iasol min rəhalat,^m ¹⁰kən məsotakləhən kəm ilat, məto nian rafin ilat okotəkəike moatol natimnat ətuatíp min, məmə rəhalat etəm-iasol min okotən nípahrienən e rəhalat wək. E nolən itəm okotol e natimnat rafin, otəgətun məmə nəgətunən rəha Uhgín, Iosmegəh rəhatat in tətúatíp məwir.

¹¹Ik onakəkəike məgətun natimnat min əh rafin məto-inu Uhgín təmerəh rəkis e suatíp kəm netəmim rafin məmə otosmegəh ilat lan nian tətawte-in rəhan nəwirən kəm ilat. ¹²Nəwirən əh rəha Uhgín tatəgətun məmə nian kitat koatātig əh e nətueintən, kotəkəike motapəs nətəu-pənən nolən rat min ne natimnat rat min rəha nətueintən itəm koatəwiə e níkitat, məto okotan mətíg, kən nəmegəhən rəhatat otətuatíp wir motahmen-pən mə kitat netəmim rəha Uhgín.ⁿ ¹³Nəmegəhən rəhatat in otəkəike matol min-nulan nian kitat okoatəsaħgin nian Iesu Kristo, rəhatat Uhgín ne rəhatat Iosmegəh, in otuwa min lan e nəsanənən ne nəwirən. Nian əh in təwir aģin, kən kitat kotitun mə otəpanuwa, kən matol níkitat tətāgien. ¹⁴Iesu níkin təmagien məmə otimis otat, kən mətou nəmegəhən rəhatat mos-irəkis e nəsanənən rəha nolən rat min rafin, kən mafəl wir kitat məmə kitat okotuwa rəhan min netəmim itəm kotolkeike məmə koatol əm nat itəm təwir.^o

i 2:3 1 Tim 3:11 j 2:5 Efes 5:22 k 2:7 1 Tim 4:12 l 2:8 1 Pita 2:15 m 2:9 1 Tim 6:1 n 2:12 1 Jon 2:16 o 2:14 Eks 19:5; Dut 7:6; Esik 37:23; Kal 1:4; 1 Pita 2:9

¹⁵Natimnat min u, onatəgətun ilat e niməfak. Ləs-ipər nətəligən rəhalat məmə okoatətəu-pən lərəmərə, kən məghat əskasik kəm netəm koatətəu-pən nəghatən eiueiua min. Ughin təmos-ipinə wək əh kəm ik, kən əghat min-nulan. Əsolən məmə etəmim kit otən rat ik.^p

Nolən rəha iəfak min

3 ¹Taetas, ən-ipən wir min kəm rəham netəmim məmə okotisiai-in netəm-iasol ne kapman rəhalat. Okotəkəike moatol nəwialat, kən moatətul matip e nian rafin o nolən wək itəm otasitu e netəmim.^q ²Kən ilat okəsotəghat eiuan o nərəkinən nərği netəmim, kən okəsotolən timəht, mətə ilat nan mətig əm kən moatol təwir kəm netəmim, kən motos-iəhau rəhalat nətəligən moatisiai-in netəmim rafin.

³Koatol min-nulan mətə aupən kitat kotərat kəmotahmen əm elat. Kən Ughin təmasitu etat nian kitat min kəmoatol nolən rat min əh, kitat ialməl min. Kəməsotolən nəwia Ughin. Nos-ipən-os-ipənən rəha nərətən təmərəkin kitat. Kən nolən rat min rəhatat itəm kitat kəmoatolkeike, kəmoatərəmərə etat. Kitat kəmoatol əm nəwialat, kən kəmoatol nolən rat rafin. Kən kəmoatolkeike natimnat min rəha netəm pisin. Nolən rat rəhatat təmol məmə netəmim kotətəhau kitat, kən kitat kəmoatətəhau kitat min.^r

⁴Mətə nian nolkeikeən ne nəwiran rəha Ughin Iosmegəh rəhatat təmiet-arəpa, ⁵kən in təmosmegəh kitat, mətə sənəmə təmol mətə-inu kitat netəm ətuatip. !Kəp! In təmosmegəh kitat mətə-inu təmasəkkitun kitat. In təmosmegəh kitat nian Narmin Rəha Ughin təmafəl rəkis nolən rat min kən kotaiir wi min, kən Narmin təməwiək-in nikitat.^s ⁶Narmin u inu, Iesu Kristo Iosmegəh rəhatat in suatip məmə Ughin tatətəlmin nikitat tatər lan e nikin agien.^t ⁷In təmol kitat kotətəuatip e niganəmtin e nəwiran rəhan məmə okotahatətə e rəhan nəghatən itəm təmən kəm kitat mə o nian kit kitat kotatig itulin kitat min. ⁸Inu nəghatən kit in nəghatən pahrien.

Kən io ekolkeike məmə onakəgətun wir netəmim lan məmə okotitun wir. Nəgətunən min əh okotasitu e iəfak min məmə rəhalat nətəligən otətətig əskasik əm e nolən natimnat itəm təwir. Nəgətunən min u ilat kotəwir kən okotasitu wir e netəmim. ⁹Mətə apəs nəghatən alməl min itəm netəmim koatən tol min-nulan: koatəghat o noanol min rəhalat tuwin muwin miləs tipilat rat agin min; kən moatetet ilat min kən moatən-iəhau ilat min o nipəti nəghatən rəha Lou rəha Moses. Apəs əm nəghatən min u mətə-inu okol təsasituən e suah kit ne, kən rəhan nəwiran tikə.^u ¹⁰Okəmə suah kit tatol netəmim koatoor ilat min o nəghatən tol min-nulan, onəkuwin məghat əskasik kəm in kən mən-

p 2:15 1 Tim 4:12 q 3:1 Rom 13:1-7; 1 Pita 2:13-14 r 3:3 1 Kor 6:9-11; Efes 2:1-2; 5:8 s 3:5 2 Tim 1:9; Hip 10:22 t 3:6 Wək 2:17-18 u 3:9 2 Tim 2:14,16

iəhau. Məto okəmə tatol min, kən nakuwin min mən-iəhau min. Okəmə nəmən-iəhau pap mau kəiu, məto in tatəkəike e rəhan nolən, kən otətul-pən isəu ron motapəs.^y ¹¹Məto ik nəkitun məmə suah kit tol min-nulan, rəhan nətəlīgən tərət kən tatol keko-eko, kən matol təfagə rat e niğanəmti Uhgīn. Rəhan əm nolən tatəgətun mə in iol tərət.

Namnun nəghatən rəha Pol

¹²Oekahl-ipinə suah mil u kit, Atemas o Tikikas otimnə mehm ik. Nian otimnə, ik onakəkəike meam-in uəhai əm suatip mə onakimnə mehm io əpəh taon Nikopolis, məto-inu io emolkeike məmə ekuwin matig ikin e nian rəha nətəpən.^w ¹³Kən etəmim kəiu, Apolos ne Sinas u in ienatig e lou,^x ilau katualiwək e rəhalau naliwəkən, məto ik onakasitu elau məmə natimnat rafin rəhalau otəkəike mətətig.^y

¹⁴Rəhatat netəmim okotəkəike motitun wir suatip o nolən wək kən moatol nat itəm təwir məmə ilat kotitun nasituən e netəmim neen itəm rəhalat natimnat təsahmenən. Təsəwirən məmə ilat kotatig əpnəpīn əm.^z

¹⁵Netəm min u itəm itimat ekoatatig koatahl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat. Kən ən təwir kəm iəfak min itəm kotalkeike itimat.

Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

v **3:10** Mat 18:15-17 w **3:12** Efes 6:21-22; Kol 4:7-8 x **3:13** Ienatig e lou - Suah kit itəm titun wir lou rəha kot, kən in tatəghat rəha netəmim itəm koatuwin e kot.
y **3:13** Wək 18:24; 1 Kor 3:5-6 z **3:14** Efes 4:28

Filimon

Naoa itəm Pol təməte tuwin kəm Filimon

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Filimon

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm Filimon əpəh e niməfak ikin Kolosi. Ilau fren wir. Filimon in etəmim kit itəm tatos slef min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, netəmim tepət koatos slef. Kən iəfak min neen min, ilat min koatos slef min. Filimon, rəhan kit əh ikin slef, nərgin u, Onesimas. Məto Onesimas, in təkəkləh-in məni neen rəha Filimon, kən əmun, in magim. Okəmə Filimon otəplan Onesimas, lou rəha Rom tatən mə Filimon titun nohamnuən timis. Məto Onesimas təməplan Pol əpəh e kalapus ikin Rom, kən Pol təmən-iarəp Namnusən Təwir kəm in, kən təmahatətə e Iesu Kristo. Kən Onesimas in təmasitu e Pol. Kən Pol təmahl-ipən in titəlig-pən o Filimon. Pol təmən kəm Filimon məmə nat ənpərin Onesimas in slef rəhan, məto roiu in pian e Iesu Kristo.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u matəpəh o Filimon məmə otaluin nolən rəha Onesimas, kən mos in titəlig-pa min. Nat ənpərin məmə in rəhan slef, məto Pol tolkeike məmə Filimon otəplan Onesimas tahmen əm məmə in pian kit e Iesu Kristo.

¹Io Pol, itəm etatig e kalapus o Kristo Iesu, itimlau piətət Timoti, iatuən təwir kəm ik Filimon. Ik iolitimlau itəm ekioalkeike pik, kən kitəhal kətəhalol wək kitiəh əm rəha Iesu. ²Kən iatuən təwir kəm winitət Apia, ne Akipas itəm kitat mopael min koatəluagin rəha Uhgın, kən iatuən təwir kəm netəm rəha niməfak itəm koatuwa moatəfak e rəham nimə.^a ³Pəs Uhgın u Tata rəhatat, ne Iəməmə Iesu Kristo okuawte-in nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

a 1:2 Kol 4:17; 2 Tim 2:3

Nəfakən rəha Pol

⁴E nian min rafin itəm iatəfak ron ik, matən tagkiu kəm Uhgın ron ik, ⁵məto-inu eməto nahatətəən rəham e İərəmərə İesu, ne nolkeikeən rəham itəm tatuwin o nəfak min rafin. ⁶Kən iatəplan nolən rəham, məmə natawte e nikim agien məto-inu e rəham nahatətəən. Kən iatəfak məmə nolən əh otasitu lam məmə onəkitun wir kən mos nat wir min rafin rəha Uhgın itəm tətawte-in e Kristo kəm kitat. ⁷Piak, iatəfak nəhlan məto-inu rəham nolkeikeən təmol niki nəfak min koatəto təwir, kən nian eməto, io min, nikik təmagien kən tatiləs-ipər rəhak nətəligən lan.^b

Nətapəhən rəha Pol

⁸Tol nəhlan, e Kristo esəginən o nənən kəm ik məmə onəkol nat kit itəm nəkəike mol, ⁹məto esol mihinən. İatətapəh-in əm e nolkeikeən. Io iaguıhl kit, etatig e kalapus o Kristo İesu. Kən io inu Pol, ¹⁰iatətapəh-in suah kit ron ik e rəhak nıpahrienən məmə nakos e nikim agien. Suah əh in təmuwa tahmen-pən e nətik nian emətətig e kalapus, inu Onesimas, rəham slef.^c ¹¹Aupən ikin, in təməsol wək wirən kəm ik, məto roiu in titun nolən wək təwir kəm kilau kərən.^d

¹²Kən roiu, etahl-ıpinə min suah u, etəm itəm iakolkeike pik. ¹³Okəmə tətətig itımlau min, nikik tagien ron, kən in otatos nəmeem mətasitu lak nian etatig ikin-u e kalapus o nammusən təwir. ¹⁴Məto esolkeikeən məmə ekol nat kit itəm ik nəsegəhan-inən. Kən okəmə natol nat wir, iakolkeike məmə in tətisi-pən əm e nikim agien, məto sənəmə nat io iatəkəike kəm ik məmə nakol.

¹⁵Esitunən, okəm-naka Onesimas təmagim e nian əkuəkir u məmə onakos min in titəlig-pa min nətuatig agin-əh, ¹⁶məto sənəmə in otol min əm slef rəham, kəp. Məto roiu əh, in suah wir taprəkis-in slef kit, in pialau etəm təwir. Io iakoleike pik in, məto ik onakolkeike pik in taprəkis, məto-inu in rəham slef, kən in piam e İərəmərə.^e

¹⁷Nakatehm io məmə kəmuea kitıəh e wək ne nolkeikeən rəha Kristo, kən tol nəhlan, iatətapəh məmə nian in otımnə, nakos in e nikim agien tahmen-pən əm məmə io. ¹⁸Okəmə təmol nat kit tərət kəm ik, o təmos rəham nat kit kən məsətuəən, pəs nəkələhəu-pən tətətig e kaon rəhak. ¹⁹Kən əh-roiu, Io Pol, iatəte e nelmək—*pəs io epanətou*. Məto təwir məmə nəsaluinən rəham kaon asol agin kəm io, itəm tol min-nulan, emasitu lam kən nəmos rəham nəmegəhən lilin. ²⁰Piak, iakolkeike məmə onakətuoun matətou rəham kaon^f kəm io, kən ol nat u iatətapəh-in e nərgi İərəmərə,

b 1:7 2 Kor 7:4 **c** 1:10 1 Kor 4:15; Kol 4:9 **d** 1:11 Nərgin u “Onesimas” in təmə, “etəm itəm titun nolən wək wir.” **e** 1:16 1 Tim 6:2 **f** 1:20 E nəghatən Kris, nəghatən rəha Pol ikin-u “mətou rəham kaon” in iuəhkir əm e nərgi Onesimas.

kən ol nikik tatəto təwir e Kristo. ²¹Iatəte naoa u kəm ik mətə-inu ekitun məmə onəkol nəwiak, kən onəkol taprəkis-in nat naka itəm iatətapəh-in.

²²Kən nat kit min, afəl rəhak kit rum mətə-inu emələhəu-pən rəhak nətəligən e Uhgīn məmə in otos io ekitəlig-pinə min otəmat, inu noa nəfakən rəhatəmat.^g

Namnun nəghatən rəha Pol

²³Epafras, itimlau min etuatig e kalapus o nərgi Kristo Iesu, kən in tatən təwir kəm itəmat.^h ²⁴Kən Mak, ne Aristakas, ne Temas, ne Luk, itəm itimat ekoatol wək kitəh, ilat min koatən təwir kəm itəmat.ⁱ

²⁵Pəs Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat rafin.

Hiprus

Naoa itəm kəməte tuwin kəm noanol rəha Isrel

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Hiprus

?Pah təməte naoa u? Kitat kotəruru məmə pah təməte naoa u. Etəm təməte naoa u təməsəteən nərgin e naoa. Etəm təməte təməsəplanən Iesu Kristo. Məto təməto Namnusən Təwir o netəmim pisin-pisin min itəm kəmotəplan Iesu. Kən suah u, in titun nəghatən rəha Oltesteman, ne nolən rəha netəm Isrel aupən. Okəm-naka Panapas o Apolos təməte naoa u, məto-inu ilau kiatur nat tahmen e suah u. Kən ilau iahgin e niməfak. Netəmim neen, nikilat təht məmə Pol təməte, məto nikitat təsəhtən nəhlan məto-inu e leta tepət rəha Pol, təmələhəu-pən nərgin, məto nərgin tikə e naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte naoa u kəm netəm Isrel itəm kotahatətə e Kristo Iesu, məto okəm-naka neen kəmotitəlig-pən noan məsin e nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses. Okəm-naka ilat kəsotitun wirən nəukəti Namnusən Təwir.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, netəm Isrel koatərəkin netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo. Nikilat təpou ron. Təwir məmə ilat okotəto məmə nahatətəən rəhalat in nipahrienən, kən Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.

?Təməte naoa u o naka? E nian əh netəmim neen e niməfak, nikilat təht məmə nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses e Oltesteman, in ilis taprəkis-in nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo. Məto nolən min nəhlan rəha Oltesteman, ilat narmin min əm rəha natimnat min itəm Iesu otol. Kəmotətə naoa u məmə netəmim okotəplan motitun məmə Iesu Kristo in ilis taprəkis-in natimnat rafin, tahmen-pən e ien min, ne nagelo min, ne Moses, ne Aron ne pris min. Nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo in təwir pik taprəkis-in nolən rəha nətəu-pənən lou rəha Moses. Inu, in nipahrienən məto-inu natimnat rafin rəha Oltesteman təmuwa mol

nipahrienən lan e Iesu Kristo. Kən nimisən rəhan in tahmen əm məmə otos-irəkis nolən rat min rəha etənim.

Kristo təmol əp Uhgın kəm itat

1 ¹Aupən ikin, Uhgın təmatən^a nəghatən rəhan, məto təmatələhəu əm e səpag kəm tipitat min e nian tepət ne suatip pisin pisin min. ²Məto roiu əh, kinotegu-pən e nammun nian,^b kən tınatəghat ətuatip əm kəm kitat e Nətin, itəm in təmiləs-ipər məmə otərəməərə e nautə rafin rəha tata rəhan.^c Kən e Nətin əh, in təmol natimnat rafin e nətueintən.^d ³Nəti Uhgın in nəhag-əhagən rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgın.^e In təməru ətuatip rəhan tata e natimnat rafin.^f In tatəmik ətain natimnat rafin e nəsanənən rəha nəghatən rəhan.^g Nian in təmimis rəkis məmə otafəl rəkis rəhatat nolən rat min,^h kən in tatəpələh e rəhn matip kig, ikin rəha nepətən ne nisaiiən, e neai.ⁱ

Nəti Uhgın u, in ilis taprəkis-in nagelo min

⁴Tol nəhlan, Uhgın təmiləs-ipər rəkis Nətin u, kən in ilis taprəkis-in nagelo min, tahmen-pən məmə nərig u itəm Uhgın təmos-ipən kəm in, in ilis pik taprəkis-in nərgilat rafin.^j ⁵Uhgın təməsən agin-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,

“Ik nətik.

Roiu enuwa rəham tata ətuatip.”^k

Məto in təməghat nulan kəm Iesu. Kən Uhgın təməsən agin-əhən kəm nagelo kit məmə,

“Io tata rəham,

kən ik onəkuwa nətik.”

Məto in təməghat nəhlan kəm Iesu.^l

⁶Məto e nian Uhgın tahl-ipa Nətin itəm təmaupən maiir^m tuwa e nətueintən, kən in tən məmə,

“Pəs rəhak rafin nagelo min,

nipinəgilat taru nisip e nisaiiən, motənwiwi in.”

⁷Nian Uhgın tatəghat-in nagelo min, in tatən məmə,

a 1:1 Hip 2:2 **b 1:2** 1 Pita 1:20 **c 1:2** Sam 2:8 **d 1:2** Jon 1:1-3; Kol 1:16

e 1:3 Jon 1:14; 12:41; Aes 6:1-4 **f 1:3** Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2 Kor 4:4

g 1:3 Kol 1:17 **h 1:3** Taet 2:14 **i 1:2-3** Fil 2:5-11; Kol 1:15-18. **j 1:4** Efes 1:20-21; Fil 2:9

k 1:5 Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 5:5; 1 Kron 17:13 **l 1:5** Mat 3:17 **m 1:6** Katən məmə in

təmaupən maiir məto-inu təmaupən maiir e pian min. Katəghat-in nəhlan Iesu, məto-inun

in təmaupən matig, uarisig natimnat min rafin (Əplan min Kolosi 1:15). Tol nəhlan, kən

natimnat rafin min, in rəhan əm. Tatos nepətən ne nisaiiən nəhlan tahmen e suakəkə itəm təmaupən maiir. Sam 89:27; Hip 2:10; Rom 8:29.

- “Io emol rəhak nagelo min
ilat kotahmen e nimətag itəm tətən ikin min rafin, matol rəhak
wək.
Ilat iolwək min rəhak, tahmen e nigəm.”^{n o}
- ⁸ Məto təmatəghat-in Nətin kən matən məmə,
“Uhgın, rəham nərəmərəən otətətig lilin, namnun tikə.
Kən nətuatipən in nəlnal rəha nərəmərəən rəham.
⁹ Ik nəmolkeike əm nətuatipən
kən metəhau nolən eko-eko min.
Tol nəhlan, io u, rəham ətuatip Uhgın,
io emələhəu əupən ik, kən ik ilis e ik min neen.
Kən emol-pən oel e rəhm-kapə, tatəgətun məmə ik kig,
matol nikim tagien taprəkis-in ik min neen.”^p
- ¹⁰ Kən Uhgın tatən-ipən min kəm in məmə,
“Tərəməra, e nətuounən, ik nəmol nətueintən u,
mol in təkaskik.
Kən e nelməm atip əm,
ik nəmol natimnat rafin itəm kotətig e neai.
¹¹ Natimnat min u rafin, ilat okəpanotikə,
ilat okotoas tahmen e niməhan itəm təməmnəmit,
məto ik nətətig lilin əm.”^q
- ¹² Ik onakaiu-aiu ilat,
tahmen əm məmə etəmim təmaiuiui rəhan niməhan.
Ik onakəuhlin natimnat min u,
tahmen e etəmim təmikis rəhan niməhan,
məmə in otətəut-in in pisin.
Məto ik, nəkətətig lilin əm nulan,
kən okol nəsimisən nian kit.”^r
- ¹³ Uhgın təməsən-ipən agin-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,
“Ik əpələh e rəhak matip, ikin rəha nepətən ne nisiaiən,
kən matəsahgin.
Pəs io ekos-iəhau rəham tikimir min,
mol ilat kotahmen e niməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.”^{s t}
- ¹⁴ Məto nagelo min, ilat iolwək min əm. Nagelo min, ilat narmin
min itəm Uhgın təmahli-ipa məmə okoatehm netəmim itəm okotos
nəmegəhən ron.

n 1:7 Sam 104:4 **o 1:7** Nimətag ne nigəm kəmueia nian Uhgın təmos-ipa Lou.

Hip 2:2; 12:18-21. **p 1:9** Sam 45:6-7 **q 1:11** Aes 34:4; 51:6; Nol Əpən 6:12-17

r 1:12 Sam 102:25-27 **s 1:13** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “ekol rəham tikimir min
ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəpər nelkəm lan,” kən nipətən u məmə, “Oekol
ik ilis agin taprəkis-in rəham tikimir min.” **t 1:13** Sam 110:1

Nən-iəhauən itəm o nuwinən e naiəh

2 ¹Iesu in ilis pik. Tol nulan, təwir məmə kitat okotətəlig-in wir nat naka itəm kitat kəmotətə,^u məmə naiəh rəha nitəhəi təsiləsən kitat. ²Nəghatən^v itəm nagelo min kəmoatən-iarəp^w in nīpahrienən, kən netəmim ilat okotos nalpīnən o nətghələn Lou ne nəlpah-inən nolən nat Lou tatən. ³?Tol nəhlan, kən kitat okotəhrol nulan motagim okəmə kitat kotol nat əpnəpīn əm e nosmegəhən asol əh rəha Iesu? Nosmegəhən u, itəm Iərəməərə təmaupən mən-iarəp, kən netəm min u itəm kəmotətə, ilat kəmotəgətun kəm kitat məmə in nīpahrienən.^x ⁴Uhgin təmatig mol min nəfigəmən o nəghatən əh e nolən nəmtətīn min, ne natimnat min itəm narmi netəmim tatiwig ron, ne nat pīspīs min, ne nos-ipamən nəsanənən min rəha Narmin Rəha Uhgin o nolən wək.^y

Iesu təmuwa mahmen e pian min

⁵Nagelo min okol kəsotərəməərəən e nətueintən itəm otəpanuwa, itəm kotəghat-in.^z ⁶Məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,

“Etəmim in nat əpnəpīn əm,
məto ik, nīkim tatəht in, ik nəsaluinən,
kən ik natehm wir nəti etəmim.”^a

⁷E nian əkuəkīr əm itəm ik nəmos-iəhau in, teiuaiu ləhau e nagelo min, kənu mos-ipən nərəməərəən ne nepətən ne nīsiəiən kəm in.

⁸Kən ik mos-ipən nepətən məmə in otərəməərə e natimnat rafin.”^{b c}

Roiu əh, tatən məmə, “natimnat rafin,” nīpətīn un məmə Uhgin təsapəsən nat kitiəh ne məmə etəmim təsərəməərəən lan. Məto kitat kəsotehmən əh natimnat min əh kotuwa. ⁹Məto nat kitiəh kitat kəmotəhm, inu Iesu, itəm “e nian əkuəkīr əm nəmos-iəhau in teiuaiu ləhau e nagelo min” kən roiu əh “kīnos-ipən nepətən ne nīsiəiən kəm in” məto-inun in təmos nahməən mīmīs o kitat. Əwəh, e nəwīrən rəha Uhgin, Iesu təmīmīs o netəmim rafin e nətueintən.”^d

¹⁰Uhgin təmol natimnat rafin məto-inun in təmolkeike mihin, kən natimnat rafin kotatig-pən e nelmin.^e Kən təwir agin məmə Uhgin təmol Iesu u, təmaupən mohatip nol o nosmegəhən netəmim, in təməto nahməən e nīmīsən, məmə in tətuatip agin^f o nəmīkən nenəti Uhgin min tepət kotuwīn katig e nəhag-əhagən rəha nəwīrən ne nəsanənən rəhan.^g

u 2:1 Rom 11:22 **v 2:2** Nəghatən u tatəghat-in, in Lou rəha Moses. **w 2:2** Wək 7:53
x 2:3 Hip 10:28-29; 12:25 **y 2:4** Mak 16:20 **z 2:5** Netəm Isrel ilat koatən məmə
nīpahrienən məmə nagelo min ilat koatərəməərə roiu ikin min rafin e nətueintən; Dut 32:8.
a 2:6 “nəti etəmim,” inu Iesu. **b 2:6-8** Sam 8:4-6 **c 2:8** Jen 1:26; Nol Əpən 20:4,6;
22:5 **d 2:9** Fil 2:8-9 **e 2:10** Rom 11:36 **f 2:10** Hip 2:17; 4:15; 5:8-9 **g 2:10** Luk 24:26;
Rom 8:17; 2 Tes 2:14; 1 Pita 5:1; Hip 2:7

¹¹Iesu in tatol rəhan netəmim kotasim, məmə rəha Uhgın əm, rəhalat nolən rat tikə.^h Kən Iesu ne rəhan min netəmim, rəhalat tata kitəh əm. Tol nəhlan kən Iesu in təsaulisən məmə otaun-in ilat u məmə pian min ne winin min.ⁱ ¹²In təmən-ipən kəm Uhgın məmə,

“Io oekən-iarəp ik kəm piak min ne winik min ne natimnat min itəm ik nəmol.

Oekan napuən mənwiwi ik e nuəfiminən asol e niganəmtilat.”^j

¹³In tatən min məmə,

“Io oekələhəu-pən nahatətəən rəhak e Uhgın.”^k

Kən matən min məmə,

“Io u, itimat nisualkələh itəm Uhgın təmos-ipa kəm io.”^l

¹⁴Nisualkələh min əh, Iesu tatəghat-in ilat, ilat nıpətilat ne nitalat əh-ikin. Ilat u netəmim agin-əh əm. O nat u, Iesu təkəkəike muwa e nətueintən mos nıpətin ne nitan tahmen əm elat məmə in otuwa pialat pahrien.^m Təmöl nəhlan məmə in otimis, kən nimisən rəhan, in otərəkin nəsanənən rəha İərmis, itəm tətəskəlīm nəsanənən rəha nimisən.ⁿ

¹⁵Məto-inu netəmim koatəgin nimisən.^o Nəginən rəhalat tətəskəlīm ətain ilat nian rafin, tahmen əm məmə ilat slef min. Məto Iesu in təmimis məmə otiuw rəkis netəm min u, məmə sənəmə ilat slef min. In təmikis ilat. ¹⁶Kotitun əsas məmə sənəmə in təmasitu e nagelo min, məto in təmasitu e noanol min rəha Epraham.^p

¹⁷Iesu təike mos nıpətin ne nitan nəhlan, məmə in otuwa mol tahmen e pian min e nolən min rafin,^q məmə in titun nasəkitunən^r kitat, kən koatəgile lan. In otəkəike muwa mol nəhlan, təgətun məmə in pris asol agin pahrien, tatol wək rəha Uhgın, kən məmə in otılpin neməha rəha Uhgın. ¹⁸Kən roiu əh, nian Setan tatos-ipən-os-ipən kəm ilat, kən Iesu titun nasituən elat, məto-inu in min, in tinəto tərət rəkis nian Setan təmos-ipən-os-ipən kəm in.^s

Iesu in taprəkis-in Moses

3 ¹Piak min ne winik min, Uhgın tinaun-in^t kələh kitat min itəmat o nuwinən e nego e neai, kən mol məmə kitat netəm iasim. Məto-inu Iesu tətəsitə nulan e kitat, itəmat onəkotəkəike katətəlig-in pik Iesu əh, in aposol kən in pris asol agin rəha nəfakən rəhatat itəm kitat koatən-iarəp. ²Uhgın təmİLəs-ipər Iesu məmə in otol wək u, kən in təmöl nəwia Uhgın e natimnat rafin, tahmen e Moses aypən təmöl nəwia Uhgın e rəhan wək rafin, məmə in otəteh m wir nimə, inu netəmim rəha Uhgın.^u

h 2:11 Hip 13:12; Efes 5:26 **i** 2:11 Mat 28:10 **j** 2:12 Sam 22:22 **k** 2:13 Aes 8:17
l 2:13 Aes 8:18; Jon 10:29 **m** 2:14 Jon 1:14 **n** 2:14 Jen 3:15; 1 Kor 15:54-57; 2 Tim 1:10;
 1 Jon 3:8 **o** 2:15 2 Tim 1:7 **p** 2:16 Aes 41:8-9; Luk 3:8 **q** 2:17 Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15;
 5:1,8-9 **r** 2:17 Hip 5:2 **s** 2:18 Hip 4:15 **t** 3:1 Rom 8:28 **u** 3:2 Nam 12:7

³Ilau kərən kətioal nəwia Uhgın, məto etəm təmiləkin nimə, netənim koatıləs-ipər nərgin ron taprəkis-in nimə itəm in təmol. Kən e nolən kitiəh əm, tətuatip məmə Uhgın otıləs-ipər Iesu taprəkis-in Moses. ⁴Kən nimə min rafin, netənim koatıləkin, məto Uhgın in təmiləkin natimnat rafin itəm tətətig. ⁵Moses in iolwək kit e nıpəgnoa nimə rəha Uhgın, itəm tatol nəwia Uhgın, matehm nimə rəhan, inu netənim rəha Uhgın. Kən nəmegəhən rəha Moses tatəpsen-pən natimnat itəm Uhgın otəpanəgətun. ⁶Kristo, in min tatol nəwia Uhgın. Məto sənəmə in iolwək əm kit tahmen e Moses. In Nətin, kən tatos nepətən o nərəməərəən e rəhan nimə. Kən okəmə kitat kəsotəginən, kən motalkut məmə okotətul əskasik^v o nat in itəm kitat kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat lan, kən motausit ron, kən nıpahrienən məmə kitat u, netənim rəhan, kitat rəhan nimə.^w

Oatehm məha-məha itəmat min e nahatətəən rəhatəmat

- ⁷Nəghatən u inu, Narmin Rəha Uhgın təmən e Naoa Rəha Uhgın məmə,
 “Roiu əm, onəkotəkəike moatətəlig-in nəwian,
⁸məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik,
 tahmen e tipitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən moatəht nəwia Uhgın,
 nian ilat kəmoatek asgəwın Uhgın e ikin taruən-aruən ikin.^x
⁹Ikin əh, tipitəmat min kəmotəkəike kəm io məmə okotəplan rəhak
 nəsanənən,
 nat ənnapın ilat kəmotəplan pap natimnat min itəm emol o nup foti.^y
¹⁰Kən io iatol neməha kəm ilat, kən matən məmə,
 ‘Nikilat tətən isəu ron io nian rafin.
 Kən ilat motapəs nolən nat itəm iatən kəm ilat.’
¹¹Neməha təmol io,
 kən ekos noanawıl kit mən məmə,
 ‘İlat okol kəsotuwinən e ikin katos namegən ron io ikin.’”^{z a}
¹²Piak min ne winik min, oatehm wir itəmat min o nat u. Otol
 məmə nikitəmat atip otəsəratən kən kit təsapəsən nahatətəən, mol
 məmə nəkotəuhlin-pən itəmat isəu o Uhgın itəm tatəmegəh. ¹³Uhgın
 təmən “Roiu əm,” kən nian u “roi” tətətig əh. Tol nəhlan, nəkotəkəike
 moatəghat roiu kəm itəmat min, moatehm məha-məha itəmat min nian
 rafin, məmə nolən rat otəseiue-inən itəmat kit mol rəhn-kapə təskasik o
 Uhgın. ¹⁴Məto-inu okəmə kitat kotətul timtim mətoarus-pən namnun,
 motahatətə e Uhgın təskasik miəkis, tahmen əm məmə inu kəmotətuoun
 motahatətə wi əm lan, kən tatəgətun məmə kitat kınəotəs kələh natimnat
 min rəha Kristo. ¹⁵Məto sotaluinən nəghatən itəm kəmən,

v 3:6 Hip 3:14; 4:14; Rom 11:22 w 3:6 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5 x 3:8 Eks 17:1-7;
 Nam 20:2-5 y 3:9 Nam 14:3; Dut 1:3; Wək 7:36 z 3:11 Nam 14:21-23
 a 3:7-11 Sam 95:7-11

“Roiu əm, onəkotəkəike motətəlig-in nəwian
məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik,
tahmen e tipitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən
moatəht nəwia Uhgın.”^b

¹⁶?Kən pah min un itəm kəmotəto pap nəwia Uhgın, məsotolən? İlat un Moses təmit-irəkis ilat İjip.^c ¹⁷?Pah min un kəmotol Uhgın neməha tol o nup foti? İlat un, netəm kəmotol nolən rat, kən moatəme motimis moatəməhl əpnəpin əm əpəh ikin taruən-aruən ikin.^d ¹⁸?Kən pah min un Uhgın təmatəghat kəm ilat, matos noanawil məmə ilat okəsotuwinən motiet-arəpən ikin katos namegən ron ikin? In təmatəghat kəm netəm kəmotəht nəwian.^e ¹⁹Kən kitat koatəplan məmə kəməsegəhan-inən ilat məmə okotiet-arəpən ikin katos namegən ikin ron, mətə-inu ilat kəsotahatətəən lan.

Ikin katos namegən o Uhgın ikin

4 ¹Mətə kitat u, Uhgın təmən-İəkis rəkis məmə kitat kotitun nuwinən imə ikin katos namegən ron ikin, kən nənİəkisən u, tatətul əh, materəh otat. Tol nəhlan, pəs kitat koatəto itat, kən moatəgin məmə kitat kit okol mətan təsosən namegən əh. ²Mətə-inu kitat kinotəto rəkis namnusən təwir məmə Uhgın təmol əpen-əpenə ikin kit o namegən rəhatat, tahmen əm məmə inu netəm aupən kəmotəto nəghatən mihin. Mətə nəghatən əh, təməsasituən elat, mətə-inu ilat kəmoatəto əm, məsotahatətəən lan. ³Mətə-inu kitat netəm kəmotahatətə əm lan, kitat kotitun nuwinən imə, ikin katos namegən ron ikin. Mətə rəha netəm min u itəm kəsotahatətəən lan, Uhgın təmən məmə,

“Neməha təmol io, kən ekos noanawil kit, mən məmə,

‘İlat okol kəsotuwinən ikin katos namegən ron io ikin.’”^f

Təmən nəhlan, nat əpnəpin məmə tinol əpen-əpenə rəkis ikin katos namegən ron ikin nian in təmətuoun matol nətueintən. ⁴Kitat kotitun məmə tinol əpen-əpenə rəkis lan, mətə-inu Naoa Rəha Uhgın in tatəghat-in Sapat, matən məmə, “Təmol nətueintən, kən e nian sepin lan, Uhgın təməmeg e rəhan wək.”^g ⁵Mətə ikin min neen e Naoa Rəha Uhgın, Uhgın tatən məmə, “İlat okol kəsotuwinən ikin katos namegən ron io ikin.”^h

⁶Tol nəhlan, ikin katos namegən o Uhgın ikin əh, in tətətig əh məmə netəmim okotuwin ikin. Mətə netəm min u aupən itəm kəmotəto namnusən təwir, ilat kəmotəmik-arəpən-in nuwinən ikin katos namegən ron ikin, mətə-inu kəmotəht nəwia Uhgın. ⁷Kənu, uarisig lan, tol-pən Uhgın təmələhəu min nian kit min o nuwinən ikin katos namegən ron ikin. Nian əh, inu roiu. Uhgın təmən-İarəp nat u kəm Təfit məmə,

b 3:15 Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 **c 3:16** Nam 14:1-35 **d 3:17** Nam 14:29; 1 Kor 10:1-13
e 3:18 Nam 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11 **f 4:3** Sam 95:11; Hip 3:11 **g 4:4** Jen 2:2
h 4:5 Sam 95:11

“Roiu əm, onəkotəkəike motətəlig-in nəwian məsotolən rəhatəmat-kapə təkaskik pik.”ⁱ

⁸Nikitəmat tuəh-tu suah u Josua^a aupən. Okəmə Josua təmos-ipən namegən kəm ilat nian in təmit ilat moatuwin Kenan, kənu Uhgın okol təsən minən məmə otələhəu nian kit min məmə in nian rəha nuwinən imə ikin katos namegən ron ikin.^k ⁹Kən tol nəhlan, kən in təmə nian pisin kit min, nian əh-ikin tətətig əh o rəhan netəmim məmə okotuwin motos namegən, e nolən kitəh əm itəm Uhgın təməmeg mihin e rəhan wək min aupən, e nian rəha Sapət. ¹⁰Məto-inu etəm tatuwin imə məmə otos namegən u, in otameg e rəhan wək, təhmen əm e Uhgın itəm təməmeg e rəhan wək aupən.^l ¹¹O nat u, kitat okotalkut əskasik məmə okotuwin imə motos namegən u. Təsəwirən məmə kitat kit, otətəu-pən nolən rəha netəm aupən itəm kəmotəht nəwia Uhgın, moatəme.

¹²Məto-inu Naoa Rəha Uhgın,^m in tatəmegəh məsanən mitəhləpik e wək rəhan.ⁿ Kən in təhmen e naip tasilə e nikalin kərən mil.^o In titun nətarerəhən matəplan nətəligən min ne nikin pisin pisin min e netəmim, təhmen əm e naip itəm tətətarerəh matəplan ikin tatilpin min ikin e nikilkilitəm ne nəhau imə agin. In tətakil nətəligən min ne nolən anion min e nikitəm.^p ¹³Uhgın tatəplan natimnat rafin e nətueintən təhmen əm məmə kəməte kitalkin-italkin katəpik, koatəməhl piəpiə əm. Kitat okotəkəike motən-iarəp rafin agin natimnat itəm kəmotol kəm Uhgın u inu.^q

Iesu in təmuwa pris asol agin itəm təwir maprəkis, məto-inu in Uhgın pap, məto təmuwa etəmim

¹⁴Tol nəhlan, pəs kitat kotaskəlim-iəkis nahatətəən rəhatat itəm kinoatən-iarəp rəkis, məto-inu kitat koatos pris asol agin kit rəhatat in iahgin. Inu Iesu, Nəti Uhgın, itəm tinuwin rəkis imə e nego e neai.^r ¹⁵Məto-inu rəhatat pris asol agin, in Pris kit itəm tətəto wir nikitat, matəto wir otəhrol kitat kəsotəhmenən, məto-inu natimnat rafin itəm tatek asgəwin kitat e nəmegəhən, natimnat kitəh min əm, kinotek asgəwin rəkis in e rəhan nəmegəhən. Rəhatat pris asol agin, in tinitun rəkis rəhatat nəpouən min.^s Məto nat kitəh əm un, in təsolən nat tərət kit. ¹⁶O nat u, pəs kitat kəsotəginən o nuwamən iuəhkir o jea rəha kig^t u,

i 4:7 Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 j 4:8 Josua in nərgin kit e nəghatən rəha Isrel. Kən nərgin u Iesu, nərgilau təhmen-ahmen əm e Josua e nəghatən rəha netəm Kris. Nian Josua təmos-ipən namegən kəm netəm Isrel əpəh Kenan, nəmegəhən rəha Josua in tatəpsen-pən nat itəm Iesu otəpanol, mos-ipa namegən pahrien kəm kitat. k 4:8 Dut 31:7; Jos 22:4 l 4:10 Jen 2:2; Hip 4:4 m 4:12 1 Pita 1:23; Aes 49:2; Nol Əpən 19:13-15; Jon 12:48 n 4:12 Aes 55:11; Jer 23:29 o 4:12 Efes 6:17 p 4:12 1 Kor 4:5 q 4:13 Nol Əpən 2:23 r 4:14 Hip 7:25 s 4:15 Hip 2:17 t 4:16 Jea rəha kig u, in Uhgın tatəpələh ikin, kən matəməmə, məto o natimnat min itəm Iesu təmol, jea rəha kig u, in tatuwa təhmen e Ikin Katilpin Neməha rəha Uhgın Ikin itəm Oltesteman tatəghat-in (Onakehm e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). Ikin əh inəh, itəm Uhgın tətəsəkitun kənu matəhlman nəwirən rəhan ikin kəm itat kən mətəfəl rəkis nolən rat min rəhatat. In titun nolən e nita Iesu itəm təmaiu otat, kən təməəkən-rəkin rəhan neməha.

tətatwte-in rəhan nəwīrən kəm kitat. Kən ikin əh, in otasəkitun itat, kən mos-ipa nəwīrən kəm kitat e nikin agien, e nian rəha nəratən otuwa otat.^u

5 ¹Kitat kotitun məmə nian rafin Uhgīn tatitəpun suah kit kən matiləs-ipər in məmə otuwa pris asol agin, məmə in suatip rəha netəmim okotuwin o Uhgīn. In suatip rəhalat o nos-ipənən natimnat kəm Uhgīn, kən in matol sakrifais o rəhalat nolən rat min.^v ²Roiu əh, məto-inu pris asol agin u in etəmim kit, in titun nolən timətig əm o netəmim,^w nat ərnapin məmə ilat kotəruru agin nat itəm tətuatip, ilat kotagim rəkis e suatip, məto-inu in min, in təsahmənən, in tatol təfagə rat^x nian tərət. ³In tatol təfagə rat nəhlan, kən tol məmə e nian rəha sakrifais, in otəkəike mol sakrifais o rəhan atip təfagə, kən matig mol min rəha netəmim min.^y

⁴Suah kit okol təsənən məmə in otol wək rəha pris asol agin, matiləs-ipər atip in. Kəpə, Uhgīn otəkəike maun-in rəhan kit etəmim məmə in otol wək u, tahmen əm məmə inu təmaun-in mihin Eron auppən.^z ^a ⁵Tol nəhlan, Kristo in təmisiləs-ipər atipən in məmə in pris asol agin. Məto Uhgīn in təmitəpun, kən mən-ipən kəm in məmə,

“Ik nətik.

Roiu enuwa rəham tata ətuatip.”^b

⁶Kən ikin kit min e Naoa Rəha Uhgīn,^c in tatən məmə

“Ik pris kit tahmen e Melkisetek auppən,^d ^e

kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwīn matuwīn nammun tikə.”

⁷E nəmegəhən rəha Kristo e nətueintən u, in tatəfak kəm Uhgīn, matətapəh-in nasituən, mətasək əfəməh, nahui nəmtin titaiəh. Uhgīn tatos nəsanənən o nosmegəhən in e nimisən. Kən in təmatisiai-in Uhgīn, kən matol nəwian,^f kən o nat u, Uhgīn təməto in.^g ⁸Nat ərnapin məmə Kristo in Nəti Uhgīn, məto in təməto nahməən. Tol nəhlan, nahməən rəha Iesu, təmol in titun wir nipəti nolən nəwia Uhgīn,^h ⁹kən təmuwa etəm ətuatip rəha nolən wək rəha pris asol agin rəhatat. Kən in təmol suatip o nosmegəhən lilin rəhan netəm min u koatol nəwian, matos wir ilat, matuwīn matuwīn nammun tikə. ¹⁰Kən Uhgīn təmos-

u 4:16 Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5 v 5:1 Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9

w 5:2 Hip 2:17-18 x 5:2 Hip 4:15; 7:28 y 5:3 Lev 9:7; 16:6-15; Hip 7:27; 9:7

z 5:4 Hip 5:1-4 koatəghat-in ətuatip wək itəm pris asol agin min kəmotol auppən, muwa mətoarus nian netəm Rom kəmotərəkīn Nimə Rəha Uhgīn e nup fote tinuwīn rəkis uarisig Iesu təpanimis.

a 5:4 Eks 28:1; Nam 18:7 b 5:5 Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 1:5

c 5:6 Sam 110:4 d 5:6 Jen 14:18-20; Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 e 5:6 Melkisetek

(Jen 14:18) in kig rəha Salem (Salem u, nipətin u, Nəməlinuən) kən in pris rəha Uhgīn Ilis

Pik. In təmətatig e nian rəha Epraham. Kristo in tahmen e Melkisetek məto-inu in pris ne

in kig min. Məto noanol rəha Eron min, ilat pris min əm, məto sənəmə kig min; Hip 7:2.

f 5:7 Luk 22:42 g 5:7 Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk 22:39-46 h 5:8 Fil 2:6-8

ipən nəriḡ u kəm in, mēmə in pris asol aḡin tahmen əm e suaḡ u Melkisetek aupən.ⁱ

¹¹Itimat emotos nəghatən tepət mə ekotən-ipinə kəm itəmat, mēmə Iesu in pris asol aḡin tahmen e Melkisetek. Məto tiəkis pik o nən wirən ilat rafin kəm itəmat, məto-inun itəmat nəkoatəlpah-in pik nətoən nat kit kən mitun. ¹²Itəmat nəmotahatətə nuwəh rəkis, kən təwir mēmə itəmat ninotuwa rəkis iəḡətun min rəha nəghatən rəha Uḡin. Məto kəpə, itəmat nəkoatol əm nulan. Roiu əh, kəike kəḡətun min itəmat, tətououn min e nəukətin nəghatən min rəha Uḡin. Nipahrienən u, itəmat ninotahmen-in rəkis nunən nagwənən əskasik min, məto nəkotahmen əm mēmə kətapinahin əh itəmat.^j ¹³Məto e netəm min u itəm koatəmāh əh nəhlan, ilat u nisualkələh mətmətiḡ, itəm koatəkəku əh, kəsotenatiḡ wirən əh o nitunən nəḡətunən min rəha nolən ətuatip. ¹⁴Məto nagwənən əskasik in niḡi netəm rəhalat nitunən tinimətə rəkis, itəm kəmotiuw rəhalat nətəliḡən o nitunən natimnat pišin pišin min itəm tətəuatiḡ ne itəm tərət, kən ilat moatol itəm təwir,^k in əm in əm.

6 ¹Tol nulan, təwir mēmə kitat okəsotəḡətun minən nəukəti^l nəḡətunən rəha nahatətəən e Kristo, məto pəs kitat okoatəkəike moatuwin mēmə okotimətə e Iesu Kristo. Kitat kinotəuhlin rəkis kitat e nolən min itəm kotitun nit-ipənən item e nimisən.^m Kitat kinotahatətə rəkis e Uḡin. Tahmen əm mēmə kinotafəl rəkis nəme nimə. Nian əh-roiu in rəha nəḡpəhəp-inən nimə. ²Kitat kinotitun rəkis nəḡətunən min rəha nolən pišin pišin min rəha naikuasən, kən minotitun rəkis nəḡətunən min rəha nələhəu-pənən nelmitəm e rəhn-kapə etənim, o nəfakən lan. Kən kitat kinotitun rəkis mēmə kitat okotətul min e nimisən, kən motitun min mēmə Uḡin otakil netənim, kən mos-ipən nalpinən lilin rəhan kəm netəm kotol təfəḡə rat. Natimnat min u, kitat kinotəḡhat-in rəkis, təsəwirən mēmə kitat koatisimatip e nəghatən kititəh min əm nian rafin. ³Tol nulan mēmə okəmə Uḡin təmegəhan-in əm kəm kitat, kən kitat okotuwa netəm kinotimətə rəkis.

⁴?Okotalkut mēmə okotol nulan, məto təhrol e netənim itəm kəmotuwa o Uḡin məto roiu kinotapəs Uḡin motəuhlin min məntaalat o Kristo? İlat əh, ilat netəm kəmotehm nəhəḡ-əhəḡən,ⁿ kən kinotun asḡəwin rəkis noan e nego e neai itəm Uḡin tatos-ipa,^o kən minoatitun mēmə in təwir, kən minoatos rəkis o Narmin Rəha Uḡin.^p ⁵Kən ilat u, netəm kinotun asḡəwin rəkis mēmə nəghatən rəha Uḡin in təwir,^q ilat kinotəto rəkis nəsanənən rəha nərəmərəən rəha Uḡin itəm otəsəwəhən tuwa. ⁶Məto okəmə ilat kəmotəuhlin məntaalat o Uḡin, suatip kit tikə min mēmə okotəuhlin-pa min ilat o Uḡin.^r İlat kəmotərəkin atip əm ilat, məto-inu tahmen-pən əm

i 5:10 Sam 110:4; Hip 5:6 j 5:12 l Pita 2:2 k 5:14 Rom 16:19 l 6:1 Hip 5:12
m 6:1 Hip 9:14 n 6:4 Hip 10:32 o 6:4 Efes 2:8 p 6:4 Kal 3:2 q 6:5 Sam 34:8
r 6:6 2 Pita 2:21

məmә kinotəht-ipən min əm Nəti Uhgın e nig kəməluau, moatıləs-ipər min e niganəmti netəmim, kən ilat kinoatol min mİLə lan, moatərəkın.

⁷Nikim tuəh-tu nat u. Nəptən u tatos wir nuhuən itəm tatəfik, kən in nagwənən tepət lan nigı netəm min un, koatol wək ikin. Uhgın nıkin tagien pik ron, kən nəwırən rəhan tətətig lan. ⁸Məto niməptən rat itəm tāsosən nat wir tepət lan, kən iapıl-iapıl ne kiras əm katuwıwə lan. Nəptən əh tınəsəwir mınən o nat kit. Tınətaiu əm o nərəkınən. E namnun, nigəm otus natımnat itəm kotatig lan.

⁹Piak min, nat əpnarın io iatəghat nulan kəm itəmat, məto ekıtun wir məmә itəmat nəsotahmenən e nəptən rat əh. Ekıtun wir məmә itəmat noatos natımnat min u itəm təwir maprəkis, itəm Uhgın təmos-ipınə kəm itəmat məto-inun in tatosmegəh itəmat. ¹⁰Uhgın okol təsaluınən rəhatəmat wək min nəmoatol məto-inu Uhgın rəhan nolən tətutıp əm nian rafın. Kən okol in təsolən nat əpnarın e nolən wir rəha nolkeikəən itəm nəmotol kəm in, kən moatol əh, nian nəmotasitu e rəhan netəmim.^s

¹¹Itimat ekotolkeike məmә itəmat rafın nakoatəkəike katos nolkeikəən itəm nəkoatol, moatol məmә otatuwin e namnun, kən itəmat nakotos nat un itəm nakotagile lan.^t ¹²Itimat esotolkeikəən məmә nakotəlpah, məto ekotolkeike məmә onəkotos nolən^u rəha netəm min un itəm kotaiu aıpən. İlat kotahatətə əskasik e Uhgın kən moatol rəhalat nətəligən kaifəməh.^v Moatol nəhlan, kən roiu, ilat kinotos rəkis natımnat itəm Uhgın təmən-iəkis məmә rəhalat.^w

Rəhatat iagke tətətig e nego e neai

¹³Nəniəkisən kit tol nəhlan, itəm Uhgın təmən kəm Epraham aıpən. Nian Uhgın təmol nəniəkisən rəhan, kən nərig kit tikə min məmә in otos mol nəniəkisən lan rəhan təfigəm. Məto-inu nərgin in ilis taprəkis-in nərgin min rafın. Tol nəhlan, Uhgın təmos noanawıl atıp əm e nərgin, matən məmә,^x ¹⁴“Io oekəhlman rəhak nəwırən kəm ik, iahgin. Io oekol rəham noanol otuwa tepət tepet.”^y ¹⁵Məto-inu Epraham rəhan nətəligən təfəməh, in təmatəsahgin matuwın matuwın, mətoarus nian in təmos natımnat min un itəm Uhgın təmən-iəkis məmә otos-ipən kəm in.^z

¹⁶Nian etəmim tatos noanawıl e nərgi etəm-iasol kit rəhan,^a kən noanawıl u rəhan, tatəlis rəhan nəghatən təfigəm. Kən netəmim okotəkəike motahatətə e rəhan nəghatən, okol kəsotərgəhəu mınən ron.^b

s 6:10 Mat 10:40,42 **t 6:11** Hip 3:6 **u 6:12** Hip 13:7 **v 6:12** Jem 1:3; Nol Əpən 13:10; 14:12 **w 6:12** Hip 10:36 **x 6:13** Jen 22:16 **y 6:14** Jen 22:17 **z 6:15** Jen 21:5
a 6:16 E nolən rəha nəlisən nəghatən təskasik, okəmә kitat kit tolkeike məmә otol nəhlan, kən in tatos noanawıl e manin ne winin ne. Məto netəm Isrel aıpən, ilat kəmoatos noanawıl e nərgi etəm asim kit, o nat kit itəm tasim, kən nian netəmim neen koatəto, kən ilat koatahatətə e nəghatən itəm koatən. Okol kəsotərgəhəu mınən ron, məto-inu nərig əh kəmotən, in tatəlis ətain nəghatən, təskasik. **b 6:16** Eks 22:11

¹⁷Uhgin tamos noanawil e nergin nahlan, mato-inu in tolkeike mamə otol netəm min un itəm okotos natimnat min itəm in təmən-iəkis,^c ilat okotitun wir mamə rəhan nalpəkauən, okol təsəuhlinən nian kit.^d

¹⁸Uhgin tatos noanawil nahlan mamə otiles-ipər nətəligən rəhatat u, itəm kinotiet rəkis motagim kən moatahgil-pən lan. Kən pəs kitat kotaskəlīm-iəkis nolən əh itəm Uhgin tinos-ipa rəkis kəm itat, mamə kitat okotagile əskasik e nənīəkisən min rəhan. Nat mil u, ilau okol kəsəuhlinən nian kit, mato-inu Uhgin, təseiuəən nian kit. ¹⁹Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik o nosən natimnat min əh, tol nahlan, mol mamə in tahmen e iagke kit itəm tətəskəlīm wir rəhatat nəmegəhən,^e mamə nat kit otəsəloalən lan kən məsiuw rəkis minən kitat. Tahmen əm mamə iagke u, in tinatig rəkis əpəh imə e Ikin Tasim Agin Ikin, əpəh ilis e nego e neai, e nəwtain nīməhan imə-pən ikin.^f ²⁰Ikin əh, Iesu tinuwīn rəkis ikin rəhatat lan, mamə oterəh e suatip rəhatat.^g In təmuwa rəkis pris asol agin^h tahmen əm e pris u Melkisetekⁱ aupən, kən in otatos wək u nian rafin, namnun tikə.

Melkisetek, Kig rəha Nətuatipən, Kig rəha Nəməlinuən, ne pris rəha Uhgin Ilis Agin

7 ¹Suah u, Melkisetek,^j in kig rəha Salem^k, kən in pris rəha Uhgin u Ilis Pīk Agin. Aupən, nian Epraham təmuwīn e nəluaginən ilat kig min, kən in təmōl win elat. Kən in minitəlig minatuwa. Melkisetek, in təmatuwīn məplan Epraham e suatip, kən in təməfak mətapəhin-pən mamə Uhgin otəhlman nəwīrən kəm Epraham. ²Kən Epraham, təmos-irəkis tait e rəhan natimnat min itəm təmōl win lan e nəluaginən, kən mos-ipən kəm Melkisetek. Melkisetek u, nipəti nergin un, “Kig rəha Nətuatipən.” Kən nergin kit min u, kətaun-in mamə Kig rəha Salem, nipətin u mamə, “Kig rəha Nəməlinuən.” ³Naoa Rəha Uhgin təməsəghat-inən rəhan tata ne mama ne rəhan noanol min. Kən təsənən nian təmaiiir lan, ne nian itəm təmimīs lan. Tahmen əm mamə in təməsīmīsən, in tatol əh wək rəha pris. Tol nahlan, nəkəplan mamə in tahmen e Nəti Uhgin u, in pris lilin kit.^l

⁴Nikim tuəh-tu Melkisetek. In etəm-iasol kit. Nat əpnəpin mamə tipitat u Epraham in etəm-iasol, mato in təmatisiai-in pīk Melkisetek, matos-ipən rəhan nat asol min əm, in əm in əm, mamə rəhan tait kəm in.^m

⁵Kitat kotitun mamə, e nup min rafin, netəm Isrel ilat kotəkəike moatos-ipən rəhalat tait kəm noanol min rəha Lifae, ilat u pris min, tahmen-pən

c 6:17 Rom 4:16 d 6:17 Nam 23:19; Taet 1:2 e 6:19 Fil 3:12 f 6:19 Lev 16:2; Hip 9:2,3,7 g 6:20 Hip 4:14 h 6:20 Hip 2:17 i 6:20 Hip 5:16 j 7:1 Jen 14:17-20 k 7:1 Nərgin əh, Salem, in nərgin oas rəha Jerusalem aupən. Nərgin əh, Salem, nipətin u “nəməlinuən.” l 7:3 Sam 110:4 m 7:4 Jen 14:20

əm məmə inu Lou rəha Uhgín tatən mihin. Nat əpnapin məmə pris min əh, ilat noanol min rəha Epraham, məto netəm iməlat ikin ilat kotəkəike moatos-ipən tait kəm ilat. ⁶Melkisetek u, in sənəmə noanol kit rəha Lifae. Məto in təmos tait min u rəha natimnat rəha Epraham. Kən in təməfak-pən kəm Uhgín məmə otəhlman nəwirən rəhanⁿ kəm Epraham u, Uhgín təmos-ipən rəhan nənəkisən kəm in. ⁷Kən tətuatip agin məmə etəmim itəm tatos nəriğ asol otəfak məmə Uhgín otəhlman nəwirən tatuwin e etəmim itəm ləhau əm lan. ⁸Kən pris min u itəm koatos tait u, ilat netəmim əm, itəm okəpanotimis. Məto Melkisetek u, in tatos tait, katən məmə in tatəmegəh.^o ⁹Epraham təmatətou rəhan tait tatuwin kəm Melkisetek nulan, kən kitun nənən məmə Lifae u, etəm tatos tait rəha netəm Isrel, in min təmos-ipən tait kəm Melkisetek. ¹⁰Məto-inu nian Melkisetek təməplan Epraham, Lifae təməsaiirən əh. Məto nian Epraham təmətou nulan tait tuwin kəm Melkisetek, in tahmen əm məmə rəhan u noanol, Lifae, in min təmətou-pən tait kəm Melkisetek, məto-inun in tinətatiğ rəkis e nipəti rəhan pipi.^p

Kristo in tahmen e Melkisetek

¹¹Wək rəha pris min u, kəmotisi-pən e noanol rəha Lifae, in nəukəti Lou itəm Uhgín təmos-ipən kəm netəm Isrel. Məto wək rəha pris min u, in təsəwirən mahmen.^q Məto-inu pris min u, ilat kəsotahmenən. Uhgín təməgətun məmə ilat kəsotahmenən nian in təmiləs-ipər pris kit min tuwa.^r Kən pris un in təruru nisi-pənən e noanol rəha Lifae ne Eron,^s məto in pris kit tahmen e Melkisetek. ¹²Nian kəməuhlin nolən rəha nitəpunən pris, kən okəike kəuhlin min Lou. ¹³Otəkəike mol nulan məto-inun, kitat koatətəghat-in Iərəmə rəhatat, itəm təmisi-pən e noanol kit itəm sənəmə noanol ətuatip rəha pris min, itəm koatol wək e olta. ¹⁴Kitat kinotitun rəkis məmə Iərəmə rəhatat in təmisi-pən e noanol rəha Juta,^t kən nian Lou rəha Moses təmətəghat-in wək rəha pris min, in təməsəghat-in agin-əhən noanol u. ¹⁵Məto təwir əm, məto-inu kitat kinotitun məmə pris kit min tinəmuwa rəkis, itəm tahmen e Melkisetek. ¹⁶In təmuwa pris, məto sənəmə Lou təmol mak e noanol rəhan məmə noanol u in rəha pris min. In təmos wək rəha pris e nat kit itəm təsanən məprəkis-in Lou, inu nəsanənən rəha nəmegəhən u rəhan itəm namnun tikə.^u ¹⁷Naoa Rəha Uhgín tatən məmə,

n 7:6 Jen 14:19,20 **o 7:8** Hip 5:6 **p 7:10** Nat kisił kətəhaləgətun məmə Melkisetek in ilis taprəkis-in pris min u noanol rəha Lifae. Kitiəh un, Melkisetek in təməsimisən, tatəmegəh əh. Kəiu un, tipi Lifae u Epraham, in təmatos-ipən tait rəhan kəm Melkisetek. Kisił un, Melkisetek təməfak-pən kəm Uhgín məmə otəhlman nəwirən kəm Epraham, məto sənəmə Epraham təməfak o Melkisetek. **q 7:11** Hip 7:18,19; 8:7 **r 7:11** Hip 10:1 **s 7:11** Lifae in noanol rəha pris min, məto Eron in təmisi-pən e noanol rəha Lifae, kən noanol min rəhan, katən məmə ilat pris asol agin min. **t 7:14** Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nol Əpən 5:5 **u 7:16** Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25

“Ik pris kit tahmen e Melkisetek^v aupən,
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwīn matuwīn namnun tikə.”

¹⁸ Kəmələhəu kalin Lou aupən, mətō-inun rəhan nəsanənən tikə, in tāsasiuən, okol təsolan nat kit.^w ¹⁹ Mətō-inu Lou əh, təruru nələhəu ətuatipən nat kit.^x Kən roiu əh, nolən pisin kit itəm təwir maprəkis, in tinos nəmeen, məmə kitat okotələhəu-pən rəhatat nətəligən lan. Kən in suatip rəhatat u, o nuwīnən iuəhkir o Uhgīn.^y

²⁰ Uhgīn təmən-iəkis məmə Kristo in otol wək rəha pris matuwīn matuwīn namnun tikə, kən təmos noanawil ron, məmə rəhan nəghatən otəfigəm. Mətō təməsosən noanawil mihin e pris min aupən. ²¹ Mətō Uhgīn təmos əm noanawil nian Iesu təmuwa pris. Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə,

“Tərəmərə təmos noanawil kit,
kən okol kəsəuhlinən nətəligən rəhan.^z
In tatən məmə,
‘Ik onəkol wək rəha pris nian rafin,^a
matuwīn matuwīn namnun tikə.’ ”

²² Uhgīn təmos noanawil nəhlan, matol mə Iesu tuwa mol suatip itəm tatol kitat kotitun əsas məmə nənīəkisən rəha nasituən in təwir, maprəkis-in nənīəkisən u aupən.^b

²³ Aupən, pris min ilat tepət, mətō-inun kitiah tol wək matuwīn matuwīn mimis un, kit tos nəmeen, mol wək matuwīn matuwīn, mimis moatol əm nulan. Ilat kəsotolan wək lilin. ²⁴ Mətō Iesu, in otos wək rəha pris rəhatat matuwīn matuwīn namnun tikə, mətō-inun, tətətig lilin. ²⁵ Tol nəhlan, in titun nosmegəh lilinən^c kitat u, kotilpin kitat min məmə koatuwīn o Uhgīn, mətō-inu in tatəmegəh lilin, tatəghat rəhatat lan kəm Uhgīn.^d

²⁶ O nat u, inun in pris asol agin^e itəm in tahmen o nasituən etat. In tasim, kən mətəuatip wir, in təsolan nolən rat. In tol pisin agin e netəm koatol təfagə rat, kən in ilis taprəkis-in ilat əpəh e nego e neai. ²⁷ In tol pisin e pris asol agin min un aupən. Nian rafin, ilat kotəkəike kaupən moatol sakrifais o nafəl rəkisən təfagə rat rəhalat.^f Uarisig lan un, ilat kəpanotol min sakrifais kit min, o nafəl rəkisən təfagə rat rəha netəmim min.^g Mətō nian Iesu tategəhan-in məmə in otol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən,^h kən mau kitiah əmⁱ in tahmen moau. ²⁸ Lou in tatiləs-ipər

v 7:17 Jen 14:18; Sam 110:4; Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22 w 7:18 Rom 8:3; Kal 3:21; Hip 9:9; 10:1 x 7:19 Rom 3:20 y 7:19 Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8 z 7:21 1 Saml 15:29; Mal 3:6 a 7:21 Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20; 7:17 b 7:22 Luk 22:20; Hip 8:6; 12:24 c 7:25 Suatip kit min əh-ikin o nənən, məmə, “titun nosmegəh agin-əhən.” d 7:25 Rom 8:34; 1 Jon 2:1 e 7:26 Hip 2:17; 4:14; 6:20; 8:1 f 7:27 Lev 9:8; 16:6, g 7:27 Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3 h 7:27 Efes 5:2 i 7:27 Rom 6:10; Hip 9:12,26,28; 10:10; 1 Pita 3:18

pris min itəm kəsotahmenən.^j Məto noanawil rəha Uhgın, itəm tatuarisig-
in Lou, in tatiləs-ipər Nətin u,^k itəm təwir mahmen agin^l o nolən wək u,
matuwın namnun tükə.

**Iesu in pris asol agin təwir maprəkis-in netəm min
un kəmotol wək rəha pris asol agin aupən**

8 ¹Kitat koatəghat-in nat u,^m məto nəukətın tol nulan. Kitat koatos
pris asol agin kit, tətuatip əm e itəm un ematən. In tinatəpələh
rəkisⁿ e rəhn matip Etəm-iasol əpəh ilis e nego e neai, ikin rəha nepətən
ne nisialiən. ²In tatol wək əpəh İkin Tasim İkin e nego e neai, inu Nimə
Tapolən pahrien^o itəm Uhgın əm təmiuw. Sənəmə etəmim itəm təmiuw
Nimə Tapolən əh.^p

³Kəmiləs-ipər rafin pris asol agin min u aupən, məmə okoatos-ipən
natimnat min kəm Uhgın, kən moatol sakrifais. E suatip kitiaş əm,
rəhatat u pris asol agin, in min otəkəike mos-ipən sakrifais kit kəm
Uhgın.^q ⁴Okəmə in tətətig əh e nətueintən u, kən okol sənəmə in pris
kit, məto-inu pris min əpəh ikin koatətig itəm koatos-ipən natimnat kəm
Uhgın, tahmen əm mə inu Lou təmən mihin. ⁵Pris min u, ilat koatol
rəhalat wək e narmi nimə əm itəm tatasgəwin^r natimnat min itəm tətətig
e nego e neai. Tol nəhlan, nian Uhgın təmən-ipən kəm Moses aupən,
məmə otiuw Nimə Tapolən Asim, in təmən məmə, “Onakəkəike matehm
wir məmə onəkol natimnat min u tətuatip tahmen əm e rəhak mak itəm
emol matəgətun rəkis ik lan əpəh ilis e nitot asol.”^s ⁶Məto roiu, Iesu, pris
asol agin u rəhatat, in tinos rəhan wək itəm təwir təwir maprəkis-in wək
rəhalat. Kən e nolən kitiaş əm, Iesu in suatip rəha nəniəkisən wi rəha
nasituən u, in təwir maprəkis-in nəniəkisən oas rəha nasituən. Məto-inu
nəniəkisən wi u, in tatətül-pər e nəghatən min itəm kotəwir motaprəkis.^t

⁷Məto-inu okəmə kəsehmən nat tərət kit e nəniəkisən oas,^u okol
nəniəkisən wi təsosən nəmeen. ⁸Məto Uhgın təməplan nərətən rəha
netəmim, kən təmən məmə,

“Nian əh-ikin otəpanuwa,

itəm io, oekol nəniəkisən wi rəha nasituən rəha noanol min rəha Isrel
ne noanol min rəha Juta.

⁹Nəniəkisən rəha nasituən u,

in otol pisin agin e nəniəkisən oas rəha nasituən,
itəm io emol kəm tıpilat min aupən,

j 7:28 Hip 5:1-2 k 7:28 Hip 1:2 l 7:28 Hip 2:10 m 8:1 Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14;
6:20; 7:26; 9:11; 10:12; 12:2 n 8:1 Əplan-tu futnot e 1:3 o 8:2 Hip 3:6; 10:21;
1 Pita 2:5; Nol Əpən 13:6 p 8:2 Hip 9:11, 24 q 8:3 Hip 9:14 r 8:5 Kol 2:17; Hip 9:23
s 8:5 Eks 25:40 t 8:6 Hip 8:8,13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24 u 8:7 Hip 7:11,18;
10:1

e nian u itəm io emos nelmilat matit ilat moatiet rəkis Ijip.
 Oiakol nənīəkisən wi rəha nasituən,
 mətō-inu ilat kəməsotaskəlīmən nənīəkisən u itəm io emol kəm ilat
 aupən,

kən tol məmə io emapəs ilat, maluīn.^v

- ¹⁰ Kən io, Iərəmərə, iatən-iarəp məmə,
 e nian itəm otəpanuwa,
 io oekol nənīəkisən wi kit rəha nasituən^w kəm noanol min rəha Isrel.
 Oekos-ipən rəhak lou min e rəhalat-kapə,
 kən oekəte rəkis-pən e nikilat,^x
 kən io ekuwa mol Uhgīn ətuatip rəhalat,
 kən ilat okotuwa kol rəhak ətuatip netəmim.^y

- ¹¹ Ilat kit okol təsuwinən mэгətun netəm iman ikin məmə,
 ‘Ik onakəkəike mitun Iərəmərə u.’
 Kən etəmim kit okol təsuwinən mən-ipən nəghatən u kəm pian,
 mətō-inun ilat rafin okotitun io,^z
 tətuooun e netəm əpnəpīn min
 muwīn mətōarus-pən netəm koatos nərig asol min.

- ¹² Mətō-inun, io, ekasəkītun ilat o rəhalat nolən min itəm təsətuatip
 agīn-əhən.
 Io oekafəl rəkis nolən rat min rəhalat,
 kən io oekaluīn nolən rat min rəhalat.”^{a b}

¹³ Nian Uhgīn tatəghat-in nənīəkisən rəha nasituən u, məmə in
 nənīəkisən wi, nīpətīn u məmə nənīəkisən rəha nasituən aupən, tinoas
 minərat. Kən nat itəm in tinuwa minoas, tinəsahmen minən, kən
 otəsuwəhən, tikə.

Ikin Tasim Ikin e nətueintən ne Ikin Tasim Ikin e nego e neai

9 ¹Kən e nənīəkisən rəha nasituən itəm təmaupən matig, ilat okotəike
 motətəu-pən suatip ətuatip min o nəfakən. Kən Nimə Tapolən Asim,
 in rəha nətueintən əm u. ²Netəm aupən, kəmotiūw Nimə Tapolən Asim
 u,^c moatol noan kit əpəh ilugīn ətuatip, kəmagəhl noan kəiu. Noan itəm
 tətəupən lan, koatən məmə Ikin Tasim Ikin.^d E noan əh, kəmotələhəu-pən
 nat katəhtu-pər lait lan^e ikin, ne tepil kit itəm kəməlīn-pər pīret asim min
 lan.^f ³Kəmiuwosig nīməhan e noan uarisig, kən noan əh, katən məmə,
 “Ikin Tasim Agīn Ikin.”^g ⁴Ikin əh, nat kit əh-ikin kəmol e iaen u kol

v 8:9 Eks 19:5-6 w 8:10 Rom 11:27 x 8:10 Lou oas min u, kəməte-pən e kəpiel
 kəiu kuepin-epin. 2 Kor. 3:3; Hip 10:16 y 8:10 Esik 11:20 z 8:11 Aes 11:9; Jon 6:45
 a 8:12 Aes 43:25; 64:9; Maeka 7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 b 8:10-12 Hip 10:16
 c 9:2 Eks 25:8,9 d 9:2 Eks 26:33,34 e 9:2 Eks 25:31-40; Jon 8:12; Nol Əpən 1:20
 f 9:2 Eks 25:23-29; Jon 6:35,48 g 9:3 Eks 26:31-33

tatipit-ipit, itəm katəmki-pən nat pien-pien lan, katuwaan. Kən ikin əh, Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən^h tatəpələh əh-ikin. Bokis u, kəmol e nig, kən kalpin e iaen u kol tatipit-ipit. Kən e nipəgnoa Bokis əh, pətəl kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kəmarigin-pən pīret u mana,ⁱ noan məsin ikin. Kənu kəmələhəu-pən min kasikin rəha Eron e Bokis u, kasikin itəm aupən Uhgīn təmol təwiə min.^j Kən kəpiel mil kəiu əh-ikin, itəm kuepin-epin, kəməte rəkis-pən Lou ilat ten elau.^k ⁵Kən ilis e rəhn-minat Bokis u, narmi Jerubim rəha Nəhag-əhagən,^l ilau kəiu əh-ikin. Kətiauwasig niməlməilau o Ikin Katilpin Neməha rəha Uhgīn Ikin.^m ⁿMəto okol esənən natimnat min u, məte əlkələh, pəs ekələhəu əm e səpag.

⁶Nian kəmətəlin wir rafin natimnat min u, pris min kotitun nuwinən imə miet e noan itəm tətaupən nian ilat koatol wək rəha nəfakən.^o ⁷Məto pris asol agin, in əm titun nuwinən imə e Ikin Tasim Agin Ikin. Məto okol təsuwinən nian rafin.^p In titun nuwinən nian kitəh əm e nup min rafin.^q Kən nian in tatuwin, in təike mos nita, kən mol sakrifais lan o nolən rat rəhan,^r kən matig mol min o nolən rat rəha netəmim,^s itəm ilat kotəruru məmə koatol təfagə rat. ⁸Kən e natimnat min u, Narmin Rəha Uhgīn tatəgətun məmə, nian Nimə Tapolən Asim aupən təmatətul əh, kən suatip^t tikə o kitat o nuwinən e Ikin Tasim Agin Ikin. ⁹(In tahmen əm e narmi nat kit^u itəm tatəgətun e nian u itəm kotatig lan roiu.) Natimnat min itəm pris min koatos-ipən kəm Uhgīn, moatol sakrifais lan kəm in,^v natimnat min u, kəsotahmenən o nələhəu ətuatipən nətəligən rəha netəmim itəm kotuwa o nəfakən. ¹⁰Məto-inu nəfakən oas aupən, in tatəgətun əm suatip min itəm koatən pik nolən rəha nagwənən^w ne nənimən^x ne naikuasən.^y Natimnat min u, in nat rəha nipətītəm əm. Məto nolən min əh, ilat katipa əfigəm əm kit rəha netəmim, matuwin mətoarus-pən nian Uhgīn otəuhlin natimnat rafin tuwa muwiwi.

h 9:4 Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən u, in “Covenant Box.” Eks 25:10-22 **i 9:4** E nian rəha Moses, Uhgīn təmos-ipən pīret təmisi-pən e neai, nərgin u mana. Eks 16:31-33; Jon 6:48-51. **j 9:4** Nam 17:1-10 **k 9:4** Eks 31:18 **l 9:5** Jerubim inu, katən məmə Jerubim rəha Nəhag-əhagən, məto-inun nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgīn tətətig ilugin elau. Nian neen ilau katioas nəhag-əhagən rəha Uhgīn mətian əh kit (Esik 1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10). **m 9:5** Ikin Katilpin Neməha rəha Uhgīn Ikin, inun, rəhn-minat Bokis rəha Nəniəkisən ilis ikin. Ikin əh, nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgīn tətətig ikin. Netəmim kotəruru nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin məmə okotəplan natimnat min u, məto pris asol agin əm. Kən in təsuwinən nian rafin. Nian kitəh əm e nup kitəh tatuwin. Pris asol agin titun nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin, in təmik nita rəha sakrifais kən muwin kən təmorautin nita e rəhn-minat bokis u. Nolən əh, in nəmtətin wir kit, itəm tatəgətun məmə netəmim okotəkəike kimis o rəhalat nolən rat min. Məto e nita əh rəha sakrifais, in tatilpin neməha rəha Uhgīn. **n 9:5** Eks 25:17-22; Hip 4:16 **o 9:6** Nam 28:2-4 **p 9:7** Lev 16:2 **q 9:7** Lev 16:34 **r 9:7** Lev 16:3,11,14; Hip 5:3 **s 9:7** Lev 16:15 **t 9:8** Luk 23:45; Jon 14:6; Hip 10:19-20 **u 9:9** Hip 10:1-2 **v 9:9** Hip 5:1; 8:3 **w 9:10** Lev 11:2-23 **x 9:10** Nam 6:3; Kolosi 2:16 **y 9:10** Lev 11:25,28,40

Nita Iesu in sakrifais kit itəm in təwir maprəkis agin-əh

¹¹Məto roiu əh, Kristo tinuwa rəkis, kən in pris asol agin itəm təməmik natimnat wir min, minuwa.² Kən in təmuwin imə e Nimə Tapolən Asim itəm təwir təhmin min, maprəkis-in itəm təmaupən.^a Nimə əh, in sənəmə nat kit itəm netəmim kəmotol, kən sənəmə nat kit rəha nətueintən u itəm Uhgın təmol. ¹²Nian Kristo təmuwin imə e Ikin Tasim Agin Ikin, təməsuwinən e nup min rafin, tahmen e pris asol agin min aupən kəmotol mihin. In təmol mau kitəh əm, kən tahmen, məto-inun in təsosən nita nəni ne nita nəti kau muwin imə məmə otos-irəkis təfagə rat. Kəpə, in təmos atip əm nitan, muwin imə, kən in əm təmətou nəmtitat mikis itat e təfagə rat min.^b ¹³E nolən rəha nənəkisən rəha nasituən aupən, kəmorautin-pən nita nəni ne kau, o nəmtapi kau itəm kəmuwaan ətip e olta, korautin-pən e suah kit itəm tamkimik e niganəmti Uhgın məmə nipətın otaruətuəh, namkimikən tikə lan. ¹⁴Məto nita Iesu^c in tatos nəsanənən asol taprəkis-in natimnat min u.^d Kristo in təmol atip sakrifais lan, e nəsanənən rəha Narmin itəm tətətig lilin. In sakrifais kit itəm tətətip agin, nəratən kit tikə lan. Tol nəhlan, kən nitan in tatos nəsanənən, tahmen o nafələn nikitəmat^e o nolən min itəm kotitun nit-ipənən itəm e nimisən, məmə itəmat onəkotəfak əm kəm Uhgın itəm tatəmegəh.^f

¹⁵O natimnat min u itəm Iesu təmol, in suatip o nosən nənəkisən wi rəha nasituən.^g Uhgın təmaun-in netəmim rəhan, kən mən-əkis kəm ilat məmə natimnat wir min u, in rəhalat. Kən natimnat min u, okol kəsotikəən nian kit,^h məto okoatətig lilin. Ilat okotos natimnat min un, məto-inun nimisən rəha Kristo in tinətou rəkis nəmti təfagə rat rəha netəm min un itəm kəmoatətəghl Lou rəha nənəkisən rəha nasituən itəm təmaupən matig.

¹⁶Okəmə Iesus təsimisən nəhlan, kən rəhan netəmim okəsotosən natimnat wir min itəm in təmən-əkis mə rəhalat. Məto-inu okəmə suah kit tol nənəkisən kit məmə nian in otimis, kən rəhan natimnat otuwin o suah pisin kit, kən suah u in otəkəike mimis pitən, kənu nənəkisən rəhan in otətətig matəmegəh. ¹⁷Nənəkisən kit tol nəhlan, təsatigən məsəmegəhən nian etəm təmən tətətig əh. Rəhan nənəkisən in otətətig matəmegəh əm nian in tinimis rəkis. ¹⁸O natimnat min u, e nənəkisən rəha nasituən aupən, nita nat megəh kit təike maiəh, təgətun məmə nat kit təmimis, kən otol məmə nənəkisən in tatəmegəh mətətig. ¹⁹Tol nəhlan, nian Moses in təmatən-iarəp rəkis nəghatən min rafin rəha Lou

z 9:11 Hip 10:1 a 9:11 Hip 8:2; 9:24 b 9:12 Rom 3:25 c 9:14 1 Pita 1:2,18-19
d 9:14 Hip 10:4 e 9:14 Sek 13:1; Hip 10:2,22; 1 Jon 1:7 f 9:14 Taet 2:14
g 9:15 Luk 22:20 h 9:15 Hip 10:34

kəm netəmim, kən uarisig lan, in təmos nīməmə sipsip kəmol tasiə, ne nelmi nig u hisop, meer-pən e nita nəti kau ne nita nəni ne nəhau, kən təmorautin-pən nita e naoa rəha Lou ne netəmim min.ⁱ ²⁰ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Inu nita nat megəh kit itəm tatimis o nolən nənəkisən rəha nasituən rəha Uhgīn tətatiḡ matəmegəh. Kən itəmat nəkotəkəike moatisiai-in, moatol nəwian.”^j ²¹ E nolən kitiaḡ əm, Moses təmorautin-pən nita e Nīmə Tapolən Asim ne natimnat min itəm kəmos o nəfakən. ²² Lou tatən məmə pris otəkəike matol-pən nita e natimnat tepət, iuəhkīr natimnat rafin, məmə ilat okotasim. Kən okəmə nita təsaiuən ron, kən Uhgīn okol təsafələn təfagə rat.^k

²³ Tol nəhlan, nita rəha nolən sakrifais, in təmaiəh o nolən natimnat min u, kotasim. Məto Nīmə Tapolən Asim ne natimnat min rəhan əh-ikīn, ilat narmi natimnat min əm^l itəm tətəpsen-pən natimnat itəm koatatiḡ e nego e neai. Məto nəfakən o natimnat itəm tol nīpəti nat aḡin-əh min, itəm kotatiḡ e nego e neai, nita nat megəh təsahmenən o nolən ilat kotasim. Okəike kol sakrifais kit itəm təwīr maprəkis. ²⁴ Iesu in təsuiwīnən imə e Ikin Tasim Ikin rəha nətueintən u, itəm netəmim əm kəmotol. Nīmə əh, in narmi nat əm rəha Ikin Tasim Ikin pahrien əpəh ilis e nego e neai. Məto Iesu təmuwīn e nego e neai, kən roiu əh in tatən-ipən natimnat rəhatat lan kəm Uhgīn e nīḡanəmtīn.^m ²⁵ Kən nian Iesu təmol atīp sakrifais e rəhan nəmegəhən, in rəhan nolən tol pīsīn e pris asol aḡin u aupən. E nənəkisən rəha nasituən u aupən, pris asol aḡin otəkəike muwīn imə e Ikin Tasim Aḡin Ikin kən mos nita nat megəh, sənəmə nitan atīp, mol sakrifais lan. Təike matol nəhlan e nup min rafin. Məto Kristo təmuwīn e Ikin Tasim Aḡin Ikin e nego e neai, təmos atīp nitan kən mol sakrifais lan mau kitiaḡ əm kən tīnahmen. ²⁶ Okəmə Kristo təmatol sakrifais nəhlan e nup min rafin, təhmen e pris min u aupən, in otəkəike məto nahməən nian tepət tətəuoun e nian Uhgīn təmol nətueintən. Məto roiu, kitat kīnotatiḡ e namnun nian, in təmiət-arəpa mau kitiaḡ əm,ⁿ məmə otol atīp sakrifais e rəhan nəmegəhən o nos-irəkisən təfagə rat. Kən rəhan sakrifais, in namnun. ²⁷ Kitat netəmim, Uhgīn tīnələhəu nian ətuatīp rəhatat kitiaḡ kitiaḡ məmə okotimīs lan, mau kitiaḡ əm. Kən uarisig lan un, in otakil rəhatat nolən min.^o ²⁸ E nolən kitiaḡ əm, Kristo təmol atīp sakrifais lan, mau kitiaḡ əm,^p məmə in otatīpa-in təfagə rəha netəmim tepət.^q Məto uarisig, nian otatītəliḡ-pa min,^r in otəsuiwā-mīnən o nos-irəkisən təfagə rat, məto o nosmegəhən netəmim itəm kotəsahḡin, nəumis tatus ilat ron.^s

i 9:19 Eks 24:6-8 j 9:20 Eks 24:8; Luk 22:20 k 9:22 Lev 17:11 l 9:23 Hip 8:5
 m 9:24 1 Jon 2:1; Rom 8:34 n 9:26 Hip 9:12,28 o 9:27 2 Kor 5:10 p 9:28 Hip 7:27;
 9:12,26; 10:10 q 9:28 Aes 53:12 r 9:28 Mat 16:27 s 9:28 2 Tim 4:8

Sakrifais rəha Iesu, təmol nian kitiəh əm, kən in tinahmen

10 ¹Natimnat min rəha Lou, ilat kotahmen e narmi nat' itəm otəsuwəhən kotuwa, məto toapoap. Ilat sənəmə nipəti nat. E nup min rafin pris min koatol sakrifais. Məto nat əpnapin məmə ilat koatol sakrifais, məto Lou in təruru nolən iəfak min itəm kotuwa o Uhgın kotətuatip e niganəmtin, məto-inun ilat narmi sakrifais agin, itəm toapoap. ²Okəmə sakrifais min ilat kotahmen, motitun nolən netəmim kotətuatip. Kən iəfak min kotitun nələhəuən motapəs nolən rəha sakrifais, məto-inun nikilat tinəruən rəkis mau kitiəh əm. Kən okəmə tinafəl rəkis nikilat nəhlan, kən ilat kəsotəto minən tərət o rəhalat nolən rat. Məto, kəpə, ilat koatəto əh tərət. ³Tol nəhlan, e nup min rafin, ilat koatol pap sakrifais, məto nat u tatol əm məmə ilat okol kəsotaluinən nolən rat min rəhalat, ⁴məto-inu nita nəni ne kau in təruru agin nos-irəkisən təfagə rat.”

⁵Tol nəhlan, nian Kristo tinatimnə e nətueintən, in təmən-ipən kəm Uhgın məmə,

“Ik nakapəs sakrifais min ne natimnat min koatos-ipən kəm ik. Məto ik nəmol-pən nipətik kit məmə ekuwin lan.”^v

⁶Kəmotuwaan ətip natimnat e olta tahmen e nəfakən rəhalat otimnə ron ik,

kən moatol sakrifais o nafəl rəkisən təfagə.

Məto nat əpnapin koatol nəhlan,

məto kəsotolən məmə nikim tagien elat.

⁷Kən io iatən məmə,

“Kəmətə nəghatən kit tətətig e Naoa Rəha Uhgın itəm tatəghat-in io məmə,

‘Uhgın, io u, emuwa o nolən rəham nətəligən.’”^w

⁸Kristo təmən aupən məmə,

“Ik nakapəs sakrifais min

ne natimnat min itəm koatos-ipinə kəm ik,

ne natimnat min itəm katuwaan ətip e olta,

ne sakrifais min itəm katol o nafəl rəkisən təfagə.

Natimnat min u, ik nakapəs,

kən kəsotolən məmə nikim tagien elat,”

(nat əpnapin məmə ilat koatətu-pən suatip itəm Lou təmən.) ⁹Məto Kristo tatən min məmə, “Io u, emuwa məmə ekol nətəligən rəham.” E nəghatən u rəhan, in tatoh-irəkis nəniəkisən oas rəha nasituən, məmə in otələhəu nəniəkisən wi rəha nasituən kit. ¹⁰Kən Iesu Kristo təmol

t 10:1 Kol 2:17; Hip 8:5 u 10:4 Hip 9:12-14 v 10:5 Hip 2:14; Sam 40:6-8
w 10:7 Mat 26:39

nətəligən rəha Uhgîn tol nulan. In təmöl sakrifais atip e nipətin,^x mau kitiah əm,^y məmə otol kitat kotasim, kitat u rəhan netəmim min.^z

¹¹Nian rafin, pris min ilat koatətul moatol wək rəha nəfakən, moatol sakrifais, moatol nat kitiah əm nian rafin, o nafəl rəkisən nolən rat. Məto sakrifais min u, ilat kəsotahmen agin-əhən o nos-irəkisən təfagə rat nian kit. ¹²Məto pris u rəhatat, tinol rəkis rəhan sakrifais mau kitiah əm, kən sakrifais əh in tahmen mahgoau o nafəl rəkisən nolən rat rəha netəmim tatuwin matuwîn namnun tikə. Kən nian tinələhəu rəkis nəhlan rəhan sakrifais, kən in tinatəpələh^a e nelmi Uhgîn matip, ikin rəha nepətən ne nisiaiən. ¹³Kən ikin əh, in tatəsahgin əm məmə Uhgîn otol rəhan tikimir min kotahmen e niməhan itəm tateguafəl nelkin lan,^b ¹⁴məto-inu e nolən sakrifais mau kitiah əm əh, Kristo təmöl rəhan netəmim kinotətuatip e niğanəmtin, matuwîn matuwîn, namnun tikə. Netəm min u, ilat un, itəm in tatol ilat koatuwa motasim.

¹⁵Kən Narmin Rəha Uhgîn, in min tatən wir natimnat min u kəm itat. In təmən məmə,

¹⁶“Tərəmərə tatən məmə,

‘Nian itəm otəpanuwa,

oekol nənəkisən wi rəha nasituən kəm rəhak netəmim tol nulan.

Io oekos-ipən lou min rəhak e nikilat,

kən oekəte rəkis-pən e rəhalat-kapə.’”^c

¹⁷Kən in tatən min məmə,

“Io oekaluin rəhalat nolən rat min,

kən nikik otəsəht minən nolən min rəhalat itəm koatətgəhl Lou.”^d

¹⁸Nian Uhgîn təmafəl rəkis nolən rat rəhalat, kən tol məmə ilat okəsotol minən sakrifais tuwin kəm Uhgîn ron.

Pəs kotətul əskasik e rəhatat nahatətəən

¹⁹Piak min ne winik min. Tol nulan, kən nita Iesu təmöl məmə kitat kotitun nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin, kən məsotəginən. ²⁰Roiu əh, Iesu in təməte suatip wi kit, itəm tatəmegəh. In təməhap niməhan itəm tatəkulosig Ikin Tasim Agin Ikin, tatəpsen-pən nipətin. Kən mol suatip wi u rəhatat məmə kitat kotitun nuwin-pənən ikin, motuwîn o Uhgîn.^e ²¹Kən pris asol agin rəhatat, in etəm-iasol itəm tatərəmərə^f e nimə rəha Uhgîn, inun rəhan netəmim.^g ²²Tol nulan, pəs kotuwîn iuəhkir e niğanəmti

x 10:10 Hip 2:14 y 10:10 Hip 7:27 z 10:10 Hip 10:14; Efes 5:26 a 10:12 Pris min, ilat koatətul əm nian ilat kinotol rəkis sakrifais min rəhalat, məto-inun rəhalat sakrifais min okul təsələn namnun nian kit. Məto Iesu in təməpələh, məto-inun in, rəhan sakrifais, tatol nian kitiah əm o nafələn rəhatat nolən rat min. Rəhan sakrifais in tahmen agin maprəkis. Kən Iesu tatəpələh lilin. Əplan min-tu Hip 1:3; 7:26-27; 9:12; 9:25-26; 10:11-14. b 10:13 Əplan-tu futnot e 1:13 c 10:16 Jer 31:33; Hip 8:10 d 10:17 Jer 31:34; Hip 8:11 e 10:20 Lev 16:2; Mat 27:51; Efes 2:18; Hip 9:8 f 10:21 Sek 6:13 g 10:21 Hip 3:6

Uhgin,^h e nikitat itəm tərīoah e nahatətəən pahrien. Məto-inu Kristo təmoraubin-pən nitan e nətəligən min rəhatat məmə kitat okotasim.ⁱ Kən in təmaikuas rəkis e nīpətītat e nəhau talien, in əm in əm.^j ²³Kitat kotəmə kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat e Kristo. Tol nəhlan, pəs kotətul timtim lan, məsotəloal-əloalən, məto-inu kitat kotitun nagiləən e rəhan nəghatən min itəm tinəmən-īəkis rəkis kəm itat. ²⁴Pəs kotahluiə-ahluiə e nətəligən rəhatat min, məmə kitat okotolkeike kitat min, kən moatol təwir təwir kəm kitat min tatuwin təhmin min nəhlan. ²⁵Təsəwirən məmə okotəhlman nolən rəha nuəfiminən kitat min. Netənim neen ilat koatol nəhlan, məto pəs kitat koatem məha-məha kitat min nian rafin.^k Kən nian kotəplan məmə nian rəha nuwamən rəha Iesu tatuwa iuəhkīr, təwir məmə kitat koatəkəike e nem əskasikən itat min, moatol tatər təhmin min.

²⁶Təwir məmə koatem əskasik itat min nəhlan, məto-inu okəmə kitat kinotitun rəkis nīpahrienən, məto kəsotolən nat agin lan, kən kitat moatəkəike e nolən rat, kən tatol məmə sakrifais kit min tikə agin o nos-irəkisən təfagə rat rəhatat.^l ²⁷Kən okəmə sakrifais kit min tikə mə otos-irəkis təfagə rat rəhatat nəhlan, kən nat kitiəh əm əh-ikin tətətig. Inun, kitat koatəgin, moatasəp, məto-inun kitat kotitun wir məmə kitat koatəsahgin əm nalpinən əskasik, ne nīgəm asol rəha neməha rəha Uhgin itəm otəkəike mus rəhan tikimīr min.^m ²⁸E Lou oas rəha Moses aupən, okəmə suah kit tatol nat ərnapin e Lou, kən etənim kəiu o kisil okəhalən-iarəp in, kən suah u təike mīmīs. Okol kəsotasəkitunən.ⁿ ²⁹?Məto təhrol e netəm min un itəm koteguafəl-eguafəl Nəti Uhgin?^o Uhgin təmol nəniəkisən rəha nasituən kəm kitat, kən nita Kristo təmol nəniəkisən u tətətig matəmegəh.^p Nitan əm un, titun nolən etənim tasim, kən in etənim rəha Uhgin.^q ?Məto təhrol e etənim itəm tatehm ərnapin əm nita u, məmə in sənəmə nat iasim kit? ?Narmin Rəha Uhgin in tator nəwirən rəhan kəm netənim, məto təhrol e etənim itəm tatən rat Narmin əh? Suah u, tətuatip agin əm məmə nalpinən rəhan in otəskasik maprəkis-in nalpinən rəha etəm tatətgəhl Lou rəha Moses. ³⁰Məto-inu kitat kinotitun rəkis Uhgin u itəm təmən məmə,

“Nalpinən nitai nat, inu wək rəhak əm.

Kən io oekalpin nitai nolən rəhalat tahmen ahmen əm.”^r

Kən in təmən min məmə

“Təməmə in otakil nolən rəha netənim rəhan.”^s

³¹Uhgin u itəm tatəmegəh, tətətig tətətig. Kən okəmə kitat kotətig əh e təfagə rat, kən motəməhl e nelmin nəhlan, nat u in nat kit rəha nəginən.

h 10:22 Hip 7:19; Efes 3:12 **i 10:22** Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24 **j 10:22** 1 Pita 3:21
k 10:25 Hip 3:13 **l 10:26** Hip 6:4-8; 2 Pita 2:20-21 **m 10:27** 2 Tes 1:7-9; Hip 12:29
n 10:28 Dut 17:6,7 **o 10:29** Hip 6:6 **p 10:29** Mat 26:28 **q 10:29** Nol Əpən 1:5
r 10:30 Dut 32:35 **s 10:30** Dut 32:36; Sam 135:14

³²Təwir məmə nikitəmat tatuəh nian u aupən, nian nəhag-əhagən təmatasiəgəpən itəmat aupən. E nian u, itəmat nəmotatig e nəluaginən asol e nəmegəhən, kən in nian iəkis kit, itəm nəmotatig e nahməən asol.^t Məto itəmat nəmoatətul əskasik. ³³Nian neen netəmim koatən rat itəmat e niğanəmti netəmim,^u kən moatol min natimnat rat min neen kəm itəmat. Nian neen, itəmat nəmos moatətul-pən o netəm min un itəm katol tərət elat nəhlan. ³⁴Itəmat nəmos moatətul-pən olat nəhlan, kən nian kəmotuwın e kalapus, kən itəmat nəmotatig e nəratən məsin rəhalat.^v Kən nian netəmim kəmotakləh-in natimnat min rəhatəmat, kən itəmat nikitəmat təmagien əm,^w məto-inu itəmat nəmotitun rəkis məmə rəhatəmat natimnat neen əh-ikin tətətig, itəm in təwir maprəkis, kən natimnat min u, okol təsikəən nian kit.^x

³⁵İnəh, in nətouən asol rəhatəmat itəm Uhgın otəpanos-ipinə kəm itəmat. Kən məto-inun o nat wır min əh itəm koatəməhl aupən-in itəmat, təsəwirən məmə onəkotəmkarəpən-in nahatətəən əskasik rəhatəmat. ³⁶Itəmat nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən təfəməh,^y məmə nəkoatol natimnat itəm Uhgın tolkeike. Kən itəmat onəpanotos natimnat min itəm in təmən-iəkis məmə otos-ipinə kəm itəmat.^z ³⁷Məto tol nulan, inun Uhgın təmən mihin məmə,

“Otəsuwəhən, kən suah u itəm tatuwa,
in otiet-arəpa, otəsölən kəmin.^a

³⁸Məto rəhak etəmim itəm tətətip e niğanəmtək,
in otatəkəike e rəhan nahatətəən.^b
Məto okəmə ekəplan məmə tapəs io,
minətan təlig-təlig,
kən nikik otəsagienən ron.”

³⁹Məto kitat u, kəsotolən nəhlan. Kitat okol kəsotan təlig-təligən məmə Uhgın otərəkin kitat. Kəpə. Kitat netəm rəha nahatətəən e Uhgın, məmə kitat koatos nəmegəhən.

Nahatətəən

11 ¹?Nat naka u, in nahatətəən? Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən e natimnat min u, itəm otəpanuwa, kənu nahatətəən rəhatat in tatol məmə kitat okotitun wır məmə natimnat min u, ilat nipahrienən. Nat əpnəpən məmə kəsotehmən^c natimnat min u, məto kitat kotitun wır məmə kitat okotos məto-inun nahatətəən tatəgətun nəhlan kəm kitat. ²Kən Uhgın təmənuwi netəm min u aupən o rəhalat nahatətəən.

t 10:32 Fil 1:29,30 u 10:33 1 Pita 4:14 v 10:34 Hip 13:3 w 10:34 1 Pita 4:13

x 10:34 Hip 11:16; 1 Pita 1:4,5 y 10:36 Rom 5:3,4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11

z 10:36 Hip 6:15; 9:15 a 10:37 Nol Əpən 22:20 b 10:38 Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kal 3:11

c 11:1 2 Kor 4:18

³Nahatətəən tatol məmə kitat kotitun wir məmə natimnat rəha nətueintən u, Uhgin təməghat əm, kən ilat kəmotatig.^d Natimnat itəm kotəplan roiu, in təməsosən nat kit itəm tinatig rəkis mol ilat lan. ⁴Epel in təmahatətə əskasik e Uhgin, tol nəhlan in təmos-ipən nat kit kəm Uhgin itəm təwir maprəkis-in rəha Ken.^e Kən mətə-inu in təmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən Uhgin təmən-iarəp məmə in etəm ətuatip kit, kən nikin tagien o nosən rəhan natimnat. Kən nat əpnapin məmə suah u təmimis rəkis, mətə nolən rəha nahatətəən rəhan in tatəghat əh kəm kitat.^f

⁵Kən Inok təmahatətə əskasik e Uhgin, tol nəhlan in təsimisən. Uhgin təmos-irəkis in e nətueintən u, məmə otuwīn əpəh ilis e nego e neai. Netəmim kəsotəplan minən, mətə-inu Uhgin təmīləs-irəkis.^g Mətə nian Uhgin təməsīləs-irəkisən-əh, Uhgin təməgətun kəm in məmə nikin tagien ron. ⁶Mətə okəmə etəmim təsahatətəən e Uhgin, in təsolən Uhgin nikin tagien ron, mətə-inu nian suah kit tolkeike məmə otuwa o Uhgin,^h in otəkəike mahatətə məmə Uhgin tətətatig, kən matətou netəm min un itəm kotalkut o nitunən in.

⁷Noah in təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian Uhgin təmatən-ipən natimnat min kəm in aupən, itəm netəmim kəsotəplanən əh,ⁱ Noah təmatisiai-in, matol nəwian. Kən in təmīləkin nego asol kit^j məmə otosmegəh rəhan min. E rəhan nahatətəən, tahmen əm məmə Noah in təmatakil netəmim. Kən e rəhan nahatətəən, Uhgin təmol in tətəuatip e niganəmtin.^k

⁸Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, e nian Uhgin təmaun-in rəkis məmə otuwīn e nəptən pisin kit, in təmatol nəwia Uhgin. Nəptən əh, Uhgin təmən-iəkis rəkis kəm in məmə otos-ipən kəm in. Kən Epraham tēmiet, mətə in təruru məmə tatuwīn hiə ne. ⁹Təmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən mətətatig e nəptən u itəm Uhgin təmən-iəkis aupən məmə otos-ipən kəm in.^l Mətə təmətətatig ikin əh e nimə tapolən əm, tahmen əm e iapispis kit. Kən Aisak ne Jekop itəm Uhgin təmos-ipən nənīəkisən u kəm iləhal kərən, ilau min kəmətəuatig əm e nimə tapolən.^m ¹⁰Epraham təmol nulan, mətə-inu in tətəsahgin məmə otuwīn e taon kitⁿ itəm nəukətīn tiəkis, otətətatig tuwəh.^o Taon u, Uhgin əm təmol mak lan, kən minol rəkis tətətatig.^p

¹¹Sera tətəhatətə əskasik e Uhgin, nat əpnapin məmə in tinipitaguīhl agin, mətə Uhgin təmos-ipən nəsanənən kəm in məmə in otemək. In təmīləs nətin u, mətə-inun in təmahatətə lan məmə otol nənīəkisən rəhan

d 11:3 Jen 1 **e** 11:4 Jen 4:4-5 **f** 11:4 Hip 12:24 **g** 11:5 Jen 5:21-24

h 11:6 Hip 7:19 **i** 11:7 Hip 11:1 **j** 11:7 Jen 6:13-22 **k** 11:7 Jen 6:9 **l** 11:9 Wək 7:5

m 11:8-9 Jen 12:1-8 **n** 11:10 Hip 12:22; 13:14 **o** 11:10 Nol Əpən 21:2, 14

p 11:10 Hip 11:16

tuwa miet-arəp.^{q r} ¹²Epraham tinaguihl rækis, otəsuwəhən tımis,^s mətə noanol min tepət kəmotisi-pən lan. Nat ərnapin məmə in etəmim kitiah əm, mətə noanol min əh rəhan, ilat tepət tepət, tahmen əm e məhau əpəh e napuə ne nıməkləkil əpəh itəhəi itəm kəruru nafinən.^t

¹³Netəm min u, ilat kəmotahatətə əskasik e Uhgın, mətə nian kəmotımis, ilat kəməsotosən əh natimnat min u itəm Uhgın təmən-iəkis məmə otos-ipən kəm ilat.^u Ilat koatəplan natimnat min u məmə natimnat min u koatan isəu əh olat, mətə nikilat tagien pik məmə okotəplan.^v Kən ilat moatən-iarəp məmə koatatig e nətueintən u mətə ilat kotahmen əm e iapispis min əm.^w Nətueintən u, sənəmə in iməlat pahrien ikin. ¹⁴Nian netəmim koatəghat nəhlan, in tatəgətun əsas əm, məmə ilat koategəs-in iməlat ətuatip ikin. ¹⁵Rəhalat nətəligən təsitəlig-pənən e nəptən rəhalat aupən, itəm kinotapəs rækis. Okəmə nikilat tatəht nəhlan, kotitun nitəligən matuwın, mətə təsolən mihin.^x ¹⁶Ilat kotolkeike iməlat ik pisin kit itəm təwir maprəkis, inun e nego e neai.^y Kən o nat u, in təsaulis-inən^z məmə okən məmə in rəhalat Uhgın.^a Kən Uhgın təmöl əpen-əpenə rækis e taon kit^b ikin əh.

¹⁷⁻¹⁸Epraham təmahatətə e nəniəkisən min itəm Uhgın təmən-ipən kəm in. Kən nəghatən kit itəm Uhgın təmən-iəkis kəm in tol nulan, “Kən okən Aisak u məmə in noanol ətuatip rəham,^c kən e Aisak u, oekol rəham noanol otepət otepət.” Mətə e nahatətəən rəha Epraham, nian Uhgın təmek asgəwın in, kən in təmətul matip o nohamnuən nətin noan kitiah əm^d u Aisak məmə otol sakrifais lan kəm Uhgın.^e ¹⁹Mətə-inu Epraham nikin tatəht məmə Uhgın titun nolən etəmim təmegəh min e nımisən.^f Kən in təmos min netin, iuəhkir əm tahmen məmə in təmegəh min e nımisən.

²⁰Aisak təmahatətə əskasik e Uhgın, kən tol nəhlan, təməfak məmə Uhgın otəhlman nəwirən rəhan tuwın kəm Jekop ne Esao, matən-iarəp natimnat min itəm otəpanuwa nian kit.^g

q 11:11 Suatip kit min rəha nəuhlinən nəghatən u tol nulan. ‘Epraham təmahatətə əskasik e Uhgın, nat ərnapin Sera tinipitaguihl agin, mətə Uhgın təmos-ipən nəsanənən kəm in məmə otəpik-əpik. In təmiləs nətin u mətə-inu Epraham təmahatətə e Uhgın məmə in otol rəhan nəniəkisən tuwa miet-arəp.’ **r 11:11** Jen 17:19; 18:11-14; 21:2 **s 11:12** Rom 4:19 **t 11:12** Jen 22:17 **u 11:13** Hip 11:39 **v 11:13** Mat 13:17 **w 11:13** Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1 Pita 1:17; 2:11 **x 11:15** Jen 24:6-8 **y 11:16** 2 Tim 4:18 **z 11:16** Mak 8:38 **a 11:16** Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6, 15 **b 11:16** Hip 11:10; 13:14 **c 11:17** Jen 21:12; Rom 9:7 **d 11:17** Nat ərnapin məmə Epraham nətin kit min u Ismael, rəhan slef təmiləs, mətə nətin u Aisak katən məmə in noan kitiah əm mətə-inun Uhgın təmən-iəkis aupən məmə otos-ipən kəm Epraham, kən in nəti pətan ətuatip rəhan u Sera. Əplan-tu Jon 3:16 **e 11:17** Jen 22:1-10; Jem 2:21 **f 11:19** Rom 4:21; Jon 5:21 **g 11:20** Jen 27:27-29,39,40

²¹Jekop tēmahatətə əskasik e Uhgín. Tol nəhlan, nian iuəhkir əm in timis, in tēməfak mēmə Uhgín otəhlman nəwirən kəm nəti Josep mil.^h In tēməf kasikin, mətul əməhl-əməhl, kən in matənwiwi Uhgín.

²²Josep tēmahatətə əskasik e Uhgín. Tol nəhlan, iuəhkir əm in timis, kən in tēmatəghat-in nian noanol min rəha Isrel okəpanotiet Ijip. Kən in tēmatən rəkis əm kəm ilat mēmə okotəhrol e nikilkilin.ⁱ

²³Tata ne mama rəha Moses kəmuahatətə əskasik e Uhgín. Tol nəhlan, nian Moses təmaiir,^j ilau kəmuəplan mēmə in suakəku wir kit, kən ilau kəmatuəhluaig-in o məwig kisil. Kən ilau kəməsuaginən nətəghlən nəghatən rəha kig.^k

²⁴Moses tēmahatətə əskasik e Uhgín. Tol nəhlan, nian in təmol iahgin, kən tēməsəlkeikəən mēmə okən mēmə in nəti pətan əkəku rəha Fero, kig rəha Ijip.^l ²⁵In tēməsəlkeikəən mēmə otətətig e nagienən e nolən rəha təfagə rat məto-inu nagienən rəha təfagə, in tətətig o nian əkuəkir əm. In nikin təmagien mēmə otuwín moatətig ilat netəmim rəha Uhgín, moatətə tərət ilat min ilat. ²⁶Nikin tēmatəht mēmə okəmə netəmim okotalah-əmnu^m in o Kristo itəm otəpanuwa, kən in okol təsaulisən. In nikin otagien təhmín min o nat u taprəkis-in mēmə otətətə təwir e natimnat wir min e nəmegəhən əpəh Ijip.ⁿ In tēmatol nulan məto-inun nian rafin in tatuag-pən o nətəuən itəm Uhgín otos-ipən kəm in.^o ²⁷Moses in tēmahatətə əskasik nəhlan e Uhgín, kən təmagim Ijip^p məsəginən kig u itəm neməha tatol pik. In tēməseirairən mītəlig, in tēməkəike matuwín, təhmen mēmə inu tətəplan Uhgín u, itəm etəmim təsəplanən e niganəmtin. ²⁸Tēmahatətə əskasik e Uhgín nəhlan, kən in tēmətuoun nolən lafet rəha Nuhagego-inən. In tēmən-iarəp kəm noanol min rəha Isrel mēmə okotəkəike motorautin-pən nita sipsip e toa e nimə min rəhalat. Okotol nəhlan mēmə nagelo itəm Uhgín otahl-ipa o nohamnuən itəm,^q in otəsohamnuən nenətəlat min u nəman,^r itəm kəmotəupən kaiir.

²⁹Noanol min rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgín. Tol nəhlan, ilat kotitun nequəfiminən e Nitəhəi Asiə itəm təmoor, kən kotaliwək lan təhmen əm e nitən iasək. Məto nian netəm Ijip kəmotalkut o nətəu-pənən ilat, kən nitəhəi tēməmik ilat, kən kotəmnim.^s

³⁰Noanol min rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgín, kən tol nəhlan, ilat kotaliwək motitəlau e fenis rəha Jeriko. Fenis u, kəmol e kəpiel. Ilat koatitəlau, moatitəlau e fenis əh, mətoarus-pən nian sepín, kən əmun, fenis asol un, təmitəgit misas.^t

³¹Rehəp u, pətan e suatip, tēmahatətə əskasik e Uhgín. Kən tol nəhlan, nikin təmagien mēmə otos suah mil un noanol rəha Isrel mil,

h 11:21 Jen 48:1,8-22 **i 11:22** Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32 **j 11:23** Eks 2:2
k 11:23 Eks 1:16, 22 **l 11:24** Eks 2:10 **m 11:26** Hip 13:13 **n 11:26** Luk 14:33
o 11:26 Hip 10:35 **p 11:27** Eks 12:50, 51 **q 11:28** 1 Kor 10:10 **r 11:28** Eks 12:21-23
s 11:29 Eks 14:21-31 **t 11:30** Josua 6:12-20

itəm kəmueia anion mēmə okuəplan kən miatun wir natimnat ikin. Ila u kəmuea e rəhan nimə.^u Kən o nat u, noanol min rəha Isrel ilat kəməsotohamnuən pətan u nian ilat kəmotohamnu netəm ikin əh itəm kəmotəht nəwia Uhgīn.^v

³² Məto okol esənən tuwin təhmin min. Okol esəghatən təfəməh mən Kiteon,^w ne Parak,^x ne Samson,^y ne Jefata,^z ne Tefit,^a ne Samuel,^b ne ien min. ³³ Ilat u kəmotahatətə əskasik e Uhgīn, kən tol nəhlan, ilat kəmotol natimnat tepət. Ilat kəmotit noanol min rəha Isrel motuwin motəluagin ilat netəm ik pisin pisin min, kən moatol win elat.^c Ilat kəmoatol nolən ətuatip min, kən moatos natimnat wir min itəm Uhgīn təmən-iəkis mēmə otos-ipən kəm ilat. Kəmotahatəsig-in nohlin laion min, mēmə okəsotunən ilat,^d ³⁴ kən ilat kəmotohamis nigəm asol itəm tatuəp,^e kən ilat motagim tənin netəm kotəmə okotohamnu ilat e nisa rəha nəluaginən. Ilat rəhalat nəsanənən tikə, məto Uhgīn təmos-ipən nəsanənən kəm ilat.^f Kən ilat koatol win e mopael min rəha niməptən pisin pisin min.^h ³⁵ Nipitan neen əh-ikin itəm kotahatətə əskasik e Uhgīn, kən tol nəhlan Uhgīn tatol nenətilat kotaiir-pa min e nimisən.ⁱ Məto netəmim neen əh-ikin itəm kotahatətə əskasik e Uhgīn. Məto ilat kotegəhan-in rəhalat tikimīr min koatol nəratən ne nahmənən kəm ilat e nipətīlat, kən nikilat təsəhtən nat u. Ilat kəməsotapəsən rəhalat nahatətəən, mēmə rəhalat tikimīr min okotikis ilat. Ilat koatahatətə mēmə Uhgīn in otol ilat kotəmegəh min e nəmegəhən kit itəm təwir maprəkis. ³⁶ Kən ilat neen, netəmim koatalah əsan elat, kən koatalis-alis ilat. Kən ilat neen, netəmim koatəlis ətain ilat e sen, kən moatəmki-pən ilat e kalapus.^k ³⁷ Ilat neen, kəmahtimnu ilat e kəpiel apin,^l kən ilat neen, netəmim kəmotəmīk soə rəha nətəhlən nig, motətətip nipətīlat nəwtain kəiu, motohamnu ilat. Kən ilat neen, kəmətamnu ilat e nisa rəha nəluaginən.^m Kən ilat neen koatuwin əm e nuwigi nəni ne sipsip.ⁿ Ilat ian-rat min agin, nian rafin netəmim koatərəkīn ilat, moatol tərət agin elat. ³⁸ Ilat, netəm wir min. Nətueintən u, təsahmənən mēmə ilat okotatig ikin. Məto ilat kəmoatətip əpnəpin əm, əpəh ikin taruən-aruən ikin, ne e nitot min, ne e nipəg kəpiel min,^o ne nipəg min əpəh e nisip.

³⁹ Netəm min u, ilat rafin kəmotahatətə əskasik nulan e Uhgīn, kən in təmos-ipən nərig wir kəm ilat.^p Məto ilat kəməsotosən əh nat u^q itəm

u 11:31 Jos 2:1-16 **v 11:31** Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemes 2:25 **w 11:32** Jaj 6-8
x 11:32 Jaj 4-5 **y 11:32** Jaj 13-16 **z 11:32** Jaj 11-12 **a 11:32** 1 Saml 16:1,13
b 11:32 1 Saml 1:20; 3:19-4:1 **c 11:33** 2 Saml 8:1-3 **d 11:33** Dan 6:22
e 11:34 Dan 3:19-27 **f 11:34** Eks 18:4 **g 11:34** 2 King 20:7; Jaj 16:28
h 11:34 Jajes 15:8 **i 11:35** 1 King 17:22, 23; 2 King 4:36, 37 **j 11:36** Jer 20:2;
 37:15 **k 11:36** Jen 39:20 **l 11:37** 2 Kron 24:21 **m 11:37** 1 King 19:10; Jer 26:23
n 11:37 2 King 1:8 **o 11:38** 1 King 18:4; 19:9 **p 11:39** Hip 11:2, 4 **q 11:39** E ves
 33 kitat kotəplan mēmə netəm min u neen kəmoatos natimnat wir min itəm Uhgīn
 təmən-iəkis mēmə otos-ipən kəm ilat. Məto nəniəkisən kit əh-ikin itəm kəsotosən əh. Ilat
 kotətag-pən o nian itəm Uhgīn otahl-ipa Kristo tuwa, məto ilat u, kəməsotehmən e rəhalat
 nəmegəhən.

Uhgin tāmən-iäkis räkis mēmə otos-ipən kəm ilat,^{r 40} mətō-inu in tinol räkis nalpəkauən kit rəhan, mēmə in otol təwir maprəkis kəm kitat. Kən e nətəligən rəhan, in tolkeike mēmə otilpin kitat min ilat u aupən, mēmə kitat min ilat əm, okotətoarus ahmen ahmen əm mak e namnun naiuən.^{s t}

Uhgin tətəg-ətuatip-in nenətin min

12 ¹Kən netəm min u, ilat tēpət tēpət, koatətig kitəlau e kitat, koatətul-arəp o Uhgin, moatahatətə əskasik lan, kən rəhalat nəmegəhən in tatiləs-ipər nahatətəən rəhatat. O nat u, pəs kotəlīn rafin nat figəm itəm otaskəlīm ətain itat mēmə kəsotaiu pikən, ne təfagə rat itəm tatəper-ipən e kitat. Kən pəs kitat kotaiu^u məsotəpou-inən^v naiuən itəm Uhgin təmələhəu aupən-in kitat. ²Kotitun nolən nian niganəmtitāt otatətul-pən əm o Iesu,^w itəm in nəukəti nahatətəən rəhatat,^x kən inun itəm otol mēmə kitat kotətoarus mak e nahatətəən rəhatat. Pəs kitat nikitāt otuəh nolən rəha Iesu, inun in rəhan nətəligən kaifəməh, nian in təmimis e nig kəluau, kən mətō nahməən.^y Mətō in təmol nat ərnapin lan, megəhan-in naulisən rəha nimisən e nig kəməluau, mətō-inu təmol rəhan nətəligən təskasik o nagiənən itəm in otəpanos. Kən roiu, in tatəpələh e rəhn matip Uhgin u in Kig,^z ikīn nepətən ne nisaiiən tətətig ikīn. ³Təwir mēmə nikitəmat otatəht Iesu, ne rəhan nətul əskasikən e nian iol təfagə min kəmotərakin-pən nəghatən rat min kəm in, mēmə nikitəmat otəsəpouən^a kən motapəs nahatətəən rəhatəmat.

⁴Ekitun mēmə itəmat, noatəluagin o noh räkisən təfagə rat e nəmegəhən rəhatəmat, mətō itəmat kit tikə itəm nitan təmaiəh o nəluaginən u.^b ⁵Itəmat ninotaluin räkis nəghatən itəm tatiləs-ipər nətəligən rəhatəmat. E nəghatən u, Uhgin təməghat nulan kəm itəmat, tahmen e nenətin ətuatip min, matən mēmə,

“Nətik, nian Iərəmərə tətəg-ətuatip-in ik, solən nat ərnapin lan.

Əsolən nikim təpou nian in tətəgət pik lam.

⁶Mətō-inu okəmə Iərəmərə tolkeike pik suah kit, kən in təike məg-ətuatip-in suah un.^c

Kən okəmə in tos suah kit mēmə nətin, kən in təike malis-alis.”^d

⁷Tol nəhlan, otətul məha-məha e nian iäkis min. Uhgin tatos-ipa nian iäkis min u o nəg-ətuatip-inən itəmat. Itəmat nenəti Uhgin min, mol

r 11:39 Hip 11:13; 10:36 **s 11:40** Nol Əpən 6:11; Hip 2:10 **t 11:40** Suatip kit min rəha nənən “okotətoarus ahmen ahmen əm mak,” tol nulan, “kitat min ilat min un, okul kələh kitat kotətuatip agin.” **u 12:1** 1 Kor 9:24 **v 12:1** Hip 10:36 **w 12:2** Sam 25:15 **x 12:2** Hip 2:15 **y 12:2** Fil 2:8,9; Hip 2:9 **z 12:2** Mak 16:19 **a 12:3** Kal 6:9; Nol Əpən 2:3 **b 12:4** Hip 10:32-34 **c 12:6** Sam 94:12; 119:75; Nol Əpən 3:19 **d 12:5-8** Prov 3:11-12

məmә in tatəg-ətuatip-in nulan itəmat.^e ?Məto suakəku naka un itəm tata rəhan in təsəg-ətuatip-inən? ⁸Uhgin tatəg-ətuatip-in rafin nenətin ətuatip min.^f Okəmә Uhgin təsələn nəhlan etəmat, kən nipətin u məmә sənəmә itəmat nenətin ətuatip min, itəmat nisualkələh lapin. ⁹Rəhatat tata min e nətueintən u, koatəg-ətuatip-in itat. Kən kitat, koatisiai-in ilat. ?Kən okotəhrol nulan e tata rəha narmitat^g itəm tətətig e nego e neai? Təwir məmә okotos-iəhau agin itat, kən motatig ahgin.^h Kən e nolən əh, kitat okotos nəmegəhən.ⁱ ¹⁰Rəhatat min tata, kotəg-ətuatip-in itat o nian əkuəkir əm, e rəhalat əm nətəligən. Məto Uhgin tətəg-ətuatip-in itat məmә otasitu etat, kənu otol kitat kotasim tahmen lan.^j ¹¹Okəmә Uhgin tətəg-ətuatip-in kitat, in tahmen e nat kit itəm nian kitat kəmotun, məto tisiu, kən marəp. Məto uarisig, okəmә kotegəhan-in məmә nəg-ətuatip-inən əh otiuw asilə e rəhatat nətəligən, kən in otəe noan təwir, inun nəməlinuən^k itəm tatisi-pən e nətuatipən.

¹²Tol nəhlan, nat əpnəpin məmә itəmat noatətig e nian iəkis, məto otiləs-ipər nelmitəmat itəm təpou, məmә otəsanən. Ne nulitəmat itəm kətuawig-awig, motol məmә kuəskasik o naiuən.^l

¹³“Otol suatip rəhatəmat tətuatip wir,^m
məmә pah un itəm noataliwək kələh, nelkin təmimis,
nelkin okol təsərat agin-əhən, miet rəkis,ⁿ
məto in otəpanəwir min.”^o

Etəm təsahatətəən e Uhgin, in otəkəike mos nalpīnən

¹⁴Otalkut məmә onakətig wir itəmat netənim rafin e nəməlinuən.^p Kən motalkut məmә nəkotol itəmat məmә rəhatəmat nəmegəhən tasim.^q Etənim itəm təsasimən, okol təsəplanən niganəmti lerəmərə nian kit.^r ¹⁵Otəto wir itəmat məmә itəmat kit itəm tətaiu matuwīn otəpou e nəlugi suatip, kən məsosən nəwirən rəha Uhgin.^s Otəto wir min itəmat məmә nokī nig akona kit^t in otəsuwīnən e nikitəmat, kən məwiə, mol noan tēpət e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nahuin titun nərəkīnən nəmegəhən rəha netəm iasim neen min. ¹⁶Oatəto wir itəmat məmә suah kit təsit əpnəpinən iərman o pətan.^u Itəmat kit otəsahmenən e Esao u, rəhan nəmegəhən təsətuatipən, in tatol nat əpnəpin e Uhgin. In təmaupən maiir, məto in təmol-salim-in nepətən rəha suakəku itəm təmaupən maiir.^v Məto nəmti nat u, in təmol-salim-in, in nagwənən itəm təmun mau kitīəh əm. ¹⁷Itəmat nəkotitun məmә uarisig, nikin otəpanuwīn min

e 12:7 Dut 8:5; 2 Saml 7:14; Prov 13:24 f 12:8 1 Pita 5:9 g 12:9 Nam 16:22;
27:16 h 12:9 Jem 4:7 i 12:9 Aes 38:16 j 12:10 2 Pita 1:4 k 12:11 Aes 32:17;
Jem 3:17,18 l 12:12 Aes 35:3 m 12:13 Prov 4:26 n 12:13 Kal 6:1 o 12:13 Aes 35:3;
Hip 10:36-39; 12:1-3; Prov 4:26 p 12:14 Rom 14:19 q 12:14 Rom 6:22
r 12:14 Mat 5:8 s 12:15 Hip 3:12; 4:1 t 12:15 Dut 29:18; Hip 3:12 u 12:16 1 Kor 6:18
v 12:16 Jen 25:29-34

e nepətən rəha nəmti-nipin. Kən təmalikut pik məmə rəhan tata otəfak məhlman nəwirən kit kəm in. Məto nat əpnapin məmə təmətasək pik pap ron,^w məto okol təsəuhlinən nikin əh-roiu, kən rəhan tata okol təsəfakən məhlman nəwirən kəm in.

Lou təhrol nulan mol pisin e nammusən təwir

¹⁸⁻²¹ Aupən ikin, noanol min rəha Isrel, kəmotuwın e nitot asol u Sinae, e nətueintən u. Kən ikin əh, kəmotəplan nigəm itəm tatuəp, kən napinəpən asol təmeiuiiu mirəfin nat, kən kəmotəto nimətag asol ne təwi tətəgət əfəmäh,^x kən kəmotəto nəwian kit tətəghat kəm ilat.^y Kən nian kəmotətəlig-in rəhan nəghatən min, kən ilat kəmoatən əskasik məmə ilat kotapəs agin-əh nəto minən nəwian u.^z Kəmotəgin motasiəp o nəghatən u, təmən məmə, “Okəmə nat megəh əm kit otuwın e nitot u, məto itəmat onəkotəike moataht e kəpiel apin motahtimnu timis.”^a Nian Moses təməplan natimnat min u, in min təməto tərət kən məmə, “Io enəgin u enəgin, minətasiep.”^b

Məto itəmat nəsotuwamən ikin-u.^c

²² Itəmat nəmotuwa e nitot u Saeon,^d ne taon asol^e u ima Uhgın ikin itəm tətəmegəh, tətətig tətətig. Inun Jerusalem wi əpəh ilis e nego e neai,^f u nagelo min taosan taosan kəmuəfimin ilat ikin o nagienən asol. ²³ Kən itəmat nəmotuwa e nuəfiminən asol rəha netəmin rəha Uhgın, itəm kotahmen e netəm kəmotəupən kaiir u rəhan min,^g nərgilat kəməte rəkis e nego e neai.^h Kən itəmat nəmotuwa o Uhgın, itəm otəpanakil netəmin rafin.ⁱ Itəmat nəmotuwa motol kitiəh itəmat narmi netəm ətuatip itəm kinotimis rəkis, kən Uhgın tinol ilat kinotətoarus mak.^{j k} ²⁴ Itəmat nəmotuwa o Iesu u, in suatip rəha nəniəkisən wi rəha nasituən u itəm Uhgın təmol kəm itat. Kən nəmotuwa o nita Iesu, itəm in təmoraubin-pən^l mol itəmat nakotasim. Nita əh in təməni-iarəp natimnat min u itəm kotəwir motəprəkis-in natimnat min itəm nita Epel təməni-iarəp.^{m n}

²⁵ O natimnat min u, oatəto wir itəmat, məmə itəmat onəsotəuhlinən məntəatəmat o Uhgın^o u tətəghat kəm itəmat.^p Məto-inu Moses, in etəmin əm. Kən kitat kotitun məmə netəm aupən kəməsotətəlig-inən

w 12:17 Jen 27:30-40 x 12:18 Eks 19:12-22; 20:18; Dut 4:11 y 12:18 Dut 4:12
z 12:18 Eks 20:18-19; Dut 5:5,25; 18:16 a 12:18 Eks 19:12,13 b 12:18 Dut 9:19
c 12:18-21 Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut 4:11-12 d 12:22 Aes 24:23; 60:14; Nol Əpən 14:1
e 12:22 Hip 11:10; 13:14; Mat 16:16 f 12:22 Kal 4:26 g 12:23 Eks 4:22 h 12:23 Nol
Əpən 20:12 i 12:23 Jen 18:25; Sam 94:2 j 12:23 Fil 3:12 k 12:23 Suatip kit min o
nəuhlinən nəghatən u, “Uhgın tinol ilat kinotətoarus mak” tol nulan, “Uhgın tinol ilat
kinotətuatip agin.” l 12:24 Hip 9:19; 10:22; 1 Pita 1:2 m 12:24 Jen 4:10; Hip 11:4
n 12:24 Nita Epel in təməni-iarəp məmə Uhgın otol nalpinən, məto nita Iesu təməni-iarəp
məmə Uhgın otəh rəkis nalpinən. o 12:25 Hip 3:12 p 12:25 Hip 1:1

rəhan nəghatən o nəhgaiirən elat. Ilat kəməsotagim rəkisən e nalpinən rəhalat. ?Kən okəmə tol nəhlan, kən okahrol kitat okəmə kəsotətəlig-inən nəghatən rəha Uhgın itəm təmissi-pən e nego e neai muwa məmə otəhgaiir etat?^q ?Kitat okotagim rəkis-in ahrol nulan?²⁶ Nian aupən, nəwia Uhgın təmələal e nəptən.^r Məto roiu əh, təmən-iəkis kəm itat məmə, “Nian kit min əh-ikin, io ekələal min e nətueintən. Kən o nian əh, sənəmə nətueintən əm ekatigtig lan tasiəp, məto neai min otasiəp-asiəp mələal.”^s ²⁷Nian Uhgın tatəghat-in məmə, “Nian kit min əh-ikin,” nīpətīn un məmə in otatigtig^t e natimnat rəha nətueintən əm itəm Uhgın təmöl, məmə otəh rəkis ilat. Otəh rəkis nəhlan natimnat, məmə natimnat itəm okəsotələalən, ilat okotatig, kən inun, natimnat itəm okotatig liliin.

²⁸ O nat u, təwir məmə kitat kotən tagkiu o Uhgın, məto-inu kitat koatos nego rəha Uhgın u, kəruru nələal-ələalən lan, kən okol təsietən nian kit.^u Təwir məmə kitat kotəfak kəm in, e nolən itəm nikin tagien lan, məmə kitat okotisiiai-in, kən motəgin min,^v ²⁹ məto-inun Uhgın rəhatat, in tahmen e nigəm asol kit itəm tatuwaan ətip natimnat rafin.^w

Namnun nəghatən

13 ¹ Təwir məmə nəkotəkəike əh moatol nolkeikeən kəm itəmat min tahmen e piatəmat min.^x ² Sotaluinən nehmən iapispis min itəm koatuwa imatəmat ikin.^y !Okəm-naka ilat nagelo min! Netənim neen itəm kəmoatol nulan, ilat kəmoatehm wir netənim, məsotitunən məmə ilat nagelo min.^z ³ Sotaluinən netəm kotatig e kalapus.^a Nikitəmat otatuəh ilat, mətahmə olat tahmen əm məmə inun ik min nəkətatig e kalapus. Otəto kələh nahməən e nikitəmat, itəmat netəm min un itəm katol tərət elat, tahmen əm məmə inun ik natəto nahməən e nīpətīm atip.

⁴ Pəs netənim rafin kotisiiai-in natigən rəha marit, məmə in tasim nian rafin.^b Pəs netənim rafin kotəgin o nīməhan rəhalat min, məsoteguafələn. Uhgın otakil etəm aluə ne pətan əkəku itəm kətuapil kələh, kən makil min iərman ne pətan itəm kətuapil kələh, iərman itəm tətəpil ilau pətan u sənəmə rəhan pətan, ne pətan itəm sənəmə rəhan ətuatip iərman.^c

⁵ Ətul-pən isəu o nolkeikeən rəha məni.^d Nikim təike magien əm o rəham natimnat u natos tahmen^e məto-inu Uhgın tatən məmə,

“Okol esapəsən ik,
məsəhlmanən ik nian kit”^f

q 12:25 Hip 2:2,3; 10:29 r 12:26 Eks 19:18 s 12:26 Hag 2:6 t 12:27 Aes 34:4; 54:10; 1 Kor 7:31; Hip 1:11,12; 2 Pita 3:10; 1 Jon 2:17 u 12:28 Sam 15:5; Dan 2:44 v 12:28 Mal 2:5; 4:2 w 12:29 Eks 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes 33:14; 2 Tes 1:7 x 13:1 Rom 12:10 y 13:2 Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13 z 13:2 Jen 18:1-33 a 13:3 Mat 25:36; Hip 10:34 b 13:4 Mal 2:15 c 13:4 Dut 22:22 d 13:5 1 Tim 3:3 e 13:5 Fil 4:11; 1 Tim 6:6-8 f 13:5 Dut 31:6,8; Jos 1:5

⁶Kən tol nəhlan kitat kotitun əsas, kən moatən məmə,
 “İərəmərə in iasitu rəhak,
 tol nəhlan esəginən.

Oesəginən nat kit itəm etəmim əm otol kəm io.”^g

⁷Nikitəmat otəkəike matəht netəm-iasol min u rəhatəmat^h itəm kəmotəupən motəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgın. Otətəlig-in-tu natimnat wir min itəm təmiet e nəmegəhən rəhalat, kən motahatətə e İərəmərə tahmen əm elat.ⁱ

⁸Iesu Kristo in tatol əm nulan, nəniəp, ne roiu, kən otəpanətətiğ nulan, nammun tikə.^j ⁹Sotolən məmə nəgətunən wi pisin pisin min tiuw rəkis itəmat o suatip ətuatip.^k Itəmat otuag-pən əm o Uhgın, itəm tətəsitə etəmat e nikin agien məmə otol rəhatəmat nətəliğən təkəsik.^l Təsəwirən məmə kitat okotətou-pən nətuakəmən rəha nunən nagwənən,^m məmə in otol kitat kotəkəsik, məto-inu in niphrienən, nətuakəmən əh, okol təsəsitə e netəm koatol.

¹⁰Rəhatat olta tatig. Məto pris min itəm koatol wək rəhalat əpəh imə e tapolən rəha nətueintən u,ⁿ ilat u, kəsegəhan-inən ilat məmə okotun^o nagwənən^p kit e olta u rəhatat.^q

¹¹E nolən rəha pris əsol agin, nian in tatohamnu rəkis nat meğəh, kən matos nitan kən muwin əpəh imə e İkin Tasim Agin İkin, kən mos-ipən kəm Uhgın o nafəl rəkisən təfəgə rəha netəmim.^r Məto uarisig, katiləs-iarəp nat meğəh u əpəh ihluə ikin e nimə tapolən min rəhalat, motaan ətip.^s ¹²E nolən kitiəh əm, Iesu təmiet rəkis e taon,^t kən ikin əh in təməto nahməən e nipətin, kən mimis ikin əh, məmə nitan^u titun nafəl rəkisən təfəgə rat rəha netəmim, mol ilat kotətuatip, motasim, məmə ilat rəha Uhgın.^v ¹³Tol nulan, pəs kitat kotol məmə inu okotiet ihluə imətət ikin, motol kitiəh kitat min əpəh ihluə.^w Kən okotəkəike motətul matip məmə netəmim okotol naulisən kəm itat, tahmen əm mə inun, kəmotol mihin lan.^x ¹⁴E nətueintən u, rəhatat kit taon ətuatip imətət ikin tikə, itəm otətətiğ lilin.^y Məto kitat koategəs-in rəhatat taon ətuatip itəm kotitun məmə otəpanuwa.^z

g 13:6 Sam 118:6,7 **h 13:7** Hip 13:17, 24; 1 Kor 16:16 **i 13:7** Hip 6:12

j 13:8 Sam 102:27; Hip 1:12 **k 13:9** Efes 4:14 **l 13:9** Kol 2:7 **m 13:9** 1 Kor 8:8;

Hip 9:10 **n 13:10** Hip 8:5 **o 13:10** 1 Kor 9:13; 10:18 **p 13:10** Jon 6:48-58

q 13:10 “Nagwənən” itəm katol sakrifais lan e “rəhatat olta” inun Kristo pisin əm (Jon 6:48-58). Pris min əupən, ilat kəmotitun nunən noanuəwəhgın nat meğəh min e sakrifais min neen ilat koatol o nos-ipənən kəm Uhgın. Məto kəsegəhan-inən kəm ilat o “nunan” Kristo, nipətin u məmə kəsotosən ron. **r 13:11** Lev 16:15 **s 13:11** Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27 **t 13:12** Jon 19:17 **u 13:12** Rom 3:25 **v 13:12** Efes 5:26
w 13:13 Luk 9:23 **x 13:13** Hip 11:26 **y 13:14** Hip 12:27 **z 13:14** Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22

¹⁵Tol nulan, e nasituən rəha Iesu, pəs kitat kotos-ipən sakrifais rəhatat kəm Uhgin nian rafin.^a Sakrifais min u rəhatat, inun, okoatiləs-ipər nərgi Uhgin nian rafin, moatən-iarəp nərgin.^b ¹⁶Sotaluinən o nolən təwir ne nawte-inən nat rəhatəmat tatig kəm netəm rəhalat nat kit tikə,^c mətō-inun in min tahmen e sakrifais^d itəm niki Uhgin tagien ron.^e ¹⁷Otol nəwia netəm-iasol min e niməfak,^f kən motatig ahgin ilat. Ilat u, koatehm wir nəmegəhən rəhatəmat,^g məsotamegən, mətō-inu ilat kotitun məmə okotəike motən nəmtət lan kəm Uhgin məmə ilat kəmotol wək u, təhrol nulan. Itəmat nakotəike motol ilat nikilat tagien o wək u. Okəmə itəmat noatol nikilat təsagienən ron, nolən u okol təsasitu agin-əhən etəmat.

¹⁸Otəfak otimat,^h mətō-inu ekotitun əsas məmə rəhatimat nolən in tətutəip əm,ⁱ kən ekotolkeike agin məmə nian rafin itimat ioatol nolən təwir əm. ¹⁹Io ekolkeike pik məmə itəmat onəkotəkəike motətapəh-in o Uhgin, məmə io ekitun nitəlig-pa-minən otəmat uəhai əm.

²⁰Iatəfak min otəmat min məmə, Uhgin otasitu etəmat. Uhgin u, in nəukəti nəməlinuən.^j Kən in təmol rəhatat Iərəməərə Iesu təmegəh min e nimisən,^k mətō-inu nitan təmaiu o nolən nəniəkisən lilin^l in tətətig matəmegəh.^m Iesu əh, in etəm təwir məprəkis o nehm wirən sipsip min rəhan.ⁿ Iatəfak məmə Uhgin u, ²¹in otos-ipinə natimnat wir min rafin kəm itəmat, itəm otol itəmat nəkotahmen o nolən nat itəm in tolkeike. Kən iatəfak məmə, Uhgin otol wək e nəmegəhən rəhatat kitiaəh kitiaəh,^o kən e nasituən rəha Iesu Kristo, in otol rəhatat nolən təwir təwir, kən nikin otagien pik ron. Kən pəs kotiləs-ipər nərgi Kristo ilis nian rafin, matuwīn matuwīn namnun tikə. Əwəh.^p

²²Piak min ne winik min. Naoa u rəhak təsəfəməh pikən. Mətō iakətapəh əskasik otəmat məmə, otol-tu rəhatəmat nətəligən təfəməh min məmə nakotətəlig-in rəhak nəghatən min itəm otiləs-ipər nətəligən rəhatəmat.

²³Iakolkeike məmə onəkotitun məmə piətət u Timoti, ilat kəmotiləs-iarəp in e kalapus. Okəmə in otuwa uəhai əm, kən itimlau min, ekiamnə.

²⁴Itəmat otən təwir kəm netəm-iasol min rəhatəmat, ne iəfak min u imatəmat ikin. Netəm Itali kəmotən təwir kəm itəmat.

²⁵Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat rafin. Əwəh.

a 13:15 1 Pita 2:5 **b** 13:15 Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19 **c** 13:16 Rom 12:13
d 13:16 Fil 4:18 **e** 13:16 Sam 50:21-15; Hos 14:2 **f** 13:17 Hip 13:7,24 **g** 13:17 Aes 62:6;
Wək 20:28 **h** 13:18 1 Tes 5:25 **i** 13:18 Wək 23:1 **j** 13:20 Rom 15:33
k 13:20 Wək 2:24 **l** 13:20 Jen 17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8; Esik 37:26; Mat 26:28
m 13:20 Hip 9:20 **n** 13:20 Jon 10:11 **o** 13:21 Fil 2:13 **p** 13:21 Rom 11:36

Jemes

Naoa itəm Jemes təməte

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Jemes

?Pah təməte naoa u? Jemes, u in pia Iesu, in təməte naoa u. In etəm-iasol rəha niməfak əpəh Jerusalem.

?Təməte tatuwin kəm pah? Jemes təməte naoa u tatuwin kəm netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo motatig e nəptən pisin min rəha Iaihlua min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəm-iasol min e netəm Isrel kəmotəhamnu Stipen, uarisig kotal nolən rat min e niməfak min əpəh Jerusalem. Kən tərət itəm kotahatətə e Iesu kəmotiet əpəh Jerusalem motuwin e ikin pisin pisin min. Məto nian əskasik min koatiləs-pikin əh ilat.

?Təməte naoa u o naka? Jemes təməte naoa u məmə otələs-ipər nətəligən rəhalat məto-inu kotatig e nian əskasik min. Kən molkeike məmə otəgətun ilat e nəukəti nahatətəən itəm tətuatip. Nian etəmim kit tətahatətə pahrien e Iesu Kristo, kən rəhan nolən rat min kotəuhlin motuwa motəwir. Tətapəs nolən rat min, kən matol nolən wir min.

Jemes tatən təwir kəm ilat

1 ¹Io Jemes, io slef rəha Ughin ne Iesu Kristo, Iəramərə rəhatat. Iatən təwir kəm itəmat noanol min rəha Isrel u tuelef itəm kotahatətə e Iesu, itəm nəmotiet motatig ikin min rafin e nətueintən.^a

Nahatətəən ne nenatigən

²Piak min ne winik min. Nian nəratən pisin pisin min koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən otehm natimnat min əh tahmen e natimnat itəm nikitəmat tətəgien pik əm lan.^b ³Nəkoatol nəhlan məto-inu, itəmat

a 1:1 Mat 13:55; Wək 15:13; Kal 1:19; 1 Pita 1:1 **b** 1:2 Rom 5:3-5

nəkotitun məmə nian nərətən min koatıləs pikən rəhatəmat nahatətəən e Uhgın, kən nian nəkotol win lan, ilat okotol məmə nəkotitun nətul əskasikən məsin min.^c ⁴Kən nian onakoatətul əskasik e nərətən min əh, kən onəkotuwa kəmətə e nahatətəən, kən nolən min ne nətəligən min rafin rəhatəmat okotətuatip motəsanən, kən nakotaskəlim nolən wir min rafin.

⁵Okəmə itəmat kit, rəhan nenatigən təsahmenən, kən tolkeike məmə in otitun natimnat min itəm Uhgın tolkeike məmə otol, pəs in tətəpəh-in-pən o Uhgın, kən Uhgın otos-ipən kəm in e nikin agien. Uhgın tətawte-in nitunən əh kəm netəmim rafin e nikin agien, kən məsəhaiən ilat o nat itəm koatəpəh-in.^d ⁶Məto nian suah kit in tətəpəh o Uhgın nəhlan, in otəkəike mahatətə lan, kən rəhan nətəligən otəsolən kəiu lan, məto-inu etəm itəm rəhan nətəligən kəiu, rəhan nətəligən tətən əpnəpin əm, in təhmen e peau-peau min əpəh itəhəi itəm nimətag tətəhig-əhig ilat. ⁷Okəm-naka nikin tətəht məmə İərəməərə otos-ipən nat kit kəm in, məto kəp, otəsosən. ⁸Etəmim itəm tatos nətəligən kəiu nəhlan, okol təsətul əskasikən e nat kit itəm nikin tətəht məmə otol.

⁹Piatat kit itəm in ləhau, kən rəhan nautə tikə, nikin otəkəike magien məto-inu in etəm-iasol e niganəmti Uhgın. ¹⁰Kən pəs etəm itəm rəhan nautə tepət, nikin tagien min o nat u itəm in titun məmə in nıpahrienən, məmə Uhgın otos-iəhau, məto-inu in təhmen e nəgui-nig itəm otəpanikə. ¹¹Nian mit tətə, tape-ape tape-ape, kən matəhg nagwən nig tauke məmə, kən rəhan nəwİRən təmikə.^e Təhmen əm e etəm rəhan nautə tepət. Nian tatol rəhan wək min matos nautə tepət lan, kən in min otəpanikə.

¹²Etəmim itəm tətətul əskasik nian nərətən tatuwa e rəhan nəmegəhən, in tətətig e nəwİRən pahrien, məto-inu, nian tinol win e nərətən min əh, kən Uhgın otos-ipən kəm in rəhan nətouən, inu nəmegəhən lilin. Uhgın təmən-iəkis rəkis məmə nəmegəhən lilin u, in rəha netəmim itəm kotolkeike in.

¹³Nian nat kit tatiuw-pən suah kit məmə in otol təfagə rat, okol in təsənən məmə Uhgın tatos-ipən-os-ipən o nolən təfagə rat min, məto-inu okol nat kit təsiuw-pənən nətəligən rəha Uhgın məmə in otol təfagə rat, kən Uhgın təsos-ipən-os-ipənən təfagə rat kəm etəmim. ¹⁴Məto nətəligən rat atip rəha etəmim, in tatos-ipən-os-ipən kəm in, kən matiuw-pən in məmə in otətətəlig-in. ¹⁵Nətəligən rat tatoe-in təfagə rat, kən nian təfagə rat tinuwa minəpət, kən tatuwa in nimisən.

¹⁶Piak min ne winik min itəm iakolkeike pik itəmat. Sotegəhan-inən məmə suah kit oteiuə-in itəmat məmə Uhgın in etəm rəha nos-ipən-os-ipənən kəm netəmim o nolən təfagə rat. ¹⁷Natimnat wir min rafin ne natimnat rafin itəm kotətuatip, koatisi-pən əm o Uhgın əpəh ilis itəm təmol nəhag-əhagən min

rafin əpəh e neai. Məto nolən rəha Uhgın tol pisin e natimnat min u itəm kotaliwək e neai, kən kotal məmə nəghanpis koatətu-pən. Uhgın təsol pisinən. In tətətig tətətig. ¹⁸Kən e rəhan əm nətəligən, Uhgın təmitəpun məmə kitat kəmotuwa nənətin min nian kəmotahatətə e nəghatən pahrien rəhan. In təmol nəhlan məmə e natimnat rafin itəm in təmol, kitat pisin əm rəhan nat keike, kotahmen e nəgwənən wi e rəhan nasumən.^f

Ətəlig-in kən mol nəghatən rəha Uhgın

¹⁹Piak min ne winik min itəm iakolkeike pik itəmat. Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən u. Pəs itəmat kitəh kitəh onəkotəkəike motətul matip o nətəligən, məto onəsotəfig-afig pikən o nəghatən, sotolən məmə neməha tatol uəhai əm itəmat, ²⁰məto-inu nian neməha tatol suah kit, neməha u təsoe-inən noan itəm tətətip Uhgın tolkeike. ²¹Otəra kin rəkis nolən min rafin itəm tamkimik, ne təfəgə rat min itəm kotepət e nəmegəhən rəhatəmat. Uhgın təmələhəu-pən rəhan nəghatən e nikitəmat, kən nəghatən əh rəhan titun nosmegəhən itəmat. Kən təwir məmə nakotos-əhəu rəhatəmat nətəligən, kən moatətəlig-in wir nəghatən u.^g

²²Sotətəlig-in əmən nəghatən rəha Uhgın, məto otətəlig-in kən motol nat naka itəm tatən. Okəmə nakotəto məsotolən nəghatən u, kən nakoateiüə-in atip əm itəmat.^h ²³Etəm tatətəto kən məsolən nəghatən u, in təhmen-pən e etəmim itəm tateranəm wir e klas matəplan narmin, ²⁴kən nian tineranəm rəkis magim, mətaluin uəhai əm məmə niganəmtin təhro min-nulan. ²⁵Məto etəmim itəm tatətag-pən əskasik e lou itəm tətətip agin u tatikis netəmim,ⁱ kən matol e nian min rafin, məsaluinən nat itəm təməto, məto in tatol, in otətətig e nəwirən pahrien nian in tatol nəhlan.^j

²⁶Okəmə suah kit nikin təht məmə in tatətəu-pən wir nolən min rəha nəfakən, məto tatəghat-pən əm məsətəlig-in wirən rəhan nəghatən min, in tateiüə-in atip əm in, kən rəhan nolən min rəha nəfakən in nat ənpəpin əm. ²⁷Nolən min rəha nəfakən itəm rəhatat Tata Uhgın tatəplan məmə in tətətip wir kən nəratən tikə lan kotal nulan: iəfak kit tətəkəike mətehm wir suakəlh min ne nəutəhlimis min e nəratən min rəhalat. Kən matəkəike mətehm wir nəmegəhən rəhan məmə nolən rat min rəha nətəuintən otəsölən məmə in otamkimik lan.

Sotehmən netəmim neen məmə ilat ilis kotəprəkis-in netəmim neen

2 ¹Piak min ne winik min. Itəmat nakotahatətə e Iesu Kristo, İəməmə rəhatat itəm ilis agin kən kətsiai-in pik. Məto təsəwirən məmə

f 1:18 Jon 1:13 g 1:21 Kol 3:8; 1 Pita 2:1 h 1:22 Mat 7:24-26; Rom 2:13
i 1:25 Nəghatən u, “lou itəm tətətip agin u tatikis netəmim,” tatəghat-in suatip rəha nahatətəən məmə suah kit otuwa mətuatip e niganəmti Uhgın. Kən okəmə suah kit tatətəu-pən suatip əh, Uhgın tatikis in e nəsanənən rəha təfəgə rat, kən tatikis in e nalpinən itəm in təike mos. Əplan-tu Kal 5:13-14. j 1:25 Rom 8:2; Jem 2:12

nəkotol təwir kəm suah kit kən moatehm məmә in ilis, kən moatehm rat suah kit min moatol tərat kəm in.^k ²Tol mә inu ne. Suah kәiu katuea e nimәfak rəhatəmat. Suah kit tatuwin-in napən wir min u nәmtilat tiәkis, ne noanat min kәmol e iaen u kol tatipit-ipit. Kən suah kit min tatuwin-in e napən rat min әm. ³Tәsәwirән mәмә nakotos-ipән nisaiiәn kәм etәmim itәм tatuwin-in natimnat wir min, motән-ipән mәмә, “Wa, mәpәlәh u ikin tәwir ikin.” Mәto etәм tatuwin-in napән rat min, nakotән-ipән kәм in mәмә, “Әtul-pән әpәh,” o “Әpәlәh әm e nisip.” ⁴Nian nәkoatol nolән tol min-nulan, nakoatehm netәmim neen mәмә ilat ilis taprәkis-in netәmim neen min, kән e rəhatəmat nәtәligән rat, nakotakil netәmim.

⁵Piak min ne winik min itәм iakolkeike pik. Otәtәlig-in-tu. Uhgин tәmitәpun rәkis ian-rat min rәha nәtueintән mәмә rәhalat nahatәtәn e Kristo otepәt. Kән tәmitәpun min ilat mәмә okotos nәrәmәrәn rәha Uhgин itәм tәmән-iәkis mәмә rәha netәmim itәм kotalkeike in.^l ⁶Mәto itәmat nәmotehm rat ian-rat min. ?Mәto netәmim pah min u koatol nahmәn kәм itәmat, kән moatiuw-pән itәmat e kot? ?Netәm rәhalat nautә tepәt, o kәp? Әwәh, ilat әh. ⁷Kән netәm min u koatәghat rat e nәrgin u ilis, nәrgi Iesu itәм rәhan u itәmat.

⁸Lou rәha Kig itәм tәtatig e Naoa Rәha Uhgин tatән mәмә, “Olkeike ik kit tahmen әm mәмә nakolkeike atip ik.” In tәwir pik otәmat okәмә nәkoatәtu-pән pahrien nәghatән u.^m ⁹Mәto okәмә nakoatehm netәmim neen mәмә ilat ilis taprәkis-in netәmim neen min, nәkoatol tәfagә rat, kән nәghatән rәha Lou tatән mәмә itәmat netәm rәha nәtgәhlән Lou. ¹⁰Tol nәhlan mәto-inu, etәmim kit itәм tәmәtgәhl nәghatән kitiәh әm rәha Lou, tәmol tәfagә rat tahmen-pән әm mәмә in tәmәtgәhl nәghatән min rafin rәha Lou. ¹¹Tol nәhlan mәto-inu, Uhgин u itәм tatән mәмә, “Saklәh-inән pәtan,” in Uhgин kitiәh әm itәм tatән mәмә, “Sohamnuән etәmim.” Kән okәмә nәsotaklәh-inән nipitan, mәto nәmotohamnu netәmim, itәmat netәmim itәм nәmotәtgәhl Lou.ⁿ

¹²Nian nakoatәghat kән motol nat kit, otol nolән min rәha netәmim itәм kotitun mәмә Uhgин otakil ilat e lou itәм tatikis ilat.^o ¹³Otol nәhlan mәto-inu okәмә suah kit tәsasәkitunән netәmim, kән Uhgин min otәsasәkitunән suah u nian in otakil netәmim. Mәto okәмә itәmat nakotasәkitun netәmim, kән Uhgин otasәkitun itәmat, kән mән-ipinә mәмә onәsotosән nalpinән e nian in otәlәhәu-pән nәghatән rәha nalpinән kәм netәmim.^p

Nahatәtәn ne wәk wir min

¹⁴Piak min ne winik min. ?Okәмә suah kit tatән mәмә tәtahaatәtә e Iesu Kristo, mәto in tәsolән wәk wir kit, kән rәhan nahatәtәn in tәwir

k 2:1 Wәk 10:34-35; Jem 2:9 1 2:5 1 Kor 1:26-28 m 2:8 Mat 19:19; Kal 5:14

n 2:11 Eks 20:13-14; Rom 13:9 o 2:12 Jem 1:25; 1 Pita 2:16 p 2:13 Mat 5:7; 18:21-35

o nat kit? Kəp. Nahatətəən tol nəhlan, okol təsosmegəhən suah kit. ¹⁵Tol mə inu ne. Piatat kit o winitat kit, rəhan napən tikə, kən niġin nagwənən təsahmenən.^q ¹⁶Kəm-naka itəmat kit tatən-ipən kəm in məmə, “Atuwīn, pəs Uhgīn otasitu lam, kən onəsətəpən, onakagwən wir.” ?Məto okəmə in təsolən nat kit məmə otasitu lan, in təmol nat wir naka? ¹⁷E nolən əh inəh, okəmə suah kit tatos nahatətəən pisin əm, məto məsolən wək wir kit tətəu-pən, kən rəhan nahatətəən təmimis, nīpətīn tikə.

¹⁸Məto okəm-naka suah kit otən məmə, “Netəmim neen koatos nahatətəən, kən netəmim neen koatol wək wir min.” Məto iatən kəm ik nəhlan məmə, “Okəmə esəhmən rəham wək wir min, kən esitunən okəmə rəham nahatətəən in nīpahrienən, o kəp. Məto nian onakehm wək wir min rəhak, kən tatəgətun məmə nahatətəən rəhak, in nīpahrienən.”^r ¹⁹Inu nəghatən kit itəm nəmən nīpahrienən lan məmə, “Uhgīn kitīəh əm.” !Təwir ron ik! Məto iərmis min, ilat min kotitun məmə nəghatən əh in nīpahrienən, kən moatasiəp katəġin pik. ²⁰!Ik rəhm-kapə tikə! Etəmim itəm tətəhatətə, məto təsolən wək wir min, rəhan nahatətəən in nīpətīn tikə. Pəs ekəgətun ik e nat kit itəm otən kəm ik məmə inu nīpahrienən.

²¹Nikim otəht tīpītat u Epraham. Uhgīn təməplan məmə in tətəuatīp e niġanəmtīn e wək itəm təmol, məto-inu təmos nətīn u Aisak, muwīn mələhəu-pər e olta.^s ²²Kən rəhan nahatətəən ne rəhan wək min kətīoal nat kitīəh, kən rəhan nahatətəən təmoē-in noan, inu rəhan wək min. ²³Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgīn təmuwa mol nīpahrienən, tatən məmə, “Epraham təmahatətə e Uhgīn, kən Uhgīn təmən məmə Epraham in tətəuatīp e niġanəmtīn.”^t Kən katən məmə in ioli Uhgīn. ²⁴Kən roiu nəkītun nehmən məmə, Uhgīn tatol suah kit tətəuatīp e niġanəmtīn o natīmnat itəm tatol, məto sənəmə e nahatətəən pisin əm rəhan.

²⁵Kən e nolən əh inəh, Uhgīn təməplan məmə Rehəp u, pətən rəha suatīp, in təmuwa mətuatīp e niġanəmti Uhgīn o wək itəm təmol,^u kən wək u məmə in təmātehm wir iahləpis anion mil rəha Isrel, kən mahl-ipən ilau e suatīp pisin kiatəliġ mətīan. ²⁶Nīpətī etəmim, okəmə namegən tikə lan, təmimis. Kən e nolən əh inəh, kitat kit itəm tatos nahatətəən, məto təsolən wək wir min, rəhan nahatətəən təmimis.

Namitəm ne rəhan wək

3 ¹Piak min ne wīnik min. Təsəwīrən məmə itəmat tēpət nakotuwa iəgətun min rəha niməfak, məto-inu nəkotītun məmə Uhgīn in otəplan wir kən makil nəmegəhən rəhatəmat iəgətun min, taprəkis-in netəm əpnəpīn. ²Nīpahrienən, kitat rafin koatəme e nəmegəhən rəhatat nian tēpət. Məto okəmə suah kit təsəmeən e rəhan nəghatən, nat u

q 2:15 1 Jon 3:17 r 2:18 Kal 5:6 s 2:21 Jen 22:9-12 t 2:23 Jen 15:6
u 2:25 Jos 2:1-24; Hip 11:31

tatəgətun məmə in etəm mətə, kən nətəligən rəhan titun nehm wirən rəhan min nolən min rafin.

³Tol məmə nat min u ne. Katətu-pən pit e nöhli hos məmə otol nəwia etəmim, kətealalin rəhn-kapə hos, kən tatəuhlin nipətın rafin. ⁴Kən nego, in iahgin, kən nimətag asol tatəhtig, məto stia in nat əkəku kit itəm nian kapten tətəlalın, kən nipəti nego asol rafin tateko-pən əh kapten tolkeike məmə okian-pən ikin. ⁵E nolən əh inəh, namitəm in nat kit nətın, məto titun niuw-pamən nat asol min. Nikitəmat təht-tu, noanəmtahli nigəm əkəku kit titun nuəpən mus nig mətu tərət. ⁶Kən nipahrienən, namitəm in təhmen-pən e nigəm. Namitəm in noli nipəti etəmim itəm nərətən min rafin rəha nətueintən u kotərioah wir lan. Kən nərətən min rəhan koatərəkin nəmegəhən rafin rəhatat. Kən Setan əm tətəhl nigəm e namitəm. Kən namitəm tətəhl nigəm rat e suatip min rafin e nəmegəhən rəhatat matərəkın natimnat rafin.

⁷Netəmim kotitun nahkulən e nat iarupin min məmə okotuwa kərou, inəh nat megəh min, ne mənig min, ne nat kotəkioah min, ne nat itəm kotatig itəhəi. Netəmim kəmotahkul elat kotərou. ⁸Məto etəmim tikə otahkul e namitəm tərərou. In nat iarupin tatol wael, mərrioah e nərətən ne nakonən rəha nimisən.^v

⁹E namitat, kotənwiwi Iəramərə Tata Uhgın rəhatat, kən e namitat kotən rat netəmim lan itəm Uhgın təmöl ilat kotol məmə in ne. ¹⁰Nohlitəm kitih əm tatən-iarəp nənwiwiən ne nən ratən. Piak min ne winik min. Pəs okəsölən min-nəhlan. ¹¹Nəhau wir ne nəhau arip, okol kəsiasipənən e nəmti nəhau kitih. ¹²Piak min ne winik min. ?Nig u fik otəe-in noa olif? ?Kən nol u krep otəe-in noa fik? !Kəp! Kən nəmti nəhau arip təsos-ipamən nəhau wir.

Nenatigən təwir itəm tətisi-pən o Uhgın

¹³?Suah kit əh-ikin ilugin etəmat itəm nikin təht məmə in tenatig wir kən mitun nat naka itəm Uhgın tolkeike? Təwir. Kən pəs in otol wək wir min e nolən itəm tətisi-pən e nenatigən, inəh nolən rəha etəmim itəm rəhan nətəligən ləhau. Kən nolən ətuatip rəhan otəgətun nenatigən ne nitunən rəhan. ¹⁴Məto okəmə nikitəmat təht məmə nakotenatig, məto nikitəmat tərrioah e netetən, kən nakoatətəlig-in atip əm itəmat o nıləsipərən itəmat, tol nəhlan, nakoateiuə-in atip əm itəmat. Sotəghat ausit pikən o nenatigən eueiuə rəhatəmat, məto-inu kəsənəmə nolən u rəha etəmim u tenatig. ¹⁵Nenatigən tol min-nəhlan tətisi-pənən e nego e neai, məto rəha nətueintən əm u, ne nətəligən rəha etəmim, ne rəha Setan. ¹⁶Tol nəhlan məto-inu nian netəmim koatetet motolkeike məmə koatosipər atip ilat, kən netəmim koatətəu-pən əm rəhalat atip nətəligən moatol nərətən, kən nolən tərət rafin kotet-arəp.

¹⁷Mæto etəm itəm tatos nenatigən itəm tatisi-pən e nego e neai, rəhan nolən tol min-nulan. Nat aupən, rəhan nəmegəhən in tətuatip wir, kən in tolkeike pik nəməlinuən, kən in etəm mətig, in tatisiai-in nətəligən rəha netəmim pisin pisin min, kən in tərīoah e nasəkītunən, kən matoe-in noan tepət e nəmegəhən rəhan, in tatehm netəmim məmə kotahmen-ahmen əm, kən təsənən nat kit kən matol nat pisin. ¹⁸Netəm rəha nəghat-inən nəməlinuən, kotahmen-pən e netəmim itəm kəmotəfe nīkuti nat e nasumən, kən tatəwiə matoe-in noan. Okəm kotal natimnat min əh motasitu e netəmim o nələhəuən nəməlinuən, kən ilat okotəplan noan məmə in nətuatipən.^w

Nolən rəha nuwamən iuəhkīr o nətueintən, o Uhgīn

4 ¹?Naka u nəukətī nəmouən ne nərgəhəuən rəhatəmat? Natimnat min əh koatuwa mæto-inu itəmat nakotolkeike nətəuən təwir e nīpətītəmat, kən nətəligən min əh rəha nətəuən təwir, ilat koatol fait e nīkitəmat kitiəh kitiəh məmə okotuwa netəm-iasol min e nəmegəhən rəhatəmat.^x ²Nīkitəmat tatuwin o natimnat rəha netəm pisin, mæto nəsosən, kən nakotərgəhəu moatəmou ron. Nakoatolkeike natimnat neen, mæto nəsosən. Kən mæta onəkotohamnu netəmim ron. Nəməsosən natimnat mæto-inu nəsoətəpəh-inən o Uhgīn. ³Kən nian nakotəpəh-in, mæto nəsosən, mæto-inu nəmotəpəh-in e nətəligən itəm tərət məmə otol itəmat atip əm nakotəto təwir lan.

⁴Itəmat nəkotahmen e pətən itəm təsisiai-inən rəhan iərman, tapəs kən matətəu-pən əpnapīn əm nəman. E nolən əh inəh, itəmat nəmotapəs Uhgīn kən moatətəu-pən natimnat rəha nətueintən. Nəkotītun o kəp məmə, etəmim itəm tolkeike pik natimnat rəha nətueintən, in tatətəhau Uhgīn. Kən etəmim kit itəm tatitəpun məmə otolkeike natimnat rəha nətueintən, in tatuwa məmə in tikimīr rəha Uhgīn.^y ⁵Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgīn sənəmə nəghatən əpnapīn əm. Tatən məmə, “Uhgīn tolkeike pik məmə nīkitat itəm in təmos-īpa kəm kitat, otuwin əm ron.” ⁶Mæto Uhgīn tətawte-in rəhan nəwirən tatuwa matahgoau kəm kitat. O nat əh, Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə,

“Uhgīn tətəhtosīg-in netəm kotausit,
mæto tətawte-in rəhan nəwirən kəm netəmim koatos-iəhau rəhalat nətəligən.”^z

⁷Kən tol nəhlan, otos-iəhau itəmat kən motatīg ahgīn nelmi Uhgīn. Otətul əskasīk nian Setan tatuwa matos-īpən-os-īpən kəm itəmat, kən in otaiu muwin isəu otəmat.^a ⁸Otuwin iuəhkīr o Uhgīn, kən in otuwa iuəhkīr otəmat. Itəmat u nol təfagə rat, otaikuas e nelmitəmat. Kən

w 3:18 Mat 5:9 x 4:1 Rom 7:23 y 4:4 Rom 8:7; 1 Jon 2:15 z 4:6 Prov 3:34; 1 Pita 5:5
a 4:7 Efes 6:12

itəmat u rəhatəmat nətulən kaiu, otol nikitəmat tətuatip.^b ⁹Təwir məmə nikitəmat otahmə məpou, kən nakotasək əfəməh o rəhatəmat təfagə rat. Otəuhlin rəhatəmat naləhən otuwa nasəkən, kən rəhatəmat nagienən otuwa nikin əpou. ¹⁰Otos-iəhau rəhatəmat nətəligən tuwin kəm İəramərə, kən in otiləs-ipər itəmat.^c

¹¹Piak min ne winik min. Sotəghat ratən e nərgitəmat min. Okəmə suah kit tatəghat rat e nərgi pian kit, o in tatələhəu nəghatən kit məmə in təmol təfagə rat kit,^d kən suah əh, in tatəghat rat e lou^e matələhəu nəghatən məmə lou təsahmenən məmə in otol rəhan wək, o kəm-naka lou in nat əpnarip əm. Kən nian nakoatəplan lou məmə in təsahmenən, itəmat nəkəsotətəu-pənən lou, məto nəmotər kəpələh-pər e lou, kən məsotatig ahginən lou. ¹²Uhgin əm in tatos-ipa Lou, kən in əm tətakil netəmim matələhəu nəghatən lan. Kən in titun nosmegəhən, kən mitun nərəkinən. ?Məto itəmat, nikitəmat təht məmə itəmat Uhgin min, məmə nakotakil təfagə rat min rəha piatəmat min motuəh ilat? !Kəp!^f

Nəghatən ausit

¹³Otətəlig-in-tu, itəmat netəm nakoatən məmə, “Roïu o olawig, kotuwın e taon u o taon əh, motatig e nup kit, motol bisnes ikin, kən moatargətəin məni.” ¹⁴?Nakotəhro kitud məmə naka u otuwa olawig? ?Nəmegəhən rəhatəmat in naka? Itəmat nəkotəhmen e nəhaniəm itəm tətətig noan məsin əm kən matig mikə min.^g ¹⁵Məto nəghatən itəm tətuatip məmə onəkotən in tol nulan, nəkotəkəike motən məmə, “Okəmə in nəwia İəramərə pahrien, kən ekotatig kən motol natimnat min u, o natimnat min əh.” ¹⁶Məto roïu, nakotəghat ausit moatos-ipər pik itəmat. Kən nəghatən min əh itəm nakoatən, ilat rafin kotərat.

¹⁷Tol nəhlan, etəmim itəm titun nat kit itəm tətuatip məmə otol, məto təsolən, in tatol təfagə rat.^h

Nəghatən tatuwin o netəm rəhalat nautə tepət

5 ¹Itəmat netəm rəhatəmat nautə tepət. Otətəlig-in-tu nəghatən u. Təwir məmə nakotəto tərat motasək əfəməh o nəratən itəm tatuwa otəmat. ²Rəhatəmat nautə tinəmnəmit rəkis, kən win min kinoaton rəhatəmat napən.ⁱ ³Rosta tatus rəhatəmat iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa. Kən rosta min okotən-iarəp nolən rat min rəhatəmat kən motus

b 4:8 Aes 1:16; Sek 1:3; Mal 3:7 **c 4:10** Job 5:11; 1 Pita 5:6 **d 4:11** Nəghatən u rəha Jemes nipətin təsənən məmə kitat okəsotəgətunən təfagə rat rəha netəmim. Nəghatən min tepət e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə kitat kotəkəike motəgətun təfagə rat rəha etəmim məmə in otiet rəkis lan. Məto kotəkəike motol e nətəligən itəm tətətig ələhau. Kal 6:1; Luk 17:3; 2 Tim 3:16; Jem 5:20; Kal 5:21; 1 Tes 5:14; 2 Tes 3:15; Taet 3:10. **e 4:11** “Lou” e ves u tatəghat-in ‘lou rəha nolkeikəən.’ Əplan-tu Jem 2:8 **f 4:12** Rom 2:1; 14:4 **g 4:14** Sam 39:5,11; Prov 27:1 **h 4:17** Luk 12:47 **i 5:2** Mat 6:19

nipōtītēmat tahmen e nīgēm. Nian rēha namnun nian tatuwa iuēhkir, mēto itēmat nēmōtargētāin rēhatēmat nautē min. ⁴!Otētālig-in-tu nat u! Rēhatēmat iolwāk min kēmōtēulāk e rēhatēmat nasumēn min, mēto nēmōtaklēh-in māni mēsīn rēhalat. Kēn nētōuēn itēm nēmēsotos-ipānēn kēm ilat, koatēn-iarēp rēhatēmat nolēn rat min. Iērēmārē Ōsanēn Pīk Agin, tīnatēto nasākēn rēha iolwāk min rēhatēmat.^j ⁵E nētueintēn u, itēmat nēmōtatīg e nēmēgēhēn itēm tīmētīg ēm, nēmōtol nīkitēmat tagien o rēhatēmat nautē e nian itēm otēsuwēhēn Uhgīn otakil muēh mālēhēu nēghatēn o rēhatēmat nolēn rat min. Itēmat nēkotahmen e nat mēgēh min itēm kētagwēn ilat, kol kotasis-asis o nian rēha nohēn ilat.^k ⁶Nēmōtiuw-iarēp netēmim itēm kotētūatīp e kot, kēn motakil mōtuēh mōtālēhēu nēghatēn mōtohamnu ilat, kēn ilat kēmēsotolēn nat kit mēmā okōtēn-iēhau itēmat.

Nētāligēn āfēmāh e nian rēha nērātēn

⁷Pīak min ne winik min. Otol mēmā rēhatēmat nētāligēn otēfēmāh nian nakoatēsahgin mēmā Iērēmārē otītālig-pa min. Nīkitēmat tatēht nolēn rēha suah kit rēha nasumēn. Tatēsahgin nian ētūatīp rēha nētēn nīmāi, kēn matēsahgin nian rēha nēfēn, kēn mōs rēhan nētāligēn tēfēmāh nian matēsahgin mētoarus-pēn tīnimētē, kēn matēulāk-in rēhan nagwēnēn keike.^l ⁸E nolēn ēh tahmen ēm, itēmat min, otol mēmā rēhatēmat nētāligēn otēfēmāh, kēn mōtētūl āskasik, mēto-inu otēsuwēhēn Iērēmārē otītālig-pa min.^m

⁹Pīak min ne winik min. Sotēghat-ēghatēn o nēn ratēn itēmat min mēmā nīkitēmat tēsagienēn o natimnat min neen. Okēmā nēkoatol nēhlan, Uhgīn otakil mālēhēu-pēn nēghatēn o rēhatēmat nolēn rat min. !Roīu agīn-ēh tatētūl matīp, kēn otēsuwēhēn tuwa mol!

¹⁰Pīak min ne winik min. Nīkitēmat tatēht-tu ien min aupēn itēm kēmōtēn-iarēp nēghatēn min e nērgi Iērēmārē. Rēhalat nēmēgēhēn tatēgētun kitat mēmā rēhatat nētāligēn otākēike mēfēmāh e nian nērātēn tatuwa. ¹¹Kēn nēkotitun inu, katēn mēmā netēmim itēm koatētūl-iākis e nian nērātēn tatuwa, ilat koatātīg e nēwirēn pahrien. Nēmōtēto namnusēn rēha Jop mēmā tēmētūl āskasik e nian iākis min, kēn mōtitun nalpēkauēn wīr rēha Iērēmārē o Jop, kēn uarisig e nian tēpēt rēha nērātēn, Iērēmārē tēmōl tēwīr agīn kēm in. Kēn tol nēhlan, sotaluinēn mēmā nīki Iērēmārē tēmēr mērioah e nasēkitunēn kitat, kēn nīkin tītāhmē otat.ⁿ

¹²Pīak min ne winik min. Nat u in nat keike, mēmā nēsotosēn noanawīl. Sotosēn noanawīl e nego e neai, o nētueintēn, o nat kit min. Nian rafin,

j 5:4 Dut 24:14-15 k 5:5 Luk 16:25 I 5:7 Dut 11:14; Jer 5:24 m 5:8 Rom 13:11-12;
1 Pita 4:7 n 5:11 Eks 34:6; Job 1:21-22; 2:10; Sam 103:8

otən əm nīpahrienən. Nian itəmat kit otən məmə, “Əwəh,” kən rəhan nəghatən otəkəike mol nīpahrienən. Kən nian itəmat kit otən məmə, “Kəp,” kən rəhan nəghatən otəkəike mol nīpahrienən. Okəmə suah kit təsələn nəhlan, kən Uhgīn otələhəu-pən nəghatən rəha nalpīnən kəm in.^o

Nəfakən itəm noan əh-ikin

¹³Okəmə itəmat kit tətətig e nərətən, təwir məmə otəghat kəm Uhgīn e nəfakən. Okəmə itəmat kit nīkin tagien, təwir məmə otan napuən min rəha nənwiwīən. ¹⁴Okəmə suah kit tatimis, təwir məmə otaun-in elta min rəha nīməfak məmə okotuwa kəfak lan, kən motol-pən oel lan e nərgi İərəməərə.^p ¹⁵Kən nian ilat koatahatətə məmə Uhgīn otol-wir suah əh, kən motəfak lan, rəhalat nəfakən in suatip məmə İərəməərə otol məmə etəm tatimis otəto təwir min. Kən okəmə in təmol təfagə rat kit itəm tatiuw-pa nīmīsən, kən Uhgīn otafəl rəhan təfagə rat.^q ¹⁶Tol nəhlan, təwir məmə nakoatən-iarəp rəhatəmat nolən rat min kəm itəmat min, kən motəfak otəmat min pəs motəmegəh. Suah kit itəm tətuatip, rəhan nəfakən in təsənən, kən tatoe-in noan. ¹⁷Elaija in etəmim kit tahmen əm e kitat. Kən in təməfak təməfak məmə otəsəfikən, kən nuhuən təməsəfikən mos nup kisil ne məwig sikis.^r ¹⁸Kən təməfak min, kən Uhgīn təmahl-ipa nuhuən tuwa min, kən nasumən rafin, nagwənən təmatig min elat.^s

Iuw-pa min netəmim kəmotuwīn isəu e rəhalat nahatətəən

¹⁹Piak min ne winik min. Okəmə itəmat kit tateko mətapəs suatip rəha nīpahrienən, kən okəmə suah kit min tatiuw-pa min,^t ²⁰təwir məmə nəkotitun nat u məmə, etəm u itəm otol iol təfagə otitəlig-pa min e suatip rəha nīpahrienən, in otosmegəh suah u o nīmīsən, kən otol suatip məmə Uhgīn otafəl rəkis təfagə rat min tēpət rəha suah əh.

1 Pita

Naoa itəm Pita tēmaupən mēte

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 1 Pita

?Pah tēmēte naoa u? Pita tēmēte naoa u.

?Tēmēte tatuwin kəm pah? Tēmēte naoa u tatuwin kəm netəmim rəha Uhgīn itəm kotatig ikin pişin pişin e profens min rəha Pontas, ne Kalesia, ne Kapetosia, ne Esia, ne Pitnia (1 Pita 1:1). Roiu katən nərği nəptən min əh mēmə Turke.

?Nəmegəhən tahro nulan nian tēmēte? E nian əh, etəm-iasol rəha Rom, nərğin u Nero, tēmərəkin pik niməfak. Təməh niməfak min neen kotimis, kən moh neen. Otəsuwəhən toh Pita.

?Tēmēte naoa u o naka? Pita tolkeike mēmə otələs-ipər nətəligən rəha iəfak min itəm kotatig e nərətən. In tolkeike mēmə okotətul əskasik e rəhalat nahatətəən kən moatol nat kit itəm təwir, nat ərnapin nərətən tatuwa.

Pita tēmən təwir kəm ilat

1 ¹Io Pita, io aposol kit rəha Iesu Kristo. Iatən təwir kəm itəmat netəm rəha Uhgīn itəm nəkotatig ikin min rafin əpəh e profens min u Pontas, ne Kalesia, ne Kapatosia, ne Esia, ne Pitinia. Uhgīn tēmītəpun rəkis itəmat, kən imatəmat ikin sənəmə nətueintən u, itəmat iapispis min əm u ikin-u. ²Tata Uhgīn tēmītəpun itəmat mətə-inu, auppən auppən ağin, təmol rəhan nalpəkəuən mələhəu, kən in tinitun rəkis suatip min rafin rəha nəmegəhən rəhatəmat. Kən Narmin Rəhan tatol itəmat nakotətul pişin kasim mēmə, nəkotol nəwia Iesu Kristo, kən nitan taikuas etəmat e nolən rat min rəhatəmat.⁴

Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwirən ne nəməlinuən tēpət kəm itəmat.

a 1:2 Nəghatən Kris ətuatip tatən mēmə, Uhgīn “təmorautin nita Iesu etat” u nipətin mēmə tətəikuas etəmat o nolən rat min. Afin min e nəghatən min u “tətərautin nitan” ne “nitan taikuas e netəmim”: Lev 14:6-7; Sam 51:7; Eks 24:5-8; Hip 9:19; 1 Jon 1:7.

Otənwiwi Uhgin o nalpəkauən rəhan

³!Pəs kotənwiwi Uhgin itəm in Uhgin ne Tata rəha İərəmərə İesu Kristo rəhatat! E nasəkitunən asol rəhan, in təmol məmə kitat kotaiir-pən e nəmegəhən wi, kən moatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Tatuwa min-nəhlan məto-inu İesu Kristo təməmegəh min e rəhan nımisən. ⁴Kən e nəmegəhən wi u, kitat okotos natimnat wir min əpəh e nego e neai itəm Uhgin təmələhəu pisin məmə rəhatat. Kən nat u okol təsəmnəmıtən, kən okol təsamkimikən, kən okol rəhan nəhag-əhagən təsikəən.^b ⁵E nahatətəən rəhatəmat, nəsanənən rəha Uhgin tatətulosig-in itəmat mətoarus-pa in otosmegəh itəmat, kən Uhgin otol əp rəhan nosmegəhən e namnun nian.^c

⁶Nikitəmat tətəgien o nat u, nat əpnəpən okəmə nian iəkis pisin pisin min koatuwa pap e rəhatəmat nəmegəhən. Məto koatuwa o nian əkuəkir əm.^d ⁷Nian iəkis min əh moatuwa məmə okotəgətun məmə itəmat nakotahatətə pəhrien. İaen u kol tatipit-ipit, in nat kit itəm nigəm tatus mətafəl rəkis in rat min lan. Kən nian iəkis min əh kotahmen e nigəm itəm tatus rəhatəmat nahatətəən mətafəl rəkis in rat min lan. İaen u kol, in nat təwir, məto otəpanikə min nian kit. Məto rəhatəmat nahatətəən, in nat təwir taprəkis-in iaen u kol. Kən o rəhatəmat nahatətəən, Uhgin otənwiwi itəmat, miləs-ipər nərgitəmat, mos-ipən nisiaiən asol kəm itəmat e nian İesu Kristo otuwa met-arəpa lan.^e ⁸Nat əpnəpən nəməsotəplan pəpən İesu Kristo, məto nakoatolkeike. Kən nat əpnəpən nəsotəhmən u-roiu, məto nakotahatətə lan. Kən nikitəmat təmə mərioah e nəgienən itəm in təwir əgin-əh taprəkis, kən okol suah kit təsənən nəwİRən rəha nəgienən əh.^f ⁹Nikitəmat tətəgien nəhlan məto-inu itəmat noatos nat u itəm nakotahatətə lan, inu məmə Uhgin otosmegəh rəhatəmat nəmegəhən.

¹⁰Suatip rəha Uhgin o nosmegəhən netəmim lan, in nat kit itəm ien min əpən kəmotolkeike pik məmə okotitun tuwin təhmin min, kən tol nəhlan kəmotəfin kətegəs-in wir nətəligən min lan. Kən ilat kəmoatəghat-in nəwİRən u itəm otuwa kəm itəmat.^g ¹¹Narmin rəha Kristo təmətatig ilat min, kən matəghat kəm ilat, kən əpən ikin matən-iarəp nəhməən itəm okotuwa e nəmegəhən rəha İesu, kən uarisig lan e nəsanənən asol rəhan. Məto ien min kəmotalkut o nitunən suatip itəm natimnat min əh okotuwa lan, ne rəhalat nian ətuatip.^h ¹²Uhgin təmol əp kəm ien min məmə, nəghatən min itəm ilat kəmoatən, kəməsotəghat-inən nian itəm ilat kəmotatig lan, məto kəmotəghat-in əm nian rəhatat. Kən roiu, netəmim

b 1:4 Kol 1:12 **c 1:5** Jon 10:28; 17:11 **d 1:6** Jem 1:2; 1 Pita 5:10 **e 1:7** Prov 17:3; Sek 13:9; Mal 3:3; Jem 1:3 **f 1:8** Jon 20:29; 2 Kor 5:7 **g 1:10** Mat 13:16-17
h 1:11 Sam 22; Aes 53; Luk 24:26-27

kinotən-iarəp nəghatən rəha nammusən təwir kəm itəmat e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın itəm tətisi-pən e nego e neai. Kən natimnat min u kotəwir agin məmə nagelo min, ilat min kotolkeike məmə okotəplan kən motitun natimnat min u itəm kəmotuwa.

Nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatip

¹³Tol nəhlan, nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən tətul matip o nolən wək, kən motəgətun wir rəhatəmat nətəligən. Otələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e nəwiran itəm Uhgın otawte-in kəm itəmat nian Iesu Kristo otuwa min. ¹⁴Otol nəwia Uhgın tahmen-pən əm məmə nisualkələh itəm kotəwir koatol nəwia tata min. Aupən ikin, itəmat nəməsotitunən niphahrienən rəha Uhgın, kən nəmoatol nolən rat min itəm nikitəmat əm tolkeike. Məto roiu, otəsegəhan-inən nətəligən min əh okotiuw rəkis min itəmat.ⁱ ¹⁵Uhgın u itəm təmaun-in itəmat, in tasim mətuatip. Kən e nolən əh inəh, itəmat min onəkotəkəike motasim motətuatip e natimnat rafin itəm nəkoatol. ¹⁶Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Nəkotəkəike motasim motətuatip məto-inu Io ekasim mətuatip.”^j

¹⁷Itəmat nakotətapəh-in nasituən o Uhgın u tahmen məmə in rəhatəmat Tata, məto onəkəsotaluinən məmə nian Uhgın tətakil nolən min rəha netənim, in tatol əm e nolən itəm tahmen-ahmen əm. Tol nəhlan, nian nakotəmegəh əh e nətueintən u, onəkotəgin motisiai-in Uhgın e nolən min rəhatəmat, kən otol nolən təwir tahmen məmə itəmat iapispis min əm e nətueintən u.^k ¹⁸Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəmotitun rəkis nat keike itəm Uhgın təmətou rəkis itəmat lan. Otətəlig-in-tu nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat aupən itəm nipətin tikə u təmisipən o tipitəmat min. Məto Uhgın təmikis rəkis itəmat e nolən rat əh. Kən Uhgın təməsos-nəmtinən rəhatəmat nəmegəhən e nat kit rəha nətueintən itəm otəpanikə, tahmen e silfa ne iaen u kol tatipit-ipit, ¹⁹məto in təmos-nəmtin itəmat e nita Kristo itəm in nat keike təwir pik agin. Kristo in tahmen e nəti sipsip wir itəm nimisən o nəratən tikə agin lan.^{l m} ²⁰Aupən aupən agin, nian Uhgın təməsolən əh nətueintən u, təmitəpun rəkis Kristo məmə otol wək əh. Məto roiu iuəhkir o nammun nian, Uhgın təmol əp in, məmə otuwa masitu etəmat.ⁿ ²¹O natimnat itəm Iesu təmol, itəmat nakotəhatətə e Uhgın, itəm təmosmegəh Iesu Kristo e nimisən, kən mīləs-ipər in mosipən nəsanənən itəm təhag-əhag ne nisialiən kəm in. Kən tol nəhlan,

i 1:14 Rom 12:2; Efes 2:3; 4:17-18 j 1:16 Lev 11:44,45; 19:2; 20:7 k 1:17 Rom 2:11; Nol Əpən 2:23 l 1:19 E nian rəha Oltesteman, netənim kəmotol sakrifais kəm Uhgın o təfagə rat min e nəti sipsip min itəm nəratən tikə lan. Afin e Eks 12:5. m 1:19 Wək 20:28; Hip 9:12-14 n 1:20 2 Tim 1:9-10

nakotahatətə e Uhgín, kən moatələhəu-pən əskasík rəhatəmat nətəligən lan.^o

²²Nəmotaiquas e rəhatəmat nəmegəhən tinuwa minuwiwi min rəkis mətə-inu nəmotətəu-pən nəghatən rəha nīpahrienən. Kən o natimnat min u, nakotos nolkeikeən pahrien tatuwin otəmat min neen. Kən tol nəhlan, otolkeike pik itəmat min e nikin pahrien.^p ²³Otol nəhlan mətə-inu, nəmotaiir wi rəkis min, kən nəmegəhən wi rəhatəmat təməsisī-pənən o netəmim itəm ilat rafin okəpanotimīs. Mətə nəmegəhən wi u rəhatəmat in otətətig namnun tikə mətə-inu təmisi-pən e nəghatən kit itəm tatəmegəh mətətig namnun tikə, inu nəghatən rəha Uhgín. ²⁴Naoa Rəha Uhgín tatən məmə,

“Netəmim rafin kotahmen e ma kiras,

kən nəwīrən rafin rəhalat tahmen əm e nəgui-nig əpəh e nīkinat.

Ma kiras əh tətəuke, kən nəguin min koatīsas,

²⁵mətə nəghatən rəha ləramərə tətətig lilin namnun tikə.”^q

Kən inu nəghatən rəha namnusən təwir itəm netəmim kəmotən-iarəp rəkis kəm itəmat.

2 ¹Mətə-inu o nəghatən min əh, otərakīn nolən min u kotiet rəkis e rəhatəmat nəmegəhən: nolən rafin rəha netəhauən netəmim kən matol nəratən kəm ilat; nolən rafin rəha neiuəən; nolən rəha netəm koatən pik əm nat, mətə kəsotolən; nolən rəha netetən; nolən rafin rəha nən ratən netəmim.^r ²⁻³Itəmat nəmotitun rəkis məmə ləramərə təmol təwir kəm itəmat. Tahmen-pən məmə nəmotun asgəwīn noa nig itəm tətəhen.^s Kən roiu nəkotəkəike motuwa kahmen e nisualkələh mətəmətig itəm kotasək o nəməhən. Itəmat nəkotəkəike kolkeike pik nagwənən ne nənimən itəm tətəuətīp məwir məmə nakotagwən nikitəmat lan. Kən natimnat min əh okotol nakotepət e rəhatəmat nəmegəhən itəm Uhgín təmosmegəh itəmat lan.^t

Kəpiel megəh e nimə rəha Uhgín

⁴Uhgín tolkeike məmə otīləkīn rəhan kit nimə e kitat netəmim, kən tətītəpən Kəpiel kit itəm netəmim kəmotapəs, mətə in kəpiel keike tatəmegəh məmə Uhgín otətəuoun nimə lan. Kən nian nakotuwa o kəpiel u Kristo e suatīp rəha nahatətəən, ⁵itəmat min, nəkotahmen e kəpiel megəh min itəm Narmin Rəha Uhgín tatos itəmat matīləkīn Nimə lan Rəha Uhgín. Kən itəmat pris asim min, itəm nakoatos-ipən sakrifais min kəm Uhgín itəm nīkin tətəgien ron mətə-inu o natimnat itəm Iesu Kristo təmol.^u ⁶Tahmen-pən e Naoa Rəha Uhgín tatən mihin məmə,

o 1:21 Jon 14:6; Rom 5:1-2 **p 1:22** Jon 13:34; Rom 12:10 **q 1:25** Aes 40:6-8

r 2:1 Efes 4:22; Jem 1:21 **s 2:2-3** Sam 34:8 **t 2:3** Sam 34:8 **u 2:5** Rom 12:1; Efes 2:21-22; Nol Əpən 1:6

“Otəplan-tu. Iakatələhəu kəpiel əpəh Jerusalem,^v
 inu kəpiel keike pik aɡin itəm io emitəpun,
 kəpiel u in rəha nətuounən nimə,
 kən etəmim itəm otahatətə lan,
 in otəsaulisən.”^w

⁷Kəpiel u in nat keike kəm itəmat itəm nakoatahatətə lan. Məto kəm
 netəmim itəm kəsotahatətəən lan, kəpiel u in tahmen-pən e nəghatən u e
 Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə,

“Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəmotərakin,
 məto Uhgın təmol tuwa kəpiel itəm in rəha nətuounən nimə,”^x

⁸kən Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Kəpiel u tatol netəmim koatıləs pikən,
 kən in kəpiel itəm tatol məmə netəmim kotiet katorin.”^y

İlat koatıləs pikən kəpiel u məto-inu koatəht nəwia nəghatən, kən inu
 nalpəkəuən itəm Uhgın təmol olat.

⁹Məto Uhgın tinəmitəpun rəkis itəmat məmə rəhan min, kən itəmat pris
 min rəha Kig, kən itəmat netəm asim min itəm Uhgın tatərəmərə etəmat,
 kən itəmat noanol min kit rəha Uhgın. In təmol itəmat nəhlan məmə
 nəkotitun nən-iarəpən nənwiwiən itəm tatıləs-ipər in o rəhan nəwirən
 ne natimnat itəm in təmol. In təmaun-in rəkis itəmat məmə onəkotiet e
 napinəpən məmə nakotuwin e nəhag-əhəgən wir rəhan.^z ¹⁰Aupən ikin,
 itəmat netəm əpnəpin min əm, məto roiu, itəmat noanol min rəha Uhgın.
 Aupən ikin, nəməsotitunən nasəkitunən rəha Uhgın, məto roiu, nəkotitun
 nasəkitunən rəha Uhgın.

¹¹İolik min itəm iakolkeike pik itəmat, nikitəmat otəkəike matəht
 məmə nətueintən u sənəmə imətət ətuatip ikin. Kitat kotahmen e
 iapispis min ne iaıhlua min ikin-u. Tol nəhlan, iatən əskasik kəm
 itəmat məmə nakotətul isəu o nolən rat min itəm nətəligən rəhatəmat
 tolkeike. Nətəligən min əh, ilat tikimır min rəhatəmat kən koatəluagin
 e nikitəmat.^a ¹²Nian rafin kitat kotatig ilugin e netəmim itəm rəhalat
 nahatətəən tikə. Kən nəmegəhən rəhatəmat in otəkəike mətuatip wir
 aɡin məmə nat əpnəpin ilat okoatətu-pinə nəghatən rat etəmat, məto
 okotəplan nolən wir min rəhatəmat, kən ilat okotos-ipən nisialiən kəm
 Uhgın e nian in otuwa min makil netəmim lan.^b

Nisialiən netəm-iasol

¹³Kitat netəmim rəha İərəmərə, kən kotolkeike məmə okotisiai-in
 nərgin. Tol nəhlan, nəkotol nəwia netəm-iasol min rafin itəm netəmim

v 2:6 Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Saeon,” nərgin kit min rəha Jerusalem.
 w 2:6 Aes 28:16; Efes 2:20 x 2:7 Sam 118:22 y 2:8 Aes 8:14 z 2:9 Dut 7:6; 14:2;
 Aes 9:2; Wək 26:18; Efes 5:8 a 2:11 Kal 5:17,24 b 2:12 Mat 5:16

koatıləs-ipər ilat məmə okotərəməyə, tahmen e kig, itəm in etəm-iasol ağin,^c ¹⁴o tahmen e rəhan netəm-iasol min itəm tətahl-iarəp ilat o nolən rəhan wək. İlat okotuwın motələhəu nalpınən kəm netəmim itəm koatətgəhl lou rəhalat, kən moatənwiwi netəm koatol nolən təwir. ¹⁵Nəkoatol nəhlan məto-inu Uhgın tolkeike məmə rəhatəmat nolən wir min okotən-iəhau nəghatən alməl min rəha netəm min u rəhalat nitunən tikə.^d ¹⁶İtəmat sənəmə slef min rəha təfagə rat min, məto-inu Uhgın təmikis rəkis itəmat. Tol nəhlan, otətəu-pən nolən rəha suah kit nəhlan. Məto sötənən məmə, “Uhgın təmikis rəkis io, kən tol nəhlan, ekıtun nolən nat naka itəm iakolkeike, nat əpnəpın in təfagə rat.” Kəp. İtəmat slef min rəha Uhgın, kən tol nəhlan, otətəu-pən nolən min itəm kotətuatıp. ¹⁷Otos-ipən nisiiən itəm tətəuətıp kəm netəmim rafın. Otolkeike iəfak min, inu netəmim min rəha Uhgın, kən onəkotəgın motisii-in Uhgın, kən otisii-in kig.^e

¹⁸İtəmat slef min, onəkotəkəike motol nəwia rəhatəmat etəm-iasol min, kən motos-ipən nisiiən kəm ilat. Nəkotol nəhlan kəm ilat rafın, netəm koatol tımətig kən motəwir kəm itəmat, ne netəm min u koatol nolən əskasik min kəm itəmat.^f ¹⁹Okəm-naka nəkoatol əm nat ətuatıp min əm, məto rəhatəmat netəm-iasol min koatol tərət kəm itəmat kən nakoatəto tərət lan. Niki Uhgın otəgıen otəmat okəmə nakoatos əm nian iəkis min əh kotuwa katimıs əm e nikitəmat məto-inu nakotasıpən əm o Uhgın. ²⁰Məto kəsənən məmə itəmat netəm wir okəmə nəkoatol nolən rat kit, kən netəm-iasol koatoh itəmat ron, kən nəsotaiuən motəgım. Nalpınən u, in rəhatəmat atıp əm. Məto, Uhgın nikin tətəgıen otəmat okəmə nakoatos nahməən məto-inu nəkoatol nat təwir əm, kən nəsotaiuən motəgım.^g ²¹Uhgın təmaun-in itəmat məmə nakoatos nahməən məto-inu Kristo təmos nahməən otəmat. In təmaupən məgətun nolən ətuatıp əh məmə itəmat nəkoatətəu-pən əm nəme nelkin.^h ²²Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “In təməsölən təfagə rat kit,

kən in təməsənən nəghatən eiueiuə min nian kit ne.”ⁱ

²³Nian netəmim kəmotəghat rat lan, məto in təməsəhaiən ilat. Nian in təməto nahməən e nıpətın, məto in təməsənən məmə in otalpin nitai nərətən. Məto in təmələhəu-pən natimnat rafın e nelmi Uhgın itəm nian rafın rəhan nakılən in tətəuətıp əm.^j ²⁴Nian İesu təməkul e nig kəluau, kən təmos nalpınən rəha təfagə rat min rafın rəhatat e nıpətın. In təmimıs məmə təfagə rat min okotimıs e nəmegəhən rəhatat, kən kitat okotəmegəh məmə okotətəu-pən suatıp rəha nətuatıpən. Təmosmegəh kitat e nahməən rəha nıməgəm e nıpətın.^k ²⁵Aupən, itəmat nəkotahmen

c 2:13 Taet 3:1 d 2:15 1 Pita 3:16 e 2:17 Rom 12:10 f 2:18 Efes 6:5

g 2:20 1 Pita 3:14,17 h 2:21 Mat 16:24; Jon 13:15 i 2:22 Aes 53:9; Jon 8:46; 2 Kor 5:21; 1 Jon 3:5 j 2:23 Aes 53:7; 1 Pita 3:9 k 2:24 Aes 53:5-6; Rom 6:11

e sipsip min itəm kəmotəluē. Məto roiu, nəmotəuhlin itəmat motuwa o Etəm Tatehm Wir Sipsip, inu Etəm Tatehm nəmegəhən rəhatəmat.^l

Nolən təwir rəha iərman ne pətan itəm kəmioal marit

3 ¹Kən e nolən kitiah əm rəha nisialiən Iərəmərə, itəmat nipitan nəkotəkəike kol nəwia iaguuhl min rəhatəmat məto-inu o nat u. Okəmā ilat kəsotahatətəən e nəghatən rəha Uhgīn, kən rəhatəmat nolən wir min əm okotiuw-pən rəhalat nətəligən kəm Uhgīn. Nolən wir min rəhatəmat kotahmen, motaprəkis-in məmə onakoatəghat kəm ilat.^m ²Nian ilat koatəplan məmə nolən rəhatəmat in tətuatip wir, kən koatəplan nisialiən e nəmegəhən rəhatəmat, inu tahmen əm məmə otiuw-pa ilat kotuwa o Uhgīn. ³Pəs malə-malə rəhatəmat in sənəmə rəha nipətitəmat, tahmen e nolən rəha nəlisən noanutəm, o nuwinən e natimnat kəmol e iaen u kol tatipit-īpit,ⁿ o nuwinən e napən wir min.^o ⁴Məto otol malə-malə e nikitəmat itəm nəwirən rəhan okol təsikəən, inu nolən ərou, ne nolən mətig nəməlinuən əh-ikin. Ilat nolən keike e niganəmti Uhgīn. ⁵Inu nolən rəha nipitan iəfak min aupən itəm kəmotələhəu-pən əskasik rəhalat nətəligən e Uhgīn. Ilat kəmotol nəwia iaguuhl min rəhalat, kən e nolən əh, kəmoatol malə-malə e nikitat, ⁶tahmen e Sera itəm təmol nəwia Epraham, kən mətaun-in məmə in rəhan etəm-iasol. Kən itəmat nenəti Sera okəmā itəmat nəkoatol nolən min itəm kotətuatip, kən məsotəginən.^p ⁷Kən itəmat nəman itəm nəmotol marit, e nolən əh inəh rəha nisialiən Iərəmərə, nəkotəkəike motos nenatigən o nehm wirən rəhatəmat nipitaguihl min e nəmegəhən rəhatəmat məto-inu, ilat kəsotosən nəsanənən tahmen etəmat. Kən motisiai-in ilat e rəhatəmat nolən min məto-inu ilat min okotos min nat wir u, nəmegəhən lilin. Otol nəhlan məmə nat kit otəsahsig-inən rəhatəmat nəfakən.^q

Iəfak min rafin

⁸Namnun nəghatən əh. Itəmat rafin nəkotəkəike kol nolən min u: otos nətəligən kitiah, otasəkītun itəmat min, otolkeike itəmat min, otol nikitəmat timətig otəmat min, otos-iəhau rəhatəmat nətəligən. ⁹Okəmā netənim koatol tərət kəm itəmat, məto nəkəsotalpīnən nitai nərətən. Okəmā netənim koatəghat rat kəm itəmat, məto nəkəsotalpīnən. Məto otəfak motən-ipən kəm Uhgīn məmə in otol təwir kəm ilat. Otol nəhlan məto-inu Uhgīn təmaun-in itəmat məmə onəkotol nolən əh, pəs onəkotos nəwirən rəhan. ¹⁰Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə,

“Etənim itəm tolkeike nəmegəhən təwir,

1 2:25 Esik 34:5-6; Mat 9:36; Jon 10:14; Hip 13:20-21 m 3:1 Efes 5:22 n 3:3 Nat kətoanin kəmol e iaen u kol tatipit-īpit, o iaring, o rig, o noanat katəlis nelmitəm lan. o 3:3 1 Tim 2:9 p 3:6 Jen 18:12 q 3:7 Efes 5:25

kən molkeike mēmā otatəto təwir e nian rafin,
in otəkəike məsənən nəghatən rat min,
kən in otəkəike məsənən neiuəən.

¹¹ In otəkəike məuhlin in, miet rəkis e nolən rat min,
kən mol əm natimnat min itəm kotəwir.

In otəkəike malkut pik mēmā otatig ilat netəmim rafin e nəməlinuən.

¹² In otəkəike mol nəhlan meto-inu Iəramərə tatehm wir netəmim itəm
kotətuatip,

kən matətəlig-in wir rəhalat nəfakən,
məto tatol tikimir ilat netəm koatol təfagə rat.”^r

¹³?Okəmā nakotalkut pik o nolən natimnat min itəm kotəwir, pah otol
nəratən kəm itəmat? ¹⁴Məto okəmā nipahrienən nakoatəto nahməən o
nolən ətuatip rəhatəmat, kən nakoatətig e nəwirən pahrien. Sotəginən
nəratən itəm netəmim kotitun nolən kəm itəmat, kən pəs nikitəmat
təsəht pikən.^s ¹⁵Məto e nikitəmat, otisiai-in Kristo mēmā in Iəramərə.
Otətul matip e nian rafin o nuhalpənən nəghatən rəha etəmim pah itəm
tatətapəh-in otəmat mēmā təhro nakoatələhəu-pən əskasik rəhatəmat
nətəligən e Iesu. Məto otəghat mətig kəm ilat e nisaiiən. ¹⁶Kən nian
rafin nəkotəkəike kitun e nətəligən rəhatəmat mēmā rəhatəmat nolən in
tətuatip əm. Kən okəmā netəmim kotəghat rat e nolən wir min rəhatəmat
məto-inu itəmat rəha Kristo, ilat okotaulis e nəghatən rat min rəhalat.^t

¹⁷Okəmā in nalpəkəuən rəha Uhgīn mēmā nakoatos nahməən o nolən
wir min rəhatəmat, nat u in nat təwir taprəkis-in mēmā nakoatos nahməən
o nolən rat min rəhatəmat. ¹⁸Tol nəhlan məto-inu, Kristo təmimis o təfagə
rat min, təmimis nian kitəh əm tinahmen, okol təsəmis minən nian kit.
In etəm tətuatip agin, məto təmimis o netəm kəsotətuatipən mēmā otos
itəmat muwin kəm Uhgīn. Kəmotəhamnu in kən nipətīn tīmīs, məto Uhgīn
təmol mēmā in təmegəh min e nīmīsən, e nəmegəhən kit itəm rəha nego
e neai. ¹⁹Kən e nəmegəhən əh, təmuwin mən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn
kəm narmi netəm kəmotīmīs itəm kotatig e kalapus, ²⁰ilat u kəmoatəht
nəwia Uhgīn aupən aupən agin nian Uhgīn təmatos rəhan nətəligən
əfəməh matəsahgin ilat e nian suah u Noah təmatiləkīn nego. Netəmim
eit əm, itəm kəmotatig e nego, Uhgīn təmosmegəh ilat e nian kəmotaiu
motuwin motiet-pən e nəhau asol.^u ²¹Kən nəhau əh, in narmi nolən
baptais itəm tatosmegəh itəmat min roiū. Nolən baptais u, nipətīn sənəmā
tətəfəl rəkis nəmit e nipətī etəmim, məto in tahmen mēmā nakotətapəh o
Uhgīn mēmā in otos-ipa kəm itəmat nitunən mēmā rəhatat təfagə rat min
kəmotikə. Kən nəsanənən asol itəm Uhgīn təmol Iesu Kristo təmegəh min
e nīmīsən lan, in nəsanənən itəm tatosmegəh itəmat e nolən baptais. ²²Kən

r 3:12 Sam 34:12-16 s 3:14 Aes 8:12-13; Mat 5:10; 1 Pita 2:20; 4:14 t 3:16 1 Pita 2:12
u 3:20 Jen 6:1-7:24

Iesu Kristo tinuwîn rækis əpəh e nego e neai, kən mətatig e nīkali Uhgîn matip, ikin rəha nīsiailən, ne nəsanənən, ne nepətən. Kən Uhgîn təmöl məmə nagelo min, ne natimnat rafin itəm koatos nepətən ne nəsanənən, ilat rafin kotatig ahgîn nərəməərən rəha Iesu.

Suatip rəha nolən nəwia Uhgîn

4 ¹O natimnat min əh, itəmat min onəkotəkəike motos nətəligən rəha Kristo kən moatətul matip o nətəən nahməən e nipətītəmat, məto-inu in təməto nahməən asol e nipətīn. Nəkoatol nəhlan məto-inu okəmə itəmat nīnotəto tərət e nipətītəmat, nat əpnaripin nəkoatol nolən təwir min, kən tatəgətun məmə nīnotapəs nolən rəha təfagə rat.^v ²Tol nəhlan, nian itəmat nəkotatig e nətueintən u, nəsotətəu-pənən suatip rəha nolən natimnat rat min itəm tətətig e rəhatəmat nətəligən, məto onəkotətəu-pən suatip rəha nolən nəwia Uhgîn. ³Nəmotərəkin rækis nian tepət o nətəu-pənən nolən min rəha netəm min u kəsotənən nīpahrienən e Uhgîn. Aupən, itəmat nəmoatit əpnaripin nīpitan; kən nətəligən rəhatəmat təmatuwīn o natimnat rat min; kən nəmoatapis; kən nəmoatol lafet rəha nītəpən nīpitan; kən nəmotənim alikol kəpis motalməl; kən nəmoatəfak kəm narmi nat min itəm in nolən tərət agin.^w ⁴Netəm əh itəm kəsotənən nīpahrienən e Uhgîn, narmīlat təmiwig məto-inu itəmat nəmotapəs nətəu-pənən ilat motuwīn kamnim e naruəh rəha təfagə rat rəhalat, kən ilat koatən rat pik itəmat ron.

⁵Məto ilat okotəkəike motən-iarəp natimnat min rafin e nəmegəhən rəhalat kəm Uhgîn itəm in tatətul matip məmə otakil muəh mələhəu nəghatən rəha nalpinən rəha netəm kəmotimīs, ne netəm koatəmegəh.^x

⁶Tol nəhlan, netəm min u itəm kəmotimīs rækis, ilat kəmotəto namnusən təwir^y məmə nat əpnaripin kəmos nalpinən e nīpətīlat motimīs, məto Uhgîn titun nolən ilat okotəmegəh min e narmīn, tahmen lan.

⁷Kitat koatuwa iuəhkīr e nian rəha namnun natimnat rafin. Tol nəhlan, otol rəhatəmat nətəligən tətaiir o nitun wirən natimnat, kən motehm wir rəhatəmat nətəligən məmə nəkotītun nəghatən kəm Uhgîn e nəfakən itəm təsanən.^z ⁸Kən nat keike in ilīs taprəkis-in natimnat rafin məmə, nakotolkeike itəmat min e nīkitəmat rafin məto-inu, e nian nəkotol nəhlan, kən nian rafin, nəkoatətul matip o naluinən nolən rat min rəhatəmat.^a ⁹Kən nəkotəkəike motit itəmat min motuwīn e latuənu min rəhatəmat məmə nakotagwən itəmat min, kən motəgətun ikin netəmim okotapīl ikin. Kən əsotənən nīkalīn məmə nīkitəmat təsagienən ron.

v 4:1 Rom 6:2,7 w 4:3 Efes 2:2-3 x 4:5 Wək 10:42 y 4:6 Kəm-naka nəghatən u, “Netəm min u itəm kəmotimīs rækis,” tatəghat-in netəmim itəm kəmotahatə e Kristo, kən uarisig lan kəmotimīs. O kəm-naka tatəghat-in netəmim itəm kəmotimīs e nian rəha suah u Noah (əplan-tu 3:19). z 4:7 Rom 13:11-12 a 4:8 1 Pita 1:22

¹⁰Uhgin tamos-ipinē nēsanēnēn pisin pisin min kām itāmat kitīāh kitīāh. Tāwir māmā nēkotol wāk e nēsanēnēn min āh moatasitu etāmat min. Kān otol wāk āh e nolān rēha iolwāk min itām koatol wāk ātuatip rēha Uhgin nian rafin. Onēkotoor nāwirān rēhan e suatip pisin pisin min itām in tatos-ipinā. ¹¹Okāmā Uhgin tamos-ipēn kām suah kit nēsanēnēn rēha nān-iarāpēn, kān tāwir māmā in otān-iarāp tāhmen ām māmā rēhan nēghatēn in rēha Uhgin. Okāmā Uhgin tamos-ipēn kām suah kit nēsanēnēn rēha nasituēn, kān tāwir māmā in otasitu e netāmim e nēsanēnēn itām Uhgin tamos-ipēn māmā, e natimnat rafin, netāmim okotānwiwi Uhgin o nat itām Iesu Kristo tāmōl. Pēs kitat koatān-iarāp rēhan nāwirān ne nēsanēnēn tatuwīn matuwīn namnun tikā. Āwāh.^b

Iāfak min okotos nahmāēn e nipētīlat

¹²Io min neen itām iakolkeike pik itāmat, ekitun māmā roiu nērātēn āskasik tatīlās pikān itāmat tāhmen e nīgām, kān nakoatēto nahmāēn asol lan. Māto tāsāwirān māmā narmitāmat otiwīg pik o nērātēn min āh. Nērātēn min āh koatuwa o netāmim tēpēt, sēnāmā itāmat ām. ¹³Māto tāwir māmā nikitāmat otētāgien ām māto-inu nakoatēto nahmāēn tāhmen-pān ām e Kristo. Kān okāmā nēkoatol nēhlan, kān nikitāmat otāgien pik agin nian in otol āp rēhan nēhag-āhagān asol rēha nāwirān ne nēsanēnēn rēhan. ¹⁴Okāmā netāmim koatān rat itāmat o nērgi Kristo, kān onēkotatīg e nāwirān pahrien, māto-inu Narmin Rēha Uhgin itām tāsānēn māhag-āhag mētātīg otāmat.^d ¹⁵Tārat māmā itāmat kit otol nolān rēha nohamnuēn itām, o naklāhān, o nātāhlān lou, o tāfagā rat ākaku kit tāhmen e nēghat tīpikān. Okāmā in tatos nalpīnēn matēto nahmāēn ron, kān tātuatip ām. ¹⁶Māto okāmā itāmat nakoatos nahmāēn māto-inu itāmat Kristin min, sotaulisēn ron, māto nēkotākēike motānwiwi Uhgin māmā nakoatos nērgin u Kristin. ¹⁷Tol nēhlan māto-inu nian rēha nakilān netāmim rēha Uhgin tinātuoun. !Kān okāmā nakilān āh tinātuoun e netāmim rēha Uhgin, kān awe o netām min u itām koatēht namnusēn tāwir rēha Uhgin! ¹⁸Nāoa Rēha Uhgin tatēn māmā,

“Okāmā in tiākis o netām kotātuatip māmā Uhgin otosmegāh ilat,
?Kān tāhro o netām kotāruru Uhgin moatol tāfagā rat?”^e

¹⁹Kān tol nēhlan, netāmim itām koatēto nahmāēn māto-inu in nētāligān rēha Uhgin, tāwir māmā ilat okotālāhēu-pān nāmēgāhān rēhalat e nelmi Uhgin itām tāmōl neai ne nīmāptān ne natimnat rafin, kān nian rafin in tatol rēhan nēghatēn. Kān tāwir māmā ilat okoatākēike katātēu-pān min ām suatip rēha nolān tāwir.

Nēghatēn tatuwīn kām elta min ne netām aluā

5 ¹Kān roiu, iakolkeike māmā ekāghat māsīn kām itāmat elta min rēha nīmāfak. Io elta kit ekāhmen etāmat, kān io atip emāplan nahmāēn

b 4:10-11 Rom 12:6-8 c 4:13 Wāk 5:41; Jem 1:2; 1 Pita 1:6-7 d 4:14 1 Pita 2:20
e 4:18 Prov 11:31

rəha Kristo, kən Uhgín otos-ipa kəm kitat rəhan məsin nəhag-əhagən asol rəha nepətən ne nəsanənən rəhan, itəm in otol əp.^f ²Inu rəhak nəghatən kəm itəmat məmə, otol wək rəha nehəm wirən netəmim rəha Uhgín itəm koatatig e nelmitəmat, tahmen e etəm rəha sipsip itəm tatehm wir rəhan sipsip min. Kən otol e nikin agien məto-inu nakotolkeike məmə onəkotol. Inu nətəligən itəm Uhgín tolkeike. Məto təsəwirən məmə nəkotol e nikitəmat təsəgienən məmə nəkotol. Kən sotolən məto-inu nikitəmat təht məmə onəkotos pik məni lan. Məto otol əm məto-inu nikitəmat tətagien məmə onəkotasitu.^g ³Kən təsəwirən məmə itəmat nakotuwa motahmen e etəm-iasol itəm tatol təskasik kəm rəhan iolwək min, məto itəmat onəkotol nolən itəm in tətəuətip məwir məmə iəfak min kotitun nəplanən kən motətəu-pən nolən rəhatəmat.^h ⁴Etəm-iasol rəha netəm koatehm sipsip min otiet-arəpa min, kən e nian əh, in otos-ipinə nətəuən wir rəha nisaiiən kəm itəmat itəm okol rəhan nəwirən təsikəən.

⁵Kən e nolən kitəh əm, itəmat netəm aluə, otisai-in motol nəwia elta min rəha niməfak. Kən itəmat rafin agin onəkotos-iəhau rəhatəmat nətəligən teiuaiu moatisai-in itəmat min rafin. Otol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgín tatən məmə,

“Uhgín təsəgienən mətahtosig-in netəm kotausit,

məto tətawte-in rəhan nəwirən kəm netəm koatos-iəhau atip ilat.”ⁱ

⁶Kən tol nəhlan, otos-iəhau atip itəmat motatig əhgin nelmi Uhgín əsanən, məmə in otiləs-ipər itəmat e nian ətuətip rəhan.^j ⁷Kən otos rafin rəhatəmat katipa əfigəm min ka kələhəu-pən kəm Uhgín məto-inu, in tolkeike itəmat matehm wir itəmat.^k

⁸Otair moatehm wir məto-inu, rəhatəmat tikimir Setan in tahmen-pən e laion kit itəm tatilik-ilik mətaiu anion mətagət mategəs-in suah kit məmə otun.^l ⁹Otətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat nian Setan tatuwa otəmat,^m məto-inu itəmat iəfak min neen əpəh ikin min rafin e nətəuəntən, koatuwin əm e nahməən kitəh əm.ⁿ

¹⁰Məto uarisig lan nəmotəto rəkis nahməən e nian əkuəkir əm, kən Uhgín otol nakotəto təwir min e rəhatəmat nəmegəhən, kən mol nakotəsanən e rəhatəmat nahatətəən, motətul əskasik, kən nat kit otəsiuw rəkisən itəmat. Nəwirən min rafin tətisi-pən əm o Uhgín, kən in təmaun-in itəmat nakotuwa e Kristo məmə nakotuwin e nəhag-əhagən asol rəha nəwirən rəhan, ne rəhan nəsanənən itəm tətətig lilin. ¹¹Pəs koatən-iarəp nəsanənən rəha nərəmərəən rəhan, tatuwin matuwin namnun tikə. Əwəh.

f 5:1 Rom 8:17-18; 2 Kor 1:5-7; Efes 3:13; Fil 1:29 **g 5:2** Jon 21:15-17; Wək 20:28
h 5:3 2 Kor 1:24; Fil 3:17; Taet 2:7 **i 5:5** Prov 3:34; Efes 5:21; Jem 4:6 **j 5:6** Mat 23:12;
 Luk 14:11; Jem 4:10 **k 5:7** Mat 6:25-30 **l 5:8** 1 Tes 5:6 **m 5:9** Efes 6:10-18; Jem 4:7
n 5:9 Efes 6:11-13; Jem 4:7

Namnun nəghatən

¹²Saelas^o itimlau min, təmasitu o naoa u, kən ekatehm məmə in piak etəm təwir, kən rəhak nıpahrienən tətatig lan. İatəte naoa əkuəkır u kəm itəmat məmə ekiləs-ıpər rəhatəmat nətəligən, kən iatən-ıarəp məmə natımmat itəm eməte rəkis, koatəghat-in nəwırən pahrien rəha Uhgın. Otətul əskasık lan.^p ¹³Piatəmat min ne wınıtəmat min e nıməfak u ikın-u Rom koatən təwir kəm itəmat.^q Uhgın təmitəpun itəmat min ilat. Kən nətık u Mak, in min tatən təwir kəm itəmat.^r ¹⁴Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.

Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəməlinuən kəm itəmat rafın u netəmim rəha Kristo.

o 5:12 Nəghatən Kris tatən nərgin u məmə, “Silfanus” itəm in nərgin əkuəkır u “Saelas.”

p 5:12 Wək 12:2,25; 13:13; 15:22,30 **q 5:13** Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “Pətan itəm tətatig Papilon,” məto nıpətin məmə “nıməfak əpəh Rom.” E nian rəha Oltesteman, Papilon in taon asol kit itəm nepətən ne nəsanənən rafın rəha nətueintən tətatig lan, kən netəmim ikın koatol tikimir kəm netəmim min rəha Uhgın. Kən tahmen-pən əm e nian rəha Jemes, Rom tatəməmə e latuənu min rafın matətəhau netəm koatəfak kəm Uhgın.

r 5:13 Wək 12:2; 2 Tim 4:11

2 Pita

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pita təməte

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Pita

?Pah təməte naoa u? Pita təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm netəmim rəha niməfak.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pita titun məmə otəsuwəhən timis, kən molkeike məmə otos-ipən rəhan namnun nəghatən kəm niməfak.

?Təməte naoa u o naka? Tolkeike məmə otəhgaiir kən mэгətun netəmim rəha niməfak məmə iəgətun eiuə min okotuwa ilugin elat. Məto niməfak otəkəike matətul əskasik matətəu-pən əm nəgətunən itəm tətuatip. Kən molkeike məmə nahatətəən rəhalat e Iesu otəkəike muwa məskasik, kən nitunən rəhalat o Iesu otəkəike məwiə.

Pita təmən təwir kəm ilat

(Jut 4-13)

1 ¹Io Saimon Pita, io slef ne aposol rəha Iesu Kristo. Iatən təwir kəm itəmat itəm nəmotos nahatətəən itəm in təwir tahmen e rəhatimat. Nəmotos nahatətəən əh e nolən ətuatip rəha rəhatat Uhgin ne Iosmegəh, inu Iesu Kristo.

²Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwirən ne nəməlinuən taprəkis agin kəm itəmat məto-inu nəkotitun Uhgin, ne Iesu rəhatat Iəramərə.

Uhgin təmaun-in ilat məmə rəhan min netəmim

³E nəsanənən rəha Uhgin, təmos-ipa kəm kitat natimnat rafin itəm okotəkəike kos rəha nəmegəhən ne nolən min itəm kotətuatip kən Uhgin tolkeike. Tatos-ipa e nitunən rəhatat ron. In təmaun-in kitat e rəhan atip əm nəsanənən ne nəwirən. ⁴Kən e nəsanənən ne nəwirən rəhan, in təmos-ipa rəhan nəniəkisən min itəm iahgin kən məwir pik. Təmos-ipa nəhlan

məmә e nənīākisən min əh, nəkotitun nuwamən motol kitīəh e nolən rəha Uhgīn, kən motagīm rəkis e nəratən rəha nətueintən itəm təmisi-pən e nolkeikeən rat min e niki netəmim.

⁵Kən tol nəhlan, nəkotəkəike motalkut pik məmә nolən rəhatəmat otuwa təwir agin. Rəhatəmat nahatətəən əh-ikin, kən nəkotəkəike motol min nolən min u: otol təwir kəm netəmim, kən otos nitunən, ⁶otehm wir rəhatəmat nətəligən ne rəhatəmat nolən min; kən otətul əskasik e Uhgīn nian nəratən tatuwa, kən otos-ipən rəhatəmat nəmegəhən rafin kəm Uhgīn kən motol nəwian,^a ⁷kən otolkeike iəfak min, kən otolkeike netəmim rafin. ⁸Təwir məmә nəkotol nolən min əh, mətō-inu nian nəkotol motol motol ilat, kən rəhatəmat nitunən e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otōe-in noan e nəmegəhən rəhatəmat. ⁹Mətō okəmә etəmim kit təsolən ilat, kən in tahmen e suah kit itəm təruru nuag-pənən isəu, o kəm-naka niganəmtin təpis, kən in təmaluin məmә Uhgīn təmafəl rəkis nolən rat min rəhan aupən.

¹⁰Tol nəhlan piak min ne winik min, nəkotəkəike kalkut əskasik məmә nəkotol nolən min əh, kən ilat okotəgətun məmә nīpahrienən, Uhgīn təmitəpən itəmat, kən maun-in itəmat məmә rəhan netəmim. Mətō-inu okəmә nəkotol natimnat min əh, kən okol nəsotəmeən nian kit, ¹¹kən Uhgīn nikin otagiən məmә oterəh e toa otəmat məmә nəkotitun nuwinən ikin itəm Iesu Kristo, rəhatat Iərəmərə ne Iosmegəh, in otərəmərə lilin ikin.

¹²Tol nəhlan, nian rafin ekəkəike matən-ipinə natimnat min u kəm itəmat məmә nikitəmat otəht min, nat ənpapin nəkotitun ilat, kən motətul tiəkis e nīpahrienən itəm nəmotos rəkis. ¹³E nian iakatəmegəh e nətueintən u, nīkik təht məmә tətuatip məmә ekən-iarəp min natimnat min əh məmә nikitəmat otəht min, ¹⁴mətō-inu ekitun məmә otəsuwəhən ekimis, tahmen məmә rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo təmol əp ətuatip kəm io.^b ¹⁵Kən ekəkəike malkut pik roiu məmә onəsotaluinən natimnat min u nian oekimis rəkis.

¹⁶Nian emotən-iarəp kəm itəmat məmә Iesu Kristo otuwa min e nəsanənən, eməsənən namsu min itəm suah kit təmol e rəhan əm nətəligən, mətō itiməhal eməhaləplan ətuatip e niganəmtitiməhal məmә rəhan nəsanənən ne nəhag-əhagən in ilis agin.^c ¹⁷⁻¹⁸Itimat min Iesu əpəh ilis e nitot rəha Uhgīn nian Uhgīn Tata təmos-ipən nisiiaiən kəm in, kən mol in nəhag-əhagən tasiə miet e nīpətin, kən təmətō nəwia Uhgīn u Nəhag-əhagən Asol təmən kəm in məmә, “Inu nətik itəm iakolkeike, nīkik tagiən pik ron.” Itiməhal atip eməhaləto nəwian əh təmisi-pən e nego e neai.^d

a 1:6 Kal 5:22-23 b 1:14 Jon 21:18-19; 2 Kor 5:1 c 1:16 Mat 17:1-5 d 1:17-18 Mat 17:5; Mak 9:7; Luk 9:35

¹⁹Natimnat min əh təmol itimat ekotitun wir məmə nəghatən rəha ien min aupən in nīpahrienən. Kən təwir məmə itəmat min onəkotətə wir nəghatən əh. In tahmen e lait kit tətasiə e napinəpən, mətoarus-pən tian, kən fetukai tinər e nikitəmat. ²⁰Kən nat asol e natimnat min u, nəkotəkəike motitun məmə nəghatən rəha ien min e Naoa Rəha Uhgīn, ien kit təməsən atipən nəghatən min əh,^e ²¹məto-inu nəghatən rəha ien min tāsisi-pənən e nətəligən rəha netəmim əm, məto netəmim kəmotən-iarəp nəghatən itəm təmisi-pən e Uhgīn nian Narmin Rəhan təkək nikilat.^f

Iəgətun eiueiuə min

2 ¹Məto ien eiueiuə min əh-ikin e niki netəm Isrel aupən, kən e nolən kitəh əm, iəgətun eiueiuə min okotuwa min e nikitəmat. E nolən anion, okotən-iarəp nəgətunən eiueiuə min itəm otərəkin rəhatəmat nahatətən, kən taprəkis-in nat u, ilat okotəuhlin mənətaalat o rəhalat Etəm-iasol, nat ənnapin in təmos-nəmtin ilat. Kən otəsuwəhən, Uhgīn otərəkin ilat e nalpinən itəm ilat atip əm koatiuw-pa.^g ²Kən netəmim tēpət okotətəu-pən nolən rat min rəhalat itəm tol naulisən. Kən tol nəhlan, netəmim tēpət okotən rat suatip rəha nīpahrienən. ³Kən məto-inu ilat iaumis min o mənī, kən okotos rəhatəmat natimnat e nolən eko-eko e noanage min itəm kəmotisi-pən əm e nətəligən atip əm rəhalat. Nuwəh aɡin, Uhgīn təmən-iarəp nalpinən rəhalat, kən otəsuwəhən in otərəkin ilat.

⁴Itəmat nəkotitun məmə in otol nalpinən əh məto-inu nəmotəplan nolən rəhan aupən. Nian nagelo min kəmotol təfagə, Uhgīn təsaskəlīm əmən rəhalat nalpinən, məto təmərakin-pən ilat e nīpəg asol teiuaiu aɡin, ikin rəha netəm kotərat, kən təməlis ilat e sen, kən kotatig e napinəpən mətoarus-pa in otələhəu nəghatən o nalpinən rəhalat.^h ⁵Kən Uhgīn təməsaskəlīm-əmən nalpinən rəha netəmim aupən itəm kəmoatəht nəwian e nian rəha Noah, məto təmoħamnu ilat e naruəh asol itəm təmaiū. Məto Noah təmatən-iarəp nəghatən rəha nolən itəm tətəuatip e niganəmti Uhgīn, kən Uhgīn təmosmegəh in, ne rəhan netəmim sepin.ⁱ ⁶Kən Uhgīn təmol nalpinən o nəratən rəha netəm Sotom ne Komora, kən təmaan taon mil əh e nīgəm, kioal nəmtap lan. Inu tatəgətun nat naka itəm otol kəm netəm min u itəm koatəht nəwian.^j ⁷Məto in təmosmegəh Lot. Suah əh in etəm tətəuatip e niganəmti Uhgīn, kən nīkin titəhmə o nolən rat min itəm tol naulisən rəha netəm min əh-ikin əh u kəmoatəht

e 1:20 Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən Kris e 1:20 tol nəhlan: “Kən nat asol e natimnat min u, nəkotəkəike motitun məmə suah kit tikə məmə, in pisin əm otən nīpətī nəghatən rəha ien min itəm kəməte e Naoa Rəha Uhgīn,” **f 1:21** 2 Tim 3:16; 1 Pita 1:11-12 **g 2:1** Mat 24:11; Jut 4 **h 2:4** Jut 6 **i 2:5** Jen 6:1–8:22; 2 Pita 3:6 **j 2:6** Jen 19:24; Jut 7

nəwia Uhgín.^k ⁸ Kən in təmətətig ilat min ilat, kən nian rafin in təməplan nolən rat min rəhalat, kən matəto nəghatən rat min rəhalat, kən nian rafin əm, nikin itəm tətəuatip əm, təmāhmə pik o nolən rat min rəhalat.

⁹ Natimnat min əh tatəgətun məmə İərəmərə Uhgín titun nosmegəhən netəmim itəm kotahatətə lan, kən titun nəmki-rəkisən ilat e nərətən itəm kotatig lan. Məto netəmim itəm kəsotətəuatipən, Uhgín titun naskəlīmən mol nalpīnən kəm ilat roiu muwin mətoarus nian in otələhəu nəghatən o nalpīnən rəha netəmim. ¹⁰ Uhgín otol nalpīnən kəm netəm rat rafin, məto in otol nalpīnən asol kəm netəmim itəm koatol natimnat rəha naulisən itəm nīpətīlat tolkeike məmə okotol, kən natimnat u koatol ilat tamkīmīk, kən netəm min əh koatəpəs nərəməərən rafin.^l

Netəm min əh kətausit məsotəginən nat kit, kən məsotəginən nən ratən natimnat e nego e neai itəm koatəmegəh u ilat ilis pik. ¹¹ Nat əpnəpīn nagelo min, itəm ilat kotəsanən kən nahgilat tərət taprəkis-in netəm min əh, məto nagelo min kəməsotəhaiən natimnat ilis pik əh, məsotətə-pənən nəghatən kit elat e niganəmti İərəmərə Uhgín.^m ¹² Məto netəm min əh koatən rat natimnat itəm kəsotitun wīrən. İlat kotahmen e nat iarupīn min, itəm rəhalat nətəlīgən tikə, məto koatol əm nat itəm nīpətīlat tolkeike. Nat iarupīn min əh kəmotaiir məmə netəmim okotarupīn-in ilat motohamnu ilat. Kən Uhgín otərəkīn min netəm rat min əh tahmen e nat iarupīn min əh.ⁿ ¹³ Uhgín otətou ilat e nərətən məto-inu ilat kəmotol nərətən kəm netəmim.

Kən iəgətun eiueiua min əh, nīkilat tagien məmə okotəgwən ne motənim pik, sənəmə lapīn əm məto e nərəuiəgən. İlat kotahmen e nəpīnən e nīməhan, o kotahmen e nīməgəm itəm tatol aulis itəmat, moatərəkīn nərgi nīməfak. Kotuwa motəgwən itəmat min ilat, məto koateiua-in itəmat, moatol nolən tərət. ¹⁴ Nian rafin rəhalat nətəlīgən tatuwīn o nakləh-inən nīpītan itəm rəhalat nətəlīgən timətīg əm, kən nian rafin koatol təfəgə rat məsotəpəsən. Koatiuw rəkis netəmim itəm rəhalat nətəlīgən tətəliwək-aliwək, koatuwīn e nolən rat rəhalat. İlat koatəgətun atip ilat e nolən rəha naumisən. Uhgín təmən rəkis nalpīnən rəhalat. ¹⁵ İlat kəmotəpəs suatip itəm tətəuatip, kən moteko motətə-pən suatip rəha Palam nəti Peor, itəm təmolkeike pik nosən məni e nolən tərət.^o ¹⁶ Məto togki kit təməhai o rəhan nolən tərət min. Kitat kotitun məmə togki təsəghatən, məto Uhgín təmol məmə togki tatəghat e nīki etəmim məmə otən-iahau nolən eko-eko rəha ien u.^p

¹⁷ İəgətun eiueiua min əh kotahmen e nəmti nəhau itəm təmamiir, o kotahmen e nīmāl napuə itəm nīmətəg asol təməmki-rəkis, kən nuhuən tikə lan, məto-inu nəgətunən rəhalat kotərat. Uhgín təmələhəu kalīn

k 2:7 Jen 19:1-16 l 2:10 Jut 7-8,16 m 2:11 Jut 9 n 2:12 Jut 10 o 2:15 Nam 22:7; Jut 11; Nol əpən 2:14 p 2:16 Nam 22:28-35

narinəpən asol məmə rəhalat.^q ¹⁸ Ilat koatəghat ausit e nəghatən itəm nīpətīn tīkə. Koatəghat e nəghatən mīn rəha nolən mīn itəm nīpətī netəmim kotolkeike, kən moatiuw-pa netəmim kotuwa e nəratən itəm kəmotiet wi əm lan. ¹⁹ Koatən-iəkis məmə netəmim kotitun nətəu-pənən natimnat itəm ilat kotolkeike, lou kit tīkə lan. Məto ilat atip slef mīn rəha nolkeikeən rat mīn rəhalat, məto-inu suah kit in slef rəha nat naka itəm tatəramərə lan. ²⁰ Məto okəmə kotagim rəkis e nəratən rəha nətueintən nian kotitun Iəramərə ne Iosmegəh rəhatat Iesu Kristo, kən uarisig lan kotitəlig e nolən rəha təfagə rat, motuwa slef rəhan, ilat kotatig e nəratən itəm in tərat taprəkis-in itəm in aupən.^r ²¹ Okəmə ilat kəmotəruru aɡin suatip rəha nolən ətuatip, in təməwir pik olat, taprəkis məmə ilat kinotitun suatip əh kən uarisig lan kotəuhlin məntaalat o nəghatən rəha Uhgīn itəm kəmos-ipən kəm ilat.^s ²² Ilat koatol məmə nimaa nəghatən mil u kueia mioal nīpahrienən elat. Katuən məmə, “Kuri kit təmitəlig muwin matun nat itəm in təmeoa-in rəkis,” ne “Pīkəs itəm təmaig mərūən, kən mitəlig mīn muwin mətaig e nəmit.”^t

Nian rəha Iəramərə

3 ¹ Iolik mīn, inu rəhak naoa itəm tatol kəiu lan tatimnə otəmat. Eməte ilau kərən məmə nikitəmat otəht mīn natimnat mīn əh, kən məmə katuəhgaiir itəmat mol nətəligən rəhatəmat tətəuatip. ² Iakolkeike məmə onəkotətəlig-in mīn nəghatən mīn itəm ien mīn rəha Uhgīn kəmotən aupən, ne nəghatən rəha Iəramərə Iosmegəh rəhatat itəm rəhatəmat aposol mīn kəmotən-iarəp kəm itəmat.^u

³ Nat kit itəm nakotaupən motitun məmə, e nian Namnun Nian tatuwa iuəhkir, netəmim neen okotuwa itəm kotətəu-pən əm nat nīpətīlat tolkeike məmə okotol, kən ilat okotəghat ausit motən rat nəghatən rəha Uhgīn.^v ⁴ Okotən məmə, “?Təhro? ?Təmən-iəkis rəkis məmə otuwa mīn, məto in hiə? E nian itəm tīpītat mīn kəmotimīs mətoarus-pa u-roiu, natimnat rafin təhmen-ahmen əm. Kən aupən aupən aɡin, nian Uhgīn təmol nətueintən mətoarus-pa roiu, natimnat rafin kotahmen-ahmen əm.”^w ⁵ Koatəghat nəhlan, məto ilat kəsotolkeikeən məmə okotətəlig-in məmə e nəghatən rəhan, Uhgīn təmol neai ne nətueintən. Kən mol nəptən tiet ilugin e nəhau, kən mos nəhau mol ikin mīn rafin e nətueintən.^x ⁶ Kən təmatig mos mīn nəhau əh mau-təlimin mərəkin nəptən aupən ikin lan.^y ⁷ Kən nəghatən əh rəha Uhgīn tətəskəlim neai ne nīməptən kətuatig roiu, kən ilau okətuatig mətoarus-pa nian in otaan ilau e niɡəm e nian rəha nakilən ne nalpīnən rəha netəm koatəht nəwia Uhgīn.

q 2:17 Jut 12:13 r 2:20 Mat 12:45 s 2:21 Luk 12:47-48 t 2:22 Prov 26:11

u 3:2 Jut 17 v 3:3 1 Tim 4:1; Jut 18 w 3:4 Mat 24:48 x 3:5 Jen 1:6-9 y 3:6 Jen 7:11; 2 Pita 2:5

⁸Məto io min neen, sotaluinən nat kitiaħ u məmə, e nətəligən rəha İəramərə Uhgın, nian kitiaħ in tahmen e nup wan-taosan, kən nup wan-taosan in tahmen e nian kitiaħ.^z ⁹Netəmim neen, nikilat təht məmə Uhgın təpou o nol uəhaiən nəniəkisən rəhan, məto sənəmə tol nəhlan. Rəhan nətəligən təfəməh otəmat, kən təsolkeikeən məmə in otərəkin etəmim kit, məto tolkeike məmə netəmim rafin okotəuhlin məntaalat o nolən rat min rəhalat motitəlig-pən ron.^a

¹⁰Məto Nian Rəha İəramərə otuwa tahmen e etəmim təmuwa məmə otakləh, otuwa e nian itəm etəmim təruru. E nian əh, kotəto nərkərikən asol, kən neai otikə. Kən nigəm otus mərəkin mitgar, ne məwig, ne məhau min, kən nigəm otus nətueintən ne natimnat rafin kotatig lan, kotikə agin.^b

¹¹Kən məto-inu Uhgın otərəkin rafin agin natimnat min əh e nolən əh, itəmat nəkotəkəike motətəlig-in nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat. Nəkotəkəike motətəu-pən suatip itəm nəmegəhən rəhatəmat okotətuatip e nigənəmti Uhgın, kən nəmotələhəu kalın məmə rəhan. ¹²Nikitəmat otəkəike magien o nian əh itəm tatuwa, kən motol natimnat itəm okotol nian əh otuwa uəhai əm. E nian əh, nigəm otus mərəkin neai, kən nəgəpanən otol mitgar, ne məwig, ne məhau min okotaiəh motikə. ¹³Məto Uhgın təmən-iekis məmə otol neai wi ne nətueintən wi, ikin rəha netəmim itəm kotətuatip e nigənəmtin. Kən koatəsahgin nat əh o nəniəkisən əh.^c

¹⁴Tol nəhlan, io min neen. Kən məto-inu nakoatəsahgin nian əh itəm tatuwa, otalkut əskasik məmə Uhgın otəsehman napinən kit e nəmegəhən rəhatəmat, kən təfagə rat kit tikə lan, kən nəkotatig e nəməlinuən itəmat min. ¹⁵Nəkotəkəike motos e rəhatəmat nətəligən nat u məmə, nolən rəha nətəligən əfəməh rəha İəramərə otat, tatol məmə in otosmegəh netəmim neen min. Inu tahmen e nəghatən itəm piətə wir Pol təməte kəm itəmat e nenatigən itəm Uhgın təmos-ipən kəm in.^d ¹⁶Tatəghat-in natimnat min əh e naoa min rafin rəhan. E naoa min əh, natimnat neen əh-ikin itəm tiəkis məmə okotitun. Kən netəm kəsotolən skul məsotitunən nat, kən rəhalat nətəligən tətəliwək-aliwək, ilat koatəuhlin nəghatən min rəha Pol, e nolən kitiaħ əm itəm koatəuhlin nəghatən rəha naoa neen min rəha Uhgın. Kən Uhgın otərəkin ilat ron.

Namnun nəghatən

¹⁷Kən tol nəhlan, io min neen. Məto-inu nəkotitun rəkis nat u, otaiir məmə nəghatən alməl rəha netəmim itəm koatəht nəwia Uhgın, okəsotiuw-rəkisən itəmat e ikin rəhatəmat nahatətən təskasik ikin, kən

z 3:8 Sam 90:4 a 3:9 Hab 2:3; 1 Tim 2:4 b 3:10 Mat 24:29,35; Luk 12:39; 1 Tes 5:2
c 3:13 Aes 65:17; 66:22; Nol Əpən 21:1,27 d 3:15 Rom 2:4

nakoatəme e rəhatəmat nahatətəən.^{e 18}Məto otol rəhatəmat nahatətəən təwiə məskasik e nitunən rəha Iəramərə ne Iosmegəh rəhatat Jesu Kristo, kən təwiə min e nəwirən itəm tətawte-in kəm itəmat. !Pəs kotənwiwi in nian rafin, roiu tatuwin matuwın nampun tikə! Əwəh.

1 Jon

Naoa itəm Jon tēmaupən mətē

Nəghatən əkuəkīr rəha naoa u 1 Jon

?Pah tēmətē naoa u? Aposol Jon tēmətē naoa u. In pia Jemes, kən ilau nēti Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu. Kən in etəm u itəm Iesu tolkeike pik. In tēmətē naoa min u: Namnusən Təwir Itəm Jon Tēmətē, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Tēmətē tatuwin kəm pah? Tēmətē naoa u tatuwin kəm netəmim rəha niməfak min ikin min rafin. In tolkeike mēmə netəmim ikin kitiəh-kitiəh okotafin, kən motahl-ipən naoa u tatuwin e niməfak min ikin pişin pişin min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian tēmətē? Netəmim neen kotəmə Iesu Kristo sənəmə in Nēti Ughin pahrien itəm tēmuwa etəmim pahrien kit. Koatən mēmə narmin rəha Kristo tēmuwa e nipəti suah əh Iesu nian Jon Baptaes tēmol baptaes lan. Kən narmin rəha Kristo tiet e nipəti Iesu, uarisig timis e niğ kəməluau. Məto nəgətunən əh in neiuəən. Kən moatəgətun mēmə nolən rat in tikə. İlat neen kotəmə təwir əm mēmə netəmim okotol ənəpən əm nolən rat məto-inu e rəhalat nəgətunən, nipəti etəmim in nat ənəpən əm. Nərgi nəgətunən min əh, kətaun-in mēmə “Nostisisim.”

?Tēmətē naoa u o naka? Tēmətē naoa u mēmə otəgətun min nəghatən itəm tətuatip, kən mēmə otən-iarəp neiuəiə minən rəha iəgətun eiue min. Kən tēməgətun mēmə nolkeikəən in nat asol. Kən mōlkeike mēmə otasitu, kən mōl nahatətəən rəha iəfak min tuwa məskasik kən motitun wir mēmə Ughin təmosmegəh pahrien ilat, kən ilat moatos nəmegəhən lilin.

Nəghatən Megəh

1 ¹Nəghatən rəha nəmegəhən^a təmaupən matig e nətuounən nian,^b inun, itimat^c emotəto kən motəplan e niganəmtitimat ətuatip.^d Emotehm, kən motek e nelmitimat ətuatip.^e In un, in nəghatən rəha nəmegəhən itəm ekoatəghat-in, moatən-iarəp.² Nəmegəhən əh təmiet-arəpa;^f emotehm kən moatətul-arəp o nən-iarəpən,^g kən moatən-ipinə kəm itəmat məmə in nəmegəhən lilin, in təmətatig ilau Tata Uhgın kən təmiet-arəpa otimat.^h ³Ekoatən-iarəp kəm itəmat natimnat min itəm emotehm kən motəto rəkis, məmə itəmat min onəkotuwa kol kitiah kitat min itəmat. Okotuwa kitiah kitat Tata Uhgın ne Nətin, Iesu Kristo.ⁱ ⁴Ekoatəte natimnat min u məmə otol nagienən e nikitat tər marioah.

Okotaliwək e nəhag-əhagən

⁵Nəghatən u inu, itimat emotəto ron kən ioatən-ipinə kəm itəmat, məmə Uhgın in nəhag-əhagən,^j kən nəpinəpən tikə agin lan. ⁶Okəmə kitat kotəmə kinoatol kitiah kitat min, məto kitat kotaliwək e nəpinəpən,^k kən koateiuə, kən məsotatigən e nıpahrienən.^l ⁷Məto in tətətig e nəhag-əhagən, kən okəmə kotaliwək e nəhag-əhagən tahmen lan,^m kən kitat koatol kitiah kitat min, kən kitat okotarətuəhⁿ o e nolən rat min rafin e nita Nətin, Iesu. ⁸Okəmə kitat kotəmə sənəmə kitat nol təfagə rat,^p kitat koateiuə-in atip əm kitat min, kən nıpahrienən tikə etat.^q ⁹Uhgın in etəm kitun nagileən lan, kən rəhan nolən in tətətuatip əm.^r Tol nəhlan, okəmə kitat kotən-ipən nolən rat min rəhatat kəm Uhgın,^s kən in otəfəl kitat kən maluin rəhatat nolən rat min, kən maruətuəh rəkis in nolən rat min rafin rəhatat mə okotətuatip e niganəmtin.^t

a 1:1 Jon 14:6 **b 1:1** Jon 1:1,3 **c 1:1** Naoa u, Aposol Jon in təməte. Kitat kotəruu təməte kəm pah. Nat ənpənin məmə in tatən pik “itimat,” məto Jon pisin əm təməte. Tatən itimat, matəghat-in atip in ne aposol min neen. **d 1:1** Luk 24:48; Jon 1:14; 19:35; 2 Pita 1:16; 1 Jon 4:14 **e 1:1** Jon 20:27 **f 1:2** Jon 1:1-4; 11:25; 14:6 **g 1:2** Jon 15:27 **h 1:2** Jon 1:1-4 **i 1:3** 1 Kor 1:9 **j 1:5** 1 Tim 6:16 **k 1:6** Jon 3:19-21; 8:12; Efes 5:8; 1 Jon 2:11 **l 1:6** 1 Jon 2:4; 4:20 **m 1:7** Aes 2:5 **n 1:7** Okəmə kotəruətuəh e niganəmti Uhgın, okotən-iarəp əm təfagə rat min kəmotol kəsotahmenən e niganəmti Uhgın. Məto sənəmə tahmen e naruətuəhən itəm kətaig e nien o nos-irəkisən nətuəkəmən kit e nıpətitəm. Kitat okotəkəike motəruətuəh e nita Iesu, məmə in otos-irəkis nolən rat min rəhatat. Tol nəhlan, kitat kotətuatip, motəruətuəh e niganəmti Uhgın, in təsəplanən nolən rat rəhatat, məto-inu nita Iesu təmafəl rəkis. **o 1:7** Hip 9:14; Nol Əpən 7:14 **p 1:8** Jer 2:35; Rom 3:9,19; Jem 3:2 **q 1:8** 1 Jon 2:4 **r 1:9** E naluinən nolən rat rəha nol təfagə min, Uhgın in tatol e nətuatipən, məto-inu nimisən rəha Iesu in təmətətuəh rəkis nolən rat min. Tol nəhlan, tətətuatip məmə Uhgın otaluin nolən rat min rəhatat mətafəl rəkis. **s 1:9** Sam 32:3-5; 51:2; Prov 28:13 **t 1:9** Jer 31:34; Maeka 7:18-20; Hip 10:22

¹⁰Okəmā kitat kotəmā kəsotol aġin-əhən nolən rat, kən kitat koatən neiuəən e Uhgín, kən rəhan nəghatən təsatiġ aġin-əhən e nəmegəhən rəhatat.^u

Iesu Kristo in etəmim rəha nasituən etat

2 ¹Rəhak nisualkələh min,^v iatəte natimnat min u kəm itəmat, matən-
iəhau itəmat məmā onəsotolən nat tərət. Məto okəmā suah kit otol
nolən rat, rəhatat kit əh-ikin etəm tatəghat rəhatat lan kəm Tata Uhgín,^w
inu Iesu Kristo in Etəm Tətuatip. ²In un, itəm təmol sakrifais atip e rəhan
nəmegəhən o rəhatat nolən rat min, kən o nat u, neməha otəsol minən
Uhgín.^x ^yKən təməsolən o rəhatat pisin əm nolən rat min, məto rəha
netəmim rafin aġin-əh e nətueintən.^z

³Kitat okotitun əsas məmā kotitun Uhgín^a okəmā kitat koatol nəwian.^{b c}
⁴Etəm u tatən mə “Ekitun Uhgín,”^d məto təsolən nəwian, in ieiua, kən
niphahrienən tikə lan.^e ⁵⁻⁶Məto etəm un tatol rəhan nəghatən,^f nolkeikeən
rəha Uhgín təmatig minip wir pahrien e nikin.^g Etəm u itəm tatən məmā
tatəper-ipən lan,^h otəkəike mətəp suatip kitiəh əm itəm Iesu təmitəp.ⁱ
Nolən u tatəġətun əsas^j məmā kitat koatatiġ lan.^k

Kitat kotəkəike motol nolkeikeən kəm kitat min

⁷Nikik keike min, io esəteən nəghatən wi kit kəm itəmat məmā
onəkotol, kən məto iatəte in oas^l itəm nəmotos rəkis e nətuounən, nian
nəmotəto namnusən təwir;^m nəghatən oas u in nəghatən ninəmotitun.
⁸Məto e nehmən kit min, nəghatən u itəm iatəte tatimnə otəmat məmā
onəkotol, in tatəuhlin məmā nəghatən wi,ⁿ məto-inu kinəplan e suatip
wi kit e nəmegəhən rəha Iesu ne rəhatəmat. Məto-inu roiu, napinəpən
tinatagim,^o kənu nəhag-əhagən pahrien^p tinatasia rəkis.^q

u 1:10 Jon 5:38 v 2:1 1 Tes 2:11 w 2:1 Rom 8:34; 1 Tim 2:5; Hip 7:25

x 2:2 Rom 3:25; 1 Jon 4:10 y 2:2 Iesu in təmol sakrifais atip e nəmegəhən rəhan o
rəhatat nolən rat min, kən o nat əh, neməha təsol minən Uhgín. Iesu in sakrifais, kən
in pris min itəm təmol sakrifais u. Iesu təsətapəhən o Uhgín məmā otən məmā kitat
kəməsotolən nolən rat kit, məto tətəpəh o Uhgín məmā otəplan kitat məmā kitat netəm
rəhatat nolən rat min kəmotos rəkis nalpinən. Neməha rəha Uhgín, Kristo in təmos,
təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən. Kən nat u, in tinahmen. z 2:2 Jon 3:17

a 2:3 1 Jon 4:13; 5:2 b 2:3 Nolən nəwian un, təsolən kitat kotətuatip, məto tatəġətun
əm məmā kitat kotitun Uhgín. c 2:3 Jon 14:15 d 2:4 Taet 1:16; 1 Jon 3:6; 4:7,8

e 2:4 1 Jon 1:6,8 f 2:5-6 Jon 14:15 g 2:5 1 Jon 4:12 h 2:5 Nian tatən məmā suah
kit tatəper-ipən e Iesu, nipətin u məmā in tətətiġ lan məsietən, tətisi-pən lan, tatətul-pən
ron, tatos rafin nəsanəhən rəhan ron, tatəgile lan, tatilpin ilau min. i 2:5 Mat 11:29

j 2:5 1 Jon 2:3 k 2:5 Jon 15 l 2:7 Dut 6:5; Lev 19:18 m 2:7 1 Jon 2:24; 3:11,23; 4:21;
2 Jon 5,6 n 2:8 Jon 13:34 o 2:8 Rom 13:12 p 2:8 Jon 1:9 q 2:8 Efes 5:8; 1 Tes 5:5
r 2:9 1 Jon 3:10,15,16; 4:20,21 s 2:9 1 Jon 1:5

⁹Kən etəm u tatən mə in tətətig e nəhag-əhagən məto tatətəhau pian,^r in tətətig əh e napinəpən.^s ¹⁰Etəmim u itəm tolkeike pian, in tatətul e nəhag-əhagən,^t kən nat kit tikə e nikin məmə otapitətəl lan, morin.^u

¹¹Məto etəmim u itəm tetəhau pian, in tətətig e napinəpən,^v kən mətan e napinəpən, kən məruru ikin tatuwin-pən ikin, məto-inu napinəpən tatohamis niganəmtin.^w

¹²Rəhak nisualkələh min, iatəte naoa u kəm itəmat, məto-inu Uhgin təmafəl rəkis nolən rat min rəhatəmat o nat u itəm Iesu təmol.

¹³Tata min, iatəte nat u kəm itəmat, məto-inu itəmat nəmotitun in, itəm təmaupən matig e nətuounən.^x Netəm aluə min, iatəte nat u kəm itəmat, məto-inu itəmat nəmotol win^y e etəm rat, Setan.

¹⁴Nisualkələh, eməte nat u kəm itəmat, məto-inun nəmotitun Tata Uhgin. Tata min, eməte nat u kəm itəmat, məto-inu itəmat nəmotitun in, itəm təmaupən matig e nətuounən.^z Netəm aluə min, eməte nat u kəm itəmat, məto-inu itəmat nakotəsanən,^a kən nəghatən rəha Uhgin tətətig e nikitəmat, kən nəmotol win e etəm rat, Setan.^b

Sotolkeikeən natimnat rəha nətueintən

¹⁵Sotolkeikeən nətueintən^c o natimnat min rəha nətueintən. Okəmə suah kit tatolkeike nətueintən, kən nolkeikeən rəha Tata Uhgin təsatigən e nikin.^d ¹⁶Məto-inu natimnat rafin e nətueintən u, təsisi-pənən o Tata Uhgin, məto rəha nətueintən əm. Natimnat u rafin rəha nətueintən, ilat u, naumisən o natimnat rəha nipətītəm əm,^e kən naumisən o natimnat itəm tatiuw rəkis niganəmtitəm,^f ne nausitən o rəhan nautə min ne nepətən. ¹⁷Kən nətueintən u otəpanikə. Kən naumisən o nautə min otəpanikə. Kən naumisən o nolən min rəha nətueintən itəm koatiuw nətəlīgən rəha netəmim otəpanotikə.^g Məto etəmim itəm tatol nəwia Tata Uhgin,^h in otətətig lilin.

t 2:10 1 Jon 3:14 u 2:10 Sam 119:165 v 2:11 1 Jon 1:6 w 2:11 Jon 11:9; 12:35
x 2:13 Jon 1:1 y 2:13 Jon 16:33 z 2:14 Jon 1:1 a 2:14 Efes 6:10 b 2:14 1 Jon 2:13;
Sam 119:9-11; Jon 5:38; Hip 4:12; 1 Jon 1:10 c 2:15 Rom 12:2 d 2:15 Jem 4:4
e 2:16 Jen 3:6; Rom 13:14; Efes 2:3 f 2:16 Prov 27:20 g 2:17 Hip 12:27
h 2:17 Mat 12:50 i 2:18 Rom 13:11 j 2:18 Tikimir rəha Kristo in 'antichrist' e Inglis.
k 2:18 1 Jon 2:22; 4:3; 2 Jon 1:7 l 2:18 1 Jon 4:1

Tikimir min rəha Kristo kinotuwa rəkis

¹⁸ Nisuwalkələh, kotegu-pən e namnun nian.ⁱ Nəmoatəto məmə tikimir kit rəha Kristo^j otuwa.^k Kən roiu tikimir min rəha Kristo tepət, kinotuwa rəkis.^l Tol nəhlan, kitat kotitun məmə inu, kinoatəgu-pən e namnun nian.¹⁹ Netəm min u, kəmotapəs rəhatat niməfak min^m məto-inun ilat sənəmə rəhatat aɡin-əh min. Okəmə rəhatat aɡin-əh min, kəməsotietən etat. Məto ilat kəmotiet etat, məmə otəgətun məmə ilat sənəmə rəhatat min.

²⁰ Məto itəmat un, Etəm Tətuatip, in təmətəfiəⁿ kəm itəmat e Narmin Rəha Uhgın,^o kən itəmat rafin nəkotitun nat u. ²¹ İatəte nat u kəm itəmat, sənəmə nəkotəruru nıpahrienən, məto itəmat nınotitun rəkis nıpahrienən, kən motitun məmə nıpahrienən təsoe-inən neiuəən.^p ²² ?Pah u in ieiua? Etəmim u itəm tatən məmə İesu sənəmə in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa. Etəmim u inu, in tikimir rəha Kristo. In təsənən nıpahrienən e Tata Uhgın ne Nətın.^q ²³ Etəm təsənən nıpahrienən e Nətın təruru nosən Tata. Etəm tatən nıpahrienən e Nətın, in tatos min Tata Uhgın.^r

²⁴ Pəs nat naka nəmotəto e nətuounən, nian nəmotəto namnusən təwir, otatəper-ıpən əh etəmat tiəkis. Okəmə nat naka nəmotəto e nətuounən otatəper-ıpən etəmat, kən itəmat onakoatəper-ıpən e Nətın, ne Tata Uhgın.^s ²⁵ Kən nat u inu, nəmegəhən itulın, in təmən-ıəkis məmə otos-ıpa kəm kitat.

²⁶ İatəte nəghatən min u kəm itəmat matən-ıarəp netəm min u itəm okotıuw rəkis itəmat.^t ²⁷ Məto itəmat u, nətəfiəən rəha Narmin Rəha Uhgın itəm nəmotos e Kristo,^u in tətətig əh e nikitəmat. ?Tol nəhlan, pah min titun nəgətunən nat wi kit kəm itəmat? Narmin Rəha Uhgın tatəgətun natımnat rafin kəm itəmat,^v kən nətəfiəən əh rəhan, in nıpahrienən, sənəmə neiuəən. Tol nəhlan, otəper-ıpən əskasık lan,^w təhmen-pən əm məmə in təməgətun itəmat məmə nəkotol.

²⁸ Kən roiu əh, nisuwalkələh, otəper-ıpən lan, məmə nian in otuwa^x kən kitat kəsotəɡinən məsotaulis-inən nıɡanəmtın^y e rəhan nuwamən.

m 2:19 Wək 20:30 **n 2:20** Netəm İsel kotətəfiə-pən e rəhn-kapə pris min e oel, moatol kən tatəgətun məmə ilat u, sənəmə netəmim ərnəpın əm, məto ilat u, netəmim rəha Uhgın əm, itəm in təmıtəpın o nolən wək u. Kən e nolən kitiəh əm, İesu in tatos-ıpa Narmin Rəha Uhgın kəm netəm min u itəm koatən nıpahrienən lan, matəgətun məmə Kristo təmıtəpın ilat mə rəhan əm. Netəm min u itəm koatos nətəfiəən e Narmin Rəha Uhgın, in təhmen e nəmtətın kit məmə ilat u, rəhan min netəmim. Tatətəfiə-in-pən Narmin Rəha Uhgın elat məmə ilat kotəhmen-in nolən wək rəhan. **o 2:20** 1 Jon 2:27; 2 Kor 1:21-22 **p 2:21** 2 Pita 1:12 **q 2:22** 1 Jon 4:3; 2 Jon 1:7 **r 2:23** Jon 8:19; 14:7; 1 Jon 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9 **s 2:24** Jon 14:23; 15:4; 1 Jon 1:3; 2 Jon 9 **t 2:26** 1 Jon 3:7 **u 2:27** 1 Jon 2:20 **v 2:27** 1 Kor 2:12 **w 2:27** Jon 15:4 **x 2:28** 1 Jon 3:2; Kol 3:4 **y 2:28** Efes 3:12 **z 2:29** 1 Jon 3:7 **a 2:29** Jon 1:13

²⁹Okämä nəkotitun mēmә in tətuatip,^z onəkotitun әsas mēmә netәmim rafin itәm koatol nolән әtuatip, ilat u, nenәtin min.^a

Itәmat u nenәti Uhgин min

3 ¹!Oteplan-tu! !Nolkeikeән itәm tepәt mahgoau kәm kitat,^b itәm Tata Uhgин tәmos-ipa, inun, mēmә tәtaun-in kitat mēmә nenәtin min!^c Kән nipahrienән mēmә kitat әh. Netәmim rәha nәtueintән kәsotitunән kitat, mәto-inun ilat kotәruru Uhgин.^d ²Nikik min, kitat nenәti Uhgин min u-roiu. Kitat kәsotitunән mēmә okotәhrol nulan motol pisin nian Kristo otitәlig-pa. Mәto kitat kotitun mēmә nian otitәlig-pa,^e kitat okotahmen lan,^f mәto-inu e nian әh, okotәplan әsas mēmә in tol nәhlan.^g ³Kән etәmim itәm tatagile mēmә otahmen e Kristo, in tәtaruәtuәh rәkis^h in atip nolән min rәhan,ⁱ mәto-inu Kristo in min in tətuatip wir agin.

⁴Etәmim itәm tatol nolән rat, in tatәtgәhl min lou rәha Uhgин, mәto-inu nәghatән u nolән rat, nipәtin u, nәtgәhlән lou rәha Uhgин. ⁵Kән itәmat nəkotitun mēmә Kristo tәmuwa mēmә otos-irәkis rәhatat nolән rat min,^j mәto-inu nolән rat tikә lan.^k ⁶Tol nәhlan, okämä kitat koatәper-ipән lan, tol-pән okul kәsotәkәikeән e nolән rat min. Mәto netәm min un itәm koatәkәike әh e nolән rat min, tol-pән kotәruru agin-әh in, mәsotәplanән in.^l

⁷Nisualkәlәh, sotәtәlig-inән suah kit teiuә-in itәmat o nat u. Etәm tatol nat әtuatip, nipәtin u mēmә in etәm әtuatip, tahmen әm e Kristo in etәm әtuatip. ⁸Mәto etәmim itәm tatәkәike әh e nolән rat min, tatәgәtun mēmә in rәha Setan u, etәm tәmatol nolән rat e nәtuounән.^m Mәto Nәti Uhgин tәmuwa o nәrәkinән wәk min әh rәha Setan.ⁿ ⁹Netәm min u itәm kәmotaiir wi min motuwa nenәti Uhgин min,^o ilat okul kәsotәkәikeән e nolән rat,^p mәto-inu ilat koatos niamitә rәha Uhgин. Kән o nat u, okul ilat kәsotәkәikeән e nolән rat, mәto-inu ilat nenәti Uhgин min.^q ¹⁰Tol mә, kotitun nәнән mēmә pah min u nenәti Uhgин,^r kәnu pah min u nenәti Setan.^s Etәmim u itәm tәsol әtuatipән, kән in mәsolkeikeән pian kit,^t in sәnәmә nәti Uhgин kit.

b 3:1 Jon 3:16 **c 3:1** Jon 1:12 **d 3:1** Jon 15:21; 16:2,3 **e 3:2** Kol 3:4; 1 Jon 2:28
f 3:2 Rom 8:29; 2 Pita 1:4 **g 3:2** Jon 17:24; 2 Kor 3:18 **h 3:3** Tәtaruәtuәh, nipәtin u, titafәl rәkis. **i 3:3** 2 Kor 7:1; 1 Jon 1:7; 2 Pita 3:13,14 **j 3:5** 1 Jon 3:8 **k 3:5** 2 Kor 5:21
l 3:6 1 Jon 3:9; 2:4; 5:18; 3 Jon 1:11 **m 3:8** Jon 8:44 **n 3:8** Hip 2:14 **o 3:9** Jon 1:13
p 3:9 1 Jon 5:18 **q 3:9** Nikuti nat tatәwiә noe-in atipән noan. E suatip kitiaә әm, Uhgин tatәlәhәu-pән rәhan niamitә e suah kit, kән in tatәwiә tahmen e nikuti nat itәm kәmәfә e nәmegәhән rәha etәmim u, kән matoe in noan e nolән min rәha Uhgин. Tol nәhlan, netәmim min u itәm kәmotaiir wi min motuwa nenәti Uhgин min, ilat kәsotәkәikeән e nolән rat. **r 3:10** 1 Jon 3:1,2; Jon 1:12 **s 3:10** 1 Jon 3:8 **t 3:10** 1 Jon 2:9; 4:8

Kitat kotæike motolkeike kitat min

¹¹ Nəghatən u inu, nəmotəto e nətuounən e namnusən təwir,^u məmә kitat okotæike motolkeike itat min.^v ¹² Sotolən tikiri Ken, itəm in etəmim rəha Setan kən tohamnu pian.^w ?Kən təmohamnu pian o naka? Təmohamnu mətō-inun rəhan nolən min tərət kənu rəha pian, nolən min in tətuatip.^x ¹³ Piak min, narmitəmat təsiwig pikən okəmә netəmim rəha nətueintən u koatətəhau itəmat.^y ¹⁴ Okəmә kitat kotalkeike piatāt min, tatəgətun məmә kitat kinotaprəkis-in rəkis nimisən, minotegu-pən e nəmegəhən.^z Mətō etəm un nolkeikeən tikə lan, in tətatig əh e nimisən.^a ¹⁵ Etəmim un itəm tatətəhau pian^b in tahmen e etəm tatohamnu itəm,^c kən itəmat nəkotitun məmә iohamnu itəm, in təsosən nəmegəhən lilin.^d

¹⁶ O nat u kitat kotitun wir məmә nolkeikeən in tol nulan, mətō-inun Iesu təmos-ipa rəhan nəmegəhən otat.^e Kən e nolən kitieh əm, təwir mē kitat min kotos-ipən nəmegəhən rəhatat o piatāt min.^f ¹⁷ ?Okəmә suah kit rəhan natimnat tepət kən pian kit rəhan nat kit tikə, mətō in təsasəkitunən pian,^g məsolən nat aɡin lan, nolkeikeən rəha Uhgīn otəhrol nulan matig e suah u?^h ¹⁸ Nenətik min, pəs kitat kəsotənən nolkeikeən e nohlitāt əm, mətō okotol əp nolkeikeən pahrien e nolən min rəhatat.ⁱ ¹⁹⁻²⁰ Okəmә kotol nəhlan, kən nat əpnaripin okəmә kotəto-pən e nikitat məmә okotos nalpinən, mətō kitat okotitun məmә kotatig e nipahrienən, kən mem məha-məha nikitat e niɡanəmtin. Mətō-inu Uhgīn in ilis maprəkis-in nikitat, kən in titun natimnat rafin.

²¹ Piak min, okəmә kotəto-pən e nikitat məmә okəsotosən nalpinən, kitat okəsotaginən e niɡanəmti Uhgīn,^j ²² kən motos natimnat rafin ron itəm koatətarəhin-pən,^k mətō-inu kitat koatol nəwian^l kən moatol nolən itəm in tolkeike.^m ²³ Kənu nəghatən u rəhan tatən məmә kotəkæike motahatətə e Nətin,ⁿ Iesu Kristo,^o kən motolkeike kitat min, tahmen məmә inu in təmən mihin kəm itat.^p ²⁴ Netəm min u itəm koatol nəwian,^q ilat koatəper-ipən lan,^r kən in tatəper-ipən elat. Kən kitat kotitun məmә in tətatig e nikitat, mətō-inun Narmin Rəha Uhgīn itəm in təmos-ipa, in tatəgətun kəm kitat.^s

Onakakil mehm mətig narmin min

4 ¹ Nikik min, okəmә etəmim kit tatən məmә Narmin Rəha Uhgīn tətatig lan, matol in tatən-iarəp rəhan nəghatən, kən təwir pik

u 3:11 1 Jon 2:7 v 3:11 Jon 13:34-35; 15:12; 1 Jon 4:7,11,21; 2 Jon 1:5 w 3:12 Jen 4:8
 x 3:12 Prov 29:10 y 3:13 Jon 15:18,19; 17:14 z 3:14 Jon 5:24 a 3:14 1 Jon 2:9
 b 3:15 1 Jon 2:9 c 3:15 Mat 5:21,22; Jon 8:44 d 3:15 Kal 5:20,21 e 3:16 Jon 10:11
 f 3:16 Jon 15:13; 1 Tes 2:8 g 3:17 Dut 15:7,8; Jem 2:15,16 h 3:17 1 Jon 4:20
 i 3:18 Esik 33:31; Rom 12:9 j 3:21 Efes 3:12; 1 Jon 5:14 k 3:22 Mat 7:7
 l 3:22 Jon 14:15 m 3:22 Hip 13:21 n 3:23 Jon 6:29 o 3:23 Jon 1:12; 3:18; 20:31
 p 3:23 Jon 13:34 q 3:24 1 Jon 2:3 r 3:24 1 Jon 2:6; 4:15 s 3:24 1 Jon 4:13

māmā onəkotehm wir motakil mätig māmā narmin əh tətätig lan, in rəha Uhgın pahrien, o sənəmā rəha Uhgın.^t Kitat okotəkəike motəplan wir mətō-inun ien eiueiūā min tēpət kinotiet rəkis moatəghat e nətueintən.^u

²O nat u, itəmat onəkotitun əsas māmā in Narmin Rəha Uhgın itəm tətätig e etəmim kit, inun, Narmin itəm tatən-iarəp māmā Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən māmā otahl-ipa, kən in təmuwa e nipətin,^v narmin əh in Narmin ətuatip rəha Uhgın.^w ³Mətō etəmim kit itəm təsən-iarəpən māmā Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən māmā otahl-ipa, narmin rəha etəmim əh, sənəmā rəha Uhgın. Inəh, in narmin rəha tikimir rəha Kristo,^x ^y itəm ninəmotətō rəkis māmā in otəpanuwa, kən roiu tinətätig rəkis e nətueintən.^z

⁴Nisualkələh, itəmat netəmim rəha Uhgın min, kən nəmotəhg-irəkis ien eiueiūā min əh,^a mətō-inu Narmin itəm tətätig e nikitəmat in taprəkis-in narmin itəm tətätig e nətueintən u.^b ⁵İlat netəm rəha nətueintən,^c tol nəhlan, nəghatən min rəhalat koatən, in rəha nətueintən əm, kən netəm koatətəlig-in ilat, ilat min netəm rəha nətueintən u. ⁶Mətō itimat nenəti Uhgın min. Tol nəhlan, netəmim itəm kotitun Uhgın, ilat kotətəlig-in itimat. Mətō netəmim itəm ilat sənəmā nenəti Uhgın min, ilat kəsotətəlig-inən itimat.^d O nat u, kitat okotitun əsas Narmin itəm tatən pahrien,^e ne narmin itəm tateiūā.^f

Nolkeikeən rəha Uhgın ne rəhatat

⁷Nikik min, pəs kitat kotalkeike kitat min,^g mətō-inu nolkeikeən in tətisi-pən o Uhgın, kən etəm tatol nolkeikeən, in təmair wi min muwa nəti Uhgın kit,^h kən titun Uhgın.ⁱ ⁸Mətō etəm u, rəhan nolkeikeən tikə, in təruru Uhgın, mətō-inu Uhgın, in nəukəti nolkeikeən. ⁹Uhgın təmōl əp rəhan nolkeikeən kəm kitat nulan, māmā in təmahl-ipa Nətin noan kitih əm,^j tuwa e nətueintən, māmā kitat okotos nəmegəhən ron.^k ¹⁰Nat u in nolkeikeən pahrien, sənəmā kitat kəmotolkeike Uhgın, mətō in təmōlkeike kitat.^l Uhgın təmahl-ipa Nətin tuwa, kən in təmōl sakrifais atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat min, māmā neməha otəsol minən Uhgın.^m

¹¹Piak min, Uhgın təmōlkeike pik kitat nulan,ⁿ kən tol nəhlan, kitat min okotəkəike motol mihin nolkeikeən əh kəm itat min.^o ¹²Suah kit təsehmən Uhgın nian kit ne.^p Mətō okəmā kitat kotalkeike itat min, kən

t 4:1 Jer 29:8 u 4:1 Mat 7:15; 1 Jon 2:18 v 4:2 Jon 1:14; 1 Jon 2:23 w 4:2 1 Kor 12:3
x 4:3 1 Jon 2:22; 2 Jon 1:7 y 4:3 E Inglis, katən əm 'antichrist,' kən nipətin u māmā
in tikimir rəha Kristo. z 4:3 1 Jon 2:18 a 4:4 Jon 16:33 b 4:4 2 King 6:16;
Rom 8:31 c 4:5 Jon 15:19; 17:14,16 d 4:6 Jon 8:47 e 4:6 Jon 14:17 f 4:6 Mak 13:5
g 4:7 1 Jon 3:11 h 4:7 Jon 1:15 i 4:7 1 Jon 2:4 j 4:9 Jon 1:18 k 4:9 Jon 3:16,17;
1 Jon 5:11 l 4:10 Rom 5:8,10 m 4:10 Rom 3:25 n 4:11 Jon 3:16 o 4:11 Jon 15:12;
1 Jon 3:11 p 4:12 Jon 1:18

Uhgin tatəper-ipən e nikitat, kən nolkeikeən rəhan tinatōe-in nolkeikeən e nikitat.^q

¹³Kitat kotitun^r mēmā kitat kotəper-ipən lan, kən in tətətig etat, mətō-inun tinos-ipa rəkis rəhan Narmin kəm kitat.^s

¹⁴Kənu itimat emotəplan rəkis kənu moatən-iarəp^t mēmā Tata Uhgin in təmahl-ipa Nətin mēmā in Iosmegəh rəha nətueintən.^u ¹⁵Etənim itəm tatən-iarəp mēmā Iesu in Nəti Uhgin, kən Uhgin tətətig lan, kən in min tətətig-pən e Uhgin.^v ¹⁶Kən tol nəhlan, kitat kotitun nolkeikeən rəha Uhgin kəm kitat, kən motəgile lan.

Uhgin in nolkeikeən.^w Etəm tətətig e nolkeikeən, tətətig-pən e Uhgin, kən Uhgin min tətətig lan.^x ¹⁷Nian kotətig nəhlan e Uhgin, kən nolkeikeən rəhan tinatōe-in nolkeikeən e nikitat,^y mēmā kitat kəsotəginən^z e nian Uhgin otətakil itəm, mətō-inu e nətueintən u rəhatat nolən tahmen e Kristo. ¹⁸Etəm u tərīoah e nolkeikeən, okol təsəginən Uhgin. Mətō nolkeikeən pahrien u, itəm tinatōe rəkis e nikitat, tatəhg-irəkis nəginən,^a mətō-inu nətəligən rəha nosən nalpīnən tatol kitat koatəgin, kən nat u tatəgətun mēmā rəhan nolkeikeən təsōe-inən əh e nikitat. ¹⁹Kitat kotalkeike itat min mətō-inun Uhgin təmaupən molkeike itat. ²⁰Mətō okəmā suah kit tēmā, “Io ekolkeike Uhgin,” mətō tatətəhau əh pian,^b in ieiū.^c Mətō-inu etəm təsolkeikeən pian u in tatehm e niganəmtin,^d okol təsolkeikeən Uhgin, itəm in təsehman.^e ²¹Kən in təmos-ipa rəhan nəghatən kəm itat mēmā etənim pah tolkeike Uhgin in otəkəike molkeike min pian.^f

Kitat koatol win mətō-inu kitat koatahatətə e Iesu

5 ¹Etənim itəm tətəhatətə^g e Iesu mēmā in Kristo itəm Uhgin tēmən mēmā otahl-ipa, suah u inu, in nəti Uhgin,^h kən etənim itəm in tolkeike tata kit, in tolkeike min nenətin min.ⁱ ²Kən kitat kotitun mēmā okəmā kotalkeike Uhgin kənu moatol nəwian,^j kənu okotalkeike min nenətin min.^k ³Mətō-inu okəmā kotalkeike Uhgin, nīpətīn un, okotal noan,^l kən rəhan nəghatən otahmen e katipa itəm taluk-aluk əm.^m ⁴Netəm kotaiir e Uhgin,ⁿ ilat koatol win e nolən min rəha nətueintən. Kənu nahatətəən rəhatat in tatos-ipa nəsanənən o nolə win e nolən min rəha nətueintən. ⁵?Pah min un ilat koatətul əskasik motol win e nəluaginən rəha nətueintən u? Ilat əm un, netəm kotatahatətə mēmā Iesu in Nəti Uhgin.

q 4:12 1 Jon 4:17; 2:5 r 4:13 1 Jon 2:3 s 4:13 1 Jon 3:24 t 4:14 Jon 15:27

u 4:14 Luk 2:11; Jon 3:17 v 4:15 1 Jon 3:24 w 4:16 1 Jon 4:8 x 4:16 1 Jon 3:24

y 4:17 1 Jon 4:12; 2:5 z 4:17 Efes 3:12 a 4:18 Rom 8:15 b 4:20 1 Jon 2:9

c 4:20 1 Jon 1:6; 2:4 d 4:20 1 Jon 3:17 e 4:20 1 Jon 4:12; Jon 1:18 f 4:21 1 Jon 2:7,9

g 5:1 Jon 3:15 h 5:1 Jon 1:13; 1 Jon 2:22; 1 Jon 2:23 i 5:1 1 Jon 2:23 j 5:2 1 Jon 2:3

k 5:2 1 Jon 3:14 l 5:3 Jon 14:15 m 5:3 Mat 11:30 n 5:4 Jon 1:13

Iaruosan kisil kətəhalol əp Iesu Kristo kəm kitat

⁶Iesu Kristo, in etəm u itəm təmuwa, kən nəhau ne nitan^o kətioal əp in kəm itat. Sənəmə nəhau əm itəm tatol əp in, məto nəhau ne nitan. ⁷Narmin Rəha Uhgın in tətaruosan nəghatən mil u rəha nəhau ne nita, matən-iarəp məto-inu Narmin Rəha Uhgın in nıpahrienən.^p ⁸Kən nuəfiminən kisil kətəhalaruosan iləhal min. İləhal un, Narmin Rəha Uhgın, ne nəhau, ne nita. Kən iləhal u, kətəhalegəhan-in mətəhalol əp nəghatən rəhaləhal min. ⁹Nian min, kitat koatəto nəghatən min itəm netəmim koatən-iarəp, motahatətə elat.^q Məto nian Uhgın tatən-iarəp nat kit, in iahgın taprəkis, kən kitat okotitun nahatətəən təhmin min e rəhan nəghatən, məto-inu in Uhgın,^r kən in tatətul-arəp o Nətin.

¹⁰Etəmim itəm tətahatətə e Nəti Uhgın, in tatən nıpahrienən e nıkin o nəghatən rəha Uhgın. Məto etəmim itəm təsahatətəən e nəghatən u rəha Uhgın, tahmen əm məmə in tatən məmə Uhgın in ieiueiue əm,^s məto-inu Uhgın təmətul-arəp o Nətin, mən-iarəp kəm in, məto in təsənən nıpahrienən lan. ¹¹Kənu nəghatən itəm Uhgın təmən-iarəp o Nətin, in tol nulan. Uhgın təmos-ipən nəmegəhən lilin^t kəm itat, kənu nəmegəhən u, katos o Nətin.^u ¹²Etəm tatos Nətin, in tatos nəmegəhən. Məto etəm təsosən Nəti Uhgın, in təsosən nəmegəhən.^v

Namnun nəghatən

¹³Iatəte nəghatən min u kəm itəmat netəm kotahatətə e Nəti Uhgın, məmə onəkotitun məmə itəmat nakotos nəmegəhən lilin.^w ¹⁴Pəs kəsotəginən,^x məto kotəskasik o nətapəh-inən nat kit e nıganəmti Uhgın, məto-inu kotitun məmə nəghatən u inu, tatem əskasik itat. Nian okotətapəh-in nat kit kəm in itəm təwir e rəhan nətəligən, kən in otəto rəhatat nəfakən.^y ¹⁵Kən okəmə kotitun məmə in otəto itat, kən nat naka okoteasiə-in-pən, kən kinotitun rəkis məmə okotos.^z

¹⁶Okəmə kotehm piatat kit tatol nolən rat, məto sənəmə nolən rat itəm titun nit-ipənən e nimisən, ik onakəfak ron, kən Uhgın otos-ipən nəmegəhən kəm suah u.^a Məto nolən rat kit əh-ikin itəm tatit-ipən itəm e nimisən,^b kən io esənən məmə onəkotəfak o netəm min itəm koatol nolən əh.^{c d} ¹⁷Nolən rat min rafin un, in təfagə rat,^e kən məto təfagə rat min əh-ikin itəm kəsotit-ipənən itəm e nimisən.^f

o 5:6 Jon 19:34,35 **p 5:7** Jon 14:17 **q 5:9** Jon 5:33,34 **r 5:9** Mat 3:16,17;
 Jon 5:32,37; 8:17,18 **s 5:10** Jon 3:33; 1 Jon 1:10 **t 5:11** Mat 25:46 **u 5:11** Jon 1:4
v 5:12 Jon 3:15,16,36 **w 5:13** 1 Jon 5:11 **x 5:14** Efes 3:12; 1 Jon 3:21 **y 5:14** Mat 7:7
z 5:15 1 King 3:12 **a 5:16** Jem 5:15 **b 5:16** Hip 6:4-6; 10:26 **c 5:16** Jer 7:16; 14:11
d 5:16 E ves u, ne ves 17, Jon tatəghat-in təfagə rat itəm tatit-ipən itəm e nimisən. Jon
 tatəghat-in təfagə rat itəm kətəuhlin məntaatəm o Kristo ne netəhauən rəhan netəmim.
 Nolən rat min əh, tatəgətun məmə netəm koatol ilat kəsotosən nəmegəhən lilin, kənu
 məsin min u məmə narmilat tinimis. Nat u inu, Jon tatən əhag-əhag kəm itat e 1 Jon 5:12
 ne 1 Jon 3:14. E Mat 12:31-32 tatəghat-in təfagə rat u, nən ratən Narmin Rəha Uhgın.
e 5:17 1 Jon 3:4 **f 5:17** 1 Jon 5:16; 1 Jon 2:1

¹⁸Kitat kotitun māmā etām tətaiir e Uhgín^g tāsəkəikēon e təfagə rat, məto-inu Nəti Uhgín tatəmīk ətain wir in, kən etām rat u Setan, təruru nekən.^h ¹⁹Kitat kotitun māmā kitat nənəti Uhgín mīn,ⁱ məto netəmim rəha nətueintən rafin, ilat u kotatig e nelmi Setan.^j ²⁰Kitat kotitun mīn māmā Nəti Uhgín təmuwa kən mos-ipa nenatigən kəm itat,^k māmā kitat okotitun in, u in nīpahrienən.^l Kənu kitat koatətul-pən e Uhgín u in nīpahrienən, məto-inu kitat koatətul-pən e Nətin Iesu Kristo. In un, in Uhgín pahrien, kən in nəukəti nəmegəhən līlin.^m

²¹Nənətīk mīn, otagīm rəkis o natimnat mīn itəm okotos nəme Uhgín e nikitamat.^{n o}

g 5:18 Jon 1:13 **h 5:18** Jon 14:30 **i 5:19** 1 Jon 4:6 **j 5:19** Jon 12:31; 14:30; 17:15
k 5:20 Luk 24:45 **l 5:20** Jon 17:3 **m 5:20** 1 Jon 5:11 **n 5:21** 1 Kor 10:14; 1 Tes 1:9
o 5:21 Nəghatən Kris ətuatip tatən māmā, “onakagim o narmi nat mīn,” məto Jon tatəghat-in təfagə rat, māmā in tahmen e narmi nat, məto okəmā kotalkeike rəhatat təfagə rat mīn taprəkis-in Uhgín, kən təfagə rat in tatos nəme Uhgín e nikitat.

2 Jon

Naoa itəm tatol kisil lan itəm Jon təməte

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm Kaius u in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in titun Jon.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, iəgətun min rəha niməfak koatuwin ikin pisin pisin min, kən moatəgətun. Netəmim itəm koatəto rəhalat nəgətunən koatos-ipən nagwənən kəm ilat, kən moatos-ipən ikin rəha napilən, kən motasitu elat.

?Təməte naoa u o naka? Kaius, in etəmim kit itəm tətasiu e iəgətun min itəm kotaliwək ikin pisin pisin min. Jon təməto namnusən kit e nolən təwir rəha Kaius, kən Jon təməte naoa u məmə otiləs-ipər nətəligən rəhan.

Nətuounən

¹Naoa u rəha elta tatuwin kəm pətan Uhgın təmitəpun^a ne nenətin min. Nipahrienən məmə iakolkeike pik itəmat. Məto sənəmə io pisin əm iakolkeike itəmat, məto netəm min un rafin itəm kotitun min nipahrienən,^b kotalkeike itəmat. ²Kən ekotalkeike itəmat, məto-inun o nipahrienən itəm tətətig e nikitat^c kən otətig lilin e nikitat.

³Pəs Tata Uhgın ne Nətin Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwirən, ne nasəkitunən, ne nəməlinuən kəm kitat e nipahrienən ne nolkeikeən.

Kitat okotətəu-pən nəghatən pahrien min

⁴Nikik təmagien asol nian eməplan nenətim min neen kotaliwək e suatip rəha nipahrienən,^d təhmen əm məmə inun, Tata Uhgın təmən mihin kəm kitat məmə kotəkəike kol. ⁵Kən roiu əh, winik, io

a 1:1 1 Pita 5:13 b 1:1 Jon 8:32 c 1:2 Jon 14:17 d 1:4 3 Jon 1:3,4

esəteən nəghatən wi kit kəm itəmat, məto itəm əm un kinotəto rəkis e nətuounən.^e Kən iakatətapəh məmə okotol əm nolkeikeən kəm kitat min.
⁶Kən nolkeikeən u, nīpətīn u nolən nəwia Ughin. Kən in tatən məmə kitat okotəike motətəp suatīp rəha nolkeikeən, təhmen əm məmə inun nəmotəto e nətuounən.

⁷Məto-inu iəgətun eiua min tepət koatan e nətueintən.^f Ilat kəsotahatətəən məmə Iesu in Kristo itəm Ughin təmən məmə otahl-
 ipa,^g in təmuwa etəmim pahrien, e nīpətīn pahrien.^h Etəm tol nəhlan in ieiua kən in tikimīr rəha Kristo.ⁱ ⁸Tol nəhlan, oatəto itəmat məmə okəsətātīpən nətuouən rəhatəmat, pəs itəmat onəkotos nətuouən rafin lan, məto-inun itimat emotol pīk wək etəmat.^j ⁹Okəmə etəm tatətu-pən atīp əm nəgətunən kit rəhan e nəgətunən rəha Kristo, kən məsatəkəikeən e nəgətunən rəha Kristo,^k nolən rəhan tatəgətun məmə Ughin təsatīgən e nīkīn. Məto etəmim pah itəm tatəper-ipən əskasik e nəgətunən rəha Kristo, in tatos Tata Ughin ne Nətin ilau kərən e nīkīn.^l ¹⁰Okəmə suah kit tuwa ron ik, kən məsənən nəgətunən ətuatīp rəha Kristo, asitən in muwīn imam ikīn, məsənən “təwīr” kəm in.^m ¹¹Məto-inu etəm tatən “təwīr” kəm in, tətāsitu lan matol suatīp o rəhan nəgətunən rat.ⁿ

Namnun nəghatən

¹²Iatos nəghatən tepət məmə ekəte kəm itəmat, məto esolkeikeən məmə ekəte e mapepe ne pen. Məto nīkīk tatəht pīk mə ekuwa mətāg itəmat kən məghat ətuatīp kəm itəmat e nīganəmtitəmat, pəs nagienən rəhatat otərioah.^o

¹³Nenəti pīam^p itəm Ughin təmitəpun, ilat koatən təwīr kəm ik.

e 1:5 1 Jon 2:7 f 1:7 1 Jon 4:1 g 1:7 1 Jon 2:22; 4:2,3 h 1:7 Jon 1:14
 i 1:7 1 Jon 2:18 j 1:8 1 Kor 3:8; Hip 10:35,36; 11:26 k 1:9 Jon 8:31 l 1:9 1 Jon 2:23
 m 1:10 Rom 16:17 n 1:11 1 Tim 5:22 o 1:12 Jon 3:29 p 1:13 Pia pətan əh in nīməfak
 kit min, Jon in tətātīg ikīn əh. Kən nenəti pīan u, ilat nīmanīn rəha nīməfak əh.

3 Jon

Naoa itəm tatol kisil lan itəm Jon təməte

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 3 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm Kaius u in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in titun Jon.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, iəgətun min rəha niməfak koatuwin ikin pisin pisin min, kən moatəgətun. Netənim itəm koatəto rəhalat nəgətunən koatos-ipən nagwənən kəm ilat, kən moatos-ipən ikin rəha napilən, kən motasitu elat.

?Təməte naoa u o naka? Kaius, in etənim kit itəm tətəsitə e iəgətun min itəm kotaliwək ikin pisin pisin min. Jon təməto namnusən kit e nolən təwir rəha Kaius, kən Jon təməte naoa u məmə otiləs-ipər nətəligən rəhan.

Nətuounən nəghatən

¹Kaeas, ik piak keike kit. Io, elta^a rəha niməfak, iatəte naoa u kəm ik. Nipahrienən u, məmə io ekolkeike pik ik.^b ²Piak keike, io enitun rəkis məmə rəham nəmegəhən e niğanəmti Uhgīn in təwir əm, kən iatəfak məmə onəsīmisen mətətig wir əm, kən natigən rafin rəham otəwir.

³Nikik təmagien nian eməto piatat min neen kəmotuwa moatən rəham nətul əskasikən o nipahrienən ne nəkəikeən rəham o naliwəkən e nipahrienən.^c ⁴Nian iatəto məmə nenətik min kotaliwək e nipahrienən, kən nikik tətəgien pik marioah taprəkis-in natimnat min rafin.

a 1:1 2 Jon 1:1 **b** 1:1 Inu naoa rəha aposol Jon, mətə in təsən-iarəpən in, mətə tətəmətluaig-in in, tahmen-pən əm e nolən kitiah əm itəm in təmöl e Namnusən Təwir itəm Jon Təməte. **c** 1:3 2 Jon 1:4

Kaias tæmol wæk tæwir

⁵Piak ruən, ik natətul æskasik o nat naka itəm ik natol kəm piatat min itəm koatimnə, nat əpnapin məmə ilat netəm ik pisin.^d ⁶Ilat kəmotamnus rəham nolkeikeən əpəh e niməfak u ikin-u. Ik nəmol-wir kəm ilat, masitu elat. Kən nian okoatuwin e rəhalat suatip, tæwir məmə onakasitu elat^e e nolən itəm Uhgın tolkeike mihin, ⁷məto-inu ilat koataliwæk o nən-iarəpən nəghatən rəha Iesu Kristo, kən məsotosən nasituən kit o netəm kəsotəfakən. ⁸Tol nəhlan, kən kitat u, okotəkəike motasitu e netəm kotol nəhlan, məmə kitat okotos nelmitat min kitieh o nən-iarəpən nipahrienən.

Tiotrefes ne Temitrias

⁹Eməte naoa kit kəm niməfak rəham, məto Tiotrefes, in tolkeike pik məmə otiləs-ipər atip in, məmə in etəm-iasol kit, kən in təsətəlig-inən itimat. ¹⁰Okəmə io ekimnə, kən io oekamnus ətuatip natimnat min neen itəm in tatol, ne nən anionən nikalitimat itəm in tatən. In sənəmə təsitən əm piatat min muwin iman ikin, məto tatən-iəhau min netəm min un itəm kotolkeike məmə okotit piatat min motuwin iməlat ikin, kən mətahl-iarəp ilat e niməfak.

¹¹Piak ruən, sosən o nolən rat rəha netəmim, tərəkın ik. Os əm o etəmim itəm rəhan nolən tæwir. Ətəlig-in-tu məmə netəm min u itəm koatol tæwir, tatəgətun məmə ilat nenəti Uhgın min,^f məto netəm min un itəm koatol tərət, tatəgətun məmə ilat kotəruru Uhgın. ¹²Məto netəmim rafin koatənuwi Temetrius.^g Kən rəhan nolən min u nian rafin kotəgətun min məmə tatətəu-pən nəghatən pahrien. Kən itimat min ekoatən-iarəp kəm netəmim məmə in etəm wir, kən nəkotitun məmə itimat ioatən nipahrienən.^h

Namnun nəghatən

¹³Iatos nəghatən tərət məmə oekəte mən-ipinə kəm ik, məto esolkeikeən məmə oekəte e pen, ¹⁴məto-inu nikik tatəht pik məmə otəsuwəhən ekəplan ik, kən kilau kuəghat ətuatip kəm kilau min.

¹⁵Iatəfak məmə pəs Uhgın otasitu lam e nəməlinuən.ⁱ

Ik min neen koatən-ipinə “tæwir” kəm ik. Kən onakən-ipən “tæwir” rəhatimat kəm piatat min neen ikin-un.

Jut

Naoa itəm Jut təməte

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Jut

?Pah təməte naoa u? Jut təməte naoa u. In pia Jemes ne Iesu.

?Təməte tatuwin kəm pah? Kitat kotəruru ətuatip məmə Jut təməte naoa u tatuwin kəm pah. Okəm-naka təməte tatuwin kəm netəm Isrel itəm kotən nīpahrienən e Iesu Kristo.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, iəgətun eiua min neen kəmotuwın motaliwək ikin pisin pisin min, moatəgətun netəmim. Məto ilat kəmoatəgətun rat ilat, moatən məmə təwir əm məmə netəmim rəha niməfak koatol nolən tərət ərnəpīn min. Ilat koatən məmə təwir əm o nolən nəhlan, məto-inu nəwīrən rəha Uhgīn in iahgīn, kən okol təsolən nalpīnən kəm ilat.

?Təməte naoa u o naka? Jut tolkeike məmə iəfak min ikin min rafin okotəto məmə nəghatən rəha iəgətun eiua min in tərət, kən in neiuəən əm. Kən tolkeike məmə niməfak otətul əskasik e nəghatən itəm in nīpahrienən.

Jut təmən təwir kəm ilat

¹Io Jut, slef rəha Iesu Kristo, kən io pia Jemes, iatən təwir kəm itəmat u Uhgīn təmaun-in itəmat. Uhgīn Tata tolkeike pik itəmat, kən Iesu Kristo taskəlīm wir itəmat.^a ²Pəs nasəkitunən, ne nəməlinuən, ne nolkeikeən rəha Uhgīn otər mərīoah e nəmegəhən rəhatəmat.

Nolən min rəha netəm kotəuhlin məntaalat e Uhgīn

(2 Pita 2:1-17)

³Io min neen, auppən, emolkeike pik məmə ekəte naoa u tīmnə otəmat o nəghat-inən suatip itəm Uhgīn tatos o nosmegəhən kitat. Məto roiu,

iakatəto məmə ekəike mətə nəghatən u tɪmnə otəmat muəh nikitəmat məmə onəkotəluagin əskasik o naskəlīmən nəghatən pahrien rəha nahatətəən rəhatat. Uhgɪn təmələhəu-pən nəghatən u e nelmi iəfak mɪn nian kitɪəh əm, kən kol təsos-ipən mɪnən. ⁴Iatən nəhlan məto-inu netəmim neen kəmotuwa anion e nikitəmat. Kəmətə aupən agɪn məmə ilat okotos nalpɪnən. Ilat koatəht nəwia Uhgɪn, kən motəuhlin suatɪp rəha nəwɪrən rəha Uhgɪn moatən məmə tategəhan-in nakləh-inən pətan. Kən kəmotəuhlin mən̄taalat e Iesu Kristo itəm in pɪsɪn əm in Kig ne Iəgəmərə rəhatat.^b

⁵Nəghatən u, nəkotitun rəkis ilat rafin, məto ekolkeike məmə ekən mau kit mɪn kəm itəmat məmə Iəgəmərə təmosmegəh rəhan netəmim motiet Ijɪp, məto uarisig təmərəkin ilat u itəm kəsotahatətəən lan.^c ⁶Kən otətəlig-in-tu nagelo mɪn itəm kəmotəmkarəpən-in nepətən rəhalat, məto kəmotapəs ikɪn ətuatɪp rəhalat. Uhgɪn təməlis ilat e sen itəm okol təsɪtəgɪtən nian kit, kən mahtosig-in ilat e napɪnəpən mətoarus-pa Nian Asol itəm otakil ilat lan, kən mol nalpɪnən kəm ilat.^d ⁷Kən tahmen əm e Sotom ne Komora ne taon mɪn tɪtəlau elau. Netəmim ikɪn mɪn əh kəmotapəs nolən ətuatɪp motuwɪn e nolən rəha nakləh-inən pətan ne nolən rəha nəman koatit atɪp ilat mɪn ne nɪpɪtan koatit atɪp ilat mɪn. Kən Uhgɪn təmol nalpɪnən kəm ilat e nɪgəm itəm okol təsəpɪsən nian kit ne, məmə netəmim okotəplan noan rəha nolən rat mɪn əh.^e

⁸Nat əpnəpɪn netəmim mɪn əh kɪnotitun natɪmnat mɪn əh, məto e nolən kitɪəh əm, ilat koatən məmə kəmotəplan nat kit tahmen e napɪlɪirən itəm təmegəhan-in nolən rat mɪn rəhalat, kən tol nəhlan kotən məmə təwɪr əm məmə koatol nolən tərət e nɪpətɪlat moatuwɪn əm nulan, kən koatapəs nəgəmərəən rafin, kən koatən rat nagelo mɪn itəm ilis pɪk.

⁹Məto Mikael, nat əpnəpɪn in etəm-iasol rəha nagelo mɪn, təməsələn nəhlan nian in ne Setan kəmatuərgəhəu o nɪpətɪ Moses. Təməsəhaiən Setan məsətu-pənən nəghatən kit lan, məto təmən əm məmə, “!Pəs Iəgəmərə otən rəham nalpɪnən!”^f ¹⁰Məto netəm mɪn əh koatən rat natɪmnat itəm kotəruru. Kən e nolən rəha nat megəh mɪn, ilat koatol natɪmnat mɪn itəm nɪpətɪlat tolkeike məmə otol, kən nolən əh tatərəkin ilat.^g

¹¹!Kəsi, nahməən asol otuwa olat! Ilat koatətəu-pən suatɪp itəm nəti Atam u Ken təmətəu-pən. Kən ilat kɪnotos-ipən rafin nɪkilat e nolən rat itəm Palam təmol aupən məto-inu in tolkeike pɪk məni. Kən ilat kəmotol nolən rəha Kora moatəht nəwia netəm-iasol mɪn, kən e nolən kitɪəh əm itəm Uhgɪn təmərəkin Korah ne rəhan mɪn, Uhgɪn otərəkin ilat.^h

b 1:4 Kal 2:4; 2 Pita 2:1 **c** 1:5 Eks 12:51; Nam 14:29-30 **d** 1:6 2 Pita 2:4

e 1:7 Jen 19:1-25; 2 Pita 2:6,10 **f** 1:9 Dan 10:13,21; 12:1; Sek 3:2; 2 Pita 2:11; Nol

Əpən 12:7 **g** 1:10 2 Pita 2:12 **h** 1:11 Jen 4:7-8; Nam 16:1-35; 2 Pita 2:15; 1 Jon 3:12

¹²Nian nakoatol lafet wir min mato-inu itamat nakotolkeike itamat min, kən ilat kotuwa motagwən pik əpnapin əm itamat min ilat, nīkilat təsəhtən netəmim neen, mato ilat kotahmen e nīmas kit əpəh ihluə itəm tatəhluəig itəhəi itəm nego titun nīləs pikənən kən məhap. Ilat netəm kəsotehmən sipsip min, mato koatun pik əm sipsip. Ilat kotahmen e mal napuə itəm nīmətag təmīləs muwa, mato okol nuhuən təsəfikən. Ilat kotahmen e nig min itəm tinuwa e nian ətuatip rəhalat məmə okotoe, mato kəsotoeən, kən in tahmen əm məmə kəmotimīs, kən netəmim kotiuw-pər ilat kən kotimīs agin.ⁱ ¹³Ilat kotahmen e pəau-pəau min itəhəi itəm kotorasilin motəruən əpnapin əm, kən koatol-arəp nolən rat rəha naulisən e rəhalat nəmegəhən məmə netəmim rafin koatəplan. Ilat kotahmen e məhau min itəm kəmotakiəh e suatip ətuatip rəhalat. Tol nəhlan, Uhgīn tətəskəlīm iməlat ikin əpəh e napinəpən itəm nəghagən tikə agin ikin.

¹⁴Suah u Inok u aupən, in noanol itəm tatol sepīn lan e noanol min rəha Atam, təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgīn itəm təmos-ipən kəm in məmə, “Otəplan-tu, Iərəməərə tatuwa ilat rəhan nagelo min tərət tərət taprəkis,^j ¹⁵tatuwa məmə otakil netəmim rafin, kən otən-iarəp nalpīnən rəha netəm rafin min u itəm koatəht nəwian. In otol nalpīnən mato-inu kəmotol nolən rat min e nolən tərət pik, kən iol təfagə min əh kəmotərakīn nəghatən min itəm tərət kəm Uhgīn.”

¹⁶Nian rafin, netəm min əh kəmoatəghat-əghat kəm ilat min məmə nīkilat təsəgienən o natimnat, kən moatən rat natimnat rafin. Ilat koatətəu-pən atip nətəlīgən rat e nīkilat itəm ilat atip kotolkeike məmə okotol, kən motəghat ausit elat min, kən koatəghat nəghatən tətəhen məmə okotol netəmim okotətəu-pən rəhalat nətəlīgən.

Nəghatən o nəhgaiirən elat

¹⁷Mato rəhak min netəmim, nīkitəmat tatəht nat naka aposol min rəha rəhatat Iərəməərə Iesu Kristo kəmotən aupən, məmə otuwa. ¹⁸Kəmotən kəm itəmat məmə, “E nian itəm namnun nian tatuwa iuəhkīr, netəmim itəm koatəghat ausit moatən rat natimnat rafin, ilat okotətəu-pən atip əm rəhalat nətəlīgən rat e nīkilat itəm ilat atip kotolkeike məmə okotol.”^k ¹⁹Inu netəmim itəm okotəhap itəmat. Ilat kotətəu-pən atip əm rəhalat nətəlīgən rəha nətueintən, kən Narmīn Rəha Uhgīn tikə elat.

²⁰Mato itəmat, rəhak min netəmim, otol itəmat motəsənən e rəhatəmat nahatətəən itəm tətuatip wir, itəm təmisi-pən o Uhgīn. Kən otəghat kəm Uhgīn e Narmīn Rəhan.^l ²¹Kən motos nolkeikeən rəha Uhgīn tətətig otəmat nian nakoatəsahgīn nasəkītunən rəha Iərəməərə Iesu Kristo məmə in otos itəmat nakotuwin e nəmegəhən līlīn.

²²Otasakitun netəm min u itəm rəhalat nətəligən təsətulən ləmətai kitiah. ²³Motəmki-rəkis netəm kotatig iuəhkir o nigəm motosmegəh ilat. Otasakitun neen min, mətə nəkotəgin pīk nolən rat min rəhalat, itəm koatol nəmegəhən rafin rəhalat tamkimik muwīn mek min nīməhan rəhalat.^m

Nəfakən o nənwiwian Uhgīn

²⁴Pəs kotənwiwi Uhgīn itəm in titun naskəlīmən itəmat məmə okol nəsotəmeən, kən titun nolən itəmat məmə nəme təfagə rat tikə agin e nəmegəhən rəhatəmat, nian otos itəmat nakotuwin e nəhag-əhagən rəha niganəmtin, kən nikitəmat tagien pīk agin ikin əh. ²⁵Uhgīn kitiah əm, kən in Iosmegəh rəhatat e Iesu Kristo rəhatat Iərəməərə. Pəs kotən məmə nənwiwian, ne nepətən, ne nəsənənən, ne nərəməərəən rafin agin, in rəha Uhgīn, aupən agin mətəarus-pa u-roiu, matuwīn namnun tikə. !Əwəh!ⁿ

Nol Əpən

Nol əpən natimnat kəm Jon

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Nol Əpən

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In netəm tuelef kit rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pik in. In təməte naoa min u: Namnusən Təwir itəm Jon Təməte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təməte tatuwin kəm pah? In təməte naoa u tatuwin kəm niməfak sepın itəm koatatig e nitən min ikin Esia, ne matuwin min kəm niməfak min ikin min rafin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nian u itəm təməte naoa lan, kapman rəha Rom təmən məmə netəmim okotəkəike motəfak kəm etəm-iasol rəha kapman tahmen əm məmə in uhgin rəhalat. Məto netəm rəha niməfak kotəmə etəmim kitəh əm in ilis agin, etəmim u in Iesu Kristo. In əm un, in Iərəməyə. Tol nəhlan, kapman rəha Rom tinatol nəratən kəm iəfak min. Kəmotahl-ipən Jon tuwin isəu e nəptən kit u, katən məmə Patmos məmə otətətig in pisin əm. Uhgin tos-ipən nəpilaiirən wir agin kit kəm Jon məmə otəplan Iesu Kristo əpəh e nego e neai. Kən in məplan min natimnat itəm otəpanuwa, tahmen əm məmə inu: nolən itəm Uhgin otol win e nəluaginən itəm netəmim ne Setan okotol ilat min, ne nolən rəha Uhgin o nakilən netəmim e namnun nian.

?Təməte naoa u o naka? In təməte naoa u məmə otol əp məmə Iesu Kristo in Iərəməyə, kənu məgətun rəhan nəsanəhən. Kən in tolkeike məmə otən kəm iəfak min məmə okotətul əskasik okəmə nian iəkis min okotuwa, kənu ilat okəsotəfakən kəm etəm-iasol rəha Rom məmə in Uhgin. Otəsuwəhən, kənu Setan tol nəratən kəm iəfak min, məto ilat okotəkəike motətul əskasik, kən in tolkeike məmə otiləs-ipər nətəligən rəha iəfak min ne netəmim u ilat koatatig e nian iəkis min nian u roiu. Nian Iesu Kristo otitəlig-pa min, kən in otiləs-ipər ilat.

Nətuounən nəghatən

1 ¹Naoa u, in tatəghat-in natimnat min itəm Iesu Kristo təmol əp.^a Natimnat min u, Uhgın təmos-ipən kəm Iesu, məmə in otəgətun kəm rəhan iolwək min natimnat itəm otəsuwəhən təike muwa. Kristo təmahl-ipən rəhan kit nagelo tuwa, kən məgətun natimnat min u kəm rəhan iolwək, Jon. ²Jon təmətul-arəp o natimnat rafin itəm in təməplan, kən mətə rəkis ilat e naoa u. Natimnat min un itəm in təməplan, in nəghatən rəha Uhgın ne nən-iarəpən rəha Iesu Kristo. ³Etəm un itəm tətafin-iarəp nəghatən min u, itəm Uhgın təmos-ipa, in otatig e nəwīrən pahrien. Kən netəm min un itəm koatəto kən moatos e nikilat kən moatol, okotatig min e nəwīrən pahrien, mətə-inu nian rəha natimnat min u, naoa u tatəghat-in, tinəkuəkir agin.

Jon təməte naoa kəm niməfak min ilat sepın

⁴Io Jon, etahl-ipən naoa u tatuwin kəm niməfak min ilat sepın əpəh e nitən Esia.

Pəs Uhgın u itəm tətətig roiu, təmətatig lilin, kən otəpanatig lilin min, in otawte-in rəhan nəwīrən ne nəməlinuən kəm itəmat. Kən pəs narmin ilat sepın^b itəm koatatig aupən e jea rəha kig, ilat min okotol nulan etəmat. ⁵Kən Iesu Kristo min, in otawte-in min nulan kəm itəmat. Kristo un təmətul-arəp əskasik o nipahrienən, kənu inəh, in etəmim itəm in təmaupən məmegəh lilin e nimisən,^c kən in tərəmərə e kig min rəha nətueintən.^d

Pəs nənwiwian tuwin o Iesu Kristo u, in təmolkeike itat, kən nitan təmaih məmə otikis itat e nolən rəha təfagə rat. ⁶In Kig rəhatat, kən təmol kitat kotatig ahgin rəhan nərəmərəən, kən mol kitat kotuwa pris min rəha Uhgın rəhan, koatol wək rəha Tata rəhan. !Pəs nənwiwian o rəhan nepətən ne nəsanənən tuwin o Iesu Kristo, namnun tikə! !Pəs in otərəmərə lilin! Pəs otol nəhlan. Əwəh.

⁷!Otəplan-tu! In tatuwa e mal napuə,^e kən netəmim rafin okotətag-pən motəplan e niganəmtilat ətuatip, kən netəm min u kəmotaru in aupən, okotəplan min, kən netəmim e noanol min rafin e nətueintən, nikilat otahmə, motasək əfəməh mətə-inu kəmotəplan.^f

In otəkəike mol nəhlan. !Əwəh!

a 1:1 “Təmol əp,” nipətin u, məmə tatəgətun nat kit itəm aupən, nipətin tatəhluaiɡ. E Bislama, katən məmə, “rivilem.” **b 1:4** Narmin ilat sepın itəm koatatig aupən e rəhan tiron, (Nol Ɖpən 3:1; 4:4; 5:6), okəm-naka in suatip rəha nənən Narmin Rəha Uhgın; mətə okəm-naka ilat nagelo sepın u kotəsənən (Nol Ɖpən 1:20; 8:2) itəm koatatig aupən e tiron. Nampa sepın u, kəməhm mau fifti-foa e Nol Ɖpən. E Naoa Rəha Uhgın, nian neen tatən “ilat sepın” mətə nipətin məmə ilat rafin agin. **c 1:5** Kol 1:18; Sam 89:27 **d 1:5** Sam 89:27; Nol Ɖpən 17:14; 19:16 **e 1:7** Dan 7:13 **f 1:7** Sek 12:10

⁸Iəramərə Uhgın tatən məmə, “Io Nəukətin ne Namnun.^g Io u etatig roiu, kən emətatig lilin, kən epanətatig lilin min, kən io un, Nahgik Terət Pik Agin.”

Jon təməplan Nəti Etəmin

⁹Io Jon, piatəmat u, itəm kitat koatos kələh nelmitat min kitəh e Iesu o nahməən, ne natigən e nəramərəən rəhan, ne nətul əskasikən e nian rəha nahməən. Kəmərakin-pən io e nəptən u Patmos,^h məto-inun iatən-iarəp nəghatən min un itəm Uhgın tatos-ipa, kən matətul-arəp o Iesu. ¹⁰In Nian rəha Iəramərə rəhatat,ⁱ kən emərioah e Narmin Rəha Uhgın, kən rəhan nəsanənən təmol kəm io, kən ekəto nəwian asol kit e mənətaak, təhmen əm e təwi, ¹¹kən nəwian u tatən məmə, “Əte rəkis e naoa natimnat min rafin itəm natəplan kən mahl-ipən kəm niməfak sepın. İlat koatuwin kəm Efesas, kən Simana, kən Pekamam, kən Tuatira, ne Satis, ne Filatelfia, ne Laotisia.”

¹²Kən əmun, ekeirair məmə ekəplan-tu, məmə pah tatəghat kəm io. Kən nian emeirair, məplan nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepın, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ¹³kən ilugin e nat katəhtu-pər lait min u lan, eməplan suah kit təhmen e Nəti Etəmin,^j rəhan napən kaifəməh u kaifəməh. Kən kəməlis manikiləhan e kətəut, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit.^k ¹⁴Rəhn-kapə ne noanun tərūən tərūən mə nahwi noan nitəhəi,^{l m} kən nigənəmtin tətasiə təhmen e nəmnamin nigəm.ⁿ ¹⁵Nelkin təhmen e pırons,^o itəm kəmaan e nigəm məmə otaiəh rəkis-in namtəən, məfəl itəm təwır, kən uarisig un, kərəpe məmə in otəwır matipit-ipit. Kən nəwian iahgin iahgin təhmen e nitəhəi asol kit tatem noanahluəluə; ¹⁶In tatos məhau ilat sepın e nelmin matip, kənu naip kit rəha nəluaginən in tasilə e nikalin kərən mil,^p tatisi-pən e nipəgnoan, kən suah un təhag-əhag mitasiə, təhmen e mitgar əpə e nərauiəgən.

¹⁷Nian eməplan suah əh, emeiuiui morin io əh nelkin ikin, təhmen əm məmə emimis.^q Məto in təmea-pa mek io e rəhn matip kən məmə, “Əsəginən. Io u, io eməupən matig, kən io iatol namnun agin. ¹⁸Io u, Etəm Tatəmegəh.^r !Emimis əupən, kən məto əplan-tu, iatəmegəh lilin! Kən io iatos ki rəha Nimişən ne ki rəha Noanpən.^s

g 1:8 Nəghatən ətuatip u rəha Iesu, “Io un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul əupən e əlfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, təhmen e A ne Z e Inglis. **h 1:9** Nəptən u Patmos, in aelan kit. **i 1:10** Nian rəha Iəramərə u, in Santei. **j 1:13** Dan 7:13 **k 1:13** Napən əh katən, in napən rəha pris asol agin. Iesu in rəhatat pris asol agin. **l 1:14** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “in tərūən tərūən mə sno.” **m 1:14** Dan 7:9 **n 1:14** Esik 1:28 **o 1:15** Pırons, in iaen kit, kala rəhan təhmen e kol. **p 1:16** Hip 4:12; Jon 12:48 **q 1:17** Dan 8:17; 10:15; Mat 17:6 **r 1:18** Sam 42:2 **s 1:18** “Io iatos ki rəha Nimişən ne ki rəha Noanpən,” nipətin u məmə iatos nəpətən o nahtosigən ne nərəhən e ket rəha İmə Netəm Kəmotimıs İkin, kən mol netəmin kəmotimıs ilat kotəmegəh min.

¹⁹“Tol nəhlan, əte rəkis nat naka itəm nəməplan, kən neen natəplan u-roiu, ne natimnat neen min itəm tatuwa. ²⁰Məto ekuhapik e nipəti məhau min ilat sepin itəm nəməplan iatos e nelmək matip, ne nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepin, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. Məhau min u ilat sepin, nipətin u nagelo min rəha niməfak sepin. Kənu nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepin, kəmol e kol, nipətin un, niməfak min un ilat sepin.

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Efesas

2 ¹“Əte naoa kit tuwin o nagelo^t rəha niməfak e taon Efesas, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos məhau sepin e nelmin matip^u kən mətəliwək ilugin e nat katəhtu-pər lait min lan,^v u itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən ilat sepin.

²Io ekitun rəhatəmat nolən min. Ekitun wək pik min rəhatəmat, kən mitun min məmə nəkotətul-iəkis. Ekitun məmə itəmat nakotahtosig-in netəm rat. Nəmotakil netəm min un itəm ilat kotəmə ilat aposol min, məto sənəmə ilat pahrien. Kən itəmat nəmotəplan rəkis məmə ilat ieiua min. ³Ekitun min məmə itəmat nakotos nətəligən əfəməh. Nəratən təmilsə pap itəmat, məto noatətul-iəkis o nərgək, məsotərou-inən.

⁴Məto iatehm nipəgnəmtin kit əh-ikin nəmotol, təsahmenən e niganəmtək. Nəmotapəs nolkeikeən^w aupən rəhatəmat. ⁵Nikitəmat tuəhtu nolkeikeən itəm nəmoatatig lan aupən. Otəuhlin itəmat, kən motol natimnat min u nəmoatol aupən. Okəmə nəsotolən, kən ekuwa, mīləs-irəkis rəhatəmat nat katəhtu-pər lait lan e nəmeen. ⁶Məto nat kitiəh əm əh-ikin, noatol in təwir. Itəmat nakotətəhau nolən rat min rəha netəmim rəha Nikolas,^x tahmen əm lak, iatol mihin.

⁷Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min. Etəm otol win e nəluaginən u, io iategəhan-in məmə in otun noa nig rəha nəmegəhən itəm tatəwiə e nasumən rəha Uhgın.”^y

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Simana

⁸Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Simana, mən-ipən məmə,

t 2:1 Nian suah u tatən “nagelo,” okəm-naka tatəghat-in pasta rəha niməfak. **u 2:1** Nol Əpən 1:16 **v 2:1** Nol Əpən 1:12-13 **w 2:4** Jon 13:35; Jer 2:2-5 **x 2:6** Netəm rəha Nikolas min un, kitat kəsotitun wirən natimnat tətət elat o rəhalat etəm-iasol. İlat netəmim neen rəha niməfak, məto ilat koatən məmə kitun nəfakən kəm narmi nat min, kənu kitun nit əpnəpinən itəm. İlat koatən məmə nolən min əh, təsərgəkinən narmitəm. **y 2:7** Jen 2:9; 3:22-24; Rom 5:12,18; 6:23; Nol Əpən 22:2

Nəghatən u rəhan, etəm təmaupən matig, kən in otol namnun agin.^z
In təmimis kən məmēgəh min,^a kən in tatən məmē,

⁹Netəm Simana, ekitun rəhatəmat nahməən. Ekitun məmē itəmat ian-rat min, mətō sənəmē itəmat ian-rat min pahrien. !Itəmat, rəhatəmat nautə tēpət agin! Ekitun mə ieiua min neen itəm koatən nəghatən moatalik itəmat lan, moatən mə ilat netəm Isrel, mətō kəp.^b Rəhalat nimə rəha nuəfiminən in nuəfiminən rəha Setan əm.^c ¹⁰Sotəginən nahməən min itəm otəsuwəhən koatuwa etəmat. Iatən-ipinə kəm itəmat, məmē Setan otəpanəmki-pən itəmat neen e kalapus məmē Uhgīn otekasgəwin nahatətəən rəhatəmat, kən itəmat onəkotatig e nahməən o nian ilat ten.^d Otətul əskasik, nat əpnəpin okəmē itəmat neen okotimis, kən io oekos-ipinə rəham nətouən, təhmen-pən əm məmē katəfauin-pən nat kit e rəhn-kapə etəm təmol win e niauən, kən rəham nətouən in nəmēgəhən lili.

¹¹Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlgin-in wir nəghatən min itəm Narmīn Rəha Uhgīn tatən-ipən kəm niməfak min. Etəm otol win e nəluaginən u, nimisən otəsuwīnən e noanəmnamin nigəm asol.”^e

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Pekamam

¹²Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmē, “Ɖte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Pekamam, mən-ipən məmē,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos naip rəha nəluaginən kit itəm tasilə e nəwtain kərən mil.^f

¹³Ekitun ikin nəkotatig ikin. Ikin əh, Setan tatəpələh, matərəmərə ikin. Mətō itəmat noatətul-iəkis ron io. Nəməsotəuhlinən rəhatəmat nahatətəən lak. Imatəmat, Setan tətətig ikin, kən kəmoəhamnu rəhak etəmim Antipas, itəm təmətul əskasik o nən-iarəpən io. Nat əpnəpin məmē nian əh təmiəkis pap otəmat, mətō itəmat nəmotahatətə əskasik lak.

¹⁴Mətō in əm un, iatehm nīpəgnəmtin min neen itəm itəmat noatol itəm təsətətipən e niganəmtək. Itəmat neen u ikin-un, noatəgətun netəmim u ikin-un məmē okotos nəgətunən rəha Palam. Palam u, in təmol suatip kəm Kig Palak məmē in otos-ipən-os-ipən kəm netəm Isrel, kən pəs ilat kotol nolən rat, moatun nagwənən itəm kəmol sakrifais lan tatuwin kəm narmi nat itəm kəmasgəwin e nig, kən moatit əpnəpin

z 2:8 Nəghatən Kris ətuatip tatən məmē, “tol namnun agin,” nīpətin u, tətətig nian rafin.
a 2:8 Nol Ɖpən 1:17-18 b 2:9 ?Nəghatən u, “moatən mə ilat netəm Isrel, mətō kəp,” nīpətin naka? In tatəghat-in ətuatip netəm min u noanol rəha Isrel. Mətō nian Iesu tatən məmē ilat sənəmē netəm Isrel pahrien, nīpətin un məmē netəmim pahrien rəha Uhgīn, inun, itəm koatəfak kəm in, mətō sənəmē netəm Isrel u ilat netəmim min ətuatip rəha Uhgīn. (Kal 6:15-16). c 2:9 Jon 8:33-47 d 2:10 Nian ten nīpətin un, məmē nian rəha nahməən otəkəike mol namnun. e 2:11 Nol Ɖpən 20:11-15; 21:8 f 2:12 Nol Ɖpən 1:16

ilat min.^g ¹⁵Kən e nolən kitiəh əm ilat netəm Isrel min əh, itəmat neen u ikin nəkoatətəu-pən nəghatən rəha netəmim rəha Nikolas.^h ¹⁶!Tol nəhlan, onəkotəkəike motəuhlin wəhai əm nətəligən rəhatəmat o nolən rat min rəhatəmat! Okəmə nəsolən, otəsuwəhən oekimmə otəmat, kən iakoh netəm min un, kən mətə ilat e naip rəha nəluaginən itəm tatisi-pən e nipəgnoak.

¹⁷Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min. Etəmim itəm tatol win e nəluaginən, io oekos-ipən nagwənən anion u mana' kəm in. Oekos-ipən min kəpiel ruən kit kəm in, itəm kəmətə-pən nərgin wi lan, kən in pisin əm un, itəm otos, titun nərgin.”

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Tuatira

¹⁸Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Tuatira, mən-ipən məmə,

Nəghatən u, in nəghatən rəha Nəti Uhgın. Niganəmtin tətasiə tahmen e nəmnamin nigəm, ne nelkin tahmen e piron^s itəm kəmərəpe məmə in otəwir matipit-ipit.^k Tatən məmə,

¹⁹Enitun rəkis nolən min rəhatəmat, netəm Tuatira. Ekitun rəhatəmat nolkeikeən ne nahatətəən, ne nasituən e netəmim, kən ekitun min məmə nətəligən rəhatəmat təfəməh o nətul əskasikən. Ekitun məmə nolən min rəhatəmat noatol roiu, təwir maprəkis-in nolən min rəhatəmat aupən.

²⁰Məto iatehm nipəgnəmtin kit əh-ikin noatol itəm təsətuatipən e niganəmtək. Itəmat noategəhan-in nolən rəha pətan əh itəm tahmen e pətan aupən u, Jesepel.^l In tatən məmə in ien kit, məto nəgətunən rəhan tatit rat rəhak min iolwək, matol məmə ilat koatit ənpəpin ilat min, kən moatun nagwənən u itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat itəm kəmasgəwin e nig. ²¹Ematəsa^hgin pətan əh məmə in otəuhlin rəhan nolən rəha nətou-pən ənpəpinən iərman, məto in tapəs. ²²Tol nəhlan, roiu əh, oekol in tatimis pik e rəhan pet. Kən netəm min u itəm kəmotit ənpəpin ilat min, ilat Jesepel u, okəmə ilat kəsotəuhlinən ilat e nosən nolən rəha pətan əh, oekol ilat min koatəto tərət pik, kən məsou-in ilat e pet u rəha nahməən. ²³Kən ekau kitiəh əm e nenətin min, moh ilat kotimis. Tol nəhlan, kən niməfak min rafin okotitun məmə io əm

g 2:14 Nam 22-24; 25:1-2; 31:16 **h 2:15** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 2:6.

i 2:17 Jon 6:31-33,35,48,51 **j 2:18** Piron^s, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

k 2:18 Dan 10:6; Nol Əpən 1:14-15 **l 2:20** Pətan u, in pətan kit əh Tuatira. Okəmə naka nərgin pahrien u Jesepel, o okəm-naka, kəmən əm mə Jesepel məto-inu in tahmen e Jesepel u aupən, pətan rəha Kig Ehap (1 King 21:25-26). In təmit netəmim e suatip kit məmə okotol sakrifais kəm narmin nat min, kən motətu-pən nolən rəha nit ənpəpinən iərman ne pətan. Okəmə naka in tahmen e Nikolas itəm kəmən e 2:6,15.

un, ekitun nətəligən min rəha netəmim, ne nikilat. Kən io ekos-ipən nətouən rəhatəmat tətəu-pən əm rəhatəmat nolən min itəm nəmoatol.^m

²⁴Məto itəmat u, netəm Tuatira itəm nəməsotosən o nəgətunən rəha Jesepel əh, iatəghat kəm itəmat roiu. Ekitun məmə itəmat nəməsotosən natimnat itəm katən məmə nat agin min rəha Setan itəm tatəhluaig-in məntaan. Esələhəu-pənən nat figəm kit min kəm itəmat, məto iakolkeike məmə nəkotol nat kitiah əm, inun, ²⁵otaskəlim tiəkis əm e nat itəm ninotos rəkis, mətoarus io ekitəlig-pa.

²⁶⁻²⁷Etəm otol win e nəluaginən u, kən tatətul əskasik o nolən nəwiyak, matuwın, matuwın mətoarus nammun, kən io ekos-ipən nəpətən u kəm in, itəm rəhak tata təmos-ipa kəm io, məmə in otəməmə e kantri pisin pisin min. Kən in otos rəhan nəlnal itəm in nəmtətin rəha nərig asol rəhan, kəmol e iaen, kən in otatəhl-atəghl netəm e nətueintən, təhmen-pən əm məmə iaen itəm təmohapiləs-ohapiləs sospən kəmol e noanisip. ²⁸Kən io ekos-ipən min məhau u, fetukai kəm in.ⁿ

²⁹Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Ughin tatən-ipən kəm niməfak min.”

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Satis

3 ¹“Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon u Satis, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos narmin rəha Ughin ilat sepin,^o kən matos min məhau sepin.^p Nəghatən u rəhan itəm tatən-ipinə kəm itəmat məmə,

Ekitun rəhatəmat nolən min. Ekitun məmə katən məmə itəmat noatəmegəh, məto kəpə, itəmat ninotimis rəkis. ²!Otair-ta! Nolən wir min rəhatəmat nəmoatol əupən, otəsuwəhən tikə agin. Məto itəmat nəkotəkəike motalkut məmə onəkotos-ipər min nolən rəhatəmat, motol tuwa məskasik, məto-inu esəplanən əh nolən wir kit itəm nəmotol motuwın motol nammun lan, kən tətəuatip e niganəmti Ughin rəhak. ³Tol nəhlan, nikitəmat tuəh nəghatən itəm nəmotos, kən moatəto əupən. Otol, kən motəuhlin itəmat. Məto okəmə nakotapil əlu-əlu, oekiet-arəp otəmat təhmen e iakləh, kən itəmat okol nəsotitunən məmə nian naka oekimmə otəmat.

⁴Məto itəmat noan məsin əm un ikin Satis, itəm kəməsotolən nəpən rəhalat tamkimik. Ilat kotəuatip, motəhmen o naliwəkən itimat min io e nəpən ruən. ⁵Etəm in otol win e nəluaginən, in otuwın nulan e nəpən ruən. Kən okol esafəl rəkisən nərgin e naoa rəha nəmegəhən, kən io

ekən-iarəp nərgin e niġanəm̄ti rəhak Tata ne rəhan nagelo min, məm̄ə in rəhak ətuatip etəmim.^q

⁶Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlġ-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhḡin tatən-ipən kəm niməfak min.”

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Filatelfia

⁷“Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Filatelfia, mən-ipən məm̄ə,

Nəghatən u rəhan, Etəm Tasim, kən in Nipahrienən. Kən in tatos ki rəha Tefit u aupən.^r Okəm̄ə in terəh e toa kit, kən okol suah kit təsah̄tosig-inən. Kən okəm̄ə in tahtosig e toa kit, kən okol suah kit təsərəhən lan.^s Nəghatən u rəhan itəm in tatən-ipinə kəm itəmat məm̄ə,

⁸Ekitun rəhatəmat nolən min, netəm Filatelfia. Ekitun məm̄ə rəhatəmat nəsanənən in noan məsin əm, məto itəmat nəmoatol nəwiak məsotapəsən, kən məsotəh̄luaig-inən məm̄ə rəhak u itəmat. Otəplan-tu. Emerəh e toa otəmat. Okol suah kit təsah̄tosig-inən. ⁹Otəplan-tu. Netəm min un e Nuəfiminən rəha Setan, ilat koatən məm̄ə ilat netəm Isrel, məto kəpə. Ilat ieiua min.^t Otəplan-tu. Oekol ilat kotuwa motisin nulilat e nelkitəmat o nisaiiən, kən okotən məm̄ə nipahrienən io ekolkeike itəmat.^u ¹⁰Emən-ipinə kəm itəmat məm̄ə itəmat onəkotos nətəlġən əfəm̄əh o nətul əskasikən, tahmen əm lak, kən itəmat nəmoatol rəhak nəghatən.^v O nat u, io oekatipal wir^w otəmat e nian itəm nərətən otəsuwəhən tuwa e nətueintən min rafin,^x məm̄ə otekasgəwin-tu nahatətəən rəha netəm rəha nətueintən.

¹¹Otəsuwəhən ekuwa. Otaskəl̄im-iəkis natimnat min itəm itəmat ninotos rəkis, məm̄ə suah kit otəsosən rəham nətouən^y itəm ninol win rəkis lan. ¹²Etəm otol win e nəluaginən, kən io oekol in tahmen e niġ asol kit itəm tətaruəsan Nimə Rəha Uhḡin rəhak. Kən in okol təsietən e Nimə əh nian kit. Kən io, oekəte-pən nərgi Uhḡin rəhak lan, ne nərgi

q 3:5 Mat 10:32; Luk 12:8; Mak 8:38; Luk 9:26; 1 Jon 2:23 **r 3:7** “Ki rəha Tefit” u, tatəpsen-pən nepətən itəm otos e Jerusalem wi. In un, in tatos nepətən məm̄ə oterəh kən mahtosig-in suah kit itəm tatuwin imə; Nol Ɖpən 1:18. **s 3:7** Aes 22:22 **t 3:9** Nəghatən u “koatən məm̄ə ilat netəm Isrel, məto kəpə,” in tatəghat-in ətuatip netəm min u noanol rəha Isrel min. Məto nian Iesu tatən məm̄ə ilat sənəm̄ə netəm Isrel pahrien, nipətin un məm̄ə netəmim pahrienən rəha Uhḡin, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəm̄ə netəm Isrel u ilat netəmim min ətuatip rəha Uhḡin (Kal 6:15-16). **u 3:9** Jon 8:44; Nol Ɖpən 2:9 **v 3:10** Hip 12:1-3 **w 3:10** “Oekatipal,” nipətin u, məm̄ə, “Oekehr wir etəmat,” inu “protektem yufala,” e Bislama. **x 3:10** Jon 17:15 **y 3:11** “Nətouən” əh, tatəghat-in, in hat kit kəm̄ol e nimali niġ, o narmi nimali niġ kəm̄ol e kol, kən katəfauin-pən e rəhn-kapə etəm təm̄ol win e naiuən. Kən hat itəm Kristo otəfauin-pən e rəhn-kapə etəmim o rəhan nətul-iəkisən, in otəkəike matehm wir o netəm min un itəm kotolkeike məm̄ə okotos-irəkis olat. Inu, in nuwəhən nimaa nəghatən məm̄ə ilat okəsotapəsən nətul əskasikən məm̄ə ilat okəsotəmik-arəpən-inən nətouən rəhalat, inun, nəmegəhən lilin ilat Kristo.

taon rəha Uhgın rəhak lan. Taon u, in Jerusalem wi, itəm Uhgın rəhak otahl-ipa, otisi-pər e nego e neai, meiuaiu-pa. Kən io oekəte-pən min nərgək wi e suah u.

¹³Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min.”

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Laotisia

¹⁴“Əte naoa kit tuwin o nageło rəha niməfak e taon Laotisia, mən-ipən məmə,

!Nəghatən u rəhan, etəm katən məmə in Nipahrienən! In un, in etəm kitun nagileən lan məmə tatətul-arəp o nən-iarəpən nipahrienən əm, kən in nəukətın^z natimnat rafin itəm Uhgın təmol.^a Nəghatən u rəhan, itəm in tatən-ipinə kəm itəmat məmə,

¹⁵Ekitun rəhatəmat nolən min, netəm Laotisia. Ekitun məmə nəmegəhən rəhatəmat tahmen e nəhau itəm tarion əm. Təwir məmə onəkotətul əm e kitiah, onəkotətəp o onəkotəgəpan. ¹⁶Itəmat nəkoatətul əm ilugin, nakotarion əm—nəsotəgəpanən məsotətəpən—tol nəhlan, oiakagəh rəkis-in itəmat roiu, ¹⁷məto-inun itəmat nakotən məmə, ‘Rəhatimat nautə tepət, ioatos mənı asol, rəhatimat nəmegəhən təwir, natimnat rafin tatig, kən nat kit təsikəən otimat.’ Məto itəmat nəkotəruru məmə itəmat ninotatig rəkis e nərətən, itəmat nəkotal nasəkitunən, rəhatəmat nautə tikə aɡin, niganəmtitəmat təpis, kən nakotaiu piəpiə əm. ¹⁸O nat u, iatən-ipinə ətuatip kəm itəmat, təwir məmə onəkotos-nəmtin iaen u kol tatipit-ipit ron io, itəm kəmuwaan e nigəm tus rəkis namtəən lan,^b kən pəs itəmat, rəhatəmat nautə otepət. Kən onəkotos-nəmtin min napən ruən o nuwinən lan, məmə onəkotalpin nipətitəmat un, itəm tol naulisən. Kən moatos-nəmtin min mərisin ron io, motol-pən e niganəmtitəmat, məmə niganəmtitəmat otalien, nəkotəplan wir nat.

¹⁹Netəm min un rafin itəm iakolkeike pik ilat, io iatəghat əskasik kəm ilat matəg-ətuatip-in ilat. Tol nəhlan, təwir məmə nikitəmat otimis-pa lak, kən motəuhlin-pa e nolən rat min rəhatəmat. ²⁰!Otətəlig-tu! Io iatətul e nafiluə, matətəht toa o nuwamən imə. Okəmə suah kit tətə nəwiak kən terəh e toa, kən ekuwin imə kən magwən itimlau min.

²¹Io emol win e nəluəginən kən matəpələh-pər itimlau rəhak Tata e rəhan jea, matuərəməərə. Kən e nolən kitiah əm, etəm otol win e nəluəginən, io ekegəhan-in məmə otəpələh itimlau min e rəhak jea, matuərəməərə itimlau min io.

z 3:14 “Nəukəti natimnat rafin itəm Uhgın təmol,” nipətin kəu e nəghatən Kris. Iesu in Nəukətin, nipətin un, in təmol natimnat rafin; kən in min in İərəməərə e natimnat rafin.

a 3:14 Jon 1:1-3; Kol 1:16; Nol Əpən 1:17 **b 3:18** Job 23:10; Mal 3:2-3; 1 Pita 1:6-9

²²Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min.”

Nəfakən e nego e neai

4 ¹!Uarisig e natimnat min u, emətag-pən əpəh, kən məplan toa kit təmerəh-pən əpəh e neai! Kən nəwian kitiaə əm itəm eməto aypən, inun itəm in iahgin iahgin tahmen əm e təwi, tinatəghat min kəm io, kən tatən-ipa məmə, “Ər-tu muwa ikin-u, ekəgətun ik e natimnat min un, itəm okəpanol.” ²E nian kitiaə əm, nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın təmol kəm io, kən ekasipən əpəh aypən-in io matəplan kig, tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməə e nego e neai. ^c ³Kən etəm tatəpələh ikin əh, eməplan in təwir matəlip, matipit-ipit, tahmen e kəpiel wir kəiu nərgilau un tiaspa ne kanilian. Kən mirai-mirai kit təmuwin mitəlau e jea rəhan, kən mirai mirai əh tətasiə təhag-əhag tahmen e kəpiel wir kit u, emiral. ^d ⁴Kən mitəlau-itəlau e jea asol rəha kig əh, jea neen min ilat tuente-fo, koatətul, kən netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koatəpələh-pər elat. Kəmotuwin e natimnat ruən, kən motəfauin hat min rəha nisaiiən, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. ⁵Kən ikin əh, jea rəha kig tətətig ikin, tatipit, kən kaluəluə titatipərəh matiet ikin. Aypən e jea rəha kig, noanisə ilat sepın koatuəp. Inəh, narmin rəha Uhgın ilat sepın. ^e ⁶Kən ikin əh aypən e jea rəha kig, nat kit min əh-ikin tahmen e nitəhəi, məto tahmen e kilas, itəm tatəlip, matipit-ipit.

Plugin ikin əh, kən titəlau e jea rəha kig u, nat neen əh-ikin, ilat kuwit, itəm koatəmegəh, koatətul. Kən niganəmtilat tepət tepət, tatəper-ipən əpnəpın əm e nərpilat ne məntaalat ne. ⁷In aypən, tahmen e laion, kən nampa tu lan, tahmen e kau iəwiər, kən nampa tri lan, rəhn-kapə tahmen e etənim, kən nampa fo lan, tahmen e malikim itəm tatiwig. ⁸Nat min əh itəm koatəmegəh, ilat kuwit, məto niməlməliət ilat sikis, kən niganəmtilat tirəfin əpnəpın əm ilat, muwin əpəh e nəwtain niməlməliət ləhau ikin ne. Nian rafin ilat kotan napuən lapın ne lenian, məsotamegən, koatan məmə:

“!Iərəməə Uhgın Nahgin Tepət Pık Agın
in tasim, tasim, tasim pık agın,
itəm in tətətig roiu,
təmətatig lilin,
otəpanətətig lilin!”^f

⁹Kən nat min əh itəm koatəmegəh, koatən nipəhrienən e nəpətən rəha Uhgın, kən moatos-ipən nisaiiən kəm in, kən moatən tagkiu kəm kig

c 4:2 Esik 1:26-28 **d** 4:3 Tiaspa okəm-naka in kəpiel amiamitə, kən kanilian okəm-naka in kəpiel asiə. Emiral min un, kəpiel amiamitə min. Kitat kotəguru ətuatip kala rəhalat itəm in tatən, məto nat naka itəm Jon təməplan, inun, kala wir min, kotəwir, moatipit-ipit. **e** 4:5 Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4. **f** 4:8 Eks 3:14

itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmə, mətatig lilin, namnun tikə.
¹⁰Kən nian nat min əh itəm koatəmegəh koatol nəhlan, kən netəm-iasol
 itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koteiuaiu moatisin nulilat kəm in,
 itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmə, kən moatəfak kəm in itəm
 tətətig lilin, namnun tikə. Ilat kotisin nulilat kəm in, kən nipiñəgilat taru
 nisip, kən ilat koatəpəg rəkis rəhalat hat min rəha nisaiiən, kən moatəlin
 aupa-in rəhan jea, kən moatən məmə,

¹¹ “Rəhatimat lərəmə Uhgin,

Ik nakətuatip, mahmen agin məmə onakos nənwiwian rafin,
 ne nisaiiən rafin,
 ne nəsanənən rafin,
 məto-inun ik nəmol natimnat rafin.
 Ik nəmol ilat məto-inu ik nəmolkeike məmə ilat okotətig.
 Kən məto-inu ik nəmolkeike nəhlan, ilat kotətig əh.”

Nəti sipsip təmurapik naoa itəm kəmaiu-aiu

5 ¹Kən əmun, eməplan kig tatəpələh-pər e rəhan jea, kən matos naoa
 kit e nelmin matip itəm kəmaiu-aiu, kən naoa un kəməte-pən nat e
 nikalin kərən mil, kən kəmaiu-aiu kuwaan ətain mau sepın məmə otaskəlim
 tiəkis. ²Kən eməplan nagelo əsanən kit tətəgət əfəməh matən-iarəp məmə,
 “?Pah u in təhmen mətuatip məmə oteatip rəkis nat itəm kəmuwaan ətain
 e naoa u, kən murapik?” ³Məto etənim kit tikə ilis e nego e neai, o ləhau
 e nətueintən, o niki nıməptən, kit okol təsətuatipən o nurapikən naoa u,
 mafin. ⁴Kən emətəsək mətəsək, məto-inun kəsəplanən etənim kit itəm
 təhmen mətuatip o nurapikən naoa u, mafin. ⁵Kən etəm-iasol min u kit itəm
 təməwiətən, tən-ipa kəm io məmə, “!Səsəkən! Mitəg-pən-tu məplan, Laion
 rəha Noanol rəha Juta,^g in nəukəti Tefit,^h in tinol win rəkis e nəluaginən
 rəhan. Tol nəhlan, in tətuatip agin-əh o nurapikən naoa əh, kən meatip rəkis
 nat əh ilat sepın itəm kəmuwaan ətain lan.”

⁶Kən əmun ekəplan Nəti Sipsip, tətətul əpəh ilugin e jea rəha kig ne
 nat kuwit itəm koatəmegəh ne netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən. Nəti
 Sipsip u, nəkəplan məmə kəməhamnu rəkis. Kən rəhniyat ilat sepın,ⁱ
 kən niğənəmtin ilat sepın min, ilat un, koatətul o narmin rəha Uhgin
 ilat sepın itəm təməhl-iarəp ilat kotuwın e nətueintən. ⁷Nəti Sipsip əh,
 təmuwin meə-pən mos-irəkis naoa u e rəhn matip kig itəm tatəpələh-
 pər e rəhan jea. ⁸Kən nian in tinaskəlim naoa un, kən nat min un itəm
 koatəmegəh ilat kuwit, ne netəm-iasol itəm kəmos nəwiətən ilat tuente-
 fo, ilat kotisin nulilat o Nəti Sipsip, moteiuaiu, nipiñəgilat taru nisip. Ilat
 rafin koatos hap^j min ne pesin min itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit,

g 5:5 Jen 49:9-10 **h 5:5** Aes 11:1 **i 5:6** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4 **j 5:8** “Hap,” in
 nat kit katoh tətən napuən, təhmen e kitar.

tərioah e nat pien-pien min itəm nəmiəwɪn təwir. Kən nat pien-pien u, in tahmen e nəfakən min rəha netəmim rəha Uhgɪn.^k

⁹Kən nat min un itəm koatəmegəh ilat kuwit ne netəm-iasol itəm kəmotəwiətən, kəmotan napuən wi kit məmə,

“Ik nakətuatip, mahmen agin o nɪləsən naoa u,
kən meatip rəkis nat min itəm kəmuwaan ətain lan,
məto-inun kəmoħamnu ik,
kən nəmos-nəmtin netəmim e nitam
məmə ilat rəha Uhgɪn.

Kən ilat kəmotisi-pən e noanol min rafin,
ne nəghatən min rafin,
ne kantri min rafin,
ne netəm nuwigilat tol pisin pisin min,

¹⁰kən nəmol ilat kotatig əhgin rəham nərəməərən,
kən ilat rəham pris min,
koatol wək rəha Uhgɪn rəhatimat.

Ilat okotərəməərə e nətueintən.”

¹¹Kən ekətag-pən min məplan, kən məto min nəwia nagelo min tərət, tərət, okul kəruru rafinən. Kəmotətul, motitəlau e jea rəha kig, ne nat min u itəm koatəmegəh, ne netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən. ¹²Kən ilat kotan əfəməh napuən məmə:

“!Nəti Sipsip itəm kəmoħamnu,
in tətuatip mahmen agin məmə kotənwiwi in,
məto-inu tatos rafin nəsanənən,
ne nautə, ne nenatigən,
ne nahgin, ne nepətən əhag-əhag!
!Təwir agin-əh məmə koatisiai-in!”

¹³Kən eməto min natimnat rafin itəm Uhgɪn təmol e nego e neai, ne nətueintən, ne Imə Netəm Kəmotimɪs Ikin, ne e niki nitəhəi, ne natimnat min rafin itəm kotatig elat, ilat rafin koatən məmə:

“Pəs nənwiwɪən ne nisiaiən tatuwin o kig itəm tatəpələh-pər e rəhan
jea ne Nəti Sipsip,
məto-inu in tatos nepətən əhag-əhag ne nərəməərən.
!Pəs nənwiwɪən ne nisiaiən tuwin olau,
kən tatuwin, matuwin, matuwin, namnun tikə!”

¹⁴Kən nat min un ilat kuwit itəm koatəmegəh, kotəmə, “!Əwəh!” kən netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən kotisin nulilat ron, moteiuaiu, nipinəgilat taru nisip, moatəfak kəm in.

Nəti Sipsip təmatgəhl nat itəm kəmuwaan ətain naoa itəm kəmaiu-aiu lan

6 ¹Kən ekatəlkəlik o Nəti Sipsip nian in təmatgəhl rəkis nat kit itəm kəmuwaan ətain e naoa kəmaiu-aiu. Kən əmun, nat koatəmegəh u kit ilat kuwit tagət əfəməh e nəwian kit tahmen e kaluəluə, məmə, “!Wa-tu!” ²Ekətag-pər məplan hos kəruən kit. Etəm tətəsuə-pər lan tatiləs nifagə, kən kəməfauin-pən hat rəha nisiiəin kəm in, tahmen e hat rəha etəm tinol win rəkis e nəluəginən. In təmaiu matuwın tahmen e etəm təmol win e nəluəginən, kən matuwın min məmə otol min win.

³Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tu lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən eməto nat tatəmegəh itəm tatol nampa tu lan təmə, “!Wa-tu!” ⁴Kən hos pisin kit min itəm tasiə, təmaiu muwa. Etəm titəsuə lan, kəmos-ipən nisa asol kit rəha nəluəginən kəm in. Kən Uhgın təmegəhan-in-pən nepətən məmə otos-irəkis nəməlinuən itəm tətətig e nətueintən, məmə netəmim koatəluəgin əm moatəhamnu-ohamnu ilat min ikin min rafin.

⁵Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tri lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən ekəto nat tatəmegəh itəm tol nampa tri lan, təmə, “!Wa-tu!” Kən ekətag-pər məplan hos kapin kit. Etəm titəsuə lan tatitol sikel^l kit. ⁶Kənu eməto nəwian kit tətisi-pən ilugin e nat koatəmegəh min ilat kuwit, matən məmə, “Uwın, kəmegəhan-in ik məmə nəkitun nosən nəumis e nitən min, kən ilat okotəkəike motəra kin məni asol o nosən nagwənən noan məsin əm. Məto onəsərəkənən nəukəti nig olif min itəm katol oel e noan, kən nəsərəkənən nəukəti nol u krep itəm katol wain lan.”

⁷Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa fo lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən ekəto nat tatəmegəh itəm tol nampa fo lan, tatən məmə, “!Wa-tu!” ⁸!Kən ekətag-pər məplan hos kəmtap kit! Etəm titəsuə lan, nərgin u Nəmisən, ilau etəmim kit, nərgin u, Noanpən, tatarisig-in mətian. Kəmios nepətən məmə okohamnu netəmim e naip ne nəumis ne nəmisən ne nat meğəh iarupin min. Kəmios nepətən nəhlan, tahmen-in nəwtain nətueintən kitiəh, məpəs əm nəwtain kisil.

⁹Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol faif itəm kəmuwaan ətain naoa lan, ekətag-pən əpəh e nəwtain olta,^m ləhau ikin, məplan netəm kəmo hamnu ilat məto-inu ilat kəmotətul əskasik o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgın. ¹⁰Ilət kotaun əfəməh moatən-ipən kəm Uhgın məmə, “Ik nakəməmə e natimnat rafin, ik nakasim, kən ik nıpahrienən. ?O nəghan ne kən ik onakələhəu nəghatən məmə netəm rəha nətueintən

1 6:5 E nian rəha nəumis, kən netəmim kotakil natimnat o noorən nagwənən. **m 6:9** Olta u, in tepil kit tatətul əpəh e Nəmə Rəha Uhgın, kən katol sakrifais min ikin. Kən netəm min u, okəm-naka ilat kotahmen ətuatip e sakrifais kit itəm tatuwin o Uhgın.

kəmotol tərət, kən mol nalpınən kəm ilat o nat itəm kəmotol etimat?
?Onagəhən nakalpin nitai nitatimat e netəm min əh?”

¹¹ Kəmotən nəhlan, kən kəmos-ipən napən ruən kəm ilat rafin. Məto kəmən-ipən kəm ilat məmə okotameg min noan məsin əm mətoarus nampa ariəpiə rəha pialat min ne winilat min, otuwa pitən mahmen. Pialat min ne winilat min u, netəmim min rəha İesu, itəm okəpanohamnu ilat o rəhalat nahatətəən. ¹² Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol sikis itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən əmun, namig asol kit təməloal. Mitgar təmapinəp aɡin, kən məwig təmasiə aɡin tahmen e nita.ⁿ ¹³ Kən məhau min əpəh ilis e neai kəmotisas-pən e nətueintən, tahmen e noa nig u fik, itəm nımətag asol təmatigtig e noan pikəh tisas. ¹⁴ Kən neai təmikə tahmen e nimitiwin kəmaiu-aiu kiləs kəɡim.^o Kən nitot min ne nəptən min kəmotəɡim e nəməlat min.

¹⁵ Kən kig min rəha nətueintən ne iərəmərə min, netəm-iasol min rəha mopael min, netəm rəhalat nautə tərət, ne netəm koatos nəpətən, ne slef min rafin, ne netəm sənəmə slef min, ilat rafin kəmotəhluaig e nıpəɡ kəpiel asol min, ne nikali kəpiel min əpəh e nikalkal nitot asol min.^p

¹⁶ Kən ilat kəmotasək əfəməh-pən o nitot min ne kəpiel asol min məmə, “Otisas, motoh ətain itimat, motəhluaig-in itimat o niɡanəmti kig u itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, ne o neməha rəha Nəti Sipsip,^q ¹⁷ məto-inun nian asol kəɡin əh rəha neməha rəhalau tınuwa. ?Kən pah un in titun nətulən?”^r

Wan-hanrit-foti-fo-taosən kəmol mak elat mə rəha Uhgın

7 ¹ Kən əmun ekəplan nagelo kuwit koatətul-pən e kona min ilat kuwit e nətueintən. Kəmotəmkətain rafin nımətag kuwit e kona kuwit rəha nətueintən, məmə nımətag otikə e nətueintən, ne nitəhəi, ne nig min.^s ² Kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nərəkinən nəptən ne nitəhəi. Kən ekətag-pən məplan nagelo kit min tətisi-pah, tətıləs nat kit itəm Uhgın u, itəm tətəmegəh, otos o nolən mak rəhan lan. Kən in tətəgət əfəməh-pən kəm nagelo min u kuwit, məmə, ³ “!Otəpəs pitən! Sotəhlmanən nımətag məmə otəsərəkinən nıməptən ne nitəhəi ne nig min, pəs ekotol-pən pitən mak rəha Uhgın rəhatat e nıpınəgi iolwək min rəhan.”^t

⁴ Kən eməto nampa rəha netəm kəmos mak u rəha Uhgın. Netəmim wan-hanrit-foti-fo-taosən kəmotiet rəkis e noanol min rəha İsel, ilat kəmos mak əh.

⁵ E noanol rəha Juta, netəmim ilat tuelef-taosən.

n 6:12 Joel 2:31; Wək 2:20 **o 6:14** Aes 34:4 **p 6:15** Aes 2:10,19-22 **q 6:16** Hos 10:8
r 6:17 Joel 2:11; Mal 3:2 **s 7:1** Nımətag kuwit əh, in nımətag rəha nərəkinən tahmen əm e in əh e Dan 7:2 ne Jer 49:36-38. **t 7:3** 2 Kor 1:22; Efes 1:13

- E noanol rəha Rupen, netəmim ilat tuelef-taosen.
 E noanol rəha Kat, netəmim ilat tuelef-taosen.
 E noanol rəha Aser, netəmim ilat tuelef-taosen.
⁶ E noanol rəha Naptali, netəmim ilat tuelef-taosen
 E noanol rəha Manase, netəmim ilat tuelef-taosen.
⁷ E noanol rəha Simeon, netəmim ilat tuelef-taosen.
 E noanol rəha Lifae, netəmim ilat tuelef-taosen.
 E noanol rəha Isakar, netəmim ilat tuelef-taosen.
⁸ E noanol rəha Sepulun, netəmim ilat tuelef-taosen.
 E noanol rəha Josep, netəmim ilat tuelef-taosen.
 Kən e noanol rəha Benjamin, netəmim ilat tuelef-taosen kəmotos mak əh.

Nımanın netəmim itəm kəmotuwın e napən ruən

⁹Uarisig e natimnat min u, emətag-pən əpəh əpən-in io, məplan nımanın netəmim tərət tərət, okol kəruru nafinən.^u İlat koatısı-pən e kantri min rafın, ne noanol min rafın, ne nəghatən min rafın, kən nuwigilət tol pisin pisin min. İlat koatətül əpən e jea rəha kig, ne Nəti Sipsip. İlat koatuwin e napən ruən min, kən moatos nelmi nəmil e nelmilat. ¹⁰Kən moatagət əfəməh moatən məmə

“Uhgın rəhatat itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmə, ilau Nəti Sipsip, ilau əh kəmioal suatip o nosmegəhən kitat.”

¹¹Nagelo min rafın ilat kotətül motitəlau e jea rəha kig, kən mitəlau min e netəm-iasol min itəm kəmotos nəwiətən, ne nat koatəmegəh min u, ilat kuwit. İlat moatısın-pən nulilat əpən e jea rəha kig, moteiuaiu, nipiñəgilət taru nisip, kən moatəfak kəm Uhgın, ¹²moatən məmə:

“!Əwəh! !Nipahrienən! Rəhatat Uhgın təwir pik, matəhag-əhag wir.

!In tenatig tenatig, təsanən, nahgın tərət!

!Pəs kotənwiwi in, motisiai-in, kən motən tagkiu kəm in matuwın matuwın nammun tikə! !Əwəh!”

¹³Kən əmun, netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən min u kit tətəpəh ron io məmə, “?Pah min əh koatuwin e natimnat ruən? ?Kən ilat kəmotısı-pən hiə?”

¹⁴Kən ekualpın məmə, “Etəm-iasol. İk əm nəkitun.”

Kən in təmə, “Netəm min əh, ilat un kəmotiet rəkis e nahməən asol; ilat kınəmotaiquas e rəhalat napən kən motol tərüən e nita Nəti Sipsip. ¹⁵Kən tol nəhlan,

“ilat kotətül əpən e niganəmti Uhgın, itəm tatəpələh matərəmə, kən moatəfak kəm in e nərauiəgən ne lapın e Rəhan Nimə; kən kig u itəm tatəpələh-pər e jea,

in otahgil kəm ilat min nian rafin.
¹⁶ İlat, okol nəumis tibus minən ilat,
 kən okol kəsotoaoa minən.
 Kən nərauiə təsəhg minən ilat,
 nape-apeən asol rəha mitgar otəsəhg minən ilat,
¹⁷ məto-inun, Nəti Sipsip itəm tatəpələh ilugin e jea rəha kig,
 in otatehm ilat tahmen e etəmim rəha nehmən sipsip.
 In otit ilat, matuwın o nəmti nəhau megəh,^v
 kən Uhgın otafəl rafin nahui nəmtilat.”

Pesin rəha nat pien-pien

8 ¹Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol sepın itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən nagətən təmikə əpəh e nego e neai o nian əkuəkir kit, tahmen e hafaoa.^w

²Kən əmun eməplan nagelo sepın u kotətul əpən e niganəmti Uhgın, kən ilat rafin koatos təwi.^x

³Kən nagelo kit min, in tatitəl pesin kit itəm kəmol e iəen u kol tatipit-
 ipit, kəməmki-pən nat pien-pien lan. Təmitəl muwa mətul əpən e olta.
 Kəmos-ipən nat pien-pien tepət^v kəm in, məmə otos-ipən təlmin nəfakən
 min rəha netəmim rəha Uhgın, kən mos-ipən ilau kəm Uhgın, muwaan
 əpəh e olta kəmol e iəen u kol tatipit-ipit, itəm tatətul əpən e jea rəha
 kig. ⁴Nəhaniəm rəha nat pien-pien min, ne nəfakən min rəha netəmim
 rəha Uhgın, itəm nagelo tətəmik e nelmin, kəmotər motuwın o Uhgın.

⁵Kən əmun nagelo təmitəl nat pien-pien u e pesin, kən məmki-pən nigəm
 lan, itəm tatuəp e olta, kən məhtəg-iarəpən e nətueintən. Kən əmun,
 kaluəluə təmatiperəh, kənu təmipit, kən nərkərikən, kən namig təmələal.^z

Təwi min

⁶Kən nagelo sepın itəm koatos təwi min, kəmotətul matip o nahlən
 təwi.

⁷Kən nagelo itəm tətaupən, təməhl rəhan təwi. Kən əmun, ais ne nigəm
 itəm kəmol piləh-piləh iləhal nita, kəmətəg-pən iləhal e nətueintən.
 Təmuəp mus nəwtain nəptən kitiaə, məpəs əm nəwtain kəiu, kənu
 təmuəp mus nig min nəwtain kitiaə, məpəs əm nəwtain kəiu, kən təmuəp
 mus ma-kiras mitə kəmotuəp rafin.

⁸Kən nagelo itəm tatol nampa tu lan in təməhl rəhan təwi, kən nat kit
 tahmen e nitot asol, itəm tatuəp, kəmərakin-pən əpəh itəhəi. Kən nəwtain

v 7:17 Sam 23:2; Aes 49:9-10; Jon 4:10; 7:37-38; Nol Əpən 22:1,17 w 8:1 Hab 2:20;

Sef 1:7-8; Sek 2:13 x 8:2 Təwi min əh e Baebol, sənəmə nuwigi nat itəhəi, məto təwi əh
 kəmol e rəhnipət nat kit. y 8:3 Nat pien-pien u in tahmen e nigpis, kən katuwaan məmə
 okəto nəhaniəm e nəmiəwın u itəm tatəpien wir. z 8:5 Eks 19:16-18

nitəhəi kititəh təmol nita, mapəs əm nəwtain kəiu. ⁹Kən təmərəkən nat megəh min itəm kotatig itəhəi nəwtain kititəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kən mərəkin min nego min nəwtain kititəh, mapəs əm nəwtain kəiu.

¹⁰Kən nagelo itəm tatol nampa tri lan, təmahl rəhan təwi. Kən məhau asol kit təmiet, matuəp tahmen e noanisə. Təmiet əpəh ilis e neai, meiuaiu misas-pən mus nəwtain nəhau min ne nəmti nəhau min nəwtain kititəh, mapəs əm nəwtain kəiu. ¹¹Məhau u, nərgin u Tarip Tarip. Kən əmun, nəhau min nəwtain kititəh kəmotarip motarip, mapəs əm nəwtain kəiu. Kən netəmim tepət itəm kəmotənim nəhau arip, kəmotimis.

¹²Nagelo itəm tatol nampa fo lan, təmahl rəhan təwi. Kən nat kit təmoh mitgar, ne məwig ne məhau min, mol nəwtain mitgar kititəh təmapinəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp. Kən nəwtain məwig kititəh təmapinəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp, kən nəwtain məhau min kititəh kəmotamis, kən nəwtain kəiu əm kəmotasiə. E nərauiəgən, kən tatərauia e nəwtain kəiu əm, mapəs kititəh. Kən nian lapin, tatəmihl e nəwtain kəiu əm, mapəs kititəh.^a

¹³Kən əmun ematəplan, kən məto malikim kit tatiwig e napuə, kən mətasək əfəməh matən məmə, “!Awe! !Awe! !Awe! !Məto-inun nagelo kisil min əh-ikin okəpanəhlahl min rəhalal təwi roiu, mol nəratən asol okəpanəhaluwa e netəmim rəha nətueintən!”

Nagelo itəm tatol faif lan təmahl təwi

9 ¹Nagelo itəm tatol faif lan, tətahl rəhan təwi, kən eməplan məhau kit itəm tinəmisipər e neai miet-pən e nətueintən. Kəmos-ipən ki kit kəm məhau un, o nerəhən e nipəg asol itəm teiuaiu agin. ²Nian təmerəh e nipəg əh, nəhaniəm təmə, tahmen e nəhaniəm rəha iohe. Mitgar ne napuə kəmuarinəp e nəhaniəm rəha nipəg asol.

³Kənu nat kit tahmen e pitip, ilat tepət agin-əh, kəmotiet rəkis e nəhaniəm əh, moteiuaiu e nəptən, kən kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nusən itəm e nipikilat, kən titəhmə titəhmə.

⁴Kəmən-ipən kəm pitip min məmə kəsotərəkinən ma-kiras ne nig min, ne natimnat itəm kotəwiə e nətueintən, məto okotərəkin əm netəm min un itəm kəsotosən mak rəha Uhgən e nipinəgilat. ⁵Kən kəmegəhan-in nəsanənən kəm ilat məmə okotus netəmim motol nahməən kəm ilat o məwig faif, məto kəsotohamnuən ilat. Kən nahməən əh, itəm ilat okotəto tərət lan, taprəkis-in agin nəme nipiki welau itəhəi, nian tatus itəm, kətəhmə.^b ⁶E nian min əh, netəmim okotegəs-in suatip o nimisən, məto okol kəsotehmən. Okotolkeike məmə okotimis, məto okol kəsotimisən.

a 8:12 Aes 13:10; Mak 13:24 **b 9:5** Nəghatən Kris ətuatip təməsənən nahməən rəha nipiki welau itəhəi. In təmən nahməən rəha “skopion,” nat kit tahmen e iəmik nərik, məto rəhan nəme nəluin ne rəhan nahməən tərət maprəkis-in nəme nahməən rəha nipiki welau ne nahməən rəha nəme timar.

⁷Eməplan pitip asol min əh, ilat kotahmen e hos min itəm kəmotətul matip o nəluaginən. Ilat kəmotəfauin nat kit tahmen e hat rəha kig itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən rəhn-kapəlat tahmen e rəha etəmim. ⁸Noanulat kaifəməh tahmen e noanu pətan, kən nəluilat tasilə tahmen e nəlui laion. ⁹Nuwiligilat tol məmə kəmotəlpin manikiləhalat e nat kit rəha nəluaginən, kəmol e iaen, kən nawin niməlməlat tatuwa tahmen e hos tepət koatiuw kat min moatuwin e nəluaginən. ¹⁰Nipikilat tatus itəm kətahmə taprəkis-in agin welau itəhəi. Ilat koatos nəsanənən e nipikilat o nolən nahməən kəm netəmim o məwig faif. ¹¹Ilat, rəhalat kit əh-ikin etəm-iasol, in iəramərə rəha nıpəg asol itəm teiuai agin. E nəghatən rəha netəm Isrel, katən nərgin mə Apaton, kən e nəghatən Kris, kətaun-in məmə Apolion, nıpətin u İərəkin.

¹²!Awe! Nəratən aıpən tinol namnun, məto awe, awe, nəratən kəiu min əh-ikin okəpanueia.

¹³Kən əmun, nagelo itəm tatol sikis lan təməhl rəhan təwi. Kən eməto nəwian kit təmisi-pən əpəh e niki rəhnipət olta u,^c ilat kuwit, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən tatətul aıpən e niganəmti Uhgın. ¹⁴Kən nəwian əh təmən-ipən kəm nagelo itəm tatol sikis lan u tatiləs təwi, məmə, “İkis nagelo min un ilat kuwit itəm kəməlis ilat kəmki-pən əpəh e nəhau asol İufretes.” ¹⁵Tol nəhlan, təmikis ilat. Nagelo min əh, ilat kuwit, kəməlin ilat kotətul matip u-roiu o aua ətuatip u, ne nian ətuatip u, ne məwig ətuatip u, ne nup ətuatip u, məmə okotohamnu netəmim rəha nətueintən nəwtain kitiəh, motapəs kəiu. ¹⁶Kən eməto nampa rəha mopael min rəhalat, itəm kotasuə e hos, kən ilat rafin tu-hanrit-milian netəmim.

¹⁷Kən e napilairən rəhak, eməplan hos min əh ne netəm kotasuə elat kotol nulan. Rəhalat iaen itəm tatəfətain manikiləhalat, in tasiə tahmen e nigəm, mol pilu wir, kənu mauieh. Rəhn-kapə hos min u, kotahmen e rəhn-kapə laion min, kən nigəm ne nəpienən rat^d ne nəhaniəm katəhalisi-pən e nıpəgnoalat.

¹⁸Kən nəratən asol miləhal u itəm kəməhaliet e nıpəgnoalat, iləhal kəməhalohamnu netəmim e nətueintən nəwtain kitiəh, kapəs əm nəwtain kəiu. ¹⁹Nəsanənən rəha hos min əh, tatisi-pən e nıpəgnoalat, ne nipikilat, məto-inun nipikilat tahmen e sinek, itəm rəhn-kapə tətətig e malnıpikin. Kən hos min əh, koatus min netəmim e mal-nipikilat.

²⁰Kən netəm min u, nəratən miləhal əh kəməsohamnuən ilat, ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat e natimnat min itəm ilat koatol. Kəməsotapəsən nəfəkən kəm iərmis min ne narmi nat min itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa, ne pironse^e ne kəpiel, ne nig. Ilat u narmi nat əm, itəm kəsotəplanən nat, ne məsotətəon nat, ne məsotaliwəkən.

c 9:13 Olta u, in tepil kit tatətul əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən katol sakrifais min ikin. Rəhnipət min əpəh e kona min. d 9:17 Nəpienən rat əh, in tahmen e nəpienən rəha iohə. e 9:20 Pironse, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

²¹Kən ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat o nohamnuən itəm, nəmikən nərək, nolən klefa, nolən masig, nitəpən iərman ne pətan, ne nakləhəən.

Nagelo itəm təmos naoa əkəku

10 ¹Kən əmun ekəplan nagelo kit min nahgin tərət tətisi-pər e nego e neai. Tatuwin e malnapuə tahmen e rəhan nərən, kən mirai-mirai titəlau e rəhn-kapə. Kən in təhag-əhag mitasiə, tahmen e mit, kən nelkin tahmen e pos asol mil u kətiauəp e nigəm. ²In tatos naoa əkəku kit itəm kinurapik rəkis tatəməhl-pən e nelmin. In təməf-ipən nelkin matip e nitəhəi kən məf-ipən nelkin mol e nəptən, ³kən in təmagət əfəməh, nakəto nəwian tahmen e laion. Nian təmagət əfəməh, kən kaluəluə təmatipərəh mau sepin, matuhalpin. ⁴Kən nian kaluəluə təmatipərəh mau sepin matuhalpin rəhan nəghatən, kən nikik natəht məmə oekəte rəkis nəghatən itəm in tatən. Məto enəto nəwian kit tətisi-pər e nego e neai matən məmə, “Əhluəig-in nəghatən u itəm kaluəluə tatən, səte rəkisən.”

⁵Kən əmun, nagelo apon itəm eməplan aypən tatətul-pən e nitəhəi ne nəptən, tiləs-ipər nelmin matip, matəhu-pər e nego e neai, ⁶kən matos noanawil e etəm tətətig lili, etəm təmol nego e neai ne natimnat rafin itəm koatətig lan, ne nətueintən ne natimnat rafin itəm kotətig lan, ne nitəhəi ne natimnat rafin itəm kotətig lan, kən məmə, “!Uhgın otəsəzahgin minən! ⁷Məto nian nagelo itəm tatol sepin lan otahl rəhan təwi, kən nalpəkəuən anion rəha Uhgın itəm tatəhluəig-in, in otuwa mol niphrienən lan u-roiu. In otiet-arəpa tahmen əm mə in təmən-iarəp aypən kəm rəhan iolwək min u, ien min rəhan.”

⁸Kən əmun, ekəto min nəwian əh təmisi-pən e nego e neai, matən-ipa min kəm io məmə, “Uwin, miləs naoa kəmurapik əh itəm tatəməhl-pən e nelmi nagelo itəm tatətul-pən e nitəhəi ne nəptən.”

⁹Kən əmun, ekuwin mətarəh o nagelo məmə otos-ipa naoa əkəku kəm io. In tən-ipa kəm io məmə, “Os mun. Nat u otərəkin nərəpəm, məto nian onakun, tətəhen tahmen e sukapak.” ¹⁰Kən əmun ekiləs-irəkis e nelmi nagelo, kən mun mərge. Emun məto tətəhen tətəhen, tahmen e sukapak, məto nian emərge, təmərəkin nərəpik, nərəpik təmərət lan. ¹¹Kən kəmən-ipa kəm io məmə, “Ik onakəkəike mən-iarəp min nəghatən itəm Uhgın otos-ipinə kəm ik u, o netəmim nuwigilat pisin pisin min, ne netəm e kantri pisin pisin min, ne netəm koatən nəghatən pisin pisin min, ne kig min.”

Etəmim mil itəm kəmuətul-arəp o Iesu

11 ¹Kən əmun kəmos-ipa nuwig kit rəha nosən mak e nat, kən kən-ipa kəm io, məmə, “Uwin, mos mak e Nimə Rəha Uhgın, ne olta, kənu mafin rafin netəm koatəfək əh imə. ²Sosən mak e iat, məto natos əm mak e

nimə. Sosən mak lan məto-inun kinos-ipən rəkis iat əh kəm Iaihlua min. İlat okoteguafəl-eguafəl rəhak taon asim motuwın motuwın motos məwig ilat foti-tu.^f ³Kən io ekos-ipən nəsanənən kəm rəhak etəmim mil itəm katuətül-arəp ron io. Kən okətios əm nəmkapın, muatətül-arəp o nən-iarəpən rəhak nəghatən min o nian wan-taosən tu hanrit sikiste.” ⁴İlau u, nokət nig olif mil, ne nat katəhtu-pər lait lan mil, itəm katuətül əupən e İərəməyə rəha nətueintən. ⁵Okəmə suah kit tətəlkut o nərəkinən ilau, kən nəmnamin nigəm otisi-pən e nohlilau, kən mus rəhalau tikimir min. Etəmim itəm tolkeike nərəkinən ilau, in otəkəike mimis nəhlan. ⁶Suah mil u, ilau katios nəsanənən o nəhtosig-inən napuə məmə nuhuan otəsəfikən nian ilau okatuəghat matuən-iarəp nəghatən min rəha Uhgın. Kən ilau matios min nəsanənən məmə okuəuhlin nəhau min kotuwa nita, kənu miatun min nərəkinən netəmim rəha nətueintən e nəratən pisin pisin min itəm ilau kioalkeike məmə okioal.

⁷Kənu nian ilau kinuatətül-arəp rəkis, kinuən rəkis natimnat rafin, kən nat megəh^g itəm otər e nipəg teiuaiu əgin, mərioah moh ilau, mol win elau mohamnu ilau. ⁸Nipətılau otatəmahl əpəh e suatip rəha taon asol əh, ikin əh kəməht-ipən min rəhalau İərəməyə e nig kəməluau^h ikin, kəməuhlin nərgin, məmə Sotom o İjip, tatəpsen-pən nolən rat ikin əh. ⁹Kən netəmim nuwigilat pisin pisin min, netəmim e noanol rafin, ne netəmim e nəghatən min rafin, ne kantri min rafin, okoatarəp e nipətılau, motos nian apəpiə kisin, kən haf, kən kəməsotegəhan-inən nitənimən ilau. ¹⁰Kən netəmim rafin rəha nətueintən okotol lafet, motagien, kən moatos-ipən natimnat kəm ilat min, motagien məto-inun ien mil itəm kəmatioal pik nəratən kəm ilat, kiniamis. ¹¹Məto uarisig e nian apəpiə kisin ne haf tinuwın rəkis, kən Uhgın təmos-ipən nehagən e nipətılau kən ilau kəmuətül e nelkilau. Kən netəmim rafin itəm kəmotəplan ilau, niganməpilat təmasiəp, narmilat tikə. ¹²Kən ilat kəmotətə nəwian asol kit təmisi-pər e nego e neai, matən-ipən kəm ilau məmə, “Uər mueia ikin-u.” Kən malnapuə təmiləs ilau mər muwın e neai. Kən rəhalau tikimir min kəmotətül motalkəlik olau.

¹³Kən e nian ətuatip əh, namig asol kit təməyəkin rum kitiəh e taon əh, məpəs əm rum nain. Namig təmohamnu netəmim ilat rafin sepin-taosən, kən netəmim rafin itəm kəməsotimisen, kəmotəgin motasiəp, kən motən nipahrienən məmə Uhgın e nego e neai, tatos nepətən.

¹⁴!Awe! Nəratən asol itəm tatol nampa tu lan, tinol namnun. Məto, nəratən itəm tatol kisin lan otəsuwəhən tuwa.

Nagelo itəm tatol sepin lan təmahl təwi

¹⁵Nagelo itəm tatol sepin lan təmahl rəhan təwi, kən əmun nəwian asol min kəmotisi-pən e nego e neai motən məmə,

f 11:2 Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen min e nian wan-tosan-tu-hanrit-sikiste (1,260). g 11:7 Dan 7 h 11:8 “İkin əh kəməht-ipən min İərəməyə e nig kəməluau,” tatəghat-in Jerusalem.

“Rəhatat İərəmərə ne rəhan Kristo, ilau kinatuərəmərəⁱ e nətueintən rafin agin, kən nərəmərəən rəhan, otətətig lilin.”

¹⁶Kən netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən min ilat tuente-fo, itəm koatəpələh-pər e rəhalat jea min əpən e niganəmti Uhgın, ilat kəmotisin nülilat, moteiuiu, nipiñəgilat taru nisip, kən moatəfak kəm Uhgın, ¹⁷motəmə,

“İakoatən tagkiu kəm ik, İərəmərə Uhgın Nahgim Təpət PİK Agin, etəm un ik nətatig un itəm nətatig roiu, kən nəmətatig əpən, məto-inu ik nəmos rəham nəsanənən asol, kən minətuouon mətərəmərə.

¹⁸“Kəntri min, kotautu pik, məto ik rəham neməha asol tinuwa. Nian tinuwa o nakilən netəm kəmotimis.

Kən onakətou ien min u ilat rəham iolwək min, kən mətou min netəmim rəham, ne netəm koatisiai-in ik, ilat rafin, nat əpnəpin okəmə ilat koatos nəpətən asol o nəpətən əkəku.

Kən nian u rəham, o nərəkinən netəm itəm koatərəkin netəmim e nətueintən.”

¹⁹Nian kəmerəh e Nimə Rəha Uhgın əpəh ilis e neai, kən kəməplan Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən/ tatəpələh əpəh imə. Kən təmatipit mitasiə, kən kaluəluə təmatatipərəh, kən eməto nəgətən asol min, kən təmatamig, kən ais təmisas-pa.

Pətan ne ialkita kəgin

12 ¹Kən nəmtətin asol kit təmiet e neai, muha-pispis lak. Pətan kit təmuwin e mitgar tahmen e rəhan nəpən, kən təməpələh məf-ipər nelkin e məwig, kən matəfauin hat rəha nisialiən kit, kəmol-pən məhau tuelef lan. ²In tətasək əfəməh, tatəto nahməən məto-inun in təpək-əpək kən otəsuwəhən temək. ³Kən əmun nəmtətin kit min təmiet min əpəh ilis e neai, itəm tatuha-pispis lak. İnəh, ialkita kəgin kit, tasiə, tahmen e nigəm, rəhn-kapə təmisim-isim ilat sepin, kən rəhnipət ilat ten, kən kəməfauin-pən hat rəha kig asol agin ilat sepin e rəhn-kapə min. ⁴Nipikin tatoh-irəkis məhau min əpəh ilis e neai, matəmki-əhau-pa ilat nəwtain kitiəh e nətueintən, məpəs nəwtain kəiu. Kən e nian əh, ialkita un təmuwa mətul əpən e pətan u itəm otəsuwəhən temək, məmə okəmə nətin tinaiir un, kən in ton.^k ⁵Pətan əh təmiləs nətin iərman, itəm in otərəmərə e kəntri min rafin, kənu nəmtətin rəha nərəmərəən rəhan tahmen e nəlnal kit kəmol e iaen. Məto Uhgın təmeuw rəkis suakəku u o

i 11:15 Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Rəhatat İərəmərə ne rəhan Kristo, in tinatərəmərə,” tatəgətin-pən məmə Tata Uhgın ne rəhan Kristo, ilau kitiəh əm.

j 11:19 Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən u, in “Ark of the Covenant.” Eks 25:10-22.

k 12:4 Mat 2:13-14

ialkita, mīləs-ipər ilis e rəhan jea, məmə otərəməyə. ⁶Pətan un, təmagim-pən əpəh ikin taruən-aruən ikin, itəm Uhgın təmol əpen-əpenə lan məmə otətətiğ ikin, kən katehm, kətoarus-pən nian wan-taosən-tu-hanrit-sikiste tinuwa minuwın rəkis.¹

⁷Kən əmun, nəluaginən kit tinətul əpəh e nego e neai. Mikael^m ne rəhan nagelo min, kinoatəmou ilat ialkita, kən ialkita ne rəhan nagelo min kinoatoh min ilat. ⁸Məto ialkita, nəhgin tikə, təsahmenən. Kən əmun, Mikael ne kinotol win elat, kən kəməhl-iarəp ilat əpəh e nego e neai. ⁹Kəmotiləs ialkita asol un, motərəkin-iəhau e nətueintən. Kən inu, in sinek nuwəh ilouin aypən,ⁿ katən mə İərmis, o Setan, itəm təmeiuə-in nətueintən rafin agin. Kəmərakın-iarəp in,^o tuwa e nətueintən, ilat rafin nagelo min rəhan.

¹⁰Kən əmun eməto nəwian asol kit əpəh ilis e nego e neai. Təmə,
“!Roiu əh, Uhgın rəhatat in tinosmegəh itat!

!Roiu əh in tinol-arəp məmə in tatos nəsanənən,
kən roiu əh, in tinatərəməyə!

Kən roiu əh, Kristo rəhan təmol məmə in tatos min nəsanənən ne
nepətən e natimnat min rafin.

Tol nəhlan məto-inu roiu əh, kinərəkin-iəhau Setan e niğanəmti
Uhgın. Setan u, itəm tatətu-pən-ətu-pən nat e piətət min lapin
ne lenian, mən-iarəp niyəgnəmtin min rəhan matətu-pən elat e
niğanəmti Uhgın.

¹¹Kən piətət min kəmotəmou ilat min,
kən motol win rəkis lan e nəsanənən rəha nita Nəti Sipsip,
motatig motol win min lan e nətul əskasikən o nən-iarəpən nəghatən
rəha Nəti Sipsip.

Motol win min lan məto-inu nikilat təməsəht pikən nəmegəhən
rəhalat,
məto kəmotətul matip əm məmə okotimis.

¹²!Nego e neai, ne itəmat u notatig ikin, otagien məto-inu kinərəkin-
iarəp ialkita!

!Məto awe, kəsi o nətueintən ne nitəhəi,
məto-inu Setan təmeiuaiu minə ron ik!

In, neməha təmol pik,
məto-inun in titun məmə nian rəhan təkuəkir əm.”

¹³Nian ialkita asol u, təməplan məmə kinərəkin-iarəp in tuwın e
nətueintən, in tinatitəp pətan u itəm təmīləs nətin iərman. ¹⁴Kən kəmos-
ipən nīməlməli malikim kəiu kəm pətan u, məmə in otos miwig lan

1 12:6 Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen min e nian wan-taosan-tu-hanrit-sikiste (1,260). m 12:7 Dan 10:13,21; 12:1 n 12:9 Jen 3:1 o 12:9 Jen 3:14-15; Luk 10:17-18; Jon 12:30-31; Kol 2:15

muwin əpəh ikin kəmol əpen-əpenə rəkis ikin taruən-aruən ikin. Ikin əh, otətətiḡ ikin, kən in titəḡim o sinek, kən katehm wir in o taem kitiaḡ, ne taem kəiu min, ne taem haf. ¹⁵Kən sinek u, təmeoa tahmen e naruaḡ asol kit, məmə otəu-təlimin pətan u mīləs magim. ¹⁶Məto nisip təmasitu e pətan u. Nisip təmoag kən mərḡe rafin nəhau itəm ialkita təmeoa-in e nipəḡnoan. ¹⁷Kən əmun, ialkita un, neməha təmol təmol o pətan u, kən in taḡim muwin məmə otəluəḡin ilat rəhan min neen noanol, ilat u itəm koatol nəwia Uḡin, kən moatətul əskasik o nən-iarəpən məmə ilat netəmim rəha Iesu Kristo. ¹⁸Kən in təmətul əpəh e niməkləkil itəhəi.

Nat megəh itəm təməhap nitəhəi mər

13 ¹Kənu eməplan nat megəh asol kit təməhap nitəhəi mər. Rəhnipət ten, rəhn-kapə təmisim ilat sepin, kəməfauin-pən hat min rəha kig asol aḡin e rəhnipət min. Kən kəməte-pən nəḡḡin itəm tətəu-iərmis-in Uḡin e rəhn-kapə min. ²Nat megəh un eməplan, tahmen e wiḡi kəḡin kit u, lepet, məto nelkin min kotahmen e nat megəh kit u, pəa. Kən nipəḡnoan tahmen e laion. Kən ialkita u, təmos-ipən rəhan nəsanənən ne rəhan nərəmərəən ne nepətən asol kəm nat megəh u.

³Rəhn-kapə nat megəh u kit, nat kit təmol, kən nəkəplan məmə tinatol pap o nimisən, məto tinəwir min. Kən əmun, netəmim rafin e nətueintən narmilat təmiwiḡ pik ron, kən moatuarisig-in nat megəh un. ⁴Kən ilat rafin kəmotəfak kəm ialkita, məto-inu təmos-ipən nepətən rəhan kəm nat megəh u. Kən ilat kəmotəfak min kəm nat megəh u, kən motəmə, “?Pah in tahmen e nat megəh u? ?Pah titun nohən?”

⁵Kən kəmegəhan-in nat megəh u, məmə in otəḡhat ausit, mau-iərmis-in Uḡin. Kən kəmegəhan-in-pən nepətən kəm in, məmə titun nolən nat naka in tolkeike o məwiḡ foti-tu.^p ⁶Kən in təmən nəḡhatən rat tepət e Uḡin, ne nəḡḡin,^q ne netəmim itəm kotatiḡ e nego e neai,^r ilat u, rəhan niməfak. ⁷Kəmos-ipən min nəsanənən kəm in, məmə otəluəḡin ilat netəmim rəha Uḡin, kən mol win elat. Kən kəmos-ipən min nepətən kəm in o nərəmərəən e netəmim e noanol min rafin, ne netəmim nuwiḡilat piḡin piḡin min, ne netəmim e nəḡhatən min rafin, ne kantri min rafin. ⁸Netəmim rafin rəha nətueintən, okotəfak kəm nat megəh u, inəh, netəmim rafin itəm kəməsətəən nəḡḡilat e Naoa rəha Nəmegəhən, nian nətueintən təmatikə əh. Naoa u, in naoa rəha Nəti Sipsip itəm kəmoḡamnu.

⁹Etəm matəḡḡin taḡiḡ, in otəkəike mətəḡḡin wir.

¹⁰Okəmə suah kit otuwīn e kalapus, pəs in otuwīn əm.

p 13:5 Məwiḡ foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen min e nian wantəosan-tu-hanrit-sikiste (1,260). **2 Tes 2:1-12.** **q 13:6** Dan 8:10-11 **r 13:6** Efes 2:6

Okəmә okətamnu suah kit e nisa,
 pəs okətamnu әm in e nisa.
 Nəghatән u, nipətin u mәмә netәmim rәha Uhgин okotәkәike motol tiku,
 kән motahatәtә әm e Uhgин.

Nat megәh itәм tәмәhap nisip mәр

¹¹ Kән әmun, emәplan min nat megәh kit min itәм tәмәhap nisip mәр. Rәhnipat kәiu tahmen e nәti sipsip kit, mәto tatәghat, nәwian tahmen e ialkita kit. ¹² Nat megәh itәм rәhn-kapә sepin, tatos-ipән rafin rәhan nepәtән kәм in, kән nian nat megәh itәм rәhnipat kәiu tәtatig ilau nat megәh rәhn-kapә sepin, in tatol nәwian. Kән nat megәh itәм rәhnipat kәiu tatakәike kәм netәmim rafin e nәtueintән, mәмә ilat okotәfak kәм nat megәh itәм tәmaupән, itәм rәhn-kapә kit tinatol pap o nimisән mәto tinәwir min. ¹³ Kән nat megәh u itәм rәhnipat kәiu, tatol nәmtәtin asol min ne nat pispis min tepәt, matig mol min nigәм tatisi-pәр e neai, matuwa e nәtueintән, matol e niganәmti netәmim. ¹⁴ Uhgин tәmegәhan-in-pән nәsanәнән kәм nat megәh u itәм rәhnipat kәiu, mәмә titun nolән nәmtәtin min nian tәtatig ilau nat megәh rәhn-kapә ilat sepin. Kән in tәmateiuә-in netәmim rәha nәtueintән e nәmtәtin min әh in tәmol, kән mән-ipән kәм ilat mәмә okotәkәike motәte narmin itәм kasgәwin nat megәh rәhn-kapә sepin, nat megәh u, itәм kәmaru pap rәhn-kapә e nisa, mәto tәtәmegәh. ¹⁵ Kән Uhgин tәmegәhan-in-pән nәsanәнән kәм nat megәh itәм rәhnipat kәiu, mәмә otehag-pән e narmin itәм kәmasgәwin e nig, päs tәghat. Kән narmin itәм kasgәwin e nig un, tәmәghat, mән әskasik mәмә okәike kohamnu netәmim rafin itәм kәsotәfakән kәм in. ¹⁶ Kән in tәmatәkәike kәм netәmim rafin mәмә okotos mak kit rәhan e nelmilat matip o e nipinәgilat. Netәmim rafin agin kotәkәike motos, ilat u, netәm-iasol min, ne netәm әnnapin әm, netәm rәhalat nautә tepәt, ne netәm rәhalat nautә tikә, slef min, ne netәm sәnәmә slef min, mәмә okotos mak kit rәhan e nelmilat matip o e nipinәgilat. ¹⁷ Okәмә etәм tәsosән mak u, tәruru nosән nәmti nat kit, ne nosalim-inән, mәtoarus in tәkәike mos mak rәhan. Mak un, in nәrgi nat megәh itәм rәhn-kapә ilat sepin, o nampa itәм tәtәpsen-pән nәrgin.

¹⁸ O nat u, onakәkәike mos nenatigән tepәt o nitunән nampa rәha nat megәh u. Kән okәмә ik nakenatig tahmen, kән nәkitun nәнән nipәtin. Kән nampa u, in sikis-hanrit-sikiste-sikis, kән in tәtәpsen-pән etәmim kit.

Nәti Sipsip ne netәmim wan-hanrit-foti-fo-taosan

14 ¹ Kән әmun, ekәtag-pән әpәh aupән-in io mәplan Nәti Sipsip tәtәtul-pәр әpәh e Nitot Saeon, kән wan-hanrit-foti-fo-taosan netәmim koatәtul ilat min. Kән kәmәte-pән nәrgi Nәti Sipsip ne rәhan Tata e nipinәgilat. ² Kән ekәto nat kit әpәh ilis e nego e neai tәtagәt,

nəwian tahmen e nitəhəi tatem nonahluəluə, kən mahmen min e kaluəluə titatiperəh, kən ekəto tahmen min e nəwia hap^s tepət, netəmin koatoh. ³Kən ilat koatan napuən wi kit əpəh əupən e jea rəha kig, ne nat koatəmegəh kuwit, ne netəm-iasol itəm kəmosos nəwiətən min. Suah kit təsitunən napuən əh, netəm min əm un ilat wan-hanrit-foti-fo-taosan itəm Uhgın təmos-nəmtin ilat,^t mos-irəkis ilat e nətueintən. Netəm min əm un ilat əh, ilat kotitun nanən napuən əh. ⁴Netəm min u ilat u, itəm kəmotehm wır rəhalat nəmegəhən, məmə namkimik tikə elat, kən ilat kəməsotitən pətan, ilat netəm wi.^u İlat koatuarisig-in Nəti Sipsip u, moatuwin ikin min rafin itəm in tatuwin ikin. Uhgın tinos-nəmtin rəkis netəm min əh. İlat rəha Uhgın əm, ne Nəti Sipsip u. İlat kotahmen e nagwənən itəm kəməfak-in wi əm e nasumən, itəm katos-ipən kəm Uhgın ne Nəti Sipsip. ⁵İlat kəsoteiuəən nian kit ne, kən nat əkəku kitəh ne tikə məmə tatol ilat kotamkimik e niganəmti Uhgın.

Nagelo kisil

⁶Kən əmun ekatig məplan min nagelo kit min, tatiwig əpəh ilis e magoagəp. In tatən-iarəp namnusən təwir itəm tətətig tətətig namnun tikə^v kəm netəmin rəha nətueintən, e kantri min rafin, e noanol min rafin, ne nəghatən min rafin, ne netəmin nuwigilat tol pisin pisin min. ⁷In tatən əfəməh məmə, “Otəgin motisiai-in Uhgın, kən motən nıpahrienən e rəhan nepətən, məto-inun nian ətuatip rəhan tınuwa, o nos-ipənən nalpınən kəm netəmin. Otəfak kəm in, etəm təmol nego e neai, ne nətueintən, ne nitəhəi, ne nəmti nəhau min.”

⁸Kən nagelo kit min, itəm tatol nampa tu lan, tatətəu-pən matən məmə, “!Papilon təməme! !Papilon təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməme, meiuaiu! In tahmen e pətan e suatip itəm təmiuw-pa nəman e kantri min rafin kotuwa motənim wain ilat min. Wain u nımın, inun, nitəpən nalmələn min, məkəike kəm netəmin məmə koatol nolən rat ilat min. Kən nian nəman kotənim wain u, ilat koatiuw-pa neməha rəha Uhgın olat.”

⁹Kən nagelo kit min, itəm tatol kisil lan, tatuarisig-in ilau, kən matən əfəməh məmə, “Okəmə suah kit təfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən matos rəhan mak e nıpinəgin o nelmin, ¹⁰kən in təike mənım min wain u inu, in neməha rəha Uhgın. Wain u inu, kəməsəgələkləkən e nəhau. In otəto nahməən e nigəm ne noanəwiwə itəm tatuəp okiaus in əpəh e niganəmti nagelo

s 14:2 Hap min un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar. t 14:3 1 Pita 1:19 u 14:4 2 Kor 11:2; Nol Əpən 21:9 v 14:6 Katəghat-in Namnusən Təwir məmə namnun tikə məto-inun in tatəghat-in nalpəkauən lilin min rəha Uhgın, kən məto-inun in tatən nıpahrienən nian rafin.

asim min ne Nəti Sipsip. ¹¹Kən nəhaniəm rəha nigəm itəm tatus ilat matol nahməən kəm ilat u, in tatər nian rafin, namnun tikə. Netəm min un itəm kotəfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepın ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən motos mak rəha nərgin, ilat okəsotamegən e nərauiəgən ne lapın.” ¹²Nəghatən u, nıpətın u məmə netəmim rəha Uhgın itəm koatətəupən nəwia Uhgın, kən moatahatətə e Iesu, ilat kotəkəike motətul əskasik.

¹³Kən əmun eməto nəwian kit təmsi-pər e nego e neai matən məmə, “Əte rəkis nat u: roiu ne matuwın, netəmim rəha İərəmərə, məto okəmə okotimis, ilat okotatig e nəwırən pəhrien.”

Kən Narmin Rəha Uhgın təmə, “!Əwəh! İlat okotameg e rəhalat wək, məto-inu okotos noa rəhalat wək min.”

Nəulək-inən netəmim e nətueintən

¹⁴Emətag-pən min əpəh əupən-in io məplan malnapuə kit tərueən, kən suah kit tatəpələh-pər e malnapuə un. Suah un, tahmen e Nəti Etəmim. In tatəfauin kraun kit, inu hat rəha kig, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən matiləs naip eko kit itəm tasilə. ¹⁵Kən əmun nagelo kit min təmsi-pən əpəh e Nimə Rəha Uhgın muwa, kən maun-in əfəməh suah u, tatəpələh-pər e malnapuə məmə, “Os rəham naip eko mos muwın məulək, məto-inu nian rəha nəuləkən tınuwa, kən nagwənən əpəh e nətueintən tınimətə.” ¹⁶Kən əmun suah u itəm tatəpələh-pər e malnapuə, təmurin-ego-in nətueintən e rəhan naip eko, kən məulək-in netəmim e nətueintən, tahmen e nagwənən itəm tınimətə o nosən.

¹⁷Kən nagelo kit min təmiet e Nimə Rəha Uhgın əpəh e nego e neai. In tatiləs min rəhan kit naip eko itəm tasilə. ¹⁸Nagelo kit min, itəm tatos nepətən rəha nigəm e olta, təmsi-pən əpəh e olta, kən maun-in əfəməh nagelo itəm tatiləs naip eko məmə, “Ləs rəham naip eko un, muwın e nətueintən, kən məte rəkis netəmim itəm kotahmen e noa krep marəg u tipilpıl min, əpəh e nəukətın. Nətueintən tahmen e nəukətın.” ¹⁹⁻²⁰Tol nəhlan, nagelo un təmoahin rəhan naip eko, tuwın e nətueintən, kən məte rəkis netəm min un itəm kotahmen e noa krep itəm tınəmarəg rəkis. Kən in təmərakin-pən ilat kotuwın ikin əh itəm kateguarin-eguarin noa krep min ikin, məmə nahuilat otaiəh. İkin əh, in ihluə e taon, Uhgın tatos-iarəp rəhan neməha, kən matol nalpınən ikin kəm netəmim. Kən kateguarin-eguarin netəm min u, kən nitalat itəm titaiəh mətaiu ikin əh, in tahmen e nəhau əsol kit nəfəməhən rəhan tahmen e tri hanrit kilomita, kən lokamnım lokamnım. Okəmə hos kit tiwig-pən ikin, nita titun nərən mek nohlin.”

Netəmim rəha Uhgın kəmotənwiwi in

15 ¹Ekətag-pən əpəh e nego e neai məplan min nəmtətın kit min itəm tatuha-pispis lak. Nagelo ilat sepın koatos namnu nalpınən

min, ilat sepın. Nalpinən min əh, ilat koatol neməha apıəpiə rəha Uhgın tol namnun lan. ²Kən əmun, eməplan nat kit tahmen e nitəhəi, məto kəmol e klas ne nigəm pıləh-pıləh, kən netəmim neen koatətul e nikalkal nitəhəi u, ilat un netəm kəmotəmou ilat nat megəh rəhn-kapə sepın ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən kotal win elau, ne nampa itəm tatətul o nərgin. Kən Uhgın təmos-ipən hap^x min kəm ilat, ³kən koatoh, motan napuən rəha Nəti Sipsip ne Moses u, iolwək rəha Uhgın, koatan məmə,

“İərəmərə Uhgın Nahgim Təpət Pık Agin

Rəham nolən asol min kotatuha-pispis etimat.

!Kig lilin, nolən min rəham kotətuatip pahrien!

⁴?Pah otəsaginən ik, İərəmərə?^y

?Kən pah otəsos-ipənən nənwiwiən o nərgəm?

Məto-inu ik pisin əm nakasim.

Netəmim e kantri min rafin okotuwa

kən motəfak e niganəmtim,

məto-inun nəmol-arəpa rəham nolən ətuatip min.”

⁵Kəmotan rəkis napuən u, emətag-pər e nego e neai, məplan kəmerəh-pən İkin Uhgın Tətətig İkin, inu, Nimə Tapolən rəha Uhgın. ⁶Nagelo ilat sepın kəmotiet e İkin Uhgın Tətətig İkin, koatos nalpinən min ilat sepın. İlat kotuwın e napən wir u, linen, itəm tatipit-ipit, kən kəməlis manikiləhalat e kətəut itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. ⁷Kən əmun, nat koatəmegəh un ilat kuwit kit təmos-ipən pesin min itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ilat sepın, kəm nagelo min u sepın. Pesin min u, kotərioah e neməha rəha Uhgın u, itəm tətətig lilin. ⁸Kən nəhaniəm təmirəfin İkin Uhgın Tətətig İkin, nəhaniəm-in nepətən əhag-əhag rəha Uhgın ne nəsanənən rəhan, kən okol suah kit təsuwinən əh imə e İkin Uhgın Tətətig İkin mətoarus nalpinən min ilat sepın itəm nagelo sepın koatəmik, okotal namnun.

Pesin ilat sepın, kəmotərioah e neməha rəha Uhgın

16 ¹Kən əmun, eməto nəwian kit təmagət əfəməh əpəh e İkin Uhgın Tətətig İkin, matən-ipən kəm nagelo min u sepın məmə, “Otuwin, motəhtəg-iarəp e nətueintən pesin ilat sepın itəm kəmotərioah e neməha rəha Uhgın.” ²Nagelo itəm tətəupən, təmuwin məhtəg-iarəp pesin rəhan e nəptən. Kən əmun, netəmim itəm koatos mak rəha nat megəh rəhn-kapə ilat sepın, kən moatəfak kəm narmin itəm kəmasgəwin e nig, niməgəm təmirəfin nıpətılət.

³Kən nagelo nampa tu, təməhtəg-iarəp rəhan pesin əpəh itəhəi. Kən nitəhəi təmol nıta lan, tahmen e nıta etəm təmimis. Kən nat itəhəi min rafin kəmotimis.

x 15:2 Hap min un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar. y 15:4 Jer 10:7; Sam 86:9-10

⁴Kən nagelo nampa tri, təməhtəg-iarəpən rəhan pesin e nəmti nəhau min ne nəlugi nəhau min, kən ilau kueia mioal nita elau. ⁵Kən əmun eməto nagelo itəm tərəmərə e nəhau min təmə,

“Ik pisin əm ik Uhgın, nakətuatip,
ik un itəm nəkətatig kən nəmətətatig,
kən tətəuatip əm məmə onəkol nalpınən kəm ilat nəhlan.

⁶Rəhalat atip əm,
məto-inun ilat kəmotiu nita rəham netəmim min ne ien min,
kən ik nakos-ipən nita nimilat məmə okotənim.”

⁷Kən ekəto min olta tətəgət əfəməh məmə,
“!Əwəh! İərəmərə Uhgın Nahgın Təpət PİK Agin, rəham nəghatən
nəmuəh netəmim lan, in tətəuatip agin, kən nıpahrienən.”

⁸Kən əmun, nagelo nampa fo, təhtəg-iarəpən rəhan pesin e mitgar, kən kəmos-ipən nəsanənən kəm mit məmə otəhg netəmim tahmen e nigəm.

⁹Kən nəgəpənən təmus ilat, kən kotau-İərmis-in nərgi Uhgın, itəm in tatərəmərə e nalpınən min u, məto ilat kotapəs nəuhlinən nətəligən rəhalat, kən motisiai-in rəhan nəpətən.

¹⁰Kən nagelo nampa faif təhtəg-iarəpən rəhan pesin əpəh nat megəh tatərəmərə ikın, kən əmun, ikın min rafin in tatərəmərə ikın in təmapınəp. Kən netəmim koatəto nahməən, moatus namilat motoatip-oatip. ¹¹Kən ilat motau-İərmis-in Uhgın əpəh e nego e neai o nahməən min ne niməgəm min rəhalat, məto ilat kəməsətəuhlinən nətəligən rəhalat o nat itəm kəmotol.

¹²Kən nagelo nampa sikis, təməhtəg-rəkis rəhan pesin əpəh e nəhau asol, nərgin u, İufretes, kən əmun nəhau təmamir mol suatip rəha kig min kotaliwək lan moatisi-pah. ¹³Kən əmun, ekəplan min narmin rat kisiil kəhalahmen e pirok. Kit təmiet e nıpəgnoa ialkita, kit tiet e nıpəgnoa nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, kən kit tiet e nıpəgnoa ien eiueiuə.^z

¹⁴İləhal narmi İərmis min, itəm koatol nəmtətin min, kən iləhal kəhaliet mətəhaluwın o kig min e nətueintən rafin, məhaluəfimin ilat məmə okotəluagin e Nian Asol rəha Uhgın Nahgın Təpət PİK Agin.

¹⁵Kən İesu təmən məmə, “!Ətag-pa-tu! İatuwa tahmen e iakləh! Etəmim itəm təsapılən mətaiir, məsapəgən rəhan natimnat o napılən məmə in otəsaipiəriəən kən maulis ron, in otatig e nəwıwən pahrien.”

¹⁶Kən ilat kəmotargətəin rafin kig min əpəh ikın kit, katən e nəghatən rəha netəm İsrel, məmə, “Amaketon.”

¹⁷Kən namnun nagelo itəm in nampa sepin, təməhtəg-rəkis-pən rəhan pesin əpəh e niməgoagəp, kən əmun əpəh e İkın Uhgın Tətətatig İkın, nəwıan asol kit tisi-pən əpəh e jea rəha kig məmə, “!Tınol namnun!”

z 16:13 “İen eiueiuə” u, in nat megəh itəm təməhap nisip mər, rəhniapat kəiu, itəm təməghat-in e Nol Əpən 13:11-18.

¹⁸Kən əmun təmatipit, kəməto nagətən asol, kən kaluəluə təmatiperəh-atiperəh, kən namig asol təməloal e nəptən. Namig u, in iahgin iahgin, kəsəplanən namig kit iahgin tol nəhlan nian kit. ¹⁹Kən taon asol təməhap məsin kisil, kən taon min e kantri min rafin kəmotisas motol nat tikh elat. Uhgın, nikin təməht nolən rat min rəha Papilon Asol, kən tosi- ipən panikin itəm tərioah e wain e neməha rəhan, təməkəike kəm in məmə otənim rafin agin. ²⁰Nəptən əlkələh min rafin kəmahin rəkis ilat, kotikh, ne nitot min, kisəplan minən kit. ²¹Ais u itəm tahmen e kəpiel asol koatisi-pən e malnapuə, kəmotisas-pən e netənim. Ais u, kitiah əm tahmen e fite kilo, kən netənim kəmotau-iərmis-in Uhgın o nahl-ipa-mən ais itəm təmatisas-pən elat, məto-inu nalpinən u in tərət tərət agin.

Pətan ionəhan tərət agin

17 ¹Kən əmun, nagelo sepin min u kit itəm kəmoatəmik pesin ilat sepin, təmuwa mən-ipa kəm io məmə, “Wa-tu, pəs ekəgətun kəm ik nalpinən rəha pətan ionəhan^a tərət agin, itəm tatəpələh-pən e nəhau tərət. ²Pətan əh, kig min rəha nətueintən ilat kəmoatit, kən netənim rəha nətueintən ilat kəmoatənim nimin wain, moatapis ilat min kən moatit.”

³Kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın təmol kəm io, kən nagelo təmit-irəkis io ekian əpəh ikin taruən-aruən ikin. Kən ikin əh, eməplan pətan un tətəsuə-pər e məntaa nat megəh asiə kit. Kəməte-pən nərig min itəm tatən rat Uhgın, tirəfin nipətin, kən rəhn-kapə təmisim ilat sepin, kənu rəhnipət ten. ⁴Pətan un, tatuwin e napən itəm tol nəgui-naris ne tasiə, in təmol malə-malə e nipətin, tətənin noanat ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ne kəpiel itəm nəmtin tiəkis, ne nat kit təwir pik u, perel.^b Kən in tatos panikin kit e nelmin, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən tərioah e nat tərət min, itəm kotəmkimik agin e niganəmti Uhgın, kən ilat un, noa nolən rat rəhan. ⁵Kən inəh e nipiəgin, kəməte-pən nərig kit əh-ikin, itəm nipətin tatəhluəig u, tatən məmə,

ТАОН ƏSANƏN NAHGİN ТЕРƏТ U PAPILON. IN ITI NIPƏTAN IONƏHAN MIN RAFIN. KƏN IN NƏUKƏTI NOLƏN NAT KOTAMKIMIK AGIN MIN.

⁶Kən ekəplan məmə pətan u, in tinapis e nita netənim min rəha Uhgın, nita netəm kəmotətul-arəp o nən-iarəpən Iesu.

Nian eməplan, kən narmək təmiwig təmiwig. ⁷Kən əmun nagelo təmən-ipa kəm io məmə, “Narməm tatiwig nulan o naka? Io ekuhəpik e nəghatən anion e pətan u ne nat megəh itəm tətəsuə-pər lan, itəm rəhn-kapə təmisim ilat sepin kən rəhnipət ten. ⁸Nat megəh itəm nəməplan, təmətatig, kən təsatigən roiu, kən otəsuwəhən otər e nipəg asol itəm teiuəiu agin, kən tinətəiu matuwın məmə Uhgın otərəkin.

a 17:1 Pətan ionəhan, nipətin pətan rəha suatip. **b 17:4** Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou.

“Kən netəmim rəha netueintən itəm kəməsəteən nərgilat e naoa rəha nəmegəhən, ilat, narmilat otiwig pik nian okotəplan nat megəh u, məto-inu aupən in təmatəmegəh, məto təsatigən roiu, məto in otiet-arəpa min.

⁹“Etəmim otəkəike mos nenatigən o nitunən nipəti nəghatən u. Rəhn-kapə nat megəh u, ilat sepın, koatəpsen-pən nitot min itəm pətan əh tatəpələh-pər elat.^c ¹⁰Koatəpsen-pən min kig ilat sepın. Kig faif ilat kinotiet rəkis, kitiəh tatəmegəh roiu, kən kit min təsuwamən əh. Məto nian tuwa, in otəkəike mətatig o nian təkuəkir əm. ¹¹Nat megəh u itəm təmətatig, kən roiu in təsatigən, in min in kig kit, itəm tatol nampa eit lan, məto in min in kig kit rəha kig min u ilat sepın, kən tinətaiu matuwın məmə Uhgın otərəkin.

¹²“Rəhnipət ilat ten itəm nəməplan ilat, koatəpsen-pən kig ilat ten, itəm ilat kəsotosən əh nərəmərəən rəhalat. Məto ilat okəpanotos nepətan məmə ilat kig min, motərəməərə ilat nat megəh, məto o nian təkuəkir əm. ¹³Nətəligən rəhalat kitiəh əm o nos-ipənən rəhalat nəsanənən ne nepətan kəm nat megəh. ¹⁴Ilat okotəluagin ilat Nəti Sipsip, məto Nəti Sipsip otol win elat, məto-inu Nəti Sipsip in İərəməərə rəha İərəməərə min, ne Kig rəha kig min. Kən in otuwa ilat min netəm min u, təmitəpun ilat, kən ilat koatətul əskasik e rəhalat nahatətəən.”

¹⁵Kən əmun, nagelo tən-İpa min kəm io məmə, “Nəhau min u nəməplan, itəm pətan ionəhan tatəpələh-pər lan, tatəpsen-pən netəmim nuwigilat tol pisin pisin, nımanın netəmim, kantri min, ne nəghatən pisin pisin min. ¹⁶Nat megəh ne rəhnipət ilat ten itəm nəməplan, ilat okotətəhau pətan ionəhan u. Kən ilat okotərəkin in, motol nat ruən lan, taiu piəpiə. İlat okotun noanuwəhgin kən motan-ətİp nipətin e nigəm. ¹⁷Okotol nəhlan, məto-inu Uhgın təmələhəu-pən nat u e nikilat, məmə okotol nətəligən rəhan, kən mol nikilat kitiəh əm o nos-ipənən rəhalat nəsanənən kəm nat megəh, məmə in otərəməərə, mətoarus nəghatən rəha Uhgın tuwa mol nİpahrienən.

¹⁸“Pətan əh natəplan, in taon nahgin tepət itəm tatərəməərə e kig min rəha nətueintən.”

Papilon təməme

18 ¹Uarisig e natımnat min u, eməplan nagelo kit min təmisi-pər e neai. In tatos nepətan asol, kən in tətasiəgəpın rafın nətueintən e rəhan nəhag-əhagən. ²Təməmərit əfəməh e nəwian kit itəm İahgin, məmə,

“!Təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməme!
İərmis min kınotuwa kətətig İkin.

c 17:9 Netəmim tepət nikilat təht məmə nat u tatəghat-in Rom, in kəmiləkin-pər e nitot ilat sepın.

In noanipirasig rəha narmin rat min.

In noanipirasig rəha mənig rat min, kəsonən,
itəm kotamkimik e niganəmti Uhgın.

³ Məto-inun kantri min rafin kinotapis e nimin wain u, nitəpən
nalmələn, moatit in.

Kig min rəha nətueintən kəmoatit min,
kən netəm koatol-salim-in natimnat min e nətueintən,
rəhalat nautə nepət rəkis e rəhan nolən itəm
tətaumis o natimnat rəhan.”

⁴ Kən əmun eməto nəwian kit min e nego e neai təmə,

“Otiet rəkis lan, rəhak netənim,
məmə rəhan nolən rat otəsiləs pikənən itəmat,
kən itəmat onəsotosən rəhan kit nalpinən,

⁵ məto-inun in təmərgətəin rəhan nolən rat tər iuəhkir əm tatek neai,
mol Uhgın təsaluinən rəhan nolən rat min.

⁶ Otaipin nitai nat tahmen itəm in təmol kəm rəham netənim.

Otos-ipən rəhan nətouən mau kəiu.
Otiuw rəkis nimin wain itəm in tarip məskasik,
rəhan nəsanənən tepət maprəkis-in itəm un itəm in təmatos-ipən kəm ilat.

⁷ Pətan un, təmatos-ipər atip in, matəto təwir e nautə rəhan,
məto roiu əh, os-ipən nətouən rəhan e nahməən ne nasəkən,
məto-inu tatəghat ausit e nikin matən məmə, ‘Io kwın kit. İkin-u iatəpələh,
matərəmərə. Sənəmə io nəutahlimis. Okol esasəkən nian kit.’

⁸ O nausitən u rəhan, rəhan nalpinən min otiləs in o nian kitiah əm.

In otatimis, matəto tərət, mətasək.
Kən in otatig e nian iəkis o nosən nagwənən,
kən nigəm otus in,
məto-inun İərəməərə Uhgın un, nahgin tepət,
in tatos-ipən rəhan nalpinən.”

⁹ “Kən nian kig min rəha nətueintən itəm kəmoatit kən moatos kələh
nautə min rəhan, kotəplan nəhaniəm e nigəm itəm tatus, kən ilat
okotasək, motəto tərət ron. ¹⁰ Rəhan nahməən otol ilat kotəgin, kən
motətul-pən əm isəu moatən məmə,

‘!Kəsi! Kəsi o taon asol!

!Awe, Pəpilon, taon itəm təmatəsanən pik! Məto roiu ağın-əh huə,
kəmau kitiah əm lan, in tınatos rəhan nalpinən!’

¹¹ “Netənim koatol-salim-in natimnat e nətueintən, ilat min okotasək
motasək o pətan u, məto-inu etənim kit min tikə o nosən nəmtin rəhalat
natimnat. ¹² Suah kit min otəsos-nəmtinən iaen u kol tatipit-ipit, ne silpa,
ne kəpiel wir min ne perel^d rəhalat, kən suah kit otəsos-nəmtin minən

d 18:12 Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou.

napən wir u linen, ne napən u itəm tol nəgui-naris ne napən wir u silik, ne napən u itəm tasiə tasiə, itəm nəmtilat tiəkis agin. Etəmim otikə o nos-nəmtinən nig pisin pisin min itəm koatəpien wir, ne natimnat min itəm katol e nəlui eləfen, ne nig min itəm nəmtətin tiəkis agin, ne piron^e, ne iaen, ne kəpiel wir kit u, mapil. ¹³Etəmim otikə o nos-nəmtinən nat nəmiəwilat tatəpien wir min, inu sinamon, ne senta, ne insens, ne frankinsens, ne fomat u mir. Netəmim otikə o nos-nəmtinən wain ne oel ne flaoa ne wit rəhalat. Kən etəmim otikə min o nos-nəmtinən kau min ne sipsip ne hos ne kat, ne slef min rəhalat, inu netəmim.

¹⁴“Kən netəm rəha nol-salim-inən natimnat min, ilat okotasək pik, nikilat tahmə. Ilat okotən məmə, ‘Noa wək asol min rəham itəm ik rəham nətəligən təmuwin pik lan, kən nəmatol, ilat kinotagim kapəs ik. Rəham nautə min ne malə-malə min rəham kinotagim, okol nəsos minən ilat.’ ¹⁵Netəm koatol-salim-in natimnat min rəhalat kəm pətan u, moatos nautə asol min lan, ilat kotətul-pən isəu ron, motasiəp o rəhan nahməən. Ilat nikilat otahmə kən kotasək motasək əfəmäh, ¹⁶motəmə,

“ ‘!Awe, kəsi! Taon əsanən itəm təmuwin e natimnat wir min u linen, itəm tol nəgui-naris ne tasiə ne, kən matol malə-malə e nıpətin tətəanin noanat ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatıpit-ıpit, ne kəpiel min nəmtin tiəkis, ne nat wir min u perel ne.

¹⁷Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitiəh əm lan, kəmərəkın rafin nautə asol min rəhan.’

“Kən əmun netəm koatıləs nego min rafin, netəm koataliwək e nego, ne kiru min rəha nego, ne netəmim rafin itəm koatos məni rəhalat o natigən e nərpı nitəhəi, ilat okotətul-pən isəu ron. ¹⁸Nian kotəplan nəhaniəm lan tatuəp, kən ilat okotəmə, ‘!Kəsehman taon kit təsənən tahmen e taon asol u!’ ¹⁹Kən ilat okotatıp rəhalat-kapə e nimoulul, tatəpsen-pən məmə nikilat titahmə, kən motasək pik məmə,

“ ‘!Awe, kəsi! !Taon asol u itəm netəmim rafin itəm koatos nego min itəhəi ilat rəhalat nautə təmepət e rəham natimnat!

Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitiəh əm lam, kəmərəkın agin ik.’

²⁰“!Məto itəmat e nego e neai, itəmat netəmim rəha Uhgın, ne aposol min ne ien min,

itəmat nıkitəmat təike magien,

məto-inu Uhgın təmətu rəkis neim otəmat mələhəu-pən o pətan u!”

²¹Kən əmun, nagelo əsanən kit təmiləs kəpiel asol kit, matıpin-pən e nahgin rafin əpəh itəhəi, kən məmə,

“Kəmərəkın-pən nəhlan Papilon Əsanən Nahgin Təpət əpəh itəhəi. Kən okol in təsətul minən.

e 18:12 Piron^s in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

- ²² Kən okol kəsəto minən nəwiali hapf min ne napuən min, ne nəwiali nahlən nau ne təwi u ikin-u.
Etəmim rəha nalpəkau wirən e natimnat otikə ikin-u,
kən okisəto minən natərkərikən rəha kəpiel min itəm kotalkin wit katol flaoa lan.
- ²³ Nəhag-əhagən rəha lait min okol kəsotasie minən,
kən okol kəsəto minən nəwia pətan ne iərman itəm kətioal nəniəkisən rəhalau e nian rəha marit,
məto-inu aupən, netəm koatol-salim-in natimnat rəham,
ilat koatol win e nətueintən rafin,
kən ik natagwən asim netəmim e kantri pisin pisin min məmə kotuwa o rəham nərəmərəən, e nolə masig rəham.
- ²⁴ “Taon asol u Pabilon in təmos nalpinən
məto-inun kəmatiu nita ien min ne netəmim min rəha Uhgın ikin min rafin e nətueintən.
Nipahrienən, nita netəmim rafin itəm kəmohamnu ilat,
in tətətig e taon asol u.”

Netəmim ilis e nego e neai kəmotənwiwi Uhgın

19 ¹Uarisig e nəghatən rəha nagelo əh, ekəto nəwiali nat kit tahmen e netəmim tepət tepət kotagət əfəməh əpəh e nego e neai, moatən məmə,

“!Pəs kotənwiwi İərəmərə!

!In Uhgın u, təmosmegəh kitat!

Nepətən əhag-əhag ne nəsanənən in rəhan pisin əm,

² məto-inu nakilən rəhan in tətuatip pahrien.

Rəhan nəghatən tinuəh rəkis pətan ionəhan u, itəm təmit əpnəpin netəmim,

kən tinətəlpin nita rəhan iolwək min.”

³Kən kəmotagət əfəməh min motəmə,

“!Pəs kotənwiwi İərəmərə Uhgın! Nəhaniəm e nigəm itəm tatus pətan u, tatər tatər namnun tikə.”

⁴Netəm-iasol itəm kəmotəwiətən min ilat tuente-fo, ne nat koatəmegəh ilat kuwit, kəmotisin nulilat kəm Uhgın. İlat kəmotəuiəu, nipiəgəlat taru nisip, motəfak kəm in, itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmə. Kən ilat motəmə,

“!Əwəh! !Pəs Kotənwiwi İərəmərə!”

Marit rəha Nəti Sipsip

⁵Kən əmun, nəwian kit təmisi-pən əpəh e jea rəha kig, matən məmə,

f 18:22 Hap un, nat katoh lan o nanən napuən, tahmen e kitar.

“!Otənwiwi Uhgın rəhatat!

!Itəmat rəhan iolwək min rafin, otənwiwi in!

!Itəmat u, noatisiai-in, moatəgin Uhgın, otənwiwi in!

!Nat ərnaşin okəmə itəmat noatos neşətən asol min, o netəm ərnaşin əm, məto otənwiwi Uhgın!”

⁶Kən əmun eməto nəwia nat kit tahmen e netəmim tepət koatəgət, kən mahmen min e nitəhəi tatem nonahluəluə, ne kaluəluə titatiperəh-atiperəh motəmə,

“!Pəs kotənwiwi İərəmərə!

Məto-inun İərəmərə Uhgın rəhatat, Nahgin Tepət Pik Agin, in tinatərəmərə.

⁷Pəs nikitat tərıoah e nagiənən,

kən motən nıpahrienən e rəhan neşətən,

məto-inu tinuwa e nian ətuatıperəh marit rəha Nəti Sipsip.

Kən rəhan pətan tatətul matıperəh matəsahgin əm.

⁸Kən Uhgın təmos-ıperəh naşən wir kəm in, məmə otuwın lan.

Naşən wir u linen, tatıperəh-ıperəh, məruən.”

(Naşən wir u linen, tatəşən-pən nolən ətuatıperəh rəha netəmim rəha Uhgın.)

⁹Kənu nagelo u, tən-ıpa kəm io məmə, “Əte rəkis natımnat min u.

‘Netəm min un itəm kəmaun-in ilat məmə okotuwın e nagwənən rəha marit rəha Nəti Sipsip, ilat okotatıg e nəwıran pahrien.’ ” Kən matıg mən min məmə,

“Nəghatən min u, ilat nəghatən pahrien rəha Uhgın.” ¹⁰Təmən nəhlan, kən emışın nulık e nelkin, meıuııu, nıpınəgək taru nışıp, məmə ekəfak kəm in. Məto in tən-ıpa kəm io məmə, “!Əşəfakən kəm io! Kilau min ik iolwək mil əm, kitat pıam min itəm ilat kotətul əşkasık o nən-ıarəpən namnusən təwir rəha İesu. Əfak kəm Uhgın əm, məto-inu nətul-arəpən rəha İesu, in nəukətın nəghatən min rəha ien min.”

Etəm təmasuə-pər e hos kəruən

¹¹Kən əmun ekəplan nego e neai təmerəh, kən məşplan hos kəruən kit. Etəm tətasuə-pər lan, nərgın un, “Etəm Kitun Nahatətə Əşkasıkən Lan, kən in Nıpahrienən.” In tatəmou, kən matos-ıperəh nalpınən kəm netəmim e nolən itəm tətuatıperəh əm. ¹²Nıganəmtın tahmen e nəmnamin nıgəm, kən kəməfaun-pən hat tepət tepət e rəhn-kapə, hat min u, ilat hat min rəha kıg asol agın. Kəmətə-pən nərgın kit lan, məto suah kit təşıtunən nərgın əh, in pışın əm tıtun. ¹³In tatuwın e naşən kit itəm kəmeer e nıta,^g kən nərgın un, Nəghatən Rəha Uhgın.^h ¹⁴Kən mopael min rəha nego e neai koatuarışın-in. İlat rafin koatəpələh-pər e hos kəruən min, kən moatuwın

e napən wir u, linen, tərüən məwir. ¹⁵Suah un, rəhan kit əh-ikin naip itəm tatisi-pən e nıpəgnoan.ⁱ Kən in otətamnu netəmim e kantri min e naip əh. “In otərəməərə elat, kən nəmtətin rəha nepətən u, in nəlnal itəm kəmol e iaen.”^j In otol təkəsək agin kəm ilat, təhmen əm mə katol e noa kirep min itəm netəmim kəmoteguarin-eguarin məmə nahuin otaiəh kən kol wain lan. Nolən əh inəh, Uhgın Nahgın Təpət Pık Agin tatol-arəp rəhan neməha pik. ¹⁶Kəməte-pən nərgin e rəhan napən, ne nuwaan, məmə,

KIG RƏHA KIG MİN NE İƏRƏMƏRƏ RƏHA İƏRƏMƏRƏ MİN^k

¹⁷Kən əmun ekətag-pən məplan nagelo kit tatətul-pən e mitgar, in tətəsək əfəməh matən-ipən kəm mənig min itəm koatiwig əpəh e magoagəp, məmə, “Otuwa, motargətain itəmat min o nagwənən asol rəha Uhgın, ¹⁸məmə itəmat onəkoton noanuwəhgi kig min, ne netəmiasol rəha mopael min, ne netəm nahgilat təpət, ne hos min, ne netəm koatasuə-pər elat, ne noanuwəhgi netəmim rafin, netəm sənəmə slef, ne slef min, netəm koatos nepətən asol min, ne netəm əpnəpən əm.”

¹⁹Kən əmun, ekatig məplan min nat megəh əpələ in, ne kig min rəha nətueintən ne rəhalat mopael min. İlat kəmotargətain ilat min məmə okotəluagin ilat etəm titasuə e hos kəruən, ne rəhan mopael min. ²⁰Məto kəmotaskəlim nat megəh əh, ne ien eiüə-eiüə itəm təmatol nəmtətin pispis min nian təmətatig ilau nat megəh. In təmatol nəmtətin min əh, o neiuə-inən netəm min u itəm koatos mak rəha nat megəh, kən motəfak kəm narmin itəm kəmasgəwin e nig. Kəmotərakin-pən ilau kərən katuəmegəh əm, əpəh e nıpəgnoa nəmnamin nigəm asol itəm təgəpan matuəp matəpien. ²¹Etəm titatasuə e hos kəruən, təmohamnu kig min ne mopael min rafin e naip rəha nəluaginən itəm tatisi-pən e nıpəgnoan kən mənig min rafin kəmoton nıpətəlat, moton, nərpilat tasis wir.

Kristo təmuwa mol Kig kən mərəməərə e netəmim mətoarus-pən nup wan-taosən

20 ¹Kən əmun, eməplan nagelo kit tatisi-pər e nego e neai, tatos ki rəha nıpəg asol itəm teiuiü agin,^l ne sen asol kit. ²Kən in təmaskəlim ialkita asol u, sinek nuwəh ilouin əupən, in İərmis, o Setan, kən məlis ətain o nup wan-taosən. ³Təmərakin-pən in e nıpəg asol itəm teiuiü agin, kən mahtosig-in tiəkis, məmə in otəseiüə-in minən netəmim rəha kantri min mətoarus-pən nup wan-taosən tol namnun. Nup wan-taosən otol namnun un, okəike kerəh min lan o nian əkuəkir min əm.

⁴Kən əmun, eməplan jea rəha kig min neen, kən netəmim itəm koatəpələh-pər elat. Uhgın təmos-ipən nepətən kəm ilat məmə ilat

i 19:15 Aes 49:2; Hip 4:12; Nol Əpən 1:16; 2:12 j 19:15 Sam 2:9 k 19:16 1 Tim 6:15; Nol Əpən 17:14 l 20:1 Nol Əpən 1:18

okotakil netəmim. Kən ekəplan mın netəmim itəm kəmətətip nentoulat məto-inu kəmotətul-arəp o nən-iarəpən namnusən təwir rəha İesu ne nəghatən rəha Uhgın. İlat kəməsotəfakən kəm nat meğəh ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən məsotosən rəhan mak e nıpinəgilat ne nelmilat. Kən roiu ilat kəmotəmegəh mın, kən motərəməərə ilat Kristo o nup wantaosen. ⁵Nat əh, in naiir-pa-mınən e nımısən itəm otaupən. Məto netəm mın u neen mın itəm kəmotımıs rəkis, ilat kəmosos mak rəha nat meğəh ilouin, kəməsotəmegəh mınən mətoarus nup wantaosen tol namnun. ⁶Netəm mın un, itəm kəmaupən kos ilat e naiir-pa-mınən e nımısən, ilat okotatig e nəwırən pahrien, məto-inu ilat netəm asim mın rəha Uhgın. İlat okəsotuwinən e noanəmnamın nigəm asol, məto ilat okotuwa motol pris mın rəha Uhgın ne rəha Kristo, kən ilat okotərəməərə ilat mın e nup wantaosen.

Uhgın təmol nalpınən kəm Setan

⁷Nian nup wantaosen tinol namnun, okahl-iarəp mın Setan e nıpəg asol. ⁸Kən in otuwın əpəh o netəmim e kona kuwıt rəha nətueintən, itəm katən məmə Kok ne Makok,^m məmə oteiuə-in ilat, kən mos rafin ilat margətain ilat o nəluaginən. İlat rafin otepət otepət, nampa rəhalat in tahmen e nıməkləkil əpəh e nıkalı itəhəi. ⁹İlat kəmotaliwək motuwın isəu isəu mın motirəfin nətueintən. Kən ilat kəmotətul kitəlau-in ikin netəmim rəha Uhgın okotatig ikin, ne taon asol u itəm Uhgın tolkeike pik.ⁿ Məto nigəm kit təmisi-pər e nego e neai, muwa mus ilat. ¹⁰Kən kəməraakin-pən İərmis itəm təmatos-ipən os-ipən kəm ilat, kəməraakin-pən əpəh e noanəmnamın nigəm asol itəm tatəpien. İkin əh, kəməraakin-pən rəkis nat meğəh ne ien eıueıuə. İləhal okətəhaləto nahməən lilin e nərauiəgən ne lapın, namnun tikə.

Namnun nakilən

¹¹Kən əmun ekəplan mın jea asol kit, təruən. Kən kig tatəpələh-pər lan. Nətueintən ne neai kəmuagım o nıganəmtin, miakə agın.

¹²Kən əmun ekəplan netəm kəmotımıs, netəm koatos nepətən asol, ne netəm əpnəpın əm. İlat rafin kotətul əupən e jea rəha kig u, kən kameg naoa mın.^o Kən kameg mın naoa kit, inu naoa rəha nəmegəhən. Okehm nakilən rəha netəm kəmotımıs e naoa mın u, kən kınatakil ilat kitıəh kitıəh o nat ilat kəmotol. ¹³Nərpı nıtəhəi təməhlman netəm kəmotımıs itəhəi, kən Nımısən ne Noanpən kəmuəhlman mın ilat, ilat kınotiet rəkis elau, kən kınatakil ilat kitıəh kitıəh o nat ilat kəmotol.

¹⁴Kən kəmiləs Nımısən ne Noanpən, kəraakin-pən ilau e noanəmnamın

m 20:8 Esik 38:2,9,15 n 20:9 “Taon u, itəm Uhgın tolkeike pik,” in tatəghat-in Jerusalem. o 20:12 Natımmat rafin itəm netəmim kəmotol, kəməte rəkis e naoa mın u.

nigəm asol. Noanəmnamin nigəm asol u, in nimisən mau kəiu. ¹⁵ Okəmə kəsehman nərği suah kit e naoa rəha nəmegəhən, kən okərakin-pən in e noanəmnamin nigəm asol.

Jerusalem wi

21 ¹ Kən əmun eməplan neai wi ne nətueintən wi, məto-inu neai oas ne nətueintən oas kiniakə. Kən nitəhəi təmikə min. ² Kən əmun ekəplan taon asim rəha Uhgın, inun Jerusalem wi, tətisi-pər o Uhgın e nego e neai mateiuaiu-pa. Kəmol malə-malə lan tahmen e pətan itəm kəmol malə-malə kəm in məmə otuwın mehm rəhan iərman mioal marit. ³ Kən əmun ekəto nəwian asol kit təmisi-pən əpəh e jea rəha kig matən məmə, “!Əplan-tu! Roiu əh, Uhgın tinol latuənu rəhan ilat netəmim. In otətətig ilat min, kən ilat okotuwa rəhan min netəmim. Kən Uhgın ətuatip in otətətig olat, kən in rəhalat Uhgın. ⁴ In atafəl rəkis rafin nahui nəmtilat. Nimisən ne nasəkən ne nahməən min okotikə. Natimnat nuwəh min u, ilat kinotuwın rəkis, okol kəsotuwa minən.”

⁵ Kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, təmə, “!atəuhlin natimnat min rafin kotuwa motuwıwi.” Kən məmə, “Əte rəkis natimnat min u, məto-inu nəghatən min u, kitun nəgileən elat məmə nıpahrienən.”

⁶ Kən matig mən-ıpa min kəm io məmə, “Kınol nammun natimnat rafin. Io Nəukətın ne Nammun.” Io nətuounən, kən io iatol nammun lan. Netəmim itəm koatoaoa, io ekos-ıpən nəhau kəm ilat, itəm okotənim məsotos-nəmtinən. Kən inun, nəmti nəhau itəm tatər matos-ıpən nəmegəhən lili. ⁷ Etəmim itəm otətətül-iəkis mol win e nəluaginən rəhan, io ekos-ıpən natimnat itəm emən-iəkis rəkis kəm in. Io ekuwa rəhan Uhgın, kən in otuwa nətik. ⁸ Məto netəm koatəgin itəm, məsotətül əskasikən e rəhalat nahatətəən, ilat kotamkimik, kən moatohamnu itəm, koatit anion əm ilat min, moatol klefa, moatəmik nərık, motəfak kəm narmi nat min, ne ieiueiuə min rafin, iməlat ətuatip un in noanəmnamin nigəm asol, tatəpien ikin. Nat u, in nampa tu nimisən.”

⁹ Kən əmun, nəgelo əpən u kit tatəghat kəm io. In nəgelo sepın min u kit itəm kəmoatəmik pesın ilat sepın itəm kotərıoah e namnu nalpınən ilat sepın itəm Uhgın otol kəm netəmim. In təmuwa mən-ıpa kəm io məmə, “Wa-tu, pəs iakəgətun pətan rəha Nəti Sipsip kəm ik, itəm okıoal marit ilau min.” ¹⁰ Kən nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın təmol kəm io, əmun nəgelo tit-ırəkis io ekian əpəh e nitot asol kit, nitot un, in ilis u ilis. Kən in təgətun kəm io Taon Asim rəha Uhgın u, Jerusalem wi, itəm təmisi-pər o Uhgın əpəh ilis e nego e neai. ¹¹ In təhag-əhag e nepətən rəha

p 21:6 Nəghatən ətuatip u rəha İesu, “Io un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətül əpən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol nammun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. **q 21:6** Aes 55:1-2; Jon 4:10; 6:35; 7:37-39

Uhgin. Tatipit-ipit tahmen e kəpiel wir kit u tiaspa, itəm talien mə kilas. ¹²Rəhan fenis təfəməh mər ilis, mitəlau e taon, ket lan ilat tuelef. Nagelo min tuelef koatətul o ket min u. Kəməte-pən nərği noanol rəha nenəti Isrel ilat tuelef e ket min u. ¹³Kən kəməte-pən nərğiləhal kisil e nıkalın pah ikin, kisil min e nıkalın pəhap ikin, kisil e nıkalın pis ikin, kən kisil e nıkalın par ikin. ¹⁴Nəukəti fenis e taon u kəmotətul-pər e kəpiel asol ilat tuelef. Kənu kəməte-rəkis-pən nərği tuelef aposol rəha Nəti Sipsip e kəpiel min u.

¹⁵Nagelo itəm tatəghat kəm io, in tatos nat kit kəmöl e iaen u kol tatipit-ipit, o nosən mak rəha taon əh, ne ket min ne fenis rəhan. ¹⁶Taon u, kona lan kuwit. Mak rəha nıkalın min rafin kotahmen-ahmen əm. Taon əh kaifəməh, kən mak rəha nıkalın min rafin ne nəfəməhən rəhan ilat rafin tu taosen tu-hanrit-tuente kilomita. ¹⁷Fenis u, tıpik-ıpik, mak rəhan tahmen e sikiste-faef mita. Nagelo əh, təmos mak lan e nolən rəha netəmim, itəm ilat koatos mak mihin e nat. ¹⁸Fenis u, kəmöl e kəpiel wir u tiaspa, kən kəmöl taon e iaen u kol tatipit-ipit, in əm in əm. Kən kol u in təwir, in talien mə kilas. ¹⁹Kəpiel min itəm kəmiləkin nəukəti fenis lan, kəmöl malə-malə elat e kəpiel wir min. Kəmotəupən motəlin-pən kəpiel wir min u tiaspa, kən nampa tu lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u safaiə, kən nampa tri lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u akat, kən nampa fo lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u emeral. ²⁰Nampa faif lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u onikis, kən nampa sikis lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u kanilian, kən nampa sepın lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u krisolait, kən nampa eit lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u malakait, nampa nain lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u topas. Kən nampa ten lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u kalsetoni, kən nampa lepın lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u takuoəs, kən nampa tuelef lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u ametis. ²¹Ket asol min u rəha fenis, kəmöl e tuelef perel. Kəmöl ket kitiəh kitiəh e perel^r kitiəh kitiəh. Kən suatıp min əpəh imə e taon u, kəmöl e iaen u kol tatipit-ipit in əm in əm, talien wir, tahmen e kilas.

²²Ikin əh, eməsəplanən nimə kit okatəfak ikin kəm Uhgin, məto-inu Uhgin əm, itəm Nahgin Təpət Pık Agın, ne Nəti Sipsip, ilau nimə rəha nəfakən. ²³Kən ikin əh, nikitəm təsuwəhən mitgar ne məwig, məto-inu nəpətən əhag-əhag rəha Uhgin in tətasiəgəpın rafin taon u, kənu Nəti Sipsip un, in lait rəhan.^s ²⁴Kən kantri min e nətueintən okotaliwək e nəhag-əhagən rəhan, kən iəməmə rəha nətueintən okotuwa, kən motos rəhalat nautə wir min, motuwa e nisiiəin motələhəu e taon u. ²⁵Kisahtosig-inən rəhan ket min nian kit, məto-inu nian lapın tikə ikin əh. ²⁶Netəmim e kantri pisin pisin min e nətueintən, okotos nautə wir min rəhalat, ilat okotəmik motuwa o nisiiəin, motələhəu e taon u.

r 21:21 Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou. s 21:23 Aes 60:19

²⁷Məto natimnat min itəm kotamkimik e niganəmti Uhgın, ne netəmin itəm koatol nat itəm tol naulisən, ne netəm koateiuə, netəm min u okol ilat kəsotuwinən imə e taon asol u. Netəm min əm un itəm kəməte-rəkis-pən nərgilat e naoa rəha nəmegəhən itəm Nəti Sipsip tatos, ilat əm un kotitun nuwinən imə.

Nəhau megəh

22 ¹Kən nian nagelo təməgətun rəkis taon wi kəm io, kən təməgətun min nəhau megəh kəm io itəm tətaiu. In talien talien tahmen e kilas. Tatisi-pən əpəh e jea rəha Uhgın ne Nəti Sipsip, ²maiu matuwin matiləs nəlugi suatip asol rəha taon u. Nig rəha nəmegəhən tatətul u e nikal-kali nəhau u, in tatoe mau tuelef e nup min rafin, e məwig min rafin. Kən netəmin e kantri min rafin koatol nimalin o nol-wirən nimisən. ³Nat tikə agin ikin əh itəm təike mos nalpinən rəha Uhgın. Kən jea rəha Uhgın ne Nəti Sipsip in əh-ikin əh, katuəramərə ikin. Kən rəhan iolwək min okotəfak kəm in. ⁴İlat okotəplan niganəmтин,^t kən okəte-pən nərgin e nipinəgilat. ⁵Nian lapin otikə. Nikilat otəsəhtən lait kit o nasiepənən lan, kən nikilat otəsəhtən min nəhag-əhagən rəha mitgar, məto-inu İəramərə Uhgın in lait rəhalat. İlat okotəramərə lilin, namnun tikə.

⁶Kən nagelo tən-ipa kəm io məmə, “Nəghatən min u inu, kitun nagileən elat məmə niphrienən. İəramərə Uhgın təmən-ipən kəm rəhan ien min əupən natimnat min itəm okəpanotuwa, kən in təmahl-ipən rəhan nagelo məmə otəgətun kəm rəhan iolwək min natimnat min itəm otəsuwəhən təike muwa.”

⁷Kən əmun, İesu tən-ipa kəm io məmə, “!Otətəlig-tu! !Otəsuwəhən ekiet-arəpinə! Netəm min u itəm kəmotaskəlim nəghatən itəm Uhgın təmən-iarəp əupən e naoa u, ilat okotətig e nəwirən pahrien.”

⁸İo Jon, io u eməto kən məplan natimnat min u. Kən nian eməto kən məplan rəkis ilat, kən emisin nulik e nelki nagelo itəm təmit io muwin məgətun ilat kəm io. Kən emeiuaiu, nipinəgək taru nisip, məmə ekəfak kəm in. ⁹Məto in tən-ipa kəm io məmə, “!Əsəfakən kəm io! Kilau min ik u iolwək mil əm rəha Uhgın, kitat piam min u ien min, ne netəm min u itəm kotaskəlim nəghatən min e naoa u. !Əfak əm kəm Uhgın!” ¹⁰Kən in təmən-ipa kəm io məmə, “Suwaan ətainən nat kit e naoa u məmə otaskəlim tiəkis, məto-inu natimnat min u, otəsuwəhən, kotiet-arəpa. ¹¹Netəm koatol nəratən, pəs ilat kotəkəike moatol nəratən. Netəm rəhalat nətəligən tamkimik, pəs ilat kotəkəike e nətəligən tamkimik rəhalat. Məto netəm wir, pəs ilat kotəkəike e nolən ətuatip. Kən pəs netəm asim rəha Uhgın, okotətuatip nian rafin, motəkəike e nasimən rəhalat.”

t 22:4 Mat 5:8; 2 Kor 4:6

¹²Kən Iesu tatig mən min kəm io, “!Əplan-tu! !Otəsuwəhən ekimnə! Kən iatos rəhak nətouən wir kən ekos-ipən kəm netəmim rafin u, tətəu-pən natimnat min itəm ilat kəmotol. ¹³Io Nəukətin ne Namnun.” Io emaupən matig, kən io oekol nammun aɡin. Io nətuounən, kən io iatol nammun lan. ¹⁴Netəm itəm kotaikuas e rəhalat napən tərueən, ilat okotatig e nəwirən pahrien, məmə inu, okegəhan-in nepətən kəm ilat məmə kotun noa nig rəha nəmegəhən, kən motuwın-pən e ket min rəha taon u. ¹⁵Məto netəmim neen min əh-ikin itəm okol kəsotuwamən imə. İlat u, netəm kotamkimik, ne netəm min un itəm koatol klefa ne moatəmik nərik, ne koatit anion ilat min, ne moatohamnu itəm, moatəfak kəm narmi nat min, ne netəm rafin itəm kotolkeike neıueıuəən.

¹⁶“Io Iesu, emahl-ipinə rəhak nagelo məmə otən-ıarəpınə natimnat min u kəm niməfak min. Io u, Nəukəti Tefit, məto Noanol min rəhan. Io ekahmen e məhau u fetukai itəm tətasiə wir.”

¹⁷Narmın Rəha Uhgın ilau Pətan rəha Nəti Sipsip katuən mə, “!Wa!” Kən pəs netəm min u kotəto, ilat min kotən mə “!Wa!” Etəmim pah itəm tatoaoa, pəs in tuwa. Kən etəmim pah itəm in tolkeike, pəs in otənim nəhau megəh kisos-nəmtinən.” ¹⁸Io Jon, iatəghat əskasik matən-ipən kəm netəmim itəm kəmotəto nəghatən rəha Uhgın itəm tətətig e naoa u. Okəmə etəmim kit tətəu-pən atip nəghatən kit rəhan e naoa u, Uhgın otos-ipən nalpınən min u naoa u tatəghat-in kən mılpin-pən e nalpınən rəha etəmim u. ¹⁹Okəmə etəmim kit tos-irəkis nəghatən neen e naoa u, Uhgın otos-irəkis nəwirən min itəm naoa u in tatəghat-in məmə rəha suah u. İnun, noa nig rəha nəmegəhən, kən məsegəhan-inən məmə otatig e taon asim əh. ²⁰Etəmim itəm tatən-ıarəp natimnat min u, təmə, “Əwəh, otəsuwəhən ekimnə.” !Əwəh! Wa-ta İərəmərə Iesu. ²¹Pəs Uhgın tawte-in nəwirən rəha İərəmərə Iesu tuwin kəm netəmim rəhan. Pəs otol nəhlan. Əwəh.

u 22:13 Nəghatən ətuatip u rəha Iesu, “Io un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol nammun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. **v 22:17** Aes 55:1; Jon 7:37